BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXXIV
G
6
NAPOLI

ℌ. 22. 23. & 24

Digitized by Google

XXXIV
G
6.

Digitized by Google

MUNDI MIRABILIS ŒCONOMIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

SPECULA PHYSICO-MATHEMATICO-HISTORICA NOTABILIUM AC MIRABILIUM SCIENDORUM,

IN QUA

MUNDI MIRABILIS ŒCONOMIA,

NEC NON

MIRIFICÈ AMPLUS, ET MAGNIFICUS EJUSDEM ABDITÈ reconditus, nunc autem ad lucem protractus, ac ad varias perfacili methodo acquirendas Scientias in Epitomen collectus

THESAURUS

Curioſis omnibus Coſmoſophis inſpectandus proponitur.

Opus omnigena Eruditione, ac Rerum Memorabilium argumentis conſpicuum, cuivis hominum ſtatui perutile: quo univerſæ NATURÆ MAJESTAS in triplici Mundo

COELESTI, AEREO, & TERRESTRI

Ob miros ex Optimorum in diverſis Sæculis illuſtrium Scriptorum monumentis depromptos eventus, experimenta, caſus & effectus palàm, ſincerè, ſolidè & enucleatè oſtenditur;

Quidquid & ubivis in fœcundo Naturæ utero rarum, inſolitum & portentoſum eſt, ingenuè recenſetur.

AUTHORE

JOANNE ZAHN,

Sacri & Candidi Ordinis Præmonſtratenſis Canonico Regulari, nec non Parthenonis Cellæ inferioris ejusdem Ordinis propè Herbipolim

PRÆPOSITO.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

NORIMBERGÆ,

Sumptibus JOANNIS CHRISTOPHORI LOCHNER Bibliopolæ.

Literis KNORZIANIS.

An. M.DC.XCVI.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

G.C. Eimmart Sculpsit Norib:

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

Reverendiſſimo & Celſiſſimo

PRINCIPI AC DOMINO

D. JOANNI GODEFRIDO

S.R. Imp. Principi, Franciæ Orientalis Duci, Epiſcopo Herbipolenſi &c.

Domino ſuo Clementiſſimo.

IN ſublimibus amant conſtitui non tam Speculæ, quàm rerum mirabilium Speculatores. Hinc

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis

ut lucidus ille ſiderum parens, qui *Homero* dicitur *Contemplator diurnorum operum* tantò liberiùs poſſet Mundi negotia deſpicere. Hinc Pharos illud Ægypti miraculum eminebat ſupra inſulæ verticem Nili versùs oſtia, ut inter caligantes maris gurgites laborantibus vel de nocte poſſet diem affundere. Hinc *Tycbo Brabe* præilluſtris illa Danorum gloria ſuum *Uranoburgum* locavit in Huënæ inſulæ faſtigio, ut quaſi digito monſtrare poſſet cœleſtium flammarum domos, ſtationes, itus & reditus tam ſtupe-

ſtupendos. Poſtquam Ego meo *Oculo Artificiali* multùm laboris & temporis impenderam, & extriveram ante vitrum & ſpeculum; tandem ad *Speculam* manus mentemque applicui, opus non minùs vaſtum, quàm multâ rerum varietate curioſum; quod ideo ſuo nomine fronti præfixo compellatum eſt SPECULA PHYSICO-MATHEMATICO - HISTORICA NOTABILIUM ET MIRABILIUM SCIENDORUM, quia quidquid in Orbe Medio, Supero, vel Infero latet aut patet; quidquid Natura tùm in ſuperficie extimâ, tùm inter intima penetralia vel laboris vel prodigii reconditum habet, id omne videri & legi poteſt in hac Specula, velut in annulo *Pyrrhi* Muſarum Parnaſſus; veluti ſub alâ muſcæ *Myrmecidis* currus quadrijugus; velut in modica nuce cœci Poëtæ ilias; velut in pugillari mappa totius Mundi uterque globus cœleſtis & terraqueus. Ut ſublimiore quodam loco emineret hæc *Specula*, illius baſes ad pedes REVERENDISSIMÆ CELSITUDINIS VESTRÆ demittere ſtatui, non tam perſuaſus quàm convictus argumento multiplici, ut illic conſiſtat firmior, ſplendeat illuſtrior, promicet ſublimior, quàm ſi vel juga Caucaſi, vel nives Rhodopes vel aëreas Alpes, vel nubiferum Apenninum, vel alios Poëtis decantatos montes ſuæ molis nacta fuiſſet bajulos. Scilicet à GUTTENBERG exurgent fundamenta meæ Speculæ, qui MONS ut ipſo nomine BONUS, & fauſtus, ita tum præ illuſtrium Majorum, cùm imprimis CELSITUDINIS VESTRÆ famâ, virtute, factis & meritis inclytus ſuppeditabit quidquid hoc opus, vel ad commendationem nobile, vel ad famam illuſtre, vel ad ætatem firmum, vel ad amœnitatem floridum exſpectare poteſt. Habent enim hoc *Montes boni* non verboſum, ſed cum virtute præconium, quod dicantur & ſint Provinciarum coronæ, Regnorum clypei & antemurale, rupium, petrarumque catenæ, ſtellarum columnæ, baſes ſupremorum orbium, populorum theſauri, & opum fodinæ, cœlorum pontes, Orbis Atlantes, ſylvarum gigantes, Pomonæ paradiſus, Theatrum Floræ, Gratiarum ſedes, Amorum metropoles, ubi proſcriptis tempeſtatum furiis nulli venti canunt in æthere claſſicum, nullæ nubes ſua vela vel labara explicant, nulli vapores minacia accendunt fulgura, nullas ſagittas triſulcas jaculantur fulmina, nullæ aquæ in grandinum globos coëunt, nullæ procellæ præliorum ſeditiones ſuſcitant, ſed perenni pace felicitas ipſa facit per excelſa Montium florere ſemper ridentis Veris faciem, gaudere ſylvas, virere ceſpites, jocari auras, ſudare fontes, deliciari feras, garrire volucres, & omnes rupes nil aliud repetere, quàm pacatiſſimæ tranquillitatis Alcedonia. Sic in regione Montium ut Poëta canit,

Pacem ſumma tenent, nubes tranſcendit Olympus.

Hæc tam eximia Montium Ornamenta & Prædicamenta CEL-

SITU-

SITUDO VESTRA hactenus tantâ dexteritate, tantâ felicitate, admiratione tantâ ſuſtinuit, ut licet nomen conticeſceret GUTTENBERGUM tamen ex factis agnoſcerent Univerſi. Cùm abhinc annis aliquot quaſi effractis *Jani* portis Mars totam Europam inundaret belli fluctibus, cùm propè nutaret Culmen Germaniæ, cùm tot nobiles Urbes & oppida funeſto belli fomite ſuccenſa deflagrarent in cineres, cùm jam *proximus arderet Ucalegon*, cum Rhenus Mœnus, Nicarus collucerent ab hoſtilibus ignibus, nec aliam lucem, quàm fatalem incendiorum facem reflecterent; CELSITUDO VESTRA toti afflictæ patriæ fuit corona & gaudium; trepidanti Franconiæ fuit antemurale & clypeus; vicinorum Principum in ſanctum fœdus coëuntium fuit catena; Virtutum, quæ ſunt magna Reipublicæ ſidera, fuit columen; bonarum artium velut ſupremorum orbium fuit baſis; indigentium ſubditorum & Indigenarum fuit theſaurus; exulantium fuit aſylum & Mons refugii; laborantis orbis Franconici fuit Atlas, & Gigas fortiſſimus, qui fœtas tempeſtatibus nubes ab Horizonte & Circulo patrio tam fortiter arcuit, ut ſuo PRINCIPE felix Franconia lætaretur quaſi in pulchro felicitatis vere, gauderetque innubi ſemper ſerenitate. Intereà enim dum vicini ſuos focos & aras extinctas plorant, ſeipſam quaſi novâ luce pulchriorem miratur Herbipolis, cum videt ſuas literarum *Athenas* florere, ſuas curias ornari Patribus, ſuas Eccleſias coronari ſacerdotibus, illuſtrari ædes, augeri cives, frequentari commercia, opes accreſcere, ſurgere per urbem hinc indè nova ædificia tùm privatis, tùm publicis ſumptibus excitata, quæ inter *Seminarium Godefrideum* novum ad *S. Petrum* tantum ſupereminet

Quantum lenta ſolent inter viburna Cupreſſi.

Hæc tam inſignia emolumenta & decora cum omnia ex Bono Monte, ceu ſolo bonorum fertili tàm liberaliter excreverint, jam in ſpem amplam exurgit mea SPECULA NOTABILIUM & MIRABILIUM SCIENDORUM, ut mirabilia ſub Bono Monte ſortiatur cum fundamentis munimenta. Recenſentur hæc à Naturæ myſtis mirabilia, quæ quaſi virtute ſupra naturam contra procellas & inſultus hoſtiles videntur obarmata: Salamandra, quæ minus læditur ab ignium ſpiculis quàm à glaciatis ſtiriis; caſtellum ligneum à Cæſare in Gallia Ciſalpinâ quod nullis flammis erat expugnabile; Turris lignea ab *Archelao Mithridatis* Regis Ponti Præfecto contra *Syllam* extructa, quæ flammas perindè ac undas excepit innoxia. Mea Specula ſub Bono Monte radicata ætatem feret victrix contra quoſcunque turbines, quos minantur vel popularis auræ ſibila, vel invidorum flammæ rapacitas, vel Theonini & Zoili oris mordacitas; cum Mons iſte mitrâ & Ducali pileo inſignitum caput altiùs ſupra humum efferat, quàm ut illuc pertingant, aut ibi ſubruant vel evertant firmatam ſpeculam cenſurantis

rantis

rantis plebeculæ murmura. Sic in ſecuritatis pace ſub BONO MONTE firmata hæc SPECULA non habet, quod ſollicitè de ornamentis circumſpiciat, & ſplendore, cum MONS ipſe Gentilitiam ſuam *Roſam* explicet, decus purpuratum, periſtroma illuſtre, characterem Majeſtatis. Eſt hæc *Roſæ* præ plantis cæteris prærogativa mirabilis, quod dicatur ex Deorum ſanguine ſuam derivare proſapiam, & obſtetricante ſolo halitu mollis Zephyri, non ex bulbo, ut vulgus floſculorum reliquum, ſed ex vernante gemmâ tenella ſua membra & folia evolvere. Quæ ſors naſcendi cùm verè nobilis, & ſuprà communem ſortem floſculorum ſit; hinc *Roſa* paſſim audit apud elegantioris ſuadæ apiculas Florum Regina, hortorum Decus, nativa terræ purpura, menſium amœniſſimi amœniſſimum ornamentum, tempeſtatis floridæ partus ſpecioſiſſimus, phœbe hortenſis, ſtellarum Municeps, flammula ſuavi odore fragrans, exorientis Anni aurora, Venuſtatis epitome, ridentis Naturæ, genioque indulgentis opus abſolutum. Non inferiores natales enumerat ROSA GUTTENBERGICA, quæ ſuæ formæ decus illivit & accerſivit ſibi excruentatis Majorum baltheis & ſordidatis bello ſagis, & palmatis in Curiâ togis, ex ſcientiarum ac Virtutum colore ac pulvere, quæ ſupra purpuram & oſtrum tyrium fulgurant, teſtanturque Heroas ac Heroum Sobolem, quos ut Deos olim deprædicavit Antiquitas. Si nemo prudens ex ſquillâ ROSAM exſpectat, nec ab imbelli columbâ generoſam aquilam: quis non prælustres ortus ex CELSITUDINIS VESTRÆ genio præcelſo ſupputet, qui magna quæque adeò facit in ſe reſplendeſcere, ut non tam hæreditario jure VIRTUTES GUTTENBERGICÆ, quàm voluntaria quâdam poſſeſſione propè omnium Herbipolenſium Præſulum decora in unum GODEFRIDUM videantur congeſta? Qui amore & re, quo hactenus rexit & erexit Patriam præſentat adhuc vivum Anteceſſorem tantam ſpem patriæ CONRADUM WILHELMUM WERNAVIUM; ſtudio conſervandi patriam ab hoſtibus immunem PETRUM PHILIPPUM DERNBACHIUM; benignitate in ſubjectos ſibi populos JOANNEM HARTMANNUM ROSENBACHIUM; profunda in magnis rebus conſultandis prudentia JOANNEM PHILIPPUM SCHÖNBORNIUM; humanitate amabiliſſima gubernandi ſubditos FRANCISCUM HATZFELDIUM; æquitate in judiciis PHILIPPUM ADOLPHUM EHRENBERGIUM; Amore in literatos & literas JOAN. GODEFRIDUM ASCHHAUSIUM; induſtriâ & ſedulitate augendi limites Patriæ JULIUM ECHTERUM; Zelo divinæ gloriæ promovendæ FRIDERICUM WIRSBERGIUM; in ſe uno GODEFRIDUM, hoc eſt, ideam vivam omnium cæterorum. Ex his per quot titulos & prædicatorum nomina poſſem depingere ROSAM GUTTENBERGICAM, niſi vererer ruborem aſpergere illico purpuræ, quæ magis amat laudanda patrare, quàm ad aliorum laudes erubeſcere. Linguam igitur premens & calamum id unicè tibi gratulor mea *Specula*, quod vel ad pedes CLEMENTISSIMI TUI PRINCIPIS culmen

culmen ſublimè repereris, in quo conſiſtendo firmiter, reſplendendo amœniter ad tui obtutum, ceu roſeâ luce inauratus *Triton* oculos rapias Univerſorum. Hic MONS enim te ſuſtentando feret ſublimem: Hæc ROSA te comendo, ornando, pingendo clarabit illuſtrem, ut videâre jam non ſimplex *Specula*, ſed nova Pharos Ægyptia vel Panſophica illis auſpicatiſſima, qui curioſarum ſcientiarum freto inter variorum dubiorum caliginem ad anfractuoſos errorum ſcopulos timent allidere ingenii cymbulam. Si igitur fundum reperiſti Mea *Specula* ſub tam BONO MONTE tanti Principis, jam tuum Architectum novis titulis illius obſtrinxiſti Clementiæ. Nam volebam te tantum in firmamentum & monumentum perenne tot favorum erigere, quibus illius Clemens humanitas Utrumque Monaſterium *Superioris & Inferioris Cellæ* Ordinis Canonicorum Præmonſtratenſium Candidi toties cumulavit ampliſſimè; proinde cùm & te, Mea SPECULA, videam inter ROSAS jam deliciari in floribus, pro tanto favore, quem agnoſco, ſupremum, vix invenio quid rependam, quàm ut, poſtquam meipſum ſcripſi Servum perennem & commendavi Parthenonem, cui præſum immeritus, calamum in hoc votum frangam & poſtremum meæ Speculæ iſtud inſcribam punctum

Hoc Specula *iſta* Bono *ſub Monte perennet in annos.*

REVERENDISSIMÆ CELSITUDINIS VESTRÆ

Servus infimus

F. JOANNES ZAHN,
Parthenonis Cellæ Inferior. Can. Ord. Præmonſtr. Præpoſitus.

EPISCO-

Digitized by Google

EPISCOPATUS HERBIPOLENSIS

Fundatio & Origo

Cum Ordine & ſerie ſibi ſuccedentium

EPISCOPORUM.

S. KIlianus ab ethnicis nobilibus parentibus in Scotiâ natus Chriſtianam imprimis amplexus fidem, ſanctioris deinde etiam vitæ inſtitutum in Ordine *S. Benedicti*, ſic in eo brevi variis virtutum præluxit exemplis, ut in Antiſtitem electus omnibus ſe religioſæ perfectionis, & monaſticæ diſciplinæ magiſtrum exhibuerit. Ardentiori veræ fidei propagandæ zelo accenſus relicto ſuo, quod jam benè ad Chriſti legem & *S. Benedicti* regulam efformaverat, Monaſterio iter Evangelicæ veritatis prædicandæ cum aſſumptis ſociis *Colomanno* (quem tamen alii *Colonatum* vocant) & *Totnano* (quem *Theonatum* alii nuncupant) ingreſſus ſub GOSBERTO I. Duce venit *Herbipolim* in Franconiam. Inde Romam profectus à Pont. Maximo *Benedicto II.* Epiſcopus ordinatus circà Annum Chriſti 686. *Herbipolim* remiſſus, Catholicæ doctrinæ rudimenta ibidem expoſuit. A pellice verò *Gayla Gosberti* Ducis unà cum Sociis occiſus martyrii coronam adeptus eſt Anno 688. Poſt obitum porrò S. KILIANI & Sociorum in eorundem honorem *S. Bonifacius* Germanorum Apoſtolus auxilio *Pipini* & *Caroli Magni* Regum Franciæ, ad quos ex obitu Hetami Ducis vi Teſtamenti devolutus erat Franconiæ Ducatus Epiſcopatum Herbipolenſem erexit, qui & Zachariæ Rom. Pontificis authoritate confirmatus fuit ad Annum reparatæ ſalutis 750, primusque in ordine Epiſcopus inſtitutus eſt *S. Burchardus*

Ordo & Series

EPISCOPORUM HERBIPOLENSIUM.

Epiſcopus I. *S. Burchardus* ab Anno Chriſti 750 ad Annum 791.	Ex Nobili proſapiâ in Anglia natus à S. *Bonifacio* Conſanguineo ſuo *Herbipolim* miſſus præfuit Epiſcopali officio prudentiſſimè & feliciſſimè 40. integris annis. Conſtruxit plurima templa & Monaſteria, inter quæ comprimis *Novum Monaſterium* in honorem *S. Kiliani* & Sociorum ejus ædificatum hodiè adhuc viſitur, deceſſit plenus dierum in arce *Hohenberg*, ad Mœnum ſita Anno Chriſti 791.
II. *Mayngaudus*, vel *Mayngudus* ab. Anno 791. ad Annum 794.	Fuit hic illuſtris Comes de *Rottenburg* ad Tubaram, Monachus Ordinis *S. Benedicti* profeſſus *Fridislariæ* in Haſſia Monaſterio ejusdem Ord. Præfuit laudabiliter annis tribus. Inde ſolitariam vitæ ſanctitatem negotioſæ anteferens Epiſcopalem dignitatem præſente *Wilibaldo* Ayſtetenſi Epiſcopo reſignavit *Bernolpho*. Ipſe verò collectis diſcipulis ad arcem Rorbacenſem ſe contulit, ubi ſumptibus *Caroli Magni* Cœnobium *Neoſtadium* Ordinis *S. Benedicti* exſtruxit, & piiſſimè ibidem DEO deſerviens primus in eodem Monaſterio Abbas præfuit.

III. *Bernlo-*

Digitized by Google

III. Bernolphus vel Bernwelphus ab anno 794. ad annum 800.	Ex Monaſterio *S. Andreæ* Monachus curâ & ſollicitudine Romani Pontif. *Leonis* III. per *S. Wilibaldum* ad dignitatem Epiſcopalem ſubvectus eſt. Præfuit annis 6. Menſibus 4. diebus 3. obiit Anno 800. die 29. Septembris.
IV. Ludericus ab anno 800. ad annum 804.	Hic *Bernolpho* ſuccedens magnâ pollebat Cæſaris gratiâ, cujus S. cellanum fuiſſe ſcribunt: indè etiam *Herbipolis* ſub ipſo magnâ gaudebat felicitate. Præfuit Annis 3. menſibus 5. obiit Anno 804. die 27. Februarii.
V. Eygelvvardus vel Eilwardus ab anno 804. ad annum 810	Vir *Carolo Magno* Imperatori gratus fuit, à quo ad epiſcopalem ſedem ſubvectus præfuit Annis 6. diebus 28. obiit Anno Chriſti 810. die 24. April.
VI. Wolgerus vel Wolfgarius ab anno 810. ad annum 831.	Unanimi conſenſu Cleri ac populi die 13. Maji electus in Epiſcopum Herbipolenſem benè, piè, & laudabiliter præfuit Annis 21. menſibus 6. Exſtruxit 13. templa, in quibus animarum lucro inhians Saxones, & Francones baptizavit, baptizatos docuit, doctos cœlo lucrifecit. Interfuit Synodo *Aquisgrani*. Obiit die 4. Novembr. Anno 831.
VII. Hunibertus vel Hubertus ab anno 831. ad annum 841.	Electus pridiè Calendas Januarii Anni 832. magna cum laude præfuit Annis 9. menſib. 3. diebus 3. obiit in Martio Anno 841.
VIII. Godewaldus vel Godeboldus. Gotswaldus & Gulobaldus ab anno 841. ad annum 852.	Abbas fuit *Altachii* pervetuſti Cœnobii apud Bavaros: evocatus ad Epiſcopalem dignitatem die 1. Aprilis An. 841. præfuit Annis 11 obiit in Vigilia *S. Matthæi* An. 852. ex mœrore, ut volunt, quod eodem anno ſummum Templum *Herbipoli* fulmine tactum cum omnibus Eccleſiæ ornamentis conflagrâſſet.
IX. S. Arno vel Arnto ab anno 852. ad annum 891.	Hic ob rariſſimas liberalioris naturæ dotes in decrepitam usquè ætatem non tantùm Herbipolenſi Eccleſiæ laudabiliter præfuit Annis 36. menſib. 6. diebus 12, ſed etiam maximè profuit Imperio univerſo. Plurima privilegia ab Imper. *Carolo Calvo & Arnolpho*, quibus gratisſimus fuit, obtinuit. Collapſam Eccleſiam Cathedralem feliciter reſtauravit. Obiit die 13. Julii Anno 891. Trucidatus inter miſſarum ſolemnia à Nortmannis in expeditione *Arnolphi* Imp. & Germaniæ Principum contrà eosdem.
X. Rudolphus vel Ratulphus, & Radhulffus ab anno 891. ad annum 908.	*Thuringiæ* Landgravius ab Imp. *Arnolpho* Eccleſiæ Herbipolenſi præfectus, cujus in caſtris anteà militaverat cum duobus fratribus Germanis *Conrado* & *Gebehardo* contra Nortmannos. Obiit die 3. Auguſti Anno 908. cùm præfuiſſet Annis 16. diebus 5. Sub hoc Epiſcopo Monaſterium *Derenſe* Ord. *S. Benedicti* fundatum eſt.
XI. Dietho vel Theodo ab anno 908. ad annum 932.	Vir eruditus & ſummoperè prudens Neoſtadiani Monaſterii Cœnobita præfuit utiliſſimè & maximâ cum laude Annis 24. Obiit Anno 932. die 15. Novembris Herbipolenſem Baſilicam ſecundò in cineres collapſam reſtauravit.
XII. Burchardus II. ab anno 932. ad annum 941.	Ex Abbate Hirsfeldenſi cum Conſenſu Imper. Henrici Cognomento *Aucupis* in Epiſcopum electus præfuit utiliter & laudabiliter Annis 9. Menſibus 3. diebus 23. Obiit in feſto Annuntiationis *B. V. M.* Anno 941.
XIII. Poppo I. ab anno 941. ad annum 961.	Burgravii Herbipolenſis filius, Cognatus *Othonis Magni* Imper. à quo etiam conſtitutus Epiſcopus, inſignia obtinuit privilegia, comprimis liberam à Collegio Canonicorum canonicè Epiſcopum eligendi facultatem, cùm ſedes vacat. Præfuit ſummâ cum prudentia & laude Annis 19. menſibus 10. dieb. 14. obiit Ratisbonæ in Comitiis Imperialibus die 15. Februarii An. 961.
XIV. Poppo II. ab anno 961. ad annum 984.	Hic *Poppo Junior* fuit dictus, patruus *Popponis I.* etiam Burgravius Herbipolenſis, quem Quidam *Othonis Magni* Imp. è Sorore Nepotem fuiſſe volunt. Electus fuit unanimi Canonicorum conſenſu juxtà tenorem privilegii ab Imperatore dati, & à Romano Pontifice confirmati die 2. Martii Anni 961. Præfuit prudenter & utiliter Annis 23. menſib. 4. obiit An. 984. die 24. Julii.

XV. Hugo ab anno 984. ad annum 989.	Fuit hic illuſtris Comes *Rottenburgicus* paternis opibus & animi virtutibus clarus, *Othonis II.* Cancellarius ac intimus Conſiliarius unanimibus totius Cleri ſuffragiis electus. Epiſcopales reditus, quos omnes ſimul cum virtutibus poſſidere ſe non poſſe judicavit, in alios pios uſus convertit, vel in pauperes diſtribuendo, vel ruinoſas Eccleſias reſtaurando. Gloriatur merito adhuc hodie Equeſtris Eccleſia ad *S. Burchardum* dicta, quam tunc Monaſterium *S. Andreæ* vocatam, diſtrictiore & nimio Abbatum rigore deſolatam translatis in eam ſacris reliquiis *S. Burchardi* priſtino reſtituit vigori, & ad cantandas deinceps perpetuò laudes Deo novis providit miniſtris, quibus ad congruam ſuſtentationem non ſolùm Eccleſiaſticos deſignavit reditus, ſed & liberaliter univerſum reliquit patrimonium. Præfuit annis 5. menſib. 7. diebus 21. obiit die 29. Auguſti An. 989.
XVI. Bernvvardus vel Bernualdus ab anno 989. ad annum 995.	Comes *Rottenburgicus* ad Tuberam venit primum ex Academia Pariſienſi ad Monaſterium Hierſaugienſe in Spirenſi Epiſcopatu ſitum. Inde à *Leopoldo* Abbate *Herbipolim* ad novem *S. Andreæ* Cœnobium *ab Hugono* Epiſcopo reſtauratum miſſus, cùm religioſiſſimè ac piiſſimè ſub *Arnoldo* Abbate vixiſſet, mortuo tandem *Hugone* unanimi totius Cathedralis Eccleſiæ conſenſu ad Epiſcopatum vocatus, ſummâ deindè laude gubernavit Annis 5. menſib. 8. diebus 18. Obiit die 20 Septembr. Anno 995.
XVII. Henricus ab anno 995. ad annum 1018.	Hic quoquè Comes *Rottenburgicus* ſanguine cum *Bernwaldo* conjunctus, ob brevem ſtaturam à primâ infantiâ Comes *Hezelinus*: deinde verò Epiſcopus Cognomento *Hezelinus* dictus fuit: Sapientiſſimè & utiliſſimè præfuit Annis 22 Menſib. 5 dieb 20 Huic incrementum debet Novum Monaſterium, originem quoque Cœnobium *ad S. Stephanum*, uti & *Haugenſis* Eccleſia Collegiata. Obiit die 22 Novembr. Anno 1018.
XVIII. Meginhardus vel Meginardus I. ab anno 1018. ad annum 1033.	Comes *Rottenburgicus* & Conſiliarius intimus *Henrici II.* A toto Clero unanimiter in Epiſcopum electus præfuit utiliter & benè Annis 15 menſibus 10 diebus 22. Hic quia Imperatori pergratus, inſignia ab eodem obtinuit privilegia, comprimis poteſtatem cudendæ monetæ. Obiit in feſto *S. Matthiæ Ap.* Anno 1033.
XIX. S. Bruno ab anno 1033. ad annum 1045.	Fuit is Conradi Carinthiæ Ducis filius eximiè doctus & pius unanimi totius Capituli & Cleri conſenſu in Epiſcopum electus, ſummâ cum laude præfuit Annis 11 menſe 1 diebus 14 Cathedralem Eccleſiam Herbipolenſem, ut & alia templa magnificè extruxit ac exornavit, in quæ etiam totum patrimonium ſuum impendit. Cum Imperatore *Henrico Nigro* & aliis Germaniæ Principibus in Pannoniam profectus, cùm in quodam Caſtro *Roſenburgo* è regione Ipſenſis Opidi ſito pernoctaret Imperator, die 20 Maji ſubitò ejuſdem arcis ſublime & ruinoſum cœnaculum concidit; & plurimos Principes ac Magnates oppreſſit. Imperator ruente cœnaculo apprehensâ feneſtrâ ſingulari Dei protectione incolumis permanſit. *Bruno* verò tam miſerè & inclementer exceptus eſt, ut ſeptimo die poſt hunc caſum in eadem arce naturæ debitum perſolverit die nempe 27 Maji Anno 1045.
XX. Adalbero vel Adelbertus ab anno 1045. ad annum 1090.	Comes à *Laymbach & Scardingen* ex Bavariâ oriundus unanimi totius Capituli conſenſu in Epiſcopum electus Annis 40 laudabiliter, & valdè utiliter præfuit. Ex *S. Stephani* Canonicorum Collegio Cœnobium Religioſorum Ord. *S. Benedicti* effecit. Cùm verò partes Summi Pontificis magis, quam Imperatoris *Henrici IV.* teneret; per hunc Imperatorem â Sede ejectus eſt, in cujus locum ſubvectus *Meginardus*: quo tamen iterùm ex urbe pulſo *Adelbertus* in Sedem ſuam reſtitutus fuit. Redeunte verò Imperatore clam denuò fugit ad Monaſterium ſuum Anno 1085. *Meginardus* verò iterum reſtitutus, cùm tribus præfuiſſet annis tandem Anno 1088 defunctus eſt: poſt mortem hujus etſi *Adalbertus* ab *Henrico V.* revocaretur, dubiæ tamen novercanti fortunæ non credens in Monaſterio ſuo permanſit & tandem die 6 Octobris Anno 1090 ex hac vitâ migravit.
XXI. Meginhardus vel Meinhardus II. ab anno 1084. ad annum 1088.	Vir fuit litteraturâ & vitæ Sanctimonia præclarus, & in his nulli ſuâ ætate ſecundus. Ejecto *Adalberto* in ejus locum ſucceſſit. Præfuit ſummâ cum difficultate tribus annis & aliquot menſibus. Iterum & ipſe ejectus & denuò ab Imperatore *Henrico IV.* reſtitutus, tandem ſubitaneâ morte obiit Anno 1088 die 26 Junii, ſuperſtite adhuc Anteceſſore ſuo *Adalberto*.
XXII. Aynhardus vel Emmenhardus. ab anno 1088. ad annum 1104.	Comes fuit *Rottenburgicus* ad Tuberam, qui ab Imperatore *Henrico V.* conſtitutus fuit Epiſcopus. Præfuit difficillimis temporibus ſummâ tamen cum laude Annis 15 menſib. 8 dieb. 3 mortuus eſt Anno Chr. 1104. die ultimâ Februarii.

XXIII. Rupertus ab anno 1104. ad annum 1106.	Ex Præpoſito Summi Templi in Epiſcopum electus ſapientiâ, doctrinâ & eximiâ virtute præditus omnibus cùm Summis, tùm infimis charus fuit. Præfuit duobus tantùm annis; bis *ab Henrico IV*. ejectus, totiesque *ab Henrico V*. reſtitutus obiit Anno 1106.
XXIV. Erlangus vel Erlingus ab anno 1106. ad annum 1122.	Comes de *Callenbern* Canonicus Capitularis Summi Templi electus ab Imperatore *Henrico IV*. contra *Rupertum* canonicè à toto Clero deſignatum Epiſcopum. Is vivente *Ruperto* ab *Henrico V*. bis ejectus & bis ab *Henrico IV*. reſtitutus eſt. Tertiò etiam ab *Henrico V*. ejectus vivente *Ruperto Herbipolim* ampliùs non rediit. Tandem ſuâ virtute & morum lenitate Senatui Canonicorum reconciliatus Clementem etiam & propitium *Henricum V*. habere cœpit. Mortuo enim *Henrico IV*. Imper. & *Ruperto* Epiſcopo unanimi conſenſu Summi Senatûs aſſumptus & confirmatus fuit: atquè omnibus odiis ſopitis Imper. *Henrico V*, charisſimus extitit, cujus etiam conſilio in Summis Imperii negotiis uſus fuit. Epiſcopatum Herbipolenſem prudenter, laudabiliter & feliciter rexit. Obiit in Natali Domini Anno 1122. cùm per quadriennium antè gravisſimè decubuiſſet.
XXV. Ruggerus ab anno 1122. ad annum 1130.	Comes de *Vayngen* ex Sueviâ unanimi totius Capituli conſenſu electus fuit. Oppoſuit autem ſe huic electioni *Henricus V*. Imp. volens jus eligendi & conſtituendi Epiſcopum ad ſe potiùs quàm ad Clerum pertinere. Unde illo repudiato conſtituit Juniorem quendam Canonicum *Gebhardum* Comitem *Hennebergenſem*. Hoc Schiſma paucos poſt menſes per legatos Pontificios, duos ſcilicet Cardinales in Comitiis Wormatienſibus compoſitum eſt. Verùm non diu hæc compoſitio perſtitit; poſt diſceſſum enim Legatorum *Ruggerus* ab *Gebhardo Henrici V*. auxiliis urbe iterùm ejectus eſt Anno 1125. In Schvvartzacenſe Monaſterium diſceſſit & impetratâ aliquâ Epiſcopatus parte, eâ videlicet, quæ ad *Nicrum* ſita eſt, ibidem per 5. annos remanſit. Obiit tandem peſte 1130. Poſt mortem hujus etiam *Gebhardus* reſignato Epiſcopatu brevi vitâ defunctus eſt.
XXVI. Hezelinus ab anno 1130. ad annum 1131.	Comes à *Leyningen* poſt mortem *Ruggeri & Gebhardi*, à conſentiente Superiore Clero electus præfuit menſibus 14. profectus *Bambergam* in via infirmatus brevi deinde vitam exuit Anno 1131.
XXVII. Embrichus vel Imbrichus ab anno 1131. ad annum 1147.	Hic quoquè Comes fuit de *Leyningen* ab unanimi voce Cleri electus in Epiſcopum. Præfuit ſummâ cum laude Annis 16. Apud Imperatores *Lotharium* Saxonem & *Conradum* Suevum in ſummâ fuit æſtimatione, ac Utriusque Intimus Conſiliarius. Sub quo ex parvis initiis excrevit præclarisſimum & ditisſimum *Ciſtercienſis* ord. Monaſterium *Ebrach* dictum. Crevit & Præmonſtratenſium Canonicorum Fundatori *S. Norberto Cella Dei Superior* haud procul Herbipoli. Crevit & ad annum 1134 evocato *Ratisbonâ S. Macario* Monaſterium Scotorum *ad S. Jacobum* Ord. S. *Benedicti*. A *Conrado* tandem Imper. legatus miſſus *Conſtantinopolim* ad Græcorum Imperatorem *Emmanuelem* functâ feliciter legatione redux Aquileiæ in Italiâ mortuus eſt Anno Chriſti 1147.
XXVIII. Sigefridus ab anno 1147. ad annum 1153.	In Epiſcopum electus piè & laudabiliter præfuit annis 6. ſub hoc Monaſterium Sanctimonialium Ord. *s. Benedicti* ad *S. Afram* fundatum eſt. Singulariter etiam Ebracenſe monaſterium amavit, & pluribus ditavit bonis, ubi & cor ſuum poſt mortem reponi voluit. Ex quo etiam mos provenit Epiſcoporum Herbipolenſium demortuorum corda eòdem poſt mortem transferendi. Obiit ex peſte Anno 1153.
XXIX. Gebhardus ab anno 1153. ad annum 1161.	Fuit is Comes *Hennebergenſis* unanimi totius Capituli conſenſu electus. Præfuit laudabiliter annis 8. menſib. 6. diebus 15. Sub ipſius regimine Monaſterium *Bildhauſanum* Ord. *S. Bernardi* ab *Hermanno* Comite Palatino Rhenano fundatum eſt. Obiit Anno 1161.
XXX. Henricus II. ab anno 1161. ad annum 1165.	Hic legitimâ & canonicâ electione in Epiſcopum deſignatus laudabiliter præfuit Annis 3. menſe 1. diebus 14. Adfuit *Friderico Barbaroſſæ* gravisſimâ obſidione *Mediolanum* cingenti. Obiit Anno D. 1165.
XXXI. Heroldus ab anno 1165. ad annum 1172.	Ab *Hocheim* vir inſigni præditus fuit ſapientia & virtute, electus canonicè & legitimè omnium votis. Præfuit utilisſimè Annis 8. menſib. 5. dieb. 3. Sub hoc Epiſcopo Comitia Imperialia *Herbipoli* ab Imperatore *Friderico Barbaroſſa* Anno 1166. fuerunt inſtituta: In quibus etiam ab Imperatore confirmata fuêre privilegia Herbipolenſi Epiſcopatui conceſſa, comprimis ea, quæ Ducatum ex Caroli Magni donatione eidem annexum concernunt. Obiit Anno 1172.
XXXII. Reinhardus, vel Rechenhardus ab anno 1172. ad annum 1182.	Hic unanimi totius Capituli conſenſu in Epiſcopum electus præfuit Annis 10. Sub hoc Epiſcopo Clerus Herbipolenſis & eorum habitationes ab oneribus & jure hoſpitandi per Imperatorem exemptæ fuerunt. E vivis diſceſſit in feſto *S. Viti* Anno Chr. 1182.

XXXIII. Godefridus I. ab anno 1182. ad annum 1186.	Fuit hic nobilis Heros *de Piſenberg Friderici Barbaroſſæ* Imperatoris Cancellarius eximia virtute, doctrinâ, & Sapientiâ præditus. Præfuit Annis 4. Conſtruxit de novo Cathedralem Baſilicam Herbipolenſem ex quadrato lapide. Comitatus Imperatorem contrà Turcarum Sultanum in *Aſiam*. Obiit *Antiochiæ* die 6 Februarii Anno 1186.
XXXIV. Henricus III. ab anno 1186. ad annum 1193	Nobili proſapiâ de *Biebelrieth* & *Bebenburg* oriundus concordibus totius Capituli ſuffragiis in Epiſcopum electus præfuit annis 6 & diebus 8. Secutus *Fridericum Barbaroſſam* ad occupandam Terram Sanctam; cùm infelix illa expeditio fuiſſet, ſuffocato in aquis *Friderico* & exercitu plurimum ex peſte diminuto rediit *Herbipolim*. Verùm ob mortem Imperatoris nimio mœrore confectus & ipſe paulò poſt obiit Anno nempè 1193.
XXXV. Godefridus II. ab anno 1193. ad annum 1198.	Illuſtris Comes de *Hohenlohe* concordibus Capituli vocibus Epiſcopatum adiit, quem corpore imbecillis, animo tamen præſtantiſſimus per 5 annos, 4 menſes, 3 dies tenuit. E Vivis diſceſſit Anno Chriſti 1198.
XXXVI. Conradus I. ab anno 1198. ad annum 1203.	Fuit hic genere nobilis de *Ravenſpurg* doctrinâ & Sapientiâ præclarus, primùm Cancellarius *Henrici VI.* Imperatoris: deinde Epiſcopus *Hildesheimenſis*. Defuncto verò *Godefrido* ad Epiſcopalem dignitatem *Herbipoli* poſſidendam poſtulatus fuit. Cum autem juſtitiæ ſeverus eſſet adminiſtrator, & ſtrenuus ſcelerum vindex, plurium in ſe concitavit invidiam atque odia peſſima. Inter quos comprimis duo Sicarii nobiles nempè *Potho de Reinſtein* & *Henricus de Falckenberg Hundorum* generis (quos gravioris ſceleris redarguerat) qui eundem manè ad ſacra peragenda procedentem in templum auſu impio adorti interfecerunt pridiè feſti *S. Barbaræ* Virg. & Mart. Anno 1203.
XXXVII. Henricus IV. ab anno 1203. ad annum 1206.	Ex nobili & perantiquo *Groſmannorum* Francorum genere oriundus, Pariſienſis primùm Gymnaſii Profeſſor fuit. Amore verò patriæ in Franciam Orientalem reverſus, primùm Canonicus; Succeſſu verò temporis Summi Collegii Decanus factus ita præclarè vixit, ut *poſt Conradi* cædem a Rege *Philippo* Capitulo recommendatus unanimi Ejusdem conſenſu in Epiſcopum fuerit electus. Præfuit Annis 3 & aliquot menſibus. Obiit ante adeptam Confirmationem Pontificiam Romanam Anno 1206.
XXXVIII. Otho ab anno 1206. ad annum 1222.	Baro *de Ladenburg* vir fuit ſummâ prudentiâ & Sapientiâ præditus. Præfuit laudabiliter, prudenter & utiliter Annis 16. menſib. 5. Obiit in die *S. Nicolai* Anno 1222.
XXXIX. Theodoricus ab anno 1222. ad annum 1224.	Nobilis *de Hohenburg* legitimè & canonicè electus ſucceſſit in Epiſcopatu *Othoni*: Præfuit menſibus tantum 19. Sed laudabiliter & benè. Obiit Anno Chr. 1224.
XL. Hermannus ab anno 1224. ad annum 1250.	Baro de *Ladenburg Othonis* Epiſcopi ex fratre Nepos. Præfuit Annis 26 Sub hoc Epiſcopo Monaſteria Sanctimonialium Hymmels-Pforten & Mannbrunn fundata & erecta ſunt. Cœterùm ſub eodem Franconia miris turbata & afflicta eſt tumultibus & calamitatibus. Obiit Anno Chriſti 1250.
XLI. Hiringus vel Eringus ab anno 1250. ad annum 1266.	Nobilis de *Reinſtein* parum laudatus ob necem illatam ſtrenuis viris de *Altenſtein*; à quorum uno *Heerdegenio* Equite aurato etiam graviter vulneratus nares perdidit. Præfuit annis 16. Obiit Anno 1266.
XLII. Conradus II. ab anno 1266. ad annum 1268.	Comes à *Trymberg* ſucceſſit *Hiringo* legitimâ & canonicâ electione. Sequenti verò anno ad confirmationem petendam *Romam* profectus: quâ feliciter obtentâ, cùm *Herbipolim* repeteret, in viâ graviſſimum in morbum incidens; ex eodem etiam obiit Anno 1268.
XLIII. Bertoldus ab anno 1268. ad annum 1287.	Dominus de *Sternberg* legitimè & canonicè electus vir eximiâ fuit virtute, & vitæ integritate præditus, utiliſſimè præfuit temporibus maximè perturbatis obiit Anno 1287.
XLIV. Mangoldus ab anno 1287. ad annum 1302.	Archimagyrus à *Newenburg* ex Præpoſito ſummi Templi factus Epiſcopus, & Franciæ Orientalis Dux præfuit benè & laudabiliter. Obiit Anno 1302.
XLV. Andreas ab anno 1302. ad annum 1313.	Baro de *Gundelfingen* ex Mosbacenſis Onoldiſpachiani & Oringavienſis Canonicorum Collegii Præpoſito in Epiſcopum *Herbipolenſem* electus ſummâ cum prudentiâ & laude præfuit Annis 11. E vitâ migravit Anno Chriſti 1313.

XLVI. Godefridus III. ab anno 1313. ad annum 1322.	Comes *de Hohenlohe* legitimè & Canonicè in Epiſcopum *Herbipolenſem* electus magnâ cum laude præfuit Annis 9 Deceſſit è vitâ Anno 1322.
XLVII. Wolframus ab anno 1322. ad annum 1333.	Nobilis familiæ *de Grumbach* Epiſcopatum adiit difficillimis temporibus, quibus inter Summum Pontificem *Joannem XXII.* & Imperatorem *Ludovicum* Bavarum ingens Schiſma obortum. Urbs etiam *Herbipolenſis* rebellavit, Præfuit Annis 11. Obiit Anno Chr. 1333. ultimo Julii.
XLVIII. Hermannus ab anno 1333. ad annum 1335.	Alſata Baro *de Liechtenberg* Canonicus Spirenſis ac *Ludovici* Bavari Cancellarius electus quidem à *Ludovico* Bavaro Imperat. & parte ei favente, à Pontificiâ verò parte ſequens *Otho* electus confirmatusque fuit: cui tandem etiam Anno 1335. Menſe Auguſto Epiſcopatum reſignavit.
XLIX. Otho ab anno 1335. ad annum 1345	*Wolffskelius à Roſenberg* per diſcordiam electus contra *Hermannum*, durante quidem Schiſmate inter Pontificem & Imperatorem in arce *Roſenberg* habitavit; cedente tandem *Hermanno*, eique Epiſcopatum reſignante *Herbipolim* venit Anno 1335 die 30. Auguſti, ſedemque Epiſcopalem acceſſit, in quâ laudabiliter præſedit Annis 10. Vivere inter mortales deſiit Anno 1345, cùm prius omnes Canonicos Capitulares ad ſe vocatos ad ſtudium concordiæ, & fraternæ charitatis ferventi oratione adhortatus fuiſſet.
L. Albertus I. ab anno 1345. ad annum 1349.	Comes *ab Hohenberg* ex Sueviâ oriundus Decretorum Doctor, Conſtantienſis Eccleſiæ Canonicus à Summo Pontifice *Clemente VI. Herbipolim* miſſus: Videns autem ſe minimè gratum eſſe, ultrò Epiſcopatum reſignavit *Alberto* Comiti *de Altâ flammâ* Anno 1349. Sequenti porrò Anno vocatus ad Friſingenſis Epiſcopatûs dignitatem & gubernationem novem ibidem annis laudabiliter præfuit, & tandem è vivis diſceſſit Anno 1359.
LI. Albertus II. ab anno 1349. ad annum 1372	Comes *de Altâ flammâ* vulgò *Hohenloe* Summi Canonicorum Herbipolenſium Collegii Præpoſitus unanimi Capituli conſenſu electus quidem fuit Anno 1345. verùm ob exortum Schiſma primum ad annum 1349. ſedem Epiſcopalem pacificè ingreſſus, indè ſummâ virtute prudenter & laudabiliter præfuit à primâ electione 26. annis. Obiit tandem Anno Chriſti 1372. Menſe Julio.
LII. Gerhardus ab anno 1372. ad annum 1403.	Poſt *Albertum* defunctum, cùm duo de Epiſcopatu contenderent, nempè *Albertus de Hesberg* electus, & *Willigis* Decanus Bambergenſis poſtulatus; neutri ceſſit Epiſcopatus, ſed obvenit *Gerhardo à Schwarzenburg*, qui æmulis fractis diuturnam litem pace cum civibus initâ ad Epiſcopalem mitram eluctatus eſt. In pace tamen non diu permanſit, & poſt magna diſſidia Epiſcopalem ſedem in ſummâ reliquit paupertate. Deceſſit ex hac mortali vita Anno 1403. menſe Novembri.
LIII. Joannes I. ab anno 1403. ad annum 1412.	Vir equeſtris Ordinis apud Oſtro Francos de *Egloffſtein* ex Præpoſito Summi Collegii prius Coadjutor *Gerhardi* electus eſt, & præter eum *Eberhardus* Comes à *Wertheim* ab adverſariâ parte. Hoc Schiſma ad extremam inopiam redegiſſet Epiſcopatum, niſi Imperator *Rupertus* Palatinus ſuâ interpoſitâ Authoritate Eberhardum cedere coëgiſſet. Præfuit Joannes fideliter & prudenter 9 annis. Obiit tandem *Forchemii* ſubitaneâ morte ſublatus Anno 1412. die 9 Januarii.
LIV. Joannes II. ab anno 1412. ad annum 1441.	Epiſcopus iſte *Joannes de Brunn* unanimi totius Capituli conſenſu electus Vir quidem fuit eximiâ prudentiâ præditus; verum & valdè ſumptuoſus & prodigus. Cum 29. annis præfuiſſet, reſignavit Epiſcopatum *Sigismundo Saxonum* Duci Anno 1441. quem anteà totius Capituli conſenſu in Coadjutorem aſſumpſerat.
LV. Sigismundus ab anno 1441. ad annum 1444.	Fuit hic *Saxoniæ* Dux & Marchio *Miſniæ*, frater *Gulielmi* & *Friderici*. Præfuit annis 3, tandem retentâ annuâ quadam penſione Epiſcopatum reſignavit, & in Saxoniam ad fratres ſuos rediit Anno 1444.
LVI. Godefridus IV. ab anno 1444. ad annum 1455.	Iſte fuit illuſtris Baro *Schenck de Limburg* unanimiter in Epiſcopum electus. Sedit ad clavum Eccleſiæ ſummâ fide ac prudentiâ adminiſtrans omnia per 12 annos. Princeps fuit ſeverus, nemini quicquam condonans, pacis & juſtitiæ ſtudioſiſſimus. Primus fuit, *qui ſe Ducem Franciæ Orientalis* ſcripſit, eundemquè titulum primus monetæ apprimi curavit contra *Albertum* Marchionem *Brandeburgicum*, & *Burgravium Norimbergæ*, qui aliàs *Achilles Germanicus* audiit, & hunc eundem titulum immeritò ſibi arrogaverat. Infirmari tandem cœpit in die Palmarum: ex quâ infirmitate etiam obiit Anno 1455.
LVII. Joannes III. ab anno 1455. ad annum 1466.	*Godefrido* ſucceſſit Canonicâ electione *Joannes de Grumbach* vir mitis, placidus, & qui clementiâ ac benevolentiâ omnium ſibi conciliaret amorem & favorem: Optimè & utiliſſimè præfuit Annis 11. Obiit die Veneris poſt feſtum Dominicæ Reſurrectionis Anno 1466.

LVIII. Rudolphus II. ab anno 1466. ad annum 1495	Fuit hic *Rudolphus* inſignis ſtemmatis *de Scherenberg*, qui Epiſcopatum Herbipolenſem eximiâ virtute & providentiâ reſtituit, auxit, & ampliavit, ut ejus non tantùm eximius gubernator & adminiſtrator, ſed & Alter quaſi Fundator dici meruerit. Verè Pater Patriæ fuit, cui etiam hoc carmen communi plauſu fuit poſitum: *Quod fuerat quondam captæ tibi Roma Camillus,* *Hoc tibi Rudolphus Dux fuit Herbipolis.* *Ille urbem extorſit Gallorum è faucibus: Hic Te* *Servito nexu fœnoris eripuit.* Temperanter valdè vixit, ita ut aliqui centeſimum annum, alii 93 ætatis attigiſſe putent. Præfuit ſummâ cum laude & virtute Annis 29 Obiit lithiaſi die 19 Aprilis Anno 1495.
LIX. Laurentius ab anno 1495. ad annum 1519.	*A Bibra*, anteà Collegii ſummi Præpoſitus unanimi totius Capituli conſenſu electus laudabiliter & utiliter præfuit Annis 24 Obiit plenus dierum in die *S. Dorotheæ* Anno Domini 1519.
LX. Conradus III. ab anno 1519. ad annum 1540.	Quem petenti *Laurentio* Cathedrale Capitulum negavit Coadjutorem, eo mortuo elegit Epiſcopum *Conradum à Thüngen*. Præfuit laudabiliter & utiliter annis 21 Menſib. 4. diebus 10 Epiſcopus iſte graviſſima perpeſſus eſt in obſeſſione à ſeditioſâ ruſticorum conjuratione. Obiit Septuagenarius die 16 Junii Anno 1540.
LXI. Conradus IV. ab anno 1540. ad annum 1544.	Prænobilis familiæ *de Bibra* unanimi totius Capituli conſenſu electus fuit in Epiſcopum; Epiſcopatum verò & commiſſam ſibi Eccleſiam laudabiliter rexit Annis 4 dieb. 40 obiit die 8 Aug. Anno 1544.
LXII. Melchior ab anno 1544. ad annum 1558.	Corporis & animi dotibus inſignis Heros fuit *Melchior Zobelius à Guttenberg*, ex Summi Canonicorum Senatûs Decano in Epiſcopum electus. Summæ famæ in Comitiis Imperialibus *Auguſtæ Vindelicorum* parte Princeps poſt expeditam ægris licet conditionibus Franconiæ pacem, & Securitatem, cùm ab auditis cauſis in Cancellaria arcem repeteret, à conjuratis Sicariis trans Mœnum duobus globis trajectus pro patriâ Martyr occubuit Anno 1558. die 5 Aprilis. Præfuit maximâ cum laude virtutis & prudentiæ Annis 13 Menſib. 8 dieb. 3.
LXIII. Fridericus ab anno 1558. ad annum 1573.	Ex antiquâ familiâ *de Wiersberg* vir fuit pulcherrimis, & quæ ſatis laudari non poſſunt, virtutibus exornatus. Præfuit laudabiliter & utiliter Annis 15 menſibus 6 diebus 16 Obiit Anno 1573 die 12 Novembr. Sub hoc Epiſcopo *Grombachius* parricida *Melchioris* Epiſcopi *Herbipolim* effractâ de nocte portâ cum mille & ducentis equitibus ingreſſus, eandem rapinis fœdavit. Maturior tamen pœnis poſt aliquot annos ter ab Imperio proſcriptus, tandem deprehenſus, in quatuor partes diſſectus, quod pridem meruit, juſtè luit.
LXIV. Julius. ab anno 1573. ad annum 1617.	Hic pervetuſti fuit in Franconia ſtemmatis *Echterorum à Meſpelbrunn*: Vir ingenii præſtantiſſimi & memoriæ planè admirandæ. Ob inſignes virtutes & præclarè facta cognomento verè Magnus dici promeruit. Architectonicæ artis eximius fuit cultor, quâ etiam trecentas in Epiſcopatu exſtruxit Eccleſias, quas neceſſariis exornavit paramentis, uti & pleraſquè alias eximiis decoravit ornamentis. Erexit & fundavit inſigne Hoſpitale, à ſuo nomine Julianum dictum; exſtruxit & Collegium Univerſitatis, quod amplis ditavit proventibus Arcem *D. V. Mariæ* ſacram proximo *Herbipoli* monti impoſitam Anno 1600 die 4 Martii deflagratam ex Fundamentis reædificavit ſplendidiſſimè. Zeloſus præterea fuit defenſor veræ fidei, quam propè collapſam reſtauravit. Virorum quoq; doctorum eximius fuit cultor, & Artium liberalium *Mecænas*, nec non totius patriæ verus pater extitit. Quod itaque reſtituta fuerit templis pietas, divinis reverentia, tribunalibus æquitas, urbibus humanitas, Subditis religio, Religioni puritas, Sacris myſteriis uſus & æſtimatio, patriæ tranquillitas, tranquillitati ſecuritas, Lutheri lolio repurgata *Herbipolis*, centum millia Franconum ad Eccleſiam rediêrint, & patria Templis aucta ſit, hujus Principis effecit Zelus, pietas, induſtria, & providentia. Electus fuit die 1 Decembr. Anno 1573 Præfuit maximâ cum laude per annos 43 menſes 9, & dies 12 piè tandem obiit die 13. Septembr. Anno 1617.
LXV. Joannes Godefridus I. ab anno 1617. ad annum 1622.	Ex antiquâ Francorum familia *Aſchhauſen* oriundus *Bambergæ* jam Princeps, Epiſcopus ob præclaras animi dotes, virtuteſque planè ſingulares mortuo *Julio* ad *Herbipolenſem* quoque Sedem Epiſcopalem vocatus & in eâdem conſtitutus fuit. Vir equidem fuit totus mitis, affabilis, devotus, pius & caſtus, doctrinâ eximius, Philoſophus, Jurisperitus, & Theologus atque hinc Princeps verè inſignis, & *Ferdinando II.* Imperat. pergratus. In Comitiis Imperialibus *Ratisbonæ* habitis Cæſarem, alioſque Germaniæ Principes conſiliis adjuvans ex defluxione capitis laborare cœpit, undè & obiit die 29 Decembr. inter primam & ſecundam horam à media nocte A. 1622. laudabiliter valdè præfuit annis 5 [illegible]

LXVI.

Digitized by Google

L X V I.
Philippus Adolphus
ab anno 1623.
ad annum 1631.

De Stirpe & Sanguine prænobilium Equitum *ab Ehrenberg* Decanus Summi Canonicorum Collegii *Herbipoli* die 6 Februarii Anno 1623 in feſto *S. Dorotheæ* in Epiſcopum ibidem Canonicè maximo omnium gaudio electus, Princeps fuit juſtus & zeloſus juſtitiæ adminiſtrator. Laudabiliter præfuit annis 8 Obiit tandem die 16 Junii Anno 1631.

L X V I I.
Franciſcus
ab anno 1631.
ad annum 1642.

Comes *Hatzfeldius* ac Vice-Dominus *Carinthiæ* die 5 Auguſti Anno 1631 unanimi Canonicorum Summi Templi conſenſu in Epiſcopum *Herbipolenſem*; Anno dein 1634 die 4 Auguſti in Epiſcopum quoquè *Bambergenſem* electus fuit. In regimine ſuo multùm illi laudis contulerunt maſuetudo, clementia & miſericordia erga pauperes, viduos & pupillos, quorum verus protector & Pater extitit. Sub hoc Principe ingens bellum *Suecicum* exarſit & *Franconia* comprimis extremis malis afflicta gemuit. Laudabiliter, fortiter, & conſtanter in difficillimis temporibus & graviſſimis bellorum tumultibus præfuit Annis 10 menſibus 11 diebus 24 Obiit *Herbipoli* die 30 Julii circa meridiem inter horam 11 & 12 Anno Chriſti 1642.

L X V I I I.
Joannes Philippus
ab anno 1642.
ad annum 1673.

Per antiquæ & illuſtris familiæ *de Schönborn*, Summorum æquè ac infimorum votis, applauſu, & jubilo die 16 Auguſti Anno 1642 Epiſcopalem acceſſit dignitatem. In cujus honoris acceſſu mox atris diſpulſis bellorum nubibus pacis Serenitas Germaniæ affulgere cœpit. Fuit enim verè Princeps pacificus, pacis nempè non tantum amator, ſed & fundator, cujus indefeſſo ſtudio & labore *Monaſterii*, *Oſnabruchæ*, ac deniquè *Norimbergæ* univerſo Romano Imperio illa exoptatis dudum plauſibus inclaruit. Spiritu principali verè fuit confirmatus, atquè iis omnibus, quæ in Principe deſiderantur, virtutibus præclarus, comprimis autem tantâ præditus Sapientiâ, ut ad Eum tanquam ſui temporis *Salomonem* omnes ferè præcipui *Europæ* Reges ac Principes ſuos ablegarent Oratores, & in difficillimis publici ſtatûs negotiis expeterent conſilia. Literarum ſtudia, & viros doctos impensè coluit, & amavit, inventa nova æſtimavit, ædificia præclara in uſum publicum ac commodum ædificavit, duo comprimis molendina ad Mœnum, & deſolatorum pauperum filiorum hoſpitale. Arcem *Marienburgum* fortiſſimis cinxit munimentis, uti & ipſam urbem contra Patriæ hoſtes vallo obarmare cœpit, pluraque alia perfecit, quæ redivivum omnibus *Julium* repræſentare potuerunt; velut etiam ſequentes verſus docent:

Herbipolis claret Clero, munimine, templis,
Vino, ponte, Scholis, flumine, fonte, molis.
Unam quis tantam, quæris, decoraverit Urbem
Fecerunt Schönborn, Echteriusq́; Duces.

Tam præclare in ipſo virtutes Eum etiam ad Sedem Archiepiſcopalem *Moguntinam* & ad Epiſcopalem *Wormatienſem* attraxerunt. In quibus omnibus præfuit laudabiliter, prudenter & fortiter: & qui natus eſt die 6 Auguſti Anno 1605. electus Epiſcopus *Herbipolenſis* die 16 Auguſti Anno 1642. Archiepiſcopus Moguntinus die 19 Novembris Anno 1647. poſtulatus verò Epiſcopus Wormatienſis Anno 1664. plenè tandem reſignatus in divinam voluntatem piè obiit die 12 Februarii Anno 1673. ætatis ſuæ Anno 68.

L X I X.
Joannes Hartmannus
ab anno 1673.
ad annum 1675.

Hunc pervetuſta *Roſenbachiorum* proſapia Orbi & Eccleſiæ *Herbipolenſi* dedit: in cujus haud magno corpore tam magna tamen & multa virtus inerat, ut virtutum *Microcoſmus* dici potuerit. Cæſari & Imperio inter arctiſſimas anguſtias memorabili omnibus temporibus exemplo fidum ſe probavit, cum hoſtili à *Gallis* in patriam invaſione factâ conſtans in fide Deo & Cæſari datâ perſtitit. Natus eſt die 15 Sept. Anno 1609. Canonicus ſummi templi factus *Herbipoli* A. 1623. die 27 Maji. Capitularis, Anno 1637. die 28. Octob. Decanus ibidem, Anno 1649. die 5 Auguſti: Electus tandem & Epiſcopus *Herbipolenſis* die 13. Mart. Anno 1673. denatus die 19 Aprilis Anno 1675, cum vixiſſet annos 65. menſ. 7 dies 5.

L X X.
Petrus Philippus
ab anno 1675.
ad annum 1683.

Ex illuſtri *Dernbachiana* familia natus Anno Chriſti 1619. die 1. Julii Imperialis Eccleſiæ *Bambergenſis* Canonicus factus Anno 1631. die 7 Februarii: *Herbipolenſis* verò Cathedralis Anno 1643. die 26 Febr. poſt abſolutum Theologicum *Romæ* in Germanico Collegio ſtudium Capitulo *Bambergenſi* adſcriptus fuit Anno 1649 die 31 Martii; *Herbipolenſi* verò Anno 1649. die 7 Auguſt. Vice-Dominatum *Carinthiæ* adiit Anno 1651. die 12 Septembris: Electus Epiſcopus *Bambergenſis* Anno 1672 die 22 Martii: dein Præpoſitus ſummi Templi *Herbipoli* Anno 1673. die 4. Decembris: tandem & *Epiſcopus* ibidem renuntiatus eſt Anno 1675. die 27 Maji. Princeps autem fuit ſingulari doctrina, virtute & prudentiâ præclarus, cum ferventi divini honoris & animarum zelo, providâ in rebus omnibus vigilantiâ, intrepido inter ſiniſtros caſus animo, qui arctam cum Auguſtiſſimo Cæſare & Imperio ſemper habuit unionem. Obiit tandem *Herbipoli* Anno 1683. die 23. Aprilis.

LXXI.

LXXI. Conradus Wilhelmus ab anno 1683. — ad annum 1684.

Ex perantiquâ jam à 700 annis, & illuſtri familia *de Wernaw* Anno 1638. die Auguſti vitales ingreſſus eſt auras: Albo Canonicorum Cathedralium Eccleſiæ *Herbipolenſis* inſcriptus fuit Anno 1647. die 13 Auguſti; Imperialis *Bambergenſis* eodem Anno die 29 Novembris: Capitulum *Bambergæ* acceſſit Anno 1663. *Herbipoli* Anno 1672. Decanatus Summi Templi honorem *Bambergæ* adeptus eſt Anno 1682. die 16 Martii. à ſacrato tandem Canonicorum Synedrio *Herbipoli* ad Epiſcopalem ſedem inauditis retrò gaudiis, mille undiq; exoptatis votis, & geminatis plauſibus evectus eſt Anno 1683. die 31 Maji. Dominus equidem fuit converſatione placidus, comitate facundus, fide conſtans, ſpe robuſtus, charitate fervens, ſapientiâ providus, vigilantiâ ſecurus, magnus inter magnos, exiguus inter parvos, illuſtris inter Nobiles, Modicus inter ignobiles, omnibus denique omnia factus; in hoc uno tantùm infelix, quod, ut ardenter voluit, Patrem ſe Patriæ exhibere, omnibusque benefacere, diu non licuerit, maturius eum terris ſurripiente Libitinâ Anno ſcilicet 1684. die 15 Septemb. ita

Lætitiæ quantæ fuerant, Conradus ut oris
Franconicis cœpit jura verenda dare:
Experta eſt tantos Eoo Francica luctus:
Nam par lætitiis debuit eſſe dolor.

LXXII. Joannes Godefridus II.

Iſtis ſic per ordinem relatis Inclytæ Eccleſiæ Cathedralis Herbipolenſis Epiſcopis legitimâ & Canonicâ electione cum feſtivis omnium applauſibus & gaudiis ſucceſſit Anno reparatæ Salutis 1684. die 16 Octobris *Joannes Godefridus* de pervetuſto Francorum ſtemmate *Gutenbergico*. Qui orbi datus á prænobilibus & perilluſtribus Parentibus Godefrido Wilhelmo de Guttenberg, & Maria Cunigunda Urſula ejusdem ſtemmatis Anno 1645. die 5 Novembris: Imperialis Eccleſiæ Bambergenſis canonicatum obtinuit die 18 Decembris Anno 1654. ad Capitulum ibidem admiſſus eſt die 29 Novembris Anno 1674. Cathedralis Eccleſiæ Herbipolenſis canonicorum albo adſcriptus eſt die 9 Januarii Anno 1655. Capitulum ibidem acceſſit die 6 Octobris Anno 1679. Sed nunc ea, qua decet, reverentia, & debitæ obſervantiæ cultu ut tanto principi laudum & præconiorum penſum devotiſſimè, ac poſſum, perſolvam.

Hic aures & vocem erige ſub hoc *Principe* felix *Franconia*
ut vel ipſæ aures hauriant virtutes & commoda
Quæ ab hoc *Principe* fluxerunt in Rempublicam *Franconum*;
imò vox omnium *Franconum* ſuæ ſaluti gratulationes dicat,
Dum ſuo *principi* gratias, & iteratum triumphale *Vivat* clamat.
Audite nomen & omen optimum.
Ortus eſt *Godefridus* â majoribus *Guttenbergiis*
Quos non opus eſt recenſere longa ſtemmatis ſerie,
cum omnes in *Godefrido* vivant
Et quorum gloria dum laudatur, ipſe adjicit maximam
Majorum ſuorum ſanguinem illuſtrando virtutibus:
Vix enim Philoſophi virtutem tractant in Ethica
Quam ille non traxit ad mores & in ſcrinium ſui pectoris
unde ſæpius, imò ſemper facit prodire ad actus publicos.
Juſtitiam in *Godefrido* commendant curiæ;
ubi non ad partes, ſed ad æquum & rectum inclinat ſui affectus pondera.
Affabilem *Humanitatem* laudant omnes
Quia nulli ſe negat, ſed ſe communicat omnibus,
ut videatur magis alienum, quàm ſuum bonum quærere.
Fortitudinem etiam admirantur Exteri,
dum vident inter tot *Principum* ruinas
Erectum ſtare *Franconiæ Principem*
Pietatis ardorem ipſa templa halant, & ſonant Cœnobia,
Quibus indixit, & induxit Numinis cultum perpetuum.
ut â Solis ortu usque ad occaſum
Imò per ipſa noctis ſilentia, quæ precibus amica ſ[illegible]
Laudaretur Nomen Domini.

[illegible]iam

Prudentiam obſtupeſcunt res ipſæ, quas ſic prævidet,
ut malas convertat in bonas:
vel ſic providet, ut convertat malum eventum, quem poſſent parere.
Quæ fuit enim calamitas publica, quam *Godefridus* non ſublevavit?
Quæ privata, quam non minuit?
Quæ fortuna beata, quam non fecit beatiorem?
vixit *Franconia* per hunc *Principem* ſerena inter procellas publicas:
malorum fuit tantùm ſpectatrix non particeps
Oculis ſolùm infelix;
cum ſpectaret incendia in propinquo,
Et ſolus flammarum odor, non ardor illam affligeret,
Quando tot inter bellorum fluctus & incendia nutans
vix jam amplius ſtabat Germania,
Tamen nixa ſuo *Godefrido* ſtetit *Franconia*
Sine damno fermè & ſine periculo
Sola malorum fama vel perſtricta vel ſaucia leviter.
Sic bellum, quod aliis provinciis nocuit, imò tulit exitium,
Godefridus convertit in emolumentum *Franconiæ:*
Dum ille intereà in patria & in urbe erigeret omnia,
cum vicinæ urbes caderent, & ipſa urbium nomina.
Si *Godefridi* modeſtia gloriari vellet de ſuâ *Franconia*
ut olim *Auguſtus* de *Roma* ſuâ
Romam inveni lateritiam, & reliqui auream;
Certè teſtimonium dicerent *Franconum* muta ſaxa & ædificia:
Propylæum & veſtibulum ſummæ Ædis ornavit;
plateas & angiportus ubiquè ampliavit;
Curiam novam ſuo faſtigio coronavit,
Julianum Hoſpitale novo ædificio & œconomia nova ordinavit;
Vicinum palatium pro lanificio in ſuſtentationem pauperum ſuſcitavit:
multa alia vel lapſura inſtauravit, vel de novo fundavit.
Sic dum *Godefridus* videretur totus intentus ad civium & urbis commodum
Contendit majore niſu in Eccleſiæ incrementum,
Quam quaſi fœcundo rore irrigavit *Roſa Guttenbergica*.
Eccleſia Haugienſi, in quâ magnificè educenda & aperienda
Quatuor Duces Epiſcopi clauſerunt diem ſupremum.
Godefridus impoſuit manum ſupremam
Opus conſummando & benedicendo
Hic finis tam felix erat initium novorum moliminum,
per quæ hinc inde novæ templorum moles excreverunt in patria
Templum magnificum in campis *Förbruckenſibus* novum.
Templum *Höchbergenſe* novo ſplendore illuſtratum.

Templum *Kitzingenſe* cum parthenone Virginum liberaliter fundatum
Templum *Bremenſe* ad Rhönam; *Veitshöchenſe* ad Mœnum.
Templum *Bergreinfeldenſe*, *Goſtadenſe* à fundamentis cœptum,
Et ad ſumma laquearia magnificè faſtigiatum;
Templum *Laudanum* ab incendii cineribus reſuſcitatum;
Faſtigium Montis *S. Nicolai* propè urbem ſacello coronatum. &c.
Quaſi omnis angulus per *Godefridum* deberet Deo ſacrari & Angelis,
ut in tot templis cultores eſſent & adoratores.
Plantavit *Godefridus* ſeminarium *Godefrideum* novum ad *S. Petrum*,
Quod velut alveare eſſet
in quo ex rore, quem miniſtraret gentilitiæ ſuæ *Roſa* liberalitas;
Fingerentur devotionis mella & ceræ
Arſuræ olim in aris pro ſalute totius patriæ:
Adjecit inſuper ſeminarium presbyterorum emeritorum
Dictum *ad Portam Auream*
ut ſignaret in domus fronte, per quam portam illos vellet ingredi,
Quos labor ſanctus defatigavit in vinea Domini.
Quis brevibus lineis exprimat
Tam longam *Godefrideorum* factorum periodum?
Implevit, credo, hactenus *Godefridea* virtus aures & res *Franconum*:
Nunc igitur & vocem erigite *Francones*,
Et mecum in novum pœana clamando erumpite!
Vivat Godefridus Guttenbergicus
Vivat & ex noſtris illi DEUS augeat annos
illius inque Roſam purpura ſacra fluat.
Sed cũ linguas noſtras meritorũ *Godefrideorum* multitudo penè elingues faciat
Vos agite *Franconides Muſæ*,
Et cantando Ducem ſuper æthera tollite noſtrum.

Franconides

Franconides Muſæ

EPISCOPO PRINCIPI AC DUCI

Suo Clementisſimo acclamant, accinunt, applaudunt.

IO decus noſtrum *Godefride* Secunde! ſecundent
Quos faſces geris aſtra tuos, Aquilisquè ſecundis
Vive dies Aquilæ; nam te lucente ſecundos
Hactenus & vidit ſoles, & porrò videbit
Francia Eöa, ſuo nulli ſplendore ſecunda.
Nempè velut *Titan* undis dum ſpargit Eöis,
Spargit ab axe jubar roſeum, camposquè ſerenat,
Auroraquè nigri depingit culmina Montis,
Et valli variis diſtinguit lumen ab umbris
Nigrantesquè chaos partus, triſtesquè repellit
Noctis relliquias teterrima monſtra tenebras,
Et redit afflictis mœſta caligine terris
Et decor & ſpecies orientis gaudia ſolis.
Francia ſic primis ortum te vidit ab undis
Quas *Mœnus* volvit fœcundas amne ſecundo,
Et ſubito gratum reddebant flumina lumen,
Vitiferique jugi qua vaſta cacumina ſurgunt,
Luxuriantquè humiles læto ſub gramine valles,
Spicea vel flavis mater lætatur ariſtis
Soliſequo gratum captant in lumine lumen,
Fœcundisque oculis lucem mirata ſecundam.
Fata ſecunda ſuis prædicunt aurea natis;
Et dedit eventus fatorum ſumma bonorum:
Nempè quousquè tuos radios *Godefride* ſecundos
Francia conſpexit; fœcundis vitibus uvas
Vidit, & auratæ Cereris bona gaudia vidit.
Circum quaquè ſuos ſparſerunt prælia *Martis*
Armorum radios, quorum radiante furore
Et face fulminea, ſævos *Vulcanus* ut ignes
Accendit; flagráre domus, flagráre labores
Deſertæ plebis, *Cereris* deſerta loquuntur
Jugera lugentis prati veſtigia ſignant,
Et ſicca *Bachus* lingua, ſiccaque profatur
Voce ſuos cineres. Nulli luxére mucronum
Franconico radii cœlo, quia luxit amœnum
Titanis lumen *Godefridi Francidos* oris.

Digitized by Google

En quæ Franconicis hoc principe vidimus agris
Tempora! propitiis an non fulgentia cœlis,
Auratiſque horis, quas ipſe colonus avaris
Optaſſe aut votis, aut proxima Gargara noſtris
Invidiſſe jugis poterant? *Mars* omnia circum
Cum devaſtabat per cædes atque rapinas,
Flammarumque globos urbes & mœnia pulſans
Fluctibus irarum. Quam ſæva procella malorum
Finitimos mergebat agros! Malacia noſtris
Læta renidebat campis: non damna colonus
Ulla ſui pecoris paſſus, non rapta ſupellex,
Non direpta ſeges campo, tutiquè per agros
Erravêre greges: nil rancæ cortis alumnis
Defuit; arma inter ſecurus & agmina paſtor.
Scilicet unus eras clypei ſeptemplicis inſtar
Tu *Godefride* tuis. Qualis ſuper ætheris oras
Ridens fulmineas nubes tranſcendit Olympus
Gaudia pacis agens, roſeoque ſerenus ab oſtro,
Quod phæbea *Tyrus* ſuprema per atria fundit
Semper in orbe micat: Talis *Godefride* nitebas
Montibus his noſtris, & claro *Francois* orbe
Hactenus iratas toto ſtans vertice ſupra
Nubes & nimbos, tempeſtateſque ſonoras,
Aut quaſcunquè ferox ſortis, *Martiſquè* libido
Teutonis in fines potuit glomerare procellas.
Graminei Regina thori ceu Flora per hortos
Inviſit roſeis depicta palatia plantis,
Florilegaquè manu vernantia pignora mulcet,
Lilia pertranſit, violæquè relinquit odores,
Nec Narciſſææ formæ retinetur amore
Purpureo donec thalamo Regina levatum
Rore caput tollat, divumque refundat odorem,
Et roſa centfolium miro decus ordine pandat.
Quod *Chloris* venerata decus, roſæequè venuſtas
Formæ blanditias lingua redolente ſalutat,
Et ſvaves ſtringit gratis amplexibus artus,
Ludenteſquè vocat *Zephyros* per florea tecta.
Hæc *Roſa* deliciuus *Floræ Zephiriquè* favores
Francia ſollicitis pedibus de lata per hortos,
Quos *Mœnus* fauſtis allabens irrigat undis,
Luſtravit florum ſpecies, excepit odores.
Nulla tamen fuerat ſpecies, quæ gratior eſſet,
Quam *Roſa* nullus odor totis qui latior agris
Affluerer roſeo, quo *Francia* capta quievit,
Et *Godefridêo* paſci ſuffecit odore.
Hic *odor eſt Chriſti bonus*; hoc paſcuntur odore
Aræ, Lausquè Dei jugis, quæ nocte dieqne
In templis redolet roſei ſunt moris odores
Myſtica queis redolent ſacratis fercula menſis,
Euchariusque placet cætus, quem *Francia* tota
Et pietatè videt fultum, ſociiſquè frequentem.
Sic *Roſa* tu verni diſpergis floris odores,
Digitized by Google

Et noſtras *Godefriede* tuis virtutibus oras
Paſcis, ceu roſeis paſcuntur odoribus agri.
Francia quam felix quæ Solem nacta, Roſamquè
Lucis, odoris opus, *Montis* quoque culmine felix!
Mons bonus eſt patriæ ſecurum firmamentum.
Hoc firmamento divini culmina cultus,
Stat patriæquè ſalus miſerorum cura laborum.
Hoc fundamento perfecta eſt *Haugia* moles,
Aurea porta ſtetit, divini ſemina cultus
In *Godefridèo* jam ſurgunt tecta favore.
Nititur huic *Monti* ſors deſperata pupilli,
Lanificusquè labor, propius ſtant hoſpita tecta
Ædibus, & fauſto paupertas ordine gaudet.
Fundamenta dedit *Mons*, queis nova curia primis
Aſcendit gradibus, poſuit fundamina divis
Ad cultum tectis, quæ plurima *Francia* novit.
Te *Godefride Bonum Montem* canit inclyta *Francis*,
Et pater es, patrio patriam qui paſcis amore.
Omnia cum premeret latè famis atra tyrannis,
Francia non eguit ſicut Pharaonia Regna
Joſephum novêre patrem: *Godefridus* amatur
Franconiæ noſtræ pater, explevitquè paternæ
Sollicitum curæ munus, patriæque ſalutem.
Quin tua per noſtros micuit *Roſa* florida campos,
Ceu micat æthereis *Cynoſura* ruberrima pratis
Purpureis ridens labiis, tantumquè genarum
Et decus & fulgur ſpargens, quod Numinis inſtar
Affulſit patriæ: quæ verba precantia plenis
Vocibus & linguis ſuperas nunc fundit ad auras:
Ut pro tot duris, quas tractas pectore, curis,
Tot tibi ſint anni, rubri quot murice panni:
Tot tibi ſint menſes, rutili quot *Gradibus* enſes:
Tot videas ſoles, ſurgunt quot in aëra moles:
Quot Perſæ criſtas; numeres tot lætus ariſtas:
Tot numeres dotes, quot nigra Sabaudia cotes:
Quot fera caſtra Duces: quot noctis Regia luces:
Sæcula quot *Neſtor*: quot habet marſupia quæſtor:
Quod volucres Nidus, toties *vivat Godefridus*.
Io decus noſtrum *Godefride* ſecunde, ſecundent
Sol radiis, & *Flora Roſam*, *Montemque* coronet
Gloria, conſervet patrem polus, omnia fauſta:
Qui Bonus eſt, in Monte Bono DEUS optima ponat.

CENSURA

Reverendiſſimi & Celſiſſimi D. Ordinarii.

DE Clementiſſima Reverendiſſimæ Celſitudinis ſuæ in hac parte mihi conceſſa facultate datur licentia, ut hoc opus tripartitum *Specula Phyſico-Mathematico-Hiſtorica &c.* intitulatum, ac doctorum virorum judicio omnibus numeris abſolutum, in quo plurimum Reverendus & Religioſiſſimus D. JOANNES ZAHN, Sacri & Candidi ordinis Præmonſtratenſis Canonicorum Regularium in Cella inferiori prope Herbipolim Præpoſitus totam Mundi machinam ſingulari ſtudio ac facili methodo oculis perluſtrandam objecit, magnamque Magni Dei per Verbum FIAT nobis commonſtratam omnipotentiam æquè ingenioſè ac nervoſè adumbravit ita quidem, ut quò firmius nobis fides divina radicata fuerit, eò penitius in Conditoris Majeſtatem, quantum humanitus licet, penetrare poſſimus, in lucem edi, ac publici juris fieri poſſit. Herbipoli, 4. Auguſti, Anno 1696.

ADAMUS SALENTINUS BARTHOLOMÆI,
SS. Theologiæ Doctor, Celſiſſimi & Reverendiſſimi Principis & Epiſcopi Herbipolenſis Conſiliarius, inſig. Eccleſiæ Collegiatæ ad S. Joannem Evangeliſtam Canonicus Capitularis & Cuſtos Librorum Cenſor.

AD SPECULAM
Phyſico- Mathematico- Hiſtoricam Notabilium & mirabilium ſciendorum

Debitæ reverentiæ & æſtimationis ergò affixa quædam Emblemata.

I.

In nomen Authoris, quod eſt

JOANNES ZAHN

Emblema. Demoſtenes inter libros ſpeculabundus dentibus rodit unguem & calamum.

Epigraphe. Arroſos ſapit ungues.

D*ens* edit, atque molit; quod plus: molitur & edit,
Unus in orbe cibos, *alter* in orbe libros.
Apta parat ventri *Primus*; ſed pabula menti
Alter, ut æternos vivat in Orbe dies.
Quod ſi lauriger i vivant poſt fata Poëtæ,
Quid ni hujus Libri vivat & ipſe parens.
Candide *Dens* libris mentes paſcendo perennem
Fama tua ingeniis afferet ipſa famem.

II.

In Authoris inſigne, quod eſt caput Elephantinum cum dente eburneo.

Emblema. Caput Elephantinum armatum proboſcide, ac dente eburneo.

Epigraphe. & dente & mente triumphat.

Mole potens Elephas *& dente & mente triumphat*
Abdita *mente* capit; fortia *dente* rapit.
Turriger ille Heros meritò hinc prudentior audit
Inter quadrupedes, quos tegit umbra, feras.
Cernin *Dentis* opus! Quis dicere poſſit acutus
Num magis hic *Dens* ſit, *Mens* vel acuta magis?
Judex eſto *Paris*: nobis ſine lite videtur
Inter ut ille feras, Author hic eſſe Viros.

III.

In Authoris opus, quod inſcriptum eſt

Specula Phyſico-Mathematico-Hiſtorica notabilium & mirabilium ſciendorum.

Emblema. Turris ſeu Specula omni armorum apparatu inſtructiſſima erecta ſeu plantata ſupra Elephantem.

Epigraphe. Elevante DEO.

Stella *levante DEO* ſupremum ſurgit ad *Auge*;
Sic Elephas preſſus turre reſurgit humo.
Hic vir, qui cerebro fert *mentem* & nomine *Dentem*
Arum ſurrexit ſæpè *levante DEO.*
Nunc iterum ſurgit *Specula* decoratus onuſta,
Omnia quæ Mundi climata docta gerit.
Tu *Speculæ* molem ſpeculando hinc collige Lector,
Quod leve nil portet, quem *DEUS* ipſe *levat.*

F. G. S. J.

by Google

EPIGRAPHE

Amoris & obſervantiæ fraternæ aquis fortibus inarata

AUTHORIS

Speculæ Phyſico-Mathematico-Hiſtoricæ notabilium & mirabilium ſciendorum.

D*Ens* aliàs *Dentem mordet: Dens* iſte ſalutat
Dentem, illiquè ſuas reddit amando vices.
Sint procul à nobis *morſus*, ictusquè moroſi;
Verus enim fratrum lædere neſcit amor.
Mordeam ego *Dentem Dens?* illum quomodò *Dentem*?
Qui meus eſt Pylades, & meus alter ego.
Aut vice me verſa *Dentem Dens mordeat* ille?
In quo nil *mors*, nil *mordeo* juris habet.
Nam ſi Grammaticis deducta à *mordeo mors* eſt,
Hic *Dens* nil *morſus*, nil quoquè *mortis* habet.
Morſus abeſt ſcriptis: aberit *mors* ſemper ab illis
Syllaba famoſis non metuenda viris.
Dum res Franconiæ ſtabunt, dum Pampinus uvas
Dum feret undoſas gurgite Mœnus aquas.
Dum bibet Oceanus vivos per littora Mundi,
Dum liquidus glaucis Nereus ibit æquis.
Dum Titan rutilas per mundi climata bigas
Ducet, & auratas Luna per aſtra rotas;
Hedera ſcriptorum florebit viva tuorum;
Fulgebunt *Speculæ* lumina clara tuæ.
Scriptorum fontes ætas ventura tuorum,
Oceanum veluti flumina parva bibet.
Tunc ego Letheis ſine nomine ſorptus ab undis
Omnibus ignotus finibus hoſpes ero.
Alter lucebit tunc *Dens*, ſine Caſtore Pollux
Dens oriens alter, noctis & alter erit.
Si fratrem Pollux alternà nocte redemit,
Nox quoquè fraterno à lumine noſtra micet.
Sed quoniam nequeo meritis, in nomine ſaltem
Cum fratre æternos tranſigam in orbe dies.
Sic *Dens* non *mordet Dentem*, ſed ſvave ſalutat,
Illumquè æternis devovet hiſcè cedris.

Dentes

Dentes & *mentes* modò jungant aſtra perennes:
Eſto ferat mundus cætera, jam ſatis eſt.

Sacro ſuo ſic Pyladi

Devotus Oreſtes

JOANNES WILHELMUS ZAHN
Authoris frater Germanus Parochus in Stetten ad VVerrham Capituli Ruralis Caroloſtadiani Definitor.

APOLLO

Votum Nepotis Authori profert.

MUſa quid Antiquos laudem ſcribendo petentes
Authores memoras: rumpe repentè moras.
Authorem nunquid cernis, qui dogmata ſcripſit,
In quibus ut mappa terra, polusquè patet.
Quarè tyronis votum non temne Magiſter
Subjectiva libri pars cupit eſſe Nepos.
Qui tibi devotus devoto carmine votum
Offert, ſordeſcant non tibi vota mea.
Ergò parnaſſi præſes facundus Apollo
Votum fac notum, non bene noſco modum.
Audit, vota refert: per ſæcula floreat Author,
Floreat usquè ſolum ſe facit eſſe polum:
Floreat, ut floret defuncto Caſtore Pollux,
Sit mihi Lux Author, Dux mihi talis erit.
Vivat & in librum me partem conferat Author,
Vivere parnaſſi te mea Muſa jubet.
Et poſtquam Dens orbe, velut Dens ore micaſti
Perdita ſtella ſoli ſis nova ſtella poli.

Ita accinebat

Devotiſſimus ex fratre Authoris Nepos

JOANNES NICOLAUS ZAHN
Philoſophiæ Studioſus Fuldæ.

EPIGRAM-

Digitized by Google

EPIGRAMMA

Chronodiſticè aggratulatorium.

IVpIter In parvo Cernens neXa æthera VItro
aD ſVperos DIVos taLIa Verba Dabat.
hVCCIne MortaLIs progreſſa potentIa CVræ eſt?
CVI VerteX terræ CLarVIt atqVe poII?
o sI Is VIDIſſet tVa prorſVs ebVrnea ſCrIpta,
natVras rerVM qVeIs penetrasqVe poLos.
Ioannes aqVILa es VoLItans ſVper æthera IVrſVM,
expers In terra- ſydereIsqVe gLobIs.
CanDIDVs IngenIo penetraſtI arCana tonantIs
LVX aCCenſa tVa eſt CæLItVs, usqVe flagret,
aC obſerVanDo tIbI ſerVIat VtILe tempVs
qVo tVa sIt terrIs aVrea Vena patens.
De MIrabILIbVs Ioannes perge Iehovæ
ſCrIbere & eX ſVperis sIt tIbI, Vena VIgens.
aVgVror è Voto poſt ſera Vt fVnera VIVas;
namqVe ſtat hIs ſCrIptIs gLorIa nota DeI.
LaVrea DebetVe tIbI, præſtoqVe InfVLa fVLgens
præMonſtratenſIs, qVa qVaſI phœbVs erIs.
præpoſIte hIs DonIs gaVDens tIbI gratVlor, Vt qVI
sæpè DeI rebVs ſpIrItV Ineſſe CVpIs.
sIC ſaCra In VIrtVte DeI ſVper aſtra CorVsCas
eIVs qVa CanDens tV ſpeCVLarIs opes
qVare Inſtar ſpeCVLI trIbVIs noVa mVnera terræ,
Vt per te fIat notVs In orbe DeVs
gratVLor hInC rVrſVs: Ioannes VIVe perennIs:
te, Vt CLarens Maneas, CæLICa Caſtra IVVent.
CanDIDVs orDo tVVs Vernans effLoreat orbI,
eIus Ioannes VIVe perenne IVbar.

Ita aggratulando cecinit

AUGUSTINUS CASIMIRU[S] [R]EDELIUS
Belga Meckl. Sacræ Cæſareæ Maieſtatis Laureatus Poeta,

PRÆFA-

Digitized by Google

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

ARduum Opus aggredior, cum magis Notabilia & Mirabilia (hoc eſt, ſcitu magis digna & admiranda) in Univerſæ Naturæ, ſive Mundi hujus admirabilis Oeconomia diſquirere, eaque ſuccinctâ methodo in Epitomen pro faciliori naturalium ſcientiarum captu colligere tento. Audax factum! non tamen temerarium. Quia licet hoc meo conatu, ſi ſcopum, ut intendi, fortaſſis non aſſequar; ad eum tamen temere me collimaſſe non dicar, cùm antiquitùs illud jam pervulgatum mihi adhuc favere poſſit.

In Magnis voluiſſe ſat eſt

An equidem magna dici non mereantur, Megacoſmum ſivè Mundum hunc magnum & comprimis ejus ampliſſimos ſidereos tractus, totiusque Expanſi vaſta & imminea Corpora cum eorum motibus & motuum apparentiis, atquè ex iisdem Aſtrologicas doctrinas & judicia; temporum itidem indè manantium prolapſus & intervalla; nec non Mundi Elementaris Atmo-Sphæram & coruſca plurimùm in eâdem phænomena; Mundi deindè ſubterranei, ſive Geocoſmi ingentem apparatum, ſuperbum luxum, prædivitem theſaurum tam ex foſſilium ac vegetabilium, quam etiam Animalium Regno collectum cum eorum omnium Principe & Domino, hoc eſt, Homine ſivè Microcoſmo ita velut ex Specula (nempe & recondita & arcana multa perveſtigari, nec non quamplurima palam expoſita accuratè ſimul obſervari queant) Curioſis omnibus Coſmoſophis ſpectanda proponere? Hæc ipſa cùm ita paucis quaſi in Speculâ monſtravi, magna meritò cenſeri debent, licet parva periphraſi indicata ſint; cum quaſi *Homeri* ilias unicâ nuce concluſa, nondum effracto cortice evoluta ſic per me proferatur, ut præter levem conjecturam nihil hinc de latente meliori intus nucleo occultioris ſcientiæ animadverti queat.

Quantum verò pro communi literarum bono hunc meum conatum profuturum credam, ex cauſâ potiſſimùm, quæ huc me impulit, haud difficulter cuivis patere poterit; cùm ea præcipuè ſit: quod cum advertiſſem multos, eosque ex Magnorum & Illuſtrium virorum numero, qui ſæcularibus aliis haud levibus curis ac negotiis continuò penè immerſi ſunt, nec pergrandia Nobiliorum Scriptorum monumenta (in quibus multa ſæpè juxta tramitem procurrunt) evolvere queant; dùm interim ad omnes Secretiores ſcientias miro quodam ardore ſciendi exæſtuant, optimo ſuo deſiderio fruſtrari. Idcircò operæ pretium judicavi ex iis, quæ alii perdocti Viri ampliori diducunt argumento, nucleum eximere, & relictis iis, quæ levioris momenti cenſentur, digniora quæque in opus unũ congerere, ibidemque omnia ſic coordinare, & peraptè diſponere, ut ad captum cuivis facilè accomodata ſervire poſſint. Eſt enim doctiſſimo huic Sæculo ita comparatum, ut niſi nova & anteà planè incognita proferantur, aut

antiquiora

antiquiora ſaltem ità brevi compendio contracta ſale quodam Chilonio condiantur, omninò ſtatim ad primum aſpectum deſipiant: ſiquidem in tanto Artium, ſcientiarum, & quarumvis diſciplinarum incremento, quo feliciſſimè hæc noſtra tempora triumphant, non quæritur inventorum ad eadem latiùs exponenda amplitudo, ſed enucleatus ex iiſdem fructus, qui miſſo putamine velut inutili ſolùm gratiam & guſtum ſui cultoribus afferre poſſit.

Quapropter ingenuè fateor, multùm me Temporis & laboris impendiſſe, ut ea tam diverſa argumenta ex diverſis Authoribus conquirerem, & in unum ordinatè corpus coäptarem. Plura etiam ipſiſmet Authorum verbis tranſcripſi, quod ea tam benè conſcripta mihi viderentur, ut quidquam addere vel demere ad evitandam omnem difformitatem nefas exiſtimarem, imitatus illum, qui canit:

Floriferis ut apes in ſaltibus omnia libant:
Omnia ſic itidem decerpſimus aurea dicta.

Fidem, ſi quæ dubiam, aut nullam mereri cenſeantur, juxtà citatos Authores illam relinquo, & ſuam cuique de omnibus judicandi libertatem permitto. Ego miranda quæcunque, ut oblectamenta profero, quorum gratia pro palato eſt. Hoc tamen etiam perpendi volo, quod *Jonſtonus* Clariſſimus Author circà finem operis ſui de avibus ait: *Veritatem ad ſuum arbitrium exigere, & inter mendacia reponere, quidquid palato non arriſerit, imprudentis nimis, & in Deum, Univerſam creaturam & humanum genus injurii hominis eſt.* Nequè hoc etiam malè mihi verti ſino, quod in controverſis quibusdam materiis aliorum quidem ſentimenta comportem; meipſum verò, cui parti ſubſcribam, minimè declarem: *Tullium* equidem ſequor docentem *in eâdem re paria contrariis in partibus momenta rationum, cùm inveniuntur, faciliùs, imò tutiùs ab utraque parte aſſenſionem ſuſtineri.*

Denique hoc etiam meritò tibi Lector benevole ingerere debeo, quod dudum jam ſcripſit *Conradus Geſnerus in præfat. Operis ſui de Aquatilib. Boni certe viri eſt*, inquit, *primum velle prodeſſe, deinde hoc ipſum certâ ratione & viâ inſtituere prudentis: deniquè fortis in labore perſeverare.* Quod certè conatus ſum in præſenti opere præſtare. Tuum igitur nunc erit hanc meam, quâ tibi prodeſſe volui, voluntatem bono, & æquo animo acceptare. ac mecum ſi Sciendorum Notabilium & Mirabilium cupidus es, jam ipſam Speculam accedere, in qua notabiliora & mirabiliora quævis in tota Mundi mirabilis Oeconomia ſagaci intuitu facilè perſcrutari & perluſtrare poteris. Ut etiam ea ipſi quantocyus pervidere poſſis, quæ toto hoc opere exhibentur, inſpice ſequentem Elenchum, ubi contenta quævis ſuccinctè adumbrata ſpect...
valebis.

ELEN-

ELENCHUS TITULORUM
&
Series totius Operis.

Speculæ Phyſico-Mathematico-Hiſtoricæ Mundi mirabilis Notabilium & Mirabilium ſciendorum.

SCRUTINIUM I.

præliminare

De Mundo in genere, ejus Origine, ſtructurâ ac partium coordinatione

PROOEMIUM pag.1.

Caput I. De Mundi variis appellationibus, & acceptionibus, partium diſpoſitione & ordine. pag.3
Caput II. Errores varii circa Mundi productionem & ejusdem originem. 4
Caput III. Notabiliora & Mirabiliora, ſcituque digniora circa Mundi productionem, & ejus originem, productionis modum, tempus, & cauſas proferuntur & recenſentur. 8
Caput IV. Series & ordo productionis & perfectionis totius Mundani Opificii in ſex primis Mundi diebus. 10
Caput V. Alia quædam memorabilia circa Mundi materiam, corporum corruptionem, aliorum verò Entium permanentiam, rerum ab invicem dependentiam & ſimilia alia expediuntur. 14
Caput VI. De mirâ opificii mundani pulchritudine, excellentia & perfectione. 16
Caput VII. De admiranda Mundi magnitudine,& mirâ Ejusdem partium proportione. 19
Caput VIII. An dentur plures Mundi, quàm unus. 21
Caput IX. De quatuor Mundis Veterum, & quid per illos Antiqui voluerint indicare 23.
Caput X. Mira quadruplicis Unitatis cum quatuor Mundis Veterum comparatio proponitur & explicatur. 26
Caput XI. Varia Mundi ſyſtemata recenſentur & explicantur. 30
§. I. Syſtema Mundi Ptolemaicum. ibid.
§. II. Syſtema Mundi Copernicanum. ib.
§. III. Syſtema Mundi Tychonicum. 31

Speculæ Phyſico-Mathematico-Hiſtoricæ Mundi Mirabilis Notabilium & Mirabilium ſciendorum

SCRUTINIUM II.

Urano-cosmicum

Quo nimirum Superioris ſive cœleſtis ac ſiderei Mundi tractus, & in eis phænomena magis notabilia & mirabilia deteguntur.

PROOEMIUM pag.33.

Disquiſitio I. Aſtro-ſcopica

Quâ Cœli ſiderei phænomena magis notabilia & mirabilia deteguntur, & recenſentur. pag 35.

Caput I. Notabilia ſcienda pro doctrina primi Mobilis & eorum,quæ cum ipſo moventur, exactiùs intelligenda. pag.36

Caput II. De his, quæ ad theorias planetarum planiùs intelligendas faciunt, notabiliora quædam referuntur. pag. 38
Caput III. Selenoſcopium Phyſico-Mathematicum, quo Lunaris Corporis natura, virtus, aliaque circa Ipſum præcipua Phœnomena & experimenta perluſtrantur, & exponuntur. 40
§. I. Obſervationes & doctrinæ de Corpore Lunari, ejus ſtructurâ, lumine, virtute, ac fine principali. ibid.
§. II. De variis Lunæ motibus. 43
§ III. De mirâ ac ſpecificâ Lunæ virtute in variis rebus Geocoſmi commovendis. 44
§. IV. Regulæ & obſervationes quædam Aſtrologicæ de Lunaris corporis efficacia in variis apparentiis & diverſis cœli ſitibus. 48
Canones Georgico-Oeconomici Agriculturam & Oeconomiam concernentes. 51
Canones & obſervationes Selenognomicæ Artis navigatoriæ. 53
Canones Jatro-Mathematici, ſivè obſervationes Selenognomicæ de rerum medicinalium electionibus. 54
§. V. De Motu Critico in morbis acutis ex Lunæ influxu. 56
Regulæ quædam Jatro-Mathematicæ pro criſibus in morbis acutis exactiùs cognoſcendis. 57
§. VI. Lunaria quædam oſtenta & Phœnomena mirifica. 58
§. VII. Mirabilia quædam curioſa & faceta Miſcellanea de Lunâ recenſentur 59
Caput IV. Helioſcopium Phyſico-Mathematicum, quo Corporis ſolaris natura, motus, vires, aliaque circa Ipſum præcipua phœnomena & Experimenta perluſtrantur & exponuntur. 61
§. I. De ſtructura corporis ſolaris & de macularum ac facularum ſolarium ſubſtantia. ibid.
§. II. De variis ſolis motibus notabilia ſcienda. 64
§. III. De mirabilibus Globi ſolaris viribus, fœcundis qualitatibus & influxibus ad res Geocoſmicas afficiendas. 67
§. IV. De admirando ſolis influxu ad commovendas res quaſdam Geocoſmicas in ſpecie. 70
§. V. Oſtenta inſolita & Phænomena inſueta circa corpus ſolare diverſis locis & temporibus obſervata. 73
§. VI. Mirabilia curioſa Miſcellanea de Sole ex variis Authoribus referuntur. 75
Caput V. De Solis & Lunæ defectibus, ſeu vulgò dictis Eclipſibus notabilia & mirabilia varia proponuntur. 77
§ I. Regulæ & obſervationes Phyſico-Aſtronomicæ de Solis & Lunæ Eclipſibus. 78
§. II. Eclipſes utriusque Luminis magis admirandæ diverſis temporibus & locis obſervatæ. 80
§. III. Regula quædam & obſervationes-Aſtrologicæ, quarum directione Aſtrologi ex Luminarium defectibus divinare ſolent. 82
§. IV. Mirabilia varia Miſcellanea de Eclipſibus. 84
§. V. Deliquium Solis partiale Anno 1673. die 3. Jul. / 23. Junii Norimbergæ obſervatum. 85
Caput VI. Potiora Venerei Globi Phænomena recenſentur. 88
§. I. Obſervationes Aſtronomicæ de Venere & his, quæ ad ejus theoriam pertinent. ibid.
§. II. Obſervationes & Concluſiones quædam Hevelianæ de apparentiâ Globi Venerei. 90
Caput VII. De Mercurio, ejusque Theoriâ notabilia ſcienda. ibid.
Obſervationes Aſtronomicæ de Mercurio. 91
Caput VIII. De Marte, & his, quæ ad ejus theoriam ſpectant Notabilia ſcienda. pag. 92
Obſervationes notabiliores de Marte. ibid.
Caput IX. De Jove, ejusque Comitibus ſcitu magis digna & admiranda. 94
Obſervationes Aſtronomicæ de Jove & ejus Comitibus ex variis Authoribus collectæ. 94
Caput X. De Saturno, ejusque Satellitibus notabilia & mirabilia ſcienda. 98
Obſervationes Aſtronomicæ de Saturno, ejusque Satellitibus ex variis Aſtronomis peritiſſimis adducuntur. ibid.

Caput XI.

Caput XI. Notabilia, quæ de Planetis ſummatim omnibus aut pluribus ſciri queunt pag. 101
§. I. Obſervationes Aſtronomicæ de Planetis generaliter, vel cum reſpectu & comparatione ad ſe invicem. ibid.
§. II. Curioſa quædam miſcellanea de Planetis. 108
Caput XII. De Stellis fixis & ſideribus Firmamenti Notabilia ſcienda. 112
Obſervationes & Regulæ Aſtronomicæ de Stellis fixis. ibid.
Caput XIII. De Numero, ordine, & nomenclaturâ conſte lationum, in quas ſtellæ fixe ſunt diſtributæ, & de Stellis earundem inſignioribus Notabilia ſcienda. 117
§. I. De Stellis fixis quædam in genere. ibid.
§. II. Duodecim ſigna & conſtellationes in Zodiaco. 118
§. III. Inſigniores Stellæ in Borealibus Conſtellationibus extra Zodiacum collocatæ referuntur. 119
§. IV. Conſtellationes Auſtrales cum illuſtrioribus earum Stellis recenſentur. pag. 121
§. V. Curioſa quædam Mirabilia Miſcellanea de Stellis ex variis Authoribus referuntur. 126

Diſquiſitio. II. Cometo-ſcopica

Quâ nova ſubinde in cœlo enaſcentia Phænomena cum notabilibus & mirabilibus eorum affectionibus & apparentiis deteguntur & recenſentur. pag. 130.

Caput I. De Stellis novis, quæ diverſis temporibus in cœlo obſervatæ ſunt. pag. 130
Caput II. Stellarum novarum geneſis ac materia & apparentiarum diverſarum cauſa indagatur. 133
Caput III. De Cometis in genere, & variis eorum figuris & apparentiis. 136
Caput IV. Variæ Sententiæ de Cometarum origine & materia proferuntur. 137
Caput V. Experimenta quædam & obſervationes variæ circa Cometarum corpora; quoad eorum ſcilicet ſitum, figuram, mutationem, durationem & diſſolutionem proferuntur. 142
Caput VI. De Externo Cometarum defluvio, quod ejaculari ſolent, ſcitu quædam digna & mira proferuntur. 144
Caput VII. De variis Cometarum motibus ſcitu quædam magis digna & mira proferuntur. 147
Caput VIII. De Fine, ſignificatione & effectibus Cometarum. 150
Caput IX. Sententiæ & argumenta eorum, qui Comites nullam vim ſignificandi, aut quicquam efficiendi attribuunt, recenſentur. 153
Caput X. Verior Sententia de Cometarum ſignificatione profertur & ſtabilitur, nec non potiora quædam argumenta adverſariorum refutantur. 156
Caput XI. Fundamenta Sententiæ contra determinatam Aſtrorum efficientiam & pro indifferenti ac æquâ bonis malisque Cometarum ſignificatione morali diſputantis. 159

Catalogus I.

Omnium Cometarum à Diluvio Mundi univerſali usquè ad Natum CHRISTUM Salvatorem unà cum memorabilibus & Mirabilibus eosdem conſecutis eventibus tam infauſtis triſtibus ac malis, quàm bonis, lætis ac proſperis juxta Authores adſcriptos. 161

Catalogus II.

Præcipuorum Cometarum à Nato Salvatore CHRISTO cum notabilibus & mirabilibus eosdem conſecutis eventibus tàm triſtibus quàm lætis, juxta Authores adſcriptos. 167

Digitized by Google

Diſquiſitio III. Aſtro-critica.

Quâ juxta Aſtrologorum mentem varia ex cœleſtium corporum naturis, qualitatibus, motibus, congreſſibus, aſpectibus, ſimilibusque accidentibus judicia formari ſolita ad aliquam Aſtrologiæ judiciariæ notitiam acquirendam inveſtigantur.

p. 216.

Caput I. Aſtrocriticæ ſcientiæ fundamentum proponitur. pag. 217

Caput II. De Aſtrocryticæ ſcientiæ ſivè Aſtrologiæ Divinatricis naturâ & partibus juxtà Aſtrologos. 220

Caput III. Vocabula & termini Aſtrologici, eorumque expoſitio. 221

Caput IV. De Signorum Zodiaci variâ diviſione, qualitatibus, & effectionibus ad mentem Aſtrologorum. 226

§. I. Varia Signorum Zodiaci diviſio juxta Aſtrologos cum variis appellationibus. ibid.

§. II. De Signorum cœleſtium naturis ac qualitatibus. 227

§. III. De partibus Signorum Zodiaci, & varia earum virtute ac efficacia juxta Aſtrologos. 231

Caput V. De Planetarum naturis, eorum dignitatibus, variis influxibus ac qualitatibus ad res Geocosmicas afficiendas. 238

§. I. De Naturis Planetarum, eorumque dignitatibus. ibid.

§. II. Canones quidam Generales de Planetarum viribus & efficacia. 240

§. III. Aphoriſmi ſive Canones quidam Aſtrologici de Planetis in Specie. Ex Cardano & aliis. 242

§. IV. De influxu & dominio Planetarum in Hominem primarium univerſæ creatæ Naturæ ſubjectum, ac reliquas res Geocosmicas. 243

Aphoriſmi Jatro Mathematici ex Cardano de Morbis ac hominis interitu. 247

Regulæ quædam aliæ Seleno-criticæ de morbis & morte ex Lunæ conſideratione juxta Hippoc. & Galenum. 248

Caput VI. De Cœli in 12. Domos diviſione, & Stellarum in iisdem domibus efficaciâ ac viribus. 248

§. I. Cœleſtium domorum conſtitutiones & earundem ſignificationes in genere. ibid.

§. II. Canones quidam Aſtronomici circà domos cœleſtes & earum ſignificationem ex Cardano & aliis. 250

Caput VII. Divinationum Aſtrologicarum fontes & principia pro genituris aperiuntur. 251

§. I. Canones quidam Aſtrologici pro Genituris ex Cardani variis ſegmentis Aphoriſm. Aſtronom. ibid.

§. II. Canones Aſtrologici magis ſpeciales circa genituras ex eod. Cardano. ib.

§. III. Canones alii Aſtrologici pro genituris ex variis Aſtrologis. 253

§. IV. Natura Stellarum fixarum ex diverſis Aſtrologis collecta pro genituris, & nativitatibus. 260

Caput VIII. Exempla prædictionum aſtrologicarum ex inſpectis genituris cum ſecutis Eventibus. 263

Caput IX. Mirabilium aliarum quarundam prædictionum Aſtrologicarum Exempla, quoad varios Caſus humanos cum ſecutis Eventibus. 266

Caput X. Quid ſentiendum de Aſtrologiâ Judicariâ ſeu Divinatrice [illegible] Genethliacâ. 268

§. I. Aſſertiones quædam Generales pro Aſtrologiæ Judiciariæ fund[illegible] tendis. ibid.

§. II. Aſtrologia Judiciaria potiſſimùm Genethliaca variis argumentis impugnatur. 270

§. III. Varia quædam Exempla vanitatis & falſitatis prædictionum Aſtrologicarum, quibus ſcilicet Eventus non reſponderunt. 272

Caput XI.

Caput XI. De Tempore, ejus ratione, & variâ diſtinctione. pag. 274
§. I. Varia Temporis denominatio, & diviſio, ſivè diſtributio. ibid.
§. II. De Origine, abuſu & vanitate horarum planetariarum. 278
§. III. Chronoſcopium Encyclicum, quo Tempus quodvis horarium diurnum & annuum, cum variis aliis Tempori connexis Veterum Aſtrologorum Obſervantiis facilè indagari poteſt. 280
§. VI. Mirabilia quædam Miſcellanea Chronologica producuntur. 281
Caput XII. Faſti Magico-phyſici notabilium & mirabilium quarundam obſervantiarum per annum. 285
§. I. Obſervantiæ quædam Generales de Anno & ejus partibus. ibid.
§. II. Obſervantiæ de Menſibus & certis quibusdam Menſium diebus. 286
§. III. Dierum Hebdomadalium vanæ quædam Obſervantiæ recenſentur. 287
§. IV. Obſervantiæ curioſæ mirabiles per certos Anni dies in ſingulis menſibus ſecundùm eorundem ordinem. 287
Caput XIII. De Aëris variâ per Annum mutatione, ejusque ex aſtris conjectatione juxta Aſtrologos. 295
§. I. Aſtrologicarum prædictionum circà aëris tempeſtates & earum mutationes fundamentum & divinandi modus oſtenditur. ibid.
§. II. Regulæ ſeu Canones Aſtrologici Generales de aëris ac temporum mutationibus ex *Cardano.* 296
§. III. Regulæ ſeu Canones Aſtrologici ſpeciales de mutationibus aëris ex planetis & ſtellis fixis in ſpecie juxta *Cardanum.* 297
§. IV. Regulæ & obſervationes Aſtrologicæ pro aëris & temporum prænotionibus ac prædictionibus ex conſideratione Planetarum juxta alios Aſtrologos. 298
§. V. Regulæ & obſervationes Aſtrologicæ pro tempeſtatum aëris cognitionibus ex ſtellis fixis juxta alios Aſtrologos. 300
Caput XIV. Difficultas & incertitudo ex aſtris conjectandi de aëris & temporum mutationibus oſtenditur. 304
§. I. Argumenta difficultatis & incertitudinis proponuntur. 304
§. II. Mirabilia quædam falſarum prædictionum exempla circà aëris mutationes ex variis Authoribus referuntur. 305

Speculæ Phyſico-Mathematico-Hiſtoricæ Mundi mirabilis Notabilium & Mirabilium ſciendorum

SCRUTINIUM III.

Atmo-cosmicum

Quo Mundi Elementaris Medii inter cœli concavum & Terræ convexum conſtituti Phænomena magis Notabilia & Mirabilia perluſtrantur & recenſentur.

PROOEMIUM pag. 307.

Disquiſitio I. Aero-ſcopica

Quâ abdita aërei Elementi Phænomena circà ejus gravitatem, vim elaſticam, mobilitatem, alterationem, ſalubritatem, aliasquè hactenùs compertas qualitates & affectiones eruuntur & in medium producuntur.

Caput I. Explicatur imprimis quid ſit Aër, ejus gravitas, & vis elaſtica. pag. 308
Caput II. Regulæ & obſervationes Aëro gnomicæ de naturâ aëris ac primis ejus qualitatibus, & aliis quibusdam affectionibus & proprietatibus. 309
Caput III. De aëris gravitate & ejusdem vi Elaſticâ variæ obſervationes & proprietates recenſentur. 311
Caput IV. Aſſertiones & obſervationes ſpeciales circà aëris bonitatem & ſalubritatem, aliasquè utilitates tàm in Oeconomia Animalium, quàm Vegetabilium 313

Digitized by Google

Caput V. Aëris diverſa ratio & varia conſtitutio in diverſis Mundi partium regionibus, inſulis, urbibus, aliiſquè locis cum aliis qualitatibus & accidentibus eandem conſequentibus juxta quatuor anni partes ſive tempora. pag. 315
§. I. Regionum Zonæ Torridæ aër & ejusdem conſtitutio generalis. 315
§. II. Regionum in Zonis Temperatis aër & ejusdem conſtitutio generalis. pag. ibid.
§. III. Regionum in Zonis frigidis aër, & ejusdem conſtitutio generalis. pag. ibid.
§. IV. Africæ regionum & locorum aëris conſtitutio ſpecialis. ibid.
§. V. Aſiæ regionum & certorum illic locorum aëris conſtitutio ſpecialis. pag. 316
§. VI. Americæ regionum & locorum aëris conſtitutio ſpecialis. 317
§. VII. Europæ regionum & præcipuorum ibidem locorum aëris conſtitutio ſpecialis. 318
§. VIII. Regionum ſuppolarium ſpecialis conſtitutio aëris. ibid.
Caput VI. De aëris corruptione & exorto hinc contagio: Unde diræ peſtes & miſerabiles hominum ſtrages, aut luctuoſæ in Universâ viventium œconomiâ calamitates enasci ſolent. 319
§. I. Regulæ & obſervationes circà aëris corruptionem, & quæ ex eâ conſequi ſolent calamitates ex cœleſtium corporum impresſionibus, radiis & configurationibus. ibid.
§. II. Regulæ & obſervationes circa aëris corruptionem, dum ea ex terreſtribus cauſis inducitur. 321
§. III. De tempore & ſignis aëris corrumpendi, aut jam corrupti. 323
Caput VII. Mirabiles quædam peſtilentis aëris & inde enatarum contagionum ſive peſtium proprietates, Exempla: item mira circà ortum, propagationem & varias differentias earundem recenſentur. 324
§. I. Variæ proprietates auræ virulentæ, ſivè peſtium exinde graſſantium proferuntur. ibid.
§. II. Exempla mira ortûs, contractionis ſivè infectionis & propagationis diræ luis proferuntur. 325
§. III. Variæ quædam peſtium differentiæ recenſentur. 328
Chronicon peſtium memorabilium à Nato Chriſto Salvatore in diverſis locis Geocosmi juxta Authores adſcriptos. 329

Disquiſitio II. Anemo-ſcopica

Qua abditæ & arcanæ Ventorum cauſæ, vires, & reconditæ proprietatis inveſtigantur.

pag. 333.

Caput I. De Ventorum materia, cauſis, varietate, multitudine ac validis eorundem viribus & violentiâ. pag. 334
Caput II. Regulæ & obſervationes de Ventis, eorum cauſis, variis affectionibus ac proprietatibus univerſim & in genere. 336
Caput III. Regulæ & obſervationes de Ventis in ſpecie. 338
Caput IV. Obſervationes terreſtres ac maritimæ circa Ventos diverſis locis & temporibus in Geocosmo dominantes. 340
Caput V. Obſervationes circa Ventos ſubitaneos, impetuoſos, eorum loca ac plures alios mirabiles Ventorum effectus. 342
Caput VI. Mirabilium Ventorum ac horrendarum tempeſtatum ope Dæmonis & arte Magicâ productarum Exempla ex variis Authoribus proferuntur & recenſentur. 346
Caput VII. Signa prognoſtica Ventorum & tempeſtatum. 349
Caput VIII. Regulæ quædam Aſtrologicæ ad Ventorum prognoſin ſervientes juxta mentem Aſtrologorum. 351
Caput IX. Natura Ventorum ad rerum electiones. 352
Ephemeris nautica Ventos per annum diverſis locis dominantes & tempus aptum navigationibus indicans. 353

Disquiſitio

Digitized by Google

Diſquiſitio III. Meteoro-ſcopica

Quâ præcipuorum quorundam in Naturâ Meteororum cauſæ, affectiones, ſeu proprietates ac Phænomena potiora perquiruntur. Pag. 355.

Caput I. Principia Generationis Meteororum breviter exponuntur. pag. 356

Caput II. Regulæ & obſervationes Meteorognomicæ de Meteoris in ſpecie: ac comprimis de Frigore. 358

§. I. De Frigore & ejus natura. ibidem

§. II. Notabiliora quædam experimenta de Frigore adducuntur. 360

§. III. Hyberna quædam Frigora Notabiliora poſt natum Chriſtum ex variis Authoribus recenſentur. 362

Caput III. De Æſtu & Calore. 365

§. I. Æſtûs ſeu Caloris natura, differentia & variæ aliæ affectiones. ibid.

§. II. Æſtûs ſive Caloris mirabilia. 367

§. III. Anni quidam æſtivo calore ac ſiccitate, atque hinc enatâ ſterilitate terræ, vel ejusdem proventuum Ubertate mirabiles poſt natum Chriſtum Salvatorem. 368

Caput IV. Regulæ & obſervationes Meteorognomicæ de Rore & Pruina. 370

§. I. De Rore, ejus geneſi, natura, ac variis affectionibus ſeu proprietatibus. ibid.

§. II. De Pruina. 371

Caput V. Regulæ & obſervationes Meteorognomicæ de Nubibus, ac Nebulis. 372

§. I. De Nubibus. ibid.

§. II. Nubium mirabilia. 374

§. III. De Nebulis. 376

§. IV. Nebularum quædam mirabilia recenſentur. ibid.

Caput VI. De Pluviis & imbribus ordinariis. 378

§. I. Regulæ & obſervationes Meteorognomicæ de pluviis & imbribus ordinariis. ibid.

§. II. Ex Pluviis ordinariis quædam mirabilia. 380

Caput VII. De Pluviis inſolitis, quæ diverſis ſæpè locis ac temporibus cœlo dijectæ notabilia & mirabilia quædam ex variis Authoribus recenſentur. 382

§. I. Notabilia quædam de pluviis inſuetis & extraordinariis, earum generatione, & aliis quibusdam circumſtantiis. ibid.

§. II. Pluviæ igneæ, ſulphureæ & cinereæ diverſis locis ac temporibus. 383

§. III. Pluviæ quædam ſanguineæ, lacteæ ac carneæ recenſentur. 384

§. IV. Lapidum ac metallorum pluviæ mirabiles in diverſis locis & temporibus. 385

§. V. Mannæ ac variarum frugum aliarumque rerum pluviæ mirabiles. 386

§. VI. Animalium atque variorum inſectorum pluviæ. 387

Caput VIII. De Diluviis & innundationibus. 389

§. I. Diluviorum cauſæ & eorum prognoſtica. ibid.

§. II. Diluviorum & innundationum memorabilium & mirabilium Exempla. 390

Chronicon pluviarum & innundationum memorabilium & mirabilium à Nato Chriſto Salvatore ex variis Authoribus adſcriptis collectum. 394

Caput IX. De Nive & variis circà eam experimentis ac obſervationibus. 396

§. I. Regulæ & obſervantiones præcipuæ de Nive. ibid.

§. II. Experimenta & Exempla quædam mirabiliora de Nive recenſentur. 399

§. III. Anni quidam ob nivem cœlo deciduam memorabiles ac mirabiles. 401

Caput X. De Grandine ac varia ejusdem figurâ & magnitudine. 402

§. I. Regulæ & obſervationes de grandine. ibid.

§. II. Exempla Grandinum memorabilium & mirabilium in certis quibusdam annis & temporibus. 403

Caput XI. De Iride tam Solari, quam Lunari: Coronis, item & Halonibus. 405

§. I. De Iride tam Solari quàm Lunari obſervationes notabiliores. ibid.

§. II. Iridum inſolitarum & magis memorabilium varia Experimenta & Exempla 407

§. III. De Halonibus & Coronis obſervationes philoſophicæ. 409

§. IV. Halonum ſeu Coronarum quædam mirabilia. 410

Caput XII.

Digitized by Google

Caput XII. De Parhelio & Paraſelene. pag.410
§. I. Compertæ Obſervationes Meteorognomicæ circa parhelia & paraſelenes. 410
§. II. Plurium Solium, Lunarumque imagines diverſis locis & temporibus in cœlo viſæ ex variis recenſentur Authoribus. 412
Chronicon exhibens diverſis temporibus pluriumSolium &Lunarum imagines poſt Chriſtum natum in cœlo conſpectas juxta Authores adſcriptos. 412
§. III. Parhelia & Paraſelenæ ab Authore obſervatæ. 416
Caput XIII. De Spectris ſivè oſtentis ac variarum rerum ſimulacris in aëre quandoque conſpicuis. 419
§. I. De inſolitis ac miris in aëre repræſentationibus notabilia ſcienda. 419
§. II. Phaſmata quædam aërea in certis quibusdam terræ locis ac temporibus ex variis Authoribus recenſentur. 421
§. III. Mirabiliora quædam oſtenta ac diverſarum rerum ſimulacra in cœlo diverſis temporibus conſpecta referuntur. 422
§. IV. Exempla quædam recentiora mirabilium in aëre phaſmatum aut ſimulacrorum, quæ hoc noſtro ſæculo 1600. in diverſis locis comparuerunt. 425
Caput XIV. De Meteoris igneis, ſivè de variis ignibus perſæpè in aëre accenſis. 429
§. I. Regulæ & obſervationes meteorognomicæ de ignibus fatuis, ſtellis cadentibus, Dracone volante, igne lambente, aliisque variarum figurarum oſtentis igneis. 429
§. II. Experimenta & Exempla curioſa circa hactenus enarrata meteora. 431
§. III. Mirabiliora quædam oſtenta ignea in cœlo vel aëre diverſis temporibus viſa ex variis Authoribus recenſentur. 435
Caput XV. DeFulgure,Fulmine, Tonitru, atque ex iisdem, aut cum ipſis natis tempeſtatibus. 437
§. I. Notabilia ſcienda de Fulgure, Fulmine, & Tonitru. 437
§. II. De admirandis quibusdam fulminis effectibus experimenta varia. 439
§. III. Res & loca fulmini magis obnoxia. 444
§. IV. Horridarum tempeſtatum tùm ignearum, tum ventoſarum, & quovis modo turbidarum, Exempla varia & mira. 445

Spec-

Speculæ Phyſico-Mathematico-Hiſtoricæ

TOMUS II.

Continens Geocoſmi, ſive Mundi terreſtris notabilia & mirabilia ſcienda.

Speculæ Phyſico-Mathematico-Hiſtoricæ, Mundi mirabilis & Notabilium & Mirabilium ſciendorum.

SCRUTINIUM IV.

GEO-COSMICUM

Quo Mundi inferioris, ſivè terreſtris admirandum opificium, abdita & perampla in eodem Naturæ Majeſtas, vis & divitiæ perluſtrantur, ac quidquid in eo rarum, inſolitum, & portentoſum reperitur, curioſo Lectori in medium adducitur ac recenſetur.

PROOEMIUM pag.1.

Disquiſitio I. Geo-ſcopica

Quâ Terræ diverſimodè acceptatæ conſtitutio, natura, variæ proprietates & accidentia referuntur, aliàque tam notabilia, quàm mirabilia arcana ſcienda eruuntur. pag.2.

Caput I. De Geocoſmo in genere, ejus ſtructura, figurâ, magnitudine aliiſquè ſcitu dignis. 3

Caput II. Generalis quædam Geographica orbis Terrarum notitia proponitur. 6

§. I. Europæ, ejusque notabilium ſciendorum ſummaria deſcriptio. ibid.

§. II. Aſiæ ejusque notabilium ſciendorum ſummaria & compendiaria deſcriptio. 9

§. III. Africæ ejusque notabilium ſciendorum compendiaria ac brevis deſcriptio. 10

§. IV. Americæ brevis & ſummaria deſcriptio. ibid.

§. V. Suppolarium Terræ partium brevis deſcriptio. 11

§. VI. De numero incolarum totius Terrarum orbis, eorumque fide & religione. 12

Caput III. Mon-

Digitized by Google

Caput III. Montium Geocoſmicorum obſervationes ac miracula complura, eaque potiora referuntur. 13

§. I. Montium Geocoſmicorum generales quædam obſervationes, inſignes commoditates, & plures compertæ proprietates referuntur. ibid.

§. II. Montes Vulcanii, ſivè ignivomi ab ignium eructatione mirabiles. 16

Montium Vulcaniorum nomina & loca in diverſis Geocoſmi partibus. 18

§. III. Montes variarum quarundam rerum repræſentatione mirabiles. 19

§. IV. Montes variis aliis Naturæ mirabilibus illuſtres. 20

§. V. De mirabili quorundam montium ortu, motu, ſeu progreſſu, atque eorundem abſorptione & dilapſu. 22

Caput IV. De miris Geocoſmi cryptis, antris, ſeu ſpeluncis, hiatibus, aliiſque ſubterraneis meatibus. pag. 25

§. I. De Cryptis, antris, ſpecubus, & ſubterraneis cavernis, ac meatibus quædam obſervationes generales. ibid.

§. II. Cryptæ quædam ac ſpecus ſive cavitates ſubterraneæ à magnitudine, ſtructurâ, formâ, ac mirabili partium conſtitutione memorabiles 26

§. III. Cryptæ ſeu ſpecus ſubterraneæ à noxiâ aut ſalutiferâ qualitate mirabiles. 30

§. IV. Specus & cryptæ ab occultis aliis Naturæ proprietatibus & arcanis quibusdam mirabilibus celebres. 31

Caput V. Mirabiles quædam Terræ planities, deſerta, campi, valles, ac prata, aliæque terreſtres portiones in Geocoſmi ſuperficie variis naturæ miraculis illuſtres. 33

Caput VI. De terreſtrium Glebarum naturâ, abditis proprietatibus & occultis ad varios uſus qualitatibus. 37

§. I. Regulæ & obſervationes generales Geognomicæ. ibid.

§. II. Regulæ & obſervationes Geognomicæ de Terrâ ad certas in ſpecie plantas aptiore. 39

§. III. Obſervationes Geognomicæ de Terris ad uſum medicum idoneis. 41

§. IV. Obſervationes circa terras, quæ pictoribus, figulis, atque aliis quibusdam ad uſum probè adhibentur. 41

§. V. Foſſilium & erutorum quorundam è terræ gremio mirabilium enarratio ex variis Authoribus. 42

Caput VII. Præcipuorum in Naturâ lapidum geneſis, aliaque perfectiorem Lithoſcopiam concernentia aperiuntur & declarantur. 45

§. I. Obſervationes & Regulæ Lithognomicæ de Lapidibus & Gemmis univerſim & generaliter. 46

§. II. Tabula Synoptica præcipuorum in Natura lapidum ac Gemmarum unà cum eorum formis, coloribus, locis natalibus, viribus, proprietatibus, ac uſibus Alphabetico ordine diſpoſita. 50

Caput VIII. Admiranda Naturæ miracula in variis gemmis & lapidibus Geocoſmi recenſentur. 58

§. I. Lapides ac Gemmæ à pretio & ingenti valore mirabiles. 59

§. II. Lapides quidam à fulgore & igneo ſplendore mirabiles. 61

§. III. Lapides ab inſolita magnitudine, forma, ac variarum rerum exhibitione mirabiles. 62

§. IV. Mirabiles Lapidum quorundam vires & abditæ proprietates ex Variis Authoribus recenſentur. 66

§. V. Admirandæ Magnetis Lapidis virtutes variis experimentis & exemplis demonſtrantur. 68

§. VI. Res variæ lapideſcentes & in lapides converſæ. 70

§. VII. Lapides mirabiles in diverſis humani corporis membris ac partibus reperti. 72

§. VIII. Lapides in diverſis aliis animalibus, corumque membris ac partibus reperti. 73

Caput IX. Præ-

Caput IX. Præcipua & ſcitu dignior de Metallorum geneſi, inventione, naturâ, & variis proprietatibus notitia inveſtigatur. pag. 75
§. I. De Metallis quædam in genere proponuntur. ibid.
§. II. Regulæ & obſervationes Metallognomicæ de Metallis perfectis, eorum locis natalibus, venis, ſivè fodinis ac præcipuis quibusdam proprietatibus. 76
§. III. Regulæ & obſervationes Metallognomicæ de Metallis & eorum proprietatibus in ſpecie: ac comprimis de Auro. 78
§. IV. De Argento. 79
§. V. De Ære ſeu Cupro. ibid.
§. VI. De Ferro. 80
§. VII. De ſtanno ſeu plumbo albo. ibid.
§. VIII. De Plumbo nigro. 81
§. IX. De Mercurio ſeu Argento vivo. ibid.
§. X. Mirabilia Miſcellanea de Metallis, eorumque fodinis & mineris ex variis Anthoribus. 83
Caput X. De Igne Geocosmico, ejus activitate, proprietatibus & miraculis. 88
§. I. Regulæ & obſervationes pyrognomicæ. ibid.
§. II. Varia curioſa mirabilia miſcellanea de Igne. 92
§. III. Ignes mirabiles in variis hominum & aliorum quorundam animalium, partibus ac membris conſpicui. 94
§. IV. Incendia memorabilia in diverſis ſæculis & locis Geocosmi. 99
Chronicon Incendiorum memorabilium in diverſis ſæculis & locis Geocosmi à Nato Chriſto Salvatore. 102
Caput XI. Abditæ aquarum venæ & Scaturigines, nec non recondita earundem natura, vires, miracula, & proprietates explorantur. 106
§. I. Variæ Sententiæ de Aquarum origine recenſentur. 106
§. II. Regulæ & obſervationes hydrognomicæ de aquis Fontanis, earum venis, ſcaturigine & bonitate. 107
§. III. De Aquis fluentibus & conſiſtentibus obſervationes. 110
§. IV. Obſervationes de Aquis pluvialibus & earum proprietatibus. 111
§. V. De Aquis Medicatis, mineralium fœturâ imbutis, earumque viribus & proprietatibus. 112
§. VI. Obſervationes & experimenta circa mirabiles quorundam fontium, fluminum, lacuum, aliarumque aquarum differentias ac miras planè proprietates in diverſis regionibus & Geocosmi partibus. 117
§. VII. Mirabilia quædam Miſcellanea circa aquas referuntur. 122
Caput XII. De Oceano ſive Mari, ejus diviſione, variis motibus & admirandis aliis Naturæ miraculis. 125
§. I. Oceani diviſio, & varia Marium nomina & appellationes adducuntur. ibid.
§. II. Obſervationes Oceanicæ & mirabiles in diverſorum Marium tractibus & locis maritimis compertæ proprietates & Naturæ miracula. 128
§. III. De variis Oceani motibus obſervationes. 131
Catalogus portuum & horarum, quibus accidit affluxus die Novilunii aut Plenilunii. 134
Ephemeris maris motuum in diverſis locis & temporibus per annum. pag. 137
Catalogus locorum maritimorum, in quibus certò fluxu mare labitur & ſponte ſecum naves abducit. ibid.
§. IV. Periculoſa quædam Marium diverſorum loca naufragiis infamia referuntur. 138

Digitized by Google

§. V. Memorabilia quædam Naufragia in diverſis locis & temporibus ex variis Authoribus. pag. 140

§. VI. Alia quædam mirabilia miſcellanea de Mari & naufragiis, aliisque curioſis ad Mare pertinentibus. 143

Caput XIII. De miro Geocoſmi accidente, motu ſcilicet, ſive tremore terræ mariſque infeſto & miſerandis inde natis calamitatibus. 147

§. I. Obſervationes generales de Terræ motibus, eorum origine, locis magis iisdem obnoxiis, variisque modis & differentiis aliisque notabilibus circa ipſos ſciendis. ibid.

§. II. Terræmotuum quædam ſigna & præſagia indicantur 151

§. III. Mirabiles Terræ motuum effectus. 153

§. IV. Exempla mirabilia & caſus quidam memorabiles Terræmotuum temporibus contingentes. 156

Chronicon memorabilium quorundam Terræ motuum à Nato CHRISTO Salvatore. 160

Disquiſitio II. Botano-ſcopica.

ſive

Phytognomica.

Quâ Naturæ vegetabilis Regnum perluſtratur, & abditæ quarumlibet plantarum vires, arcanæ proprietates & variæ qualitates explorantur ac recenſentur.

Caput I. Terminorum Phytologicorum brevis deſcriptio & explicatio. pag. 170

Caput II. Anatomia Vegetabilium juxta mentem & experimenta Doct. Viri *Nehemiæ Grew.* 175

§. I. De Semine. 175

§. II. De Radice. pag. 176

§. III. De Caule, & trunco plantæ. 177

§. IV. De Germine, Ramis & foliis. 178

§. V. De Spinis, Pilis & globulis. 179

§. VI. De Flore. 179

§. VII. De Fructibus. 180

§. VIII. De Semine. 181

Caput III. Vegetationis plantarum hiſtoria, ſeries ac ordo, ſicut & partium quarumlibet uſus in Vegetabilibus declaratur & explicatur. 181

§. I. Seminis in Terra conſiti vegetatio & germinatio exponitur. 181

§. II. Radicis vegetatio deſcribitur. 182

§. III. Truncii vegetatio exponitur. 183

§. IV. Germinis, ramorum & foliorum vegetatio, nutritio & uſus. 184

§. V. Floris partium uſus deſcribitur. ibid.

§. VI. Fructu-

§. VI. Fructuum uſus deſcribitur. 185
§. VII. Seminis præparatio & maturatio explicatur. 185

Caput IV. Regulæ & obſervationes variæ circà ſtructuram plantarum. 186

Caput V. Regulæ & obſervationes circà plantarum vegetationem, nutritionem, propagationem & conſervationem. 188

Caput VI. De tulipis, earum cultura & propagatione obſervationes ſpeciales. pag. 204

Caput VII. Regulæ & obſervationes perutiles ex variis aliis hortenſium rerum cultoribus collectæ. 207

§. I. Regulæ & obſervationes hortenſes circà culturam, inſitiones & plantationes arborum ibid.

§. II. Regulæ & obſervationes hortenſes circà florum culturam, transplantationem & propagationem. 208

§. III. Regulæ & obſervationes tàm generales quàm ſpeciales circà herbas & plantas culinarias, earum ſeminationem, cultum & transplantationem. 209

Caput VIII. Regulæ & obſervationes circa morbos, mortem & interitum plantarum. 211

Caput IX. De hortis & eorum apparatu obſervationes. 212

Caput X. De primis atque manifeſtioribus Vegetabilium qualitatibus agnoſcendis. 217

Regulæ & obſervationes phytognomicæ circa primas ac manifeſtiores Vegetabilium qualitates cognoſcendas. ibid.

Caput XI. Regulæ & obſervationes phytognomicæ circa alias quasdam abditas qualitates ac proprietates vegetabilium indagandas & cognoſcendas. pag. 219

Caput XII. Quomodo per ſignaturas atque characteriſmos in plantis & vegetabilibus repertos eorundem vires, ac qualitates indagari poſſint. 228

Regulæ phytognomicæ circa ſignaturas plantarum, quibus occultæ vegetabilium vires & qualitates indigari poſſunt. ibid.

Pinax I. Exhibens characteriſmos & ſignaturas plantarum in ſpecie humorem aliquem in corpore humano repræſentantes. 230

Pinax II. Exhibens herbas & plantas in ſpecie certarum partium corporis humani Signaturam præbentes. ibid.

Pinax III. Exhibens vegetabilia morbos & corporis infirmitates repræſentantia. 231

Caput XIII. Herbæ & plantæ à natali origine, ſive ortu, modo progerminandi, aut flores aut fructus producendi mirabiles. ibid.

Caput XIV. Plantæ in ſtructurâ, partium conſtitutione, variarum rerum exhibitione, aliisque naturæ miraculis inſignes. 235

Caput XV. Admirabiles quædam virtutes, vires ac operationes quorundam vegetabilium recenſentur. 243

Caput XVI. Plantarum & vegetabilium quorundam vires & proprietates miris Exemplis demonſtratæ. 248

Caput XVII. Mirabilia quædam experimenta Botanica. 253

Caput XVIII. Mirabilia varia miſcellanea Botanica. 257

):o:(

Digitized by Google

Diſquiſitio III.
ZOO-SCOPICA

Quâ Regnum Naturæ Animale perluſtratur, ac multa in eo Notabilia & Mirabilia ſcienda deteguntur & proferuntur.

Caput I. De Animali ingenere, ejus animâ ſenſitiva, primariis facultatibus, diviſione in certas claſſes, ac variis differentiis. pag. 264

Caput II. Obſervationes Zoögnomicæ generales de Animalibus in Communi, ſivè in genere. 267

Caput III. De Animalibus perfectis terreſtribus ac quadrupedibus obſervationes Zoögnomicæ. 275

Tabula Synoptica præcipuorum terreni Globi quadrupedum Animalium perfectorum in ſpecie, cum brevi Eorundem deſcriptione, nutrione, congruis moribus, indole, & affectionibus ordine Alphabetico diſpoſita. Pagina. 278

Caput IV. De præcipuis quibusdam Animalibus quadrupedibus domeſticis obſervationes ſpecialiores. 293

§. I. Obſervationes ſpeciales de Equis & probitatis eorum ſignis. 293

§. II. De Bobus & Tauris obſervationes ſpeciales. 296

§. III. Obſervationes Zoögnomicæ notabiliores de Agnis, arietibus, & ovibus. 298

§. IV. De Hircis & capris domeſticis notabiles quædam obſervationes. 299

§. V. De Porcis ſivè Suibus obſervationes. 300

§. VI. De Aſinis & Mulis obſervationes. 301

§. VII. De Fele ſive Cato domeſtico obſervationes. 302

§. VIII. De Canibus notabiles quædam obſervationes. 303

Caput V. Animalium quadrupedum Exempla mirabilia in variis actionibus producuntur. 307

§. I. Exempla mira Religionis & Sacri cultûs in variis quadrupedibus. Pagina 307

§. II. Exempla miræ capacitatis diſciplinæ & docilitatis in quadrupedibus. ibid.

§. III. Exempla ſingularis aſtutiæ & miræ ſolertiæ in quadrupedibus. Pagina 312

§. IV. Singularis obedientiæ, fidelitatis ac reverentiæ ergà homines in quadrupedibus Exempla. 315

§. V. Exempla amoris, beneficentiæ, gratitudinis & recompenſationis beneficiorum in Quadrupedibus. 317

§. VI. Vindictæ & ultionis in Quadrupedibus Exempla. 319

§. VII. Caſus quidam & Eventus mirabiles ab ereptione ex ferociſſimorum Quadrupedum periculis memorabiles. 321

Caput VI. Mira-

Digitized by Google

Caput VI. Mirabilia varia exotica miſcellanea de quadrupedibus ex variis Authoribus recenſentur. pag. 325

Caput VII. Regulæ & obſervationes de Avibus Univerſim & in genere. 331

Tabula Synoptica præcipuarum Avium cum brevi earum deſcriptione, nutritione, moribus, indole & proprietatibus ordine Alphabetico diſpoſita. pag. 336

Caput VIII. Aves quædam magis admirandæ cum exoticâ earum formâ, moribus, indole & proprietatibus. 351

Caput IX. Avium Exempla mirabilia in certis quibusdam operationibus adducuntur 35[illegible]

§. I. Exempla religionis, ſacri cultûs & obſervantiæ in avibus. 35[illegible]

§. II. Benevolentiæ & gratitudinis in avibus exempla. 35[illegible]

§. III. Fidelitatis & obſequentiæ Exempla in Avibus. 356

§. IV. Sumptæ Ultionis & vindictæ in Avibus exempla. 357

§. V. Admirandæ loquacitatis & variarum vocum expreſſionis in avibus Exempla. 358

Caput X. Mirabilium Eventuum ex Avibus indicia prognoſtica ſive Auguria. pag. 361

§. I. Bonorum & lætorum Eventuum ex Avibus inditia. 361

§. II. Malorum & triſtium Eventuum ex avibus indicia. 363

Caput XI. Mirabilia varia miſcellanea circà aves, & quæ ad ipſas pertinent. 365

§. I. De ovis mirabilia quædam miſcellanea. ibid.

§. II. Mirabilia quædam alia miſcellanea de Avibus recenſentur. 366

Caput XII. De Aquatilibus in genere. 369

§. I. Variæ aquatilium diffirentiæ recenſentur. ibid.

§. II. Obſervationes & Regulæ quædam generales de Aquatilibus. 370

§. III. Admirandæ quædam proprietates & curioſæ obſervationes de quibusdam Aquatilibus in ſpecie. 374

Tabula Synoptica præcipuorum Aquatilium cum brevi eorundem deſcriptione nutritione, naturali inclinatione, congruis moribus & aliis quibusdam proprietatibus. 381

Caput XIII. De variis Exoticis Aquatilibus & Monſtris quibusdam marinis diverſis in locis & Temporibus obſervatis. 405

Caput XIV. Aquatilium in variis quibusdam actionibus Exempla mirabilia. 412

§. I. Reverentiæ, pietatis, ac gratitudinis Exempla in aquatilibus. 412

§. II. Obſequentiæ, manſuetudinis, aſtutiæ, aliarumquè operationum mirabilium in Aquatilibus Exempla. 414

Caput XV. Mirabilia miſcellanea varia de Piſcibus, & Aquatilibus. 415

Caput XVI. De Serpentibus, Anguibus, viperis, & aliis hujusmodi reptilibus. 417

§. I. De Serpentibus in genere. ibid.

§. II. De Serpentibus in ſpecie, & miris quibusdam in iis compertis qualitatibus & proprietatibus. 410

Tabula Synoptica præcipuorum Serpentum tàm terreſtrium, quàm Aquaticorum cum brevi eorundem deſcriptione, victu, naturâ, & aliis proprietatibus. 424

§. III. Mirabilium quarundam actionum in Serpentibus Exempla proferuntur 429

§. IV. Mirabilia quædam miſcellanea de Serpentibus adducuntur. 431

Caput XVII. De

Digitized by Google

Caput XVII. De Draconibus, beſtiis ſerpentiformibus maximè ſtupendis varia Notabilia & mirabilia adducuntur. 433
§. I. De Draconibus quædam in genere producuntur. 433
§. II. De Draconibus quibusdam in ſpecie & memorabilium caſuum circa ipſos Exemplis. 434
§. III. Mirabilium quarundam operationum in Draconibus exempla. 437
§. IV. De Draconibus mirabilia quædam miſcellanea recenſentur. 438

Caput XVIII. De Inſectis. 439
§. I. De Inſectis in genere ibid.
§. II. De Inſectis in ſpecie admirandæ quædam obſervationes. 443
Tabula Synoptica inſectorum præcipuorum cum brevi eorundem deſcriptione, victu, nutritione, natura ac compertis quibusdam affectionibus ac proprietatibus. 448
§. III. Publicæ calamitates à variis inſectis diverſis temporibus obortæ. 453
Chronicon memorabilium quarundam calamitatum publicarum ab Inſectis variis obortarum poſt natum Chriſtum Salvatorem. 454
§. IV. Mirabilium quarundam actionum in variis Inſectis Exempla. 456
§. V. Temporum ab Inſectis quædam præſagia. 457
§. VI. Ad noxia inſecta & alia quædam animalia fuganda vel interimenda obſervationes perutiles. 458

SPECU-

Digitized by Google

Speculæ Phyſico-Mathematico-Hiſtoricæ

TOMUS III

continens Microcosmi notabilia & mirabilia ſcienda.

Speculæ Phyſico-Mathematico-Hiſtoricæ Notabilium & Mirabilium ſciendorum.

SCRUTINIUM V.

Micro-cosmicum

Quo Homo totius creatæ Naturæ finis, Mundi Epitome, & mirabilium omnium Miraculum maximum inveſtigatur & perluſtratur.

PROOEMIUM pag. 1.

Diſquiſitio I. Somato-ſcopica.

De Corpore humano ejus formatione, partium diſtributione, ſymmetria, ſignatura ad internas propenſiones indicandas, variis aliis accidentibus & circa ipſum miraculis.

Caput I. De Homine quædam in genere proferuntur. pag. 3

Caput II. De Humani fœtûs in utero formatione, partium configuratione, animatione, & perfecti totius compoſiti humani in lucem productione. 7

§. I. Obſervationes notabiliores de fœtus in utero formatione, animatione & in lucem productione. ibid.

§. II. Occultæ nonnullæ & admirandæ quarundam rerum vires & Sympathiæ aut antipathiæ cum Concipientibus, Gravidis, parturientibus & earum fœtibus. 10

Caput III. Sympathia virtutis imaginativæ in gravidis cum earum fœtibus & de Signaturis abinde exortis. 12

§. I. Quomodo & quæ ſigna virtus imaginativa Gravidarum in fœtum humanum imprimere poſſit. ibid.

§. II. Exempla mirabilia Virtutis imaginativæ Gravidarum in mutatione, & ſignaturâ fœtuum. 14

Caput IV. Exotici partus monſtroſi & eorum cauſæ recenſentur. 18

§. I. De Monſtris humanis nullo non tempore in lucem editis Regula & Obſervationes generales. ibid.

§. II. Partus monſtroſi magis notabiles & mirabiles ex variis Authoribus referuntur. 21

Chronicon memorabilium & mirabilium monſtroſorum partuum in diverſis locis & temporibus à Nato Chriſto Salvatore ex adſcriptis Authoribus. ibid.

Caput V. Inſoliti quidam partus à Natura Geneticæ fœcunditate mirabiles, aliaquè in fœtibus humanis accidentia Curioſa, Miſcellanea recenſentur. 29

§. I. Numeroſi quidam inſoliti partus à diverſis Mulieribus nullo non tempore in variis locis excluſi. ibid.

§. II. Partus inſoliti aliorum quorundam mirabilium cum excluſis fœtibus humanis, aut etiam ſine illis. 30

§. III. Regulæ quædam & obſervationes ſpeciales de natis partubus certo alioquo modo & tempore. pag. 32

Caput VI. Corporis humani partes, earundem uſus & variæ proprietates exponuntur 33

§. I. Partium corporis humani externarum brevis deſcriptio. ibid.

§. II. Oſtrologia compendioſa corporis humani. 36

§. III. Principalium humani corporis partium internarum brevis deſcriptio. pag. 38

§. IV. Miræ quædam partium humani corporis obſervationes & proprietates. 41

Caput VII. Perfecta humani corporis partium ſymmetria & mirabilis earundem inter ſe proportio oſtenditur 45

Regulæ & obſervationes circa humani corporis dimenſionem & partium omnium proportionem. 46

Caput VIII. De Conjectatione phyſiognomicâ, quæ ex inſpectâ membrorum in corpore humano configuratione, magnitudine, habitudine, coloribus, aliisque ſignis externis animi paſſiones, naturales propenſiones, & mores conjectari poſſunt. 54

Regulæ & præcautiones in judicio phyſiognomico obſervandæ. ibid.

Caput IX. Homines corporis formâ & habitudine exoticâ mirabiles diverſis Geo-coſmi locis & temporibus comparentes recenſentur. 64

§. I. Gigantum & exoticæ magnitudinis hominum Exempla ac Teſtimonia, ex variis ſcriptoribus. 64

§. II. Nanorum & pumilorum ſive pygmęorum Exempla mirabilia. 67

§. III. Homines in partibus & membris humanis corporis mirabiliter alteratis famoſi & memorabiles. 68

Caput X. Accidentia quædam Exotica mirabilia corporis humani in variis hominibus miris Exemplis demonſtrata. 72

§. I. Ætas infantilis & juvenilis mirabilibus quibusdam ludendis Naturæ prærogativis præventa obſtenditur. ibid.

§. II. Sexûs permutationis in hominibus Exempla mirabilia. 73

§. III. Juventæ ſenibus reſtitutæ quædam Exempla proferuntur. 75

§. IV. Canities præcox in Juvenibus variis Exemplis demonſtrata. 76

§. V. Admirandum corporis robur in variis hominibus pluribus Exemplis demonſtratur. ibid.

§. VI. Admiranda agilitatio & agendi promptitudinis quædam in hominibus Exempla proferuntur. 81

§. II. De Longævis Exempla mirabilia. 83

Indicia & media ad Longævitatem. 86

Disquiſitio II. Pſychoſcopica

Quâ Microcosmi Spiritus animaſticus, ſive Anima humana, ejus facultates & potentiæ, atque varia circa Ipſam notabilia & mirabilia inveſtigantur. Pag. 89.

Caput I. De Microcoſmi ſpiritu animaſtico, ſive Anima humanâ in genere. 91

Caput II. Animæ vis & facultas vegetatrix exponitur. 95

§. I. De Animæ vegetantis potentiâ nutritivâ ſeu Nutritione. ibid.

§. II. De Augmentativâ, ſive auctrice facultate corporis vivi. 97

§. III. De Virtute Generativâ Animæ Vegetantis. 98

§. IV. Admirandæ nutritionis & exoticarum rerum comeſtionis Exempla mirabilia. 93

Caput III. De Fame ac Siti & admirandis inde natis caſibus & eventibus 102

§. I. De Fame & Siti quædam obſervationes. ibid.

§. II. Raræ & admirandæ voracitatis ac bibacitatis in quibusdam hominibus exempla. 105

§. III. Inediæ

Digitized by Google

§. III. Inediæ diuturnæ & famis longiùs toleratæ exempla mirabilia. 107
§. IV. Caſus & eventus tragiaci à communi famis calamitate famoſi & mirabiles 109
Chronicon memorabilium diræ famis Calamitatum in diverſis Geocoſmi locis & temporibus poſt natum Chriſtum Salvatorem. 113
Caput IV. De Reſpiratione Animaſtica. 115
§. I. De Reſpiratione, ejus organis, muniis & uſibus: ibid.
§. II. Experimenta quædam & obſervationes circa reſpirationem animaſticam. 119
Caput V. Animæ per ſenſus exteriores facultas ſenſitiva exponitur & declaratur. 121
§. I. De Senſibus exterioribus in genere. ibid.
§. II. De Senſibus externis in ſpecie: ac comprimìs de Viſu. 124
§. III. De Auditu & auditione. 130
§. IV. De Senſu Guſtûs, ejus organo & objecto. 134
§. V. De Olfactu ſive odoratu, ejus organo & objecto. 135
§. VI. De Senſu Tactûs, ejus organo & objecto. 139
Caput VI. Senſuum externorum mirabilia. 141
§. I. Viſûs & oculorum mirabilia ibid.
§. II. Viſûs imminutionis, depravationis & cœcitatis Exempla mirabilia. 143
§. III. Aurium & auditûs mirabilia. 145
§. IV. Linguæ & Guſtûs mirabilia. 148
§. V. Naſi & odoratûs mirabilia. 152
§. VI. Quædam Tactûs mirabilia. 155
Caput VII. De Senſibus internis primariis: Senſu ſcilicet communi & phantaſiâ. 157
§. I. De Senſu Communi & phantaſia notabilia varia ſcienda proferuntur. ibid.
§. II. Phantaſiæ quidam effectus exotici, vel ejusdem ex melancholia aliisvè de cauſis læſæ Exempla mirabilia. 160
Caput VIII. De Senſu interno Secundario, ſivè Memoriâ. 165
§. I. De Facultate Animæ memorativâ, ſivè Memoria & Reminiſcentiâ Notabilia ſcienda. ibid.
§. II. Præcipua quędam Memorię conducentia, vel eidem nocentia ſivè adverſantia indicantur. 168
Canones phyſico-medicinales pro adjuvandâ & confortandâ memoria. ibid.
Canones alii pręcipua memorię nocumenta indicantes. 169
§. III. Memorię Exoticę actus memorabiles & Exempla mirabilia. 170
§. IV. Memorię mirabiliter læſę aut abolitę quędam Exempla recenſentur. 171
Caput IX. De Vigilia & Somno. 173
§. I. De Vigilia & Somno Theoremata & obſervationes. ibid.
§. II. De longo tempore dormientibus & Noctambulonibus Exempla mirabilia. 179
Caput X. De Somniis ſivè Inſomniis notanda & miranda. 182
§. I. De Somniis aſſertiones & obſervationes Onirologicæ. ibid.
§. II. Artis Somniſpiciæ ſivè Onirocriticæ probabilia quædam fundamenta & rationes adducuntur 184
§. III. Somniorum mirabilia & ridiculæ quædam vanitates recenſentur. 186
§. IV. Somniorum cum ſecutis miris eventibus Exempla mirabilia ex variis Authoribus collecta. 189
Caput XI. De Anima cognoſcente, ſivè Intellectu humano. 193
§. I. De Intellectu humano, ejusquè operationibus Theoremata. ibid.
§. II. De Ingenio, ejus diverſitate, præſtantiâ & variis proprietatibus eidem connexis. 196
§. III. Ingenia quædam exotica mirabilia referuntur. 199
Chronicon Scriptorum præcipuorum diverſis ſæculis florentium poſt natum Chriſtum Salvatorem. 203
Caput XII. De ingenioſis rerum notabilium & mirabilium inventoribus. 207
Caput XIII. De Animâ volente ſeu voluntate humana 213
Caput XIV. Monita Sapientum, Sententiæ & axiomata Ethico-politico-Chriſtiana ad dirigendam voluntatem pro acquirenda verâ Sapientiâ cuivis hominum ſtatui accommodata. 218
§. I. Dicta, monita & axiomata Ethico-politico-Chriſtiana obſervanda circa Deum & cultum divinum. ibid.

Digitized by Google

§. II. Monita & dictamina pro Clericis, Eccleſiaſticis & Sacerdotibus, Sacris DEI in certâ miniſtris. pag. 220
§. III. Monita quædam moralia ad dirigendam prudenter Voluntatem pro Regularibus & Religioſis. 221
§. IV. Dicta, Monita, & Axiomata Ethico-Politico-Chriſtiana pro Magnatibus, & Principibus, eorumque ad prudenter operandum dirigendâ Voluntate. 222
§. V. Pro Aulicis & Principum miniſtris. 225
§. VI. Pro Civibus, plebe, & Subditis Univerſim. 227
§ VII. Pro Cauſidicis, Judicibus, & Conſiliariis Principum & Magiſtratuum. 228
§. VIII. Pro Militibus, & ſeverioris Juſtitiæ miniſtris. 230
§. IX. Pro Medicis & quibusvis reſtaurandæ Sanitatis miniſtris. 232
§. X. Pro Mercatoribus & Negotiatoribus. 233
§. XI. Pro Mechanicis & Artificibus. 234
§. XII. Pro Juvenibus & Studioſis. 234
§. XIII. Sapientum dicta, Monita & Axiomata Ethico-Politico-Chriſtiana pro omnibus Univerſim. 235
§. XIV. Monita & Conſilia Ethico-Politico-Chriſtiana Miſcellanea pro Vita publica prudenter, juſtè & piè inſtituenda, ut ingenuum, verum ac realem Chriſtiano-politicum decet, ordinata. 237
Epilogus ſive totius operis concluſio. 246

AUTHOR
ad librum & Zoilos.

ERgò reformidans, timidè Liber ibis in orbem,
Et metues doctas triſtis adire manus.
Ingeniis nequeunt cunctis quæcunque placere:
Sic nequè tu cunctis, credo, placere potes.
Omnia ſunt doctis congeſta hæc ex monumentis:
Cur igitur Doctis non placitura times.
Ducite vos vultus, qui temnitis iſta loquentes:
Ex aliis ſcripſit; nos poteramus idem.
Si poteratis idem; cur non feciſtis id ipſum:
Hæc non feciſſem, ſi prius iſta forent.
Scilicet eſt cultor ſtudiorum quisquè ſuorum:
Quod ſapit, hoc callet quisquè, magisquè facit.
Ergò magis ſapias, magis & facias tua, quisquis
Hæc torvo vultu deſpicienda putas.
Hoc rogo, ſi quicquam noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti. Si nihil: iſta proba.

Præmonitio ad Lectorem.

Quod ſolliciti circa liberos ſuos, cum in publicum prodire contingit, maximè curant parentes, eſt in corporis cultu munditia, in exceſſu gravitas, in morinibus probitas: neglectu verò eorum, quorum curæ in parentum abſentia committuntur, dum alienum hi, non genuinum intus benè radicatum ad ipſos habent animum, accidit perſæpè, ut immundi, deformes, incompti ac ſordidi cum moleſtâ vituperii nota aliorum in oculos incurrant. Idem accidit ſcriptoribus circa libros, ingenioſos inquam ſuos partus, quos dum in publicum prodire faciunt; libentiſſimè vellent, ut & ipſi mendis omnibus repurgati, probè compti, & compoſiti Doctorum Virorum, aut quorumlibet Cenſorum oculos ſubire poſſent. Verùm incuria, imperitia aut negligentia eorum, quibus ejusmodi partus minus cognati ſunt, eorum tamen curæ & tractationi committuntur, accidit, ut non ſine inſigni Authorum offenſa & dolore valdè vitioſi, & variis mendis deturpati in publicum procedant. Idem ipſum in præſenti hoc opere mihi obtigiſſe haud parum doleo. Quoci[illegible] Benevolum Lectorem præmonere, & enixè rogare volui, ut ob abſentiam à typis ingen[illegible] errores, vitia, & menda benignè inſpicere & interpretari velit. Potiora quædam errata, quæ obitaneâ reviſione licuit obſervare, ad finem cujusque tomi annotata ſunt; ut cum Lectorem forſan in operis decurſu hallucinari contigerit, ibidem, ut corrigenda ſint, videri poſſint. Plures errores alii præſertim in marginalibus & paginarũ numeris neglecti ſunt; ut & cum aliquæ literæ pro aliis ſuppoſitæ ſunt velut, c pro e, n pro u, ff pro f, ſſ pro ſ. &c.

Qui bonus excuſat; qui non eſt, omnia culpat.
Sis bonus, aut non ſis: facilè cenſura probabit.

SPECULÆ

SPECULÆ PHYSICO-MATHEMATICO-HISTORICÆ MUNDI MIRABILIS

Notabilium & Mirabilium

Sciendorum

SCRUTINIUM I, PRÆLIMINARE

DE

Mundo in genere, ejus Origine, Structurâ, ac partium coordinatione.

PROŒMIUM.

ROmani fama decúsque fori *Tullius Cicero Tuſc. Quæſt. lib. ult.* refert ex *Heraclyde Pontico Platonis* auditore veniſſe aliquandò *Pythagoram* ad *Leonem* Principem Phliaſiorum, & cum eo doctè, ac copiosè quædam diſſeruiſſe: Cujus ingenium, & eloquentiam cùm admiratus eſſet *Leon*, quæſiviſſe ex eo, quâ maximè arte conſideret? At illum artem ſe quidem nullam ſcire, ſed eſſe Philoſophum, reſpondiſſe: Admiratum *Leonem* novitatem nominis; denuò quæſiviſſe: Quinam eſſent Philoſophi, & quid inter eos, & reliquos homines intereſſet? *Pythagoram* repoſuiſſe: *Similem ſibi videri vitam hominum, ut Mercatum eum, qui haberetur maximè ludorum apparatu totius Græciæ celebritate. Nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam & nobilitatem coronæ peterent, alii emendi, aut vendendi quæſtu, & lucro ducerentur: eſſet autem quoddam genus eorum, idque vel maximè ingenuum, qui nec plauſum, nec lucrum quærerent, ſed viſendi causâ venirent, ſtudioſéque perſpicerent, quid ageretur, & quandò.* Ità plures ſic ex aliâ vitâ, & naturâ in hanc vitam quaſi ex Urbe aliquâ ad mercatùs quandam celebritatem profectos *alios quidèm gloriæ ſervire, alios pecuniæ, raros eſſe, qui cœteris omnibus pro nihilo habitis Naturam ſtudiosè intue-*

ventur; hoſce appellare Sapientiæ ſtudioſos, id eſt Philoſophos, quorum ſtudium ſit Spectare; ſic etiam in vitâ longè omnibus ſtudiis contemplationem rerum naturalium cognitionémq; præſtare. Hæc Leoni Pythagoras quaſi ex tripode, ut ajunt, *Apollinis.*

Ita verè his conſonat, quod ſcripſit *Seneca: Nemo Aratorum Ægypti cœlum aſpicit*: Nemo ſcilicet mundanis inhians mundum, ut debet, incolit, dùm quid colere debeat, non diſcernit: Nemo Mundi ſe colonum ſciens, quid præcolendum, inſpicit, ac attendit, ſed undè eventus, & lucra exſpectet, quæſtus faciat, aciem omnem intendit. Sed ideò nec multi Sapientiæ ſtudent; pauci philoſophantur, quià verè ſapere non nôrunt, aut non volunt, dùm quid *ſpectare* conveniat, ignorant. Rectè igitur *D. Auguſt. lib. 50. homiliarum, hom. 32. Siccinè,* ait, *uti oculis debes, ut pecus tantùm ut videas, quid addas ventri, non menti? Erige rationalem aſpectum, utere oculis ut homo; intende cœlum & terram, ornamenta cœli, fœcunditatem terræ; volatus avium, natatus piſcium, vim ſeminum, ordinem temporum: intende facta, & quære factorem; aſpice quæ vides, & quære, quem non vides.*

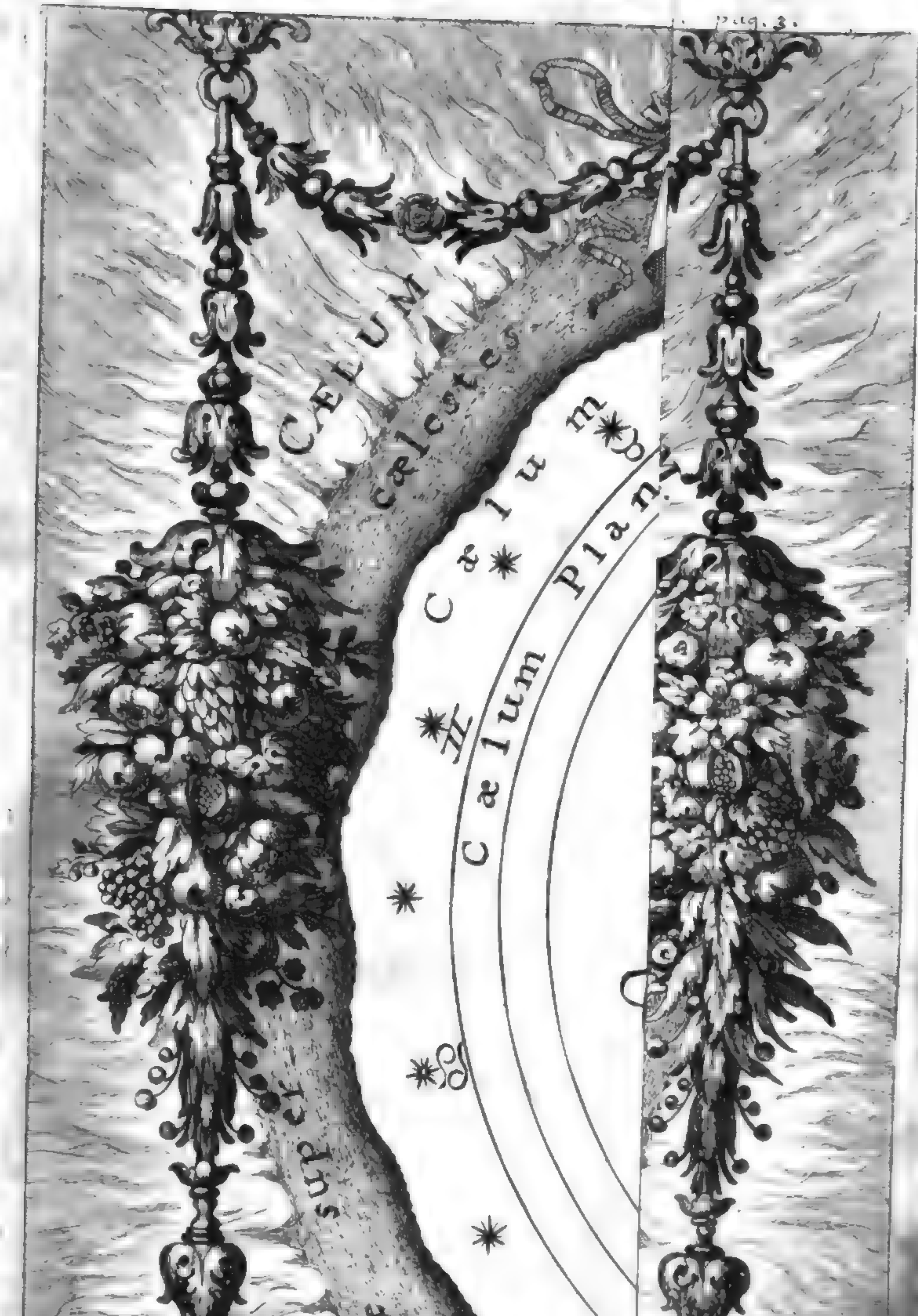
Agamus igitur hoc opere, ut veri Sapientiæ cultores dicamur, & ſimus, Mundi comprimis originem, ſtructuræ ejusdem perfectionem, & magnitudinem, ac plura alia, quæ generaliùs de admirandâ ejus fabricâ prænôſſe convenit, in proſcenium adducamus, & ità perluſtremus, ut iis præcognitis *è Speculâ* noſtrâ proſpectum ad mirabiliora, ſcitùque digniora phænomena, deindè ampliùs non tantùm per immenſos ſuperioris, hoc eſt, cœleſtis Mundi tractus, ſed & in intima Mundi Inferioris, ſivè Elementaris ergaſteria protendere valeamus. Sit autem præcipuus finis, ac ſcopus hujus operis ità inveſtigare, disquirere, *Spectare* Naturam, atque ejus notabilia, & mirabilia, ut Naturæ hinc notare, & cognoſcere, cognoſcendo admirari, admirando flagranter deſiderare, deſideriis tandem expletis aſſequi, & unicè amando amplecti liceat Authorem.

:(o):

CAPUT

Digitized by Google

pag. 3.

CAPUT I.

De Mundi variis appellationibus, & acceptionibus, partium diſpoſitione, & ordine.

Mundi variæ acceptiones.

MUndus, qui teſte *Plinio Nat. hiſt. lib. 2. cap. 1. & 4.* ſic dictus, quòd eo nihil ſit mundius, pulchrius, & ornatius, à Græcis ob eximium ornatum vocatus κόσμος, ab Hebræis verò *Holam*, quòd ſàm per aliquot ſæcula ſubſiſtat (quaſi dicatur ſæculum, in quo rerum ortus, & interitus ſit) Rectiùs à Latinis ob rerum omnium complexum, & copiam appellatur Univerſum: Undè etiam à Marciano definitur, Univerſitas creatorum conglobata in Sphæræ modum. Mundi equidem figuram rotundam eſſe cenſent Philoſophi, & Aſtronomi penè omnes (de aggregato ex cœlo ſidereo, & Elementis eſt ſermo; Empyreum enim cum aquis ſupercœleſtibus ad Theologos, & Sac. Scripturæ Interpretes pertinet) colliguntque probabiliter ex eo potiſſimùm, quod nobiliſſimo, & omnium capaciſſimo Corpori nobiliſſima, & capaciſſima debeatur figura, qualis eſt ſphærica: Undè dicit idem *Marcianus*: Nec fuit alia figura Mundo ità congrua, ſicut Orbicularis, & rotunda, & hoc propter Univerſitatis perfectionem, & propter illam, quam habet in eſſe perpetuo cum ſuo Opifice, qui fine caret, & principio, configurationem. Addunt alii præterea, indè quoque argui ejus rotunditatem, quòd cœlum ſerenis diebus, & noctibus appareat concameratum; quòd ſiderum motus ab Oriente in Occidentem ſit circularis, præter plures alias rationes, quas apud illos videre licet.

Ejus figura eſt ſphærica.

Mundi varia acceptio.

Celebratur autem potiſſimùm tàm apud Veteres, quàm novos etiam Philoſophos, & Theologos acceptio *Mundi* quintuplex, ac dicitur comprimis alius Mundus *Archetypus*, alius *Angelicus*, alius *Elementaris*, alius vocatur *Mundus Magnus*, ſivè *Megacoſmus*, & tandem alius *Mundus parvus*, ſivè *Microcoſmus*, qui eſt homo. Ideò autem hic *parvus Mundus* nominatur, quòd omnium in unum confluentium naturarum poſſeſſionem, & totius Univerſitatis ſummam in ſe contineat. *Magnus* verò *Mundus* vocatur propriè *Univerſum*, eſtque tota creaturarum omnium collectio. Per Mundum *Archetypum*, ſivè *intelligibilem*, ac *Idealem* indicatur *Mens divina*, in quâ ſunt omnes formæ, & Exemplaria rerum faciendarum; vel ut rectius definivit *D. Auguſtinus 1. Retract. cap. 3.* dùm ait: *Mundum iſtum aliud non eſſe, quàm rationem ſempiternam, & incommutabilem, quâ fecit DEUS mundum.* *Angelicus Mundus* triplici Angelorum hierarchiâ conſtat. *Elementaris* porrò eſt, qui componitur ex quatuor Elementis & corpore cœleſti, quod etiam *Elementum* vocat *Ariſtoteles lib. 3. de cœlo cap. 1. text. 1. Meteor. 1. cap. 3. & initio libri, de color:*

Mundus ſidereus, & Hylæus.

Aliis tamen Cœleſte corpus diſtinguere ab *Elementari* & *Hylæo* Mundo, ac *ſidereum* Mundum vocare placet, ità ut *ſidereus* mundus dicatur illa compages ſuperior, quæ ex luciḋiſſimis quarumvis ſtellarum facibus coordinatur aptiſſimè: *Hylæus* verò ſit Compages ea inferior, quæ ex quatuor Elementorum, & aliis quibusdam miſtorum claſſibus conſtruitur, ut meliùs infrà exponetur. Undè neceſſariò ſextuplex Mundi emergere debet acceptio.

Nos porrò in hoc opere *Mundi Sidereo-Elementaris* ſtructuram triplici ſub rerum differentiâ indagare, & perſcrutari conabimur, dùm nempè complexum Cœli & Terræ cum Atmoſphæra huic circumfuſâ ità intuebimur, ut prius Scrutinium ſit, & dicatur à nobis *Urano Coſmicum*, alterum *Atmo Coſmicum*, poſt hoc aliud *Geo Coſmicum*. Complexi verò hujus partes præcipuæ, cùm ſint Cœlum, & Elementa; partium earum talis eſt diſpoſitio, & ordo, ut comprimis in medio Elementaris Sphæræ ſit Terra, omnium nempè Elementorum graviſſima. Terræ partìm infuſa, partìm circumfuſa eſt Aqua, Oceano, maribus, fluminibus, lacubus, fontibúſque diſcreta, unúmque cum Terrâ globum conſtituens, qui ob id etiam *Terraqueus globus*, ſeu uno vocabulo *Terraqua* appellari ſolet. Circà *Terraquam* eſt *Atmoſphæra*, ſivè expanſus aër in tres diſtinctus regiones, *infimam*, ſcilicet, *mediam* & *ſummam*. Circà aërem putatur eſſe ignis, quem aliqui meliùs defæcatum aërem; alii verò, me quoque annuente, appellant Ætherem, cùm ignis careat proprietatibus, ut qui nec lucere, nec urere, nec pabulo indigere à ſui Aſſertoribus dicatur. In hujus autem Ætheriis ſuperioribus, & altioribus tractibus choreas ſuas peragunt ſidera tàm planetaria, ſivè Errantia, quàm fixa, ſivè Stellæ, quarum locus & Firmamentum dici meruit; ſicut errantium ſtellarum locus propriè Cœlum planetarium; totum verò complexum

Mundi partium diſpoſitio & ordo.

xum ex cœlo planetario, & firmamento *Cœlum ſidereum* appellari conſuevit. Circà putatum ignem, ſivè *Cœlum ſidereum* ſupereminere volunt aquas ſupercœleſtes, & his incumbere *Cœlum Empyreum*, quod Scripturæ ſacræ eſt tertium Cœlum reſpectu habito ad *ſidereum*, quod eſt ſecundum, ſicut & *Aëreum*, quod primum eſſe cenſetur. Undè facilè intelligi poteſt, quò raptus ſit *D. Paulus*, cùm ſcripſit *2. Cor. 12.* ſe raptum fuiſſe *in tertium Cœlum* (hoc eſt *Empyreum*) *ibiq́ audiviſſe arcana verba, quæ non licet homini loqui.*

Benè proindè cecinit antiquus Poëta *Manilius lib. 1. Aſtron:*

Eſt igitur Tellus mediam ſortita cavernam
Aëris, & toto pariter ſublata profundo.
Nec patulas diſtenta plagas, ſed condita in orbem
Undiq́ ſurgentem pariter, pariterque cadentem.
Hæc eſt Naturæ ſeries; ſic Mundus & ipſe
In convexa volans, teretes facit eſſe figuras
Stellarum, ſoliſq́ orbem, Lunæq́ rotundam.

Mundi pars activa & paſſiva.

Solent prætereà communiter Philoſophi, & Aſtronomi Mundum ſenſibilem in duas partes diſpeſcere, quarum ea, quæ eſt nobilior, & ſimplicior, & à concavo Lunæ ſursùm ſeſe extendit; *Activa* nominatur, eò quòd cœleſtis hæc pars, quæ nihil aliud eſt, quàm propriè Cœlum ſidereum, ad rerum inferiorum productionem concurrat, tanquam principium activum: Altera verò pars inferior, quæ Mundus elementaris dicitur, *Paſſiva* nominatur, cùm iſte Elementaris Mundus ſeſe habeat reſpectu cœli, ut principium paſſivum, ſicut omnes Peripatetici fatentur, & rectè eorundem Princeps Ariſtoteles docuit; Inferna nempè ſupernis lationibus ſubdi.

Materia Mundi ubivis eadem.

Ex quo proindè facilè concludi poteſt, quòd cùm producens cum producendo, ſivè activum cum paſſivo aſſimilari debeat; Materiam eſſe ſubjectum aſſimilationis, adeoque hanc in utriſque Mundi partibus diverſam non eſſe, ſed tàm cœleſtem, quàm ſublunarem, ſivè Elementarem eſſe planè eandem, ut jàm plerique Authores optimi ſtatuunt. Quocircà quæcunque in Mundanâ Fabricâ exiſtunt, quoad materiam cenſentur eſſe ejuſdem rationis, & entitatis. Omnis verò diverſitas, quæ in mundanis quibuslibet corporibus reperitur, ea non materiæ, ſed formis ſubſtantialibus, ac qualitatibus individuantibus adſcribi debet. Sed de hoc uberiùs infrà.

Licet itaque Mundus ex multis rebus oppoſitis & invicem contrariis ſit compoſitus: Eſt tamen in ſe unus propter materiæ unitatem: Undè non diviſus in ſe, neque diverſus ſecundùm ſubſtantiam, quamvis in ejus partibus, ſeu quibusvis corporibus inveniatur contrarietas quoad qualitatum repugnantiam, & diſſimilitudinem; cum quâ tamen adhuc ſumma in toto convenientia, & quaſi muſica harmonia, uti etiam illi rectè adſcribitur, conſiſtere ſtatuitur.

⁂

CAPUT II.

Errores varii circa Mundi productionem & ejusdem Originem.

PLura fuerunt Philoſophorum & antiquorum Sapientum placita, vel, ut rectiùs dici poteſt, commenta circà Mundi productionem, quæ commemorat *D. Ambroſius lib. 1. Hexam. cap. 1. D. Auguſtinus lib. 18. de civit. cap. 41. Albertus Magn. in Summ. de hom. in quæſt. de hom. tabernaculo, art. 2.* Aliqua hic breviter recenſere, haud erit injucundum.

Mundum qui ſtatuerint ab æterno.

1. Imprimis turpis fuit error *Stratonis Lampſaceni*, qui finxit Mundum eſſe ingenitum, non ab alio unquam conditum, ſed per ſeipſum vi ſuâ ab æterno extitiſſe. *Ariſtoteles* verò, quem etiam ſecuti *Simplicius, Avicenna, Averroës*, & alii Peripatetici, voluerunt DEUM neceſſitate Mundum condidiſſe ab æterno. Poſitâ enim cauſâ, uti ratiocinabantur, omninò completâ ad agendum, ſtatim ſequi debet ejus effectus, maximè ſi ejus actus ſit ejus ſubſtantia: cùm igitur DEUS ab æterno fuerit cauſa omninò completa ad agendùm, & ejus actio creativa fuerit ejus ſubſtantia, & Deus ſit Ens abſolutè neceſſarium & ſimpliciſſimum, idcircò concludi debere voluerunt Mundum fuiſſe à Deo conditum ab æterno, aliàs eidem DEO adveniſſet nova voluntas condendi Mundum, quod ejus immutabilitati repugnat.

Sed facilè ſolvitur argumentum ex hoc, quod Deus ſit quidem Cauſa Mundi, ea tamen non neceſſaria, ſed libera, quia nempe de naturâ Entis perfectiſſimi cenſetur eſſe liberè agere, cum etiam actio DEI ſit infinita in genere actionis, & formaliter immanens, potuit tamen ut virtualiter tranſiens effectum etiam ad extrà attingere: Item licet ſit æterna, potuit rurſum eundem effectum attingere eo tempore, quo placuit, libuit, ac voluit: Sed de hoc vide Scholaſticos.

2. Demo-

Digitized by (

Democriti & Epicuri Sententia.

2. *Democritus*, & *Epicurei* ſtatuerunt Mundum fortuitâ atomorum concurſione genitum & productum, eundemque aliquandò corrumpendum; ut quodvis aliud corpus ex Elementis coagmentatum, nec iterùm reſtaurandum.

Empedoclis & Heracliti.

3. *Empedocles* verò & *Heraclitus* voluerunt Mundum viciſſim generari, atque etiam interire, nunc ſcilicet amicitiâ congregante, nunc lite diſſolvente.

Pythagoræ & aliorum ſententia.

4. *Pythagoras*, ſicut & *Priſcillianiſtæ*, ac *Manichei* aſſeruerunt, duo eſſe rerum Principia, ſivè duos DEOS, Unum bonum Conditorem Spirituum: alterum malum Creatorem corporum. Communiùs tamen plures ex Ethnicis tenuerunt duas rerum omnium in Mundo Cauſas, ſive Principia, undè nempè res omnes ſuam trahant originem: Unam earum cauſarum voluerunt eſſe bonam, à quâ ſcil. res bonæ, ut ſunt ſtellæ, plantæ, homines & omnis generis animalia proceſſerunt, vocâruntque *Oromasdem*: alteram malam, quam *Arimanium* nominârunt, undè quæcunque mala, ac comprimis venena, & quævis noxia originem nacta ſunt. Vide *Plutarchum in lib. de Iſide, & Oſiride.*

Brachmanum religio circa Mundi productionem.

5. Ridicula verò præ omnibus videtur eſſe religio *Brachmanum* circa hominum & Mundi originem, uti refert *Kircherus in Chinâ illuſtr. part. 3. cap. 5.* Summâ enim ſtoliditate ab ipſis ficti fuerunt Dii, imprimis *Bruma*, *Vesne* & *Butzen* dicti, quibus ſubordinati 33 milliones Deitatum, quarum caput dixerunt *Dimenderen*, *Feitan* & *Brumam*; Ex hoc autem tanquam nobiliori omne hominum genus prodiiſſe narrant ex totidem Mundis, membris humani corporis correſpondentibus, ut in adjectâ tabulâ melius videre licet.

TABULA

Quatuordecim Mundorum, juxtà Brachmanes, cum membris humanis correſpondentibus.

Mundus.	*Membra humani corporis reſpondentia.*	*Nati homines pro partium humani corporis diſpoſitione.*
1. *Supercœleſtis*	*Cerebrum.*	*Intellectu, & Sapientiâ conſpicui.*
2.	*Oculi.*	*Prudentes in actionibus.*
3.	*Os.*	*Eloquentes & facundi.*
4.	*Siniſtra auricula.*	*Aſtuti & callidi.*
5.	*Palatum & Lingua.*	*Guloſi, & comeſſationibus dediti.*
6.	*Cor.*	*Magnifici, Splendidi, Liberales.*
7.	*Venter.*	*Sordidi & obſcœnis moribus præditi.*
8.	*Verenda.*	*Luxurioſi & carnalibus voluptatibus dediti.*
9.	*Coxa ſiniſtra.*	*Laborioſi Artifices & Agricultores.*
10.	*Genua.*	*Hortulani, Ruſtici.*
11.	*Calcaneum.*	*Vilibus operibus deſtinati, quos Pareas vocant.*
12.	*Digiti pedis ſiniſtri.*	*Homicidæ, Latrones, fures.*
13.	*Planta pedis ſiniſtri.*	*Oppreſſores pauperum.*
14.	*Ambiens æther.*	*Homines peculiari dote in omni genere præditi.*

6. *Abraham Roger* tamen *de Gentiliſmo Aſiatico, Africano, & Americano*, *part. 2. cap. 5.* refert Brachmanes Mundi productionem *Bramæ* adſcribere, qui poteſtate à *Wiſtnou* acceptâ Mundum, imò eos plures numero, & quidem omnes ex aquâ, quæ extrà Mundum exiſtat, ſitque Ipſe DEUS, inſtar ovi produxit. Ait porrò Eosdem credere Mundum anteceſſiſſe alium, ac priorem illum rursùs alium, ſicut

ſicut & hunc præſentem alium eſſe conſecuturum, ita ut nullum ſit tempus futurum, quo non mundus alius alium ſit ſubſecuturus. Quatuor etiam Mundo ætates attribuiſſe ſcribit Brachmanes, quarum prima ſit dicta *Critaigom*, ſecunda *Treitagom*, tertia *Dwaparugom*, quarta *Kaligom*: Tres autem priores jàm præterlapſas Brachmanem quendam ſibi aſſeruiſſe ad annum Chriſti 1639. teſtatur *Rogerius*. Quàm longæ autem fuerint ejuſmodi ætates juxtà eorum opinionem, patet ex ſequenti tabellâ: Unde etiam multorum Centenorum millium annorum Mundi duratio confici poteſt.

Ætates Mundi juxta Brachmanes.

Ætates & earum Nomina.	*Lac ſive tempus 100. annorum*	*Anni*	*Hominum Conditio, & ſtatus.*
1. Critaigom	*17. Lac.*	28000.	*Juſtitia ſumma, eaq; quadruplo major, quàm ſit 4. ætatis.*
2. *Treitagom*	*12. Lac.*	96000.	*Juſtitia & Sapientia triplo major, quàm 4. ætatis.*
3. *Dwaparugom*	8. *Lac.*	64000.	*Virtutes duplo meliores, quàm in 4. ætate.*
4. *Kaligom.*	*Tempus incertum, incompletum.*	*Anni incerti & incompleti.*	*Juſtitiæ* $\frac{1}{4}$ *Juſtitia* $\frac{3}{4}$.

7. Quia etiam ut ſuprà memoratum, Gentiles Mundum inſtar ovi productum eſſe crediderunt; voluerunt aliqui hoc ovo contineri tria hæc, cœlum, terram, & abyſſum, quæ etiam à Gentili *Barthrouberi* in ſuo libro *de viâ ad cœlum cap. 8. ſent. 1.* uti citat ſuprà nominatus *Rogerius*, tres Mundi nominantur: Alii 14. Mundos, quos ſuprà ex *Kircbero* retulimus, ovo illo contineri voluerunt, quorum tamen octo Subcœleſtes ab iis vocantur, quod infrà cœlum conſiſtant, ſintque locus, in quo *Brama* degat, ac regat, & ſub uno nomine *Surgam* ab ipſis comprehenduntur. Infrà terram collocant *Pantalam*, ſivè abyſſum, & ſuprà *Surgam Brama locon*, indè *Kailaſom*, *Lilawelcontam*, & *Weicontam*, in quibus tribus locis DEUM ipſum verſari volunt. Terra verò, quàm nos incolimus, ab iis nominatur *Boulocon*, quæ ſeptem Mundos in ſe complectitur ſeptem inter ſe maribus diſtinctos, ſivè ſingulos Mundos ſingulis maribus circumdatos. Mundum Centro terræ proximum mari aqueo circumdatum aſſerunt, hunc alium conſequi mari Lacteo cinctum, indè alium mari Butyraceo, abinde rursùm alium Mundum exiſtere mari ex *Tayer*, vel lacte craſſo, ſivè lactis coagulo terminatum; poſt hunc alium Vinoſo mari, inde rurſus alium mari ex Syrupo, ſivè Saccaro; tandem conſequi Mundum ſeptimum, quem nos inhabitamus mari Salſo, ſive Salino circumdatum. Plura alia magis fabuloſa vide apud citatum Authorem. Meminit etiam *D. Joann. Matth. Faber in vindiciis Aſtrologiæ*. Acutiſſimos Sinenſium Bonieres, ſivè Myſtas colere in monte celſiſſimo Inſulæ Muco Idolum DEI ſupremi cum aliis quindecim minoribus. *His*, inquit, *tradunt commiſiſſe illum, ut ovum conficerent ingens, eique Elementa includerent omnium rerum, ex hoc ergò poſtmodùm Bovis prepotentis cornibus confracto totius Mundi apparatum, ſolo homine excepto, prodiiſſe tradunt. Similia Ægyptiis Hieroglyphica huic populo familiaria ſunt, indeque figurarum & Idolorum monſtra mirabilia; quibus DEI & Naturæ operaexpreſſa volunt, comminiſcuntur.*

8. Septem quoque Mundos Voluptuarios finxerunt *Saraceni* & *Mahumetani*, ut in eorum cabala nil hujusmodi Mundis ſit tritius, quibus conſonant ſeptem Maria in Mundo, uti ſenſerunt quoque *Brachmanes*, & in adjectâ tabellâ juxta *Kircheri* relationem conſtructa videri poſſunt. Septem maria Brachmanum.

Marium

Marium Nomina	*Significationes.*
1. *Aqueum*	*5. Paradiſi, ſeu primus voluptatis gradus, Gratia nempè DEI Supremi, quâ anima Deo miſcetur, & Deo morphoſis dicitur.*
2. *Lacteum*	*Gloria* Siven, *Religioſi & Sacrificuli, quos* Joques *vocant,*
3. *Ex coagulo lactis.*	*Gloria* Divenderen. *Voluptatibus corporeis dediti.*
4. *Butyraceum.*	*Gloria* Brumæ. *Felicis ſortis.*
5. *Salinum.*	*Gloria* Viſnu. *Miſericordes.*
6. *Saccareum.*	*Gloria* Cailaſan. *Eleemoſinarii.*
7. *Vinoſum.*	*Gloria* Vajacandam *Omni bono affluentes.*

Araneus, Mundi origo.

9. Alii placito ſanè cœteris non minùs ridiculo de Mundi origine ſic ſenſerunt, ut *Kircherus* refert *in Chinâ illuſtr. part. 3. cap. 5.* Araneum finxerunt eſſe primam rerum cauſam, qui ex ventre ſuo continuâ filorum evolutione elementa primùm, deindè cœlorum globos efformârit, opúſque ſuum continuâ aſſiſtentiâ gubernet usque ad mundi interitum, quem cauſari dicunt ex filorum mundanorum, quos evolverat, intra ſe retractione, unde rerum omnium evaneſcentia. Ita *Kircherus*. Sed quis hæc non rideat?

Platonis, & Stoicorum Sententia.

10. *Plato* porrò cum Stoicis, etſi dixerit, Mundum fuiſſe conditum à DEO, ſed haud aliter, quàm ex materiâ æternâ, & ingenitâ, adeoque ex ſeipſo, ut objicit *Hermogeni Tertullianus*, harmonica tamen induſtriâ ita inſtructum fuiſſe, ut Deus uſus fuerit proportionibus reſultantibus ex congreſſu ſuorum Elementorum 1. 2. 3. 4. 8. 9. 27. quæ omnes ſunt muſicæ, nempè duplæ, 1 & 2, 2 & 4, ac etiam 4 & 8 concinentes in æquiſono per diapaſon, quam ità dicunt Græci, ſesquialtera 2 & 3, & ſesquitertia 3 & 4 quæ in conſono: illa per diapente, & iſta per diateſſeron, & ſesquioctava 8 & 9, atque tripla 3 & 9, & 9 ac 27, quæ eſt compoſita ex æquiſono, & conſono; Unde dicitur diapaſon & diapente. Rurſùm quia miſta per generationem naſcuntur, & corruptionem moriuntur, ſpecies tamen eorum non intereunt: Propterea etiam ſtatuebat *Plato* ſupereſſe in mundo tertiam aliquam ſubſtantiam; undè animal in ſuo individuo eſt tranſitorium, & in ſuâ ſpecie perpetuum; innuens ex duabus ſeparatis, quæ ſunt identitatis & alteritatis conſtare mundum majorem, & ex utrâque mundum minorem, quod eſt animal, cujus tamen ſit una ſubſtantia ab illis duabus diverſa, ex facultate quam habet illarum duarum connectrice ad conſtituendum ipſum miſtum: Ideò dicebat Deum illud unum ex tribus conſtans ita in decentia membra partitum fuiſſe, ut quodlibet eorum conſtaret ex eodem, & ex altero, & ex tertiâ ſubſtantiâ: partitionem autem ità factam; ut partes mutuis correſpondentiis muſicis conſonarent inter ſe. Ità refert *Theodatus Oſius in nov. opin. ſylvâ.* plura vide apud Eundem.

Simonis Magi, & Arii ſententia.

11. Tandem & *Simoniani* à *Simone Mago* ſic dicti. *Arius* item & alii dixerunt, Mundum non à DEO, ſed ab Angelis eſſe creatum: Statuerunt enim Deum creâſſe Filium, & hunc creâſſe Spiritum ſanctum, ab hoc autem productos fuiſſe Angelos, ab his porrò tandem Mundum, & ea, quæ in Mundo ſunt. Verùm nos his erroribus ac falſitatibus relictis, nunc propiùs ipſam Veritatem accedamus.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT III.

Notabiliora, ac Mirabiliora, ſcitùque digniora circà Mundi productionem, & ejus originem, productionis modum, tempus, & cauſas proferuntur & recenſentur.

Cœli & terræ creatio in principio temporis.

1\. IN *principio*, ut loquitur facer textus *Gen. 1. creavit Deus cœlum & terram*: hoc eſt, non in temporis latitudine, ſed indiviſibiliter in principio temporis, primo temporis momento, ſivè primo mundi inſtanti ante alia creavit Deus cœlum, & terram, velut duas principes Mundi partes. Licet autem in Mundi exordio tale tempus non fuerit, quale jam eſt noſtrum; cùm tempus noſtrum ſit menſura motûs primi mobilis, ſolis, & cœlorum; tunc autem necdùm fuerit primum mobile, Sol, & cœli; & conſequenter nec eorum motus, qui tempore menſurari potuerit: Fuit tamen duratio rei corporeæ, nempè cœli, & terræ, quæ ſimilis, & commenſa fuit tempori noſtro, ac proindè reipſa erat tempus, licet non tale præcisè, quale nunc eſt noſtrum. *Res enim corporea*, ut rectè commentatur in hunc locum inſignis *Cornelius à Lapide*, *menſuratur tempore, ſivè ipſa moveatur, ſivè quieſcat; cùm tempus ſit menſura corporum, ſicut ævum angelorum, & Æternitas Dei.*

Angeli quandò creati.

2\. Antè cœlum & terram nihil cenſetur creatum eſſe prius: quocircà nec Angelos ante mundum corporeum, ſed ſimùl cum eo creatos eſſe rectè docet *Concilium Lateran. cap. firmiter de Summâ Trin:* Docet enim: *Deum ſimul ab initio temporis condidiſſe utramque creaturam Angelicam, & corpoream.* Volunt etiam Authores communiter Scripturam Sacram, dùm ait, In principio Deum cœlum, & terram creâſſe: intelligi debere Deum creâſſe cœlum cum Angelis; quia illud non creavit vacuum, ſicut terram, ſed repletum Spiritibus illis cœleſtibus. Angeli itaque fuerunt primitiæ operum DEI in puncto diei, in aurorâ Mundi, ut ajunt, creati ad glorificandum mox Conditorem Univerſi, *qui facit mirabilia magna ſolus*. Quo autem in Cœlo Angeli fuerint creati, non convenit inter Authores. *D. Thomas 1. p. q. 62.* vult in Cœlo Empyreo eſſe conditos, quòd nobiliſſimas creaturas conveniens fuerit in nobiliſſimo loco creari. *P. Suarez* autem aſſerit in Cœlo ſidereo: quià ſic meliùs explicari poſſe putat, quomodò Mali de cœlo ceciderint: Convenit & Scriptura, dùm *Iſaiæ 14.* dixit Lucifer: *In Cœlum conſcendam*, nempè ex ſidereo in Empyreum. Deindè meliùs intelligi quoque poterit illud *Iſaiæ eod. capite: Quomodò cecidiſti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris.* Videtur præthereà inconveniens Cœlum Empyreum (cum ſit locus gloriæ, in quem *nihil coinquinatum* introibit) aliquandò labe peccati fuiſſe infectum; Undè probabilior hæc ſecunda ſententia cenſeri poteſt.

Quomodo Deus cœlum & terram creaverit.

3\. Creavit Deus cœlum & terram jubendo & dicendo: *Fiat cœlum & terra. Verbo* enim *Domini*, ut Regius canit Pſaltes *Pſalm 32. Cœli firmati ſunt*: Verbo autem non oris, ſed mentis, eóque, ut explicat *Cornelius*, non notionali, ſed eſſentiali, & tribus Perſonis communi. In mente nempè concepit, voluit, decrevit, imperavit, & imperando reipſa effecit & produxit Deus: Cùm DEI velle, ut ait *St. Athanaſius ſerm. 3. contra Arian*: ſit facere. Quâ verò poteſtate, ut ſubinfert *S. Baſilius*, arte & libertate Deus fecit hunc mundum, eâdem poteſt alios plures creare, & eâdem hunc creatum annihilare.

Mundus juxtà exemplar in mente divinâ creatus.

4\. Neque eguit divina illa potentia in rerum creatione alicujus auxilio, aut conſilio, aut inventione; non prævio exemplari: Non enim ſecutus eſt formam extrà ſe poſitam, ſed juxtà exemplar, & ideam, quam in ſeipſo intuebatur, mundum operatus eſt. Undè rectè canit *Boëtius*

- - - - pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimilique ab imagine formans.

Nullis ergò inſtrumentis uſus eſt, nullis operariis, nullis coadjutoribus: Unde dicit per *Iſaiam cap. 44. Ego ſum Dominus faciens omnia, extendens cœlos, ſtabiliens terram, & nullus mecum.*

Mundus creatus in Æquinoctio verno.

5\. Veroſimiliùs eſt Mundum à DEO creatum eſſe in Æquinoctio non Autumnali, ſed Verno: Cùm hoc paſſim aſſerant omnes Patres, quos videre licet apud *Molinam* & *Pererium*. Deindè quià Ver eſt pulcherrimum anni tempus: tale autem decuit felicitatem Statûs Innocentiæ; ſicut & in Vere redemptus, & recreatus eſt Mundus per Chriſtum. Undè videtur in Vere pariter creatus eſſe Mundus. Item tertiò, quià idipſum definit *Concil. Palæſtinum* habitum ſub *Victore Pont*: Præſide *Theophilo* Anno Chriſti 198. Hoc ipſum denique cecinit *Virgilius*, 2. *Georgic.*

Non alios primâ naſcentis origine Mundi
Illuxiſſe dies, aliúmve habuiſſe tenorem
Crediderim: Ver illud erat, ver magnus agebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri.

Beneficium potentioris illuminationis priùs partibus ſeptentrionalibus collatum.

6. Quià Mundus ad Æquinoctium vernum fuit creatus, hinc primis tribus diebus ſemper æqualis fuit nocti; Indè autem Auſtralibus dies ſequentes cœperunt minui, noctes verò accreſcere; e contrà Septentrionalibus dies creſcere, & noctes diminui. Beneficium ergò potentioris illuminationis, quod terreno globo cœlitùs fuit impenſum, majus, & idipſum priùs collatum fuit Septentrionalibus partibus, quàm Auſtralibus.

Mundus manè creatus.

7. Verius etiàm videtur doctiſſimo Commentatori *Cornelio*, primo quaſi manè mundi creationem fuiſſe inchoatam, tuncque fuiſſe tenebras in Orbe, & abyſſo, quo tempore Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas: Deindè paulò poſt, nempè poſt ſex horas ſub meridiem creatam fuiſſe lucem in medio cœli & totius abyſſi, quæ peracto ſuo motu ſex horarum, quibus à medio cæli ad occaſum declinavit, effecit veſperam, quaſi ſui terminum, ità ut tàm tenebræ, quàm lux ſimul juncta non ampliùs quàm 12. horas duràrint. Indè autem ſecuta eſt nox 12 pariter horarum, cujus terminus fuit manè. Tenebræ igitur præceſſerunt lucem, uti & præter *Mercurium* & *Heſiodum* ſenſit *Thales Mileſius*: rogatus enim utra prior fuiſſet, Nox an dies? Reſpondit, priorem fuiſſe noctem.

Quatuor genera Cauſarum Creationis Mundi.

8. Juxta quatuor genera cauſarum, ſi cauſas creationis mundi conſiderare velimus; *Materialis* fuit *Nihilum*, cùm DEUS non de ſuâ ſubſtantiâ, neque de externâ ullâ aliâ ipſi coæternâ, ſed totum Mundum ex *Nihilo* produxerit. Sicut ergò materia eſt, ex quâ omnis actus naturalis & forma educitur, utpotè exquâ omnis fit ſenſibilis ſubſtantia omnium fundamentum & fulcrum: Ità & *Nihil* & *non Ens* eſt *Id*, undè cœlum & terra formata ac ſtabilita ſunt, etſi *Id* ipſum reverà nihil ſit, & fuerit. *Formalis* porrò cauſa fuit ipſa forma cœli & terræ; *Efficiens* autem DEUS ipſe: *Finalis* denique Gloria Conditoris, deindè terrenus globus, in quo humanum genus ad imaginem DEI conditum ibidem potentiam, & majeſtatem operum divinorum aſpiceret, aſpiciendo admiraretur, tantæque potentiæ Opificem admirando inquireret, inquiſitum amaret, ac tandem perpetuò amando Eodem in cœlis frueretur. Undè rectè dixit *Salomon Prov. 16. v. 4.* *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus:* Nempè, ut humana creatura mundanis undique ad uſum deſtinatis fruens Conditorem, agnoſcens, ac venerans, ad eundem rurſùm omnia dirigens, tandem & promereatur, eóque in cœleſtibus gaudiis aliquandò perfruatur.

Non omnia ex nihilo creata.

9. Licet Omnipotens Creator DEUS omnia ex nihilo potuiſſet creare; voluit tamen aliqua ex aliis nihilominùs producere, velut & produxit piſces nempè ex aquâ, aves ex aëre & aquâ, plantas & animantia ex terrâ, ut & in hoc plenum dominium, & potentiam ſe habere oſtenderet in creaturis ſuis potens, ut voluerit, unam in alteram commutare. *Cauſa ſiquidem Omnium, quæ fecit* (adde & prout fecit) *Voluntas ejus eſt.* inquit *S. Auguſt. in Pſ. 134.*

Mundus non in nihilo, ſed in DEO ſubſiſtens.

10. Cum etiam Mundi Opifex DEUS ter Opt. Max. actu ſit infinitus, omne ſpatium, quod extra ipſum Mundum concipi poteſt, ſuâ ſubſtantiâ & præſentiâ etiam implebit, & ab eodem exterminabit Nihil, imò omne Vacuum & non Ens; adeóque extrà DEUM neque Nihilum, neque Inane, neque Vacuum relinqui poterit. Si enim Nihilum illud extrà Deum foret, dici poſſet, DEUM minimè infinitum eſſe, eò quod Nihilo Divina ſubſtantia conſtringeretur, ac quaſi concluderetur, quod eſſet impoſſibile. Undè ſequitur Mundum non in Nihilo, ſed in DEO receptum ſubſiſtere, & quia omnia perfecit, & defert; creavit ille eadem in ſemetipſo, ſuâque plenitudine excipit, geſtat, claudit, continet, ac ſervat Univerſa. Ità cum *Kircbero*.

Deus in creatione Mundi ab imperfectioribus ad perfectiora progreſſus.

11. In opificii mundani ſtructura videtur quoque DEUS, ut Artifex optimus ſervâſſe hunc naturalem Ordinem, ut primò ab imperfectioribus ad perfectiora fit progreſſus: Prius deindè poſita ſunt media quàm finis, cui inſerviunt. Sic Terra & aqua præceſſit plantas, & Ignis, qui eas foveret; Plantæ animalia, hæc Hominem, qui finis eſt Univerſi corporeî hujus Mundi. Quo autem ordine Divina Bonitas optimum hoc opus ſuum Mundanæ fabricæ cum omni apparatu produxerit, & inſigni perfectione dotatum abſolverit: Nunc paulò ſagaciùs libet diſquirere.

CAPUT IV.

Series & ordo productionis & perfectionis totius Mundani Opificii in ſex primis Mundi diebus recenſetur.

Dies primus.

1.

Quid nomine Cœli DEUS in principio dicatur creâſſe.

MUndi Architectus *Die primo* ſuæ operationis dicitur in Scripturâ ſacrâ *in principio creâſſe Cœlum & Terram* Rectè autem nomine *Cœli* videtur intelligendum *cum Pererio lib. 1. in Gen. cap. 1. v. 1.* univerſum corpus cœleſte, cunctos orbes complectens: vel totum illud, quod in Scripturâ, aliiſque Authoribus nomine *Cœli* venit, etiam *Empyreum* & *Aëreum.* Angelos deindè Cœlis contentos non tàm propriè vi vocis ſignificari, quàm ſubintelligi vult *Ignatius Derkennis, tract. de Mundi creat. Die 1. cap. 1.* In principio igitur creavit Deus ſubſtantiam, & numerum omnium Cœlorum, ſinè luce tamen, motu, & diſtinctione ſiderum: poſteà verò tribuit illis lucem, accendit in eis ſidera, affecit motibus, contulit vires, & ad agendum potentiam. Quocircà corpus cœleſte, quod ab initio Mundi factum eſt, quoad ſubſtantiam, numerum, ordinem, ſeu diſpoſitionem, magnitudinem, figuram denique & partium denſitatem, & raritatem primò ſtatim abſolutum & perfectum fuit: Deindè verò adhuc multa ſunt addita primo, & quarto die, proprius nempè cuivis corpori motus, Angelus motor, decor lucis, & aſtrorum diſtinctio, utì & mira vis atque agendi potentia. Nomine *Terræ* ſignificatur Terraqueus globus, ſivè Elementum Terræ cum Aquâ, quæ expreſsè in Sacrâ Scripturâ memoratur, & reliquis duobus Elementis, quæ ſacer Chronologus *Moyſes* tacitus quidem præterit; ſub nomine Terræ tamen comprehendiſſe docent D. Baſilius, Damaſcenus, ac Beda, uti apud *Pererium cit. loco* videre licet. In primo igitur Mundi inſtanti, ſivè ab initio temporis de nihilo finxit DEUS *Cœlum & Terram,* Angelos, Empyreum, Cœlos reliquos, Ætherem, aërem, Aquam, Terram, atque in his materiam omnem, ex quâ deindè toto Mundi decurſu à Deo primùm; tùm ab agentibus creatis reliqua omnia formanda erant.

Quid nomine Terræ.

Terra inanis, & vacua cur fuerit dicta.

2. Quià etiam *Terra* initio Mundi creata dicitur fuiſſe *inanis & vacua*, ac tenebris involuta; indicatur ſtatus *Terræ* in Exordio Mundi, quòd ea nempè fuerit ſine luce, ſine ullo ornatu, & decore: Vacua inſuper herbis, plantis, animalibus, incolis hominibus, ad quorum uſum condita erat: *Vacua* præterea in ipſis viſceribus mixtis aliis lapidibus, metallis, foſſilibus; non diſtincta in montes, valles, campos, & colles, non eminens, & extans ſuprà aquas, ſed omni ex parte altiſſimè aquis undique operta, neque etiam primo illo inſtanti creationis ſic erat condita, ut cute ſuâ extimâ aquas imbiberet, ſed verè quoad omnes ſuas partes intus eſſet arida. Fuit ergò Terra primitùs ità creata, ut verè poſſet appellari materia indecora, arida, inviſibilis & informis.

Quid per faciem Abyſſi intelligendum.

3. Quià porrò & Sacra Scriptura mentionem facit de *facie abyſſi*, quæ ſecundùm *D. Aug. ſuper Pſ. 41.* aliud non eſt, quàm profunditas impenetrabilis & incomprehenſibilis, præſertim in aquis: Ideò Venerab. *Beda in Hexam.* ſentit totum illud Mundi ſpatium, quod inter Empyreum, & Terram continebatur, plenum fuiſſe aquis, ſivè materiâ quadam humidâ, & aqueâ, velut nebuloſâ, ut interpretatur *Pererius*, non æqualiter denſâ vel rarâ, ſed quæ & denſius coacta in elementarem aquam verti poſſet, & magis attenuata in aërem rareſceret.

Lux primo die creata quid ſit.

4. Lux, quæ primo Mundi die in Scripturâ Sacrâ dicitur creata, alia haud cenſetur fuiſſe *Pererio*, quàm lux ipſa Solis, ſed tunc velut adhuc informis, & imperfecta; quæ deindè quarto die modò fuit abſoluta, & conſummata. Ità videtur ſentire *S. Dionyſius Areopag. lib. de div. nom. part. 1. cap. 4.* quem ſecutus *D. Thomas 1. part. q. 67. art. 4. & q. 70. a. 1. & Dionyſ. Carthuſ. ſuper 1. cap. Gen. art. 9.* Lux ergò ſolis ſecundùm communem naturam lucis fuit primo die producta; quarto verò die tributa eſt ei determinata virtus ad determinatos effectus; acceſſit & magnitudo, figura, pulchritudo: non enim globus Solis undequaque primo die benè fuit formatus, nec uſquequaque accenſus, ſed aliquatenùs tantùm. Quarto autem die totus eſt ſplendidiſſimâ luce imbutus; peculiares etiam vires, ac comprimìs Vis panſpermatica eidem fuit collata: Acceſſit & aliorum ſiderum comitatus, ſicut & motus, quem certâ lege perpetuò peracturus eſſet, eidem fuit deſignatus; undè quadripartita anni variatio emanavit, hoc eſt, hyemis, veris, æſtatis & autumni: tunc & cœpit dierum inæqualitas, ac diſſimilitudo, quam primi tres dies fuerunt æquales, & uniformes: tunc denique acceſſit Lunæ, & aliorum planetarum ſocietas. Ut porrò etiam primo triduo diviſio lucis fieret à tenebris, nox inſuper & dies efficeretur, credibile eſt, hanc lucem ſolarem nondum habito proprio

motu

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Tom. I. p. 11.

VERBO DOMINI
Cœli firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Psal: 32. v. 6.
FIAT
Expers principii durans ſine temporis
Immenſum et ſimplex Ens sine fine
Principio Cælum ac terras pelagusque
Inque ſinu quotquot Corpora tempus habet.
Pro bonitate ſua bona cuncta creavit et
Cum Mundo Mundum ſuſtinet usque ſuo.

motu circumiiſſe, adeoque noctem, diemque effeciſſe, ſed motu primi mobilis fuiſſe circumactam. Creatâ igitur primo die luce, ſublata fuit tenebroſitas, haud aliter ac ſecundo & tertio die confuſio ab aquis, & à terrâ remota, atque etiam reliquis diebus cœlum ſtellis, aër avibus, aqua piſcibus, terra animantibus completa fuit.

Infernus die primo creatus.

5. Etiam Infernus primo die in centro terræ rectiùs aſſeritur creatus: Cùm enim Angeli ſint celerrimi, & actus habeant inſtantaneos, omninò veriſimile eſt, eos primo die non diu poſt creationem ſuam peccâſſe, ideoque ſtatim è cœlo truſos eſſe in infernum, quem Deus etiam ſtatim poſt eorum peccatum cum ſuo igne, & ſulphure eis apparavit in centro terræ. Undè rectè infert *Cornelius: primo ergò die ſicuti Deus Lucem à tenebris, ità Angelos à dæmonibus, gratiam à peccato, gloriam à pœnâ, cœlum ab inferno diviſit.*

Dies ſecundus.

Quid ſecundo die factum.

6. Sicuti primo quoque Mundi die veroſimilius eſt omnia Elementa cum omnibus cœlis facta eſſe ſecundùm ſubſtantiam; ità *ſecundo die*, dùm ſacer textus memorat, firmamentum eſſe factum, & aquas ab aquis diviſas, credibile eſt factum eſſe aërem non ſecundùm ſubſtantiam, ſed factum eſſe locum generationis aquarum ſublimium, ità ut hoc die facta ſit diſtinctio Elementi Aquæ in aquas aëreas, & terreſtres, ſicùt tertio die facta eſt aliquatenùs diſtinctio Aquæ à terrâ. Patet ergò ſecundo die factum eſſe aërem non ſimpliciter, ſed ità aptatum, ut rationem haberet firmamenti, & munus dividendi aquas ab aquis. Ità cum *Pererio in Gen.*

Per firmamentum quid intelligendum.

Per *firmamentum* enim non ob ſtationem, ſed firmitatem ità dictum intelligi poteſt expanſum inter cœlum, & terram, ut idem *Pererius* pluribus argumentis oſtendit, & plures etiam SS. PP. & Doctores intelligunt, nempe *S. Hieronymus in ep. 83.* quam ſcripſit *ad Oceanum. D. Auguſt. in lib. imperfecto de Gen. ad litt. cap. 12. & lib. 2. de Gen. ad litt. cap. 4. D. Thomas 1. p. q. 68. Durandus in 2. Sentent. diſt. 14. Rupertus lib. 1. de Trinit. & ejus operibus cap. 22.* Undè etiam cum Sacra Scriptura memorat aquarum ſuprà firmamentum, per has aquas intelligi communiter volunt eas, quæ in ſublimi aëre, ſivè mediâ aëris regione generantur. Vide *Pererium* loc. cit. *Secundo* igitur Mundi *die* factus eſt locus naturalis generationis aquarum pluvialium, ac firmiſſimum interſtitium inter aquas cœleſtes, id eſt aëreas, & terreſtres.

Dies tertius.

Die tertio [illegible]

7. Tertio Mundi die Deus ſivè immediatè per ſe, ſive per Angelos, qui hoc opus, utpote ſolo motu locali peragendum, præſtare poterant, ut docet *Derkennis*, terram anteà demerſam, & opertam aquis, quæ ſecundùm naturalem elementorum diſpoſitionem ſub aquis eſſe debebat, animantium, & plantarum causâ nudavit aquis, atque ſuper has eminere fecit excavando nempè varias ejus partes, in quas aquæ ubertim ad diverſorum marium & Oceani productionem confluerent. Terram autèm indè exutam in montes, & colles variis locis diſperſos ad varios uſus elevavit. Excavavit etiam intima terræ viſcera ad ordinanda diverſis locis ſubterraneis hydrophylacia in aquarum ſubterranearum, ac mineralium receptacula. Varios inſuper meatus, & canales per terræ viſcera haud aliter ac venas per animalis corpus diſperſit, ut indè fontes, rivi, & flumina erumperent. Voluit autem ter ſummus Artifex aquas per varios alveos, & ſinus terræ immiſcere, tùm ut iis terra irrigaretur, & fœcundaretur, tùm ut Ventis marinis ad ſalubritatem, & fœcunditatem perflaretur. Neque tantùm hoc die maria ſolum, ſed & flumina ſaltem majora facta eſſe patet ex eo, quòd Paradiſus, de quo mox aliqua dicturi ſumus, quatuor magnis fluminibus irriguus fuerit, proindèque de aliis idem cenſeri debet. Alia verò minora temporum decurſu facilè gigni potuerunt.

Quomodò aquarum congregatio ſit facta.

8. Quomodò verò aqua, quæ priùs operiebat totam terram in unum terræ locum potuerit congregari prominente alio terræ loco; putant communiter cum *D. Auguſtino lib. 1. de gen. ad litt. cap. 12.* & *Beda in Hexam:* aquam fuiſſe priùs rariorem, tenuioremque, & modo nebuloſæ materiæ operuiſſe terram; poſteà verò multum coactam, denſatamque minori eguiſſe loco, & receptaculo. Alii volunt terram tunc multis partibus profundè ſubſediſſe, aliis item plurimis in ſublime elatis extumuiſſe. Confluxus etiam aquarum non naturali virtute, quâ ad humiliora defluunt, ſed divinâ eas transferente factus cenſetur, ut rectè notavit *Derkennis:* nam multis diebus opus fuiſſet, antequam ex omni parte terrarum, quæ detectæ fuerunt ad marium, & fluminum alveos defluxiſſent, cùm efficaciâ divini imperii ſtatim aquas congregatas fuiſſe, & aridam apparuiſſe, ſacræ hiſtoriæ contextus innuat; dùm eodem die plantas productas memorat, & ſequentibus diebus animalia, & homines, utique in ſuperficie terræ jam aquis nudatæ.

Salſedo mari indita.

9. Etiam ſalſedo mari hoc *die tertio* primùm à DEO fuit indita eo potiſſimùm argumento, ne piſces, qui memorantur à Scriptura Sacrâ paulò poſt, die nempè quinto ibidem poſiti, mox intereant, aut in incongruo loco ſaltem deficiant: Dantur enim piſces in mari, quibus ſalſæ aquæ ità ſunt neceſſariæ, ut potiùs in dulcibus tabeſcant, & extinguantur: neceſſariò igitur locus eorum vitæ conveniens priùs, quàm

quàm in eodem ponerentur, apparari debuit.

Marmora, metalla, & mineralia etiam hoc die producta.

10. Communiter quoque cenſent Authores, cum die tertio perfectè DEUS formaverit, & exornaverit terram, eodem quoque die producta eſſe marmora, metalla, mineralia, foſſiliaque omnia, ſicut & ventos: Hi enim terram, ac terræ viventia eventilare, purúmque aërem aſpirare debent, ſinè quibus nec plantæ, nec homines, aut animalia vivere, & vegetari poſſunt.

Tertio die etiàm herbæ & arbores productæ.

11. Eodem porrò Mundi die omnes herbarum, arborum, & plantarum ſpecies à terrâ materialiter concurrente productæ ſunt in ſtatu perfecto, habentes nempè ſemen, undè poſſent aliæ generari. Nec dubium eſſe poteſt illas herbas, & arbores primas ſuo quasque in genere fuiſſe perfectiſſimas, & ſuaviſſimas, atque ad guſtum, victúmque hominis accommodatiſſimas, ut vult *Pererius*, tùm propter ſummam terræ bonitatem, tùm quòd proximè à DEO creatæ (cujus nempè quæ ſic orta ſunt, perfectiſſima ſunt opera) adeóque non poterant non eſſe optimæ, ac certè longè meliores quibusvis poſteà naturali poteſtate, modóque prognatis. Cum plantis autem Paradiſum etiàm hoc die factum, & mirâ arborum varietate, ac pulchritudine ornatum, *nulla est*, inquit *Derkennis*, *ambigendi ratio: cùm intrà ſex dies formatum conſtet, & nulli diei aptiùs conveniat Ejus plantatio, quàm qui herbis; plantisq; formandis dicatus eſt.*

Paradiſus factus.

Etiam herbæ, & plantæ noxiæ ac ſpinæ ab initio productæ ſunt.

12. Herbas non tantùm illas, quæ ad ornatum Univerſi, uſumque hominis, & animalium utiles ſunt, hoc die juſſu divino productas eſſe, verùm etiam illas, quæ deleteriâ vi pollent, ac venenatæ, ſpinoſæ, & quovis modo noxiæ reputantur, communior tenet ſententia. Quarè etiam antè peccatum Adæ erant ſpinæ, & tribuli, ac herbæ homini futuræ noxiæ, & lethiferæ, etſi ex ſingulari DEI providentiâ eidem nocere, & obeſſe antè peccatum non poſſent. Quocircà peccatum fecit, non ut abſolutè hoc eſſent, ſed ut noxiæ eſſe poſſent. Ideò obſervant *D. Auguſt.* & *D. Thomas* locum illum Scripturæ *Gen. 3. v. 18. Spinas & tribulos germinabit* non ſimpliciter de Terra intelligendum, ſed cum addito: *Tibi*, hoc eſt, in delicti tui pœnam.

13. Rectè obſervavit *Pererius in Gen. lib. 1.* quòd ſicut tribus primis diebus DEUS tria prima corpora, Cœlum, terram, & aquam diſtinxit; nam *primo die* factâ luce diſtinxit diem à nocte, lumen à tenebris; *Secundo die* per firmamentum ſeparavit aquas aëreas, ſivè cœleſtes ab aquis terreſtribus; *Tertio die* verò aquam ſegregavit à terrâ: Ità reliquis diebus eadem tria corpora ornavit, & variis rerum generibus replevit, eundem prorsùs ordinem ſervans. *Quarto* enim die Cœlum ſideribus, *Quinto* Aquam piſcibus & aërem Avibus; *Sexto* autem die terram animantibus terreſtribus condecoravit & complevit.

Dies quartus.

Solis, Lunæ, & Stellarum perfectio.

14. Quarto Mundi die Soli, Lunæ, ac reliquis aſtris ſecundùm materiam ſuam, figuram, magnitudinem, & denſitatem à principio jàm ut ſupra indicatum, factis forma, quæ principaliter dat rei & eſſe, & nomen (quæ aliud non fuit, quàm ipſa Lux) à DEO fuit collata; Datus inſuper motus cuique corpori cœleſti proprius: indita & vis ſpecialis quibuslibet aſtris varios, & mirabiles in mundo ſubterraneo præſtandi effectus. Solem porrò in principio Arietis productum eſſe docet *Beda*, tunc enim ver incepit; Lunam verò productam eſſe in oppoſito Solis, nempè in principio Libræ. Fuit ergò tunc plenilunium, ut etiam definivit *Conc. Palæſtinum* ſuper. capite citatum, ità ut Sol unum hæmiſphærium, & Luna alterum illuminârit. Ità etiam *Molina*, *Cornelius*, & alii.

Dies quintus.

Piſces quomodò producti.

15. Quinto die piſces imprimis à Moyſe memorantur producti: non autem cenſendum eſt ex nihilo factos eſſe, ſed ex aquis, tanquàm Materia; non quod ex aquâ ſolâ etiam poſſint naturali viâ, & ratione generari; ſed quod in illis prææpolleat aqua ratione humiditatis, & frigiditatis, atque adeò temperamenti piſcium, quod eſt planè aqueum: quod & aqua ſit naturalis eorum locus habitationis, generationis, & conſervationis, extrà quam nec gigni, nec benè habere, nec naturales ſuas actiones exercere, nec vitam tueri queant. Primi igitur illi piſces proximè à DEO ex ſolâ materiâ aquæ generati ſunt, additis tamen ei materiæ reliquorum elementorum formis, & qualitatibus.

Aves undè productæ.

16. Innuente quoque Scripturâ Sacrâ cùm aves ſimilitèr, ut piſces ex aquâ productæ ſint, ut intelligunt plerique Scriptores Eccleſiaſtici: Veroſimilius tamen eſt, ſicut conſtat ex *D. Auguſtino*, *Ruperto*, & *B. Thoma*, aves non eſſe factas ex aquâ denſâ, quæ per terram labi, & in ipsâ terra contineri ſolet, ſed ex aquâ tenuiori, & velut nebulosâ, ſivè in vapores tenuatâ, atque in nubes conformatâ, quæ inferiorem aëris regionem, in quâ volitant aves, aſcendit, & eandem obſidet. Tam autem in piſcibus, quàm volatilibus non tantùm bina cujusque ſpeciei, ſexûs ſcilicet utriusque ſingula, ſeu & plura in variis marium, & aquarum, nec non & aëris tractibus, & paribus producta exæſtimari debent.

Dies ſextus.

Animalium terreſtrium perfectorum productio.

17. Sicut Maximus Naturæ Architectus quinto die Aquæ & Aeri incolas

dit piſces, & aves, ita & Sexto die terræ quoque colonos ſuos, ac incolas aſſignavit, & præfecit omnes nempè animalium terreſtrium ſpecies, quæ perfectæ ſunt, & homogeneæ, hoc eſt, quæ per commixtionem maris, & fœminæ ex unâ tantum ſpecie naſci, ſivè quæ propriâ ſeminali virtute ſui ſimilia generare poſſunt. Quæ enim ex commixtione diverſæ ſpeciei animalium, ut Mulus, Leopardus &c. generantur, in principiis ſuis ſatis fuerunt determinata: atque hoc magis adhuc locum habet in inſectis & cœteris imperfectis animalibus, quæ ex putri materiâ, ſudore, exhalatione, aut putrefactione aliorum animalium vivis aut mortuis corporibus generari ſolent; hujusmodi ſiquidem animalia non formaliter hoc die creata, ſed potentialiter, & quaſi in ſeminali ratione producta à pleriſque Authoribus cenſentur. Similiter & hac die omnes beſtiæ venenatæ, ut ſerpentes, & ſibi invicem inimicæ, ac carnivoræ, ut lupus, & ovis creatæ ſunt, cùm inimicitia & antipathia iis ſit naturalis. Quòd autem antè lapſum Adami non potuerint nocere, DEI cavit providentia, nè id fieret antè ſpeciem ſatis propagatam, ut illa non interiret. Ita *S. Auguſt. lib 3. de Gen. ad litt. cap. 16. & D. Thomas 1. p. q. 96. a. 1. ad 2.* Neque tamen tantùm bina cujusque ſpeciei, ſexûs ſcilicet utriusque ſingula, ut rectè ſentit *Derkennis*, ſed plura in variis terræ partibus producta fuiſſe, veroſimilius eſt, præſertim cùm variis animalium ſpeciebus diverſarum regionum temperies magis conveniat.

Hominis creatio. 18. Completâ *Univerſi* hujus fabricâ, omnique illius ornatu tandèm eodem *die ſexto* nobiliſſima omnium producta eſt creatura, *Homo*, inquam Naturæ univerſæ compendium, cujus corpus non ex nihilo, ſed ex præexiſtente materiâ, non ope Angelorum, aut quovis Eorum interveniente ſubſidio formatum eſt, ſed immediatè per DEUM ipſum, tàm ſecundùm externam figuram, quàm internarum partium admirabilem varietatem, & ſymetriam, ut tradit *D. Thomas 1. p. qu. 91. a. 2. & SS. PP. & Interpretes* paſſim. Spiritus deinde vitæ inflatus, & *Homo* maximus ille, ac primarius terræ colonus perfectè creatus fuit. Quomodò autem Corpus primi Hominis è terrâ, ut loquitur S. Scripturâ, formatum ſit; duobus modis intelligi poſſe docet *Pererius*: Ait enim, DEUM pro materiâ corporis formandi terram duntaxat ſumpſiſſe, vel terram cùm aquâ mistam, in quâ Ipſe tamen poſteà formas, & qualitates cœterorum duorum Elementorum Aëris, inquam, & Ignis produxerit. Vel intelligi poſſe, DEUM pro materiâ Corporis accepiſſe miſturam quatuor Elementorum, eam tamen nominari vocabulo limi, ideſt, Terræ & Aquæ, quod hæc duo in compoſitione & temperatione corporis humani ſecundùm molem cœteris præcellant, ſintque ipſis ſenſibus magis conſpicua. *Cajetanus* annotat ex Hebraicâ Scripturâ Hominem factum eſſe *ex pulvere*, quo videlicet ſignificetur corpus humanum non ex craſsâ & impurâ, ſed ex tenui, & purâ terrâ, qualis pulveris vocabulo denotatur, coagmentatum fuiſſe. Corpus autem primæ Mulieris in primi Hominis adjutorium aſſociatæ, cum ex coſtâ Adami dicatur in ſacro Codice ædificatum, ut hæc pro mole dicti corporis ſufficeret, docet *P. Derkennis*, additam fuiſſe aliam coſtæ materiam aliundè aſſumptam, quæ haud ſecùs, ac planta ex parvo ſemine & baſi plantæ jàm conſtitutâ exurgit ex diffuſa, & per totum ejus corpus aliâ inter partes ejus interpoſitâ materiâ.

19. Sicut omnium cœterarum rerum naturalium, ità & *Hominis* quatuor cenſentur eſſe cauſæ; *Materia*, ſcilicet, *forma*, *finis* & *efficiens*, quas omnes ſufficienter indicat Sacer Textus: *Efficiens* aſſignatur his verbis: *Formavit igitur Dominus DEUS hominem*: *Materia*, cùm mox ſubditur: *De limo terræ*. *Forma*, cùm additur: *Inſpiravit in faciem ejus Spiraculum vitæ.* *Finis* denique aſſeritur per hæc: *Factus eſt homo in animam viventem.* Melius tamen videtur Scriptura aliis verbis *formam*, ac *finem* hominis indicare, cùm ait: Factum eſſe hominem *ad imaginem & ſimilitudinem DEI*: Siquidèm ut benè *Pererius* notat, ea eſt germana & propria forma hominis, quæ DEI ſimilitudinem, & imaginem gerit; hæc autem eſt anima rationalis. *Finis* autem Hominis is eſt, ut Dei gratiâ adjutus contendat quàm maximè ſimilis fieri DEO Conditori, quod non niſi per Viſionem beatificam contingit, ſicùt & *D. Joannes* indicat, dum ſcribit: *Scimus, cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, & videbimus eum ſicuti eſt. 1. Joan. 3.*

20. Non eſt etiam dubitandum, quod DEUS primorum parentum corpora abſque ullo nævo & defectu effecerit perfecta cum eâ temperie, quæ fuit valdè excellens ad omnes operationes vegetativas, animales, & rationales, cum perfecto etiàm robore & vigore, ut eſſe ſolet in homine ab anno ætatis 33. ad annum 50, vel etiam 60, aut ſaltèm in eo ſtatu, quem ſolet homo habere in termino creſcendi ex virtute ſui temperamenti, cùm ante hunc terminum corpus perfectum haud cenſeatur. Magnitudo etiàm valdè decens cum decorâ proceritate ſeptem plùs minus pedum collata fuit; quibus omnibus membrorum quorumvis juſta ſymetria, & probi ſanguinis, ac ſpirituum foris in extimâ cute emicans vigor eximiam addidit pulchritudinem: ut ità corporibus illis ad omnem perfectionem non defuerit quicquam. Quædam circumſtantiæ Corporum in primis Parentibus.

21. Abſoluto & completo totius *Univerſi* hujus *opere die ſeptimo* à novarum rerum creatione & productione, quæ immediatè ab Ipſo, ac per ſuam omnipoten-

 tiam

tiam inſtituta erat, Mundi ſupremus Opifex tandem requievit: Naturam autem cujusque rei à ſe conditæ naturalitèr deinceps ſe ſe conſervare, ac propagare permiſit. Atque hæc eſt ſeries, & ordo productionis rerum in vaſto hoc Mundi opificio, ubi tria quædam Nobis maximè ſcienda intimare vult *D. Auguſt. lib. 11. de civ. DEI. cap. 21.* Quis nempè fecerit, per quod fecerit, cur fecerit. *Si quærimus*, inquit, *quis fecerit? DEUS eſt. Si per quod? Dixit: Fiat, & facta ſunt. Si quare fecerit? Quia bonus eſt. Nec enim Author eſt excellentior DEO, nec Ars efficacior DEI verbo, nec cauſa melior, quàm ut bonum crearetur à DEO bono.* Sed quò memoria facilè teneri queat, quid ſingulis primis Mundi diebus à DEO creatum ſit: *Danæus in phyſ. Chriſt.* hos ſuggerit verſus.

Prima dies Cœlum & terram, lucemque creavit:
Altera diſtendit ſpatium, diſcrimen aquarum:
Tertia ſecernens undas, dat gramina terris.
Quarta creat Solem & Lunam, cœleſtiaq; aſtra:
Quinta dedit piſces, eadem genus omne volantum:
Sexta tulit pecudes, hominem quoque, quem DEUS ipſe
Condidit, indè operis requies lux ſeptima fulſit.

* * *

CAPUT V.

Alia quædam memorabilia circa Mundi Materiam, Corporum corruptionem, aliorum verò Entium permanentiam, rerum ab invicem dependentiam, & ſimilia alia expediuntur.

1.

RErum omnium totius *Univerſi* Materia (quæ nempè eſt Ens per ſe ſtans, extenſum, & partibus conſtans) ſicut tota ſimul ab initio Mundi cenſetur creata, ac prius fuit omni ſenſibili ſubſtantiâ, antè omnem ſcilicet ſubſtantiam creatâ à DEO, & ad extrà producta; ſicque cùm ſit principium omnium, inchoatio, & potentia: Ita per ejus creationem omnia ſimul inchoata fuerunt, & ſubſtiterunt ab initio. Diverſitas autem, ſi quæ in ejus partibus advertatur, ea non ipſi materiæ, ſed formis ſubſtantialibus, & qualitatibus quovis modo individuantibus (uti ſunt raritas, levitas, gravitas, durities, mollities, craſſities, & ejusmodi, quæ materiæ ſpeciem nunquam mutant, ſed eam veluti variis modis exornant) adſcribi meritò debet. Sicut etiàm in creatione nullo interpolata vacuo à DEO in primo Mundi exordio fuit extenſa, atque Univerſi termino coërcita acconcluſa, sic ut nunquam plus, vel minus ſit; raritas etiam & denſitas totius Univerſi ſemper æquetur, cum magnitudo Univerſi ſemper ſit eadem; ità eodem ſemper termino, ſivè ſuperficie clauſa permanet, ac perſiſtit. Eſt proindè Materia omnium Mundi corporum ubivis eadem, neque res ſupralunares à ſublunaribus ſecundùm materiam diſtinguuntur, ut probatiſſimi pleriſque Authores aſſeverant.

Omnia corpora in Mundo corruptioni ſubjacent.

2. Licet Materia in omnibus Mundi corporibus ubivis ſit eadem, & ea ipſa corruptioni non ſit obnoxia: nulla tamen nihilominus in Univerſo ſunt Corpora, quæ non corrumpi, & in aliud abire queant. Res enim omnes corporeæ à DEO productæ corruptioni ſubſtant, nec eſt aliquod corpus adeò firmum & ſolidum, quod non tractu temporis alteretur, & mutationem ſubeat. Ita obſervatum eſt (ſicùt & D. *Le Grand* notavit *Inſtit. Phil. Special, phyſ. part. 5. cap. 1.*) non in lapidibus tantum, ſed & in ipſo vitro animalia generari, quæ corporis ſtructurâ omnia hominum opera ſuperant.

3. Ob materiæ puritatem, formæ pulchritudinem, & virtutis amplitudinem in ſuperioribus pars mundi ſuperior reputatur dignior & nobilior: Et quantò ampliùs pars deformis Mundi inferior de ſuperiori virtute participat, tantò majori pulchritudine inſignitur. Undè dixit *Auguſtinus*: *Quædam perfectio claritatis, & virtutis, quæ in Superioribus præcellit, ad perfectionem & decorationem commune ſe diffundit.*

4. Quatuor præcipuè ſunt, quæ continuò ſtata, fixa & immobilia ſunt in Univerſo, utpotè quæ omnem mutationem excludunt, nimirum: *Divina mens, Angelicus intellectus, Materia, & humanus intellectus.* Divinæ quippè Menti actu inſunt omnia ab æterno, eiſque ſemper ſubſtantialiter inerunt. Angelicus quoque intellectus à ſuæ creationis initio actu eſt omnia, ſemper omnia futurus. Materia & humanus intellectus à ſuâ creatione (quanquam non eodem modo) potentiâ ſunt omnia: Id eſt, omnium potentia, erúntque perpetuò id, quod ſunt, hoc eſt, potentia univerſorum. Æternus eſt DEUS ſine principio & fine: Angelus autem, materia, & intellectus humanus æviterna ſunt facta quidem, ſed ſemper futura:

Quatuor fixa, & perennia in Mundo.

futura, principium ſortita, finem verò nullum habitura. Nullus ſiquidem intellectus humanus interibit: nulla quoque Materiæ pars ſecundùm naturam annihilari, nulla inſuper oriri poterit. Hæc itaque tria DEUS, Angelus, Materia toti ſunt ab initio, & toti ſemper futuri, neque etiam innovari, aut multiplicari poterunt, neque interire, aut imminui. *Humanus* verò *Intellectus* multiplicari quidem poterit, nec totus ab initio fuit, qui & quotidiè ſuo numero perficitur, donec evadat in actu totus, & donec humana ſpecies impleatur: attamen imminui poterit nunquàm.

Dependentia in rebus Mundi.

5. Nihil in Mundo reperitur, quod ſit independens ab alio; ſed ſi rectè perpendatur, unum ſemper ab alio, & omnia à Primâ Causâ creativâ, velut Principio dependent, quæ & erit cauſa determinata, à quâ cœtera omnia emanant & producuntur. Sicut itaque in humano corpore, ſivè Microcoſmo unum membrum fovet aliud, & reciproco quodam fotu omnia ſingula, & ſingula omnia afficiunt; Ità in Megacoſmo, ſive majori mundo Ejus corpora veluti membra quædam influxibus reciprocis, viribúsque unicuique propriis ſe afficiunt, ac ſivè immediato vicinorum, ſivè mediante intermediorum influxu ſe invicem fovent, alunt, roborant, & denuò hoc mutuo unionis fœdere colligata perpetuo conſervant. Undè etiam commune eſt apud Philoſophos, conſervationem à creatione non niſi ratione diſtinguere; cùm ejuſdem agendis ſit effectum primò producere, & eundem deindè influxu continuo conſervare, ac velut manutenere. Nulla igitur res in Mundo à ſeipsâ conſervari; multo minus produci, aut creari poteſt, ſed omnes res miro inter ſe nexu ab invicem dependent; atque hoc in bonum Univerſi, ut omnes dùm ad ſui conſervationem naturali quadam propenſione tendunt, etiam totum in ſuo Eſſe conſervent. Quocircà etiam

Inferiora ſubſtant ſupernis [illegible]

6 Certum eſt omnium Philoſophorum calculo inferiora ſupernis lationibus ſubſtare, tantamque eſſe inter hæc connexionem, ut impoſſibile ſit inferiorem Mundum ſine perenni ſuperiorum Corporum influxu poſſe ſubſiſtere: Sicuti fieri non poteſt, ut principium paſſivum de ſe ſinè activo quicquam producat. Ut igitur terra germinet, animalia procreentur, & vivant, ut metalla ſub terrâ excoquantur, neceſſariò aliquid ab activâ Superioris Mundi parte delabi debet, quod ſpermaticas rationes unicuique mixto inditas ad generationem ſollicitet; quod generatum eſt, foveat, ac in propagationis vigore, quod fotum eſt, conſervet. Ideò & *Platonici* omnia Inferiora à Superioribus Ideis ideata eſſe dicebant, ac communi Ipſis in proverbio erat: *Secundùm merita materiæ fundi virtutes cœleſtes.* De quo & *Virgilius* meminit, ubi canit:

Igneus eſt illis vigor, & cœleſtis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant.

Undè & *Avicenna* ajebat; *quæcunque hic fiunt, oportet præexiſtere in motibus, & conceptionibus ſtellarum, & orbium. Itaque haud ſecùs ac in mundo Angelico eo ordine diſpoſiti ſunt Angeli, ut unus alteri neceſſariò ſubdatur, & Superiores illuminent, & perficiant Inferiores*, ſicut optimè diſcurrit *Kircherus in Itin. Extat. ita & in Mundo ſenſibili ſummus quidam, & admirandus in ejus corporibus etiam eſt nexus, ut etiam remotiſſima corpora in ſibi ſubdita influant, virtutibúsque variis impleant. Hæc verò influxu Superiorum fœta, tùm propriam, tùm à Superioribus inditam fœturam cum fœnore inferioribus iiſq; vicinis globis impendunt. Hoc igitur pacto à ſupremis ad media, à mediis ad infima Mundi confinia virtus tùm omnium, tùm ſingulorum admirandâ quadam connexione propagatur. Ut tametſi Terra nihil ſit reſpectu remotiſſimorum mundi corporum, virtutem tamen eorum mirâ quâdam concatenatione concipiat, & ſentiat per intermedios, ſenſibiléſque mundi globos diductam, propagatámque.* Ità *Kircherus.*

7. Quidquid in mundo nobis reputatur deforme, ad illius tamen ſplendorem, ſi rectè conſideretur, velut in nobiliſſimis picturis umbra confert. Ità licèt in eodem Mundo ſint multa corpora noxia, veluti venena; eadem tamen a peritis in alterius mali averſionem, & amolitionē adhiberi poſſunt. Undè etiam nihil eſt in mundo ſuperfluum, ſed omnia ad totius perfectionem, & conſervationem à ter Opt. Conditore ſapientiſſimè ſunt ordinata. Sed de hoc plura paulò inferius. Deformia conferunt ad mundi decorem.

8. Rectè tellus ſtatuitur Univerſæ naturæ centrum, ſoláque immobilitate gaudere cœteris omnibus corporibus circà eam motus ſuos, ac gyros peragentibus, ut ità ſuprema illa corpora virtutum ſuarum influxus unanimi conſpiratione eò melius dimanare, & aptioribus ità mediis finem ſuum, ad quem à DEO condita ſunt, aſſequi poſſint. Solus igitur terrenus globus, quidquid in Univerſo virium latet, velut commune omnium ſubjectum in ſe recipit, fovet, & in hominum uſum convertit; Solus etiam, ut tantò aptius diſperſarum ab aliis corporibus virium dotes concipiat, perpetuâ lege immotus perſiſtit: *Eſt* enim, ut rectè ait *Kircherus in itin. extat. 1. dial. 2. cap. 3.* Adeò *motûs impatiens, ut ſine quiete ſeminalium effluviorum, quæ aſtra ceu principium activum in* eundem *influunt, capax eſſe non poſſit.* Terra centrum Univerſi.

9. Sicut ſenarius numerus perfectionis (quià perfectiſſimus naturâ) in toto numerorum ſimplicium contextu, ab unitate, ſcilicet, uſque ad denarium ſolus ipſe adeò eſt perfectus, ut collectione ſuarum partium, quæ ſunt 1, 2, 3 idem 6 reſultet: ità Mundus à ter Optimo Condi- Senarius numerus abſolutæ Mundi perfectionis.

tore

Digitized by Google

tore optimè perfectus tria continet rerum genera, quæ ipſum in perfectiſſimo eſſe conſtituunt, & ſunt *Natura* ſcilicet *incorporea*, quæ in Angelis, ac per unitatem indicatur; *Corporea*, quæ in Entibus corporeis, & denotatur per binarium; & *Natura humana* utriusque particeps, quæ in Homine reperitur, ac denotatur per ternarium: Et ſicut 1, 2, 3 ſibi invicèm addita, conficiunt 6: ità etiam omnia in Mundo creata, ſex diebus abſoluta, & omnimodâ perfectione dotata ſunt. Hinc & à Pythagoricis geneſi, nuptiiſque hic numerus aſſignatus fuit, mundique ſignaculum appellatus, ſenario dierum numero ſiquidem Mundus conſtitutus, cùm, ut loquitur Sacra Scriptura, ſexto die *vidit DEUS cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. Igitur perfecti ſunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum.* Dicitur etiam Numerus hominis, quià *ſexto die* homo creatus eſt. Sex etiam ætates Mundo attribuunt Doctores, & SS. PP. communiter, quæ à ſolertiſſimo *Pererio in lib. 1. Gen.* (quamvìs alii aliter computent annos, & ætates, ut difficile ſit, verum præcisè determinare) ità deſignantur

Sex Mundi Ætates juxtà Pererium.

Ætas Mundi	Annorum
1. Ab *Adamo* usque ad diluvium	1656.
2. A Diluvio usque ad ortum *Abrahæ* - - -	292.
vel comprehenſâ generatione *Cainan* - -	322.
3. Ab *Abrabam* usque ad *David* Regem - -	942.
4. A *David* usque ad captivitatatem Babylonicam	471.
5. A Captiv. Babylonicâ ad natum Chriſtum ſecundùm *Bedam*, - - - -	589.
Secundùm veriorem & certiorem Chronologiam	630.
6. Ab ortu, & Nativitate Chriſti Salvatoris usque ad finem mundi incertæ, & incompertæ mortalibus durationis eſt.	

Rectè proindè Chriſtus ipſe gravi oratione reprehendit curioſam Apoſtolorum ſciſcitationem *Act. 1.* dicens: *Non eſt veſtrum, nôſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſuâ poteſtate: & Matth. 24. De die autem illâ, & horâ* (nempè conſummationis mundi) *nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi ſolus DEUS.*

CAPUT VI.

De mirâ Opificii mundani pulchritudine, excellentiâ & perfectione.

MIram Opificii mundani pulchritudinem ipſa vocis appellatio, ut jam ſuprà meminimus, videtur indicare, dùm latinè *Mundus*, quo ſcilicet nihil mundius, & græcè κόσμος ob nimium ornatum, ac ob complexum omnium rerum *Univerſum* vocari ſolet. Perfectionem verò quod attinet, poteſt ea tùm ab ipſo Authore, qui DEUS eſt, tum ab ipſo inſtrumento, DEI ſcilicet verbo, tum à causâ, qua nulla eſt melior, quàm ut bonum creetur à bono, ſicut ait Magnum illud Africæ Lumen *D. Auguſt. Serm. 140.* denique ab ipsâ Operis fabricâ ex nihilo ſcilicet productâ facilè cognoſci. Eſt tamen *Mundus* non adeò perfectè à DEO Opt. Max. Conditore creatus, ut in ejus productione DEUS omne, quod facere potuit, fecerit; tametſi cum eâ perfectione factus ſit, ſicut eſſe potuit, ut doctè, & ingeniosè notat *Kircherus*

Mundi perfectio qualis.

in itin. Extat. 1. dial. 2. cap. 5. Quarè *uti mundum perfectiorem, ità etiam imperfectiorem DEUS facere potuit, licet ità factus ſit perfectus, ſicut fieri potuit. Sed hoc fieri poſſe Ejus, quod factum eſt, non eſt ipſum facere poſſe abſolutum Omnipotentis DEI, licèt in DEO poſſe fieri, & poſſe facere ſint idem: Non tamen fieri poſſe cujuscunque eſt idem ſemper cum facere poſſe DEI. Unde ſequitur, Deum mundum, ut voluit, condidiſſe; quarè non poteſt non eſſe perfectus, quia ſecundùm DEI Opt. liberrimam voluntatem eſt factus.* Ità acutè & benè *Kircherus.* Verum ut de perfectione *Mundi* vela paulo latius expandamus: Tria potiſſimùm eandem commendare, & mirè illuſtrare videntur; Singularum nempè rerum, ex quibus conſtat, perfecta abſolutio, naturarum abſoluta varietas, & diſtinctio, & omnium partium diſtinctarum ordo perfectiſſimus. Alii ex pluribus rebus, quæ tamen ad tria ſuperiora reduci facile poſſunt, Mundanæ ſtructuræ excellentiam, & perfectionem eliciunt, ut refert *Pererius in Gen. lib. 1. cap. 1. v. 13. & 31.* ac *Cornelius à Lapide in Pentateuch*: & nos nunc etiam paulò fuſiùs diducimus. Itaque

Undè cognoſcatur.

1. Mira imprimis creatarum rerum Varietas: Aliæ enim ſunt *incorporeæ*, ut Angeli, iique in varias ſpecies Hierarchicas, & choros diſtributi; iique plurimi, & innumeri. Aliæ ſunt *Corporeæ*, quarum rurſus aliæ incorruptibiles, ut cœli, & ſidera: aliæ *Corruptibiles*, eæque denuò duplices, ſcilicet *Inanimes*, & *animatæ*: Harum rurſum quædam ſunt *vegetabiles*, ut plantæ diverſarum ſpecierum, quæ mirâ planè gaudent varietate, ac differen-

Rerum varietas in Mundo.

differentiâ; quædam *Animales*, quæ innumerorum ac diverſorum animalium cœlum conſtituunt. Horum denique in ſerie quædam ſunt *Corporea* per totum, eáque vel *perfecta* vel *imperfecta*; alia partim Corporea ac partim *incorporea*, velut homines. Quis porrò hominum varias differentias in corporis habitu, in vultu ſeu facie, in greſſu, voce, ingenio, moribus, linguâ, ſtudiis, legibus, inſtitutis, ac Religionibus enumeret? Mira igitur varietas iſta Megacoſmo etiam miram dignitatem, & excellentiam meritò conferre debet.

Ordo & diſpoſitio.

2. Admirandus planè rerum omnium mundanarum cernitur ordo, & aptiſſima diſpoſitio. Unde licèt Mundus talis ac tantus ſit, tanta, inquam, rerum varietate & copiâ inſtructus; eo nihilominùs ordine ac ſitu omnia ordinata, & in eodem diſpoſita ſunt, ut ſuum quælibet locum perfectè teneant, ità res nobiliores ſummum obtineant locum, ignobiliores infimum, mediæ medium, eæque per ſuperiores ſervantur, ac reguntur. Sic etiam Deus ordinavit Univerſum, ut in Superiori ejus loco, ſive Cœlo ſint mera gaudia ſine luctu, & dolore ullo, ac perpetua lætitia ſine ullâ triſtitiâ; in Mundo medio, ſive Geocosmo omnia mixta, cùm nempè docente *Salomone Prov. 14. Riſus dolore miſceatur, & extrema gaudii luctus occupet*: in infimo porrò loco, ſivè Inferno, velut ſentinâ malorum ſint meri dolores, luctus, ac gemitus ſine ullo gaudio, ac conſolatione, atque adeò ibidem *ſempiternus horror inhabitet*, ut loquitur *Job cap. 10.* Et quamvis omnia Mundi corpora invicem planè diverſa ſint, in unum tamen perfectè conſpirant; Ac licèt adhuc innumeri alii globi nobis ignoti in Cœli expanſi tractibus hæreant extrà omnem ſenſuum comprehenſionem remotiſſimi: ità nihilominùs aptè tamen per naturam connectuntur, ut unum ſine altero absque totius diſſolutione eſſe non poſſit.

Plenitudo & Univerſitas.

3. Summa quoque eſt in Mundo rerum omnium plenitudo, ac Univerſitas, cùm omnia eidem tripliciter ità inſint: primò ſecundùm generales rerum gradus, qui ſunt quatuor, nempè *Eſſe, Vivere, Sentire & Intelligere*. Deindè ſecundùm cujuslibet horum graduum genera & Species ſubalternas. Item tertiò nihil eſt uſpiam, nihilque factum eſt à DEO, quod Mundi hujus complexu non contineatur, & ad eundem non pertineat.

Arcta connexio.

4. Arcta porrò etiam connexio omnium in Mundo partium eſt, eáque valdè eximia: non modò ſecundùm quantitatem, ut nihil ſit uſpiam inane, & vacuum, ſed etiam in ſerie, contextúq; naturalium ſpecierum. Sic nulla eſt ullibi interruptio; ſed omnia aptiſſimè ſibi invicem obſtricta, & devincta conjunguntur. Quocircà talis eſt inferioris, ac ſuperioris naturæ connexio, ut tamen in medio coincidant: Talis etiam inter diverſas ſpecies combinationis ordo, ut ſuprema generis ſpecies cum infimâ mediatione Superioris conveniat non aliâ de cauſa, niſi, ut ſit unum Continuum, perfectiſſimúmque Univerſum.

Singularitas, & individuatio.

5. Etſi Mundus inſuper innumeris creaturis plenus ſit, & infinitæ penè ſint creatarum rerum ſpecies; nihil tamen eſt in Univerſo, quod non mirâ quadam ſingularitate gaudeat, quæ in nullo alio reperitur, quæque æqualitatem cum altero præciſè nunquam attingit; cùm principia individuantia in nullo individuo tali poſſint harmonicâ proportione concurrere, ſicùt in alio; & hoc ideò, ut unumquodque ſit unum, & eo modo, quo poteſt, perfectum exiſtat. Ità nullus globus planetarius licèt ex eadem materiâ conſtent omnes, alteri perſimilis eſt; quin potiùs omnes inter ſe differunt, ut ſivè ſitum, ſivè formam cuique propriam, ſivè compoſitionis rationem, ſivè denique vires & proprietates ſpectes, nullus cum altero conveniat. Quod autem de majoribus hisce corporibus dicitur; idem de aliis quibusvis intelligi poteſt.

Diſcors concordia.

6. Admiranda valdè quoque eſt rerum mundanarum diſcors concordia, quâ nempè res diſconvenientes in naturâ ac ſpecie, in aliquo tamèn conveniunt & concordant. Quocircà & *Triſmegiſtus* harmoniam quandam perfectiſſimam in Mundo cognoſcebat, & *Pythagoras* Univerſum docebat ad Lyræ modum eſſe compoſitum. Et profectò ſi res omnes in Mundo benè conſideremus, videbimus, quod non ſit corpus tam exile, quod non ad aliud, & omnia ad ſingula perfectâ quâdam Unione, & abſolutiſſimâ harmoniâ concordent, ac conſonent.

Sympathia & Antipathia.

7. Obſervatur etiam ſingularis quædam in plurimis mundi rebus amicitia, ac convenientia, quam *Sympathiam* vocant, aut quædam ſpecialis inimicitia, ſivè disconvenientia, quam *Antipathiam* nominant. Ità reperitur mira quædam amicitia inter magnetem & ferrum, quâ ſe invicem attrahunt, & occultâ quadam virtute ſociari appetunt. Ità ſympathiam licet advertere in animalibus, inter merulum & turdum, inter cornicem & ardeolam, inter muſculum & balenam: In herbis inter mares & fœminas &c. E contrà antipathia, ac notabilis valdè inimicitia obſervatur inter vitem & braſſicam, inter lupum & ovem, inter leonem & gallum &c.

Proportio.

8. Præterea eximia planè in mundi corporibus tùm inter ſe collatis, tùm in ordine ad totum comparatis proportio obſervari poteſt. Cùm enim omnia mundi corpora non contiguâ ſuorum corporum mole, ſed viribus, ac proprietatibus ſpecificis unum alterum contingat; ſumma etiam & abſoluta unius ad alterum proportio fuit neceſſaria, ne hac deficiente effectibus ſuis à naturâ intentis fruſtrarentur. Ita Terra ſub eâdem magnitudine Soli haud debuit collocari vicinior, aut ab eodem remotior, quàm reverà eſt; ne vicinior

nior à Solis efficacioribus, aut remotior à debilioribus radiis percuſſa inconvenientem tùm lucis, aut umbræ inæqualitatem, tùm etiam virium neceſſariarum inſufficientem, aut ſuperfluentem noxiam communicationem ſuſciperet. Idem contingeret, ſi ſub eâdem diſtantiâ corporum moles, tùm Solis, tum Terræ major, aut minor exiſteret. Mundana igitùr corpora, veluti ſunt Tellus, Luna, Venus, Mercurius, Sol, cœteríque Planetæ tali inter ſe neceſſariò diſtantiâ, divinâ Sapientiâ *omnia in numero, pondere, ac menſurâ diſponente* ſunt collocata, ac ſingula ejusmodi corpora tali magnitudinis debitæ mole ſunt prædita, quæ omninò convenientisſima, imò neceſſaria fuit ad effectus ſuos pro Naturæ bono quàm efficaciſſimè præſtandos.

Mundi adminiſtratio.

9. Quod etiam quamplurimùm ad Mundi decorem ejúsque miram perfectionem facit, eſt ipſa divina, eáq; optima Mundi adminiſtratio, quà inferiora ſubſunt, ac parēt ſuperioribus quàm exactiſſimè, & quæcunq; ad finem ſuum diriguntur ordinatiſſimè. Divina ſiquidèm providentia imprimìs ſingulis rebus etiã viliſſimis quæcunque vel neceſſaria, vel opportuna ſunt ad vitam cujusque tuendam, finèmque conſequendum ſapientiſſimè, & liberaliſſimè comparat; Deìndè ſingulas etiam ratione & ſenſu carentes ad finem ſuum dirigit, ut naturali etiã quodam ductu actiones ſuas perficiant, & fines, quaſi eosdem cognoſcerent, conſequantur. Præterea ſingulas ex æquo ita attemperare ſolet, ut vires ſuas viciſſim quaſi atterendo, aut frangendo, & ſeſe debilitando, aut corrumpendo Mundo, ſibique non ſint exitio, ſed ſaluti ac ornamento. Denique ſingulæ ità in naturæ bonum conſpirant, ut publicum privato præferant, ſicut in aquâ videre licet, dùm contrà propriam naturæ propenſionem in altum ſcandere ſolet, ut locum, ne corpore quoquam vacuus ſit, replere queat.

Omnia ordinata in bonum hominis.

10. Illud planè conſideratione haud minùs quàm admiratione digniſſimum eſt, quod licet tantus ſit rerum omnium in Mundo apparatus, tanta omnium copia, & varietas, eæ tamen omnes, & ſingulæ in hominis bonum, ac utilitatem à ter opt. max. Conditore ſint ordinatæ: Nam ut rectè *Pererius* loco ſup. cit. aliæ pertinent ad vitæ humanæ neceſſitates, & commoditates; aliæ ad varias hominum oblectationes, aliæ ſunt morborum remedia, & ſanitatis præſidia, multæ ad exemplum, & imitationem ſunt propoſitæ; omnes conducunt ad ſcientiam rerum, & maximè ad DEI notitiam, amorem, & religionem: *à magnitudine* enim *ſpeciei & creaturæ cognoſcibiliter poterit creator horum intelligi*, ut rectè ait *Sapiens cap. 13.* proindè etiam benè docet *Barth. Anglicus de propr. rerum lib. 8. cap. 1. Nulla eſt tàm vilis, tam infirma in totâ Mundi machinâ pars, ſivè particula, in qua tàm in materiâ, quàm in virtute & formâ non reluceat laus divina; ſivè ut rectè intelligi poteſt, aliquid quod humanas mentes ad DEUM optimum laudandum, & honorandum non inducat.*

Etiàm mala in hominum bonum ordinantur.

11. Neque mala, quæ in mundo accidunt, abſolutè talia ſunt, ſed ea ipſa in hominis bonum, ac utilitatem ordinata ſunt, cùm ut iterum rectè *Pererius* ait, *mala pœnæ DEUS ordinet ad caſtiganda mala culpæ, mala verò culpæ licet abſolutè quidem mala, & peccata ſint; tanta tamen DEI bonitas, ſapientia, & potentia ſit, ut eadem ordinet ad bonum, vel clementiæ, & miſericordiæ ſuæ eadem condonando, vel juſtitiæ, & vindictæ ſuæ ea puniendo pœnis vel præſentibus vel æternis.* Ex ſummâ itaque & inſcrutabili divinæ ſapientiæ abyſſo provenit, quod mundus conſtet contrariis, malis inquam, & bonis ſibi invicem adverſantibus: nullum etiam eſt adeò grande malum, quod non habeat ſibi adjunctum bonum, velut antidotum: & multa licèt nobis reputentur mala, ea ipſa nihilominùs non niſi bona ſunt, cùm omnia teſte *Eccleſiaſte cap. 39. Opera DEI bona ſint, & non ſit dicere: Hoc eſt nequius illo:* neque etiàm infernus ipſe cœlo pejor exiſtimari debet, cùm ut quidam Contemplativus dicit, ſicut cœlum ſideribus, ita infernus damnatis hominibus, & dæmonibus ornetur.

Aptè igitur & diſertè *S. Bernardus Serm. 3. de Pentec. Tria*, inquit, *ſunt, quæ in magno hoc Mundi opere cogitare debemus; videlicet, quid ſit, quomodo ſit, ad quid ſit conſtitutus. Et in eſſe quidem rerum inæſtimabilis potētia commendatur; quod tàm multa tàm magna, tàm multipliciter, tàm magnificè ſunt creata, ſanè in modo ipſa Sapientia ſingularis elucet; quod hæc quidem ſursìm; hæc verò deorsìm, hæc in medio ordinatiſſimè ſint locata. Si verò ad quid ſit factus, mediteris, occurrit tàm utilis benignitas, tàm benigna utilitas, quæ etiàm ingratiſſimos quosque multitudine, & magnitudine beneficiorum poſſit obruere. Potentiſſimè ſiquidèm ex nihilo omnia, ſapientiſſimè pulchra, benigniſſime utilia ſunt creata.* Concludimus ergò cum *Lactantio lib. 1. de irâ DEI cap. 10. Opus Mundi eſt, quo nihil poteſt eſſe nec diſpoſitiùs ad ordinem, nec aptiùs ad utilitatem, nec ornatiùs ad pulchritudinem, nec majus ad molem.* Rectè etiàm proindè & *Thales* ille reſpondiſſe videtur, dùm fuiſſet interrogatus: quid eſſet pulcherrimum? Reſpondit: *Mundus*, eſt enim opus DEI, quo nihil eſt pulchrius.

CAPUT

CAPUT VII.

De admirandâ Mundi magnitudine, & mirâ Ejusdem partium proportione.

SI Magnitudinem mundanæ ſtructuræ ſeriò perpendere velimus; reperiemus eam tantam, & tam illuſtrem, ut eam humanus intellectus aſſequi haud valeat; per diſcurſum tamen ut aliquid de Ejus magnitudine colligere poſſimus, à notioribus ad ignotiora progrediamur.

Terræ magnitudo quoad ejus ſuperficiem.

De Terrâ apprimè, quæ ſupernis collata cœlis puncti inſtar reputatur, optimè quærit *Siracides cap. 1. Latitudinem terræ, profunditatem abyſſi quis dimenſus eſt? Ariſtoteles* illam ambitu ſuo complecti ſenſit ſtadia 400000, milliaria 50000: *Eratoſthenes* ſtadia 252000, milliaria 31500: *Hipparchus* ſtadia 277000, milliaria 34625. Recentiores quidam ſuperficiem convexam cenſent eſſe milliar. german. quadratorum 9258000, Italicorum 148608000. Undè & deducunt: Si tota ſuperficies convexa Terraquæ habitabilis eſſet, & complanati montes & valles, & ſingulis hominibus concederentur ſinguli paſſus quadrati, ut ſtare ac jacere poſſent; unum milliare quadratum caperet homines 1000000, tota verò Terraquæ ſuperficies caperet homines 14860800000000. Si verò ſuperficies Terræ diſcoopertæ æqualis eſſet ſuperficiei maris, & aliarum aquarum: caperet Terra homines 74304000000000. Ut ut igitur ſit, vaſta moles eſſe debet, quam vix homo aut metiri potuit, aut emetiri.

Terræ magnitudo quoad alia.

Verum enim verò quis vaſtitatem Telluris ſatis expendat? Illa enim globoſa mundi portio, quàm amplas continet planities, quæ ſuis ubivis ſunt veſtitæ floribus, fructibus, herbis, arboribus, frugibus, quorum omnium incredibilis multitudo mirâ varietate diſtinguitur, quorum intuitu quiſque delectatur, guſtu paſci, & odore refici gaudet. Quanta ubivis deliciarum varietas, & magnitudo? Quis enumeret fontium gelidas perennitatem, liquores pellucidos, amnium ripas, & earum veſtitus floridiſſimos? Quis enarret ſpeluncarum cavitates, ſaxorum aſperitates, impendentium altiſſimorum montium ſummitates, camporum immenſitates? Ut interim ſileam immenſam, inexhauſtámque theſaurorum in intimis telluris receptaculis concluſorum copiam & ubertatem; quàm immenſi ſinus, & marium profundiſſimorum tractus ſe ſe offerunt? Quot, & quàm diſparia piſcium, belluarumque immanium, ſaxiſque nativâ teſta adhærentium genera? incolarum verò hujus tàm admirandæ machinæ terrenæ quanta varietas, & numerus? quanta præter hominem, omnium finem, animantium tàm reptilium, & aquatilium, quàm volatilium & terreſtrium qualiumcunque diverſitas & copia? Quot, quæſo, tellus continet regna, & imperia, quot in his Urbes, oppida, villas, pagos, arces & caſtella? Quot gentes, & regiones, quarum penè quotannis à navigantibus aliæ atque aliæ incognitæ deprehenduntur, etiam in locis, quæ nunquàm credidimus habitari poſſe, ſicùt *Nova Francia* non ità pridem in Zonâ Torridâ, ubi dies & noctes perpetuò ferè æquantur, reperta eſt? uti & è contrà ſub polo Arctico, ubi nox continua medium propè annum, contràque alterum Sol diéſque medium occupant Hollandorum navigatione reperti homines ad 78 gradum, ubi ſcilicet etiam *Nova Zembla* ſita eſt, quin & ad 80 gradum terram ab hominibus incoli compertum habetur.

Illa igitur ſi habitentur loca, quid de noſtrâ *Europâ* dicturus es? Non de totâ agam *Franciâ*; ubi ſola *Lutetiâ* aliquot centena hominum millia complectitur. Unum in Anglia *Londinum*, apud Belgas *Antverpia*, apud Batavos *Amſtelodamum*, apud Italos *Venetiæ*, ac comprimis *Roma*, quæ caput eſt Orbis, quot mortales alunt? *Romæ* Urbis nota eſt majeſtas & amplitudo vel ex *Propertii lib. 3.* dum canit.

Omnia Romanæ cedunt miracula Terræ:
Natura hic poſuit, quidquid ubique fuit.

Urbs Quinſai valdè populoſa.

Jam *Conſtantinopolim* te non ducam, aut ad Sinus & Urbem *Quinſai*, ubi M: *Polus Venetus* oculatus teſtis eſt, Magnum *Chamum* Imperatorem habitare, & centum millia paſſuum Eandem complecti, & mille ac ſexcenta millia focorum cenſeri, quibus, ſi ut minimum, quina ſingulis capita tribuas, ad 80 milliones hominum unâ in Urbe colliges.

Terra reſpectu cœli non reputatur.

Hæc igitur omnia ſi quis rectè expenderit, ac quantùm faciant ad integræ telluris magnitudinem, mente ſaltem emetiendam, quam vaſta & ampla terrarum moles, quàm ingens Geocoſmicæ fabricæ ſtructura reputari poterit? At ubi deinde caput ad Cœlos extulerit, intellexeritque à peritiſſimis Aſtronomis unicam etiàm ab expanſo illo elucentem ſtellam (quarum ſuprà millena millia facilè numerari poterunt) terreno hoc globo, in quo dicta hactenùs omnia continentur, decies octies majorem eſſe, ipſum verò Solem, qui parvi alicujus diſci, vel orbis

rotundi effigiem intuentibus hic refert, centies ac ſexagies ſexies communiori Aſtronomorum calculo terram ſuperare, quid de tàm vaſtis totius Expanſi tractibus, quid de Cœlo Univerſo æquâ mente dijudicabit? Ex quo etiàm ſi, ut periti ſentiunt, molaris lapis in caput tuum devolveretur, nunquam illum, etiamſi annis centenis vivas, formidare queas; cùm adhuc etiàm te mortuo in lapſu ſuo hæſurus eſſet. Aſſerunt Aſtronomi, quodſi adhuc primus noſter Protoparens viveret, & ſingulis diebus à tempore ſuæ creationis Cœlum versùs ſupremum ſcandendo confeciſſet octodecim milliaria, nondum intereà ad octavum cœlum pervenire potuiſſet. Similiter dicunt, quod firmamentum ſivè cœlum ſidereum tantâ velocitate præſertìm circà medium convertatur, ità ut Stella in Æquatore intrà tempus pulsûs arterialis (quales pulſus *Cardanus* in ſano homine quater mille intrà horæ ſpatium numerari obſervavit) 2264 milliaria Gallica conficiat. Quàm vaſta ergò tota orbita eſſe debet, quæ tamen Spatio 24 horarum percurritur.

Cœli ſupremi convexitas quàm magna ſit.

Cœli porrò ſupremi, quo Beati continentur, convexum Mundi hujus extremum rationabili hypotheſi innixus ſolertiſſimus *Clavius*, aliíque Mathematicarum rerum periti quindecim millia millionum, & quingentos quadraginta milliones milliarium complecti vix comprehenſibili ſpatio aſſerunt; ità ut Beatorum in hoc ſinguli poſſeſſionem inſtar Regni ſibi propriam vindicare; aut novis novíſque penè identidem diverſoriis amœniſſimis, aliaque atque alia bona ſufficientibus, detineri queant.

Mundus eſt contractum Maximum.

Tantam ergò hanc Mundi ſtructuram expendens *Kircherus in itin: extat. dial. 2. cap. 2.* haud veritus eſt dicere: *Quemadmodùm DEUS ter benedictus abſolutum Maximum eſt, quo majus omni humani ingenii conatu fingi non poteſt*; ità Mundum hunc ſenſibilem Maximum quod *contractum eſſe magnitudinis prorſùs incomprehenſæ, nec numero definitæ.* Quid porrò per illud *Maximum abſolutum*, & quid per *Maximum Contractum* ſignificare velit, licèt diſcurſu valdè ſubtili ibidem longiùs diducat & explicet, cùm tamen captu ſit difficillimum, ne hoc ipſo labyrinthum infinitatis incurrat, ac Mundum dicat infinitum, in literis ejus causâ reſponſoriis ad *P. Schottum* ejuſdem ſui libri Scholiaſten datis ità clariùs ſententiam ſuam expoſuit, dùm reſcripſit:

Quid per Contractum maximum intelligendum.

Mundum eſſe contractum maximum, minimè infinitum, tantâ tamen magnitudine à DEO conditum, quanta eſſe & debuit, & potuit, poſito DEUM Mundum ſub tali mundanorum corporum diſpoſitione, quam hodiè intuemur, eſſe voluiſſe. Cùm itaque DEI perfecta ſint opera, tantum factum eſſe, quantum materialis conditio ei eſſe permiſit: non quod abſolutâ ſuâ potentia majorem & majorem facere non potuerit, ſed quod ſtante tali diſpoſitione rerum nec major, nec minor ſine totius confuſione eſſe potuerit. Ità dico DEUM humanam naturam utpotè contractum quoque maximum in tanto perfectionis gradu condidiſſe, ut ea perfectior in ſuâ eſſentiâ nec imperfectior eſſe potuerit. Quod & de omnibus aliis ſpeciebus rerum intelligendum eſt. Et ſic intelligendam velim meam de magnitudine Mundi ſententiam. Condidit enim DEUS Mundum ſub tali corporum diſtantiâ, & proportione, ſub quali meliori modo, quo eſt Mundus, per mutuas corporum ſtellarium in ſe agentium vires, influxúsq; conſervari poſſet, quod non fieret, ſi aut major, aut minor factus fuiſſet: tunc enim Sol cæterique planetæ tùm à ſe, tum à terrâ diſtantiores aut viciniores eidem omnia in confuſionem deduxiſſent. Ità *Kircherus.*

Quomodò etiàm in minimis creaturis.

Verùm hæc quidem ſatis clarè, ſed ut ipſe *Schottus* benè advertit, quæ non magis probent Mundi magnitudinem maximam, & humano ingenio incomprehenſibilem, quàm maximam, & incomprehenſibilem minimæ formicæ, aut muſcæ aut pulicis alteriusvè ſpeciei creatæ perfectionem; Cùm æquè ſtante tali diſpoſitione partium in tam minuto animalculo ſine confuſione totius à DEO, cujus opera omnia ſunt perfecta, nec major, nec minor formica potuerit effici, adeóque & ipſa formica tali modo *Contractum* quoddam *maximum* dici poſſit, ſicut & quævis alia creata Species quantumvis minima.

Sicùt enim à pari peritiſſimus aliquis artifex, cùm Automatum aliquod minutum velut in annulo quodam concludere debet, ſtante tali ordinatione finis, & ut ità loquar, finitate tali præfixâ omnia ſic coördinare debet, ut interior machinæ conſtitutio, rotularum licet minimarum diſpoſitio, ad invicem applicatio, & qualiſcunque proportio cum integra motricis virtutis ratione fiat exactiſſima; ne vel unica rotula major aut minor, propinquior aut remotior, ac convenit, efficiatur, ſed interior tota ſtructura in juſtiſſimâ proportione omnium particularum coäptetur: Aliam autem diſpoſitionem omnium facturus eſſet, ſi grandem aliquam machinam Automatam in prægnâ aliquâ turri exſtruere deberet: Ubi ſimiliter omnia quidem majora concordi rursùs omnium partium proportione, & diſpoſitione coördinaret, ne vel unica rota major aut minor cùm ulla ſuperfluitate, aut defectu remotior aut propinquior, quàm juſtæ perfectioni convenit, efficeretur; Utrumque autem artificium *Contractum* aliquod *maximum* dici poſſet: quià tàm illud minutum Automatum in annulo ità ordinatum eſſet, ut nulla ibidem vel minima pars major ſtante tali ordinatione effici poſſet; ac illud grande Turris Automatum, cùm nec ibidem partes licèt in ſe majores, tamen in tali ipſâ ordinatione adhuc majores effici poſſent. Similiter oſtendi poteſt etiam expertiſſimum pictorem

ctorem imaginem aliquam benè proportionatam in determinatâ aliquâ tabella majorem non poſſe facere, ſi leges artis ſuæ attendere velit; nec Statuarium ex dato determinato ligno corpus hominis benè proportionati nec majus, nec minus efficere poſſe, quàm ſi artis ſuæ benè peritus ſit, in tali magnitudine, & non aliâ proportiones ſingularum partium ordinet, & diſponat. Ità tenendum DEUM peritiſſimum hujus magnæ Coſmicæ ſtructuræ Artificem ſtante tali ordinatione finis, & finitate Univerſi (cùm Mundum finitum eſſe omninò credi debeat) ità omnia in tam ampla, ac penè immenſâ ſtructura, quam nullus intellectus humanus emetiri poteſt, ordinatiſſimâ proportione & juſtiſſimâ, perfectiſſimâque omnium partium coordinatione effeciſſe, ut aliter vel in quâcunque parte (cùm DEI opera ſint perfectiſſima) omninò effici haud potuerint, ſi terminos providentiæ finis à DEO conſtituti attendere velimus.

Proportio in mundanis partibus.

Ex his itaque licet concludere omnes Mundi partes, omnes Cœlorum ambitus, omnes quorumlibet cœleſtium globorum magnitudines, diſtantias, motus, elongationes ab invicem, aut approximationes, omnia denique mundana corpora ita ab Omnipotente manu DEI in admirandâ quadam ſymmetria, & proportionatiſſimâ unius corporis ad aliud intercapedine; tùm etiàm in quantitatis, ſivè magnitudinis unicuique ad finem ſuum conſequendum appropriatæ menſura exactiſſima conſtituta eſſe, ut abſolutæ perfectioni in tali rerum mundanarum ſtatu nec quicquam deeſſe poſſit. *Benè* itaque *omnia fecit* Univerſitatis Opifex DEUS ter optimus; omnia enim in Sapientia fecit: *Omnia*, ut loquitur *Sapiens cap. 11. v. 21. in numero, pondere, & menſurâ diſpoſuit.*

CAPUT VIII.

An plures Mundi dentur, quàm Unus.

Philoſophi qui plures mundos ſtatuerunt

Ex veteribus Philoſophis quidam plures invexerunt Mundos, finitos tamen, ut *Manichæi*: Alii innumerabiles, ut *Democritus*, qui etiam in his magnam ponebat diverſitatem, aſſerens in quibusdam neque Solem eſſe, neque Lunam; in aliis ſplendidiora lucere ſidera, quàm ea, quæ in noſtro videntur Mundo: Item quosdam eſſe animalibus deſtitutos, & plantis, omníque humore vacuos, alios hiscè rebus affatim abundare. O miram nugandi licentiam!

Infinitos quoque Mundos excogitârunt *Metrodorus*, *Anaximander*, *Anaximenes*, *Archelaus*, *Ariſtarchus*, *Xenophanes*, *Diogenes*, *Leucippus*, *Epicurus*, & *Anaxarchus*: quem (ut *Plutarchus* refert *de Tranquill. animi*) cùm *Alexander Macedo* de Mundorum infinitate diſſerentem audiviſſet, illacrymaſſe fertur: Rogantibúsque amicis, num aliquid ei dignum lachrymis accidiſſet? Reſpondiſſe fertur: *An indignum eſt nos flere, ſi cùm infiniti Mundi eſſe perhibeantur, nondùm unius Domini ſimus.* [illegible] de eo *Juvenalis Sat. 10.* bene cecinit:

Unus Pellæo Juveni non ſufficit Orbis.

Eorum rationes.

Diverſis autem rationibus in eam ſententiam adducti ſunt etiam hi, qui dogma idem tuebantur. *Metrodorus* abſurdum eſſe dicebat, in magno campo unam tantùm ſpicam naſci, & ità in infinito unum Mundum. *Democritus* & *Epicurus* Mundorum infinitatem aſtruebant ex conflictatione, & nexu infinitarum partium inſectilium: Alii alias habebant rationes nullo meliori fundamento innixas, quas hoc loco referre piget.

Veteres Philoſophi, qui unum Mundum ſtatuerunt.

Unum tamen Mundum fecêre *Thales*, *Pythagoras*, *Hippaſus*, *Anaxagoras*, *Parmenides*, *Meliſſus*, *Heraclitus*, Stoicorum Princeps *Zeno*, *Plato & Ariſtoteles*. Doctiſſimus *Plato in Timæo apud Alcinoum*, *in lib. de ejus doctrinâ cap. 12.* duobus potiſſimùm argumentis innixus Mundi unitatem probabat. Primum, quia perfectus, atque integer non foret, niſi omnia in ſe comprehenderet, & compactus, conſtitutúsque eſſet ex omnibus rebus à DEO creatis. Secundum Ejus argumentum erat; quià conveniens eſt Mundum ſuo Archetypo, & intelligibili Exemplari, hoc eſt, divinæ naturæ reſpondere: Ut quemadmodùm unus eſt DEUS, una prima Cauſa, ità Unum ſit Univerſum. Iisdem rationibus uſus eſt *Philo Judæus in lib. de Mundi opif. Alenſis 2. part. q. 11. memb. 1.* & alii.

Argumenta pro Unitate Mundi.

Ex Recentiſſimis Authoribus Clariſſimus D. *Antonius le Grand in Philoſophiâ ſuâ Carteſianâ* nuper editâ *part. 5. cap. 1.* Mundi Unitatem his declarat argumentis, dum ait: Si alius ab hoc, quem incolimus, Mundus eſſet, in ſpatio, quod ultrà ultimam Cœli Sphæram imaginamur, deberet reponi; at illic corpora aliqua eſſe, eſt impoſſibile, cùm nihil eſſe ſupponatur, & imaginarium tantùm ſit, & fictitium. Quod autem nihil eſt, neque partes, neque effectus habet; & per conſequens locare aliud non poteſt. Locus enim eſt corporis ambientis ſuperficies, ſecundùm *Ariſtotelem*, & quomodò am-

Digitized by Google

dò ambietur, ſi nulla à ſe diſtincta corpora, nullæque ſuperficies inveniantur.

Prætereà ſi ultrà ultimum Cœlum daretur Sphæra huic noſtræ ſimilis, aut ſe contingerent, aut à ſe invicem ſepararentur. Si poſterius, dari deberet aliquod medium, quod utramque Sphæram totaliter ambiret, & ſic neutra illarum Sphærarum eſſet ultima in ſuo Mundo. Si autem tantùm ex parte: deberet dari Vacuum inter illas partes, quæ non unirentur, quod eſt impoſſibile, fieri à naturâ.

Deindè ſpatium illud, quod inter duos Mundos imaginamur, non purum nihil eſt, ſed corpus aliquod; cùm ſolum corpus diſtantiam inter corpora facere ſit capax; imò concipere haud valemus rem unam ab alterâ diſtare, niſi eoipſo medium reale intelligamus, quod eas ſeparet. Verùm cùm illud corpus ſit, hoc eſt, res in longum, latum & profundum extenſa, conjunget ambos illos Mundos, quos ſejungere dicitur, & utrumque connectendo, unicum, non duos efficiet. Ita philoſophatur prænominatus Philoſophus.

Sed & audiamus quid nobis *Kircherus* pro Unitate Mundi è *maximo* ſuo *Contracto* proferat. Si plura, inquit *lib. ſup. cit. cap. 5. num. 10.* Univerſa forent, jam plura quoque *maxima Contracta* forent, quod abſurdum eſt, & contradictionem involvit: Eſſent enim *maxima Contracta*, & non eſſent: & quod debeant eſſe *maxima Contracta* ſupponimus ex definitione Mundi, ſeu Univerſi: non eſſe verò poſſe *maxima Contracta* indè patet, quòd impoſſibile ſit in eodem genere rerum plura *Contracta maxima* dari poſſe, ſed unum *Maximum Contractum* Materiale dari neceſſe eſt, quod omnia intrà ſe contineat.

Prætereà quod conſtat ex universâ materiâ; imò de cujus ratione eſt, ut ex materia univerſâ conſtet, unum eſſe neceſſe eſt: At illud, quod eſt *Contractum maximum*, Mundus ſeu Univerſum hujusmodi eſt; eſt ergo Univerſum neceſſariò unum. Quod enim pendet ab uno, id neceſſariò debet eſſe unum, non abſolutè quidem, ſed contractè: Sed Univerſum immediatè pendet à DEO Uno; Ergò *Contractum* debet eſſe unum. Nam ut Divinus *Dionyſius* loquitur: *Unitas omnis Unitatis eſt effectrix*, ab hac enim omnia fluunt, proficiscuntur, ſervantur, & Unitatis, Unioniſque munere efficiuntur. Poſito enim, quod DEUS plures Mundos creâſſet: jam quæro, vel illi æquales inter ſe eſſent, vel majores, vel minores: Æquales certè eſſe non poſſunt, non enim eſſent Contracta maxima; cùm *Contractum maximum* ſimile aut æquale habere non poſſit: Neque unum altero majus, aut minus eſſe poſſet, cùm eadem ex illo contradictio ſequatur. Ergò neceſſariò à DEO Mundus, ſeu Univerſum productum fuit, ut ſic Idea ſummi Opificis Ideato undequaque reſponderet, & unum abſolutè maximum, qui DEUS, unum *contractè Maximum*, qui Mundus eſt, ſimilitudine & analogiâ quadam oppidò congruâ exprimeret. Hæc *Kircherus*.

Senſus, quo Author præfatus *Contractum Maximum* hìc aſſumit, aliter intelligi debet, quàm *ſuper. cap.* explicatum eſt. Nam in ſenſu ibidem explicato non implicare videtur dari duo *Contracta Maxima*: in eo autem, quem hìc uſurpat, quo Mundus ſit *Contractum Maximum*, etiam dici poſſet, DEUM nec Mundum majorem poſſe facere, ſuppoſito ſcilicet, quod Mundus ſit *Contractum maximum*; ſicùt *DEUS eſt abſolutum maximum*. Verùm his diutiùs immorari non libet. Alia plura argumenta de Mundi Unitate, & pluralitate à Philoſophiæ Scriptoribus *in lib. de Cœlo & Mundo* traduntur. Nobis ſufficit S. Scripturam SS. PP. & fidem orthodoxam cum omnibus jam Philoſophis, ac Theologis unitatem Mundi unanimi conſenſu docere, & pro confeſſo undique tenere. Quomodò tamen quatuor Mundi juxta Veterum Sapientum doctrinam aſſeri queant, nunc venit exponendum.

:(o):

CAPUT

CAPUT IX.

De quatuor Mundis Veterum; & quid per illos Antiqui voluerint indicare.

Quatuor Mundi Veterum.

VEteres olim maximè Ægyptios quatuor Mundos ſtatuiſſe, teſtantur *Triſmegiſtus in Pimandro & Aſclepio, Jamlichus de myſteriis* & alii: quorum primum vocabant *ſupremum* omnia intellectu exprimentem, *Idealem, Archetypum*: Secundum *Genialem, Angelicum, intellectualem*: Tertium *Sidereum*: Quartum *Hylæum, corporeum, Elementarem*. Hos Mundos Veterum paucis explicemus.

Primus Mundus Archetypus.

Primus Mundus *Archetypus* ſivè *Idealis* nihil eſt aliud, quàm ipſe Intellectus divinus, ſivè Ipſe DEUS, qui eſt ſummus omnium Architectus, Author, Opifex & Rector, quod ipſe divinus intellectus de ſe inprincipiatus omnia principiet, & cauſet, omnes reliquos Mundos contineat, diſponat, ordinet, ſuſtentet, gubernet. *Mundus* dicebatur, quod omnes rerum eſſentias, formas, vitas, intellectus, atque omnia hæc abſtractim ab omni fæce materiæ libera, nullâ contagione corporeâ infecta comprehendat, haud ſecùs ac ipſe Mundus corporeus omnia corpora, omnium corporum eſſentias, formas & accidentia, ſed omnia materiæ immerſa fæcibus, alterationi, mutationi, & corruptioni ſubjecta, mortalia, inconſtantia, in motu vergentia, finita diverſo nexu complectitur.

Quare dictus Archetypus.

Vocabatur *Archetypus* ſive *Idealis*, quod in mente divinâ ſint omnium Entium Ideæ vivaciſſimè expreſſæ, ac juxtà has innumerabiles Ideas in mente divinâ relucentes omnes omnium rerum ſpecies & formas, omnia Mundi ſyſtemata, omnem individuorum propaginem prognatam eſſe ſtatuebant. Undè *Plato in Tymæo*, rectè aſſerebat Mundi Opificem ſempiternum Opificis exemplar imitatum eſſe, Mundúmque hunc ſenſibilem ad ſui ſimilitudinem efformáſſe.

Erat itaque Mundus iſte *Archetypus*, Exemplar & prototypon eorum omnium, quæ ſecundum Naturam fiunt. *Intelligibilis* etiàm dictus eſt, quod ſolo intellectu, nullo ſenſu capiatur, cunctorum cauſa divina, & exemplaris, quin imò efficiens & finalis, undè & dicebatur *Mundus Cauſæ cauſarum.*

Quomodò ab Ægyptiis ſignatus.

Proindè hunc Mundum Archetypum ſignabant Ægyptii per globum alatum ſerpentiferum, quem *Hemptha* appellabant, nihilque aliud illo, niſi Numen triforme, principium & finem omnium reliquorum Mundorum indicabant: per globum quidem *Mentem primam*, quam circulo, & Sphæræ comparabant, uti & Poëta teſtatur:

Sphæra immenſa DEUS, circùmque ferentia nuſquam,
Quodlibet eſt Medium, centra & ubique jacent.

Per ſerpentes notabant *Mentem ſecundam*, ſivè ſecundam divinitatis formam, ut loquuntur Ægyptii: per alas Spiritum *pantomorphum*, ſivè *Tertiam Mentem*, teſte *Kirchero in Obeliſc. Pamphil. & Oedip. Ægyp. tomo 2. part. 1. claſſ. 6.* Atque hic eſt Mundus *primus Archetypus, Idealis, Supremus &c.*

Secundus Mundus Genialis.

Secundus Mundus *Genialis* ſivè *Angelicus* ſic dictus eſt, quod complectatur omnes Geniorum atque Angelorum turmas immediatè à primo Mundo Archetypo profectas; eſtque primus effluxus, & primus partus Cauſæ Cauſarum Intellectûs illius divini. Undè & ab Hebræis dicebatur *Mundus formationis, Mundus Angelorum*, aut *Mundus Intellectualis*, quod eſſet intellectibus, ſeu intelligentiis innumerabilibus præditus. Ægyptii verò hunc Mundum *Supercelſum* vocabant, quod ſuper duos reliquos *Sidereum* ſcil. & *Elementarem* conſtitutus emineret, & excelleret.

Itaque hic Mundus Intelligentiarum, Angelorum ſive Geniorum proprius eſt, ac prima, immediata, & ſimpliciſſima ratio divini operis ad Ideas in primo Mundo Archetypo relucentes, eáſque divinæ eſſentiæ præ omnibus magis ſimiles effigiata, formatus, exemplarium divinorum promus condus: Undè & Ægyptii hujus Mundi genios vel Intelligentias nihil aliud, quàm quaſdam Divinitatis particulas, ſivè particulares quoſdam Deos, & Numina dicebant.

Prætereà vocabant eum etiam *Intellectualem*, quod ad Archetypi Mundi exemplar conditus, eſſëtque Geniorum in hoc munus per intellectus ac intelligibiles ſpecies ſuas majoris Mundi œconomiam adminiſtrare, curſus ſiderum ac motus luminarium promovere, Mundúmque ſidereum ità dirigere, ut res in infimo Mundo Elementari ſuum quoque munus ritè obirent, ac particulares fines obtinerent.

Novem claſſes hujus Mundi.

Hunc Mundum teſte *Jamlicho* in novem claſſes diſtribuebât; *Angelis* pirmum locum deputabant, *Diis ſupra mundanis* alterum, *Archangelis* tertium, quartum *Diis cœleſtibus pediſſequis ſupra mundanorum*, quintum *Dæmonibus*, ſextum *Heroibus*, ſeptimum *Principatibus*, octavum *Principibus*, nonum denique *animabus*. Hinc videre licet, quàm propè ad veritatem orthodoxam de novem Angelorum choris acceſſerint Ægyptii; Nam juxtà *D. Gregor.*

gor. lib. 2. Moral. Tres ſunt Hierarchiæ, ac in quibuslibet Hierarchiis tres Ordines ſive Chori, qui univerſim novem Choros conſtituũt. In primâ Hierarchiâ collocantur *Seraphin*, *Cherubin* & *Throni*: In ſecundâ *Dominationes*, *Principatus*, *Poteſtates*: In tertiâ *Virtutes*, *Archangeli*, & *Angeli*, quorum officia, & quid per illos DEUS operetur, ibidem quoque inſinuat.

An Mundus hic fuerit ab æterno.

Errârunt tamen Ægyptii ſtatuentes ab æterno hunc Mundum primo *Mundo Archetypo*, ſive DEO coëxtitiſſe, quod illos *Genios* divinas quaſdam Deitatis particulas, ſivè particulares Deos, & Numina crediderint, cum fide noſtrâ orthodoxâ longè in diverſum abeamus, ac teneamus DEUM juxta *duo Æva*, quorum primum ab æterno ad initium usque temporis, alterum verò ab initio temporis & creationis in æternum duraturum computamus. In *primo Ævo* ſubſtitiſſe, ſolúmque fuiſſe & cum eo Nihilum, adeóque infœcundum ad extrà, impervium, ignotum, utpotè incomprehenſibili caliginis abyſſo reconditum. Fœcundum tamen in ſeipſo & Numeroſum, utpote Trinum, ſibi ipſi quoque communem, cognitum & pervium.

In hoc igitur *Ævo* DEUS nihil creavit; quandò verò deindè rationem Univerſorum adorſus in ſecundo *Ævi* exordio mox fœcundus ad extra, Numeroſus, atque mox plurimus ità loquendo factus eſt, Univerſorum propago *ſecundo Ævi exordio* prognata fuit. Medium deindè duorum Ævorum poſuit DEUS tempus, quod eſt pars prior ſecundi Ævi, éſtque menſura ſingularium, & metrum omnium individuorum: Tempus verò creationis, & abſolutionis omnium eſt tota Mundi hujus duratio. Quarè dicendum ſicut in primo Ævo DEUS fœcundus, & Trinus atque interiùs numeroſus fuit, nempè in Tribus Perſonis Patre, Filio, & Spiritu Sancto: ità in ſecundi Ævi exordio fœcundus exteriùs, & Trinus rurſumque Numeroſus in tribus principaliter, nempè in Seipſo, in Angelo, & Homine: Proindè ſicut interioris Trinitatis Perſonæ tres ſunt, Pater Filius & Spiritus S, ſic exterioris Trinitatis DEUS, Angelus, Homo, qui præ cœteris creaturis invicem conſpirant, cùm ex toto hoc Univerſo præ omnibus non niſi Angelus & Homo divinam quandam lucem participent, ac in DEUM quodammodò participatione evadant.

Quapropter longè aliter ſentiendum ac ſtatuendum Mundum illum Archetypum in primo Ævo ſolùm ſimpliciter extitiſſe: deindè in ſecundi Ævi initio intellectualis Geniorum Mundi primordium ab illo primo Mundo Ideali profluxiſſe, adeóque totum illum Genialem Mundum à Primo ſuam originem inſtanti temporis deduxiſſe, atque totalitèr modò propendere. Rectè tamen Ægyptii Genialis Mundi Symbolum Hieroglyphicum

Genialis Mundi ſymbolum hieroglyphicum.

exhibentes figuras humanas partìm ſtantes, partim ſedentes vario inſtrumentorum habitúmque apparatu inſtructas ponebant immediatè ſub Globo alato, quo Archetypi Mundi immediatum influxum in Angelicum, ſeu Genialem Mundum denotabant. Vide *Kircherum in Oedip. Ægyp. tom. 2. part. 1. claſſ. 6.*

Tertius Mundus Sidereus.

Venio ad Tertium Mundum *Sidereum*, qui nihil eſt aliud, quàm totius Machinæ è cœleſtibus Orbibus conſtitutæ compages, atque hoc ipſum modò Cœlum variis ſiderum, ſtellarum, ac planetarum inerrantium lucidiſſimis facibus adornatum, quod oculis corporeis intuemur, cujus beneficio illuſtratur quartus hic Elementaris Mundus, ac per occultas qualitates, ſivè influentias mirâ quadam fœcunditate ab aſtræis impreſſionibus proficit & fœcundatur. Quid porrò de hoc Mundo, ejúsque variâ diviſione opinati fuerint Veteres, Græci, Hebræi, Arabes, Chaldæi & Ægyptii latè; ac pereruditè more ſuo deducit *Kircherus in Oedip. Ægypt. loc. cit.* Nobis autem hoc loco ſufficiat, hunc Mundum per aſſiſtentiam Angelici ſivè Genialis immediatè dirigi, atque ad motum concitari, omnémque harmonicam concinnitatem ab Intelligentiarum moderamine concipere. Undè ſicùt primus & immediatus influxus Archetypi Mundi in Genialem derivatur, ità Genialis in Sidereum prolabitur, ac velutì primus ille ſupremus omnes reliquos Mundos complectitur, ſuiſque vallat, ac circummunit virtutibus; ità & hic Sidereus ab Ideali quoque deducitur, in illo continetur, ab illo & Geniali perſiſtentem in labore & motu continuò conſtantiam deſumit.

Quomodo Ægyptii hunc Mundum expreſſerint.

Hinc benè hunc Mundum Ægyptii per accipitrem tutulatum, variis ſtriis inſignitum appoſito ei globo ſerpentifero à latere deſignabant, atque immediatè ſub Angelici Mundi Symbolo ponebant: Nam ſicuti Archetypus immediatè in Angelicum influit, ità hic in Sidereum immediatè influxum ſuum parat. Ponebant enim in quadrangulo materialis, ſivè elementaris Mundi Symbolo ad ſiderei Mundi in corporeum Mundum effluxum neceſſarium denotandum. Per ſeptem ſtrias in collo deſignabant ſeptem Planetas errantes, & per Ventrem maculatum reliquas firmamenti Stellas. Globus à latere circularem motum, ſerpens verò, quam motu cauſat, vitam indicabat.

Quartus Mundus Elementaris.

Tandem de quarto Mundo Hylæo, ſivè Elementari & Corporeo Veteres ſentiebant eſſe compagem hanc è quatuor Elementis, & diverſis quinque miſtorum claſſibus coagmentatam. Illæ igitur quinque claſſes à quator Elementis novem claſſes conſtituebant, quas & totidem Mundos particulares appellabant. Prima claſſis erat Entium à prædominio igneorum, ſecunda Aëreorum, Tertia Aqueorum, quarta Terreſtrium, quinta Minera-

Mineralium, ſexta Vegetabilium, ſeptima Senſitivorum terreſtrium; octava Animalium aquaticorum, nona Microcoſmi ſive Hominis velut Epitome totius Univerſi.

Genii quinam claſſibus ſingulis præfecti.

His claſſibus ſingulis innumeros præficiebant Genios, quibus præerat Princeps aliquis; quorum officium erat competentem claſſem ſic inſtruere, ut quodlibet ſub ipsâ inſitas virtutes ſuas ritè poſſet egerere, ac proprietates à naturâ conceſſas è ſinu & gremio feliciùs effundere. Ità *Chromptha*, princeps igneorum Geniorum cum Geniis ſibi ſubjectis inferiori Mundo calorem ab *Oſiri* acceptum communicare dicebatur; omnia calore nativo fovere, impreſſionum ignearum effectibus præeſſe, velut igneis meteoris. Similiter *Theoptha*, princeps Geniorum äëreorum äërem inferioris mundi attemperare munus habebat, præeſſe Ventis, pluviis, ſerenitati, aliiſque äëris circumſtantiis. Atquè ità ſingulis claſſibus infrà mundanis certos Genios tribuebant, in illis rurſus unum cœteris principem totius illius naturæ Moderatorem ad benevolentiam captandem cultu potiori & ampliori proſequebantur.

Hinc videre licet, ſicut in Geniali Mundo novem Ordines Angelorum, ac in ſidereo novem ſtatuebantur Sphæræ cœleſtes; ità quoque hic aptè & concinnè ponebant Veteres Entium Elementarium & corporearum novem claſſes, quo miram quandam concatenationem rerum totius Univerſi à Supremo Mundo usquè ad Infimum demonſtrabant. Inde non eſt mirum, Veteres tam ſollicitè ad Superiorum intelligentiam mentes ſuas acuiſſe: Cum enim apertè cognoſcerent omnia Inferiora ipſis quoque Superioribus ineſſe, ac nihil eorum in quovis Mundo contineri, quod æquè correſpondentem in alio non haberet entitatem, viderentque Summam omnium rerum ſubordinationem, atquè invicem mutuam relationem: Hinc qui impenſiùs in hæc ipſa ſtudia ad penitiorem Superiorum cum Inferioribus connexionem, & occultam ſympathiam indagandam incumberent, verè Magi, ac Sapientes credebantur. Undè palàm *Agaziel Arabs lib. de influentiis* dicebat: *Quicunque norit vinculum ſeu catenam illam magnam Superiorem mundum Inferiori connectentem, ſciet omnia Naturæ myſteria, & mirabilium patratorem aget.* Cauſam dare videtur *Mor Iſaac in Philoſoph. ſuâ Syrâ cap. 6.* his verbis: *Scientiæ Magicæ ratio à ſupremis perficitur potentiis unà cùm materiis terrenis familiaritatem, item ac convenientiam Supremis cum Inferioribus, quæ ſub lunâ ſunt, habentibus.*

Quomodo omnia benè coördinata.

Nihil igitur eſt in Superioribus, quod non ſit æquè in Inferioribus: Omnia ſubordinata, invicem relata, ac ſuo modo expreſſa. In Deo omnia Deus, & divinè; in Angelico omnia angelicè; in Sidereo mundo omnia aſtraliter ità loquendo; in Mundo infimo Elementari & Corporeo omnia corporaliter. Item in Mundo Archetypo omnia ſunt increato, infinito, imprincipiato, incomprehenſibili modo, ſicut in Angelico Mundo omnia ipſa intellectuali & angelico modo: in Sidereo ſiderali, atquè aſtrali, & in infimo Elementari omnia ſenſibili, corporeo, creato modo. Omnia igitur ſuo modo in omnibus complicata, non ſecùs, ac arbor in ſemine. Sicut enim Semen eſt arbor complicata, & arbor eſt ſemen evolutum, ità Deus eſt mundus totalis complicatus, & Mundus univerſus eſt Deus, ità loquendo evolutus. Hæc de quatuor Mundis Veterum: quæ omnia hactenùs adducta *Kircherus* in egregiis ſuis operibus, ut *Oedypo Ægypt. & obeliſco Pamphilio* fuſè diverſis locis deducit, breviter in Epitomen congeſſimus, ut Antiquorum Sapientum de quadruplici Mundo Sententia faciliùs cuivis patere poſſit.

Digitized by Google

CAPUT X.

Mira quadruplicis Unitatis cum quatuor Mundis Veterum comparatio proponitur & explicatur.

EXplicavimus quatuor Mundorum Ordines ad mentem Antiquorum Sapientum, nunc quadruplicem Unitatem quomodò coaptemus, videndum eſt. Pro quo

Quadruplex Unitas explicatur.

Advertendum I. Quod per *Quadruplicem* hoc loco *Unitatem* intelligi velimus imprimis primam *ſimpliciſſimam*, ſive *monadicam*, ſecundam *Decadicam*, ſeu *Denariam*, tertiam *Hecatontadicam*, ſive *Centenariam*, quartam *Chiliaticam*, ſeu *millenariam*. Prima *Monadica* ſimpliciſſimam indiviſibilem reſpicit Unitatem, videlicet 1. reſpondetque in Geometricis ſimpliciſſimo & indiviſibili puncto, undè & prima hæc Unitas etiam appellari poteſt *punctualis*, ſivè *Centralis*. Secunda *Decadica* Unitatem denariam, nempè 10 intuetur; eſtque radix geometrica ſequentium Unitatum, reſpondetque in Geometricis Lineæ, undè & *Linearis* dici meruit. Tertia *Hecatontadica*, quæ quadraturam, vel quadratum radicis 10, prioris ſcilicet Unitatis continet, eſtque 100; *ſuperficialis* dici debet. Quarta denique *Solida* ſivè *Corporea* appellatur, eoquòd millenarium tenet, utpotè cubum, ſivè ſolidum & Corpus prioris Quadrati nempè 100 10.

Rursùs quoad primam Unitatem punctualem, ſivè centralem, ſecundam linearem, tertiam ſuperficialem, quartam ſolidam ſivè corpoream aptè vocemus, ex alio adhuc fundamento probare poſſumus. Nam ſicut punctum, ſivè Centrum in Geometricis per ſe ſolum & ſimplex ſine diviſione exiſtit; ità prima monas ſimplex, indiviſibilis, ſicùt & ſimpliciter Monadica dicitur, centralis appellari poteſt. Secunda vero Linearis commodè vocatur ideò, quià cum linea ſimplici tantum diviſione gaudeat, ità denaria monas nempè 10 ſimplici ſolùm & unicâ diviſione (eſt enim numerus pariter impar) in 5 & 5 dividitur. Tertia ſuperficialis dicitur, quià ſuperficies duplicem habet diviſionem in longum & latum, ità 100 dupliciter dividitur: nam primò in 50 & 50, & rurſus 50 in 25 & 25, de reliquo nulla contingit bipartitio. Quarta denique ſolida non aliter quàm ſolidum ſivè corpus trinis dimenſionibus pateſcit: ità 1000 trinis diviſionibus exhauritur: nam 1000 dividuntur primò in 500 & 500: ſecundò 500 in 250 & 250: tertiò 250 in 125 & 125, ibique bipartitio finitur. Undè quatuor iſtas Unitates aptè quoque à quatuor ſpeciebus Geometricæ Magnitudinis denominamus.

Quaternarii numeri mira proprietas.

Advertendum II. Quodſi Numerus Quaternarius in ſeriem naturalem deducatur, hoc modo: 1, 2, 3, 4, (qui omnes Numeri in Quaternario continentur) deindè verò omnes figuræ colligantur in unam ſummam, prodibit Denarius ſecunda ſcilicet linearis unitas. Ex ipſo deindè Denario, ſi pari progreſſione procedas, & ordine ponas hos numeros 10, 20, 30, 40, prodibit ex collectione Unitas tertia Centenaria ſivè ſuperficialis. Centenaria itidem Unitas pari modo Millenariam Unitatem efficit: Nam 100. 200. 300. 400. aggregata faciunt quartam Unitatem ſolidam ſivè cubicam 1000. Hinc quaternarius verè myſticus appellatur, quià univerſos numeros potentiâ concludit.

Progreſſionis Arithmeticæ & Geometricæ inſignis proprietas.

Advertendum III. Quod naturalis progreſſionis Arithmeticæ, ſicùt ordinatiſſima ſeries eſt hæc. 1, 2, 3, 4, ità Geometricæ hujus progreſſionis ſeries ordinatiſſima, ac valdè myſterioſa reſpondet. 1, 3, 9, 27. Nam ſumendo in naturali Arithmeticâ priori progresſione duos primos terminos 1 & 2 conflatur indè 3, ſecundus terminus in progresſione Geometricâ. Relinquendo deinde 1 & aſſumendo tres poſteriores terminos 2, 3, 4 conflatur indè 9 tertius terminus in geometricâ progreſſione. Rurſùs quod ſi duos hos terminos inventos in ſe invicem duxeris, prodibunt 27 quartus ſcilicèt terminus in Geometricâ progreſſione. Undè integra progreſſio hæc erit. 1, 3, 9, 27. Primus terminus Unitas ſivè Monas ſimpliciter; Secundus nempè 3 radix; Tertius 9 quadratum, quartus 27 cubus ſeu ſolidum. Et ſi hos omnes numeros in progreſſione Geometricâ repertos, nempè 1, 3, 9, 27, collegeris, prodibit numerus 40, qui valdè myſticus, & mirabilium in Naturâ, & maximè in Sacrâ Scripturâ Symbolum eſt. His ritè notatis

Singulæ Unitates quibus Mundis reſpondeant.

Dico, Unitatem primam Monadicam, ſivè Centralem reſpondere Mundo Archetypo; Secundam Decadicam, ſivè Linearem Mundo Angelico; Tertiam Hecatontadicam, ſive Superficialem Mundo Sidereo; quartam denique Chiliaticam, ſive Corpoream Elementari, & Corporeo Mundo.

Unitas Monadica cum primo Mundo comparatur.

Nam ſicùt prima Unitas Monadica eſt imprincipiata ipſa eſſentia cæterarum Unitatum, adeò ut ab illâ unicè dependeant: Et ſicut Unitas eſt origo & finis omnis multiplicitatis Numerorum, ut loquitur *Triſmegiſtus*, omnem ... [illegible]

Quatuor Mundi ex
MUNDUS PRIMUS ARCH
Mu
MUNDUS
MUN

[...]rum gignit, nullo genita; ac etiàm cùm in Numeris aliud non ſit, quàm Unum & Unum, adeò ut à ſimplici Monade omnis Numerorum propago pullulet, ac dimanet. Ità dicendum, quod Mundus ille Archetypus ſempiterna DEI eſſentia, Intellectus ille divinus per ſe ipſum exiſtens, imprincipiatus omnium reliquorum Mundorum cauſa, principium, fons & origo ſit, à quo omnes, & omnium genera, ſpecies & individua ſuam eſſentiam derivent, à quo ſubſtantialiter ineſſe contineantur, per quem eſſentialiter exiſtunt; ut, quidquid à DEO exiſtit, in DEO complicetur: Nam *in Ipſo, ab Ipſo, & per Ipſum facta ſunt omnia.*

Iconiſmus. Aptè proindè hunc Mundum in Schematiſmo præſenti exhibemus per circulum maximum, omnes reliquos in ſe complectentem; eſtque is unicus ſimplex, nec illi ſimilis, aut æqualis alter. Ita DEUS unicus ſimpliciſſimus, cui non eſt DEUS æqualis, vel ſimilis, omnia continens, nullo contentus, omnia gignens, nullo genitus, immenſus, incomprehenſibilis, omnipræſens, ut rectè id ipſum Poëtæ Veteres ſuis verſibus atteſtati ſint.

Jovis omnia plena:
Jupiter eſt, quocunque vides, quocunque moveris

Item. *Spiritus intùs alit, totâmque infuſa per artus*
Mens agitat molem.

Hæc etiàm Unitas abſoluta eſt nullius quidem ſpeciei, nullius eſt nominis, nullius figuræ: eſt tamen omnia in omnibus; equidèm omnis multitudinis generum, ſpecierum, ſubſtantiarum, accidentium, univerſarúmque creaturarum menſura; una omnium menſurarum, Æqualitas una omnium æqualium, & inæqualium, Connexio una omnium Unitorum & Segregatorum, Entitas omnium entium, quidditas omnium quidditatum, cauſarum omnium Cauſa, finis & meta omnium finitorum; ac ſicut ab Ipſo omnia exoriuntur, ità in Ipſum omnia recidunt, & finiuntur.

Quando verò intellectus ille divinus, & divina eſſentia Univerſorum rationem ad extrà adorſus, extra ſe egreſſus reliquorum Mundorum creationem inſtituit, [...]ſa Unitas in quaternarium evoluta eſt, [...] quatuor Mundos ſtatueret, velut ex [...]uaternarii diducti aggregatione Dena[...]us oritur: Ità Unitas illa monadica Ar[...]hetypi Mundi externam fœcunditatem [...]làm inſtituens, ſeipſam in quaternario evolvens ſecundam illam Unitatem, nem[...]è Decadicam, ſeu Linearem Angelico [...]undo competentem procreavit, quæ li[...]et à primâ Unitate infinitis diſtet inter[...]allis, ſimpliciſſima tamen eſt Divini ope[...]ratio exemplarium omnium in Ideali [...]do forma nobiliſſima, & Exemplar [...]ctiſſimum. Sicùt etiàm Denarius radix eſt Centenarii, ut Quadrati & Millenarii, ut Cubi & Solidi: ità Angelicus hic Mundus eſt cœterorum radix, & prior exortu, atque immediatè influit in ſidereum, quo deindè mediante rursùs in Elementarem vires exerit, robúrque virtutis à ſupremo intellectu acceptæ promovet, & exercet. Nam per Intelligentias ſiderum curſus promoveri, cum *Ariſtotele* ſentiunt plerique Philoſophorum. Aſtra verò etiàm in Elementarem Mundum virtute pollere, neque tantùm per apertas, & ſenſibiles qualitates, verùm etiàm occultas, quas Philoſophi impreſſiones atque influentias nominant, præter rationem, ipſa plurimùm experientia quotidiana demonſtrat; Undè benè dixit *Ariſtoteles: Homo & Sol generant Hominem.* Et Cabaliſtarum communis confirmat parœmia. *Non eſt herba inferius, quæ non habeat ſuam ſtellam ſuperius, dicentem ſibi: Creſce.* Igitur Angelici Mundi in ſidereum influxus immediatus eſt: mediatus deindè in Elementarem: Haud aliter ac radix numerica 10 immediatè procreat Quadratum 100, quo mediante (nempè per fluxum & ductum radicis in Quadratum) deindè Cubum 1000 producit, ibique tota effuſio & fluxus, tota dimanatio figitur, & ſubſiſtit.

Rursùs ſicut Denarius ſimpliciſſimam diviſionem admittit, ità ut reſpondens Lineæ non niſi ſimplicem dimenſionem admittat: Ita Angelus quoque intellectualis compoſitionis, ut ità dicam, miſcellam ſubintrans præter primam ſimpliciſſimam Unitatem divinam nullam præſupponit Unitatem, quâ multiplex evadat. Nam in ipſius geneſi aliud non eſt niſi DEUS & Angelus, undè immediatè à DEO dependet, nec quid medium intervenit. Atque ſicut Linea reſpondet dyadi, & dyas eſt unitatum ſinè medio exiſtentia: Ità angelicus hic Mundus nullo alio mediante à DEO productus ſimpliciter cum DEO exiſtit: & ſicut Dyas eſt primus effluxus monadis, ejúſque primus partus: ità hic *Angelicus Mundus* antè reliquos productus, eſtque divinæ Unitatis, ut fœcundæ ad extrà primus feliciſſimus partus. Ideò etiàm Unitas iſta denaria Angelico Mundo reſpondens binis notis velut 10 ſignatur, cum denariâ hac monade nulla ſeries plurium notarum prior eſſe poſſit. Hunc porrò *Mundum* in Schematiſmo exhibemus ſupremo loco, ut indicemus cœteris naturâ & dignitate priorem influxu immediato à primo *Archetypo* proceſſiſſe, per tres circulos majores ipſi inſcriptos tres Hierarchicos Ordines ſignificamus, quibus ſingulis tres minores inſcripti tres choros in quâvis Hierarchiâ denotant. Undè univerſim totus hic *Mundus* in novem choros diſtributus eſt, ſicut diverſa munia Geniorum ad duos inferiores Mundos dirigendos requirunt.

Unitas Denaria cum Angelico Mundo comparatur.

 Tertio

CAPUT XI.

Varia Mundi ſyſtemata recenſentur, & explicantur.

SYſtema Mundi hoc loco appellatur Coördinatio & Compoſitio magnarum Mundi partium, hoc eſt, Elementorũ, Stellarum tàm erraticarum, ſivè planetarum, quàm fixarum Cœlorúmque omnium quoad ordinem, ac ſitum tàm inter ſe, quàm reſpectu Centri Univerſi. Tria autem ſunt magis vulgata Mundi ſyſtemata, ut *Ptolomæi*, *Copernici*, & *Tychonis Brahe*; alia verò, quæ in paucis differunt, ad hæc referuntur, quæ ſigillatim jam explicare conabimur.

§ I.

Iconiſmus.

SYSTEMA MUNDI PTOLEMAICUM.

Syſtema I. Ptolemaicum undè dictum.

Hoc primum & antiquiſſimum ſyſtema Mundi, in quo terra immota ſtatuitur, circà medium Univerſi potiùs deberet dici *Pythagoricum*; cùm à *Pythagora* primitùs inventum ſit: Credibile autem eſt, ideò nominari *Ptolemaicum*, quod poſt ingeſtum ab *Ariſtarcho*, & *Philolao* commentum, de motu terræ circà ſolem, denuò à *Ptolemæo* inſigni Aſtronomo fuerit introductum, & pluribus perſuaſum.

Ejus ordo & conſtitutio.

In hoc itaque Schemate *Ptolemæus* Tellurem, ſivè globum terraqueum in centro Mundi conſtituit quieſcentem, ac omni motu deſtitutum. Suprà Globum terraqueum collocatur aër vaporibus, & halitibus permixtus, qui cùm ad paucorum milliarium altitudinem aſſurgant, Atmoſphæræ nomen eidem aëri impertiunt. Dein versùs Lunæ concavum Ignis Elementaris ponitur; reliqua ſubindè ſpatia, quæ ab igne aſſurgunt, in undecim ſphæras cœleſtes, ſeu cœlos dividuntur, hoc ordine. In infimo collocatur Luna, deinde Mercurius, Venus, Sol, Mars, Jupiter, Saturnus. In ſphærâ octavâ conſtituitur Firmamentum, in quo ſtellæ fixæ, ſeu inerrantes collocantur, quaſi ſuis locis hærentes, & firmatæ. Poſt has duas alias adhuc ſphæras erigunt Ptolemaici, quas cryſtallinas vocant, cœlos librationis, & trepidationis; primum ab ortu in occaſum, alterum à ſeptentrione in Auſtrum. Undecimam ſupremam ſphæram Primum mobile appellant, quod cœteris motum imprimat, & illos ſecum trahat.

Auctores hujus ſyſtematis.

Talis Mundi univerſi, ac comprimis cœleſtium ſphærarum conſtitutio à pluribus fuit approbata, ac defenſa, ut à *Pythagora*, *Archimede*, *Chaldæis*, *Cicerone*, *Plinio*, *Ptolemæo*, plurimis Arabibus, Alphonſinis, Purbachianis, & communiter aliis usque ad *Maginum*, & *Clavium*; quorum tamen aliqui putàrunt cœlos eſſe ſolidos, & realiter diſtinctos, alii fluidos ac liquidos, non quidèm reapſe diſtinctos in ſe, ſed tantùm quoad ſpatia, vel regiones, per quas cœleſtia corpora procurrunt, & circumvolvuntur.

Syſtema Platonicum.

Ad ſyſtema hoc vulgare immotæ terræ reduci facilè poſſunt alia quædam ſyſtemata, ab aliis paulò aliter ordinata quoad collocationem, ſitum, vel ordinem planetarum. Sic *Plato cum Ariſtotele*, *Eudoxo*, *Calippo*, *Theone*, *Gebro* poſuerunt Solem immediatè ſuprà Lunam, deinde Mercurium, Venerem, Martem, Jovem, Saturnum, & ſtellas fixas. Alii verò, ut *Porphyrius*, *Apulejus*, *Marſilius Ficinus*, *Auctor libelli de Mundo ad Alexandrum*, & quidam *Platonici* poſt Lunam ac Solem collocant Venerem, & deindè Mercurium reliquis priore ordine retentis: ac hujusmodi omnia ſyſtemata orbes totales planetarum Mundo concentricos faciunt, non item quod ſequitur, in quo orbes planetarum aliqui concentrici, aliqui excentrici ponuntur.

Syſtema Ægyptiacum.

Eſtque hoc antiquorum *Ægyptiorum ſyſtema*; ubi poſito in medio Mundi globo terraqueo, & circà ipſum aëre, deindè ponitur primum cœlum Lunæ, ſecundum Solis, tertium Martis, quartum Jovis, quintum Saturni, ſextum ſtellarum fixarum, atque ità omnes iſtiusmodi cœli concentrici ſunt terreſtri globo. Circà Solem verò, velut circà centrum collocantur Mercurii & Veneris Epicycli; ſed ità, ut Mercurius illum circumeat arctiore, Venus latiore gyro, atque adeò modò infrà, modò ſuprà ſolem ferantur. Ex quo fit, ut juxtà hanc ordinationem Mercurius ſit aliquando terræ vicinior, aut remotior quàm Venus; aliàs verò Venus, quàm Mercurius terræ vicinior aut remotior. Fuit hoc ſyſtema Ægyptiorum, cui ſubſcripſêre *Vitruvius*, *Martianus Capella*, *Macrobius*, *Beda*, & *Argolus*, quorum ultimus tamen vult terram moveri circà proprium Centrum ab Occidente in Orientem.

§ II.

SYSTEMA MUNDI COPERNICANUM.

Syſtematis Copernicani explicatio & Authores.

Syſtema hoc, quod ponit terram mobilem, ſolem autem & ſtellas fixas immobiles, dicitur Copernicanum à *Nicolao Copernico* Boruſſo Torunienſi Medic. Doct. & Canonico Fruenburgenſi, inſigni planè Aſtronomo, qui illud olim ex parte excogitatum à *Philolao Pythagorico*, & *Ariſtarcho Samio*, ac deindè reſuſcitatum à *Nicolao Cuſano*, tandem perfecit, ac plurimis argumentis, ingenioſisque hypotheſibus fulcivit; quem deinde ſecuti ſunt ex præſtantiſſimis Mathematicis *Galilæus*, *Keplerus*, *Mœſtlinus Schikardus*, *Cœlius Calcagninus*, *Stevinus*, *Landspergius Rheticus*, *Rothmannus*, *Bullialdus*, *Deſcartes* cum ſuis Carteſianis, *Gaſſendus*, *Comes de Pagan*, ac alii hoc tempore penè innumeri maximè Acatholici, à quibus ſacræ Scripturæ teſtimonia parùm curari videntur. Ità verò Syſtema hoc ſe habet, ut ſequitur.

In cen-

Digitized by Google

Hujus ſyſtematis ordinatio.

In centro Mundi ponitur Sol immobilis ſaltem quoad modum translationis, & circà eum proximè Mercurius trimeſtri ferè ſpatio periodicam ſuam revolutionem abſolvens: Deindè Venus octimeſtri penè gyro. Exindè verò Tellus cùm totâ elementari ſphærâ in orbe annuo (ut vocant) annuam dierum 365¼. revolutionem ab occaſu orientem versùs peragit, ſimulque motum diurnum circà ſuum centrum etiam ab occidente in orientem ſpatio 24. horarum: Luna quoque ambit terram & Elementa menſtruâ revolutione. Deindè iterùm Mars circà Solem tanquàm Univerſi centrum biennii ſpatio, Jupiter intrà 12, Saturnus tandem intrà 30. annos revolutiones ſuas peragunt. Fixarum autem ſphæra ultima prorsùs immobilis eſt, & adeò vaſto intervallo à Saturni ſphærâ diſtans, ut terræ orbis annuus ſit puncti inſtar ad illam comparatus.

Terra habet duos motus.

Terra itaque ſecundùm *Copernicum* duos habet motus, unum diurnum, qui viginti quatuor horarum ſpatio circà proprium axem ab occidente in orientem peragitur: & ab hoc motu Dies & Noctes proveniunt; atquè ità talis motus exequitur, quod primum Mobile in Ptolemaicâ hypotheſi, efficiendo nimirùm, ut omnia ſidera moveri videantur ab ortu in occaſum, modo haud prorsùs diſſimili, quo navis â littore recedens, aut ad littus accedens, efficit ut littus recedere, aut advenire appareat. Alius motus Terræ ineſt annuus ſcilicet, quo ipſa circà Solem ab occaſu etiam in ortum defertur juxtà ſucceſſionem ſignorum Zodiaci; quò fit, ut Sol in Mundi centro exiſtens immotus, & quieſcens, apparenter tantùm ſigna illa percurrere videatur, cùm reverà Terra ſit, quæ illa percurrat. Cùm verò ſpatium illud, quod inter Martem, & Venerem interjacet, ſatis amplum ſit, ut inter iſtos Planetas Luna circumferri poſſit, duos quoque motus ibi peragit, unum Menſtruum, quo circà Terræ centrum volvitur, & ſuas illas phaſes manifeſtat: alterum Annuum, quo unà cum Terrâ tanquàm ejus pediſſequa Solem circumit, ut in Syſtemate meliùs apparet.

Quod Carteſius addiderit.

Quarè inter Recentiores *Carteſius*, qui *Copernici* ſyſtema plurimùm illuſtravit, in varios velùt vortices aut turbines totum hoc Univerſum diſtribuit: ità ut tot ſint magni vortices, quot ſtellæ, & Sol una ſit ex ſtellis. Hic adeò centrum ſui vorticis occupat. Solem efficit materia primi elementi tenuiſſima, quæ eſt quietis impatiens: hinc Sol raptiſſimè circà ſe vertitur, atque eodem prorsùs motu Cœlum planetarium, & Planetas ipſos circumagit eò majori impetu, quò Solem viciniùs petunt. Alii autem Vortices minoris notæ circà Terram, Martem, Jovem, & Saturnum, & alios fortè Planetas torquentur; adeò ut Terra 365 vicibus circa ſe volvatur, dum ſemel circà Solem communi vertigine circumducitur. Satellites Jovis peculiarem cum ipſo Jove vorticem conſtituunt, ut Saturni ſatellites cum Saturno. Sic Luna circà terram duodeciès & ampliùs volvitur, cùm Telluris globus ſemel circà ſolem gyratur.

Plura alia, quæ ſyſtema hoc concernunt, doctiſſimè pertractat *Dechales Aſtron. lib. 1. prop. 7. 8. & 9.* ubi etiàm argumenta prorsùs naturalia, & à fide nullo modo dependentia, ſatis etiàm utrimquè efficacia tàm pro hoc ſyſtemate, quam contrà illud adducit, & latè exponit. Videri etiàm inter Recentiores poterit Clariſſimus *D. Du Hamel in Aſtron. phyſicâ lib. 2. cap. 5.* Item *in Phyſicæ ſuæ part. 2. tract. 1. diſſert. 1. cap. 5. Kircherus in Art. Magn. lib. 3. part. 1. cap. 1. qu. 1.* aliique plures. Nobis hoc loco ſufficit varia Mundi ſyſtemata ab aliis vulgata paucis tantùm recenſere, ac ſatiùs eſſe judicamus intellectum in obſequium fidei (quæ Terram immobilem, Solem verò mobilem ex pluribus Sac. Scripturæ locis declarat) captivare, quod & omnis boni & Chriſtiani Philoſophi eſt: quàm ingenioſa licèt, at dubia aliorum commenta ſectari, & acriter cum fidei neglectu propugnare. Undè etiàm bene *Du Hamel* ſcripſit in ſuâ *Phyſicâ* de hoc ſyſtemate: *Præſtat ignorare, quod ſacra Scriptura reticet, quàm impugnare, quod videtur docere: præſertim ſi nulla demonſtratio, nulla experientia contrarium perſuadeat.* Meritò ergò prohibitum eſt a Congregatione Rituum *Romæ* An. 1616, die 5. Martii de Mandato *Pauli V. Summi Pont.* & iterùm Anno 1633 die 22 Junii de Mandato *Urbani VIII. Summi* quoque *Pont.* ſi abſolutè, & non ut Hypotheſis aſſumatur.

§. III.
SYSTEMA MUNDI TYCHONICUM.

Syſtematis Tychonici ordinatio.

Hoc ſyſtema à *Tychone Brahe* Nobili Dano præſtantiſſimo hujus, & præteriti ſæculi Aſtronomo ità excogitatum eſt, ut cum Copernicano, & Ptolemaico, ac potiſſimùm Ægyptiaco aliquid habeat commune. Quià quantùm ad partium Mundi digeſtionem cum Copernicano plurimum convenit, niſi quòd Terram cum Elementis in centro Mundi fixè hærentem conſtituat; & circà eam primò Lunam, deindè Solem, demùm fixarum ſtellarum ſphæram gyrari faciat: atque adeò Terræ centrum etiàm centrum curſûs Lunaris, Solaris, & Sphæræ fixarum conſtituat. Reliquorum verò planetarum, ut Mercurii, Veneris, Martis, Jovis, & Saturni centra in ipſo Sole collocantur. Ut igitùr *Tycho* apparentem cœli motum, qui horis 24. peragi videtur explicet, *Ptolemæum* ſequitur, admittitque Terram in Mundi centro immotam, & circà illam totam cœlorum machinam ab ortu in occaſum abduci ac deferri primi Mobilis impetu. Ut verò planetarum phænomena explicet, cum Ægyptiis

Digitized by Google

ptiis ex parte, & totaliter cùm *Copernico* convenit: ſtatuens Soli tanquam Centro proximè Mercurium, & Venerem; remotiùs Martem, Jovem, & Saturnum circumduci; in medio verò intervallo Terram cum circumductâ ſibi Lunâ reperiri eâdem prorsùs menſurâ temporis, quæ à *Copernico* aſſignatur. Id etiam ſpeciale habet hoc ſyſtema, quod Mars in eo ità Solem ambiat, ut in oppoſitione cum Sole perigæus factus infrà Solem deſcendat, ejúſque orbem profundè ingrediatur, atque interſecet; adeòque propior fiat terræ, quàm ipſe Sol: deindè quod planetæ omnes, qui circà Solem rotantur, ità ab hoc abducantur, & circumducantur, ut Mercurius quidem & Venus ſuis circà ſolem gyris Terram nunquàm complectantur, reliqui tamen planetæ velut, Mars, Jupiter & Saturnus ſemper complectantur. Hoc ſyſtema amplexi ſunt imprimis *Longomontanus* inſignis Aſtronomus (addito tamen Telluris motu diurno circà centrum ſuum ab Occidente in Orientem) itèm *Scheinerus*, *Blancanus*, *Kircherus*, *Schottus*, & plerique *Patres è Societate JESU*.

Speciale in hoc ſyſtemate.

Syſtema Riccioli-anum.

P. Joann. Bapt. Ricciolus tamen paulò aliter ordinat hoc ſyſtema, ut patet in ejus *Almag. Novo lib. 3. cap. 6. & lib. 9. ſect. 3.* nam omnia quidèm *à Tychone* ordinata retinet, exceptis orbibus Jovis, & Saturni, quorum centrum non ponit Solem, ſed Terram; indéque cenſet probabile, quià Saturnus duobus lateronibus, & Jupiter quatuor comitibus ipſum ambientibus ſtipati videntur eſſe planetæ primarii, & monarchiam ſuam in Mundo, ac cœlo exercere, non minùs ac Sol Mercurio, Venere ac Marte tanquàm Satellitibus ſtipatus in ſuo cœlo gyros ſuos peragere ſolet. Undè cum Jupiter & Saturnus ipſi ſuos ſatellites habeant, non videtur conveniens cenſeri debere inter Solis aſſeclas, ſicùt cenſentur Mercurius, Venus & Mars. Deindè videtur eſſe major connexio in eccentricitate Mercurii, Veneris & Martis cùm Sole, quàm Saturni & Jovis; præcipuè cùm hi duo usque ad orbem Solis non deſcendant ſicùt Mars: ſed, ut judicat *Dechales*, connexio, quam habent retrogradationis, & directionis Saturni & Jovis cum motu Solis debeat prævalere, ut is planeta ſolutus non ſit, qui reverà connexus obſervatur.

[illegible]

Atque hæc ſunt præcipua Mundi ſyſtemata, è quibus & mihi Tychonicum præplacet; cùm non tantùm Sacræ Scripturæ, ſed etiàm omnibus phænomenis cœleſtibus demonſtrandis valdè ſit conforme. Subticere tamen hic non poſſum fuiſſe non ità pridèm *Pariſiis* in Galliâ ad Annum ſcil. 1644 evulgatum opus cujusdam Anonymi, in quo Author confiсto novo ſyſtemate planè exotico conatur evertere non tantùm *Ptolomæi*, *Copernici*, & *Tychonis* ſyſtemata, ſed & omnes, quotquot hactenùs Aſtronomiam coluerunt, plurimùm erràſſe demonſtrare tentat. Principia autèm habet tàm abſurda, & concluſiones indè deductas tàm falſas circà ſitum, motum, magnitudinem & diſtantiam corpórum cœleſtium, ut ſtomachum mox vel parùm doctis ad primum intuitum commoveant. Quid enim magis heteroclitum ſtatui poteſt, quàm Solis regionem eſſe mundi ultimam, adeoquè Solem in ultimo Mundi ambitu verſari, ſtellas verò omnes firmamenti Terræ propinquiores eſſe? Ultimam verò eam regionem, in quâ Solis curſus peragitur ab orbe noſtro terreno adeò mediocri diſtantiâ elongari, ut ſit tantùm 12 diametrorum terræ alta Mundi ſuprema regio, cœlique ſummus apex; cùm tamen hanc diſtantiam, ſeu Mundi viſibilis magnitudinem debitè proportionatam eſſe ſtatuat 27 Semidiametrorum globi terreſtris ad ſalvanda phænomena. Atque ità Maximi Creatoris opera maxima, quæ alii ad ipſius gloriam & potentiam prædicandam, quantùm poſſunt, amplificant, in exilitate & anguſtiis iſte collocat, ut probet à DEO fabricata eſſe omnia in numero, pondere, & menſurâ, quaſi verò etiàm cùm ingenti mole operum iſta ſtare non poſſint.

Lunam prætereà aſſerit poſt ſolem eſſe maximam, & multò majorem aliis quibusvis ſtellis, haud tamen majorem ipsâ Galliâ in terris: Solem item majorem quidèm totâ Terrâ, ſed tamen non ampliùs, quàm deciès; Lunam rursùs æqualiter diſtare à Terra & Sole. Plura alia non memoro, ne, ſi in tàm ineptis referendis diutiùs hærere velim, ipſe ineptire videar; & unicâ jam diſſertatione Doctiſſimi Viri *Petri Petit Monluciani* ad Clariſſimum Virum *de la Chambre* Regis Chriſtianiſſimi Archiatrum (ut refert eam *D. Du Hamel poſt Aſtronomiam ſuam phyſicam*) omnia hujus vertiginoſi cerebri fundamenta, ſeu potiùs commenta penitùs ſubverſa ſint.

Sed hæc, quæ pr[illegible]imus, præliminaria ſunt; nunc Speculam ipſam aſcendamus, & ad Mundi comprimis altiſſimum locum, ſivè Cœlum oculos vertamus, ut ea omnia, quæ ſcitu magis notabilia, & mirabilia ibidèm occurrunt, amplè perluſtrare valeamus.

SPE[illegible]

SPECULÆ PHYSICO-MATHEMATICO-HISTORICÆ MUNDI MIRABILIS

Notabilium & Mirabilium

Sciendorum

SCRUTINIUM II URANO-COSMICUM.

Quo

Nimirum Superioris, ſivè cœleſtis ac ſiderei Mundi tractus, & in iis Phœnomena magis notabilia & mirabilia ſcitu deteguntur.

PROŒMIUM.

De *Clazomenio* Philoſopho & Aſtronomo *Anaxagora* ſcribit diſſertiſſimus Judæorum *Philo*, eum, cum cœlum aliquandò attentiùs intueretur, aſtrorúmque mirabilem curſum admiraretur, cuidam ſciſcitanti, cur ità libenter ferret ſubdialia pervigilia? Reſpondiſſe: *ut cœli aſpectu fruar.* Volebat vir Sapientiſſimus, meo quidem judicio, his paucis indicare, Eos, qui cœleſtia ſcrutarentur & eorum aſpectu delectarentur, cœlo jam in terris frui, & cœleſtem quandam beatitudinem hic obtinere. Quocircà hos bene etiam felices decantavit Poëta his verſibus: Lib. de mundi in corruptibilitate.

Felices animæ! quibus hæc cognoſcere primis Ovid. 1 Faſt.
Inque domos Superùm ſcandere cura fuit
Admoviſſe oculis diſtantia ſidera noſtris,
Ætheráque ingénio ſuppoſuère ſuo.

Fuit ideò hæc non tantùm Antiquorum Sapientum, ſed & plurimorum Regum, ac Mundi Monarcharum præcipua cura, vultum oculóſque ad

Digitized by Google

alta cœli Theatra cum ingenuâ voluptate perſæpè erigere, mirarique curſus, & recurſus tot in orbem redeuntium ſiderum: Ideò Aſtronomico radio cœleſtes domos penetrare, conſtantes ſtellarum curſus, ortus, occaſus, mutuos aſpectus, & in hæc inferiora benignos influxus inveſtigare, verbo, ſiderali excellere ſcientia maluerunt, quàm opibus, potentiâ, provinciis & regnis. Hoc equidèm ſtudio præprimis claruit Mauritaniæ Rex *Atlas*, & *Atlanti* ſuppar *Heſperus*, ac *Mercurius* Nepos. Eidem ſtudio dediti fuerunt Reges apud Lacedæmonios *Lycurgus*; apud Perſas *Choſroës*; apud Ægyptios *Necepſius*, & *Ptolemæus* (quorum hic jamdudùm audit Aſtronomorum Phœnix) apud Tunetanos *Muleaſſes*, apud Siculos *Robertus*, apud Hiſpanos *Alphonſus* Caſtellæ Rex, qui Aſtronomiæ reſtaurandæ ergò non dubitavit aureorum quadringenta millia profundere. Etiàm inter Imperatores eidem ſtudio addicti fuerunt *C. Julius* Cæſar, *Germanicus*, *Claudius*, *Veſpaſianus*, *Titus*, *M. Antonius*, *Adrianus*, *Andronicus* major *Paleologus*, *Maximilianus I.* ac ter Auguſtus *Carolus*, cognomento Magnus. Taceo plurimos alios inter alios populos Reges, Principes & Magnates. Nunc autem poſtquam dirus ille habendi, & dominandi in terris ardor orbem penè infecit univerſum, ac hominum quorumvis oculos ad terrea bona deflexit, divina hæc ſtudia negliguntur, & paucos admodùm cœleſtium rerum obſervandarum cura exercet. Quin igitur caput in ſublime reerigimus, ut poſſimus admirari eum, qui fecit *in cœlo mirabilia magna nimis, qui extendit cœlum ſicut pellem*, ac velut in expanſo libro admirabilem ſuam nobis legendam præbet providentiam.

Námque haud excelſo radiantes æthere ſtellæ
   Se caſu nitidum ſic per inane movent.
Lege ſed immotâ ſapiens ceu condidit Auctor,
   Et certis vicibus convenienter eunt.
Nec tantùm præbent obſcuro lumina Mundo,
   Umbrarum tenebris nox ubi texit humum.
Sed vires etiàm rebus naſcentibus addunt,
   Quas gravido tellus parturit alma ſinu.

DIS-

DISQUISITIO I ASTROSCOPICA.

Qua Cœli ſiderei Phœnomena magis notabilia & mirabilia deteguntur, ac recenſentur.

Mira ſunt, quæ Veteres Philoſophi, & Aſtronomi de Cœlo ſidereo, ac de cœleſtibus corporibus, eorúmque ſubſtantiâ, naturâ, motibus, & defectibus commenti ſunt. *Leucippus Eleates*, ut refert *Laërtius lib. 9.* ex atomis vertigine circumactis & incenſis ſidera effici voluit: eáque ob celeritatem motûs igneſcere, Solem verò inflammari à ſideribus, Lunam paululum ignis habere: Solis item extimum eſſe circulum, Lunæ verò terræ proximum, cœtera ſidera media: Solis Lunæque defectus accidere, quod terra ad meridiem vergat, quæ ad Septentrionem ſunt, nivibus conſpergantur & pruinis algeant. Solem autèm rarò deficere, Lunam ſemper propter circulos impares. Eodem *Laërtio* teſte *Heraclitus Ephesius* cœleſtia ſidera ſcaphas eſſe voluit per concavum ad nos converſas, in quibus evaporationes lucidæ concurrerent, flammámque redderent. Eſſe autèm lucidiſſimam, calidiſſimámque Solis flammam, aſtra cœtera remotiora: Lunam terræ viciniorem non per liquidum locum ferri, eòque minùs calefacere. Deficere autem Solem & Lunam, cùm ſcaphæ ad ſuperiora vertuntur, menſtruáſque figuras Lunæ fieri, dùm in illam ſenſim vertitur ſcapha. Diem item & noctem, menſes & annos, annique tempora ſecundùm varias evaporationes fieri. Nàm liquidam evaporationem in Solis circulo inflammatam diem facere; denſam verò, noctem: atque ex lumine calorem augeri, æſtatemque perfici: ex tenebris humorem abundare, unde Hyems oriatur.

Anaxagoras, ut refert idem *Laërtius lib. 2. Plinius lib. 2. cap. 6.* & *Xenophon lib. 4. memor.* Solem ferrum candens, & ignitum, ac Peloponneſo majorem aſſeruit: vel certè lapidem eſſe ignitum. Cujus doctrinæ causâ etiam ab Athenienſibus eum morti adjudicatum eſſe dicunt: intercedente tamen *Pericle* ejus diſcipulo tantum in exilium actum. Lunam etiàm habitacula in ſe habere, & colles & valles edixit. Sidera principio quidem turbato, & confuſo motu ferri ſolita, ità ſecundum terræ verticem eum, qui ſemper apparet, ad polum verſari, poſteà verò inclinationem accepiſſe. Lacteum orbem reflexum eſſe ſolaris luminis non intermicantibus aſtris. Cometas errantium ſtellarum eſſe concurſum, flammas ex ſe emittentium, eóſque velut ſcintillas ab aëre vibrari. *Euripides Anaxagoræ* diſcipulus Solem auream galeam appellavit. *Epicurus*, aſtra, cùm oriuntur, accendi; cùm occidunt, extingui voluit, ut indicat *Cœlius lib. 24. cap. 13. antiq. lect.* perindè ac ſi quis diceret, cum ab homine conſpiciuntur, eadem naſci, cùm non videntur, emori. *Eudoxus Gnidius* omnium aſtrorum eaſdem vices quadriennio exacto redire putavit, undè etiàm non modò ventorum, ſed & reliquarum tempeſtatum ſimilem reditum accidere, Teſte *Plinio lib. 1. cap. 47. Nicetas Syracuſius*, ut ait *Theophraſtus*, Cœlum, Solem Lunam, Stellas, ſupera denique omnia ſtare cenſuit, neque præter Terram, rem ullam in medio moveri, quæ, cum circùm axem ſummâ celeritate ſe convertat, eadem effici omnia, quæ, ſi ſtante Terrâ Cœlum moveretur. Plura alia Veterum commenta de cœleſtibus Corporibus; & eorum motibus memorare nolo, ne objectis hic in limine Speculæ noſtræ tàm apertarum falſitatum monſtris Lectorem deterream. Aliter jam Recentiorem Aſtrophilorum ſagacitas ſentire cœpit, cum indefeſſo ſtudio, inquietioribus pervigiliis, audaciori & feliciori conatu, incredibili planè ſedulitate, ac diligentiâ cœlum novis machinis, & miro exactiſſimorum inſtrumentorum apparatu ſcandere didicit; ſicque certiora omnia per concordem Experimentorum ubivis terrarum inſtitutorum collationem deprehendit, quæ nunc etiàm in Epitomen congerere, & breviter, ut potero, Lectori Aſtrophilo recenſere conabor: præprimis tamen conveniens erit, generaliora quædam ad planiorem omnium dicendorum intelligentiam præmittere, & quidem ea, quæ terminos, & nomina quædam Aſtronomis circà explicandam Primi Mobilis doctrinam, & theorias Planetarum uſitatiora concernunt: Deindè verò ſingulorum corporum cœleſtium Phœnomena, ac experimenta in ſpecie, & denuò quæ eis omnibus, vel pluribus ſummatim conveniunt, brevi enarratione addiſcenda ſubjicere.

 CAPUT

gor. lib. 2. Moral. Tres ſunt Hierarchiæ, ac in quibuslibet Hierarchiis tres Ordines ſive Chori, qui univerſim novem Choros conſtituũt. In primâ Hierarchiâ collocantur *Seraphin, Cherubin* & *Throni*: In ſecundâ *Dominationes, Principatus, Poteſtates*: In tertiâ *Virtutes, Archangeli*, & *Angeli*, quorum officia, & quid per illos DEUS operetur, ibidem quoque inſinuat.

An Mundus hic fuerit ab æterno. Errârunt tamen Ægyptii ſtatuentes ab æterno hunc Mundum primo *Mundo Archetypo*, ſive DEO coëxtitiſſe, quod illos *Genios* divinas quasdam Deitatis particulas, ſivè particulares Deos, & Numina crediderint, cum fide noſtrâ orthodoxâ longè in diverſum abeamus, ac teneamus DEUM juxta *duo Æva*, quorum primum ab æterno ad initium usque temporis, alterum verò ab initio temporis & creationis in æternum duraturum computamus. In *primo Ævo* ſubſtitiſſe, ſolúmque fuiſſe & cum eo Nihilum, adeóque infœcundum ad extrà, impervium, ignotum, utpotè incomprehenſibili caliginis abyſſo reconditum. Fœcundum tamen in ſeipſo & Numeroſum, utpote Trinum, ſibi ipſi quoque communem, cognitum & pervium.

In hoc igitur *Ævo* DEUS nihil creavit; quandò verò deindè rationem Univerſorum adorſus in ſecundo *Ævi* exordio mox fœcundus ad extra, Numeroſus, atque mox plurimus ità loquendo factus eſt, Univerſorum propago *ſecundo Ævi exordio* prognata fuit. Medium deindè duorum Ævorum poſuit DEUS tempus, quod eſt pars prior ſecundi Ævi, éſtque menſura ſingularium, & metrum omnium individuorum: Tempus verò creationis, & abſolutionis omnium eſt tota Mundi hujus duratio. Quarè dicendum ſicut in primo Ævo DEUS fœcundus, & Trinus atque interiùs numeroſus fuit; nempè in Tribus Perſonis Patre, Filio, & Spiritu Sancto: ità in ſecundi Ævi exordio fœcundus exteriùs, & Trinus rurſumque Numeroſus in tribus principaliter, nempè in Seipſo, in Angelo, & Homine: Proindè ſicut interioris Trinitatis Perſonæ tres ſunt, Pater Filius & Spiritus S. ſic exterioris Trinitatis DEUS, Angelus, Homo, qui præ cœteris creaturis invicem conſpirant, cùm ex toto hoc Univerſo præ omnibus non niſi Angelus & Homo divinam quandam lucem participent, ac in DEUM quodammodò participatione evadant.

Quapropter longè aliter ſentiendum ac ſtatuendum Mundum illum Archetypum in primo Ævo ſolùm ſimpliciter extitiſſe: deindè in ſecundi Ævi initio intellectualis Geniorum Mundi primordium ab illo primo Mundo Ideali profluxiſſe, adeóque totum illum Genialem Mundum à Primo ſuam originem inſtanti temporis deduxiſſe, atque totalitèr modò propendere. Rectè tamen Ægyptii Genialis Mundi Symbolum Hieroglyphicum exhibentes figuras humanas partìm ſtantes, partìm ſedentes vario inſtrumentorum habituúmque apparatu inſtructas ponebant immediatè ſub Globo alato, quo Archetypi Mundi immediatum influxum in Angelicum, ſeu Genialem Mundum denotabant. Vide *Kircherum in Oedip. Ægyp. tom. 2. part. 1. claſſ. 6.*

Genialis Mundi ſymbolum hieroglyphicum.

Venio ad Tertium Mundum *Sidereum*, qui nihil eſt aliud, quàm totius Machinæ è cœleſtibus Orbibus conſtitutæ compages, atque hoc ipſum modò Cœlum variis ſiderum, ſtellarum, ac planetarum inerrantium lucidiſſimis facibus adornatum, quod oculis corporeis intuemur, cujus beneficio illuſtratur quartus hic Elementaris Mundus, ac per occultas qualitates, ſivè influentias mirâ quadam fœcunditate ab aſtræis impreſſionibus proficit & fœcundatur. Quid porrò de hoc Mundo, ejúsque variâ diviſione opinati fuerint Veteres, Græci, Hebræi, Arabes, Chaldæi & Ægyptii latè, ac pereruditè more ſuo deducit *Kircherus in Oedip. Ægypt. loc. cit.* Nobis autem hoc loco ſufficiat, hunc Mundum per aſſiſtentiam Angelici ſivè Genialis immediatè dirigi, atque ad motum concitari, omnémque harmonicam concinnitatem ab Intelligentiarum moderamine concipere. Undè ſicùt primus & immediatus influxus Archetypi Mundi in Genialem derivatur, ità Genialis in Sidereum prolabitur, ac velutì primus ille ſupremus omnes reliquos Mundos complectitur, ſuiſque vallat, ac circummunit virtutibus; ità & hic Sidereus ab Ideali quoque deducitur, in illo continetur, ab illo & Geniali perſiſtentem in labore & motu continuò conſtantiam deſumit. — Tertius Mundus Sidereus.

Quomodò Ægyptii hunc Mundum expreſſerint. Hinc benè hunc Mundum Ægyptii per accipitrem tutulatum, variis ſtriis inſignitum appoſito ei globo ſerpentifero à latere deſignabant, atque immediatè ſub Angelici Mundi Symbolo ponebant: Nam ſicuti Archetypus immediatè in Angelicum influit, ità hic in Sidereum immediatè influxum ſuum parat. Ponebant enim in quadrangulo materialis, ſivè elementaris Mundi Symbolo ad ſiderei Mundi in corporeum Mundum effluxum neceſſarium denotandum. Per ſeptem ſtrias in collo deſignabant ſeptem Planetas errantes, & per Ventrem maculatum reliquas firmamenti Stellas. Globus à latere circularem motum, ſerpens verò, quam motu cauſat, vitam indicabat.

Quartus Mundus Elementaris. Tandem de quarto Mundo Hylæo, ſivè Elementari & Corporeo Veteres ſentiebant eſſe compagem hanc è quatuor Elementis, & diverſis quinque miſtorum claſſibus coagmentatam. Illæ igitur quinque claſſes à quator Elementis novem claſſes conſtituebant, quas & totidem Mundos particulares appellabant. Prima claſſis erat Entium à prædominio igneorum, ſecunda Aereorum, Tertia Aqueorum, quarta Terreſtrium, quinta Minera-

Mineralium, ſexta Vegetabilium, ſeptima Senſitivorum terreſtrium, octava Animalium aquaticorum, nona Microcoſmi ſive Hominis velut Epitome totius Univerſi.

Genii quinam claſſibus ſingulis præfecti.

His claſſibus ſingulis innumeros præficiebant Genios, quibus præerat Princeps aliquis; quorum officium erat competentem claſſem ſic inſtruere, ut quodlibet ſub ipsâ inſitas virtutes ſuas ritè poſſet egerere, ac proprietates à naturâ conceſſas è ſinu & gremio feliciùs effundere. Ità *Chromptha*, princeps igneorum Geniorum cum Geniis ſibi ſubjectis inferiori Mundo calorem ab *Oſiri* acceptum communicare dicebatur, omnia calore nativo fovere, impreſſionum ignearum effectibus præeſſe, velut igneis meteoris. Similiter *Theoptha*, princeps Geniorum äëreorum äërem inferioris mundi attemperare munus habebat, præeſſe Ventis, pluviis, ſerenitati, aliiſque äëris circumſtantiis. Atquè ità ſingulis claſſibus infrà mundanis certos Genios tribuebant, in illis rurſus unum cœteris principem totius illius naturæ Moderatorem ad benevolentiam captandam cultu potiori & ampliori proſequebantur.

Hinc videre licet, ſicut in Geniali Mundo novem Ordines Angelorum, ac in ſidereo novem ſtatuebantur Sphæræ cœleſtes; ità quoque hic aptè & concinnè ponebant Veteres Entium Elementarium & corporearum novem claſſes, quo miram quandam concatenationem rerum totius Univerſi à Supremo Mundo usquè ad Infimum demonſtrabant. Inde non eſt mirum, Veteres tam ſollicitè ad Superiorum intelligentiam mentes ſuas acuiſse: Cum enim apertè cognoſcerent omnia Inferiora ipſis quoque Superioribus ineſſe, ac nihil eorum in quovis Mundo contineri, quod æquè correſpondentem in alio non haberet entitatem, viderentque Summam omnium rerum ſubordinationem, atquè invicem mutuam relationem: Hinc qui impenſiùs in hæc ipſa ſtudia ad penitiorem Superiorum cùm Inferioribus connexionem, & occultam ſympathiam indagandam incumberent, verè Magi, ac Sapientes credebantur. Undè palàm *Agaziel Arabs lib. de influentiis* dicebat: *Quicunque norit vinculum ſeu catenam illam magnam Superiorem mundum Inferiori connectentem, ſciet omnia Naturæ myſteria, & mirabilium patratorem aget.* Cauſam dare videtur *Mor Iſaac in Philoſoph. ſuâ Syrâ cap. 6.* his verbis: *Scientiæ Magicæ ratio à ſupremis perficitur potentiis unà cùm materiis terrenis familiaritatem, item ac convenientiam Supremis cum Inferioribus, quæ ſub lunâ ſunt, habentibus.*

Quomodo omnia bene coordinata.

Nihil igitur eſt in Superioribus, quod non ſit æquè in Inferioribus: Omnia ſubordinata, invicem relata, ac ſuo modo expreſſa. In Deo omnia Deus, & divinè; in Angelico omnia angelicè; in Sidereo mundo omnia aſtraliter ità loquendo; in Mundo infimo Elementari & Corporeo omnia corporaliter. Item in Mundo Archetypo omnia ſunt increato, infinito, imprincipiato, incomprehenſibili modo, ſicut in Angelico Mundo omnia ipſa intellectuali & angelico modo: in Sidereo ſiderali, atquè aſtrali, & in infimo Elementari omnia ſenſibili, corporeo, creato modo. Omnia igitur ſuo modo in omnibus complicata, non ſecùs, ac arbor in ſemine. Sicut enim Semen eſt arbor complicata, & arbor eſt ſemen evolutum, ità Deus eſt mundus totalis complicatus, & Mundus univerſus eſt Deus, ità loquendo evolutus. Hæc de quatuor Mundis Veterum: quæ omnia hactenùs adducta *Kircherus* in egregiis ſuis operibus, ut *Oedypo Ægypt. & obeliſco Pamphilio* fusè diverſis locis deducit, breviter in Epitomen congeſſimus, ut Antiquorum Sapientum de quadruplici Mundo Sententia faciliùs cuivis patere poſſit.

D CAPUT

Digitized by Google

CAPUT X.

Mira quadruplicis Unitatis cum quatuor Mundis Veterum comparatio proponitur & explicatur.

EXplicavimus quatuor Mundorum Ordines ad mentem Antiquorum Sapientum, nunc quadruplicem Unitatem quomodò coäptemus, videndum eſt. Pro quo

Quadruplex Unitas explicatur.

Advertendum I. Quod per *Quadruplicem* hoc loco *Unitatem* intelligi velimus imprimis primam *ſimpliciſſimam*, ſive *monadicam*, ſecundam *Decadicam*, ſeu *Denariam*, tertiam *Hecatontadicam*, ſive *Centenariam*, quartam *Chiliaticam*, ſeu *millenariam*. Prima *Monadica* ſimpliciſſimam indiviſibilem reſpicit Unitatem, videlicet 1. reſpondetque in Geometricis ſimpliciſſimo & indiviſibili puncto, undè & prima hæc Unitas etiam appellari poteſt *punctualis*, ſivè *Centralis*. Secunda *Decadica* Unitatem denariam, nempè 10 intuetur; eſtque radix geometrica ſequentium Unitatum, reſpondétque in Geometricis Lineæ, undè & *Linearis* dici meruit. Tertia *Hecatontadica*, quæ quadraturam, vel quadratum radicis 10, prioris ſcilicet Unitatis continet, eſtque 100; *ſuperficialis* dici debet. Quarta denique *Solida* ſivè *Corporea* appellatur, eoquòd millenarium tenet, utpotè cubum, ſivè ſolidum & Corpus prioris Quadrati nempè 100 10.

Rursùs quoad primam Unitatem punctualem, ſivè centralem, ſecundam linearem, tertiam ſuperficialem, quartam ſolidam ſivè corpoream aptè vocemus, ex alio adhuc fundamento probare poſſumus. Nam ſicut punctum, ſivè Centrum in Geometricis per ſe ſolum & ſimplex ſine diviſione exiſtit; ità prima monas ſimplex, indiviſibilis, ſicùt & ſimpliciter Monadica dicitur, centralis appellari poteſt. Secunda vero Linearis commodè vocatur ideò, quià cum linea ſimplici tantum diviſione gaudeat, ità denaria monas nempè 10 ſimplici ſolùm & unicâ diviſione (eſt enim numerus pariter impar) in 5 & 5 dividitur. Tertia ſuperficialis dicitur, quià ſuperficies duplicem habet diviſionem in longum & latum, ità 100 dupliciter dividitur: nam primò in 50 & 50, & rurſus 50 in 25 & 25, de reliquo nulla contingit bipartitio. Quarta denique ſolida non aliter quàm ſolidum ſivè corpus trinis dimenſionibus pateſcit; ità 1000 trinis diviſionibus exhauritur: nam 1000 dividuntur primò in 500 & 500: ſecundò 500 in 250 & 250: tertiò 250 in 125 & 125, ibique bipartitio finitur. Undè quatuor iſtas Unitates aptè quoque à quatuor ſpeciebus Geometricæ Magnitudinis denominamus.

Quaternarii numeri mira proprietas.

Advertendum II. Quodſi Numerus Quaternarius in ſeriem naturalem deducatur, hoc modo: 1, 2, 3, 4, (qui omnes Numeri in Quaternario continentur) deindè verò omnes figuræ colligantur in unam ſummam, prodibit Denarius ſecunda ſcilicet linearis unitas. Ex ipſo deindè Denario, ſi pari progreſſione procedas, & ordine ponas hos numeros 10, 20, 30, 40, prodibit ex collectione Unitas tertia Centenaria ſivè ſuperficialis. Centenaria itidem Unitas pari modo Millenariam Unitatem efficit: Nam 100. 200. 300. 400. aggregata faciunt quartam Unitatem ſolidam ſivè cubicam 1000. Hinc quaternarius verè myſticus appellatur, quià univerſos numeros potentiâ concludit.

Progreſſionis Arithmeticæ & Geometricæ inſignis proprietas.

Advertendum III. Quod naturalis progreſſionis Arithmeticæ, ſicùt ordinatiſſima ſeries eſt hæc, 1, 2, 3, 4, ità Geometricæ hujus progreſſionis ſeries ordinatiſſima, ac valdè myſteriosa reſpondet. 1, 3, 9, 27. Nam ſumendo in naturali Arithmeticâ priori progresſione duos primos terminos 1 & 2 conflatur indè 3, ſecundus terminus in progresſione Geometricâ. Relinquendo deinde 1 & aſſumendo tres poſteriores terminos 2, 3, 4 conflatur indè 9 tertius terminus in geometricâ progreſſione. Rurſùs quod ſi duos hos terminos inventos in ſe invicem duxeris, prodibunt 27 quartus ſcilicèt terminus in Geometricâ progreſſione. Undè integra progreſſio hæc erit. 1, 3, 9, 27. Primus terminus Unitas ſivè Monas ſimpliciter; Secundus nempè 3 radix; Tertius 9 quadratum, quartus 27 cubus ſeu ſolidum. Et ſi hos omnes numeros in progreſſione Geometricâ repertos, nempè 1, 3, 9, 27, collegeris, prodibit numerus 40, qui valdè myſticus, & mirabilium in Naturâ, & maximè in Sacrâ Scripturâ Symbolum eſt. His ritè notatis

Singulæ Unitates quibus Mundis correſpondeant.

Dico, Unitatem primam Monadicam, ſivè Centralem reſpondere Mundo Archetypo; Secundam Decadicam, ſivè Linearem Mundo Angelico; Tertiam Hecatontadicam, ſive Superficialem Mundo Sidereo; quartam denique Chiliaticam, ſive Corpoream Elementari, & Corporeo Mundo.

Unitas Monadica cum primo Mundo comparatur.

Nam ſicùt prima Unitas Monadica eſt imprincipiata ipſa eſſentia cœterarum Unitatum, adeò ut ab illâ unice dependeant: Et ſicut Unitas eſt origo & finis omnis multiplicitatis Numerorum, ut loquitur *Triſmegiſtus, omnemque u-*

terum

Quatuor Mundi ex
MUNDUS PRIMUS ARCH
Mu
MUNDUS
Mun

... rum gignit, nullo genita; ac etiàm cùm in Numeris aliud non ſit, quàm Unum & Unum, adeò ut à ſimplici Monade omnis Numerorum propago pullulet, ac dimanet. Ità dicendum, quod Mundus ille Archetypus ſempiterna DEI eſſentia, Intellectus ille divinus per ſe ipſum exiſtens, imprincipiatus omnium reliquorum Mundorum cauſa, principium, fons & origo ſit, à quo omnes, & omnium genera, ſpecies & individua ſuam eſſentiam derivent, à quo ſubſtantialiter ineſſe continentur, per quem eſſentialiter exiſtunt; ut, quidquid à DEO exiſtit, in DEO complicetur: Nam *in Ipſo, ab Ipſo, & per Ipſum facta ſunt omnia.*

Iconiſmus. Aptè proindè hunc Mundum in Schematiſmo præſenti exhibemus per circulum maximum, omnes reliquos in ſe complectentem; eſtque is unicus ſimplex, nec illi ſimilis, aut æqualis alter. Ita DEUS unicus ſimpliciſſimus, cui non eſt DEUS æqualis, vel ſimilis, omnia continens, nullo contentus, omnia gignens; nullo genitus, immenſus, incomprehenſibilis, omnipræſens; ut rectè id ipſum Poëtæ Veteres ſuis verſibus atteſtati ſint.

... Jovis omnia plena:
Jupiter eſt, quocunque vides, quocunque moveris

Item. *Spiritus intùs alit, totámque infuſa per artus*
Mens agitat molem.

Hæc etiàm Unitas abſoluta eſt nullius quidem ſpeciei, nullius eſt nominis, nullius figuræ: eſt tamen omnia in omnibus; equidèm omnis multitudinis generum, ſpecierum, ſubſtantiarum, accidentium, univerſarúmque creaturarum menſura; una omnium menſurarum, Æqualitas una omnium æqualium, & inæqualium, Connexio una omnium Unitorum & Segregatorum, Entitas omnium entium, quidditas omnium quidditatum, cauſarum omnium Cauſa, finis & meta omnium finitorum; ac ſicut ab Ipſo omnia exoriuntur, ità in Ipſum omnia recidunt, & finiuntur.

Quomodo Unitas evoluta in quaternarium. Quando verò intellectus ille divinus, & divina eſſentia Univerſorum rationem ad extrà adorſus; extra ſe egreſſus reliquorum Mundorum creationem inſtituit, ipſa Unitas in quaternarium evoluta eſt, ut quatuor Mundos ſtatueret, velut ex quaternarii diducti aggregatione Denarius oritur: Ità Unitas illa monadica Archetypi Mundi externam fœcunditatem palàm inſtituens, ſeipſam in quaternario evolvens ſecundam illam Unitatem, nempe Decadicam, ſeu Linearem Angelico Mundo competentem procreavit, quæ licet à primâ Unitate infinitis diſtet intervallis, ſimpliciſſima tamen eſt Divini operis ratio exemplarium omnium in Ideali Mundo forma nobiliſſima, & Exemplar perfectiſſimum. Sicùt etiàm Denarius radix eſt Centenarii, ut Quadrati & Millenarii, ut Cubi & Solidi: ità Angelicus hic Mundus eſt cœterorum radix, & prior exortu, atque immediatè influit in ſidereum, quo deindè mediante rursùs in Elementarem vires exerit, robúrque virtutis à ſupremo intellectu acceptæ promovet, & exercet. Nam per Intelligentias ſiderum curſus promoveri, cum *Ariſtotele* ſentiunt plerique Philoſophorum. Aſtra verò etiàm in Elementarem Mundum virtute pollere, neque tantùm per apertas, & ſenſibiles qualitates, verum etiàm occultas, quas Philoſophi impreſſiones atque influentias nominant, præter rationem, ipſa plurimùm experientia quotidiana demonſtrat; Undè benè dixit *Ariſtoteles*: *Homo & Sol generant Hominem.* Et Cabaliſtarum communis confirmat parœmia. *Non eſt herba inferius, quæ non habeat ſuam ſtellam ſuperius, dicentem ſibi: Creſce.* Igitur Angelici Mundi in ſidereum influxus immediatus eſt: mediatus deindè in Elementarem: Haud aliter ac radix numerica 10 immediatè procreat Quadratum 100, quo mediante (nempè per fluxum & ductum radicis in Quadratum) deindè Cubum 1000 producit, ibique tota effuſio & fluxus, tota dimanatio figitur, & ſubſiſtit.

Rursùs ſicut Denarius ſimpliciſſimam diviſionem admittit, ità ut reſpondens Lineæ non niſi ſimplicem dimenſionem admittat: Ita Angelus quoque intellectualis compoſitionis, ut ità dicam, miſcellam ſubintrans præter primam ſimpliciſſimam Unitatem divinam nullam præſupponit Unitatem, quâ multiplex evadat. Nam in ipſius geneſi aliud non eſt niſi DEUS & Angelus, undè immediatè à DEO dependet, nec quid medium intervenit. Atque ſicut Linea reſpondet dyadi, & dyas eſt unitatum ſinè medio exiſtentia: Ità angelicus hic Mundus nullo alio mediante à DEO productus ſimpliciter cum DEO exiſtit: & ſicut Dyas eſt primus effluxus monadis, ejúſque primus partus: ità hic *Angelicus Mundus* antè reliquos productus, eſtque divinæ Unitatis, ut fœcundæ ad extrà primus feliciſſimus partus. Ideò etiàm Unitas iſta denaria Angelico Mundo reſpondens binis notis velùt 10 ſignatur, cum denariâ hac monade nulla ſeries plurium notarum prior eſſe poſſit. Hunc porrò *Mundum* in Schematiſmo exhibemus ſupremo loco, ut indicemus cœteris naturâ & dignitate priorem influxu immediato à primo *Archetypo* proceſſiſſe, per tres circulos majores ipſi inſcriptos tres Hierarchicos Ordines ſignificamus, quibus ſingulis tres minores inſcripti tres choros in quâvis Hierarchiâ denotant. Undè univerſim totus hic *Mundus* in novem choros diſtributus eſt, ſicut diverſa munia Geniorum ad duos inferiores Mundos dirigendos requirunt.

Unitas Denaria cum Angelico Mundo comparatur.

Unitas centenaria cum mundo ſidereo comparatur.

Tertio *Mundo Sidereo* reſpondet Unitas centenaria, ſuperficialis, quadratica. Nam ſicut Unitas centenaria, ſeu quadratica media eſt inter radicalem Denariam, & Millenariam Unitatem corpoream: ità hic *Mundus* eſt Medius inter Genialem & Elementarem; eſtque Angelici Mundi influxus in Elementarem officina quaſi inſtrumentaria, cùm ab Intelligentiis per continuos illos motuum lapſus, & protractus non aliter quodammodò, quàm per inſtrumenta quædam extrinſeca agentibus in naturâ Elementari ac Mundo Corporeo mirabiles, atque innumerabiles illi excitentur effectus.

Rursùs ſicùt Quadratum eſt Magnitudo duarum dimenſionum in longum ſcil. & latum (undè Unitas centenaria, ut ſuprà advertimus, binis diviſionibus, ac bipartitionibus exhauritur) ità hic mundus ſidereus duos illos Mundos *Archetypum*, & *Elementarem* ſe longè in naturâ, eſſentiâ, quidditate, formâ, ſubſtantiâ, virtute, potentiâ ſolummodò priores admittit, à quibus proindè bipartitum influxum trahit, immediatum quidem à Geniali; mediatum verò ab Archetypo, quatenùs *Archetypus*, ſivè *intellectus divinus* intelligentiis, & earum curæ hunc in motu & curſu dirigendum demandavit. Sicut etiam Radix quadrata, ipſáque quadrati ſuperficies naturâ ſuâ ad corpus, ſeu cubum ordinantur; ità hi duo Mundi Genialis, qui ut radix, & ſidereus, qui ut Quadratum ad Corporeum Mundum virtute influxûs præordinantur.

Denominamus etiàm *mundum ſidereum* in ordine tertium, quomodò unitas centenaria quadratica trinis notis ſimpliciſſimis 100 figuratur, nec ulla in Numeris ſeries trium notarum prior illâ, nec ſimplicior dari poteſt. Quam aptè porrò hunc *Mundum* medio loco in Schematiſmo per majorem circulum priori Geniali per omnia ſimilem exhibeamus cum inſcriptis rursùs minoribus circulis tres ordines tribus Hierarchiis reſpondentes indicantibus, cum novem etiàm minimis circellis cœlorum nominibus inſignitis novem choris Angelorum corformatis ipſo ſtatim intuitu patet; undè non eſt hic ultrà quòd occupemur.

Unitas millenaria cum Mundo Elementari comparatur.

Quarta ſupereſt Unitas millenaria, corporea, & ſolida, quam applicamus & aſſignamus infimo *Mundo Elementari*, ei ſcilicet compagi, quæ è quatuor Elementis, & quinque mixtorum claſſibus compingitur. Igitur ſicut Millenarius ex multis compoſitus eſt Numerus Cubicus, qui Radicem & Quadratum in ſe convolvit, & complectitur, eſtque meta & terminus omnis magnitudinis Geometricæ, ubi totus effluxus puncti in lineam, lineæ in ſuperficiem, ſuperficiei in corpus definitur, ibique ſubſiſtit & conquieſcit: ità pariter ſe habet Unitas millenaria, & ipſe Mundus Elementaris, cui millenariam Unitatem comparamus.

Nam hic mundus ex diverſis Entibus compoſitus omnes influxus priorum Mundorum attrahit, eſtq; meta, & terminus totius operis divini, quo Univerſa collimant, in eóque ſubſiſtit totius Univerſi emanatio, totius naturæ profuſio continetur. Undè rursùs ſicut in Cubo trina dimenſio magnitudinis in longum, latum & profundum, ſicùt & millenarius trinis bipartitionibus, & diviſionibus adæquatè exhauritur, ut ſuprà advertimus: ità trinum patitur hic *Mundus* influxum, Divinum ſcilicet, Angelicum, & Sidereum; ultrà nullum recipit, nullius capax eſt; Omnis etiam illius appetentia trinis iſtis influxibus adæquatè concluditur. Inſunt ergò huic *Mundo* omnia, nec quicquam deeſſe poteſt, eſtque completa ratio totius Univerſi, quo perfecto Divinæ illius fœcunditatis emanatio ſubſtitit, & in ſe rursùs fœcundiſſimam propaginem deflexit; undè etiàm Divina mens ex *Archetypo* & *Ideali Mundo* fœcunda proſiliit, indè abſolutâ totius Naturæ compage fœcundior rediit.

Vides igitur hanc Univerſi concatenationem, harmoniam, ſympathiam, una Tetracty perſolutam, ac Quaternarii myſtici revolutione figuratam in idem relabi principium; idem eſſe omnium principium & finem: Vides quàm aptè ille *Mundus Archetypus* tres reliquos gremio ſuo concludat, ut ità DEUS in omnibus, & omnia in DEO; ab eóque profluant omnia & ad eum omnia recidant; non aliter quàm Unitas Numerorum parens, & origo, finiſque & meta eſt omnium Numerorum: ità DEUS ter opt. Maximus origo, ſcatebra, fons omnium entitativorum, finis, meta, terminus eorundem.

Sicut proindè in duorum Mediorum, *Mundorum* nempè *Genialis* & *Siderei* figura certos circulos inter ſe comparavimus: ità in eodem Schematiſmo ſimilem in omnibus repræſentamus *mundum infimum*, Corporeum, quo mirificam harmoniam, connexionem, & ſympathiam omnium demonſtremus. Ultimò quoq; loco tanquam Univerſi terminum Hominem ponimus totius Univerſi & Naturæ epitomen, ſicuti etiàm Microcoſmus à Doctioribus appellari conſuevit, item Epilogum, quo totius Naturæ opulentia compendio velut recluditur. Ex hoc ipſo tamen, quòd humiliori loco in Schematiſmo Naturam humanam conſtituimus, nemo nos eam planè dejicere, omnibúsque ſubſternere, ac viliſſimo loco reponere, ſecum concludet, ſed hoc ipſum perfectionis ſupremæ argumentum ſapienter arguet, quòd cùm in *Mundo Elementari* acceſſus rursùs ad *Idealem* & *Archetypum* fiat, eo in loco non tantùm ſuperiorum virtutes & divitias attrahet, & in ſe recondet, verùm quod magis facit ad perfectionem, propiùs ipſi DEO, ſivè *Archetypo Mundo* concedit, ac qui ad imaginem DEI creatus eſt immediatè ſuo principio Exemplari, & prototypo adhæ-

rebit, eique conjungetur: quò rationalis animus intelligat non alium ad finem ſe creatum, quàm ad contemplandum Naturæ univerſæ opificem, orbis univerſi architectum & Dominum; *Mundum*, inquam, *Archetypum* Deum optimum, maximum, ſempiternum, ineffabilem, incomprehenſibilem, qui eſt unus omnia & omnium, quę ſunt, primordium, primus, & noviſſimus, α & ω, principium, medium & finis Univerſæ Creaturæ, ad illum inquam unicè diligendum, laudandum, adorandum, colendúmque cognoſcat.

Conſectaria.

Quomodo quodlibet ſit in quolibet.

I. Ex hactenùs dictis perſpicuum fit, quomodo illud Veterum Epiphonema: *Quodlibet eſt in quolibet*, intelligendum ſit. Sicut enim Mundus Archetypus (ut in Schematiſmo patet) omnia continet, ipſique Univerſum ineſt, atque ità ineſt omnibus, ut ipſi inſint omnia: hinc quodlibet in quolibet eſſe, palàm fit. Nam omnes rerum omnium ideæ, cùm in ipſo Ideali Mundo ſint ipſe DEUS, & porrò ipſe DEUS omnibus inſit, omnia quoque complexu ſuo teneat: ità omnia in DEO ſunt ipſe DEUS, & DEUS in omnibus eſt omnia. *Rursùs* omne actu exiſtens in DEO eſt actu omnia, actus autem eſt finis & perfectio potentiæ: Undè ſicùt in DEO immediatè exiſtit Univerſum, & in Univerſo & omnibus ità actu Univerſum exiſtit in quolibet. Indè ſequitur, quod dicere *quodlibet eſt in quolibet*, nihil ſit aliud, quàm dicere, Deum per omnia eſſe in omnibus, & omnia per omnia eſſe in DEO. Item cum Univerſum ita ſit in quolibet, ut quodlibet in ipſo, & quodlibet contractè id quod ipſum eſt contractè: Hinc ſequitur Quodlibet in Univerſo eſſe ipſum Univerſum, quamvis Univerſum in quolibet ſit diverſæ rationis, ſicut & quodlibet in Univerſo. Ità in DEO omnia DEUS, in Angelo omnia Angelus, in Rationali omnia ratio, in ſenſu omnia ſenſus, in plantâ planta, in ferro ferrum, in ligno lignum, &c. Adeò miranda eſt rerum unitas, ineffabilis, nec ullo verborum contextu explicabilis Naturæ connexio, mirabilis omnium concatenatio, obſtupeſcenda Univerſi æqualitas, quâ rerum Unitas, ſivè Univerſum eſt in pluralitate, & è converſo pluralitas in Unitate: ac quomodò res actu exiſtens non aliter ex eoipſo quieſcit, quià omnia in ipſo ſunt, & ipſa in DEO DEUS, ità quieſcunt omnia in DEO, & omnia in quolibet, & quodlibet in omnibus. Patet igitùr myſterium Epiphonematis, quo ſenſu ſit capiendum, *Quodlibet eſſe in quolibet:* nempe, Deum Optimum Maximum per omnia eſſe in omnibus, & omnia per omnia eſſe in DEO.

Chriſtus finis & ſcopus Univerſi.

II. Inſignis quoque ex allatis emanat Speculatio, quâ Chriſtum, ſivè Verbum Divinum totius Univerſi terminum, finem, & ſcopum contemplari poſſumus. Sicùt enim ultimum divini operis in infimo Elementari Mundo terminum conſtituimus Hominem, epitomen eorum omnium, quæ exiſtunt: Ità verè primariò *Chriſtus JEſus, DEUS-Homo* terminus eſt Univerſorum, ad quem Univerſitas Naturæ collimat: ipſe enim eſt centrum Univerſæ Naturæ, principium & finis omnium, *Alpha & Omega*, dicente D. *Paulo ad Col. 3. v. 11. Omnia & in omnibus Chriſtus. Ad Hebr. 2. v. 10. Propter quem omnia, & per quem omnia. Ad Col. 2. v. 9.* rursùs; *quià in ipſo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.* Et benè etiam *Salomon Prov. 16. v. 4. Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* Undè vides, quis Univerſi ſcopus, totius divini operis, & univerſæ naturæ terminus, Chriſti ſcilicet Humanitas, Deus-Homo, Verbum Patris, DEI Filius amantiſſimus, optimus, maximus; hinc unus omnia, & omnium, quæ ſunt, primordium, perfectio, complementum, finis, ſcopus omnium. *Portans omnia Verbo virtutis ſuæ, Hebr. 1. v. 3.* Principium, Medium, & Finis univerſæ creaturæ.

III. Patet etiàm, quomodò hæc progreſſio Geometrica 1, 3, 9, 27, inſigniter in quatuor Mundorum Schematiſmo eluceat, adeóq; hæc ordinatiſſimè dictis conveniat. Nam primus Mundus Archetypus reſpondet unitati, ſicut maximus circulus unicus eſt. Continet autem, & complicat hic majores tres circulos alios tribus reliquis Mundis creatis reſpondentes. Rursùs in his involvuntur novem minores circuli per deſcenſum inter ſe æquales, qui ſimiliter 27 minimos circellos implectunt, denotántq; totius Univerſi Entium gradus, & choros in diverſis novem ordinibus, ut meliùs vides in ipſo Schematiſmo. Hos omnes circulos ſi colligas ſummatim, invenies 40. Undè apparet, quàm aptè hæc progreſſio Geometrica in Univerſo complicetur, ac quomodò Tetractys myſteriũ juxta Advertendum II. ſuprà in Naturâ Univerſi comperiatur. Videre etiàm licet, quàm aptè Univerſum cum tripliciMundorum ſerie novem denariis, novem centenariis, novem millenariis, omnes minimis circellis comprehenſis diſtribuatur, quibus ſi totitem Unitates per majores circulos indicatas adjiciamus, millenarium ſimplicem per maximum circulum omnia complectentē, ambientem, & complicantem ſignatum deprehendemus. Ex quo rursùs patet, quod in Conſectario primò concluſimus, quomodò quodlibet in quolibet reperiatur; quomodò æqualis omnium connexio, progreſſio, conſtitutio: quomodò ſimillimus ubiq; Tetractys effluxus, & effuſio, ubique Unitatum comparatio. Quæ omnia ſi fortè obſcuriùs hoc loco pertractata ſint, ingeniis tamen ſagacibus ampliſſimam materiam præbent tàm altum Naturæ arcanum, ac myſterium totius Univerſi ſub dignitate Quaternarii ſtudioſiùs rimandi, & perveſtigandi. Quare filum hactenùs fuſiùs protractum reſcindamus, & ad alia progrediamur.

D 3 CAPUT

CAPUT XI.

Varia Mundi ſyſtemata recenſentur, & explicantur.

SYſtema Mundi hoc loco appellatur Coördinatio & Compoſitio magnarum Mundi partium, hoc eſt, Elementorũ, Stellarum tàm erraticarum, ſivè planetarum, quàm fixarum Cœlorúmque omnium quoad ordinem, ac ſitum tàm inter ſe, quàm reſpectu Centri Univerſi. Tria autem ſunt magis vulgata Mundi ſyſtemata, ut *Ptolomæi*, *Copernici*, & *Tychonis Brahe*; alia verò, quæ in paucis differunt, ad hæc referuntur, quæ ſigillatim jam explicare conabimur.

§ I.

Iconiſmus.

SYSTEMA MUNDI PTOLEMAICUM.

Syſtema I. Ptolemaicum undè dictum.

Hoc primum & antiquiſſimum ſyſtema Mundi, in quo terra immota ſtatuitur, circà medium Univerſi potiùs deberet dici *Pythagoricum*; cùm *à Pythagora* primitùs inventum ſit: Credibile autem eſt, ideò nominari *Ptolemaicum*, quod poſt ingeſtum ab *Ariſtarcho*, & *Philolao* commentum, de motu terræ circà ſolem, denuò à *Ptolemæo* inſigni Aſtronomo fuerit introductum, & pluribus perſuaſum.

Ejus ordo & conſtitutio.

In hoc itaque Schemate *Ptolemæus* Tellurem, ſivè globum terraqueum in centro Mundi conſtituit quieſcentem, ac omni motu deſtitutum. Suprà Globum terraqueum collocatur aër vaporibus, & halitibus permixtus, qui cùm ad paucorum milliarium altitudinem aſſurgant, Atmoſphæræ nomen eidem aëri impertiunt. Dein versùs Lunæ concavum Ignis Elementaris ponitur; reliqua ſubindè ſpatia, quæ ab igne aſſurgunt, in undecim ſphæras cœleſtes, ſeu cœlos dividuntur, hoc ordine. In infimo collocatur Luna, deinde Mercurius, Venus, Sol, Mars, Jupiter, Saturnus. In ſphærâ octavâ conſtituitur Firmamentum, in quo ſtellæ fixæ, ſeu inerrantes collocantur, quaſi ſuis locis hærentes, & firmatæ. Poſt has duas alias adhuc ſphæras erigunt Ptolemaici, quas cryſtallinas vocant, cœlos librationis, & trepidationis; primum ab ortu in occaſum, alterum à ſeptentrione in Auſtrum. Undecimam ſupremam ſphæram Primum mobile appellant, quod cœteris motum imprimat, & illos ſecum trahat.

Auctores hujus ſyſtematis.

Talis Mundi univerſi, ac comprimìs cœleſtium ſphærarum conſtitutio à pluribus fuit approbata, ac defenſa, ut *à Pythagora, Archimede, Chaldæis, Cicerone, Plinio, Ptolemæo*, plurimis Arabibus, Alphonſinis, Purbachianis, & communiter aliis usque ad *Maginum, & Clavium*; quorum tamen aliqui putârunt cœlos eſſe ſolidos, & realiter diſtinctos, alii fluidos ac liquidos, non quidèm reapſe diſtinctos in ſe, ſed tantùm quoad ſpatia, vel regiones, per quas cœleſtia corpora procurrunt, & circumvolvuntur.

Syſtema Platonicum.

Ad ſyſtema hoc vulgare immotæ terræ reduci facilè poſſunt alia quædam ſyſtemata, ab aliis paulò aliter ordinata quoad collocationem, ſitum, vel ordinem planetarum. Sic *Plato cum Ariſtotele, Eudoxo, Calippo, Theone, Gebro* poſuerunt Solem immediatè ſuprà Lunam, deinde Mercurium, Venerem, Martem, Jovem, Saturnum, & ſtellas fixas. Alii verò, ut *Porphyrius, Apulejus, Marſilius Ficinus, Auctor libelli de Mundo ad Alexandrum*, & quidam *Platonici* poſt Lunam ac Solem collocant Venerem, & deindè Mercurium reliquis priore ordine retentis; ac hujusmodi omnia ſyſtemata orbes totales planetarum Mundo concentricos faciunt, non item quod ſequitur, in quo orbes planetarum aliqui concentrici, aliqui excentrici ponuntur.

Syſtema Ægyptiacum.

Eſtque hoc antiquorum *Ægyptiorum ſyſtema*: ubi poſito in medio Mundi globo terraqueo, & circà ipſum aëre, deindè ponitur primum cœlum Lunæ, ſecundum Solis, tertium Martis, quartum Jovis, quintum Saturni, ſextum ſtellarum fixarum, atque ità omnes iſtiusmodi cœli concentrici ſunt terreſtri globo. Circà Solem verò, velut circà centrum collocantur Mercurii & Veneris Epicycli; ſed ità, ut Mercurius illum circumeat arctiore, Venus latiore gyro, atque adeò modò infrà, modò ſupra ſolem ferantur. Ex quo fit, ut juxtà hanc ordinationem Mercurius ſit aliquando terræ vicinior, aut remotior quàm Venus; aliàs verò Venus, quàm Mercurius terræ vicinior aut remotior. Fuit hoc ſyſtema Ægyptiorum, cui ſubſcripsêre *Vitruvius, Martianus Capella, Macrobius, Beda*, & *Argolus*, quorum ultimus tamen vult terram moveri circà proprium Centrum ab Occidente in Orientem.

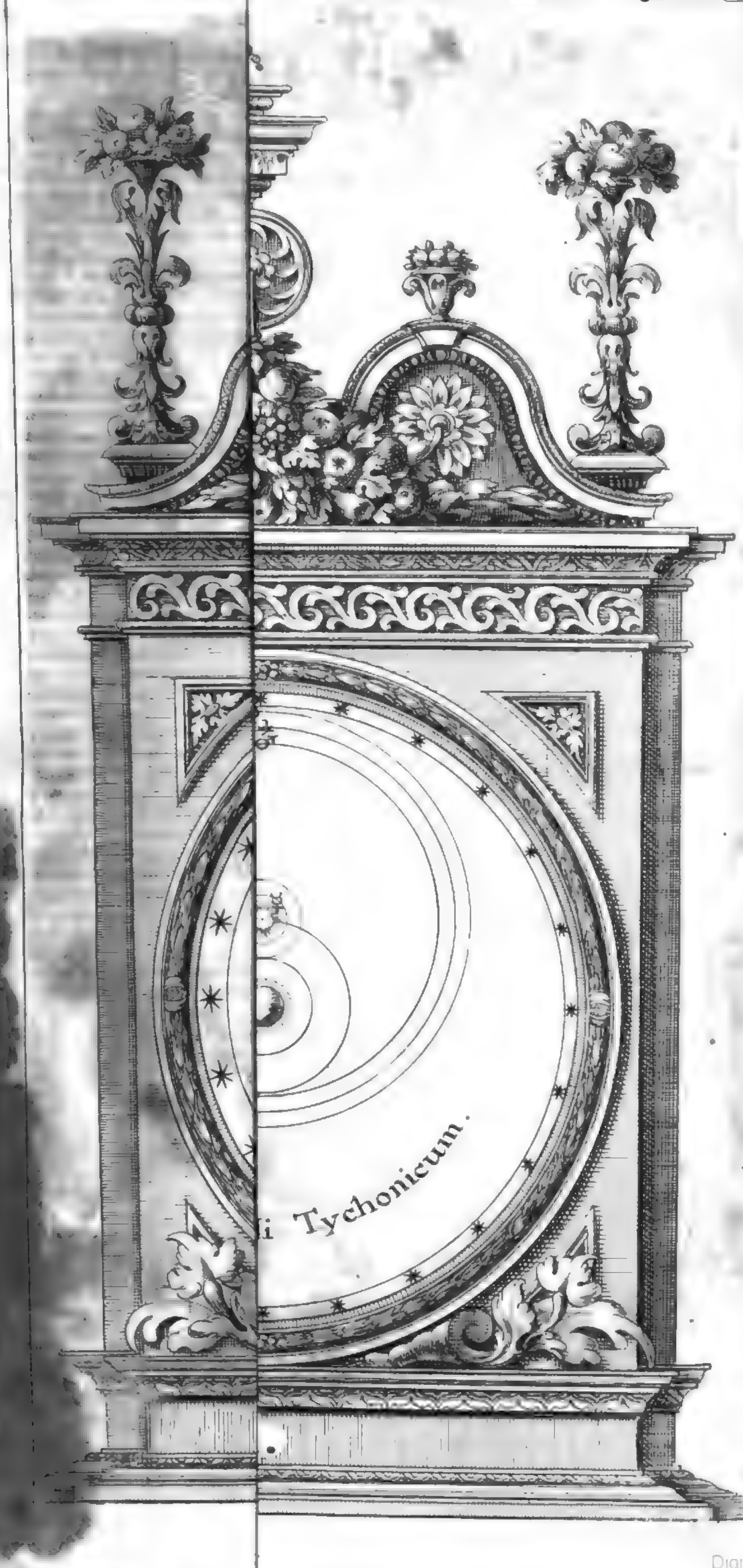
§ II.

SYSTEMA MUNDI COPERNICANUM.

Syſtematis Copernicani explicatio & Authores.

Syſtema hoc, quod ponit terram mobilem, ſolem autem & ſtellas fixas immobiles, dicitur Copernicanum à *Nicolao Copernico* Boruſſo Torunienſi Medic. Doct. & Canonico Fruenburgenſi, inſigni planè Aſtronomo, qui illud olim ex parte excogitatum *à Philolao Pythagorico*, & *Ariſtarcho Samio*, ac deindè reſuſcitatum *à Nicolao Cuſano*, tandem perfecit, ac plurimis argumentis, ingenioſisque hypotheſibus fulcivit; quem deinde ſecuti ſunt ex præſtantiſſimis Mathematicis *Galilæus, Keplerus, Mœſtlinus Schikardus, Cœlius Calcagninus, Stevinus, Landſpergius Rheticus, Rothmannus, Bullialdus, Deſcartes* cum ſuis Carteſianis, *Gaſſendus, Comes de Pagan*, ac alii hoc tempore penè innumeri maximè Acatholici, à quibus ſacræ Scripturæ teſtimonia parùm curari videntur. Ità verò Syſtema hoc ſe habet, ut ſequitur.

In cen-

Digitized by Google

Hujus ſyſtematis ordinatio. In centro Mundi ponitur Sol immobilis ſaltem quoad modum tranſlationis, & circà eum proximè Mercurius trimeſtri ferè ſpatio periodicam ſuam revolutionem abſolvens: Deindè Venus octimeſtri penè gyro. Exindè verò Tellus cùm totâ elementari ſphærâ in orbe annuo (ut vocant) annuam dierum $365\frac{1}{4}$. revolutionem ab occaſu orientem versùs peragit, ſimulque motum diurnum circà ſuum centrum etiam ab occidente in orientem ſpatio 24. horarum: Luna quoque ambit terram & Elementa menſtruâ revolutione. Deindè iterùm Mars circà Solem tanquàm Univerſi centrum biennii ſpatio, Jupiter intrà 12, Saturnus tandem intrà 30. annos revolutiones ſuas peragunt. Fixarum autem ſphæra ultima prorsùs immobilis eſt, & adeò vaſto intervallo à Saturni ſphærâ diſtans, ut terræ orbis annuus ſit puncti inſtar ad illam comparatus.

Terra habet duos motus. Terra itaque ſecundùm *Copernicum* duos habet motus, unum diurnum, qui viginti quatuor horarum ſpatio circà proprium axem ab occidente in orientem peragitur: & ab hoc motu Dies & Noctes proveniunt; atquè ità talis motus exequitur, quod primum Mobile in Ptolemaicâ hypotheſi, efficiendo nimirùm, ut omnia ſidera moveri videantur ab ortu in occaſum, modo haud prorsùs diſſimili, quo navis à littore recedens, aut ad littus accedens, efficit ut littus recedere, aut advenire appareat. Alius motus Terræ ineſt annuus ſcilicet, quo ipſa circà Solem ab occaſu etiam in ortum defertur juxtà ſucceſſionem ſignorum Zodiaci; quò fit, ut Sol in Mundi centro exiſtens immotus, & quieſcens, apparenter tantùm ſigna illa percurrere videatur, cùm reverà Terra ſit, quæ illa percurrat. Cùm verò ſpatium illud, quod inter Martem, & Venerem interjacet, ſatìs amplum ſit, ut inter iſtos Planetas Luna circumferri poſſit, duos quoque motus ibi peragit, unum Menſtruum, quo circà Terræ centrum volvitur, & ſuas illas phaſes manifeſtat: alterum Annuum, quo unà cum Terrâ tanquàm ejus pediſſequa Solem circuit, ut in Syſtemate meliùs apparet.

Quid Carteſius addiderit. Quarè inter Recentiores *Carteſius*, qui *Copernici* ſyſtema plurimùm illuſtravit, in varios velùt vortices aut turbines totum hoc Univerſum diſtribuit: ità ut tot ſint magni vortices, quot ſtellæ, & Sol una ſit ex ſtellis. Hic adeò centrum ſui vorticis occupat. Solem efficit materia primi elementi tenuiſſima, quæ eſt quietis impatiens: hinc Sol raptiſſimè circà ſe vertitur, atque eodem prorsùs motu Cœlum planetarium, & Planetas ipſos circumagit eò majori impetu, quò Solem viciniùs petunt. Alii autem Vortices minoris notæ circà Terram, Martem, Jovem, & Saturnum, & alios fortè Planetas torquentur; adeò ut Terra 365 vicibus circa ſe volvatur, dum ſemel circà Solem communi vertigine circumducitur. Satellites Jovis peculiarem cum ipſo Jove verticem conſtituunt, ut Saturni ſatellites cum Saturno. Sic Luna circà terram duodeciès & ampliùs volvitur, cùm Telluris globus ſemel circà ſolem gyratur.

Plura alia, quæ ſyſtema hoc concernunt, doctiſſimè pertractat *Dechales Aſtron. lib. 1. prop. 7. 8. & 9.* ubi etiàm argumenta prorsùs naturalia, & à fide nullo modo dependentia, ſatis etiàm utrimquè efficacia tàm pro hoc ſyſtemate, quàm contrà illud adducit, & latè exponit. Videri etiàm inter Recentiores poterit Clariſſimus *D. Du Hamel in Aſtron. phyſicâ lib. 2. cap. 5.* Item *in Phyſice ſuæ part. 2. tract. 1. diſſert. 1. cap. 5. Kircherus in Art. Magn. lib. 3. part. 1. cap. 1. qu. 1.* aliique plures. Nobis hoc loco ſufficit varia Mundi ſyſtemata ab aliis vulgata paucis tantùm recenſere, ac ſatiùs eſſe judicamus intellectum in obſequium fidei (quæ Terram immobilem, Solem verò mobilem ex pluribus Sac. Scripturæ locis declarat) captivare, quod & omnis boni & Chriſtiani Philoſophi eſt: quàm ingenioſa licèt, at dubia aliorum commenta ſectari, & acriter cum fidei neglectu propugnare. Undè etiàm bene *Du Hamel* ſcripſit in ſuâ *Phyſicâ* de hoc ſyſtemate: *Præſtat ignorare, quod ſacra Scriptura reticet, quàm impugnare, quod videtur docere: præſertim ſi nulla demonſtratio, nulla experientia contrarium perſuadeat.* Meritò ergò prohibitum eſt à Congregatione Rituum *Romæ* An. 1616, die 5. Martii de Mandato *Pauli V. Summi Pont.* & iterùm Anno 1633 die 22 Junii de Mandato *Urbani VIII. Summi* quoque *Pont.* ſi abſolutè, & non ut Hypotheſis aſſumatur.

§. III.
SYSTEMA MUNDI TYCHONICUM.

Syſtematis Tychonici ordinatio. Hoc ſyſtema à *Tychone Brahe* Nobili Dano præſtantiſſimo hujus, & præteriti ſæculi Aſtronomo ità excogitatum eſt, ut cum Copernicano, & Ptolemaico, ac potiſſimùm Ægyptiaco aliquid habeat commune. Quià quantùm ad partium Mundi digeſtionem cum Copernicano plurimùm convenit, niſi quòd Terram cum Elementis in centro Mundi fixè hærentem conſtituat; & circà eam primò Lunam, deindè Solem, demùm fixarum ſtellarum ſphæram gyrari faciat: atque adeò Terræ centrum etiàm centrum curſûs Lunaris, Solaris, & Sphæræ fixarum conſtituat. Reliquorum verò planetarum, ut Mercurii, Veneris, Martis, Jovis, & Saturni centra in ipſo Sole collocantur. Ut igitùr *Tycho* apparentem cœli motum, qui horis 24. peragi videtur explicet, *Ptolemæum* ſequitur, admittitque Terram in Mundi centro immotam, & circà illam totam cœlorum machinam ab ortu in occaſum abduci ac deferri primi Mobilis impetu. Ut verò planetarum phænomena explicet, cum Ægyptiis

ptiis ex parte, & totaliter cùm *Copernico* convenit: ſtatuens Soli tanquam Centro proximè Mercurium, & Venerem; remotius Martem, Jovem, & Saturnum circumduci; in medio verò intervallo Terram cum circumductâ ſibi Lunâ reperiri eâdem prorsùs menſurâ temporis, quæ à *Copernico* aſſignatur. Id etiam ſpeciale habet hoc ſyſtema, quod Mars in eo ità Solem ambiat, ut in oppoſitione cum Sole perigæus factus infrà Solem deſcendat, ejúsque orbem profundè ingrediatur, atque interſecet; adeòque propior fiat terræ, quàm ipſe Sol: deindè quod planetæ omnes, qui circà Solem rotantur, ità ab hoc abducantur, & circumducantur, ut Mercurius quidem & Venus ſuis circà ſolem gyris Terram nunquàm complectantur, reliqui tamen planetæ velut, Mars, Jupiter & Saturnus ſemper complectantur. Hoc ſyſtema amplexi ſunt imprimis *Longomontanus* inſignis Aſtronomus (addito tamen Telluris motu diurno circà centrum ſuum ab Occidente in Orientem) itèm *Scheinerus*, *Blancanus*, *Kircherus*, *Schottus*, & plerique *Patres è Societate JESU*.

Specialia in hoc ſyſtemate.

Syſtema Ricciolianum.

P. Joann. Bapt. Ricciolus tamen paulò aliter ordinat hoc ſyſtema, ut patet in ejus *Almag. Novo lib. 3. cap. 6. & lib. 9. ſect. 3.* nam omnia quidèm *à Tychone* ordinata retinet, exceptis orbibus Jovis, & Saturni, quorum centrum non ponit Solem, ſed Terram; indéque cenſet probabile, quià Saturnus duobus lateronibus, & Jupiter quatuor comitibus ipſum ambientibus ſtipati videntur eſſe planetæ primarii, & monarchiam ſuam in Mundo, ac cœlo exercere, non minùs ac Sol Mercurio, Venere ac Marte tanquàm Satellitibus ſtipatus in ſuo cœlo gyros ſuos peragere ſolet. Undè cum Jupiter & Saturnus ipſi ſuos ſatellites habeant, non videtur conveniens cenſeri debere inter Solis aſſeclas, ſicùt cenſentur Mercurius, Venus & Mars. Deindè videtur eſſe major connexio in eccentricitate Mercurii, Veneris & Martis cùm Sole, quàm Saturni & Jovis; præcipuè cùm hi duo usque ad orbem Solis non deſcendant ſicùt Mars: ſed, ut judicat *Dechales*, connexio, quam habent retrogradationis, & directionis Saturni & Jovis cum motu Solis debeat prævalere, ut is planeta ſolutus non ſit, qui reverà connexus obſervatur.

Atque hæc ſunt præcipua Mundi ſyſtemata, è quibus & mihi Tychonicum præplacet; cùm non tantùm Sacræ Scripturæ, ſed etiàm omnibus phænomenis cœleſtibus demonſtrandis valdè ſit conforme. Subticere tamen hìc non poſſum fuiſſe non ità pridèm *Pariſiis* in Galliâ ad Annum ſcil. 1644 evulgatum opus cujusdam Anonymi, in quo Author confiсto novo ſyſtemate planè exotico conatur evertere non tantùm *Ptolomæi*, *Copernici*, & *Tychonis* ſyſtemata, ſed & omnes, quotquot hactenùs Aſtronomiam coluerunt, plurimùm erràſſe demonſtrare tentat. Principia autèm habet tàm abſurda, & concluſiones indè deductas tàm falſas circà ſitum, motum, magnitudinem & diſtantiam corporum cœleſtium, ut ſtomachum mox vel parùm doctis ad primum intuitum commoveant. Quid enim magis heteroclitum ſtatui poteſt, quàm Solis regionem eſſe mundi ultimam, adeoquè Solem in ultimo Mundi ambitu verſari, ſtellas verò omnes firmamenti Terræ propinquiores eſſe? Ultimam verò eam regionem, in quà Solis curſus peragitur ab orbe noſtro terreno adeò mediocri diſtantiâ elongari, ut ſit tantùm 12 diametrorum terræ alta Mundi ſuprema regio, cœlique ſummus apex; cùm tamèn hanc diſtantiam, ſeu Mundi viſibilis magnitudinem debitè proportionatam eſſe ſtatuat 17 Semidiametrorum globi terreſtris ad ſalvanda phænomena. Atque ità Maximi Creatoris opera maxima, quæ alii ad ipſius gloriam & potentiam prædicandam, quantùm poſſunt, amplificant, in exilitate & anguſtiis iſte collocat, ut probet à DEO fabricata eſſe omnia in numero, pondere, & menſurâ, quasì verò etiàm cùm ingenti mole operum iſta ſtare non poſſint.

Lunam prætereà aſſerit poſt ſolem eſſe maximam, & multò majorem aliis quibusvis ſtellis, haud tamen majorem ipsâ Galliâ in terris: Solem item majorem quidèm totâ Terrâ, ſed tamen non ampliùs, quàm deciès; Lunam rursùs æqualiter diſtare à Terra & Sole. Plura alia non memoro, ne, ſi in tàm ineptis referendis diutiùs hærere velim, ipſe ineptire videar; & unicâ jam diſſertatione Doctiſſimi Viri *Petri Petit Monluciani* ad Clariſſimum Virum *de la Chambre* Regis Chriſtianiſſimi Archiatrum (ut refert eam *D. Du Hamel poſt Aſtronomiam ſuam phyſicam*) omnia hujus vertiginoſi cerebri fundamenta, ſeu potiùs commenta penitùs ſubverſa ſint.

Sed hæc, quæ pro[illegible]imus, præliminaria ſunt; nunc Speculam ipſam aſcendamus, & ad Mundi comprimis altiſſimum locum, ſivè Cœlum oculos vertamus, ut ea omnia, quæ ſcitu magis notabilia, & mirabilia ibidèm ocurrunt, amplè perluſtrare valeamus.

SPE[illegible]

SPECULÆ PHYSICO-MATHEMATICO-HISTORICÆ MUNDI MIRABILIS

Notabilium & Mirabilium

Sciendorum

SCRUTINIUM II URANO-COSMICUM.

Quo

Nimirum Superioris, ſivè cœleſtis ac ſiderei Mundi tractus, & in iis Phœnomena magis notabilia & mirabilia ſcitu deteguntur.

PROOEMIUM.

DE *Clazomenio* Philoſopho & Aſtronomo *Anaxagora* ſcribit diſſertiſſimus Judæorum *Philo*, eum, cum cœlum aliquandò attentiùs intueretur, aſtrorúmque mirabilem curſum admiraretur, cuidam ſciſcitanti, cur ità libenter ferret ſubdialia pervigilia? Reſpondiſſe: *ut cœli aſpectu fruar.* Volebat vir Sapientiſſimus, meo quidem judicio, his paucis indicare, Eos, qui cœleſtia ſcrutarentur & eorum aſpectu delectarentur, cœlo jàm in terris frui, & cœleſtem quandam beatitudinem hic obtinere. Quocircà hos bene etiam felices decantavit Poëta his verſibus: Lib de mundi in corruptibilitate.

Felices animæ! quibus hæc cognoſcere primis — Ovid. 1. Faſt.
Inque domos Superûm ſcandere cura fuit
Admovère oculis diſtantia ſidera noſtris,
Ætheráque ingenio ſuppoſuère ſuo.

Fuit ideò hæc non tantùm Antiquorum Sapientum, ſed & plurimorum Regum, ac Mundi Monarcharum præcipua cura, vultum oculóſque ad

Digitized by Google

alta cœli Theatra cum ingenuâ voluptate perſæpè erigere, mirarique curſus, & recurſus tot in orbem redeuntium ſiderum: Ideò Aſtronomico radio cœleſtes domos penetrare, conſtantes ſtellarum curſus, ortus, occaſus, mutuos aſpectus, & in hæc inferiora benignos influxus inveſtigare, verbo, ſiderali excellere ſcientia maluerunt, quàm opibus, potentià, provinciis & regnis. Hoc equidèm ſtudio præprimis claruit Mauritaniæ Rex *Atlas*, & *Atlanti* ſuppar *Heſperus*, ac *Mercurius* Nepos. Eidem ſtudio dediti fuerunt Reges apud Lacedæmonios *Lycurgus;* apud Perſas *Chosroës*; apud Ægyptios *Necepſius*, & *Ptolemæus* (quorum hic jamdudùm audit Aſtronomorum Phœnix) apud Tunetanos *Muleaſſes*, apud Siculos *Robertus*, apud Hiſpanos *Alphonſus* Caſtellæ Rex, qui Aſtronomiæ reſtaurandæ ergò non dubitavit aureorum quadringenta millia profundere. Etiàm inter Imperatores eidem ſtudio addicti fuerunt *C. Julius* Cæſar, *Germanicus*, *Claudius*, *Veſpaſianus*, *Titus*, *M. Antonius*, *Adrianus*, *Andronicus* major *Palæologus*, *Maximilianus I.* ac ter Auguſtus *Carolus*, cognomento Magnus. Taceo plurimos alios inter alios populos Reges, Principes & Magnates. Nunc autem poſtquam dirus ille habendi, & dominandi in terris ardor orbem penè infecit univerſum, ac hominum quorumvis oculos ad terrea bona deflexit, divina hæc ſtudia negliguntur, & paucos admodùm cœleſtium rerum obſervandarum cura exercet. Quin igitur caput in ſublime rerigimus, ut poſſimus admirari eum, qui fecit *in cœlo mirabilia magna nimis, qui extendit cœlum ſicut pellem*, ac velut in expanſo libro admirabilem ſuam nobis legendam præbet providentiam.

Námque haud excelſo radiantes æthere ſtellæ
  Se caſu nitidum ſic per inane movent.
Lege ſed immotâ ſapiens ceu condidit Auctor,
  Et certis vicibus convenienter eunt.
Nec tantùm præbent obſcuro lumina Mundo,
  Umbrarum tenebris nox ubi texit humum.
Sed vires etiàm rebus naſcentibus addunt,
  Quas gravido tellus parturit alma ſinu.

DIS-

DISQUISITIO I ASTROSCOPICA.

Qua Cœli ſiderei Phœnomena magis notabilia & mirabilia deteguntur, ac recenſentur.

MIra ſunt, quæ Veteres Philoſophi, & Aſtronomi de Cœlo ſidereo, ac de cœleſtibus corporibus, eorúmque ſubſtantiâ, naturâ, motibus, & defectibus commenti ſunt. *Leucippus Eleates*, ut refert *Laërtius lib. 9.* ex atomis vertigine circumactis & incenſis ſidera effici voluit: eáque ob celeritatem motûs igneſcere, Solem verò inflammari à ſideribus, Lunam paululum ignis habere: Solis item extimum eſſe circulum, Lunæ verò terræ proximum, cœtera ſidera media: Solis Lunæque defectus accidere, quod terra ad meridiem vergat, quæ ad Septentrionem ſunt, nivibus conſpergantur & pruinis algeant: Solem autèm raro deficere, Lunam ſemper propter circulos impares. Eodem *Laërtio* teſte *Heraclitus Ephesius* cœleſtia ſidera ſcaphas eſſe voluit per concavum ad nos converſas, in quibus evaporationes lucidæ concurrerent, flammámque redderent. Eſſe autèm lucidiſſimam, calidiſſimámque Solis flammam, aſtra cœtera remotiora: Lunam terræ viciniorem non per liquidum locum ferri, eòque minùs calefacere. Deficere autem Solem & Lunam, cùm ſcaphæ ad ſuperiora vertuntur, menſtruáſque figuras Lunæ fieri, dùm in illam ſensim vertitur ſcapha. Diem item & noctem, menſes & annos, annique tempora ſecundùm varias evaporationes fieri. Nàm liquidam evaporationem in Solis circulo inflammatam diem facere; denſam verò, noctem: atque ex lumine calorem augeri, æſtatémque perfici: ex tenebris humorem abundare, unde Hyems oriatur.

Anaxagoras ut refert idem *Laertius lib. 2. Plinius lib. 2. cap. 6.* & *Xenophon lib. 4. memor.* Solem ferrum candens, & ignitum, ac Peloponneſo majorem aſſeruit: vel certè lapidem eſſe ignitum. Cujus doctrinæ causâ etiam ab Athenienſibus eum morti adjudicatum eſſe dicunt: intercedente tamen *Pericle* ejus diſcipulo tantum in exilium actum. Lunam etiàm habitacula in ſe habere, & colles & valles edixit; ſidera principio quidem turbato, & confuſo motu ferri ſolita, ità ſecundum terræ verticem eum, qui ſemper apparet, ad polum verſari, poſteà verò inclinationem accepiſſe. Lacteum orbem reflexum eſſe ſolaris luminis non intermicantibus aſtris. Cometas errantium ſtellarum eſſe concurſum; flammas ex ſe emittentium, eóſque velut ſcintillas ab aëre vibrari. *Euripides Anaxagoræ* diſcipulus Solem auream galeam appellavit. *Epicurus*, aſtra, cùm oriuntur, accendi; cùm occidunt, extingui voluit, ut indicat *Cœlius lib. 24. cap. 13. antiq. lect.* perindè ac ſi quis diceret, cum ab homine conſpiciuntur, eadem naſci; cùm non videntur, emori. *Eudoxus Gnidius* omnium aſtrorum eaſdem vices quadriennio exacto redire putavit, undè etiàm non modò ventorum, ſed & reliquarum tempeſtatum ſimilem reditum accidere, Teſte *Plinio lib. 1. cap. 47. Nicetas Syracuſius*, ut ait *Theophraſtus*, Cœlum, Solem Lunam, Stellas, ſupera denique omnia ſtare cenſuit, neque præter Terram, rem ullam in medio moveri, quæ, cum circùm axem ſummâ celeritate ſe convertat, eadem effici omnia, quæ, ſi ſtante Terrâ Cœlum moveretur. Plura alia Veterum commenta de cœleſtibus Corporibus, & eorum motibus memorare nolo, ne objectis hic in limine Speculæ noſtræ tàm apertarum falſitatum monſtris Lectorem deterream. Aliter jam Recentiorem Aſtrophilorum ſagacitas ſentire cœpit, cum indefeſſo ſtudio, inquietioribus pervigiliis, audaciori & feliciori conatu, incredibili planè ſedulitate, ac diligentiâ cœlum novis machinis, & miro exactiſſimorum inſtrumentorum apparatu ſcandere didicit; ſicque certiora omnia per concordem Experimentorum ubivis terrarum inſtitutorum collationem deprehendit, quæ nunc etiàm in Epitomen congerere, & breviter, ut potero, Lectori Aſtrophilo recenſere conabor: præprimis tamèn conveniens erit, generaliora quædam ad planiorem omnium dicendorum intelligentiam præmittere, & quidèm ea, quæ terminos, & nomina quædam Aſtronomis circà explicandam Primi Mobilis doctrinam, & theorias Planetarum uſitatiora concernunt: Deindè verò ſingulorum corporum cœleſtium Phœnomena, ac experimenta in ſpecie, & denuò quæ eis omnibus, vel pluribus ſummatim conveniunt, brevi enarratione addiſcenda ſubjicere.

CAPUT I.

Notabilia ſcienda pro doctrinâ Primi Mobilis, & eorum, quæ cum ipſo moventur, exactiùs intelligendâ.

1.

Declinatio. DEclinatio ſtellæ, vel cujusvis corporis aut Phœnomeni cœleſtis, eſt diſtantia ejus ab Æquatore numerata in circulo maximo tranſeunte per polos mundi, & ipſum Æquinoctialem: eſtque duplex: *Auſtralis*, quæ in Auſtrum, & *Borealis*, quæ in Boream declinat.

Altitudo. 2. *Altitudo* eſt arcus circuli maximi verticalis inter Horizontem, & punctum ſtellæ in verticali interceptus. Eſtque duplex: *Meridiana*, ſive *maxima*, & *intermedia*. Altitudini opponitur Depreſſio.

Depreſſio. 3. *Depreſſio* eſt diſtantia arcûs infrà Horizontem numerata in circulo verticali ab interſectione Horizontis ad locum ſtellæ numerata.

Amplitudo. 4. *Amplitudo ortiva vel occidua*, quæ & latitudo Orientalis aut Occidentalis dicitur, eſt diſtantia Horizontis numerata in ipſo Horizonte, vel in aliquo ejus parallelorum (cujusmodi ſunt circuli altitudinum) inter punctum oriens, vel occidens, & Æquinoctialem intercepta. Undè meliùs definitur, *Arcus Horizontis inter Æquatorem, & punctum Oriens, vel Occidens contentus*. Duplex eſt, *Auſtralis*, & *Septentrionalis*.

Longitudo. 5. *Longitudo* eſt arcus Eclipticæ ab initio Arietis ad ipſum punctum Eclipticæ computatus; vel, ſi ſtella eſt extra Eclipticam, punctum illud ab interſectione maximi circuli per polos Eclipticæ ac per ſtellæ centrum tranſeuntis. Undè eſt diſtantia Eclipticæ ab eo puncto, quod vel ipſamet ſtella, aut ſimile quid in Eclipticâ conſtitutum occupat; vel circulus ejusdem longitudinis ſtringit numerata à principio vel totius Zodiaci abſolutè, quod eſt punctum aut initium Æquinoctii verni, vel ſigni cujusvis, intrà cujus ambitum continetur.

Latitudo. 6. *Latitudo* eſt diſtantia aſtri vel cujusvis puncti extra Eclipticam conſtituti ab ipsâ Eclipticâ in circulo longitudinis, ſivè ut alii volunt, latitudinis (qui ſcilicet tranſit per polos Eclipticæ, & punctum interſectionis ejusdem Eclipticæ) numerata. Undè latitudo nihil eſt aliud, quàm diſtantia arcûs intercepta inter punctum Stellæ, & punctum Eclipticæ in circulo maximo tranſeunte per duo puncta ſtellæ ſcilicet, & Eclipticæ, ac ejusdem polos. Duplex eſt, *Auſtralis*, & *Borealis*.

Aſcenſio & Deſcenſio. 7. *Aſcenſio & deſcenſio* dicuntur Arcus Æquinoctialis ab initio Arietis ſecundùm ſignorum ſeriem usque ad gradum dicti Æquinoctialis computatus, qui incipit aſcendere, vel deſcendere ſuprà vel infrà Horizontem eodem momento, quo ſtella aliqua aſcendit, vel deſcendit. Sivè eſt Arcus Æquatoris computatus à ſectione vernâ, ſivè ab initio Arietis versùs Orientem, usque ad illud punctum Æquatoris, quod ſimùl aſcendit ſupra Horizontem, aut infrà eundem deſcendit cum illo ſidere aut puncto Eclipticæ motu primi mobilis. **Recta, vel Obliqua.** Duplex eſt, *Recta* vel *obliqua*. *Recta* vocatur, cum quâ major Æquatoris arcus aſcendit, vel deſcendit. *Obliqua*, cum quâ minor. Idem eſt ac ſi dicas: Aſcenſio recta alicujus ſtellæ eſt arcus Æquatoris interceptus inter primum punctum Arietis, & gradum ejusdem aſcendentem in ſphærâ rectâ cum dictâ ſtellâ: Obliqua verò in ſphærâ obliquâ.

Differentia aſcenſionalis. 8. *Differentia aſcenſionalis* eſt differentia inter aſcenſionem rectam alicujus gradûs Eclipticæ, aut puncti cœleſtis, cujus cognoſcitur declinatio, & aſcenſionem obliquam ejusdem. Sivè eſt arcus interceptus inter punctum Æquatoris oriens cum eodem in ſphærâ obliquâ: Vel eſt arcus Æquatoris, quo vel Aſcenſio recta, vel obliqua ejusdem ſtellæ, vel aſcenſiones ejusdem generis diverſarum ſtellarum inter ſe differunt. Quò igitur major eſt obliquitas ſphæræ, eò major eſt differentia cœteris paribus.

Parallaxis. 9. *Parallaxis* eſt differentia inter locum, in quo videretur aſtrum è centro terræ, ſi terra eſſet diaphana, & inter locum viſum ejusdem aſtri è ſuperficiei terræ puncto aliquo ſpectati. Vel accuratiùs loquendo: *Parallaxis eſt differentia inter angulum, quo aſtrum aliquod diſtare videtur à Zenith ei, qui eſt in centro terræ, & angulum, quo videtur diſtare ab eodem Zenith ei, qui eſt in ſuperficiei terræ certo aliquo puncto*. Diſtare autem à Zenith, eſt magìs deprimi à Zenith versùs Horizontem. Undè ſi ſidus aliquod vertici incumbat, nullam patitur parallaxin: quò verò magìs à Zenith Horizontem versùs deprimitur, eò ſemper majorem habebit parallaxin: omnium autem maximam, cum ſidus erit ad Horizontem. Aſtrum etiam terræ propinquius ac vicinius majorem ſemper patitur parallaxin, quàm remotius cœteris paribus.

Refractio. 10. *Refractio* eſt deviatio radii luminoſi à lineâ rectâ ob inæqualem duorum mediorum denſitatem, ſed circa hanc

Notandum I. quod ſidus in Zenith poſitum nullam patitur refractionem, quia ejus radius perpendicularis eſt ad ſuperficiem Atmosphæræ, atque adeò idcircò infringi non poteſt; imò ultrà 45, & in ſtellis ultra 20 G. nulla eſt ſenſibilis [illegible]

ctio. Refractio autem Horizontalis eſt omnium maxima, quia tunc maximè obliquè radius luminoſus incidit in Atmoſphæram.

Differentia inter refractionem & parallaxin.

Notandum II. quod refractio Aſtronomica ſemper ſidus attollat, hoc eſt, illud exhibeat cum minori diſtantiâ à Zenith, quam reverà habeat. Locus nempè viſus ob refractionem altior eſt, quàm locus verus aſtri. Undè vides eam intercedere differentiam inter refractionem, & parallaxin, quod parallaxis deprimat aſtrum; Refractio verò illud attollat. Tria igitur ſideris loca diſtingui debent: primus locus eſt verus, in quo apparet aſtrum oculo in centro terræ poſito, & ibi nulla eſt refractio; quià radius incideret directus. Secundus eſt locus viſus directè, in quo apparet aſtrum oculo in ſuperficie terræ ſuppoſitâ æqualitate medii. Tertius locus eſt, in quo videtur aſtrum refractè ab eo, qui eſt in ſuperficie terræ. Refractio autem eſt hæc differentia inter duo nominata loca, quocircà duplex erit; Vel enim locus in quo videtur aſtrum, comparatur cum vero loco, in quo ſcilicet appareret ſpectatori in centro terræ conſtituto, & hæc *refractio ſimplex* dicitur; vel comparatur cum loco viſo ex puncto ſuperficiei terræ; & tunc *refractio* dicitur *compoſita*. Undè communiter Refractio eſt differentia inter locum viſum directè, & locum viſum refractè. Si ergò verum locum aſtri alicujus habere velimus, ſubtrahere debemus refractionem, quæ nimis extollit, & addere parallaxin, quæ nimis deprimit aſtrum. E contrà ſi ex tabulis locum verum Ex. gr. Solis habeamus, ut ex eo quæramus viſum, tollenda eſt parallaxis & addenda refractio.

Notandum III. Si duo ſidera eandem habeant veram altitudinem, quod terræ viciniùs erit, majorem patietur refractionem.

Ortus & occaſus ſiderum.

11. *Ortus & occaſus* ſiderum dividitur in *Aſtronomicum*, & *Poëticum*. Ille eſt Aſcenſio, vel deſcenſio, recta vel obliqua ſine comparatione ad Solem; hoc eſt, non conſiderando, ſivè tunc Sol oriatur, aut occidat, ſivè in meridie, aut alibi hæreat. Poëticus autèm habet comparationem ad Solem, & dividitur in *Coſmicum*, ſeu *matutinum*, *Acronycum*, ſeu *Veſpertinum*, & *Heliacum*, ſive ſolarem: qui ultimus denuò diſpeſcitur in *Matutinum* & *Veſpertinum*.

Coſmicus.

12. *Coſmicus* ſeu matutinus ortus eſt aſcenſus ſideris ſupra Horizontem Orientalem eo momento temporis, quo Sol ibidem oritur, ſivè videatur à nobis, ſivè non, ob viciniam Solis. Convenit omnibus ſtellis fixis, & planetis, exceptis iis fixis, quæ ſunt perpetuæ vel apparitionis, vel occultationis. Dicitur *Coſmicus* ſivè Mundanus, quià fit oriente Sole, quandò Mundi ornatus reſtauratur. *Coſmicus* ſeu matutinus occaſus eſt deſcenſus ſideris infra Horizontem Occidentalem eo momento temporis, quo Sol oritur ſuprà Horizontem Orientalem, ſivè tunc videatur, ſivè non. Convenit omnibus ſtellis fixis, quæ occidere poſſunt & elongari grad. 180.

Acronychus.

13. *Acronychus* ſeu Veſpertinus ortus eſt aſcenſus ſideris ſuprà Horizontem Orientalem illo momento temporis, quo Sol deſcendit infra Horizontem Occidentalem. Convenit illis tantùm ſtellis, quę à Sole Grad. 180. elongari poſſunt. *Acronychus* Veſpertinus occaſus, eſt deſcenſus ſideris infra Horizontem occiduum eo temporis momento, quo Sol eundem deſcendit. Convenit omnibus, quæ occidunt.

Heliacus.

14. *Heliacus* ortus matutinus eſt prima apparitio ſideris in Horizonte orientali paulò ante Solis ortum, ſub cujus radiis anteà latebat. Convenit omnibus, quæ ſunt tardiora Sole quoad motum proprium verſùs Orientem cujusmodi non eſt Luna. Veſpertinus eſt prima apparitio ſideris in Horizonte occidentali paulò poſt Solis occaſum, ſub cujus radiis anteà latebat. Convenit ſolùm iis, quæ ſunt velociora Sole quoad motum in Orientem; Cujusmodi eſt Luna, Venus, & Mercurius poſt conjunctionem cum Sole peractam in Apogæo Epicycli, & deſcenſum ab Apogæo; & quidem tunc Venus vocatur *Heſperus*, item *Heſperugo*. *Heliacus* occaſus matutinus eſt prima occultatio ſideris in Horizonte orientali ſub radiis ſolis vicini, & paulò pòſt orituri. Convenit iis ſolùm, quæ ſunt velociora Sole in motu proprio, nempè Lunæ, Veneri & Mercurio, quandò accedunt ad Apogæum Epicycli, & tunc Venus dicitur *Lucifer*, ſeu *Boſphorus*. Veſpertinus eſt prima occultatio ſideris in Horizonte occidentali ſub radiis Solis paulò antè infrà eum demerſi. Convenit omnibus, quæ ſunt tardiora Sole in motu proprio, non tamen Lunæ.

Præceſſio Æquinoctiorum.

15. *Præceſſio Æquinoctiorum* eſt motus, quo interſectio Zodiaci, & Æquatoris ſubindè orientaliorem ſitum reſpectu Stellarum fixarum acquirit.

Mutatio obliquitatis.

16. *Mutatio obliquitatis Zodiaci* (aliàs acceſſus & receſſus, item motus Trepidationis) eſt motus, quo puncta Eclipticæ ſolſtitialia Æquatori aliquandò propiora, aliquandò remotiora ſunt. Prior motus numeratur in Eclipticâ, hic poſterior in coluro Solſtitiorum.

Arcus Viſionis.

17. *Arcus Viſionis* vocatur à *Ptolemæo* depreſſio ſolis infra Horizontem requiſita ad hoc, ut aſtrum appareat in ipſo Horizonte.

CAPUT II.

De his, quæ ad Theorias Planetarum planiùs intelligendas faciunt, Notabiliora quædam referuntur.

Circulus eccentricus.

1. CIrculus Eccentricus dicitur ille, qui habet centrum à Centro Mundi diverſum. Epicyclus autem eſt circulus parvus centrum habens in peripheriâ alterius circuli deferens corpus planetæ.

Apogæum.

2. *Apogæum, Aux, ſumma Apſis* eſt punctum Eccentrici maximè diſtans à Centro terræ.

Perigæum.

3. *Perigæum ſeu ima Apſis*, oppoſitum Augis eſt punctum Eccentrici magis terræ vicinum.

Linea Apogæi.

4. *Linea Apogæi, linea Augium, linea Abſidum* eſt linea per centrum eccentrici, & per centrum terræ ducta, quæ in Apogæum & Perigæum cadit.

Locus Apogæi.

5. *Locus Apogæi*, diſtantia Apogæi, & longitudo Apogæi eſt arcus inter initium Arietis & Apogæum contentus.

Eccentricitas.

6. *Eccentricitas* eſt diſtantia centri eccentrici à Centro terræ, quæ comparatur cum radio Eccentrici; hoc eſt: dum inveſtigatur Eccentricitas, quæritur proportio, quæ eſt inter radium Eccentrici, & reliquum continuatum ad ipſum terræ centrum.

Motus æqualis.

7. *Motus æqualis* ille eſt, in quo æqualibus temporibus reſpondent arcus æquales.

Motus in conſequentia.

8. *Motus in conſequentia* dicitur ille, qui fit ſecundùm ſignorũ ſeriem, etiamſi in Eccentrico fiat, notatur cõmuniter his litteris S. S. S. Motus autem in præcedentia fit contra ſignorum ordinem aut ſeriem. Sic quia Aries præcedit Taurum & Taurus Geminos; ſi motus quis fieret ex Geminis in Taurum, & ex Tauro in Arietem, diceretur motus in præcedentiâ. Signari ſolet literis C. S. S. quæ ſignificant contra Signorum ſeriem.

Motus primus communis.

9. *Motus primus communis* dicitur, qui omnibus aſtris eſt communis, vi cujus etiàm deferuntur ab ortu in occaſum. Abſolvitur una revolutio ſpatio 24 horarum. Motus verò proprius particularis, vel ſecundus eſt, quo particulariter, & propriè planeta aliquis transfertur.

Motus medius.

10. *Motus medius* eſt motus Planetæ æquabilis: dicitur medius, quia inter incitatum, & tardum medius eſt; Cum enim planeta videatur percurrere Zodiacum inæqualiter (hoc eſt nonnunquàm velociter moveatur, ut verſùs Perigæum; nonnunquàm tardiùs; ut circà Apogæum) medius dicitur ille motus, qui inter utrumque poſitus eſt. Talis eſt motus planetæ in Eccentrico: Supponitur enim moveri æquabiliter in Eccentrico circà centrum ipſius Eccentrici.

Motus verus.

11. *Motus verus* eſt ille, quem nobis ex centro terræ planeta obſervatus videretur peragere.

Locus verus.

12. *Locus verus*, ſeu longitudo vera Planetæ eſt arcus Zodiaci interceptus inter initium Arietis & locum, in quo planeta videtur è centro terræ. Locus vero medius eſt locus planetæ, qui ſpectatur è centro orbitæ ſuæ, ſivè centro Eccentrici.

Argumentum.

13. *Argumentum* ſeu motus Anomaliæ eſt arcus Eccentrici inter Apogæum, & locum aſtri, ſeu planetæ interceptus. Vocatur *Anomalia media*.

Anomalia coæquata.

14. *Anomalia coæquata*, ſeu vera vocatur diſtantia vera Aſtri arcu ab Apogæo ad locum verum aſtri ſeu planetæ computato.

Proſtaphæreſis.

15. *Proſtaphæreſis* ſeu Æquatio eſt differentia inter locum verum aſtri & medium. Vocatur Proſtaphæreſis voce compoſitâ ex additione, & ſubtractione, quia aliquandò hæc addi debet loco medio, ut fiat verus, aliquando ſubtrahi à loco medio ut verus locus aſtri habeatur. Semper autem in ſemicirculo ab Apogæo ad Perigæum proſtaphæreſis ſubtrahi debet, ut ex loco medio verus habeatur, è contrà in Semicirculo à Perigæo ad Apogæum proſtaphæreſis addi debet, ut verus locus alicujus planetæ inveniatur. Ratio utriusque eſt, quia in ſemi circulo ab Apogæo ad Perigæum locus medius magis diſtat ab Ariete, quàm verus: In ſemicirculo verò à Perigæo ad Apogæum locus verus magis diſtat, quàm medius, undè hic additiva, ibi ſubtractiva eſt Æquatio.

Tranſitus Medii.

16. *Tranſitus medii* ſunt puncta in Eccentrico, quæ indicantur à perpendiculari ad lineam Apogæi ducta per Centrum terræ, ſuntque proſtaphæreſes maximæ.

17. *Longitudines mediæ* vocantur Eccentrici puncta, quæ 90 gradibus diſtant ab Apogæo & perigæo.

Revolutio vera.

18. *Revolutio vera* planetæ eſt motus ejusdem ab uno Eclipticæ gradu, donec ad eundem redeat. Hæc in ſole dicitur Annus.

Revolutio media.

19. *Revolutio media* eſt motus Planetæ ab uno Eclipticæ puncto donec ad idem redeat. Hęc revolutio in ſole dicitur medius Annus. Sunt omnes æquales.

Revolutio anomaliæ.

20. *Revolutio* aut *Reſtitutio Anomaliæ* eſt motus Planetę ab uno Eccentrici puncto, donec ad idem redeat: hoc eſt, ad æqualiter diſtans ab Apogęo. Quare ſi Apogęum moveatur in conſequentia, Revolutio Anomalię major erit, quàm Revolutio media: hoc eſt, tempus majus requiret; quià intereà, dum movetur Planeta, Apogæum illum ſequetur.

21. Quando *Anomalia* minor eſt grad. 180, Proſtaphæreſis ſubtractiva eſt; quando *Anomalia* eſt 0; nulla eſt. Quandò major eſt Grad. 180, additiva eſt.

22. *Motus verus* aſtri circà Apogæum tardiſſimus eſt; circà Perigæum velociſſimus, circà medios tranſitus, mediocris.

Scrupula proportionalia.

23. *Scrupula proportionalia* ſunt, quæ proſtaphæreſibus accedunt, vel decedunt ob ſitum Planetæ in ſublimiore vel inferiore parte Epicycli.

Exceſſus.

24. *Exceſſus* eſt, qui proſtaphæreſibus accedit ob vicinitatem majorem Planetæ vel Epicycli ad terram: proxima ejus cauſa vocatur diverſitas diametri, quia diameter circuli, in quo Planeta movetur, brevior eſt Planetâ, vel ejus Epicyclo terræ viciniore. Longior in remotiore, & in priore caſu proſtaphæreſin auget, in poſteriore minuit.

Commutatio.

25. *Commutatio* eſt arcus, quo linea motûs Solis & lineæ à Sole per Planetam ductæ inter ſe differunt in Zodiaco.

Aphelium.

26. *Aphelium* eſt punctum, in quo Planeta à Sole, quem circuit, eſt remotiſſimus: *Perihelium*, ubi eidem proximus.

Nodi.

27. *Nodi* ſunt puncta, in quibus circuli motuum ſeu Planetarum circulum Solis, ſeu Eclipticam interſecant. *Limites* ſunt puncta, in quibus Planeta, vel ejus circulus longiſſimè ab Eclipticâ diſtat in Boream vel Auſtrum: Undè etiam *Nodus Boreus* dicitur à Planetâ versùs limitem Boreum aſcendente, *Auſtrinus* autem, à quo versùs Auſtrum vadit.

Directio, Retrogradatio, &c.

28. *Directio, Retrogradatio, Statio* ſunt affectiones, propter quas Planeta dicitur vel *Directus*, vel *Retrogradus*, vel *Stationarius*. *Directus* dicitur, quandò ſecundùm ſucceſſionem ſignorum motu proprio incedens apparet. *Retrogardus*, quandò contrà. *Stationaribus*, quandò in eodem loco permanere videtur. *Statio* illa eſt vel *prima*, vel *ſecunda*: illa motum retrogadum antecedit; hæc ſequitur. *Statio* itaque contingit in confinio utroque motûs Directi & Retrogradi. *Prima* erit, quæ fit in ſiniſtro, ſeu Orientali, aut priore ſemicirculo Epicycli, aut in tranſitu à motu Directo ad Retrogradum: ... hæc in tribus ſuperioribus Planetis vocatur Matutina; quia ſequitur exortum matutinum, cùm poſt conjunctionem cum Sole tendunt ad oppoſitionem. In inferioribus autem dicitur Veſpertina; quià fit, quandò Veſpertini ſunt, nempè poſt conjunctionem Apogæam, dùm deſcendunt ad Perigæam. *Statio ſecunda* fit in dextro, ſeu Occidentali ſemicirculo Epicycli, ac in tranſitu à motu Retrogrado ad Directum. Dicitur etiàm in tribus Superioribus Veſpertina, & fit, cum poſt oppoſitionem tendunt ad conjunctionem: In Inferioribus autem vocatur Matutina.

Velocitas, Tarditas, Mediocritas.

29. *Velocitas*, *Tarditas*, *Mediocritas* dicitur à comparatione Medii motûs ad verum: Undè cum Verus motus Medio velocior eſt, planeta dicitur curſu auctus, ſeu velox: ſi verus motus minor; ſivè tardior eſt medio; dicitur planeta curſu minutus: ſi denique uterque, verus & medius, æquales; Planeta dicitur mediocris curſu. *Mediocritas* accedit Planetis circa mediarum longitudinum tranſitus. *Tarditas* verò ſ. Planetis minoribus in inferiore parte Epicycli; Velocitas in ſuperiori medietate Epicycli.

Planeta auctus numero.

30. *Auctus numero* dicitur Planeta, quandò æquatio, ſeu proſtaphæreſis eſt additiva medio ſcilicet motui, ut verus habeatur. *Diminutus* autèm *numero* dicitur, quandò ſubtractiva.

Auctus lumine.

31. *Aucti* lumine dicuntur Planetæ, quandò poſt conjunctionem cum Sole, Sol ab ipſis (ut tribus ſuperioribus) aut ipſi (ut inferiores) à Sole recedunt, & magis magiſque fiunt conſpicui. *Minuti* verò lumine dicuntur, quando poſt ſuperatam longiſſimam diſtantiam Soli fiunt propinquiores. *Hypauchi* ſeu combuſti dicuntur, quandò ſunt ſub radiis ſolaribus, ut ideò ob Solis fulgorem lumen eorum evaneſcat.

Orientalis & Occidentalis.

32. *Orientalis* ac matutinus dicitur Planeta, quandò manè oritur ante Solem: *Occidentalis* ac Veſpertinus, quandò veſperi poſt Solis occaſum pariter occumbit. *Pernox*, ſive *Acronychus*, quando in principio noctis, ſive Sole occidente Horizontem orientalem aſcendit, & totâ nocte fit conſpicuus.

Epocha.

33. *Epocha* vocatur radix motuum cœleſtium, ſivè tempus, a quo motus illos numeramus.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT III.

SELENO-SCOPIUM PHYSICO-MATHEMATICUM.

Quo Lunaris Corporis natura, Virtus, aliaque circà ipſum præcipua phænomena, & experimenta perluſtrantur & exponuntur.

MUlta èaque mira de Lunaris Corporis terreſtri atque Elementari ſphæræ viciniſſimi naturâ, compoſitione, motu, defectibus, & phaſibus, aliiſque phænomenis comperta nunc habemus, quæ ſingulari diligentiâ, accurato planè ſtudio, indefeſſo labore, curâ, & vigilantiâ per Recentiorum Aſtronomorum factas obſervationes, Teleſcopii potiſſimùm ſubſidio, aliorúmque inſtrumentorum apparatu, de cœlo deducta ſunt, quæ ipſa nunc paucis in medium afferre & breviter recenſere libet.

§. I.

Obſervationes & Doctrinæ de Corpore Lunari, ejus ſtructurâ, lumine, virtute, ac fine principali.

Lunaris Corporis compoſitio.

1. Lunam imprimis compertum eſt, eſſe Corpus cœleſte, denſum, ſolidoliquidum, opacum, ſphæricum, ex ſuâ naturâ expers omnis luminis; aptum tamen ad Solis lumen ſiſtendum, & reflectendum; atque ità non tantùm ad Mundi ornatum, ſed etiàm ad ſummam utilitatem, imò maximam in Elementari Mundo provehendorum proventuum neceſſitatem à Providâ divinâ Mente conſtitutum.

Luna non eſt perfectè Sphærica.

2. Quamvìs autem Corpus hoc Lunare ſphæricum ſit & globoſum, non tamen eſt tale geometricè, ità ſcilicet, ut æquâ, politâque undique ſuperficie inſtar ſpeculi ſphærici præditum ſit: ſed aſperum & inæquale eſt, habens partes alias eminentiores, alias depreſſiores, & magìs ſubſidentes; undè diverſis maculis reſperſum cernitur. Numerus etiàm macularum in Schemate Langreniano Lunæ plenæ aſcendit ad 270, in Heveliano ad 550, in Grimaldæo ad 600. Veriùs autem mihi videtur copiam illarum macularum tantam eſſe, quæ præcisè hactenus determinari haud potuerit.

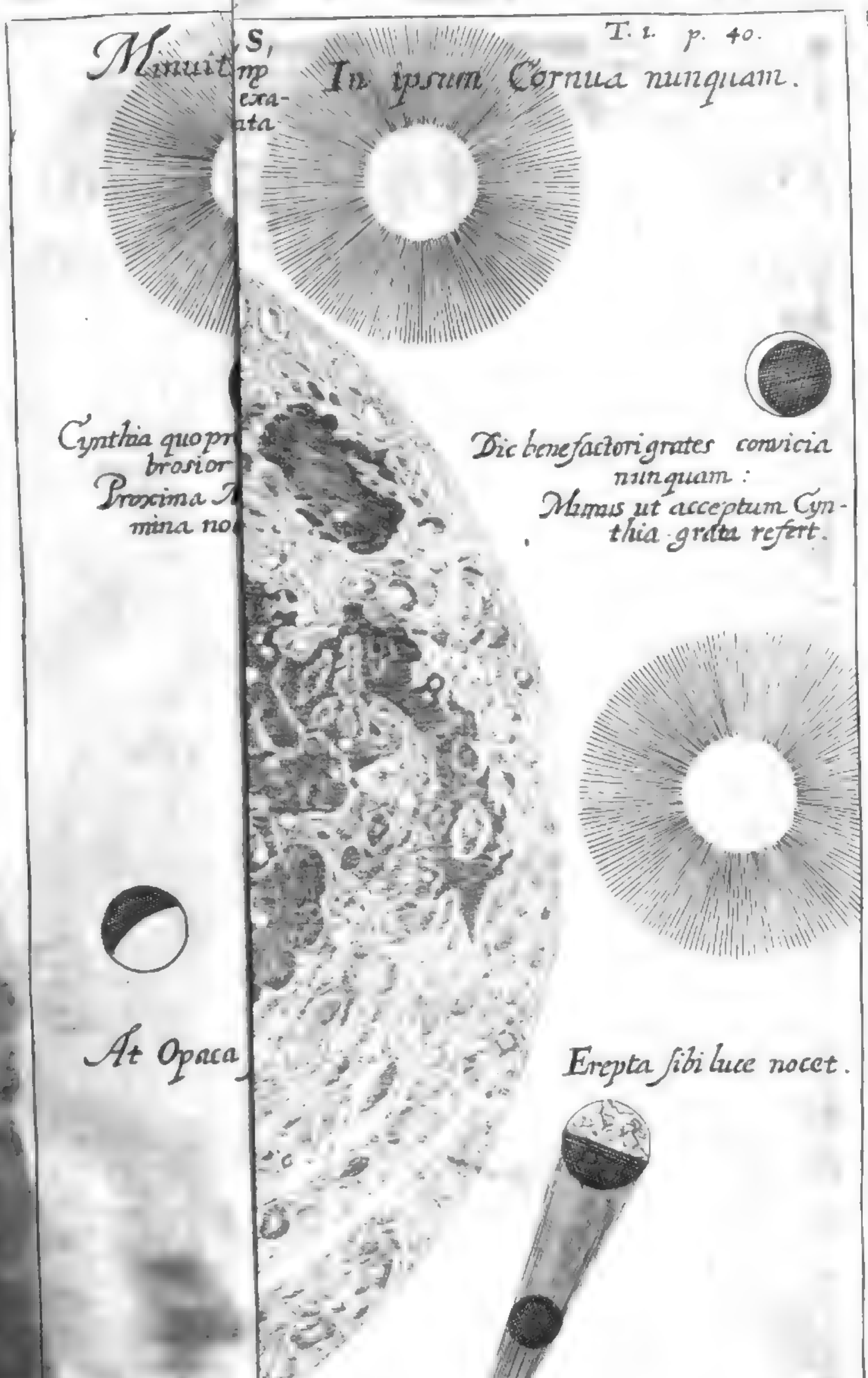
Conſtat partibus ſolidis & fluidis.

3. Lunam etiam ſolido-liquidam aut fluidam eſſe, ſivè ex partibus aliis ſolidis, aliiſque liquidis aut fluidis conſtare, probare videntur eæ ipſæ maculæ, quarum, quæ minùs illuſtres cernuntur, cenſentur eſſe fluidæ, adeoque lumen Solis imbibere, & ità minùs reflectere: quę verò partes magis illuſtres comparent; argumentum dant ſoliditatis & conſiſtentię majoris, quæ idcircò etiam aptiores ſunt ad lumen Solis reflectendum. Undè omninò veriſimile eſt, Lunam eſſe terraqueo globo perſimilem, ex terrâ & aquâ Lunari compoſitam; atque haud aliter, ac terra montibus ſolidis & variis partibus aſperis conſiſtentibus, item etiam maribus, ſinubus, & fluminibus, aliiſque partibus liquidis & fluidis conſtat: ità pari modo Lunam ex terrâ, velut partibus ſolidis, & aquâ Lunari, velut partibus liquidis compoſitam eſſe facilè credi poteſt. Quocircà etiàm Recentiores Aſtronomi (inter quos præcellit ſolertiſſimus omnis Aſtronomiæ Reſtaurator *Joannes Hevelius*) totam Lunæ plenæ faciem haud aliter, ac terreſtris globi planiſphærium conſtruxerunt, atque ut tabulæ Geographicæ à peritiſſimis Geographis delineari ſolent, ſimiliter etiàm Tabulam Selenographicam decircinando ac depingendo ſub aſpectum poſuerunt, duobus hiſce præcipuè obſervatis, ut primò Regiones & Inſulę cum omnibus ſinubus & angulis &c. unà cum adſcriptis ſtudioſè ad hanc rem conquiſitis nominibus ſecundùm veram, compertam menſuram proportionémque tàm longitudinis, quàm latitudinis accuratiſſimè delinearentur: deindè ut maria ibidem, lacus, fluvii, & paludes cum ſinubus, promontoriis ſcopuliſque &c. accuratâ operâ in debitâ ſervatâ proportione adumbrarentur: uti & reipsâ Oceanorum littora more Geographis uſitato certis lineis diſtincta, paludes itèm, ut factum, montes & valles, continentes à paludibus, ſtagnis, & maribus primo ſtatim intuitu diſcerni poſſent, oculis inſpectandum paterent. Vide figuram hic appoſitam.

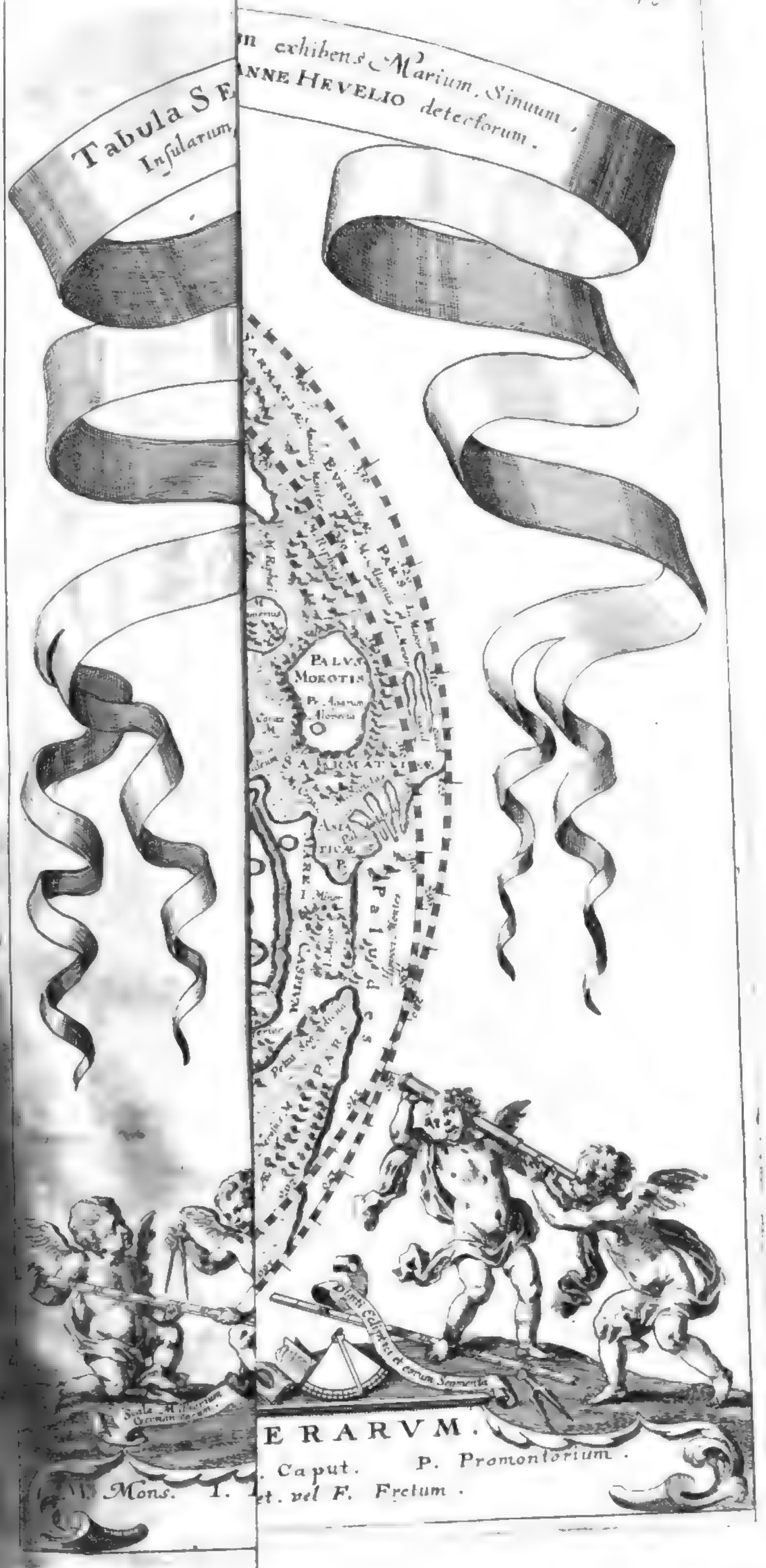
Montium Lunarium ſitus &c.

4. Quod etiàm meritò inter notabilia Lunaris Corporis phænomena recenſeri poteſt, demonſtrat expertiſſimus *Hevelius Selenograph. cap. 8.* Montes Lunares non eſſe exiguæ, ſed immenſæ planè altitudinis non ſolùm in proportione ad corpus Lunæ (quod juxtà illum 42 vicibus eſt Terrâ minus) verùm etiàm montes terreſtres longè excedere; quippè qui ad tres quartas milliar. Germ. ſivè tria milliaria Italica in altum aſſurgunt; cùm terreſtr[illegible] vix ad dimidium milliare in lineâ per[illegible]diculari eleventur. Inſuper docet ib[illegible] maximos eſſe montium Lunariu[illegible] [illegible]ra-

tus

Digitized by Google

Tabula S
n exhibens Marium, Sinuum,
Insularum,
ANNE HEVELIO detectorum.
PALVS MOEOTIS
SARMATICÆ
EVROPÆÆ PARS
ERARVM.
Caput. P. Promontorium.
Mons. I. et. vel F. Fretum.

ctus quoad longitudinem in Lunâ, qui nempe inſtar montium terreſtrium latè extenduntur, ità ut Mons Lunaris, Ipſi *Taurus* dictus, continuâ ſerie ad 170 milliaria Germanica excurrat: Mons *Sephar* ad 150 mill. germ. Mons *Apenninus* ſuprà 100 mill. Germ. ità ut jure affirmari poſſit montes in Lunâ celſiſſimos, valléſque profundiſſimas & ſpatioſiſſimas extare. Ridiculum tamen eſt, quod refert *Schottus in Techn. curioſ. lib. 6. cap. 7.* fuiſſe aliquandò artificem natione Gallum, Authorem navis illius Roterodamenſis, quæ Fulmen maris dici, & ſub undis marinis progredi debuerat (qui Eminentiſſimo tunc noſtro hìc Principi & Electori *Joanni Philippo* operam in rebus Mechanicis obtulit) inter alia verò etiam aſſeruiſſe tubo ſpecillum ſe conſtruxiſſe, quo Lunam non ſolùm cavernoſam, atque montoſam, ut alii, ſed alicubi prorsùs pertuſam, ac perviam deprehendiſſet, adeò ut per patentia foramina cœlum ipſum ac ſtellas perſpexiſſet: riſiſſe porrò merito ſagaciſſimum Principem hominis jactantiam & aliò dimiſiſſe.

Luna proprium lumen non habet.

5. Luna proprium lumen non habet, ſed mutuato à Sole lumine, reflexóque ejus ſplendore fulget. Undè etiam in periodicâ ejuſdem revolutione incrementa, & decrementa luminis pro aliâ & aliâ ad Solem, terrámque poſitione enaſcuntur.

Lumen ſecundarium in Luna unde proveniat.

6. Licet autem Luna à Sole illuſtrata lumen ſuum primarium obtineat; ſecundarium tamen aliud lumen in eâdem deprehenditur, & illud quidem maximè perdurat uſque ad ſextum à conjunctione diem, neque ante 24 diem revertitur. *Hevelius tamen Selenogr. cap. 12.* tempore primæ Quadraturæ illud lumen ſecundarium modò planè evaneſcere notavit: quamvis etiàm aſſerat, ſe tubo optico artificioſo adjutum illud ſecundarium lumen poſtridiè primæ quadraturæ Lunæ adhuc vidiſſe & integrum diſcum ejus haud obſcurè potuiſſe apprehendere. Eandem quoque proportionem obſervat decreſcens Luna; Mox enim poſt ultimam quadraturam hæc ſecundaria lucula ſeſe primùm denuò exerit: Dehinc autem magis magisq; creſcit, & quotidiè fit evidentior, ità ut ab ultimâ quadraturâ uſque ad primam ſubſequentem cerni poſſit hoc diſcrimine, ut quò phaſes Lunæ auctiores ſunt, eò minùs & debiliùs, quò autem phaſes ſunt minores, eò majus & robuſtiùs hoc lumen compareat. Volunt autem hoc ſecundarium lumen oriri à terræ hemiſphærio illuminatio. Undè benè explicatur, quomodò hoc lumen ſecundarium majus ſit propè Novilunia, quàm propè & poſt quadraturas, cum in primis phaſibus Luna à toto ferè terræ hemiſphærio illuminetur, & quò longiùs à Sole recedit, eò à minore ſegmento, ità ut in quadraturis à medietate tantùm hemiſphærii illuminari & valdè oblique lumen excipere queat; adeóque mirum non ſit, quod evaneſcat. In totalibus etiàm Solis eclipſibus apparet hoc lumen in Luna, ſubobſcurè tamen, eò quod umbra cadat in hemiſphærium terræ Soli obverſum, eíque multùm luminis præripiat.

Umbrarum in Luna variatio.

7. Cùm in Lunâ dentur plures eminentiæ, & partes montoſæ valdè proſtantes; fit ut pro ſitu corporis Solaris & radiorum ſolarium ad Lunam incidentia ab eminentiis illis umbræ etiàm diverſimodè projiciantur. Sic creſcente Lunâ, cum ea magis ad Orientem vergat, quàm Sol ipſe, omnes umbræ in Corpore Lunari verſus ortum diriguntur. Contrà Lunâ decreſcente, cum ea magis ad Occidentem deflectat, Sol in occaſum omnes umbras porriget. In Pleniluniis nullæ ferè umbræ cernuntur, cùm Sol partem nobis obverſam ſuâ luce compleat: & quià circà Lunæ margines extant montes; ex eâdem parte à nobis cernuntur, quæ à Sole colluſtrantur: partes autèm umbroſæ tam noſtros fugiunt oculos, quàm Solem ipſum. In quadraturis autem fiunt umbræ diſtinctiores, cùm in eam partem diſci Lunaris umbræ diriguntur, quæ oculis noſtris magis expoſitæ ſunt.

Paradoxum de illuſtratione Lunæ.

8. Paradoxum videtur, quod Luna nunquàm minùs à Sole illuſtretur, quàm cùm plena eſt, & nunquam magis illuſtretur, quàm cum in conjunctione nobis obſcura eſt. Nam cùm Sol multò major ſit Lunâ, Luminoſum autèm majus eò minorem partem ſphæræ minoris illuſtret, quò longiùs abfuerit: clariſſimum autèm cùm ſit, Lunam Soli oppoſitam, ab eodem magìs diſtare, ideò etiàm pauciores ejus partes poterunt in plenilunio illuſtrari. Sicut autèm Luna nunquàm minore lumine perfunditur, quàm in oppoſitione: ità nunquam majori illuſtratur lumine, quàm in conjunctione: quia eo tempore Solis corpori videlicet Luminoſo majori maximè eſt propinqua; præſertim ſi in Apogæo fuerit conſtituta: túncque plures ejus partes illuſtrari poterunt, & ità Luna majori lumine perfuſa etiàm ampliùs fulgere poterit, etſi à nobis lumen hoc viſu percipi non queat.

Perfectum Plenilunium videri nequit.

9. Nullum unquàm à nobis cerni poteſt perfectum Plenilunium: cum enim ut ſit perfectum plenilunium, debeat Luna diametraliter Soli opponi, alioquin id, quod diſtabit à lineâ per centrum Terræ & Solis tranſeunte, deerit plenilunio. Sed quoties Luna diametraliter opponitur Soli, patitur eclipſin, nec propriè loquendo plena eſſe poteſt Luna. Ergò nullum unquam reſpectu noſtri cerni poteſt perfectum plenilunium. In pleniluniis tamèn communibus & ordinariis, licet luminare corpus habeat latitudinem unius, alteriusve gradûs, ità parùm deficit à plenilunio, ut hoc ſit inſenſibile; præcipuè cum Sol plus quàm hæmiſphærium Lunæ illuſtret, & nos minùs, quàm hemiſphæ-

miſphærium videamus (cùm oculus Spectatoris minùs in globo majori, quàm hemiſphærium contueri poſſit) undè nulla pars à nobis ſpectata in *L*unâ deficere lumine comperitur.

Quamdiu duret plenilunium. 10. Plenilunium apparens duas horas obtinet, ità ut cùm *L*una plena eſt, per duas horas talis compareat, nec aliquis in pleno orbe, aut ullâ ejus parte defectus adverti poſſit. Ratio indè eſt, quod in *L*unari globo plusquàm hemiſphærium videatur; Undè duæ ſaltem horæ requiruntur, donec limes ſegmenti viſi attingat limitem hemiſphærii illuminati. Negat tamen hoc *Keplerus in Aſtron. opt.* pag. 237. ajens: Nunquàm nec viſum eſſe, nec videri poſſe ullum plenilunium: tantum abeſt, ut unum plenilunium duas duret horas. Sed de hoc conſule *Hevelium Selenographiæ cap.* 26.

Novilunium verum & viſum. 11. Synodus vera, ſivè Novilunium verum cùm ſit tempus, quo lineæ â centro terræ ad centra Solis & *L*unæ ductæ in eodem ſunt circulo longitudinis, ità ut niſi obſtaret latitudo *L*unæ, una eademque linea centra Solis & *L*unæ centro terræ conjungeret: Synodus autem viſa, cum ſit tempus, quo alicubi quidem è ſuperficie terræ intuenti Sol & Luna in eodem circulo longitudinis, ſeu per polum Zodiaci tranſeunte ſpectantur: Idcircò notandum, quod Synodus viſa in quadrante Orientali reſpectu nonageſimi gradûs antecedat verum; eòquod parallaxis *L*unam promoveat in antecedentia, hoc eſt, ad partes magis Orientales, eámque Soli admoveat, undè citiùs cum Sole conjungi videbitur. Econtrà verò in Occidentali quadrante parallaxis *L*unam retrahet in antecedentia, atquè adeò Synodum retardabit. In nonageſimo verò gradu, cùm nulla ſit parallaxis longitudinis; Synodus vera & viſa eodem temporis memento coincident.

Cur variæ in Lunâ Phaſes. 12. Varii aſpectus, facies ac Phaſes Lunæ eo fine à Naturæ optimo opifice videntur eſſe ordinatæ, ut iis tùm vis *L*unæ, quâ omnia terreni globi humida afficiuntur, tùm lucis *L*unaris incrementum, aut decrementum ex nimio aliàs profectu, aut defectu noxium attemperetur. Rectè enim inquit ſagaciſſimus *Kircherus itin. Extat. 1. dial. 1. cap. 2. Ita Sol & Luna in hoc mundi theatro diſpoſita ſunt, ut Luna perpetuò Solaribus expoſita radiis calorem Solis humidæ virtutis ſuæ efficaciâ temperaret; & ne eâdem ſemper facie terræ ſuſiciem feriens, terram humoris ſui tumefactivi copiâ obrueret, faciem ſuam ità terreno globo obvertit, ut non ſemper plena, nec dimidia, ſed ſucceſſivo quodam lucis ſuæ decremento, nunc luce prorſùs deficiens, nunc reſumptis viribus aucta adducti humoris copiam minueret, aut ejuſdem defectum proportionato lucis augmento reſarciret. Eſt itaque Luna ità conſtituta, ut tantùm nobis ex tenebroſæ faciei ſuæ parte menſtrui ſpatii decurſu obverteret, quantùm ex lucidæ ſuæ partis facie: quemadmodum enim in plenilunio totam nobis faciem lumine imbutam; ità Novilunii tempore totam tenebroſæ faciei partem obvertit; hoc pacto in quadraturis dimidium lucis, & tenebrarum, nobis ex æquo offert: in ſextili pariter aſpectu tantum nobis tenebrarum, quantum in tuberoſâ illuſtris Lunæ facie exhibet, ut ſic partitis veluti juribus terrenum corpus in æquâ lucis & tenebrarum, caloris & frigoris, rarefactionis & condenſationis proportione in ſuo vigore conſervaret. Quod enim lux Lunæ in terrâ diſſolvit, hoc frigus influxu ſuo ſtringit; quod illa diſgregat, hoc iterùm congregat; quod illa nimiâ ſuâ tepiditate labefacit, hoc à putredine conſervat.* Hæc fuſè admodùm, ſed benè *Kircherus*, quibus aliquid addere, vel demere nefas.

Lunæ diſtantia à terrâ & hinc ejus magnitudo ſupputata. 13. Aſſumptâ Lunæ minimâ diſtantiâ à terrâ Semidiametrorum terræ 50. & ejus Semidiametro apparente in Perigæo cum *Ricciolo* adhibita minut 16. Secun. 45. conſequens eſt ex factâ ſupputatione, quâ ut ſinus totus ad ſinum. min. 16. ſec. 45. ſeu 486½, ita 50. ſemidiametri terræ ad Semidiametrum Lunæ. Semidiameter ergò *L*unæ ſe habebit ad Semidiametrum terræ ut 24 ad 100. ſivè erit propè quarta pars Semidiametri terræ. Hoc poſito, ſi jam Lunæ ſoliditas, ſivè magnitudo inquiratur; aſſumpta igitur ratione ut 24 ad 100, vel meliùs ut 25 ad 100, ſive ut 1 ad 4, quam habet diameter Lunæ ad diametrum terræ, ſi continuentur hi numeri ut 1 ad 4, ita 16 ad 64: continebit terra Lunas 64. Verùm alii aliâ procedunt methodo & calculo, & aliam deſignant magnitudinem, ut ità abſolutè quid certum definiri nequeat. Lunæ diſtantiam à terrâ, & ejus corpulentiam juxtà *Tychonem* vide infrà.

Vapores lunares & hinc nata atmoſphæra. 14. Docet *Kircherus lib. ſupra citat. cap. 1.* Vapores etiàm ex Lunâ in circumſtans ſpatium æthereum exhalare, verùm illos adeò exiles, & ab omni terreſtri fæce depurgatos eſſe, ut in nubes congelari non poſſint: Cùm & ipſæ aquæ lunares limpidiores ſint terreſtribus aquis. Quià tamen [illegible] ſpatio ſuperficierum agglomeratione aliquantum condenſantur, hinc & atmoſphæra Lunam circumdare deprehenſa eſt. Vapores etiàm hos lunares roſcido äëri ſub æſtivo crepuſculo antè Solis ortum in terræ ſuperficiem diffuſo perſimiles dicit, atque in oppoſitâ quidem Lunæ ſuperficie gravitate ſuâ continuò decidere, eámque irrorare in illuminatâ verò Lunæ facie mox à ſolarium radiorum efficaciâ diſſolvi, & in tenues auras abire.

Virtus Lunæ appropriata globus. 15. Virtus Lunæ ſpecifica ejus globo indita potiſſimùm in humorem telluri infuſum diffunditur. Licet autèm Lunæ corpus per ſe torpidum ſit, & admodùm frigidum ac humidum, mox tamen ut calidis vivifici Solis radiis incaleſcit.

Nec

vires ſuas protinùs exerit, & facilè avehi permittit; quæ cum in humidum terræ ſubjectum ordinantur; illud confeſtim rarefaciunt, ampliant, dilatant, ac fœcundant nunc plùs, nunc minùs pro ſitûs Lunæ in ſuo circulo ratione. Ità videmus maria intumeſcere, ſuóſque fluxus & refluxus reciprocare; incrementa, aut decrementa humoris in fluminibus, lacubus, fontibus, aliiſque præhumidis, & virtuti ſuæ addictis corporibus pro phaſium ſuarum, ſitûſque ratione concitare.

Lunaris Corporis finis & officia. 16. Lunaris globi à DEO Naturæ totius Architecto conſtituti finis principalis eſt, imprimis vicarias abſentis Solis partes in terræ globo illuſtrando ſubire; deindè menſes periodicâ ſuâ revolutione conſtituere, ac tempora diſcernere; ingentem prætereà ſolaris corporis æſtum, ne pertinaci ardore terraqueum globum torreat, exſiccet, atque penitùs exurat, innatâ frigiditate, ac humiditate ad æquam temperiem reducere; Tandem etiàm fœcundo ſuo profluvio terram irrorando omnia humida movere, ad peragendas rerum terreſtrium generationes diſponere; nec non continuo influxu promovere, ac etiàm conſtanti virtutis ſuæ propagatione perpetuò conſervare. Atque hic *influxus*, ut inquit *Kircherus lib. cit. cap. 2. eſt adeò terræ neceſſarius, ut eo ſublato illa in eſſentiæ ſuæ perfectione conſiſtere minimè poſſit, virtutis ſolaris efficaciâ mox in pulverem redigenda. Idem contingeret, ſi ſublata Solis virtute ſolius Lunæ arbitrio terra relinqueretur: Siquidem virtutis ejus efficacia in tantùm humoris copia exuberaret, ut totam terram humidi illuvione ſuffocatam deſtrueret.* Unde etiàm meritò à *D. Ambroſio in Hexam. Luna* dicitur *Mater roris, decor noctis, miniſtra humoris, maris dominatrix, menſura temporis, motrix aëris, æmula Solis.*

§. II.

De variis Lunæ motibus.

Motus communis. 1. In Lunâ varii conſiderantur motus ab Aſtronomis, ac comprimis duplex: *Communis* ſcilicet & *Proprius*. Quorum primus omnibus ſideribus communis eſt, vi cujus fertur Luna ab ortu in occaſum, ità ut ſi nullum alium haberet motum, intrà 24 horas ſuam circulationem ſimul cum aliis ſtellis abſolveret. Præter hunc autèm motum alium habet ſibi proprium, quo intra ſpatium 24 horarum 13 grad. 10 minut. 35. ſec. in conſequentia promovetur.

Nodi in puncto intersectionis Eclipticæ, & Circuli longitudinis. 2. Circulus maximus longitudinis Lunæ Eclipticam in duobus punctis interſecat; eſtque eidem inclinatus ad 5 gradus, ſivè facit cum Eclipticâ angulum 5 graduum. Puncta autem illa interſectionis *Nodi* vocantur, quorum unus, à quo Luna digrediens aſcendit versùs Signa Borealia, vocatur *Nodus Borealis, aſcendens, evehens*: Ab Arabibus *Caput Draconis*: Alter verò *Nodus*, à quo digreſſa Luna deſcendit verſus Auſtralia ſigna; vocatur *Nodus Auſtralis, deſcendens, deprimens*: Ab Arabibus *Cauda Draconis*. Duo autem puncta, quæ maximè ab Eclipticâ recedunt, & à Nodis abſunt 90. gradibus, appellantur *Limites*, quià ſunt meta evagationis Lunæ à Solis directo tramite, ab Arabibus verò & vulgò dicuntur *Ventres Draconis*. Hujus Arabicæ appellationis cauſa eſt, quod ſegmenta illa ſimilitudinem aliquam ſerpentum ſivè Draconum exprimant.

Motus Proprius Lunæ. 3. Lunæ motus proprius ab Occidente in Orientem contingit in Zodiaco, cujus etiàm latitudinem nunquàm egreditur, non tamèn movetur directè ſub Eclipticâ ſicut Sol, ſed interſecat eam circulo motûs ſui in punctis eclipticis, ut modò dictum. Motus autem integræ revolutionis, vi cujus intra 24 horas conficit grad. 13. min. 10. ſec. 35. abſolvitur per totum circulum diebus 27. hor. 7. min. 43. ſec. 5. Vocatur hæc Revolutio *menſis* Lunæ *periodicus*. *Menſis periodus.* Luna tamen etiàm non æquis emetitur Zodiaci ſigna paſſibus, ſed motu diurno vero modò decem, modò duodecim, modò tredecim & plures gradus complet, prout in Apogæo, vel Perigæo, in ſignis longarum, vel brevium aſcenſionum, in latitudine Auſtrali, vel Septentrionali fuerit.

4. Cùm ſingulis diebus Sol moveatur S.S.S. min. 59. Ideò Luna à Sole digrediens quotidiè removetur Grad. 12. min. 11. ſec. 26, ità ut intrà dies 29. hor. 12. min. 44. rursùs Solem aſſequatur. Dùm enim Luna circulum abſolvit, intereà Sol circiter Grad. 27. movetur, qui gradus reſtant percurrendi, ut denuò Solem aſſequatur. Vocatur periodus iſta *Menſis Synodicus*, ſivè *Conjunctionis*; eſtque dierum 29. hor. 12. min. 44. ſec. 3. Tert. 10. quart. 9. Dimidius menſis eſt dier. 14. hor. 18. min. 22. ſec. 1. Tert. 34. *Menſis Synodicus.*

Motus Apogæi. 5. Motus *Apogæi* Lunæ in ſuo circulo, qui fit in conſequentia, abſolvitur circiter Annis 9. conficit unam revolutionem diebus 29. hor. 13. min. ′18. ″18. ‴59. ⁗20. ⁗1. Vocatur hæc Revolutio *Menſis Anomaliſticus*. Longior eſt menſe periodico horis 5 circiter.

Motus in latitudinem. 6. Motus Lunæ in ſuo Circulo à Nodis, ſivè in latitudinem fertur in antecedentia, eſtque major motu Longitudinis. Periodus à Nodo ad Nodum vocatur Menſis Draconticus: abſolvitur dieb. 27. hor. 5. min. ′14. ″5. ‴14. & ità

Digitized by Google

		Grad.	Min.	Sec.	Ter.	Qua.	Qui.	Sex.
Motus	Diurnus Latitudinis eſt	13.	13.	45.	29.	28.	0.	0.
	Horarius Latitudinis	0.	33.	4.	24.	7.	55.	40.
	Diurnus Nodorum	0.	3.	10.	38.	9.	44.	0.
	Horarius Nodorum	0.	0.	7.	56.	34.	40.	0.
	Nodorum Anni communis	19.	19.	42.	9.	12.	40.	0.
	Nodorum Anni Biſſextilis	19.	22.	52.	47.	22.	24.	0.

Epocha Nodi Borei ab initio Anni 1644 ad mediam noctem fuit Sig. 5. Gr. 20. '17. ''13. '''19. ^{IV}4. ^{V}42. ſtyl. nov.

7. Lunationes in anno communi ſolent eſſe 12. Superſunt dies 10. horæ 15. Min. 11. ſec. 22. Epacta ſcilicet Anni Communis. Epacta verò Anni Biſſextilis eſt dierum 11. hor. 15. min. 11. ſec. 22.

Syzichiæ & quadratura.

8. Syzigiæ ſunt tempus, quo elongatio Lunæ eſt Sig. 0. vel ſignorum 6. præciſè: ſivè eſt tempus ☌ vel ☍ conjunctionis videlicet, aut oppoſitionis. Quadratura verò ſeu Dichotomia accidit cùm Luna 90 grad. diſtat à Sole.

9. Luna oriens heliacè & libera à radiis Solis communiter 12 gradib. à Sole diſtare debet: & quò tunc depreſſior fuerit Sol infrà Horizontem, Lunáque ſuprà Horizontem, eò meliùs & accuratiùs videbitur primùm corniculata.

Inclinatio & erectio Cornuum Lunæ.

10. Inclinatio cornuum Lunæ verò vocari ſolet, quotieſcunque extremitates cornuum, ſivè cuſpides Lunares ſunt in diverſo circulo verticali. Erectio verò cornuum vocatur, quoties cuſpides in eodem ſunt circulo verticali.

11. Maxima Lunæ proſtaphæreſis eſt Grad. 4. min. 58. Sec. 27. Maxima verò Solis Grad. 2. min. 1. Si addantur, fiunt Grad. 6. min. 59. ſec. 27. hanc differentiam conficit Luna intrà horas 13. min. 45. Igitur diſtare poteſt plenilunium medium à vero horis 13. min. 45. Luna igitur intrà tempus prædictum conficit motu latitudinis Grad. 7. min. 34.

Motus librationis in Lunâ.

12. Datur etiàm in Lunâ vertigo, ſeu aliquis motus librationis: quæ libratio Lunæ circà centrum ſuum ab occidentali ejus parte ad Orientalem, & è contrà perficitur. Deprehenditur hic motus ex ejus maculis, quæ nunc ad orientalem accedunt limbum, nunc ab eodem recedunt, & viciſſim, ità ut alternatim unâ accedente ad limbum ſuum altera ex adverſo recedat à ſuo. Imò obſervatus eſt non tantùm acceſſus & receſſus aliquarum macularum in Lunâ versùs orientalem & occidentalem limbum, ſed etiàm versùs Boream, & Auſtrum. Videatur *Ricciolus.* De hoc motu Librationis, & ejus periodo ità ſcribit *Hevelius Selenogr. cap. 8.* *Sicut Luna ſingulis menſibus ſigna duodecim cœleſtia motu proprio percurrit; ità & hic motus librationis Diſci menſtruo ſpatio abſolvitur: quatuordecim circiter dies uſquequò in ſignis deſcendentibus commoratur, retrorſùm libratur contrà Signorum ſeriem ab Auſtro Corum versùs, & partem Superiorem: rurſùs per quatuordecim circiter dies, cum Luna in ſignis aſcendentibus ſubſiſtit, antrorſùm fertur ſecundùm Eclipticæ ductum à Coro Euro Auſtrum versùs, qui motus hoc modo perennat, motúmque longitudinis in omnibus ferè concomitatur, illique planè ſeſe accommodat. Quod ſi Luna non ſimul motui latitudinis eſſet ſubjecta, ſed perpetuò ſecundùm longitudinem in Eclipticâ circumageretur, facilè & hic motus librationis intelligeretur: quià verò Luna ratione motûs latitudinis modò Boream, modò Auſtrum versùs exſpatiatur, Nodóſque variat; ſimiliter accidit, ut hic motus librationis eâdem ratione indiès varietur inſtar motûs longitudinis, & latitudinis, adeò ut ſingulis menſibus diverſimodè obſervetur, ut rariſſimè, ac non niſi poſt multos elapſos annos in ſimili conſtitutione ſpectetur.* Iſta *Hevelius.*

Singularia quædam mirabilia.

13. Inter ſingularia quædam mirabilia Lunæ recenſet *Prætorius in tab. Aſtroſcop. I.* eam bis coitum cum Sole in nullo alio ſigno facere, quàm in Geminis. 2. Non coire aliquandò in ♐ tantùm. 3. Noviſſimam verò primámque eâdem die vel nocte nullo alio in ſigno quàm ♈ conſpici, *id quoque paucis*, ut inquit, *mortalium contingit.* Sæpè etiàm eâdem nocte cornua Orientem & Occidentem reſpicere comperiuntur.

14. De Novemdecim annorum recurſu ſingulare quid etiàm notavit *Cardanus lib. de ſeptem ſtell. errat. tit. de Lunâ.* *Certum eſt*, inquit, *quod in decem novem annis propè locum, in quo fuerat Luna, eadem die atque horâ fermè redit, ut vix diſcrimen ſit trium partium & eſt inſigne: quo fit, ut unicuique mortali quædam ſimilia poſt 19 annos ſint exſpectanda.*

§. III.

De mirâ ac ſpecifica Lunæ virtute in variis rebus Geocoſmi commovendis.

Sympathia & conſenſus inter Lunarem & Terraqueum globum.

1. Mirabilis imprimis, ſi ritè conſiderare velimus, conſenſus ac ſympathia reciproca orta ex ſimilitudine & proportione quadam temperamenti inter utrumque globum Lunarem ſcilicet & Terraqueum intercedere comperitur; ità ut Lunaris globus cum Terraquei humido præ cœteris in cœlo ſideribus conſensûs leges exerceat. Patet hoc non tantùm in inanimatis, ſed & vegetabilibus, ſenſitiviſque ſubſtantiis, quin & in ipſis abditè reconditis humani corporis humoribus, qui ad Lunæ incrementum vel decrementum miras viciſſitudines ſubire ſolent.

Lunaris globi virtus.

2. Virtus autem Lunæ influxiva in terraquei globi ſubjecta eſt ſpecifica quæ

tamen

tas à totâ Subſtantiæ *Lunaris* ſimilitudine promanans, ſubtiliſſima, ac mirè (quibusvis etiam obſtaculis poſitis) penetrativa. Ità docet *Kircherus Mund. Subterr. lib. 3. ſec. 2. cap. 2.* Sic conchylia in ipſo fundo maris virtutem lunarem incremento ſuo ſat ſuperque teſtantur: Sic catharris obnoxii, etiàm inter denſiſſimos parietes concluſi affliguntur. Sic etiàm aquæ nonnullæ vitreis vaſis arctiſſimè munitæ, ad lunare incrementum ità concitantur, ut ebullire videantur.

Aqua Lunæ radiis expoſita ebullit.

3. Si pelvis ſivè catinus latior aquâ nitroſâ unà cum Sale communi mixtâ impleatur, & loco radiis lunaribus patulo ſerenis noctibus exponatur, videbis cum admiratione aquam ſtatìm incipere fervere & bullas agere, & tantò quidem vehementiùs, quantò luminaria viciniora fuerint locis tum oppoſitionis, tum conjunctionis: Quod non contingit, ſi aquâ communi, fontana, dulci & purâ catinus repleatur. Hinc ii, qui humoribus ſalſis, nitroſis, tartareisque defluxibus obnoxii ſunt, Lunæ vim præ reliquis potiſſimùm ſentiunt, utì podagorici, *Lunatici*, Hypochondriaci &c.

Aqua Lunæ incrementa exhibens.

4. Aqua ex Bismutho & Stolonibus Olivæ, ſimiliter & Mercurialis liquor unà cum undâ marinâ, ſi vitreo annulo cum alio canaliculo proſtante ſuperiùs aperto concludatur & radiis *Lunæ* exponatur, mirè incrementi, decrementíque portiones exhibebit. *Vide Kircherum loco ſup. cit.*

Mirum experimentum de pilis vituli marini.

5. Experimentum hoc ſe feciſſe, & ſæpiſſimè ab aliis obſervatum fuiſſe refert *Ganzalus Ferdinandus d' Oviedo in ſua hiſtoria univerſali Americæ lib. 13. cap. 6.* Si quis corium *Lupi marini*, ſivè phocæ *Lunæ* radiis exponat, videbit pilos hujus animalis ad incrementum *Lunæ* ſurrigi, & quod ampliùs fluxûs & refluxûs maris leges perfectè ſervare. Confirmat *Olaus M. lib. 6. Hiſtor. Septent. cap. 6. de Lupomarino.*

Luna plena quomodo maris motus vehementior contingat.

6. Etſi *Luna* ex ſe, & ſuâ naturâ frigidi, humidique ſit temperamenti: Fit tamen, ut communicatis à Sole radiis ipſa humiditas & frigiditas ità temperetur, ut nec frigore, nec calore exceſſivo, ſed tepore quodam imbuatur. Ex hoc autem tepore qualitas *Lunæ* admodùm nitroſa & flatuoſa, quæ æſtûs marini cauſa ſolet eſſe juxtà *Kircherum loc. cit.* tantò in mare aget efficacius, quantò luminis, quod dictæ qualitatis veluti vehiculum quoddam eſt, majori copiâ mare percuſſerit. Cùm ergò *Luna* circà plenilunium *Lumine* communicato à Sole rectioribus radiis potentiùs feriat, vehementior quoque indè motus conſequi debet.

7. Obſervatum hactenùs fuit mare tribus aut quatuòr ferè diebus ante novilunium, & usquè ad tertium deindè diem poſt illud, ſicut & totidem diebus ante & poſt plenilunium maximè agitari, ac plurimùm intumeſcere, tantò quidem potentiùs, quantùm ipſa puncto conjunctionis vel oppoſitionis fuerit vicinior: reliquis verò diebus antè & poſt Quadraturam mare ob exilitatem communicatæ virtutis veluti quieſcere. In motu igitur menſtruo, ut hactenùs conſtanter obſervatum eſt, æſtus maris ità ſe habet. Tempore Novilunii mare omnium maximè tumet, fervesque usquè ad quartum ferè ætatis lunaris diem incluſivè; Nam â quarto usque ad ſeptimum notabiliter aquæ incipiunt decreſcere, ità ut die circiter â Novilunio octavo ſint humillimæ usque ad undecimum, & ab hoc usque ad decimum ſeptimum incrementum reſumunt; â decimo ſeptimo verò usquè ad vigeſimum ſecundum decreſcunt usque ad vigeſimum quintum, & hinc usquè ad conjunctionis tempus continua incrementa denuò ſuſcipiunt durante perpetuò alterna hac incrementorum, decrementorumque viciſſitudine.

Maris intumeſcentia Lunâ Meridianum obtinente.

8. Similiter conſtanti obſervatione notatum eſt, maximam maris intumeſcentiam contingere, dum Luna Meridiani ejus loci ſupremum vel imum locum occupat. Item mare ad pleraque littora ſex horis cum 12 min. affluere, & totidem horis defluere: in nonnullis tamen locis pluribus horis affluit, paucioribus refluit, ità tamen, ut tempus fluxûs, & refluxûs, nempe inter duas maximas intumeſcentias ſimul complectantur 12. horas cum 24 min. vel, ut alii volunt, ferè 25. horas. Atque hinc quia Luna integrâ ferè horâ, ſcilicet 48 min. tardiùs ad eundem Meridianum & Verticalem redit: ideò etiàm maris tumor ſingulis etiam diebus integrâ ferè horâ ſeriùs accidit. Quoniàm etiam Luna ſingulis diebus locum ſuum in Zodiaco mutat, atque adeò aliis diebus aliis locis fit verticalis, & per conſequens à quovis loco remotior aut vicinior: hinc fit, ut quantitas etiàm fluxûs & refluxûs maris ſit inconſtans in quolibet loco, & diverſa ad diverſos dies, cóque major vel minor, quò Luna remotior, vel propinquior ei loco extiterit. Mare etiàm ſemper abundare in parte, ubi Luna eſt, & defluere ſolet à parte oppoſitâ: & quotiescunque mare abundat à parte Orientis, defluit ac minuitur in parte Occidentis, & è contrario. Sicut autem Luna dum Meridianum alicujus loci maritimi aſcendit, maximam cauſat intumeſcentiam: Ità etiàm in Æquinoctiali conſtituta potentiſſimo influxu, utpotè normaliter in ſubjectum mare ſolet agere, non ità in Solſtitiis. Ex quibus omnibus jàm indicatis abundè patet, quàm conſtans, & amicus conſenſus inter utrumque globum Lunarem ſcilicet & terreſtrem exiſtat, ut ità hic globus ab illo mirâ quadam profluxûs lege gubernetur, & in eſſe ſuo ad totius Naturæ bonum â primo Mundi opifice intentum conſervetur.

Aqua ex Lunæ radiis colligi poteſt.

9. Ipſi etiàm radii Lunæ præſertim plenæ, qui ad nos ab eâ diriguntur, ſi artificiosè ſpeculo concavo, aut ſplendidâ pelvi colligantur & in conum coarctentur,

mirè frigefacere & humectare, haud ſecùs ac radii ſolares calefacere, exſiccare, aut ignem excitare ſolent. Imò aquam ità colligi poſſe volunt, quæ ad verrucas è manibus, aliisque corporis partibus emolliendas, & extrahendas ſit aptiſſima. Quod & *Helmontius* docuit *de formarum ortu num. 56.* ſcribens: *Si quis verrucas, melicerides, nattas, ſimiléſque excreſcentias collecto in conum lumine* (*Lunari*) *per vitrum ſuperradiet, donec frigus intrò ſenſerint, facilè deinceps ſuâ ſponte evaneſcant, nec mirum id, quippè ejusmodi defectus creſcenti auſcultant Lunæ, hinc etiàm ejus decremento faciliùs peritura.*

Lunæ ſympathia cum humoribus corporis humani.

10. Secundùm varias Lunæ ætates moventur etiàm humores & paſſiones in corporibus animalium, ut patet in Lunaticis, Epilepticis, hydropicis, podagricis, atque aliis ejusmodi ægrotis. Quantò enim Luna plus proficit in lumine, tantò omnia animalia proficiunt in medullis & quibusvis homoribus. Ità Luna vetus ſanguinem nutrit, & fovet uberiùs; at Nova minuit & evacuat venas. Ità Lunâ plenâ etiàm animalium oſſa medullâ ampliori replentur, & hydropici magis turgent aquis, quos etiàm plerumque tunc temporis interire compertum eſt. Ità etiàm cerebrum humanum majorem in molem excreſcere & elevari perhibetur: Sicut *Henricus Salmuth cent. 1. obſ. med. 72.* in quodam vulnerato obſervavit creſcente Lunâ & cerebrum creſcere, callo nempè, qui vulneratæ parti ſupercreverat, altiùs ſe tùm elevante, ut dimidii transverſi digiti ſpatio reliquam ſuperficiem excederet; decreſcente verò Lunâ & ipſo quoque rursùs ſubſidente; quem itaque ſatis mollem, nec eâ duritie, quâ aliàs calli præditi eſſe ſolent, fuiſſe neceſſe eſt. Mirabile eſt, quod refert *Stengelius Mund. Theoret. part. 2. cap. 51.* his verbis. *Noſtra memoria Halæ in Tyroli juvenis cætera egregius, ſed ibidem patre Judæo natus nomine Bonaquiſtus admirabiliter in ventre monſtroſus fuit. Quippè creſcente Luna inde ſic illi quoddam taurinum excreſcebat caput non ſine cornibus, ut caligæ illius nequaquam ſatis poſſent conſtringi. Qua de cauſa ſemper creſcente Luna domi ſe continebat: decreſcente autem eadem, quia & monſtrum decreſcens ſe ſe intra viſcera revocabat, aut detumeſcebat potius, foràs prodibat zona jam arctiore. Quod & in alio juvene Ingolſtadii fuit videre, cui itidem ſemper Luna auctiore altera maxillarum atque labra oris in immenſum turgeſcebant; Lunâ autem lumen amittente redibat clementior forma.*

Epilepſia Lunaris mirè periodica.

11. Epilepſia haud improbè etiàm morbus aliis dicitur Lunaticus, quod cum Lunâ magnam habeat cognationem. Ità Epilepſiam Lunarem mirè periodicam deſcribit *D. Georg. Wolffgangus Wedelius*, prout ea refertur *Ephem. Germ. Phyſico-Med. Dec. 2. An 2. obſ. 148.* in virgine nobili 20 annorum obſervatam; cui poſt varia aſſumpta medicamenta malum rediit primò poſt duos menſes circà Novilunium; poſteà ſingulis Lunæ quadris invaluit morbus tàm exacto calculo, ut momento quadræ Lunaris, atque inſciâ ſæpè penitùs ipſius hujus mutationis in cœlo ipsâ ægrâ rhythmum Lunarem explicaret, præcipuè verò circà Novilunium. Mirabile etiàm eſt, quod de ſervo quodam juvene apud Baronem Limburgicum memoratur, cum ſub quodvis Plenilunii tempus radiis lucentibus caput per feneſtram perpetuò exeruiſſe, collúmque viperæ adinſtar circumrotâſſe, donec in extaſin devergens aliquamdiù immotus procumberet. De puellâ annorum 14 à matre olìm epilepticâ prognatâ memoratur *Ephem. Germ. Cur. Dec. 2. An. 6. Obſervat. 168.* cui venter Lunâ creſcente paulatinis auctibus intumeſcere; decreſcente verò rursùm decreſcere conſuevit, maximos autèm cruciatus paſſam, quamdiu venter diſtendebatur. De puellâ ruſticâ refertur *Obſerv. 101. An. 8. Dec. 2. Ephem.* eam ſingulis Lunæ quadris repentè factam attonitam, atque omnibus ſenſibus tàm internis quàm externis privatam fuiſſe.

Lunæ vis in prægnantes, & fœtum.

12. *Kircherus in Art. magn. Lum. & Umb. lib. 1. part. 1. cap. 15.* quantum in prægnantes fœminas Luna poſſit, quantùm in ipſum fœtum, hiſce docet. *Certè indubitatâ,* inquit, *experientiâ hucusque innotuit, conceptionem cum nativitate ejus maximum habere conſenſum ob aſpectum, ætatémque Lunæ, ejusdémque in Zodiaco eodem temporis momento conſtitutionem. Ità quidem, ut infantem tempore novæ aut plenæ Lunæ eundem quoque fœtum in lucem effundi videamus. Ex quo ratio quoque patet, cur ſeptimeſtres & novimeſtres partus ſint perfecti; Octimeſtres verò vel molam, vel omninò monſtrum, vel etiàm quid imperfectum, informe, aut monſtro ſimile, ſeu carneam quandam maſſam producant gravidæ.* Atque huc non immeritò *Aphoriſmus* ille 50 apud *Ptolemæum* reſpicere videtur: *Signum Zodiaci in quo morabitur Luna horâ & momento nativitatis, & ſignum, in quo eſt Luna tempore nativitatis, erit idem, quod aſcendebat tempore conceptionis.* *Ariſtoteles* quoque notavit, infantes Lunâ in conjunctione cum Sole natos propter inopiam humoris, ſeu potiùs ejusdem depravationem imbecilliores eſſe. De Epimeniis [illegible] inter animalia homini, ac ſorte Simiæ propriis & familiaribus evidens eſt, iisdem Lunæ phaſibus recurrere eâdem ferè die, dum natura libera perſiſtit.

Hepatis glirium & oculorum in felibus cum Lunâ ſympathia.

13. *Plinio* annotante obſervatum eſt filamenta hepatis glirium mirâ quadam ratione ad normam Lunæ creſcere & decreſcere. Ælurorum etiam, ſive felium oculos compertum eſt notabiliter Lunaris luminis mutationes ſubire. Ità obſervavit *Kircherus, ut inquit in Art. magn. Lum. & Umb. lib. 1. part. 1. cap. 15.* eorundem oculos hyeme multò majores eſſe, quàm æſtate, ità ut hyeme videantur cum Lunâ, velut in quoddam ſui incrementi Apogæum tendere.

14. Phy-

Phyſa piſcis lunaris.

14. Phyſam piſcem rotundum ſcribit *idem Kircherus loc. ſup. cit. & in Mund. Magn.* præter alias mirabiles planè virtutes, ut ab ipſis piſcatoribus Ægyptiis comperiiſſe ſe teſtatur, hanc vim poſſidere, quod cum Lunâ creſcat, & decreſcat, motum etiàm actionéſque Lunæ in omnibus quaſi cum gaudio quodam imitari, & ad ejus præſentiam, ſine cujus aſſiſtentiâ nequit, dilatari. Omnia etiàm oſtreacea exſanguia, mollia, cruſtacea pro Luminis Lunaris incremento, aut decremento nunc marceſcere, nunc pingueſcere notius eſt, quàm ut fuſiùs explanari debeat: ſufficit adduxiſſe, quod canit *Horatius.*

Lubrica naſcentes implent conchylia Lunæ.

15. Studioſiſſimus Naturæ indagator *Plinius* ait, Formicas opera ſua ad Lunæ lumen diſponere: Si lumine vacua fuerit, ceſſare: laborare verò tantò vehementius, quantò majus illa incrementum ſumpſerit. A plenilunio verò ceu torpeſcentes, & nimio labore fatigatas ad cavernas, veluti quietis quædam latibula ſe conferre. *Idem docet lib. 2. Nat. Hiſt. cap. 41.* Formicas nono à conjunctione die, quam ſibi nôrunt adverſam, nunquam latebris exire.

Animalia Lunaria.

16. Cati, muſtelæ, ibides, cynocephali, cercopitheci aliáque lunaria animalia ad Lunæ præſentiam gaudio quodam miro dilatata veluti geſtire; eâ verò abſente contracta contabeſcere quaſi videntur.

Scarabæus bicornis.

17. Scarabæus bicornis, quem & tauriformem appellant, pilulam defodere dicitur, eámque relinquere octo & viginti diebus, quibus nempè Luna totum Zodiacum pergraditur. Nono autem & vigeſimo die, quibus Luminarium conjunctio fieri ſolet, adaperiens in aquam projicit, undè tunc prodeunt Scarabæi. *Cornelius Agrippa lib. 1. phil. occultæ. cap. 24.*

Mira quædam macula in Panthera.

18. Pantheris ſivè Pardis oculi in umbrâ fulgere; in ſole verò hebetari dicuntur: Totum eorum corpus eſt maculis conſperſum, ut minutis orbiculis, ac veluti oculis depictum videatur. Quod autem admiratione & notatu maximè dignum eſt, ſunt qui tradunt teſte *Plinio lib. 8. hiſt. Nat. cap. 17.* eis in armo ineſſe maculam Lunæ perſimilem, creſcentem in orbem & curvantem pari modo cornua.

Lacertarum hepar.

19. Miram etiàm Lacertæ cum Lunari corpore ſympathiam habere dicuntur, dum hepar in illis creſcente Lunâ creſcere, decreſcente verò decreſcere perhibetur.

20. Caro de mortui corporis faciliùs in tabem reſolvitur, & verminare mox conſpicitur, cum validioribus radiis Lunæ præſertim plenæ exponitur: quod & *Helmontius* teſtatur *de formarum ortu num.* 5. inquiens: *Si homo vel brutum unâ ſaltem nocte ſub Lunâ (pleno namque ibi radio niſi vicina) mortuum pernoctârit, ſequenti manè cadaver putrilagine diffluit.*

Vulnera quando difficilius coaleſcant.

21. Obſervatum eſt etiàm à peritiſſimis hactenus Chirurgis, vulnera Luminaribus conjunctis vel oppoſitis inflicta difficiliùs, tardiùſque coaleſcere: Ut & jam pridem *Levinus Lemnius* notavit. Hinc tot infauſta, ut vocare ſolent, dantur ubivis calendaria, quæ ſauciati per omnem plerumque ſecum circumferunt vitam, adeò accurata, ut quâvis Ephemeride certiùs ſublunarium alterationes prædicere poſſint. Hinc mirabile eſt, quod refert *Hajecius* in conflictu Regis *Wladislai I.* cum Pragenſibus *Borzivojo* tunc faventibus, qui ſub finem Anni 1109. circa feſta natalitia contigit, nullum ex iis, qui utrinque vel minimum læſi fuerunt, curari potuiſſe, ſed omnes ex vulneribus etiam leviſſimis citra evidentem obitûs cauſam fuiſſe extinctos: quod malignis cœleſtium corporum tunc incidentibus influxibus attribuerunt.

22. Arbores omnes ſucco abundare vel deſtitui ſecundùm lunares apparentias, notiùs eſt, quàm ut pluribus deſcribi queat. Unde & *Plinius* docet, quæ cæduntur, carpuntur, tondentur: innocentiùs decreſcente Lunâ dejici: & ligna, quæ ad uſum pro fabricis venire debent, aptiùs Lunâ decreſcente, quàm creſcente cæduntur.

Plantæ Lunares.

23. In Vegetabilium regno plures ſunt herbæ & plantæ lunares, quæ miro quodam, eóque abdito cum Lunæ radiis amicitiæ nexu conjungi videntur: ſuntque præprimis tota bulboſa, tuberoſa, & cucumeracea Soboles, & quæcunque natales ſuos potiſſimùm in aquis, vel propè illas habere ſolent. Pæoniam *Apulejus* noctu dicit lucere, ob id & à paſtoribus inveniri. *Cynoſpaſtos* alio nomine ἀγλαοφῶτις inter cæteras herbas deliteſcens nullo modo agnoſci dicitur; noctu verò ſtellæ inſtar lucens facilè in conſpectum venit. Quod de *Nyctegreto* ſiccata ad Lunam triginta noctibus lucente tradit *Democritus.* Mirabilis autem præ omnibus videtur eſſe planta Lunaria, cujus meminit *Kircherus in Art. Magnet. lib. 3. cap. 5. ex Rabbi Sola* his verbis. *Lunaria vel Boriza planta foliis aſſimilatur Majoranæ; niſi quod cæruleo, ſeu cœleſti quodam colore imbuta ſit. Dicitur Lunaria, ſivè herba Lunæ, eo quòd creſcat & decreſcat ad Lunæ viciſſitudines: cum Luna habuerit ætatem unius diei & planta hæc unoquoque folio augetur, durante hoc continuo foliorum augmento uſque ad decimam quartam Lunam. Lunâ verò decreſcente dies tandem ordine ſequuntur foliorum acquiſitorum caſus. Ita interlunii tempore omnibus orba foliis ſe condens veluti luctus agit. Caulem habet rubrum, vel violaceum; odorem habet ſimilem muſco & croco, foliis conſtat rotundis.* Ità *Kircherus.* De aliâ quâdam herbâ Lunari, *Guarta*, quæ convenire videtur cum Canarinorum *Perizato*, Malacenſium *Singadi*, Deianorum *Pul*, Perſarum & Turcarum *Gul* vide eundem *loco cit.*

23. *Jaco-*

Digitized by Google

Geranium Canadenſe. 24. *Jacobus Cornatus in hiſt. herb. Canad.* deſcribens Geranium triſte, Canadenſe memorat, quod noctu ſolùm odorem gratiſſimum ſpargat, uti noſtræ Heſperides, vulgò Nacht-Violen; ſolis autem radios adeò averſetur, ut integro die, quo Sol Horizontem occupat, odorem deneget: Lunæ vero acceſſu fragrantiſſimo Moſchati odore cerebrum demulceat; qui odor etiàm intempeſtâ nocte ad auroram usque perſeverat; Solis verò ad exortum mox evaneſcit. Vide *Append. Pharmacop. Schroderi.* Spectaculum etiàm viſu dignum eſt in *Acaciæ* & *Gelſmini* cum Sole & Lunâ ſponſalitiis: quorum illa Sole oriente folia undequaque explicat; hæc claudit: illa Occidente Sole claudit; hæc aperit.

Acacia & Gelſminum.

Plantæ & arbores Lunares. 25. Inter Plantas quoque & Arbores Lunares à *Cornelio Agrippa Phil. occult. lib. 1. cap. 24.* recenſetur *Selenotropion*, quæ vertitur ad Lunam, uti Heliotropion ad Solem: & *Palma* arbor ad ſingulum Lunæ ortum ſingulum ramum emittens. *ChinoStates* quæ creſcit & decreſcit cum Lunâ, ſcilicet in ſubſtantiâ & numero foliorum, non ſolùm in humore & virtute; quod ſingulæ plantæ quodammodò commune habent præter cepas Martias, quæ ſolæ contra Lunæ augmenta, vel decrementa minuendi, & augendi vires contrarias habent. *Nyctilops* quoque herba, cujus ſemen eſt inſtar Lunæ formatum, accreſcit & decreſcit ad Lunæ incrementum, vel decrementum. Continet ſeptem crenas, & tota Lunæ virtus in hac herbâ mirè ſolet reſidere. Noctu etiàm lucet, ac græcè aliàs Chenamichos dicitur, quòd anſeres eum intuiti obſtupeſiant. Effoditur in Autumno atque circà plenilunium per 30 dies ad ſplendorem Lunæ torretur, tuncque radiare ſolet.

Lapides Lunares. 26. Conſtat etiàm dari lapides, indè Lunares, ſivè *Seleniticos* dictos, quod Lunæ motum in omnibus exprimant. Tales ſe habuiſſe meminit *Proclus lib. 1. de Sacrificio & magiâ.* Qui omnes Lunæ mutationes, incrementa ſcilicet & decrementa exhiberent. De hujusmodi lapide ex Indiâ allato mira refert *Mizaldus. Lapis erat ſphæricus*, inquit, *magnitudinis ovi columbini, picei coloris: Hic incrementa, decrementaque Lunaris lucis exprimebat per maculam quandam lucidam, quæ cum Lunâ creſcente creſcebat, decreſcebatque cum decreſcente, ità ut Novilunii tempore inſtar grani milii compareret, plenâ verò lunâ piſi magnitudinem exprimeret. Neque ſolùm dictas Lunæ phaſes, ſed & motus ejusdem affectabat.* Et ne impoſtura ſubeſſe videretur, addit *Mizaldus*, ſe hujus rei in præſentiâ celebris illius *Orontii Finei*, Mathematici Regii, unius integri menſis ſpatio experimentum ſumpſiſſe; & rem purè naturalem deprehenſam, & tanquam maximum Naturæ miraculum ab omnibus approbatum, ac lapidem tandem dono Angliæ Regi tranſmiſſum fuiſſe. *Kircherus* etiàm *in Chinâ illuſtrat. part. 4. cap. 11.* refert in Sinenſi provinciâ *Xenſi* lapidem reperiri, qui juxtà incrementum, decrementúmve Lunæ creſcat inæſtimabilis apud Sinas pretii; dicit autem eſſe Talci ſpeciem, ſivè lapidem ſpecularem, qui non ſolùm ad Lunæ ſplendorem lucet, ſed & velut in ſpeculo omnes Lunæ phaſes exhibet. Undè de Lunari hoc lapide fabulam natam eſſe putat: Vide Eundem *loc. cit.*

§. IV.

Regulæ, & Obſervationes quædam Aſtrologicæ de Lunaris Corporis efficaciâ in variis apparentiis, & diverſis cœli ſitibus

1. Lunæ recentis & naſcentis, vel veteris & decreſcentis phaſes cum uno tempore magis, quàm alio acutiores vel obtuſiores adverti ſoleant, licet indè aëris ſtatum in ſequentem diem facilè colligere & præſagire. Dum enim cornua probè acuminata comparent; bonam ac claram auram pollicentur. Sin autem ſint valdè obtuſa; tunc cœlum nubilum, turbidum, ventoſum, ac pluvium prædicunt; *idque omen*, ait *Hevelius Selenogr. cap. 11. vix adeò lubricum eſt & incertum: Siquidem viſa à nobis cornua Lunæ obtuſa arguunt aërem plenum craſſorum vaporum & humorum. Alioquin eadem cornua Lunæ eâdem ætate Lunæ æqualiter illuminatæ, & ſerenâ exiſtente aurâ æquè ſunt acuta nudo viſu arbitro: At verò per generoſum tubum opticum inſpecta cornua iſta multò puriora, ſubtiliora & acutiora apparent, ut etiàm reverà ſe ſe habent, quia teleſcopium ſuperfluos, & adventitios radios, qui cuſpides Lunæ magis magisque dilatant, & obtuſiores reddunt, detrahit.* Aëris ſtatûs cognitio ex Lunæ cornibus.

2. Luna ſi tertio à conjunctione die, aut in ipsâ quadraturâ tenui puráque luce fulſerit, ſtabilem ſe[illegible]em ſpondet; ſecùs ſi obſcurior [illegible] [illegible]lor apparuerit. Cùm verò r[illegible] ventus exſpectandus erit. Und[illegible] *Virgilius lib. 1. Georg.* ità canit. Futuri temporis præ[illegible] ex Lunâ

At ſi virgineum ſuffuderit ore ruborem,
Ventus erit; vento ſem[illegible] rubet aurea Phœ[illegible]

Proverbio etiàm locum fec[illegible] [illegible]rius communiter jactatus.

Pallida Luna pluit, Rubicunda flat,
Alba ſerenat.

Ægypti

Ægyptii obſervàrunt, ſi Luna quarta exorta puro nitore fulſerit, eſſe certum ſerenitatis ſignum; Quod & *Plinius lib. 2. cap. 46. confirmat.* Communiter dicunt: *Quarta, aut quinta Luna qualis, tota lunatio talis. P. De Chales navig. lib. 6. prop. 10.* inter ſigna mutationis temporis ponit: Si Luna, inquit, nova tantum quarto die apparet, pluviam & tempeſtates in totum menſem portendit. Si quarto die Luna non rubuerit, nec cornua obtuſa habuerit; maris tranquillitatem cum ſerenitate denotabit. Si eodem die acuta habuerit cornua & ſine maculis fuerit, ſignum erit totum menſem pluvioſum non fore. *Ptolemæus de Aſtrorum judiciis lib. 2. cap. 13. Lunam*, inquit, *obſervabimus in itinere ſuo dierum trium ante vel poſt interlunia ac plenilunia & medium tempus, quo ergà Solem quadratur. Nam tenui puràque luce nitens, ſique nihil illam circumdet, ſerenitatem ſpondet; Sin in tenui valeat luce, ſique totus perſpicuus ſit orbis, illius, etiam quà parte non illuſtratur, & tremere videatur, ventos maximè ſuæ declinationis ciet: Nigra, pallida, ſpiſſa hyemes, ac imbres minatur.*

3. Obſervandum etiàm præprimis ventum, qui nempè ſpirat in Novilunio vult idem *De Chales ibidem.* Si enim perſeveret usque ad 3 diem; perſeverabit usque ad duodecimum. Idem erit in Plenilunio: Si enim ventus, qui ſpirat in Plenilunio, ad diem 18 perſeveret, usque ad 27 diem ſpirabit. Si verò detur alius ventus intermedius, alternis vicibus ſpirabunt, pluries tamen qui tertio die. Idem ſentiendum putat de pluviâ & ſerenitate.

Areæ circa Lunam quid ſignificent.

4. Obſervant nonnulli & areas, quæ aliquandò *Lunam* circumdant: Nam ſi una fuerit, & pura ac paulatìm marceſcens evaneſcat, ſerenitatem: ſi duæ, aut tres, hyemem: ſi denique plures & majores fuerint areæ, aſperiores ventos portendere dicunt. Vide *Ptolemæum loc. ſup. cit.*

Luna qualis in [illegible] plenilunio.

5. Obſervatum eſt in Europæis noſtris regionibus *Lunam* ſilentem in æſtate præcalidam eſſe; plenam verò gelidam; contrà hyeme interlunium frigere, plenilunium verò tepidiùs exiſtere. [illegible] *promptu eſt*, inquit *Du Hamel Aſtron. Phyſ. lib. 2. Luna quippè æſtate cùm ſilet in eodem cum Sole gradu moratur, quarè ad verticem noſtrum quàm proximè accedit: Sed plena longiſſimè abeſt à Sole, ac circulum Tropico Capricorni finitimum motu diurno deſcribit: Hinc ſolet eſſe frigidiuscula: Secùs hyeme uſuvenit, contrariam ob rationem: Nam interlunio longiſſimè abſcedit à noſtro vertice; hinc & gelidior exiſtit. Cum plena eſt lumine, nobis eſt finitima: Unde & calore ſuo noctem tepidiorem efficit.*

6. Lunam potentiorem eſſe antè plenilunium, quam poſt illud videtur aſſerere *Cardanus lib. de ſept. Stellis errat.* ubi inter alia hæc annotat. *Habet Luna tres fermè dies, quibus totâ nocte luceat; ſeu quanto, ſeu tanto tempore, quantum eſt noctis ſpatium, ſcilicet diem plenilunii proximè antecedentem & conſequentem; ſed in ſequentem priùs nox incipit, quam ipſa videatur. Potentior igitur eſt Luna in diebus antecedentibus plenilunium, quàm ſequentibus habitâ ſimilitudinis ratione, ut proximus proximo, tertius tertio, atque decimus decimo comparetur.* Major Lunæ potentia.

7. Antiqui Aſtrologi multùm tribuerunt Lunæ in certis quibusdam cœli ſitibus, ac locis ob vires & influentias Stellarum fixarum eidem Lunæ ibidem communicatas: Et juxtà ea loca, quæ Luna curſu ſuo permeat, certarum rerum tum ad Oeconomiam, tum Medicinam, aliáque opera conducentium electiones faciebant. Hinc eſt quod Indorum Sapientes & vetuſtiſſimi Aſtrologi viginti octo manſiones Lunæ conceſſerint, quæ in ſphærâ ſtellarum fixarum immotæ à diverſis earundem ſideribus & ſtellis, quæ in eis continentur, ut inquit *Alpharus*, diverſas quoque proprietates & nomina ſortiuntur, quas dùm Luna peragrat, alias & alias obtinet poteſtates atque virtutes. Manſionum verò ſingularum initia, ſicut & Lunæ in iisdem virtutes, ſignificationes, & poteſtates à diverſis diverſimodè ponuntur. *Argolus* autem jam olìm à plurimis Mathematicis exactiſſimè ſupputatas denuò ad examen ſummâ cum diligentiâ revocavit, & ità ut ſequens Tabula monſtrat, ordinavit.

Digitized by Google

VIGINTI OCTO MANSIONES LUNÆ

cum Significationibus & Electionibus ex Argolo
lib. 2. Aſtr. cap. 9.

Quartæ cœli.	*Numerus & Ordo.*	*G. M. Sig.*	*Manſio ſecundum qualit.*	*Significationes & Electiones.*
	1	21. 13. ♈	*Temperata.*	*Sume medicinam laxativam. Fac iter.*
	2	4. 4. ♉	*Sicca.*	*Cave à purgationibus. Iter arripe per aquam. ſere, planta.*
	3	16. 54. ♉	*Humida.*	*Malum in itinere.*
	4	29. 46. ♉	*Temperatè humida.*	*Sere, planta. Iter fac per aquas.*
	5	12. 39. ♊	*Sicca.*	*Iter arripe, medicare.*
	6	25. 30. ♊	*Temperata.*	*Nil bonum ob ſtellas maleficas.*
1	7	8. 12. ♋	*Humida.*	*Sere, planta, ara, iter cave niſi per aquas.*
	8	21. 13. ♋	*Nubiloſa, Temperata.*	*Sume medicinam. Fac iter.*
	9	4. 4. ♌	*Sicca.*	*Mala in omnibus.*
	10	16. 56. ♌	*Humida.*	*Funda, planta. Iter ne facias.*
	11	29. 47. ♌	*Frigida temperatè.*	*Cave à medicin. planta, ſere. Iter facito.*
	12	12. 38. ♍	*Humida.*	*Ædificia, ſere, planta, alia vita.*
	13	25. 29. ♍	*Temperata.*	*Sere, ara. Iter facito.*
2	14	8. 20. ♎	*Temperata.*	*Sere, planta. Medicinam ſume. Iter cave.*
	15	21. 12. ♎	*Humida.*	*Fode puteos, arva. Iter non arripias.*
	16	4. 4. ♏	*Frigida-humida.*	*Mala manſio in omnibus.*
	17	16. 56. ♏	*Humida.*	*Eme beſtias. Iter ne facias.*
	18	29. 47. ♏	*Sicca.*	*Ædifica, ſere, planta, naviga.*
	19	12. 38. ♐	*Humida.*	*Sere, planta. Fac iter.*
	20	25. 29. ♐	*Humida.*	*Eme beſtias. Venare.*
3	21	8. 20. ♑	*Temperata.*	*Ædifica, funda, ſere, eme terras.*
	22	21. 13. ♑	*Humida.*	*Medicare. Naviga.*
	23	4. 4. ♒	*Temperata.*	*Medicare. Fac [illegible]*
	24	16. 56. ♒	*Temperata.*	*Medicinam ſum[illegible]*
	25	29. 47. ♒	*Sicca.*	*Funda. Arr[illegible]*
	26	12. 38. ♓	*Sicca.*	*Medicinis utilis. [illegible] infauſta.*
	27	25. 29. ♓	*Humida.*	*Medicinam [illegible]*
4	28	8. 22. ♈	*Temperata.*	*Sere. Medicare.*

8. Certum & indubitatum eſt apud omnes Aſtrologos Lunaris Corporis lumen ex vario non tantùm Solis, ſed & aliorum Planetarum, aut etiam ſtellarum fixarum naturam unius alteriúſque Planetæ obtinentium aſpectu & configuratione variè modificari. Hujuſmodi verò modificationes cum haud alia ratione ſeſe invicem habeant, ut rectè innuit *Kircherus Art. mag. Lum. & Umb. lib. 6. part. 3. cap. 2. Siculi colorum mixturæ in infinitum variabiles*: Alius ſiquidem [illegible] eſt influxus Syzigiæ ab influ[illegible] Oppoſitionis Luminarium, alius & div[illegible] influxu quadrato & trino; Ut[illegible] rurſum alius differens à Sextili: om[illegible] hi diſtincti à platicis & partilibus: Sicu[illegible] aliæ ſunt Lunæ vires, ac poteſtates in [illegible] ſignis Zodiaci aqueis, vel igneis [illegible] vel terreis conſtitutæ, aut aliorum bene-ficorum aut maleficorum Planetarum radiis adjutæ: Idcircò hactenùs Aſtro[illegible]

magnâ cura & diligentiâ adlaborârunt, ea, quæ experti ſunt, ad certos Canones reducere, qui non tàm temporis prænoſcendi rationi, quàm Oeconomiæ, agriculturæ, nauticæ ſicut & jatricæ artis ſtudio, non quidem ob indicatam varietatẽ certò & infallibiliter, ſed ſolùm ad electionem pro iisdem opportuniùs, & aptiùs faciendam meliùs deſervirent. Ejusmodi verò Canones & Aphoriſmos ab Aſtrologis conſtitutos unà cum Tabulâ Signorum cœleſtium, & Lunæ in iisdem efficaciâ (eos tamen, qui ad aëris mutationem & temporis rationem prænoſcendam ſerviunt, alium in locum infrà opportuniùs exponendos reſervamus) nunc Curioſo Lectori notabilium omnium ſciendorum avido paucis in medium proferimus.

Canones Georgico-Oeconomici

Agriculturam & Oeconomiam concernentes.

Canon I.

Arbores, ſurculi & omnes vegetabilis naturæ Plantæ cùm à motu Lunæ ejúsque phaſibus ſuum in humore ſuſcipiant incrementum vel decrementum; idcircò imprimis diligens agricola, hortulanus & omnis florum olerúmque cultor Lunæ motus, incrementa & decrementa pro ſeminum aptiore jactu, arborum, plantatione plantarum inſitione, vitium putatione, terræ ſtercoratione, aliisque ad Agriculturam neceſſariis operibus attendere debet: Et quia Saturnus præcipuus Agriculturæ Dominus habetur; convenit ipſum non tantùm cum Lunæ radiis & aſpectibus benè conformari, ſed inſuper multùm juvat, ipſum non tantùm eſſe fortem in omnibus, directum non retrogradum, non peregrinum, nec combuſtum, ſed & liberum à radiis Martis, qui potiùs eſſe debet in omnibus debilis, cadens, peregrinus, combuſtus, nec in ullo aliquo potens.

II.

Seminatio & omnis Seminum jactus opportunè fit Lunâ auctâ motu in ſignis mobilibus ♈. ♎. ♋. ♑. vel in ſignis ♉. ♍. ♐. ♓. cum aſpectu benefico ⚹ △ ♄ & ſi terra ſit humida, vel humidum ſemen injiciendum, Luna reperiatur ante conjunctionem decreſcens in ſignis ♍. ♑. ♈. Si verò terra fuerit arida, vel aridum ſemen, feratur illud Lunâ creſcente in ♋. ♏. ♓. aucta motu cum radio dicto ♄; quæ [illegible] ♄ cum ♃ aut ♀ ſit configurata. [illegible] fuerit mediocris conditionis, nec arida, nec humidior, & ſit ſemen injiciendum, feratur illud Luna in ♎ exiſtente. *Argolus lib. 2. Aſtron. cap. 15.* Caules capitati, cave, ne ferantur aut plantentur Lunâ ſignum ♏ pervagante.

III.

Conſtitutio aëris per ſe non eſt negligenda in ſeminum jactu: Dum enim hæc ad humiditatem modicam inclinat, aptior eſt, quàm alia quævis ejusdem conſtitutio: Humiditate ſiquidem ſemen in terram projectum ità aptius reſolvitur, & vis germinatrix promptiùs ſuſcitatur.

IV.

In omni ſatione & plantatione ſi flores intenduntur copioſiores, aut pleniores, optimè eliguntur tres dies antè plenilunium, Lunâ, ſi fieri poſſit, in ſigno ♍ exiſtente. Sin autem folia tantùm expetantur, ſatio poſt Novilunium commoda probatur.

V.

Ad ſationem omnem etiàm opportunè id tempus eligitur, quo Luminare alterum (videlicet quod Planetam ſemini in terram jaciendo familiarem amicitiâ proſequitur) fuerit in fortitudinibus ejusdem illius familiaris Planetæ, vel Planeta ipſemet familiaris fortitudines ſuas obtinuerit. Ita *Schröderus Pharmacop. lib. 1. cap. 12.*

VI.

Plantatio Vegetabilium optimè peragitur Lunâ conjunctâ ♄ vel in ejus ⚹ aut △ aſpectu, liberâ à corpore & radiis ♂, exiſtente in ſignis fixis ♉. ♌. ♏. ♒. cum aſpectu benefico ♀ vel ♃. In arborum & vinearum plantatione, ſicut & foſſione probatur aſcendens ſignum fixum, laudatúrque Luna in ſignis terreis ♉. ♍. ♑. cum aſpectu ♄. *Kircherus Art. mag. lum. & Umb. lib. 6. part. 3. cap. 2.* in arborum vel vinearum plantatione eligendam docet Lunam in ♉ unà cum ♀ conſtitutam. *Cum enim Venus calida ſit, inquit, & humida, ejus lumen lunare frigidum temperabit, & ſeminationibus, plantationibusque maximè aptum in aptiſſimo ſigno reddet. Si verò Luna in ♉. non reperiatur, idem præſtabit in ♒ conſtituta: Si non in ♒ idem præſtabit in ſigno ♓ vel ♍ conſtituta.*

VII.

Inſitio arborum & putatio fiat Lunâ decreſcente in ſigno ♒ præſertim configurata beneficis radiis ♀ & ♃.

Digitized by Google

VIII.

Hortorum cultinatio aptiſſimè fit Lunâ in ♎ vel in ♒ conſtitutâ dignitatibus ♄ adjuta. Agri verò ſemper colendi ſunt à Luminarium conjunctione usque ad oppoſitionem.

IX.

Stercoratio, ſi quæratur ſeminis multitudo, facienda ſuadetur Lunâ decreſcente; ſi verò fœnum aut ſurculi, Lunâ creſcente. Fimum verò, ſi transferatur in agros tempore Novilunii, teſtibus Ruſticis, mutari facilè in vermiculos, ſcilicet cochleas, qui arrodunt radices: docet *Schröderus*.

X.

Tempus collectionis herbarum, plantarum, ac quorumlibet fructuum, ut in iis vires integræ obtineantur, nec facilè deinceps corrumpantur ratione qualitatum univerſalium aptiùs cenſetur moderatè frigidum & ſiccum, cœlo inſuper claro, & ſereno: aptiſſimum verò reputatur tempus ut vocant balſamicum Lunæ decreſcentis configuratæ radiis ♀ vel ♃ matutinum, dum luceſcit, autumnale, uti & quod Planetarum ſitu temperatè frigidum & ſiccum arguitur. Quocirca etiam tempora balſamica *Paracelſus tract. 1. Philoſ.* deſcribens ait: *Primò inter tempora anni præſtat Autumnus & præcipuè September & October, Luna decreſcens & imprimis trini ultimi dies decreſcentiæ, tempus matutinum, quandò luceſcit.* Addit deindè hanc ſimilitudinem: *Etenim quemadmodum homo interdiu laborat, laborandóque laſſatur, debilitatúrque, noctu autem poſt labores abſolutos quieti, ſomnóque inhiat: Ità quoque omnia, radices, ſcilicet & herbæ, &c. Quippè cuncta humi naſcentitia operantur cum Sole, quieſcunt cum Luna. Porrò ſicut homo poſt ſufficientem ſomnum ſanus, fortis, rigoroſúsque exſurgit; ità & fructus univerſi poſt noctem mediam (non antè, nec interdiu) Exemplum præbent fructus arborum: Poma ſi tempore decerpantur balſamico, durabiliora, ac minùs corruptibilia ſunt ſecùs ac aliàs. Imò ſinguli fructus decerpti poſt mediam noctem vel ſaltem antè Solis ortum maximè durabiles exiſtunt. Similiter ſeſe res habet, ſi id* (collectio) *fiat in ſignis terreis ♉. ♑. ♍. ac Lunâ decreſcente,* ut dictum: *nam hiſcè temporibus non luxuriat ſuperflua humiditas naſcentium, quæ corruptionis origo viriúmque proſtratio; & hæc experiuntur Ruſtici ſinè errore. Helmontius* etiàm *de ortu formar. num. 60.* confirmat prædicta. *Neque ſuperſtitioſa eſt*, inquiens, *plantarum antè Solis ortum collectio; non quidem quod natura noctu ferietur ab opere inſtar ſerpentum; ſed quod per noctem uberiùs nutritæ, antè Solis ortum plenâ ſint nutritione potitæ.*

XI.

Cæſura lignorum pro ædificiis conſtruendis aptiſſimè fit Lunâ decreſcente, ac in ſignis terreis ♉. ♍. ♑. exiſtente cum teſtimonio ♄ hyemis tempore, quo ſuccus maximè ſubtrahitur. Laudatur autèm potiſſimùm tempus à 22 die Novembris usque ad 22 Januar. Si verò pro focis, & ad ignem incidenda, ac ſecanda ſint ligna, fieri poteſt cæſura lignorum creſcente Lunâ, & meliùs in primâ quartâ cum teſtimonio ♃ & ♀.

XII.

Argilla, lutum, terrâque omnis opportunè tempore balſamico effoditur, ut fortiores ignes ſuſtinere, longiusque in iis perdurare poſſit: Quocircà cuncta vaſa fictilia ac inſtrumenta chymica veluti crucibula ex ejusmodi terrâ contecta longioris eſſe durationis in ignibus compertum volunt.

XIII.

Vituli Lunâ creſcente nati ad educationem aptiores probantur: ablactari debent circà Plenilunium. Tonſura quoque Ovium opportuniùs Lunâ creſcente peragitur. Caſtratio verò Arietum, Juvencorum, porcellorum & aliorum animalium fiat Lunâ decreſcente cum aſpectu beneficorum ♀ & ♃, absque radiis ♄ aut ♂. Exurgente Caniculâ circà Plenilunium, dum Sol eſt in ſigno ♌ canes plerumque fiunt rabidi. Contrà quorum morſum præſentiſſimum remedium ſunt pulveres ex vivis fluvialibus cancris combuſtis, in aquâ vel vino ſumantur.

XIV.

Transfuſio Vinorum cavenda ne fiat tempore Plenilunii; Volunt enim hujusmodi vina facilè aceſcere, aut ſaltèm langueſcere, neque tempus Novilunii cenſetur aptum. Optimè autem vina de vaſe uno ad aliud transfundenda ſuadent tertio, vel quarto die poſt Plenilunium, ſpirantibus unà, ſi fieri poteſt, ventis borealibus; nequaquàm verò Auſtralibus.

XV.

Cardanus Aphor Aſtron. Segm. 7. Aphor. 162. docet: cum Luna in Ariete coierit, liquida conſerva maximè in frigidis regionibus; cùm in Leone, farinam maximè in calidis regionibus.

Artis navigatoriæ Canones, & Obſervationes Selenognomicæ.

LUnaris globus, cùm mirâ, eâq; abditâ quadam virtute mari, omnibúsq; humidis dominetur; idcircò iter per aquas agere cupienti Lunæ conſtitutio præprimis inſpectanda & prænoſcenda eſt. Obſervationes Selenognomicæ, quas Antiqui experimentis comprobârunt, extant plurimæ, & ad Canones ſequentes potiſſimùm reducuntur.

Canon. I.

Iter per aquas commodiùs ſecuriúsque inſtituitur Lunâ in ſignis aqueis cum ♃ aut ♀ conſtitutâ, vel eorum radio ✱ vel △ adjutâ. Juvat etiàm aſcendens ſignum aqueum, excepto ♏. Mars verò ac Saturnus, ſivè fuerint debiles, aut fortes non reſpiciant Aſcendens, & Lunam.

II.

Nocent plurimùm Planetæ malefici, ſicut & Sol in Aſcendente, vel cum Lunâ, uti etiàm radii eorum oppoſiti, vel quadrati.

III.

Obſunt in Aſcendente vel cum Lunâ Stellæ procelloſæ, tempeſtuoſæ, ac violentæ: ſicuti ſunt Plejades, Hyades, Orion, Arcturus, Antares, Aldebaran, Hercules, Delphinus, Argonavis, canis major & minor, Hœdi, capellæ, &c.

IV.

Planetæ malefici omninò non debent dominari locis Aſcendentis & Lunæ, niſi aſpectus adſit beneficus ♃. neque etiam malefici conſtituti in Aſcendente, vel aliis angulis non debent locis Lunæ & Aſcendenti imperare.

V.

Luna non [illegible] tempore ingreſsûs itineris cum ☊ vel ☍♀, ſed ſit in dignitatibus ben[illegible], & cum eorum aliquo radio ✱, [illegible] Aut conjuncta beneficis, & ſuper terram: Si verò ſit infra terram, exiſtat ſaltem in 3 vel 5 domo.

VI.

Domini loci Lunæ, ac Aſcendentis debent eſſe validi & benefici in angulis, Orientales, liberi à maleficis, cum aſpectibus amicis beneficorum in ſuis dignitatibus, non peregrini, non combuſti, non cadentes, debiles, nec in locis figuræ abjectis, ut 6, 8, vel 12 domo, nec cum Planetis retrogradis, nec ipſi retrogradi. Plures alii hujusmodi Canones ab Arabibus præſcribuntur, verum ii, ſicut & hi ipſi jam hic adducti ſuis vanitatibus & ſuperſtitionibus non carent; Undè & à Nautis noſtris parùm æſtimari ſolent.

VII.

Luna nova ſuſpecta magis de periculo ſolet eſſe navigantibus. Timetur autèm maximè quintus & ſextus dies, quòd illis plerumque diebus ſæviores accidant tempeſtates, & horribiliores oriantur procellæ.

VIII.

Maris æſtus omnium maximus & potentiſſima ejusdem intumeſcentia, quæ à Lunæ motu dependet, ſolet eſſe, cùm Luna terræ propior in perigæo ſimul & Æquinoctiali tempore Novilunii aut Plenilunii conſtituta eodem præterea tempore Meridianum loci maritimi percurrit; quia tunc omnia à parte Lunæ, quæ maximam intumeſcentiam cauſare ſolent, unà conglobantur.

IX.

Maris tranquillitatem indicant Cornua Lunæ quarto à coitu die acuta, & lucida ſine maculis: Rubea verò, aut atra ſivè obſcura, nec antè illum diem Luna conſpicua Ventos, imbres, & tempeſtates Nautis præſagiunt. Lumen etiàm Lunare quocunque tempore flammeum comparens ſemper tempeſtates nunciare ſolet.

Digitized by Google

Canones Jatro-mathematici,

Sive Obſervationes Selenognomicæ de Rerum Medicinalium electionibus.

Canon I.

PRo purgatione ratione temporis conſideratur illud vel *Annuum*, vel *Menſtruum*, vel *Diurnum*. Tempus *annuum* convenientiſſimum eſt *Vernum*, deinde *Autumnale*; Hybernum verò aut Æſtivum præſertim Syrio ardente omninò inconveniens eſt & inconſultum. Ratione *Menſtrui* temporis præſtat evacuare Lunâ decreſcente, ſivè ſeneſcente, liberâ ab impedimentis maleficorum, aut conjunctione cum Planeta retrogrado. Suadent tamen alii purgationem optimè inſtituendam in Plenilunio, quod tùm corpora exiſtant laxiora. Non probat tamen *Matth. Faber in Vind. Aſtrol.* dùm ſcribit Virum Senatorium ſumpto medicamine ſibi familiari, luminaribus tamen oppoſitis plùs quinquagies, & ad ſanguinis expulſionem usque fuiſſe purgatum. Ratione verò *Diurni* temporis aptiſſimum eſt Matutinum: Si tamen neceſſitas urgeat; purgantia etiàm circà quartam pomeridianam, imò mitiora aloëtica ſub initium cœnæ dari queunt.

II.

Ratione influxûs cœleſtium, & aſpectuum Planetariorum Cholera educi poteſt aptiſſimè Lunâ cum ♀ △ vel ✱, pituita ☾ ☉ △ ✱, Melancholia ☾ ♃ △ vel ✱.

III.

Purgantia retardari volunt ☾ ☌ ☍ □ cum ♃ ♂, vel ♄ ☌ ☍ □ cum ♃. Item ♄ & ♂ turbant naturam in expellendi opere; ſi tamen ☾ à ♄ vel ♂ defluat ad ♀ feliciorem operationem concedit.

IV.

Obſervare conducit & ſignum, quod Luna percurrit; Aquea autem ♋, ♏, ♓ maximè cenſentur idonea ſubducendis pravis humoribus, præſertim phlegmaticis; propterea quod ☽ humectatrix corporum in ſimilibus ſuæ naturæ ſignis, ut inquit *Pleierus*, vires ſuas magìs exerens alvum etiàm efficaciùs cieat. Inter hæc tamen ſigna melius eſt ♏, deterius ♋; Quamvis enim ♋ ſignum ſit humidum, ac inſuper propria domus ☽; tamen quia pectori præeſt, facilè poteſt vomitum excitare, & ideò ſi fieri poteſt, ab eâ cavendum, ut ſentit *Idem Pleierus*. Aërea ſigna ♊ ♎ ♒ commodiora dicunt educendis humoribus melancholicis: in ♋ commodè dari electuaria, in ♏ potiones, in ♓ pilulas, in ♊ ♎ & ♒ de quâcunque formâ.

V.

In exhibitione medicinæ laxativæ cavendum etiàm volunt, ne ☽ ſit in ſignis ruminantibus ♈, ♉, ♑, eoquod Luna in his ſignis, ſicut & juncta Planetæ retrogrado, facilè adducat vomitum, vel alias afferat læſiones, ut docet *Hermes prop.* 74. Verùm Medici hujus temporis aliis edocti experimentis antiquas hujusmodi obſervantias, aut tanquàm vanas derident, ant ſaltem haud neceſſarias negligunt.

VI.

Circà phlebotomiam ſivè venæſectionem & ſanguinis miſſionem quatuor potiſſimum obſervanda ſunt, nempè virtus, conſuetudo, ætas & tempus. Virtus ideò obſervatur, ut ſolùm fortibus, non debilibus permittatur: neque his, qui aſſueti non ſunt, facilè permittenda cenſetur, ne morbum, aut morbi periculum incurrant. Ætatis ratione, ſicut nec ante annum decimum quartum, ità nec facilè Senibus poſt ſexageſimum, ac multo minùs poſt ſeptuageſimum annum permittenda eſt, niſi Senes ſint valdè carnoſi, vegeti, fortes, ſanguinolenti, & aſſueti. Ita Medici communiter. Quoad ætatem tamèn & complexionem ſtatuunt etiam communiter iidem, phlebotomiam à conjunctione Lunæ cum Sole usque ad primam quadram juvenili ætati & ſanguineæ complexioni conducere: à primâ deindè quadrâ ad oppoſitionem juvenili & virili ætati, atque cholericæ naturæ hominibus: Ab oppoſitione verò ad ultimam quadram Virili & Senili, ac phlegmaticæ complexioni: tandèm ab ultimâ hac quadrâ usque ad conjunctionem ſivè finem menſis ſoli ætati Senili, ac melancholicæ complexioni conferre.

VII.

Quoad loca Lunæ in ſignis Zodiaci extrahi poteſt ſanguis Melancholicis Lunâ in ſignis aëris ♎ & ♒ conſtitutâ: hiſce enim venæ tutò aperiri poterunt præter venas coxarum in ♎ [illegible] præter venas tibiarum & crurium [illegible] cum dicta membra reſpiciant. [illegible] ſigna aquea ♋, ♏, ♓ conferunt, hiſce enim venæ aperiuntur præter [illegible] in ♏, & præter pedum venas in ♓. Phlegmaticis proſunt ſigna ignea ♈ & ♐ præter [illegible]licam, venásque capitis in ♈ & præter [illegible] xas in ♐. Sanguineis bona & medi[illegible] ſigna quælibet apta ſunt præter ♌ ob [illegible] calores exceſſivos, & ♊ qui ob [illegible] [illegible]

quandam vim nocent plurimùm ſanguinem mittentibus. Multi tamen rejiciunt ♏ in phlebotomiâ, non ſolùm quod opponatur ♉, in quo ☽ exaltatur, ſed etiàm, quia ♏ eſt domus ♂, qui plus contrariatur ☽ quàm ☉: Cùm itaque ☽ pertransierit primos 12 gradus, per quos Galaxia tranſit, minutio mediocris fieri poterit. Lunâ autèm in ſignis terreis ♉, ♍, ♑ conſtitutâ omninò ſanguinis extractio diſſuadetur, ſicùt & dum in ♌ exiſtit.

VIII.

Venæſectio optima ſuadetur podagricis, ſi fiat in pedibus momento Novilunii ad dolores leniendos. Quamvis aliàs diebus Novilunii & Plenilunii tempus inconvenientiſſimum venæſectione ab aliis expertiſſimis medicis ſtatuatur. Ita *D. Joan. Matth. Faber in Vind. Aſtrol.* ſcribit, vidiſſe ſe villicum quadratum ante annos complures, nuper etiàm fœminam valentem eadem venæſectionis horâ, quâ Plenilunium æquinoctiali puncto priori exemplo, poſteriori verò Leonis domicilio concurrente toto illo latere reſolutos: fœminam aliam Novilunii die ſanguine miſſo ex tempore & perpetuò excœcatam.

IX.

Ratione ætatis Lunæ communiter venæſectioni dies deſignantur apti vel inepti, ut in ſequenti tabellâ videre licet: Ubi litera B bonum, M malum notat: Stellulæ verò additæ bonitatem augent, aut confirmant. Alii tamen hanc deſignationem omnò rejiciunt, & fortè non immeritò.

Phlebotomia ſecundùm Ætatem Lunæ.

Dies ætat. Lunæ	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Phlebotomia.	M.	M.	M.	M.	M.	B.	M.	M.	M.	M.
Dies ætat. Lunæ	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Phlebotomia.	B.	B.	M.	M.	B.	M.	B*	B*	M.	M.
Dies ætat. Lunæ	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
Phlebetomia.	B*	B*	B.	B./	B.	B:	M.	B**	M.	M.

X.

Lunâ exiſtente in ſigno cœleſti, cui membrum aliquod ſubeſt, licet topica remedia applicari poſſint, ignis tamen & ferrum omninò improbantur. Unde & *Ptolemæus verbo 20. Centiloqu.* in loco ☽ cavendum ſcribit, ne membrum ſcalpello feriatur, cujus membri ſignum ☽ eo tempore occupat. Cum enim totum ☽ corpus humectet; id membrum præcipuè humoribus implebit, quod ei ſigno ſubjicitur, per quod tunc illa diſcurrit, ex cujus nimiâ humectatione magnum ei nocumentum afferri poteſt, ſi ferro tunc ictum fuerit. Undè quià ☽ in ♊ brachia & manus [illegible], ſanguis autem exindè communiter [illegible]ttitur, idcircò ☽ in eodem ſigno [illegible] venæſectione improbatur.

[illegible]

Ratio[illegible] aſpectuum Lunæ, & applicationum ad [illegible] Planetas ſanguis ſecurè [illegible] & ♃, ſicut & ♀, niſi ea ſit combuſta. [illegible] ☽ cum ☉, ♃, ♀. Indifferens eſt; nec [illegible]pedit △ vel ⚹ ☽ & ♂.

XII.

[illegible]one aſpectuum & configurationum [illegible] cum aliis Planetis venæſe[illegible] impediunt.

☌ ☽ cum
- ☉ per tres dies antè & poſt, ob combuſtionem.
- ♄ ♂ per diem antè & poſt.
- ♀ ☿ ob combuſtionem.

☍ ☽ cum ☉ ♄ ♂ per diem antè & poſt.

□ ☽ cum
- ☉ Niſi fuerit diſtantia inter eos 6. grad.
- ♄ hoc eſt per dimidium diem. Securiùs tamen eſt
- ♂ omninò eodem die phlebotomiam intermittere.

XIII.

Luna in ☍ ☌ □ ♄ vel ♂, aut Planetis combuſtis, cave ne intres balnea. At in ☍ △ ⚹ ☌ ♃ & ♀ tutò eis quis uti poteſt. Cucurbitulas vita Luna in □ ☌ ☍ ♄ & ♂ conſtitutâ. *Argolus* tamen *lib. 2. Aſtron. cap. 14.* pro balneis præceptum hoc Jatro-Mathematicum tradit. *Balnea*, inquit, *ſi applicentur gratiâ ſanitatis; Luna eo tempore ſit in ſignis contrariis naturæ ægritudinis: ut ſi ægritudo fuerit ſicca, eligatur Luna in ſignis humidis ♋, ♏, ♓. Si infirmitas humida, Luna ſit in ſignis ♉, ♍, ♑, ♉ ſic de reliquis.*

XIV.

Oculos malè affectos optimè curari dicunt Aſtrologi, & circà ſuffuſiones, aliáque manu lithotomi peragenda feliciùs medicationes inſtitui Lunâ conſtitutâ in ſignis

Digitized by Google

ſignis ♋, ♉, ♊, ♒, ♓, ♐, ♎ cum benefico radio ⚹ △ ♃ ♀.

XV.

Luna in Cancro maximè in Plenilunio poſt unum, vel duos dies aſtmaticos & tuſſientes ex copiâ phlegmatis magis aggravari, eò quòd ſignum illud partibus pectoris dominetur, atque gravatos hujusmodi affectibus quaſi hoc tempore ab humore ſuffocatos quandoque interire docet *Valeſius de Taranta lib. 3. cap. 5. ſui Philonii.*

XVI.

Luna in gradu Aſcendente, vel in Medio cœli, rarò in quartâ, vel ſeptima domo, nunquàm ferè in reliquis exiſtente compertum volunt periculoſo morbo laborantes, eſſe mortuos.

XVII.

Cum quis ægrotare cœperit pro ratione motus Lunæ per certa quædam cœli ſigna de infirmitatis periculo, aut reconvaleſcentiâ, ac ſanitatis recuperatione præſagium dari volunt. Ita ſi Luna ſigna mobilia ♈, ♋, ♎, ♑ percurrit, morbum citò ad mortem progredi aſſerunt: cùm ſigna fixa ♉, ♌, ♏, ♒, morbum fieri diuturnum; cùm verò communia ♊, ♍, ♐, ♓, ægrotum ex uno morbo in alium facilè incidere poſſe judicant. Quandò etiàm Luna in ſigno æqualis naturæ exiſtit, periclitari dicunt infirmum: Si verò ſignum naturæ contrarium eſt, meliorem ſpem concipiunt. Verùm de conjecturis ex incidentiâ in morbum pro tempore, quo Luna in certo aliquo ſigno Zodiaci exiſtit, videatur *Aſtrologia Hippocratis de ſignificatione morborum, mortis, & vitæ ſecundùm motum Lunæ per 12 Signa, & poſitus Planetarum Gulideolo Mordico Interprete priſco:* item *Aſtrologia Galeni Jacobo Antonio Mariſchotto Florentino Medico Interprete.*

XVIII.

Ad transplantationem morborum, velut pro tollendâ atrophiâ, macie, tabe, ſeu contabeſcentiâ in brachiis, artubus, aliiſque partibus hominum, equorum, aut quorumlibet animalium Lunam Magi eligunt novam, ubi ex tabido membro lanceolâ, aut ſcalpello tritto ſanguinis non nihil eliciunt, & linteolo mundo excipiunt: reſectas deindè etiàm minimas quaſdam particulas ab extremitatibus tabidi membri velut ab unguibus hominum, aut ungulis equorum vel aliorum animalium eodem linteolo implicant, & convolvunt: convolutum tandèm linteolum juvenculæ arbori terebrâ perforatæ intricant, ac clavo ligneo foramen occludunt; atque ità malum atrophiæ ſivè contabeſcentiæ transplantatione propulſant. Ita Faber quidam ferrarius in pago *Truman* haud procul *Laxenburgo*, Nomine *Chriſtophorus* Brunner/(qui tandèm in noviſſimâ Turcarum irruptione in Auſtriam à Tartaris captus, & in fruſta diſſectus fuit) hac arte excelluit, & miras curas perfecit. Verùm hæc, ut plura alia hactenùs indicata ſuâ haud carent vanitate, atque ità ſolùm, ut notabilia ſcienda retuliſſe ſufficiat. Inſpice etiam Tabulam appoſitam, ubi unico intuitu complura circâ Lunam, dùm in ſignis cœleſtibus exiſtit, ad mentem Jatro Mathematicorum Aſtrologorum addiſcere poteris. Tabula.

§. V.

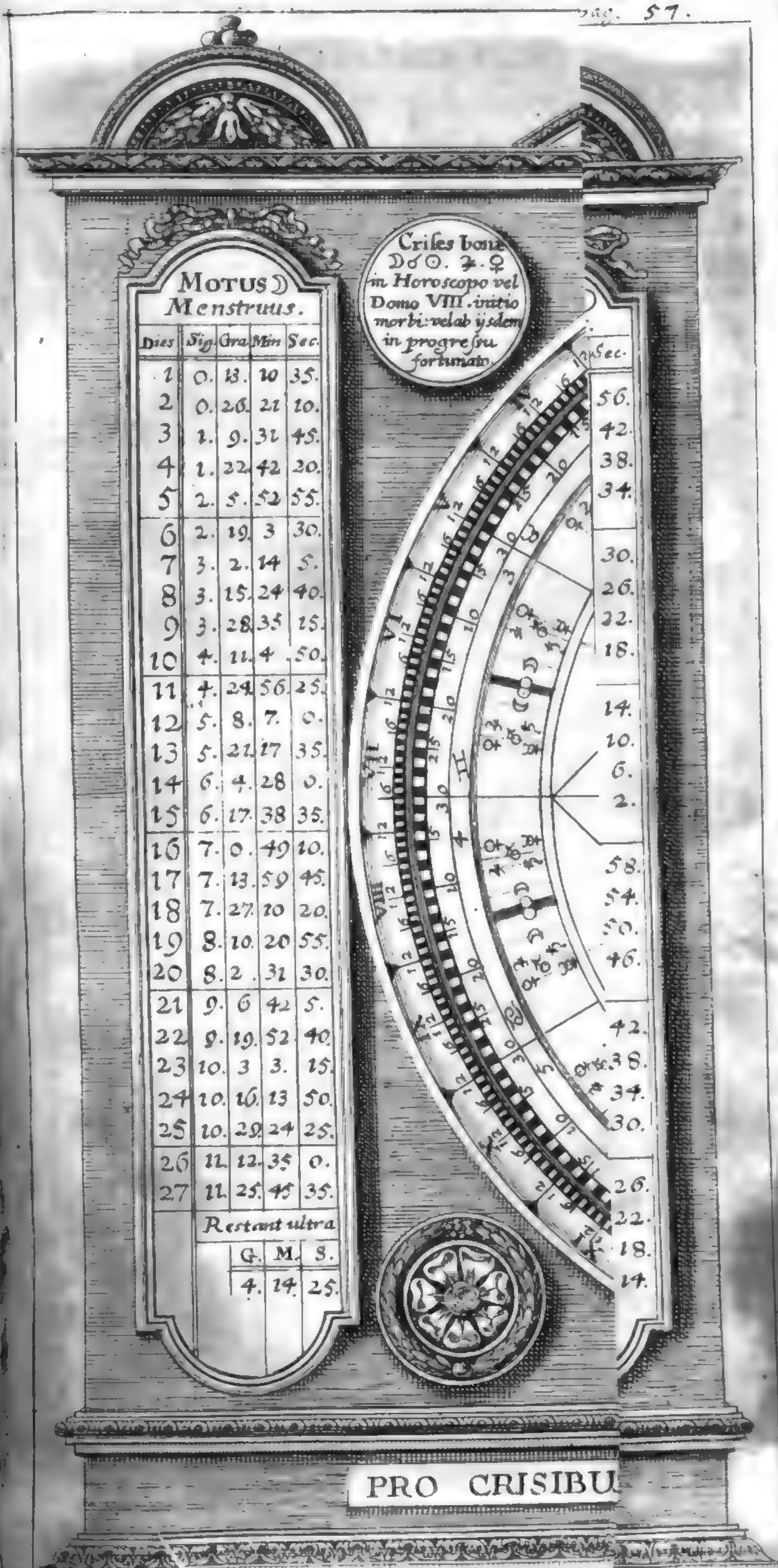
De Motu Critico in morbis acutis ex Lunæ influxu.

1. Criſis, ut inquit *Cornelius Pleierus in Medico Crit. Aſtrol.* nihil eſt aliud, quàm duellum Naturæ, & morbi, undè repentina mutatio fit ad ſalutem vel mortem, ad melius vel deterius; ſeu ut *Avicenna definit 2. quart. eſt alteratio facta aut ad latus ſanitatis, aut ad latus mortis.* Communiſſimè autem Criſis Medicis dicitur, *ſubita, ac repentina in febribus præſertim acutis, vel ad ſalutem, vel ad mortem cum inſigni corporis perturbatione â natura inſtituta mutatio.* Unde dies *Critici* à Medicis vocantur *Decretarii*, ſivè *Judiciales*, quod in iis judicium de morbis ſumi poſſit. Criſis quid ſit.

2. Cauſa proxima & efficiens Criſeos optimè ſtatuitur *Natura*: ſivè autem hæc à *Galeno* dicatur *facultas diſpenſans corpus*: ſivè *Calor inſitus* cum *Hippocrate*, ſivè *Archeus* cum *Helmontio* ſivè *Ignis artificioſus* cum *Zenone*, perindè eſt: hoc ſaltem conſtat, quod ea ſit unica morborum Medicatrix, quod hæc ſola criſes moliatur, dùm humores coquit, ſecernit, & excernit. Cauſa materialis verò aſtruitur quivis humor noxius quantitate, vel qualitate peccans, iſque vel ſincerus, vel mixtus. Cauſa tandem externa ſivè univerſalis eſt Aſtralis influxus, ac comprimis Lunæ. Sicut enim Sol motu ac proceſſu ſuo per Zodiacum in quatuor hujus quadris alterando äerem varias operatur mutationes, quæ in chronicis morbis ſuam produnt efficaciam: Ità pariter Luna percurrens ſigna ejusdem Zodiaci in quatuor illius quadris mutationes in acutis morbis efficit manifeſtas. Cauſæ.

3. Dies critici principes & radicales communiter à Medicis ſtatuuntur ſequentes 7, 14, 20, 27, 34, & 40. poſt illud tempus languere volunt morbos, & lentâ coctione atque abſceſſibus potiùs, vel etiam annis climactericis finiri. Alii vocantur ab iiſdem *Indices*, ſeu *contemplabiles*, in quibus ſigna coctionis apparent futuram criſin præcedentia, & ſunt, 4, 11, 17, & 24. Alii nominantur *Intercidentes*, ſeu *Intercalares*, ſivè *provocatorii*, in quibus ex accidenti, & contrà naturam, vel ob paroxiſmi vehementiam, vel ob cauſam externam natura irritatur, ut ad intempeſtivam expulſionem ſeſe accingat: quales ſunt dies 3, Dies critici. Indices. Intercidentes.

5, 9, &c.

MOTUS ☽ Menstruus.

Dies	Sig.	Gra.	Min.	Sec.
1	0.	13.	10	35.
2	0.	26.	21	10.
3	1.	9.	31	45.
4	1.	22.	42	20.
5	2.	5.	52	55.
6	2.	19.	3	30.
7	3.	2.	14	5.
8	3.	15.	24	40.
9	3.	28.	35	15.
10	4.	11.	4	50.
11	4.	24.	56.	25.
12	5.	8.	7.	0.
13	5.	21.	17	35.
14	6.	4.	28	0.
15	6.	17.	38	35.
16	7.	0.	49	10.
17	7.	13.	59	45.
18	7.	27.	10	20.
19	8.	10.	20	55.
20	8.	2.	31	30.
21	9.	6	42	5.
22	9.	19.	52	40.
23	10.	3	3.	15.
24	10.	16.	13	50.
25	10.	29.	24	25.
26	11.	12.	35	0.
27	11.	25.	45	35.

Reſtant ultra

G.	M.	S.
4.	14.	25.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Tabula exhibens ſignification

Signa Zodiaci.	♈. Aries.	♉. Taurus.	♊. Gemini.	♋. Cancer
Natura Signorum cum qualit.	Igneum Calidum Siccum, Choleric. Mobile.	Terreum. Frig. Sicc. Melanchol. Fixum.	Aëreum, Calid Humid. Sanguin Commune.	Aqueum, Fr Hum. Phleg Mobile.
Sexus & Tempus.	Maſculinum Diurnum.	Fœmininum Nocturnum.	Maſculinum Diurnum.	Fœmininum cturnum
Membra Corporis ſubjecta.	Caput.	Collum, Guttur.	Humeri, Brachia.	Pulmo, Pectus, ſta, Lien,
Humores ſubjecti.	Bilis flava.	Bilis atra.	Sanguis.	Phlegma ſeu tuita.
Conven. Ætati.	Puerili.	Puerili.	Puerili.	Juvenili.
Natus ☽ in hoc Signo.	Audax, Ingenio valens.	Bene moratus.	Induſtrius ad omnes action. & ſcientias, ſed & temer	Gratus. Am lis.
Morbi ſubjecti	Epilepſia. Morphea. Odontalgia.	Hæmoptyſis, Angina.	Chiragra Arthritis.	Phthyſis. He tyſis.
Confortantur virtut. natural.	Attractiva.	Retentiva.	Digeſtiva & Concoctrix.	Expulſiva.
Phlebotomia, ſive miſſio Sanguinis.	☽ Creſc. Bona præter Cephal. Bona phlegmaticis.	☽. Creſc. Bona Sanguineis.	Bona Cholericis Mala Sanguineis. & altis ex brachiis	Bona Chol præter venas ctoris & pulm
Sumptio Medicinæ.	Pro capite bona.	Mala.	Bona Melancholicis.	Mala abſque ceſſitate.
Medicamenta in ſpecie ſumenda.	Gargariſmata. Vomitiva. Suffumigia. Cave Laxativa.	Gargariſmata. Cave Laxativa.	Digeſtiva Tryphera. Confortativa.	Solutiva pe ctuaria.
Ægrotare incipienti Morbus.	Morbus fit atrox citò ad mortem.	Diuturnus.	Morbus varius ab uno tranſit in alium.	Morbus brev mortalis.
Caſtratio Animalium.	Bona.	Bona.	Indifferens.	Indifferen
Venatio Animalium.	Bona Majorum. Indifferen Minorum.	Mala.	Mala Majorum. Indiffer. Minorum.	Indifferens jorum. Bon [illegible]
Piſcatio.	Mala.	Mala.	Indifferens.	Bona.
Natura Signorum ad tempeſt. aëris.	Minus tonitruoſum, & magis grandinoſum.	Subcalidum cum ſiccitate mediocri.	Temperatum in calore, pronum tamen ad ſiccitat.	Calidum. Se magis tame quando nebu
Seminatio ☽ creſc. Plant. ☽ cum ☌ ✶ △ ♄.	Indifferens.	Optima præſertim ☽ ☍ ♀ & ☿	Indifferens.	Mala.
Seminatio & Plantatio in ſpecie.	Bonum ad flores.	Bon. ad vites cum Aſpect. ♄. ad flor. & ſemina maxime ☍. ad arbores cum radiis ♀	Ineptum ſignum ad flores & plantas.	Bon. ad & ad herb. plantandas. ad Raphan cer, & transpla
Collectio herb. cum rad. ♀ vel ♃, ante Solis ort.	Bona.	Indifferens.	Indifferens.	Mala
Ceſura lignor. ☽ decreſc. à 22. Novemb. ad 22. Jan. favente ♄ & ☽ ſuper terram.	Bona.	Optima.	Indifferens.	Mala

5, 9, & ſecundùm nonnullos 15 & 18. Dies autem *non Critici*, ſive *Vacui*, in quibus nulla, vel rariſſima, & imperfecta, ac mala criſis accidit, ſunt. 6, 8, 10, 12, 16, 18, quibus etiàm nonnulli addunt 22, 23, 25, 29, 30, 32, 33, 38, 39. Vocantur etiàm hi dies *Medicinales*, quod medicamentis tutiùs peccans materia abduci, & natura aptiùs confortari queat. Vacui.

Dies critici ſecundùm Aſtrologos. 4. Secundùm Aſtrologos illi dici ſolent dies Critici, in quibus Luna à principio morbi ad quadratum, oppoſitionem, & conjunctionem pervenire ſolet. Undè *Argolus lib. 2. Aſtron. cap. 14.* inquit. *Dies Critici à motu Lunæ ducunt originem, quæ cùm à principio ægritudinis peragraverit gradus 90, conſtituit diem ſeptimum; quandò gradus 180, quartum decimum; quando 270, dies vigeſima Critica conſtituitur.* Cum autem motus Lunæ non ſemper ſit æqualis, ſed aliquandò celeriùs, aliquandò tardiùs moveatur; hinc ſequitur criſes ſecundùm dies apparentes variari aliquandò: frequentiùs quidem dicti aſpectus cadunt in diem 7, 14, 20, 27, & 40; interdum tamen etiam in 6, principium 8, 13, principium 15, 21, & ſic porrò.

Iconiſmus. 5. Qui *Ptolemæum* ſequuntur monentem, ut ſuper ægrotis inſpiciantur dies Critici, & figura 16 laterum *Centiloq. verbo 60.* Zodiacum ac totum cœlum dividunt in 16 partes æquales, ſivè angulos, & unicuique parti 22 Gradus, & 30 Minuta attribuunt, ut in figurâ melius videre licet. Ità igitur inter morbi initium, & ſecundùm criticum angulum intercidentes duo & unus indicativus erit: atque tot in unâquaque trium reliquarum quartarum numerantur, ſicque 16 anguli conſtituuntur. Ex quo patet non ſolùm quatuor, ſed quinque numerari poſſe dies Criticos principales ſtrictè loquendo ſecundùm hanc figuram *Ptolemæi*, nempè 1 ☌ ad morbi initium, cùm ſæpe primâ ſtatim die morbi ſolvuntur; 2 □; 3 ☍; 4 iterum □, 5 cùm Luna redit ad locum, in quo fuit in morbi principio, & illa plerumque accidit 27 die, & quartâ unius parte, iterúmque conficitur ☌.

6. Non tantùm Lunæ motus per Zodiacum dicto modo à Jatro-Mathematicis attendi debet, ſed etiàm aſpectus aliorum Planetarum fortes vel per ſe, vel quatenùs Lunam reſpiciunt, atque idcircò roborant, aut lædunt. *Nam*, ut inquit *Galenus 3 de diebus criticis, ſi applicentur Lunæ ſtellæ erraticæ fortunatæ, erunt illi dies homini convenientes, & terminatur criſis, ut plurimùm in bonum: at ſi applicentur infortunatæ, erunt illi dies homini dies læſionis ac triſtitiæ, criſisque terminabitur in malum.* Quomodò autèm facilè ſciri queat, quodnam tempus verè ſit criticum, figura Iconiſmi præſentis melius demonſtrat, ubi limbus, ſivè cyclus extimus tempus integræ, ſeu periodicæ peragrationis Lunaris indicat per dies in ſingulas horas competentes diviſos. Medius cyclus mobilis eſt, & repræſentat ſigna Zodiaci in ſuos gradus diſtributa. Tertius interim cyclus etiam mobilis eſt, ac ſervit ad aſpectus tàm veros, quàm platicos, atque veras criſes exactè cognoſcendas hoc modo; ut ſi ſtatum ægri ſcire deſideres, vide imprimis, quo in ſigno, ejùsque gradu Luna fuerit: quandonàm ægrum morbus primùm invaſerit: hunc gradum admove horæ in cyclo extimo. Super hunc gradum etiàm applica indiculum mobilis aſpectuum figuræ infimæ, & mox numerum criſeon in limbo figuræ aſpectum inſcripti oſtendent ſignum, ejusque gradum in medio cyclo, atque ſimul diem & horam in extimo cyclo à tempore initii morbi, in quibus criſin de ſtatu ægri formare poſſis. Quale autem Judicium Jatromathematicum in ſpecie de infirmis in acutis morbis formari queat, ſequentes regulæ melius declarant. Aſpectus Planetarum etiam conſiderandus.

Regulæ quædam Jatro-mathematicæ pro Criſibus in morbis acutis rectiùs cognoſcendis.

I.

Situs aſtrorum tempore nativitatis tùm ad febres, ad quas Natus proclivis eſt; tùm ad alios morbos diſponit. Tranſitus verò malignorum per Horoſcopum aut locum ♃ ☉ ☽ ♀ ☿ eosdem promovent.

II.

Quodſi ☉ & ♃ à ♂ vel ♄ imprimis retrogradis læduntur, plurimi febribus corripi ſolent, ac comprimis ii, in quorum Themate natalitio malefici locum ☉ vel ♃ tangunt, vel etiàm ex loco Lunæ aut Mercurii; Solis, vel Jovis locum aſpectibus ſuis feriunt.

III.

Infauſti quicunque aſpectus majoris ſunt momenti, ſi in Horoſcopo, vel in annis climactericis contingunt.

IV.

Planetæ retrogradi, ac diutiùs in eodem ſigno commorantes, ſæpiùsque aſpectum bonum, vel malum repetentes valdè ſunt attendendi, ſi ſiquidem ſemper magnarum virium deprehenſi ſunt.

V.

Si bonam criſin ſperare velimus, ſemper ad Solem, Jovem, Venerem & Mercurium reſpiciendum erit: Malam potiſſimùm fovent Mars & Saturnus.

Digitized by Google

VI.

Si in principio morbi benigni Planetæ Lunæ fuerint conjuncti; vel ſi Luna in progreſſu benignis eorum aſpectibus fortunetur, natura ægroti roborabitur, & criſes ſequentur bonæ. Secùs ſi contrarium accidat.

VII.

Etiàm aſpectus boni Solis, Jovis, vel Veneris inter ſe, ſi tempore acutorum morborum, imprimis in Horoſcopo, & octava domo occurrant, feliciores criſes ſpondere ſolent.

VIII.

Annis Climactericis contingentes morbi acuti, atque unà cum radiis Maleficorum, ſemper magis ſunt ominoſi.

IX.

Eclipſes Luminarium tempore acutorum morborum plerumque ægrotos è medio tollunt, eò certiùs, ſi iſtæ fiant in horoſcopo, loco Solis & Lunæ, ſeu eos aſpectu aliquo tangunt.

X.

Si Luna fuerit in ſignis mobilibus initio morbi, quo decumbit æger, morbum citò ad bonum vel malum progredi volunt. Si in fixis, morbus differtur, ac prolongatur: Si in communibus; ægrotum ab uno morbo in alium incidere poſſe credunt.

XI.

Si Luna in principio morbi fuerit in ſigno qualitatis ejuſdem cum materiâ peccante; quâ morbus cauſatur; malum ſignum eſt: Contrarium verò bonum.

XII.

Si cauſa morbi fuerit ex abundantiâ, aut repletione in corpore, & lumen Lunare ſit in augmento; malum ſignum: Si verò Luna in diminutione fuerit; ſignum bonum eſt. Si quoque cauſa ſit ex inanitione, & Luna ſit lumine diminuta, ſignum malum; ſi verò aucta, bonum.

XIII.

Luna tempore Criſeos in domo vel exaltatione ſuâ, dimidium ſignum boni perhibetur: Sin verò in caſu, aut oppoſito domûs fuerit, dimidium ſignum mali habetur.

XIV.

Verùm & humor peccans, ægroti ætas, ac vires, ſeu rerum non naturalium uſus legitimus, vel abuſus, remedia itèm in tempore, vel intempeſtivè adhibita multis modis criſes vel retardare, vel accelare, eáſque bonas aut malas efficere poſſunt. Plures alias regulas, atque alia de Criſibus ſcienda vide apud *Pleierum loc. ſup. cit.* Quæ verò jam attulimus de Criſibus, hæc ipſa ex communiori diximus ſententiâ: non pauci enim, uti ſcio, velut olìm *Averrhoës*, & inter Neotericos Clariſſimus *Hoffmannus*, atque complures alii, hunc influxum aſtralem omninò rejiciunt. Alii, dum adverterunt plurimas Criſes indicatis diebus non contingere, aſſignata tempora omninò in dubium vocârunt. *Vopiſcus Fortunatus Plembius* imprimis quibusvis diebus Criſes factas eſſe demonſtrat, & numerum dierum criticorum idcirco damnat.

§. VI.
Lunaria quædam Oſtenta, & Phænomena mirifica.

1. *Caroli Magni* tempore (Imperii illius anno 5, pridiè Non. Junii) in Lunari Eclipſi ſignum Crucis modo planè mirabili apparuiſſe in Lunâ refert *Author Chronici illius magni Belgici.* In Lunâ crucis ſignum.

2. Anno 1517. Saxoniæ Elector, atque Princeps Vinmariæ in Lunâ crucem amœniſſimam viderunt. Item Anno 1557 tres Lunas viſas, & in media crucem prodidit *Suffridus Presbyter.* Triennio antè ſimile quoque phænomenon ſpectatum *Godefridus Monachus* Author eſt *in Annalibus.*

3. Anno 1594 Menſe Octobri *Zoſnæ* ditionis Brandenburgicæ Lunam plenam viſa eſt crux mediam dividere, dupléxque alia decuſſatim obverſa unà cum iride cornibus in Orientem verſis ambire. *Nemo peregrinus part. 1.*

4. In Lunâ *Cyſatus* Atmoſphæram, ſivè vaporum exhalationem in Eclipſi Anno 1628 ipsâ Natalis Dominici die notavit, ut memorat *Kircherus lib. 2. Mund. ſubt. cap. 4.* Undè non dubitat Idem in reliquis Planetarum globis ſimile quid contingere, qui uti centra à centro Univerſi, ita & diverſas quoque exhalationum ſphæras conſtituunt. Atmoſphæra obſervata.

5. Anno 1681. die 1 Januar. *Jenæ* in Luna crux alba viſa eſt, qualis etiam Anno 1561. obſervata, ſicut & Anno 1668 ad Cometam tunc flagrantem. Crux alba.

6. Lunam inſtar Cometæ caudatam obſervavit *D. Mentzelius* die 26 Decemb. S. N. Anno 1684, ut refertur *Ephem. Germ. Phyſ. Med. Dec. 2. Anno 3. Obſ. 43.* *Erant autem*, ut ibidem inquit, *in aëre nebulæ, & effluvia, ſivè vapores valdè tenues, è quibus forſan radii provenêre, ſic ut ab his, & non à Lunæ corpore profecti fuerint. Solem porrò è Diametro ſub corpore Lunæ fuiſſe ſcribit. Unde num Sol cauſa horum radiorum ſolus fuerit, an corpus quoddam interveniens, ſcilicet Cometa aliquis retrò Lunam exiſtens, vel ex Lunæ corpore deceſſerit pars quædam motu ſuo radios inſtar caudæ efficiens,* Luna inſtar Cometæ caudata.

vel

vel alia fortè cauſa inveniri poſſit, aliis perquirendum relinquit.

Corona circa Lunam & crux tranſverſa

7. Anno 1684. die 3. Febr. S. N. veſperi poſt horam 10. corona circa Lunam, indè crux transverſa recta & perfecta albicans conjunctis aliquot per modum linearum radiis per tres horas integras *Witteberge* obſervata fuit. *Vide Ephem. Germ. Dec. 2. An. 3. Obſ. 9.* Atque hoc mirabile phœnomenon non tantum in loco memorato, ſed & *Dreſdæ*, *Berolini*, *Lipſiæ*, aliisque valdè diſſitis locis obſervatum indicatur ibidem.

Crux in Luna.

8. Anno 1690 die 28 Junii manè inter tertiam & quartam hic in Franconiâ noſtrâ Lunam cum radioſis longis profluxibus in ipſo Lunæ corpore transverſim ſeſe in crucis morem interſecantibus mihi videre contigit. Fuit autem àër tunc valdè vapidus, & humidus. De plurium Lunarum apparitionibus, aliisque Lunaribus phœnomenis vide *Scrutin. 3. diſq. 3. cap. 12. §. 2. & 3.*

§. VII.

Mirabilia quædam curioſa & faceta Miſcellanea de Lunâ recenſentur.

Luna ab Aſino pota.

1. Narrat imprimìs *Vives comment. in lib. 10 de Civit. Dei cap. 4.* ut refert *Jovianus Pontanus*, ridiculam populi cujusdam opinionem, arbitrantis Lunam aliquandò ab Aſino epotam, quia pecus Arcadicum de flumine biberat, in quo noctu Lunæ facies, ut fit, lucentis reddebatur, cùm biberet; eóque recedente ſubitâ nube velata videri deſiiſſet; ideò miſerum Sileni vectorem in carcerem conjeciſſe, in equuleum egiſſe, & alvo reſciſsâ, ut Lunam mundo redderet, ſæviſſimè exenteraſſe.

Lunæ figura puero in pectore mirè impreſſa.

2. In Breviario rerum memorabilium *Iſibordi ab Amelunxen*, & *Alexandri de Inſulâ num. 44.* inter quatuor mirabilia in puello quodam lepido ex Æthiope & venuſtâ matre nato reperta narratur etiàm Lunæ imago pectori ejus mirè impreſſa; quæ indè provenit, quod ſomnians aliquandò mater hoc puello gravida, acſi Lunâ magno cum fragore cœlo ſuper pectus ejus delapsâ fuerit perterrita, ſomniúmque iſtud ſemper ruminans, & referens hanc notam impreſſerit.

Varaji quomodo Lunam colant.

3. Varaji, quorum meminit *Boterus*, miris geſtibus, cœremoniis, & terrificis ejulatibus, ac clamoribus novam Lunam adorare ſolent, ſed & cùm jam cornua acquirere incipit, conſcindunt ſibi (ut eò accuratiùs arcubus ſuis ſagittare valeant) brachia: & ut velociùs etiàm currere valeant, pedes, & plantas pedum. Cineribus etiàm eorum animalium capita ſua aſpergunt, quæ nôrunt eſſe rapacia; & pernicia curſu. Similiter & fœminæ facies, brachia & plantas pedum conſcindunt, & certis quibusdam pigmentis oblinunt, quæ nunquam deindè evaneſcunt.

4. *Lycurgus* Rex Lacedæmoniis legem dediſſe perhibetur, ne ad bella ante Plenilunium prodirent: non enim exiſtimabat eandem eſſe civitatis adminiſtrationem creſcente Luna & evaneſcente; proptereà quod omnia ab illâ regi crederet. Idcircò & Lacedæmonii in omnibus non ſolùm publicis negotiis, ſed etiàm privatis actionibus, priusquam aliud auſpicarentur, Lunam ſuperſtitiosè obſervabant, id, quod notat *Euripides*, cum in *Iphigeniâ* Aulidis reſpondet *Agamemnon*; tum nupturam filiam, cùm Lunæ dexter circulus adveniſſet.

Noctambulones quomodo noctu obambulent.

5. Lunari lumini attribuit *Helmontius de Formar. ortu.* quod animalia quædam noctivaga de nocte objecta quævis optimè diſtunguunt, quæ noſtri etiàm ſub meridie oculi vix obſervare queunt. Hiſtoriam quoque miram narrat ibidem his verbis: *In claſſibus literariis mihi Sodalis erat in cubiculo honeſtis civibus ortus. Hic clauſis oculis noctu plerumque ſurgebat & oberrabat, clavem verò ſecùm deferebat, ſerámque poſt ſe clauſam rediens aperiebat. Veſpere itaque ſurgo, & clavem clanculò ſubter pulvinar abſcondo; ille verò in ſomno ſurgens, abditam clavem (velut ſibi viſam) capit & abit. Sequor illum arreptâ tunicâ: Ille verò ſcandebat antiquum parietem, terminum collegii muſco ac fœno obſitum. Arcus enim erat, quo trans flumen ſuſtinebat paries murum horti vicini. Plenilunium erat, & nox pruinoſa. Ad ſpectaculum horrui, & præ frigore redii. Sodalis verò mox revertens tàm inhæſitanter clavem in foramen clauſtri abdidit, quod vix ullus videns & ſub meridiem æquè incunctanter faceret. At manè omnium immemor erat.* Quomodò verò Ambulones iſti videant, nec facilè cadant, etſi difficile ſit captu, addit *Helmontius* ſequentia: *Palpebris enim clauſis ambulones iſti clarè ſub denſis tenebris vident; absque vertigine ſecuri ſcandunt, eoquod lumine lunari fruantur.* Plura alia exempla vide infra *Scrut. 5. Diſq. 2. cap. 9. §. 2.*

Amauroſis à diuturniore Lunæ aſpectu.

6. Narrat *Henricus ab Hëers in Obſerv. med. obſ. 4.* de Medico non inerudito, eum Anno 1613. rus vocatum ad Nobilem in ſingulari cum Hiſpano certamine ſaucium, cum noctu ſomnum capere non poſſet, de ægri brachio, quod chirurgus amputare volebat, ipſe autem ſervavit, multa animo verſantem, per pellucidam feneſtram Lunam, quæ fortè pleniſſima erat, ultrà tres horas attentiſſimè intuitum fuiſſe: tandèm altè ſopitum, cum ſomno etiàm longiore ſupervenientе in multam dormiſſet lucem, expergefactum ſerò intellexiſſe nimio Lunæ lumine ſe omninò vel amauroſi indè correptum, vel excœcatum: Adhibitis autèm remediis viſum primò imperfectum recuperâſſe, utpotè quæ per plateas in lineâ rectâ occurrebant, velut equos & bigas, totis à latere octodecim, vel pluribus diſſita pedibus cernere valuiſſe: tandèm ſuperadditis, & applicatis denuò remediis ſub finem quintæ ab Amauroſi

Digitized by Google

hebdomadis viſum perfectum recepiſſe.

Corpus Lunæ non eſt ſpeculum convexum, ut quidam ſenſerunt.

7. Lunam eſſe ſpeculum, & ab eâ lumen Solis tanquam à convexâ ſpeculi ſuperficie ad nos reflecti, atque itâ lunare lumen tantum eſſe Solis imaginem nonnulli ſenſerunt apud *Plutarchum opuſc. de facie Lunæ Aquilonium lib. 5. optic. diſp. un. ad propoſ. 56. Blancanum in Sphæra part. 3. tract. 2. cap. 4.* Hujus autem opinionis fundamentum eſt, quod Lunam ex parte aversâ opacam inſtar ſpeculi, ex parte verò adversâ lævem, & omninò undique expolitam crediderint. Sed longè aliud experimenta hactenus per teleſcopia comperta docent, Lunam nempè montibus, & vallibus aſperam, ac variis refertam maculis omninò inæquali ſuperficie præditam eſſe. Et ratio etiàm convincit, quia convexa ſpecula tantò ſemper minores repræſentant imagines, quantò ipſum objectum radians, & oculus Spectatoris magìs à ſpeculo diſtant, quod etiam in Lunæ à Sole, & oculis noſtris diſtantia præſertim in maximâ à Sole elongatione multò minor imago ea Solis ob majorem nempè tunc diſtantiam comparere deberet. Unde rectè etiàm *Hevelius Selenogr. cap. 6. pag. 130.* itâ ait: *Cæterùm Ipſe ego planè ſum in hac ſententiâ cum Aquilonio: Licet aliquis juxtà Lunam exiſteret, Solem ne quidem inſtar minutiſſimæ ſtellulæ propter immenſam illam diſtantiam ipſi fore appariturum; imò in mediâ elongatione Solis à terrâ minimam illam imaginem ejus, priusquàm ad nos pertingere poſſet, prorsùs deſituram.* Addit etiàm *Hevelius* hoc argumentum adeò eſſe validum; *Superficiem nempe Lunæ haud eſſe levigatam politámque inſtar ſpeculi convexi, ut à nemine tentari queat: tantum abeſſe, ut poſſit convelli & labefactari: niſi fortè iſti id aggredi præſidenter audeant, qui Opticam, & Catoptricam vix à limine ſalutârunt.*

Lunæ nequeunt inſcribi literæ.

8. Nugas aniles, & maleferiatorum deliramenta vocat *Kircherus in Cryptologia catoptricâ novâ cap. 1.* quod aliqui velint literas, ac characterum, aliarumque rerum formas ad ipſum diſcum lunarem trajicere, ibíque velut inſcriptas legendas proponere, ut *Porta lib. 17. Mag. Nat. c. 17,* & *Cornel. Agrippa in Phil. occult.* aſſerunt. Imò Hic adeò fuit audax, ut ſcribere non erubuerit, *Pythagoram*, dum *Hydrunti* moraretur, literas Lunæ inſcriptas *Conſtantinopoli* amicis legendas dediſſe. Sed exclamat ad hæc *Kircherus. O impudens mendacium!* Plura de hac literarum trajectione ad Lunarem diſcum, ejúsque impoſſibilitate, adeóque vanitate lege apud *Eundem loc. cit.*

In Lunâ quidam incolas, animalia & plantas dari exiſtimant.

9. Quià Lunare Corpus terraqueo corpori perſimile habetur, ideò non dubitant quidam eidem ſuos attribuere *Selenitas*, ſive Incolas lunares, animalia quoque, arbores, aliáque telluris noſtræ cognata Entia: Imò Aliqui *in Lunâ regionem aliquam ad inhabitandum ineſſe cum fluviis, & cœteris, quæ in terrâ videntur, exiſtimant*, inquit *Achilles Tatius in Iſagoge.* Habitari, ait *Xenophanes*, in Lunâ, eámque eſſe terram multarum urbium, & montium aſſerit *Cicero lib. 4. acad. qq. Pythagorei* ajunt, terreſtrem videri lunam, quià ſicut & noſtra terra circumhabitatur à majoribus quidem, & pulchrioribus animalibus, affirmat *Plutarchus lib. 2. de placit. phil. c. 30.* & in *opuſc. de facie in orbe Lunæ: Lunam ajunt eorum, qui infrà degunt, tanquam Tantalorum imminere capitibus, rurſúmque eos, qui ipſam incolunt, Ixionum inſtar alligatos tanto impetu volvi, ac revolvi, ut mirum non ſit, ſi impetu agitationis Leo in Peloponeſum deciderit.* Subdit: *Cavernas eſſe in Luna, & cavernarum maximam vocari Penetralia Hecates, ibiq; animas eorum, quæ egerunt, aut paſſæ ſunt, rationem reddere, ac pœnas dare: & partes Lunæ cœlo obverſas appellari Campum Elyſium. Macrobius* etiàm *lib. 1. in Somnium Scipion. cap. 13. Lunares populos, & purgatorium animarum ponit in Lunâ.* Hanc eandem ſententiam de animabus & Geniis in Lunâ, velut in terrâ ætherea degentibus tribuit *Beda lib. de Mundi conſtitut. tit. de Æthere* quibuſdam Phyſicis. Verùm hæc Lunaria commenta meritò ſanior & verior rejicit Sententia, cùm ex S. Scripturâ conſtet ſidera cœleſtia ad alium à Creatore finem eſſe condita, ut patet ex *cap. 1. Gen. Deut. cap. 4.* & à *Pſalte Regio pſ. 14.* Sola terra hominum habitationi adſignetur, dum canit: *Cœlum cœli Domino; terram autem dedit filiis hominum.* Item *Act. 17. Fecit ex uno* (Deus) *omne genus hominum inhabitare ſuper univerſam faciem terræ.* Sin igitur homines non ſint in Lunâ: neque animalia, ac plantæ, quæ ad hominum uſum à Conditore ſunt ordinata, ibidem exiſtere poterunt.

Miræ quædam ridiculæ ſententiæ de Lunæ corpore.

10. Ut tandem facetis adhuc quibuſdam opinionibus, atque lepidis Veterum Philoſophorum placitis Tractationem hanc Selenoſcopicam concludam, nec quicquam curioſitatis in hac materiâ reticeam, paucis adhuc commemorare libet, ut & *Hevelius in Selenogr. cap. 6.* meminit, quid de Lunaris Corporis ſtructurâ ſenſerint quidam Antiquiſſimi Authores: Ex quibus imprimis *Empedocles*, & *Stoicorum* permulti, Lunam mixturam & confuſionem eſſe caliginoſi aëris, & ignis carbonoſi, quæq; non ex ſeſe accendatur, ac propriam habeat lucem, ſed obſcurum quoddam ſit corpus, ſemper fumigans, & igne uſtum; hinc ratione ignis partim eſſe luminoſam, ratione verò aëris caliginoſi partim obſcuram, teſte *Plutarcho* ſtatuerunt. *Pythagoras, Anaximenes, Parmenides & Cleanthes* Lunam igneum corpus dixerunt. *Zeno Parmenidis* diſcipulus igneum aſtrum eſſe mente etiàm præditum, & prudens, & artificio confectum teſte *Franciſco Patritio in Pancoſm. lib. 20. Diogenes* Phyſicus pumiceam eſſe cenſuit, imò vitream tranſlucidam, & partim etiam obſcuram. Maculas lunares *Clearchus*, & *Argeſinax* exiſtimârunt eſſe ſimulacra ſpecularia, atque imagines magni maris in Lunâ apparentes per reflexiones ad nos tranſeuntes, teſte *Plutarcho de facie Lunæ. Diogenes Laërtius* refert

Bero-

Digitized by Google

Qui lucis patiens hic ales Solis habetur
Degener; offenso qui fugit ore Iubar.
rematur
in ortum.
Luce probatur.
unda.
Muneris omne tui.
tur ipse.
Muneris omne tui eſt quod pleno copia cornu
Ventilat auſpicijs munera nota tuis.

Beroſum Chaldæum docuiſſe, Lunam ab unâ parte proprium habere lumen, ab alterâ verò penitus eſſe obſcuram, ità ut ex illius converſione Corporis lumen quotidie creſcat, usque dum totum hemiſphærium luminoſum ſit conſpicuum, ſed impoſſibilitas hujus rei à modernis Aſtronomis facilè oſtenditur, & exſibilatur. Maximè autem ridiculum eſt, quod nugantur *Rabbini* quidam de Lunâ; Luciferum nempè in lapſu ſuis alis Lunæ ſplendorem abraſiſſe, & ſuo Prophetæ dediſſe. Verùm hæc & ejusmodi Antiquorum deliria, cùm nullos hoc ævo noſtro ſapientiſſimo habeant Aſſeclas, ideò refutatione omni indigna dimittimus, & ſolùm curioſitatis causâ retuliſſe ſufficiat.

Fabula de Lunâ & Luno.

11. De Luna, & Luno lepida quoque fabula extat apud *Ælium Spartianum in Caracalla*, quam & recenſet *Jo. Prætorius in Tab. Aſtroſcopicis* circà finem his verbis: *Memoriæ nempè traditum eſſe, ut qui Lunam fœmineo nomine ac ſexu putaverit nuncupandam, is addictus mulieribus ſemper iiſdem inſerviat. At verò qui Marem Deum eſſe crediderit, is dominetur Uxori, neque ullas muliebres patiatur inſidias. Undè quamvis Græci vel Ægyptii eo genere, quo fœminam hominem, etiam Lunam Deam dicant, myſticè tamen Deum dicunt.*

CAPUT IV.
HELIOSCOPIUM PHYSICO-MATHEMATICUM.

Quo Corporis Solaris Natura, motus, vires, aliáque circa Ipſum præcipua Phœnomena, & Experimenta perluſtrantur, & exponuntur.

Sol undè ſic dictus.

SOlem omnium Planetarum principem rectè ſcripſit *Iſidorus*, ideò ſic dictum, quaſi ſolus luceat, cùm ſit fons totius luminis, cujus ratione Superiora, & inferiora colluſtrantur. Idem docet *Cicero lib. 2. de nat. Deor.* quod ſolus, ideſt unicus ſit, & tantam ſolus claritatem obtineat, ut eo apparente cœtera aſtra diſpareant. Undè nihil in hoc aſpectabili mundo eo, vel ad ſpeciem pulchrius, vel ad rerum gignendarum commoditatem fœcundius, qui vitalem vim, ac ſalutarem ſtirpibus, & animantibus communicat; qui hoc eſt in æthere, quod cor in homine, vicésque temporum, & annum novo ſemper flore redeuntem ex uſu naturæ temperat; cujus influxus in abditiſſimos penetrat receſſus, & in intimis terræ viſceribus aurum, gemmásque progignit. Quocircà benè à *D. Ambroſio lib. Hexam.* appellatur, *Oculus mundi, Jucunditas diei, pulchritudo cœli, menſura temporum, virtus & vigor omnium naſcentium, dominus Planetarum, decor & perfectio omnium ſtellarum.* De hoc itaque magno totius naturæ Rege, & Univerſitatis Moderatore quæcunque ſcitu magìs digna, & admiranda novimus, jam congeremus, & in medium producemus.

§. I.

De ſtructurâ corporis Solaris, & de macularum, ac facularum Solarium ſubſtantiâ.

Solis ſtructura & natura.

1. Sol eſt corpus cœleſte naturâ ſuâ igneum, figurâ ſphæricum, non tamen mathematicè globoſum, ex liquido & ſolido compactum, quod partim igne liquido inſtar Oceani efferveſcit, ebullit, & fluctibus in altum jactatis, partìm ſolidis eminentiis, velut montibus altiſſimis ignivomis aſperatur; Virtute præter manifeſtam luminis & caloris etiàm ſpecificâ & occultâ panſpermaticâ præditum, quam circumſtantibus, & ſubjectis rebus communicat.

Intrà Solem multi Canales & cavernæ.

2. Sicut Solaris globus ex ſolido, & liquido compactus eſt, & ex multis undequaque eminentiis velut montibus, uti terrenus globus exaſperatur: ità probabile videtur, quod ſentit *Kircherus in itin. extat.* eum etiam ingentibus intrà ſe canalibus, cavernis, & receptaculis eſſe pervium, ac repletum haud ſecus ac in terraqueo globo factum conſtat: Et per canales illos communicare inter ſe diverſa Solaris globi maria ignea, ſeu potiùs unum mare in diverſa brachia diviſum eſſe: In Cavernis verò, & receptaculis contineri ingentem igneæ materiæ copiam, quæ maximo fulgore è flammivomis montibus ſubindè per apertos crateres eructet, & ſubindè fortaſsis è lateribus apertâ ſibi violenter viâ erumpat.

Sol in magnitudine & viribus non deficit.

3. Licet totus Solaris globus igneæ exiſtat naturæ, nullam tamen hactenùs ſolertiſſimi Mathematici in eo deprehenderunt mutationem in magnitudine, & viribus, ſed eâdem conſtare magnitudine, & iiſdem pollere viribus, perpetim agnoverunt. Undè concludunt, Eundem iis defectibus, quibus ignis noſter eſt, obnoxium non eſſe, nec pabulo aliquo indigere, quo alatur: Imò *Kircherus lib. cit.* exiſtimat ſolidum, ſivè terram ſolarem, vel Asbeſtinam eſſe, & incombuſtibilem, vel ità aptatam eſſe à naturâ, ut magis ignis voracitati, quàm terra noſtra reſiſtere poſſit. Alia tamen generationis & corruptionis veſtigia in Eodem deprehenſa ſunt, ut infrà adducemus.

4. Quis-

Digitized by Google

Ignis Solis validiſſimus.

4. Quiſcunque ſit ignis iſte Solaris, hoc certè de eodem cenſendum videtur, adeò eum eſſe validum, & vivacem in calore, & fulgore, ut à cujuſcunque ignis alterius terreni calore, & præprimis fulgore ſuperari minimè queat. Undè rectè major fulgor, quàm ſit is, qui Solari corpori à ter Opt. Deo (qui voluit Solem eſſe fontem lucis, & totius ferè Mundi lampadem) inditus eſt, extrà cœlum empyreum, & major calor extrà ignem infernalem, concipi haud poteſt.

Non tamèn comburit Univerſum.

5. Sol tametſi tantus ſit ignis, tantæque efficaciæ, Univerſum tamen non comburit, eò quod vicina Corpora, vel non ſint ignis capacia, ſivè inflammabilia, aut combuſtibilia, ut Æther; vel ea, quæ inflammari & comburi poſſunt, longiùs ab Eodem remota exiſtant. Imò ſingulari DEI providentiâ ordinatum eſt, ut Sol iſtâ diſpoſitione diſtaret ab his, quæ inflammari, aut comburi poſſunt, ut ejus ardor temperaretur humiditate Lunæ, & ut circà terram continuo motu in obliquo circulo moveretur, nec eum directis ſemper radiis feriret; atque ità tàm ex continui motûs variatione, quàm radiationis diverſitate, unà cùm Lunaris admixtæ humiditatis contemperatione noxa ſeverior inhiberetur.

Vapores ab igne Solari emiſſi.

6. Cùm etiàm verus & elementaris ignis ſit in Sole, ut exiſtimat *Kircherus*, & plures alii Authores, haud vero abludit, eum etiàm, qui liquidus præſertim eſt, ſuos exhalare vapores, & ex iiſdem ſuam circà Solem conſtitui atmoſphæram: & cùm etiàm ignis Solaris ſit puriſſimus, atque aurei coloris, inſtárque auri liquefacti, erunt etiàm Ejuſdem vapores longè puriores iis, quos noſter ignis evaporat. Unde & *P. Honoratus Faber. l. de Nat. Solis*, nihil aliud dicit eſſe Solem, quàm ignem in auro puriſſimo implantatum. Et *Du Hamel* eundem citans in *Aſtron. Phyſ. lib. 2.* ait: *Ex iis, quæ ſub ſenſus cadunt, nullum aliud corpus præ auro inveniri poteſt, quod magis accedat ad ſimilitudinem Solis. Nihil eſt, cujus natura vel purior, vel denſior, vel corruptioni minùs obnoxia exiſtat: Undè nec extingui poterit, nec diſſolvi. Hinc etiam Sol aureo fulget colore.*

Maculæ, Faculæ, & Umbræ in Solari diſco.

7. Verùm licet, ut modò dictũ eſt, vapores ex Solari corpore emiſſi puriſſimi ſint: Attamen & in hoc eodem Corpore ſubindè maculæ ingentes, velut umbræ, & contrà oppoſitæ luces ſummâ cum admiratione ſpectari ſolent. Dicunt autèm nunc Authores communiter ejuſmodi maculas Solares aliud nihil eſſe, quàm vapores, fuligines, nebulas, & ceù nubes è Solari Oceano, & flammivomis montibus ortas, in altum delatas, circà Solem nunc congregatas in unum, nunc diſſipatas in diverſa, modò hanc, modò illam figuram induentes: aliquandò multum, aliquandò parùm ſtabiles ad eum prorſùs modum, quo in nebulis & nubibus circà tellurem verſantibus maxima varietas contingere ſolet. Solertiſſimus *Hevelius Selenogr. cap. 5, pag. 83.* Maculas, Faculas, & Umbras in Solari Corpore ità diſtinguere docet, aſſeritque 1. *Maculas in diſco Solis contentas nihil eſſe aliud, quàm compactam aliquam, & obſcuram materiam noſtris terrenis nubibus non diſſimilem, & unà cum Sole mobilem.* 2. *Faculas admiſtas eſſe lucidiſſimas ſolis partes, quæ diſtinctis locis, atque temporibus magis, magiſque in Sole conſpiciuntur.* 3. *Umbras illas, quæ corpus Facularum ſequuntur, & cum luculis permiſcentur, raritate, formâ, & magnitudine variari in ſuperficie Solis inſtar fumi, & nebulæ, quibus Sol hinc indè quaſi obductus, tanquam ſpeculum tactu, vel halitu oris inquinatum apparere. Et licet non adeò ſint durabiles, veluti maculæ, tamen ſubindè in Sole, vel faculis permiſtæ, vel ſolæ videntur, moxque iterum diſſipantur, & evaneſcunt.* Ita *Hevelius*. Qui porrò *loc. cit.* multiplicia Macularum genera ex Obſervationibus à ſe factis deſcribit, quæ in Tabulam ità coordinavi, ut diſtinctio & varietas tùm macularum tùm facularum ad mentem Expertiſſimi Authoris cuivis facillimè patere poſſit. Tabula.

Macularum generatio.

8. De Maculis Solaribus obſervavit Idem *Hevelius*, eas non omni loco Solis generari, ſed peculiarem ſuam ſedem in medio diſci Solis obtinere, in quo quaſi Zodiacum ſuum conſtituunt, oriuntur, & intereunt, curſúmque ſuum perficiunt. Zodiacus verò iſte multò eſt latior, quàm Planetarum in cœlis: Siquidem ſeſe ad quadraginta, quinquaginta, imò etiàm interdùm ad ſexaginta gradus extendit, ità ut utroque in latere Eclipticæ hoc ſpatium ad triginta gradus excurrat.

Ubi minus conſpiciuntur.

9. Circa polos nullæ magnæ conſpiciuntur, ſed ſolùm Umbræ, & interdum exiguæ faculæ, eoquòd motus cum in medio Solis ſit concitatior, etiàm eâ in parte grandiores queant generari maculæ, circà polos verò remiſſior, undè tam denſa ibidem corpora exiſtere haud valent, ſed ſolùm maculæ ſecundariæ, umbræ, & faculæ minores. Ordinariè etiàm Solares maculæ, quæ in medio ſatìs magnæ apparuerunt, circà Solis extremos margines apparere ſolent graciliores & compreſſiores. Ratio ex Optica colligitur, cùm quæ ſub majori angulo videntur, majora; quæ verò ſub minori, minora appareant.

Color macularum.

10. Quèmadmodum maculæ, faculæ & umbræ externam Solis ſpeciem mirè variant, ità & in corpore Solis diſtinctos formant colores; quorum nonnulli ab ipsâ quoque Solis luce proficiſcuntur, ità ut Sol circà centrum, [illegible] verſùs ſemper clarior, & lucidior appareat: quò verò magis illa lux circà peripheriam verſatur; eò ſit debilior, & obſcurior, qui color ignis flammæ non diſſimilis eſt. Plerumque etiam macularum color ſubniger, aut cæruleus, facularum ſemper lucidior, umbrarum verò ſubniger, aut flavus appareat.

Macularum numerus.

11. Numerus Macularum, quæ in disco Solari obſervantur, non eſt idem, ſed per- ... ſed

…iarum juxta mentem & Obſervationes
…. 5.

…teriæ magis compactæ, & diuturniores
vel
…nucleo valdè compacto, & materiâ nigrâ denſiori…

…ucleo { Obſcuriores
vel
Clariores.

1. Sibi conſtant, & nonnunquam etiàm creſcunt usque ad occaſum ſuum.

2. Prius eſſe deſinunt, quàm ad occidentalem Horizontem perveniunt.

…rum nonnullæ { 3. Conſtant ex tenaciori materiâ, atque unâ alterâque vice Solis hemiſphærium pertranſeunt, & vocantur Reduces.

…ini umbris …ole in oc… …oque non { 4. Conſimiles magnitudine, diſſimili tamen tempore occidunt vel intereunt, vel evaneſcunt.

… quæ in ortivo Solis Horizonte apparent, nec evaneſ… …partem perveniant.

… circà Horizontem Solis ad biduum vel triduum … progrediuntur in medio Sole extinguuntur, vel in …

…lis permiſcentur, & in ſuperficie Solis inſtar fumi,

…ritate
…ur { …ra
magnitudine

… complexu Solis hærent, indies crebrius varias ſubeant …antem, interdum trientem Diametri Solis occupent.

Digitized by G

ſed varius, imò incertus; aliquandò enim 50, aliquandò 33 diſtinctè numeratæ ſunt eodem tempore, aliquandò nulla, & tunc calidior, ſicciorque cæteris paribus tempeſtas extitit, uti econtrà ſævius frigus, quando magna fuit earum copia. Ità Anno 1618, quo inſignis Cometes in cœlo exarſit, nulla circà Solem macula fuit obſervata; ſicut & Anno 1632 nulla menſibus æſtivis in conſpectum venit. Tunc autem calor immodicus omnia penè exuſſit. Undè rectè ſubinſert *Kircherus in Mund. ſubt. Tom. 1. lib. 2. cap. 4.* dicens: *Quæ ſi Aſtronomi diligenter annotarent, forſan ex hujuſmodi phœnomenis ad effectus ſublunares comparatis nova Aſtrologia multò vulgari illâ planetariâ certior condi poſſet.* Atque idipſum quoque Ego ſentio.

Magnitudo Macularum.

12. Magnitudo Macularum & Facularum Solarium etiàm varia ſolet eſſe. *Blancanus* Author eſt, maculam aliquandò obſervatam eſſe, quæ quintam diſci Solaris partem occuparet, atque adeò totam terram æquaret. *Galilæus* obſervatas notat æquales Africæ & Aſiæ ſimul cum mari mediterraneo. *Scheinerus* maximas Veneri æquiparat. *Hevelius Selenogr. cap. 5. de majoribus, & valdè dilatatis faculis* ſcribit: Si aſſumatur diameter Solis 8944 mill. Germ. tum has faculas 2981 mill. germ. longas, & 994 mill. latas obſervatas fuiſſe: *Quæ longitudo ac latitudo*, ut inquit, *immanis eſt dictu in comparatione cum terrâ noſtrâ: Siquidem longitudo harum macularum multò major eſt, longitudine Europæ, Aſiæ, & Africæ, quæ duntaxat ad 2700 milliaria excurrit, ità ut iſtæ faculæ univerſam iſtam omnium trium Orbis partium magnitudinem 300 milliar. excedant; earum verò latitudo complectatur ſpatium, quod à mari Mediterraneo ſeſe ad Caput Bonæ Spei extendit.*

Duratio Macularum.

13. Duratio Macularum minùs quoque conſtans videtur, quàm quarundam areolarum, & facularum Solarium: Quædam enim ſubitò in diſco Solis oriuntur, & paulò poſt denuò evaneſcunt: quædam uno aut pluribus diebus uſque ad 30 dies, & paulò ultrà perdurant: Quædam fiunt reduces, & poſt periodum dierum circiter 27 periodum revertuntur.

Figura Macularum.

14. Figura Macularum etiam irregularis plerumque apparet, & ejuſdem maculæ valdè inconſtans, ità ut nulla ferè poſtridie talis obſervetur, qualis pridie viſa fuit. Circà marginem etiàm Solaris Corporis contrahuntur, & longiores apparent; in medio verò Sole ampliores, ſed minus longæ. Rursùm propè limbum Solaris diſci plures maculæ, quæ in medio diſco disgregatæ, ac ab invicem diſtantes comparuerunt, in unam ferè maculam coire videntur.

Faculæ Solares quomodò fiant.

15. Faculas ſolares exiſtimat *Schottus prælus. in Solem §. 5. Itiner. Extat. Kircher.* aliud non eſſe, quàm partim ingentes igneos globos, qui ſubindè è Solis montium flammivomorum crateribus magnâ copiâ, & impetu erumpentes inter confuſas nebulas, & fuligines Solares effulgent; qui inſuper aliquandò quidem diſparent, aliquandò verò ad tempus perſeverant: Partim verò etiàm exiſtimat eſſe efferveſcentias Oceani Solaris, quæ cùm vehementiâ ſubjecti ignis ſubſolaris ebulliunt ſolito copioſiùs, ut velut ingentes fluctus inſtar altiſſimorum montium in altum ſeſe attollant, iterúmque in profundum dimittant: Undè dejiciuntur circumſtantes nebulæ, & fuligines, compaŕetque Oceanus Solaris fluctibus agitatus ſolito fulgore promicans.

Diſtantia Solis à terrâ.

16. Diſtantia porrò Solis à Terræ centro varia ab Authoribus aſſignatur, ut cui ſit annuendum facilè dijudicari nequeat. *Ricciolus* ſtatuit maximam ejus diſtantiam, dum ſcilicet eſt in Apogæo, eſſe Semidiametrorum terræ 7600, mediam 7300, minimam 7000.

Solis diameter.

17. Solis etiam diameter etſi à variis Authoribus varia aſſignetur: à pluribus tamen talis recipitur

		Min.	Sec.
In	Apogæo	30.	50.
	Mediis diſtantiis	31.	56.
	Perigæo	33.	2.

Magnitudo Solis.

18. De verâ quoque Solis magnitudine Authores abeunt in diverſum. Plurium Sententias collegit & ad Tabulam reduxit *P. Ricciolus lib. 3. Almag. cap. 11.* ac refert eam quoque *Schottus in Itin. Extat. Kirch.*

VERA

Digitized by Google

VERA SOLIS MAGNITUDO AD TERRAM COLLATA.

Authores.	*Solis diameter vera continet Diametros Terræ ſimplices.*	*Circumferentia continet Diametros Terræ ſimplices.*	*Area Circuli maximi continet Diametros Terræ quadratos.*	*Superficies convexa continet Diametros Terræ quadratos.*	*Soliditas continet Soliditatem Terræ Vicibus.*
Ptolemæus. Maurolyc. Clavius. Barozius.	5.$\frac{1}{2}$	17.$\frac{2}{7}$	24.[illegible]	134.0	166.$\frac{1}{3}$
Ariſtarchus { *plusquam*	6.$\frac{1}{3}$	20.$\frac{1}{4}$	30.$\frac{1}{3}$	127.0	254.$\frac{1}{7}$
Ariſtarchus { *minusquam*	7.$\frac{1}{3}$	22.$\frac{1}{7}$	38.0	155.0	368.$\frac{1}{11}$
Albategnius.	5.$\frac{7}{18}$	18.$\frac{5}{7}$	26.0	108.0	186.0
Copernicus.	5.$\frac{17}{38}$	16.$\frac{1}{2}$	22.0	91.0	161.$\frac{7}{9}$
Tycho, & Blancanus.	5.$\frac{14}{55}$	16.$\frac{5}{7}$	22.0	85.0	140.0
Longomontanus.	5.$\frac{6}{1088}$	18.$\frac{1}{7}$	26.0	95.0	196.0
Keplerus.	15.0	47.$\frac{1}{16}$	176.0	706.0	3375.0
Lausbergius.	7.$\frac{17}{18}$	24.[illegible]	46.0	176.0	434.0
Bullialdus.	7.[illegible]	22.$\frac{3}{7}$	39.0	156.0	343.0
Wendelinus.	64.0	200.$\frac{97}{188}$	3216.0	12864.0	262144.0
Kircherus.	5.$\frac{1}{3}$	16.[illegible]	21.0	83.0	140.0
Rheita.	10.0	31.$\frac{4}{10}$	78.0	314.0	1000.0
Ricciolus.	33.$\frac{5}{8}$	106.$\frac{15}{188}$	885.0	30056.0	38600.0

Annotatio.

In deſcriptione Solaris corporis ſecutus ſum *Scheinerum*, *Kircherum*, & Recentiores communiter. Ingero tamen ſcrupulum curioſo Lectori, indicoque certa mihi experientia innotuiſſe, quod Solare corpus per tubum concavo-convexum in cameram obſcuram immiſſum, ita quidem imaginem Solis, ſicuti *Kircherus* exhibet, exactiſſimè in objecta charta præſentarit; verum quod & moto in gyrum tubo, totum etiam phœnomenon ſimul cum ignibus, faculis & maculis commotum fuerit. Hoc verò minimè fieri debuiſſet, ſi non à vitris, ſed ab ipſo Sole iſta imaginis apparitio profluerer. Unde ſi ex hoc phœnomeno tanquam experimento comperto aſſeratur iſta Solaris corporis ita deſcripta habitudo & ſtructura: non facilè aſſentior. Si verò probabili aliquo ratiocinio procedatur, talem, ut retuli, me admittere poſſe aſſero.

§. II.

De variis Solis motibus notabilia ſcienda.

Solis motus ab Ortu in Occaſum.

1. Sol maximus ille Planetarum Princeps, & Aſtrorum moderator, dux temporum & diſpenſator, movetur imprimis ipſo ſenſu oculorum judice, & teſte fidiſſimo verè & propriè circà Terram ab Oriente per meridiem in Occidentem, indeque per mediam noctem in Orientem revertitur. Teſtatur Sac. Scriptura *Eccleſiaſtis cap. 1. v. 5. 6. & 7.* dum ait. *Oritur Sol & occidit, & ad locum ſuum revertitur: Ibique renaſcens gyrat per meridiem & flectitur ad Aquilonem: luſtrans univerſa in circuitu pergit Spiritus, & in circulos ſuos revertitur.* Quæ verba in ſenſu literali explicari debent, niſi evidens abſurdum emergi velis. Fatentur Philoſophi & Aſtronomi Veteres & Recentiores [illegible] omnes, niſi Copernicum cum [illegible] excipias. Eſtque hic motus [illegible] & uniformis, ut patet ex [illegible], Solisque altitudinibus, [illegible] & uniformiter creſcunt, atque decreſcunt, prout Sol accedit, vel recedit à Meridiano. Communis etiam hic motus [illegible] reliquis Sideribus omnibus, [illegible] prædicto modo ab Oriente in Occidentem moventur, motu ſcilicet p[illegible]is, & motu raptûs, ut loquun[illegible]

Motus [illegible]

2. Præter motum cum aliis Stellis, & Planetis communem jam [illegible]dicatum Sol alium habet motum prop[illegible]um, qui [illegible]pè ſub Zodiaco, & media linea E[illegible] ſuper ejusdem axe & polis ſ. ſ. ſ. [illegible] etiam in conſequentia, hoc eſt, a[illegible]dente in Orientem. Et quidem [illegible]tu ſuo proprio, quo ab Occiden[illegible] Orientem fertur ſ. ſ. ſ. continuò [illegible] [illegible]ine

lineâ incedit, quæ Ecliptica dicitur, extra quam, nunquam evagatur, nec ab Æquatore unquàm versùs utrumque Polum pluſquam Grad. 23. min. 30. ut communiter omnes affirmant, declinat.

Motus diurnus eſt ſpiralis.

3. Prædicto quoque motu non progreditur ſemper per eandē viam, ſivè non conficit eandem ſemper circulationem, ſed diverſas: non enim ſempèr oritur, & occidit in iiſdem punctis Horizontis, nec tranſit ſempèr per eadem Meridiani puncta; nam modò ad verticem noſtrum accedit, modò ab eodem recedit. Undè conſtat Motum diurnum Solis non eſſe perfectè circularem, ſed ſpiraliter ſphæricum: deſcribit enim, ut conſtanter hactenùs obſervatum eſt, hinc & indè ab Æquatore versùs utrumque Polum deflectendo Spiras 182½ circiter.

Motus Solis annuus non eſt æquabilis

4. Annuus Solis motus proprius apparens æquabilis non eſt; quia plus impendit temporis ab Æquinoctio verno ad Autumnale, quàm ab Autumnali ad Vernum. Et hoc eſt omni ævo compertum. Ab Ariete namque verno Æquinoctii puncto ad Libram usque notavit *Ptolemæus* intercedere dies 186, horas 11. *Tycho* horis 11 ſuperadiecit 7, *Ricciolus* tres & minuta aliquot: cùm interim ſignis alterius hemicycli percurrendis impendat Sol dies 178, horas 18, vel juxtà *Tychonem* horas 11; aut certè, quod vult *Ricciolus*, horas penè 15.

5. Orbita Solis, quæ motu proprio deſcribitur, eſt Excentrica, cujus Excentricitas etſi varia à variis Authoribus tradatur: probè tamen recipitur partium 3567: aut ſecundùm *Ricciolum* 3461; qualium nempè radius eſt 100000.

Excentricitas.

6. Excentricitas Solis invariabilis & immutabilis eſt, & ſi quæ varietas, & mutabilitas à diverſis Authoribus diverſo adducatur tempore, obſervationis defectui potiùs, ex incertâ loci obſervatoris latitudine, vel ex inſtrumentorum improbitate, vel aliis circūſtantiis adſcribi poteſt.

Motus Apogæi Solis.

7. Motus Apogæi Solis annuus à diverſis [illegible] diverſus adſtruitur, *R. Claudius* [illegible] *De Chales* definit min. 1. ſec. 10. Tert. 3[illegible] Unde conficitur periodus tota Annorum [illegible]. Eſt porrò motus hic Apogæi Solis æquabilis, cum ejus inæqualitas nullis certis & ſolidis fundamentis aut obſervationibus comprobari poſſit. Epocham quoque pro loco Apogæi Solis *Ricciolus* ex obſervatione ad Annum 1646 ineuntem aſſignat in Grad. 7. min. 26. Cancri.

Quantitas motus annui Solis.

8. Motus Solis annuus numeratur à principio Arietis ſivè Æquinoctii Verni; cujus quantitas juxta revolutionem integri circuli Grad. 360. in anno communi Solari conſtituitur dierum 365, horarum quinque, min. 48. ſec. 42. Tert. 7. Vel neglectis minutis, Tertiis, Secund. 45. licet omninò exacta periodus motus annui Solis reverà nondum conſtet, unde emergit

			′	″	‴	iV	V
Motus Solis	*Diurnus Gr.*	0.	59.	8.	19.	49.	15.
	Horarius G.	0.	2.	27.	50.	49.	34.
	Minutarius	0.	0.	2.	27.	50.	29.

Dies naturalis & Artificialis.

9. Dies naturalis eſt una Solis revolutio, donec redeat ad eundem Meridianū, à quo digreſſus erat. Impendit in hac revolutione peragendâ Sol horas 24 uſuales, & Aſtronomicas. Dies verò Artificialis eſt pars revolutionis Solaris, quæ ſuprà Horizontem abſolvitur, & conſequenter à nobis advertitur.

Crepuſculum.

10. Crepuſculum eſt tempus illud, quod intercedit inter ortum & Occaſum Solis, ac primum, vel ultimum lucis fulgorem. Aſtronomi ex obſervatione extendunt illud tempus communiter ad 18 depreſſionis gradum; in quo dum Sol exiſtit, incipere, vel finiri dicitur Crepuſculum.

Dies Solaris longior eſt die ſtellarum, & primi Mobilis.

11. Dies ſtellarum longior eſt die primi Mobilis, & dies Solis longior eſt utrisque. Nam quia dies primi mobilis, aliud nihil eſt, quam tempus illud, quo punctum aliquod primi mobilis à meridiano digreditur, & per occaſum & ortum ad Meridianum regreditur. At ſi initium Arietis primi mobilis hodiè in Meridiano inveniatur, rursùmque cras ad illum revertatur: tempus illud inter duos tranſitus per Meridianum vocabitur dies primi mobilis. Hæc revolutio ſemper eſt æqualis in duratione, quia nulla eſt ratio in contrarium. Dies autèm ſtellarum eſt tempus, quod inſumitur à ſtellâ, dum à Meridiano digreſſa ad eundem regreditur: Revolutio autèm illa priore longior eſt inde tantillum quantitate reſpondente motui diurno ab occaſu in ortum, quia ſtella interim progreſſa paulò ſeriùs ad eundem Meridianum revertitur: conſequentèr hæc revolutio non erit æqualis in duratione, ſed priore primi Mobilis, etſi inſenſibiliter major & longior Adhuc autèm major erit revolutio diurna Solis ad diem Solarem conſtituendum, quia dies Solis eſt una revolutio ejusdem Solis, quâ centrum ejus à Meridiano digreſſum ad Meridianum regreditur. Hæc autèm revolutio longior eſt ex ſimili causâ quoad durationem revolutione cujusvis ſtellæ: quia Stella quælibet citiùs attingit Meridianum, adeóque Solis dies longior erit utroque.

Præceſſio Æquinoctiorum.

12. Cum præceſſio Æquinoctiorum ſit differentia inter annum ſidereum, & annum Solarem propriè dictum; aut ſaltem ſit talis, quæ ab eo motu ortum habeat: Hinc Annus ſidereus major eſſe debet anno Solari Solſtitiali, vel Æquinoctiali, & exceſſus ejus eſt æqualis motui ſtellæ in conſequentia. Ratio eſt, quia quo tempore Sol percurrit Eclipticam, & ad idem Æquinoctiale, aut Solſtitiale punctum revertitur: Intereà ſtella promovetur in conſequentia. Majus ergò tempus impendet Sol, ut denuò ſtellam attingat, quàm ut ad Æquinoctiale, vel Solſtitiale punctum revertatur.

Anni medii æquales.

13. Nulla ex præceſſione Æquinoctiorum inæqualitas cum ſano Veritatis fundamento refundi poteſt in Annum medium Solarem. Undè omnes Anni

medii ſunt æquales: Dico autem Annum medium nihil eſſe aliud, quàm tempus, quo linea medii motûs à punĉto Eclipticæ digreſſa ad idem revertitur.

Anni veri inæquales.

14. Anni veri inſenſibiliter ſunt inæquales, & idem Annus verus à diverſis principiis inchoatus varius eſt inſenſibiliter. Nam quià verus annus eſt tempus, quo linea veri motûs Solis ab aliquo Eclipticæ punĉto digreſſa ad idem revertitur: non ſemper autem eodem temporis intervallo contingit Solem ad idem punĉtum reverti: quia differentia inter Annum medium & verum non ſempèr æqualis eſt, ſed variat ob promotionem Apogæi Solis; ac conſequentèr proſtaphæreſis etiam variat. Hinc annus à diverſis principiis inchoatus etiàm varius erit, inſenſibiliter tamèn in comparatione unius anni ad alterum proximum; quià Apogæum tantùm min. 1. ſec. 10. in uno anno ſolari promovetur. Longo tamen intervallo differentia notabilis emergere ſolet.

15. Quia Superiores Planetæ Sole tardiores ſunt; Sol eosdem inter unam periodum ſæpiùs aſſequi, illisque conjungi, & etiam opponi ſolet. Undè Saturnum inter unam Ejusdem revolutionem attingit vigeſies novies: cum Jove undecies aut duodecies c[illegible] jungitur, & eidem opponitur; cum Marte bis intra unam nempè periodicam revolutionem. Si mediæ quoque ſpeĉtentur revolutiones ſynodicæ Sol digreſſus

à	Saturno	ad eundem regreditur intrà dies	378.
	Jove		399.
	Marte		780.

16. Mercurius & Venus Soli nunquàm opponi, illi tamen conjungi poſſunt, & ſuprà & infrà ipſum. A conjunĉtione autèm Veneris Superiori ad aliam ejusdem ſpeciei requiruntur dies 584, & in Mercurio dies 116.

Refractio Horizontalis.

17. Cum Sol Horizontem aſcenſu ſuperat, maxima ejusdem Horizontalis refraĉtio eſſe ſolet minut. 32, ſec. 30: Horizontalis verò parallaxis ſecund. 30. ſemper autem tutò negligi poteſt Solis parallaxis, cum dimidiatum minutum vix excedat. Sed quod etiam paucis memorandum, Sol quoque ſolet præſertim circà ortum & occaſum tremulus conſpici, atque veluti vertiginem pateretur circà proprium axem circumduci, & quaſi aliquo modo ſubſultaret, apparere. Verùm hic tremor aliundè non provenit, quàm ab interpoſitis vaporibus, qui calore agitati, tremorem quendam præſeferunt, ac proindè eos trajicientes radii eo modo, oculi retinam concutiunt, ut ſubſilire Sol & tripudiare videatur; eo planè modo quo lapis in fundo fluminis quieſcens ad ſuperfluentis & commotæ aquæ curſum tremere, ac quandam vertiginem pati cernitur. Solet etiàm Sol Horizonti proximus major apparere, quàm ab eo diſſitus, dum ſcilicet circa Meridianum in cœli vertice verſatur: tunc etiam altior & evectior quoque conſpicitur; cujus deceptionis ratio à radiorum refraĉtione petenda eſt, quæ nempè in vapore rorido ad Horizontem peragitur; horum enim inflexio angulum viſorium dilatat, & rei conſpeĉtæ, velut Solis magnitudinem auget. Secùs accidit, dum Sol in medio cœli verſatur, ubi radii ſolares imaginem Solis in oculum importantes per diverſa media rariora ità refraĉti eundem oculum incurrunt, ut angulus viſorius in oculo coaĉtetur, & minuatur, adeóque corpus ſolare minus conſpiciatur. Et quia radius, qui à punĉto Atmosphæræ, in quo refraĉtio contingit, & ad oculum continuari intelligitur, non ad Solem reĉtà terminatur, ſed aliquandò ſuprà illum porrigitur, indè præbetur ſenſui occaſio Solem apprehendendi altiori, quàm reverà ſit, loco contueri.

Vertiginis motus in Sole.

18. Occaſione, qua macularum obſervatio à Curioſis Philoſophis, & Mathematicis in Sole inſtituta fuit; deprehenſus eſt alius adhuc motus proprius Solis circà ſuum centrum, qui & Vertiginis dici conſuevit. Hic autem motus eſt ferè menſtruus, quia peragitur ſpatio 27 dierum circà proprium centrum, axémque non ſimiliter tamen inclinatum; cùm inclinatio ea identidem mutetur, prout Sol alia atque alia ſigna æſtiva, vel hyemalia percurrit.

Motus macularum Solarium.

19. In maculis præſertim primariis circà Solis diſcum conſpicuis notat etiàm *Hevelius* triplicem motum *Localem* ſcilicet, *Generationis ac Corruptionis*, item *Rarefaĉtionis*, & *Condenſationis*. Duo poſteriores facilè ex diĉtis ſuperiori § colligi poſſunt. Prior autèm ab Eodem iterum triplex ſtatuitur; & declaratur ab ipſo *Selenogr. cap. 5. pag. 89.* his verbis. *Hic*, inquit, *primum per motum Solis diurnum (ſi is in Ecliptica mobilis conſtituitur) peragitur, cujus ope maculæ ſimul ab ortu in occaſum promoventur. Alter fit per motum Solis Aſcenſionis, & deſcenſionis quotidianæ, quem Verticalis linea cum linea Eclipticæ ad centrum Solis vergente comprehendit. Hinc quippè Sol motu ſuo diurno quotidiè tempore antemeridiano aſcendit, & pomeridiano deſcendit. Undè angulus Eclipticæ, & Verticalis ſingulis momentis in Sole mutatur ob variam Eclipticæ exaltationem, ejusque ad verticalem circulum inclinationem, & quidem intrà horam ſenſibiliter. Proptereà etiàm maculæ non uno in loco Solis ſemper videntur inſidere &c. Tertius motus macularum proprius, & naturalis eſt, qui ſemper incipit in parte Solis Orientali, & in Occidentali deſinit, quem intrà duodecim, tredecim, aut ad ſummum quatuordecim dies peragunt, prout majorem, vel minorem obtinent latitudinem.* Quomodò autem hic motus ſingulis anni diebus non ſit uniformis, nec eâdem ſemper feratur lineâ, ac plura alia [illegible] erudita circa ipſum vide in Authore *loc. cit.*

S. II.

§. III.

De mirabilibus Globi Solaris viribus, fœcundis qualitatibus & influxibus ad res Geocoſmicas afficiendas.

Luce Solari nihil in mundo excellentius.

1. Quemadmodùm in totius Univerſitatis œconomiâ ter Opt. Naturæ Conditor Deus mortalium generi, & toti huic elementari Mundo Solari globo (cujus virtute, & mirabili influxu omnia ubertim generantur, ac mirificè conſervantur) quodpiam præſtantius haud dedit, ità certe reconditæ Sapientiæ ſuæ, poteſtatisque quaſi compendium quoddam in eo poſuiſſe videtur, quod ipſum etiam Divinus Pſaltes aſſerere voluit, *dum in Sole tabernaculum ſuum poſuiſſe* palam conteſtatus eſt. Inter omnes autem poteſtates, & eximias facultates hujus ſplendidiſſimi corporis meritò primum locum habere videtur, quod Clariſſ. *D. Hevelius Selenog. cap. 5.* indicavit his verbis: *In orbe univerſo nihil majus, nihil cum majori admirabilitate conjunctum, quàm lumen Solis, quod de ſe in totum mundum diffundit, & terram versùs circulariter, & pyramidaliter projicit.*

Finis lucis Solaris.

2. Finis autem lucis à Solari globo profectæ generalis reſpectu totius Univerſi cenſetur præprimis eſſe ornatus hujus Mundi, de quo præclarè inquit *D. Ambroſius lib. 1. cap. 9. Hexameron. Lux prima gratia eſt ædificii, quæ ſi deſit, tota domus deformi horret in cultu: Lux eſt, quæ reliquos domûs commendat ornatus.* Reſpectu verò Creaturarum in mundo exiſtentium, ac comprimis Geocoſmicarum rerum finis generalis eſt, ut eâ præſente benè ſit rebus omnibus tam animatis, quàm inanimatis, adeò ut rectè dixerit *S. Dionyſius in lib. de div. nomin. cap. 4. Lucem movere ad vitam, nutrire, augere, perficere, purgare, renovare.* Et ut *Valeſius cap. 1. Sacræ Philoſ.* ait: *Lucem tribuere rebus vitam, ignem generationum omnium parentem per omnia circum-* [illegible] Hinc etiam *Avienna in lib. Me-* [illegible] *Lumen eſſe cœleſtium vir-* [illegible] *omnium veluti vehiculum.* [illegible] complexus utrumque [illegible] docet: *Ingeniavit Deus re-* [illegible] *clariſſimam, quam Solem* [illegible]*, cujus ſplendore cœlum, & inferiora* [illegible]*, ut numerus exiſteret om-* [illegible]

Lux Solaris [illegible] Geocoſmicis [illegible]

3. [illegible] Lux ſolaris amica omnibus rebus Geocoſmicis per abditam quandam virtutem eſſe ſolet, ut mox in exortu ejuſdem aſpectu homines non tantum mirificè relevari, & recreari, animalia lætari & exultare, aviculæ cantillare & aërem perſonare, ſed etiam herbæ, flores, plantæ [illegible]modò reviviſcere, & veluti ridere [illegible]. *Secundum enim Solis aſcenſum,* [illegible] *Anglicus lib. 8. cap. 28. de re-* [illegible] *ex Alexandro* refert, *ſuper no-* [illegible] *Horizontem virtutes animalium fortio-* [illegible]*ntur, & usquè ad medium cœli augmentantur, & in ejus declinatione uſque ad occaſum propter ejus elongationem debilitantur corpora in ſuis virtutibus, & quaſi in ſomnum reſolvuntur, ut patet in floribus, qui aperiuntur in ortu Solis, qui in occaſu marceſcunt quodammodò, & clauduntur.*

Animalia lucifuga ſunt feroc[ia].

4. Omnia animalia, quæ lucis uſu delectantur, manſuetiora comperiuntur; quæ verò lucem fugiunt, & in abditis terræ ſpecubus, ut plurimùm latibula ſua quærunt, immitiora, ac ferociora ſolent eſſe. Sic enim experientia teſtatur, feras, ac beſtias, quæ ſylvas denſiores, & tenebricoſiores incolunt, eſſe ferociores. Sicut etiam ipſius ſacri eloquii teſtimonio *Joan. 3. v. 10. Omnis, qui malè agit,* (qualis meritò inter feroces computari poteſt) *odit lucem, ut non arguantur opera ejus.*

5. Præter innumerabiles, quas *S. Dionyſius* Lucis Solaris collegit utilitates, haud poſtrema cenſetur eſſe, quod mirificè vitales ſpiritus calore vivifico afficiat, corporibusque vigorem adducat. Undè plerique melius habent interdiu, quàm noctu; plurimíque imminente vere, & Sole ad nos redeunte ex hybernis morbis convaleſcunt. *Vide Pleierum in Medico Critico-Aſtrologo. Minderum in Trenod. Med. Pictorium Dial. 1. Succis. Lect.*

Calor à Sole.

6. Non tantùm Lumen, ſed & calor à Sole in terraqueum noſtrum globum mirâ admodùm virtute conſtanter profunditur. Conſtat enim experientia loca illa in Geocosmicâ ſtructurâ, quæ Solis tramiti in cœlo propiora ſunt, vel directiùs ſubjiciuntur (ut ſunt ea, quæ Æquinoctiali ſunt viciniora) æſtus majores pati, & nos æſtivis menſibus, quandò Sol nobis propinquior exiſtit, majorem ſentire calorem, quàm in hyeme, dum longiùs à nobis diſcedit. &c. Quomodò autem calor ille per lumen producatur, & in terrenum globum diffundatur, *Kircherus* explicare conatur *in Art. mag. Lum. & umb. lib. 1. part. 1. cap. 13.* & concludit tandem Lumen cauſam eſſe caloris *non ex motu, quo movetur, ſed potiùs ex motu quo movet, & diſſolvit aëris lenti, humidique pertinaciam, quâ ſuperatâ calorem ſequi neceſſe ſit.*

Radii Solares ab atmoſphærâ terræ immutantur.

7. Cùm etiàm hæc Solaris globi radioſa luminis, & caloris viribus imbuta ſpecies efficaciſſima ſit, ne continuatâ caloris intenſione Terræ officeret; ſummo Naturæ conſilio ordinatum eſt, ut hæc noſtra terra regione vaporoſa, quam Atmoſphæram dicunt, ex halitibus terreſtribus, & vaporibus aqueis ipſiusmet Solis actione excitata perpetuò ſit circumdata, in qua nimius æſtus mirâ quâdam radiorum immutatione retundatur, & proportionali quâdam caloris intenſione mundus afficiatur. Ob medii igitur vaporoſi hujus in Atmoſphærâ occurſum fit, ut radiorum Solarium operationes diverſæ contingant, & ut alio tempore, alióque loco plus, alio minùs calefaciant; Semper autem fortiſſima fit operatio radiis directis, quia hi ſine ullo impedimento in ſuperficiem terræ incidunt, & ibidem ſi denuò reflec-

Digitized by Google

reflectantur, in ſeipſos revertuntur, adeòque magis ſe intendunt. Segnior eſt paulò operatio, quæ refractis fit radiis; valentior tamen in uno, quàm in alio loco, prout nempè radii Solis obliquiùs, vel rectiùs in ſphæram vaporoſam incurrunt, eàque vel denſior, vel rarior, profundior, aut tenuior extiterit: quo pacto radii Solares nonnihil enervantur, & quaſi hebetantur. Maximè autem infirmi ſunt radii reflexi, niſi, ut dictum ſuprà, in ſeipſos denuò revertantur. Omnium autem infirmiſſimum eſt Lumen, undè & perexiguus emanat calor, cùm Sole infrà Horizontem exiſtente radii, & Lumen ejus in averſam Hemiſpherii partem delabuntur, ex quibus nempè Stellæ ſuprà Horizontem de nocte illuſtrantur, & nos indè Solis lumen in terram refuſum accipimus.

Vis Panſpermatica in Sole.

8. Quomodò porrò Sol generationis rerum Geocoſmicarum ſit cauſa, & ab eodem præter Luminis & caloris actionem etiàm Virtus quædam panſpermatica dimanet, ſubtili admodùm diſcurſu declarat *Kircherus in Itin. Extat. 1. Dial. 1. cap. 5. §. 2.* hoc modo. *Quemadmodum*, inquit, *intellectus ſeipſum intelligendo ſpecies, & Ideas, quæ in ipſo ſunt, intelligit, & intelligendo operatur, hoc eſt, in animum ſibi conjunctum, & ſpecies eas, earumq; notitiam transfundit, animus vero in ſpiritum vectorem omnium agit; Sic Spiritus ſpecies in corporum tùm eſſentias, tùm vires transfundit, undè actiones omnes prodeunt, & prodeuntes res ipſas ad ſui imitationem generant. Idem de Sole ſentias velim; cujus Intelligentia dùm ideales ſpecies in ſe revolvit, intelligendo Spiritum mox in omnibus, & ſingulis Solaris globi particulis latentem exſtimulat, undè Spiritus ſtimulatus, excitatùsque in corpus, & corpus vires & actiones extrà ſe diffundit; atque hoc pacto tandem res, quæ à Sole gigni dicuntur, generant omnes. Sunt autem Solis vires Lumen, & calor; & rerum Semina à Lumine ſuo recta, & in corpora hæc devecta, & à calore invecta, & ſata, cauſa ſunt generationis rerum omnium, quæ in hoc ſenſibili Mundi Theatro ſpectantur: Lumen enim ſuum, ſicuti ſeminalium rationum delator eſt, ſic earundem menſura, numerus, & proportio: dum enim illuminat & quæ incepta ſunt, ſubiens, & ea permeans calore comite ſeparat, & congregat, & purgat, & movet, & generat, & nutrit, & adauget, & perficit, & removet, & vivificat, & continet, ità ut cuncta corpora eum veluti genitorem, motorem, calefactorem, illuminatorémque & denique ut vitæ datorem, conſervatorémque agnoſcant: Omnia enim hæc corporibus omnibus tùm influit, tum indit, cum manifeſtis luminis viribus, tùm occultis, & ſympathicis quibusdam actionibus.* ità *Kircherus.* Quibus verbis ſatis innuit Solis operationes potiſſimùm Lumine & motu peragi; Undè deindè calor, & ſeminalium rationum virtus emanat, quocircà & concludit his verbis: *Atque hoc modo lumine & motu* (Sol) *juxtà Peripateticos in inferiora agit; motu quidem, ut radiorum & luminis delatore; lumine verò, ut delatore caloris Spiritûs, ſeminumque, ſinè quibus nulla fit generatio. Hic autem luminis calor, dùm terraqueum globum unà cum Spiritu, ſeminibusque penetrat, aquam terramque recreat, quæque ibi ſunt, rarefacit, colliquat, fundit, movet, concoquit, denſat, urit, ſiccat, temperat, nutrit, & caloribus, qui luminis ſunt proles, propriis exornat ſingula.*

Calor Solis licet aliquandò non ſentiatur, effectus tamen percipitur.

9. Calor Solis quantumvis cœlo ſereniſſimo in Æſtate ferventiſſimâ naturâ ſuâ ſit efficax; in ſupremâ tamen aëris regione & altiſſimis montium jugis haud ità ſentitur, quàm in tractu terræ viciniori: Semper enim propè terram calidior eſt aura, quàm ab eadem remotior, propter radios in terrâ reflexos, atquè in ſe revertentes, & propter Spiritus calidos è terræ ſinu evocatos: qui radii tàm reflexi, quàm Spiritus evocati ad mediam aëris regionem non pertingunt. Mirabile tamen eſt, quod licet calor in altiſſimis montibus ſenſu non ità percipiatur, effectum tamen nihilominùs animadverti. Ità teſtatur *Helmontius de gas aquæ, num. 14.* In altiſſimis montibus Helvetiæ, & Sabaudiæ Solem ſemper quidem ſerenum ſplendere, niſi fortaſſis ningat, calorem verò ejus non eſſe perceptibilem; vidiſſe nihilominùs ſodalem in latere, quo Solis radii illum directè toto ſemiſſe diei ferièrant, vultum & cervicem ambuſſiſſe, non ſecùs, ac ſi cantharides applicuiſſet; idque ſinè caloris & doloris ſenſu. Subdit etiam *numero ſeq. 15.* Nivem tamen in monte non liquari illo Solis ardore, *eò quòd frigus*, ut inquit, *nivis & loci ſimul adæquata ſint calori Solis. Quantò autem homo nive eſt calidior, tantò nimirum ardor Solis ſuperat, atquè potenter urit, eo quòd humanus tepor loci frigus ferè totum excludat, ſoliſque ardor penè ſolitarius agat.*

Aëra à calore Solis quomodò afficiatur.

10. Varia omninò eſt Solis æſtu & calore agentis actio in Geocoſmi ſubjectis. Nam calor Solis, quià mirè penetrativus eſt, & reſolutivus terreſtrium halituum, ac quorumvis etiàm in intimis terræ viſceribus abditorum Spirituum: Prout igitur res vel locus, quem adurit, iiſdem fœtus ac prægnans eſt, ejuſdem generis halitus, ac Spiritus œconomiæ animalium ſalubres aut inſalubres extrahere, & aëri commiſcere, adeóque pro imbutæ, ac diffuſæ qualitatis ratione emolumentum, vel nocumentum parere poteſt. Sic arbores & plantæ, dùm fervidiſſimis Solis radiis percuſſæ æſtuant, humore è ſubtilioribus earundem partibus evocato, & in ſubtiles vapores reſoluto, & exſpirato aërem eâdem qualitate, quam humor ille vaporoſus habet, imbuunt. Sic in campis Arſenicalibus, Mercurialibus, alijſque noxiis ſpiritibus turgentibus aër æſtivus mirum in modum noxius efficitur; ut vel hinc cauſa pateat, cur quædam loca hominum ſanitati ità ſint infeſta, & cur multi in campis, & montibus ſub dio dormientes paralyſi, tremore totius corporis, omniumque membrorum convulſione non aliâ de cauſa niſi ob Spiritus metallicos ibi latentes, Solis autem ardore evocatos, & in ſubjecta corpora ibidem derivatos invadantur.

dantur. Sicut notum eſt in Andibus Peruviæ pleriſque vomitus aliaque Symptomata exotica evenire non niſi ob Antimonii & Sal nitri cerebrum & ſtomachum infeſtantis copiam. Sic & in locis paludoſis ac humidis, ubi Sol continuò humores evehit, äer etiam craſſus, nebuloſus & inſalubris exiſtit. Econtrà loca ſalutiferis herbis, veluti Roſis, Thymo, Origano, Nardo, aliisque ſalutiferarum plantarum ſpeciebus conſita, dum æſtu Solari aduruntur, reſolutis earum particulis äerem etiàm ſalutiferâ afficiunt qualitate; Undè corpora non hominum tantùm, ſed & animalium quorumvis confortari & corroborari ſolent.

Ortus & interitus rerum per annum.

11. Experientia conſtat Solem vertici in aliquo terræ loco extra Zonam torridam appropinquantem generationes & vitas rerum promovere, à vertice verò noſtro recedentem deſtructionem & interitum paulatim moliri. Ita ab hyberno ſolſtitio, dum Sol ad nos revertitur, experimur ſuccum in plantis ad vegetationem præparari, amplius autem moveri cum ad medietatem ſui motûs Æquinoctii ſcilicet verni punctum, ſive Arietis ſignum pervenerit, quod etiam meritò *Porta generationis* & renovationis rerum terreſtrium dici poteſt: A ſolſtitio verò æſtivo uberiore ſucco ad fructus devoluto, ad perfectæ maturationis ſtatum eosdem perduci, quo acquiſito ad Æquinoctium autumnale, ſive dum Sol Libræ ſignum ingreſſus fuerit, ſuccum recedere, fructusque & folia decidere, adeóque deſtructionem & interitum rebus tandèm advenire liquidò perſpicimus. Sub Zonâ verò torridâ, quia Sol bis vertici incumbere ſolet, alia prorſus eſt ratio, adeóque ferè ortus & interitus bis, aut nullus per annum etiam obtingere ſolet.

Macularum copia in Sole quid notet.

12. Cum magna in Solari corpore macularum exuberantia notatur, è veſtigio innumera mala, velut äeris corruptio, peſtis, & plures aliæ calamitates terrarum orbem affligere ſolent: multò autem evidentiùs, cum Luna intercedente Sol eclipſari multùm cernitur. Tali enim deliquio ad macularum ſolarium majorem exuberantiam accedente dici vix poteſt quantum detrimentum ſubeat aura illa vitalis, quâ omnia vivunt in inferioribus: mox enim ac peregrina cœleſtis influxûs fuligine äer tingitur, à ſtatu naturali deficit, & in putres & exitiales partes paulatim ità diſponitur, ut maximæ indè calamitates exoriri ſoleant. Exempla dabimus infrà. Cum verò nullæ in Solari diſco maculæ obſervantur per æſtatem, immodicus calor in Geocoſmo fervere, & inde frugum meliorum optimus proventus conſequi ſolet, uti accidit Annis 1618, 1632, & 1653. hujus currentis Sæculi, quibus nullæ in Sole maculæ à ſagaciſſimis etiàm obſervatoribus notari potuerunt: Æſtus verò ingens tellurem exuſſit, & maxima ſiccitas conſecuta fuit.

13. Singulari porrò, ut ſeriò rem perpendenti facilè patebit, divinæ providentiæ diſpoſitione ordinatum eſt, ut Sol maximus iſte Planetarum Princeps tam diverſos in cœlo perageret motus, ut nempè præprimis præter diurnam revolutionem annuum quoque ſuum ordinatiſſimum per obliquam Eclipticæ ſemitam continuaret motum, quo priori omninò contrario nunc ad Auſtrum, nunc ad Boream converſus omnes Mundi partes & angulos, omnia terræ climata ex æquo perluſtraret, virtutisque ſuæ influxum omnibus & ſingulis Orbis tractibus ſumma juſtitiæ lege communicaret: Undè etiàm quatuor Anni tempora & Status Veris, Æſtatis, Autumni & Hyemis oriuntur, quibus non tantum dierum & noctium miræ in terris viciſſitudines; verùm etiàm caloris nunc aut intenſio, aut remiſſio, plantarum & vegetabilium nunc aut incrementa, aut decrementa, ortus nunc aut interitus rerum aptiſſimâ coordinatione provenirent; qua etiam nulla gens, nulla in terris natio, nullum clima altero plus minusque lucis ac tenebrarum acciperet. Ita Populi ſuppolares quamvis ſex menſium ſpatio ſubductæ luce ſolari continuam ſentiant noctis caliginem, illud tamen ſubductæ lucis detrimentum iisdem pari continuæ lucis affulſione per integrum ſemeſtre ſpatium denuò rependitur. Ideò qui ſub Æquatore habitant dies & noctes perpetuò ſortiuntur æquales, ut Solis nimius æſtus pari duratione nocturni frigoris temperetur. In reliquis verò mediis terræ tractibus viciſſitudines temporum ità per Solis obliquum temperantur tramitem, ut longitudo dierum & noctium in oppoſitis circulis ſui locis brevitate dierum & noctium recompenſetur, adeóque in omnibus orbis partibus tantùm ſemper lucis per annui ſpatii decurſum, quantum tenebrarum, tantúmque tenebrarum, quantùm lucis conſtituatur.

Quatuor Anni tempora.

Æqua Solis collustratio in terra.

Rerum terreſtrium alterationes in quatuor Anni temporibus.

14. Prout tempora per anni delapſum à Solis, aliorumque ſiderum influxibus immutantur; ità res terreſtres miram quoquè abindè ſortiuntur alterationem & immutationem. Imprimis autèm in principali terræ ſubjecto, quod eſt Microcosmus, ſivè Homo, miræ ſuboriri ſolent alterationes in natura & temperamento annuis immutationibus & alterationibus à Sole profectis reſpondentes. Sic enim videmus cum temporum circumſtantiis etiam varios morbos ingraveſcere, aut miteſcere. Quocircà & *Hippocrates* plures Aphoriſmos de temporum obſervationibus, præſertim in tertio ſuo *Aphoriſm. libro* tradidit, inter quos *decimus nonus* ità ſe habet: *Morbi omnes quidem omnibus temporibus fiunt; quidam verò magis in quibusdam ipſorum & fiunt, & excitantur.* Quem locum melius explanans *Cardanus* ità ſcribit; *Ergo primùm tempora morbos producunt vel ratione loci Solis, vel motûs ejus, vel comparatione ad præterita: velut æſtas ratione Solis movet febres ardentes & tertianas, quoniam calida & ſicca generat bilem flavam multam, & eam etiam accendit. Ratione*

 mo-

motûs autem Ver generat puſtulas, & lepras, & impetigines naturâ transmittente ab intus ad extrà. Quod enim conceptum eſt tunc protruditur, ut etiàm in arboribus, quæ germinant, & herbis, quæ â terrâ erumpunt. Ratione temporis præcedentis Ver generat atram bilem & furorem ob humores genitos in Autumno antè, qui non potuerunt digeri per hyemem ob ſubſequens frigus, & gravedines, & raucedines, & tuſſes ob pituitam præcedentis hyemis. In Autumno ſtillicidia urinæ & difficultates inteſtinorum ob bilem flavam in æſtate genitam, & melancholiæ, & furores ob Solis ſitum. Talis enim humor generatur, & aqua intercus ob imbecillitatem caloris naturalis, quæ advenit ob receſſum Solis à nobis. ita *Cardanus.* Quales verò morbi in ſpecie per quatuor anni tempora potiſſimùm pergraſſari ſoleant, indicat *Hippocrates* ibidem in quatuor ſubſequentibus Aphoriſmis, quos nonnemo haud inconcinnè his verſibus comprehendit.

Morbi Vere potiſſimùm graſſantes.

Hi verno fieri ſoliti ſunt Tempore morbi:
Aphor. 20. *Lepra, Melancholiæ, raucedo, gravedo, furórque*
Sanguinis effluxus, tuſſis, Angina, caducus,
Aſperitas diverſa cutis, vitiligo, Lichenes
Deniquè & in articulis dolor, & tubercula multa.

Morbi æſtate magis invaleſcentes.

Aphor. 21.

Æſtivo nonnulli horum quoque tempore fiunt,
Continuanſque febris, vel quæ vehementius ardet,
Quæ terno, quartovè die redit, ulcus in ore,
Opthalmia, auriſque dolor, putredoquè turpis,
Sudores, vomitus, nec non profluvia ventris.

Morbi autumnales.

Aphor. 22.

Æſtivi Autumno quoquè multi, & Volvulus, Hydrops,
Quartanæ, dubiæque febres, ſpleniſque tumores,
Tormina, difficiles urinæ, lævior alvus.
Et dolor in coxis, Angina, Epilepſia, tabes,
Aſthma, Melancholiæ, nec non veſania mentis.

Morbi Hyemales.

At Brumæ tales ſunt ſub tempore morbi: Aphor. 23.
Phlegmone pulmonum, pleuræ, raucedo, gravedo,
Lethargus, capitis vertigo, Apoplexia, tuſſis,
Thoracis quoquè lumbrorum, cerebrique dolores.

15. Sicuti Sol coruſcum illud Lucis æthereæ jubar integro annuo ſuo motu per Eclipticam diverſa conſtituit tempora, quibus diverſimodè ſubjecta terreſtria afficiuntur: Ità quoquè diurno ſuo motu dividens orbi diem diverſas quadras conſtituens, & in his ſingulis diverſo modo tellurem afficere comperitur, adeò ut meritò Tempus creperum matutinum, quo Sol exoritur, Ver diurnum; media verò dies Æſtas, veſpertinum tempus Autumnus; Nox verò Hyems dici poſſit. Quocircà etiàm Medici diem in quadras ſuas medicas rectè ità dividunt, initium primæ quadræ ſumentes à tertiâ horâ Europæâ matutinâ, quæ ſe extendit usque nonam antemeridianam: Et in hac quadra diei ſanguis calere dicitur. A nona usque ad tertiam pomeridianam, quæ quadra reſpondet æſtati, ſanguis fervere, æſtuare, & excaleſcere ſtatuitur. A tertia ad nonam nocturnam, quod tempus Autumno reſpondet, ſanguis lenteſcere ſolet: Indè tandem ſequitur quadra ultima hyemalis nocturna ab hora nona ad tertiam matutinam ſe protendens, qua Sanguinem craſſeſcere volunt. Atquè hic ſanguinis motus diurno Solis motui reſpondens breviter his verſibus comprehenditur: Quadræ dici.

Luce calens primâ ſanguis, mediâ æſtuat: indè
Lenteſcit nocte, & mediâ craſseſcit eâdem.

Sicut etiam ſanguinem in [illegible] quadris alterari ſtatuunt Medici, ità [illegible] ramenta illis diverſa aſſign[illegible] Prima enim quadra Sanguinea & aerea conſtituitur: Secunda ign[illegible] tertia aquea phlegmatica; quarta [illegible] terrea melancholica. Sed hæc [illegible] cipuo Solis influxu generali in [illegible] cosmicas producta ſufficiant.

§. IV.

De admirando Solis [illegible] ad commovendas res [illegible] Geocosmicas in ſpecie.

1. Imprimis oculus in anim[illegible] ciale quid habet, quod cum Sol[illegible] primariâ virtute, ſeu luce conv[illegible] Oculi sympathia cum Sole.

cut enim Sol radios ſuos undique in orbem quaquaversùs expandit: Ità oculus iride Solis quaſi radiantis imaginem exhibente cinctus amicos lucis radios undiquaque denuò allabentes excipit, iisque ad bellè videndum afficitur. Undè gaudet oculus potiſſimùm luce Solari, eâque res quasvis colluſtrante movetur æquiùs ad easdem diſcernendas. Quod etiam oculus eſt in animali, hoc Sol eſt in mundo; quocircà etiam rectè Sol *oculus mundi* à multis appellari conſuevit.

Lapidem Solarium quorundam natura.

2. De quibusdam lapidibus Solaribus ſequentia refert *Cornel. Agrippa Philoſ. occ lib. 1. cap. 23. Lapis, qui dicitur Solis oculus figuram habens ſimilem pupillæ oculi, ex cujus medio radius emicat, confortat cerebrum, confert viſui.* Lapis igitur prædictus cum oculi & Solis characteriſmo inſignitus dicatur, etiam viſui conferre perhibetur. Subnectit porrò *Agrippa. Lapis Iris ſimilis in colore cryſtallo; qui ut frequenter reperitur hexagonus, quando ſub tecto pars ejus radiis Solis opponitur, & pars altera in umbrâ tenetur, colligit radios in ſe Solares, quos projiciens reflectendo facit apparere Iridem in oppoſito pariete. Item Heliotropius Lapis viridis ad modum Jaſpidis, vel Smaragdi guttis rubeis ſtellatus facit conſtantem, glorioſum & bonæ famæ, confert ad vitæ longitudinem: Et eſt virtus ejus mirabilis, quam habet in radios Solares, quos in ſanguinem convertere dicitur, hoc eſt, apparere ſanguineos, quaſi Sol pateretur Eclipſim, quandò videlicet inungitur ſucco herbæ ejusdem nominis, & in vas plenum aquæ ponitur: & eſt alia virtus ejus mirabilior in oculos hominum, quorum aciem ità perſtringit, atque ità obcæcat viſum hominum, ut videri non permittat geſtantem ſe, quod tamen non facit ſine adjutorio herbæ ejusdem, quæ & Heliotropium vocatur, hoc eſt Solſequium.* Addit etiam præfatus Author *Alb. Magnum* & *Guilielmum* Pariſienſem in Scripturis ſuis has virtutes confirmare. Verùm multa, quæ de lapidibus traduntur, falſa eſſe certius eſt, quàm ut amplius commendari debeant. Oculus etiàm Solis ſupra memoratus vocatur ab aliis *Mithrax* Perſarum, *Pſeudopalus*, & *oculus Cati* ſeu *felis*, ut *Becherus* meminit ex *Jonſtono Phyſ. ſubterr. lib. 1. ſect. 6. cap 3.* quod oculum animalis hujus apprimè exprimat ex lacteo & fuſco in medio veluti quodam divortio ſeparatis in alterâ ſemper parte (ſi invertas) candidior & lucidior. Memoratur ab eodem *Bechero* ibidem *Oculus Beli*, qui albicans pupillam pingit nigram è medio aureo colore lucentem: Item Oculus mundi, lapis ſcilicet piſi magnitudine, eboris colore, qui aquæ injectus limpidæ, ſtatim ab orâ ad centrum mox totus tranſlucet & ſplendet: extractus ſenſim lumen amittit. Scribit etiàm *Cardanus Heliten* gemmam *Clementem* VII. Papam habuiſſe, cui inerat aurea quædam macula, quæ juxtà Solis motum ſingulis diebus Oriens & Occidens circumagebatur.

Phosphori concreſcam lucem Solarem in tenebris refundentes.

3. Dudum jam pervulgatum eſt in agro Bononienſi foſſile quoddam reperiri, quod certâ quadam ratione præparatum (in calcem nempe priùs redactum, deinde albumine, vel oleo lini, vel etiam tantùm aquâ communi in maſſam denuò compactum, & in lapidem efformatum) Luci deinde Solari expoſitum, eandem adeò fortiter atttahit ac imbibit, ut ſcrinio occluſum, & in locum obſcurum delatum apertóque ſcrinio exemptum conceptam lucem mox effundat, & in tenebris haud ſecùs ac vivus carbo coruſcet, tantò quidem cum efficaciori lumine, quanto illuſtrior & eminentior fuerit lux Solaris, cui lapis iſte Luminaris expoſitus fuit. De hoc Phosphoro Bononienſi integrum evulgavit librum *Fortunius Licetus*; itemque programma aliquod *Ovidius Montalbanus*. Deſcribit etiam *Kircherus in Art. Magnet. lib. 3. part. 3. cap. 4. qu. 2.* Aliud etiam genus Phosphori adinvenit *D. Chriſt. Adolphus Balduinus*, atque Anno 1675. peculiari libello ſub titulo *Phosphori Hermetici*, ſivè *Magnetis luminaris* Orbi literato publicavit. Is autem Phosphorus non tantùm ex radiis Solis, ſed etiàm æquè benè ex aëre illuminato, Sole nimirum ſuprà Horizontem exiſtente ſuum mutuatur lumen, neque de lapide Bononienſi quicpiam participat, ut memoratur *Ephem. German. Medico-Phyſ. Dec. 1. Anno 8. Obſ. 19.* Plures alii Phosphori & noctilucæ materiæ diverſarum compoſitionum paſſim proſtant apud Curioſos. De Sole etiam artificiali perpetuò mobili legatur *Hermes Curioſus Chriſt. Adolphi Balduini.*

Radii Solares per ſpecula & lentes collecti quam efficaces.

4. Radii Solares artificioſè per ſpecula concava aut vitreas lentes collecti non niſi Solis imaginem vivaciſſimam efformant: Ea tamen imago tam coruſco jubare ſplendere ſolet, haud ſecùs, ac ipſe Sol cœleſtis, ut libero intuitu aſpici ſeſe non patiatur, tam potens quoque virtute, & efficaciâ eſſe ſolet, ut momento ſæpè res omnes combuſtibiles incineret, & comburat. Excelluit in ejusmodi Speculis conficiendis *D. Vilettius* Mathematicus Lugdunenſis quibus admirandos valdè præſtitit effectus: non tantùm enim materias, quascunque combuſtibiles oblatas momento temporis combuſſit, verùm etiàm metalla omnia liquefecit, in vitrum redegit lateres, argillam, cœmentum, lapides, & oſſium omne genus, ut memoratur in *Zodiaco Medico-gall. Anno 2. Menſe Aug. Obſ. 7.* Plurimi Authores exiſtimant *Archimedem* inventorem fuiſſe hujusmodi Speculorum, quorum virtute etiàm claſſem Romanorum, cùm obſidione cingeret *Syracuſas*, incenderit. Verùm *De chales catopt. lib. 3. prop. 13.* commentum eſſe dicit, nec ſi res ità, ut Hiſtorici tradunt, circàdictum effectum ſeſe habeat, *Archimedem* uſum fuiſſe permagno aliquo ſpeculo concavo contendit, Verùm quàm plurima alia ſpecula, quæ ad libitum moveri potuerunt, ita diſpoſuiſſe,

Archimedis artificium in navibus comburendis.

Digitized by Google

fuiſſe, ut ad eundem locum reflexio dirigeretur, ſicque coünitis & collectis quam plurimis radiis tandèm incenſio & combuſtio ſequeretur. Quidquid tamen ſit; hic nobis ſuſpicienda eſt virtus Solis adeò longè à terreno globo diſſiti, quæ tamèn ità fortis & efficax perſeverare queat, ut paucis reſpectivè ad ipſum ingens ſolare corpus collatis radiis tam admirandos in infimâ telluris ſuperficie valeat effectus producere. Excellit etiam in Saxonia expertiſſimus in Dioptricis lentibus conficiendis prænobilis Dominus de Schirnhauſen, qui eas talis efficaciæ elaborat verè admirandas, ut non tantùm lateres & quoscunque lapides, ſed etiam quæcunque metalla per radios Solis collectos in vitrum convertere queant. Cujusmodi lentem Auguſtiſſimo Imperatori noſtro *Leopoldo Magno* ab ipſo oblatam mihi nuper recenſuit illuſtris Baro *de Pirckenſtein* ſtupendæ planè efficaciæ, quæ etiam aurum ad Solis radios transmiſſos in vitrum commutarit. Verè igitur Solem *cum Eccleſiaſtico* dicere poſſumus *cap. 43. v. 3. Vas admirabile, opus excelſi.* Unde meritò ſicut idem innuit v. 5. *Magnus Dominus, qui fecit illum.*

Margaritarum generatio ab influxu Solis. 5. Licet diverſæ planè ſint opiniones de Margaritarum generatione: Veriſimilior tamèn eſſe videtur, quæ etiàm ab incolis Inſulæ *Manaar* non procul à *Ceylon* ſitæ (ubi percelebres Margaritarum piſcaturæ cum largiſſimo proventu inſtitui ſolent) aſſeritur: Pluvioſo nempè tempore cum aquis ibidem è terrâ in mare profuſis multùm limoſi muſci effundi, quod inſtar retis in ſuperficie maris extenſum ſuſcipit rorem, & Solis influxu plurimis oſtreis fœcundatur, quæ ſenſim majores & ponderoſiores redditæ, hoc ſuo pondere totum illud rete in fundum præcipitant, ubi quinque vel ſex annorum ſpatio margaritas, pretioſas illas maris baccas largiuntur. Ità refert *D. Grimmius Eph. Germ. Phyſ. med. Dec. 2. Anno 3. Obſ. 36.* Cœlum etiàm & ex eo cœleſtium corporum influxum ad Margaritarum geneſin conferre jam diu antè credidit *Plinius*, cum ſcripſit: *Margaritis cœli ſocietas major.* *Augurellus* etiàm de ortu & capturâ Margaritarum in ſuo *de Chryſopæâ lib. 3.* cœlo quidem ſereno margaritas gaudere dicit, ſolis tamen radios fugere, ne candore priventur, ut in his Verſibus declarat.

Sed mirum eſt cœlo tantùm gaudere ſereno
Sole rubere illas, candorem & perdere, & ipſum
Cuſtodire, ideo merſas pelago altius, atque
Se radii valeant usque contingere phœbi.

Herbæ & flores Solares. 6. Omnibus penè herbis, plantis, ac floribus quamvis proprium ſit lumine & Sole gaudere, in aliquibus tamen magis ac magis ſpectatur mirabile hoccè naturæ conjugium. Ità ſi herbula aliqua præmaturè ſeminata vix emergens hypocauſto, aut alio loco calido reponatur, adoleſcit quidem, ſed inconcinnè tanquam fœtus præmaturus & imperfectus. Si verò intrà conclave ſiſtatur, quod aërem benigniorem admittere queat, longis petiolis ad auræ ingreſſum tota inclinabitur; omnium autem maximè concinna progerminabit, ubi Solare jubar ſenſerit. Omnes porrò flores Plantarum, quæ aurea foliorum in orbem diffuſorum fœturâ radiantis Solis diſcum æmulantur, ut Tragopogonum, Cyclamē, Chamæleon, Chryſanthemum, Lupinus, omnes cichorearum ſpecies, Tulipę, Lilium perſicum, Anemones, Scorpineus, Heliotropium propriè ſic dictum, Acacia, Lotus & innumeræ aliæ ſpecies mirâ vi converſivâ ad Solis jubar & ſpecialem quandam amicitiam cum eodem habere comperiuntur. Lupinus, Cichorium, Convulvulus conſtanter motum Solis ſequuntur; Heliotropium, Scorpiurus, Lilium perſicum adeò pertinaciter cœlo etiàm nubibus obducto Solem velut Sponſum ſectantur, ut caulem, ſivè thyrſum ipſum etiam intorqueant. De Loto Ægyptiacâ ſcribit *Proclus in lib. de Sacrif. & magiâ. Lotus*, inquit, *implicat quidem in ſe folia antè Solis exortum, oriente verò Sole explicat paulatim, & quatenùs Sol ad mediam cœli aſcendit plagam, eatenùs pandit folia; quatenùs verò à medio petit occaſum, gradatim folia contrahit. Videtur hæc non minùs dilatatione, contractionéque foliorum honorare Solem, quàm homines corporis geſtu; motúque labiorum.* Trifoliorum omne genus imminente pluviâ corcula colligit, Sole reddito explicat. Malvæ quoque flores Sole meridianum ſubeunte, quaſi Sideris jubari inhiantes ſe pandunt, atque alterâ horâ illius veluti digreſſu, & deſiderio marceſcunt & occluduntur. Hemerocallim etiàm, *Athenæus* ſcribit, Sole cadente contabeſcere, eoque rursùm Oriente repullulare. De Acaciâ vide, quæ dicimus infra *Scrut. 4 in disquis. Botanoscopicâ.*

Granadilla. 7. Pulchritudine haud minus, quàm ſtructurâ nobilis, & admir[illegible] eſt *Granadilla*, ſic à divite Americæ ſeptentrionalis Provinciâ *Granadâ*, ubi germinat ac floret uberiùs, den[illegible], nunquàm ferè niſi Sole culminante dehiſcere ſolet, idque tam celeriter perficit, ut aſpicere liceat foliorum, radiorúmque [illegible] compacto explicationem pe[illegible] minus horæ quadrantis ſpatio [illegible], quidem támque repentinâ [illegible]grantiſſimi odoris diſperſione, ut vel eminus apertura confeſtim percipi queat.

Arbores & plantæ Solares. 8. Non deſunt etiàm arbores, ac plantæ, quæ à prima germinis ætate foliorum continuum incrementum usque ad Solſtitium ſumentes cum Sole con[illegible] creſcunt: Sole verò converſo & [illegible] converſæ ad æquinoctium usque decreſcunt, donec Solis in auſtralem plagam abeuntis

[illegible]

præſentiâ deſtitutæ veluti mœrentes contabeſcunt. Hujus motûs veluti rudimentum quoddam tùm in multis aliis, tùm potiſſimum in iis arboribus, quorum folia ab unâ parte virentia, ab alterâ ſubalbicantia ſunt, cujuſmodi abietes, & certum quoddam Salicis genus portat, ſpectatur. Ità docet *Kircherus in Arte magnet. loc. ſupra cit.* Plura alia de *Tithymalli* quodam genere de *Tamarindo* arbore, quam alias *Derelſiden* appellant, aliiſque plantis heliotropicis vide eundem ibidem. Singulare tamen adhuc eſt, quod memorat idem *Kircherus eodem loco* de materiâ quadam heliotropicâ, quam ab Arabico quodam Mercatore *Maſſiliæ* aliquandò accepit, quæque in aquis merſa, aut ſuper aquas magneticè librata Solem indiſſociabiliter etiàm vitreis incluſa repagulis ſecuta fuit, atque ità perfectè horas, ac tempus diurnum oſtendere valuit. In plantis quoque, ut inquit *Kircherus Oedipi Ægyptiaci Gymnas. Hieroglyph. claſſ. 7. ſect. 3. cap. 2. Quicunque ſcrutandæ naturæ avidus, ipſo die ſolſtitii miracula obſervet, potiſſimùm in foliis ſalicis, populi albæ, ulmi, tiliæ, & oleæ, ex eorùmque intuitu non perfunctorio animadvertet tropicam harmoniam, viſibilemque ſympathiam, quam dictarum arborum folia eoipſo ſolſtitii die cum Sole palàm oſtendunt: Supinas enim foliorum partes aliâ facie cœlum intueri obſervabit.*

Ari Species Soliſuga. 9. De certâ quadam Ari ſpecie memorant etiàm Botanici, cujus fructus in formam cylindri protuberans, dum Solem ferre non poteſt, quod natura ipſum folio prælongo & ſuperiùs incurvato, veluti umbraculo ità veſtiverit, ut Solis radiis ſit inacceſſus. Quocircà Soli ortivo, meridiano, & occiduo ità obtenditur, ut ex nullà parte radii Solares illud attingere poſſint: Versùs Boream verò liberam auram capit aperto folio. Videtur etiàm Arum noſtrum ſimile quid habere, ut rem examinanti patet.

Gallus gallinaceus. 10. Inter aves Solares celebris imprimis Gallus gallinaceus ſingulariter Soli addictus advertitur, dum eo Occidente decumbere, & ad quietem ſe componere, revertentem verò & denuò exorientem cucurritu ſuo ſivè cantu præcinere, & mortalibus cum lætitia quâdam prædicare ſolet.

Cynocephalus. 11. Cynocephalus animal quadrupes capite canino, quod in Æthiopia, Ægypto, & Arabiâ præcipuè reperitur, per ſingulas horas clamorem edere, ſicque vivi alicujus horologii vicem ſubire; tempore verò Æquinoctii ſingulari quodam naturæ inſtinctu ſingulis diei & noctis horis præter clamorem etiam mingere ſolet. Undè etiam Ægyptii quondam in hydrologiis ſuis ſculpebant, ut patet ex *Horo Apoll. lib. 1. cap. 16.* De Ariete quoque dicunt, eum ad utrumque Æquinoctium cubandi rationem mutare.

Scarabæus. 12. Scarabæus, quem felem, ſicut & cantharum vocant, formâ lucidâ, qui pilulas volvit, ac deſuper incubat, alioſque generat, Solaris judicatur, ut innuit *Cor. Agrippa Phil. occult. lib. 1. cap. 23. Appionis enim*, ut inquit, *interpretatione hoc ipſo Solis operum ſimilitudinem colligit, cujus & oculos juxtà Solis curſum variari conſtat.*

Fontes Solares. 13. Fontes etiàm quidam diverſis terræ locis celebres ſunt à fluxu ſuo cum Solis motu ſympathico. Ità in montibus Pyrenæis fons *Eſtorle* dictus magno cum impetu circà æſtivum Solſtitium erumpit, qui ſe denuò ad alterum hybernum ſolſtitium ſubducit. Sicut & in Inſula Archipelagi *Metellino* fons uberrimè ſcaturire ad tempus Solſtitiale, intrà verò tempus illud exareſcere ſolet. Datur etiàm in *Sardinia* fons de die tantùm undas proluens, noctu verò easdem reſorbens. In *Cantabriâ* quoque tres fontes octonis tantùm pedibus diſtant, qui etiàm in unum alveum confluunt, duodecies verò per diem erumpunt, & totiès denuò evaneſcunt. Plura de ejuſmodi fontibus vide infrà *Scrut. 4. diſq. cap. 11. §. 6.* Ipſe etiam Nilus

Qui totam Ægyptum ſtagnantibus alluit undis

abdito quodam Solis influxu certo per annum tempore intumeſcere, & inundatione campos irrigare ſolet, ut rectè ſcribit *Seneca lib. 4. qu. natur. cap. 2. Natura ità*, inquit, *diſpoſuit, ut Nilus Solſtitio æſtivo inundare Ægyptum, & Æquinoctio Autumnali deſinat.*

§. V.

Oſtenta inſolita, & phænomena inſueta circa Corpus ſolare diverſis locis, & temporibus obſervata.

Sol immotus ſtetit ad Joſue præceptum. 1. Solis lumen ſuprà Horizontem longiùs more ſuo protractum diverſis temporibus legitur. Ità ad mandatum *Joſue* Sol in medio cœli ſtetit immotus, non ſecùs ac ſi ipſe *Joſue* frænum totius mundi machinæ injeciſſet; *obediente Domino*, ut Scriptura loquitur *Joſue cap. 10. voci hominis.*

Solis retrogreſſio tempore Ezechiæ. 2. Ægrotante *Ezechia* Rege miſſus ad eum *Iſaias*, ut Annales Regum memorant *lib. 4. cap. 20.* prædixit eidem incolumitatem annos 15 dierũ vitæ adjiciendos, in cujus prophetiæ fidem *invocavit Iſaias Propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus jam deſcenderat in horologio Achaz retrorſum 10 gradibus. verſ. 11.* Circà quod Signum communis Interpretum ſententia eſt, non umbram tantùm, ſed & Solem retrogreſſum & retroactum. Hoc enim verba *Iſaiæ* indicant, & ſimul convenit Hiſtoria *Paral.*

 lib.

lib. 2. cap. 2. Ubi dicitur, Babylonios miſiſſe ad *Ezechiam* nuntios, *qui inquirerent de portento, quod acciderat.* Quod erat nempè retroceſſio Solis, quam & ipſi viderunt. Volunt autem hanc retroceſſionem celerrimè factam, atque ſub horam diei meridianam; quia tunc ſolùm poterat umbra aſcendere & deſcendere 10 gradibus, id eſt, quinque horis: Sole autem retrocedente omnes reliqui orbes retroceſſerunt, alioquin tota harmonia cœleſtis fuiſſet turbata, & majori miraculo opus fuiſſet. Ad præceptum quoque *Mutii* Eremitæ in Thebaidis deſerto Solem conſtitiſſe, & diutius radios protraxiſſe, cùm ad ægrotantem fratrem properaret, legi poteſt *in Vit. Patrum part. 1.* de Presbyt. *Corpete.* Memorat etiam *Sim. Majolus colloq. 1.*

Solis diſparitio tempore Xerxis.

3. Dum *Xerxes* è Sardibus *Abydum* versùs moveret, Sol in cœlo ſedem ſuam relinquens apparere deſiit, cùm nulla eſſent nubes, ſed ubivis ſereniſſimus aër. *Herod. lib. 7.*

Materia fuliginoſa circà Solem.

4. *Suetonius* eo tempore, quo *Julius* Cæſar trucidatus eſt, circà Solem longo tempore craſſam quandam, & fuliginoſam viſam eſſe materiam tradit. Haud abſimile prodigium etiàm ab Arabibus Anno *Hegiræ* 64 obſervatum ſcribit *Hacl* in Aſtronomia ſuâ, magnámque rerum deſolationem conſecutam eſſe.

Solis pallor.

5. Occiſo *Dictatore* Cæſare, & Antoniano bello fame & peſte ſociato toto anno Solem diro mortalibus omine impalluiſſe ſcribit *Plinius.* Sub *Auguſto* ſimile quid contigiſſe *Tertullianus ad Scapulam* refert; ſiquidem Sol in conventu Uticenſi extincto penè lumine toti mundo horrorem incuſſit.

6. Quando Cæſar *Auguſtus* juvenis primò *Romam* poſt mortem parentis ingreſſus eſt, Sol ità caligine obductus latuit, ut etiàm ſtellæ aliquot circà Solem viſæ ſint. Ità teſtatur *Plinius libr. 2. cap. 27.*

Stellarum apparitio pleno die.

7. Legimus apud *Herod.* inquit *Cardanus de variet. lib. 14. cap. 70.* *Commodi* temporibus ſtellas per totum diem apparuiſſe; quaſdam etiàm in longum productas, medio quaſi aëre ſuſpenſas. Secuta fuit magna ſtrages Parthorum *Commodi* dolo, non virtute. Inde bella civilia, oppreſſis anni ſpatio quinque Cæſaribus, bello tribus *Didio Juliano, Peſcenio nigro, Albino*: Duobus fraude, *Commodo* ipſo, & *Pertinace.* Bis etiam pleno die ſtellas ſibi *Mediolani* comparuiſſe latente Sole teſtatur *Cardanus* ibidem.

Solis cruentati compatitio.

8. Antè funeſtum certamen, quo *Arthurus* Britannorum Rex à Pictis atque Scotis cæſus eſt, Sol medio in cœlo cruentatus apparuit, cœlùmque per duos dies continuos ſtellis fulſit. *Hector. Boet. lib. 9.*

9. Imperatore *Leone IV.* ſeptendecim diebus Sol adeò nuſquam viſus lucis ſuæ radium amiſit, ut navigantes in mari vias amiſerint, nec ſe regere potuerint. *Theophanes.*

10. Cùm *Conſtantinus Leonis IV.* filius matrem ab imperio removiſſet; deindè verò ipſe à Bulgaribus victus, & per inſidias à matre captus, & oculis orbatus fuiſſet, eodem die, quo ante 5. annos *Nicephorum & Alexium Moſolim* injuſtè excœcârat, & aliis quibuſdam linguas præciderat: Ad eam impietatem, ut *Zonaras* meminit *tom. 3.* Sol per ſeptendecim dies radios ſuos occultavit.

Solis diſparitio per 17. dies.

11. Tempore *Juſtiniani Imp.* ut narrat *Cedrenus*, Sol Lunæ inſtar ſine radiis lucem triſtem exhibuit. Quod oſtentum crudeliſſima illa peſtis, quâ quotidiè *Bizantii* decem hominum millia conciderant, conſecuta eſt, monſtravitque non vulgarem fuiſſe ſtragem illam, quam vel *Sol* ipſe pullâ indutus veſte toto anno luxerat.

Sol triſti vultu comparens.

12. Anno Chriſti 334. per 17. dies Sol Cœlo quamvìs ſereno lumen tamen terris non oſtendit; quod ſummi prodigii loco viſum fuit. Hoc ſtatim & bella, & fames, & peſtilentia unâ cum *Conſtantini* Cæſaris morte conſecuta fuit.

Sereno cœlo non lucens.

13. Apud *Paulum Diaconum* legitur Anno 700. Solis diſcum veluti ſanguineo colore obductum toti Europæ multorum dierum Spatio, Cœlo maximè ſereno & defœcato ità obſcurè luxiſse, ut penè tenebras mundo offunderet. Quam obſcuritatem ingens quoquè cometa ſecutus eſt.

Sol colore Sanguineo obductus.

14. Anno Domini 778. pridie Calend. Februar. Sol circà meridiem defecit, cum triduo antè Luna idem deliquium fuiſſet paſſa; & acies eadem nocte apparuerunt. Viſa eſt & Mercurii *Stella.* 16. Calend. in medio Sole velut macula quædam nigra. Hæc prodigia Francorum in Hiſpania funeſtam victoriam ſignificaſſe videtur. *Sab. Enn. 8. lib. 8.*

Solis mirabilis defectus.

15. Anno 937. Sol ſereno Cœlo obſcuratus & quaſi ſanguineus factus eſt, adeò ut ipſi etiam radii ſolares per feneſtras transmiſſi eundem colorem præ ſe ferrent. *Sizebertus Bergomenſis & Maſſeus* referunt viſum eſſe ſanguinem per aliquot dies ex Sole quaſi effluere. Magna autem peſtilentiæ ſubſecuta eſt ſævitia, & maximè ſubitanei hominum interitus, ut iidem produnt.

Sol Sanguineus cum Sanguinis effluxu.

16. Anno 1207. imperante *Philippo* in Germaniâ, cum publicè epulum præberet; Sol in tres ſciſſus partes apparuit, quæ haud multò poſt in unum orbem converſæ ſunt. Fortaſſis præſignificavit Imperii inter *Fridericum II. Philippum, Othonemque* ſciſſionem, quod poſteà penes *Fridericum* ſolum permanſit. *Sab. libro 1. capite 4.*

Sol ſciſſus in tres partes.

17. Anno

17. Anno 1547. *Sol* per tres dies impalluit macularum fœditate inquinatus, ingentium iis temporibus currentium calamitatum nuntius.

Solis pallor.

18. Anno 1569. teſtatur *Cornel. Gemma in ſuâ Coſmocriticâ*, Solis diſcum cœlo maximè ſereno ità impalluiſſe ut triſtem omnibus exhiberet vultum. Quod oſtentum cometa, & civiles commòtiones ſecutæ fuerunt.

Maculæ in Sole viſæ antè bellum Suecicum.

19. Anno 1675. paulò ante bellum Suecicum totius anni decurſu diſcum Solis ingenti macularum ebullitione coöpertum vidit *Kircherus* in *Germaniâ*, ut refert *in Mund. ſubt. lib. 2. cap. 4.* Item *Scheinerus Romæ* in Italiâ, ut meminit in *Roſâ ſuâ Urſinâ.*

Sol rubeus circulo ejusdem coloris circumdatus.

20. Anno 1680 in Novembri Sol omninò rubens *Mallagæ* conſpectus fuit, & circà ipſum circulus adhuc magìs rubeus, qui celerrimè circà Solem motus: indè totum cœlum triſti planè larvâ obductum fuit, ſecutúsque ingens terræ motus qualis ibidem nunquàm anteà obſervatus; ità ut inter 18 partes illius urbis, in quas diviſa eſt, octo corruerint damno deſtructorum ædificiorum pretio 10 millionum æſtimato.

21. Anno 1685 die 30 Julii hora pomeridiana quarta in Ducatu *Grubenbagen* Sol radios quosdam tali violentia ſpargere de ſe videbatur, ut non procul ab *Einbeck* denſi vapores montis cujusdam jugum circumdederint, vehemènsque ventus ſecutus ſit. Poſt hæc *Sol* non tantum apparebat colore rubro, ac ſi ſanguine tinctus eſſet, ſed etiam in locis finitimis & præcipuè propè dictum locum *Einbeck* tantus exoriebatur vapor, ut omnia usque mediam in noctem flagrare crederentur. *Relat. Hiſtor. vera Francofurt. cap. 14.*

His nunc addere libet, quæ *Cardanus lib. 14. de Variet. cap. 70.* ex *Solis* obſcuriore per longum tempus lumine colligit: tradit enim ſequentia. *Eſt*, inquit, *notandum, quod Solis lumen caligine obſeſſum, quandóque majori anni temporis ſpatio pallens globus, & ſine ſplendore oriens imbecillem, ac tenuem ex ſe calorem emittit. Quare gravis ac diſſ.utientis imbecillitate caloris obſcurus aër ſemicoctos edit fructus immaturos & imperfecto flore collabentes. Tantum aëri frigus ingerit, ut pavendæ exindè ſequi videantur ſterilitates, eóque hæc & ſimilia horribiliora eveniunt, quò circuli latiores extrà orbem Solarem in atrocioribus nimbis, nubibùsque conſpiciuntur. Accedit etiàm ſivè hac ſivè aliâ cauſa dirarum exhalationum, ut ingentia arborum robora in nemoribus dejiciantur, intumeſcant ultrà ſolitum alveum flumina, rumpantur aggeres, infinita hominum, Jumentorumq; multitudo interimatur, caſúque profundiſſimarum nivium invia reddantur itinera, geliúque intolerabili ſuperveniente viatores, nec antrorsùs, nec retrorsùm evadere cupientes, nec valentes repentinâ miſeriâ intercipiantur.* Hæc Cardanus.

§. VI.

Mirabilia Curioſa miſcellanea de Sole ex variis Authoribus referuntur.

Miræ quædam ſententiæ Antiquorum de Sole.

1. Admirabiles valdè ſunt Antiquorum quorundam ſapientum, ac Philoſophorum de Sole, ejúsque ſtructura & naturâ ſententiæ. *Heraclitus* exiſtimavit Solem ſcaphæ ſpeciem habere, ejusque lumen deficere, quotiès cavum ad ſuperiora vertitur; ſed rurſus fieri lucidum, poſtquàm invertitur. Ità meminit *Eraſmus in adagiis. Xenophanes* putavit Solem in occaſu perire, in exortu ſemper novum fieri, ut idem refert. *Anaxagoras Clazomenius* Solem candens ferrum, vel certè lapidem ignitum eſſe dixit: è Sole etiàm lapidem caſurum prædixit, uti deindè in Ægos Thraciæ flumen cecidiſſe memoratur Anno 2. Olympiad. 78. eâque ratione inductus *Euripides* illius diſcipulus in Phaëtonte, Solem auream glebam appellavit. *Laërtius lib. 2. Plinius lib. 2. cap. 60. Xenophon. lib. 4. memor. Ariſtarchus Samius in ſuo ſyſtemate Mundi* non ità diu Pariſiis publicato p. 23. exiſtimat Solem non planè eſſe durum, veluti cryſtallum, aut lapidem, aut aliquod tale corpus, cujus partes flecti non poſſint, ſed aliquatenus lentum, & ſpongioſum cum ſuperficie rudi aſpera, atque inæquali, totaque montibus, & vallibus reſperſa, idémque omni ex parte interiùs, & exteriùs multis montibus, & cavitatibus, ceu fibris & venis ſcatere inſtar ſpongiæ, ſivè pulmonis alicujus animalis. Quæ opinio licet Clariſſimo D. *Hevelio* non adeò videatur abſurda, tamen memorat *Selenogr. cap. 5.* judicium tamen cuilibet liberum de eâ relinquit. Verùm hæc atque alia hujus generis commenta riſu magis, ac contemptu antiquæ vanitatis explodenda ſunt, quàm argumentis confutanda.

Solis occaſus mirabilis.

2. *Poſſidonius* vulgò dici tradidit, Solem in finitimis Oceani littoribus multò majorem occidere ingenti cum ſtrepitu, perindè ac eo profundum incidente, in illo reſtinguendo pelagus efferveſcat. *Artemidorus* autem Solem centies ampliorem occidere aſſerit, continuóque noctem occupare, ut ipſe quidem perſpexerit. *Strabo lib. 3.* Huc alluſiſſe videtur *Satyricus* dum canit:

Audiit Herculeo ſtridentem gurgite Solem.

Sol quomodo credatur à Brachmanibus mundum illuminare.

3. Credunt Brachmanes, ut *Rogerius* refert, quod Sol, qui nunc lucet, non niſi unico radio illuſtret terram; circà mundi finem autèm mille radiis orbem ſit illuſtraturus: Undè tantus ſit futurus calor, quo totus mundus conflagret, mare exſiccetur, montes commolantur, & in pulverem abeant, omniàque conſumantur. Sequentur deindè etiam pluviæ tam uberes, quaſi per Elephanti proboſcidem aqua ſit profluxura, tuncque

Brama ſit moriturus. Quod hic de pluviâ ſcribunt *Brachmanes*, etiàm *Druides* credere ſcribit *Strabo in Geograph.*

Cultus & adoratio Solis à Chinenſibus & Americanis.

4. Memorat *Alexander Roſſ de Gentiliſmo Aſiatico, Africano, & Americano, Chinenſes* aliquos non tantùm Solem, Lunam & ſtellas adorare, ſed valdè perterreri, cùm Solis aut Lunæ eclipſes contingunt; eoquòd credant Solem virum eſſe, Lunam verò fœminam, atque ita conjuges hos obſcurationis tempore irâ contra ſe incenſos dimicare. In Americâ quoque Auſtrali, ut idem refert, populi quidam Solem & Lunam ſummo cultu venerantur: Cùm fulgurat & tonat cœlum, Solem ſibi iratum dicunt: Cùm ſit eclipſis, jejunant, nuptæ conjuges fricant faciem, & capillos evellunt, virgines innuptæ ſibi ipſis unciatis inſtrumentis, quibus piſces capere ſolent, ſanguinem proliciunt, dicúntque, Solem ſibi eſſe iratum. Dùm Cometa apparet, tympana pulſant, credúntque hoc pulſu abigi poſſe. *Achilles Tacitus* etiàm *lib. de Univerſo* tradit. *Quondam Ægyptii Solem videntes à Cancro ad Capricornum deſcendere & longiores contrahere dies, lugere conſueverunt; veriti ne paulatim Sol eos relinqueret. Quod tempus incidebat in Jaſiorum feſtum, ſimulatque conſcendere cœperat, ac dierum ſpatia producere, tunc albati, coronatique procedebant.*

Sol diverſimodè cultus ab Antiquis.

5. Jam olim etiàm Sol divino cultu ſempèr honoratus fuit: ita ſcribit *Eraſmus in adagiis*, morem fuiſſe Antiquis Solem adorare, quem DEUM exiſtimabant, & à Perſis præſertim fuiſſe cultum *Mithræ* nomine: Item apud Ægyptios *Oſiridis*, apud Græcos *Apollinis*, apud alios aliis nominibus: Hunc etiam Orientem ſalutatum fuiſſe religionis causâ; quem morem uſitatum fuiſſe *Socrati* tradit *Plato*. Ferunt & ab Elephantis adorari ſolem in exortu; ſalutatum etiàm Occidentem ſed à paucioribus. Apud *Phœnices* celebratur lapis Solis imagine inſignitus, quem *Heliogabalum* vocabant. Erat autem lapis maximus teretior ab imo, ſenſimque faſtigiatus propemodùm in coniſiguram. Niger illi color erat, quem indigenæ jactabant cœlo delapſum. Viſebatur in eo lapide forma quædam Solis humano haud artificio, ut vulgus credidit, fabrefacta. *Herodotus*.

Solennitas in Inſ. Thule cùm Sol revertitur.

6. In partibus Septentrionalibus, ac comprimis in Inſulá Thule præcipua ſolemnia maximá plebis, atque incolarum lætitiâ celebrari in honorem Solis, narrat *Procopius de bell. Goth. lib.* 2. quandò nempè Speculatores ex altiſſimis montibus nuntiant Solem ad ipſorum Horizontem redire.

Solis menſæ apud Æthiopes.

7. Solis menſas apud Æthiopes *Macrobius* tales eſſe memorat. *Eſt in ſuburbanis pratum omnium quadrupedum aſsâ refertum carne, quam per noctem ſinguli civium & Magiſtratus properant ponere, ad eamque, ubi dies illuxit, cuilibet epulatum licet accedre. Hæc ipſa à terra reddi aſſiduè ajunt. Herodotus lib.* 3.

8. Memorabile eſt, quod navigantibus ab Occidente Orientem verſùs, cum totam terram circumeant, dies una accreſcat, ac ultrà conſuetum ordinem numeretur: Econtrà dum ab Oriente in Occidentem navigatur, quod dies una deficiat, quæ etiàm cauſa eſt, quod his, qui in Inſulis Philippinis hal[illegible]t Hiſpani, & qui in Sinenſi portu, ac ci[illegible]e *Macao* Luſitani, licet ſub eodem conſtituti ſint Meridiano, tempora non conveniant, & unius diei diſcrimen illis accidat; eoquod Luſitani ex Europâ Orientem versùs ex India illuc progreſſi ſint; Econtra Hiſpani Occidentem versùs ex Americâ ad Philippinas Inſulas appulerint. Ità etiàm *Cardano notante lib.* 12. *de rer. variet. cap.* 62. Navis unà, *quæ Victoria à tam celebri eventu vocata eſt, Nauclero, ductoréque Joanne Sebaſtiano Cano Nicola, Guetariæ Provinciæ Guipuzcoa diſcedens ex Hiſpania* 20 *Septembr. Anno* 1519 *reverſa eſt Anno* 1522 *die* 6 *Septembris; cumque quinque diſceſſiſſent homines* 237: *reverſi ſunt octodecim cum nave una. Numeraverunt autem diem unum plus, quod non ſolùm contingere potuit euntibus ab Occidente verſus Orientem, ſed etiàm fuit neceſſarium: velut euntibus ab Oriente versùs Occidentem unum minùs. Quodque majus eſt, fieri non poteſt, ut hoc advertatur, niſi expleto circulo toto; quoniam res quamvis fortuita ſit, tamen divini non nihil habet.* Demonſtrationem hujus vide apud Eundem; vel conſule *Eraſmum Franciſci diſcurs. de Sole.*

Navis ambiens terram numeravit unum diem plùs.

Statua versus Solem ſponte movebatur.

9. *Heliopoli* quondam in *Apis* æde Simulacrum dæmonis fuiſſe, tradit idem *Cardanus de Var. lib.* 12. *cap.* 68. quod faciem, in quamcunque partem Sol declinaret, verteret. Refert etiam *Hieronymus Rubeus apud Fabium Paulinum*, ſtatuam *à Severino Boëtio Ravennæ* ex arte fuiſſe conſtructam, quæ cum Sole convertebatur haud ſecùs, ac ea Statua, quam olim Rex *Nacraus*, ut Arabes memorant, teſte *Kirchero in Oedipo*, apici cujusdam delubri impoſuerat, quæ etiàm cum Sole converti viſa eſt. Modum conſtructionis vide apud præfatum *Kircherùm Oed. Ægypt. Tom.* 2. *part. alterâ, claſſe* 8. *cap.* 3. *§.* 1.

10. De Simulacro *Memnonis* variè à variis diſſeritur. *Plinius hiſt. nat. lib.* 35. *cap.* 7. ex *Baſalte* lapide conſtructum fuiſſe narrat, & in delubro *Serapidis* poſitum, quotidiano Solis ortu concuſſum radiis ſonuiſſe. *Philoſtratus* verò in *Iconibus*: *Memnon, inquit, in Æthiopia deformatus in lapidem nigrum ſedentis habitu Solaribus radiis, ubi Statua contingitur, veluti plectrum incidens Sol in Memnonis os elicit inde vocem.* In *Tornari Lucianus* prodit, *Demetrium Sunicum* peregrinationem obiiſſe in Ægyptum, ut Pyramides ſpectaret, ac *Memnonem*, quod, illas audiiſſet, quamvis altiſſimas umbram tamen non jactare, *Memnonem* verò ad exorientem Solem inclamare. *Strabo* ibi ſe adfuiſſe ſcribit cum *Ælio Gallo*, & amicorum multitudine ac militum, circitérque horam primam ſonitum

nitum audiviſſe, ſivè à baſi, ſivè à Coloſſo, ſivè à circumſtantibus de induſtriâ factum. *Pauſanias* non *Memnonis*, ſed *Seſoſtris* Statuam eſſe dicit, ita enim ait: Thebani *Memnonem* negant, ſed quendam popularem ſuum eſſe ajunt, cujus ea ſtatua ſit. Audivi etiàm, quod hanc *Seſoſtri* ſtatuam trib[illegible]t, quam *Cambyſes* mutilaverit. Relic[illegible]a corpus ſedet, & quotidiè inſonat O[illegible]te Sole, quem ſonitum ſimilem dixeris diſruptæ chordæ in lyrâ vel cytharâ. Tandem *Apollonius Thyanæus* deſcribens totam ſtatuam *Memnonis* dicit adoleſcentis impuberis referre imaginem, eſſe autem ex nigro lapide fabricatam, & ad Solis radios converſam utroque pede ſolum attingentem, arrectas autem manus ſedi inniti ſimilitudine quadam & oculorum, & totius corporis habitum quaſi loquentis eſſe hominis ſurgere volentis. Ubi verò Solis radio percutitur, quod matutino evenit tempore, tùm utique ſummam parere admirationem: loqui enim tunc perhibent, ubi primus ad ejus os radius pervenerit. Hæc de celeberrima *Memnonis* ſtatua Veteres.

Solis imago cum flammulis in ovo expreſſa.

11. Mirabilia circà Solis effigiem ovis impreſſam memorant *Ephem. Germ. Curioſorum Obſ. 128. An. 6. Dec. 2.* Anno ſcilicet 1642 ab undecimo die Julii usque ad vigeſimum Septemb. *Ulmæ* à quinque diverſis gallinis quinque ſingularia ova conformia Solis imagine tredecim flammulas de ſe ſpargente inſignita excluſa fuiſſe: & primum quidem 11 die Julii inter horam 9 & 10 ante meridianam, ubi alutarii cujusdam gallina tale ovum excluſit, in quo Sol 13 flammulis circumdatus haud aliter, ac ſi ſculpto ſigillo impreſſus eſſet, cernebatur; hujusque Uxor conteſtata eſt, ovum hoc cum ab aliis ſeparâſſet, talem ſplendorē edidiſſe, ut ejus aſpectu non parum conſternata fuerit, quod ovum etiàm quàm plurimis petentibus hominibus monſtravit. Sequenti Septimanâ alia mulier officinæ promercalium addicta ſimile ovum à gallinâ ſuâ Solis imagine, tredecimque flammulis effigiatum exhibuit. Circa feſtum S. Jacobi militis cujusdam conjux etiàm è gallinâ ſuâ tale ovum Solis imagine, ac tredecim flammulis notatum accepit. Nec minùs menſe Auguſto crepidarii gallina ſimile ovum Sole, ac tredecim flammulis inſignitum excluſit. Die 20 Septembris alia quædam fœmina ovum tale cum tredecim flammulis, ſed non ità clarè, ut in præcedentibus expreſſum, acquiſivit.

12. Dari etiàm dæmones Solares, & circà ipſos mirabile quid aliquandò obſervatum ſcribit *Proclus lib. de Sacrif. & magiâ:* Ejusmodi enim dæmones apparuiſſe leoninâ fronte, ad eosdem vero fugandos Gallum, qui & ipſe Solaris naturæ eſt, iisdem objectum fuiſſe, & è veſtigio diſparuiſſe. *Proclus* autem hoc indè ſcribit procedere, quod ea ſemper, quæ in eodem conſtituta ſunt ordine, revereantur ſuperiora; quemadmodùm plerique intuentes virorum divinorum imagines, hoc ipſo aſpectu vereri ſolent turpe aliquod committere.

CAPUT V.

De Solis, & Lunæ defectibus, ſeu vulgò dictis Eclipſibus notabilia & mirabilia varia proponuntur.

Eclipſis vox eſt græca, quæ latinè ſignificat defectionem: Undè cùm Sol vel Luna quoad ſe, vel quoad nos aliquem defectum luminis patiuntur, defectus iſte Eclipſis vocari ſolet. Duplex autem *Eclipſis* communiter à Philoſophis, & Aſtronomis potiſſimùm in conſiderationem venit; *Solis* nempè & *Lunæ*: illa fieri dicitur, quandò ſcilicet inter Solem & aſpectum noſtrum Luna interponitur: Contingit autèm ſemper in novilunio. Plures etiàm Species ejus ab Aſtronomis aſſignantur; Alia enim dicitur imprimis *Totalis*, alia *Partialis*. *Totalis* rursùm alia eſt *cum morâ*; Alia *ſine mora*. Prior fit, cum Sol totus tegitur, ita ut per aliquam temporis moram Luna ſub Sole omnifariàm tecto verſetur. Poſterior *ſine morâ* contingere dicitur, cum totus quidem Sol tegitur, ſed mox iterum diſcoöperiri ex parte aliqua ſolet. *Partialis* dividitur in *Centralem*, & *Corniculatam*. *Centralis* eſt, quandò Sol à Lunâ ità quidèm tegitur, ut tamèn lucidus adhuc annulus de Solari corpore, ſivè exterior ejus limbus Lunâ centrum occupante appareat. *Corniculata* dici ſolet, cum pars aliqua Solis tecta facit Solem adhuc Lunæ inſtar corniculatum, ſivè inſtar Lunæ in cornua ſinuatum apparere. Altera Eclipſis Lunæ ſemper in plenilunio contingens fieri ſolet, cum terra inter Solem & Lunam ità interponitur, & Luna terræ umbram ingrediatur, cùmque ambo Luminaria in oppoſitione utrique Nodo ſunt proxima. Eſt etiàm vel totalis, vel partialis ſimili modo ut de ſolari Eclipſi indicatum eſt. Sed his nunc præmiſſis notabiliora ac mirabiliora alia circà utrasque defectiones proferamus.

Digitized by Google

§. I.

Regulæ & Obſervationes Phyſico-Aſtronomicæ de Solis ac Lunæ Eclipſibus.

Eclipſes qualiter contingant.

1. Eclipſis Lunæ eſt vera obſcuratio Lunæ. Eclipſis autem Solis eſt obſcuratio terræ, non Solis. Eclipſis etiàm Lunæ ab umbrâ, vel penumbrâ terræ quoque provenire ſolet; Solis verò Eclipſis ab umbrâ, vel penumbrâ Lunæ: nec alio tempore Eclipſes Lunares contingere poſſunt, quàm de nocte, ſicuti Solares non niſi de die.

Eclipſis à quibus videri poſſit.

2. Lunæ Eclipſis eadem & eodem modo ac eodem tempore Phyſico & reali comparere poteſt omnibus, qui in eodem ſunt hemiſphærio, Lunámque ſuprà Horizontem habent: Solis autem Eclipſis non omnibus eadem cerni poteſt eodem modo & tempore, ſed aliquibus totalis, aliis partialis, aliis nulla.

Quomodò incipiat; & quomodò deſinat.

3. Lunæ Eclipſis ſempèr incipere ſolet in Orientali margine & deſinit in Occidentali: Eclipſis vero Solis incipit in Occidentali & deſinit in Orientali.

4. In Lunari Eclipſi quoque, ſi latitudo eſt Borealis; pars obſcurata eſt auſtralis; In Solari verò pars obſcurata ſolet eſſe ejusdem rationis cum latitudine.

Lunæ Eclipſis quibus in Regionibus videri queat.

5. Regio habens latitudinem Geographicam æqualem declinationi Lunæ, & ejusdem rationis erit in cujus Zenith, accidet Eclipſis Lunaris. Quarè ſi ex eo puncto, ut polo circulus maximus in globo terreſtri deſcribatur, deſignabit is Hemiſphærium terreſtre, in quo ſpectari poterit Eclipſis Lunaris. Si idem præſtetur circa meridiem & finem Eclipſis; facilè determinari poterunt omnes regiones, in quibus conſpicua erit Eclipſis Lunæ.

Quænam longiores.

6. Centrales Eclipſes non Centralibus cœteris paribus ſunt longiores: & inter Centrales eæ, in quibus Sol eſt Apogæus, cùm hic Umbram majorem producat, Luna etiam Apogæa tardius movetur, quàm Perigæa, & tardiori motu longiorem facit Eclipſin.

7. Longiſſimæ Lunares Eclipſes ad 4 horas ſe extendunt.

Secundùm { Ptolemæum ad 4 horas & 6 minuta; Tychonem ad 4 horas & 17 min.; Ricciolum ad 3 horas & 57 min. }

Quando accidere poteſt Solaris Eclipſis.

8. Cùm Semidiameter Solis & Lunæ æquales ſunt latitudini, ſeclusâ parallaxi conſtat non eſſe Eclipſin in Novilunio: quandò verò latitudo Lunæ minor eſt aggregato ex Semidiametris Solis & Lunæ; tunc neceſſariò datur Eclipſis Solis. Eſt autèm Semidiameter Lunæ minima min. 14. Solis min. 15, ſec. 25. Quocircà quoties latitudo Lunæ eſt minor min. 29, ſec. 25, toties datur Eclipſis in eâ regione, cui Sol & Luna perpendiculariter reſpondent. Sed minutis 29, ſec. 25 latitudinis reſpondet diſtantia à Nodo Grad. ferè 6. Ergò hi termini ſunt neceſſarii in veris Noviluniis pro eo loco, in cujus Zenith Luna verſabitur, ſi Lunæ diſtantia à Nodo 6 gradibus minor fuerit.

Termini poſſibiles in Solaribus Eclipſibus.

9. Termini poſſibiles Eclipſium Solarium in Noviluniis ſunt talis à Nodo diſtantia in Novilunio, intrà quam Sol Eclipſim pati poteſt, & ultrà quam non poteſt, & hi termini quæruntur vel reſpectu veri Novilunii vel medii.

In Noviluniis veris.

Sunt ad { Boream Grad. 17. Min. 41 ad 60; Auſtrum Grad. 7 circiter. }

In Noviluniis mediis.

Sunt ad { Boream Grad. 10. min. 17. Auſtrum Grad. 9. min. 36. }

In Lunaribus.

10. Termini poſſibiles Eclipſium Lunarium ſunt in Veris Pleniluniis Graduum 12. Min. 12. In mediis Grad. 15. min. 12.

Quandò Eclipſes Solis recurrant.

11. Solis Eclipſes non recurrunt reſpectu unius determinatæ regionis, niſi menſe Lunari ſexto, aut quinto: reſpectu autem totius terræ accidere poſſunt Eclipſes Solis duobus menſibus ſibi invicem ſuccedentibus in diverſis regionibus.

12. Plures videri ſolent in loco aliquo determinato Eclipſes Lunæ, quam Solis: abſolutè tamèn loquendo reſpectu totius terræ plures dantur Eclipſes Solares, quàm Lunares.

13. Commune habent Sol & Luna, ut intra 6 menſes Lunares poſſint duas Eclipſes pati; pariter inter quinque menſes, ſed rarius.

14. Non poteſt intrà 7 menſes recurrere Lunæ Eclipſis; poteſt Solaris verſùs polum eundem, poſſunt item eodem menſe Lunari eſſe duæ Eclipſes, ſed ad polos oppoſitos.

15. Intra ſex menſes poſſunt dari duæ Eclipſes Solares Centrales, tunc Luna vix patietur ullam.

Cauſæ variationis Eclipſium.

16. Cum Eclipſes Solares aliæ ſoleant eſſe totales; aliæ partiales: Totales verò omnes ſine morâ, niſi aliquandò cum valdè exiguâ. Cauſa igitur variationis poterit eſſe prima nempè major, minorve Lunæ latitudo, ſivè diſtantia ab Eclipticâ propè Nodos; major enim minorem, minor verò majorem cauſat magnitudine, & duratione. Secunda; inæqualis Luminarium diſtantia à terrâ: Luna enim propior nobis plus tegit de Sole, quàm remotior. Tertia; inæqualis Lunæ motus: velox enim breviorem, tardus longiorem efficit Eclipſin.

17. Eclip-

In quâ conjunctione Solis Eclipſes contingant.

17. Eclipſes Solares non in conjunctione verâ, vel mediâ præcisè, ſed in viſibili tantum contingunt, quandò nempè lineæ apparentium motuum ex viſu in ſuperficie terræ per luminarium corpora ductæ in eundem Zodiaci locum cadunt.

In quanto ſpatio terreſtri fieri queat Eclipſis Solaris.

18. Eo tantùm in ſpatio terræ contingit Solaris Ecclipſis ex interpoſitione corporis lunaris inter Solem & terram, quod umbra Lunæ verſus terram non illuminata involvit: Quod quidem non excedere dicitur 70. milliaria. Qui igitur in medio dicti ſpatii conſiſtunt, videre poſſunt totum Solem ecclipſatum; qui in confiniis partem; qui extrà illud, nihil obſcuratum conſpiciunt.

Quomodò Solis Eclipſis incipiat aut deſinat.

19. Solis eclipſis incipere tunc ſolet alicubi, cùm penumbra (quæ nihil eſt aliud, quàm umbra minus obſcura â parte ſcilicet aliqua Solis adhuc illuminatâ) diſcum terræ tangere incipit. Deſinit ubiquè; cum limbus alter terræ diſcum ex adverſâ parte tangit. Si quoquè vertex coni umbroſi ultrà ſuperficiem terræ pertingit, dabitur alicubi Eclipſis Solaris cum morâ. Si verò præcisè eam attingat; erit Eclipſis ſolaris ſine morâ: Si deniquè ad eam non perveniat; erit Eclipſis Solis annularis.

De Eclipſi matutinâ, Veſpertinâ, & Meridianâ.

20. In Eclipſi matutinâ antè medium ejus majores tenebræ ſolent offundi, quàm poſt meridiem: Quia lux crepera magis tunc extinguitur. Còntrarium evenit in Eclipſi veſpertinâ; in quâ poſt medium Eclipſeos nox denſior ingruit. Cùm verò Eclipſis fit Sole & Luna ad verticem noſtrum accedentibus; tùm ſanè res omnes colorem mutant, idquè maximè æſtivis & ſerenis diebus, eòquod oculos majore anteà luce perfuſos ſubita obſcuratio fortiùs offendat; Undè ſpecies, quâ viſus imbuitur lucem cum obſcuritate miſcens flavum, aut rubeum colorem exhibet, quod non evenit cœlo nùbibus obducto, vel cum Eclipſis horizontalis exiſtit; quamvis tenebræ contingant, rebus tamen proprium colorem non ità ſolet auferre.

Color in Eclipſi Lunari.

21. Quia, dùm Eclipſis Lunæ exiſtit in Apogæo, umbram percurrit acutiorem (quò longiùs enim abeſt â corpore Solis terrâ majori, eò acutior evadit) idcircò rubicundior, aliquantulumque lucidior apparet, quàm in perigæo, quo tempore per denſiorem, obſcuriorem, & magis nigricantem movetur umbram; ideò etiam triſtior obſcurior, & ſubnigrior apparet, ut ipſa experientia teſtatur, ac etiam docet *Hevelius Selenogr. cap. 6. pag. 116.*

Duratio Eclipſis.

22. Duratio Lunaris Eclipſis quatuor horarum; Solaris trium horarum in uno loco, quinque verò in diverſis contingere poteſt.

Magnitudo Lunarium Eclipſium.

23. Magnitudò Lunaris Eclipſis æſtimatur digitis, ſivè unciis, qualium diametrer Lunæ 12. habere intelligitur. Quandò ergò in Eclipſi totali cum morà plures, quàm 12. digiti obſcurantur (hoc eſt, umbra terræ in loco tranſitus Lunæ plures habet digitos, quàm Lunæ diameter) dicitur Eclipſis habere plures digitos, quàm 12, tot nimirum, quot in umbra inter limbum lunæ & umbræ terræ percurrendo reperiuntur. Unde fieri poteſt, ut Luna deficiat 22. vel 23. digitis. Partialis eſt ſemper pauciorum digitorum, quàm 12. eò major, quò plures, eò minor quò pauciores digiti infrà 12 obſcurantur.

Qantitas Solarium Eclipſium.

24. Similitèr quantitas Solarium Eclipſium æſtimari ſolet digitis, quales 12. tribuuntur diametro Solis. Poſſunt etiàm plures quàm 12 digiti Solis obſcurari, quandò nempè Luna eſt in perigæo, & Sol eſt in Apogæo, tuncquè fit ſolaris Eclipſis cum morâ exiguâ.

Modus Nodorum.

25. Cum Nodi, ſivè caput & cauda Draconis non ſint fixi in certis Eclipticæ punctis, ſed progrediantur ſenſim in Antecedentia hoc eſt C. S. S. & dietim ferè min. 3. Sec. 10, tert. 38. adeò ut anni ſpatio Grad. 19. min. 19. Sec. 43. in ſuo circulo antecedant: Hinc fit ut Eclipſes quaſi annuatim per ſigna transferantur, ut ſi Ex. gr. hoc anno contingant in Cancro, ſequenti anno in Geminis ſint futuræ, & ità conſequenter. Integrum ergò circulum abſolvent 17 Annis minùs ſeſqui horâ, vel accuratius hor. 1. min. 27. Sec. 33. Tert. 3.

Eclipſes quot per annum contingere poſſint.

26. Singulis annis neceſſariò duæ Eclipſes evenire ſolent; nullo tamen anno plures, quàm octo, ut docet etiàm noviſſimè *P. Hancke in ſuo opuſc. de doctrinâ Eclipſium.* Poſſunt autem accidere vel duæ tantùm Solis abſque ulla Lunæ, ut contigit Annis 1680, 1687, 1691, & denuò continget 1698 (nempè hic in noſtro Horizonte die 10. Aprilis, & 4. Octobris: Quæ tamen ambæ hic non videbuntur) vel duæ Lunares cum unicâ Solis: Ordinariè autem duæ Lunares cum pluribus Solaribus. Lunaris porrò obſcuratio eodem Anno Solari non poteſt ſæpiùs contingere, quàm ter; neque obſcuratio Solaris frequentiùs, quàm quinquies. Ità nimirùm diſpenſante DEI Opt. Max. providentia, *ne aut nimis obeſſet*, ut rectè notat *Ricciolus lib. 5. Almag. cap. 14. Naturis ſublunaribus tàm crebra vivificorum luminum ſubtractio, aut alii nimio terrore obſtupefacti: Alii contrà obſoleſcente admiratione nimium cœli & cœleſtium ſpectaculorum contemptores evaderent.*

Luna ſæpè in totali obſcuratione omninò diſperet.

27. Luna ſæpiſſimè tempore totalis obſcurationis omnibus exui coloribus, itàque penitùs obſcurari ſolet, ut viſui prorſus ſubducatur: Quod teſtatur *Keplerus in Epitom. Aſtron. Copern. lib. 5 pag. 825.* his verbis: *Luna interdum ſubitò penitùs amittitur, ut ne veſtigium quidem ejus appareat, cum tamen proximè locum ejus cerni poſſint fixæ quartæ vel quintæ magnitudinis. Quarè tunc locum non habet ſuſpicio caliginoſi nimium äeris. Sic factum eſt Anno 1620, 15. Junii.* Ità etiàm teſtatur *Hevelius Selenogr. cap. 6. pag. 117.* ejuſmodi notabile exemplum, & ſibi animadvertere contigiſſe Anno 1642. die 25. Aprilis. *Luna enim*, inquit, *tempore tota-*

re totalis obſcurationis penitùs evaneſcebat, ità ut ſpectatorum haud pauci nec locum Lunæ in cœlo invenire vel indigitare potuerint, & quamvis Teleſcopio inſtructi eſſemus, nihilominùs viſum Luna illudebat, cùm tamen Stellæ quarti, aut quinti honoris ſatis eſſent aſpectabiles. Sed hoc ipſum à pluribus aliis in aliis Eclipſibus obſervatum fuit.

§. II.

Eclipſes utriusque Luminis magis admirandæ diverſis temporibus, & locis obſervatæ.

Eclipſis Solaris per totum mundum Chriſto cruci affixo.

1. Nullum imprimìs majus unquàm in Cœlo apparuit oſtentum, quàm quod citrà Naturæ legem, in die, quo Chriſtus Salvator Mundi in Judæa cruci affixus eſt, Sol à ſextâ diei horâ ad nonam usquè inſolito planè modo obtenebratus ſit. Scribit enim *S.* Evangeliſta Matthæus cap. 27. v. 45. tenebras factas eſſe ſuper univerſam terram. Ex quo communiter colligunt Patres univerſalē Solis Eclipſin non modò in Judeâ, ſed per totum terrarum orbem obſervatam fuiſſe. Stupuerunt miraculum Sapientes naturalium rerum periti, & ex his *Dionyſius Areopagita*, dùm cum *Apollophane* apud *Heliopolim* Ægypti Orbem obambularet, ad hoc ſtupendum cœli miraculum perterritus exclamâſſe dicitur: *Aut Deus naturæ patitur, aut mundi machina diſſolvetur.* Deprehendit autèm multa admiranda in hac Eclipſi. Primum, quia fiebat in plenilunio, quandò naturalitèr fieri non poterat; deinde videbat Lunam interponi inter Solem & aſpectum noſtrum, ut teſtatur *in Ep. ad. Polycarp.* quod etiàm tunc fieri non poterat. Undè collegit Lunam curſum ſuum ab Oriente in Occidentem mutâſſe, donec Soli directè opponeretur, præterea advertit Solis partem Orientalem priùs fuiſſe eclipſatam, quàm Occidentalem, & illam poſteriùs ab eclipſi liberatam, quàm hanc: Luna enim miraculosè rediens ab Oriente verſus Occidentem non pertranſivit Solem, ut eò eſſet orientalior, ſed poſtquàm pervenit ad terminum Solis, reverſa eſt verſùs Orientem, & ità partem Solis, quam ultimo occupavit, priùs reliquit. Addit *S. Chryſoſtomus hom. 89. in Matth.* Aliud miraculum, quod, dum memorantur tenebræ tribus horis permanſiſſe, detur hinc intelligi, Lunam ſub Sole quieviſſe. Videatur *S. Thom. par. 3. qu. 44. art. 2.*

Sub Tiberio.

2. Celebris Olympiadum Scriptor *Phlegon* tradit quarto anno 202. Olympiadis, qui fuit principatûs *Tiberii* Annus decimus octavus, magnam & præcellentem inter omnes, quæ antè acciderant, Solis defectionem extitiſſe, quâ dies ad horam ſextam ità in tenebroſam noctem verſus eſt, ut ſtellæ è cœlo promicuerint. Meminit etiàm hujus Eclipſis *L. Vives in lib. 18. Auguſt. de Civit. Dei.*

Sub Conſtantio Imperat.

3. Temporibus *Conſtantii* ab ortu Solis ad meridiem usquè in Oriente tenebræ fuerunt, ut ſtellæ apparuerint: Sub exitum Sol veluti Luna primò cornutus, indè medius emerſit: Ex quo deliquium fuiſſe haud dubium eſt. Subdit deindè *Cardanus*: *Cum igitur hoc contigerit attenuato nimiùm aëre, ſeditiones, bella, proditiones, clades, direptionesque Urbium conſequi ſolent.*

Sub Conſtantino Imp.

4. Sub *Conſtantino* Imper. in Italiâ res valdè admirandæ acciderunt: Siquidèm ut notat *Cedrenus*, terra vehementi adeò motu concuſſa eſt, ut 12 oppida in *Campaniâ* conciderint: Sol autem tantâ obſcuritate Lunâ orbem ſubeunte infectus eſt, ut ſtellæ interdiu perindè ac noctu micuerint. Sigonius memorat ſecutam eſſe translationem ſedis Imperii Rom. in Urbem *Conſtantinopolim*, & propagationem Arianiſmi cum graviſſimâ perſecutione. *Zonaras To. 2.* præter inſolitum defectum Solis etiàm in *Melitenâ* omnis generis angues viſos eſſe ſcribit, qui pugnâ commiſſâ ſe invicem peremêre, & ſecutum fuiſſe Judæorum tumultum, ac 13. Urbes in Campaniâ malè proſtratas fuiſſe.

5. Anno poſt Chriſtum natum 394. cùm defectio Solis incidiſſet tanta, ut noctis tenebras æquaret: Gothi propè omnes (quorum 10000. fuiſſe dicunt) unà cum *Baratio* Duce deſiderati ſunt nocte prælium dirimente. *Sigonius.*

Antè mortem Andronici.

6. Mortem Cæſaris *Andronici* Senioris duæ Eclipſes præceſſerunt: Prima Solis fuit per tot dies, quot annis ille vixerat. Hanc ſecutus eſt Lunæ defectus 11. die Februarii, quo etiàm circà noctem obiit. *Nicet.*

Sub [illegible] Theodori [illegible]ſchari[illegible]

7. Sub obitum Imperatoris *Theodori Laſcharis* ſexto die per horam Sol obſcuratus eſt, tenebræque operuerunt omnia, adeò ut Stellæ in cœlo apparuerint [illegible] *chimerius.* Circa Annum quoque Chriſti 400. cum Theodoſius rebellem Eugenium in Foro Julii ad necem penè deleviſſet, maximè effervèſcente prælio ſubitò lux Solis cœlo ſubtracta eſt, ut una pars confligentium alteram videre non potuerit.

Lunæ Eclipſis mirabilis.

8. Anno Domini 680. Luna [illegible] menſe nitore ſuo privata ac mirabili [illegible] te fœdata comparuit. Julio autem [illegible] Auguſto & Septembri *Romæ* adeò teta peſtilentia ſuborta fuit, ut fr[illegible] funeribus Libitina non ſufficeret. Reli[illegible] indè Italiam cùm inceſsiſſet, imprimis *Papiæ* Urbem propè ad vaſtitatem redegit. *Sigonius.*

Sub mortem Caroli Martelli.

9. Circà Annum 740. cùm *Carolus Martellus* avus *Caroli M.* Magiſter aulæ Regis Franciæ regnum uſurpans diviſiſſet illud paulò ante mortem inter *Pipinum &* *Carolomannum* filios: Undè orta tranſlatio regni à Meroignorum ſtirpe. In [illegible] & Luna nova ſigna apparuerunt, & [illegible] nec non paſchalis ordo ſacratiſſimus [illegible] batus fuit. *Annonius lib. 4. de geſtis [illegible] corum cap. 57.* Sub Annum quoque [illegible] *Conſtantinopoli* Solis obſcurationem [illegible] 17. dies contigiſſe memorant Hiſtorici [illegible]

10. Anno 807. ter Luna obſcurata fuit, & ſemel Sol; & cùm prima Eclipſis Lunæ viſa eſt, apparuêre eadem nocte in aere acies miræ magnitudinis *Eginbertus.*

Sub Conſtantino.

11. Anno Chriſti 887 qui fuit ſecundus annus *Leonis* Imper. *Angæus* Longobardiæ Dux Regis Francorum gener cognitâ *Baſilii* morte à Romanorum Societate deſcivit. Contra eum *Leo* Conſtantinum Patricium cum Occidentalibus miſit copiis: commiſsâ autem pugnâ *Conſtantinus* ſuccubuit, vixque cædem ipſe evaſit exercitu ſuo occiſione deleto. Sub idem tempus Sol hora diei ſextâ defecit, ità ut ſtellæ viderentur. *Cedrenus.*

Sub Rhadamiro.

12. Anno 944 Sol horribilem eclipſin paſſus eſt feriâ 6, horâ diei tertiâ, quo die in Hiſpania *Addaram* Rex Saracenorum à *Rhadamiro* Rege Galliciæ ſuperatus eſt: uti etiam in Italiâ apparuit cometa miræ magnitudinis, quam fames ſecuta eſt. *Sigebertus in Chronico.*

Tempore quo Balduinus fuit captus.

13. Anno D. 1187 Solis eclipſis adeò magna fuit, ut ſtellæ per diem, non aliter quàm de nocte viſæ ſint pridie Nonas Septembris. Menſe uno elapſo deinde *Balduinus* Rex Hyeroſolymorum à *Saladino* captus, & *Hieroſolyma* ab eodem occupata fuit.

Valdè mirabilis Eclipſis.

14. Anno 1232 mons aliò migravit 5000 hominum obruens. Quo tempore Eclipſis Solis prodigioſa fuit Lunari corpore verſus occaſum in ſex angulos prorogatô. Secuta bella civilia, & cædes innumeræ. *Antonius Fritſchius.*

Sub Michaele Palæologo.

15. Tempore *Michaelis Comneni Palæologi* Imperat: Luna Solem obſcuravit. Tantæ ſub ejus medium ſubortæ fuerunt tenebræ, ut multæ ſtellæ apparerent, Romanorum calamitates portendentes à Turcis imminentes *Gregorius lib. 4.*

Sub Carolo III. Rege Hungar.

16. Quandò *Carolus III.* Hungariæ regno potitus in Albâ Regali legitimè coronatus fuit: eodem die Non. Decembris Anni 1381 tantus Solis defectus apparuit, ſicut *Bonfinius* memorat *lib. 2. Dec.* [illegible] nunquàm eo ſæculo major extitit [illegible] breve tempus eum regnaturum [illegible] Sicut & Idibus Februarii proximi [illegible] cutis in arce Budenſi [illegible] ſſus eſt.

17. Anno 1415 die 7 Junii horrenda plane Solis Eclipſis fuit, quo tempore Concilium etiam Conſtantienſe celebratum fuit. Ità meminit *Leovitius.*

Mira Eclipſis [illegible] viſa.

18. Anno [illegible] 560 die 21 Auguſti, teſtatus *Clavius*, *Conimbricæ* Solem circà meridiem non modico tempore contectum fuiſſe, tenebrâſque fuiſſe quodammodo nocturnis majores: Neque enim [illegible] pedem poneret, videre potuiſſe [illegible] illiméque ſtellas in cœlo apparuiſſe, aves etiàm (mirabile dictu) ex [illegible] in terram præ horrore tàm tetræ [illegible] ionis decidiſſe. *P. Scheinero*, ut refert *lib. 4. part. 1. Roſæ Urſ. cap. 7.* teſtatus fuit *P. Emmanuel Vega*, qui eo ipſo tempore, quo Eclipſis hæc contigit, in Hiſpaniâ fuit, & tempore deliquii cum aliis menſæ aſſedit, tantam äëri obſcuritatem fuiſſe inductam, ut lucernas mediâ die accendere debuerint. Eclipſin etiàm hanc ultrà tres horas obſervatam; Totalem verò Solis obſcurationem, quâ etiàm ſtellæ comparuerunt, ad horam duràſſe: Ingentem quoque metum muliebri præſertim ſexui induxiſſe, ut cumulatim mulieres per plateas diſcurrerint, & diem noviſſimum adventâſſe proclamârint. Ultrà teſtatus fuit præfatus *P. Vega*, ſtellas nunquàm aliàs totâ vitâ tam accuratè & clarè ſibi viſas. His addit *Scheinerus* haud diſſimilem Eclipſin etiàm in Hiſpania, ut aliundè ex hiſtoriis eruit, anno poſt natum Salvatorem 719 accidiſſe, quæ toti Hiſpaniæ obſcuras adeò tenebras per duas horas induxerit, ut ſtellæ clariſſimè, velut ad mediam noctem videri potuerint.

Eclipſis mira ab Hevelio obſervata.

19. Anno 1654 die 12 Auguſti Solis Eclipſis admiranda fuit, quam *Hevelius in Appendice ad ſuam Selenogr.* his verbis deſcribit: *Erat ſanè tunc temporis triſtiſſima & horribilis cœli facies, ac tantæ tenebræ, ut nec legere in aperto conclavi, nec obſervatores noſtri in Automatis minuta, nec gradus in quadrante, nec ipſum perpendiculum animadvertere potuerint, planè ac eo Anni tempore, horâ nonâ veſpertinâ fieri ſolet. Profectò apud me nullum eſt dubium, quin cœlo ſatis ſereno præcipuæ ſtellæ, planetæque dilucidè admodum conſpici potuiſſent. In ædibus, earumque cubiculis videbatur ipſam inſtare noctem, nec alter alterum de facie cognoſcere, nec quicquam abſque accenſo peragi dabatur lumine. Hinc plebs obſtupeſcens, hærens quid rei contingeret amplius ob repentinas tantas inſolitas matutinas tenebras, ac ſubitaneam illam metamorphoſin, imò homines non ſolùm tacito quodam ſtupore ſunt perculſi, ſed & bruta animalia hanc ſubitam Cœli perſenſerunt mutationem: quippè gallinæ, de quibus certò mihi innotuit, quaſi ipſa nox ingrueret, de areis ad habitacula confugerunt, cubitúmque ſe contulerunt.* Hanc eandem Eclipſin memorat *Eraſmus Franciſci diſc. 23.* Seines Luſt-Hauſes in der obern Welt/ ſecutum fuiſſe terræmotum in monte *Caſſino* æſtúmque magnum per plures dies, multóſque mente captos inſaniiſſe. Meminit etiam ibidem ex *Rabbi Moſe*, in Sicilia aliquandò magnam accidiſſe Eclipſin, ac deindè eodem Anno plures fœminas turpes & monſtroſos filios, & imprimis bicipites peperiſſe. Sed præcipuas haſce Eclipſes ità retuliſſe ſufficiat. Plures alias cum eventibus ſecutis deſcribit *Henricus Ranzovius*, & *G. Mercator in Chronographia.*

⚬ ⚬ ⚬

Digitized by Google

§. III.

Regulæ quædam & Obſervationes Aſtrologicæ, quarum directione Aſtrologi ex Luminarium defectibus divinare ſolent.

Virtus Luminarium in deliquiis impeditur.

1. Omnis Eclipſis Corporis Luminaris radiationem, quam impedit, virtutem etiam imminuit. Undè licet alicubi exiſtat Eclipſis, non ideò ubivis nocumentum affert ſed potiſſimum iis in locis, ubi virtutis effluxus impeditur, aut retinetur.

Frigus post Solarem Siccitas poſt Lunarem Eclipſin.

2. Cùm Solis virtus in tellurem præter lucem propriè ſit calefacere, ſicut Lunæ humectare: Ideò quia virtutes hæ in iſtorum Corporum deliquiis impediuntur, majus ſemper frigus Solarem, ſicut ſiccitas major Lunarem Eclipſin conſequi debent. Undè rectè ſcribit Cardanus *Aphoriſm. Aſtron. ſegm. 7. Aph. 51. Eclipſes Solis multum refrigerant, ideò generales eſſe non debuerunt. Lunæ parùm refrigerant, & per ſe ſempèr exſiccant*, & ibidem *Aphor.* 48. *Cum ad vitam conſervandam animantium ac ſtirpium calore primo indigeremus, Solus Saturnus frigidus inter erraticas creatus eſt. At verò eo non potente tot calidis planetis reſiſtere, ne per ſucceſſum temporis mundus adureretur, Eclipſes DEUS molitus eſt, quæ certis neceſſariò temporibus inter alias recurrentes Mundum totum refrigerarent, ob id nec in minori temporis metâ hæ geminari queunt, nec ultrà certum temporis motum differri.* Ità *Cardanus*. Experientià quoque compertum eſt in Solaribus deliquiis vim calefactivam valdè retundi ac hebetari. Sic in Eclipſi Solis, quæ contigit Anno 1652 die 8 Aprilis ante meridiem *Pariſiis*, quæque fuit 10 digitorum & 20, aut 25 circiter minutorum obſervata in ædibus Domini *Petri Petit*, meminit *Du Hamel in obſervat. poſt Aſtron. phyſ.* initio Eclipſis ſpeculum parabolicum magnitudinis 15 pollicum globulum plumbeum facillimè liqueſeciſſe; ſub medium verò Eclipſis in ligno tenui & ſicco vix fumum excitari potuiſſe: Nullam tamèn obſcuritatem obſervatam, ſed ob lumen ſolummodò pallidum, ac debile, ut ingruente tempeſtate imminutum frigoris aliquantum paſſam eſſe atmoſphæram.

Sterilitas poſt plures Eclipſes.

3. Hinc ſequitur rursùm, ut idem Cardanus notat ibidem *Aphor. 52. Cum multiplicantur Eclipſes magna neceſſariò ſterilitas ſuccedit ſequentibus annis. Refrigeratur enim terra, & exſiccatur magis.* Undè fruges amplo ſatis proventu cultores ſuos ditare haud valent. *Quodſi cum hoc imbres copioſi, aut inundationes ſucceſſerint, quæ aucto frigore nimium evenire perſæpe ſolent, tunc fames dira ſuccedit.* Inquit idem *Aphor.* 53. *Nulla tamen Eclipſis omninò toti orbi penuriam aut peſtem prænuntiare poteſt.* Ait *Aphor. 121.*

Tres vires Eclipſis.

4. Ejusdem *Cardani* enuntiatum eſt *Aphor. 59. Eclipſes tres habere vires: potentem*, ratione conjunctionis vel oppoſitionis: *Generalem*, quoniam lentè infrigidat, atque ideò in multos extenditur dies, & *propriam*, quæ à loci denominatione habetur.

Dominus Eclipſis.

5. Dominus Eclipſis, ut *Ptolemæus* tradit, magnam habet in Eclipſi potentiam, ideò illius attendenda eſt natura; ſpecialiter autèm Eventus, ſicut Aſtrologi docent, & ſequens Tabula monſtrat, hi conſequi ſolent.

Effectus Eclipſium ex Dominio Planetarum unà cum colore Luminarium.

Dominus Eclipſis.	*Color Luminarium.*	*Effectus, qui conſequi ſolent juxtà mentem Aſtrologorum.*
♄	*Niger Sublividus*	*Corruptio à frigore, morbi longi, tabes, conſummationes ex catharris, fluxus, febres quartanæ, exilia, pavores, animalium penuria, brutorum morbi, frigus horrendum, [illegible], nebulæ, denſæ nubes, tenebræ, copioſæ nives, [illegible], interitus piſcium: fluviorum inundatio, aquarum corruptio, putredo fructuum, erucarum & locuſtarum copia.*
♃	*Candidus.*	*Utilium abundantia, interitus noxiorum, aeris temperies, venti, humiditas, mediocria fluminum incrementa, ferocium animalium interitus, manſuetorum abundantia.*
♂	*Rutilus.*	*Morbi bilioſi, ſanguinis eruptiones, infirmitates acutæ, febres tertianæ, venti calidi peſtilentes, tabifici: fulmina, turbines, ſiccitas, maris æſtus, frugum ſterilitas, & conflagrationes.*
♀	*Flavus.*	*Fœcunditas, venti temperati, humiditas, tempeſtivæ pluviæ, aquarum utiles exundationes, animantium copia.*
☿	*Varius.*	*Morbi ſicci, febres quotidianæ, phthiſes, tuſſes, anhelationes, venti validi, inordinati, inſtabiles. Tonitrua [illegible] fulmina, animalium & plantarum interitus; Si tam[illegible] dentalis fuerit, minuit prædictos effectus.*

Pro varietate domuum variatur effectus.

6. Aſtrologi porrò ſtatuunt Eclipſium Dominos pro varietate domuum, in quibus vel fiunt Eclipſes, vel ipſi reſident, in agendo variari, ità *Cardanus, Aphorism. 80. ſegm. 7.* dicit: *Quibuscunque Eclipſis tempore medio Dominus loci in Aſcendentis lineâ fuerit: his ſtatim vigor effectûs accedet: Quibus autem in corde cœli ille fuerit, in declinatione Eclipſis, bis diuturnus ſed non magnus effectus*: & *Aphor. 81. Eclipſes in quartâ domo juxtà cœli imum validiores, quàm in octavâ, vel in duodecimo loco: & in primâ domo validiores, quàm in nonâ, vel undecimâ.*

Stellæ fixæ quid conferant.

7. Stellæ fixæ, quæ locum Eclipſis comitantur, & illius tempore vel oriuntur, vel medium tenent cœlum, plurimum valent ad augendam, vel minuendam Eclipſium virtutem ac potentiam. Ità ſtellæ fixæ de naturâ Planetæ dominantis in Cœli figurâ tempore Eclipſis etiàm confortant Domini potentiam ſuprà in Tabula indicatam. Quæ autèm contrariæ ſunt naturæ, eandem debilitant, aut nonnihil retardant.

Signorum cœleſtium natura.

8. Pro ſignorum etiàm cœleſtium naturâ, in quibus Luminaria exiſtunt in tempore Ecliptico, ſui etiàm ſpeciales ab Aſtrologis tribuuntur Eclipſibus effectus. Ità *Ptolemæus lib. Miſalach. cap. 5.* docet, quod Eclipſis Lunæ maximè in hyeme, ſi fuerit in ſignis frigidis exceſſum frigiditatis & nimiæ conſtrictionis efficiat in terrâ, aëre, & aquis: ſi fuerit in ſignis aqueis, abundantiam procuret pluviarum: in aëris verò periculoſas tempeſtates & ventorum procellas portendunt. Communiter tamen effectus ſubſequentes ab Aſtrologis aſſignantur: uti hìc in tabella videre licet.

Eclipſium Utriusque Luminis effectus ſecundùm Triplicitatem ſignorum, in quibus contingunt.

Luminaria in ſignis cum ſunt.	*Effectus juxta Aſtrologos conſequi ſolent.*
Tribus Aëreis ♊. ♎. ♒.	*Fames, morbi epidemici, peſtilentia, graviſſimæ ægritudines, venti & ſeditiones.*
Tribus igneis ♈. ♌. ♐.	*Sicca aëris temperies, peſtis, Febres omnis generis. Seditiones, incendia, æſtus, bellorum motus, mortes plurimæ.*
Tribus aqueis. ♋. ♏. ♓.	*Humiditas, peſtis, & ſterilitas. Obſcuræ turbæ interitus, diurnæ bellorum ſeditiones, aquatilium pernities.*
Tribus terreis ♉. ♍. ♑.	*Siccitas, ſterilitas, frugum ſatorúmque penuria.*

Alios verò effectus, quos *Proclus* Soli ac Lunæ tempore Eclipſis in ſingulis ſignis, & eorum decanis attribuit, cùm majoris inſigniantur notâ vanitatis, memorare piget. Hæc porrò omnia his præcipuè regionibus accidere dicunt Aſtrologi, quæ vel ſub ſigno Eclipſis exiſtunt, vel eidem quovis modò conciliantur, & illis hominibus, quorum locorum natura cum iiſdem ſignis convenit. Eſt etiàm Aphoriſmus apud *Cardanum*: *Eclipſes Luminarium ſuper civitates provincias & regna magis efficaciam ſuam exercere, quàm ſuper privatæ conditionis, aut etiàm ſuper Reges; reſpiciunt enim multitudinem*, ut inquit, *ſegm. 5. Aphor. [illegible].*

[illegible]

9. Ratione temporis, quo Eclipſis aliqua ſuos notiſſimum effectus præſtare queat, docet *Cardanus Aphor. 75. ejusd. ſegm.* quot horæ Æquinoctiales elabuntur tempore Eclipſium, tot annis in Solari deliquio, & tot menſibus in Lunari duraturos effectus. Ratione ſitûs verò [illegible] loci in cœlo, ubi contingit Eclipſis, [illegible] *Avenragel*, Deliquium incidens in Orientalem finitorem, ſignificare effe[illegible] quatuor proximis menſibus futu[illegible] quoad exordium; at quoad perfectionem vehementiores futuros in primo triente totius durationis; ſi in medio Cœli deliquium contingerit, vehementiam effectuum etiàm in medio triente totius durationis; ſi in occidentali cardine, in ultimo triente futurum. Par eſt ratio, cum Dominus Eclipſis in iiſdem locis conſtitutus fuerit. Verùm hæc ita referimus ex aliis, non ideò probata ſatis nobis eſſe palàm aſſerimus.

10. Eclipſis Solis aut Lunæ cùm in florentem arborem inciderit, eodem illam anno ſterilem reddit, ut ait *Cardanus Aphor. 110. ſegm. 7.* Eclipſes verò Solis, ut inquit idem *Comment. in Ptolem. de Aſtror. jud. lib. 2. cap. 9. text. 51.* præſertim magnæ, *ſi in florentem ſegetem inciderint, eo anno ſtipulæ absque granis colliguntur, & maximè fit illud, ſi Sol exoriens deliquium patiatur.*

Eclipſium influxus in caput.

11. Eclipſes capiti comprimis infeſtæ ac noxiæ comperiuntur, undè ſæpè memoratus *Cardanus in Ptol. de Judiciis Aſtror. lib. 2. cap. 5. text. 51.* docet; *plurimis, quibus caput eſt imbecille, in magnis Eclipſibus caput dolet.* Teſtatur etiàm *D. Joan. Matt. Faber in vindiciis Aſtrol.* virum illuſtrem melancholiæ malo admodùm obnoxium defectu Lunari in mercuriali librâ & Sole domicilium cephalicum Arietis occupante diem præcedentem Eclipſin triſtem, &

 medi-

meditabundum tranſegiſſe: ipſo verò puncto ecliptico enſe nudo non per domum tantùm propriam, ſed & vicinas, ac plateas furioſo ſimillimum non in homines tantùm, ſed & ſcamna, & fores, & quidquid illi occurrebat, injurium diſcurriſſe citrà ullam rationem imaginabilem.

§. IV.

Mirabilia Miſcellanea varia de Eclipſibus.

Primi Eclipſium obſervatores.

1. Qui primò ritè Eclipſes expoſuerunt, fuère *Thales Mileſius* & *Anaxagoras*. Hic enim primus, ut habet *Plutarchus lib. 2. de plac. Philoſ. apertiſſimè, & liberrimè auſus eſt de Lunæ illuminatione, & obumbratione ſcripto edere rationes.* Secutis temporibus doctrinam illam exceperunt Scholæ omnes, quibus manifeſtum erat, *teſte Plinio lib. 2. cap. 10. Solem interventu Lunæ occultari, Lunámque terræ objectu; ac vices reddi, eosdémque Solis radios Lunæ interpoſitu ſuo auferente terræ, terráque Lunæ: Hac ſubeunte repentinas obduci tenebras, rurſumque illius umbra ſidus tabeſcere.* Protulit etiam in vulgus rationem defectus utriusq; Luminaris *primus Romæ Sulpitius Gallus*, eodem *Plinio teſte, qui Conſul cum M. Marcello fuit, ſed tum erat tribunus militum ſecundæ legionis ſollicitudine exercitu liberato pridie quàm Perſeus Rex ſuperatus à Paulo Æmilio eſt, in concionem ab Imperatore productus ad prædicendum Eclipſin, mox & compoſito volumine.* Ità *Plinius.* *Palamedes* etiàm *Nauplii*, & *Clymenes filius* Aſtrologiæ peritiſſimus annum menſesque ad curſum Solis apud Græcos accommodavit; primúsque, ſicut *Philoſtratus* in *Heroicis* memorat in caſtris viſam atque formidatam Solis Eclipſin naturalem, minimeque timendam eſſe, ſacrificaréque Soli juſſit.

Eclipſis prædictio liberaliter remunerata.

2. Tam pretioſus olim exiſtimatus fuit labor, qui pro computatione & prædictione Eclipſis fuit impenſus, ut pro quâlibet Eclipſi ritè prædictâ, ſingulum *Cyziceno Heliconi* talentum *Dionyſius* perſolverit.

Unde in Eclipſibus cymbalorum ac tympanorum uſus.

3. Antequam oſtenſa eſſet vulgò à Philoſophis ratio defectuum & deliquiorum Solis ac Lunæ, Homines cùm illa Luminaria deficere viderent: aut ſcelus aliquod ingens, aut mortem eorum metuebant. *Steſichorus* etiàm atque *Pindarus* Poëtæ licet clariſſimi fuerint, Matheſeos tamen ignari, deliquia hujusmodi veneficiis & incantationibus fieri, iisque æris tinnitu auxiliari poſſe, ſunt arbitrati. *Plin. lib. 2. cap. 12.* Hinc pavor non in rudi ſolùm erat plebe, ſed in eruditis quoque, cum luminaria deficerent, putabántque Lunam in ejusmodi defectibus, ſonitibus permagnis adjuvari, ne ſcilicet voces incantantium eò poſſent pertingere: Idcircò pelves, & tintinabula, tympana ac cymbala antiquitùs pulſabantur. Proptereà etiàm acutè cecinit *Juvenalis* de fœminâ loquaci, ac plurimùm garrulâ.

Una laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.

Turcæ ac Perſæ ſenſatiores acutis cymbalorum tinnitibus aërem idcircò concitare ſolent, quod credant animos hinc excitari & confirmari contrà malignas Eclipſium impreſſiones, & noxios influxus: quocircà etiàm fontes publicos obtegunt & occludunt, ne inquinamentum ex aëre ab Eclipſibus vitiato concipiant.

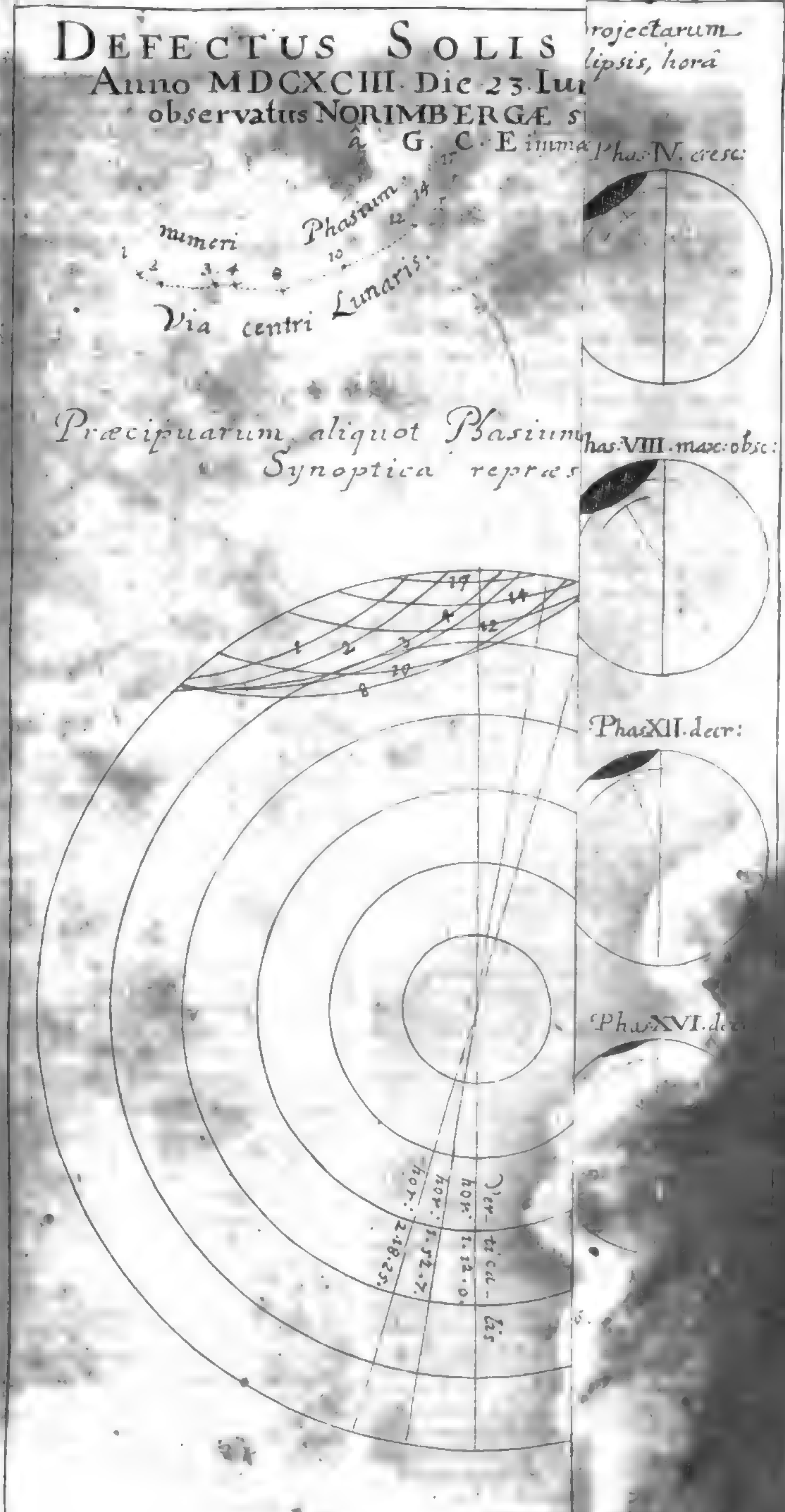
Falſa opinio de Eclipſis origine apud Sinas.

4. Narrat *P. Martinus Martinius l. 2. Sin. Hiſt. pag. 44.* Chinenſes in hunc usque diem dum Eclipſes Solis & Lunæ contingunt, credere ſe magnum committere peccatum laborantibus hiſce corporibus, ſi non publicis ſacrificiis, & pulſibus ſonoris & clamoribus ſuccurrant. Perſuadent enim ſibi, eo tempore Solem & Lunam à cane vel dracone ſibi, ne deglutiantur, pertimeſcere. Unde etiàm quandò Regi Eclipſis ejusmodi prædicitur ab Aſtronomis, mox per omnes provincias, & civitates tempus & hora deliquii indicitur, quo incolæ tympanis & æreis cymbalis parati tempus exſpectant cum metu & tremore, ut hiſce ſonis patientibus cœleſtibus corporibus opem afferant. Hinc etiam periculum vitæ incurrunt Aſtrologi Regii, ſi tempus ejusmodi deliquii ex negligentiâ, vel imperitia Regi non prædicant, aut Regem de futurâ Eclipſi præmoneant. Refert etiam *Rogerius de gentiliſmo Aſiat. Afric. & Americano part. 1. cap. 10.* Brachmanes credere Solis & Lunæ Eclipſes ex pugnâ contra *Ketou* & *Ragou* (qui inſtar ſerpentum convoluti ſunt) contingere. Similia refert *Alexander Roß*, & ex ipſo *Chriſtoph. Arnold in ſelect. addit. de Gentiliſmo cap. 25.*

Ritus obſervandi Eclipſes apud Sinas.

5. Ritus obſervandarum Eclipſium apud *Sinenſes* uſitatus optimè deſcribitur à *P. Ferdinando Verbieſt Aſtron. Europ cap. 10.* his verbis. *In curia Pekinenſi*, inquit, *hic ritus obſervatur. Diebus aliquot ante Eclipſin ſupremum tribunal rituum ipſum futuræ Eclipſis diem, horam, & minutum, nec non digitos eclipſandos & plagam mundi, quam reſpiciunt tam in initio, quàm in medio, ac fine, & cœtera omnia juxta ea, quæ tribunal Aſtronomicum in libello ſuo obtulit Imperatori, majoribus literis ſcripta publico in loco affigenda curat, atque omnes Mandarinos admonet, ut dato die ac horâ ad deſtinatum locum conveniant. Itaque ubi jam Eclipſis obſervandæ dies & hora advenit, omnes totius Urbis Mandarini feſtivo cultu ac propriis inſignibus juxta dignitatis ſuæ gradum ſuperbè induti in ampliſſimum tribunalis jam determinatum atrium conveniunt. Et cum ſublatis continuò in cœlum oculis omnes fuerint ſuſpenſi, ubi jam ad primum luminis defectum pallentem Solis aut Lunæ vultum intuentur, ſtatim in genua pariter procumbunt, ac demiſſo in terram capite ex conſuetudine ſuâ antiquâ cœleſtia lumina venerantur & ſtatim per omnes vicos & præſertim Deorum fana, tympana, cymbala, & alia ejusmodi inſtrumenta magno cum ſtrepitu pulſantur, totâ urbe longè latèque reſonante; ut ità ſcilicet juxta ritum antiquum, quem jam melius edocti nullo fundamento nixum eſſe ſciunt, Soli & Lunæ laborantibus ſuccurrendi animum teſtantur. Et Mandarini*

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

DEFECTUS SOLIS
Anno MDCXCIII Die 23 Iu
observatus NORIMBERGÆ s
â G. C. E imma
rojectarum
lipsis, horâ
numeri Phasium
Via centri Lunaris.
Præcipuarum aliquot Phasium
Synoptica repræs
Phas. V. cresc:
has. VIII. max: obsc:
Phas XII. decr:
Phas XVI. dec
Verticalis
hor. 1.12.0
hor. 1.52.7
hor. 2.18.25

[illegible] illi quidem toto Eclipſis tempore genibus flexis ità venerabundi hærent, nec non niſi poſt longa intervalla parvo ſpatio in pedes eriguntur: tam pertinaci ſcilicet ſtudio avitam ſuperſtitionem, & ipſos, quos apertè cognoſcunt errores ſuos adorant. Idem ritus in Metropoli cujusque Provinciæ à Proregibus & aliis ibidem Mandarinis exactè obſervatur, totius Imperii oculis horâ hâc in cœlum intentis. Reliqua, quæ in ſpeculâ Aſtropticâ intereà temporis peraguntur, videri poſſunt apud Eundem dicto locó.

Ritus ad Coromandel tempore Eclipſis.

6. Ad *Coromandel*, cujus incolæ *Gentivæ*, vel *Jentivæ* vocantur, ut Author eſt *Pieter van den Broeck in Journael Aenteyck*, dum contingit Eclipſis Lunæ (quam accuratè valdè prænoſſe, & exactè prædicere nôrunt) tàm *viri*, quàm mulieres, ac liberi turmatim mare intrant, ut ſe lavent. Imò à locis 20 vel 30 milliaribus diſſitis accurrunt, ut lavacra ſua ibidèm inſtituant, pro delictis ſuis expiandis: credunt enim his balneis & lavacris maxima crimina detergi & expiari.

Eclipſes metus incutiunt.

7. Eclipſes & deliquia Luminarium ſæpè ingentes metus, originis & cauſæ earum ignaris incuſſerunt. Ità teſtatur *Plutarchus in Æmilio*, bello Macedonico, quo *Perſes* Rex debellatus fuit, ingentem Solis defectum contigiſſe, quo non tantùm Macedones regni ſui excidium metuentes, verùm etiàm Romani ipſi vehementer territi fuerunt, quoad *Sulpitius Gallus* ex Aſtronomiâ petitis rationibus Romanos confirmavit. Refert etiàm *Cælius lib. 7. cap. 18. lect. antiq. Archelaum* Macedonum Regem in Solis deliquio rerum naturæ ignarum & pavore attonitum feſtinantiùs occludi Regiam imperâſſe, & quod aſſolebat in magno plerumque mœrore, comam filio decuti juſſiſſe.

Infeli[illegible] pedit[illegible] poſt [illegible]pſin.

8. *Pericles* Athenienſium Dux, ſicut [illegible]emorat *Plutarchus*, cum ſub maritimæ expeditionis tempus Sol interpoſitu Lunæ fuiſſet obſcuratus, & Gubernator claſſis unà cum cœteris eo omine tanquam ſiniſtro eſſet conſternatus, ut cauſam naturalem hujus Eclipſis oſtenderet, & me[illegible] militibus adimeret, chlamydem [illegible]ecti objiciens & viſum impe[illegible] nunquid mali alicujus hoc eſſe ſignum putaret? interrogat. Illo negante, reſpondit nihil eſſe diſcriminis inter [illegible]quæ chlamydis objectu; & alteram, [illegible]unæ interventu facta eſſet Solis a[illegible]pe[illegible]hibitionem, niſi quod, quò ma[illegible]or chla[illegible]de eſſet Luna, eò pluribus So[illegible] conſp[illegible]m illa adimeret. Sed infe[illegible]x expeditionis eventus, oſtendit nequaquàm hoc cœleſte ſignum fuiſſe vanum: [illegible]m & exercitum lues invaſit, quæ ma[illegible] partem abſumpſit, & ipſe *Pericles* re[illegible]â domum reverſus in tantum apud [illegible]nienſes ob rem malè geſtam odium [illegible] ut imperium ei adimeretur, & inſu[illegible] magnâ pecuniæ ſummâ mulctaretur.

§. V.

Deliquium Solis partiale An. 1693. die 3. Julii (23. Junii) horis pomeridianis Noribergæ obſervatum.

Antequam materiam de Eclipſibus penitus dimittamus; volui breviter hîc annectere deliquium Solis partiale, quod Anno 1693 die 3. Julii (23. Junii) (quo ipſo tempore morabar *Noribergæ*) præter omnem ſpem & exſpectationem apud Eximium & præclarum noſtri temporis Aſtronomum virum nunquam ſatis laudandum *D. Georgium Chriſtophorum Eimmart* in ejus ibidem obſervatorio cum pluribus aliis Aſtronomiæ cultoribus obſervare licuit. Abundè autem hinc compertum fuit, quod jam olim *Keplerus* perſpicaciſſimus ille Aſtronomus in *Aſtron. ſuæ parte optica prob. 26. p. 389.* docuit; plus nimirum conferre Eclipſes Solis ad inquirendos Lunæ motus, quàm Lunares; Siquidem egregiè & præter ſpem id, quod calculus denegaverat, per obſervationem repertum fuit. Ex quo manifeſtè deduci poteſt tabulas Lunaris motus nondum usquequaque cum Cœlo convenire. Quapropter vir egregius *D. Eimmartus* ſibi perſuadet Solis hunc partialem defectum (quem à pluribus etiam in Germania noſtra Uranicarum rerum Cultoribus, uti non dubitat, majori vel ſaltem pari cum illa tunc Noribergæ adhibita cura & diligentia fuiſſe obſervatum) nonnihil ad Correctionem Tabularum Lunarium contribuere poſſe.

Illud etiam tunc mirabamur, quod accuratiſſimus aliàs & ſolertiſſimus *Kirchius* in *Nuntio ſuo ſidereo* vernacula lingua ſub nomine *Georgii Fabricii* edito hanc Solis Eclipſin in Horizonte Norico inviſibilem indicaverit. Fatetur tamen Tabulas Aſtronomicas ad abſolutam perfectionem necdum eſſe deductas; quin adhuc proclive ſit calculum ex iis productum à Cœlo ad duo pluraque minuta aberrare, ac proindè certitudinem ab obſervationibus, ad quas ibidem ſollicitè provocat, petendam eſſe, palàm edicit.

Neque minus eſt mirum, etiam clariſſimum *Argolum* & ſolertiſſimum *Ricciolum* in catalogo Eclipſium ex Ephemeridibus collecto eandem Eclipſin in Horizonte Romano quaſi inviſibilem prorſus negleXiſſe, cum tamen ibidem ſub latitudine 41°. 54′. contactus marginum Luminarium ſenſibilis apparere debuerit, id quod ex obſervatione illa Norica conſtare videtur, vel potius ex aliis ibi locorum dubio procul inſtitutis ſuo tempore certum fiet.

Inſuper neque etiam Tabulas Carolinas abſolutiſſima perfectione gaudere depræhenditur ex Anglicano Mercurio, ubi ex Aſtron. Carolina ad Meridianum Londinenſem ſub Latit. 51°. 31′. defectus digitalis, vel paulò plus ſupputatur, quem

 tamen

tamen ſeſqui digitalem ad minimum excreviſſe ex obſervationibus Noricis evinci poteſt. Totum illud cœleſte negotium *Noribergæ* tunc peractum in ſequentibus tabulis & figuris appoſitis, quas accuratè depictas *D. Eimmart* mihi tranſmiſit, curioſus Lector hic videre poterit.

Altitudines Solis temporales cum Azimuthis ad aliquot phaſes captæ.

Altitudo Solis meridiana hoc die obſervata fuit

°	′	″	
63.	31.	45.	Quadr. ferreo 6 ped.
63.	31.	20.	Triente magno ferreo 16 ped.

Hinc declinatio Solis 22° 59′ 5″ vel 58. 40.

Ad phaſes	Altitudines Solis. °	′	″	Azimutha Solis à meridie. °	′
IV.	58.	0.	25.	41.	45.
V.	57.	26.	45.	42.	45.
XI.	55.	24.	25.	50.	55.
XIII.	53.	31.	35.	55.	5.
Poſt XIV. & ante XV.	52.	40.	0.	57.	10
In puncto totalis emerſionis					
	52.	2.	45.	58.	45.

Tempora ad ſingulas phaſes.	Per Sciat. Æquinoctiale.		Per Automaton.			Per aliud Automaton.				Tempora ex altitudinibus & Azimuthis Solis correcta.			
Ordo phaſium	Hor.	Min.	Hor.	Min.	Sec.	H.	M.	S.	T.		H.	M.	S.
I.	1.	22.	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—
II.	1.	25.	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—
III.	1.	25.	1.	25.	50.	1.	25.	33.	0.		—	—	—
IV.	1.	29.	1.	29.	50.	1.	29.	34.	30.		1.	29.	54.
V.	1.	33.	1.	32.	45.	1.	32.	43.	30.		—	—	
VI.	1.	34.	1.	34.	50.	1.	34.	36.	50.		—	—	
VII.	1.	38.	1.	38.	30.	1.	38.	9.	20		—	—	—
VIII.	—	—	1.	41.	45.	—	—	—	—		—	—	—
IX.	1.	45.	1.	45.	50.	1.	45.	45.	20.		—	—	—
X.	1.	51.	1.	51.	35.	1.	50	40	40.		—	—	—
XI.	1.	57.	1.	57.	0.	1.	56.	40.	30.		1	57.	0.
XII.	2.	6.	2.	6.	30.	2.	5.	53.	50.		[illegible]	[illegible]	[illegible]
XIII.	2.	10.	2.	9.	45.	2.	9.	37.	30.		2.	10.	22.
XIV.	2.	12.	2.	12.	45.	2.	11	57.	0.	poſt XIV & ante XV.	2.	14.	3.
XV.	2.	15.	—	—	—	2.	15.	22.	20.				
XVI.	2.	17.	—	—	—	2.	16.	29.	30.		—	—	—
XVII.	2.	18.	—	—	—	2.	18.	17.	30.		—	—	—
In puncto totalis emerſionis.			2.	18.	25.	—	—	—	—		2.	18.	56.

Ex annotato tempore per Automaton ad phaſin XIV. usque ad tempus totalis emerſionis, quod fuit 5′ 40″ (ſuppoſito nempè horario motu Lunæ & Solis æquali) colligitur initium hujus defectus ad meridianum Noribergenſem

Hor. pom.	min.	ſec.
1.	6.	20.

Tota duratio partialis hujus deliquii

Hor.	Min.	Sec.
1.	12.	5.

Et conſequenter medium Eclipſis ſive momentum maximæ obſcurationis

Hor.	Min.	Sec.
1.	42.	22.

Proportio Diametri Lunaris viſibilis ad [illegible]

Solarem viſibilem, quæ ex plurimis hiſce phaſibus elicitur, eſt

ut 9150. ad 10000.

Data proindè (juxta Ricciolum Aſtron. Reform. L. 1. C. 19. pag. 69.) Semidiam. Solis Apogæi 15′. 30″. & ex obſervatione Semidiam. Lunæ 14′. 0″. Quarum ſumma eſt 29′. 30″. Cum obſervatione maxima 1, dig. 5. part. quibus reſpondent 3′. 39″, habebitur diſtantia centrorum tempore maximi defectus 25′. 51″. in Horizonte Norico.

Singularum phaſium obſcurationes in partibus duodenis unius digiti menſuratæ.

Ordo phaſium.	Dig.	part.	Ordo phaſium	Dig.	part.
I.	0.	6.	IX.	1.	4.
II.	0.	9.	X.	1.	3.
III.	1.	0.	XI.	1.	2.
IV.	1.	1½.	XII.	0.	10.
V.	1.	3.	XIII.	0.	8.
VI.	1.	3½.	XIV.	0.	6.
VII.	1.	4.	XV.	0.	4.
VIII.	1.	5. maxima obſcuratio ſivè quantitas defectus.	XVI.	0.	3.
			XVII.	0.	2.

Arcus Limbi Solaris in gradibus & minutis eclipſatus ad ſingulas phaſes.

Phaſes.	Grad.	Min.	Phaſes.	Grad.	Min.
I.	33.	0.	IX.	54.	0.
II.	39.	30.	X.	52.	30.
III.	45.	30.	XI.	50.	0.
IV.	49.	30.	XII.	44.	0.
V.	52.	30.	XIII.	39.	0.
VI.	53.	0.	XIV.	32.	30.
VII.	54.	0.	XV.	26.	0.
VIII.	55.	0.	XVI.	23	0.
			XVII.	16.	30.

Angulus viſibilis inter verticalem per centrum Solis tranſeuntem & centrum Lunæ interceptus.

		°	′
Ad phaſin	I.	25.	30.
	X.	27.	0.
	XVII.	14.	0.

CAPUT

CAPUT VI.

Potiora Venerei Globi Phænomena recenſentur.

VENUS eſt amabiliſſimum cœli ſidus, poſt Solem ac Lunam apparenter maximum, & fulgentiſſimum. Corpore conſtat globoſo cum luce amœniſſima. Naturâ cenſetur Venus benefica: Undè etiàm ab Aſtrologis vocari ſolet *Fortuna minor*, ſicut Jupiter *Fortuna major*. Non proprio, ſed alieno Solis lumine ſplendet: Virtute inſupèr Coſmeticâ, ſeu decorificâ ſpecialiter prædita cenſetur, quâ materiam ritè præparatam, corpúſque aptum, ſive ex animalium, ſivè vegetabilium, ſivè mineralium familiâ ſit, gratiâ & decore comprimis afficere ſolet. Hoc porrò valdè rutilans cœli Sidus Solem manè præcedens appellatur ab Aſtronomis *Phoſphorus*, ſeu *Lucifer*: Veſperi verò eundem ſubſequens dicitur *Heſperus*, ſeu *Heſperugo*. Antiquiſſimi duas inter ſe ſimillimas Stellas crediderunt *Luciferum* & *Heſperum* teſte *Plinio lib. 2. cap. 7.* donec ſolertiſſimus *Pythagoras Samius* primus deluſas errore mentes Veritatis luce illuſtravit. Sed præmiſſis hiſcè præludiis, nunc potiora alia de hoc lucidiſſimo Veneris globo proferamus.

§. I.

Obſervationes Aſtronomicæ de Venere, & his, quæ ad ejus theoriam pertinent.

Structura Globi Venerei. 1. Quod itaque comprimis ſtructuram & naturam Venerei corporis attinet, cenſetur illud ab eruditis pluribus Aſtronomis eſſe opacum, quia nullo proprio, ſed Solis lumine fulget; eſſe ſphæricum, quià ſphæricè illuminatur; eſſe ſolidum & conſiſtens, quia per Cœlum liquidum ſine ſui diſſipatione revolvitur: eſſe aſperum & anfractuoſum, quia tale potiſſimum per teleſcopium comparere ſolet. Unde & *Caſſinus in epiſt. ad D. Petit. Pariſios* datâ teſtatur, ſe in Venere maculas nonnullas advertiſſe, ſicut & particulam eximiè lucidam: Non eſſe igneæ naturæ, alioquin ex ſe luceret: non eſſe aëreæ aut aqueæ tantum; quia non conſiſteret, ſed terreæ & aqueæ ſimul.

Phaſes ejus Lunæ phaſibus ſimiles. 2. Veneris phaſes terreno viſui objectæ ſunt menſtruis Lunæ phaſibus planè ſimiles; Undè modò plena, aut ferè plena, modò gibboſa ſeu prætumida, nunc dichotoma, ſeu biſecta, & ſemiplena, nunc falcata, ſeu in cornua ſinuata, nunc tandem obſcura penitus & ſilens comparet; & quidèm hos ordine ac modo obſervata fuit phaſes ſuas exhibere. Poſt matutinam emerſionem à radiis Solis paulò antè ſecundam ſtationem apparet falcata: deindè circà maximam digreſſionem matutinam à Sole biſida ſeu dichotoma: poſteà ad heliacam immerſionem matutinam directè accedens iterùm Solem gibba, ac paulatim ad rotunditatem diſci apparet reducta: Undè colligitur in Apogæâ conjunctione eam perfectè eſſe rotundam ac talem videri poſſe, ni Solis fulgor obſtaret. Cum verò è faſtigio ſui pericycli deſcendere rurſus incipit, & veſpertina facta ex radiis Solis emerſit, iterùm apparet gibba: circà digreſſionem maximam veſpertinam biſecta, ac propè ſtationem proximam corniculata: in conjunctione tandèm perigæâ diebus utrinque proximis latet ſub ſplendoribus Solis, nec lumine quoquam nobis fit conſpicua.

3. Venus ambitu ſuo circà Solem nunquàm ab eodem digreditur ultrà 48. Gradus, aut ad ſummum 50, & tunc ſemper falcata, ſeu Dichotoma videtur. Hinc Venus è diametro Mundi nunquàm poteſt Soli opponi. *Digreſſio à Sole.*

4. Ideò etiàm quià ità nunquàm Soli opponi poteſt, fit ut nunquam *coſmicè* occidere, nec oriri *Acronicbe* poſſit.

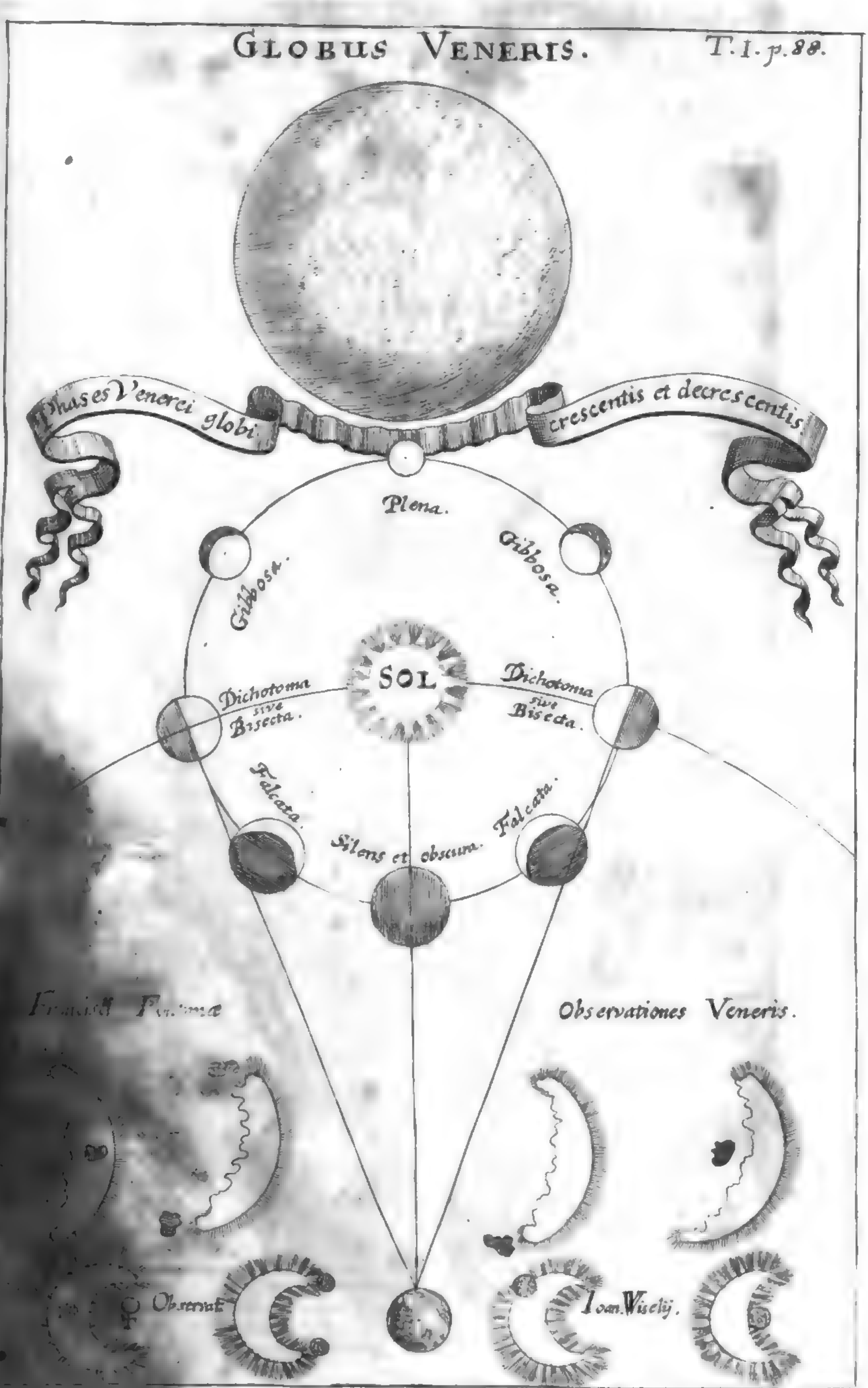
5. Venus aliquandò velocior eſt Sole motu ſibi proprio, quandò ſcilicet poſt matutinam digreſſionem ad illum accedit, illumque prævenit, aut veſperi ab illo recedit verſus maximam digreſſionem. Aliquandò autèm tardior eſt, quandò ſcilicet poſt veſpertinam digreſſionem maximam ad illum retrocedit, aut manè poſt ortum Heliacum ab eo recedit in antecedentia, & verſus maximæ digreſſionis terminum: aliquandò æqualis eſt in motu, quandò ſcilicet in ſtationibus hæret. *Aliquandò velocior, tardior, aut æqualis in motu cum Sole.*

6. Peculiare eſt Veneri ex magnâ præſertim latitudine boreali, ut eodem die naturali videri poſſit manè paulò ante Solis ortum, ſitque Lucifer, ſivè phoſphorus, & paulò poſt Solis occaſum; itque Heſperus.

7. Motus medius Veneris ſicut & Mercurii cum medio motu Solis confunditur, eadémque eſt linea medii motus Solis, Veneris & Mercurii: non eſt tamen idem verus locus Solis, & verus locus [illegible] Epicycli Veneris & Mercurii, [illegible] apogæa ſint diverſa, conſequ[illegible] & proſtaphæreſes. *Motus medius.*

8. Hypotheſis communis tenet centrum Veneris & Mercurii deferri eccentrico, & hunc motum eſſe inæqualitatem primam: Itèm hos planetas moveri in Epicyclo, qui motus inæqualitatem ſecundam efficiat; Unde proſtaphæreſes [illegible]dæ erunt, aut ſubtrahendæ primæ inæqualitati, ut habeatur verus locus Planetæ, quarum maximæ in mediis ci[illegible] *Inæqualitas prima & ſecunda.*

[illegible]

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III"
NAPOLI

diſtantiis inter Apogæum, & perigæum Epicycli accident ſecundùm leges communes. Hæ ſi ſumantur à centro Epicycli, vocantur communiter proſtaphæreſes orbis; ſi ſumantur à loco Solis vocantur digreſſiones.

Digreſſiones unde numerantur.

9. Digreſſiones Veneris & Mercurii communiter à loco Solis medio numerantur, non autèm à vero, quia locus Solis medius, & locus medius centri Epicycli, ſunt in eàdem lineâ.

10. Quoties medius & verus locus Solis & centri Epicycli conjunguntur & coincidunt, tunc digreſſiones maximæ & proſtaphæreſes orbis non diſtinguuntur: in Apogæo quoquè & perigæo Eccentrici lineæ veri & medii loci centri epicycli coaleſcunt ſecundùm communes leges Eccentricorum. Undè in perigæo & apogæo Eccentrici proſtaphæreſis orbis maxima, & digreſſiones orbis maximæ à loco Solis medio ſunt eædem, & matutinæ veſpertinis æquantur. Voco autèm matutinam proſtaphæreſin ſubtractivam, quæ Planetam reddit Sole occidentaliorem, undè manè antè Solem oritur; Veſpertinam verò additivam voco, quæ Planetam facit Orientaliorem Sole, quia poſt occaſum adhuc comparet.

11. Extrà lineam Abſidum cum lineâ medii motûs Solis ſit eadem cum lineâ medii loci centri, non autèm eadem cum lineâ veri loci centri: ideò medius locus Solis & centrum Epicycli different: quarè proſtaphæreſes numeratæ à centro Eccentrici non erunt æquales cum digreſſionibus, quæ à loco Solis medio numerantur, ſed inter ſe inæquales nempè veſpertina major matutina, vel contrà: Simul tamen ſumptæ æquabuntur duabus proſtaphæreſibus. Undè aggregatum digreſſionum duplum erit unius proſtaphæreſis.

12. Poſito Epicyclo Veneris in Apogæo, quà magis diſtat à centro terræ; maximæ proſtaphæreſes miores erunt, quàm dum centrum ejuſdem epicycli erit in perigæo: quià ſcilicet epicyclus, ut vicinior ſub majori angulo ſpectatur, quàm dum fuerit in Apogæo.

Maxima Proſtaphæreſes.

13. In primo Anomaliæ Eccentrici ſemicirculo debet addi proſtaphæreſis Eccentrici, ut ex media Anomaliâ fiat coæquata: In ſecundo autem ſemicirculo debet proſtaphæreſis ſubtrahi.

14. Solet Venus Epicyclum ſuum abſolvere diebus 587. hor. 22. min. 10.

15. Motus diurnus Veneris cenſetur min. 36. Sec. 59. Ter. 9. Motus annuus ejuſdem Grad. 225. Min. 1. Secund. 53. Tert. 35.

Motus diurnus & annuus Veneris.

16. Venus communiter poſt 5. hinc indè ſigna Anomaliæ fieri ſolet Stationaria: accuratiùs autèm loquendo fit Stationaria, retrograda, aut directa, prout ſequens tabella docet.

Venus in Eccentrici	*Arcus primæ Stationis.*		*Arcus ſecundæ Stationis.*		*Arcus Retrogradationis*		*Arcus Directionis.*	
	G.	*M.*	*G.*	*M.*	*G.*	*M.*	*G.*	*M.*
Apogæo.	166.	1.	193.	59.	27.	58.	332.	2.
Mediâ longitudine.	167.	7.	192.	53.	25.	46.	334.	14.
Perigæo.	168.	15.	191.	45.	23.	30.	336.	30.

Tempus moræ Veneris.

17. Tempus moræ Veneris in Stationibus ſolet eſſe dierum $1\frac{1}{2}$.

Directi curſus dierum 542.

circiter

Retroceſſiones dierum 42.

Latitudo Veneris.

18. Latitudo maxima Veneris ſecundum *Ricciolum* eſt Grad. 9. min. 9. Angulus inclinationis Grad. 3. minut. 24. Motus Nodorum annuus Grad. 0. minut. 0. ſec. 40.

19. Apparens Diameter ejuſdem ſecundum *Ricciolum* cenſetur eſſe, ut ſequitur.

	Min.	Sec.	Ter.
Maxima.	4.	8.	0.
Media.	1.	4.	12.
Minima.	0.	33.	30.

Diameter.

20. Veneris diameter putatur continere terræ diametrum $1\frac{15}{58}$. ejus Soliditas terras $1\frac{1}{6}$. Lunas 82. contineri verò à *Sole* volunt Venerem 25733.

21. Veneris diameter apparens paulò poſt conjunctionem perigæam, etſiamſi tunc Sol illuminet partem averſam, & conſequenter falcata appareat, æſtimatione factà cenſetur ferè quadrupla, ità ut ejus area quadragecupla ſit areæ, quàm in conjunctione apogæa exhibet.

22. Secundum *Ricciolum* radius Epicycli Veneris maximus eſt part. 5139. Minimus 7157. qualium radius eſt 100000. Eccentricitas maxima 253. *Minima* 153. Radius Eccentrici 7327. Diſtantia in ſemidiametris terræ maxima 12919. *Minima* 1917. differentia 11002.

Radius Epicycli.

23. Juxtà *Ptolemæum* Venus cenſetur veſperi emergere, cum diſtat à Sole Grad. 5. min. 4.

Digitized by Google

§. II.

Obſervationes & Concluſiones quædam Hevelianæ de apparentiâ globi Venerei.

Obſervationes diurnæ Veneris.

1. Deprehendiſſe ſe ſcribit imprimis ſolertiſſimus *Hevelius*, ut memorat *Selenogr. cap. 4.* quod phaſes Veneris de die, claroque ſole meliùs & certiùs notari queant, quàm de nocte, quodque non ſolùm Venus in maximâ elongatione à Sole de die nudis oculis poſſit conſpici, verùm etiàm nonnunquàm paulò poſt primam ejus emerſionem ex radiis Phœbi.

Venus matutina.

2. Quod Venus matutina nudis oculis ſpectata ſæpè non adeò magnam præſe ferat ſpeciem, præſertim quandò conjunctioni Solis vicinior eſt, & in perigæo exiſtit, ubi phaſis ejus adhuc parva, etiamſi diameter, & integrum ejus corpus tum omnium maximum ſit.

A Sole longiùs recedens.

3. Quandò longiùs Venus à conjunctione Solis recedit, eò majus apparet lumen ejus, tametſi diameter decreſcit.

Maximum ejus lumen.

4. Quàm maximum autèm ejus jubar in conſpectu oculorum relinquitur, quandò magnitudinem quinquè, vel ſex digitorum adſequitur. Poſteà de die in diem lumine deficit, ſicut anteà creverat usque ad conjunctionem Solis, ità ut de eâ hoc axioma poſſit uſurpari: Quò magis lumine Venus grandeſcit, eò minor fit diameter ejus, minorque apparet.

Manè grandior apparet.

5. Antelucano, & matutino tempore ſemper Venus grandior elucet: At de die & Sole in excelſo poſito anguſtior viſu nudo apprehenditur, ubi tamen tubo inſpecta ratione temporis diameter ejus indifferens animadvertitur.

Corniculata æquè perſpicuè cernitur tàm per magnum, quàm per parvum foramen.

6. Adminiculo Teleſcopii Venerem etiamſi lumen ejus nondum digitos duos magnitudine ſuperet, tàm per magnum, quàm parvum foramen, tamque antè, quàm poſt ortum Solis diſtinctè, & clarè contemplari licet.

Adaucto lumine quomodò meliùs videri queat.

7. Quam primùm autem Venus lumine adaucta conſpicitur antè Solis ortum commodiùs adhibito parvo foramine luſtratur, & quò magis matutinum eſt tempus, eò minore opus eſt foramine. Poſt ortum Solis verò foramen magnum idem poteſt præſtare.

8. Sed cum quinquè digitos exæquat, tùm antè tùm poſt ortum Solis, & de die minus foramen tubo ſemper imponendum eſt: Namque quò magis lumine creſcit, & phaſis amplior fit, eò minùs foramen adhibendum eſt, ſi modò nobis non inæqualiter flammea & anguloſa, ſed genuina, diſtincta & globoſa debet apparere. Ità hactenus expertiſſimus *Hevelius*.

CAPUT VII.

De Mercurio, ejusque Theoria notabilia ſcienda.

MErcurium haud ſecùs ac Venerem moveri circà Solem velut centrum ſui motûs & orbitæ arctiori tamen ambitu, in confeſſo jam eſt apud omnes. Ex quo fit, ut modò infrà Solem verſetur, modò ſupra Solem, & nunc altior ſit Venere, nunc humilior. Juxtà *Iſidorum* etiàm *Mercurius* ſic dictus putatur, quod *Medius* currat inter Solem ſcilicet, & Venerem. Raro autem ſub oculos venire ſolet, eoquod Soli vicinior vix ex ejusdem radiis emergat; undè etiàm Tubo optico vix rotundus adverti hactenùs potuit, ſed interdùm bifariàm ſectus, ut Luna in quadraturis, interdùm paulò gibboſior, aut aliquantulùm cavus. Cùmque is Horizonti ſemper ſit proximus, vix illius figuram aut magnitudinem aſſequi poſſumus. Viſus tamen aliquotiès in Sole dicitur, ut refert Clariſſimus Dominus *Du Hamel*, *Phyſ. part. 2. tract. 1. capit. 7.* Primò quidem *à Gaſſendo* Anno 1631. die 7. Novembr. Secundò *Suratte* Anno 1650. Tertiò à Domino *Hevelio* in Pruſſiâ, & Londini Anno 1661. die 3. *Maji.* Quartò Avenione à Dominis *Beauchamps* & *Gallet* die 7. Novembris, cum *D. Caſſinus* ſcripto in publicum edito Aſtronomos hac de re monuiſſet; isque ex omnibus obſervationibus inter ſe collatis apogæa & nodos *Mercurii* definivit. In poſtremâ Obſervatione viſus eſt figuræ ovalis per axem tubi optici conſpectus, & in ipſo exitu quadruplo major apparuit, quàm in diſco ſolari. Diameter etiàm *Mercurii* centeſima decima octava pars Solaris diametri in hac obſervatione apparuit, ferè ut ab illuſtri Aſtronomo *Hevelio* fuerat definitum, cùm tamen *Mercurius* tunc terræ eſſet vicinior. In ultimâ quoquè obſervatione diſtantia *Mercurii* à terrâ cum diſtantia ſolis à terra collata fuit, ut 2. ad 3. Itaque ſi *Mercurius* tantùm à nobis fuiſſet remotus ac Sol ipſe, tunc diameter *Mercurii* fuiſſet pars 180. diametri Solaris, eáque fuiſſet inter diametrum terræ & diametrum *Mercurii* proportio, quæ 18. ad 10. Noviſſimè etiàm Anno 1690. die 31. Octobris ſtyli veteris horâ x. min. 13. ſolertiſſimus *Dom. Wurtzelbauer* Norinbergæ eundem *Mercurium* in Solari diſco obſervare meruit, ſicut refertur *Ephemer. Germ. Curioſorum Decuria Secunda Anno 9. Obſervatione 125.*

Mercurius viſus in Sole.

Verùm

Verum his ità obiter præmiſſis, nunc alia quædam quæ ad Mercurialis globi theoriam exactiùs intelligendam pertinent, proferamus.

Obſervationes Aſtronomicæ de Mercurio.

Structura globi Mercurii.

1. Mercurius cenſetur comprimis eſſe globus ſidereus de ſe opacus, & ſphæricus quidem ſed tamen etiam montibus aſperatus ex Oceano, qui aureo radiat colore, & montibus, ac continente, quæ ſunt ſimilia Chryſopraſo compactus, ut vult *Kircherus in itin extat.* Specificâ hac imprimis virtute præditus, ut quidquid in mineralibus, & vegetabilibus vivax, ſpirituoſum & ingenioſum naturæ ludentis induſtriâ producitur, quidquid in animalibus; & in adinveniendis aptis naturæ ſuæ conſervandis ſubſidiis eſt mirabile; quidquid in hominibus quoad arcanarum rerum notitiam, artiumque & ſcientiarum inventionem mirificum occurrit, id globi hujus qualitati ſpecificæ originaliter acceptum referri debeat. Undè benè *Pöeta*;

Mercurius fertur brevibus levis æthere gyris
Inconſtans, varius, nec ſtatione manet.
Hic aciem ingenii, varias largitur & artes
Dulcis & orator voce, pöeta lyrâ eſt.
Mercator bonus eſt, animi vim mobilis æquè
Applicat ille bonis, applicat ille malis.

Ejus Phaſes.

2. Solet Mercurius ſimiliter planè, & ſimilibus Veneri per omnia phaſibus conſpici, minùs tamen frequenter, & difficiliùs, quia plerumque ſub radiis Solis latet ob exiguas ab eodem digreſſiones, & ſemper ferè obnoxius eſt magis refractionibus ob vapores Horizontem circumſiſtentes, ac etiàm quia in maximis à Sole elongationibus obruitur à luce crepuſculi matutini, aut veſpertini, præſertim in climatibus valdè obliquum Horizontem habentibus.

Motus proprius.

3. Circà Solem, uti Venus proprium habet motum; ex quo fit, ut modò intrà modò ſuprà Solem verſetur, & nunc altior ſit Venere, nunc humilior, ut jam dictum. Quandò enim uterque eſt perigæus, & intrà Solem exiſtit, Mercurius ſuprà Venerem: quandò verò Venus apogæa eſt, & Mercurius perigæus, hic infrà Venerem, & Sol in medio: Quandò verò Venus perigæa, & Mercurius apogæus; hic ſuprà Venerem & Sol de-[illegible] in medio verſari ſolet: Quandò uterque apogæus eſt, & ſuprà Solem exiſtit, Mercurius infrà Venerem, atque Sol infra ambo procurrit.

4. Mercurii motus proprius, uti & Veneris diſtinctus à motu omnibus ſideribus communi, ſeu motu raptus aut primi mobilis peragitur in longitudinem S. S. S. ſive in conſequentia.

Digreſſio à Sole.

5. In ambitu ſuo vix unquàm digreditur à Sole ultra 28. aut ut alii volunt 30. Gradus. Undè Soli, ſicut & Venus è Diametro Mundi nunquam opponi poteſt. Bis tamen cum Sole, ſicut Venus conjungitur: Semel dum eſt Apogæus, & ſuprà Solem, ſemelque dum eſt perigæus, ac infra Solem. Verùm in his conjunctionibus ità ſub radiis Solaribus deliteſcit, ut ſit penè inobſervabilis, niſi obſtaret ejus latitudo, qua ab Eclipticâ recedit.

6. A perigæâ conjunctione diſtans Grad. 15. longè major apparet, quam totidem gradibus à conjunctione Apogæa diſtans, quamvis in hac ultimâ totus ejus diſcus ad terram obverſus illuminetur, in priori minimè. Requiruntur autem à conjunctione ſuperiori ad inferiorem dies 116. ſicùt in Venere dies 584.

7. Juxtà *Ptolemæum* veſpertinus primùm comparare ſolet, cum diſtat à Sole Grad. 11. min. 30. in climate 4.

Revolutio integra.

8. Mercurius Epicyclum ſuum abſolvit diebus 115. hor. 21. min. 3. Sec. 30. Diurnus autèm motus cenſetur eſſe Grad. 3. minut. 6. Secund. 24. Tert. 10. Annuus motus Grad. 53. minut. 57. Secund. 33. Tert. 32.

Motus Nodorum.

9. Motus Nodorum annuus ſecundùm *Ricciolum* cenſetur eſſe grad. 0. min. 1. Sec. 35.

Latitudo maxima.

10. Latitudo maxima eſt Grad. 3. min. 32. Angulus inclinationis Grad. 6. minut. 54.

11. In novâ Hypotheſi, quâ ſupponitur Mercurii eccentricitas varia, & quidem ab Apogæo Eccentrici decreſcere ad perigæum, rurſumque creſcere à perigæo ad Apogæum: Radius Epicycli minimus eſt in Apogæo & perigæo maximus à Gradu Anomaliæ 90. & 270. Digreſſiones maximæ ſunt in gradu Anomaliæ 120. & 240.

Eccentricitas.

12. Qualium radius Eccentrici eſt partium 100000. Talium Eccentricitas eſt

Maxima	Media	Minima
10000.	8000.	6000.

Differentiæ maximæ, & minimæ 4000.

Æquatio.

13. Æquatio ſeu Proſtaphæreſis maxima orbis, ſivè Epicycli Mercurii exiſtentis in Apogæo eſt Grad. 21. min. 56. In perigæo 23. 57. quæ tamen non eſt maxima, cum ea accidat in gradu Anomaliæ 120. In Hypotheſi verò novâ Æquatio maxima Eccentrici eſt, Grad. 4. min. 34. Sec. 34. Æquatio maxima orbis Mercurii exiſtentis in Apogæo Eccentrici eſt Grad. 20. min. 29. Sec. 16. In perigæo Grad. 24. min. 11. Sec. 41. In gradu Anomaliæ 90. Grad. 27. min. 3. Sec. 24.

Diameter apparens.

14. Diameter apparens Mercurii ſecundùm *Ricciolum*.

	M.	S.	T.
Maxima	0.	25.	12.
Media	0.	13.	48.
Minima	0.	9.	20.

15. Cen-

Digitized by Google

15. Cenſetur quoquè diameter Mercurii eſſe quarta pars diametri terræ: Undè tellus continet Mercurium 64. Luna eundem quinquies; Sol verò 9881600.

16. Mercurius poſt 6. circiter ſigna fit Stationarius: Accuratiùs autèm juxtà tabulam appoſitam ex Prutenicis.

	Arcus Stationis primæ.		Arcus Stationis ſecundæ.		Arcus Retrogradationis.		Arcus Directionis.	
In Apogæo.	146.	50.	213.	10.	66.	20.	293.	40.
Media longitudine.	143.	55.	216.	5.	72.	10.	287.	50.
Perigæo.	146.	0.	214.	0.	68.	0.	292.	0.

17. Mercurius dimidiato circiter die, ſivè horis 12: eſt Stationarius, tempus verò mediocre directi curſus eſt dierum 93. tempus retrogreſſionis dierum 22. Stationarius circiter grad. 27. diſtat à Sole.

CAPUT VIII.

De Marte, & his, quæ ad ejus theoriam ſpectant Notabilia ſcienda.

Martem rubicundi fulgoris Planetam gyrum ampliſſimum decircinare circà Solem, velut motûs ſui centrum, qui terram ſimùl cum Lunâ, Mercurio, ac Venere includat, magnamque Solaris regionis partem complectatur, adeò ut profundè eam ingrediatur perigæus, propiorque Sole ipſo fiat telluri, conſtat ex ipſius parallaxi, quæ major tunc eſſe ſolet, quàm Solis, & ex incremento luminis adeò notabili, ut non rarò, cum in perigæo Eccentrici ſimul, & Epicycli verſaretur (quod ferè circà initium Aquarii & piſcium fieri ſolet) pro Cometâ aut novâ ſtellâ fuerit habitus. Licet porrò *P. Antonius de Rheita in Oculo ſuo Enoch & Eliæ*, indicet non deeſſe, qui Martem etiàm ſuis comitibus, ac lateronibus ſtipatum aſſerant, ac quidem ipſemet in *Epiſt. quadam ad Caramuelem* datâ Coloniâ 24. April. Anno 1643. indubitatum id aſſerat: Nullus tamen, quantùm ſcio, quiſquam alius de hujusmodi lateronibus aliquid hactenùs ampliùs memorare auſus fuit. Undè credibile minimè videtur eum inſtar *Solis*, Jovis, ac Saturni lateronibus ſtipatum cœli ambitum pervagari. Quæ verò de ejus Globi ſtructurâ, motu, ac quibusvis aliis phænomenis Authores probatiſſimi ſingulariter comperta volunt, in ſequentibus meliùs videre licet.

Obſervationes Aſtronomicæ notabiliores de Marte.

Natura, & Structura coporis Martis.

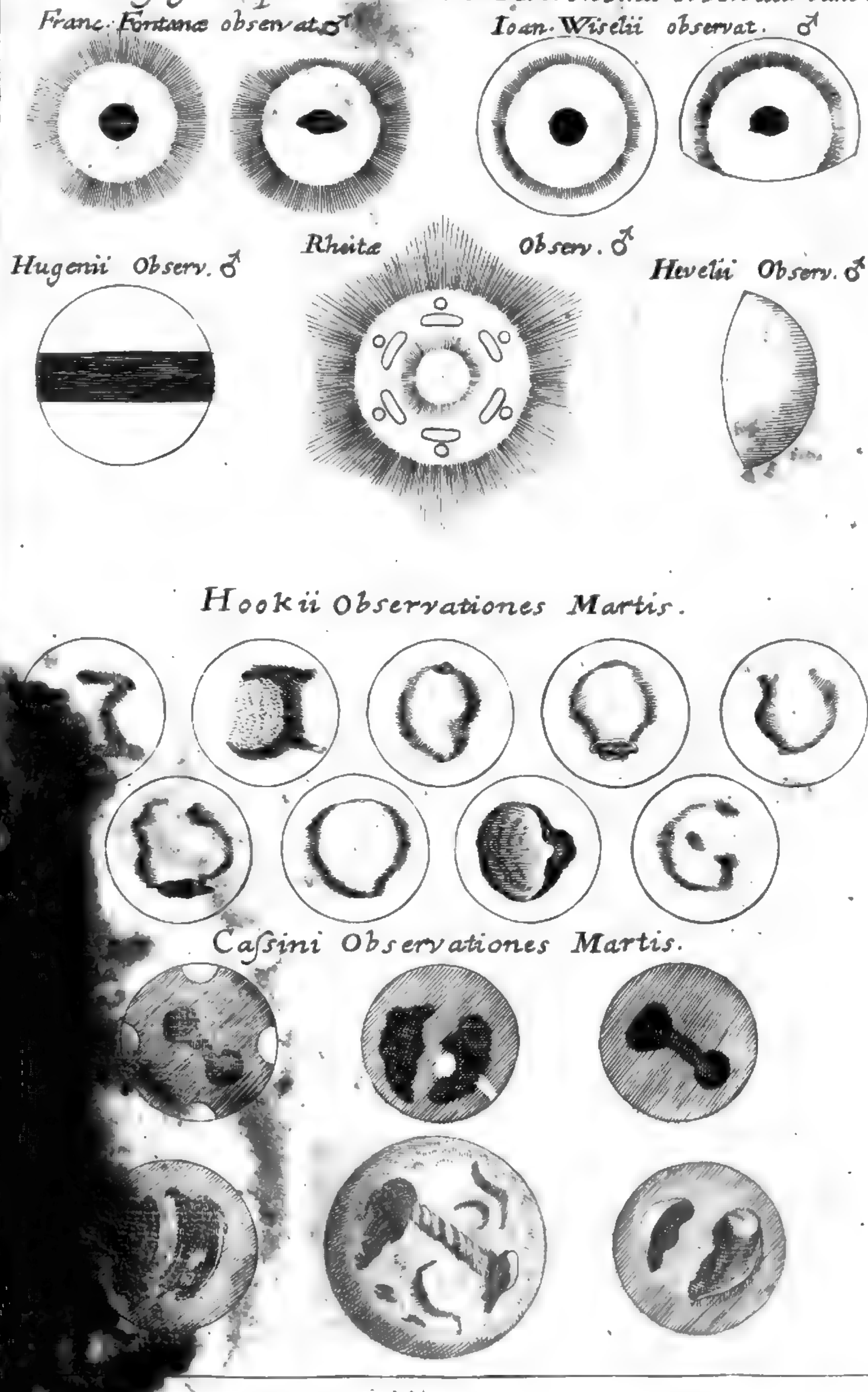
1. Mars eſt naturâ & ſtructurâ ſuâ globus cœleſtis ex ſolido & liquido compoſitus, ut alii globi planetarii omnes; Et quidem Solidum illud, undè componitur, aſſerente *Kirchero*, eſt fuligínoſum inſtar ſulphuris, Arſenici, auripigmenti, duriſſimum tamen, & incombuſtibile, evaporans malignas & exitiales qualitates, ſudansque velut bitumen quoddam, & naptham copioſam, quin & copioſiſſimum, æquè ac fœtidiſſimum ignem è diverſis montibus ac voraginibus horribili fragore eructans. Humidum verò eſt lentum, pici noſtræ liquefactæ haud abſimile, mixtum ſulphure, totumque accenſum, & flammas ſubfuſcas, ac veluti fuligine plenas ejaculans. Vis & ſpecifica virtus illius eſſe dicitur cholericum in inferioribus humorem commovere, æſtu pernicioſo, & cauſticâ quadam vi imbuto omnia infeſtare. Undè Mars per ſe planeta Maleficus cenſetur & exitiali, atque idcircò etiam ab Aſtrologis *Infortuna minor* (Saturni reſpectu, qui *Infortuna major* dici ſolet) nominatur.

Martis figura.

2. Martis figura varia hactenùs per teleſcopia meliora fuit deprehenſa. Tota Martis facies penè ut Lunæ, maculis conſperſa ab expertiſſimo *D. Caſsino* aſſeritur, quas facilè diſtingui ait à primâ Quadraturâ ad ſecundam usquè, cum propius ad nos accedit. Ex quibus etiàm præfatus Dominus Martem circà proprium centrum ſpatio 24. horarum, & 40. min. revolvi collegit, cum maculæ eo temporis intervallo revertantur. Diu etiam viſa ab eodem dicitur in Marte pars quædam cœteris lucidior, quę in eodem ſemper loco apparebat, licet reliquæ maculæ loca ſubindè mutarent. Prout alii referunt, Mars aliquandò obſervatus fuit cum macula nigrâ aut rubrâ in medio, quam aliqui Umbonem, aut cavitatem nominant: aliquandò circà limbum obſcuriùs lucens apparuit; aliquandò gibbus cum macula, quæ indiès contractior apparuit juxtà decrementum diſci Martialis; aliquandò ſine maculis in medio, cum duabus tamen in inferiore parte diſci: Sæpiſſimè quaſi jubatus, adeò ut nunquàm perfectè rotundæ; ſed perpetuò jubatæ figuræ peteretur. Aliquandò & corpora quædam ipſi propinqua, & circà extimam ejus ſuperficiem quaſi fluitantia, ac circumvolitantia obſervata ſunt. Ferunt & in globo Martiali certum ductum vaſtum, impurum, & tenebroſum in capacem omnis lu-

cis

Martis figuræ prout à variis Aſtronomis obſervatæ ſunt.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

tis eſſe, qui unà cum lucidis partibus ſæpiùs cerni poſſit. Diverſas Martis figuras à diverſis obſervatas vide in ſchematiſmo præſente. Putat *Kircherus* maculas illas (ſive Umbonem aut cavitatem) aliud nihil eſſe, quàm ingentem voraginem Africâ fortaſis haud minorem: Undè fiat, ut plaga illa nunc rectò, nunc obliquo ſitu ſpectantium oculis obvertatur, ſicque aliam atque aliam figuram exhibeat rotundam, oblongam, aut contractam. Jubas verò ſeu corpora in extimâ Martialis diſci ſuperficie veluti fluitantia nihil aliud eſſe dicit, quàm ingentes vaporum & exhalationum fumos, qui tamen non ſemper, ſed tunc tantum apparent, cum vehementiùs globus exæſtuat: Poſt aliquantùm verò temporis reſoluti globo ſuo reſtituuntur.

Martis diſtantia. 3. Maxima diſtantia Martis in Semi diametris terræ ex ſententia *P. Riccioli* talis ſtatuitur

A Terrâ	*Luna*	*Venere*	*Mercurio*	*Sole*	*Jove*	*Saturno*	*Fixis*
21005.	21079.	19776.	17725.	13932.	52947.	95550.	207627.

ſi multiplicentur hi numeri per 1440. habetur diſtantia in milliaribus italicis.

Integra revolutio. 4. Revolutio integra Martis, quâ ab uno Zodiaci puncto ad idem revertitur, cenſetur eſſe dierum 686. accuratiùs autem fieri dicitur inter Annum Ægyptiacum, dies 321. hor. 22. min. 19. Sec. 49. Tert. 48. Eſt autem Annus Ægyptiacus civilis uniformis præciſè dierum 365. ſine ullis appendicibus, aut bis ſextilibus.

5. Antequam Mars ſuam periodicam revolutionem abſolvat, atque ad idem Zodiaci punctum, undè digreſſus fuerat, revertatur, bis cum Sole conjungitur, & bis opponi ſolet.

Motus medius. 6. Motus medius diurnus & Annuus Martis ſecundùm *Ricciolum* eſt ut ſequitur. G. M. S. T. Q. Q. S.

Motus diurnus 0. 31. 26.39. 11.41.11.

Motus annuus 191. 17. 8. 26. 5. 31. 45.

Proſtaphæreſis. 7. Maxima proſtaphæreſis pro Marte contingere ſolet in gradu Anomaliæ 95. min. 30. Eſtquè maxima Æquatio Grad. 10. min. 37.

Latitudo Martis. 8. Maxima latitudo Martis juxtà *Ricciolum* talis eſt

In Apogæo Epicycli				In perigæo Epicycli			
Boreal.		Auſtral.		Boreal.		Auſtral.	
G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.
1.	9.	1.	4.	4.	32.	7.	9.

Angulus inclinationis ad Eclipticam. 9. Angulus inclinationis Eccentrici conſtans & ejuſdem ſemper quantitatis ad Eclipticam in Marte cenſetur eſſe Grad. 1. min. 50. Sec. 30.

10. Cum regreſſus Planetarum minor ſit progreſſu, adeoque directio ſeu progreſſio ſuperet regreſſum motu primæ inæqualitatis bis ſumpto, venit ut progreſſio Martis ſit dierum 706. ſtatio 2. regreſſio 75. De *Chales* tempus mediocre directi curſus determinat dierum 705. ſtationis 2. retrogreſſionis 73. Undè intervalla à motu celerrimo ad mediocrem breviora ſunt intervallis à mediocri ad tardiſſimum.

11. Quandonam autem Mars ſoleat fieri Stationarius, Retrogradus, aut Directus ex prutenicis ità aſſignatur.

In Eccentrici.	*Arcus Stationis primæ.*		*Arcus Stationis ſecundæ.*		*Arcus Retrogradationis.*		*Arcus Directionis.*	
	G.	*M.*	*G.*	*M.*	*G.*	*M.*	*G.*	*M.*
Apogæo	157.	33.	202.	27.	44.	54.	315.	6.
Media longitudine.	162.	51.	197.	9.	34.	18.	325.	42.
Perigæo.	168.	56.	191.	4.	22.	8.	337.	52.

Eccentricitas. 12. Qualium partium radius Eccentrici eſt 100000. ſecundùm *Ricciolum*, talium Eccentricitas Martis cenſetur eſſe

Maxima	Media	Minima
20000.	18635.	17170.

Radius Epicycli. 13. Radius autem Epicycli Martis ſecundum *Eundem* ſtatuitur

Maximus	Mediocris	Minimus
70957.	66057.	61157.

14. Cùm Martis Epicycli radius mediocris ſubtendat proſtaphæreſin graduum 41. cujus ſinus eſt 65605. habebit ergò ſe radius orbis magni ad radium Martis, ut 65. ad 100. quarè ejus diſtantia mediocris continebit ſemidiametros terræ 10769.

Diameter apparens. 15. Diameter apparens Martis, dum Soli eſt oppoſitus octiès major comparere ſolet, quàm dum ei eſt conjunctus: Juxta *Ricciolum* autem varia ità ſtatuitur.

Maxima			Media			*M*inima.		
M.	S.	T.	*M.*	S.	T.	*M.*	S.	*S.*
1.	30.	0.	0.	22.	0.	0.	10.	6.

16. *M*artis diameter continere dicitur diametri Terræ $\frac{5}{12}$. undè contineret terræ $\frac{13}{100}$. ſeu Terra ipſum contineret 7$\frac{1}{2}$.

 Sol

Digitized by Google

Sol 275. 714. eſt tamen magna circà *M*artem altercatio apud apud Aſtronomos.

Martis diverſa apparitio.

17. *M*ars nonnunquàm ad anni integri intercapedinem, teſte *Mæſtlino*, ſub radiis ſolaribus, cœloque extorris delitescit. Nonnunquàm apparet minor, ut ſtella ſecundæ, & tertiæ magnitudinis, nonnunquàm ipſum Jovem æquat, ut Anno 1529. ubi inuſitatæ magnitudinis fuit. Non rarò etiàm ſtellam novam mentiri ſolet. Sic Anno 1520. quo Turcæ *Viennam* obſederunt, *M*ars hærens in Aquario, ſoli oppoſitus, ac tunc temporis retrogradus tàm inuſitatæ magnitudinis cum horrendo rubore, ob propinquitatem ad terram comparuit, ut multi cauſarum ignari novam ac prodigioſam in cœlo ſtellam accenſam, aut Cometam exortum crediderint.

Mirus ejus motus per 12 ſigna Zodiaci.

18. Mirum eſt, quod quidam Aſtronomi de ejus motu per ſigna Zodiaci obſervatum dicunt; Eum ſcilicet nonnumquàm ſpatio 14. menſium percurrere undecim ſigna, & in duodecimo hærere per octo, ſeu novem menſes retrogreſſu, ſtatione, &c.

Arcus viſionis.

19. *Ptolemæus* obſervavit in principio 4. Climatis, *M*artem cùm diſtat à Sole Grad. 14. min. 30. primùm ex radiis ſolaribus emergere matutinum. Arcum tamen viſionis eidem tribuunt Recentiores, cùm Sol depreſſus infrà Horizontem exiſtit ad grad. 11. min. 30.

Notabilia circa latitudinem.

20. Notabilia ſequentia circà latitudinem conveniunt non tantùm *M*arti, ſed etiàm reliquis duobus ſuperioribus Planetis Jovi ſcilicet, & Saturno. 1. Quotiescunque centrum Epicycli eſt in illo Eccentrici ſegmento, in quo eſt *A*pogæum Eccentrici, habet latitudinem borealem: Quandò verò in oppoſito ſegmento, *A*uſtralem. 2. Diutius *M*ars & reliqui planetæ ſuperiores morantur in latitudine boreali, quam *A*uſtrali. 3. *M*axima latitudo borealis contingit circà *A*pogæum Eccentrici, & *A*uſtralis circà perigæum. 4. *M*ajor eſt latitudo borealis, quàm *A*uſtralis, quandò planeta eſt in perigæo Epicycli; atque adeò propè oppoſitionem cum Sole, ſitúmque Acronychum, quàm in Apogæo Epicycli ſeu propè conjunctionem cum Sole.

CAPUT IX.

De Jove, ejusque Comitibus ſcitu magis digna & admiranda.

JUpiter planeta miro coruſcus, virtute verò plurimùm ſalutari, ac beneficâ præditus, ob eamque *Fortuna major*, ab Aſtrologis nominatus, medius inter Martem & Saturnum planetas Naturæ inferiorum plurimùm inimicos ad eorum vim exitialem ac maleficam contemperandam gyros ſuos per cœli ambitum decircinare ſolet, ut proindè benè à *Juvando* dictus credi poſſit, ſicut & *Pöeta* concinit,

Utilis affulget jucundo ſidere terris
Jupiter: undè juvans dicitur eſse parens.

Regium planè ſidus, quia non tantùm multiplici, ac vario Zonarum, aut faſciarum ornatu præditum, ſed etiàm aliarum Stellarum, veluti Satellitum comitatu ſtipatum hoc noſtro primùm ſæculo per tubos opticos obſervari cœpit.

Jovis Comites.

Primus autèm, qui ſtellas iſtas Jovis aſſeclas ope teleſcopii deprehendit, fuit *Galilæus Galilæi* Aſtronomus inſignis, magni Hetruriæ Ducis *Coſmi de Medicis* Mathematicus, qui ob id etiàm, quod in *M*edicæorum ditione eas ad Annum ſcilicet Chriſti 1610. primùm cœlo deduxiſſet *Medicæa ſidera* appellavit. Earum quoquè nomina, ut iisdem mox impoſita, hæc ſunt: *Saturnus Jovialis, Europa, Ganymedes, Caliſto*, quamvis ab aliis aliter nominata ſint. Harum prima ſivè remotisſima diebus 16. ſecunda diebus 7. tertia horis 85. quarta Jovi proprior horis 42. circitèr Jovem perpetuò circumcurſare ſolent. Verùm plura alia, quæ tàm Jovem ipſum, quàm ejus comites concernunt, meliùs in ſequentibus patebunt.

Obſervationes Aſtronomicæ de Jove, & ejus Comitibus ex variis Authoribus collectæ.

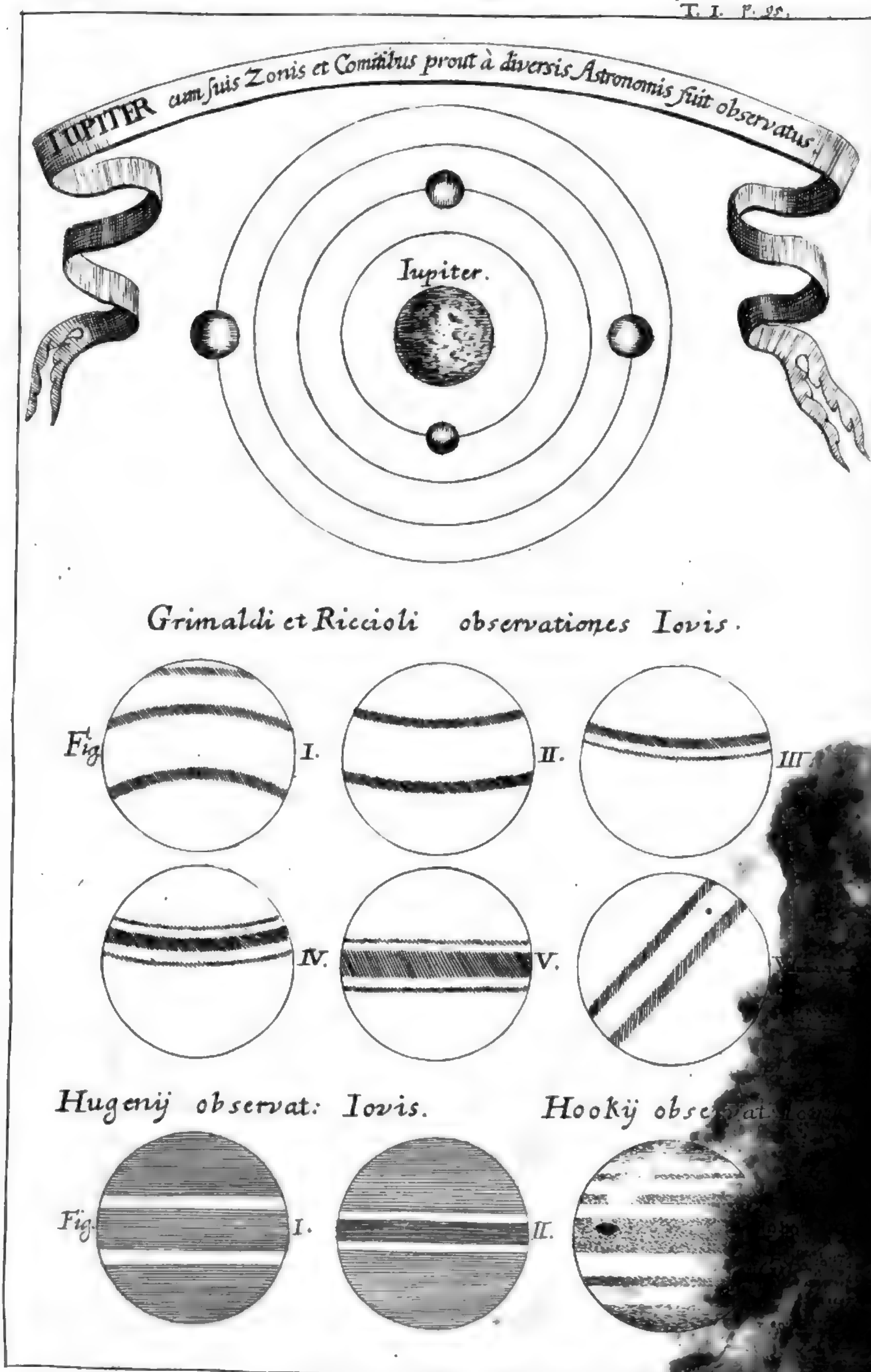
Jovis structura.

1. Jovis corpus imprimis in ſtructurâ ſuâ cenſetur eſſe globus cœleſtis ex liquido, ſivè aqueo & ſolido compoſitus, cujus quidem aqueum tàm ſit liquidum, ut vult *Kircherus in itin. extat.* ut nullam ei cryſtalli diaphaneitatem comparare poſſis: Solidiores verò continentis partes tàm immodicâ luce fulgeant, ut & montes & valles non niſi ex argento electo, ac ſplendido conſtitutas putes: odor verò tantus, ut omnes terreni etiam inæſtimabilis pretii odores nihil ſint in comparatione illius.

Virtus ejus ſpecifica & influxiva.

2. Virtus influxiva ſpecifica ab eodem *Kirchero* talis aſſeritur: quod nempè præ cæteris poſt ſolem eâ gaudeat prærogativâ, ut ſi quod ſubjectum ſuæ virtuti proportionatum in terreno globo invenerit, illi virtutem eandem, quâ ipſe pollet, communicet. Hinc fit, ut ſi virtus ejus *M*artis, aut Saturni virulentiâ non impediatur, in aëre terreno præſtet jucundam ſerenitatem cum ſaluberrima ejus temperie; ventos excitet, tum ſenſitivæ, tum vegetabili naturæ maximè proficuos & ſalubres: Æſtatis calorem, & Hyemis rigus mitiget; præter aëris clementiam omnibus etiàm ſublunaribus quietem, & incolumitatem, fertilitatem, & fructuum abun-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

IUPITER cum ſuis Zonis et Comitibus prout à diversis Astronomis fuit observatus
Iupiter.
Grimaldi et Riccioli observationes Iovis.
Fig.
I.
II.
III.
IV.
V.
Hugenij observat: Iovis.
Hookij obse
Fig.
I.
II.

annonam conferat, vitæque rerum neceſſariarum copiam largiatur: In Plantarum Oeconomiâ ſuæ jurisdictioni ſubditas habet herbas, floresque omnes aromaticum quid olentes; in hominum verò temperamento ſpiritus vitales excitat, quibus excitatis ob analogiam quandam homines facilè ad prudentiam, gravitatem, rerumque ſeriarum ſuſceptionem nec non ad ardua, & magna quævis peragenda inclinet. Ità *Kircherus*.

Jovis Zonæ. 3. Exſuperat magnitudine Jupiter plerasque ſtellas fixas, luceque pereleganti ſplendidiſſimus promicat è cœlo: Multiplici etiam ac vario Zonarum ſeu faſciarum ornatu diſtinctum exhibet diſcum: Aliquandò tribus, aliàs duabus, nonnunquàm unâ tantùm præditus conſpicitur. *D. Caſſinus* etiàm quinquè Zonas in eodem advertit; Aliquandò unam tantùm, quæ medium ferè globum involvit, ac cœteris conſtantior fuit. Reliquæ ſubindè augentur, aut minuuntur: Interdum plures in unam coëunt, aut una in plures dividitur. Sic intervalla inter obſcuras faſcias lucidiora quandóque in plures partes, velut in totidem inſulas dividuntur, quæ paulatim imminuntur: Adeò ut ex duabus faſciis ſubobſcuris una coaleſcat. Poſt aliquod temporis intervallum redeunt inſulæ lucidæ, & intervallum lucidum in eodem loco paulatìm procreant. Sic in faſciis obſcuris maculæ candidæ, & rotundæ emergunt, quæ cùm aliquamdiù permanſerint, rurſus evaneſcunt, poſt certum temporis intervallum redituræ.

Libratio & vertigo in Jove. 4. Obſervavit *P. Grimaldus* hujusmodi faſcias ſemper Eclipticæ parallelas eſſe; ex adductis Obſervationibus nonnulli librationem aliquam in Jove, aut vertiginem colligunt, quæ tales faſcias, aut nobis eripiat, aut opticè ità ſibi invicem admoveat, ut ex tribus una fiat, aut duas in averſum hemiſphærium transferat. Docent item aſperitatem corporis, cujus nonnullæ partes lumen non remittant.

Maculæ Joviales. 5. Maculæ Joviales, ut advertit *D. Caſſinus*, ab ortu in occaſum in parte nobis obverſâ ſic moventur, ut propè Jovis centrum motus eorum ſit celerior, & oculorum aſpectum effugiant, priusquàm ad extremum marginem pervenerint. Motus ille ſpatio 9. horarum & 59. minutorum perficitur; quod eò temporis ſpatio ad eundem locum revertantur. Ex hoc quidem motu colligitur obſcuriores faſcias Jovem non omni ex parte cingere, nec integrum circulum eas plerumque abſolvere, ſed multis in locis interruptas apparere, adeò ut in eâdem nocte varias ſui ſpecies præbeant.

Macularum inconſtantia. 6. Sunt etiam quædam maculæ fugaciores, quæ integram periodum non abſolvunt, aliæ plusquàm mille conficiunt. Præcipua ex iis maculis in lucido intervallo, quod auſtralius eſt, Anno 1665. primùm *à Caſſino* obſervata fuit, atquè ex eâ motum Jovis circa proprium centrum collegit. Exeunte Anno 1665. & ineunte Anno 1666. paulatim evanuit usque ad Annum 1672. tuncquè in eodem loco rurſum apparuit, idquè per triennium; tùm rurſùs evanuit, donec tertio poſt Anno 1677. rurſum ferè per 5. menſes oculis ſubjecta eſt: eodem Anno alia macula in majori faſciâ viſa eſt per tres menſes, quæ eodem tempore ſuam revolutionem abſolvebat.

Jovis Satellites. 7. Jupiter ſolitarius haud ſuos perficit motus, ſed velut Dominus aut Rex quatuor Comitibus, aut Satellitibus magnitudine, diſtantiâ, motuque & ſitu differentibus ſtipatus cœlum perambulat. Sunt autem hi Jovis Comites, aut Satellites nil aliud, quàm Stellæ quædam circà eundem aſſiduâ circumvolutione delatæ, *à Galilæo* Florentino primùm detectæ, & quas in gratiam Hetruriæ Ducis ſidera medicæa nuncupavit, ut ſuprà jam indicatum fuit.

Numerus Jovis Comitum. 8. Numerus Jovis Comitum controvertitur, dum ex *Antonii Schirlæy de Rheitâ*, aliorumque obſervationibus nonnulli putant, plures quàm quatuor eundem oberrare. Probabilius autem tantùm quatuor ſtatuuntur, & ſi quæ ejusmodi ſtellæ deprehenſæ ſunt, Jovem circumſtetiſſe, ſaniùs cum aliis ſentiendum videtur eas Cometas Joviales fuiſſe, aut his perſimiles quasdam â Jovio globo proflatas, & projectas effulgentias, quæ ad tempus aliquod tantùm comparent, deindè ſubitò diſparuerunt. Certè inconſtans earum numerus, motus, magnitudo, apparitio hæc mirificè confirmare videntur.

Eorum motus. 9. Satellites iſti moventur in ſuis quiquè circulis circà Jovem tanquàm centrum ſuum, feruntur que in parte ſuperiori in conſequentia, in inferiori verò in antecedentia juxtà leges Epicyclorum. Hi præterea Epicycli nonnullam ad Eclipticam habent inclinationem: Nam in ſuperiori parte dum moventur in conſequentia, apparent Jove auſtraliores; in inferiori verò partè, in quâ contrà ſignorum ſeriem moventur, apparent Jove borealiores.

In diverſis circulis. 10. Singuli Satellites non moventur in eodem circulo, ſed alii ſunt aliis Jovi propiores, quod ex maximis eorum digreſſionibus fit manifeſtum, ità ut qui propior eſt in maximâ digreſſione, in quâ Orientalior, aut Occidentalior fieri ſolet Jove, ab eodem abſit tribus Jovis diametris, ſecundus quinquè, tertius octo, quartus 14. Quamvis alii paulò aliter diſtantias iſtas deſignent velut per minuta: dum primum dicunt â Jove recedere 3. minutis, ſecundum 5. min. Tertium 7. vel 8. min. quartum ad 10. vel ut alii rurſus etiàm ad 13. aut 14. dicunt excurrere.

11. Circà conjunctionem utramque ſivè apogæam, ſivè perigæam ob nimium Jovis fulgorem ejus Satellites comparere vix ſolent.

12. Pe-

Periodica revolutio Comitum Jovis.

12. Periodus motuum ſingulorum Satellitum certiùs numeratur ab unâ conjunctione ad eandem, quàm ab unâ maximâ digreſſione ad eandem: quià diutiùs hærent in eodem puncto, cum ſunt in maximis digreſſionibus, fiuntque Stationarii, quàm dùm ſunt in conjunctionibus cum Jove.

13. Revolutioni periodicæ plerique tribuunt tempus, ut ſequitur.

Periodi Satellitum Jovis circà ipſum, ut centrum.				
Satellites.	*Dies*	*Horæ*	*Minuta*	*Secund.*
Primus	1	18.	28.	30.
Secundus.	3.	13.	18.	0.
Tertius	7.	3.	56.	34.
Quartus	16.	19.	9.	15.

Motus diurnus, & Horarius Comitum Jovialium.

	Motus Diurnus.			*Motus Horarius.*		
Satellites	*G.*	*M.*	*S.*	*G.*	*M.*	*S.*
Primus	203.	25.	0.	8.	28.	0.
Secundus	101.	17.	12.	4.	11.	0.
Tertius	50.	14.	57.	2.	5.	37.
Quartus.	21.	29.	4.	0.	53.	47.

Dom. Du Hamel in Phyſ. deſignat periodicam revolutionem horum quatuor Jovis Comitum hoc modo.

Satellites.	Dies.	Horæ.	Minuta.
Primus	1.	18.	22.
Secundus	3.	13.	14 ferè
Tertius.	7.	3.	42 cum ſemiſſe.
Quartus.	16.	3.	2.

Eclipſis Comitum Jovialium.

14. Solent etiam Joviales Comites iſti ab umbra Jovis eclipſin pati: Et hæc quidem umbra longiùs digreditur à lineâ ductâ à Centro terræ per Centrum Jovis, quę dici poſſet linea Apogæi: nunquàm tamen digreditur ultra 8, aut ad ſummum 9 Gradus. Eſt tamen notandum Eclipſes horum ſatellitum vix benè obſervari poſſe, niſi ſolito majores; neque enim umbra unquàm digreditur à lineâ Apogæi, ut poſt occultationem factam ſub radiis Jovialibus appareat Satelles, & rursùs immergatur Umbræ.

15. Jovis Satellites, cùm illius umbram ſubeunt, tùm inſtar Lunæ, quæ telluris umbram ingreditur, omninò deficiunt; quòd opaca ſint corpora, quiæ ſuum Lumen à Sole mutuantur; uti viciſſim Satellites umbras ſuas in Jovem projiciunt, quæ tanquàm maculæ ibidem apparent, veluti *Hookius*, & plures alii in globo Jovis obſervârunt.

16. Quandò Jupiter cùm Sole comparatus ad occidentem vergit, à conjunctione nimirùm ad oppoſitionem; tunc Satelles, qui ab occaſu in ortum fertur, priùs umbram Jovis ſubit, quàm corpus ipſius Jovis attingat. Contrà evenit, cum Jupiter eſt magis Orientalis, quàm Sol ipſe; tùm enim illius umbra ad Orientem dirigitur, & Satelles, qui ab occaſu in ortum fertur, citiùs corpus ipſum Jovis attingit, quàm illius umbram, citiùs quoque ex eâ ſeſe expedit, quàm ex Jovis globo.

17. Cùm Jupiter Soli non eſt oppoſitus, tunc radii à Sole in Satellitem ſub Jove poſitum vibrati umbram efficiunt in globo Jovis inſtar nigræ maculæ, quam nos è terrâ non in eo loco cernimus, ubi reverà eſt. Cum enim Jupiter eſt Sole occidentalior, nimirùm à conjunctione ad oppoſitionem, tunc umbra eſt itidem magis occidentalis, quàm Satelles, & prius Jovem ingreditur, & egreditur, quàm Satelles ipſe. Aliquandò in Jove macula, ſeu ſatelles minor umbrâ ſuâ conſpicitur: quod ſatellites obſcuris maculis donentur, quæ ſub Oculos non veniunt, niſi cum in Jove ipſo cernuntur: nam extrà Jovem Satellitum ſpecies minuunt tantum modò. Hinc ſæpè umbræ Satellitum majores in Jove, quam Satellites ipſi cernuntur: quod partem duntaxat cujusque Satellitis à Sole illuſtratam intueamur; partes autem obſcuræ oculorum aciem eludant; cum eæ tamen umbram Satellites augeant.

18. Tres primi Satellites in unaquàque revolutione quatuor Eclipſes efficiunt. 1. Cum ſatelles diſcum Jovis ſubit. 2. Cum umbra Satellitis diſcum Jovis obſcurat. 3. Cum pars ſuperior Jovis à nobis averſa ſatellitem occultat. 4. Cùm ſatelles umbræ Jovis immergitur. Itaque intrà 7. dies primus Satelles 16 Eclipſes, ſecundus 8. Tertius 4. procreat, ac ſimul 28. efficiunt. Quartus Satelles propè nodos intrà 17. dies 4. Eclipſes procreat. propè limites tamen vix Eclipſin patitur: quod major ſit ejus latitudo, quàm ut [illegible] diſcum aut illius umbram delibet.

19. Unumquemque ſatellitem ci[illegible] centrum proprium converti valdè cre[illegible] bile eſt: quandò enim cum Jove conj[illegible] guntur, ſæpè eorum maculæ [illegible]

[illegible]ur

tur, ſæpiùs non cernuntur, quod præcipuæ eorum maculæ interdùm in hemiſphærio nobis averſo exiſtant, modò in parte nobis obverſâ. Eundem Satellitem & in eâdem à Jove diſtantiâ modò majorem, modò minorem conſpicimus. Quartus aliquandò omnium minimus interdùm duobus primis longè major apparet, & majorem ſemper in Jove umbram projicit. Tertius ſæpè reliquos magnitudine ſuperat, interdùm ejusdem penè molis cum duobus primis videtur, quod fortè maculæ obſcuriores partem illius inferiorem obducant. Hinc ſæpè non æquis temporum intervallis Jovem ſubit, aut ex eo egreditur, quod pars illius præ maculis ſæpè occultetur.

Inæqualitas motûs in Satellitibus.

20. Magna quoquè eſt in motu Satellitum inæqualitas, quæ tamen ut plurimum eſt optica, & apparens, ſicut illorum orbitæ variè nobis obvertuntur. Nam aliquandò accidit, ut tanquàm lineæ rectæ ſeſe oculis noſtris exhibeant; tuncque eorum motus in longum tantummodò producitur, isque longè celerior eſt in medio, & propè Jovem, quàm versùs maximas à Jove digreſſiones. Sæpè orbes Satellitum inſtar ellipſium oblongiores cernuntur. Aliæ ſunt inæqualitates, quæ ex motu Jovis circà Solem, aut ex motu Solis annuo pendent. Sed hæc de Jovis Satellitibus, quæ fermè pleraque ex *Du Hamel* attulimus: nunc ad ipſum globum Jovialem revertamur.

Defectus Luminis in Jove.

21. Jupiter ipſe cùm lumen ſuum à Sole mutuetur, adeoque pro diverſitate ſitûs ejus orbis luminoſus alicubi deficiat, uti in Lunâ, & Venere dictum eſt: maximus tamen defectus qui fit in quadraturâ, vix advertetur, quià diſtantia Solis à terrâ, tunc ſubtendit angulum 11. Grad. Defectus autem hic minor eſt, quàm in Lunâ, ſi ſpectetur uno die antè vel poſt plenilunium, qui non eſt alicujus momenti.

Jovis revolutio integra.

22. Integra revolutio Jovis per Zodiacum cenſetur eſſe Annorum Ægyptiorum 11. dierum 315. hor. 15. min. 2. ſec. 10. Tert. 30.

		G.	M.	S.	T.	Q.	Q.	S.
Motus	Annuus	30.	20.	32.	14.	47.	34.	30.
	Diurnus	0.	4.	59.	15.	59.	8.	42.

23. Cùm Revolutio Jovis periodica talis ſit; fit ut ſol ſæpiùs Jovem aſſequatur inter unam hujus periodum; nempè undeciès, aut duodeciès conjungatur, & opponatur; ſique mediæ ſpectentur ſynodicæ revolutiones: Sol à Jove digresſus ad eundem redit intrà dies 399.

Revolutio Jovis in proprio axe.

24. Jupiter intrà unam ſuam revolutionem periodicam juxtà ſignorum ordinem factam totiès ſuper proprio axe converti ſolet, quotiès Sol circà proprium ſuum axem circumagitur annuo ſpatio, ſeu quotiès terræ annuè oritur; hac tamen differentiâ; quod quales ſunt 365. dies, quos Sol annuo decurſu juxtà proprium motum conficit, tales Jovii dies noſtratibus pares ſint 4330, quos in magno excentrico proprio motu ſuo juxtà ſignorum ſeriem comparatione ad Solem factâ conficit.

Jovis directio ſtatio retrogreſſio.

25. Jovis directa progreſſio cenſetur eſſe dierum 282. ſtatio 2. retrogreſſio 119. vel 120. fitque Jupiter ſtationarius, dùm à Sole diſtat, Grad. 120. hoc eſt, in trino aſpectu. Ex *Prutenicis* verò tabulis.

Jovis in Eccentrici.	Arcus primæ Stationis.		Arcus ſecundæ Stationis.		Arcus Retrogreſſionis.		Arcus Directionis.	
Apogæo eſt.	124.	8.	235.	52.	111.	44.	248.	16.
Media longitudine.	125.	40.	234.	20.	08.	40.	251.	20.
Perigæo.	127.	19.	232.	41.	103.	22.	254.	36.

Eccentricitas.

26. Qualium radius Eccentrici Jovis eſt partium 100000, talium ejusdem Eccentricitas cenſetur eſſe

Maxima	Media	Minima.
9960	9530	9100.

Motus Apogæi.

27. Motus annuus Apogæi Jovis eſt ſecundùm *Ricciolum.*

	Gr.	Min.	Sec.	Tert.	Quart.
Annuus	0.	1.	30.	0.	0.
Diurnus	0.	0.	0.	14.	50.

Motus Anomaliæ.

28. Motus Anomaliæ Eccentrici Jovis Annuus & diurnus ſecundùm eundem *Ricciolum* eſt, ut ſequitur

	G.	M.	S.	T.	Q.	Q.	S.
Annuus	30.	19.	2.	14.	47.	54.	30.
Diurnus	0.	4.	59.	1.	9.	8.	0.

Motus Nodorum.

29. Motus annuus Nodorum Jovis in conſequentia eſt Grad. 0. Min. 0. Sec. 15. Locus Nodi borei à peritis Aſtronomis ad Annum 1600. fuit obſervatus in Grad. 7. Cancri.

Proſtaphæreſis.

30. Maxima Proſtaphæreſis Jovis contingere ſolet in Gradu Anomaliæ 93. Min. 40. Eſtquè maxima Æquatio Grad. 5. Min. 23.

Latitudo Jovis.

31. Latitudo maxima Jovis.

In Apogæo Epicycli				In perigæo Epicycli			
Boreal.		Auſtral.		Boreal.		Auſtral.	
G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.
[illegible]	7.	1.	10.	1.	44.	1.	47.

32. [illegible]quatio Eccentrici Jovis eſt Gr; [illegible] 5.

Diſtantia.

33. Diſtantia Mediocris Jovis à terrâ cenſet[illegible] plusquam quintupla Solis: in Semidiametris terræ talis aſſignatur

Maxima	Minima	Differentia.
47552	26441	21111.

Digitized by Google

34. Diameter Jovis apparens ſecundùm *Ricciolum* ità determinatur

Diameter.

Maxima			Media			Minima		
M.	S.	T.	M.	S.	T.	M.	S.	T.
1.	8.	46.	0.	49.	46.	0.	38.	18.

35. Cenſetur quoque Jovis diameter continere diametros terræ 8, ſoliditas verò tellures 685. Lunas 37675. Sol autem perhibetur Jovem continere 56.

36. Parallaxis Horizontalis Jovis determinatur in diſtantiâ. Parallaxis.

Maxima			Minima		
M.	S.	T.	M.	S.	T.
0.	4.	20.	0.	7.	43.

CAPUT X.

De Saturno, ejusquè Satellitibus Notabilia & Mirabilia ſcienda.

Saturnus undè dictus.

SAturnus Planetarum altiſſimus, & à terrâ remotiſſimus *Tullio Ciceroni de Nat. Deor.* ſic dictus creditur, quod *ſaturetur annis*, acſi vox iſta *Saturnus* eſſet compoſita ex *Satur* & *Annus*. Naturâ ſua & effectibus cenſetur eſſe Planeta maleficus; proindè ab Aſtrologis *Infortuna major* appellatur. *Kircherus in itin. Extat.* de naturâ & effectibus ejus loquens, vult globum ejus eſſe ſimilem ei, qui ex plumbo, Antimonio, hydrargyro, ſuccis ſcammonii, Napelli, Aconiti, Hellebori, Mandragoræ unà ſimul mixtis ſit compoſitus. Colore apparet pallido, magnitudine comparatur Stellæ ſecundæ magnitudinis, naturâ ſua etiam valdè frigidus exiſtit, & ſiccus, principiis vitæ, ſi malè poſitus ſit, plurimùm infeſtus, & inimicus: Verùm plura alia de Saturno, ejusque ſtructurâ, apparentiâ, ac Satellitibus ordinatiùs in ſequentibus Lectori proferimus.

Obſervationes Aſtronomicæ de Saturno, ejusque Satellitibus ex variis Aſtronomis peritiſſimis adducuntur.

Structura globi Saturnii.

1. Saturni globus ex ſolido & liquido, ſicut cœterorum Planetarum globi, plumbei tamen coloris compoſitus eſſe creditur; Sphæricus quidem etiam, at ſcabritie, & aſperitatibus ſuis magis, quàm alii Planetæ omnes, defœdatus.

Phaſes ejusdem.

2. Saturnum vario indui Schemate, ac comitatu aliquo ſtipari, obſervationes & experimenta per tubos opticos longiores, ac meliores facta omninò certificant. Aliquandò enim tricorpor, aut enormiter oblongus, aut duobus Comitibus, vel lateronibus arctiſſimè circumfultus apparet; qui quidem Laterones interdùm unum idemque corpus cum illo, ſed oblongum efficere videntur contractis hinc indè intervallis verſùs extremas cuſpides: interdùm verò exporrectis brachiis relicto medio intervallo, quaſi anſulæ Saturno adhærent: interdùm ab eo prorſus ſeparati, vel tanquàm rotundi, & minores Planetæ, aut Lunæ quaſi cornibus illum velut forficibus conſtringentes, vel alio habitu comparent. Hinc Saturnus à Recentioribus ob diverſas haſcè phaſes diverſis adjectis nominibus dici conſuevit, aliquandò *Tricorpor*, *Triſphæricus*, Elliptico anſatus pleno tunc lumine imbutus, aliquandò perfectè rotundus, ſivè monoſphæricus, aliquandò ſphæricè cuſpidatus, acuminatis nempè globulis ſtipatus.

Undè Saturni phaſes variæ.

3. Cur Saturnus tàm variis phaſibus repræſentetur, adeoque ità multiplici Schemate compareat, optimè videtur declarare Clariſſimus *Dominus Chriſtianus Hugenius in Syſt. Saturn.* dùm vult Saturnum globoſæ quidem eſſe figuræ, ſicut reliqua ferè ſidera, latiori verò circulo, velut annulo quodam cingi: Ille annulus autem eſt inſtar fornicis, & æquali à Saturno diſtantiâ removetur. Eſtque ratio Semidiametri Planetæ ad diſtantiam annuli ferè ut 3 ad 5. Radius verò integer annuli ad radium Saturni eſt ferè ut 11. ad 5, prout *D. Caſſinus* decernit, qui & diametrum annuli in mediâ diſtantiâ 65. ſecundorum determinat. Quarè licet nobis Saturnum, ut benè innuit *Du Hamel in Phyſ.* mente concipere velut ſphæram artificialem aut globum potiùs annulo ſuo, ut Horizonte circumdatum; tenuis quidem eſt annulus, ſed latus, isque continuatus per centrum Saturni tranſit.

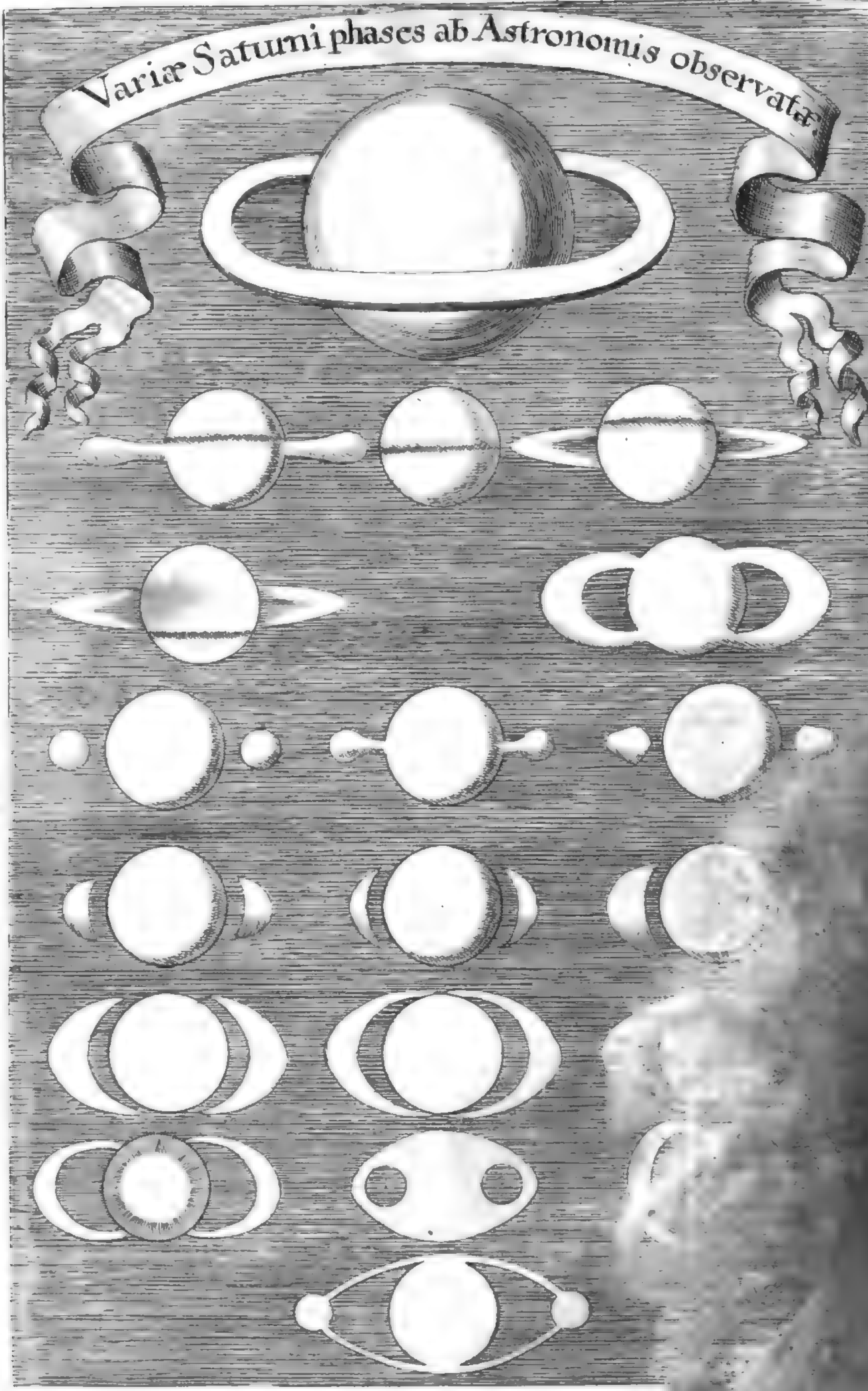
Annulus circa Saturnum.

4. Hujus annuli planum cum Saturni orbitâ multum inclinatur: Linea ſectionis hinc ad 20. Sagittarii; indè ad 20. Grad. Geminorum terminatur; cumque Saturnus circà Solem movetur, hæc linea ſibi ubique manet parallela: Cumque terræ rectà obvertitur, tum ann[illegible]lus, qui tenuis eſt, oculorum aciem fugi[illegible], & Saturnus, ut dictum eſt, globo[illegible] apparet. Quod ſi radios viſuales fer[illegible] ad perpendiculum ſecet, tùm Ellipticæ figuræ, & amplæ cernitur, & latitudo ejus major eſt dimidiâ parte longitudinis; cumque Saturni diameter eſt paululum minor diametro annuli: Aliquandò uterque eſt æq[illegible] in terdùm diameter Saturni major [illegible] tum verò anſulis inſtructus videtu[illegible], [illegible] debiliori cernitur: illæ anſulæ penè [illegible] dæ, & à Saturni globo revulſæ apparent

Ex annuli [illegible] Saturnus [illegible] comparens.

tr

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Variæ Saturni phaſes ab Aſtronomis obſervatæ.

Cùm Saturnus eſt proximus vigeſimo Geminorum aut Sagittarij; tùm inclinatio annuli reſpectu Eclipticæ figuræ appareat neceſſe eſt. Circà vigeſimum Gradum Piſcium, aut Virginis ſinè annulo conſpicitur: tum enim orbitæ Saturni & annuli Sectio terræ obvertitur: cumque non ampliùs quàm 12. Grad. ab iis punctis diſtat, rotundum, & ſine annulo Saturnum intuemur.

Faciem mutat Saturnus.

5. Ex Clariſſimi Viri *Joannis Hevelii* doctrinâ Saturnus ſingulis annis ità interdùm faciem ſuam mutare ſolet, comprimìs quandò motu eſt velox, ut eodem anno poſſit comparere rotundus, & tricorporeus, nonnunquàm etiam denuò rotundus; alio viciſſim anno poſſit apparere cum globulis, ut ait, pariter etiam Sphærico-anſatus; Undè fit, ut à diverſis eodem anno diverſimodè pro diverſitate temporis obſervari queat.

6. Cùm Saturnus totum ſigniferum 30. circiter annis percurrat, eundem etiam quaſi circà axem ſeſe obvolvere eodem tempore neceſſe ſit, totidemque exhibere phaſes ſoleat: Non minùs quoquè ſpatio 30. annorum Saturnum bis fieri elliptico-anſatum, pleno videlicet lumine imbutum docet idem *Hevelius*, & ſimiliter bis perfectè rotundum, ſivè monoſphæricum, at quater ſphærico-anſatum, ſphærico-cuſpidatum, acuminatis nempè globulis ornatum & tricorporeum, ſive triſphæricum, hoc eſt, parvulis adhærentibus globulis ſtipatum; ſi nimirum cum Sole phaſes conſiderentur ſecundùm motum planetæ perpetuò in orbita ſuâ directum. Inſuper certò exindè concludit *Hevelius*, in Geminis & Sagittario Saturnum exiſtentem comparere elliptico-anſatum, in Aquario, Leone, Ariete & Librâ rotundum cum globulis itidem ferè rotundis ab intermedio corpore paululùm remotis; in Piſcibus & Virgine perfectè rotundum, ac ſolitarium, ſivè monoſphæricum; in aliis verò locis intermediis aliam, atquè aliam exhibere phaſin, ut Elliptico-anſatum, forma breviori, vel rotundum cum globulis oblongis, & acuminatis ſpatio ſatis notabili à corpore remotis, vel rotundum cum globulis minoribus corpori adhærentibus. Plura alia circà has phaſes Saturni vide in *Oculo meo Artif. Fund. 3. Synt. 4. cap. 4. §. 3.*

Signa, in quibus Saturnus aliter aliter apparere ſolet.

7. Saturnum etiam tribus aliis adhuc Satellitibus ſtipatum incedere, teleſcopia præſtantiora hoc Sæculo detexére. De quibus hæc comperta habemus, ut refert *Du Hamel in Phyſ. ſuæ part. 2. diſſert. 2. cap. 9.* Primus Satelles à centro Saturni una annuli diametro & duabus Tertiis diſtat: circà Saturnum ſpatio 4. dierum, 12. horarum, 27. min. revolvitur. Teleſcopio 25. pedum in maximis à Saturno digreſſionibus conſpicitur: nunquàm verò ſui copiam facit, cum Saturno vicinior eſt. Necdùm videri potuit in conjunctionibus cum Saturno etiam in maximâ latitudine, undè alternis tantum diebus cernitur. Anno 1672. in obſervatorio regio à *Caſſino* primum viſus fuit. Secundus Satelles longè ante ab *Hugenio* obſervatus multo eſt illuſtrior: Nam mediocri etiàm teleſcopio percipi poteſt. Is 4. diametris annuli à Centro Saturni removetur, & circà eum ſpatio 16 dierum, 23 horarum vertitur, ac ſuo motu lineam apparenti annuli circumferentiæ parallelam deſcribit: In conjunctionibus cum Saturno, quòd ſæpè magnam habeat latitudinem, plerumque conſpicitur, ſivè conjunctio fiat in parte ſuperiori, ſivè in parte inferiori. Tertius Satelles à ſolertiſſimo Domino *Caſſino* primùm deprehenſus fuit Anno 1671. exeunte Octobri, & ineunte Novembri in maximâ à Saturno digreſſione fuit obſervatus; tùm evanuit, nec videri potuit, niſi circà medium Decembrem Anni 1672. rurſùm ſe oculis ſubduxit, donec ſub initium Februarii Anno 1673. per dies 13. viſus eſt. 10. Diametris annuli cum ſemiſſe à centro Saturni diſtat, & periodum ſuam circà hunc Planetam ſpatio ferè 80. dierum conficit, nec ſe videndum præbet, niſi in maximâ à Saturni globo digreſſione occidentali: nam luminis incrementa ſumit; adeò ut oculos effugiat in digreſſione orientali; ſub aſpectum autèm veniat in digreſſione Occidentali. Creditur etiam hic ſatelles ob iſtam luminis viciſſitudinem circà axem ſuum converti. In utrâque etiam cum Saturno conjunctione, ut annotatum fuit, illius augetur latitudo eâdem ratione, quâ annulus dilatatur; etſi orbita, quam ſuo motu deſcribit, annuli circumferentiæ non ſit parallela, ut in duobus primis ſatellitibus contingit. Præter enumeratos ſatellites etiam adhuc quartum ac quintum Saturni comitem ab expertiſſimo *Domino Caſſino* ope pretioſiſſimi cujuſdam vitri objectivi detectum fuiſſe memoravit Clarisſimus Dominus *Eimmartus Ephemer. German. Curioſor. Decur. 2. An. 9. Obſervat. 225.* Sed nunc ad Saturnum ipſum revertamur.

Satellites Saturni.

8. Saturnus præter motum communem, quo fertur ab Oriente in Occidentem, etiam motu proprio medio percurrit Zodiacum in conſequentia Annis Ægyptiis 29. diebus 161. horis 22. Min. 28. Sec. 3. Tert. 22.

Motus proprius Saturni.

		G.	M.	S.	T.	Q.	Q.	S.
Motus	Annuus	12.	13.	35.	29.	14.	39.	34.
	Diurnus	0.	2.	0.	35.	25.	21.	19.

9. Motus Apogæi Saturni ex *Ricciolo*.

Motus Apogæi.

	Sig.	G.	M.	S.	T.	Q.	Q.
Annuus	0.	1.	40.	0.	0.	0.	0.
Diurnus	0.	0.	0.	0.	16.	26.	23.

10. Motus Anomaliæ Saturni.

Motus Anomaliæ.

	G.	M.	S.	T.	Q.	Q.	S.
Annuus	12.	11.	55.	29.	14.	39.	34.
Diurnus	0.	2.	0.	19.	0.	0.	0.

11. Motus annuus Nodorum Saturni in Conſequentia eſt Grad. 0. Minut. 0. ſecund. 50.

Motus Nodorum.

N 2 12. La-

Digitized by Google

Latitudo.

12. Latitudo maxima Saturni juxtà Ricciolum

In Apogæo				In Perigæo			
Boreal.		Auſtral.		Boreal.		Auſtral.	
G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.
2.	18.	2.	14.	2.	48.	2.	53.

13. Inclinatio Eccentrici cenſetur eſſe inter quadratum & trinum aſpectum: Grad. 2. Min. 31.

Locus Stationis, &c.

14. Locus Stationis Saturni contingit accuratiùs autem juxtà tabulas Prutenicas hoc modo.

	Arcus Stationis primæ.		*Arcus Stationis ſecundæ.*		*Arcus Retrogradationis.*		*Arcus Directionis.*	
In Eccentrici	*G.*	*M.*	*G.*	*M.*	*G.*	*M.*	*G.*	*M.*
Apogæo	112.	38.	247.	22.	134.	44.	225.	16.
Mediâ longitudine	113.	58.	246.	2.	132.	4.	227.	56.
Perigæo	115.	21.	242.	0.	129.	18.	230.	42.

Tempus Stationis &c.

15. Saturnus per dies octo ſolet eſſe Stationarius: Tempus mediocre directi curſûs ſolet eſſe dierum 244; Tempus verò Retroceſſionis dierum 136, aut etiàm 140.

16. Si mediæ ſpectentur revolutiones ſynodicæ Sol digreſſus à Saturno ad eundem regreditur intrà dies 378.

Eccentricitas.

17 Eccentricitas Saturni in partibus, æqualibus 100000 Radii eccentrici ſolet eſſe

Maxima.	Media	Minima
12200.	11500.	10800.

Radius Epicycli

18. Radius Epicycli Saturni ſecundùm *Ricciolum* in partibus æqualibus 100000 ſtatuitur eſſe.

Maximus	Mediocris	Minimus
11300.	10700.	10100.

Proſtaphæreſis.

19. Maxima proſtaphæreſis Saturni contingit in gradu Anomaliæ 93, min. 19. Undè maxima ejus æquatio eſt. Gr. 6. Min. 39. Sec. 24.

20. Diſtantia mediocris Saturni à terrâ cenſetur eſſe decupla diſtantiæ Solis à terrâ. Undè quià diſtantia Solis eſt ſemidiametrorum terræ 7000, erit Saturni diſtantia mediocris Semidiametrorum 70000. Maxima autèm diſtantia à Planetis inferioribus, & tellure juxtà *Ricciolum* cenſetur eſſe à Jove, Marte, Sole,

Diſtantia.

Jove,	Marte,	Sole,
122873.	95550.	83081.

Venere,	Mercurio,	Lunâ,	Terrâ.
88926.	86875.	90222.	90155.

21. Parallaxis Horizontalis Saturni ſolet eſſe in diſtantiâ.

Parallaxis.

Maxima			Minima		
Min.	Sec.	Tert.	Min.	Sec.	Tert.
0.	2.	20.	0.	3.	30.

22. Diameter apparens Saturni ſecundùm Ricciolum

Diameter apparens.

Maxima			Medià			Minima		
M.	S.	T.	M.	S.	T.	M.	S	T
0.	34.	30.	0.	26.	40.	0.	21.	46.

23. Saturni diameter continere ab aliquibus dicitur diametros terræ $9\frac{7}{1}$ Corpus Planetæ putatur continere tellures 884, Lunas 40005, Contineri autem Saturnus dicitur à Sole, 43.

CAPUT XI.

Notabilia, quæ de Planetis ſummatim omnibus, aut pluribus ſciri queunt.

PLanetæ à græcâ voce [illegible] dicuntur, non quod ſine lege, & ordine huc illucque vagentur (habent enim ſuas periodos certis terminis & finibus definitas) ſed quod eaſdem inter ſe, aut à fixis ſtellis diſtantias non obſervent. Numerus Planetarum primariorum hactenùs cognitorum ſeptenario comprehenditur, quibus addi poſſunt quatuor Jovis, & quinq; Saturni Satellites. Præcipui verò & maximè conſpicui ſunt *Sol* & *Luna*, qui communiter Luminaria dicuntur. Cœteri ſimpliciter vocantur Planetæ: *S*uperiores *S*ole ſunt tres *S*aturnus, Jupiter & Mars: *S*ole verò inferiores itidem tres ſunt nempè, Venus, Mercurius & Luna. Poſſunt inter ſe facilè diſcerni Planetæ in magnitudine, luce & colore. *S*aturnus enim eſt minor pallidi, & liveſcentis coloris, luminis quaſi oblongi. Jupiter major rotundus cum conſpicuo & valdè eleganti ac rutilanti lumine. Mars minor eſt Jove, ruberrimus ac quaſi igneus cum rubicundo & aliquo modo fuſco lumine. Venus eſt Planeta rotundus, pulcher, corpus habens luminoſum, albicantis coloris & jucundiſſimi luminis, maximeque fulgentis. Luminis magnitudine ſuperat omnes Planetas minores. Mercurius exilis eſt, rarò conſpicuus, cum parvâ admodùm obſcurâ luce. *Sol* & Luna per ſe noſcuntur. His addi poteſt diſcrimen aliquod à ſcintillatione, quamvis valdè exiguum. Nam Venus & Mercurius ſcintillant tantiſper: Mars ſubobſcurè, Jupiter, Saturnus & Luna nihil. Verùm his ità præmiſſis, nunc quæ ſummatim, vel de omnibus, vel pluribus ſaltem ſcitu digniora ſunt, in medium proferamus.

§. I.

Obſervationes Aſtronomicæ de Planetis generaliter, vel cum reſpectu & comparatione ad invicem.

Planetarum ſi- [illegible] 1. Planetæ omnes ſunt corpora in figura ferè ſimilia, globoſa ſcilicet, non tamen perfectè & mathematicè ſphærica, ſed aſperitatibus, & eminentiis variis affecta, ex ſolido etiam & liquido cuivis Planetæ competente, ac proprio compacta, nec etiam de ſe proprium emittunt lumen, præter Solem, ſed omnes reliqui à Sole mutuato lumine affulgent: Ex quo etiam fit, ut diverſimodè in figura modo pleno & completo luminari diſco, modo deficiente ex parte aliqua luminoſo fulgore ad modum phaſium lunarium compareant.

2. Sidera tàm fixa quàm erratica, ſive Planetas moveri ab Intelligentiis etſi nec metaphyſicè, nec mathematicè, ſed ad ſummum phyſicè tantùm aut moraliter demonſtrari poſſit; ſpectatâ tamen Authoritate, tàm ſacrâ, quàm profana indubitatum modò recipitur. Nomina autem Spirituum, qui Planetariis globis dirigendis dicuntur præfecti, ſunt; *Michael Gabriel, Raphael, Uriel, Salathiel, Jehudiel, & Barachiel:* Quo autem fundamento aſſerantur, reſtat probandum. Rerum motus ſit ab Intelligentiis.

3. Probabile eſt omnes globos planetarios habere ſuas atmoſphæras; Cum enim ſint corpora in figurâ & ſtructurâ perſimilia, compactaque ex certo quodam liquido & ſolido, cuivis ſcilicet competente: ſequitur calidum & humidum ſivè liquorem & ſolidam materiam, ex quibus globi conſtituuntur neceſſariò, haud ſecùs, ac in terrâ fit, ſeſe habere, ubi calidum in humidum agens illud reſolvit, humor verò corporibus inſitus, calore rarefactus in tenuem ſubſtantiam abit, quam quià circà globos planetarios ſeſe explicando diffundit, cum Aſtronomis Atmoſphæram vocare libet. Atmoſphæra Planetarum.

4. Valde probabilis videtur ſententia Doctiſſimi *Kircheri*, quâ dicit planetaria corpora, ſicut & alia omnia Mundana ad eandem divinæ artis amuſſim eodem modò eſſe condita, neque quoad materiam elementarem ulla ratione à ſe invicem differre; non ſecùs ac in terreſtri globo, in quo etiamſi innumeræ rerum ſpecies formis, proprietatibusque differre comperiantur, omnia tamen quoad materiam elementarem eadem eſſe, inveniantur; uti ex reſolutione chymicâ patet. *Non eſt igitur, quod quis miretur, cœleſtes globos Solaris naturæ ex igne liquido & terreſtri portione, Lunaris verò naturæ ex aquâ terreſtri ſubſtantiâ concretos aſſerere, hæc enim naturali conſequentiâ ex præſuppoſitis deducuntur. Quod enim in terreſtri globo fieri compertum eſt; illud ſecundùm analogiam quandam in cœleſtibus corporibus pariter fieri cenſetur: Ità ut quæcunque actiones elementorum conjunctionem conſequuntur eaſdem in cœleſtibus globis, in uno tamen plùs, in altero minùs reperiri, certò inferri poſſit. Dantur igitur in globis cœleſtibus præter primas qualitates, etiam ſecundæ, veluti ſunt levitas, gravitas, mollities, durities, rarefactio, condenſatio, ex quibus ſuo modo ipſis conformes meteorologicæ impreſſiones neceſſariò conſequuntur. Omnia igitur, quæ in terreſtri globo ſpectantur, in cœleſtibus quoque (ſi vegetabilem, & ſenſitivam naturam, quas æternæ ſapientiæ ratio indè excluſit,* Materia prima communis omnibus.

exci-

excipias ſpectari neceſſe eſt. Ità *Kircherus in præluſ. parænet. ad itin. Extat.*

Centrū Singulorum Planetarum.

5. Sicut terra centro ſuo inſtructa eſt, ad quod, etiamſi extrà mundi medium collocaretur, omnes & ſingulæ ejus partes graviores naturali inclinant appetitu, ut ſi avellantur, ad illud referantur; item à quo leviores exſpiratæ ad circumferentiam feruntur, ità ſentiendum videtur omnia & ſingula mundi corpora (cujusmodi ſunt Aſtra & Planetarii globi) ex ſolido & liquido conflata ſuis prædita eſſe centris, in quæ omnes & ſingulæ eorum partes graviores naturali appetitu inclinant ob totorum conſervationem, & à quibus leviores portiones ab humido exſpiratæ ad circumferentiam, & liquidum circumſiſtens feruntur. Differentia tamen inter terram & aſtra, tàm fixa, quàm vaga hæc intercedit, quod terra habeat centrum fixum in corpore immobili, aſtra centrum fixum in corpore mobili: Item quod terra habeat locum fixum in univerſo, in quo quieſcat, ut aſtrorum influxus commodiùs ſuſcipere queat; aſtra verò regionem fixam, in quâ moventur circa terram, ut in illam influxus ſuos transfundant.

Planetarum coordinatio & Harmonia.

6. Corpora mundana velut Terra, Luna, *Sol*, cœterique Planetæ tali inter ſe diſtantiâ & ordine cenſentur eſſe diſpoſita, taliſque mole, ac magnitudine prædita, ut vel uno à præfixo limite recedente Naturam minimè perſiſtere conſervarique poſſe, ſed neceſſariò interire debere, firmiſſimè credendum ſit. Hinc unanimi omnium hactenùs ſæculorum conſenſu creditum fuit, Mundana corpora harmoniam, veluti muſicam perfectiſſimam efficere. Sicut autem in Harmoniâ muſicâ vel uno à determinato limite, velut harmonico intervallo recedente tota meritò harmonia deſtruitur, ità ſi vel unicus defectus, ſivè is ſit in diſtantiâ, aut ordine, ſivè magnitudine, aut mole in globo aliquo cœleſti contingeret; tota meritò etiàm Natura deſtrui infallibiliter deberet. Vide *Kircherum in Muſurgiâ lib. 6. & itin. Extat. dial. 2. cap. 4.*

Corpora omnia mundana ad unum finaliter ordinata.

7. Quemadmodum in humano corpore, velut *Microcoſmo* unum membrum foveat aliud & reciproco quodam fotu omnia ſingula, & ſingula omnia afficiunt: ità Aſtra tàm fixa, quàm vagantia *Megacoſmi*, ſivè magni Mundi, veluti quædam membra influxibus reciprocis, viribusque unicuique propriis ſeſe afficiunt, ac ſivè immediato viciniorum, ſivè mediato intermediorum influxu ſe invicem fovent, alunt, roborant, & denuò hoc mutuo Unionis fœdere colligata perpetuò conſervant. Hæc autem mundanorum corporum conſervatio ſubordinatur terreni globi (qui *Microcoſmi*, ſivè Hominis habitaculum eſt) conſervationi; & quià hic quoque humanæ naturæ ſubditur; fit idcircò, ut omnium mundanorum globorum cum omnibus viribus ſuis, ab-ditiſque quibuslibet virtutibus fit ultimus finis Homo. Solus igitur terrenus globus quidquid in univerſo virium latet, veluti commune omnium ſubjectum in ſe recipit, fovet, & ad hominis conſervationem convertit.

Vertigo cœleſtium corporum.

8. Cùm partes cœleſtium globorum, ſivè Corporum planetariorum non ſint homogeneæ, ſed heterogeneæ, adeòque qualitates, vires, & proprietates ob diverſum ſitum reſpectumque ad reliquos circumjacentes Planetas diverſas ſortitæ ſint: Hinc Natura eos circà proprium centrum verſari voluit, ut alias ſemper atquè alias partes telluri obverterent, adeòque non ſemper eosdem effectus, ſed pro diverſa combinatione etiàm diverſos ac ſemper ferè alios producerent.

Velocitas aut tarditas motus ratione ſitûs.

9. Globi Planetarii eo ordine & diſpoſitione in cœlo collocati ſunt, ut quantò aliqui terræ vicinores ſunt, tantò motus habeant tardiores, quantò autem remotiores ab eâdem terrâ orbitas ſuas percurrunt, tantò celeriores motus abſolvant, proportione globorum jure veluti quodam hoc poſtulante. Siquidem quantò circulus, quem conficiunt, major eſt, tantò velociùs ſemper quoad ſe, tardiùs verò quoad nos, & oculos noſtros moventur. Omnes autem ſic ordinati ſunt, ut ſpatio 24. horarum integram periodum circà terram conficiant.

Motus proprius Planetarum.

10. Omnes & ſinguli Planetæ præter motum communem & diurnum, quo raptu primi mobilis devolvuntur, ab ortu in occaſum, habent alium proprium etiàm motum in longitudinem, ab occaſu nempè in ortum; ſive in conſequentia ſignorum primi mobilis. Colligitur hic motus ex receſſu illorum â ſtellis fixis orientem verſus: itèm ex reditu tardiore ad eundem Meridianum. Quo in motu ex tribus ſuperioribus tardior eſt Saturnus, quàm Jupiter, & hic tardior quàm Mars, ut ſuprà indicavimus.

Ortus & occaſus ſingulorum Planetarum.

11. Ortus & occaſus ſingulorum Planetarum contingere ſolent hoc ordine: In tribus ſuperioribus poſt ortum Coſmicum fit ortus Heliacus matutinus: deindè recedente paulatim ab iis Sole usquè ad integrum ſemicirculum Zodiaci fit occaſus Coſmicus & mox ortus Acronychus; quo facto totâ nocte fulgent, hinc acceſſu Solis ad ipſos contingit occaſus Heliacus veſpertinus, tandemque occaſus Acronychus: atque ex hoc, & priori motu patet, hos Planetas non ſolum in conſequentia, ſed etiam tardiùs Sole moveri; quandoquidem Solem poſt conjunctionem à ſe recedentem aſſequi nequeunt, ſed contrà ille ipſos aſſequitur & ſuis radiis obruit, iterumque deſerit. Venus verò & Mercurius obſervati ſunt, nunquam ità à Sole removeri, ut occidant Coſmicè, aut oriantur Acronychè, cum nunquam ex diametro Mundi Soli opponantur; ſed poſtquam manè orti ſunt Heliacè, digrediuntur quotidiè magis à *Sole*, eoque ex Oriente altiores, & altiores ab Horizonte

appa-

apparent usquè ad terminos maximæ digreſſionis; In Venere quidem Grad. 48. in Mercurio 28. Indè rurſùs ad Solem accedentes occultantur Heliacè, ſequentibusque noctibus occidente Sole magis, magisque alti ad Horizontem facti digrediuntur ab eo usquè ad terminos prædictos maximæ elongationis, quâ peractâ Soli obviam facti occidunt veſperi occaſu Heliaco. Undè patet duos hos Planetas aliquandò velociores eſſe Sole, quandò ſcilicet poſt matutinam digreſſionem ad illum accedunt, illumque prævertunt, aut veſpere poſt ortum Heliacum ab illo recedunt; aliquandò autem tardiores, quandò ſcilicet poſt veſpertinam digreſſionem ad illum retrocedunt, & manè poſt ortum Heliacum ab eo recedunt.

Mutatio Luminis & magnitudinis apparentis.

12. Obſervatur inſigne decrementum Luminis & magnitudinis apparentis, quandò ſuperiores accedunt ad conjunctionem ſuperiorem cum Sole, occaſumque Heliacum veſpertinum, & inferiores ad matutinum. Contrà verò quando accedunt vel tres ſuperiores ad Oppoſitionem cum Sole, ortumque Acronychum; vel duo inferiores poſt maximam digreſſionem ad conjunctionem veſpertinam cum illo, fiunt notabiliter aucti lumine. Ex quo colligunt Aſtronomi, id fieri ex abſceſſu à terrâ, cùm decreſcunt, & ex acceſſu, cùm creſcunt. Undè in primo caſu Planeta dicitur Apogæus, id eſt, abſtans & remotus à terrâ ἀφέλιος, id eſt, à Sole remotus; in ſecundo verò caſu Perigæus & περιήλιος, id eſt, terræ & Soli vicinus.

Revolutiones Planetarum.

13. Aſtronomi factâ comparatione obſervationum propriarum cum aliis antè ſe factis, collatisque revolutionibus Planetarum, tàm ad eandem ſtellam fixam, cui olim juncti fuiſſent, aut cum [illegible] Meridianum tranſiiſſent, quàm ad [illegible] punctum Zodiaci notârunt, motus non eſſe quidem in eodem licet Planetâ æquales in numero dierum & horarum: mediocri tamen apocataſtaſi, ſeu revolutione electâ deprehenderunt Saturnum permeare Zodiacum Annis Ægyptiis, ſivè ſimplicibus 29, ac diebus circiter 174, ſed non reverti ad eandem ſtellam fixam, niſi annis 2[illegible], diebusque propè 184. Jovem autem [illegible] Zodiacum Annis Ægyptiis [illegible], diebusque ferè 115, eandemque fixam aſſequi annis 11. diebus 318. circiter. Martem permeare Zodiacum Anno [illegible] Ægyptio, & diebus ferè 311, & ſequen[illegible] vel nocte eandem Stellam aſſequi. Simile quid de Venere & Mercurio ſtatui non potuit, quià Solem ſemper co[illegible]tantur, in earundem etiam revolutionum partibus inæqualitatem deprehenderunt, & Planetas æqualibus temporibus inæquales arcus Zodiaci conficere, etiamſi ſint in pari diſtantiâ à conjunctione cum Sole.

Solis reverſio ad Planetas.

14. Computando temporis intervalla, quibus Sol redit ad Oppoſitionem cum Superioribus Planetis, & inde ad Conjunctionem; in eodem Planeta non eſt revolutio æqualis in numero dierum & horarum, ſed alia brevior, alia longior. Electa tamen media revolutione inter utramque notatum fuit, Solem reverti ad Saturnum diebus circiter 378, ad Jovem 399, ad Martem 780. Undè denuò patet Saturnum Jove, & hunc Marte tardiorem eſſe, quandoquidem Sol citiùs Saturnum interim recedentem quàm Jovem, & hunc citiùs, quàm Martem aſſequitur. Venus quoque ab unâ digreſſione à Sole maximâ ad alteram ejusdem ſpeciei (putà à matutinâ ad matutinam) non eſt viſa reverti æqualiter, ſicut nec Mercurius. Mediâ tamen revolutione peractâ revertitur Venus diebus 580. aut 583. circiter; Mercurius autem diebus 115. circiter.

Inæqualitas in motu velociori ac tardiori.

15. In hac ipſa revolutione Solis ad Planetam, vel Planetæ alicujus ad Solem præter inæqualitatem totius revolutionis comparatæ ad alteram totam, contingit etiàm inſignis inæqualitas inter eandem revolutionem comparando partes ejus cum partibus Sole etiam in eodem ſigno Zodiaci exiſtente. Nam aliquandò ſeipſis velociores quotidiè apparent, & quidem velociſſimi in Conjunctione cum Sole (loquendo de conjunctione apogæa in Venere & Mercurio) undè Planeta dicitur directus, ſeu progreſſivus, aut directè progrediens in conſequentia: Aliquandò verò retrocedere videntur quotidiè magis occaſum verſus, ſeu in antecedentia; quandò ſcilicet ſuperiores accedunt ad Oppoſitionem cum Sole, & inferiores ad Conjunctionem Perigæam, ac veſpertinam cum illo. Et tunc quoad motum in conſequentia ſunt tardi, imò retrogradi, ſeu in præcedentia recedentes. Aliquandò autem ſub initium & finem retrogradationis videntur hærere per aliquot dies, horasve in eodem loco Zodiaci non procedendo, nec recedendo: Undè dicuntur ſtationales, ſeu ſtationarii. Regreſſus Planetæ ſemper eſt minor progreſſu; quià hic regreſſus oritur à ſecundâ inæqualitate, quæ contraria eſt motui Planetæ ordinario, ſeu primæ inæqualitatis. Regreditur ergò ſecundùm exceſſum unius motûs ſupra alium. At dum eſt Directus, ſecunda inæqualitas adjuvat motum Planetæ, ideoque debet habere motum utrique inæqualitati debitum, atque adeò Directio ſuper regreſſum motu primæ inæqualitatis bis ſumpto. Sed vide hic tabulam appoſitam

Digitized by Google

Planetarum	Directio eſt dierum.	Retrogreſſio dierum.	Statio dierum.	Statio contingit dum Planeta diſtat à Sole.	
♄	244	136 vel 140	8	Grad. 105	intrà □ & △
♃	284	119 vel 120 vel etiam 122	4	Grad. 120	in △
♂	705	73 usque 75	2	Grad. 125.	ultrà △
♀	542	42	1½	Grad. 48	poſt 5 ſigna hinc inde.
☿	93	22	½	Grad. 27	poſt ſex ſigna.

In Prutenicis Loca ſtationum, ſivè arcus eorundem, item & retrogradationis, ac Directionis traduntur, ut ſequitur

	In Eccentrici	Arcus Stationis primæ.		Arcus Stationis ſecundæ.		Arcus Retrogradationis.		Arcus Directionis.	
		G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.
♄	Apogæo	112.	38.	247.	22.	134.	44.	225.	16.
	Med. longitud.	113.	58.	246.	2.	132.	4.	227.	56.
	Perigæo.	115.	21.	244.	39.	129.	18.	230.	42.
♃	Apogæo.	124.	8.	235.	52.	111.	44.	248.	16.
	Med. Longitud.	125.	40.	234.	20.	108.	40.	251.	20.
	Perigæo.	127.	19.	232.	41.	105.	22.	254.	36.
♂	Apogæo	157.	33.	202.	27.	44.	54.	315.	6.
	Med. Longitud.	162.	51.	197.	9.	34.	18.	325.	42.
	Perigæo.	168.	56.	191.	4.	22.	8.	337.	52.
♀	Apogæo.	166.	1.	193.	59.	27.	58.	332.	2.
	Med. Longitud.	167.	7.	192.	53.	25.	40.	334.	14.
	Perigæo.	168.	15.	191.	45.	23.	30.	336.	30.
☿	Apogæo.	146.	50.	213.	10.	60.	20.	293.	40.
	Med. Longitud.	143.	55.	216.	5.	72.	10.	287.	50
	Perigæo.	146.	0.	214.	0.	68.	0.	292.	[illegible]

Retrogradi quando Planetæ fiunt.

16. Saturnus in quovis ſigno bis ſolet fieri retrogradus: Jupiter in quovis ſigno ſemel, & quidem inmediatione temporis: Mars poſt abſolutam periodum ſemper in ſequenti ſigno retrograditur; omnes verò non iiſdem gradibus, ſed diverſis partim ſui orbis, partim aliorum. Unde retrogradationes Saturni ſunt frequentiores, quàm Jovis, & hujus quàm Martis. Mars enim intrà biennium fit ſemel retrogradus. Jupiter uno menſe poſt annum; Saturnus vix menſis dimidio ſuprà anni ſpatium.

Proſtaphæreſis omnis optica, non realis.

17. Receptum eſt apud omnes Aſtronomos motus Planetarum & ſiderum æquabiles eſſe in propriis circulis, & apparenter tantùm inæquales, eoquod oculus eos ſpectet in alieno centro, & conſequenter proſtaphæreſis omnis optica tantùm ſit, non realis & phyſica. Hoc eſt; quamvis Planeta æqualiter in ſuo circulo moveatur, apparet tantùm Arcus inæqualis temporibus æqualibus peragrare.

18. Omnes Planetæ, excepto Sole, latitudinem habent, ſivè ab Eclipticâ evagantur modò ad Boream, modò verò ad Auſtrum cum mirâ diverſitate. Nam via quinque minorum Planetarum ſic inclinata eſt ad Eclipticam, ut tres Superiores, quotiès ſunt circà Apogæum, habeant latitudinem borealem, circà perigæum verò latitudinem auſtralem. Mars quidem maximam in ipſo penè Apogæo, ac perigæo. Saturnus citrà Apogæum, Jupiter ultrà Apogæum maximam habent Borealem; ſicut ille citra perigæum, hic ultrà maximam latitudinem Auſtralem. Et tres quidem Superiores diutiùs morantur in latitudine Boreali, quàm Auſtrali (eoquòd ea pars Eccentrici cujuſvis, in quâ Apogæum, ſit Borealis reſpectu Eclipticæ, & Auſtralis perigæum contineat, & conſequenter citius eam percurrat centrum Epicycli) contrà Venus & Mercurius plus in Auſtrali, quàm in Boreali. Itèm Venus latitudines maximas obtinet majores in parte boreali; contrarium accidit in Mercurio.

Latitudo Planetarum.

19. Hæ latitudines Planetarum, etiam Boreales, ſivè Auſtrales ſint, etiam ſubeunt mutationem ab Epicyclo; nam intrà unam ejus revolutionem ſunt bis maximæ

Latitudinis mutatio in Planetis.

xim…

ximæ, bis minimæ, bis nullæ. Evaneſcunt, quoties centrum Epicycli attingit nodos: maximæ ſunt, cùm centrum Epicycli eſt in limitibus. Boreales item latitudines aliquam ſubeunt mutationem ex motu Planetæ in Epicyclo: nam Planetâ obtinente perigæum Epicycli, maximæ ſunt latitudines: eo verò obtinente Apogæum ejusdem Epicycli, licet latitudo deberet eſſe maxima, erit minor; in mediis longitudinibus eſt mediocris. Ex duplici igitur capite creſcunt latitudines; quod nempè centrum Epicycli inveniatur in punĉto Eccentrici 90 Gradibus diſtante à Nodis, ſeu in limitibus; limes autem Auſtralis majorem facit latitudinem, quià nempè vicinior eſt perigæo, quàm limes Borealis: & cùm circà Perigæum Eccentrici Planeta cœteris paribus ſit terræ vicinior, latitudo fit major, ſeu ſub majori angulo ſpectatur, quàm in limite Boreo, utpotè ad Apogæum ſpectante. Si centro Epicycli limitem Auſtralem obtinente Planeta fuerit in Perigæo, fient latitudines omnium maximæ.

Nodi Planetarum.

20. Nodi Planetarum minorum non ſemper in iisdem Eclipticæ punĉtis hærent, ſed in conſequentia feruntur; contrarium accidit in Lunâ, cujus Nodi in antecedentia promoventur.

Diameter apparens in minoribus Planetis.

21. Diameter apparens Planetarum minorum eſt in conjunĉtionibus cum Sole minor; è contrà major, quò magis Planeta à Sole receſſerit; maxima, cùm Soli aliquis Planeta fuerit oppoſitus. Hinc Mars Soli oppoſitus diametrum apparentem octies majorem exhibet, quàm in conjunĉtione: Venus paulò poſt Perigeam conjunĉtionem, etiamſi tunc Sol illuminet partem à Terrâ averſam, & conſequenter falcata appareat, ejus tamen diameter factâ æſtimatione cenſetur ferè quadrupla, ità ut ejus area æſtimetur quadragecupla areæ, quam in conjunĉtione Apogæâ exhibet. Pariter Mercurius 15 grad. à conjunĉtione perigæâ diſtans longè major apparet, quàm totidem gradibus à conjunĉtione Apogæâ diſtans, quamvis in hac ultimâ totus ejus diſcus ad Terram obverſus illuminetur; in priori verò minimè. Singulorum Planetarum diametros juxtà variam eorum diſtantiam, prout à variis Authoribus determinantur, in appoſitâ tabulâ videre licet.

		Diametri apparentes Planetarum.														
Authores.	*In diſtantia.*	*Saturni* M.	S.	T.	*Jovis* M.	S.	T.	*Martis* M.	S.	T.	*Veneris* M.	S.	T.	*Mercurii* M.	S.	T.
Hortenſius.	*Maximâ*	0.	40.	40.	1.	1.	40.	1.	4.	0.	1.	40.	0.	0.	28.	0.
Gaſſendus.	*Mediâ*	0.	37.	0.	0.	50.	0.	0.	36.	0.	0.	53.	0.	0.	19.	0.
Herigonius.	*Minimâ*	0.	31.	0.	0.	38.	30.	0.	9.	0.	0.	15.	20.	0.	10.	0.
Ricciolus	*Maximâ*	0.	34.	30.	1.	8.	46.	1.	30.	0.	4.	8.	0.	0.	25.	12.
	Mediâ	0.	26.	40.	0.	49.	46.	0.	22.	0.	1.	4.	12.	0.	13.	48.
	Minimâ	0.	22.	46.	0.	38.	18.	0.	10.	6.	0.	33.	30.	0.	9.	20.

Diſtantia Planetarum à Terrâ.

22. Diſtantia Planetarum ſingulorum à Terrâ non eſt ſemper eadem, ut jam meminimus, & ipsâ oculari experientiâ facilè colligi poteſt, tàm ex diverſitate diametri apparentis, quàm etiàm ex diverſitate luminis, quod nunc pleno orbe, vel diſco projiciunt, nunc autem corniculatum, ſeu falcatum & diminutum exhibent: Unde duorum inferiorum Veneris & Mercurii diſtantiæ varietas facilè probari poteſt. Sed ecce tabulam, quam hic ex *Ricciolo* ſubjicimus, in quâ imprimìs mox radius Epicycli ſingulorum Planetarum, ſicut & excentricitas, radiúsque Eccentrici primum in partibus, qualium Radius totus eſt 1000000, deindè in milliaribus Bononienſibus videri poteſt. Exhibetur etiam diſtantia eorundem Planetarum in Semidiametris Terrę, & correſpondentibus milliaribus Bononienſibus, ut Tabula monſtrat.

	Radius Epicycli.		*Eccentricitas.*		*Radius.*
Planetæ.	*Maximus.*	*Minimus.*	*Maxima.*	*Minima*	*Eccentrici.*
Saturni.	8249.	7373.	8906.	7884.	73000.
Jovis.	7417.	6738.	3635.	3321.	76500.
Martis.	7805.	6727.	2200.	1900.	11000.
Veneris.	5339.	5157.	253.	253.	7327.
Mercurii.	3322.	2811.	730.	584.	7327.
Solis.	0.	0.	253.	255.	7327.

In mil-

In milliaribus Bononienſibus, qualium Semidiameter Terræ eſt 3265.

Planetæ.	Radius Epicycli. Maximus.	Radius Epicycli. Minimus.	Eccentricitas. Maxima.	Eccentricitas. Minima	Radius. Eccentrici.
Saturni.	26. 932985.	24. 072845.	29. 078090.	25. 741260.	238. 345000.
Jovis.	24. 216505.	21. 999570	11. 868275.	10. 843065.	119. 172500.
Martis.	25. 483325.	21. 963655.	7. 183000.	6. 203500.	35. 915000.
Veneris.	17. 431835.	16. 837605.	826045.	826045.	23. 922655.
Mercurii.	10. 846330.	9. 177915.	2. 383450.	1. 906760.	23. 922655.
Solis.	0.	0.	826045.	826045.	23. 922655.

Diſtantia Planetarum in Semidiametris Terræ, & milliaribus Bononienſibus.

Planetæ.	Diſtantia in	Maximâ.	Minimâ.	Differentiâ.
Saturni.	Semidiam. Terr.	90155.	57743.	32412.
	Milliar. Bonon.	294. 356075.	188. 530895.	105. 825180.
Jovis.	Semidiam. Terr.	47552.	26441.	21111.
	Milliar. Bonon.	155. 257280.	85. 329865.	68. 927415.
Martis.	Semidiam. Terr.	21005.	2373.	13632.
	Milliar. Bonon.	68. 581325.	7. 747845.	44. 508480.
Veneris.	Semidiam. Terr.	12919.	1917.	11002.
	Milliar. Bonon.	42. 180535.	6. 259005.	35. 921530.
Mercurii.	Semidiam. Terr.	10868.	3932.	6936.
	Milliar. Bonon.	35. 484020.	12. 837980.	21. 646040.
Solis.	Semidiam. Terr.	7580.	7074.	506.
	Milliar. Bonon.	24. 748700.	23. 096610.	1. 652090.

23. Planetarum magnitudines abſolutas refert *D. Chales lib. 6. Aſtron. prop. 54.* ità

Saturni diameter continet diametros Terræ $9\frac{1}{5}$

Corpus ejuſdem Tellures 884

Lunas 4905

continetur à Sole 43

Jovis diameter continet diametros Terræ $8\frac{4}{5}$

Soliditas continet Tellures 685

Lunas 37675

continetur à Sole 56

Circa Martem eſt magna altercatio apud Aſtronomos.

Martis diameter continet diametros Terrę $\frac{51}{100}$

Soliditas continet terras $\frac{14}{100}$

vel potiùs continetur à Terrâ $7\frac{1}{2}$

à Sole 275714

Veneris diameter continet diametros Terrę $1\frac{16}{100}$

Soliditas continet Terras $1\frac{1}{2}$

Lunas 82

continetur à Sole $257\frac{3}{8}$

Mercurii diameter eſt quarta pars diametri Terræ

Mercurium continet Tellus 64

Luna 5

Sol 9881600

Sed his addamus tabulam dimenſionis ac motus omnium Planetarum ex doctrina & Sententiâ Celeberrimi Aſtronomi *Tychonis Brahe.* Ubi tamen obſervandum in numeris ibidem ſignatis ſæpè incompletum ſumi pro completo, prout medio ſcilicet modo inter duos extremos ſe habet. Supponitur etiàm Semidiametro Terræ reſpondere milliaria Germanica 860. Præter Pinacem quoque Uranometricum *Kircheri* haud minùs utilem quàm curioſum, ut etiàm diverſæ Authorum ſententiæ circà Planetarum magnitudines cum Terrâ collatas addiſci facile queant, Tabulam magnitudinis Planetarum ſtudio ſolertiſſimi *Hevelii* adornatam, quam tradit in ſuâ Cometographiâ, his adnectere libuit.

Tabula

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

7.

Magnitudinis Planetarum

		Diſtantia Planetarum à Terra.	Diameter ... paren...	cor... ere... ta...
Planetæ	Authores.	*Semidiametri Terræ.*	*Min.*	...d
♄	*Ptolemæus*	15800	1	70
	Copernicus	10480	1	21⅓
	Tycho Brahe	10550	1	22
	Keplerus	32407	0	9½
	Bullialdus	13930	1	51
	Ricciolus	73000	0	66
	Hevelius	45040	0	3½
♃	*Ptolemæus*	10420	2	58
	Copernicus	5960	2	13
	Tycho Brahe	5979	2	13½
	Keplerus	17720	0	5½
	Bullialdus	7628	2	19
	Ricciolus	36500	0	86
	Hevelius	26815	0	1½
♂	*Ptolemæus*	4584	1	1½
	Copernicus	1736	1	1
	Tycho Brahe	1745	1	1½
	Keplerus	5142	1	1
	Bullialdus	2224	1	1
	Ricciolus	11000	0	1
	Hevelius	7855	0	1
☉	*Ptolemæus*	1168	32	5
	Copernicus	1142	32	60
	Tycho Brahe	1150	31	0
	Keplerus	3469	30	69
	Bullialdus	1460	32	0
	Ricciolus	7327	31	6
	Hevelius	5157	31	4
♀	*Ptolemæus*	618	3	1
	Copernicus	1142	3	1
	Tycho Brahe	1150	3	1
	Keplerus	3408	1	1
	Bullialdus	1460	3	1
	Ricciolus	7418	1	1
	Hevelius	5157	0	1
☿	*Ptolemæus*	115	2	1
	Copernicus	1142	2	1
	Tycho Brahe	1150	2	1
	Keplerus	3408	1	1
	Bullialdus	1460	2	1
	Ricciolus	7473	0	1
	Hevelius	5157	0	1
☽	*Ptolemæus*	[illegible]	33	1
	Copernicus	60½	32	1
	Tycho Brahe	56½	34	1
	Keplerus	[illegible]	30	1
	Bullialdus	[illegible]	32	1
	Ricciolus	59	30	1
	Hevelius	59	30	

Tabula oſtendens dimenſiones ac motus ſingulorum Planetarum juxta Sententiam Tychonis Brahe.

Planetæ	☾	☿	♀	☉	♂	♃	♄
Sphæræ Semidiameter ſeu altitudo media aut mediocris à terra diſtantia in milliaribus Germanicis.	51600.	989000.	989000.	989000	1500700.	3431400.	9073000.
Sphæræ Diameter, ſeu diſtantia circuli à circumferentiâ in Semidiametris Terræ.	120.	2300.	2300.	2300.	3490.	7980.	21100.
Orbis ſeu Sphæræ circumferentia, periphæria, ſivè ambitus in Semidiametris Terræ.	377.	7229.	7229.	7229.	10969.	25080.	66314.
Quantitas unius Gradûs in propria Sphæra in milliaribus Germanicis.	810.	17270.	17270.	17270.	26204.	59913.	158417.
Diameter apparens, ſeu viſibilis magnitudo in minutis primis & ſecundis.	*Min.* 33.	*Min.* 2. *Sec.* 10.	*Min.* 3. *Sec.* 15.	*Min.* 31. *Sec.* 0.	*Min.* 1. *Sec.* 40.	*Min.* 2. *Sec.* 45.	*Min.* 1. *Sec.* 50.
Diameter vera in cœlo ſeu orbe proprio in milliaribus Germanicis.	250.	323.	4[illegible]0.	4470.	364.	2064.	2420.
Diametri proportio ad Diametrum Terræ.	*ut 2. ad 7.*	*ut 3. ad 8.*	*ut 6. ad 11.*	*ut 26. ad 5.*	*ut 50. ad 21.*	*ut 12. ad 5.*	*ut 31. ad 11.*
Corpulentia ſeu globoſitas reſpectu Terræ.	*42. vicibus minor.*	*19. vicibus, minor.*	*6ies minor*	*140 vicibus major.*	*13ies minor.*	*14. vicibus major.*	*22. vicibus major.*
Motus ſecundus ſeu proprius æqualis per diem in Gradibus & Minutis.	*G.* 13. *M.* 10. *S.* 35.	*M.* 59. *S.* 8.	*M.* 59. *S.* 8.	*M.* 59. *S.* 8.	*M.* 31. *S.* 27.	*M.* 4. *S.* 59.	*M.* 2. *S.* 0.
Motus proprius medius per horam in milliaribus Germanicis.	445.	710.	710.	710.	572.	208.	220.
Motus periodicus, ſeu converſio propria in Annis, Diebus, ac Horis.	*Dier.* 27. *Hor.* 8.	*Dier.* 365. *Hor.* 6. *ſive* 1. *Anni.*	*Anni* 1.	*Anni* 1.	*Ann.* 1. *Dier.* 322.	*Ann.* 11. *Dier.* 314.	*Ann.* 29. *Dier.* 160.
Motus primus, ſeu communis per horam in orbis ambitu in milliaribus Germanicis.	13510.	259040.	259040.	259040.	393060.	898700.	2376250.
Motus primus in orbe primo ſingulis minutis in milliaribus Germanicis.	225.	4320.	4320.	4320.	6550.	14980.	39600.

PINAX URANOMETRICUS,

In quo Planetarum diſtantiæ, quantitates & proportiones unà cum Umbris ſynopticè exhibentur. *Ex Kircheri arte magnâ Lum. & Umb. lib. 9. part. 2.*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Planetarum Characteres.	*Diſtantia Planetarum à centro Terræ.*	*Proportiones Semidiametri, Terræ ad Semidiametrum Planetarum.*	*Quantitas globorum Planetariorum collata ad Terram.*	*Proportiones Diametri Solis ad Semidiametrum reliquorum Planetarum.*	*Diſtantiæ maximæ à Sole, id eſt, dum Sol eſt in Apogæo.*	*Umbræ maximæ quas fundunt Planetarum corpora.*
Terra	*Semidiameter Terræ continet milliaria 3436, cujus medium diſtat mediocriter à*	*Semidiameter Terræ ſe habet ad Semidiametros*	*Terra continens milliar. 170032521600 ſe habet ad Soliditatem*	*Solis ad Terram ut 26 ad 5.*	*Terra diſtat à Sole 1181 Semidiametris Terræ.*	*Terræ Umbra maxima conſtat 264 Semidiamet. Terræ.*
☽	56 *Semid. Terr.*	*ut 17 ad 5*	*ut 40 ad 1*	*ut 26 ad 1* [illegible]	1146 *Semid. Terr.*	68 *Semid. Terr.*
☿	1142 *Semid. Terr.*	*ut 8 ad 3*	*ut 19 ad 1*	*ut 26 ad* $1\frac{7}{8}$	571 *Semid. Terr.*	43 *Semid. Terr.*
♀	1142 *Semid. Terr.*	*ut 11 ad 6*	*ut 6 ad 1*	*ut 26 ad* $2\frac{8}{11}$	855 *Semid. Terr.*	103 *Semid. Terr.*
⊙	1142 *Semid. Terr.*	*ut 5 ad 26*	*ut 1 ad 140*	*ut 26 ad 26*	0	*Umbra infinita.*
♂	1745 *Semid. Terr.*	*ut 11 ad 6*	*ut 13 ad 1*	*ut 26 ad* $2\frac{1}{11}$	1618 *Semid. Terr.*	147 *Semid. Terr.*
♃	3990 *Semid. Terr.*	*ut 5 ad 12*	*ut 1 ad 14*	*ut 26 ad 5*	3652 *Semid. Terr.*	869 *Semid. Terr.*
♄	10550 *Semid. Terr.*	*ut 11 ad 31*	*ut 1 ad 22*	*ut 26 ad* $14\frac{1}{11}$	10588 *Semid. Terr.*	12532 *Semid. Terr.*
✳	14000 *Semid. Terr.*	*ut 3 ad 13*	*ut 1 ad 70*	*ut 26 ad* $21\frac{1}{2}$	14100 *Semid. Terr.*	65000 *Semid. Terr.*

§. II.

Curioſa quædam Mirabilia miſcellanea de Planetis.

Planetæ quibus præſint juxtà Sinenſes.

1. Sinenſes, ut innuit *P. Martinius lib. 1. Sin. hiſt. pag. 9.* quinque numerant Elementa, Aquam, ſcilicet, Terram, Ligna, Ignem & Metalla, quibus præeſſe volunt quinque hos Planetas, nempe Mercurium Aquæ, Saturnum Terræ, Jovem Lignis, Martem igni, & Venerem metallis: Idcircò etiam Mercurium dicere ſolent Planetam aqueum, ſive Aquæ præfectum, Saturnum terreum Planetam, quod terræ ſit præfectus, & ità de reliquis. Docet etiam ſuprà nominatus Author, Sinenſes tantum hos quinque, Mercurium, Saturnum, Jovem & Venerem agnoſcere Planetas.

Angeli Planetarum præſides.

2. Antiqui Hebræi ſingulis Planetis certos quoſdam alios, ac ſuperiore §. memoravimus, Angelos præficiebant, & hos ipſos Spiritus docebant eſſe ſeptem illos, qui aſtarent ante faciem DEI, quibus credita eſſet totius Regni cœleſtis & terreſtris diſpoſitio, quod ſub orbe Lunæ eſt. Nomina eorum, prout reſpondent ſingulis Planetis, hæc ſunt:

Planetæ	♄	♃	♂	⊙	♀	☿	☾
Præſunt iis Angeli.	*Zapkiel*	*Zadkiel*	*Camaël*	*Raphaël*	*Haniel*	*Michael*	*Gabriel*
Juxta alios.	*Oriphiel*	*Zachariel.*	*Zaniel*	*Michaël*	*Anael*	*Raphael*	*Gabriel*

Dicebant porrò horum unumquemque quinquaginta quatuor annis & quaternis menſibus gubernium tenere, & incipere regimen ab Intelligentia Saturni, poſtquam regnarent Intelligentiæ Veneris, Jovis, Mercurii, Martis, Lunæ, Solis deinde regimen reverti ad Spiritum Saturni aſſerebant. Ægyptii verò ſeptem iſtos Angelos, ſivè Intelligentias ità mundo præeſſe ſtatuebant, ut quilibet Angelus

gelus gubernet 354 annis cum quatuor menſibus, & omnes diverſis muneribus, & officiis fungantur: Volebantque Mundum hinc varias, easque diverſas alterationes pro ſeptem Errantium ſiderum influxu, ac diſpoſitione ſubire, prout ex mente Ægyptiorum recitat *Abraham Avenar* Hebræus Aſtrologus *in lib. Rationum.* *Trithemius* tamen *in libello de ſeptem ſecundeis Polygraphiæ ſuæ* annexo, hoſce Angelos ſivè Intelligentias aliter, quàm *Avenar* deſcribit, neque ordinem Angelorum, neque numerum cum eodem ſervans. Saturni intelligentiam vocat *Oriphiel*, & hunc ab orbe condito dominatum ſuſcepiſſe aſſerit: quem poſt 354 annos ſecutus eſt *Anaël* Veneris Spiritus, hunc poſt alios 354 annos, & menſes 4 ſecutus *Zachariel* Jovis Spiritus, deindè *Raphaël* Mercurii, hunc *Samaël* Martis, inde *Gabriel* Lunæ, & tandem *Michaël* Solis ſpiritus; itá ut circulus primus revolutionis dominii, quem ordine Spiritus planetarii obibant, 2480 annorum & 4 menſium fuerit: ſecundus vero circulus abſolutus fuerit Anno 4960 cum 8 menſibus, & ſic usque ad mundi conſummationem. Notandum tamen, quod *Trithemius* juxtà computum annorum à 70 interpretibus conſtitutum procedat, qui anni, cum mille circiter annorum differentiam habeant; inde fit, ut dominium Angelorum, juxtà conſtitutum eis numerum temporibus nunquàm congruat, ut etiam notavit *Kircherus in Oedipo.* Vide Tabulam ſequentem.

Tabula Circulorum, iisque dominantium Spirituum Planetariorum juxtà Trithemium *ex Hebræor. traditione.*

Circuli		*Nomina Angelorum.*	*Planetar.*	*Initium gubernationis juxta annos Mundi.* *Anni.*	*Menſes.*	Dies.	*Acta in Mundo.*
I	1	*Oriphiel*	♄	0.	0.	15.Mart.	*Rudis & agreſtis Mundi Status.*
Annorum	2	*Anael*	♀	354.	4.	24.Jun.	*Cultior Mundi Status. Inventio artium.*
	3	*Zachariel*	♃	780.	8.	26.Oct.	*Politicus Mundi Status. Henoch translatus.*
2480	4	*Raphael*	☿	1063.	0.	24.Febr.	*Scriptoria Ars. Muſica, Navigatoria exculta.*
	5	*Samaël*	♂	1417.	4.	26.Jun.	*Iniquitas mundo dominans.* Dilu*vium Univerſale.*
	6	*Gabriel*	☽	1771.	8.	28.Mart.	*Noe cum filiis mundum inſtaurat.*
	7	*Michaël*	☉	2125.	12.	24.Feb.	Dominatus *Nemrod, & diviſio linguarum.*
II	8	*Oriphiel*	♄	2480.	4.	26.Jun.	*Ortus Abrahami, Regnorum variorum initium.*
junctus I	9	*Anaël*	♀	2834.	8.	29.Oct.	*Idololatria per mund. ſparſa. Joſeph Ægypti* Dominus.
Annorum	10	*Zachariel*	♃	3189.	12.	28.Feb.	*Mundus legibus inſtructus.*
	11	*Raphael*	☿	3543.	4.	1.Jul.	*Mundus Sapientiæ ſtudiis excultus. Moyſes floret.*
	12	*Samaël*	♂	3892.	8.	2.Oct.	*Iliacum bell. Excidium Trojæ. Judices dominantur Iſrael.*
4960	13	*Gabriel*	☽	4252.	12.	30.Jan.	*Saul.* David. *Salomon, cæterique Reges Iſrael dominantur.*
	14	*Michael*	☉	4606.	4.	1.Maji.	*Roma condita. Monarchia Perſar. Alexander Magnus.*
III	15	*Oriphiel*	♄	4960.	8.	30.Sep.	*Macchabæor. Hiſtoria.*
Incompletus	16	*Anaël*	♀	5315.	12.	31.Jan.	*Perſecutio Impp. in Chriſtian. Conſtantinus Eccleſ. erexit.*
adhuc	17	*Zachariel*	♃	5669.	4.	1.Jun.	*Regna varia in Europa conſtituta. Mahomet. principia.*
	18	*Raphael*	☿	6023.	8.	2.Nov.	*Gothorum diluvium. Carol. M. Imperium in Germ. translat.*
	19	*Samael*	♂	6378.	12.	3.Mart.	*Varia mundi ſtratagemata.*
	20	*Gabriel*	☽	6732.	4.	4.Jun.	*Rudolph. I. Auſtriaci Imperii fundamentum.*
	21	*Michaël*	☉	7086.	12.	30.Apr.	*Currentium & præſentium noſtrorum temporum, ſicut & futurorum acta usque ad finem mundi.*

Sphæræ Archimedis mirabilia.

3. *Mirabile* fuit artificium ſphæræ illius, quam olim conſtruxiſſe fertur *Archimedes*, in quâ motus omnium Planetarum ſingulari quadam ratione & mirâ artis induſtriâ exhibebantur. *Meminit* hujus ſphæræ *Cicero lib.* 1. *Tuſc. qu.* his verbis: *Nam cùm Archimedes Lunæ, Solis, quinquè errantium motus in Sphæram illigavit, effecit idem quod ille, qui in Timæo mundum ædificavit:* *Materiam* autem *hujus Sphæræ vitream* fuiſſe, plerique Authores exiſtimant. Præ cœteris etiam clariùs hanc ſphæram deſcripſit *Claudianus* his verſibus:

Jupiter in parvo cùm cerneret æthera vitro,
Riſit, & ad Superos talia verba dedit.
Huccinè mortalis progreſſa potentia curæ?
Jam meus in fragili luditur orbe labor.
Jura poli, rerumque fidem, legemque virorum
Ecce Syracuſius tranſtulit arte ſenex.
Incluſus variis famulatur ſpiritus aſtris,
Et vivum certis motibus urget opus.
Percurrit proprium, mentitur ſignifer annum
Et ſimulata novo Cynthia menſe redit.
Jamque ſuum volvens audax induſtria Mundum
Gaudet, & humanâ ſidera mente regit.
Quid falsò infantem tonitru Salmonea miror?
Æmula naturæ parva reperta manus.

Quod autem plerique contendant vitream fuiſſe ſphæram, *equidèm non intelligendum putem,* inquit *Kircherus Art. mag. lib. 2. part. 4. cap. 1. prælus. 2. quod totius ſphæræ ſoliditas vitrea fuerit, ſed quod extrema ſolùm ſuperficies pellucida, & diaphana materia, quò tota interior cœleſtium corporum in ſuos circulos diviſorum anatomia meliùs diſtingui poſſet, conſtiterit, cujuſmodi duas, unam è Siculis, alteram è Germanicis ſpoliis ereptam Pariſiis ſe vidiſſe aſſerit Petrus Ramus.* Verum ſi automato aliquo artificio hæc ſphæra conſtructa fuerit, nihil hoc noſtro tempore ampliùs admirationis habere poteſt, cùm paſſim jam in Germaniâ, Belgio, Franciâ aliiſque terris proſtent tam artificioſa automata, quæ non primi tantùm mobilis, ſed & ſecundorum mobilium, ſive Planetarum motus, motuumque quaſcunque affectiones, ac proprietates exactiſſimè exhibeant. Ità memorat Jovius à Ferdinando Imperatore argenteam machinam *Solimanno* Turcarum Imperatori tranſmiſſam fuiſſe, in quâ non horarum modò ſpatia, ſed errantium etiàm ſiderum, ſive Planetarum motus, menſtruique Solis & Lunæ coitus exactiſſimâ ratione monſtrabantur, intùs ſcilicet diſpoſitis rotis, certiſque ponderibus admirabili momento, vel in multum ævum minutiſſimas temporum menſuras diſpenſantibus: quin inter celeres, tardoſque orbes in tàm vario & inæquali polorum ordine audaci quadam ſupremi motoris æmulatione conjuncta congruerent, & â peritiſſimis Aſtronomis excogitata, perfectaque *Maximiliani* Cæſaris fuiſſe dicebantur.

Argentea machina Maximiliani Planetarum motus exhibens.

4. Verbis liberior, & ſcribendi licentiâ audacior, quàm opere efficacior fuiſſe putandus eſt *Cornelius Drebellius* in quadam epiſtolâ ad Regem Angliæ datâ, quâ inauditi artificii ſphæram â ſe inventam Regi proponit his verbis: *Ego ut certum faciam, me cognitam habere primi mobilis naturam & cauſam; poſſum conſtruere globum perpetuò ſecundùm curſum ætheris ſingulis 24. horis ſemel circumrotabilem, aut totiès ampliùs, quotiès mihi viſum fuerit, ità ut mille annis ne ſemel fallat, oſtendentem nobis annos, menſes, dies, horas, curſum Solis, Lunæ, omniumque Planetarum, & Stellarum, quarum motus hominibus notus.* Verùm *Kircherus loc. ſupra cit.* Phantaſticum globum hunc eſſe ſcribit, nec niſi in ſolâ Phantaſia circumactum iri dicit. Plura circà ſphæræ Archimedææ ſuprà memoratæ conſtructionem vide apud eundem *Kircherum loco indicato.*

Sphæra phantaſtica inauditi artificii.

5. Suppoſitâ rationabili hypotheſi circà deſignatas ſingulorum Planetarum diſtantias, computant quidam annos & dies, quibus Eques validus continuo curſu poſſit quemvis globum Planetarium attingere. Ità nonnemo ſupputavit tempus illud hoc modo. Poſito, quod Eques aliquis ſingulis diebus conficeret 60. milliaria italica, ſivè 15. Germanica: Determinat deindè tempus acceſſûs ad ſingulos globos ità. Globum Lunæ attingeret poſt 5. annos, & 2. menſes. Ad Mercurium perveniret poſt 10 Annos, & ultrà. Ad Venerem requirerentur anni 26. ad Solem anni 169, & 3. menſes: ad Martis globum 184, & 5 menſes. Ad Jovis corpus Anni 1291. menſes 2, & quid ultrà. Ad Saturnum 20065, anni, 11. menſes. Ad Firmamentum denique 27542. anni, 6. menſes & quid ampliùs. *Baro de naturæ miraculis, areâ I. §. 1.* Verùm alii aſſumptâ aliâ hypotheſi longè majus tempus evincunt: Undè quot hypotheſes formari poſſunt juxtà diſtantias definitas, totiès etiàm tempus illud variari, & aliud definiri poteſt. Veriſſimum autem hoc eſt, quod anima Juſti omnes illos globos tranſcendere, & ultrà firmamentum ad cœlum Empyreum pertingere poſſit momento temporis.

6. Id quod rarò accidit, meritò admiramur. Inter hujuſmodi admiranda, prout & *D. Simon Schultzius* Collegio Curio-

Conſpectus omnium Planetarum [illegible]

ſorum

ſorum An. 3. *Obſerv.* 87. *Decur.* 1. oculatus teſtis communicavit, hoc eſt, quod Anno 1649. *Lugduni* Batavorum, D. *Samuel Carolus Kochelius*, præſentibus D. D. *Nicolao Witte Medicinæ Doctori*, *Joſepho Securio Moravienſi*, *Joanni de Bois Gallico Prædicatori Lugdunenſi*, & pluribus aliis in Obſervatorio Academico intrà unum tempus ſimul oſtenderit omnes Planetas ſuprà Horizontem conſpicuos. Saturnus, Jupiter, & Mars fuerunt tunc in Conjunctione cum Lunâ circà ſeſqui octavam horam veſperi, ubi & Luna, Venus, & Mercurius cum Sole in occaſu erant, quod certò rarò contingere ſolet.

Poſitus Planetarum eo tempore, quo Roma ædificari cœpit.

7. Romam Urbem orbis Dominam, & Principem ſcribit *Solinus cap.* 2. ædificari cœptam die 21. Aprilis inter ſecundam & tertiam juxtà Obſervationem inſignis Aſtrologi *Taruntii*: Poſitus autem Planetarum talis fuit: Jupiter Piſcium ſignum occupavit: Saturnus, Mars, Venus, & Mercurius in Scorpione fuerunt; Sol verò Planetarum princeps in Tauro, & Luna in Librâ: In principio ſeptimæ Olympiadis Anno poſt excidium 433, quem annum à condito Mundo fuiſſe 3220, affirmant *Bucholcerus & Cransbemius.*

8. Ridiculum eſt, quod olim Platonici quidam, referente *Kirchero in Oedipo Ægypt. Tom.* 2. *part. alt. claſs.* 12. *cap.* 8. crediderunt, animas ſcilicet in qualibet ſphærâ Planetariâ ad certum tempus vitam agere juxtà rationem ipſis convenientem à ſingulis propria vehicula ſortitas, ac tandem poſt multa ſæcula ad Elementarem ſphæram deſcendere, atquè in igne quidem, & äëre dæmoniacam, in terrâ humanam, brutalemque vitam agere, ſimilibusque tandem revolutionum radibus ad ſupremas Deorum choreas reverti. Sed hæc impia ſunt, & orthodoxæ fidei omninò adverſa: Undè leviter tantùm commemoranda.

Cometæ Planetis in colore reſpondentes.

9. Aſtronomorum vetuſtiores Aſſyrii, Ægyptii, Arabes, Punici, Saraceni, & Mauri ſoliti ſunt Cometas ſecundùm diverſos colores, & quidem Planetarum diſtinguere, prout docet *Mizaldus* ex antiquiſſimis rerum cœleſtium ſcriptoribus peregrinis & barbaris, ac ex ipſo *Prætorius in tab. Aſtroſcop.* Saturninus Cometa eſt coloris fuſci & plumbei obſcuram nigricantem edens flammam, & lividum crinem oſtentans, qui à Punicis & Saracenis *Niger* vocatur. Jovialis candore utcunque purpuraſcente eſt inſignitus, quem *Columnam & Tenaculum* Priſci nominârunt. Martialis eſt rutilans, & planè igneus: *Lancea, Pertica*, ſeu *Veru* Mauris Aſtronomis dictus. Solaris Cometa, ut Aſſyrii volunt, ignes in orbem ſpargit, & aureum præfefert colorem; ab inſigni luce *Roſa* dictus, qui vultum humanum, brevique caudâ quandoque exhibuiſſe, flammam quaſi purpuream, aureamvè oſtentaſſe viſus eſt. Venereus Argenteus, & albicans eſt, ab Antiquis *Aurora*, ſeu *Stella matutina* nuncupatus. Qualem ſæpa[illegible] dicunt, qui paulò antequam *Cordras* Perſarum Rex Hieroſolymam diripuiſſet, aliquamdiu exarſit. Mercurialis quadantenus cœruleus, aut potiùs verſicolor caudam habens oblongam, & crinem vagum, Saracenis Aſtronomis Dominus Aſconæ dictus. Lunaris albedine, claritatéque perindè atquè Luna inſignis, & crines retrò fundens Aſtronomis Arabibus dictus *Miles.* Verum plura de Cometis vide infra.

Septem Terræ climata Planetis ſubdita.

10. Placet nonnullis ſeptem Orbis terreſtris climata ſeptem Planetis ità ſubjicere. Primum, inquiunt, Clima *Dia-Meroes* per Nabathæam tranſiens gubernatur à Saturno, ubi homines à complexione nigriores, ut Æthiopes, vel lividiores, ut Americani reperiuntur; qui etiam propter Saturni juxtà Æquinoctialem circulum dominium rudes & barbari ſunt, brutalem aſpectum habent, & carnes humanas more beſtiarum, etiàm crudas devorare ſolent. In ſecundo Climate *Dia Senes* dicto, quod Ægyptum per medium dividit, Jupiter ſuum vendicat Imperium: Undè fit, ut Ægyptii religione, ſacrisque Deorum ritibus naturali quaſi inſtinctu ſe polluerint, & oraculorum futurorum ſortes ediderint, hominesque illius paralleli, ut plurimùm ſapientes, graves, magnanimi, honeſti, juſti, dulcis ſermonis, & ſemper valdè religioſi ſint inventi. Tertium Clima *Dia-Alexandrias* nuncupatum, radio ſuo penetrans per ſanctam Terram Martis regimini dedicatur, quod etiam declarant nobis iſtius plagæ eventus exitiales ab Origine producti: Cùm in omni ætate circà illum mundi parallelum nihil præter bellum, ſeditiones, multiplicem Civitatis illius ſanctæ ruinam, & aſſiduam in hunc usquè diem captivitatem bello & viribus exactam deprehendamus. In quarto Climate *Dia Rhodos* nuncupato per medium Græciæ extenſo imperium & ſceptrum tenet Apollo, ac Soli ſubeſſe ſtatuitur. Quinto *Dia Romas* Italia, & Sabaudia ſubjiciuntur: Cui etiam Venus præeſſe cenſetur. Sextum Clima Mercurio conſecratur: Undè illius incolæ inconſtantes, mutabiles, ſcientiæ amantes, ac veloces eſſe ſolent. Septimum Clima tandem Lunæ attributum *Dia Boryſtenes* nominatum per Germaniam, Belgium, & Angliam tranſit, ubi incolæ potationi & commeſſationi, piſcationi, ac navalibus operibus multùm indulgere ſolent.

Septem principalia viſcera in homine reſpondent ſeptem Planetis.

11. Veteres Philoſophi haud malè dixiſſe cenſendi ſunt, animas noſtras partem eſſe Cœli: cum tota humani corporis ſtructura ità ſit ſeptem Stellis errantibus conformis, & analoga, ut ſimiles ferè operationes hæc in corpore noſtro cum Planetarum in Cœlis natura ſortiatur. Hinc *Paracelſo* Planetæ Microcoſmi ſeptem præcipua viſcera dicuntur: Cor ſcilicet, cerebrum, pulmo, hepar, fel, lien & renes. Cor ſiquidem vitalium ſpirituum author Soli cœleſti, in quo vivificus procedit calor, æquiparatur. Cerebrum Lunæ conformatur, quia ad ipſius creſcen-

Digitized by Google

centiam augetur, & minuitur, humidamque Lunæ naturam imitatur. Hepar ſanguinis officina eſt, in quo cùm vita conſiſtat, ſanguineo & vitali Planetę Jovi ſimile perhibetur. Renes, qui generationi deputati membris vires largiuntur, Veneri prolifico Planetæ æquiparantur. Splen & fel duobus maleficis Planetis Saturno & Marti reſpondent eâ ratione, ut Splen atræ bilis receptaculum Saturno melancholici humoris Præſidi: Fel autem Choleræ domicilium Marti Cholerico & Iracundo Planetæ aſſimiletur. Pulmo tandem, qui mutabilis illius & celeris Mercurii vicem obtinens perpetuâ agitatione in corpore noſtro movetur, äëremque, & ſpiritum ſuo motu attrahens cordis refocillationi impertit: Haud aliter quàm Mercurius in Cœlo ventoſus, & äëreus Planeta cenſetur, Solique per omnia obſequioſus. Plura alia de Planetis dabimus infrà in *disquiſ. Aſtrocriticâ.*

CAPUT XII.

De Stellis fixis, & Sideribus Firmamenti notabilia ſcienda.

Etymon vocabuli Stellæ vel Sideris.

STellæ ſic dictæ cenſentur Latinis à ſtando, quod ſtare videantur, vel Græcis ἀπὸ τοῦ ςίλλειν, quod radios emmittant. Aliàs Sidera *à Sidendo*, quod vel ſubſidant, id eſt, occidant; vel quod eidem ferè ſemper loco inſidant. Licet autem duo iſta vocabula pro iisdem vulgò ſumantur, Aſtronomi tamen frequenter diſtinguunt, ſtellamque dicunt corpus unicum cœleſte, ut eſt e. g. Cor Leonis, Oculus Tauri, vel ſimile: Sidus verò idem eſt ac Aſtrum plures Stellas in unam imaginem reductas continens, ut Leo, Taurus, Urſa, &c. Fixæ porrò dicuntur non ideò, quod omni prorſus motu carentes quaſi infixæ ſint Cœlo, ſed reſpectivè, quod eandem inter ſe à primâ creatione diſtantiam, ordinemque ſervantes tardiſſimè moveantur, ideòque, immotæ quaſi ſtare videantur. Undè etiam, quià non ità vario, vagoque motu, ſicut Planetæ moventur, *inerrantes* appellantur. Sed de his nunc alia quædam ſcitu digniora proferamus.

Obſervationes & Regulæ Aſtronomicæ de Stellis fixis.

Stellarum fixarum ſtructura.

1. Omnes Stellæ fixæ ſunt corpora globoſa & ſphærica, prout reliqua mundana corpora, non tamen perfectè & mathematicè; ſubſtantiâ verò & naturâ ignea, propriâque luce fulgentia inſtar Solis, atque ità Solaris naturæ, nec alieno mutuatitio lumine coruſca, ſed proprium quævis à ſe fulgorem, igneumque emittunt ſplendorem. Hinc probabile videtur nonnemini, quod ſi Stella fixa in eâdem diſtantiâ cum Sole à terris verſaretur, aut Sol à terris ad Stellas removeretur, aut etiàm ſi Sol retentâ eâdem diſtantiâ divideretur in partes, quæ ſub æquali angulo, ac Stellæ (nempè ſub angulo aliquot ſecundorum) ſpectarentur, probabile, inquam videtur, quod Sol in tali caſu non magis luceret, quàm modò Stellæ fixæ.

Scintillatio Stellarum.

2. Fixæ Stellæ omnes lumen habere ſolent tremulum & inconſtans, quo etiam à plerisque Planetis perfacilè diſcernuntur: Omnes enim ferè ſcintillant, lumenque ſuum hinc indè vibrant, ac turbulento äëre plurimùm, tranquillo languidiùs. Scintillationis hujus cauſæ, etſi ab Authoribus variæ afferantur: probabile tamen magis videtur, hanc ſcintillationem oriri à circumvolutione Stellarum circa proprium axem, ex quâ fit, ut alias atque alias partes anguloſas ad viſum obvertant. Neque etiam reijciendus eſt motus irrequietus vaporum in Atmoſphærâ terreſtri, per quos conſpiciuntur: Undè etiam reddi poteſt ratio, cur propè Horizontem major ſit ſcintillatio, quàm in majori aliquâ altitudine ſupra Horizontem. Sic etiam inauratæ & fulgentes cruces, aut vexilla in turribus, & ædibus altioribus, cùm per vaporoſum & turbidum äërem à longinquo aſpiciuntur, ſcintillare, ac lumen ſuum hinc indè vibrare, ac criſpare videntur, quod haud aliundè, quàm ab irrequieto motu äëris intermedii vaporoſi provenire ſolet.

3. Color fixarum Stellarum varius eſt, è quo etiam earum natura colligi ab Aſtronomis ſolet, illumque ocularis inſpectio rectiùs monſtrat, quàm operoſa deſcriptio. Dividitur earum color cum naturâ pro ratione & numero Planetarum, quià dùm earum quædam colorem alicuius, vel plurium Planetarum æmulantur, & perſpicuè exhibent, etiàm naturam participare creduntur. Undè aliquæ dicuntur Saturninæ, aliæ Joviales, aliæ Martiales, &c. Saturninæ ſunt livescentes plumbeum colorem exhibentes, minusque lucidæ: Joviales ſunt claræ, & candido lucent fulgore: Martiales Marti accenſentur, apparentque ferrugineæ, quæque rubent & fuſcę ſunt: Solares flavæ medio quodam modo rubent, & valdè ſplendent: Venereæ ſunt buxeæ, ſeu buxeo ſplendore clarescunt. Mercuriales ſunt cineritiæ, ſeu cintereâ luce ſplendidæ; Lunares autem palleſcunt, ſunt pallescentis, hebetisque luminis. Additur his octava claſſis earum, quæ plurium Planetarum naturam imitantes, ex binis quaſi commixtum colorem habent. [illegible]

4. Magnitudo fixarum diſtribuitur in 6. claſſes, ſeu Ordines & gradus; indeque Magnitudinis diversitas

Primæ,

primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, quintæ & ſextæ magnitudinis dicuntur. Primæ magnitudinis, ſeu dignitatis ſunt, quæ quantitate, ac copiâ luminis reliquas omnes vincunt, numeranturque 15, quæ hiſce etiam verſiculis comprehenſæ ſunt.

Prima Luce Canis major præfulget in Auſtro,
Mox humerus dexter, pes lævus Orionis: inde
Eſt Oculus Tauri, ſupraque coruſca Capella:
Hinc Lyra, & Arcturus, cor Scorpii, Ariſta puellæ:
Anteit cor Hydræ, ſic cor & cauda Leonis
Aſt infra Fomahand lucet Canobus, Acanar.

Secunda magnitudo vendicat ſtellas 45. *Bayerus* numerat 69; *Keplerus* 58. Tertia 208 vel 218. Quarta 474 vel 494. Quinta 217 vel 354. Sexta 490 vel 240. His non immeritò ſeptima claſſis additur illarum, quæ obſcuræ dicuntur, & nebuloſæ, nihilque ſunt aliud (teſte novo perſpicillo) quàm cœtus duarum, trium, aut quatuor ſtellularum clariſſimarum in arctiſſimo ſpatio collocatarum. Pauciſſimæ ſunt vixque conſpicuæ: numerantur tamen communiter 14.

Numerus Stellarum.

5. De Numero Stellarum non eſt, quod quis quærat, quia ille ferè videtur eſſe innumerus, etſi non infinitus. Plures enim nudo oculo comparent acuto, quàm debili, plures inſuper armato vitris, & lentibus per teleſcopium, quàm acutiſſimo oculo libero inarmato: Plures etiam pro temporis annui Hyemalis aptitudine, aëriſque intermedii conſtitutione, ut ità ritè certus numerus deprehendi non poſſit. Inſpici tamen poterit tabella ſequens.

Stellæ		*Ptolemæus*	*Grinberger.*	*Bayerus.*	*Keplerus.*
Magnitudinis	1	15.	15.	17.	15.
	2	45.	55.	63.	58.
	3	208.	201.	196.	218.
	4	474.	456.	415.	494.
	5	217.	304.	348.	354.
	6	49.	186.	341.	240.
Obſcuræ & nebuloſæ		14.	8.	3.	13.
Sparſiles -		0.	0.	326.	0.
Summa		1022.	1225.	1709.	1392.

P. Ricciolus lib. 6. Almag. cap. 6. num. 5. putat, [illegible] Stellas eſſe ultrà vicies centena mil[illegible], nihil inopinabile aſſerere.

Quis motus Stellarum.

[illegible] Motus Stellarum fixarum duplex [illegible] Primus quidem communis omnium [illegible] incurrit, quo ſingulæ ſcilicet ab ortu in occaſum intrà 24. horas Cœlum pervolvuntur; eſtque hic motus verus, realis, circularis, ac in ſe rediens, ut ſenſus judicat, non tamen perfectè circularis, [illegible]raliter ſphæricus, quia Stellæ non [illegible] ſemper ex eodem puncto Horizontis; nec in eodem occidunt, nec ſemper habent eandem altitudinem meridianam, licèt inſenſibiliter in parvo tempore; longiori tamen temporis tractu (ut ex ſolertiſſimorum Aſtronomorum obſervationibus conſtat) ſenſibilter.

Motus ſecundus & proprius earum.

7. Motus ſecundus & proprius Stellarum [illegible], eſt ab occaſu per meridiem in ortum, [illegible]que per mediam noctem denuò in occaſum. Notàrunt enim peritiſſimi Aſtronomi diſtantias Stellarum fixarum à punctis ſolſtitialibus, & Æquinoctialibus Cœli ſtellati non manere ſemper eaſdem, ſed creſcere & augeri ſecundùm [illegible]ſionem ſignorum Zodiaci ejusdem [illegible], quæ initium ſumunt à puncto Æquinoctii Verni: hoc eſt verſus Orientales partes progrediendo, ità ut pluzimæ Stellæ; quæ aliquo tempore fuerunt puncta ſolſtitialia, & æquinoctialia, nunc reperiantur poſt ipſa: aliæ verò, quæ ab ipſis verſus Occidentales partes remotæ erant, propiùs ad illa acceſſerint. Hic motus, qui tardiſſimus eſt, vocatur motus in longitudinem, initio ſumpto â puncto Æquinoctiali Verno, & in conſequentia ſignorum Zodiaci ſigniferi; nec eſt realis, ſed apparens tantùm propter retardationem, eoquòd non omnes Stellæ motu ſuo ab Oriente in Occidentem ſimul integrum circulum perficiant, ſed quando Sol v. g. ſuum jam perfecit, Luna nondum perfecit ſuum, ideòque retrogredi nobis apparet ab Occidente in Orientem.

Duo Zodiaci.

8. Propter hunc proprium motum Stellarum Aſtronomi ſtatuunt duos Zodiacos in Cœlo ſtellato: Unum ſcilicet ſigniferum, ſeu intelligibilem 12. ſignorum inchoatum â puncto verò Æquinoctii Verni: alterum viſibilem 12. Aſteriſmorum inchoatum â prima Stella Aſteriſmi Arietis. Undè ſignum primi mobilis ſivè in Zodiaco intelligibili eſt duodecima pars Eclipticæ facto initio ab interſectione Æquatoris, & Zodiaci: Signa verò firmamenti ſunt certæ configurationes Stellarum certo, & determinato earum numero conſtantes.

Proceſſio Stellarum.

9. Hæ configurationes, & conſtellationes Zodiaci viſibilis cum ſignis primi mobi-

Digitized by Google

mobilis olim conveniebant, ità ut Lucida Arietis, quæ in cornu poſita inveniretur in circulo per polos Eclipticæ & Zodiaci tranſeunte: decurſu verò temporis conſtellationes Firmamenti in Ortum proceſſerunt ſcilicet in conſequentia ſignorum primi mobilis, ità ut Lucida ejuſdem Arietis nunc per unum circitèr ſignum profecta ſit, inveniaturque in Tauro primi mobilis. Hinc verum eſt dicere Arietem eſſe in Tauro, & Taurum in Geminis: Hoc eſt Arietem ut conſtellationem eſſe in Tauro, ut ſigno primi mobilis, ſeu in parte duodecimâ Eclipticæ, quæ dicitur Taurus facto initio à ſectione vernâ. Propter hunc motum ajunt nonnuli Aſtronomi, Æquinoctia præcedere, ſeu repedare in præcedentia Zodiaci, quod intelligendum eſt de Zodiaco Aſteriſmorum: nam non ſunt ampliùs juxta primam ſtellam Aſteriſmi, ut olim, ſed aliquot gradibus antè.

Quomodò fiat motus proprius Stellarum.

10. Prædictus motus proprius Stellarum ab Occidente in Orientem, non fit ſuper axem, & polos mundi, nec per circulos Æquatori parallelos, ſed polos Zodiaci, & per circulos Eclipticæ parallelos, vel per alios polos, & circulos. Stellæ enim fixæ non ſemper in iiſdem locis ortæ ſunt, in quibus nunc oriuntur reſpectu ejuſdem Horizontis, nec altitudines meridianæ nunc ſunt eædem cum antiquis, nec declinationes ipſarum ab Æquinoctiali circulo; ſed hæc omnia ſunt mutata, intrà tamen limites obliquitatis Eclipticæ, â qua eandem ſemper tamen ſervant diſtantiam tam verſus Boream, quàm verſùs Auſtrum, omneſque deſcribunt circulos ipſi Eclipticæ parallelos motu ab Occidente in Orientem. Atquè hujus motus, qui non tam repedationis, quàm retardationis motus eſt, cauſa eſt motus diurnus ſpiralis, & non perfectè in ſe rediens.

11. Stellæ, quò magis ab Æquatore verſus alterutrum polum declinant, eò minore ambitu circumferuntur, & circum polos tardius rotantur. Quo enim magis à centro diſtat circumferentia, eò major eſt, inque motu velocior, & contrà.

12. Juxtà P. *Riccioli* doctrinam Motus annuus benè admittitur ſecundorum 50. Undè uni gradui abſolvendo competunt anni 72. Sed hæc tabula. Motus annuus Stellarum.

Anni	G.	M.	S.	Anni	G.	M.	S.	Anni	G.	M.	S.	Anni	G.	M.	S.
1	0.	0.	50.	20.	0.	16.	40.	200.	2.	46.	40.	2000	27.	46.	40.
2	0.	1.	40.	30.	0.	25.	0.	300.	4.	10.	0.	3000	41.	40.	0.
3	0.	2.	30.	40.	0.	33.	20.	400.	5.	33.	20.	4000	58.	33.	20.
4	0.	3.	20.	50.	0.	41.	50.	500.	6.	56.	40.	5000	72.	26.	40.
5	0.	4.	10.	60.	0.	50.	10.	600.	8.	20.	0.	6000	86.	20.	0.
6	0.	5.	0.	70.	0.	58.	20.	700.	9.	43.	20.	7000	100.	13.	20.
7	0.	5.	50.	72.	1.	0.	0.	800.	11.	6.	40.	8000	114.	6.	40.
8	0.	6.	40.	80.	1.	6.	40.	900.	12.	30.	0.	9000	128.	0.	0.
9	0.	7.	30.	90.	1.	15.	0.	1000.	13.	53.	20	100000	241.	53.	20.
10	0.	8.	20.	100.	1.	23.	20.								

13. Ex compertis hactenùs optimorum Aſtronomorum obſervationibus optimè ſtatuitur Stellarum latitudines immutabiles eſſe, atque adeò motum ſtellarum in longitudinem ſuprà polos Eclipticæ 23. Grad. cum dimidio à Polis mundi diſtantes peragi.

Quantitas anni ſiderei.

14. Quantitas anni ſiderei, ſivè tempus, quo Sol conjunctus in eodem circulo horario cum aliquâ Stellâ ad eundem regreditur, ſeu rurſus cum eâ in eodem circulo longitudinis invenitur, cenſetur eſſe dierum 365, horar. 6. min. 8. ſec. 57.

Aſcenſiones rectæ Stellarum.

15. Stellarum inter polares circulos Eclipticos poſitarum Aſcenſiones rectæ reciproco motu moventur. Undè licet longitudines earum ſemper creſcant; aſcenſiones tamen non ità, ſed etiam decreſcunt, atque alterno motu moventur, hoc eſt, in conſequentia, deindè in antecedentia. Hinc fit, ut quò minor ſit parallelus Eclipticæ, in quo verſatur Stella, eò minor ſit ille motus reciprocus. Maximus erit, ſi ſtella vertetur in circulo polari Ecliptico, hoc eſt, ſi habuerit latitudinem 66 Grad. cum dimidio. Ejus enim aſcenſio rectâ hinc indè excurret usquè ad quadrantem proximè. Hoc eſt, Stella in polo verſabitur, & tunc ceſſabit aſcenſio recta, & toto Semicirculo mutabitur, ſivè à Capricorno ad Arietem procedet, & ſtatim invenietur in polo, tum ad libram excurret non tranſeundo per medium, ubi enim polum relinquet, in Librâ invenietur.

16. In Stellis à polo Zodiaci remotioribus æqualibus arcubus reſpondent aſcenſiones rectæ inæquales & quò major fuerit latitudo, eò major erit inæqualitas. Undè fit, ut motus Aſcenſionum rectarum modò ſit velox, modò tardus, quamvis motus longitudinis, è quo pendet, ſit uniformis. Sic advertitur in Stellis fixis borealibus, hunc motum eſſe tardum circà Capricornum, velocem circà Cancrum.

Stellarum acceſſus & receſſus à Polo.

17. Cum latitudines Stellarum maneant ſemper eædem, declinationes autem continuò mutentur; fit ut Stellæ fixæ nonnunquàm accedant ad polum mundi; nonnunquàm recedant. Quare ut pro eo acceſſu & receſſu regula aliqua ſtatuatur; dicendum; quod quæcunque Stella accedit ad polum Arcticum, quantum poterit, cum ejus longitudo ſit ſignorum 3, hoc eſt, in ſigno Cancri intelligibilis Zodiaci ſigniferi; recedet etiam ab eodem quantum poterit, dùm ſecundùm longitudinem verſabitur,

ſabitur in Capricorno. Igitur dum Stellæ alicujus longitudo eſt ſignorum 3. erit maximè vicina Polo Boreo: Et quandò erit ſignorum 9, erit maximè remota ab eodem Polo. Et cum diſtantia à Polo Boreo ad reliquum ſemicirculum ſit diſtantia à Polo Auſtrali; eadem Stella remotiſſima erit à Polo Auſtrali, dùm ejus longitudo erit ſignorum 3, & maximè vicina, cum erit ſignorum 9. Undè fit ut Stella, cujus latitudo eſt Grad. 66½. tranſeat per polum mundi aliquandò, & maxima ab eo diſtantia fiat Grad. 47. Differentia etiam quæ eſt inter latitudinem Stellæ, & arcum 66½. erit ſemper minima, quam poteſt habere Stella à Polo. Hinc clarè innoteſcit, verum eſſe Stellas polares, & hanc quam vulgò Stellam polarem, ſivè Cynoſuram dicunt, ultimam ſcilicet in cauda Urſæ minoris, fore aliquandò ab eo remotiſſimam, aliaſque huic officio ſucceſſuras. Nam latitudo Cynoſuræ cum ſit Grad. 66. min. 23, erit ejus minima diſtantia minut. 7, quod ex Supputatione *Riccioli* accidet ad Annum 2103. & poſt annos 12960. rurſùs maximam habebit diſtantiam Grad. 47, min. 7. Anno 1641. completo diſtabat à polo Grad. 2. minut. 37, ſec. 30. Anno 1643. completo Gr. 2. min. 36. *Sec.* 50. Quare ſingulis annis hoc ævo accedit minutis ſecundis 20. Undè ad An. 1680. diſtabat à Polo Gr. 2. min. 24. ſec. 30. Ad Annum 1690. propiùs acceſſit, ſcilicet Gr. 2. min. 22. ſec. 10. Ad Annum 1700. accedet Grad 2. min. 18. ſec. 50.

18. Si declinatio alicujus Stellæ borealis major fuerit complemento Elevationis Poli, Stella ſemper conſpicua eſt in tali Horizonte ad Boram. Si fuerit Auſtralis, & ejus declinatio pariter major complemento Elevationis Poli, non aſcendet ſuprà eundem Horizontem. Si verò fuerit ejus declinatio minor tali complemento, ejus parallelus Horizontem ſecabit, eritque aliquandò ſuprà, aliquandò infrà Horizontem, adeoque orietur, & occidet. *Declinatio Stellarum.*

19. Altitudo Firmamenti, ſivè diſtantia Stellarum fixarum à Terrâ tanta eſt, ut ad eam diameter Terræ nullam ſenſibilem habeat rationem: Meris etiam tantùm conjecturis, atque arbitrio hypotheſium intrà probabilitatis ſolùm terminos nitantur, quotquot fixarum diſtantias determinant. Hinc tanta Authorum diſcrepantia, ut quocum meliùs ſentias, difficulter eligas. Ex *Tychonis* arbitrio fixarum Stellarum *Altitudo, & diſtantia Stellarum.*

Diſtantia maxima cenſetur eſſe { Semidiametrorum Terræ 14000. / Milliaria German. 12040000.

Integra Diameter. { Semidiamet. Terræ 28000. / Milliar. Germanic. 24080000.

Circumferentia ſeu ambitus { Semidiam. Terræ 88000. / Milliar. German. 75680000.

Quantitas unius Gradûs in iſtâ ſphæra { Semidiam. Terræ 244. / Milliar. German. 209840.

Minimæ earum diſtantiæ idem *Tycho* attribuit Semidiametros Terræ 13000; *Albategnius* 19000; *Maurolycus* 20077; *Magninus* 20110; *Alfraganus* 20220; *Clavius* [illegible]; *Ricciolus* ex uno indagandi modo [illegible], ex alio 210000; *Bettinus* 2290; *Riccioli* [illegible]0000. *Copernicani* diſtantiam illam in immenſum ferè augent. *Galilæus* Semidiametros Terræ tribuit 13046400. *Keplerus* [illegible] 7007. *Lansbergius* 41958000. Diſtantia igitur à Sole erit adhuc major. An autem fixæ omnes in firmamento hærentes æqualiter, eodemque interſtitio ſuprà Terram attollantur, ità ut earum centra in eâdem ſuperficie ſphæricâ conſiſtant; an verò aliæ aliis profundiùs in cœlum aſcendant, & datâ ſpatii alicujus libertate [illegible], nec ſatis liquet, nec utrum ſtatuas, impedit; Mihi tamen ultimum videtur probabilius.

20. Velocitas motûs Stellarum fixarum ex *Tychonis* calculo, dum Æquatorem, aut ipſum propè procurrunt, talis aſſeritur. *Velocitas motûs in Stellis.*

Stella in Æquatore ſingulis diebus percurrit milliar. Germ. 75680000.
- - - - Horæ ſpatio Milliar. Ger. 3153330.
uno horæ minuto, aut ſexageſimâ ejus parte Milliar. Germ. 52555.
Singulis ſcrupulis ſecundis Milliar. German. 876.

At conſtituta Firmamenti Semidiametro, ut habet *Ricciolus* 100000, ſi fiat ut 113, ad 355. ita diameter Firmamenti 200000. ad quartum, eveniet ambitus Firmamenti ſemidiametrorum Terræ 628318. Eſt autem Semidiameter Terræ milliarium 3437. quorum gradus continet 60, quarè totus ambitus Firmamenti erit milliarum 2,159, 528, 966. quem Stella ſub Æquatore poſita intrà 24. horas percurrit. Si hic ambitus dividatur per 24, eveniet motus unius horæ 8, 998, 037. Si rurſùs hic numerus dividatur per 60; provenient milliaria 149967. Si iterùm dividatur & hic per 60, habebis intrà minutum ſecundum, ſeu duas vibrationes arteriæ

P 2 ſtellas

ſtellas in Æquatore poſitas conficere milliaria 24993. ità *De Chales*.

Diametri apparentes Stellarum.

21. Diametros apparentes fixarum determinare ſatis difficile hactenus & operoſum fuit; qualiſcunque enim modus ad eas inveniendas adhibetur, errore haud vacat, adeò ut uno aliquo tempore de earum determinatione nihil diverſo quid ambiguum, omni vix aliquid probabile deduci queat. *P. Ricciolus* diametros apparentes ſequentium Stellarum ità tradit. *Syrii* Secund. 18. Aldebaran Secund. 15, Tert. 24, Quart. 1. *Spicæ Virginis* Secund. 15, Tert. 5. Quart. 1. Caudæ Leonis Secund. 12, Tert. 30 Quart. 1. Stellæ polaris Secund. 7. Tert. 54. Quart. 2. Undè facilè factâ computatione inveniri poterit; diametrum Syrii continere 8½ Semidiam. Terræ, adeóque continere Terras 80: Pariter Stellæ polaris ſecundæ magnitudinis diametrum eſſe Semidiam. Terræ ferè 4. Undè erit ea Terræ ferè octupla. Sed placet hìc ſubjicere Tabellam dimenſiones ſtellarum fixarum ex earum diametris juxtà *Tychonis* ſententiam ſuppoſitâ Stellarum fixarum altitudine, ſivè diſtantiâ à Terrâ Semid. Terræ 14000, milliarum autem German. 12040000.

Stellæ fixæ	1. Magnit.	2. Magnit.	3. Magnit.	4. *Magnit.*	5. *Magnit.*	6. *Magnit.*
Diameter viſibilis ſivè apparens in cœlo.	Min. Sec. 1. 0.	Min. Sec. 1. 30.	Min. Sec. 1. 5.	*Min.* Sec. 0. 45	*Min.* Sec. 0. 30.	*Min.* Sec. 0. 20.
Vera diameter, ſeu magnitudo ejus in Semidiam. Terræ.	4.	3.	2. ½	1. ¹	1. ferè	1 ½
Vera diameter in milliarib. German.	6880.	5256.	3822.	2580.	1755.	1173.
Proportio diametrorum ad Terræ diametrum.	*ut 52 ad 13*	*ut 55 ad 18*	*ut 20 ad 9*	*ut 3 ad 2*	*ut 50 ad 49*	*ut 15 ad 22*
Corpulentia reſpectu Terræ major.	68 *vicibus*	28 *ſemis.*	11 *vicibus*	3 *& dimid.*	1 *pauló plus.*	3 *minor.*
Eadem ex Veteribus major.	105. *vicibus.*	90 *vicibus*	72 *vicibus*	54 *vicibus*	36 *vicibus*	16 *vicibus.*
Juxtà Clavium ſuperant Terram.	107 *vicibus.*	90 *vicibus*	72 *vicibus*	55 *vicibus*	36 *vicibus*	18 *vicibus.*

CAPUT

CAPUT XIII.

De Numero, ordine, & nomenclatura Conſtellationum, in quas Stellæ fixæ ſunt diſtributæ; Et de Stellis Earundem inſignioribus notabilia ſcienda.

Conſtellationes, quę & Aſtra, Sidera, Aſteriſmi, Formæ, Imagines, figuræ & configurationes cœleſtes, nec non & ſigna ſtellata dicuntur nihil aliud ſunt, quam certus numerus, ac multitudo Stellarum certam firmamenti partem poſitu ſuo circumſcribentium, rei alicujus imaginem referens, ut eò mẹliùs ſingulæ dignoſci queant: Vel ſunt ſpatium cœli certam magnitudinem & figuram ex ſitu vicinarum ſtellarum accipiens. Quę vero harum conſtellationum numerum, ordinem & nomenclaturam unà cum inſignioribus ſtellis ſpecialiter in quavis conſtellatione repertis concernunt, jam ſubjicimus.

§. I.

De Stellis fixis quædam in genere.

Numerus Conſtellationum. 1. Cum Stellæ fixæ per immenſum Cœli ſpatium diffundantur & velut arenę in littore maris, ſicut innuit Scriptura, ob multitudinem numerari nequeant, placuit Aſtronomis illas in certas cohortes ſeu conſtellationes redigere, iisque, ut ita melius diſcerni, & à ſe invicem dignoſci queant, quasdam imagines, ſive ſigna affingere. Harum autem imaginum ſive conſtellationum diverſum ponunt numerum. *Beda* enumerat 43, *Grrmanicus Cæſar* Arati interpres 44, *Vitruvius* 45, *Marſilius*, *Hyginus*, *Apianus*, *Tycho*, *Lansbergius* 36. *Martianus Capella* 47, *Ptolemæus*, *Alphonſus*, *Copernicus*, *Junctinus*, *Clavius* & alii 48, *Grinbergerus* 50, *Proclus* 52, *Bayerus* 60, *Keplerus* & Recentiores 61.

Con- 2. Conſtellationum in Cœlo talis imprimis eſt ordo, ut aliquæ ſint in Zodiaco, aliæ extrà Zodiacum; & hæ vel recedunt in Septentrionem, vel in Meridiem: quæ extrà Zodiacum in Septentrionem recedunt, vocantur Boreales; quæ in Meridiem, Auſtrales. Iſtarum omnium numerum, & ordinem ſequentes Verſiculi breviter exhibent, ut memoriâ facilè retineri queant.

Conſtellationes in Zodiaco.

Zodiacus monſtrat bis ſex hæc ſigna notanda,
Eſt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libráque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Piſces.

Conſtellationes Boreales.

Ad Boream Veteres ter ſeptem ſidera ponunt.
Eſt minor Urſa, Draco, Cepheus, & Caſſiopeja,
Andromede, Perſeus, Auriga, Trigonus, & Urſa
Major, Pegaſides, & Equi præſectio, Delphin,
Indè volans Vultur, Telum, Lyra fulgida, Cygnus,
Hercles, Anguitenens, Serpensque, Corona, Boötes;
Aſt ex Sparſilibus ſex addunt ſigna Recentes.
Eſt Apis, & Tygris, Jordanis, Cæſariesq;
Antinousque puer, Prædoque Camelus ad Urſas.

Conſtellationes Auſtrales.

Sidera ter quinque hæc vulgò numerantur ad Auſtrum.
Cetus, & Eridanus, Lepus, & nimboſus Orion,
Syrius, & Procyon, Argoratis, Hydra, Craterque
Corvus, Centaurus, Lupus, Ara, Corollique, Piſcis;
Nauta novem atque decem cernit nova Signa ſub Auſtro.
Eſt Unicornu, Gallus, Nubecq; Columba,
Muſca, volans Piſcis, Dorado, Chamæleon, & Crux,
Deltoton, minor & major nubecula, Rhombus,
Grus, Pavo, Indus, Hydrus, Phœnix, Apis indica, Toucan.

3. Nomina harum Conſtellationum inventa ſunt vel ob ſimilitudinem rerum, quas exprimunt, ut ſunt Triangulum, corona, &c. Vel ob antiquorum Aſtronomorum, ac Poëtarum ſtudium transmittendi æternitati, quæ maximè tunc æſtimabantur; vel ob hominum ambitionem, qui nomina ſua aut aliorum Stellis imponi ab adulatoribus cupiebant. Sic Conon aulæ Alexandrinæ notiſſimus adulator *Berenices* Uxoris *Ptolemæi Evergetis* capillos pro mariti Salute, ſi Rex Maritus victor è bello reverteretur, Veneri devotos, & è Templo poſtridiè ſubductos, confinxit in cœlos evectos eſſe, & inter Urſam & Virginem receptos, ut Regis ſui Ptolemæi gratiam aucuparetur. Sic *Hadrianus* Antinoum Ganymedem ſuum; Sic Poetæ Herculem, Argonavim, & ſimilia inter aſtra retulerunt. Conatus tamen fuit *Julius Schillerus* I.C. Auguſtanus con- Nomina Conſtellationum undè provenerint.

Digitized by Google

fictis aliis piis imaginibus Cœlum Chriſtianum inſtruere, ut Ethnicas iſtas figuras cœlo adimeret & amoliretur: Verùm antiquitate tàm firmiter radicatâ prævalente hæc piè excogitata reformatio intentum ſucceſſum minimè obtinuit, cum quotquòt poſt eum de rebus Aſtronomicis ſcripſerunt, antiquas Aſteriſmorum imagines cum antiquis earum appellationibus retinere maluerint, quàm duplici reſpectu ad nova, & antiqua documenta aſtronomica ſe vel alios confundere.

Characteres 12 Signorum. 4. Duodecim Conſtellationes Zodiaci habent proprias ſuas notas characteriſticas, quibus notari ſolent. Sic Aries hoc charactere ♈ exprimitur, quaſi Arietis caput, & cornua referens: Taurus ♉ caput, & cornua bovis: Gemini ♊ duo corpora brachiis, cruribusque commixtis: Cancer ♋, chelas cum retrogrado inceſſu: Leo ♌ caudam leoniam: Virgo ♍ alam, aut tunicam puellæ plicatam: Libra ♎, trutinam cum librili: Scorpius ♏ corpus, caudamque Scorpii arrectam: Sagittarius ♐ ſagittam arcui appoſitam: Capricornus ♑ caput, & cornua Capri cum caudâ Piſcis revolutâ: Aquarius ♒ aquæ effuſionem ex amphora: Piſces ♓ binos piſces lino connexos.

5. Cum, ut ſuprà dictum, talis ſit ordo conſtellationum, ut aliæ ſint in ipſo Zodiaco, aliæ extra Zodiacum, & ex iis rurſus aliæ ſint Boreales, aliæ Auſtrales; ſingulæ autem ejusmodi conſtellationes in numero, ordine, & magnitudine non conveniant, ſed aliquæ habeant plures Stellas cum majori cæli tractu, aliæ pauciores, & in ordine, numero & magnitudine planè diſpares, viſum eſt hic breviter ſingulorum aſteriſmorum inſigniores Stellas recenſere.

§. II.

Duodecim Signa vel Conſtellationes in Zodiaco.

Signum I. Aries.

Prima Copernici. *Zodiaci caput eſt Aries & Veris, & Anni.* Canitur. Inſigniores in hoc ſidere Stellæ deprehenduntur tres; duæ ſcilicet in cornu ſiniſtro, quarum præcipua Auſtralis præcedens in cornu *prima Copernici* nominatur, à quâ nempè proceſſionem Æquinoctiorum numeravit: Item una inter cornua, vel in vertice ſeu capite, quæ principalior apparet, quam *Tycho Lucidam* in vertice nominavit. Plerique has Stellas faciunt 3. magnit. quanquàm ea, quæ in vertice eſt, major & lucidior cæteris appareat; ut meritò ſecundæ magnit. Stella reputari queat.

Signum II. Taurus.

In Tauro præcipua eſt oculus Auſtralis I. magnit. quæ ab Arabibus *Aldebaran*, id eſt *Stella dominatrix* dicitur, Aldebaran. & paſſim *Oculus Tauri*, Romanis olim *Palilicium*, eoquòd antiquitus oriretur eo die, quo feſtum Palis & Urbis natalis celebrabatur. Poſt hæc inſignis eſt Stella in cornu Boreali 2. magnit. Præter Stellas alias continet hoc ſignum duas alias conſtellationes, quarum una in fronte vel capite *Hyadum*, ſivè *Succularum*: altera in dorſo vel juba Tauri *Pleiadum*, ſivè *Virgiliarum*. *Hyades* continent 7 Stellas, quarum duæ Hyades. ſunt in eductione cornuum, ex quibus una lucidior dicta propriè *Palilicium*; & quinquè in facie. *Succulæ* vel *Hyades* dictæ ſunt, quod exortu ſuo, aut Soli, Lunæque conjunctæ pluvioſam, vel inconſtantem cauſent auram. *Pleiades* in dorſo *Tauri*, Pleiades. vulgò *Gallina* dicuntur, quarum etiam ea, quæ in medio lucidior tertiæ magnit. Lucida *Pleiadum* appellatur. *Galilæus* ope teleſcopii in ſolo aſteriſmo *Pleiadum* numeravit plures quam 40 ſtellas. *Rheita* ultrà 188, in toto vero ſigno 200. ſtellas.

Signum III. Gemini.

In Geminis duæ ſunt præcipuæ Stellæ Caſtor & Pollux. 2. magnit. quarum una in capite borealiore *Caſtor*, altera in auſtraliore *Pollux* nominatur. Eſt quoque alia 2. Magnitud. in dextro *Pollucis* pede, & verſus *Orionem* pergendo valdè conſpicua: alia etiam 2 magnit. *Propus* aut *Præpes* appellata, eoquòd propè ſiniſtrum *Caſtoris* pedem ſituata ſit.

Signum IV. Cancer.

Ad *Cancri* Signum Stellæ pertinentes non admodùm conſpicuæ ſunt: Ex iis tamen præcipuè 8 viſum movent. Duæ ſunt 3. magnit in brachio auſtrino, altera in ultimo pede auſtrino. Præterea in Aſelli. quadrilatero duæ ſequentes ſunt 4. magn. quas Aſellos ſeu Aſinos vocant. Deniquè celebris eſt ſtella 4 magnit. in pectore *Cancri*, dicta *Nebuloſa* & *Præſepium*. In hac Præſepium. Nebuloſâ advertit *Galilæus* per tubum ſuum 36 ſtellas: *Sporades* 4. Unde benè videtur ab Arabibibus dicta *Mellef*, vel *Malephon*, quaſi conglomeratio ſtellarum minutiorum.

Signum V. Leo.

Leo variis & micantibus Stellis adornatur, quarum duæ inſigniores 1. magnit. Qua in ejus pectore cernitur *Cor Leonis*, Regulus. ſeu *Regulus* aut *Baſiliſcus* appellatur, deindè alia in caudæ eductione, Cauda Leonis vocatur. Sunt & aliæ duę, una in cervice, ſive colli medio, altera in ipſa propemodùm dorſi extremitate, cuiſi proxima in lumbis 3 magn. adjungatur, eæ cum corde, ac cervice figuram quandam oblongi quadrati referent.

Signum VI. Virgo.

In *Virgine*, *Aſtræa* dicta, duæ ſunt celeberrimæ ſtellæ, una valdè conſpicua 1. magn.

Spica Virginis Vindemiatrix. magn. in ſiniſtrâ manu dicta *Ariſta*, ſeu *ſpica Virginis*: Altera in alâ dextrâ, dicta *Vindemiatrix*, *Vindemiator*, ſeu *Provindemia*, eoquòd ante Autumnum oriens vindemiæ tempus in locis calidioribus deſignet. Inſunt etiam aliæ Stellæ 3. magn. quæ ipſam Virginis prolixitatem mirè aſpergunt.

Signum VII. Libra.

Lances. Libra continet duas inſignes Stellas ſecundi honoris, quæ *Lances* (licet ab aliis Chelæ Scorpii habeantur) communiter vocantur. Prima eſt *Lanx Auſtralis*; altera *Lanx Borealis* dicta.

Signum VIII. Scorpius.

Scorpius præter duas Stellas valdè illuſtres 2. magnit. quæ in Chelis remotioribus cernuntur, habet alias duas 3. mag. in caudâ, & aliam in corporis medio maximè lucidam 1. magnit. quæ *Cor Scorpii* appellatur: ab aliis etiam à calore, quem habere dicitur *Martialis*, *Stella Rutila*, & quod capitis periculum minetur, *Violenta*, ſeu *ἀντάρης* aut *Tyrannus* vocari ſolet. Cor Scorpii.

Signum IX. Sagittarius.

In Sagittario quatuor ſunt maximè conſpicuæ, quæ ad Humerum ſiniſtrum Trapezii formam conſtituunt, quarum una 3. magnit. Cæteræ ſunt 4. magnit. ac tres aut quatuor, quæ aliquam cum arcu ſimilitudinem habent. Ultrà ejus medium altera 3. magnit. eſt, quæ Sagittæ formam exhibet.

Signum X. Capricornus.

Præcipuæ *Capricorni* Stellæ ſunt 3. magnit. in cujus caudâ duæ apparent cæteris fulgentiores; duæ aliæ in ejus cornibus, quarum ſuperior eſt quaſi gemella ob parvulæ appoſitionem.

Signum XI. Aquarius.

In Aquario Stellæ maximè conſpicuæ circà humeros apparent 3. magnit. cum quatuor aliis circà manum dextram, quarum una velut in medio *Trianguli* ponitur, quem reliquæ tres conficiunt; ſuntque illæ, quæ communi nomine *Amphora*, *Pelvis*, *Situla*, *Urna* dicuntur: Præter unam in manu dextrâ 3. magnit. plurimæ aliæ 4. magnit. apparent; una præſertim eximii ſplendoris in termino Aquæ 1. magnit. quæ *Fomaband* Arabico vocabulo appellatur. Amphora.

Signum XII. Piſces.

Piſces multas exiguas continent Stellas: Ex iis enim paucæ 4. magnit. Stellas adæquant. Et quamvis piſces à ſe invicem diſtent, unus ſcilicet propè Aquarium ſub *pegaſi* collo, & alius propè *Arietem* ſub pectore *Andromedæ*; faſciolâ tamen quodammodò fluctuante, & variis etiam Stellis 4. magn. inſignita conjunguntur.

§. III.

Inſigniores Stellæ in Borealibus conſtellationibus extra Zodiacum collocatæ recenſentur.

I. Urſa minor.

In Urſâ minore, quæ & *Plauſtrum minus*, & *Cynoſura* dicitur, ſeptem ſunt Stellæ magis notabiles & inſignes, ex quibus quatuor quadrati figuram exhibent; una ſuperior in collo 2. magnit. Alia inferior 3. magnit. Altera in dorſo 4. magnit. ultima etiam in dorſo 5. magnit. Inter alias celeberrima eſt ea, quę in extremitate caudę reperitur, vocaturquè *Polaris*, quia Polo Arctico viciniſſima. Nominatur etiam *Stella maris*, ſeu *Navigatoria*, quia Nautis ad dirigendas naves in mari plurimùm ſervire ſolet. Urſa minor. Stella Polaris.

II. Urſa major.

Urſa major, quę & *Plauſtrum majus*, ſivè *Currus*, item & *Helice* ſeptem pręcipuas habet Stellas, quę & *Septentriones* dicuntur. Harum ſunt 4. in quadrilatero, tres in caudâ, ſeu temone. Priorum tres ſunt 2. magnit. quarta ad caudę radicem 3. magn. Ultima in caudâ dicitur Benenatz, ſeu Benetnaſch. Penultimę caudę in Urſa majore adhęret Stella *Alcor* dicta, ubi pręter illam Clariſſim. Dominus *Georgius Chriſtoph. Eimmart* inſignis Aſtronomus Noricus pręterlapſo An. 1691. aliam adhuc conſpexit huic contiguam, quam ſuperioribus annis à ſe nunquam fuiſſe viſam meminit in literis ad me datis die 4 Martii ſt. v. Anno 1692. Urſa major. Benenatz.

III. Bootes.

Bootes dictus quaſi *clamans*, *clamator vel vociferator*, item *Arctophylax*, *plauſtri*, vel *Urſarum cuſtos* pluribus Stellis 3. magn. conſtat ad humeros, ad dorſum, ad genua, ſed una pręcipua 1. magnit. dicta *Arcturus* pendens à cingulo inter genua. Arcturus.

IV. Draco.

Draco aliàs & *Serpens*, *Anguis* multas Stellas complectitur. Duę in ejus capite eminent, quæ cęteras ſplendore excedunt, quarum Lucidior 3. Magn. antepenultima verò caudæ 2. magnit. ęſtimatur.

V. Corona Borealis.

Corona *Ariadnæ* dicta ad dextrum *Boötis* humerum ſemicirculi ſpeciem & quinque Stellis exhibet. Tres 4 ſunt magnit. Una

Digitized by Google

Una 5 magn. & altera 2 magnit. quæ & *Lucida Coronæ* dicitur. Lucida Coronæ.

VI. Hercules.

Hæc conſtellatio varia ſortitur nomina: dicitur enim & *Engonaſi*, *Ingeniculus*, *Saltator*, *Aper*, *Theſeus*, *Alcides*, *Ixion*, *Prometheus*, *&c.* Varias habet Stellas, ejusdem tamen ferè omnes magnitudinis; è quibus una magis conſpicua redditur ad caput propter æqualitatem in ſimili alia, quæ in capite *Ophiuchi* reperitur.

VII. Lyra.

Lyra, *Teſtudo*, vel *Vultur cadens* poſt Caniculam eminet: habet Stellam unam 1 magn. valdè eximiam, quæ *Fidicula*, ſeu *Lucida Lyræ* nominatur. Fidula.

VIII. Cygnus.

Cygnus. Cygnus inſignis intrà viam lacteam eſt Conſtellatio, crucis formam referens: in hujus caudâ videtur Stella valdè notabilis 2 magnit. quaſi ſuper ſignum transverſim. In ejusdem Cygni pectore apparuit Anno 1600 nova Stella 3 magnit. duravitque usque ad Annum 1621. aut ut alii ad Annum 1626.

IX. Cepheus.

Cepheus. Cepheus habet caput in Cygnum directum, & dextrum pedem caudæ Urſæ minoris inſiſtentem, paucis lucidis ſtellis ornatur præter tres 3 magnit. Unam ſcilicet in dextro humero, aliam in cingulo, aliam in genu ſiniſtro.

X. Caſſiopeja.

Caſſiopeja quinque micat Stellis 3 magnit. quæ ſe ſtatim oſtendunt è regione Urſæ majoris, minore medium locum occupante. Illarum tres extremæ ſunt; Una Lucida magis *Cathedra* vocata, alia in pectore nominata Arabicè *Schedir*, tertia ad ilia, quæ omnes Trianguli figuram referunt. Anno 1572 ad 5 idus Novemb. apparuit in hoc ſidere nova Stella æqualis Veneri, quoad quantitatem viſibilem: per Decemb. autem Jovis Stellam æmulabatur: Januario Anni 1573 Stellis 1 magnit. paulò majus; ſed Februario & Martio æqualis iisdem: in Aprili, & Majo 2 magnit. Junio & Julio Stellis 3 magnit. æqualis fuit, in fine anni vix excedebat Stellam 5 magnit. tandem Anno 1574 in Martio evanuit.

Cathedra. Schedir. Nova Stella Anno 1572.

XI. Perſeus.

Perſeus. Perſeus *Cyleneus* deferens catenam, *Inachites* inter *Caſſiopejæ* pedes, ac *Taurum* collocatur, cujus maximè fulgens Stella 2 magnitud. in dorſo reperitur. Celeberrimam aliam continet 3 magnit. quæ *Meduſæ caput* dici ſolet, & aliæ quatuor dicuntur *Gorgones*. Caput Meduſæ Gorgones.

XII. Andromeda.

Andromedę conſtellatio ſub *Caſſiopeja* ad latus ſiniſtrum *Perſei* ſuâ longitudine maximè viſibilis ob tres 2 magn. Stellas, quarum una eſt in ſiniſtro pede ſuprà triangulum, alia in cingulo ſuprà piſces, poſtrema in capite, ipſi cum Pegaſo communi. Andromeda.

XIII. Deltoton.

Deltoton à formâ literę gręcę Δ, aliàs etiam *Triangulum Boreale*, *Tricuſpis*, *&c.* eſt conſtellatio tribus tantùm ſplendidis Stellis 4 magnitud. conſpicua, quarum una in apice, & duę ad baſim cum exiguâ aliâ 5 magnit. illi propinqua. Deltoton.

XIV. Auriga.

Auriga dicitur etiàm *Erichtonius*, *Habenifer*, *Heniochus*, Stellam imprimis habet 2 magnit. cui alia ineſt in pede ſiniſtro 4 magnit. Inter alias celeberrima eſt in ſiniſtro humero fulgens 1 magnit. quę *Capella* vel *Capra* nominatur; item dicitur etiàm hęc Stella *Capra Amalthea*, aliàs *Hircus*, in ſiniſtra ſub Hirco ſunt duę Stellę, *Hædi*, ſeu *Capellæ*, & *agni* dictę. Auriga. Capella. Hœdi.

XV. Pegaſus.

Pegaſus, ſivè *Equus major*, *Meduſeus*, aut *Gorgonius* ſidus eſt inſigne ob quandam ampli quadrati formam, quam quatuor ejus Stellæ 2 magnit. componunt. Alias etiàm tres continet 3 magnit. quarum una *Scheat* in genu, alia ultrà in collo *Marchab*, & tertia duplò ulteriùs in ore, *Os pegaſi* nominatur. Scheat. Marchab.

XVI. Delphin.

Delphinus, ſivè *Amphitrites*, *Vector*, *Portitor*, à *Plinio Hermippus*, à Nautis *Simon* nominatus inter Equuleum & Aquilam cernitur novem Stellis conſtans, quarum quinque ſunt 3 magnit. reliquæ quatuor, eâ ſolâ exceptâ, quę ad caudam eſt, Rhombum componunt. Delphinus.

XVII. Sagitta.

Sagitta, *Telum*, *jaculum*, aliis Virgula *jacens*, *calamus*, *canna*, ſeu *arundo*. Nautis *Temo* &c. quatuor duntaxat Stellas habet, quarum ea Sola, quę ad cuſpidem eſt, 4 magn. habetur. Sagitta.

XVIII. Equuleus.

Equuleus, aliàs *Pegaſus*, ſeu *Equus minor* reſpectu majoris aliud non eſt, quam velut Umbra capitis *Pegaſi* & *Protome* in eo quatuor deprehenduntur Stellæ ſingulæ 4 magn. quę ad os *Pegaſi* trapezium ſatis conſpicuum conſtituunt. Equuleus.

XIX. Aqui-

XIX. Aquila.

Aquila.

Aquila aliis *Vultur volans* dicta, notabilis eſt ob tres ſtellas cinguli Orionis ſitum referentes. Duæ extremæ 3 ſunt duntaxat magnitudinis: ſicut & duæ aliæ ad caudam extremam ex ſolâ mediâ, quæ eſt 2 magnitud. micat, & eam ob cauſam *Lucida Aquilæ* nominatur.

Lucida Aquilæ.

XX. Serpentarius.

Serpentarius aliis nominibus vocatur *Ophiuchus, Anguitenens, Anguifer*: eſtque magnum ſidus; quippè caput ejus Herculis capiti adjacet: pedes Scorpioni innituntur. Caput ſerpentis ad Coronam borealem, cauda ad Aquilam usque porrigitur. Maxima ejus ſtella 3 magnitud. reputatur. Una tamen inter illas maximè ad poplitem dextrum inter Scorpionem, & Sagittarium nota fuit Anno 1604 à die 9 Octobr. valdè rutilans, & magnitudine apparente adæquans Venerem, quæ deindè Anno 1606 ad initium Februarii rurſùs evanuit.

Nova Stella Ann. 1604.

XXI. Serpens Ophiuchi.

Coluber.

Serpens *Ophiuchi*, aliis *Anguilla, Coluber* vel *Anguis* egregium eſt ſignum habens varias ſtellas 3 & 4 magnit. ac etiam unam 2 in medio colli nexu, ac propè manum, quâ Herbules clavam tenet.

XXII. Coma Berenices.

Coma Berenices.

Coma *Berenices* vel *cincinnus, cæſaries, Tricæ, crines*, aliis *frugum* ſeu *ſpicarum manipulus* item *Roſa*, *Triquetræ* unam tantum habet magis conſpicuam ſtellam 3 magnitudinis, alias ferè omnes 4 magnitudinis.

XXIII. Camelopardalis.

Camelopardalis.

Hæc conſtellatio ex informibus circa polum Arcticum ad Scabellum Caſſiopejæ, & Aurigam à Recentioribus formata eſt: omnes ſtellas, quas habet undecim, reputantur eſſe 6 magnitudinis.

XXIV. Tigris.

Tigris.

Tigris noviter ex variis Pegaſi, Equulei, Cygni & Ophiuchi informibus conſtat, præcipuè ex iis undecim ſunt 4 magnitud. reliquæ 5, aut 6 magnitudinis.

XXV. Antinous.

Antinous.

Antinoi conſtellatio ex informibus etiàm, quæ olim ad Aquilam numeratæ, conſtructa eſt; aliis *Ganymedes*: ejus ſtellæ primariæ ſunt quinque 3 magnitudinis.

XXVI. Jordanis.

Jordanis.

Jordanis, vel *Jordanus* nuper ex informibus *Helices* & *Leonis* adjectus unam magis prælucentem habet 5 magnitud. reliquæ omnes minores ſunt in magnitudine.

XXVII. Apes.

Apes.

Apes etiàm olim ad informes pertinebant, jam autem ad formam redactæ ſunt: ex iis una eſt 4, reliquæ 5 magnitudinis.

§. IV.

Conſtellationes Auſtrales cum illuſtrioribus earum Stellis recenſentur.

I. Cetus.

Cetus, *Cete, Balæna, Piſtrix, Draco, Leo, Urſus marinus, Bellua, monſtrum marinum* ſub piſcibus, & Ariete collocatur vaſto oris hiatu, in cujus medio ſtella comparet 2 magnitud. quæ *Lucida Mandibulæ Ceti* nominatur. Eidem alia reſpondet ejusdem magnitudinis in caudæ extremæ medio, præter alias toto corpore 3 vel 4 magnit. diſperſas.

Lucida mandibulæ Ceti.

II. Eridanus.

Eridanus in cœlo prælongus eſt ac flexuoſus inter Orionem ac Cetum ubi in Auſtrum deſinit; ab aliis *Padus*, *Nilus*, *Nabar*, *Nabron* fluvius, ac etiam *Gyon* vocatur. Inſignem unam habet 1 magnit. Stellam ad finem propè caput *Hydri*, quæ variis nominibus velut *Enar, Achar-nar, Angetenar, Anchenetar* appellatur.

Acharnar.

III. Lepus.

Lepus vel *Levipes* præcipuas quatuor ſtellas habet 3 magnitud. alias verò exiguas, quatuor etiam in auribus, cum reliquis univerſim novem.

Lepus.

VI. Orion.

Orion eſt fulgentiſſimum cœli ſidus, in quo innumeræ ſtellæ reperiuntur; ab aliis etiam dicitur *Arion*, *Hyriades*, *Hyrciades, Audax, Furioſus, Sublimatus, Gigas, Bellator fortiſſimus*, *Neptunus*, *nimboſus &c.* duas imprimis inſigniores ſtellas habet 1 magnitud. unam in humero ſequenti, alteram in extremo pede dextro. Tres autem in cingulo, quas *Tres Reges*, aut *baculum S. Jacobi* appellant, 2 magnit. cenſentur, quæ in ſiniſtro pede cernitur, *Rigel* nominatur. *Galilæus* in nebuloſâ *Orionis* detexit per tubum ſuum 21 ſtellas, intrà ſpatium cinguli & enſis Orionis 80, & intrà unius, alteriúsve gradûs 500, adeò ut deterritus fuerit ab integrâ Orionis conſtellatione, quam pingere decreverat, obſervandâ. *Rheita* affirmat ſe tubo belgico numeraſſe in ſolo Orionis aſtro plures quàm 2000. Vide etiam *oculi mei artificialis Fund. 3, Synt. 4, cap. 5. §. 2.*

Orion. Baculus S. Jacobi.

Digitized by Google

V. Canis major.

Canis major.

Canis major, aliàs & *Canicula*, ac *Sirius*, quod omnia exſiccare æſtimetur, Stellas habet lucidiores aliquot, inter quas una eſt in capite vel ore propter pulchritudinem & virium opinionem decantatiſſima; magnitudine enim corporis & paritate lucis maximè ſcintillantis reliquas plurimùm ſuperat. Ad dextros pedes etiam habet quasdam Stellas 3. magnitudinis.

VI. Canis minor.

Canis minor.

Canis minor, ſeu *alter* paucioribus & minoribus Stellis conſtat. Aliàs *Procyon*, ſivè *Antecanis* ideò ſic dictus, quod cùm vertici noſtro ſit propior majorem Auſtraliorem oriendo aliquantulùm anticipet, ſeu antè eum oriatur. Præter Stellam in collo 3. magnitudinis aliam habet in femore 2. magnitudinis ſatis ſplendidam, quæ propriè *Procyon* appellatur.

Procyon.

VII. Argonavis.

Argonavis.

Navis *Argo*, *Catullo Currus volitans*, aliis *Navis Jaſonis* Stellas habet plures, ſed pauciſſimæ nobis oriuntur. Inter illas toto ferè cœlo illuſtriſſima fertur ea, quæ in clavo, ſeu temone navis radens Horizontem Rhodienſium, & ab ejus Gubernatore quodam *Canopus* vel *Canobus* dicitur.

Canobus.

VIII. Hydra.

Hydra.

Hydra, vel *Serpens aquaticus* longiſſimum eſt Cœli ſidus, per tria integra ſigna extenditur, capite Canem minorem, caudâ Centaurum ferè attingens, cui Crater & Corvus inſident; unam Stellam præprimis illuſtrem habet in pectore 1. magn. quæ *Cor Hydræ* appellatur.

Cor Hydræ.

IX. Crater.

Crater.

Crater, aliis *poculum*, *vas*, *Urna*, *vaſculum* ſuâ baſi circà medium Hydræ hæret, in quo Stellæ aliquot conſpicuæ 4. magnitudinis Hemicycli ſpeciem referentes.

X. Corvus.

Corvus.

Corvus, aliis *Ales Phœbi*, Arabicè *Algorab* maximè conſpicuus redditur ob trapezium ex quatuor Stellis, è quibus tres ſunt 3. magnitudinis & altera 4. magnitudinis.

XI. Centaurus.

Centaurus.

Centaurus, aliis *Minotaurus*, *Pholos*, *Chiron*, *Phillyrides &c.* ultrà quatuordecim Stellas, alias habet nobis inconſpicuas; quarum una dicitur 1. magnit. ad pedem dextrum equinum anteriorem. In pedibus poſterioribus quatuor ſunt ſtellæ, quæ crucem inſignem efficiunt; ſumma, ac ima ſunt 2 magnit. dextra verò & ſiniſtra 3 magnitudinis.

XII. Lupus.

Lupus, *Fera*, ſeu *beſtia* duas habet ſtellas 3. magnitud. habet reliquas aut 4 aut 5 magnit.

Lupus.

XIII. Ara.

Ara, ſivè *Thuribulum* ſub Scorpionis ſpondylis nobis ſempèr latet. duas habet 3 magnitud. reliquas aut 4 aut 5 magnit.

Ara.

XIV. Corona Auſtralis.

Corona Meridionalis, *Auſtrina*, *Notia*, *Cœlulum* unam Stellam magis notabilem inter cæteras habet 3 magnit. & illa eſt, quæ ab aliquibus *Uraniſcus*, quaſi parvum cœlum appellatur. Aliis etiam hæc conſtellatio dicitur *globulus*, & rota *Ixionis*.

Uraniscus.

XV. Piſcis notius.

Piſcis *Notius*, vel *Auſtrinus*, item *magnus* ac *Solitarius* plurimas Stellas continet, præprimis 4. magnit. Præcipua eſt in ejus ore 1 magnitud. quæ effuſionem aquæ Aquarii claudit; Arabicè *Fomahand* dicta.

Fomahand.

XVI. Columba Nohæ.

Hanc Recentiores ex informibus ante Canem ſub *lepore* hemiſphærio noſtro inſeruerunt, ramum olivæ geſtat in ore. Parùm ſuprà Horizontem noſtrum attollitur, ac aliquot tantùm horis ſit conſpicua. Duas præ cœteris illuſtriores habet ſtellas 2 magnit. novem reliquæ ſunt 4 magnitudinis.

Columba Nohæ.

XVII. Gallus.

Gallus propè tergum Canis majoris noviter adjectus: olim ſtellæ ejus ad navem pertinuerunt. Imprimis duas habet lucidiores, unam in pede ſiniſtro, alteram paulò ſuperiùs ad caudæ initium.

Gallus.

XVIII. Unicornu.

Unicornu, aliis *Monoceros* inter canem utrumque à Recentioribus adjectum eſt ſignum. Duas inſigniores habet ſtellas 3 magnit.

Unicornu.

XIX. Grus.

Grus, ſivè avis ſub Piſce *Notio* ſtellas dicitur habere tredecìm, quarum duæ magis conſpicuæ ſunt 2 magnit.

Grus.

XX. Phœnix.

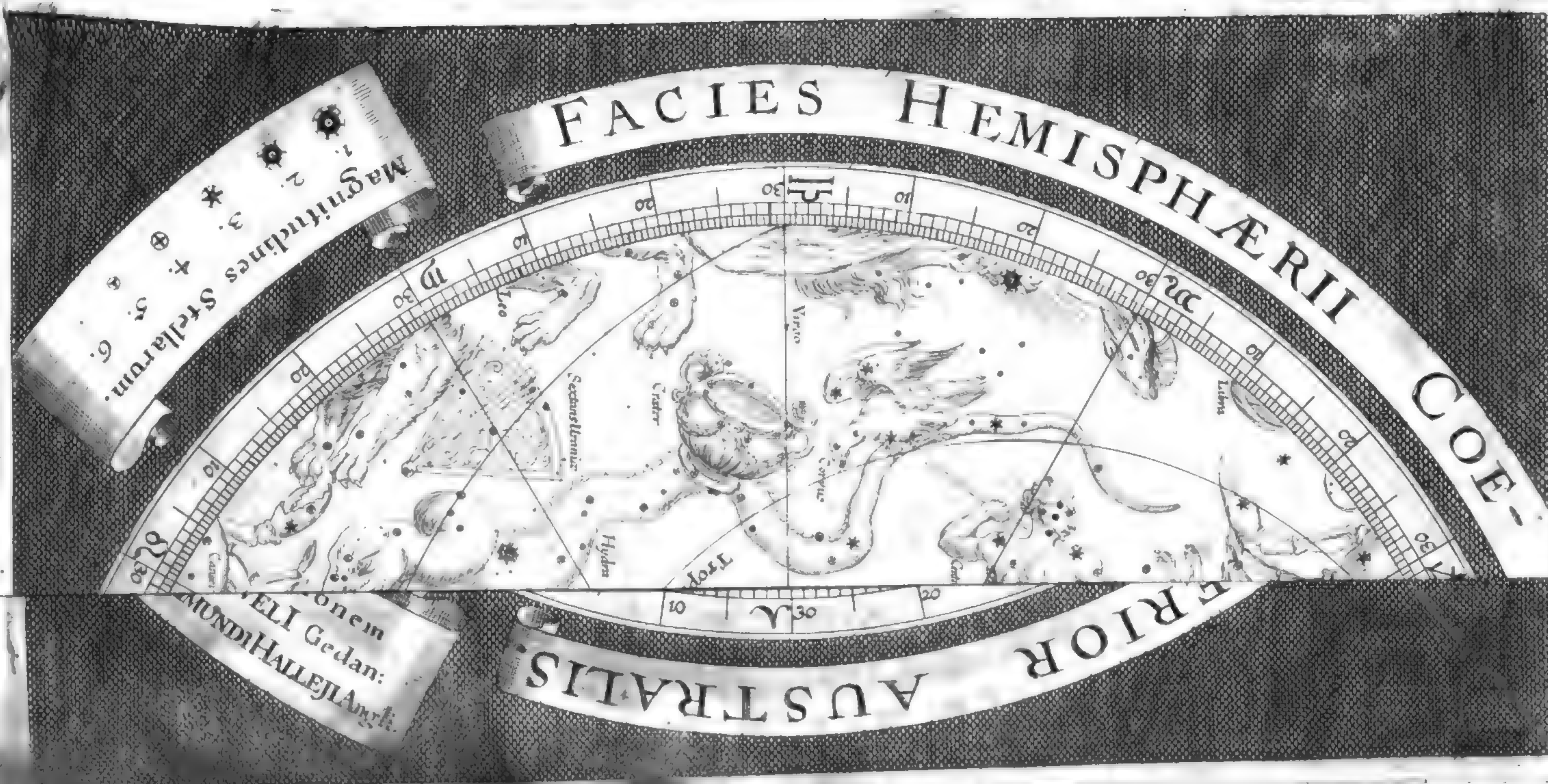
Phœnix rogo ardenti impoſitus intra piſcem Notium & Eridanum ſub caudâ Ceti collocatur. Stellas habet 14. [illegible] rum duæ illuſtriores ſunt 3 magnitud. Aliis etiam hæc conſtellatio dicitur *Crux ſub Eridano*.

Phœnix. Crux ſub Eridano.

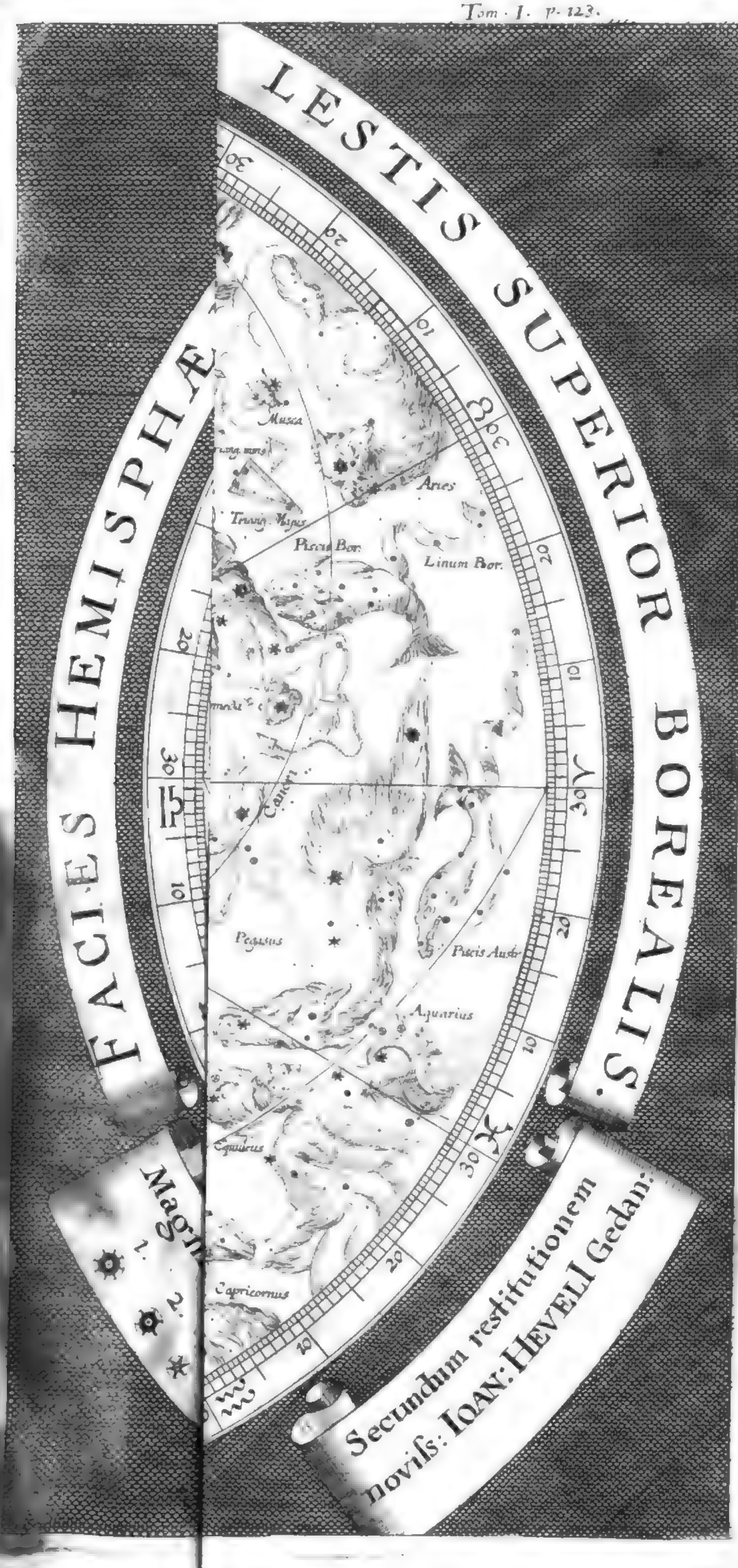
XXI. Tou-

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

FACIES HEMISPHÆRII COE-
-RIOR AUSTRALIS
Magnitudines Stellarum.
1. 2. 3. 4. 5. 6.
…onem
…ELI Gedan:
…MUNDI HALLEJI Angl.
Libra
Virgo
Corvus
Crater
Hydra
Sextans Uraniæ
Leo
Cancri
Trop.

FACIES HEMISPHÆ
LESTIS SUPERIOR BOREALIS.
Secundum restitutionem
noviſs: IOAN: HEVELI Gedan:
Magn
Musca
Aries
Triang. Minus
Piscis Bor.
Linum Bor.
Pegasus
Piscis Austr
Aquarius
Equuleus
Capricornus

XXI. Toucan.

Toucan. Toucan avis, ſeu *Anſer* & *Pica Braſilica* ſeu *Indica*, media inter *Indum* & *Phœnicem* inſidet *Hydro* tenens noſtro ramum. Stellis conſtare dicitur novem, quarum magis illuſtres quatuor ſunt 3. magnit.

XXII. Hydrus.

Hydrus. Hydrus exortus ſub *Phœnice* propè extremum *Eridani*, caudæ extremitate proximè attingit ac quaſi demonſtrat polum Mundi, ſeu Æquatoris Antarcticum. Stellis conſtat 15, quarum illuſtrior una 3. magnit.

XXIII. Indus.

Indus. Indus, ſeu *Homo Indianus* intra *Pavonem* & *Toucan*. Stellas habet duodecim, quarum magis illuſtres ſunt quinque 4. magnitudinis.

XXIV. Pavo.

Pavo. Pavo proximè aſtans *Indo* caudam plenam Stellis habet: numerantur in totâ conſtellatione 17 quarum duæ magis conſpicuæ & illuſtres ſunt 2. magnitudinis.

XXV. Apis Indica.

Apous. Apis, ſeu *avis indica*, aliis *avis paradiſi* itèm *Apous* ſequitur Pavonem, caudâ verſus polum mundi Antarcticum verſâ. Stellas continet duodecim, quarum una magis illuſtris 4. magnit. reliquæ omnes ſunt 5. magnitudinis.

XXVI. Triangulum Auſtrale.

[illegible] Aliis *Trigonus Notius* continet in anguiis tres 2. magnitudinis & duas reliquas minores 5. magnit.

XXVII. Crux.

[illegible] Crux inter pedes *Centauri*, ad quos [illegible]um etiam petinuit, Stellis lucidioribus conſtat quatuor. Duas habet 2. magnit. & alias duas 6. magnitudinis: Hiſpanis vocatur *Cruzero*.

XXVIII. Muſca.

Muſca, ſeu *Crabro indicus* ſub pedibus *Centauri* Stellas continet, quatuor; omnes 5. magnitudinis. Muſca.

XXIX. Chamæleon.

Chamæleon ſubjectus eſt *muſcæ*, in quam linguam vibrat. Stellas habet decem, omnes 5. magnitudinis. Chamæleon.

XXX. Piſcis volans.

Idem etiam dicitur *Paſſer marinus Xiphiæ* proximus ſub *Argonavi*. Aliàs etiam *Piſcis volucris & volatilis*. Habet ſeptem Stellas, quarum illuſtriores ſunt 5. magn. reliquæ quinque 6. magnitudinis. Piſcis volans.

XXXI. Nubecula major.

Nubecula major propè *Dorado* duas tantùm habet Stellas 5. magnitudinis. Nubecula minor.

XXXII. Nubecula minor.

Hæc ſub *Hydro* conſpicitur, unam habet 4. magnitudinis: Et reliquas undecim 5. magnitudinis. Minor.

XXXIII. Rhombus.

Rhombus inter duas nubeculas quatuor conſtat Stellis, quarum duæ 4. magn. reliquarum una 5. & altera 6. magnitudinis. Rhombus.

XXXIV. Dorado.

Dorado piſcis Hiſpan: id eſt *Aurata*, aliàs *Xiphias* ſeu gladius; Stellas habet quinque, quibus polum Eclipticæ Auſtralem deſcribit, & includit. Harum duæ magis illuſtres ſunt 4. magnitudinis. Dorado.

Atque hæ ſunt Conſtellationes communis & jam receptæ; quarum tamen numiter à ſolertiſſimo | Hevelio paulò major recenſetur, ut apud ipſum videre licet.

Digitized by Google

Tabula centum Stellarum inſigniorum, quarum Aſcenſio recta, Declinatio, & Longitudo eſt pro Anno 1700: Latitudo verò perpetua.

Nomina Stellarum.	Aſcenſio recta G.	M.	S.	Declinatio G.	M.	S.	Longitudo. S.	G.	M.	S.	Latitudo. G.	M.	S.	Magnitudo.	Natura.
Andromedæ caput	354.	14.	8.	27.	27.	26. B	0.	10.	9.	30.	25.	42.	10. B	2.	♀ ♃
Andromedæ cingulum	13.	11.	20.	34.	2.	40. B	0.	26.	11.	0	25.	58.	30. B	2.	♀
Androm. pes Auſtrinus	26.	21.	51.	40.	52.	30. B	1.	10.	1.	44.	27.	47.	10. B	2.	♀
Aquarii os piſcis	340.	11.	0.	31.	8.	10. A	10.	29.	36.	43.	20.	59.	40. A	1.	♄ ♀
Aquarii humerus dexter.	327.	36.	55.	1.	43.	44. A	10.	28.	31.	57.	10.	42.	15. B	3.	♄ ♀
Aquar. humer. ſiniſter.	318.	55.	54.	6.	48.	46. A	10.	19.	13.	27.	8.	42.	15. B	3.	♄ ☿
Aquar. manus ſiniſtra.	307.	45.	54.	10.	33.	44. A	10.	12.	13.	27.	4.	50.	15. B	5.	♄ ☿
Aquilæ lucida.	294.	2.	47.	8.	1.	10. B	9.	27.	32.	17.	29.	20.	40. B	2.	♃ ♂
Arietis 1. in cornu.	24.	47.	2.	17.	48.	24. B	0.	28.	59.	27.	7.	8.	0. B	4.	♂ ♄
Arietis 2. in cornu.	24.	30.	3.	19.	19.	24. B	0.	29.	45.	27.	8.	28.	30. B	4.	♂ ♄
Arietis lucida.	27.	35.	58.	22.	1.	30. B	1.	3.	28.	29.	9.	56.	30. B	3.	♂ ♄
Aurigæ capella.	73.	35.	56.	45.	40.	0. B	2.	17.	40.	2.	22.	51.	45. B	1.	♂ ☿
Aurigæ humer. dexter.	84.	29.	42.	44.	51.	30. B	2.	27.	12.	2.	21.	25.	40. B	2.	♂ ☿
Bootis Arcturus.	210.	33.	2.	20.	48.	2. B	6.	20.	4.	27.	31.	0.	40. B	1.	♃ ♂
Bootis humer. ſiniſter.	215.	2.	33.	39.	35.	12. B	6.	14.	30.	27.	49.	51.	40. B	3.	♂ ♄
Cancri præſepe.	125.	46.	2.	20.	43.	4. B	4.	3.	8.	23.	1.	14.	30. B	nebuloſa.	♂ ☾
Cancri Aſellus Boreus.	126.	26.	0.	22.	31.	0. B	4.	3.	18.	53.	3.	8.	30. B	4.	♂ ☉
Cancri Aſell. Auſtralis.	126.	54.	3.	19.	15.	0. B	4.	4.	29.	53.	0.	3.	30. A	4.	♂ ☉
Canis major. Sirius.	97.	57.	6.	16.	18.	6. A	3.	10.	4.	47.	39.	32.	5. A	1.	♂ ♃
Canicula. Procyon.	110.	54.	33.	5.	59.	22. B	3.	21.	40.	27.	15.	57.	10. A	2.	☿ ♂
Capricorni præced. cornu.	300.	24.	34.	13.	22.	6. A	9.	29.	44.	27.	7.	3.	11. B	3.	♄ ♃
Capricorn. inferius corn.	301.	7.	29.	15.	38.	2. A	9.	29.	57.	27.	4.	42.	10. B	3.	♄ ♃
Capric. cauda præcedens.	320.	56.	29.	17.	54.	21. A	10.	17.	40.	27.	2.	24.	50. A	3.	♃ ♄
Capric. cauda ſequens.	322.	43.	30.	17.	22.	22. A	10.	19.	26.	27.	2.	27.	50. A	3.	♄ ♃
Caſſiopejæ lucid. cathed.	358.	14.	33.	57.	32.	16. B	1.	0.	55.	47.	51.	17.	0. B	3.	♄ ♀
Caſſiopejæ Schedir.	5.	56.	0.	54.	55.	16. B	1.	3.	39.	27.	46.	36.	50. B	3.	♄ ♀
Caſſiopejæ flexura.	9.	45.	58.	59.	7.	36. B	1.	9.	49.	27.	48.	47.	50. B	3.	♃ ♄
Caſſiopejæ genu.	16.	36.	0.	58.	40.	22. B	1.	13.	42.	57.	46.	23.	50. B	3.	♄ ♀
Cephei cingulum.	321.	6.	20.	69.	17.	10. B	1.	1.	36.	30	71.	8.	30. B	3.	♄ [illegible]
Ceti mandibula Lucida.	41.	33.	7.	2.	53.	50. B	1	10.	7.	32.	12.	36.	50. A	2.	[illegible]
Ceti ventris Borea.	24.	12.	0.	11.	44.	50. A	0.	17.	48.	15.	20.	17.	20. A	3.	♄
Ceti cauda Auſtralis.	7.	5.	8.	19.	35.	44. A	11.	28.	19.	47.	20.	43.	40. A	2.	☉ ♄
Ceti cauda Borealis.	1.	4.	12.	10.	24.	50. A	11.	26.	46.	47.	9.	58.	10. A	3.	♄
Coronæ Boreal. lucida.	230.	39.	0.	27.	45.	20. B	7.	8.	2.	30	44.	45.	20. B	2.	♀ ☿
Cygni roſtrum.	289.	39.	48.	27.	22.	40. B	9.	27.	5.	31.	49.	3.	0. B	3.	♀ ☿
Cygni pectoris antiqua.	302.	55.	52.	39.	20.	5. B	10.	20.	46.	40.	57.	10.	20. B	3.	♀ ☿
Cygni cauda.	307.	47.	17.	44.	14.	52. B	11.	1.	15.	12.	59.	57.	20. B	2.	♀ ☿
Cygni ala ſuperior.	293.	56.	2.	44.	26.	21. B	10.	12.	14.	47.	64.	28.	50. B	3.	♀ ☿
Cygni ala inferior.	308.	29.	10.	32.	51.	24. B	10.	23.	31.	17.	49.	27.	0. B	3.	♀ ☿
Draconis Lucida.	267.	25.	20.	51.	35.	2. B	8.	23.	46.	7	75.	2.	10. B	3.	[illegible]
Geminor. Caſtoris caput.	108.	50.	46.	32.	30.	26. B	3.	16.	1.	47.	10.	2.	50. B	2.	♂ ☿
Gemin. Pollucis caput.	111.	43.	36.	28.	43.	2. B	3.	19.	4.	53.	6.	38.	30. B	2.	♂ [illegible]
Gemin pes lucidus.	95.	3.	32.	16.	37.	32. B	3.	4.	51.	47.	6.	48.	0. A	2.	♄
Herculis caput.	255.	23.	37.	14.	46.	48. B	8.	11.	58.	7.	37.	22.	15. B	3.	☿
Hercul. humerus dext.	244.	19.	35.	22.	11.	40. B	7.	26.	54.	37.	42.	47.	15. B	3.	☿
Hercul. humer. ſiniſter.	255.	31.	33.	25.	15.	48. B	8.	10.	37.	7.	47.	46.	15. A	3.	☿
Hydræ cor.	138.	12.	22.	7.	21.	30. A	4.	23.	6.	37.	22.	25.	50. A	1.	♄ ♀
Leonis cor.	148.	4.	15.	13.	25.	16. B	4	25.	38.	32.	0.	26.	[illegible] B	1.	♂ ♃
Leonis cauda.	175.	25.	34.	16.	14.	4. B	5.	17.	26.	47.	12.	[illegible]	[illegible]0. B	1.	♂ ♃
Leon. Lucida Jubæ.	150.	48.	47.	21.	21.	0. B	4.	25.	18.	19.	8.	4[illegible]	[illegible]0. B	2.	[illegible]
Leon. Lucid. lumborum.	164.	32.	20.	21.	7.	44. B	5.	7.	7.	32.	14.	1[illegible]	[illegible]. B	2.	♄ [illegible]
Leon. ſuprema cervicis.	149.	58.	52.	24.	53.	54. B	4.	23.	19.	47.	11.	48.	[illegible]0. B	3.	♄

Nomina

Nomina Stellarum.	*Aſcenſio recta* G. M. S.	*Declinatio* G. M. S.	*Longitudo* S. G. M. S	*Latitudo* G. M. S.	Magnitudo.	*Natura.*
Leon. infima cervicis.	147. 47. 52.	18. 13. 33. B	4. 23. 39. 17.	4. 50. 40. B	3.	♄ ☿
Leporis femur.	78. 51. 30.	20. 59. 0. A	2. 15. 29. 7.	43. 55. 50. A	3.	♂ ☿
Libræ lanx Borealis.	225. 15. 26	8. 14. 46. A	7. 15. 12. 17.	8. 53. 30. B	2.	♄ ♂
Libræ lanx Auſtralis.	218. 38. 12.	14. 45. 18. A	7. 10. 56. 27.	0. 25. 10. B	2.	♃ ☿
Lyræ lucida. Fidicula.	276. 39. 32	38. 32. 16. B	9. 11. 6. 27.	61. 47. 0. B	1.	♀ ☿
Ophiuchi caput.	260. 15. 38.	12. 49. 22. B	8. 18. 17. 7.	35. 56. 15. B	3.	♄ ♀
Ophiuchi man. ſiniſtra.	239. 47. 37.	2. 45. 40. A	7. 28. 11. 37.	17. 18. 20. B	3.	♄ ♀
Ophiuchi genu ſiniſtrum.	245. 11. 37.	15. 16. 50. A	8. 5. 6. 7.	11. 29. 20. B	3.	♄ ♀
Ophiuchi humer. dexter.	262. 8. 38.	4. 44. 40. B	8. 21. 12. 7.	28. 0. 10. B	3.	♄ ♀
Orionis capitis ſuprema.	79. 41. 10.	9. 34. 38. B	2. 19. 34. 47.	13. 25. 30. A	4.	♃ ☿
Orionis humer. dexter.	84. 43. 4.	7. 18. 20. B	2. 24. 36. 35.	16. 6. 15. A	2.	♂ ☿
Orion. humerus ſiniſter.	77. 16. 40.	6. 3. 2. B	2. 16. 46. 47	16. 52. 30. A	2.	♂ ☿
Orionis pes Rigel.	75. 2. 50.	8. 33. 42. A	2. 12. 36. 57.	31. 10. 10. A	1.	♄ ♃
Orionis 1. Balthei.	79. 9. 48.	0. 32. 50. A	2. 18. 9. 27.	23. 36. 40. A	2.	♃ ♄
2. Balthei.	80. 12. 54.	1. 25. 46. A	2. 19. 13. 42.	24. 34. 10 A	2.	♃ ♄
3. Balthei.	81. 18. 25.	2. 8. 20. A	2. 20. 13. 2.	25. 21. 10. A	2.	♃ ♄
Pegaſi os.	322. 27. 36.	8. 32. 14. B	10. 27. 45. 7	22. 6. 20. B	3.	♂ ♃
Pegaſi crus. Scheat.	342. 20. 36.	26. 28. 38. B	11. 25. 14. 7.	31. 8. 20. B	2.	♂ ♀
Pegaſi Marchab.	342. 28. 10.	13. 35. 58. B	11. 19. 19. 37.	19. 24. 50. B	2.	♂ ♃
Pegaſi Algenib.	359. 27. 25.	13. 32. 56. B	11. 5. 0. 7.	12. 37. 0 B	2.	♂
Perſei lucidum latus.	45. 32. 18.	48. 44. 54. B	1. 27. 39. 55.	30. 5. 40. B	2.	♃ ♄
Meduſæ caput.	42. 12. 42.	39. 46. 30. B	1. 22. 5. 57.	22. 22. 40. B	3.	♄ ♃
Piſcis Auſtral. occiput.	345. 24. 5.	1. 40. 2. B	11. 17. 12. 59.	0. 7. 17. B	4.	♃ ♄
Piſcium lini nexus.	26. 38. 5	1. 19. 0. B	0. 25. 9. 59.	9. 4. 0. B	3.	♃
Sagittar. lucida Capitis.	283. 1. 5.	21. 22. 48. A	9. 9. 22. 27.	1. 45. 10. B	4.	☉ ♂
Scorpii cor. Antaros.	242. 47. 28	25. 39. 54. A	8. 5. 35. 27.	4. 26. 30 A	1.	♄ ☿
Scorpii frons borealis.	236. 58. 15	18. 53. 36. A	7. 28. 56. 57.	1. 6. 55. B	2.	♂ ♄
Scorpii frons media.	236. 4. 34.	21. 41. 40. A	7. 28. 20. 7.	1. 52. 40. A	3.	♂ ♄
Scorpii frons auſtralis.	335. 18. 0.	25. 9. 54. A	7. 28. 45. 47.	5. 20. 40. A	3.	♂ ♄
Serpentis lucida colli.	232. 24. 0.	7. 24. 36. B	7. 17. 50. 47.	25. 33. 50. A	2.	♄ ♂
Tauri Aldebaran.	64. 41. 35.	15. 52. 10. B	2. 5. 35. 30.	5. 30. 50. A	1.	♂ ♀
Tauri cornu Boreum.	76. 51. 18.	28. 19. 2. B	2. 18. 22. 47.	5. 20. 30. A	2.	♂
Tauri cornu Auſtrale.	79. 55. 20.	20. 55. 58. B	2. 20. 35. 47.	2. 13. 30. B	3.	♂
Tauri Boreus oculus.	62. 43. 36	18. 30. 28. B	2. 4. 16. 0.	2. 36. 20. A	3.	♂
Tauri infima Hyadnm.	60. 39. 35.	14. 55. 38. B	2. 1. 34. 2.	5. 46. 20. A	3.	♄ ☿
Tauri Plejadum lucida.	52. 27. 35.	23. 9. 24. B	1. 25. 54. 37.	3. 59. 0. B	1.	♂ ☽
Virginis ſpica.	197. 22. 55.	9. 33. 30. B	6. 19. 39. 47.	1. 59. 30. B	1.	♀ ♂
Virginis cingulum.	190. 10. 22.	5. 2. 54. B	6. 7. 18. 47.	8. 40. 30 B	3.	☿ ♀
Virginis Vindemiatrix.	191. 52. 20.	12. 34. 58. B	6. 5. 46. 17.	16. 15. 0. B	3.	♄ ☿
Urſæ majoris Dubhe.	161. 17. 5.	63. 22. 2. B	4. 10. 59. 27.	49. 40. 10. B	2.	♂
Urſæ lateris lucida.	160. 52. 20	57. 59. 2. B	4. 15. 7. 57.	45. 5. 40. B	2.	♂
[illegible] poſt. coxæ lucida.	174. 23. 34	55. 23. 42. B	4. 26. 14. 27.	47. 8. 40. B	2.	♂
Tergoris prope caud. lucid.	180. 8. 2.	58. 41. 42. B	4. 26. 49. 57.	51. 37. 10. B	3.	♂
Urſæ major. 1. caudæ.	190. 7. 56.	57. 36. 58. B	5. 4. 36. 27.	54. 17. 45. B	2.	♂
Urſæ major. 2. caudæ.	197. 55. 2.	56. 30. 52. B	5. 11. 21. 53.	56. 21. 10. B	2.	♂
3. in extremo caudæ	203. 53. 50	50. 50. 56. B	5. 22. 37. 7.	54. 24. 10. B	2.	♂
Urſæ min. ult. caud. Polar.	9. 52. 10.	87. 42. 51. B	2. 24. 26. 47	65. 59. 50. B	2.	♄ ♀
Urſæ min. lucida humeri. olim Cynoſura.	222. 39. 20.	75. 37. 30. B	4. 8. 45. 7	72. 48. 40. B	2.	♄ ♀

§. V.

Curioſa quædam Mirabilia Miſcellanea de Stellis ex variis Authoribus referuntur.

Cœli Stelliferi diviſio unde provenerit.

1. Cœli ſiderei in varias figuras diviſionem ab antiquis Ægyptiis primùm effluxiſſe, docet *Kircherus in Oedipo Ægyp. Tom. 2. claſſe 7.* cap. 6. his verbis. *Præmiſſis multorum annorum obſervationibus Cœlum Stelliferum univerſum in certas quaſdam claſſes diviſerunt, quas Deorum manſiones primò Ægyptii, deinde Græci Aſteriſmos nuncupârunt.* Ac paulò poſt ſubnectit: *Primos omnium mortalium Ægyptios Cœlum in 48. imagines diviſiſſe.* Tradit etiam ibidem *cap.* 7. dogma Ægyptiis fuiſſe, cœleſtes Deos, ſeu Genios aſtra incolere, qui virtute, & efficacia inferiorem mundum afficerent: Undè putâſſe ſcribit Ægyptios Cœlum non vi quâdam propria influxivâ aſtrorum, ſed diſpoſitivâ numinum, ſivè Deorum, qui in aſtris, ceu ſolio quodam regali conſiderent, ac virtute aſtrorum veluti naturali quodam inſtrumento uterentur, Geocoſmi fabricam, ſivè mundum hunc inferiorem afficere.

Arabum diviſio Mundi ſiderei.

2. Mirabilia etiam & ridicula planè ſunt, quæ de Cœlis fabulantur Antiqui Arabes, qui mundum ſidereum in varios dividunt orbes, quos ſingulos, iterùm Mundos appellant ex diverſis lapidibus pretioſis conſtructos, quibus etiàm Geniorum in varias formas transmutatorum catervas aſſignant. Ità enim verbà *Abulheſſan Ben Abaſch* recitat idem *Kirch. in Oedipo Ægypt. tom. 2. part. 1. claſſ. 6. cap. 4. §. 3. Primum cœlum factum fuit ex Smaragdo viridi & nomen ejus Tarphta. & habitaverunt illud Angeli, ſub formâ avium, & præſes eorum Angelus, cui nomen Samaël, & eſt gubernator eorum. Secundum Cœlum ex margaritis rubicundis, nomen ejus Kadum; & habitaverunt illud angeli ſub formâ Aquilarum, & Angelus præſes eorum nomen habet Sachabiel, & eſt cuſtos, & gubernator eorum. Tertium Cælum ex Hyacinthis fulvis, cui nomen Maun; & habitaverunt illud Angeli ſub formâ vulturum; præfectus verò eorum Angelus eſt, cui nomen Saphraphael, & eſt gubernator eorum. Quartum Cœlum ex argento candido, cui nomen Ramalun; & habitaverunt illud Angeli ſub formâ Equorum; Angelus verò eorum vocatur Sabtabiel, & eſt cuſtos & gubernator eorum. Quintum Cœlum ex auro, cui nomen Vataka; habitaverunt illud Angeli ſub forma puellarum, & Angelus præſes eorum vocatur Kakabiel; & eſt cuſtos & gubernator eorum. Sextum Cœlum ex perlis, ſeu unionibus, cui nomen Dama; & habitaverunt illud Angeli ſub forma puerorum, & Angelus præſes eorum dicitur Samgabiel, & eſt cuſtos eorum. Septimum Cœlum ex luce coruſcante, cui nomen Alkina; habitant illud Angeli ſub formâ filiorum hominum, & Angelus eorum præſes dicitur Zarakiel*: Portenta hæc ſunt nugarum, & deliliorum excrementa. Totum Syſtema Mundanum unà cum Angelis ſingulorum Præſidibus vide hìc in figurâ.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

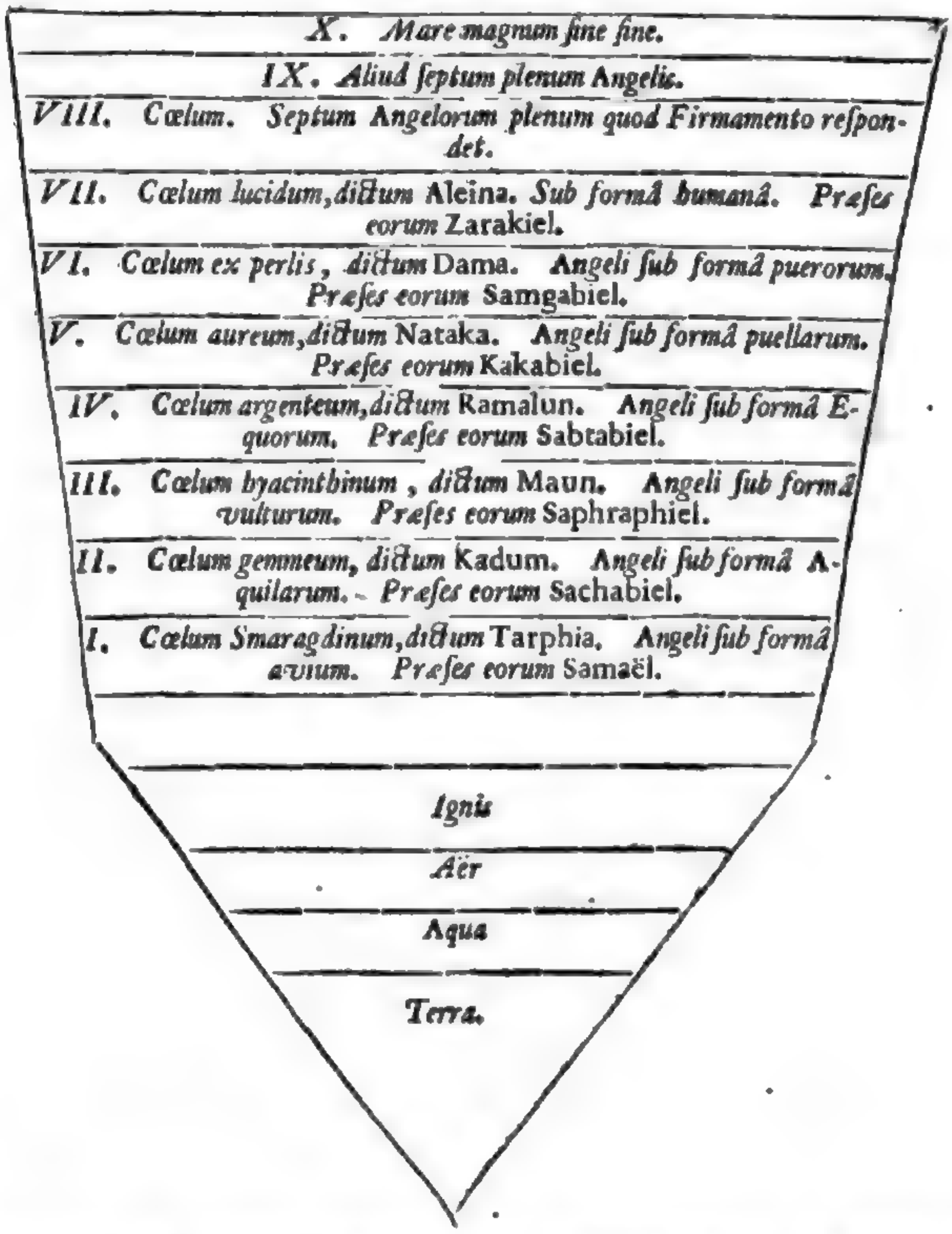
Tom. I. p. 127.

Mappa Maris
MEDITERRANEI
Fluxus Currentes
et
Naturam Motionum
explicans.
GALLIA
Rhodanus flu.
Mare Gallicum
HISPANIA
C. d S. Vincentz
OCEANUS ATLANTICUS
Fretum
Mare Ibericum
Mare Sardoum
BARBARIA
AFRICA

Syſtema Mundanum

Unà cum Angelis ſingulorum Præſidibus ex mente Arabum.

Mirabilis opinio incolarum in Peru.

3. De incolis in *Peru* ſcribit *Boterus in ſua Coſmogr. lib. 4. part. 1.* eoſdem credere, è cœlo omnis generis animalia dari: Unde generatio, & propagatio pecorum, & aliorum animalium ſpecies, ſingulas ſuas habere Stellas tutelares, quas idcircò etiam adorant, ut ſi mitis ſit aliqua ſpecies ac manſueta, ita permaneat: Si venenata & noxia ſit, manſueſcat, & mundetur. Memorat etiam *Rogerius de Gentiliſm. part. 2. cap. 21.* Brachmanes opinari, cùm ſubindè Stellæ novæ appareant, & denuò è viſu elabantur, Solem, ac Stellas non tantùm vivere, ſed & filios generare, adeoque temporarias Stellas illas partus eſſe Solis ac Stellarum.

Ciani Stellas adorant.

4. Ciani populi annum in 12 menſes more noſtro partiuntur, eos verò opinantur à 12 Stellis regi, quas idcircò etiam adorare, & Sacrificiis venerari ſolent, præcipuè verò Stellas illas, quæ tempore meſſis regimen obtinent. *Chriſt. Arnold. in Sect. addit. ad Roger. Gentiliſm.*

5. *Plutarchus lib. 2. de Placit. Phil. cap. 13. & 20.* cenſuiſſe ſcribit *Diogenem*, ſidera eſſe terrea, & pumicea, & quaſi mundi ſpiracula: *Empedoclem* putâſſe Stellas inerrantes cryſtallo admixtas eſſe, errantes verò ſolutas: *Xenophanem* aſtra efformâſſe ex nubibus ignitis, quæ extinguerentur interdiu, ad nocturnas verò tenebras reviviſcerent quaſi carbones: Itàque ortus & occaſus Stellarum eſſe accenſiones, & extinctiones. Similitèr *Epicurus* docuit aſtra, cùm oriuntur, accendi; cum occidunt, extingui.

Variæ de Stellis opiniones

6. Conſtat ex Veterum Scriptorum monumentis *Heraclidem*, & Pythagoræorum nonnullos exiſtimâſſe, unumquodque aſtrum Mundum eſſe, quo & aër & terra contineretur. Aliis placuit dicere, ſidera fulgentia nil aliud eſſe, quàm aulæa picturata. *Anaximander* ex aëre illa compoſuit, & rotæ inſtar in gyrum agi dixit, impletaque ſtatuit igne, ut quibuſdam veluti buccis flammas evomerent. *Leucippus*

Digitized by Google

pus Eleates ex atomis vertigine circumactis,& incenſis ſidera effici voluit. *Heraclitus Epheſius* cœleſtia ſidera ſcaphas eſſe voluit per concavum ad nos converſas,in quibus evaporationes lucidæ concurrerent, flammamque redderent. Quæ Veterum commenta quis non rideat?

7. Celebratur etiam opinio *Anaxagoræ*,qui, cùm Lapis aliquandò magnitudine inſigni colore aduſto in *Ægos* Thraciæ amnem è cœlo decidiſſet, quem etiam delapſurum prædixerat,affirmavit Cœlum omne ex lapidibus conſtare,Solemque ipſum candens ſaxum eſſe.

8. Apud Mahumetanos ſecta eſt eorum, qui *Elauted*, hoc eſt; *Trunci*, nomine hoc ipſis aptiſſimè conveniente appellantur, & viliſſimo habitu Africam circumeunt, ſtellas unum DEUM aſſerentes, & nullam legem, neque fidem erroneam; cuique enim adorare licere,quod ſibi videatur,ità teſtatur *Joan. Leo lib. 3. cap. 43. Africæ*.

Capræ cœleſti cultus exhibitus.

9. In foro *Phliaſiorum* capra ex ære magnâ ſui parte in aurata conſpicitur, ut meminit *Pauſanias in Corinth.* ob eam cauſam dedicata, quod ſidus quam Capram vocant, ortu ſuo vitibus perniciem afferre conſuevit. Ne itaque cœleſtis capra vinetis noceat, forenſem illam ex ære cùm aliis afficiunt honoribus, tum verò auro eam exornant.

Item Caniculæ.

10. Caniculæ, ut refert *Cœlius lib. 17. cap. 27. Antiq. lect.* à Romanis olim Rutilæ Canes, ut ait *Atteius Capito*, canario Sacrificio pro frugibus ad ſedandam tempeſtatem immolabantur. *Cei ab Ariſtæo* Arcade edocti ſingulis etiam annis Ejuſdem exortum ſervaverunt cum armis, eidemque rem divinam fecerunt ad impetrandam pluviam.

Eudoxi opinio de Aſtris.

11. *Eudoxus Gnidius* omnium aſtrorum (ſi libeat obſervare minimos ambitus) redire eaſdem vices quadriennio exacto putavit, non ventorum modo, verum & reliquarum tempeſtatum magnâ ex parte. *Plinius lib. 1. cap. 47.*

Quis primus ſtellas numeravit.

12. Hipparchus *Nicæus* primus ſtellas numeraſſe, organáque excogitâſſe dicitur, per quæ ſingularum loca & magnitudines deprehenderentur, ut docet *Plinius lib. 2. cap. 12. & 25. Item Sabellicus lib. 10. cap. 8.*

Cœlum animatum qui crediderint.

13. Chaldæi, qui Aſtrologiæ putantur inventores, Cœlos & Aſtra voluerunt animâ & ratione præditos. Idemque tenuerunt penè omnes Veteris Philoſophiæ Præceptores tam Græci, quàm Ægyptii; quorum aliqui Mundum animatum,alii quaſdam ejus partes animâ præditas cenſuerunt. *Origenes* eundem errorem amplexus fuit. Sed motus Aſtrorum perpetuus,& naturalis arguit omninò efficaciter animâ rationis capace deſtitui. Unde & opinio hæc ſub anathemate damnata eſt in quintâ Synodo Gener. Conſtant. ut teſtatur *Nicephorus lib. 17. hiſt. cap. 27. & 28.*

Urſæ minoris inventor.

14. Thales *Mileſius* Urſæ minoris inventor fuiſſe dicitur, eáſque ſtellas notâſſe,quas in navigando Phœnices obſervare conſueverunt,ut teſtatur *Callimachus*.

Machina cœleſtis R. Saporis.

15. Rex Perſarum *Sapor* tam grandem è vitro conſtrui fecit machinam, ut in ejus centro ſederet, tanquàm in terrâ ſphærulâ ſpectans ſub pedibus etiam aſtra exorientiáque ac occidentia ſidera, ut ſic mortalis cum eſſet, ſupra tamen omnem mortalium conditionem eſſe videretur. *Laur. Beyerlinck in Theat. vitæ hum.* De valdè artificioſa ſphæra cœleſti *Joannis Riſt vide Eraſmum Franc. de cœlo diſcurs. 13. pag. 368.*

Neronis triclinium Stellis ornatum.

16. Imperator *Nero* in nulla re damnoſior, quàm in conſtruendis ædificiis arguitur. Inter alia autem *Fulgoſus lib. 9. c. 1.* memorat, ingentibus ipſum ſumptibus ædificâſſe triclinium grande,in cujus fornice ſtellæ, Sol & Luna gemmis expreſſæ colore ipſorum ſiderum proprietatibus congruente, & cœleſtis curſûs ratione movebantur. Sedilia aurea,atque eburnea aderant muri argenteis floribus tecti, avibusque. Locus aſſiduè omnium odorum fragrantiâ ſpirabat. Ità *Fulgoſus*.

Tentorium mirabile cœleſtes motus exhibens.

17. Narrat & *Tritbemius in ſuo Chron. Hirſaug.* Anno Chriſti 1232. *Saladinum Ægyptiorum* Regem *Friderico* Imperatori dono miſiſſe per ſuos Oratores tentorium pretioſum mirabili arte compoſitum, cujus pretii æſtimatio quinque ducatorum millium procul valorem exceſſit. Nam ad ſimilitudinem,inquit,ſphærarum cœleſtium intrinſecùs videbatur constructum,in quo imagines Solis,Lunæ, ac reliquorum Planetarum artificioſiſſimè compoſitæ movebantur ponderibus & rotis incitatæ; ità videlicet, quod curſum ſuum certis ac debitis ſpatiis peragentes horas tàm noctis, quam diei infallibili demonſtratione deſignabant:imagines quoque 12 ſignorum Zodiaci, certis diſtinctionibus ſuis motæ cum firmamento curſum in ſe Planetarum continebant.

Arabes & Hebræi voluerunt Cœlum eſſe librum.

18. Antiquum quoddam Hebræorum dogma,& Arabum quondam fuit Cœli ſiderei, ſivè Firmamenti expanſum librum eſſe quendam ſtellis, veluti literis quibuſdam inſignitum, ex quorum combinatione omnium ſæculorum eventus,& decreta hominum DEI digito inſcripta legi poſſint. Ex his etiam quidam Errones, ſivè Planetas ſtatuerunt eſſe veluti pennas,ſeu calamos quoſdam animatos, ex quorum conjunctione,oppoſitione,aliiſque motibus & configurationibus, quædam veluti futurarum rerum voces in Cœlo formarentur,quas ſolus ille noſſet,quem Deus, ingeniique bonitas, atque proprii genii aſſiſtentia habilem reddidiſſet. Alii quoque docuerunt, ſtellas fixas habere ſe inſtar conſonantum, Planetas vocalium inſtar, quorum conjunctione voces formarentur ſignificandis rebus opportunæ. *Robertus de fluctibus* in Apologia quadam pro defenſione ſtaturæ roſeæ crucis characterum cœleſtium formationem, & expreſ-

ſionem etiam per Stellas deſcribens ſic ait: *In cœlo inſerti & impreſsi ſunt hujusmodi characteres, qui non aliter ex Stellarum ordinibus conſtentur, quàm lineæ Geometricæ, & literæ vulgares ex punctis, ſuperficies ex lineis; & corpus ex Superficiebus; quibus verò hujusmodi linguæ, & Scripturæ arcanæ, characterumque abditorum cognitio à* DEO *conceſſa eſt, his etiam datum erit veras rerum naturas, mutationes, alterationes & proprietates ſiderum, omnesque alias operationes & executiones oculis quaſi illuminatis legere, & legendo intelligere*, verùm has vanitates amplè à doctiſſimo *Kirchero* confutatas vide in *Aſtrologia Hieroglyph. Oedipi Ægypt. claſſ. 7. cap. 7.* Illud tamen prodigioſum haud dubiè fuit, ſi verum eſt, quod memorat *Zonaras*: Judicem quemdam Antiochenum pridiè, quam periit *Julianus* Apoſtata in Perſide juxtà prætorium excubantem vidiſſe congeriem Stellarum ſereno Cœlo literas in hanc ſententiam exprimentem: HODIE JULIANUS IN PERSIA OCCIDITUR.

Per tubos Aſtronomicos plurimæ Stellæ, & Stellarum imagines fuerunt detectæ.

19. *Ab* invento Teleſcopio mirùm auctus eſt numerus Stellarum: Quotidiè namquè in diverſis Cœli partibus novæ luciddiſſimæ faces, & ex his ordinatiſſimè configuratæ imagines in conſpectum producuntur. Ità obſervatum eſt, viam lacteam aliud non eſſe, quàm innumerarum Stellarum congeriem. *P. Rheita lib. 4. Ocul. Enoch & Eliæ cap. 1. memb. 7.* aſſerit novo ſuo Aſtronomico tubo unico obtutu plus quam 50. Stellas exhibente in ſola ſe Orionis conſtellatione duplo quaſi plures Stellas ſæpius numeràſſe, quàm Veteres in univerſo firmamento nempè 2000. In eâdem porrò conſtellatione, quaſi Tunicam Domini inconſutilis figuram Stellis ex[illegible]tam advertiſſe, propè cingulum Orionis tricorpoream Stellam obſervâſſe: In Pleiadibus maxima Stellarum multitudine coruſcis circulum, & in circulo quaſi Infantem jacentem vidiſſe: In Tauri verò ſigno crucem velut Teutonicam Stellis eſſormatam conſpexiſſe. Idem etiàm in Ep. [illegible] ad *Joann. Caramuelem* datâ ſcribit [illegible] ſe ſummâ cum admiratione ac [illegible]tione ſudarium Veronicæ, ſeu faciem Chriſti Salvatoris maximâ ſimilitudine [illegible] expreſſam in ſigno quaſi Leonis intra Æquinoctialem & Zodiacum diſtinctiſſime tubo ſuo binoculo obſervâſſe. [illegible] gladii Orionis, ſicut & in nebuloſâ [illegible] teleſcopio videtur magna congeries Stellarum teſte *Ricciolo Almag. lib. 8. Sect. 1.* In Orionis enſe quoque hiatus quidam interruptus apparet, per quem velut in plagam magis lucidam aſpectus formatur, teſte *Hugenio in Syſtem. Saturn.* Plura alia vide in Oculi mei artific. Fundam. 3. Synt. 4. cap. 5. §. 2.

Speculæ, & turres Aſtropticæ.

20. Speculæ & turres *A*ſtropticæ plures diverſis locis pro *A*ſtronomicis Obſervationibus haud levi impendio conſtructæ ab *A*uthoribus memorantur. Ità in Babylonis medio *Semiramis* olim templum Jovi erexit admiranda altitudine, ubi à Chaldæis Obſervationes factas fuiſſe accuratè conſiderato Oriente & Occidente propter operis altitudinem ſcribit *Diodorus Siculus lib. 2.* *Ante Heliopolim Ægypti* ſpecula quædam oſtenditur ut loquitur *Strabo lib. 17. Eudoxi* dicta; quemadmodum & antè Gnidum, in quâ ille cœleſtium motus adnotabat. Inſula *Huena* exigua quidem terræ moles, inquit *P. Fournier in Geograph. orb. not.* at rerum maximarum gloria illuſtris, in quâ fundato Uranoburgo Matheſeos Princeps nobiliſſimus *Tycho Brahe* Aſtronomiam inſtauravit. Speculæ Aſtropticæ Pekinenſis apud *Sinas* celeberrimæ miro inſtrumentorum accuratiſſimorum apparatu inſtructæ figuram exhibet *P. Ferdinandus Verbieſt. in Aſtronomia ſuâ Europæâ nuper Dillingæ edita.* Clariſſim. *Joannes Hevelius*, alter poſt Tychonem Aſtronomiæ reſtaurator & Auctor, nobiliſſimum admirandarum machinarum, & inſtrumentorum cœleſtium apparatum ingentibus ſumptibus ſibi comparavit, verùm nuper rapido emanante ex ædibus ſuis incendio à voraci flammâ ſumptuoſiſſimus iſte Theſaurus denuò abſumptus, aut deſtructus fuit.

Alphonſus Rex ſummus Aſtronomiæ cultor.

21. Quamvis tandem multi Terrarum orbis Principes & Dynaſtæ Aſtronomiam mirè excoluerint, ac maximis impenſis provexerint: Inter omnes tamen primatum ſibi vendicare jure meritò videtur *Alphonſus* ille Aragonum, & Siciliæ Rex, qui Aſtronomiæ reſtaurandæ ergò, & in tabularum, quæ de ipſo nomen circumferunt, confectionem non dubitavit aureorum quadringenta millia profundere: judicabat enim Rex iſte magnificus plùs ex Aſtronomiæ ſtudio, & culturâ gloriæ ſe conſecuturum, quàm ex ipsâ regni adminiſtratione. Atquè his diſquiſitionem iſtam pro inſtituto noſtro, ingeniique viribus abſolviſſe ſufficiat.

R DISQUI-

DISQUISITIO II.
COMETO - SCOPICA.

Quâ nova ſubindè in Cœlo enaſcentia Phœnomena cum notabilibus & mirabilibus eorum affectionibus & apparentiis deteguntur & recenſetur.

PRæter hactenùs enarratas Stellas tàm fixas quàm erraticas, cum earum motibus & apparentiis, nova alia ſubindè exoriri in cœleſtibus tractibus Phænomena, rurſúmque occidere, ac penitus diſparere & omnium ſæculorum, & Noſtri maximè, quo artificialiter per teleſcopia oculus in longinqua armari cœpit, ac proximè præteriti ſæculi teſtantur hiſtoriæ. Horum Phænomenorum alia appellare ſolent Cometas, ſivè Stellas comatas, quæ per modum comarum lumen diffundunt; alia ſimpliciter Stellas novas, quæ in hoc ſolùm differunt ab aliis Stellis lucidis Firmamenti, quod non ſemper compareant, verùm quando aliquandiu mundo inferiori illuxerunt, rursùm diſparere ſolent. De hujusmodi rarioribus cœli Phænomenis, quæ ſcitu digniora cognovimus, jam Curioſo Lectori proferemus.

CAPUT I.

De Stellis novis, quæ diverſis temporibus in cœlo obſervatæ ſunt.

PEr Stellas novas hoc loco non intelligi volo illas, quæ à Nautis ultrà Meridianum progresſis ad plagam Cœli Auſtralem, magiſque ad Polum Antarcticum detectæ ſunt, ac conſtanter ibidem iisdem locis conſtitutæ videri poſſunt, ſed eas, quæ in viſibili noſtro Cœlo inconſtanter viſæ, adeoque ſubinde alicubi quidem comparere, & ſubindè rurſùs diſparere compertæ ſunt. Harum plures & diverſis temporibus, & diverſis Cœli locis à perſpicacibus Aſtronomis obſervatæ fuerunt, ut mox recenſebimus.

Stella in Natali Christi. 1. Præ omnibus inter Stellas novas in Cœlo viſas verè principatum tenere videtur Stella iſta auguſtiſſima, quæ Chriſto Salvatore recens nato Magis in Oriente comparuit, ipſisque Hieroſolymâ Bethlehem verſus ad adorandum Chriſtum euntibus præivit, ſtetitque ſupra locum, ubi puer erat; Sicut habetur *Matth. cap. 2.* Magna tamen diſſenſio eſt inter Authores, cum hoc Phænomenon cœleſte à quibusdam Stella nova, ab aliis Cometa, ab aliis Angelus quidam fuiſſe putetur. *Eckſtormius* notiſſimus Author nil de eâ definire audet; refert autem *D. Auguſtinum Serm. 31. & 34. de Temp.* tùm & primò inter 17 noviſſimos docere, Stellam illam fuiſſe admirabilem & incomparabilem, magnificam linguam Cœli, quæ narravit gloriam DEI, & inuſitatum Virginis partum inuſitato fulgore clamârit; eandemque biennio fuiſſe. Idemque aſſerere *Epiphanium lib. 5. Tom. 1. contrà Herodianos. Origenes lib. 1. contra Celſum*, hanc Stellam in natali Chriſti Cometis temporaneis æqualem fuiſſe docet. *Maldonatus* recenſitis variis Doctorum Eccleſiæ ſententiis ſubjicit. *Plerique alii Cometam fuiſſe dicunt. Ego Cometam aut Angelum dixerim.* Plures alii Authores recenſentur à *Stanislao Lubieniecio in Theatr. Comet. Tom. 2. pag. 40.* qui Cometam fuiſſe ſtatuunt, non tamen Æthereum, ſed Aëreum. Verùm *Ricciolus Almag. lib. 8. ſect. 2. cap. 19. N. 3.* plures allegat, qui negant Stellam illam Cometis adnumerandam eſſe, variisque rationibus contrà hanc Sententiam pugnat; quod & *Baſilius illâ oratione in S. Chriſti nativitate* facit. Ego ſanè, ſi credibile ſit, biennio eam perduraſſe, ut ſuprà memoratum eſt, ſaniùs inter Stellarum novarum numerum referendam cenſeo, cum nullum *Cometam* tamdiù flagrâſſe aliàs conſtet, aut certè extraordinarium Cœli Phænomena non vulgari Stellæ appellatione inſignitum fuiſſe arbitror.

2. In die natali *Alexandri Severi*, poſteà Romanorum Imperatoris dicitur Stella nova in ſplendore primæ magnitudinis apparuiſſe, ut tradit *Lubieniec. in hiſt. om. Comet.* Stella nova in natali Alexandri Severi.

in Come-

in Cometâ LXXXI. pag. 61. ait enim; *Lætum ejus principatum præſignificavit Stella primæ magnitudinis in die primâ natalis toto die, referente Lampridio viſa, ut eum Alexandro Magno ſimilem non tantum nomen & Olympias, quæ illi nutrix, & Philippus, qui nutritor, obtigerat, ſed & Stella nativitatem ejus, ut Cometa illius nuntians (& quidem ita, ut idem Alexandro Romano natalis, qui Macedoni fatalis fuerat) redderet, etſi per modeſtiam Magni cognomen recuſaverit.* Hæc *Lubieniecius.*

Stella nova in ſigno libræ Anno 380.

3. Anno Chriſti 380, ut teſtatur *Rockenbachius*, ſtella nova viſu mirabilis rotundæque figuræ, majórque Planetâ Venere, quæque totum Horizontem illuſtravit, in ſigno libræ per ſpatium quatuor menſium, à principio ſcilicet menſis Maji usque ad Septembrem ardere conſpecta eſt. Quamvis autem Stella hæc ab eodem *Rockenbachio* inter Cometas referatur, placuit tamen ob illuſtrem ſplendorem, quem absq; comis ullis habuiſſe creditur, hic inter Stellas novas recenſere.

Mirabilis Stella An. 393.

4. Anno Dom. 393 inopinata & inſolens ſtella medio noctis tempore propè Luciferum refulgens apparuit circà eum ipſum circulum, qui Zodiacus dicitur, radiis & luce non admodùm Lucifero ceſſit. Continuò ad illam alia vis Stellarum aggregabatur. Spectaculum ſi vidiſſes, apum examini circà ducem ſuum in orbem obvolitantium contuliſſes, quæ velut ex mutuâ & violentâ concuſſione ab omnibus eis emicuit lux in unam quandam commiſſa flammam evadebat, & gladii ancipitis magni & horrendi cum terrore quodam relucens faciem reddebat. Hoc quidem viſum novum ſpectaculum: ſed motus ejus prorſùs à Stellarum omnium curſu differebat. Primò enim ex [illegible]o, undè moveri incipiebat, cùm o[illegible]atur & occidebat, deinde paulatim ab [illegible] abſiſtens, ſegniter & pedetentim quaſi ad Urſas converſum curſum tenebat, & velut ſpectantes oblique ad ſiniſtram ſuâ gradiebatur viâ, ambitum quidem eundem cum Stellis aliis, ad quas acceſſerat, [illegible] perficiebat. Proprio autem motu, qui ad quadrageſimum productus eſt diem, vix tandem majorem [illegible] attigit, atque in mediâ aſtri iſtius parte poſtremò effulgens evanuit. Ità *Nicephorus lib. 13. 3. 37.*

Stella in medio Lunæ.

5. Anno Chriſti 583 Stella in medio Lunæ fulgens viſa eſt, *Aimoinus lib. 3. cap. 23.* Quid de hoc phænomeno ſtatuendum ſit, ignorare ſe fatetur *Lubieniecius, in Theat. Com. tom. 1.* Ex reſcripto ab alio Viro docto refert Phœnomenon hoc in Luna viſum aut prodigium fuiſſe aut fabulam: Ex alio viro docto recenſet Phænomenon hoc pro Cometâ aëreo ſub Lunâ accenſo, & ad hujus celeritatem equaliter motu reputari poſſe. Tandem concludit: *Ego ut in medio rem relinquo, ità me non temerè hoc phænomenon inter Cometas numerare credo.*

Stella nova juxta Vergilias.

6. Anno Chriſti 684, ut refert *Calviſius ex Anaſtaſio*, ſtella nova juxtà *Vergilias*, cœlo ſereno inter Nativitatem Chriſti & Theophaniam apparuit obtuſo lumine, ut Luna, & die 14 Februarii exiit Stella Veſperi à meridie in Septentrionem. *Sigonius* autem *de regno Italiæ lib. 2 pag. 49.* memorat hanc Stellam Anno Ch. 685 initio Januarii apparuiſſe eâ obſcuritate infectam, veluti cùm Luna nubes ſubit & Menſe Februario meridie alteram ab Occaſu cum magno fulgore ad Orientem decurriſſe. *Rockenbachius* vero Anno Chriſti 687 Stellam ejusmodi circà Natalem Domini propè Virgilias apparuiſſe dicit, quæ usque ad Epiphaniam Domini dies noctésque lucem de ſe ſparſit. Verùm *Ricciolus* quoque ad Ann. 684 ſidus hoc ponit, & an fuerit Cometa, incertum eſſe dicit.

Stella Anno 1071.

7. Anno à Chriſto nato 1071 Stellam novam verſùs Auſtrum & Occaſum viſam, poſtquàm deindè ſecutus ſit Cometa longis ac flammeis crinibus per dies 25 exardeſcens memorat idem *Ricciol. in Almag.*

Duæ Stellæ novæ An. 1172.

8. Anno 1172 circiter in Vigilia Natalis Domini, ut refert *Eckſtormius ex Hiſt. Eccl. Cent. 12. cap. 13.* Stellæ duæ ignei coloris apparuerunt, quarum una erat magna, altera parva; fuerúntque initio quaſi conjunctæ, poſteà disjunctæ, & longo ſpatio diſtantes apparere deſiêrunt.

Stella Anno 1238.

9. Anno Dom. 1238 Stella nova immenſæ magnitudinis per aliquot dies antè Solis ortum comparuit, quæ per longum cœli tractum veloci, crebróque curſu ferebatur modo ignem præſeferens, modò fumum poſt ſe relinquens. Refert Phænomenon hoc *Eckſtormius ex polyd lib. 16.* à quo tamen etiàm inter Cometas numeratur, licet crinitum aut comatum fuiſſe non memoret.

Stella Anno 1273.

10. Anno à Chriſto nato 1273 Menſe Jul. & Aug. Stellam quandam novam miræ magnitudinis radios emittentem apparuiſſe refert *Chronicon Auguſtanum.*

Stella in Cathedra Caſſiopejæ.

11. Anno 1572 ad quint. Idûs Novemb. apparuit in Cathedra *Caſſiopejæ* Stella nova quoad quantitatem viſibilem æqualis Veneri: per Decembrem autem Jovis ſidus æmulabatur; Januario autem Anni 1573 Stellis primæ magnitudinis paulò major; ſed Februario & Martio æqualis: Aprili & Majo Stellis ſecundæ magnitudinis; Junio & Julio tertiæ magnitudinis, in fine anni vix excedebat quintæ magnitudinis ſtellam. Tandem Anno 1574 in Martio evanuit. *Clariſſim. D. Tycho Brahe* ob primò viſam ſuam magnitudinem putavit eſſe Cometam: deindè tamen inter Stellas primæ magnitudinis poſuit. Hæc Stella per 16 menſes apparuit. Recentiores Aſtronomi in hoc eodem *Caſſiopejæ* ſidere tres alias novas Stellas hactenùs adverterunt, quarum una 4 magnitudinis, duæ verò reliquæ 5 magnitudinis reputatæ ſunt.

Stella in pectore Cygni.

12. Anno 1600 in pectore Cygni obſervata fuit Stella nova, quam *Keplerus* 3 magnitudinis cenſuit. Hæc ad An. 1621 vel ut alii ad Ann. 1626 usque comparuit,

R 2 dein-

Digitized by Google

deinceps autem ab oculis mortalium diſparuit. Putat *Hevelius* hanc eandem Stellam ad *Ann.* 1659 in conſpectum rediiſſe & *Anno* 1660. rurſùm diſparuiſſe: *Anno* verò 1666. denuò comparuiſſe. *D. Du Hamel in Phyſ. part. 2. tr. 1. cap. ult.* refert eam *Anno* 1655. primùm iterùm à *D. Caſſino* viſam paulatim lumine auctam fuiſſe, idquè per quinquennium, dum Stellas tertii ordinis magnitudine æquaret, tùm ſenſim imminutam diſparuiſſe. Idem ſupramemoratus *Hevelius Anno* 1670. aliam Stellam novam propè caput Cygni deprehendit. Stella verò in hoc aſteriſmo *Bayer* dicta diverſa eſt ab illâ, quæ olim fuit detecta. Clariſſimo *Kirchio* inſigni *Aſtronomo* Lipſienſi hanc ità appellare placuit, quod *Bayerus* hanc primus ad initium hujus ſæculi in collo Cygni deprehenderit.

Stella nova Ann. 1604 in Sagittario.

13. *Anno* 1604. die 8. Octobr. ut refert *Eckſtormius* ſub magnâ conjunctione Saturni, Jovis, & Martis inuſitata ſtella apparuit, & initio etiam *Anni* ſequentis adhuc flagravit. Fuerunt ab initio non pauci, qui Veneris Stellam crediderunt. Cœpit autem apparere die 3. Octobr. veſperi paulò poſt horam ſextam in 17. gradu *Sagittarii* uno gradu & 30. ſcrup. ab Eclipticâ diſtans, cum Jupiter 19, Saturnus 11, Mars verò 22 ejuſdem Signi gradum obtinerent. Progreſſum deindè fecit donec 1. Novembris die Gradum 17 prædicti Signi aſſequeretur; quo loci eam ſequenti Novembr. 10. etiamnùm deprehenderetur, ſtationariam eam factam, moxque retrogradam futuram, & curſum per Eclipticam verſùs dextram Serpentarii, indequè per medium Cygnum ad Caſſiopeiæ ſidus directuram eſſe, exiſtimatum eſt, quo loci præterito Anno 1572. Cometam viſum eſſe, qui huic quidem magnitudine & ſplendore non admodùm diſſimilis fuerit, multi ſunt, qui etiamnùm meminerunt. hæc *Eckſtormius*: Ex quibus, apparet eum hanc Stellam novam (quam plerique alii talem indicant) & Phænomenon illud cœleſte *Anni* 1572. Cometam eundem reputare. *Schottus in Iſagoge Itin. Extat. Kirch.* hanc Stellam *Anno* 1604. die 9. Octob. in *S*erpentario apparuiſſe, & *Anno* 1606. initio Februarii evanuiſſe refert.

Stella nova propè Cingulum Andromedæ.

14. *Anno* à partu Virginis 1612. & 1613. novam Stellam propè cingulum *Andromedæ* apparuiſſe tradunt *Clariſſim. D. Bullialdus*, & *Doct. P. Fabrij*, hancque denuò *Anno* 1613. evanuiſſe. Quæ porrò *S*tella nova propè dextram manum *Andromedæ* ad *Annum* 1664. obſervata fuit, diverſam à priore non fuiſſe plures arbitrantur. *Aliam* quoquè *S*tellam novam propè idem ſidus *Anno* 1672. rurſum ſeſe exhibuiſſe conſtat.

Stella in collo Ceti.

15. Stella mira in collo Ceti, quæ hoc ſæculo ineunte ab *Aſtronomis* obſervata fuit, jam *Anno* 1596. præcognita dicitur, & *Bayerus* eam in ſuo catalogo *Anno* 1601, ut reliquas vulgò cognitas inſeruit, ut refert *Du Hamel in Phyſ.* Anno deindè 1637. *Phocilides*, qui Bayeri tabulas non viderat, eam ut novam denuò obſervavit, ac primus renaſcentem vidit, cum anteà evanuiſſet. Ex eo quidem tempore illam ſingulis annis reverti, & unum ferè menſem antevertere compertum eſt. Hanc anticipationem 33. dierum definivit *Clariſſimus Bullialdus*: eam quoquè ſtellam partim obſcuram, partim lucidam exiſtimat, adeò ut circà ſuum centrum gyrans modò hanc modò illam partem nobis obvertat. Sed tamen *D. Caſſinus* ex collatis inter ſe obſervationibus hujus *S*tellæ ab *Anno* 1596. usquè ad *Annum* 1678 exiſtimat anticipationem illius eſſe 35. dierum & 6. horarum; vixque per ſimplicem *S*tellæ circà proprium centrum revolutionem omnes illius phaſes explicari poſſe. Non enim ſingulis Annis eandem obtinet magnitudinem; quandoquè ſecundi ordinis Stellas ſuperat; interim intrà tertium ordinem vix conſiſtit. Deindè non eodem ſemper temporis ſpatio ſui copiam facit. Nam aliquandò vix per tres menſes continuos, quandoque per 4. integros & amplius conſpicitur. Nequè æquis etiam temporum intervallis incrementa ſumit: Interim citiùs creſcit, interdùm tardiùs; adeò ut quaſdam mutationes phyſicas intercedere ſatis ſit veriſimilè, ac fortè tam diverſa Phænomena explicari vix poſſunt, niſi polos revolutionis peculiari quodam motu fieri ſtatuatur. Ineunte An. 1678. ad ſummam ſuæ molis, & fulgoris perveniſſe dicitur; cumquè quotannis 35. dies & 6. horas antevertat, quo tempore continuò ſplendidior futura ſit, aut quandò annis jàm elapſis majori luce fulſerit, conſtitui facilè poteſt. Quas etiàm de eâdem hac Stellâ obſervationes *D. Henricus Syvers* Hamburgi habuerit ab Anno. 1647. ad Ann. 1667. videre licet *in Theat. Comet. D. Stanislai Lubienitzki tom. 1. pag.* 929. & 930.

Stella nova propè caput Cygni.

16. Anno 1670. à *R. P. Anthelmo Carthuſiano* viſa primùm fuit Stella quædam nova propè caput Cygni, eáque ut tertii ordinis per tres menſes apparuit, ac paulatim deinceps velut extincta eſt. Rurſum Anno 1672. ab eodem conſpecta ad eandem magnitudinem tertii nimirum ordinis perducta paulatim evanuit.

Plures aliæ Stellæ à Caſſino detectæ.

17. Solertiſſimus *D. Caſſinus* præter Stellas novas hactenus enarratas, plures alias adhuc in diverſis Cœli locis hoc noſtro Sæculo detexit; unam nempè quartæ magnitudinis inter conſtellationem Eridani, ac conſtellationem Leporis: alias quoquè duas advertit ad initium dicti Eridani, & rurſùm quatuor alias propè Polum Arcticum, ut refert *D. Mallet in Coſmographia.* Andromedæ etiàm nebulam, quæ nova ſæpè habita eſt, idem *D. Caſſinus* in eodem ſemper loco viſam eſſe deprehendit, ut refert *Du Hamel in Phyſ.* Cœterum & alias plures Stellas, quæ antiquitus notæ fuerunt in Cœlo, jam diſparuiſſe notatum eſt; velut unam in Conſtellatione Urſæ minoris propè caudam, aliam

aliam in collo Urſæ majoris, aliam in Eridano propè caput Ceti, aliam in Pleiadibus; ſimiliter aliam in Catena Andromedæ, ſicut & alteram adhuc in eâdem hac conſtellatione; deniquè obſervatum fuit, unam etiam in ſigno Piſcium ſeſe ſubduxiſse, quæ à Tychone tertii Ordinis reputata fuit.

Phœnomenon annuum cœleſte. 18. Valdè mirificium & inexploratum, quin etiam pauciſſimis adhuc cognitum eſt Phœnomenon cœleſte quod ſtatis ſuis vicibus quotannis apparere ſolet, cujus hiſtoriolam paucis ita mihi communicavit Expertiſſimus Aſtronomus Noricus *D. Georgius Chriſtophorus Eimmartus*, quæ ita ſe habet. Sub initium cujuslibet Anni conſpicitur in Horizonte Noribergenſi occiduo poſt Solis occaſum (credibile eſt idem phœnomenon in pluribus aliis etiam Europæ locis, ſi curioſè attendatur, apparituum.) tractus albicans figura trianguli ſcaleni ad baſim horizonte terminatus; qui lumine langueſcente uſquè ad Pleiedes, latitudine tamen paulò auſtraliori protenſus in mucronem definit ab uno latere ſuo verſus Auſtrum, quoad extrema, debiliori ſplendore indiſcriminatim diſſipatus; latere verò boreali ſatis candicante nota à reliquo Cœlo ſeparatus, ſtringit eodem latere exactè duas Stellas *Markab* & *Algenib* in Pegaſo. Circa medium menſis Januarii eſt idem latus boreale Æquatori ferè parallelum. Ceſſante crepuſculo durat adhuc duas, tresvè horas pro äeris conſtitutione quandoquè clarius, quandoquè debiliùs conſpicuum, nec niſi cum primi mobilis motu, iisquè fixis, ubi in mucronem obtuſiorem deſinit, tenaciter adhæreſcens, occidere ſolet. Stellæ minutiſſimæ intra hujus tractus albicantis complexum clarè atquè dilucidè conſpiciuntur, ita ut albore & pelluciditate ſua phœnomenon hoc galaxiam longè ſuperet. Cuſpidis extremitas unà cum lateribus ad motum Solis exactè dirigitur latere boreali, ubi Horizontem contingit, vel potius ſecat magis ad boream promoto, cuſpide verò magis ad Auſtrum depreſſa. Circa diem 15 vel 16. Aprilis plerumquè evaneſcit. Simile quid in Cœlo nullis aliis temporibus, nec in ulla plaga alia ante vel poſt mediam noctem, quantumvis ſtudioſè quæſiviſſet, deprehendere ſe potuiſſe ſcribit idem *Eimmartus. D. Kirchius* etiam in Calendario ſuo ejuſdem mentionem fecit Phœnomeni; & videtur idem eſſe cum eo, quod Clariſſimum *Caſſinum* Regis Galliarum Aſtronomum etiam in Cœlo deprehendiſſe conſtat ex *Actis Erudit. Lipſ. Anni 1683. Cal. Jul. pag. 274 & ſeq.*

Concludo tandem præſens caput præfati eximii Norici Aſtronomi verbis, quæ in Epiſtola ad me data ita perſcripſit. *Neque inſolitum*, inquit, *id eſſe in Mundo ſtellato notum eſt, quin imo frequentiſſime apparitiones & diſparitiones Stellarum contingere non ſolum credo, ſed & ſcio. Continuavi per plures annos ſereniſſimis noctibus Aſterismos cœlitus depingere, quorum haud exiguam partem ſucceſſive comparavi, in iis Schematiſmis, ſi rurſus cum Cœleſti facie confero, quandoquè plures, quandoque pauciores numero &c.* Sic itaque non adeò mirari debemus, quod tanta in Mundo hoc inferiori contingant rerum metamorphoſes, cum ipſum etiam Cœlum iis liberum & immune penitus eſſe non queat.

CAPUT II.

Stellarum novarum Geneſis ac Materia, & diverſarum apparentiarum cauſa indagatur.

RE cenſitis tot Stellis novis, quæ in pervaſto Cœli ambitu diverſis ſæpè temporibus, ac etiam tam inconſtanter humanis oculis ſeſe demiſerunt; nunc venit indagandum, quæ cœleſtium horum temporaneorum Phœnomenorum origo, quæ materia, quæ diverſarum apparentiarum cauſa exſtimari poſſit. Sed antequam hęc ipſa ſolerti indagine perſcrutanda adeam; Occurrit id, quod *Lucius Annæus Seneca Cordubenſis* Philoſophus prudenter admodùm, & acutè more ſuo *Natur. quæſt. lib. 7. cap. 30.* ſcripſit. *Egregiè Ariſtoteles ait; Nunquam nos verecundiores eſſe debere, quàm cùm de divinis agitur. Si intramus Templa compoſiti, ſi ad Sacrificium acceſſuri vultum ſubmittimus, togam adducimus, ſi in omne argumentum modeſtiæ fingimur; quantò hoc magis facere debemus, cum de ſideribus, de Stellis, de earum naturâ diſputamus; ne quid temerè, ne quid imprudenter, aut ignorantes affeeramus, aut ſcientes mentiamur.* Ità verè ſapienter magnus hic ex maximo *Ariſtotele* Philoſophorum omnium Principe præmonet Philoſophus. Quocircà haud meliùs hìc me acturum arbitror, quàm ut aliorum comprimis Doctorum Virorum ſententias in medium producam; unicuiquè deinde judicandi libertatem derelinquam. Siquidem in tam abditis & ab omni ferè diſquirendi facultate remotis Phœnomenis quid judicare verè poſſumus? Cum in his, quæ pedibus ipſis calcamus, & manibus palpamus, adhuc ità rudes exiſtamus, ut erudiri plus debeamus, & ut ampliùs erudiamur, ſedulò ſtudeamus. Sed his præmiſſis nunc rem ipſam aggrediamur.

Variæ ſunt *Aſtronomorum* ſententię circà Stellas novas ſubindè conſpectas. Primò aliqui volunt Stellas fixas non in eâdem Cœli ſuperficie conſtitutas eſſe, ſed alias Stellæ in Cœlo aliæ aliis ſubli-miores.

alias aliis ſublimiores, & quidem in circulis eccentricis motus ſuos peragere; Undè fit, ut cùm terrę propiores exiſtunt, videri queant: cùm verò à terrâ remotiores, viſum effugiant. Favet huic ſententię plurimùm earum in comparentiâ lucis incrementum & decrementum, vel quod Stellę novę nunc creſcere, nunc decreſcere videantur, ſenſimquè vel compareant, vel diſpareant. Sic primò ea Stella, quæ in collo ceti ineunte hoc ſæculo obſervata fuit, non ſtatim, ſed paulatim extincta fuit. Anno 1648. rurſùm comparuit, & juxtà Doctiſſimi *Bullialdi* obſervationem poſt 333. dierum circulum, ut refert *Du Hamel in Phyſicâ*, maximum lucis ſpecimen cœlo demiſit, indè paulatim fulgor ejus imminutus eſt, donec planè rurſùm evanuit. Sic ſtella, quæ in Cygni pectore ſæpiùs comparuit, & rurſùm diſparuit; Anno 1600. ut Stella tertii ordinis obſervata fuit & complures Annos ità perſeveravit, tum paulatim imminuta, tandèm omninò oculis ſubducta fuit. Anno 1655. iterùm à D. *Caſino* primùm viſa paulatim lumine aucta eſt, & per quinquennium Stellas tertii ordinis magnitudine adæquavit: tùm ſenſim denuò imminuta fuit. Sic etiam Stella illa à *P. Anthelmo* Anno 1670. obſervata propè caput Cygni per tres menſes, ut Stella tertii ordinis comparuit, ac deinceps paulatim velut extincta eſt: Rurſùmque Anno 1672. ab eodem ſub eâdem tertii ordinis magnitudine obſervata fuit, & denuo paulatim ut anteà humanis oculis ſubducta fuit. Cum igitur Stellarum iſtarum lumen ita variet; atquè nunc accreſcere, nunc aliquo tempore conſtare, nunc diminui, tandemque planè evaneſcere compertum ſit: videtur talis diverſitas, & luminis variatio quod meliùs percipi haud poſſit, quàm ſi ſtatuatur Stellas iſtas diverſo ab aliis tramite Cœli ambitum percurrere, ità ut nunc terræ propiores, nunc remotiores, exiſtant; ſicut ſuprà indicatum eſt.

Stellarum novarum corpora partim lucida, partim obſcura.

Secundò exiſtimant alii Stellas novas ſemper in cœlo eodem loco hærere; corpora verò earum globoſa majoribus quibusdam maculis eſſe diſtincta, ac circa axem proprium convertibilia: Undè fieri dicunt, quod ubi maculoſa & obſcura pars telluri obvertitur, viſui minimè pateant; ubi vero pars lucida terram versùs convertitur, quod lumen demittant, ſicque in conſpectum venire queant. Ita pari modo variatio luminis in Stellis iſtis concipi poteſt, ejusdemque incrementum vel decrementum; cùm maculoſa vel lucida ejusmodi corporum pars converſione facta circà proprium centrum ſeſinm ac paulatim vel ad viſum noſtrum accedat, vel ab eodem recedat; undè lux major, vel minor, vel nulla quandoquè profundi advertatur. Ità Solertiſſimus *Caſſinus* Stellam novam in Ceto ſingulis annis reverti dicit cum anticipatione tamen dierum 35. & 6. horarum, ſicut *præced. cap.* indicatum eſt. Quamvis tamen per ſimplicem Stellæ hujus circà proprium centrum revolutionem non omnes adhuc ejus phaſes explicari poſſe exiſtimet, ſed alias inſuper mutationes phyſicas intercedere veriſimile judicet.

Stellæ maculis ejectis obtegantur.

Tertiò ex Carteſianis *Henricus Regius in fund. phyſ. cap. 2.* vult aliquas Stellas fixas quibusdam maculis, qualibus ſæpè Sol noſter tegitur, obnubilari, easque maculas ex iisdem oriri cauſis, tamque denſas ſæpè evadere, ut omnem nobis earum conſpectum adimant. Contrà verò quasdam Stellas denſiſſimis liberatas maculis recens in conſpectum venire, & novarum Stellarum imaginem præbere, quamvis illæ ante multa ſæcula extiterint. Similiter ſentit *Antonius le Grand Inſtit. Philoſ. part. 5. cap. 16.* ubi ſic ait. *Nec meo judicio alia ratio aſſignari poteſt, quarè quædam Stellæ nunc majoris, nunc minoris magnitudinis appereant, niſi quia ſecundum macularum diverſitatem earum aſpectus varietur, imò ab illis ità interdùm tegi poſſunt, ut per multos annos viſum noſtrum penitus effugiant. Sic olim Plejades numeratæ ſunt ſeptem, quæ jam ſex duntaxat conſpiciuntur. E diverſo contingere poteſt, ut Stella anteà non viſa ſubitò & ex improviſo appareat; ſi vortex nimirum maculam ambiens vicinos vortices vehementiùs premendo, quam ab eis prematur, ſuus ſuos latius extendat.* Ita ille.

Sententia Kircheri de Stellarum novarum geneſi.

Quartò *Kircherus in itin. Extat. dial. 1. c. 9. num. 12.* vult Stellas novas naturali vi ex vehementi globorum ſolarium firmamenti exhalationum, vaporumque eructatione originem ſuam deducere. Solaria enim firmamenti corpora, ut ait, ſic à ſimilitudine dicta cum ingentes ſubindè exhalationum cumulos ejaculentur; illæ in æthereæ auræ finibus condenſatæ, & perpetuâ luce ſolarium globorum irradiatæ novas Stellas exhibent: vel etiam, ut idem ibidem ait, contingere poteſt, ut exhalationis expanſa materia à globis vicinioribus firmamenti illuminata latentes vicinos & opacos globos lunares tantâ lucis reflexione perfundat, ut illa hoc tàm lucido amictu fulgens in noſtrum tandem ſeſe conſpectum exponat. Undè porrò tantæ exhalationes proveniant, ſubdit ibidem: Aſtra nimirum ſubindè chronico, ſeu climaterico morbo laborare; videlicet ex liquoris aliundè communicati abundantia tantas ebullitiones ſubire, ut in immenſam æthereæ auræ regionem indè exorientes vaporum exhalationes extenſæ, aſtriſque vicinis illuſtratæ inuſitatum novæ Stellæ ſpectaculum exhibeant. Vide etiam *cap. ſeq. num. 11.*

Stellæ novæ è cœleſti materiâ ortum habeat.

Quintò *Chriſtianus Longomontanus* ad mentem *Tychonis Brahe in appendice Aſtronomiæ ſuæ Danicæ* de adſcititiis Cœli Phœnomenis, cum multa de cauſâ efficiente ortûs & generationis novorum Phœnomenon protuliſſet *capit. 5.* deinde ubi cauſam materialem eorundem pertractat, ſtatuit imprimis Stellas novas è cœleſti materiâ, quæ tam aſtrorum, quàm expanſi,

ſivè

ſivè *Rhachea*, ut vocat, naturam quodammodò referat, ortum ſuum obtinere. Quod autem cœleſtis hæc materia apta ſit pro novis Phœnomenis, ſic oſtendit. Cùm enim *Ariſtotele* docente ad generationem duo comprimìs genera circa materiam requirantur, quorum unum in qualitatibus contrariis conſiſtat, quæ elementis inter ſe transmutandis ineſſe ſentiuntur: alterum in deſtructione ſeu privatione formæ in materiâ, dum ſimilis, aut alia in eam introducitur: Oſtendit deindè contraria illa Cœlo ineſſe, licet *Ariſtoteles* excludat. Nam quod qualitates primas attinet imprimis agentes illas ſcilicet frigidam, & calidam, alibi (in prognorismatis ſcilicet Aſtronomiæ) haud dubiis argumentis ſe eviciſſe dicit: Nempè expanſum illud cœleſte eximiè frigidum eſſe; aſtra verò, & imprimìs Solem calore excellere. Quapropter primum hoc ex contrarietate principium pro novâ cœleſtium Phœnomenωn generatione adſtare dicit.

Pro altero haud multum, inquit, laborabimus, quandò oculis, quæ videmus, fides tutò applicari ſolet. Talia ſunt illa Phœnomena, quæ recenter in Cœlo oriuntur, nempe Stellæ novæ, & Cometæ, quæ reverà in Cœlo generari non pluribus argumentis adverſùs Peripateticos probare neceſſarium eſt. Materiam igitur novorum Phœnomenωn quaſi naturæ tertiæ eſſe oportet, quippè ab aſtris & expanſo reſultantis, idquè tam ob qualitates horum, quas contrarias eſſe ſuprà innuimus, quàm primævæ Cœli ac ſiderum creationis conſiderationem.

Materia [illegible] Stellarum Galaxiâ [illegible]

Ex quâ proindè parte Cœli hæc novorum phœnomenωn generationis materia potiſſimum provenire queat, ſtatuit nec quicquam in cœlo aptiùs, aſtris, exceptis, reperiri præter cingulum ſeu circulum, quem Græci τὴν γαλαξίαν, Latini viam lacteam nuncupant. *Quocircà*, ait, *inter omnes convenienter mihi ratiocinari videntur, qui hunc circulum noctu in Cœlo apparentem materiam novis Phœnomenis largiri arbitrantur.*

Licet porrò ab invento Tuborum opticorum artificio deprehenſum ſit, viam lacteam eſſe multiplicem congeriem minutiſſimarum Stellarum, earumque multùm propinquarum collucentiam; vult tamen præfatus Author non eſſe meram talem congeriem, nequè dictas minutas illas Stellas ambire præcisè expanſum tenuiſſimum, ſed prætereà aliquam adhuc materiam circumfluam, atque novis aptam Phœnomenis generandis ineſſe; uti quoque *D. Iſaacus Habrechtus* ſentit ab ipſo citatus; quod & ità probat ratione à ſenſu ſimul oculari, atque Authoritate præcellentiſſimi omnium Ætatum Aſtronomi *Tychonis Brahe*, qui ſubortum hiatum in viâ lacteâ ac ſidere Caſſiopejæ in eodem loco cœleſti notavit, ubi nova Stella Anno 1572. præluxerat, ſicut & ipſemet Longomontanus eundem ſe oculari experientia comprobâſſe dicit. Hinc itaque colligit. Hiatus in viâ lacteâ obſervatus.

Si via lactea ſolùm lumen eſſet Stellarum in eâ conſitarum; nihil certè indè abſumi, aut perire potuerat, dùm ſcilicet Stellæ iſtæ ſuis ſingulæ locis, quod faciunt, manent. At Stella illa nova prænominata ingens, & fulgentisſima poſt ſui diſparitionem Anno ſequenti hiatum tenebroſum, ſeu reliqui Cœli colori extrà lacteam haud diſſimilem in eodem loco reliquit, ubi ad marginem Galaxiæ fulſiſſe deprehenſa eſt, quippè luminis confuſi fluore non confeſtim repletum & obductum. Ergò conſentaneum eſt, ſubfuiſſe præter illud Stellarum lumen materiam quandam, ex quâ nova illa Stella conſtabat; Quâ quidem Stellâ reſolutâ ac diſſipatâ, materia unà abſorpta, & aliò, è loco ubi extiterat, transportata eſt.

Aliam rurſùs adducit rationem *Longomontanus* à ſubjecto loco uſitatæ generationis novorum Phœnomenon, ac imprimìs novarum Stellarum; qui quidem locus ut plurimùm in viâ lactea eſt, quippè in quâ tam dicta Stella Anno 1572. in Caſſiopeja, quàm illa An. 1600. in Cygno, deniquè nova Stella An. 1604. in genu Serpentarii &c. ortum duxit. Tandem ſubnectit. *Ex allatâ igitur ratione concludimus, quod ſicut herbæ aut alia terræ creſcentia materiam non è longinquo, ſed iis locis, ubi oriuntur, acquirunt: Sic novas Stellas præcipuam materiam è viâ lacteâ haurire, in quâ oriri plerumque videntur, & hanc quidem materiam, ut dixi, quoquomodo variam eſſe ab eâ, quæ cæteroquin reliquo Cœlo cedit Expanſum, ſeu Rhachea à nobis declarata.* Atque hæc eſt Sententia Clariſſimi Aſtronomi *Longomontani* juxtà *Tychonis* doctrinam de novorum Phœnomenon cœleſtium origine & materia, quam ideò paulò fuſiùs declarare libuit, quià ſcio eandem à Doctiſſimis Viris *Fromondo, Liceto, Libavio, Bartholino* aliiſque teneri. Plures alias Sentētias de novarum Stellarum origine & geneſi proferemus, dum paulò infrà Cometarum, ad quos alii plerique Stellas novas referunt, generationis argumentum pertractabimus. Stellarum plerumque in viâ lacteâ exortus.

:(o):

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT III.

De Cometis in genere, & variis eorundem figuris ac apparentiis.

R. P. *Ricciolus* ſtudioſisſimus Aſtronomiæ reſtaurator *Almag. lib. 8. Sect. 1. cap. 13.* acutè ſcripſit: *Cometa eſt ſplendidum ænigma à Deo propoſitum, nunquam ab humanis ingeniis ſolvendum.* Sed & *Thomas Fienus* Lovanienſis Academiæ Archiater in doctiſſima diſſertatione de Cometâ Anno 1618. præclarè dixit *Cometam eſſe miraculum Naturæ idoneum ingeniis noſtris torquendis, quod admirari debemus, cognoſcere nunquàm poterimus.* Ità reverà eſt: torquentur ingenia virorum doctiſſimorum quamplurimum in perſcrutandis Cometarum ergaſteriis, in rimandis his abditis Cœli Phœnomenis: Sed quis ſcientiæ veritatem ſe eruiſſe profitebitur? Quis reconditos hos arcanorum ſtudiorum receſſus penetraſſe dicet? Scilicet cum *Platone* docente *Natura ſit ars* DEI, magnus ille rerum omnium Artifex hic humanis ingeniis clavum figit, nec artem ſuam etiam à curioſiſſimis, & quantumvis ſtudioſiſſimis indagatoribus apprehendi facilè permittit. Quocircà benè etiam ſcripſiſſe mihi videtur doctiſſimus *Iſmaël Bullialdus in Ep. ad Lubienecium* datâ Pariſiis die 13. Febr. An. 1665. ubi ingenuè carpit quorundam de reconditis his Cœli facibus audaciam ſcribens: *Suſflaminandi ſunt animi impetus, in quibus abrepti de rebus abſtruſiſſimis tanquàm notiſſimis plurimi audaciſſimè decernunt, tantâque confidentiâ de illis ſtatuunt, acſi, in quâ regione naſcuntur, ipſi præſentes eorum ortui primo adſtitiſſent.* Ego proinde ne ullam temeritatis, aut inſolentioris audaciæ notam incurram, ſeveriorem aliquam de longè abditis his Phœnomenis ſententiam non feram, aliorum verò doctiſſimorum Virorum, quos videre licuit, ſententias ità in medium adducam, ut cuiquè libertatem de his diſcernendi relinquam; ne vel ipſe, dum plurimum in reconditis his deſudare conatus fuero, ingeniolum fruſtrà torſiſſe, & nihil cognoviſſe dicar. Priùs autèm proſtat Cometicum corpus generaliter paucis hoc cap. cum variis, ut è Cœlo ſæpius ſe humanis oculis demittere ſolet, apparentiis, ſive ſpeciebus deſcribere.

Cometam igitur communiter à Comis dicere ſolent, quod ſit Stella comata ſive crinita, aut cincinnata, in modum ſcil. comarum lumen profundens. Tametſi verò Cometes juxtà nominis etymologiam & expreſſiorem ſignificationem unam ſolùm Phœnomeni cœleſtis ſpeciem ſignificet, videlicet Stellam comatam, ſeu crinitam, & quaſi radiorum jubare capillatam: ampliori tamen ſenſu commune nomen eſt, & omnes ejusmodi oſtentorum formas complectitur, ſivè Stellarum adinſtar circumquaquè crinitarum appareant, Roſæque hac apparentiâ ab aliis dicantur, aut caudis extenſis effulgeant, cometæque barbati, aut caudati dicantur: Sivè jaculi aut enſis modo longam radiorum appendicem trahant, ſive latâ rotunditate fulgeant in diſci formam, ſive alias quascunquè figuras exhibeant: Veluti plures earum *à Plinio lib. 2. Nat. Hiſt. cap. 25.* deſcribuntur ac græcis nominibus appellantur, ut ſequitur.

1. Κομήτης. Stella crinita vel cincinnata.

2. Πωγωνίας. Barbata, cujus inferiore ex parte in ſpeciem barbæ longæ promittitur juba.

3. Ἀκοντίας. A formâ jaculi.

4. Ξιφίας. A formâ gladii.

5. Δίσκος vel potius Δισκοειδής ferè ſinè radiis niſi raris à margine colore electrio.

6. Πιθίτης. Dolio ſimilis in concavo fumidæ lucis.

7. Κερατοειδής. Cornu ſpeciem habet.

8. Λαμπαδίας. Stellæ, quæ faces ardentes referunt.

9. Ἱππεύς. Equinas jubas referens, celerrimi motûs atquè in orbem circà ſe euntes.

10. Ἀργυροκόμης. Argenteo crine ità refulgens, ut vix intueri liceat ſpecieque humanâ DEI effigiem in ſe oſtendens.

11. Λογχίτης. Forma haſtæ.

12. Fiunt & hirci villorum ſpecie & jubâ aliquâ circumdati, ſimul jubæ effigies mutata in haſtam eſt. Olymp. 108. hactenus *Plinius.*

Has pleraſque ſpecies Cometarum *M. Manlius lib. 1. Aſtron.* pulchris hiſce verſibus decantavit.

Diverſas quoquè per facies accenſa feruntur
Lumina, quæ ſubitis exiſtunt nata tenebris,
Nam modò ceu longi fluitent de vertice crines,
Flamma comas imitata volat, tenuisque capillus
Diffuſos radiis ardentibus explicat ignes.
Nunc prior hæc ſpecies diſperſis crinibus exit,
Et globus ardentis ſequitur ſub imagine barbæ,
Interdùm æquali laterum compagine ductus,
Quadratamvè trabem fingit, teretemquè columnam.
Quin etiam tumidis exæquat dolia flammis.
Procero diſtenta utero, parvosque capillos,

Menti-

Mentitur parvos ignis glomeratus in orbes.
Hirta figuratur tremulo ſub lumine meſſis.
Lampadias fiſſus ramoſos fundit in ignes.

Verùm omnes Cometas quarumcunque ſint formarum *Ariſtoteles libro 1. Meteor. cap. 8.* reducit ad duas ſolùm ſpecies, nempè ad *Caudatos* & *Crinitos*: Si enim circumquaque jubar diſpergunt, Criniti; Si verſùs unam ſolùm partem, Caudati dici poſſunt. Communiter nunc tres afferunt ſpecies, dicuntque Cometas aut barbatos, aut caudatos, aut crinitos. *Barbatus* dicitur Cometa, qui Cœlum ſuſpiciens caputque attollens barbam antrorſùm verſùs exporrigit, eò nempè quò iter meditatur. Cauda verò cùm ſit pars poſterior animalis & ſemper in curſu ſequatur, indè dicitur Cometa *Caudatus*, qui radios poſt ſe trahere videtur. Cùm verò ſine caudâ vel barbâ ſolummodò radiis aut jubare radioſo, crinibusque undequaque in orbem cinctus videtur crinitus; *Cincinnatus* aut *Roſa* vocari ſolet. Verùm cùm omnes illæ differentiæ ex Solâ diſpoſitione viſûs noſtri inter Solem & Cometas oriri videantur; non erit in ipſis Cometis notabilis aliqua diverſitas, ac diſtinctio, sed qualiscunque erit, ea tantùm erit optica; prout nempè hujusmodi corpora aliter ac aliter in oculos noſtros incurrent. Undè benè etiam *Seneca lib. 7. cap. 11.* de Cometis differens ait: *Sivè ſint aliquæ differentiæ illorum, ſivè non ſint; eâdem fiant omnia ratione neceſſe eſt.* Si tamen Cometæ aliqui extrà ordinariam quandam figuram exhibuiſſe ab Authoribus ſcribantur: Singulari haud dubiè divinâ ordinatione ad erudiendos pro extra ordinariis caſibus & ſecuturis eventibus hominum animos ità effigiatos fuiſſe credi poteſt.

CAPUT IV.

Variæ Sententiæ de Cometarum origine & materiâ proferuntur.

Nusqàm plùs ſibi permittere ſolet humani ingenii audacia, nusquàm aſſerere confidentiùs, nusquàm definire fortius quàm in rebus abſtruſis, & procul à ſensu atque notitiâ mortalium remotis. Nempè novit illa ſe in talibus non à quovis facilè convinci erroris poſſe, & ſic ipſâ rei obſcuritate tuta eſt. Verùm tantò magis ſuſpenſis oporteret nos incedere veſtigiis, ubi res aciem ingenii humani facilè effugit ac proptèr ſummam rei difficultatem ſumma eſt labendi & hallucinandi occaſio, imò penè neceſſitas. Ergone, inquies, omnis de Cometis, eorumque materia & origine quæſtio omittenda eſt? Nequaquàm ea mihi hic mens eſt: Sed circumſpectè rem hanc tractandam cenſeo. Disquirendum potius, quàm determinadum temerè, atque nihil ſtatuendum, ubi res minùs in ſcatebrâ ſuâ perſpecta eſt. Ita hoc loco de quæſtione, quid ſint Cometæ, quę eorum materia & origo nonniſi probabiliter in utramque partem diſputari poſſe arbitror, imò certum omninò eſſe credo, quod dixit *Seneca. Faciliùs dici poſſe, quid Cometæ non ſint quàm quid ſint.* Hoc tamen non obſtante diverſorum Aſtronomorum ſententias audire libet.

Ariſtotelis, & Peripateticorum ſententia. 1. Nota comprimis eſt *Ariſtotelis* opinio, Cometas eſſe exhalationes vi Solis, & Aſtrorum ex Terrâ per ſegregationem ſolidi extractas, & propriâ levitate ad ſupremam aëris regionem ſublevatas, ibidemque inflammatas. Unde materiam Cometarum ejus aſſeclæ ſtatuunt eſſe ſublunarem, non æthercam, eamque viſcoſam, & ſiccam, craſſam & pinguem: Formam autem eſſe figuram ipſam accenſionis, quæ fit per motum aëris circumſtantiis. Verum enim verò quantumvis Vir hic ſummus ſit Philoſophus: Attamen Mathematicorum noſtri & prioris ſæculi demonſtrationes certiſſimè videntur evincere vix ullum Cometam hactenùs in elementari, ſed in æthereâ regione conſtitiſſe. Undè etiam vix ullus, vel modicè doctrinæ parallaxeos gnarus univerſaliter jam ampliùs in tutandâ hac ſententia tanto Viro obſequium præſtare cupit.

2. *Epigenes* haud ignobilis Philoſophus Byzantinus teſte *Plutarcho libro 3. de placit. Philoſoph. capite 2.* fertur ſtatuiſſe Cometas eſſe ſpirtus terreni quid habentes, qui in ſublimè ferantur, ibidemque igneſcant. *Seneca libro 7. Natur. queſtion. Capit. 3.* Referens & impugnans eandem Philoſophi hujus ſententiam ampliùs quid memorat; *Epigeni* nempè videri Cometas accendi turbine quodam aëris concitati, & intorti. Verùm quæ prodit de vi turbinis, quâ avelli, & agitari Cometas dixit *Epigenes* à mente *Ariſtotelis*, qui Soli exhalationes illas è terrâ mariqúe extrahenti, & in ſupremam aëris regionem elevanti vim hanc tribuit, aliquantùm diſtant. Undè Sententiam *Epigenis* cum *Ariſtotelis* & Peripateticorum, prout *Libavius pagina 44. probl. Comet.* judicat, minimè concordare dicendum eſt. Sententia Epigenis.

3. Clariſſimus *D. Otto Gericke* Conſul Magdeburgenſis noviſſimè ſententiam de Cometis juxtà hypotheſin Terræ mobilis inducere conatus eſt, quæ præcedenti *Epigenis* plurimùm conformis eſt. Imprimis ſtatuit, quod Terra & aër faciunt Sententia Gericke.

ciunt unum corpus, aer verò conſtitutus ſit circà terram in certo pondere, & certa altitudine. Deindè dicit, Corpus hoc terraqueum cum aëre ſimul conſtitutum eſſe; vel locum habere in univerſo Spatio, vel Vacuo, in quo omnia corpora cœleſtia, ſicut etiàm & terram tale eſſe dicit: Terram item in hoc ſpatio expedire ſuum curſum circà Solem in Anno.

Quandò itaque veniunt ſingulares procellæ; illæ efficiunt, quod earum vi particula aëris rumpatur ex circulo aëreo in iſtud ſpatium. Hæc particula accipit ſplendorem à Sole, ſicùt aurora, nubes, Planetæ &c. & quidem tali modo, quia in ipſo vacuo vel ſpatio hæret, ubi nullum aliud creatum eſt. Quandò igitur terra perſequitur ſuum motum circularem, & centralem, tunc apparet iſta particula, quæ eſt Cometa; & motus terræ ratione loci, ſicùt etiàm Sol ſuâ attractione, & radiis facit curſum Cometæ, & ejus motum. Ex quibus omnibus patet quod in hujus Viri doctiſſimi ſententia Cometa nihil aliud ſit, quàm avulſa particula aëris; quod item in loco quieſcat, ejus autem motus opticè tantum ſit intelligendus, & magis ex motu annuo telluris proveniat. Quomodò autem Cometæ nunc caudati, nunc ſinè caudâ, ſivè criniti, qui & Roſæ vocantur, compareant: Statuit Caudatos verſari adhuc in ſupremâ regione aëris, quæ tantum aura eſt. Roſas verò extra auram in ſpatio puro. Nam illi, ut inquit, qui adhuc in aura permanent, circumvagantur vi ex ſe ipſâ ſecum certantis naturæ mirum in modum, habentque pro conceptu noſtro caudas, quæ tamen nihil aliud ſunt, quàm corpus cometæ illuſtrata aura, quæ eundem ambit. Alterius generis Cometæ, Roſæ, dicti; videntur illi eſſe extra auram, & à terrâ, eumque ambiente aëre prorſus ſeparari; Undè nec caudam ullam habent, & fortaſſis non moventur, ſed motus eorum ex motu telluris annuo provenit, niſi & Sol attractione ſuâ illis prætereà alium motum tribuat. De magnitudine, dum exiſtimant, Cometam tantum eſſe, quantus omnis aër circà terram ſit, oritur illi nullum dubium: Siquidem aër eam habet naturam, ut ſe ubi ſpatium datur, magis magisque extendat.

Verùm hanc ſententiam *Hevelius*, *Ricciolus* aliique præſtantiores Aſtronomi plurimum improbant: Doctiſſ. *Bullialdus in Epiſt.* die 6 Martii Anno 1665 ad *Lubienectum* datâ, eandem non admittendam cenſet, cum molem elementarem aëris à procella ſic convelli & diſcerpi velit, ut ab eâ pars avellatur & in Cometæ formam tranſeat, *ut gratis aſſeritur*, inquit, *gratis quoque negare poſſemus. Subjiciemus tamen hanc rationem quod ſcilicet experientia antiquorum & ultimorum temporum demonſtrarit in altiſſimorum montium jugis nullas procellas, nullosque ventos pervenire, aut ſentiri.*

4 *Julius Scaliger* cum ex *Cardano de ſubtil. lib. 4.* intellexiſſet; Cometam eſſe globum in cœlo conſtitutum, qui à Sole illuminatus videtur, & dum radii tranſeunt, barbæ, aut caudæ effigiem formant, hanc ſuam inde format ſententiam. *Corpus, inquit, eſt cometa, & tam denſum ut illuſtrari, tam rarum ut tranſmittere queat radios: id quod etiàm videmus in globo vitreo.* Et paulò poſt *Vaporem arbitror vi tractum ab aſtrorum aliquo in aëris ſummam regionem, cujus vaporis natura non ſit ardens, ſed mixtæ materiæ, tanquam fumus aut fuligo recipiens Solis radios, atque idcirco viſibilis & transmittens eos, atque ideo caudata.* Verum *Cardanus* longè aliter ſentit, dum vel Cometam in Cœlo generari ait, vel ſi generatio ibidem fieri nequeat, jam præexiſtat, ſed minimè videatur, niſi aër ſicceſcat & attenuetur. Adduco ejusdem verba *loc. cit. Hic igitur in cœlo, ſi ibi eſt generatio, fieri poteſt: Si non admittatur, dicere neceſſe eſt, quod & verius eſt, cœlum eſſe ſideribus pluribus, ſed non admodum denſis plenum: quod cum aër ſicceſſit & attenuatur; vel etiam aliis ex cauſis oculis noſtris ſe ſubjicit. Nam & quandoque Venus mediâ die videtur, quam de novo genitam non eſſe ſatis conſtat. Inde fit ut ſi creſcente aëre maria multum agitentur tempeſtatibus, & ventorum flatus perſæpe maximi ſuccedant, & nobiles ac principes, qui curis & vigiliis, odoratisque cibis, tum vinis potentioribus ſiccantur, mortem oppetant. Contingat & hac cauſâ aquarum imminutio & piſcium mors, & ſterilitates & legum mutationes, ac ſeditiones, & regnorum ſubverſiones: Quæ omnia (ut dixi) ab immodicâ tenuitate ac ſiccitate aëris fiunt ut Cometes horum quidem poſſit eſſe ſignum, cauſa autem minime.* Hæc *Cardanus*; ex quibus ſententia ejus de ortu Cometarum ſatis luculenter patet.

Sententia Scaligeri.

Sententia Cardani.

5. *D. Chriſtophorus Rothmannus* Scaligeri acer impugnator in quadam ad *Tychonem* Epiſtola opinatur Angelorum bonorum operâ halitus terrenos leviores in ſublimè ferri & ſuprà Lunam deferri, ut ibi à Solaribus radiis permeantibus exeant & in eam partem dirigantur & deferantur angelico miniſterio, quo eos deferri vult divina providentia ad incutiendum mortali generi terrorem. Hæc ſententia non diſciplicuit *Fromondo*, placuit *Franciſco Reſtæ*, defenditurque à *Cabæo*; ut docet *Ricciolus Almag. cap. 6. pag. 38. num. 12.* qui & *Damaſceni* & *Tanneri* aliorumque ſententias in hanc rem ibidem citat. Præcipuè quoque cum *Rothmanno* facit *Guiduccius Areſius*, & *Prætorius*, qui Cometas dicunt eſſe halitum terreſtrem ſuprà Lunam elevatum, & ibi illuſtratum, niſi quod de Angelorum in iis dirigendis opera nihil habeant.

Rothmanni Sententia de Cometarum origine.

Hanc

Hanc ſententiam *D. Stanislaus Lubieniecius in Theat. Comet. in Epiſt. ad D. Guerriche* fatetur Theologicè & Ethicè optimam eſſe, dummodo talis philoſophicè ſit, quod ad materiam & cauſam efficientem Cometæ attinet: In eo jam magis probanda, quod exhalationes ſuprà Lunam efferat, & à Sole non accendi, ſed illuminari dicat, quod contrà Peripateticos illi Philoſophi ſuprà memorati propugnant.

Buſmanni Sententia de Cometis.

6. *D. Chriſtianus Buſmannus Philoſ. & Medic. Doctor ac Phyſicus Hanoveræ ordinarius*, ut refertur *in Theat. Comet. Lubieniecii* nullum Cometam in elementari regione, ſed in æthereâ perpetuò conſtitiſſe aſſerit. Idem ſtatuit Cometas eſſe corpora lucida extrà naturæ ordinem vi divinâ in æthere & maximè ſublimi parte Cœli demiſſa, & peculiari motu, & figurâ conſpicuâ, ut ſint nuntii ingruentium calamitatum, à ſecuris mortalium non animadverſarum vel neglectarum; ſi forte ipſis ad DEUM converſis mala iſthæc vel tota averti, vel paululum mitigari poſſint.

Sententia cujuſdam, qui Cometam malum genium dicit.

7. Sicut autem vi divina *Buſmannus*, & Angelorum operâ *Rothmannus* Cometas oriri dicit: Ità è contrario fuit, qui emiſſo publicè libello auſus ſit Cometam *Malum genium* nominare & Satanæ operâ produci, ut ſcribit ſolertiſſimus *D. Lubieniecius ad D. Viſſowatium*, acriterque impugnat, & juſtè. Nam licet SS. Literæ Satanam Principem aëris, & Rectorem mundi cum Spiritibus malignis in Cœleſtibus locis habitantem edicant, divinoque permiſſu graves in aëre tempeſtates, & multa mala patrare poſſe conſtet, ſicut in Hiſtoria *Jobi* videre licet: Nihilominus Cometarum Phœnomena tàm illuſtria, quæ plurimis rebus ingentibus etiàm lætis & ſalutaribus prælucere ſolent, ut infrà declarabitur; à jurato DEI pariter & hominum hoſte excitari, ac regi minimè credi poteſt. Nec videtur Divinæ tum Majeſtati, tùm Sapientiæ, tùm Bonitati conveniens pati, ut impuriſſimus ille & nequiſſimus Spiritus tam crebrò & tamdiu conflatis, & pro lubitu motis Cometis humano generi illudat, & metum triſtium è veſtigio ſecuturorum incutiat. Benè tamen hinc licet arguere, quanta humani ſit ingenii temeritas in his, quæ abſtruſa ſunt, & reconditiorem aliquam ſcientiam habent, ut novi aliquid proferatur, è Satanæ officinâ ſpeciem aliquam argumenti expoſcere.

Sententia De Chales.

8. *R. P. Claudius Franſciſcus Milliet De Chales Aſtron. lib. 8. prop. 2. Phyſicâ*, dicit materiam ad formandos Cometas ex ipſis Sideribus, imò & Cœlis peti poſſe, ſivè interveniat generatio ſubſtantialis, ſivè alteratio tantum addenſativa aut rarefactiva; quæ, ut putat, videtur ſufficere ad productionem Cometæ. Neque enim putat minus in Cœlis admittendum eſſe frigus, quàm admittatur calor; calorem autem negare non poſſumus, ſi Solis maculas nonnunquàm in faculas mutari fatemur. Quarè tàm benè ex Sideribus, & Cœlis educetur materia, quàm educatur ex terris: Neque enim totum Cœlum unicâ conſtare ſubſtantiâ æqualiter diffuſâ credendum eſt, ſed diverſitatem in eo admittendam, imò & plurimos varioſque motus, & non unicum tantùm ab Oriente in Occaſum: plurima enim cœleſtia corpora nos latent, quæ ſcilicet ſeparata nimis parva ſunt, quàm ut ſub angulo ſenſibili videantur. Ex his omnibus Corporibus educi poteſt calore Solari materia, quæ ex accidente aliquo in unum coaleſcat, & formet illud corpus. Neque enim magis corpora cœleſtia corruptionis, & generationis ſunt expertia, quàm tellus, quæ exceptâ levi aliquâ cruſtâ, quæ vix quinquè aut ſex pedes obtinet, immutabilis eſt: Eodem modo non deſinent corpora cœleſtia eſſe incorruptibilia ex toto, quamvis ſecundum aliquam ſui partem corrumpantur, & Cometis materiam ſubminiſtrent; Et credibile eſt innumeros dari Cometas ob parvitatem inviſibiles. Ità *De Chales*.

Huic ſententiæ favent complurimi Authores celeberrimi. Ità *Keplerus* aſſerit Cometas ex aura ipſa ætherea variis in locis in moles quaſdam orbiculares concreſcente efformari. Similiter Cometas ex materiâ cœleſti addenſata & illuſtratâ componi ſentit *Libavius*, *Licetus*, & alii; *Longomontanus*, ut priore cap. etiàm de novarum Stellarum geneſi memoravimus, juxtà Clariſſimi *Tychonis* mentem, ac Iſmael Bullialdus cum aliis deſignant eam materiam è viâ lacteâ, ſivè Galaxiâ deſumi. Quocircà hic etiam ſuccinctè in *Epiſt. quadam ad Lubieniecium in Theat. Com. relatâ ſcribit. Per analogias quaſdam ſolis ad ſublimium illorum contemplationem accedere licet. Propterea ne in errorem nos ipſi alioſque trahamus hoc dicere ſenſu & ratione dictantibus ſufficit: Materiam illam æthercam eſſe, & Galaxiæ non abſimilem. Plura qui dicit, divinare vult, demonſtrare verò ac docere non poteſt.*

D. Viſſowatii Sententia.

Andreas Viſſowatius in epiſtolâ quâdam, quæ in *Theat. Com.* refertur, ortum & materiam Cometarum Planetis adſcribit. *Quia*, inquit, *compertum eſt, Planetarum globos eſſe corpora opaca, quæ ex ſe non lucent, ſed à Sole in centro mundi noſtri ſito illuminantur* (juxtà Hypotheſin Copernicanam) cum id non tantùm de Luna, quæ velut altera terra eſt, conſtat; verum etiam de Veneris aſtro obſervatur. Hinc proclive eſſe dicit, ſuſpicari, ut ex telluris globo, qui ipſe quoquè inter Planetas non immeritò referri poteſt, emanare exhalationes, è quibus accenſis Cometas oriri putant Peripatetici: Ità ex iſtis Planetarum diverſorum globis emanare poſſe ſimiles halitus, qui in Cœlo ſuperiore ſuprà Lunam collecti, & vel ibi accenſi, vel potiùs à Sole, à quo plerumque averſam comam vel caudam habere ſolent, luce reflexâ illuminatos conſtituere. Præſertim ſi verum eſt, quod *Campanella* teſtatur. Cometas ut non quidem planè opaca, ſed ſemidiaphana corpora

Digitized by Google

pora per umbram terræ inter eos & Solem interpoſita eclipſim pati ſimiliter ut Lunam. Ità ille, addens inſuper hanc ſuam Sententiam *Liberti Fromundi* Sententiæ eſſe conformem adeoque in hac ſua indè eſſe confirmatum.

Sententia Snelii.

10. Expertiſſimus *Snellius* putavit Cometam eſſe quoddam veluti fruſtum ex Solis maſsâ decerptum, cùm Sol actu calidus, imò igneus exiſtens (quamvis invito Ariſtotele) non tantùm lucem, quæ ſubſtantia ignea eſt, utpote calefaciens, urens &c. ex ſe emittat, ſed etiam eructet nubes quaſdam, quæ ab Uranoſcopis recentioribus obſervatæ, ab iiſdem maculæ Solis vocari conſueverunt, ex quibus ille Cometas fieri opinatur: paulò aliter ac meliùs hanc ſententiam exponit vir inſignis, qui ſequitur

Kircheri Sententia de Cometarum materia & Origine.

11. Excellentiſſimus Author *Athanaſius Kircherus in Phiſiologia nova de Comet. natura à Joſ. Petruccio* edita ſententiam de materia & origine Cometarum hanc tradit. Quod imprimis materiam Cometarum attinet, præſupponit I. Corpora cœleſtia eſſe obnoxia corruptionibus, eoquod habeant qualitates Elementorum. II. Spatium illud ætheris immenſum eſſe limpidiſſimum, ſolumque auræ ætheræ plenum, nec in illo dari ſoliditates, niſi corporum Stellatorum. Dicit deindè & probat (Authoribus *Vendelino libro de Cometis. Caramuele lib. de Obſervationibus Eclip. Scheinero in Roſâ Urſinâ, Galilæo in Nuntio ſidereo*) Cometas oriri ex Sole ejuſque maculis. Sunt autem Illi maculæ Solares quædam umbræ mixtæ cum luce adinſtar fumorum (*Scheinero* approbante *dict. lib.*) qui â ſuperficie Solis bullientis in æthera ejiciuntur. Quandò autem quibuſdam temporibus materia Solaris in intimis ſuis viſceribus â malignis aliorum Planetarum aſpectibus, qui circum circà ſunt poſiti, commovetur; indè in ætherem, dicit, extolli immenſos globos fumoſos, qui pleni halituum, ubi cum fumis aliorum Planetarum condenſantur, & à Sole illuſtrantur, aut perantiperiſtaſin frigidi in æthere ambientis inflammantur, fiunt Cometæ. Ad quod producit *Scheinerum*, qui *lib. cit.* ſcribit, ſe per continuas multorum annorum Obſervationes conſideràſſe, quod quò tempore Sol fuerit purus ab omnibus maculis, ſemper natus ſit Cometa. Statuit deindè etiam *Kircherus* ex reliquorum Planetarum, & Stellarùm fixarum fumis, & exhalationibus vel Solis, vel conjunctis cum fumis Solaribus oriri, & componi Cometas; id tamen fieri per lucem & radios Solares, qui & illa corpora illuſtrent, & indè extrahant illos halitus & vapores gignendis Cometis idoneos. Hoſce autem Cometas dicit non videri tàm per defectum materiæ, quàm per immenſam à noſtris oculis diſtantiam: Solere tamen apparere in forma Stellarum, ſicuti qui A. 1572. in Caſſiopæâ apparuit. Atquè hæc eſt doctiſſimi *Kircheri* ſententia.

Hevelii ſententia de Cometis.

12. *Joannes Hevelius* hoc noſtro ſæculo tàm in Practica, quàm Theorica Aſtronomiâ incomparabilis Cometam nobis deſcribit eſſe corpus æthereum crinitum, ſeu barbatum temporaneum haud omninò quoad caput globoſum, ſed diſciforme ex halitibus, fumidiſque evaporationibus tam Solis, quàm reliquorum Planetarum omnium conflatum, & quidem ex multifariis corpuſculis, nucleiſque partim rotundis, partim diverſis irregularibus inſperſa hinc illinc materiâ rariori compoſitum; cujus univerſa materia nullo prorſus nativo inſtar eorum corporum, ex quibus prodière, gaudet lumine: Sed omne quod habet, à Sole prorſùs haurit. Cujus inſuper cauda ex radiis reflexis, refractiſque Solaribus procreatur, dum in medio quodam rariori, ceu Atmoſphærâ Cometicâ Cometam circumdante â parte à Sole averſâ ſiſtuntur. De reliquo corpus ipſum mobile eſt non quidem motu duplici in quodam eccentrico, & ſuper axem, ut reliqua corpora ætherea, & æterna, ſed tantùm motu propemodùm rectilineo, faciem ſemper ſoli rectâ fermè obvertendo ſecundùm impetum, quem Atmoſphæra iſta prior primæ coagulatæ materiæ ejectæ impreſſit, & communicavit.

Hevelii ſententia meliùs exponitur.

Statuit proindè *Hevelius* univerſim omnes Cometas in Syſtemate Planetario, atque ex Planetarum evaporationibus & effluviis generari: Ità verò, ut ex hujus, vel illius Planetæ, ut & Solis, vel etiam omnium exſpirationibus Cometæ ſuo tempore proveniant; Hancque ſuam ſententiam, ut paucis clariùs exponat, aſſerit corpora cœleſtia habere aliquam potentiam promotricem alterationis, generationis, & corruptionis: tùm materiam vaporoſam ex corporibus eructatam ad coagulationem & condenſationem à naturâ illis inſitâ maximè propendentem, qui halitus ætherei ſponte ex ſe concreſcunt, dum ſibi relinquuntur, ſicuti ex ſe nubes. Dein etiam quod coagulata materia, nucleique congregati ægrè diſcedant, niſi vi quâdam ſivè extrinſecâ, ſivè intrinſecâ, quæ adeò nobis nondùm innotuit & diſſipentur & reſolvantur, ut tandem illa materia eò, quò ejecta redire poſſit. Docet præterea materiam Coneticam non eſſe æquabilem, & continuam aliquam maſſam, quæ in globum, ſeu ſphæram planè ut Planetæ perpetui, corporaque illa ætherea perfecta coaleſcat: Sed adinſtar noſtrarum exhalationum & evaporationum terreſtrium, nubiumque in corpus quoddam extenſum, explanatum, latèque diffuſum, inæquale plerumque & diſcretum coire, confluereque; atque indè ceu corpora diſcea, & planiformia Cometas apparere, certâ tamen corporis ſui craſſitie more nubium, atque macularum Solarium, cum quibus alioquin in multis appoſitè conveniant: Cum & harum materia in longum latumque fuſè diffundatur, nequaquam in per-

in perfectam ſphæram condenſetur; quanquàm obſervatum ſit in unâ macularum illarum inſigniori nonnunquàm diverſiſſimos nucleos, modò rotundos, modò alterius alicujus figuræ apparere. Materiam inſuper illam Cometicam multis modis differentem cum ſuis diverſiſſimis nucleis in perpetuo motu coagulationis, condenſationis, congregationis, diminutionis, accretionis & decretionis pro facultate naturali ſibi inditâ verſari, ut caput ferè indiès varietur, affirmat. Undè etiam concludit dari motum materiæ Cometicæ continuum. Vide Cometographiam ejusdem.

Non placet tamen *D. Schulero Bredano* Profeſſori Philoſoph. Cometam coaleſcere & coagmentari ex diverſorum Planetarum halitibus ac èffluviis; ſed vult tantùm ex unius alicujus Planetæ effluviis quodvis Corpus Cometicum efformari poſſe: Eòquòd ſicut effluvia terreſtria ad cæleſtium tractuum non poſſunt aſcendere, & cum eisdem commiſceri, ſic nec ſingulorum Planetarum effluvia in ſphæras aliorum Planetarum excurrere, ac cum effluviis alterius cujusvis Planetæ cômmiſceri poſſint.

Sententia Abrahami de Grau.

13. *D. Abrahamus de Grau*, Matheſeos in Academiâ Friſiâ Profeſſor, ut refert *Lubieniecius in Theat. Comet.* in Epiſtola Hamburgo die 28. Februar. 1665. Berolinum ad *Joannem Raven* datâ, cenſet, Cometas eſſe ſidera maculis intexta, vago & irregulari motu protrudi ſolita, eaque non conſumi, ſed altius in ampliorem Cœli circumferentiam tendere.

Cartesii.

Renatus verò *des Cartes* Cometas cenſet eſſe ſidera & à Stellis fixis degenerantibus oriri. Etenim cum corpus lucidum Stellæ tegitur maculis (velut & in Sole ex eodem generatis maculis contingit) lumen non emittit, ut antè; ſed tantùm ut corpus opacum & denſum remittit, & ſic abreptum à vicinis vorticibus in ſe contortis, vel nomen Cometæ, cum ſuprà Saturnum movetur; vel Planetæ aſſumit, cum in Sphærâ Planetarum exiſtit. Motum verò Cometarum nec perfectè circulari, nec conico tramite abſolvi dicit, ſed irregulari, ac naturali juxtà diſpoſitionem & motum vorticis cometii, qui & motum accelerare atque retardare poteſt ſinè aliquâ certâ, & à nobis determinatâ lege naturæ, adeoque nobis certò perſpectâ atque cognitâ. *Doctiſſimus Gaſſendus Phyſic. Sect. 2. libro 5. cap. 1.* de Cometis refert, *Keplerum* cum ſuis aſſeclis opinari auram æthercam variis in locis concreſcere in moles quasdam orbiculares, & haſcè moles ſeu concretiones motione acceptâ, lucèque imbibitâ Cometas evadere: Neque ferri minùs frequentes per immenſitatem ætheris, quàm Piſces per vaſtitatem maris: Tametſi ut eos ſolùm Piſces, qui dùm ſtamus in littore, non procul prætereunt, videmus: Ità ex Cometis ij ſolùm apparent, qui à nobis in terrâ degentibus non procul ſemitam inſtituunt; iſtos qui à nobis videntur accipere lucem à Sole, & caudam idcircò geſtare, ipſamque à Sole averſam, quod ipſa nil aliud ſit, quàm effluvium ex capite vi lucis trajicientis factum, adeò ut Cometa effluxu continuo demùm exſolvatur.

Vossii Sententia.

14. *Iſaacus Voſſius de natur. lucis capit. penultim. & ultim.* docet, Cometem verum Corpus cœleſte & ſidereum eſſe, quod accenſum circum undiquaque ardentes flammas in modum comarum emittat. Hæ autem flammæ cum Solem verſùs à majore Solis luce ſuffocentur & abſumantur; obſtante autèm ipſo corpore Cometico in averſâ à Sole parte flammeæ comæ abſorberi nequeant; hinc fieri dicit, ut ità ſidus caudatum vel comatum appareat. Aſſerit præterea, quod ſi Sol ità verſùs corpus hoc Cometicum obtegi & eclipſari poſſet; ut radiis ſuis Cometam illuſtrare nequeat; eum circumquaque flammeas comas, velut in caudâ diſperſurum. Addit inſuper, cum aliquandò futurum ſit, ut terrenus globus exuratur: Similiter ut dicit ab incolis aliorum globorum cœleſtium (abſurde enim judicat omnes Stellas & cœleſtes globos veluti terraqueum globum incolas ſuas habere & ab iisdem inhabitari) ad modum ardentis Cometæ conſpiciendum.

Taceo plures alias Sententias; quæ cùm minus ſint probabiles, nec ullam veritatis apparentiam excolendis præbeant ingeniis, ideò indignas cenſeo, quæ memorentur. Ex his omnibus tamen relatis Studioſus Lector facilè advertet, quam in tàm longè ab hominum ſenſu & ratione remotis phænomenis perſcrutandis magnus ſemper à doctiſſimis Philoſophis & Aſtronomis impenſus labor, quàm ingens adhibita, vel penè exhauſta ſolertia: at indè quàm parvus ingenuæ Veritatis fructus acquiſitus, cum in tanto diſſentientium doctiſſimorum Virorum collegio, cui caput annuas aſſenſum præbendo, ſpectare haud queas. Benè certè, ſi *Epigeni* credimus, referente *Seneca*, Chaldæi licèt ingenioſiſſimi, ſolertiſſimique Siderum rimatores fuerint, nihil tamen de Cometis ſtatuerunt. Quid multis? Etiàm *Joannes Regiomontanus* decimi quinti ſæculi à Chriſto nato lumen & Aſtronomiæ Reſtaurator nihil de Cometis enunciare voluit, ſed eorum originem ad occultas Naturæ cauſas retulit. *Thomas* verò *Haggecius* eggregius pariter Mathematicus occulta DEI opera eos appellavit. Tandèm & ipſe *Tycho Braheus*, Aſtronomorum facilè Princeps, tuam tàm eruditam incomparabilem ſolertiam, & præſtantiſſimorum ſuorum organorum fidem non magni hìc facit, dum Cometas inter Naturæ miracula nondùm expoſita refert. *T. 1. progym. p. 513.* Quocircà præclarè *Bulbaldus* in Epiſt. die 1 Maji Anno 1665 ad *Lubieniecium* datâ ſcribit: *Hoc ità arduum eſt, ut de ortu Cometarum quicquàm niſi obſcurum, incertum, & conjecturis potiſſimùm immixtum, differere non poſſimus: Undè*

illorum materia emanet ac effluat, qualis ipſa ſit; motum ei quis motor imprimat; quo ſe recipiant; ubi ſe abſcondant illa corpora: ignotum ſemper erit. At humanus intellectus ſciendi rerum cauſas avidus, ut adſequatur illas, perpetuos labores, eóſque ærumnoſos ſuſtinebit, Sapientiores interim ac ... *ut aliquid rationi conſentaneum, & à temeritate immune afferant, ab aſſertione dogmaticâ abſtinebunt.*

CAPUT V.

Experimenta quædam, & Obſervationes variæ circà Cometarum corpora quoad eorum ſcilicet ſitum, figuram, mutationem, durationem, & diſſolutionem proferuntur.

Benè ſcripſit *Seneca* ſummus Philoſophus: *Cœtus aſtrorum, quibus immenſi corporis pulchritudo diſtinguitur, populum non convocat, at cum aliquid ex more mutatum eſt, omnium vultus in cœlo eſt. Sol ſpectatorem, niſi cum deficit, non habet. Nemo obſervat Lunam niſi laborantem. Idem in Cometis fit: ſi rarus & inſolitæ figuræ ignis apparuit, nemo non ſcire, quid ſit, cupit, ignarus utrùm debeat mirari, an timere.* Ità factum certè nullo non tempore quod ſolertiſſimi quique Aſtronomi viſo tali temporaneo cœli Phænomeno non tantùm in eorum cauſas & originem, ſed & in eorum formas ac figuras, quibus veriùs cœlo promicant, & in accurata eorum phaſmata, phaſmatúmque variationes inquirendas omne ſtudium, curamque omnem impenderint. Quia verò ex invento non ità pridem tuborum opticorum, aliorumque inſtrumentorum Uranoſcopicorum artificio, quo viſus in longinqua mirificè acui, ac plurimùm perfici ſolet; atque etiàm ex tot, tamque multorum hoc eodem ſæculo noſtro in Cœlo ſubortorum talium phænomenum obſervationibus utpotè quo, ut cum *Claudiano* canam,

Non aliàs cœlo ceciderunt plura ſereno
Fulgura, nec diri toties arſêre Cometæ,

optima hinc eſt enata opportunitas, hæc ipſa accuratiùs perveſtigandi, atque intimè eorum penetralia ſubluſtrandi: Idcircò à curioſiſſimis æquè ac ſolertiſſimis & in hæc divina ſtudia intentisſimis ſummâ diligentia ac vigilantia adhibita fuit; Pro accuratiori, quàm prioribus unquàm ſæculis præſtitum fuit, de his ſcientiâ acquirenda. Ex iis proinde, quæ ità cognoverunt, aliqua nunc aggredior recenſere.

1. Comprimis itaque obſervatum fuit à Lynceis noſtri ſæculi Aſtronomis Cometarum capita ex diverſisſimis nucleis, tùm tenuiori & dilutiori materiâ poriſque interſita conſtare, ut radiis ſolaribus haud difficulter tranſitum concedere poſſint. Per tubos etiam excellentiores in corporibus Cometicis ſubindè neſcio quid Stellularum conglobationi ſimile animadverſum fuit. Viſus etiàm fuit quandoque Cometa (ſicut *in Theat. Comet. Lubien. tom. 1. pag. 690.* recenſetur) per teleſcopium 60 pedum ſublividus & interdùm ſtricturis argenteis cum puniceis, porraceis, flammeis, & hyalinis intermixtim vibrantibus, ut vel ex eo poſſes ſulphureas flammas obſervare in modum ſpiritûs vini incenſi. Limbus obibat corpus Cometæ hirſutâ luce obfuſcatus, neque ille rotundus, ſed unciatâ ferè ad figuram Saturni. Jurabant verò nonnulli ſe vidiſſe partes ſulphureas & bituminoſas veluti ex incensâ tædâ ſpargi. Ita *Lubieniecius in hiſt. om. Comet.* etiàm teſtatur à *Cyſato* exploratum teleſcopio caput Cometæ Anno 1618. die 29. Novemb. fuiſſe deprehenſum inſtar ingentis foci luculentas tres aut quatuor prunas igne valido accenſas exhibentis, viſumque Cometam quaſi triplicem globum. Obſervatum porrò illas prunas ſitum nonnihil mutâſſe, inſtarque carbonum noſtrorum in plures particulas diſſiliiſſe.

Capita Cometarum ex diverſis nucleis & materia dilutiori compacta.

2. Caput eſſe ſolet diverſi ſæpè coloris & luminis, aliquandò debilioris, aliquandò obtuſioris, ità ut in meditullio capitis lucidius quoddam ſæpè lumen ſtiparo alio obſcuriori ac tenuiori, ſivè capillitio compareat. Sæpè etiam meditullium corporis animadverſum eſt ex uno ſolo clariori nucleo, ſed ex pluribus particulis, ſivè corpuſculis, tum denſioribus & lucidioribus, tùm diverſæ denſitatis ſubtiliori materiâ conſtare.

Caput diverſi coloris, & luminis.

3. Notatum etiàm fuit materiam Cometicam in capite multis ſæpè modis eſſe differentem cum diverſiſſimis nucleis in perpetua quadam alteratione verſantibus: Ita ut nucleus aliquis, qui hodiè ad medium diſci Cometici comparuit; alio die exindè magis ad limbum recedere, vel aliò divertere; alius porrò ad alterius locum accedere notatus fuerit. Proindè ſtatuit *Hevelius* nullum Cometam propter diverſitatem materiæ, halituum ſcilicet, nucleorumque commotionem, tum etiàm diverſiſſimam diſtantiam Cometæ à terrâ colorem, lumenque ſuum, licet hoc prorſus à Sole hauriat; illum verò etſi ex unico tantùm Planetâ deducat, conſtanter per totum apparitiones tempus conſervare poſſe, ſed aſſiduè lumen, colorem, formamque capitis ea propter mutare, & non niſi certis quibuſdam diebus ſplendidiori amœniori & majori ſpecie videri.

Materia Cometica perpetuum alteratur.

4. Licet Cometæ ſubindè libero oculo compareant admodum tenues ac debiles; nec ullum caudæ appareat veſtigium: meliori tamen teleſcopio conſiderati caput

Aliter Cometæ apparent oculis armatis, aliter inarmatis.

put inſigni lumine & ſpectabili magnitudine adhuc præditum videri poterit cum diverſis nucleis,& materiâ diverſæ denſitatis lumine debiliori cinctum. Item quamvis oculo inermi diſcus cometicus ſæpè compareat exactè rotundus,armato tamen oculo minimè abſolutam præ ſe ferre rotunditatem, ſed aſperam, laceratamque cuſpidibus hinc indè leviter emicantibus conſpicietur.

Ex Lunæ præſentiâ vel abſentiâ apparentiæ cometarum variatio.

5. Lunâ præſente magna variatio Cometis induci ſolet;nam obſcuriùs & pallidius illorum corpus plerumque comparet cum minori caudâ. Luna verò occidente & occumbente mox corpus lucidius, & illuſtrius cum caudâ longiori in conſpectum venire appetit. Solet etiàm ſubindè Cometa cum ſuâ caudâ omninò confundi, & totus nil aliud, quàm albor ab aliis cœli partibus ſatis indiſcretus ſpectari, tandemque omninò diſparere, iterumq; apparere; ſicut contigiſſe miratur *D. Joan. Luneſchlos* in Cometa A. 1654.

Atmosphæræ cometicæ.

6. Cometas habere ſuas atmosphæras peculiares, quæ eos cingant, docet *Hevelius.* Exindè concludit; dùm radii ſolares in corpus illud diſceum (tale enim ſtatuit,non enim vult eſſe perfectè ſphæricum) incidunt,imprimis in nucleos illos diverſos, eorumque varias varieque inclinatas ſuperficies adverſùs terram expoſitas,plures & rectiores ad nos reflecti, quorum beneficio caput Cometæ conſpiciamus; at reliquos radios ad latera nucleorum hinc indè dum in materiam rariuſculam interjectam corpuſculis incidentes neceſſariò per caput ſub diverſiſſimis angulis partim reflexionis, partim refractionis transverberari vel tranſire, & quidem in partem Soli oppoſitam ad atmosphæram, ſeu in materiam illam dilutiorem poſt Cometam latentem: in hac enim materiâ rariuſcula lumen Solis per caput Cometæ transverberatum ab ejusque nucleis reflexum à materia verò aliquanto dilutiori refractum in plagâ Soli oppoſitâ in atmosphærâ videlicet Cometæ à ſitu,crudamque effingi. Pro conſtitutione autem capitis, & materiâ adhærente caudas variam inducere ſpeciem atque ità caudas nil niſi radios ſolares refractos & reflexos eſſe.

Colores Cometarum.

7. Cum alii quidem ex colore Cometarum, prout aliæ nempè ad colorē unius aut alterius Planetæ accedit, ad divinationem Aſtrologicam aliquid præſtare cenſeant: Veriſſimius tamen eſt Cometas in colore rubicundiores, igneosque magis; item majores & lucidiores nobis plerumque eſſe viciniores. Undè etiàm dum Cometæ indiès ſæpè colores mutant, tàm diverſæ eorum ſubſtantiæ, quàm etiàm eorundem materiæ adſcribendum vult *Hevelius.*

8. Omnes & ſingulos Cometas Solem certo reſpectu venerari & ſuſpicere tanquàm ſuum Regem præſertim ſuâ inclinatione diſci perpetuò Soli ſub angulo recto obverſi, ſicut Planetæ coævi Solem ſemper pro centro habent, comperiſſe ſe dicit idem ſolertiſſimus *Hevelius*; indeque curſum Cometarum conicum modò celeriorem, modò tardiorem deducit.

Cometarum duratio.

9. Licet *Plinius* exiſtimârit Cometem non ultra 80 dies, nec celeriùs 7 occultari: communiter tamen ſtatuunt ultrà dimidium annum nullam durare. *Lubieniecius* invenit 8 Cometas ſenis menſibus durâſſe nempè anno ſecundùm æram vulgarem à Chriſto nato 60, 64, 78, 145, 337, 603, & 1240. Unicus reſtat Cometes prorſus ſingularis octimeſtris, nempè qui anno 375 illuxit. Verùm etiam ad Annum 975 octimeſtrem annotat *Calviſius* ex *Cedreno,* & *Eckſtormius* ex *Schoffero.* Suſpicatur tamen *Lubieniecius* in numerali notâ 9 pro 3 poſitâ forſan errorem eſſe. Imò integro etiam anno & amplius luxiſſe aliquem volunt, veluti illum Anno 1572 conſpicuum: Verùm nos ſuprà eum Stellarum novarum catalogo adſcripſimus. Quod etiàm de Stellâ Natali Salvatoris prælucente dicitur eam ad biennium exarſiſſe, & illam quæ antè luctuoſiſſimum Urbis Jeruſalem & Politiæ Judaicæ excidium integro anno conſpicua fuit, meritò inter Cometas portentoſos extraordinarios, aut Stellas miraculoſas plerique reputant.

Mirum de cometicæ materiæ ejectione ex Sole.

10. Mirum eſt, quod docet *Hevelius* unicum Solem quovis tempore tantùm materiæ & exhalationum evomere poſſe, ut ex illâ materiâ uno anno ejectâ 130 ampliùs tales cometæ, qualis Anno 1664 luxit, vel 9 diſco terreno prorſùs æquales progenerari poſſint. Undè quid de cæteris Planetis dicendum ſit, judicandum reliquit. Prætereà non tantùm non miraculum eſſe dicit, quot tot Cometæ uno ſæculo prodeant, ſed potiùs quod tàm pauci; cum Sol tantam materiæ copiam uno anno poſſit ejicere. Putat itàque multos Cometas vel à nobis longè remotos, vel parvos nobis eſſe inconſpicuos: ideò verò tàm raro apparere, quod Cometæ ex diverſis Planetis profluens materia non facilè in unam maſſam coire poſſit: cum raro Cometa ex unius Planetæ materiâ naſcatur. His addi poteſt, quod etiam *Cardanus lib. 1. de Variet. cap 1.* ſcribit. *Fiunt Cometæ multò frequentius, quàm videantur, & circa crepuſcula; quia tunc homines harum obſervationum cupidi vigilant, noctè dormiunt, die videri raro poteſt. Sed illuſtres juxtà medium noctis fiunt.* Verùm & alii graves Authores cenſent plures Cometas ſæpè in cœlo exiſtere, quàm ut omnes à nobis conſpiciantur: imò in eclipſi Solis totali tales propè Solem obſervatos eſſe.

Diſſolutio Cometarum.

11. Cometarum materia ultimò dum decreſcit, apparenter magis, magisque diſgregari,& diſſipari ſolet atque ità paulatim tenuior & pallidior reddi, donec planè diffluat. Pari modo, ut ab exortu ſenſim congregatur, coagulatur, condenſatur, minorque quoad diametrum redditur, ſic ut tandem exiſtente in ſummo robore & denſitate Cometa, etiàm minor revereà exiſtat. Unde conſtat nequaquàm Cometarum corpora in viciniâ terræ quoad diemetrum veram eſſe minima,

Digitized by Google

nima, imò talia in maximâ â terrâ diſtantia eſſe poſſe.

Caudæ evanescentibus cum apparitione Stellularum.

12. Solent pleriq́ue Cometæ evaneſcentes caudam retortam ſortiri, & poſt diſſolutionem eorum veluti in lucidiſſimas quaſdam Stellulas, ut plurimùm degenerare, atq́ue ex hac Stellularum apparitione haud pauci in eum errorem inducti fuerunt, ut corpus Cometæ ex Stellarum confluxu conſtitutum exiſtimârint. Verum *Kircherus in itin. l. extat. dial. 1. cap. 5. §. 3. num. 16.* harum comparentiarum rationem his indicat verbis, *Mox*, inquit, *ubi exhalatio illa ingens & multo terrenâ ſuperficiè amplior Solis ſemitam inter & Tropicos contentam exceſſerit; tùm veluti extrà nativam auram conſtituta, ejusque plagæ impatiens, paulatim ſivè frigidiuscula ætheris conſtitutione, ſivè naturâ plagæ, contabeſcit, à caudâ diſſolutionis ſuæ exordium ducens; quæ uti reliquis partibus ſubtilior eſt, ità facilè diſſolvitur; atque hinc ut plurimùm retortam caudam habere videtur; quia dùm pars diſſoluta ſecedens à latere reflectitur, ſequuntur caudam reliquæ partes corporis, quarum una ab alterâ divulſa, atque à Sole illuminata terrigenis Stellulæ videntur. Hæ verò partes paulatìm in alias & alias diſſipatæ, tandem in chaos, â quo prodiêrunt trahente Sole illud quod ſuum eſt, revertuntur, nullo ſui veſtigio relicto.* ità *Kircherus.*

Cometæ plures circà Solem.

13. Aſſerit *De Chales Aſtronom. lib. 8. pro: 3. Phyſic.* plerosque Cometas propè Solem incipere & ſub radiis ejus latere antequàm appareant; multos quoq́ue Cometas nunquàm â Sole digredi: Atq́ue ità Sole ecclipſin patiente ſæpe viſum eſſe Cometam, qui ſub ejus radiis tegebatur: Sæpè etiam ante Solis ortum, vel poſt occaſum crepuſcula extra ordinaria accidere, quæ nihil aliud ſunt, niſi caudæ Cometarum. Quod ipſum etiam diù antè *Poſſidonius* nobilis Stoicorum diſciplinæ Philoſophus aſſeveravit, multos Cometas non videri, quod obſcurentur Solis radiis: Deficiente verò aliquandò Sole Cometam apparuiſſe, quem Sol vicinus obtexiſſet. Confirmat quoq́ue *Arrianus* teſtatus propè Solem conſtitutos Cometas alios evanuiſſe, priusquàm nobis fierent conſpicui; alios deficiente Sole demùm ſe videndos præbuiſſe.

CAPUT VI.

De externo Cometarum defluvio, quod ejaculari ſolent, ſcitu quædam digna, & mira proferuntur.

EXternum hoc defluvium, quod Cometicis Corporibus annexum, alias caudam vel barbam dicere ſolent, nobis hic perinde eſt, quomodò vocare cupias. Caudæ nomen communius eſt, idcircò illud præprimis hoc loco uſurpabimus.

Caudæ Cometarum in adverſâ Solis parte ſemper ſpectantur.

1. Conſtantèr hactenùs obſervatum fuit Cometas omnes defluvium ſuum externum, ſivè illud ſit caudatum, ſivè barbatum ad partem Soli obverſam, & oppoſitam protendere. Quocircà quandò Cometa caudatus videtur, id lateralis ejusdem diſpoſitio cum Sole ac terrâ plurimum efficit, maximè cum eidem vicinior fuerit. Crinitus verò, Barbatus, vel mavis, caudâ magìs detruncatus, ac defluvii veſtigiis undiq́ue circumfuſus, aut oppoſitum magis Solem requirunt, aut ſublimiorem ſuprà Solem exaltationem. Nam & locus à terrâ non nihil ſpeciem ejus variat: Quæ enim ab hac exaltatior, eò magis defluvium ſurſùm à conſpectu noſtro abducit, velut in Schemate appoſito meliùs videre licet.

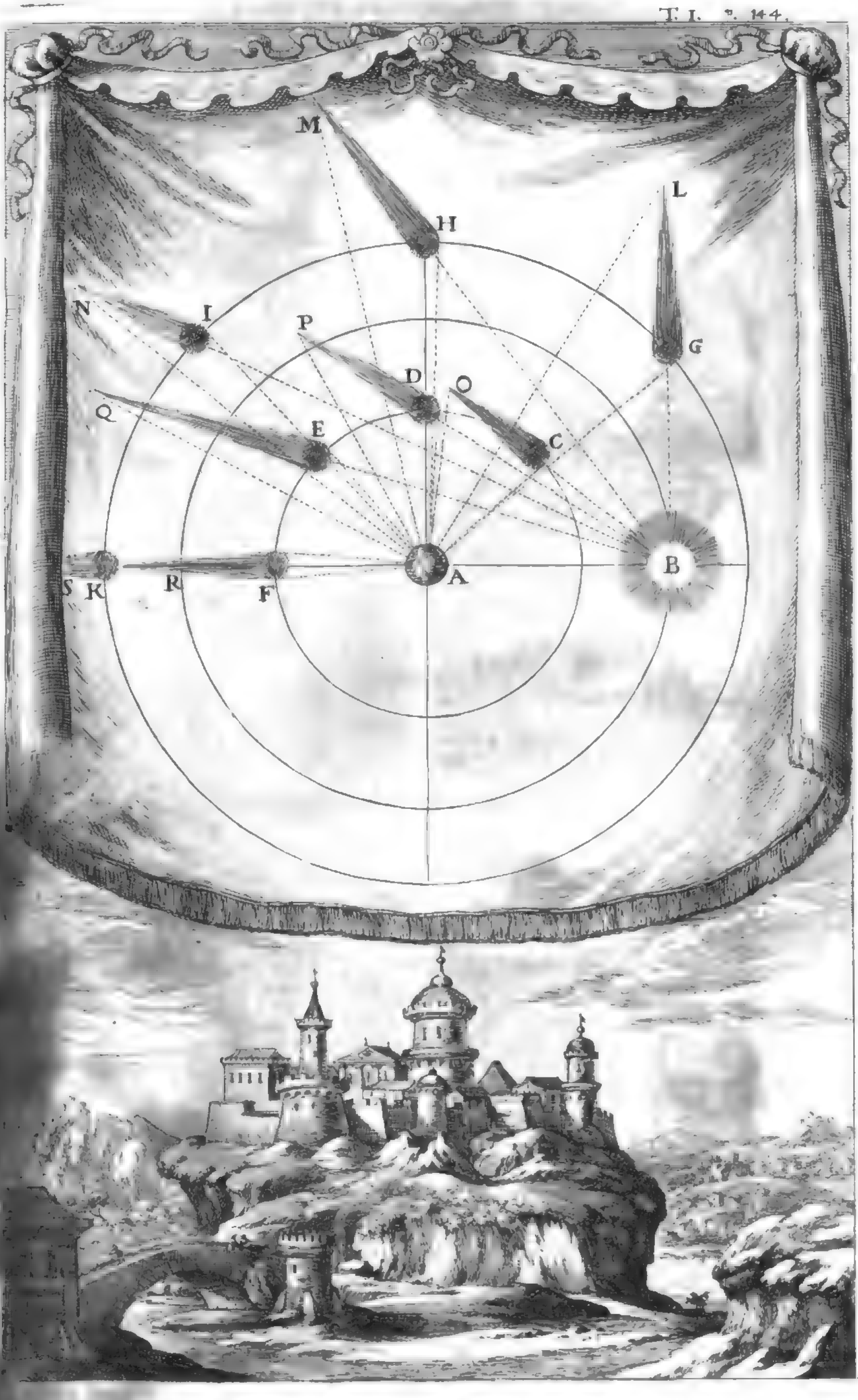
Sit enim terra A: Sol verò B eam circumiens in orbitâ ſua vel Eclipticâ: ſivè jam ſuprà vel infrà Solem Cometa exiſtat, facto progreſſu à Sole, varia ſemper erit ejus apparitio in terrâ A. Nam quodſi ſuprà Solem Cometa exiſtat in G: tunc cauda â Sole multùm elevabitur ſurſùm & protendetur in GL, videbiturq́ue in terrâ A ſub angulo viſionis GAL. Quodſi verò in loco H exiſtat Cometa; protendetur cauda ab H in M, minorq́ue fiet angulus viſionis HAM: Adeoq́ue jam cauda etiam minor comparebit. Adhuc minor fiet angulus viſionis IAN verſante Cometa in conſpectu trigono cum Sole, nempè loco I; ubi barbatus, aut caudâ multùm detruncatus comparebit. In oppoſitione verò K, cauda KS videri non poterit in terrâ A: ubi corpus Cometæ videbitur crinitum ſivè capillitio, aut defluvio hirſuto undiq́ue circumdatum. Pari modo ſi Cometa aliquis infrà Solem procurrens ſextili aſpectu à Sole dimotus exiſtat in C; cauda CO aliter proijcietur quàm ſupra in GL, longiorq́ue, majorq́ue ſub angulo viſionis CAO videbitur. Rurſùs aliter cauda DP diſponetur exiſtente Cometâ in quadrato aſpectu cum Sole in loco D. Iterùm barbatus & cum modicâ comâ proſtante apparebit in E ſub angulo viſionis EAQ in terra viſus. In oppoſitione verò, loco videlicet F conſtitutus cum cauda dirigatur ex F in R denuò hirſutus & crinibus circumquaq́ue cinctus apparebit. Plura alia ex ipſâ figurâ meliùs addiſci poſſunt, quam opus ſit ultrò multis exponere.

Caudæ diverſitas pro diverſo tempore.

2. Cometæ cum diverſas ſæpè caudas exhibere ſoleant, ea diverſitas ſæpè diverſo apparitionis tempori adſcribi poterit. Sic Cometæ matutini caudam in occaſum, veſpertini in ortum proijcere ſolent. In oppoſitione quoq́ue Solis, aut nullas aut brevem tantùm aliquam Comam ſivè barbam, eamq́ue modicè vel erectam vel demiſſam oſtendere queunt. Ad ſuperiora verò ætheris loca aſcendentes etſi reverà longiſſimam caudam habere poſſint, omni tamen ſæpè exui ſolent.

Caudæ variatio ex ſitu altiori vel humiliori.

3. Quo altiori loco Cometæ exiſtunt, eò cauda neceſſariò minor comparebit. In altiſſimo

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

altiſſimo verò Aethere ne quidem ulla ſæpè comparere poterit. Nam quò altiori loco Cometa exiſtit, eò Sol magìs poſt ipſum corpus Cometicum caudam producendo occultabit. In altiſſimo autem æthere cùm ob minùs reputandam diſtantiam Solis & terræ linea directionis caudæ à Sole per corpus Cometæ producta fiat propiùs parallela lineæ viſionis in terrâ: Ideò cauda neceſſariò poſt ipſum corpus cometicum projecta viſui terreno patere non poterit. Ità credibile eſt, ſi Stellæ remotiſſimæ firmamenti radios ſolares trajici permitterent ſicut corpora cometica; quod ſingulæ à Sole colluſtratæ haberent poſt ſe caudas, quæ tamen hìc in tellure à nobis ob immenſam diſtantiam obſtantibus earum corporibus videri non poſſent.

Quandò nulla cauda appareat.

4. Quandò Cometa in ipsâ Ecliptica reſidet, atque Sol, terra & Cometa in uno eodemque plano exiſtunt, etiamſi vera caudæ longitudo omnium maxima ſit, nihil tamen penitùs quicquam comparere poteſt, ſed ea tantùm ſi latior eſt ipſo corpore, crinibus ſuis circumcinget caput ut inſtar hirci, aut hirſuti Cometæ appareat.

Ob latitudinem Auſtralem vel Borealem quomodò cauda alteretur.

5. Quandò Cometa inſignem præ ſe fert latitudinem Auſtralem, nullâ certè ratione fieri poteſt, ut abſque omni caudâ nobis Borealibus appareat, ſi quâ verò præditus eſt; ſed ex neceſſitate magnam partem caudæ ob oculos ponere debet, & quidem erectè ſurſùm ſemper Aquilonem Eclipticamque verſus. E contrà Cometa obtinente aliquam latitudinem notabilem Borealem atque extra planum Eclipticæ conſtituto, barbam omninò deorſum viciſſim Eclipticam verſùs promittere debet; ac ſi deviatio caudæ eſſet immenſa, cum tamen fallacia viſûs ſit, ut ait *Hevelius*, doctioresque benè intelligunt, pro verâ ſcilicet longitudine caudæ atque diſtantia à terrâ ac Sole.

Eclipſis caudæ ab ipſo ſuo corpore.

6. Fieri quandoque poteſt, ut cauda Cometæ ab ipſo ejus capite modò totaliter, modò partialiter, tùm à ſuperiori, tùm inferiori eclipſetur. Sicut enìm cum Luna conjuncta eſt Soli, nullam omninò reſpectu noſtri habens latitudinem, Eclipſis totalis dari, cum autem Luna Auſtralis eſt, tantummodò à parte inferiori partialis accidere poteſt, contrarium autem in latitudine Boreali fieri deprehendimus: Ità hìc quandò caput in Eclipticâ nobiſcum ſcilicet & Sole in uno eodemque plano, cauda à capite obtegi debet; & ſi cauda amplior ſit ipſo capite, caput tunc in ipsâ quaſi comâ cõſpicietur, eâque cingetur, quaſi ab omni parte villoſum eſſet & hirſutum: Si verò latitudo caudæ æquet diametrum capitis, planè cauda occultabitur, ità ut tum Cometa penitùs orbicularis inſtar diſci appareat, atque tùm totalis caudæ Eclipſis accidet.

Caudas non planè directè in partem Solis averſam projici.

7. Licèt plerique ſtatuant caudas Cometarum directè in partem Solis averſam ſivè oppoſitam projici: Docet tamen Clariſſimus *Hevelius* non adeò ſtrictè omni tempore caudas ita protendi: fieri quidem poſſe quandoque ut certo tempore eò directè vergant: Verùm plerumque omnes ab ipsâ rectâ directionis lineâ ex Sole per centrum capitis cometici in ejus oppoſitum ductâ deflectere & deviare. Cum enim capita Cometarum, ut ait, ex diverſiſſimis, multiſque corporibus irregularibus varios ad invicem ſitus obtinentibus, locáq; paulatim mutantibus componãtur; ſicut modò in hoc, modò in illo latere plures paucioréſq; dentur & conſtipentur nuclei. Hinc facilè fieri poſſe ait, ut radii Solis reflexi, refractique per caput Cometæ tranſeuntes non perpetuò in illa ipsâ lineâ recta ex Sole per Cometam ductâ decurrentur; ſed quod potius refractio, & reflexio radiorum jàm in hac, jam in eâ capitis parte diverſimodè omninò accidat. Ità ex ejus mente pro materiæ diverſitate & variis ſuperficiebus corpuſculorum, nucleorúmque ac laterum junctionibus variis caudam nonnunquàm neceſſariò à recto tramite paululum deviare oportet: nempè pro capitis conſtitutione ejuſque materiá modò talis, modò alia major, minorque provenit caudæ deviatio & declinatio. Interdùm etiàm planè uniformis radiorum fit refractio, ut cauda neutiquàm deviet, ſed rectà in oppoſitum vergat Solis. Citat etiam *Hevelius Tychonem* hoc advertiſſe. *Ricciolus* tamen *in ſuo Almag.* ſtatuit in caudis eſſe ſubſtantiam cometicam ex ſubtiliſſimis corpuſculis conſtantem & refractionem fieri extrà caput Cometæ in materiá ſpectante ad Cometam.

Unde deflexio caudæ varietur.

8. Docet porrò idem *Hevelius*, hanc deflexionem caudæ non in omnibus Cometis in ſimili ſitu ad Solem vel terram, neque ad Eclipticam, vel Æquatorem planè eſſe eandem, ſed longè potiùs diverſam pro conſtitutione nempè capitis, ejuſque nucleorum atque materiæ: quæ cùm in perpetuo ſit motu; hinc illam deviationem in omnibus Cometis eſſe diverſam, & inæqualem, & in uno eodemq; toto durationis tempore diſſimilem reſpectu ſcilicet magnitudinis, ſitûs, & plagæ Cœli. Qua occaſione maximam Cometæ Anni 1652 deflexionem ad 19 gradus; illius verò Anno 1618 ad 22 gradus refert.

Caudarum magnitudo vera, & apparens.

9. Caudarum magnitudo cùm alia ſit apparens, alia vera: Illa nempè ſit ea, quæ oculorum judicio, & inſtrumentorum dimenſione, vel etiàm à rudioribus ſecundùm pedes, ulnas, imò perticas & haſtas diſcretione factâ deſignetur, quæque pro temporis diverſitate ſit diverſa: Vera autem ſit ea, quam revera poſſidet Cometa, atque in Semidiametris Terræ, vel ſecundùm milliaria, aut ſtadia determinetur. Apparentem proindè longitudinem oriri docet *Hevelius* ex vario Come-

T tarum

Digitized by Google

tarum ſitu, diſtantia à terra, item elongatione à Sole, anguloque viſionis, & nihil habere cum verâ commune. Veram autem caudæ longitudinem ut plurimùm ab amplitudine Atmoſphæræ cometicæ dependere ait; ità ſcilicet, ut hæc eò major ſit, quò Atmoſphæra amplior, nucleique capitis ſolidiores ſunt. Concludit deindè veram caudæ longitudinem juxtà plures obſervationes habitas ſemper circà exitum reipsâ majorem fuiſſe, quàm ex illâ apparente minore fieri unquàm debuiſſet. Qua enim ratione ad initium paulatim Cometa congregatur, coagulatur & condenſatur; pari ferè modo rurſus in fine diſſolvitur, attenuatur & diſſipatur.

Caudæ apparitio per modum Virgarum æ̈rearum explicatur.

10. Satis benè videtur ſentire *Dechales Aſtron. lib. 8. pro. 4. Phyſ.* Cometæ caudam explicari debere eodem prorsùs modo, quo Virgæ lucidæ per nubium hiatus trajectæ explicari ſolent. Sunt enim Virgæ radii per nubes transmiſſi, qui in loco nonnihil umbroſo videntur. Hoc caudæ ſitus, inquit, ſatis evidenter oſtendit. Explicantur hoc modo varia accidentia. Primò quidem eadem figura in caudâ Cometarum apparebit, quæ in Virgis cernitur, quoties eædem erunt conditiones: Quia enim transmiſſi per nubes radii, licet paralleli ſint, videntur tamen ab invicem recedere, quia nempè partes terris propiores ſub majori angulo, ità etiam dùm accidet, extremitatem caudæ oculo noſtro viciniorem eſſe, videbitur latior. Quandò verò remotior erit ab oculo; videbitur etiàm in acumen deſinere. Si motum aliquem inconcinnum habeat Cometæ caput, aut materia, in qua radii per illud transmiſſi; identidem vibrari videbitur cauda. Item ſicut etiàm Virgæ latiores eſſe poſſunt, quia nempè ſolaris radius (ut in *Dioptrica* oſtendit *Dechales*) per foramen quodcunque transmiſſus augetur ſemper ſecundùm angulum 30 minutorum, eoquòd apparens Solis diameter tot minuta continet: Ità etiàm radii ſolares per caput Cometæ transmiſſi, cùm extremi angulum 30 minut. comprehendunt, ab invicèm recedent & augebuntur.

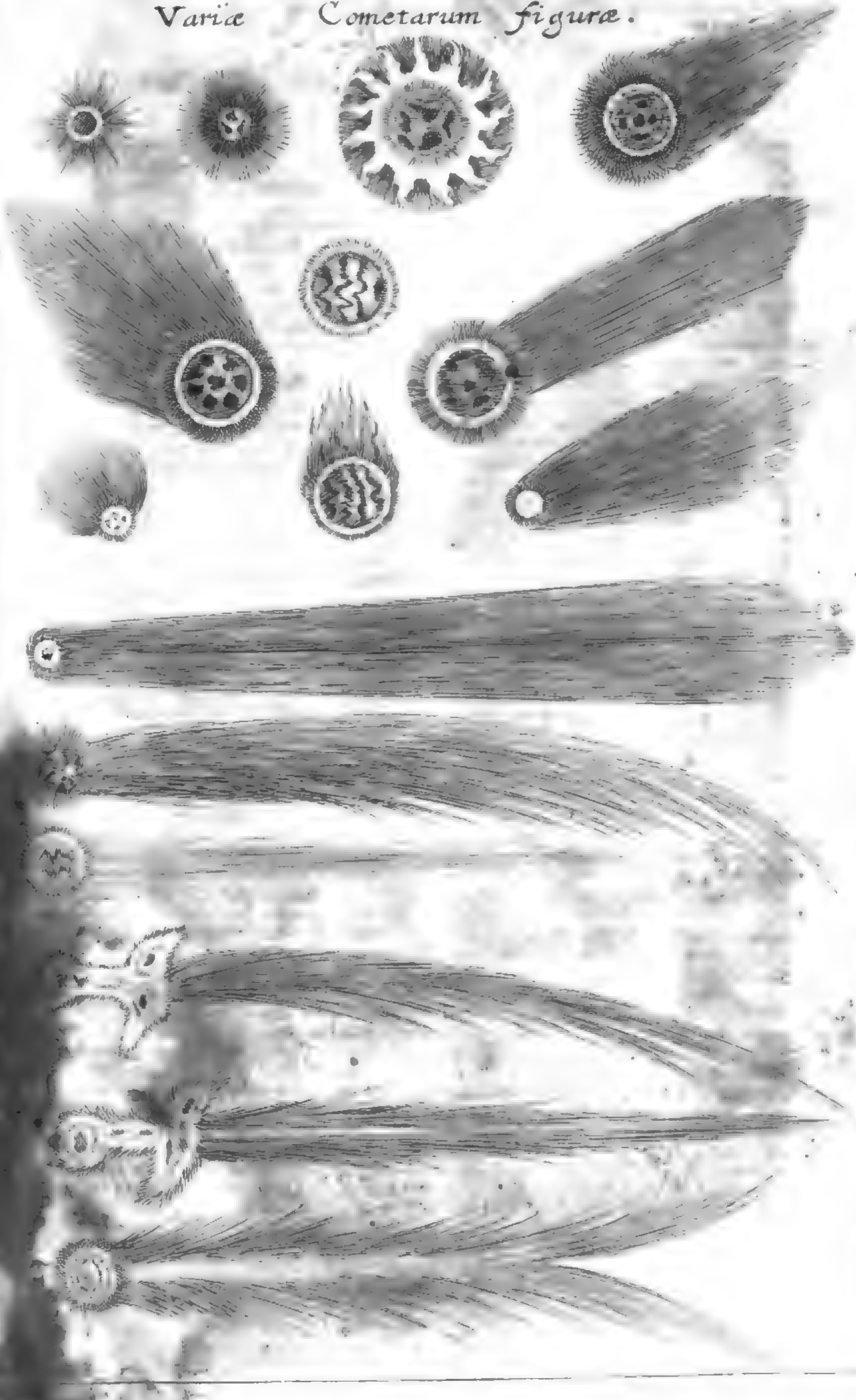
Caudæ incurvatio & obliquatio.

11. Obſervatum prætereà fuit, dari etiam in caudis Cometarum ſæpè curvaturam, & obliquationem, quæ tamen diſtincta eſt ab inclinatione & deviatione. Nullam tamen unquàm curvaturam in caudis dari aſſerit *Hevelius* abſque omni inclinatione, exceptis ſolùm quibusdam caſibus. I. Incurvationem tam convexam, quàm concavam ex radiis ſolaribus procreari dicit ratione materiæ & nucleorum capitis, in quibus nunc alia atque alia detur reflexio & refractio. II. Induci ſimilem quoque curvitatem caudis, quod potiſſimùm fieri dicit ex diverſitate Atmoſphæræ cometicæ, ejusque materiæ dilutioris Cometam concomitantis. *Dechales* vero *loc. ſup. cit.* exiſtimat curvitatem caudæ eſſe meram oculorum hallucinationem, aut etiam refractionem aliquam non in materia æthereâ, ſed in atmoſphærâ terræ. Si enim cauda ſit propè Horizontem variè inclinata; variam refractionem patientur ejus partes, quæ propterea à rectitudine aberrare videbuntur.

Caudæ vibratio cum ſcintillatione.

12. Singulare aliquod phænomenon obſervavit aliquandò Solertiſſimus *Hevelius*, ſcilicet caudam unà cum capite radios certo quoddam die frequentes vibráſſe, ac ſubindè quaſi novos ejeciſſe, ac ſi aſſiduè ſcintillaret, tum modò longior, modò brevior per intervalla fieret. Quod in Cometâ Anno 1652 die 26, & in Cometâ 1661 die 6. Februarii à ſe; in illo vero Ann. 1618 à *Cyſato* ſæpiùs annotatum teſtatur. Oriri autem hoc dicit ex duabus rationibus. I. Ratione capitis, quod ſit ex materiâ diverſa & diverſis nucleis irregularibus ſcabroſis & anfractuoſis, in perpetuo ergà ſe invicem anomalo motu verſantibus compoſitum, ut exindè radii ſolares in ſuperficiebus opacorum corporum, in capite perpetuò fluctuantiú, tum in interjectâ materia mobili refracti, & reflexi continuò mutentur. II. Ratione Atmoſphæræ cometicæ, quia pariter inconſtans eſt, ad quàm aſſiduo modo alia atque alia, modò plus, minusq; materię accedit, rurſùs etiam de eâ decedit, ſic ut in perpetuo motu condenſationis, rarefactionis, nec non locali verſetur. Fieri utique aliter non poſſe dicit, quam quod certa vibratio, micatio & ſcintillatio detur, indeque caudas modò majores, modò minores, arctioresque hoc vel illo tempore neceſſariò apparere. Hæc deindè in Summam colligens ait. Prout ergò materia Cometam ambiens, permanens, vel mutabilis, continua vel diviſa, longior vel brevior caput Cometæ pluribus, vel paucioribus, majoribus vel minoribus nucleis materiâque iis interminatâ conſtat: viciſsìm prout hi nuclei variâ formâ prædìti, tùm ſolares radii per caput trajecti vividiores vel longiores ſunt: ſic Cometarum alii caudas referunt longiores, alii breviores, alii continuas, alii interruptas, & diviſas; alii item conſtantes, alii mutabiles. Alio quoque tempore obſervaſſe ſe ſcribit idem *Hevelius*, quod Cauda quaſi ſcintillârit, fluctuâritque modò arctata, modò dilatata. Sed hæc de externo Cometarum defluvio ſufficiant. Nunc ad eorum motus varios exponendos, & quæ ſcitu magis digna de his comperta ſunt, calamum traducamus.

Variæ Cometarum figuræ.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

CAPUT VII.

De variis Cometarum motibus ſcitu quædam magis digna & mira referuntur.

EGregium *Plutarchi* illius Scriptorum laudatiſſimi dictum eſt: *Plato dixit: viſum in nobis accenſum eſſe ut ſpectandis, admirandisque cœleſtium corporum motibus anima noſtra condoce facta decorem & ordinem; odium conciperet incompoſitorum & vagorum motuum, temeritatemque & caſui fidentem levitatem fugeret, tanquam omnis vitii & erroris originem. 1. Com. de his, qui ſerò à Numine puniuntur.* Nec abludit Poëta canens:

Ovid. in Metamorph.

Cunctáque cum ſpectant animalia cœtera terram:
Os homini ſublime dedit, cœlúmque tueri
juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Ità ſi oculi ad cœlum contuendum dati, ut curſum motúmque cœleſtium illorum corporum ſpectare & admirari, indeque utiliter alia ad vitæ morúmque diſciplinam addiſcere debeamus: Certè in nullo corpore cæleſti mirabiliora quoad curſûs, motûsque rationem videre licet, quàm in temporaneis his Cœli Phænomenis. De quibus jam aliqua diligenti ſtudio ſolertiſſimorum Aſtronomorum & comprimis vigilantiſſimâ Magni *Hevelii* induſtriâ comperta & comprobata in medium producemus.

Cometarum omnium motus triplex.

1. Omnium Cometarum motus triplex ſtatui ſolet. Primus eſt *communis* ſeu primi mobilis, ut Peripatetici loquuntur, quem verò Copernicani Terræ ejúsque motui diurno tribuunt, quo mediante Cometæ cum Stellis fixis ſimul oriri, ſimul occidere 24 horarum ſpatio videntur. Secundus eſt *Apparens*, quem Cometæ curſu retrogrado C. S. S. & penitùs inæquali perficere ſolent. Tertius eſt *proprius verus & genuinus*, quem omnis Cometa à naturâ habet, eique naturalis eſt.

Motus apparens deflectit ab orbitâ perfectè rotundâ.

2. Licet Cometas ratione motûs apparentis ſub circulo exquiſitè maximo ferri plurimi velint: docet tamen *Hevelius*, vix ullum Cometam unquàm adeò ſtrictè circulum maximum toto durationis tempore motu ſuo apparenti deſcribere, ſed eos potiùs aliquandò ab iſtâ orbita penitùs rotundâ nonnihil, imò ſatis evidenti ſpatio deviare.

Variatio anguli orbitæ, Eclipticæ & æquatoris.

3. Deprehenſo hoc, quod nullus Cometa curſum integrum ſub ductu circuli abſolutè maximi abſolvat; ex iſtâ Cometæ deviatione oriri dicit *Hevelius*, quòd angulus orbitæ & Eclipticæ, tum Æquatoria in Cometis indies variet.

Nativus motus cuique Cometæ peculiaris.

4. Verus & proprius motus à naturâ inditus cuique Cometæ ferè peculiaris eſt; imò nec in unius Cometæ curſu ab omni parte æqualis: attamen in omnibus ſummè regularem & proportionatum eſſe docet *Hevelius in Cometographiâ*. Verùm nonniſi accuratioribus majorum inſtrumentorum ope acquiſitis Obſervationibus mediante demùm calculo inveſtigari poſſe; nec eundem eſſe, cum illo apparenti, imò nihil cum eo habere commune niſi, quod uterque motus Terræ (juxta hypotheſin ſuam) & Cometæ in orbitâ illâ apparente ſeſe miſceat, ac illum motum apparentem componat, producatque.

Cometæ motu naturali ſemper in directum progrediuntur.

5. Docet rurſùm *Hevelius* Cometas in motu ſuo naturali nunquàm fieri ſtationarios, aut retrogrados, ſed ſemper prorſùm in directum, ubicunque ſint, tendere, & propemodùm ſi vel annum integrum, aut diutiùs durent, in ſuo ductu vero æqualiter progredi. Sed hæc meliùs videri poſſunt in ejus Cometographiâ.

Motus verus diurnus Cometarum.

6. Verum motum diurnum Cometarum omnium valdè diverſum, ſe inveniſſe multo ſudore aſſerit idem, & in Comegraphiâ demonſtrat. Additque ſingulare quidpiàm: Quod nempè cujus motus proprius fuerit tardiſſimus, illius motum rurſùs eſſe velociſſimum, allegatis exemplis Cometarum Annò 1472. & 1607.

7. Cometæ omnes in eo conveniunt (ii ſcilicet, quibus ſemicirculum integrum emetiri contingit) quod curſum (antequàm tardi vel ſtationarii fiant) penè ſub ſectione maximi circuli peragant.

8. Singulare eſt, Cometas nunquàm eſſe tardiores Saturno, vel velociores Mercurio motu ſuo verò, & in ſuâ verâ trajectoriâ ſecundùm Semidiametrum Terræ.

Motus ſimul apparens & nativus.

9. Obſervatum etiàm, quòd Cometæ ſimul motu apparente, ſimul vero, ſeu nativo inæquali quidem, ſed maximè regulari in trajectoriâ conicâ, & plerumque parabolicâ ad planum Eclipticæ frequenter inclinatâ ſemper in directum, donec intereant, progrediendo ferantur. Nihilominus ſub circulo propemodùm maximo eos obſervari modò ſegniori, modò concitatiori incedere curſu, nonnunquàm directos, ſtationarios; rurſùs retrogrados, vel vice verſâ ferri, atque id calculo Cometarum clarè evinci, ſubdit *Hevelius*.

Parallaxes & diſtantiæ in dies variantur.

10. Ut parallaxes ità & diſtantias Cometarum indies variari, & modò terræ viciniores, modò ab eâ remotiores eſſe docet, ideò ſcilicet, quod Cometæ non in circu-

Digitized by Google

circulari orbe, cujus centrum terra eſt, ſed in trajectoriâ conicâ ut plurimum obtuſiori, atque ſub diverſo angulo inclinationis ad planum Eclipticæ in hac vel illâ à terrâ, Soleq́ue diſtantia moveantur.

Cometæ in omnibus non conveniunt.

11. Nullus Cometa cum altero in omnibus, præſertim in ductu tramitis tam veri, quàm apparentis planè convenit; Verum hos in Ortum, illos in Occaſum, paucos Meridiem, plurimos Aquilonem verſus pergere conſtat.

Singularis de Cometarum motu obſervatio.

12. Obſervâſſe ſe porrò, inquit *Hevelius*, non omnes Cometas, poſtquàm tardi facti ſunt, fieri ſtationarios, nec curſum ſuum reflectere, & ſi qui iter obliquent, eos ſemper ſubdiverſa planè curvaturâ illud inſtituere, ut omnes, undecunque etiàm proveniant, quantacunque eorum ſit trajectoria cujuscunque inclinationis, inceſſûs, vel durationis, quorum trajectoria extrà orbem annum exporrigatur, tardiſſimos circà exitum, imò ſtationarios & retrogrados fieri: hos antequàm ſextus, illos antequàm tertius elabatur menſis: hos autem nunquàm ampliùs quam 6 Zodiaci ſigna curſu ſuo emetiri, ſed priusquàm 180 gradus Eclipticæ, ſivè ad Semicirculum perveniunt, motum ſuum ſub incurvatione quadam ſed ſemper diverſâ juxtà inclinationem trajectoriæ, & perpendicum, quod ab extremitate in planum Eclipticæ, vel longiùs à Sole, vel propius ad Solem decidat offlectere. Reliquos, qui ſunt rariores, quiq́ue trajectoriam intrà fines orbis magni ducunt, ſub quocunque eſſe inclinationis angulo, ſivè ſuprà, ſivè infrà Eclipticam hoc accidat, pariter certo quidem tempore, infrà videlicet ſemeſtre ſpatium minimum ſemel tardiſſimos, ſed nunquam omninò ſtationarios, multò minùs retrogrados fieri: Verùm ſemper videri quoad motum apparentem vel C. S. S. vel S. S. S. indirectum procedere, atque aut circulum, aut etiàm in nonnullis pro motûs veri velocitate lineam helicam deſignare, poſſeq́ue non tantùm 6 ſigna, ſed & totum ſigniferum aliquot menſibus percurrere.

Cometæ nec in circulo, nec in lineâ rectâ moventur, ſed curſus eorum in ſectionem conicam tranſit.

13. Cùm ex ejusdem doctiſſimi *Hevelii* ſententiâ corpora cometica ſint diſcea vel planiformia, minimè verò ſphærica, & abſolutè rotunda, ſed quoad figuram ſcabroſa, irregularia: ex eo concludit, quod nullâ ratione in orbem hoc eſt, in circulo, nèc penitùs in lineâ rectâ moveri poſſint: poſito, quod ab ipſo primo primordio motûs impreſſus, primusq́ue impetus rectus ſit, ſed ſumma neceſſitate in ſectionem conicam, ſivè parabolicam, ſivè ellipticam degenerent. Maximum verò circà verticem parabolæ, circà medium ſcilicet lineæ apodemicæ, minimum verò circà itineris extremitates deflectant in trajectoriâ videlicet vero & genuino motu neutiquàm apparenti: attamen in omni Cometarum curſu non unâ eâdemque ratione, nec quà ſitum trajectoriæ ad Solem.

Non moventur circà axem.

14. Conſequenter docet hæc corpora Cometica extenſa & diſciformia non poſſe circà axem moveri, ut quidem Planetis reliquis omnibus ex ſuâ ſententiâ moris ſit, ſed materiam illam expanſam, vel corpus cometicum diſciforme utrumlibet extenſum latus perpetuò ad Solem convertere: adeò ut radius à Sole ad diſcum Cometæ ductus ſemper ſub àngulo normali ad diſcum incidat, quocunque etiàm Cometa feratur motu. Tùm etiàm non ſolùm incurvationem tramitis, & deviationem aliquam à lineâ rectâ directionis neceſſariò dari; cùm Cometæ Solem ceu Regem venerentur, & quaſi pro centro habeant, licet in lineâ conicâ decurrant. Sed etiàm librationem cometicam in omnibus cometis naſci, prout in Lunâ peculiarem quendam librationis, atque reciprocationis motum, prout alibi docet, & ad certas leges reduxit. Quam librationem & reciprocationem corporis ſui terræ aſſiduè exponat, eodem modo quoq́ue in Cometis fieri dicit, cum & hi continuò eandem faciem diſci Soli obvertant, atque terra juxtà hypotheſin ſuam, motu annuo loco perpetuò dimoveatur, ideóque oporteat, ut certa libratio, & reciprocatio propterea exoriatur.

Deviant à lineâ rectâ.

15. Cæterum ait Cometas etiam ex matutinis fieri poſſe veſpertinos, & vice verſâ ex Veſpertinis Matutinos, ut factum Annis 594, 1472, 1532. Atque hæc & plura alia fuſius tradit Expertiſſ. *Hevelius* de Cometarum motibus in præclariſſimo ſuo Opere *Cometographiæ*. Quid porrò aliis viris doctis videatur circà Cometarum motus, ea breviter quoque ſubnectimus.

Motus ... Cometarum unde proveniat.

16. Duplicem in Cometis motum agnoſcens *P. Dechales lib. 8. Aſtro... pro. 3. Phyſ. Diurnum* ſcilicet, omnibus ſideribus communem & *proprium*, quo nempè varias acquirunt à Stellis fixis aut Planetis diſtantias. Cùm deindè laborat pro aſſignanda causâ proprii motus, in quâ major eſt difficultas, ſtatuit imprimis poſſe hunc motum optimè explicari per impulſum ab aliquo ſidere: v. g. Si Sol circà ſuum axem perpetuò rotetur maximo impetu, quæcunque corpora in ipſum incurrent, aut incident, ſtatim excutiet ſecundum aliquam tangentem, illisq́ue motum rectum imprimat. Ità videmus, inquit, rotam in orbem motam, motum tamen rectum corporibus incidentibus imprimere. Quæ ergò fuligines, maculæ, halitúsque aut è Sole enaſcentes, aut ex ſideribus educti in Solem, aut ejus atmoſphæram incidunt, ejiciuntur in lineam rectam, & hoc prout ſors tulerit, aliquandò per lineam tranſverſalem, inclinatam, aut quamcunque aliam: Quia autem parùm admodum reſiſtit æther, non imminuitur ille motus, ſed æqualis perſeverat temporibúsque æqualibus æquale percurrit ſpatium. Aliter adhuc etiàm explicari poſſe motum Cometarum, ait ibidem, per ... rare-

rarefactionem ſcilicet materiæ ſimiliter, ut in nubibus motus imprimitur, ita quoque Cometarum (qui ſunt quaſi nubes cœleſtes) motus effici poſſe. Verum benè ſubijcit, *hæc ità ſunt à nobis remota, ut quidquid de illis comminiſcimur, conjecturam non ſuperet.*

D. Caſſini de motu Cometarum Sententia.

17. Clariſſimus *D. Caſſinus* ex variis Cometarum obſervationibus hæc circà motus eorum colligit. Primò motus omnium Cometarum in circulis terræ admodum eccentricis confici, adeò ut a rectâ lineâ vix eorum Semitæ deflectant: Cum partem eccentrici ſuperiorem, & longiùs à nobis diſſitam peragrant ſub aſpectum non cadere; ſed nobis propiores ſub oculos venire. Deindè vult magnum illum circulum, in quo Cometa movetur, vel terram involvere, ferè ut Cœlum Martis, vel inſtar epicycli extrà eam poſitum eſſe, cum ab Occaſu in Ortum feruntur Cometæ, tùm ſatis veriſimile eſſe eorum orbitas terram involvere. At ſi extrà terram longè conſtituti, velut in epicyclo deferantur, tum nobis propiores ab ortu in occaſum C.S.S. ferè ut Satellites Jovis, aut Saturni videri nobis moveri. Sic Cometa Anni 1664. primò fuit retrogradus, tum motûs ſui directionem mutavit; ut *D. Caſſinus* prædixerat. Contrà Cometa Anni 1672. cùm juxta Signorum ſeriem incederet, directionem ſui motûs non mutavit. Prætereà dicit Cometam identidem recurrere, tametſi nemo id advertat; vel quià ſub crepuſcula revertitur; vel quia cauda quæ eum ſæpius prodit nebuloſis radiis deſtituitur. Denique, cum Cometæ motus celerior eſt, ex tribus, ait, obſervationibus coniici poſſe, quam viam deinceps inſiſtat; ac licet moveatur in circulo, tamen illius motum citrà errorem [illegible]ſibilem, ut in rectam lineam directum [illegible]oni poſſe. Ità refert *Du Hamel Phyſ.* *l.* [illegible] *cap. II.*

[illegible] de motu Cometarum

18. Doctiſſimus *P. Kircherus in phyſiol.* nova de Com. natur. *à Joſepho Petruccio* edita, ut motum Cometarum juxtà conceptam opinionem declaret; tradit ſpatium illud immenſum ætheris, quod ſuprà Lunam [illegible] vehementiſſimá commotione perpetuò agitari [illegible] globis cœleſtibus, qui ab intelligentiis præſidentibus ſecundùm idæas divinæ mentis rapidiſſimè moveantur modò ab Ortu in Occaſum, modò à meridie verſùs Septentrionem intrà Tropicos, modò circà proprium axem: Unde fiat, ut Sol Rex aſtrorum commotus ab Oriente in Occaſum ſit vehementiſſimi motûs in illâ parte, quæ præcedit, & in illâ, quæ ſequitur, ac ſi formaret ſulcum in æthere. Quandò igitur exhalatio illa, ſeu fumus eſt ejectus in partem anteriorem Solis, tunc Cometa à vehementi motu Solis propellitur, & fugatur in partem illius antecedentem. Verum ſi incidet in partem Solis poſteriorem, ſivè quæ Solem ſequitur; tunc rapitur unà cum illo ab ortu in occaſum, non autem eadem motus celeritate, quià cùm non poſſit illam ſequi; ſubindè magis in itinere retardatur. Ubi verò aliquantò remotiùs ab illo ſulco Solis elabitur; eo tempore non movetur amplius motu regulari, ſed volat quorſum impetus & impulſus illum propellit, modò velocius Luna gyratur, modò paſſibus lentioribus in modum Saturni ingreditur, usque dum diſſipatus & evaneſcens in ſuum chaos revolvatur. Alibi in eadem diſſertatione ſcribit Author, quod Cometa, quoniam ex fumoſæ materiæ variâ componatur miſturâ ſortiatur in hoc vaſto ætheris ſpatio varios & differentes motûs. Quia principio ſuæ originis, quandò plenior eſt materiæ, in hoc loco movetur, ubi ſe accendit: Verum quandò paulatim motum acquiſiverit liberum, compedibus fumoſæ materiæ ſolutus non amplius in partem inferiorem ſe demittit, ſed in altum dirigens viam volat usque ad confinia firmamenti, ut in fine illius retroceſſionis appareat ſub forma indies minore, & cauda evaneſcente colorem rutilum mutet cinericio, usque dum volet ad hanc altitudinem, & reſolutus in ſubtiliſſimum ætherem oculis noſtris fiat inviſibilis. Ità *Kircherus.*

Ecce Lector ingenuè habes hic ſemina multarum ſpeculationum, ut quid de Cometarum origine, materiâ, figurâ, ſitû, defluvio ac motibus ſentire queas, ipſe pervideas & eligas. Ego ſanè de tam remotis Naturæ phænomenis temerè nihil definire audeo, quousque cum tempore ac ſtudio, majorique diligentiâ à Magiſtrâ Veritatis experientiâ certiora producantur. Nam ut benè ſcribit *Cicero 1. Officior. Cavendum eſt, ne incognita præ cognitis habeamus, iisque temerè aſſentiamur, ſed adhibeamus ad conſiderandas res & tempus, & diligentiam.*

CAPUT VIII.

De Fine, Significatione & Effectibus Cometarum.

Sententia Aſtrologorum juxtà Peripateticorum ſuppoſititiam.

SEmpèr hactenùs magna inter Viros doctos diſſenſio fuit de Fine ſivè Efficientia, Significatione & Effectibus Cometarum.

I. Præcipuè autem Aſtrologorum judiciariorum Turba hanc ſibi Theoriam auſu plurimùm incauto, adeoque audaciùs, quàm ſecuriùs arripuit; quâ ſuppoſitâ Peripateticorum Sententiâ de Cometarum ex terrenis in ſupremam aëris regionem elevatis halitibus, ibidemque nubium in morem conglobatis & accenſis origine ac geneſi ob diram indè enatam conflagrationem nonniſi horribiles, æquè ac inſolentes apparitores Cometas directè ac generaliter edixit: Undè deindè ex diſſolutione & delapſu conflagratæ eorum materiæ inferiori mundo, ſivè Geocoſmo non tantùm populariter peſtes, fames, bella, & cruentæ terrâ marique clades præter innumera alia mala, ſed & viritim ab illuſtri ita cauſâ illuſtrium virorum (quorum curæ aſtreæ Cœli faces præceteris illucerent) Regum ſcilicet & Principum capitibus ſæva pernicies & extrema malorum moles impenderet. Hanc tamen Aſtrologorum opinionem licèt Poëtarum approbatione decantatam, & communi plebeiorum credulitate confirmatam *Joannes Picus* Mirandulæ Comes, Doctorum Principum exemplar præclarè confutavit. Verùm hoc noſtro ſæculo invaleſcentibus rurſùs Aſtrologis ſtatuerunt aliqui â profundiori rerum naturalium penetratione doctiores ſervatâ vel Peripateticorum ſuppoſitione, vel aſſumptâ aliorum hypotheſi de Cometarum etiàm in ſublimioribus æthereis tractibus generatione nihil â Cometis directè per ſe, ſed per accidens tantùm portendi, neque ab illis quid aliud præter ſiccitates & ventos, ac quæ ex hiſcè concatenatorum effectuum propagatione enaſci conſueverunt, etſi non ſempèr, non etiàm peculiari quadam vi, ſed propter materiæ totiùs abſumptionem, vel reſiduæ agitationem effici: Et illud ipſum non aſtrologicè, ſed phyſicè, non ſingulatim certis perſonis, ſed univerſim tantùm ſignificare.

Cometas nihil per ſe & directè ſed ſolùm indirectè & per accidens ſignificare.

Finis Cometarum ad repurgandum æthera.

II. Alii porrò, qui Cometas, ſivè in æthereà, ſivè in aereâ regione accenſa eſſe ſidera ſtatuunt, potiùs ad repurgationem vel ætheris vel aëris naturâ per eorum conflagrationem omnia in bonum vertente lucere autumant. *Nam ut aëris ſumma ac media Regio.* inquit *Longomontanus de novis Cœli phænomenis cap. 7. inflammatione Stellæ cadentis, capræ ſaltantis, fulminis, quod tonitrua comitatur, & aliorum hujusmodi ignitorum meteororum crebrò purgari ſolet: Sic veriſimile eſt Cœlum quoque ſuo modo per nova Phænomena purgari; quæ dùm â radiis ſolaribus quaſi incenſa atteruntur; ſuperfluentem materiam in quam impingunt, ac curſu ſuo attingunt, unà involvunt, & iisdem radiis ſolaribus abſumendam exponunt; Undè fortè caudarum inæqualitates diverſis diebus in iisdem Cometis cauſam ſuam trahunt, quùm circumflua materia Cometica adventitia illa paſsìm ſub Cœlo ſublecta, fuerit adaucta, quod in flammâ quisquis experiri poterit, ſi eidem materiam uſtibilem supernè admoverit: Interim autèm talis materia in cœleſti æquore innatans inter alias tantâ tenuitate & ſubtilitate prædita eſt, ut per ſeſe nullam ſui illuſtrationem â Sole ac Sideribus admittat. Atque hæc cauſa eſſe poteſt, cur dùm aërea regio crebrò ferè ignitorum meteororum incenſione defæcatur, æthera ſingulis quaſi denis annis ab inquinamentis ſuis Cometarum exortu & ſuffulſione liberatur, idque ſuo peculiari modo, prout Cœlum à ſublunari regione differat.* Hæc *Longomontanus* de fine naturali Cometarum; alium tamen adhuc ſupernaturalem iisdem concedit, ut apud eum videre eſt.

Cometæ ſunt ſigna ex inſtituto divino.

III. Placet aliis ſtatuere Cometas non eſſe corpora naturalia ex certis cauſis naturalibus pendentia, ſed à Deo ſpecialiter creata præſignificare mala à Deo certis populis, niſi reſipiſcant, infligenda. Atque hinc adeò nullam habere ſignificationem naturalem, ſed eam tantùm ex ordinatione Divina quomodo iris ſignum eſt mundum diluvio non ampliùs periturum. Omnis igitur hujus aſſertionis cardo vertitur in eo: Cometas eſſe malorum ſigna ex inſtituto divino. Verùm hanc aſſertionem acriter impugnat Doctiſſim. Vir *Conradus Tſenius in Exitu Theat. Cometici D. Lubieniecii.*

Cœlum [illegible] liber Naturæ, cujus characteres ſunt [illegible]

IV. Nec deſunt etiam qui Cœlum *Naturæ librum* ex S. Scripturæ & antiquorum Rabbinorum teſtimoniis eſſe velint, dicantque Stellas veluti Characteres ibidem conſignatas: Deum porrò dum malum vel bonum aliquod extra ordinarium mortalibus eventurum pronuntiare cupit, extraordinarias Stellas, veluti ſunt Cometæ, in Cælo collocare ſolere. Huic opinioni videtur etiam aſſentire *Kircherus in Phyſiologia nova de Cometarum nat.* cum docet quod Cometa poſſit eſſe collocatus in æthere tanquam character, qui indicet generi humano, ut propter bonum aliquod futurum gaudium concipiat: Aut benè operetur, quò infortunio ſe ſubtrahat. *Altiſſimus enim, inquit, ſæpiſſimè utitur cauſis naturalibus ut hieroglyphicis, ut homo in his legat hoc, quod Sapientia divina deſcripſerit in Cælo, terra, & elementis, ut ſi ſemitas præceptorum divinorum egreditur, illa homini horrorem incutiant, illumque ad meliorem frugem reducant.*

[illegible]ometæ ſunt ſigna commotionis Corporum cœleſtium.

V. Verùm idem *Kircherus ibidem* [illegible] ſtatuit etiam Cometas aliquo influxu mala quædam in mundo inferiori poſſe cauſare & præſignificare; non tamen ait Cometas influere in damnum mortalium, ſed ſolummodò eſſe ſigna alicujus magnæ commotionis, quæ facta eſt in globis cœleſtibus; Undè poſteà terra fiat particeps talis influxus. Debere

bere enim pro indubitato haberi dicit, quod Sol non ſolùm influat cum lumine & calore in corpora inferiora, verùm etiam à naturâ donatus ſit adhuc aliis virtutibus particularibus; quæ ſi aliquandò â malefico ſitu Martis, aut infauſto Saturni aſpectu infeſtentur, ſubitò ab illâ malignitate concitatæ commoveant illas horrendas conturbationes motûs, quæ ab aliquibus vocantur *Morbi Solis*: Undè deindè naſcantur ſterilitates, ſiccitates, terræ motus, inundationes, quæ damno afficiunt hunc mundum ſublunarem, & inſupèr in hominibus bilem accendendo moveant bella, & ſimilia, quæ magnas commotiones neceſſariò ſequuntur. Non autem ſemper, ſed ſolummodò quandò illi fumi ab illis corporibus exhalati propter immenſam materiam in altum evolant & in æthere condenſantur. Undè etiamſi Cometa ſpatio 30, 40, 50. annorum non apparuerit, mala tamen (ut mortes Principum, peſtes, fames, annonæ caritas, terræ motus) ingruere poſſunt. Hæc enim mala utplurimùm etiàm à ſuis cauſis proximis dependent; ut peſtis adſcribi debet diſpoſitioni aëris, putredini venenoſæ cadaverum & animalium, corrupto victui & aliis malis conditionibus locorum, proximis cauſis contagiorum. Hæc *Kircherus*.

Fromondi & Thomæ Fieni Sententia.

VI. *Fromondus* cum *Thomâ Fieno* ſtatuit Cometas non eſſe quidem cauſam phyſicam calamitatum, quæ eos ſubſequi ſolent, ſed ſignum ad placitum DEI utentis Cometâ, licet effectu naturali ad terrendos & emendandos alicubi mortales; quomodò uſus ſit iride ad fœdus cum genere noſtro ſignificandum: Et licet quidam Cometæ aliquibus fauſti fuerint, aut viſi ſint; non in hunc tamen finem, ſed ad triſtiora mitti, in-[illegible]umque eſſe Principum exitus & calamitates deſcribere, quæ evenerint denuntiatione Cometarum. *Franciſcus Reſta* verò affirmat quidem Cometas futurorum eſſe ſigna, ea tamen fortè mendacia: Deum tamen his naturalibus effectis uti tanquàm ſignis ex inſtitutione ſuâ ad ſalutarem timorem nobis incutiendum; nec aberrare à Philoſophiâ veraci, ſi dicatur Angelorum miniſterio formari cœleſtes Cometas in hunc ipſum finem.

Kepleri Sententia.

VII. Singulare planè eſt, quod de fine, ſignificatione & efficientiâ Cometarum docet *Keplerus*, eos nempè in hunc finem eſſe factos, ne regio ætherea à ſuis quaſi monſtris tanto tempore vacet, ſicut non vacat Oceanus â grandioribus Piſcibus raro excurſu latrocinantibus, & ut coäcta craſſâ ætheris pinguedine quaſi quodam excremento in unum apoſtema purgetur cœleſtis aura, ne crebro contingat, quod aliquandò eveniſſe teſtantur hiſtoriæ; Solem videlicet per dies aliquot, ut Anno 1547. à die 24. ad 28. Aprilis, vel per annum integrum, ut Anno cædis *Julii Cæſaris* ferrugineo aut ſanguineo colore hebetatum malignè lucere. Concedit prætereà Cometas aliquandò caudâ ad terram uſque pertingere, & peſtilentiam invehere, ſed plerumque ſupra Lunam verſari, ideoque falsò eis tribui ventorum & terræ motuum præſagia, cùm nec ardeant, nec infrà Lunam ſint. Mutare tamen Cometam licet abſentem rerum ſublunarium ſtatum dicit propter facultatem mundi ſublunaris animalem, â quâ etiam ob ſympathiam cum Cœlo produci putat mineralia, flumina, pluvias; hanc enim à Cometis objectivè moveri & excitari ad gignenda ea, quæ cum Cometis analogiam habent, & ad irritandos hominum affectus ad bella. Cometæ porrò, ut in certo loco appareat, & ſignificet, trajectionem dirigi, & deſtinari vel â Deo, vel ab Angelo bono, malòve, qui Cometas in æthere ceu cete in mari tanquàm monſtra & portenta Cœli producat, vel producta ad certos terminos ducat. Negat deindè Cometæ vim perimendi homines, ſed ejus judicio Univerſum & Cœlum ipſum corruptibile eſſe; itaque æquo animo ferendam homini mortalitatis ſuæ conditionem, dùm videt Cometam Cœli labem, & præparare ſe debere ad exitum non ità eminùs futurum. Teſtari verò hiſtorias & ſapientiſſimos Philoſophos Cometis fulgentibus ſuccedere ærumnas non ſolum Principum morte, rerumque exindè novarum occaſione, ſed mille aliis modis.

Cometa quomodò dirigatur.

VIII. Sed quid de Cometarum fine, & ſignificatione ſentiat Doctiſſimus *Ricciolus* nunc etiam adducamus. Is itaque *Almag. novi part. poſt. Tom. 1. lib. 8. ſect. 1. cap. 5.* cum plures aliorum ſententias de prognoſticis & cauſâ finali Cometarum attuliſſet, hanc ſuam tandèm ſubnectens dicit: Si Cometæ ſint ſublunares in ſublunari quoque naturâ ſingularem aliquam mutationem factam ſignificare, cujus effectus nondùm plane deſiērint, ſed haud ità multò poſt prodituri ſint juxtà diſpoſitionem materiæ & concurſum aliarum cauſarum. Si verò ſint cœleſtes, utique è divinâ providentia ordinatos eſſe, tùm ut mortales oculos in Cœlum erigant & cognoſcant multa eſſe, quorum cauſam & naturam ignorare cogantur, eoque divinæ Sapientiæ faſtum, faſceſque ſubmittant: Tùm indè aliquid magni vel in ſe, ſuiſque regionibus vel in aliis exſpectent, idque plerumque malum vel reipſa eventurum, ſi non placetur Numen: Vel intentatum, ut ſic timore Numinis ad ſaniora conſilia convertatur. Quocircà ibidem ait ſe Cometas pro vanis terriculamentis non ducere, & facilè paſſurum eſſe, ut hæc opinio *Cometas mala portendere*, animis omnium inſideat, quò officii admoneantur patres familiæ & Oeconomi ad prudentem parſimoniam; magiſtratus verò ad avertendum aëris infectiones, morborum contagia, bellorum motus: deniquè divini verbi præcones acriter moneant, & ſeriò increpent aſotos, ganeones, & impios omnes, Cometam ex editiſſimâ illâ ſtatione denuntiare & deprædicare latè in terræ barathris reconditos excurrere ſempiterni ignis fluvios, quorum flammis nunquam intermorituris ſcelerata capita meritas ſuæ nequitiæ atque impietatis pœnas divinæ juſtitiæ pendant, easque immortales, & acerbiſſimas.

Riccioli Sententia de fine & ſignificatione Cometarum.

IX. Nec prætereundus eſt *P. Nic. Cabæus*, qui ſentit ex Cometarum genere eſſe aliquos quidem infauſtos; quoſdam verò etiam fauſtos

Cometæ aliqui infauſti, aliqui fauſti.

fauſtos tum per ſe & omnibus, tum per accidens, quià nunquam aliquid tam ſolet eſſe pernitioſum, quin non & alteri prodeſſe queat. Dicit porrò Elementares efficere, vel ſignificare ſiccitates, ac aëris intemperiem delicatis nocivam: Cœleſtes verò proportione ſervatâ tantam obtinere vim, quantam Aſtrologi tribuunt Planetis; ſed & illis ipſis; & ſaltem eſſe Signa, quæ DEUS oſtentet, ut *det metuentibus ſe ſignificationem, ut fugiant à facie arcûs*: Ut proindè Cometa ſit velut Cœli lingua, quâ moneamur fugere à venturâ irâ.

His diverſorum Authorum ſententiis de fine & ſignificatione Cometarum relatis, nunc breviter etiam memorandum eſt, quid in ſpecie vani Aſtrologi, Cometarii, ſivè Cometomantes ex Cometarum apparentia, magnitudine, colore, ſitu, motu, aliiſque conjectari, ac prognoſticari poſſe dicant, ut ità facile quivis, an aliquod veritatis, vel potius vanitatis ac falſitatis fundamentum eorum ſubſit prognoſi, experimento comprobare poſſit.

Prognoſtica Cometarum ſpecialia.

X. Prognoſtica Cometarum in ſpecie præter alia comprimis hæc tradit *Alſtedius*. Cometæ, inquit, in ſignis terreis ſterilitatem, in aqueis ſterilitatem & peſtem, in aëreis ventos inuſitatos, ſeditiones, & peſtes, in igneis incendia, & bella denotant. Cometa matutinus, Meridianus, vel Veſpertinus (ergò quocunque tempore ſitu & loco comparens) ſignificat mortem Principis. Cometa immobilis ſeditiones, mobilis bella indicat. Verùm parùm hic veritatis ſubeſſe, quivis mente ſincerâ pollens facilè advertet, cum nulla hujuſmodi prognoſium cauſa, nec ulla Cometarum cum his effectibus connexio adduci queat. *Gulielmus Gratarolus in prognoſticis tempeſtatum* tradit. Cometæ apparitio totum annum reddit ſuſpectum, non autem ſolum tempus ſuæ apparitionis, & durationis: Potiſſimum verò minatur illi parti, verſùs quam radios ſuos dirigit, & omnibus habentibus ſignum pro aſcendente, in quo talis Cometa apparet. Si ſcire ulteriùs velis, ubi detrimenta futura ſint: Locum ad quem tendunt, adverte, ibi enim prœlia, ſeditiones, venti, ſterilitates & morbi acuti erunt: Atque ſi hæc in Eclipſibus contingerint, procul dubio naturaliter eveniunt: Ubi autem præter illas, non ità; niſi magnæ & crebræ fuerint.

Quomodo prognoſis Cometica inſtituenda.

XI. *Hieronymus Cardanus de variet. lib. 14. cap. 70.* docet colorem imprimis in Cometis advertere. Qui ſi fuerit rubeus, ac ſplendidus, vel lividus, aut niger, peſſimæ notæ eſſe. Argenteum autem & candicantem minus eſſe formidabilem. Diuturnos quoque Cometas, item plures & magnos contrariis dicit eſſe deteriores: Similiter hyemales eſſe pejores æſtivis; diuturnos etiam quò rariores ſunt, eò magis exitium portendere: Et quidem juxtà Saturnum peſtem, proditiones & ſterilitatem; circà Jovem legum mutationem, mortem Pontificum; juxtà Martem bella; juxtà Solem toti orbi magnam cladem; juxtà Lunam inundationes, aliquandò ſiccitates; juxtà Venerem Principum mortem & nobilium; juxtà Mercurium varia mala & multa; juxtà Lyram deliciosis & nobilibus; juxtà Coronam & in Tropicis, æquinoctiiſque Regum interitum; juxtà Serpentes & Scorpionem, peſtem; juxtà Trigonum perniciem ingeniorum. In fixis Signis terræ motus; juxtà caput Gorgonis & armatas figuras bella; juxtà Andromedam & Caſſiopejam ſervitutes & deſolationes; juxtà Eridanum & Argo tempeſtates, & inundationes; Cum deliquiis horrendos eſſe & miſerabiles; mobiles valdè ſiccitates & ventos parere; fixos diuturniora mala; cuſpidem etiam locum oſtendere his malis obnoxium. Porrò *Comment. in Ptolem. de Aſtror. jud. lib. 2.* pro dijudicandis eventibus in Cometa obſervanda dicit eſſe decem; nempè magnitudinem, colorem, ſplendorem, formam, diuturnitatem, ſitum, locum, motum, habitum ad Solem & ſitum orbis. I. Magnitudo, inquit, ſignificat effectûs futuri claritatem & vehementiam. II. Color autem ſignificat naturam Planetæ dominantis, ut ſi fuerit ſubobſcurus indicat declarata in Saturno, veluti tabes & morbos longos, terræ motus, inopiam, nives. Qui verò colores aliis Planetis conveniant alibi retuliſſe dicit. Habet autem hoc præcipuum Cometes à deliquio diſtinctum, ut Martis & Mercurii furentium damna ſignificent. Itaque & Jovius bona quædam immixta habebit, velut ventos ſalubres pluribus, atque fœcundos &c. Venereus attonitos morbos, paralyſes, febres violentas, hæreticos, ſeditioſos Principes, & qui plurimùm linguâ valeant apud populum. Mercurialis fulgura, tonitrua, terræ motus, ventos graves, ſævas tempeſtates, novas artes & inventiones, omnes tamen humani generi pernitioſos ſignificat. III. Splendor, inquit, ſignificat efficaces actiones, & quas plurimi ſponte ſequentur; ideò Regibus aliena occupantibus, & ſeditioſis Hæreſiarchis utilis. IV. Locum autem multa ſignificare dicit: Primò in terrà Provinciam, Regionem ſeu Civitatem, quæ eidem loco in Cœlo, ubi Cometes hæret, ſubjecta eſt. Secundò, quæ loco illi dominantur; ut ſi in Leone fuerit Sol, illius effectum adjuvabit, & faciet ſplendeſcere. Semper autem hoc auxilium ad malum tendit totius populi vel gentis ratione: In bello tamen, hæreſi, & ſeditione aliquem illuſtrabit. Tertiò ſignificat latitudinem à ſignifero; hæc locum proprium deſignabit, ut ſuprà Germaniam, Italiam, Galliam, vel aliam terræ partem, Quartò cum quâ Erraticâ fuerit, vel in cujus oppoſito; facilè enim erit intelligere ex hoc, cujus naturæ ſit. Quintò cum quâ fixâ Stellâ collocata fuerit: Eadem enim eſt ratio, quæ de Planetis. Sextò quâ in parte Cœli fuerit: Quibus enim in Oriente exitium vitæ: Quibus in Cœli medio, Regni, Regis & potentiæ: Septimò in cujus angulo ceciderit. Octavò locus, quoad figuras octavi orbis conſiderandus eſt: Nam ſimilia à ſimilibus dicit affici; velut in Argo naufragia magna claſſium decernet, aut fluviorum ariditatem. V. Forma, quoniam ſi gladiis aſſimilatur, Civitatum deſtructionem ſignificat, eſt enim propriè Martis. Quæ vero

Decem obſervanda in Cometomantia.

I. Magnitudo.

II. Color.

III. Splendor.

IV. Locus.

V. Forma.

verò crinita parva verſicolor, lucida & benè caudata, Mercurii eſt: ideoque Ventorum, & Seditionum, & Hæreſis prænuntia. Nigra verò brevi caudâ crinibus nullis, Saturni eſt, & ſterilitatem, diuturnáque bella, & lepram, ac talia ſignificat. Quæ verò ſimilis columnæ, Jovis: ea Principes & Reges occidit. Porrò quæ lucida eſt & vultu quaſi humano, flava & brevi caudâ (raró viſa) Veneris eſt, & per ſe longis diſcordias erga gratum Principem ſignificat.

VI. Duratio. VI. Diuturnitas verò magnitudinem effectuum portendit, atque illorum diuturnitatem & ſtabilem in perturbatione ſtatum.

VII. Situs. VII. Situs autem partem illam declarat terræ, ad quam caudæ acumen reſpicit.

VIII. Motus. VIII. Motus verò & undè effectus venturus ſit & progreſſus illius celeritatem & tarditatem ſignificat. Motus igitur celeritas & tarditas, & ex qua parte & in quam partem conſiderandæ ſunt. Feruntur enim quidam Cometæ contrario ordine ſignorum, ſivè C. S. S. alii S. S. S. alii permiſto motu in latitudinem, alii ſecundum altitudinem ſimpliciter, alii aliis modis. Semper autem videntur qui C. S. S. feruntur, mutationes legum ſignificare.

IX. Habitus ad Solem. IX. Habitus ad Solem declarat ipſius effectus initium. Nam ſi Orientalis extiterit Cometes, brevi initium habiturus eſt effectus; Si Occidentalis tardè.

X. Situs Orbis. X. Quod verò ad ſitum orbis attinet, diligenter ait obſervandum eſſe tempus medium ipſius Cometæ, aut initium, vel tempus maximi motûs, & quis ſit Dominus loci Cometæ, & ſuccedentis anguli, ſi ordine ſignorum moveatur; aut antecedentis, ſi C. S. S. Is enim erit figuræ & Cometæ Dominus, & futurorum ſignificator. Hæc *Cardanus loc. ſup. cit.*

Prognoſtica quædam alia ex Cometis. XII. Sunt tamen alii, qui innuente eodem *Cardano* ibidem ex motu Cometarum arioſentur & dicant: Si Cometæ in Auſtrum tendant, pluvias ſignificare; Si ad Aquilonem, ſiccitatem; Si ad Ortum, peſtem & maxima mala; ſi ad Occidentem, optimam anni conſtitutionem & temperamentum. Ità cenſuit *Porphyrius*. Ajunt deindè, ſi Cometa caudam ad aliquem Planetam, vel Stellam fixam continuò dirigat, etiam videri, quod vires illius quoque ſortiatur, cùm hac directione id indicare velle videatur. Præterea ſi diu duraverit Cometes, quod etiam in multos annos extendere poſſit effectum ſuum. Initium tamen, ut in Eclipſi tot menſibus differri poſſit, quot ſunt horæ inæquales, quibus Cometes ab oriente diſtat. Denique dicunt eos, qui naſcuntur cum Cometa aſcendente, vel omninò non victuros, aut ſi victuri ſunt, egregios, & magnos viros evaſuros: Similiter, ſi quis naſcatur Cometâ medium Cœlum poſſidente, hunc profectò maximum futurum. Plura hujusmodi, quę concernunt proprietates & prognoſtica Cometarum, videri poſſunt in *Calendario Aſtrologico Franciſci Junctini*. Fatemur tamen, nos ultima hæc de ſpeciali prognoſi Cometomanticâ curiosè tantum ut ſcienda & deridenda, minimè verò ut approbanda & amplectenda attuliſſe, cùm præter mendicem vanitatem ſolidæ eruditionis nihil ſubeſſe cenſeamus; ideò etiam contenti nudâ eorum relatione, amplius ut disquiramus, indigna reputamus. Veriſſimè dixiſſe mihi videtur de his *Milichius*. *Quanquam Cometas inter prodigia rectè numerant; tamen ſi verè volumus judicare, multò triſtiora prodigia ſunt in Republicâ ingenia monſtroſa, quæ delectantur novis & abſurdis opinionibus, & conturbant artes & leges, quàm ullæ in Cœlo faces viſæ, aut terræ motus aut ſigna, quæ in Elementis interdum exiſtunt. In Plin. lib. 2. cap. 25. pag. 189.*

CAPUT IX.

Sententiæ & Argumenta eorum, qui Cometis nullam vim ſignificandi aut quicquam efficiendi attribuunt, recenſentur.

REceptiſſima licet hactenus ſemper apud Sapientiſſimos quosque tam Philoſophos, Aſtronomos, Hiſtoricos ac Poëtas, quam etiam Ethicos & Theologos fuerit opinio, Cometas plurima eáque funeſta ſæpè mala prænuntiare & mortalibus præſagire, adeoque ferè nihil aliud eſſe, quam funebres quasdam faces, arcana quædam fulmina & lampades potius mortis quàm vitæ, nec unquàm comparere, quin veluti minaces divinæ ultionis oculi & linguæ irati numinis mortem Principum, peſtem populorum; famem, terræ motus, inſultus bellicos, ſeditiones, cruentas ſtrages, horrendásque in mari tempeſtates & naufragia certiſſimo terrore portendant. Longè tamen aliter ſentiunt & ſentire cæperunt præcedentis & hujus ſæculi quidam Novatores, qui canæ non tantùm antiquitati, ac ſaniſſimæ Auctoritati, ſed & omni ingenuæ ſinceritati, veritatique idcircò bellum indixére, & hanc antiquiſſimam opinionem impugnare, atque è fundamentis diruere conati ſunt, ſcilicet non dignantur reſpicere, non attendere, non audire, quod ait Princeps Philoſophorum *Ariſtoteles*, Cometas portendere ventos & ſiccitates: quod ait *Seneca*; eſſe ſigna naturalia, ſimul & cauſas procellarum & annum integrum ſuſpectum reddere, ac laborare infortuniorum infamia: quod ait *Cicero*: eſſe prænuntios calamitatum: quod ait *Plinius*; eſſe terrifica magnâ ex parte ſidera, ac non leviter piata quandoque ſæva, quandoque tamen & læta; quod ait *Tacitus*; regni muta- Quid varii authores ſentiant de Cometarum ſignificatione.

U tionem

Digitized by Google

tionem præſagire: quod ait *Suetonius*; ſummis poteſtatibus exitium portendere: denique quod ajunt *Aratus*, *Claudianus*, *Manilius*, *Virgilius*, *Lucanus*, *Silius* Italicus, *Tibullus*, *Valerius*, *Flaccus* & *Pontanus* minari & præſagire tempeſtates non tantum in aëre, ſed & in terrâ, illas ſcilicet imperiorum, bella, funera Regum & innumera alia hujusmodi mala. Neque etiàm apud eos, dum à Sacrâ SS. PP. authoritate in obſequium veritatis ſententiæ conquiruntur, meretur audiri, quod ait *Joann Damaſcenus lib. 2. fidei c. 27.* Cometas eſſe ſigna inſtantium malorum, & à Deo effingi & diſſolvi; quod ait *Tertullianus*, eſſe ſigna imminentis iræ DEI quoquo modo annuntiandæ, prædicandæ, & deprecandæ: quod ait Maximus *Auguſtinus*, Deum per iſta oſtenta civitates terrere, terrendo emendare, terrendo convertere, terrendo mundare, terrendo mutare, ut fugetur ira Dei futura. Plura teſtimonia tam ex ſacra, quàm profanâ authoritate memorare nolo, cum ipſa Experientia veritatis Magiſtra publicè & palam declamet cum *Claudiano* Poetâ.

In cœlo nunquàm ſpectatum impunè Cometam.

Ac cum alio recentiori Poëtâ ſpeciatim debuccinet mala, quæ ferale has lampades conſequi ſolent.

Unda, fames, ignis, contagia, prælia, motus
Terræ, Regnorumque vices, poſt funera regum.
Hæc ſunt, quæ ſignat cœli tibi Munde Cometes.

Authores, qui Cometis nullam vim ſignificandi tribuunt, quid de Cometis ipſi ſentiant.

Verùm his nihil moti Novatores ejusmodi cometicorum eventuum contemptores, ſtatuunt, Cometas eſſe corpora omninò è fœcundo Naturę ſinu vi prorſùs naturali in aerea, vel ſublimiori æthereâ regione genita, aut eſſe mundo coæva ſidera, nec ad alium finem, quàm ad mundi ornatum & decorem, rerúmque cosmicarum varietatem enata; imò ad ipſius Creatoris gloriam enarrandam cœlo inſerta promicare ſine ulla cum terrenis rebus connexione; adeoque nec quicquam triſte aut fatale unquàm portendiſſe: Quin ſolùm hoc dici poſſe, quod in triſtes rerum mundialium caſus & eventus fatales, qui aliundè etiàm non illucente Cometâ eveniſſent, eorum apparitiones inciderint: itaque calamitates & funeſta mala non portenderint, non cauſârint, non effecerint, ſed invenerint. Verum ut ex ipſiſmet hujusmodi Authorum verbis eorum ſententia meliùs advertatur, libet ea ipſa hic Lectori ob oculos ponere.

Gaſſendi doctrina.

Comprimis *Petrus Gaſſendus* Vir aliàs magnâ & profundâ eruditione clarus, hic tamen fortè magis ingenii oſtentandi, quàm ingenuæ veritatis tutandæ causâ liberior *Phyſ. Tom. 1. ſect. 2. lib. 5. cap. 3. de Cometis.* Poſteaquam docuit ventos non neceſſariò Cometis ſuccedere, tantò minùs ſiccitatem, aut ſterilitatem, famem, peſtem, bella, Principum interitus, rerum publicarum clades: omnium verò minimè arbitrarias hominum actiones ad Cometarum apparitionem eſſe referendas, miratur eousque ominando aliquos progredi, ut bellorum clades, regnorum everſiones, Principum mortes ad Cometas referre audeant. *Mirum*, inquit, *dictu, quanta faſcinatio mentibus humanis illudat; profectò ſi anni ſteriles non forent, ſi non invaleſceret fames, ſi non graſſaretur peſtis, ſi bella non excitarentur, ſi exercitus non profligarentur, ſi Principes non morerentur, niſi Cometis præeuntibus; præclarè iſta circumferrentur. Nunc autem ſeu præfuerint Cometæ, ſeu abfuerint; omnia pari modo eveniunt. Ecquid ergò iſti effectus referuntur potius in Cometas ſeu cauſas, ſeu ſigna, ſeu utrumque dicas, quàm in quidvis aliud? Adhæc ſi Cometæ conſiſterent, ac uni tantùm domui, ſeu Urbi, ſeu Regioni impenderent: Si unius aciei clades non eſſet Victoria alterius: & quod iſtis lethale, ſalutare illis non foret, ſi Reges ſoli morerentur, ſuperioraque illa corpora optimates potius Viros, quàm plebeios reſpicerent; ratio ſpecioſa obtenderetur. At Cometæ varias regiones, imo totam terram circumeunt: quidquid calamitatum affert uni ſeu viro, ſeu populo, præſtat alii emolumentum; miſta denſantur Principum & Subditorum funera, neque naturalibus cauſis ullus noſtri delectus eſt. Ecquid ergo diros, lethales, timendos dicimus Cometas, potius quàm benignos, ſalutares, amabiles? Terrifici ſunt, ſed dementiâ noſtrâ, quæ panicos ſibi objicit terrores ac propriis malis non contenta, extranea undique adſciſcit.*

Dices Cometas divinitùs ad aliquid nobis ſignifiandum uſurpari. At ſanè id fieri poſſe non inficior. Sed interim, undenam conſtat reipſa id fieri? An aliunde, quàm ex vanitate, quâ miſeri turgeſcimus, dum digni nobis ipſis videmur, propter quos hæc oſtenta fiant? Quid enim? Declaravitne ter Maximus DEUS *fore, ut ſi quandò Cometa in occaſum tendat, caveamus, ab externis; ſi in ortum, à domeſticis? An Principes admonuit, ut caveant ab iis Cometis, qui matutinum occupant ſignum factum ipſis horoſcopum, aliasque conſimiles nugas? Id cum applauſu excipitur.*

Manilius.

Sæpe domi culpa eſt, neſcimus credere Cœlo.

Neque ego ſanè improbo domeſtica mala ſivè Cometarum, ſive aliarum quarumvis rerum occaſione emendari. Sed ſi patienter iſtos feramus, qui ſic ſpeciatim omnia definiunt, ſic belle ſibi ſapiunt, quaſi quod ajebat Jupiter Opt. Max. admiſerit ipſos in concilium Deorum? Citant exempla mille cladium? Mille mortium Principum, quæ poſt Cometas acciderint. At centies plures prætermittunt, quæ acciderunt ſine Cometis; neque declarant, quâ ratione ſiniſtri caſus per Cometas cuique, aut innoteſcere aut declarari valeant. Scilicet nemo ſatis attendit: Quià neque cum Senecâ ſatis id ſibi objicit: Ergo tu in tantis erroribus es, ut exiſtimes DEOS *mortium ſigna præmittere, & quicquam in terris eſſe tam magnum, quod perire Mundus ſciat?*

Idem *Gaſſendus* rursùs *lib. 3. in vita Peireski* de Cometâ, qui Anno 1618 viſus eſt, hęc ſcribit: *Non eſt cur de præſagiis Cometarum aliquid dicamus, cum non poſtremum ſit argumenta*

gumentum imbecillitatis humanæ ad iſta expaveſcere, quibuſcum res noſtræ commercii nihil habent. Mirum, cur ſaltem DEO non credatur, dùm à ſignis Cœli nihil metuendum jubet. Scilicet ipſe ſigna non faciens, ex quibus non expoſitis, quid futurum ſit caveri non poſſit. Niſi autem DEUS Cometam calamitatum ſignum conſtituat: Undenam eſſe in Cometâ poteſt aut futurorum notitia, aut effectus ſignificandi? An non ille ſuam pergit viam, ut naturalia cætera? Parumque ejus intereſt, quid humanæ gentes inter ſe moliantur. Hæc *Gaſſendus.*

Georg. Grævii opinio. Similia ferè ſunt quæ habet *Andreas Dutithius in ep. ad Joannem Cratonem*: Item *Joan. Georg. Grævius in orat. de Cometis*: quorum hic quidem ſtatuit, Cometas eſſe Stellas perpetuas mũdo coævas certo tantùm tempore conſpicuas: Undè ait. *Quid enim Stellæ hæ crinitæ, quas Græci Cometas dicunt, quàm quod ipſa vis nominis oſtendit, novæ Stellæ, nova Cœli decora? Nam Stellæ ſunt Cœli ornamenta, Cometas verò Stellas eſſe conſentiunt ferè doctiſſimi, & rerum divinarum prudentiſſimi homines: Quid eſt cur refugiamus Cometam ornamentum Cœli dicere; novum quidem, ſed nobis, quorum conſpectui ſe nunc primùm offert; antiquum verò & cum aliis omnibus in rerum initio conditum, & ſuo orbi adfixum, ad quem infirma noſtrorum oculorum acies propter immenſa ſpatia & intervalla non pertinet? Cum itáque in Stellarum cenſu & numero ſit Cometa; cur nobis timorem incutiat, cur metum afferat, cauſa nulla eſt.* Et poſt paulò plura hæc addit. *Definiti ſunt ſiderum curſus & motus; ordinatæ ſunt converſiones hæ ad numerum cadentes, quo hæc, quæ ſuprà hunc orbem ſunt, moventur. Firma ac ſtabilis eſt Cœli natura in omni temporum varietate; devincta ſunt cœleſtia æternis naturæ legibus; illáque neceſſitate coäcta fuiſſent ſuo defungi curſu & motu, quô nunc impelluntur. Quæ verò tùm bella, quas clades, quæ incendia, quos peſtilentes annos, quam ſegetum calamitatem ſignificâſſent, ſi nos ab omnibus his incommodis & moleſtiis liberi & ſoluti omne tempus exegiſſemus? Cur ergò nunc trepidamus? Cur expaveſcimus ad motus horum ſiderum, cùm fatorum mandata peragunt: cum perpetuis iſtis legibus, quibus tenentur, obtemperant, & quod ordo naturæ illis impoſuit, exequuntur?*

Hoc ergo fundamento innititur tota ejusdem annullificationis ſignorum & effectuum Cometicorum moles, quod cùm minimè firmum ſit & ſtabile, ſed anceps planè & dubium, ut patet ex maximâ Authorum diſſenſione de Cometarum origine & materiâ, prout *cap. 4. ſup.* indicavimus nunquàm ità Viris ad unguem usque doctis ſuam perſuadebit ſententiam, niſi validiorum rationum & experimentorum momentis firmiùs eandem ſtabiliat. Nec verum eſſe conſtat ex eodem cap. 4. ſuprà doctiſſimos quosque & rerum divinarum prudentiſſimos conſentire; Cometas eſſe Stellas perpetuas. Quocircà abſolutè negato ejus principio *Grævium*, quantumcunque gravis eſſe velit, ità paucis abſolvimus & dimittimus.

Quod verò *Dutithium* attinet: ſuæ quoque ſententiæ firmam haud ſtatuit baſin, dum *Ariſtotelis* & Peripateticorum decretis ſubſcribit: in epiſtola equidem ſuprà memorata ità ſcribit: *Etſi non ſim neſcius, quàm variæ, quàm pugnantes de Cometis veterum Philoſophorum ſententiæ fuerint, ut nondum ex abditâ illâ naturæ obſcuritate planè evolvi ejus vis ac natura potuerit; nos tamen communem, quæ eadem Ariſtotelis quoque fuit, & qui eum magiſtrum ſequuntur, opinionem hoc loco retinuimus.* Verum ſi nondum cognita & planè perſpecta vi & naturâ Cometarum *Dutithius* communem de eadem recipit opinionem, cur non & communem etiàm de ſignificatione eorundem aſſumit: illa autèm prorſus dubia, ut ipſe fatetur, cur nihilominus ex ejusdem ſolà ſuppoſitione tam ſeverus eſſe vult, ut indè omnia ſignorum & eventuum ſubſequentium fundamenta convellere & penitus à ſedibus imis evertere non vereatur.

Antequam porrò ad priora planiùs reſpondeamus, dignum videtur eſſe, ut etiam *Julii Scaligeri*, qui dux & caput eſt adverſariæ partis, ſententiam de vanitate ſignorum, & effectuum Cometicorum adducamus. Scribit enim *Exercit. 79. ſect. 2.* inter alia. *Etenim exiſtimare à* Dutithii ſententia. *Cometâ Regem interfici, ridiculæ dementiæ eſt. Tantò minùs everti provinciam. Sed ne ſigna quidem ſunt, ut fumus ignis: Verùm ſicuti aliquis effectus eſt alterius ſignum propter cohærentiam, veluti ſignum quod gallina peperit, cantus. Nam gallina utriusque & partûs & cantûs author eſt. Neutrum verò ab altero pendet neceſſariò. Multi itaq; ſunt à nobis Cometæ viſi, quos nulla unquam totâ in Europâ ſubſecuta eſt pernicies mortalium: Et multi Clariſſimi Viri ſuo fato functi ſunt, multi everſi principatus, peſſumdatæ familiæ illuſtres ſine ullo Cometarum indicio.* Hæc etiam ille. Sed hiſce ſic relatis, quid veriùs de Cometarum efficientia & ſignificatione ſentiri poſſe videatur, jàm proferamus.

CAPUT X.

Verior Sententia de Cometarum ſignificatione profertur, ac ſtabilitur; nec non potiora quædam argumenta Adverſariorum refutantur.

Sententia verior de Cometarum ſignificatione.

Etſi Adverſariorum ſententia *priore cap.* relata videatur plauſibilem aliquam veritatis apparentiam habere; nihilominùs ſaniori veritati conformiùs eſſe judicatur, Cometas agnoſcere tanquàm ſigna ominoſa, & extraordinaria Naturæ prodigia & portenta, prænuntioſque quorundam inſuetorum ac inſolitorum eventuum, qui alicubi in terreno globo, ſivè ji ſint mali, ſivè boni futuri, ſivè etiàm naturaliter & directè per ſe, ut veri effectus, & quidem immediatè vel mediatè, ſivè præternaturaliter aut ſupernaturaliter, atque etiàm indirectè tantùm, vel per accidens conſequantur.

Probatur 1. ex S. Scripturâ.

Nam imprimis hoc valdè cenſetur eſſe conſentaneum variis S. Scripturæ locis. Ita *Joëlis 2. v. 30. 31. Dabo prodigia in cœlo, & in terra ſanguinem & ignem & vaporem fumi: Sol convertetur in tenebras & Luna in ſanguinem, donec veniat dies Domini magnus & horribilis. Ezechiel 32. verſ. 7. Operiam, cum extinctus fueris Cœlum, & nigreſcere faciam Stellas ejus. Iſaiæ 13. v. 10. 11. Quoniam Stellæ Cœli & ſplendor earum non expandent lumen ſuum - - - & viſitabo ſuper orbis mala & contrà impios iniquitatem eorum & quieſcere faciam ſuperbiam infidelium & arrogantiam fortium humiliabo.* Et Chriſtus ipſe *Lucæ 21. v. 10. 11. Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum: & terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames terroréſque de Cœlo & ſigna magna erunt.* Ac ibidem *v. 25 & 26. Erunt ſigna in Sole & Lunâ & Stellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitûs maris & fluctuum areſcentibus hominibus præ timore & exſpectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi &c.* Ex quibus locis Scripturæ adductis, ſivè aliqui (ut quidam Commentatores volunt) intelligendi ſint de excidio Urbis *Jeruſalem*: conſtat certè teſtibus *Joſepho, Egeſippo, Euſebio* & aliis per integrum annum Cometam illi excidio ſuper Urbem præluxiſſe: Sivè de univerſali Orbis interitu antè Supremi Judicis adventum, ut verius eſſe putatur, ſentiunt etiàm plures Doctores inter ſigna illa & prodigia in Cœlo & Stellis futuros eſſe Cometas; quorum intuitu ſcelerati à peccatis deterreantur, & ad ſeriam pœnitentiam moneantur. Boni verò & deſolati ad perſeverantiam & inſtantia prœmia animentur; quocircà *Chriſtus* addidit Lucæ 21. verſ. 28. *His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra: quoniam appropinquat redemptio veſtra.* Ità ut ſigna illa aliis comparitura ſint ad terrorem, aliis ad conſolationem.

Prob. 2. ex ductu rationis.

Probatur 2. ex ipſo ductu rationis & lumine naturæ, cum omnes nationes, omnes in terrâ populi cujusvis ſexûs, ætatis, ſtatûs & fidei, adeoque Gentiles, Barbari, Turcæ, Judæi, Chriſtiani viſis Cometis communiter terreantur, & vulgariter apprehendant eos, ut ſigna ingruentium calamitatum, ac prodromos imminentium cladium & ærumnarum. Nec opus eſt hic teſtimonia compilare.

Prob. 3. ab Authoritate.

Probatur 3. Ab Authoritate, quià plerique doctiſſimi Viri numero penè infiniti omni ferè ſæculo, iique tàm ſacra, quàm profanâ eruditione præditi Cometis ſignificationem ac efficientiam aliquam ſemper tribuerunt; ut patet aliquatenùs ex initio tùm hujus capitis, tum etiàm ex præcedenti toto capite.

Prob. 4. ab experientiâ.

Probatur 4. ab Experientiâ: Compertum eſt enim omnes ferè Cometas eventus quoſdam extraordinarios & inopinatos eſſe conſecutos, ut meliùs infrà in Catalogis Cometarum patebit. Quamvis tamen cum reſpectu eventus iſti ſemper intelligendi ſint; quià licet uni vel alteri fuerint infauſti, aliis nihilominùs etiàm fauſti ſæpè fuerunt: in ſe tamen ſi ritè conſiderentur; ſemper ferè quid infauſtum, aut planè inopinatum poſt ſe traxerunt. Ità ſi ſolùm illum proximè præterlapſis Annis 1680 & 1681 prægrandi cauda lucidiſſimâ flagrantem Cometen, unici exempli loco recogitare velimus: quam quæſo inopinati eundem ſubitò conſecuti ſunt eventus, qui etiamnùm, dum hæc ſcribo, perdurant? Inprimis ingens in Ungaria rebellio concitata adverſus Regem & Cæſarem invictiſſimum *Leopoldum.* Quam ſecuta terribilis & inopinata copioſiſſima Turcarum irruptio in Auſtriam ac Provincias Cæſareas: ubi tot villæ, pagi, oppida, caſtella Vulcano tradita: tot mille Chriſtianorum animæ in ſervitutem à Turcis, & Tartaris abductæ: ipſa Urbs *Vienna* diutinâ obſidione oppugnata, ſed non expugnata, ac piiſſimus Imperator Chriſtianorum ad extremas penè anguſtias delatus, ut reverà unicá litera glorioſæ ſuæ intitulationis immutatâ non tunc *Auguſtus*, ſed verè *Anguſtus* dici potuiſſet. Ipſum inſuper totum Romanum Imperium direptioni & devaſtationi omnimodæ propinquum videbatur. Taceo plura alia, quæ recenti quivis adhuc memoriâ tenet. Verùm omnipotens DEI manus hæc omnia vertit in bonum, ut quod Chriſtiano Orbi infauſtum putabatur, ſic tantùm in cepit, nunc autem cedit fauſtum; Nam Rebelles Ungariæ domiti, Turcæ continuà victoriâ feliciter debellati, cæſique, plurimæ Urbes munitiſſimæ eisdem ereptæ, quas inter præprimis *Buda* caput & Metropolis Regni Ungariæ expugnata & glorioſè occupata: Hinc &

integræ

integræ provinciæ ac Regiones opulentiſſimæ Cæſari victorioſè ſubditæ. Deinde & Moræa, Græcia, aliæque ditiones nobiliſſimæ cum variis inſulis in mari per Venetos glorioſiſſimè ereptæ. Sileo plura alia, quæ eundem Cometam conſecuta, ità ut hodiedùm Victoriæ Chriſtianorum de Barbaris ſic dirigente altiſſimo feliciſſimè continuentur, ut ità ipſum Ottomannicum Imperium proſperante Numine brevi penitùs diruendum ſperemus. Quocircà benè cecinit Poëta recens.

Hungaricis elata polis Aquila Auſtria Lunam
Jam ſuper alta volat dum Buda victa jacet.
Hunnia, creſcenti poſthac non fidito Lunæ:
Ne tibi decreſcant cornua, docta time.

Argumenta Adverſariorum refutantur.

Sed nunc paucis potiora quædam Adverſariorum argumenta attingamus, & refutemus.

Argumentum primum.

Ajunt itaque I. *Cometæ ſunt res planè naturales, quæ naturaliſſimè contingere, & vel in aërea vel ætherea regione ex halitibus terreſtribus, aut effluviis Planetariis exoriri ſolent. Ergò non poſſunt eſſe ſigna extraordinariarum calamitatum, ac cladium, aliorumque eventuum ſpecialium, quos Aſtrologi per Cometas ſignificari dicunt.* Rc. 1. An Cometæ planè naturaliter exoriantur, adhuc ſub Judice lis eſt; ut patet ex *cap. 4. ſupra.* Ingens enim Authorum diſſenſio de origine & materiâ Cometarum ibidem indicatur. Rc. 2. Dato, quod Cometæ ſint res planè naturales: Non ſequitur tamen, quod non poſſint eſſe ſigna extraordinaria aliarum rerum. Nam ſicuti Iris eſt res planè naturalis; naturalem habens originem; eſt tamen ſignum gratiæ & fœderis divini cum genere humano. Rc. 3. Licet Cometæ ſint res ortum planè naturalem habentes: Nihilominùs Deus ex ſpeciali ſolùm diſpoſitione, & ordinatione eos producere poteſt, ut ità tunc ſolum compareant, quandò terrigenas intendit punire, aut vult aliquod ingens malum, vel bonum eventurum per eorum apparitionem prænuntiare.

Cometæ an & quomodo prædici poſſint.

Sed inſtant & dicunt: Cometæ & eorum apparitiones poſſunt ab Aſtronomis prædici; quod fieri haud poſſet, ſi ſpeciali directione divinâ comparerent, & eſſent opera inſolita & extraordinaria, quæ mortalibus dirum quid portenderent. Probant antecedens ab obſervatione & exemplis. Nam compertum eſſe volunt; ſi fiat conjunctio magna Planetarum præcipuè ſuperiorum in ſigno comprimis igneo, vel terreo quod ordinariè Cometes Cœlo promicare ſoleat. Ità *D. Leovitius* diu ante annum 1582, quo conjunctio magna erat in ſigno Arietis, Cometam prædixit, qui etiam reverà comparuit. Item *D. David Herlicius* ad Annum 1592. Cometam prænuntiavit, qui Anno ſequenti 1593. viſus eſt. Similiter ad Annum 1606 Cometam prædixit ob conjunctionem Saturni & Martis: Item Jovis & Martis, qui anno ſequenti 1607. in Junio & Julio ſpectatus fuit: Sic etiàm *D. Bartholomæus Schimferus* in deſcriptione Cometæ 1652 prædixit ad Annum 1661. Cometam videndum propter conjunctionem ♄. ♃. ☉. & ☽ in ſigno Scorpii: uti & contigit. Item ad Annum 1664, ubi in Decembri demùm omnes Planetæ in terreo ſigno Capricorni convenerunt, Cometam prænunciavit, qui & ſecutus fuit. Rurſum Anno 1682 ob conjunctionem magnam omnium Planetarum cum capite Draconis in ſigno Leonis Menſe Julio ejusmodi phœnomenon prædixit: Itaque reipſa accidit. Poſſunt ergò Cometæ prædici.

Ad hanc inſtantiam benè mihi videtur reſpondere Clariſſimus *Hevelius*, dum in epiſt. die 27. Jan. 1665. ad Generoſiſſimum *D. Lubieniecium* ità ſcribit: *Miror ſanè multùm, qui fieri unquam poſſit, cùm Aſtrologi glorientur ſe, poſſe Cometas adeò præciſè prædicere, quod famoſus ille Aſtrologus Germanus (Schimferus) circà pacem turcicam, quæ eodem Anno, quo bellum minatur, inita eſt, adeò enormiter aberraverit. Profectò adeò multa, imò contraria verba nonnunquàm fundit ant, ut mirum eſſet, ſi caſu unum aut alterum non attingeret. Quàm multos Cometas ex conjunctionibus magnis prædixerunt, quorum nullus ſanè humanis oculis viſus eſt.* ita *Hevelius.* Similiter fere ſentit doctiſſimus Vir *Eichſtadius* de Cometa Anni 1652 agens. *Prædictio* inquit, *Cometæ eſt res merè in conjecturâ poſita: Siquidem nemo Aſtrologus æque probabiliter poterit Cometam prædicere, quàm ventos & alia meteora. Siquidem majus opus eſt Naturæ producere Cometam, quàm Meteora, potentioresque queunt intervenire cauſæ effectus ſiderum impedientes.* Sed & *P. Ricciolus* rationibus & authoritate fultus incertum, imò vanum id eſſe demonſtrat ex conjunctionibus Planetarum Cometas prædicere. Undè & inter alia erudita carmina *Joannis Weidneri ex Keplero* in hanc rem adducit.

Atſi quis Jovis ac Martis congreſſa duorum
Aſtra Planetarum imberbem genuiſſe Cometam,
Prædictumque ſibi magno contendat hiatu
Aſtrologaſter iners: Centum opponemus eidem
Errorum coitus nullum genuiſſe Cometam;
Vera loqui caſu, mendacia mille locutum.

Ex quibus apparet, ejusmodi prædictiones eſſe meras conjecturas, nec aliquo fundamento firmo inniti, ſed ſi contingant, merè caſualiter fieri, putandum eſt, minusque probabiliter Cometas prædici poſſe, quàm temporum mutationes, quarum prædictio tamen non niſi conjectura eſſe ſolet. Verùm de hoc videri quoque poteſt doctiſſima diſſertatio *D. Buthneri* in epiſtolâ die 17. Junii 1665. Gedano Hamburgum ad *D. Lubieniecium* datâ, prout ea extat in *Theat. Cometico* ejusdem pag. 819 & 820.

Ajunt 2. *In Sac. Scripturâ expreſſè haberi, quod ſigna Cœli non debeamus timere: Ergò nec* — Argumentum ſecundum.

go nec Cometas. *Nam Jerem 10. v. 2. dicit DEUS per Prophetam : Juxtà vias Gentium nolite diſcere. & à ſignis Cœli nolite metuere, quæ Gentes timent, quia leges populorum vanæ ſunt.* ℞. Hunc locum intelligendum de timore & metu idololatrico, quo Gentiles aſtra, & ſigna cœleſtia colebant & metuebant tanquam DEOS & Numina : Unde additur : Quæ *Gentes timent*: Sic etiam nec Cometæ metuendi ſunt metu ſcilicet idololatrico : Poſſunt tamen metui alio fine, nempè ut vindices, aut ut cœleſtes præcones malorum. Pari modo prohibetur *Levit. 26. v. 1. Non facietis vobis ſculptile;* Sed additur : *Ut adoretis.* Sculptilia enim facere per ſe non eſt vetitum; verùm ſi eo fine perficiantur, ut adorentur, prohibitum eſt.

Argumentum tertium.

Ajunt 3. *Non omnes Cometas ſubſecuta eſt calamitas ac pernicies mortalium : Quomodo ergo poſſunt ejusmodi ſignificare mala?* ℞. Etiam Jonæ prophetiam non ſubſecutus eſt interitus Ninive : Ergo Jonas male hunc interitum prænuntiavit? Novit certè DEUS mutare ſententiam, ſi nos noverimus mutare delictum. Sic etiam fulmen non ſemper homines afflat, turres ferit aut domos accendit : An idcircò deſinit mala ejusmodi portendere? Verum quæ infauſta & mala ſingulos Cometas ſecuta ſint, videri poterit infra in Catalogis Cometarum.

Argumentum quartum.

Ajunt 4. *Multi Viri Clariſſimi fato ſuo functi ſunt, multi everſi principatus, peſſundatæ familiæ illuſtriſſimæ, tranſlatæ regiones & imperia ſinè ullo Cometæ indicio. Ergo non ſunt ſigna.* Reſpondet in *Theatr. Comet. Lubieniecii D. Placentinus.* Quaſi verò : Acſi omnes Cometæ in noſtrum aſpectum venerint, & ab omnibus omnes obſervati fuerint, & non aliæ cauſæ horum eventuum ſpeciales eſſe poſſint. Multi ſine fulmine, ſine peſte ac bello è medio ſublati ſunt : An ideò peſtis, bellum &c. malum non portendit. Multi ſine hoc vel illo morbo moriuntur : An ideò hic vel ille morbus non erit ſignificator periculi vitæ. Similiter *Adamus Oſiander de Stellâ Magorum* benè redarguit Adverſarios dicens. Prima everſio Urbis *Jeruſalem* non ſcitur, quod fuerit indicio alicujus Cometæ facta : Undè nec Cometes, qui integro Anno ſuper eandem Urbem, & antè ejusdem ſecundam everſionem præluxit, nihil ſignificavit, nec quidquam mali portendit? Sic & multæ pluviæ ex aëre deciderunt, quas iris non indicavit. Ergò Iridis apparitio non cenſetur eſſe ſignum pluviæ? Similiter multi dies ſereni illuxerunt, quos Cœlum veſpere rubens non præceſſit : Ergò hoc non cenſetur eſſe ſignum ſerenitatis futuræ? Quis ejusmodi illationes, dum à particulari ad univerſale argumentantur, non rideat? Deindè poteſt etiam reſponderi ad argumentum, quo objicitur, multas calamitates affligere genus humanum, ubi nullus Cometa prævius exarſit. Quod DEUS non obligetur, ut ſemper ex theſauris naturæ ſigna & portenta in Cœlo oſtendat, illisque hominum proterviam ad pœnitentiam provocet. *Habent Moyſen & Prophetas:* Vel etiam prævidet jam DEUS præfrictam hominum frontem, nullam ampliùs monitionem admittentium, omnemque ſui reprehenſionem & emendationem : Proinde devota capita, flagriones, & mancipia pœnarum juſto judicio cenſet.

Argumentum quintum.

Ajunt 5. *Nullus Cometa ità noxius fuit, quin non & aliis fuerit bonus, lætus, & ſalutaris, adeoque ſi Cometæ ſunt ſigna & prænuntii eventuum malorum, etiam erunt ſigna & prodromi eventuum bonorum.* ℞. Hoc Argumentum adverſariorum denuò in ipſos retorqueri poſſe à ſimili : Peſtis nempè multis Medicis eſt commoda : Bellona non paucis militibus ſalutaris; Fames Mercatoribus eſt proficua; tonitru eſt terræ fructuoſum : An propterea hoc non erit extimeſcendum; An ideò peſtis, bellum, fames non adducent pericula vitæ, & caſus infauſtos ſignificabunt? ità pariter, quod poſt Cometas ſequantur funera Principum, & illis tumulatis aliis obtingant principatus, ideò priores eventus non erunt luctuoſi? Quia iſti gaudioſi & fortunati? Deindè non tantum dicimus Cometas præciſe ſemper mala denuntiare, ſed etiam bona, ità ut quotiès exardent, toties ſingulare aliquod, inſuetum & inſolitum bonum vel malum indè ominari poſſimus. Ideò *Paradinus* qui in ſymbolis ſuis heroicis id celebrat, *Ariſtotelem* quoque allegat, quod is tradiderit, *perpetuò mortalibus aut proſperrimum fortunæ ſucceſſum, aut ſummum aliquod detrimentum novum quemvis portendere Cometam.* Certè & *Chæremon* Stoicus notaverat interdùm per Cometas, etiam in meliùs mutationem prænotari. Et *Vulcanius* Aruſpex, ut *Servius* refert ad *Virg. Eclog. 9.* dicebat : Cometâ ſignificari exitum veteris, & ingreſſum novi ſæculi. Idem *Servius* ad illa Virgiliana. *Diri totiès arſère Cometæ.* An[illegible]tat : *Diri Cometæ, quia ſunt & boni.* E[illegible] illo apud eundem *Æneid. 10.* decantato. [illegible] blandus eſſe dicitur. Item, quod ſi illa nova Stella in Natali Domini Cometa fuit, ut *Origeni* & aliis placet : Certè hic ſolus omnibus Cometis mali ominis detraxit infamiam; ut *Seneca* alicubi loquitur de illo, qui ſub *Nerone* apparuit. Neque hoc mirum foret, cum & *Alexandro M.* & *Mithridati*, verè Magni cognomen itidem merito, utpote Romanorum terrori, Aſiæ liberatori, non tantum vitam, ſed & imperium ineuntibus Cometæ præfulſerint. Ita quoque Nobiliſſimus & Generoſiſſimus D. *Stanislaus Lubienietski* in præclaro opere illo Theatri Cometici, quod congeſſit ex communicationibus variorum per Europam Clariſſimorum Virorum, cum quibus de plenioris, & accuratioris ſcientiæ Cometalis notitia contulit; tandem concludit, & dicit : *Cometa mihi eſt ſignum ſupernaturale, Artificiale, arbitrarium, doctrinale, indicativum, memoriale, quo & DEUS vias ſuas homini ſignat, bona bonis, mala malis denuntiat, & homo ratione, ac divinæ voluntatis notitiâ præditus, ejusque intentioni & inſtitutioni obediens, officia ſua ſibi in memoriam revocari patitur [illegible] gaudet : E contrario officiorum negligens [illegible] denuntiatas timet ac horreſcit. In exitu [illegible] Comet. epiſt. Hamburgo in March. [illegible]*

Quod attinet alia argumenta Adverſariorum, videri ea poterunt apud alios Authores. Inſignis autem præ cœteris mihi videtur ille, ſuppreſſò verò nomine ſuo ſic dictus *Theophilus Antiſcepticus* in libello germanice impreſſo ad Annum 1681, cujus titulus **Verwerffung des Cometen-Geſpötts** / quo Lectorem remittimus. Sed nunc antequam Cometarum omnium â Mundi diluvio ad noſtra uſque tempora catalogos, una cum eventibus malis, ac bonis ſecutis ex variis Authoribus concinnatos proferamus, libet priùs hoc loco XXX. theſes inſignes D. *Lubienecii*, in quibus ſolida doctrina non tantum de Cometarum morali ſignificatione, ſed etiam aliorum aſtrorum efficientia compendioſè & doctè proponitur, in medium proferre.

CAPUT XI.

Fundamenta Sententiæ contrà determinatam Aſtrorum efficientiam, & pro indifferenti, ac æquâ bonis, maliſque Cometarum Significatione morali diſputantis.

I.

Lubieniecii Sententia circà Cometarum ſignificationem.

ASTrologicas quidem prędictiones determinatas aſſidua refutat experientia; juvat tamen ex Occaſione Cometarum, quibus illi plurimum tribuunt, plures rationes in hanc rem adferre.

II.

Omnes divinationes in genere & prædictiones ex aſtris in ſpecie damnantur abſolutè in S. Script. *Levit. 19. v. 27. Deut. 18. v. 10. 11. Iſa. 19. v. 12. & cap. 44 v. 25.* item *cap. 47. v. 9. 12. 13.* itaque ſine periculo ſaltem talia curioſa tractari non poſſunt.

III.

Si hæc damnantur in Chaldæis & Ægyptiis, tantò minùs ferenda ſunt in Chriſtianis, quos ad omnem Sanctitatis perfectionem adſpirare decet, niſi admodum ſobriè illa tractentur ignis inſtar.

IV.

Providentiæ divinæ omnia liberè regenti, ſideràquoque, & humana cuncta pro arbitrio juſtè temperanti, per fatum Aſtrologicum detrahitur.

V.

Per ſiderum efficientiam fatalem, vel tollitur, vel læditur libertas hominis.

VI.

Ex multorum ſententiâ ſidera lucent tantùm, non agunt, ſaltem non eo modo, quo communiter agere putantur in terrena utpote immanè quantùm remota. Sol ſolus agit, tum demum Luna, ſed hæc mutuatitio lumine, quanquam nec aliud omnibus Stellis quidam tribuant, & hoc ſolo Planetas (quos ſolos Aſtrologi crepare ſolent, niſi quod & ſitus eorum ad fixas rationem etiam aliquam habeant) gaudere certum videtur. *Vide* [illegible] *6. Epit. Aſtron. Copern. Weigel Comment. de Comet. 1664, & 1665. cap. 6. 7. & ſeqq.* & Clariſſimus *Bullialdus l. 1. Aſtr. Philol. cap. 10. 11 & ſeqq.* Ubi quidem Vir doctiſſimus probare nititur Planetas quoque proprium & ingenitum lumen præter illud adventitium habere, imbecillius tamen eſſe, ad oculos non facile pervenire, & efficaciter pupillam non ferire fatetur. Et ut nil dicam de Sententia *Kepleri*, magni profectò Mathematici, imò inter maximos meritò ponendi, & aliorum, qui Planetas ullum lumen congenitum obtinere negant, & illos diverſos Planetarum à Sole ſecundum certos proportionum gradus illuminatorum colores diverſæ conſtitutioni illorum corporum, tum & diverſo ſitui tribuunt, ac res luce propriâ carentes, ſi à Sole illuminentur diverſos colores exhibentes in exemplum adferunt, ex ipſa Viri doctiſſimi conſeſſione Planetas dominatum in terris, multò minus in mentem hominis non exercere, & Aſtrologicas prædictiones à Planetarum efficientia deductas corruere ſatis patet.

VII.

Etſi operatio ſiderum in inferiora concedatur, tamen ſpecialis eorum virtus determinari, & effectus certi ex eâ prædici ob varia impedimenta hujus rei explorationem turbantia nequeunt.

VIII.

Servire, non ſævire aſtris datum *Gen. 1.* nec quicquam in hiſtoria Creationis de malignâ vi eorum in inferiora influente legimus.

IX.

Cometa quomodo & quale ſignum ſit.

Cometa propriè & ſtrictè loquendo non eſt ſignum, multo minùs naturale (licèt ſit naturale Phænomenon) & neceſſarium, ſed Signum ſupernaturale, arbitrarium, memoriale, doctrinale, quod pro diverſitate hominum illud contemplantium, & uſu vel abuſu donorum & operum DEI, hujuſque ipſius Phœnomeni bona vel mala Ethicè ſignificat, & prænuntiat.

X.

Cometa, ſi ſignum naturale foret, bona potiùs; quàm mala ſignificaret, cùm natura bonum

Digitized by Google

bonum intendat, & illud efficiat niſi impediatur. Impeditur verò hic vitio hominum multorum (non tamen omnium) officii negligentium, bonis DEI abutentium: Licet hæc bona in ſe ſemper maneant.

XI.

Cometa, etſi ſit aëreus, non neceſſariò agit in aërem (in quo naturam ſine ulla Cometarum apparitione agere aſſiduò videmus) multominùs in remotiora, quæ in terrâ ſunt; omnium minimè in liberam mentem hominis, quæ à ſolo DEO conditore pendet.

XII.

Cometæ ſunt phænomena illuſtria, lucida, jucunda viſu, rariora, & præſtantiora cœteris phænomenis temporariis, adeoque ſpecialia, ut ideò plura ad præviam eorum apparitionem non tantùm triſtia, ſed & læta, Ethicè ſaltem, referri poſſint, tam generali, quàm ſpeciali DEI voluntate, quam omnia ejus opera, edicta juſtitiam inculcantia docent, conſiderata.

XIII.

Futurorum malorum ignoratio utilior, quàm ſcientia. Cic. 1. de div. Saltem ſi utilis ſcientia malorum, utilis & bonorum.

XIV.

Cometas læta quoque & funeſta ſignificare quidam Veteres Philoſophi, & multi Recentiores ſtatuunt, ut alibi probavimus.

XV.

Cometæ qui nam fauſti.

Pro vario Cœli poſitu Cometas fauſtos Aſtrologi ipſi eſſe fatentur. Lunares enim in occaſu, & Joviales omnia bona, eos verò, qui caudam dirigunt in Occaſum optimam anni conſtitutionem pronuntiare dicunt. Ità & Orientales, & Occidentales reſpectu caudæ Cometas lætos admittunt. Imò verò teſte *Bertio initio Geograph.* & Meridionales Cometæ, iique matutinis oppoſiti, fauſti judicantur.

XVI.

In variis Cœli plagis conſpiciuntur, & modò in aëre, modò in æthere, ut multorum fert ſententia, generantur Cometæ. Ideò nil certi in ſpecie ex eorum apparitione colligi poteſt.

XVII

Nec illis, quibus Verticales ſunt, nocent (quod illuſtri illius Cometæ Anno 1618 viſi, aliorumque exemplo probatur) nec illis, in quos caudam dirigunt, nec etiàm iſtis, qui ſubjecti ſunt illis ſignis, quæ Cometæ percurrunt, quod itidem multa exempla teſtantur.

XVIII.

Experientia ſæpiùs fallax eſt, non quidem in ſe, ſed exploratorum vitio, vel obſervationum difficultate.

XIX.

Annales Cometarum non rarò diſcrepant, ità ut exindè nil certi depromi poſſit; cùm tamen à primo apparitionis tempore, & duratione Cometarum quoque effectus formentur.

XX.

Sæpè Cometomantes, & Cometarii qui vocantur, ſibimet contradicunt, non tantùm de Origine (de qua nil certi conſtat) ſed & de ſitu, motu, & effectis Cometarum.

XXI.

Vix ad triennium perpetuorum ſiderum operationem extendunt Aſtrologi, ut ait Clariſſimus *Bullialdus*: Cometomantes verò ſæpiùs ad plures annos Cometarum effectus extendunt.

XXII.

Ante Cometas triſtia, poſt hos læta ſine illorum apparitione utraque eveniunt mala, ità ut certi nil in alterutram partem determinari queat.

XXIII.

Cometæ, cum vel omnes vel plerique in æthere generentur, tollitur efficientia, quæ eis ut phænomenis aëreis in viciniâ tribuitur.

XXIV.

Cometas ſemper exiſtere, licet non ſemper appareant, multi Veteres, & Recentiores Philoſophi docent. Quodſi verum eſt, arguit eos inter portenta propriè dicta non eſſe reputandos.

XXV.

Tutiſſimum eſt in tanto ſententiarum incerto diſcrimine mediam viam tenere, ut Cometas, aliave ſigna Cœli nec temnamus cum impiis, nec timeamus cum ſuperſtitioſis, nec deſpiciamus, nec ſuſpiciamus, ſed ut incitamenta virtutis contemplemur.

XXVI.

Mihi ſufficit Cometam ad mentem Ethices & inſtitutionis, quæ [illegible] eſt, quæ morum Sanctimoniam [illegible] occaſione commendat & inculcat [illegible] ſignum arbitrarium & memor[illegible] bonis maliſque, cum utriſque nec[illegible] ſint talia monita & documenta [illegible]cunque conquiſita poſuiſſe, ſivè læta, ſivè triſtia (quod potiùs verum eſt, ut aſſidua docet experientia) læta hic, triſtia illic Cometæ [illegible] nem ſequantur. Ethici enim [illegible] caſione Cometæ defungi volo.

XXVII.

Cum bonis omnia etiàm [illegible] in bonum cooperentur, ut S. Scrip[illegible], & malis, qui bonis DEI abutuntur, [illegible] cedant in malum, meritò dico Co[illegible] bona bonis, etiamſi triſtia & ma[illegible] obti[illegible]

gant; mala verò malis, licet bona eis obveniant, ſignificare & denuntiare: Sapiens arte, induſtriâ; priùs virtute conſtanti mala corrigit, & in bonum Deo auxiliante vertit. Inſipiens inertiâ ignavâ; impius malitiâ temeraria & pervicaci bona corrumpit, & in malum DEO permittente vertit. Tam illi, quàm huic officia in memoriam occaſione Cometarum, quibus pleriqùe cuncta mala adſcribunt, & quos naturali rerum ſerie læta & triſtia ſequuntur, revoco.

XXVIII.

Accurratè, propriè & ſtrictè loquendo & reſpectu unius ſubjecti eodem modo ſe habentis unà res duo contraria ſignificare non poteſt ſed citra ἀκυρολογίαν, Grammaticam & Logicam, Politici, Hiſtorici & Ethici ſaltim oratoris potiùs; quàm Phyſici more improprie & latius acceptâ ſignificandi, & portendendi voce, Cometa tanquàm mutus concionator, vel Conſiliarius tam bonis bona, quam malis mala ſignificat & portendit. Nam & una res pro diverſitate ſubjecti, in quod agit (ut Sol, pluvia &c.) contraria non tantùm ſignificat ſed & operatur, ac efficit: Si vel diverſo modo, ut quidam contendunt, id facere dicatur.

XXIX.

Integra DEI æquitas & bonis bona, & malis mala ſemper & ubiqùe tàm explicitè, quàm implicitè (ut omne contrarium eſt index ſui & obliqui) denuntiat. Hujus itaque voluntati pietatis amans accomodare ſe in vitâ, & in doctrinâ debet.

XXX.

[illegible] Cuncta ſigna ex inſtituto DEI læta piis [illegible] ara, ex naturâ contrariorum triſtia ſunt, & erunt impiis, ut iris & ſignum filii hominis in ultimo die, adeoque hoc ſingulari privilegio gaudent multi iſti, ut ſic dicam, concionatores, ut ſimul contraria denuntient, quod Vocales præſtare non poſſunt, qui con[illegible]aria contrariis efferunt. Sic & Scriptura S. in univerſum conſiderata bona bonis, mala malis: Sed hic vel ille Propheta & Apoſtolus his vel illis verbis ſeorſum bona bonis, mala malis in ſpecie denuntiat. Clarius dabo exemplum, Iſaias *cap. 3. Paulus Apoſt. Rom. 11* [illegible] bonis, mala malis univerſim denun[illegible] Sed in ſpecie bona bonis, *Jſaius* [illegible] *Paulus Rom.* 2. *v.* 7. Malis mala *Jſaias* [illegible] *Paulus v.* 8. 9. Idem toties fit alibi. Sic etiam ſignum & adventus filii hominis *Matth. 24. 25. & Luc. 21.* bonis bona, malis mala univerſim denuntiat; ſed ſpeciatim bona bonis *Matth. 24. v. 31. & 25. v. 34. 35. 36. Luc. 21. v. 28.* Malis mala *Matth. 24. v. 30. & 25. v. 41. 42. 43.* quin & conjunctim utriſque convenientia *Matth. 24. v. 40. 41. & 25. v. 46.* Ita igitur & Cometa ſignum improprie dictum, arbitrarium, doctrinale Concionatori & Conſiliario comparatum, ſimul bonis bona, malis mala unicâ apparitione denuntiat, niſi fortè quis eum fulgore grato bona bonis, caudâ verò minaci virgæ ſimili mala malis denuntiare dicere malit. Quâ libertate eum frui ego facilè feram, eandemque cuivis morum probitatem hinc & illinc allatis rationibus, & exemplis commendare volenti integrum relinquo, eodemque æquitatis jure meam mihi relinqui poſtulo. Quod reliquum eſt, cùm omnia in ſe habeat quem penes eſt virtus, *Plauto* Judice, hæcque in omnium animos lumen ſuum immittat, adeò ut etiam qui non ſequuntur eam videant, *Seneca* teſte, ex animo opto, ut bruta quoq; animantia non tantum intelligere (quod *Ariſto Chius* in votis habuit apud *Plutarchum*) ſed & eloqui poſſint verba ad virtutem incitantia. Cæteroquin *Cœli enarrant gloriam DEI Pſ. 19. eique benedicunt omnia opera ejus Pſ. 48. Dan. 3. & alibi.* Atque hæc ſunt fundamenta Sententiæ Lubieniecianæ contrà determinatam Aſtrorum efficientiam, & pro indifferenti, ac æquâ bonis maliſque Cometarum ſignificatione morali pugnantis.

Nunc etiam binos Catalogos Cometarum omnium, tàm â diluvio Mundi univerſali ad Natum Chriſtum Salvatorem, quàm â Nato eodem Salvatore ad ultimum ac noviſſimum hujus Sæculi ex ejuſdem *Lubieniecii* opere Cometico potiſſimum collectos curioſo Lectore in medium proferre libet. Nota tamen Lector, quod eventus iſtos ſequentibus Catalogis contentos, nolim intelligi tanquam certos & genuinos effectus, aut ſignificata Cometarum, ſed quod hiſtoriæ cauſa eos ex *Lubieniecio* potiſſimum, & quidem idcircò tantùm recenſere voluerim, ut quid ſaltem fauſti vel infauſti ea tempora, quibus Cometæ terris illuxerunt, conſecutum ſit, cognoſci poſſit. Tuum erit indè conijcere, quidquid libuerit. Intrò enim præclariſſimorum Authorum diſſenſu circà Cometarum effectus, & ſignificationes nolo pertinaciter ulli ſententiæ adhærere, nec ullam penitus reijcere.

Digitized by

CATALOGUS I.

Omnium Cometarum â Diluvio Mundi univerſali usque ad Natum CHRISTUM Salvatorem unà cum memorabilibus & mirabilibus eosdem conſecutis eventibus, tam infauſtis, triſtibus ac malis, quam bonis, lætis, ac proſperis juxtà Authores adſcriptos.

Anno	Mundi. 1657. Ante Chrſtum Natum 2312. in Piſcibus Cometes apparuit per dies 29, qui omnia ſigna cœleſtia perluſtravit. *Eckſtormius ex Herlicio.*	Numero 1.
Event. Triſt.	Diluvium Mundi univerſale.	
Læti.	Noë familiæ ſpecialis favor, liberatio & conſervatio. Mundi renovatio. Pactum DEI per iridem de non obruendo ampliùs undis Mundo.	
Anno	M. 1944. In Capricorno naturæ Saturninæ circa Alcairum viſus Cometes per dies 65, qui tria ſigna percurrit. *Abrahamus Rockenb.*	2.
Event. Triſt.	Confuſiones linguarum, & diſſipationes gentium in toto terrarum orbe ſecutæ.	
Læti.	Nativitas Abrahami. Exſtructio Treviris.	
Anno	M. 2018. A. C. N. 1949. in Ariete ſub ♂ per dies 22. viſus Cometes. *Eckſtormius ex Herlicio.*	3.
Event. Triſt.	Everſio Pentapolitana, ſive Sodoma cum quatuor aliis urbibus igne è Cœlo delapſo exuſta.	
Læti.	Abrahami felix profectio ex Ur Chaldæorum in Haran, ibidemque commoratio.	
Anno	M. 2128. A. C. N. 1841, in ſigno Leonis. *Exſtorm. ex eodem.*	4.
Event. Triſt.	Fames, annonæ caritas tempore Iſaaci.	
Læti.	Lothi per Abrahamum è manu 4. Regum liberatio & benedictio per Melchiſedechum. Providentia DEI circà Iſaacum: Pax & fæderum artes, & alia læta.	
Anno	M. 2237. A. C. N. 1732. Cometa per Arabiam inſtar rotæ apparuit circa Sagittarium ſub Jove. *Eckſtormius.*	5.
Event. Triſt.	Fames & annonæ caritas tempore Joſeph.	
Læti.	Lucrum ex maximâ abundantia frugum in Ægypto. Gloria, potentia, opes & evectio Joſeph à Rege Ægypti Pharaone.	
Anno	M. 2454. A. C. N. 1515. *Eckſtorm.*	
Event. Triſt.	Decem plagæ in Ægypto. Internecio Ægyptiorum in mari rubro.	
Læti.	Liberatio & eductio populi DEI è ſervitute Ægyptiorum.	
Anno	M. 2770. Menſe Auguſto Cometes viſu terribilis in ſigno Geminorum Aſſyriis apparuit. *Rockenbachius.*	7.
Event. Triſt.	Mors Regis Amenemos aliorumque Principum Ægypti. Bellum Trojanum diuturnum. Trojæ everſio. Aſia & Europa mire bellis devaſtatæ. Cædes innumeræ, Seditio in Iſraël.	
Læti.	Amazonum progreſſus & Victoriæ per Aſiam & Europam.	
Anno	M. 2795. ſub ſigno Arietis per 43. noctes flagrans Cometa in totâ Græcia viſus fuit. *Rockenbachius & Funccius.*	8.
Event. Triſt.	Bella truculenta & mutationes magnæ in toto terrarum orbe [illegible] Mezentij contrà Aſcanium Æneæ filium.	
Læti.	Juli. Mantuæ. Albæ & Homeri natales. Æolica & Jonica [illegible] Græcorum nobiliſſima.	
Anno	M. 3489. A. C. N. 480. Cometa fulſit cornu figura. *Eckſtorm.* [illegible] *nio & Peucero.*	9
Event. Triſt.	Clades, internecio & turpis fuga Xerxis exercitûs conſtant[illegible]centenis millibus hominum.	
Læti.	Græcorum Victoria nobiliſſima. Item Romanorum contrà [illegible], Hetruscos, & Vejenses. Siculorum contrà Amilcarem.	
Anno	M. 3503. A. C. N. 466. Cometes per 75. dies viſus. *Eckſtormius* [illegible] *Peucero.*	[illegible]
Event. Triſt.	Bellum Peloponneſiacum diuturnum annorum 28.	
Læti.	Lacedæmoniorum Victoria cum Græciæ imperio acquiſito.	
Anno	M. 3519. per 60. dies apparuit, ità *Alſtedius.*	
Event. Triſt.	Bellum, ut ſuprà.	
Læti.	Victoriæ ut ſuprà.	

Anno	M. 3538. An. Ch. Nat. 431. Cometes per 60. dies apparuit. *Eckſtormius.*	12.
Event. Triſt.	Horribilis peſtilentia, quâ Athenæ fermè deletæ. Item bellum cruentum.	
Læti.	Potidææ deditio. Poſtumii Tuberti Dictatoris de Æquis, & Vopiſcis triumphus. Pax a Macedonibus cum Thracibus inita & alia læta.	
Anno	M. 3557. Anno C. N. 412. viſus in hyeme fuit Cometes ad partem Cœli Septentrionalem. *Eckſtorm.*	13.
Event. Triſt.	Victa Athenienſium claſſis in Sicilia propè Syracuſas.	
Læti.	Athenienſium plures fauſti ſucceſſus contrà Megarenſes & Lacedæmonios. Hannibalis contrà ſiculos.	
Anno	M. 3559. An. C. Nat. 410. obſervatus fuit Cometes. Vel Ann. C. N. 400. *Ricciolus.*	14.
Event. Triſt.	Bella varia. Syracuſani victi ab Athenienſibus. Perſæ ab Alcibiade. Clades variæ in variis orbis partibus.	
Læti.	Thraſybulus 30. Tyrannis devictis Patriam recuperat & liberat, ſimul & Amneſtiam primus ſancit. Lacedæmonii fœdus cum Dario ineunt. Romani Æquos vincunt. Ferrentiam capiunt.	
Anno	M. 3596. A. C. N. 373. ingens Cometa hyeme Cælo ſereno veſperi ab occaſu Solis conſpectus, cujus ſplendor tertiam Cœli partem occupavit. *Eckſtorm.*	15.
Event. Triſt.	Terræ motus, quibus Achaiæ Urbes Helice & Bura corruerunt. Diluvium item in Achaia. Lacedæmonij â Thebanis ad Leuctra Bœotiæ victi. Regis eorundem Aleombroti fatum.	
Læti.	Pax Græcorum æquis legibus Authore Artaxerxe Memone Rege Perſarum concluſa & ſecuta.	
Anno	M. 3614. A. Ch. N. 394. Cometes apparuit, cujus jubæ effigies in haſtam mutata. *Eckſtormius.*	16.
Event. Triſt.	Bellum ſacrum ob ſpoliatum Templum Delphicum, quod duravit annis novem. Templum Epheſinum incenſum ab Heroſtrato.	
Læti.	Secuta ſunt læta uno die tria memorabilia Philippo Regi Macedoniæ: Nuntii ſcilicet de victis Illiriis, ac Potideâ captâ: De nato filio Alexandro, & Victoriâ in certamine Olympiaco.	
Anno	M. 3628. A. C. N. 341. juxtà Circulum Æquinoctialem viſus eſt Cometes. *Eckſtormius.*	17.
Event. Triſt.	Ventus horribilis propè Corinthum. Athenienſes à Philippo Macedone cæſi, deſiitque cum hac clade Græcorum potentia, & libertas.	
Læti.	Victoriæ lætæ Philippi, ejusque Auguſtum imperium; Pax & Societas cum Athenienſibus renovata. Plateenſes poſt toleratum 90, annorum exilium in Patriam reſtituti.	
Anno	A. C. N. 336. per 70. dies Cometa fulſit. *Ricciolus ex Juſtino.*	18.
Event. Triſt.	Thebæ everſæ cæſis Thebanorum 90000, captis autem autem 30000. Similiter expugnatæ, ac miſerè habitæ Tyrus, Gaza, Perſepolis Urbes opulentiſſimæ.	
Læti.	Alexander Magnus Regnum contrà Thebanos exorſus, qui defecerunt. Rebelles Thraces & Lacedæmonij devicti. Item rebelles Latini à Romanis glorioſè victi. Perſarum Monarchia 200. annis glorioſiſſima fracta & in Græciam translata. Erecta Alexandria.	
Anno	M. 3743. in ſigno Arietis per dies 22. viſus Cometes. *Rockenbachius.*	19.
Event. Triſt.	Plurima bella in Gallia ſecuta. Galli â Romanis victi, & ſubacti. Seleucus Rex Aſiæ dolo interfectus. Terræ motus horribiles. Hieroſolyma & tota Judæorum ditio â Ptolomæo Philopatre duriſſimè afflicta, ità ut 60000. Judæorum cæſi. Aliaque plura bella per totum orbem terrarum orta.	
Læti.	M. Cladii Marcelli triumphus Romæ de victis Gallis, Viridomaro Rege occiſo, ac Mediolano expugnato. Galli Romanis ſubditi; Iſtrij & Illyrici ſubacti.	
Anno	M. 3765. A. C. N. 204. Fax Stellæ ſpecie ab ortu Solis ad Occidentem porrigi viſa eſt. *Eckſtormius ex Peucero.*	20.
Event. Triſt.	Scipio in Africam trajecit, Pœnos fudit: Hannonem occidit. Hannibal in Brutiis a Sempronio victus.	
Læti.	Victoriæ & triumphi fere ſingulis menſibus Romæ ob felicem progreſſum Romanorum. Carthaginenſes ad pacem petendam coacti.	
Anno	M. 3766. A. C. N. 203. Fax ſimilis ei, quæ præcedenti anno viſa eſt, in Cœlo comparuit. *Eckſtorm. ex Peucero.*	21.

Event. Triſt.	Hannibal in Crotonienſi agro cæſus. MangoHannibalis frater cruento prælio victus.	
Læt.	Scipio Pœnorum caſtra ad Uticam incendit. Romani multas civitates in Brutiis receperunt. Caſtra Syphucij Regis flamma expugnata cum ipſo rege capto.	
Anno	M. 3769. A. C. N. 200. in ſigno Cancri. *Eckſtorm. ex Herlicio.*	22.
Event. Triſt.	Carthaginenſes â Romanis duobus præliis fracti 35. millibus hominum amiſſis & 20000. captis.	
Læti.	Maſiniſſa Rex Numidiæ parte regni paterni donatus. Scipio omnium clariſſimo triumpho in Urbem invectus, ac primùm Africanus appellatus. Importata unà 100. millia pondo argenti in ærarium. Triumphi plures alii habiti de ſubactis aliis populis. Domita Macedonia. Reſtituta pax Græciæ. Aſia minor ſubacta. Datæ â Romanis leges terra mariq́ue ſubactis.	
Anno	M. 3780. A. C. N. 183. *Rockenbachius.* vel M. 3785, ut *Eckſtorm. ex Cornelio Gemma, Schoffero*, horribilis Cometa per 80. dies in ſigno Piſcium comparuit totam ferè Cœli partem occupans, ſuoq́ue fulgore, Solis nitorem vincens.	23.
Event. Triſt.	Dira Peſtis Romæ circaq́ue finitima loca. Defunctus Scipio Africanus. Philopæmenes Achæorum Dux fortiſſimus â Meſſaniis in carcere necatus. Celtiberi in Hiſpaniâ magna clade affecti. Hannibal voluntariâ morte obiit. Heliodorus templum Hieroſolymitanum ſpolians á Deo mirabiliter punitus. Eumenes Rex Aſiæ à Bruſiâ Bithyniæ Rege victus.	
Læti.	Triumphi Romæ varii de cæſis Hiſpanis 30000. Item de Luſitanis, Celtiberis & aliis. Galli transalpini domiti. Iſtria tota infidem accepta. Æmilius Paulus totam Ligurum gentem in deditionem accipit & de iisdem triumphat.	
Anno	M. 3781. ut *Alſtedius* 3801. A. C. N. 168. ut *Eckſtormius ex Seneca.* Anno M. 3803. A. C. N. 166. ut *Eckſtormius ex Peucero.* Cometa apparuit appellatus Hircus à villorum ſpecie & jubâ.	24.
Event. Triſt.	Perſeus ultimus Rex Macedoniæ ab Æmilio victus. Finis regni Macedonici. Antiochi tyrannis in Judæâ.	
Læti.	Regnum Macedonicum â Romanis occupatum. Hoſtes Judæorum per Judam victi.	
Anno	M. 3780. A. C. N. 174. in ſigno Arietis per 32. noctes Cometa apparuit. *Rockenbachius.*	25.
Event. Triſt.	Philopater Rex Syriæ ſeptimus mortuus, cui Antiochus ſucceſſit. Æpulo Rex Iſtrorum victus & captus.	
Læti.	Ditio inter Alpes & Venetum mare Romano imperio ſubacta.	
Anno	M. 3795. A. C. N. 168. viſus Cometes per 5. Septimanas, tribus item Solibus eodem tempore conſpectis. *Rockenbachius.*	26.
Event. Triſt.	Equites aureis armis induti cum lanceis longis inter ſe pugnantes in aëre per 40. dies viſi. Furioſa Antiochi in Ægyptum & Judæam irruptio. Furor Antiochi in Judæos. Templum Hieroſolymis expoliatum. Trium dierum ſpatio occiſa 80000. hominum, capta 40000. Bellum Macedonicum cum Perſeo.	
Læti.	Pax victis Corſis & Liguribus data.	
Anno	M. 3803. A. C.N. 166. Lavinii conſpecta fax ardens, & deindè ſeqq. anno conſpecta altera fax Lanuvii. *Eckſtorm. ex Peucero.*	27.
Event. Triſt.	Devictus Gentius Illvriæ Rex, & Macedoniæ Perſeus. Iterata direptio Jeruſalem per Antiochum facta. Antiochus divinitus punitus.	
Læti.	Victoria celebris Æmil. Pauli de Perſeo. Translatum Regnum Macedonicum, quod â Morte Alexandri M. 150. circiter ſtetit ad Romanos. Ob pecuniæ copiam ab Æmilio Romam allatam tributi remiſſio 125. annorum ſpatio. Illyricum & Dalmatia ſubacta. Varii triumphi de Gallis, Contrubis, Liguribus, aliisq́ue.	
Anno	M. 3809. A.C.N. 154. in ſigno Tauri Cometes per dies 9. appar. *Rockenb.*	28.
Event. Triſt.	Maxima annonæ caritas. Bella diuturna inter Carthagin. & Romanos, Maſſeniſſamq́ue Regem Numidiæ. Res Macchab. valdè triſtes.	
Læti.	Romani ter vicerunt Carthag. Romanorum victoriæ â bello Punico.	
Anno	M. 3819. A.C.N. 150. in ſigno Capricorni Cometes horrendæ magnitudinis apparuit, qui Solem fere exæquâſſe & noctis tenebras dispuliſſe dicitur. *Eckſtor. ex Buntingo & Camerario. Item Rockenb.*	29.
Event. Triſt.	Tertium bellum Punicum. Pſeudo Philippi motus, & Ptolomæi Philometoris mors. Carthaginis, Corinthi, Thebarum & Chalcidis devaſtatio.	
Læti.	Triumphi Mummii de Luſitanis, & Marcelli de Celtiberis.	

P. Cornel.

	P. Cornelii Scipionis Æmiliani res in Hiſpania feliciter geſtæ. Victoria Maſſiniſſæ Regis. Nuptiæ Alexandri Bulæ Regis Syriæ cum Cleopatrâ Filia Ptolomæi Philometoris Regis Ægypti.	
Anno	M. 3823. A.C.N. 146 Cometa per dies 32 apparuit. *Eckſtormius ex Peucero.*	30.
Event.Triſt.	Carthago à Scipione capta & diruta. Corinthus Urbs funditùs eruta à L. Mammio Conſ.	
Læti.	Imperii Romani ſecuritas, Gloria & divitiæ maximæ Romanæ Urbi importatæ. In Judæâ Jonathæ & Simeonis ſucceſſus proſperi. Fœdus inter Lacedæmonios & Romanos initum. Claudii pulchri de Saluſſis & gente Alpinâ triumphus.	
Anno	M. 3829. vel ut aliqui 3831. A.C.N. 132. Cometes exarſit in ſigno Geminorum circà Æquinoctialem per 83 noctes. *Rokenbachius.*	31.
Event.Triſt.	Devaſtatio Judææ per Antiochum Regem. 70000. militum conjuratio in Sicilia facta, & indè bella truculenta. Seditiones plurimæ. Soria & Numatia Civitates à Scipione Æmiliano expugnatæ & deletæ. M. Claudius Prætor Teracinæ in navi fulmine conflagravit. Lacus Ticinus per 5000. paſſus in omnes partes exundavit.	
Læti.	Scipionis Æmiliani gloria, & victoria de Hiſpanis.	
Anno	M. 3833. A.C.N. 136. immenſus *Seneca* teſte apparuit Cometes. *Eckſtormius.*	32.
Event.Triſt.	Cæſus ad Numantiam Hoſtilius Mancinus Conſul. Bellum ſervile in Sicilia. Attali ultimi Pergamenorum Regis mors. Gracchorum Seditio. Bellum Aſiaticum cum Ariſtonico.	
Læti.	Triumphus Fulvii Proconſulis de victis Vardæis in Illyrico. Regnum Pergamenorum ad Romanos delatum. Africani minoris triumphus de Numantinis victis.	
Anno	M. 3840 A.C.N. 129 vel 130 miri ſplendoris Cometes apparuit per 70 dies, ità ut totum Cœlum conflagrare viſum ſit, ac magnitudine quartam Cœli partem occuparit, fulgoreque Solis nitorem viciſſe dicatur. *Ricciolus ex Juſtino, Sabellicus Enn. 6. lib. 3.*	33.
Event.Triſt.	Romanæ gloriæ & potentiæ defectus.	
Læti.	Natus Mithridates cognomento Magnus, terror Romanorum, Conſervator Aſiæ, qui & 22 nationum, quibus deindè imperavit, & linguas eorum calluit.	
Anno	M. 3850 A.C.N. 119. Cometes per 70 dies apparuit. *Ricciolus ex Juſtino.*	34.
Event.Triſt.	Bituitus Rex ferox & ſuperbus Allobrogum amiſſis 50000 hominum à Fabio Proconſule victus, deindè vinctus Romam deductus cum filia Albam in cuſtodiam datus.	
Læti.	Initium Regni Mithridatis, & ſubſecuta ejus gloria, ac Victoriæ de Romanis. Thraces à Romanis domiti, tum Sarnii Gens Alpina, & Dalmatæ ſubacti.	
Anno	M. 3853. A.C.N. 116. cum luce valdè ſplendidâ Cometes in ſigno Cancri per 15 dies apparuit. *Eckſtorm. ex Herlicio. Item Rockenbachius.*	35
Event.Triſt.	Cimbrorum in Illyriam impetus cum fugâ Romani exercitûs ſub Conſ. Papinio. Caritas annonæ maxima. Jugurtha fame enectus in carcere.	
Læti.	Territorum Syriacorum propter inteſtinas diſſenſiones à Romanis ſubactum. Felicia bella Romanorum adversùs Jugurtham. Triumphi Metelli de Numidis, Minutii de Scordiſcis & Triballis, ac comprimis de Hiſpanis, Marii de Cimbris.	
Anno	M. 3870. A.C.N. 99. Cometes in formâ clypei ardentis comparuit. *Eckſtormius ex Peucero.*	36.
Event.Triſt.	Lathuri tyrannis in Ægypto per octo annos. Rebellio in Sicilia per Saturninum excitata. Strages & clades Cimbrorum. Mors Ptolomæi Apionis Regis Ægypti.	
Læti.	Tanta ſalus & lætitia Romæ parta à deletis Cimbris ut Marius tertius Romanę Urbis conditor fuerit appellatus & geminus triumphus ei decretus. Opima acceſſio hæreditaria Ægypti ad Romanos ex morte Ptolemæi Apionis Regis ibidem.	

Digitized by

Anno	M. 3876. A. C. N. 93. fax emicuit, à qua totum Cœlum ardere viſum *Eckſtormius ex Peucero.*	37.
Event. Triſt.	Bellum ſociale Marſicum & Italicum dictum, Romanis infauſtum.	
Læti.	Rebelles Hiſpaniæ Principes à Scipione domiti. Picenſes & Marſi à Cn. Pompeio ſubacti. Veſtini atque Pelingi ab eodem in deditionem coacti. Triumphus ejuſdem de Aſculanis.	
Anno	M. 3879. A. C. N. 90. Cometes in ſigno Virginis per 4. noctes flagravit. *Eckſtormius ex Herlicio. Item Rockenbachius.*	38.
Event. Triſt.	Bellum civile inter Marium & Octavium. Cinna ab Octavia in exilium pulſus. Idem aſſociat ſe Mario & viros præſtantiſſimos miſerabiliter interfici curat; paulò poſt tamen & ipſe à ſuis militibus occiſus. Bellum Mithridaticum, ubi Nicomedes Rex Bithiniæ & Ariobarzanes Rex Cappadociæ à Mithridate Rege Ponti expulſis. Mithridates à Syllâ denique cæſus.	
Læti.	Syllæ gloria & potentia ob felices progreſſus bellicos, ob ſervatam patriam, & cæſum Mithridatis exercitum.	
Anno	M. 3882. A. C. N. 87. Cometes apparuit. *Eckſtorm. ex Plinio.*	39.
Event. Triſt.	Secutus civilis motus Octavio Conſ. qui Cornelium collegam propter leges pernitioſas expulit. Cornelius Mario ex Africâ cum exercitu excito Romam obſedit, illâque deditâ Primates interfecit.	
Læti.	Res proſperè contrà Mithridatis Duces Archelaum & Dorilaum geſtæ. Pax à Mithridate honeſtis legibus data.	
Anno	M. 3909. A. C. N. 60. per 9. dies viſus fuit Cometes. *Rockenbachius & Ricciolus.*	40.
Event. Triſt.	Mithridatis interitus. Catilina ab Antiocho victus & occiſus. Urbs Jeroſolyma à Pompejo occupata, Judæique Romanis ſubacti. Tygranes Rex Armeniorum & Syrorum mortuus.	
Læti.	Triumphus Metelli de Creta. Pompeji Magni de Mithridate, Tygrane, Ariſtobulo Regibus, tum ex Syria, Aſia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadociâ, Cilicia & Judæis ſubactis. A Catone Uticenſi Cyprus, à Cæſare Hiſpania & Gallia domitæ. Octavianus Auguſtus natus.	
Anno	M. 3919. A. C. N. 50 Cometa apparuit. *Eckſtorm. ex Plinio.*	41.
Event. Triſt.	Bellum civile inter Cæſarem & Pompejum. Pompejus interfectus à Ptolemæo Auletâ, quem tamen priùs exulem regno reſtituerat Pompejus.	
Læti.	Cæſaris exaltatio: Ejus triplex triumphus. Judæi ſuis legibus vivere permiſſi. Carthago & Corinthus reſtauratæ. Regnum Mauritaniæ Tributarium Romanis factum à Julio quatuor triumphis glorioſo.	
Anno	M. 3921. A. C. N. 41. horrendæ magnitudinis Cometa in ſigno Scorpii per 7 noctes etiam ante Solis occaſum apparuit: imò plures Cometæ viſi dicuntur. *Rockenbachius.*	42.
Event. Triſt.	Mors Julii Cæſar I. Imperator: Romæ in Curiâ à Caſſio & Bruto 23 vulneribus confoſſi. Bella civilia; magnæque clades. Sol obſcuro lumine per integrum annum expallens. Annonæ caritas, Strages cruentæ per totum Orbem. M. T. Cicero anno Ætat. 64 interfectus. Gothorum in Germaniam irruptio. Hieroſolyma ab Herode occapata. Sceptrum de Juda ademptum.	
Læti.	Imperium ad Auguſtum cum ſummâ gloriâ & nominis ſplendore delatum. Triumphi de Illyriis, Japydis & Gallis. Ægyptus in Auguſti poteſtatem ſubacta. Palæſtina recuperata. Regnum Herodis à Cęſare ampliatum.	
Anno	M. 3939. A. C. N. 30. in ſigno libre per 95 dies Cometes exarſit. *Eckſtormius* ex *Herlicio.* Item *Rockenbachius.*	43.
Event. Triſt.	Herodes Arabibus bellum intulit. Terrę motus horribilis in Judęa quo 10000 hominum periêrunt & magna pecudum jactura facta.	
Lęti.	Victoria Actiaca. Mox Janus pace partâ ſecundò clauſus, paulò poſt Cęſar Hiſpanos domuit & ſubegit, orbemque cum magnâ virtutis & felicitatis gloria rexit. Triumphavit Roma de Ægyptiis & ornamenta Cleopatrę in templo poſuit.	

Anno	M. 3940. A. C. N. 23. In ſigno Tauri Cometes exarſit. *Rockenbachius.*	44.
Event. Triſt.	Fames & peſtis horrenda in Judæâ, diræ clades in Gallia per Francos. Hiſpania à Cæſare Aug. debellata.	
Læti.	Francus Rex, à quo Franci nomen habent, cum magno exercitu in Galliam glorioſus & proſper profectus. Herodis regnum iterum magis ampliatum, ità ut tertius Romani Imperii rector diceretur. Pax ab Auguſto cum Parthis inita. Templum Domini Hieroſolymis renovatum. Samaria ab Herode reædificata & Sebaſte dicta.	
Anno	M. 3950. A. C. N. 13. Cometes per plures dies quaſi ſuſpenſus in Cœlo comparuit, qui deinde in plures faces diſperſus fuit. *Ricciolus.*	45.
Event. Triſt.	Mors Agrippæ. Arabes ab Herode victi. Germani & Dalmatæ à Romani domiti.	
Læti.	Roma cum maximo gaudio vidit reducem Cæſarem rebus Germanicis, Gallicis & Hiſpanicis ex voto confectis. Templum Hieroſolimæ renovatum.	
Anno	Quo natus eſt Chriſtus, conſpectus eſt Cometa, de quo Sibylla *Auguſto* conſulenti reſpondit: *Hic puer te major eſt: hunc adora.* Eadem prædixit Cometam iſtum ſignificare Chriſtianam Religionem. *Alſtedius.*	46.
Event. Triſt.	Perſecutio prima Chriſti Martyrum, & crudelis occiſio infantum Bethlemiticorum juſſu Herodis.	
Læti.	Salus & redemptio totius orbis. Initium Chriſtianæ Religionis. Nativitas Supremi Regis ex Virgine Matre. Converſio gentium per tres Reges ab Oriente vocatos. Pax toto orbe compoſita.	

CATALOGUS II.

Præcipuorum Cometarum à Nato Salvatore Chriſto cum notabilibus & mirabilibus eoſdem conſecutis eventibus, tam triſtibus, quàm lætis juxta Authores adſcriptos.

COMETÆ SÆCULI I.

à partu Virginis & Nato Chriſto Salvatore.

An. Chriſti	1. Fulſit Cometa vel ut alii fax ardens in ſigno Leonis unà cum eclipſi lunari per tres noctes viſa eſt. *Rockenbach.*
Event. Triſt.	Miſerrimus ſtatus in Judæa viciniſque locis. Infanticidium Bethlemiticum juſſu Herodis, quà etiàm tempeſtate filius ejus *Antipater* fuit occiſus. Paulù poſt & ipſe Herodes miſerè obiit.
Læti.	Servatio Chriſti Salvatoris. Proſpera ejus fuga in Ægyptum indeque reductio.
An. Chriſti	12. Cometa per 32 noctes in ſigno *Arietis* viſus eſt. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Bella diuturna & terribilia. Romani totam Germaniam peragrantes Illyriam & vicina loca ſubegerunt. Quintilius Varrus à Germanis Duce *Arminio* cæſus.
Læti.	Triumphus à Tiberio actus de Illyrico.
An. Chriſti	14. ut refert *Ricciolus.* 16. ut *Alſtedius.* 17. ut *Rocenbach.* Cometa per 20 dies in ſigno *Arietis* apparuit.
Event. Triſt.	Mors *Auguſti* Cæſaris. Peſtis ſæva. Terræ motu 12 Civitates *Aſiæ* celeberrimæ; item tres aliæ velut Epheſus, Magneſia & Sardis perièrunt. Harminius Dux Germanorum à conſanguineis veneno extinctus.
Læti.	Claudius Tiberius Cæſar factus. Natus Vitellius. Triumphi Romæ de Numidis, Thracibus, aliiſque.
An. Chriſti	40. Cometa in ſigno Geminorum apparuit. *Rockenbach.*
Event. Triſt.	Cajus Caligula à Capitaneis ſuis occiſus. Fames dira in Judæâ, & Græciâ. Seditiones Judæorum. Bella diuturna in *Angliâ.*
Læti.	Natus *Agricola* & Titus. *Aucta* à Claudio Tetrarchia *Agrippæ.* Victoriæ & Triumphi Romæ de Cattis, Mauris, & Brittannis.

Digitized by Google

An. Chriſti	48. Cometa apparuit pluitque ſanguinem & fulmen de Cœlo in ſigna militum prætorianorum cecidit, templumque Jovis Victoris ſuâ ſponte apertum. *Rockenbacb.* Anno rurſum 51 Cometam apparuiſſe refert *Cent. Magdeb. lib. 2. cap. 13.* Anno quoque 56 Cometam in ſigno Cancri per 4 menſes flagraſſe docet *Rockenbachius.* Eodem anno Cometem agnoſcit *Alſtedius* cum ſanguineâ pluviâ. At *Eckſtormius* & *Riciolus* ponunt eam ad annum 54 ac rurſum alium ad an. 56. *Eckſtormius* & *Alſtedius* alium ad annum 57.
Event. Triſt.	Claudius Imperator veneno ſublatus. Imperium ad crudeliſſimum Neronem delatum. Brittanicus à Nerone veneno peremptus. Seditiones plurimæ in Judæá factæ. Clodomer Francorum Rex bellum Gallis intulit. D. Paulus *Apoſt.* captus & Felici pręfecto traditus.
Læti.	Corbulo Syriæ Proconſul Tyridatem fugavit. Multi Britonum ad fidem Chriſti converſi. Janus V. clauſus in ſignum pacis, terrâ mariqûe.
An. Chriſti	60. Cometa per 6 menſes exarſit. *Seneca & Corn. Tacitus. Anno 61. Eckſtormius ex Seboſſero. Anno 62 ex Tacito.*
Event. Triſt.	Rubellius Plautus juſſu Neronis occiſus. Sęvitiâ ejusdem Neronis in nobiliſſimos quoque propter mutationem Imperii. 80000. Anglorum uno die in bello occubuerunt. Octevia uxor ab eodem Nerone repudiata & ejus juſſu occiſa. Jacobus Minor Epiſcopus Hieroſolymitanus à Judęis occiſus.
Læti.	Res à Romanis contra Parthos primùm dubio, mox propitio Marte geſtæ, itá ut hi pacem peterent & legibus ſe Romanis ſubjicerent.
An. Chriſti	66. Cometa apparuit, de quo *Tacitus lib. 15. Rockenbacb.*
Event. Triſt.	Seditio & mutatio in toto Imperio Romano: & imprimis Excidium Regni Judaici. Albinus Judææ Procurator mortuus, cui Ceſtius Florus ſucceſſit, ſub quo Judei contra Romanos rebellárunt. Romanum incendium juſſu Neronis 9 diebus atrociter graſſans. Triſtes Optimatum, & inter eos Senecæ & Lucani ac Poppææ illius adulteræ cædes. Motus terrę in Natoliâ & aliis locis.
Lęti.	Invicta Chriſtianorum conſtantia & innocentia glorioſè manifeſta. Nazaræi (itá dicti Chriſtiani) in Pellam Syriæ oppidum fugientes ibidem ſervati.
An. Chriſti	68 & 69 Cometa gladio flammivomo ſimilis & imminens Urbi Hieroſolymæ in Judæâ & alibi viſus. *Joſephus lib. 5. cap. 12. de bello Judaico. Alſtedius, Peucerus, Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Excidium Urbis Sanctæ, Gentis & Reip. Judæorum omnium ab ultimâ memoriâ atrociſſimum. Nam undecies centena millia fame, gladio, & ſervili crucis ſupplicio, quo Chriſtum anteà affecerant, perierunt. Centum verò millia vendita fuerunt, eorum qui vitam Datoris vitæ 30 argenteis emerant.
Læti.	Veſpaſianorum triumphus & Paci templum ædificatum. Romanorum ſucceſſus in Syria contrà Antiochum Comagenorum Regem. Item de Brittania Achaia & Lyciâ ſubactis.
n. Chriſti	72 Cometa in ſigno Libræ per 40 continuos dies apparuit. *Rockenbachius.*
Event. Læti.	Veſpaſianorum Triumphus ut ſuprà. Item Janus VI clauſus ob pacem terrâ marique.
n. Chriſti	73 Cometa jaculi ſimilitudine apparuit in ſigno Tauri. *Alſtedius.* Alii anno 77 ut *Rockenb.* An. 78 ut *Ecſtormius.* Ut *Ricciolus* an. 76 apparuiſſe volunt.
Event. Triſt.	Tres civitates Cypri terræ motu dirutæ. Peſtis ſæva & valde dira Romæ ac in aliis locis. Obitus Veſpaſiani. Magna ſiccitas ſpectra ignea & Veſuvii incendium. Solis inſueta obſcuratio.
An. Chriſti	78. Cometa viſus. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Apud Cyprum multæ Urbes horribili terræ motu corruerunt.
An. Chriſti	79. Stella crinita apparuit ut *Eckſtormius & Alſtedius*, vel anno 81 ut *Rockenb.* & *Siyardus.*
Event. Triſt.	Horribiles venti. Terræ motus & peſtis nominatim Romæ. Mons Veſuvii in vertice ruptus ejectis ignibus multas urbes & Regiones cum hominibus exuſſit; Plinius quoque inde exuſtus interiit. Urbs Roma incendio per triduum durante magnum damnum paſſa. Titus Imperator eodem morbo, & in eádem villa, qua Pater obiit.
Læti.	Muſonius Ruphus à Tito revocatus ab exilio.

COME-

COMETÆ SÆCULI II.

à Chriſto Nato.

An. Chriſti	130. In ſigno Aquarii & Capricorni per 39. noctes Cometa fuit conſpectus. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Terræ motus maximus quo Nicopolis & Cæſaræa abſorptæ. Barcochab Pſeudo-Meſſias & Capitaneus ſeditioſus Judæorum potens & dives Chriſtianos mirè afflixit. Ab Adriano tamen Imper. victus. Eodem etiam interfecto ultrà quinquies centena millia Judæorum trucidata, & peſte fameque correpta & mortua. Atque ità Poteſtas Judæis penitùs adempta & fracta. Hæreſis Baſilidis Carpocratis, & Saturnini etiam ſecuta,
Læti.	Cometes iſte, ut vult *Ricciolus*, fauſtimus Uſuardo Regi fuit, qui Carducla Tyranno ſubacto multas ſibi ac DEO provincias adjunxit. Lubieniecius tamen putat, hunc Cometam in Anno. Chriſti 633. referendum.
An. Chriſti	145. Cometa in Aquario per 6. noctes apparuit. *Roekenbachius.* Item An. C. 146. Cometes per totum ferè orbem apparuit. *Stumphius.*
Event. Triſt.	Terræ motus ingens, quo Rhodus & alia loca horrendè concuſſa, inundationes etiam aquarum plurimæ ſecutæ & quidem Tyberis nominatim Romæ.
Læti.	Natus Severus. Incunabula Francofordiæ ad Oderam & Sundæ. Pax Maura, & Victoria de Germanis, Dacis, & Alanis obtenta. Antonini Pii Imperat. gloria & imperium omnibus gratiſſimum.
An. Chriſti	160. Cometes apparuit. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Mors Antonini Pii Imp. laudatiſſimi & populo gratiſſimi.
Læti.	Imperium ad M. Aurelium plenè delatum, qui feliciter regnavit, fortunatamque reddidit Remp. & virtute & manſuetudine.
An. Chriſti	181. Viſus Cometes a barbæ ſimilitudine *Pogonias* appellatus. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Multa bella ſecuta & Roma plurimis maximiſque incommodis laboravit, quorum cauſam homines in Commodi flagitioſam vitam retulerunt.
Læti	Pax Eccleſiæ à Commodo data, & ad fidem Chriſti Britanni converſi toto orbe diviſi.
An. Chriſti	188. vel 187. Cometæ & alia ſigna ignea ac Stellæ per totum diem apparuerunt, quædam etiam in longum productæ medio quaſi aere ſuſpenſæ viſæ ſunt. *Rockenbachius.* At *Alſtedius* An. 190. Et *Eckſtormius* An. 192. Cometam viſum volunt. Memoratur & alius ad An. 195.
Event. Triſt.	Occiſus Commodus Imp. non tantùm tyrannidi ſed etiam prodigioſis aliis flagitiis deditus. Romæ maxima annonæ caritas, peſtilentiaque dira per Italiam graſſata. Inſuper incendium Romæ, quo Templum Pacis, & alterum, quo Capitolium conflagravit.
Læti.	Severus ad imperium evectus. Ejus inſignes Victoriæ & res in Oriente præclarè geſtæ quæ ei cognomina *Partici, Arabici, & Adiabenici* pepererunt, tum & Victoria de æmulo Albino obtenta.

COMETÆ SÆCULI III.

An. Chriſti	204. Cometa Romæ per multos dies apparuit. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Plautianus ob maximam licentiam & crudelitatem interfectus.
An. Chriſti	213. Viſus eſt Cometa ut docet *Ricciolus.*
Event. Triſt.	Mors Severi Imperatoris ſecuta.
An. Chriſti	217. Stella per multas noctes viſa eſt. *Xiphilin.* & A. 220. Cometa per 18. dies in ſigno Piſcium apparuit. *Rockenbachius.* Non dubitat tamen *Lubieniecius* eundem fuiſſe Cometam, licet triennij intercedat diſcrimen.
Event. Triſt.	Victus & occiſus ab Eutychiano Macrinus Imper. Item Heliogabalus Imperator in latrinâ à ſuis militibus interfectus.
Læti.	Alexander Severus ad Imperium promotus, quod ſummâ cum virtute, laude ac gloriâ adminiſtravit.

COMETÆ SÆCULI IV.

An. Chriſti	307. Fuit Cometa viſus. *Keckermannus ex Peucero. An.* 308.*Rockenb.* Putat *Lubienecius* pro an. 307 ſubſtituendum 317.
Event. Triſt.	Arii ab Eccleſiâ ejecti hæreſis. Conſtantius Chlorus in Brittannia mortuus. Terræ motus horribilis propè Tyrum & Sidonem, bellaque cruenta plurima inter Conſtantinum Maximianum & Maxentium Imperatores ſecuta ſunt: ſed Conſtantinus Victor belli tandem evaſit monſtrato illi divinitùs ſigno crucis, unà cum ſcripturâ græcis literis exaratâ: *In hoc ſigno vinces*. Maxentius Maſſihæ interfectus. Diocletianus ſeipſum interfecit. Maximianus autem poſtquam duobus præliis à Licinio victus eſt, tandem morbo pediculari obiit.
Læti.	Conſtantinus memorabilibus victoriis claruit de rebellibus victis. Undè triumphum omnium maximum & lætiſſimum egit: quin imò titulum Maximi arcum triumphalem & Statuam equeſtrem, tanquàm liberator Urbis, fundator quietis, vindex S. P. Q. R. meruit.
An. Chriſti	324. (alii volunt 323.) Cometa in Signo Virginis apparuit. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Horrendum bellum inter Conſtantinum M. & Licinium ſecutum, in quo Conſtantinus (miraculis terribilibus pugnam in aëre præcedentibus, flammis videlicet igneis) Licinium vicit. Bellum item grave inter Suevos & Thuringos geſtum eſt.
Læti.	Dogma Arii ab Epiſcopis 118 in Urbe Bithiniæ Nicææ convenientibus damnatum. Anno quoque 328 Imperator Bizantium muris, legibusque condidit, mox etiam ſolemni ritu conſecravit & ſuo nomine Conſtantinopolim vocavit. Anno 332 Conſtantinus M. per omnes Imperii urbes templa Chriſtiana exſtrui fecit, ac miniſtris eorum ſtipendia è publico dari juſſit.
An. Chriſti	335. Inuſitatæ magnitudinis Cometa fulſit. *Eckſtormius.* At *Alſtedius* ad an. Chr. 337 eum ponit.
Event. Triſt.	Mors Conſtantini M. & infinita penè mala. Nam imprimis tres ejus filii de ſumma dignitate contenderunt. Undè Chriſtiani ingentibus periculis fuerunt expoſiti.
An. Chriſti	340. vel ut alii 341. Cometa immenſæ magnitudinis & terribiliis in Ariete per ſpatium 6 menſium & 3 dierum conſpectus fuit. *Oroſius lib. 7. cap. 19.*
Event. Triſt.	Perſecutio D. Athanaſii, aliorumque [illegible] Eccleſiæ Doctorum ab Arianis orta. Conſtantinus à militibus fratris ſui Conſtantis victus, & interfectus; plurimæ quoque Urbes verſus Orientem terræ motu concuſſæ periérunt. Clades magna inter Francos & Romanos orta eſt, inde etiam annonæ caritas propter diuturna bella ſecuta eſt.
An. Chriſti	363. Cometam *Ricciolus* fulſiſſe docet: confirmat *Ammianus Marcellinus* eo tempore facem flagrantiſſimam cadenti ſimilem viſam.
Event. Triſt.	Bellum Perſicum, in quo Julianus Apoſtata Imper. & hoſtis Chriſtianorum acerrimus miſerè periit ſagitta è Cœlo mirabiliter demiſsâ vulneratus.
Læti.	Mors Juliani Chriſtiano nomini ob ceſſantem perſecutionem lætiſſima.
An. Chriſti	363. *Eckſtormius & Ammian. lib. 25.* at *Rockenbach.* Anno 367. Cometam unà cum aliis terribilibus miraculis etiam die ſereno conſ[illegible] tradunt.
Event. Triſt.	Terræ motus tantus Hieroſolymæ in Judæâ, ut terræ hi[illegible] antecedentibus tonitruis & fulminibus abſorpta, multaque [illegible] Judæorum interfecta ſint. Delphicum etiam Templum terræ motu funditus everſum. Inſignis item Bibliotheca Antiochiæ incendio concremata. Plurimi quoque alibi terræ motus & inundationes horrendæ, ac magnæ annonæ caritates conſecutæ. Jovianus item Imp. mortuus.
Læti.	Valentianus à militibus in Imperatorem electus; cujus deinde Imperium moderatum ipſis, etiam Arianis æquum, & licet judiciorum ſeveritate aſperum, tamen rebus ubique præclarè geſtis lætum fuit.
An. Chriſti	370. Cometa per 11 Septimanarum ſpatium in Ariete fulſit. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Terræ motus ingens ferè per totum orbem ſecutus: Item Tempeſtates, & inundationes tantæ, ut mare littus egreſſum, atque ità Sicilia multarumque inſularum urbes, & innumerabiles populi oppreſſi ſint. Fames etiam dira ſubſecuta fuit.

Anno

An. Chriſti	375. Stella crinita fulſit. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Valentinianus Imp. defunctus. Valens ſuccedens etiàm brevi poſt anno ſcil. 378. interemptus.
Lęti.	Mortem Valentis lene & benignum Gratiani & mox ab Ann. 379 Theodoſii illius magni Principis laudatiſſimi pacatum & amabile repreſſis Arianis excepit imperium.
An. Chriſti	377. Cometę meminit *Alſtedius*, cui eventus eosdem circà terrę motum adſcribit, quos ſupra in Cometa anno 370 ex *Rockenbachio* attulimus. Undè cum priore illo idem planè reputari poteſt, etſi in tempore aſſignato Authores diſſentiant.
An. Chriſti	383. Cometa Lucifero ſimilis, qui à gladii ſimilitudine *Xiphias* appellatus in Cœlo conſpectus fuit. *Alſtedius.* Cometam hunc illi Hieroſolymitano ſimilem fuiſſe dicit *Ricciolus ex Prætorio.*
	Lubieniecius putat hunc Cometam rectiùs in Anno 393 referendum eſſe.
Eventus.	Eugenii invaſionem portendiſſe dicitur, quę tamen integro decenio poſt obtigit ut docet *Lubieniecius.*
An. Chriſti	384. Cometa columnæ ſimilis aliquamdiu viſus eſt. *Rockenbach.* ſed *Lubieniecius* talem Cometam ad an. 394. refert.
Event. Triſt.	Hoc tempore Gothi & Vandali in Thraciam irruperunt, quos tamen Imp. Theodoſius propè Conſtantinopolim repreſſit. S. Gregorius Nazianzenus, & Athanaricus Rex Gothorum mortui.
An. Chriſti	386. Sic referente *Ricciolo* viſus eſt ille Cometes, de quo *Claudianus in panegyri Honorii.*
Event. Læt.	Lętus fuit is annus conſulatu Honorii nobiliſſimi pueri, & Victoriâ & auſpiciis ejus Theodoſii de Grutingis Scythicâ natione obtentâ.
An. Chriſti	389. Cometa à Septentrione Oriens ad modum Luciferi ardens in ſigno Geminorum per 20 dies flagrans apparuit. *Rockenbach.*
Event. Triſt.	Hunc Cometem ſecuta fuit grando crepitans, per biduum continuò durans, multùm damni pecudibus arboribusque intulit. Seditione quoque Theſſalonicæ orta multi ſtrenui viri unà cum plebeis tunc temporis interfecti ſunt. Inde Theodoſius occaſionem captans aliquot millia militum eodem miſit, & 7000 hominum interfici cauſavit. Ambroſius autem Imp[illegible]orem ob hanc cædem & tyrannidem excommunicavit.
Læti.	Longobardi Algemundum Aaronis filium Ducibus eorum defunctis Regem creârunt. Templum Serapidis apud Alexandriam edicto Theodoſii Imperatoris ſolutum.
An. Chriſti	390. Cometa ſuprà Jovem à Procio viſus eſt. *Ricciolus.* At *Rockenbach.* iſtum Cometam an. 394. propè Luciferum in ſigno Cancri 40 diebus fulſiſſe refert.
Event. Triſt.	Valentinianus ab Arbogaſte Gallo apud Viennam Galliæ ſtrangulatus eſt. Eugenius etiam Imp. occiſus. Arbogaſtes quoque propria manu ſublatus fuit.
Læti.	Theodoſius Honorium filium ſuum Auguſtum appellavit, & conſortem unà cum Arcadio Imperii Orientalis cum maximâ populi lætitiâ fecit. Theodoſii etiàm inſignis Victoria de Eugenio Imperii invaſore & Arbogaſte parricidâ ſecuta fuit.
An. Chriſti	394. Stella columnæ ſpecie ac Lucifero ſimilis verſus Septentrionem per 30 dies flagravit. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Mox eodem menſe magna atque cruenta Seditio Antiochiæ propter tributum à Theodoſio extraordinariè impoſitum exorta eſt.
An. Chriſti	399. Cometa prodigioſæ magnitudinis, horribilisque aſpectu comam propè ad terram usque demittere viſus eſt. *Eckſtormius.* At *Baronius apud Ricciolum* ad ann. 400 refert.
Event. Triſt.	Terræ motus. Ruffini Gildonis & Gainæ comitum motus, & Gothorum excurſiones & rapinæ in Oriente; tùm invaſiones in Dalmatiam & Pannoniam factæ, ac decreta ad invadendam Italiam, & Romam diripiendam expeditio cum totius Italiæ pavore conjuncta.
Læti.	Res proſperè in Oriente contrà Gothos & Ruffinum geſtæ. Pax Francis, Suevis, & Alemannis imperata. Fœdus cum Francis pactum. Tum Gildo in Africâ, & Gainas in Thracia oppreſſus. Marſceles Gildone fratre perduelli, & crudeli cæſo ingenti Victoriâ decoratus, undè eximiâ omnes lætitiâ cumulati fuerunt.

Digitized by Google

COMETÆ SÆCULI V.

An. Chriſti	405. Cometa formam gladii referens, flammasque igneas usque ad terram ſpargens viſus eſt: de quo Hiſtorici ſcribunt, terribiliorem hoc anteà à nemine viſum eſſe. *Rockenbach.* Hunc quoque Cometam *Ricciolus* ab Oriente verſùs Occidentem, ſed oblique tranaſſe memorat, & mox ex *Claudiani* deſcriptione ab ortu ęſtivo, aut citrà per Urſas in Occaſum perrexiſſe.
Event. Triſt.	Radagiſus bis millena millia Gothorum in Italiam duxiſſe fertur. Quià autem fames tantam hominum multitudinem afflixit, diſſipati tandem à Stillicone oppreſſi ſunt. Radagiſus in fugâ deprehenſus à militibus deindè ſtrangulatus eſt. Vandali & Alani quoque aſſumptâ multarum gentium vi trajecto Rheno Galliam invaſerunt. Britannicus miles etiam primò Marcum, deindè Gratianum, tùm his non juſtiùs occiſis, quàm ad Auguſtam dignitatem evecti erant, Conſtantinum quendam Imperatorem eligunt, qui totam Galliam peragravit, & Areiate ſedem cum filio Conſtante, quem Cæſarem fecerat, fixit. Alaricus etiàm cum magnis Gothorum copiis ex Epiro in Pannoniam & Noricum ingreſſus. Mortuus inſuper Arcadius Imperator, ac Stilico Imperatorum trium affinis, & unius bis Socer jugulatus. D. Chryſoſtomus etiam poſt diutinam perſecutionem in finibus Armenię defunctus.
An. Chriſti	412. Cometa in ſigno Capricorni per 4 menſes æſtate media usque ad finem autumni viſus. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Cometa hic ingentium bellorum & incredibilis hominum interitûs indicium fuit. Terræ motus enim cœperunt eſſe, qui non facilè cum prioribus conferri potuerunt. Ignis quoque è Cœlo quaſi rupto delapſus eſt: tantique hi motus fuerunt in pluribus locis, ut laquearia & tecta à ſeipſis magno cum ſonitu & fragore dirimi viſa ſint, ut qui in domibus fuerunt, clarè Cœlum aſpexerint: poſt rupturam autem ità rurſùm ſunt aptè conjuncta, ut nemini tam novæ rei ſignificationem præbuerint. Uticæ terra per 7 dies mugitus edidit. Magna quoque belli rabies per Galliam ſuborta.
Læti.	In Occidente Sarus Honorii Dux inclytus Juſtinianum Conſtantini Tyranni Ducem vicit. Romani obſidiodis Gothicæ incommodis preſſi pacem cum Alarico fecerunt. Honorius ad conſortium Imperii Conſtantinum admiſit, & pace facta promiſſa ſuppetiarum retulit.
An. Chriſti	413. Cometa in ſigno Virginis per 4 menſium ſpatium flagrans apparuit. *Rockenb. & Eckſtormius ex Herlicio.*
Event. Triſt.	Alaricus Romam obſidendo & debellando occupavit. Attalus ab Ataulfo fidei pactorum & monitorum Uxoris ſalubrium negligente ad reſumendam tyrannidem incitatur, ſed merita pœnâ afficitur: Nam truncatâ in pœnam perfidiæ dexterâ Liparas in exilium relegatur.
Læti.	Res à Vallia proſperè contrà Vandalos geſtæ, & plures ac memorabiles Victoriæ partæ.
An. Chriſti	418. Cometa in Librâ apparuit, quid ad menſem usque Septembrem conſpectus fuit. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Judæi omnes factione Cyrilli Epiſcopi ab Alexandria ejecti: deindè Heraclianus conſilio Sabiniani claſſem 4700 in Africam miſit, quam cum deindè Romam miſiſſet; Marinum & ejus confœderatos, ut oppugnaret, à Marino victus, & fugâ auxilium ſibi cùm quæſiviſſet, Carthaginem Scaphâ petens à militibus ex improviſo captus, & interfectus eſt.
Læti.	Vallia Gothorum Rex & victoriis contrà Vandalos pluribus nobilitatus & Romano nomini amicus in præmium Virtutis pace conventà Aquitaniam ſecundam (quæ poſteà Vaſconia dicta) ad quietas ſedes ibi figendas accepit, & ſic Toloſam in Regni ſedem elegit.
An. Chriſti	423. Horribilis Cometa per multos dies fulgens apparuit *Eckſtormius, Sigonius, Bucholzerus & Calvitius.*
Event. Triſt.	Mors Honorii Imperat. Multis in locis graves terræ motus.
Læti.	Burgundiones & mox Britanni ad fidem Chriſtianam converſi. Pax Wandalis & Burgundionibus data.
An. Chriſti	434. Cometa apparuit. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Judæi Cretenſes à Pſeudo-prophetâ, qui ſe Moyſen dixit, decepti. Genſericus Carthagine & ſimul totâ Africà potitus. Franci Clodione Duce Belgicam ſecundum invaſerunt, ut Aventinus refert.
Læti.	Burgundiones & mox Britanni ad fidem Chriſtianam converſi. Pax Wandalis & Burgundionibus data.

An. Chriſti	442. Conſpectus Cometa, ut refert *Eckſtormius.* Item Anno 443. ut *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Hunc Cometam gravis bellorum, hæreſumque peſtis excepit ad Annum ſcilicet 446. Nam hæreſis Eutychiana magnos in Oriente dedit motus, tum Britannorum a Pictis & Scotis oppreſſio, & reſtauratum ab Attila bellum. Item fames & peſtis.
Læti.	Pax cum Genſerico, & deindè cum Attila inita: Ille enim certæ portioni Africæ acquievit & tributum pependit: Hic acceptâ vi auri in Scythiam rediit annuum pactus ſtipendium.
An. Chriſti	448. Cometa per multos dies in ſigno Leonis viſus eſt. *Eckſtormius & Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Terræ motus horribilis in Oriente ſecutus. Attila Hunnorum Rex maximæ parti Italiæ bellum intulit, in quo multas urbes penitùs devaſtavit.
Læti.	Ab exulibus & profugis â tyrannide Attilæ Urbs Venetia condita.
An. Chriſti	450. Viſus Cometes aliquot noctibus radios ſuos Occidentem verſus porrigens. *Nicolaus Olaus in Attila cap. 6.*
Event. Triſt.	Poſt hunc Cometam facta eſt cruenta illa pugna in campô Catalaunio Aëtii Romanorum Ducis & Attilæ Regis, qua utrinque 180. millia hominum occubuerunt. Theodoricus quoqúe Rex Gothorum occubuit. Secuta eſt etiam magna fames in Italia.
Læti.	Thorismundi Regis Gotthorum de Attila vicinos ejus Alanos armis petente inſignis Victoria. Incrementum Urbis Venetæ proſpere ſuccedens.
An. Chriſti	453. Ut *Eckſtormius* vel 454. ut *Rockenbachius* Cometa cum pluribus ſignis aliis in Cœlo apparuit. *Alſtedius* duos Cometas in dictos annos ponit.
Event. Triſt.	Attila vino, amore, ſomno & morte ſepultus. Pulcheria Auguſta, ut & Thorſi mundus Rex Gothorum An. 454. obiêrunt.
Læti.	Attilæ morte diſſidium ejus filiorum & Gepidarum, aliorumqúe populorum, quos ſibi ſubiecerat, victoriæ & vindicata libertas, ac quietæ ſedes ab Imperatoribus impetratæ, ſecutæ ſunt.
An. Chriſti	459. Cometa viſus & alia prodigia acciderunt. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Poſt hunc Cometam ſecuta fuit inguinaria peſtis, quæ multos abſumpſit. Mortuus quoque S. Leo Pontifex Romanus. In Galliâ novos motus Theodoricus excitavit.
Læti.	Richimeris contra Alanos Italiæ invaſores Victoria, & Romæ ſplendor reſtitutus.
An. Chriſti	488. Cometa inſolitæ figuræ & magnitudinis aliaqúe ſigna terribilia in Cœlo viſa ſunt. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Hoc tempore Chriſtiani perſecutionem acerrimam paſſi ſunt ab Hunerico Rege Vandalorum, Theodorico & Venantio Coſs. ac Secta Arianorum longe lateque graſſata eſt procurantibus Oſtro Gothis.
Læti.	Pax cum Theodorico redintegrata. Ejuſdem Theoderici de Bulgaris invaſoribus Victoria.

COMETÆ SÆCULI VI.

An. Chriſti	500. Stella crinita comparuit, ut refert *Eckſtorm. ex Zonara.*
Event. Triſt.	Clades Romanorum tribunorum cum ſuis legionibus adverſus Bulgaros Illyricum invadentes. Bellum inter Alaricum Gothorum, & Clodovæum Francorum Regem. Subſecuta deindè mors Alarici.
Læti.	Victoria Clodovæi de Alarico qua gloriam & Regnum hoſtis, item Conſulis & Auguſti titulum cum diademate ab Athanaſio Imperatore fama nominis ejus percito Anno 507. conſecutus.
An. Chriſti	519. Cometa a barbæ ſimilitudine *Pogonias* dictus, in Oriente viſus eſt, qui radios verſus Orientem miſit. *Calviſius ex Cedreno.* Item *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Terræ motus, quo multæ Urbes & homines perierunt, imprimis verò Dyrachiúm & Corinthus. Wachonis Longobardorum mors. Cædes Vitaliani nimiæ potentiæ ſuſpecti, & ad invadendam tyrannidem parati. Mors Regis Thraſimundi.
Læti.	Regnum Weſt Saxonum in Anglia inſtitutum. Pax cum Perſis inita, & Imperatoris Juſtini in conſtituendis Eccleſiæ rebus cura. Rex Colchorum ſivè Lazorum ad Chriſtum converſus.

Digitized by Google

An. Chriſti	531. Viſus eſt Cometa, qui ob radios ſurſum inſtar facis porrectos, *Lampadias* dictus fuit, ac per 20. dies effulſit. *Eckſtorm.* at *Alſtedius* ad An. 533. ponit.
Event. Triſt.	Peſtis inguinaria miris & diris cruciatibus orbem afflixit. Infelix bellum Francorum contrà Gothos in Hiſpania. Gilimer Rex Vandalorum regno & libertate exutus Conſtantinopolim Anno 534. in triumphum ductus. Mors Joannis Pontificis Romani, ac Cerditii Occidentalium Saxonum Regis in Angliâ primi, tum etiam Athalarici Regis Gothorum.
Læti.	Felix Beliſarii deditâ Carthagine contra Gilimerem pugna & Victoria. Fœdus initum cum Iberorum Rege, qui Conſtantinopoli cum Uxore, liberis, & comitibus ad Chriſtum converſus & baptizatus.
An. Chriſti	535. Cometa ingens in Sagittario apparuit. *Calviſius.* At *Rockenbachius* ad An. 539. ſtatuit.
Event. Triſt.	Bellum Gothicum in Italia ſecutum, quod fortunæ varietate, Urbium & populorum cladibus valdè memorabile extitit.
Læti.	Anno 536. Helici Conſulis & Ducis Beliſarii virtute Sicilia recuperata. Dalmatia & Liburnia pariter recepta. Anno ſeq. Neapolis Stratagemate capta, ac Theodatus occiſus & Vitiges in Regem Gothorum electus.
An. Chriſti	538. Cometes viſus ut *Ricciolus ex Idatio* tradit: At *Eckſtormius* An. 539. ejus apparitionem in ſigno Libræ deſignat.
Event. Triſt.	Coſroës Rex Perſarum ruptâ pace Ciliciam & Syriam ac Antiochiam cepit. Secuta etiam tanta fames, ut homines proprias carnes vorarent. Mediolani facta deditio Gothis, ſed hi fidei datæ immemores Urbem everterunt, & 300000. hominum occiderunt.
Læti.	Narſetis lætus Romanis cum Auxiliari exercitu in Italiam adventus, & res proſpere contrà Gothos hic & illic ſeſe dantes; ità Urbinum & tota Æmilia recepta.
An. Chriſti	540. Cometa in acumen tendens, *Xiphias* aliàs dici conſuetus, in Sagittario apparuit. *Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Hunnorum Sævitia & Laniena horribilis, quam in totâ ferè Europâ exercuerunt. Res Gothorum in Italia proſtrata.
Læti.	Rex Vitiges cum Uxore, proceribus & præda eximiâ Conſtantinopolim adductus. Beliſarius ab Imperatore omnibus honoribus exceptus ob inſignes Victorias reportatas cum duobus Regibus captivis Gilimere & Vitige adductis.
An. Chriſti	541. Cometa unà cum aliis terribilibus in Cœlo ſignis in diverſis Galliarum partibus apparuit. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Terræ motus univerſalis per totum fere orbem, quo præ reliquis Epidamnus Urbs, hodie *Dyrrachium* dicta, unà cum Corintho in Græciâ ſita, & Anaxerbo Gentis Ciliciæ civitate maximum paſſa eſt. Secuta etiam fuit ingens inundatio, quâ imprimis Civitas Edeſſenorum populoſiſſima *Felix* dicta exundatione amnis Scirli ità lacerata & devaſtata fuit, ut non tantum multa ædificia corruerint, ſed etiam magna hominum multitudo ſubmerſa ſit.
Læti.	Coſroes Perſarum Rex quater in territorium Romanum irrumpens à Beliſario feliciter repulſus. Deinde Beliſarius Perſico bello præfectus Siſauranum deditione occupavit. Artabanes Africam & Carthaginem à Gontharidis tyrannide liberavit. Heruli Sclavinos apud Iſtrum vicerunt. Totilæ felix expeditio, quâ navali prælio Demetrium Ducem vicit, Neapolim occupavit, & plura alia inſigniter præſtitit.
An. Chriſti	550. Cometa in formâ lanceæ apparuit. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Roma á Totila capta. Sclavinorum in provincias Romanorum invaſio. Gothi Corſicam & Sardiniam occupárunt.
Læti.	Narſes in Italiam reverſus rem Romanam reſtituit, Gothos ad [illegible] portum toto orbe celeberrimum navali prælio vicit & mox in [illegible] domuit.
An. Chriſti	557. Cometa in Cœlo exarſit. *Eckſtorm. Funccius & Ricciolus.*
Event. Triſt.	Orientem illuvionis, peſtilentiæ, tempeſtatis, & terræ motus mala mox & Italiam afflixerunt.
Læti.	Narſes Sindualdo Rege Longobardorum oppreſſo Italiæ Statum ad quietem & decorem reſtituit.
An. Chriſti	560. Cometes radioſus inſtar gladii ſuper Arverniam per integrum [illegible] apparuit, & Cœlum ardere viſum, multaque alia ſigna apparuere [illegible] *lib. 4. cap. 31.* Putat tamen *Lubienecius* hunc Cometam non temere referri poſſe ad An. Chriſti 562. vel 563. arbitratur etiam, quod [illegible] Anno, Menſis fortè rectius legi debeat.

Event. Triſt.	Tres Summi & Principes Viri ad annum ſcilicet 565 mortui:ut Juſtinianus Imperator. Lotharius Rex Francorum & Beliſarius ille Bellidux clariſſimus. Peſtilentia quoque gravis Italiam & præcipuè Liguriam affecit.
Læti.	Juſtinus inter publicæ lætitiæ & Votorum ſolemnia Imperator electus: Arethas Saracenorum Rex ad Juſtinum veniens filios & regnum fidei ejus commendavit.
An. Chriſti	570. Cometa viſus eſt. *Ricciolus.*
Event. Triſt.	Longobardica invaſio in Italiam. An. 574 Alboinus necatus.
Læti.	Alboinus Mediolanum an. 570 in deditionem accepit & Rex Italiæ proclamatus: Ticinum an. 573, ac obſidionis tertio in Alboini manus devenit.
An. Chriſti	587. viſus eſt Cometes Bizantii. *Ricciolus ex Zonara.*
Event. Læti.	Reccaredus Rex Hiſpan. arianismo abjecto Catholicam amplexus eſt fidem. Antharit Rex Longobardorum proſperè in Iſtriâ: ac Philippicus Dux Mauritii in Perſiâ rem feliciter geſſit.
An. Chriſti	589. Cometa per integrum menſem apparuit. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Multorum Principum mors. In Italia ac comprimis Romæ diræ tempeſtates ortæ. Inundatio aquarum terribilis quâ innumera tum hominum, tum pecudum multitudo per Italiam periit. Cadaverum corruptionem ſecuta fuit peſtis maxima, qua etiam Pelagius Pont. M. interiit. Hormisdæ filius, capto patre Perſarum Regnum invaſit.
Læti.	Victoria Mauritii de Perſis. Pax in Oriente cum Perſis inita in perpetuum. Captivorum Longobardorum apud Francos redemptio à novo Rege Agilulfo, ut & Pax ab eodem cum Francis facta.
An. Chriſti	594. Per integrum menſem Januarium manè & Veſperi viſus eſt Cometa. *Rockenb. Funccius, Eckſtormius, Alſtedius & Ricciolus.*
Event. Triſt.	Priſcus Mauritii Dux Sclavinos ad Iſtrum vicit & deprædatus eſt. Joannes Archi-Epiſcopus Ravennæ, ſicut & Eoinus Dux Tridentinus mortui.
Læti.	Pax Agilulfi cum Cachano Rege Hunnorum, inita. Victoria de Sclavinis. Nuptiæ Reccaredi Regis Hiſpaniæ cum Clodoſuintha Childeberti Regis Francorum Sorore unaque fœderis vinculum inter utramque gentem. Chriſtianæ Religionis initia in Anglia operâ Gregorii Romani Pontificis.
An. Chriſti	597. Cometa aſpectu terribilis Bizantii cum aliis in Cœlo prodigiis viſus eſt. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Mahumetes natus. Guntrannus mortuus.
Læti.	Anglorum cum Rege Edelberto converſio. Pax in Italia ſuborta.
An. Chriſti	599. Cometa apparuit. *Calviſius ex Aimoino.*
Event. Triſt.	Expeditio Francorum in Italiam contra Longobardos. Childebertus cum uxore veneno extinctus. Pax cum Longobardis rupta. Chaganus Hunnorum Rex provincias & exercitus Romanorum attrivit, magnamque captivorum multitudinem interfecit.

COMETÆ SÆCULI VII.

An. Chriſti	601. Cometa ingentis magnitudinis per multos dies coruſcans apparuit. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Bellum inter Priſcum adjuncto Commentiolo & Chaganum, quo confertis ſæpiùs manibus ultrà 30000 Abarum, Gepidum & Sclavinorum diſtinctis præliis interfecta & 15000 capta. Secuta fuit etiam peſtis.
Læti.	Conſtantinopoli maximâ cum magnificentiâ & lætitiæ nuptiæ Theodoſii filii Mauritii cum Germani Patricii filia celebratæ. Victoria ingens Priſci & Commentioli, Mauritii Ducum de Chagano.
An. Chriſti	602. Conſpectus fuit Cometa *Xiphias*, ſivè gladii nitore. *Eckſtormius ex Zonara.* Verum *Rockenb. & Ricciolus* ponunt hunc Cometam in an. 603, quorum etiam hic ſemeſtrem fuiſſe dicit.
Event. Triſt.	Mauritius unà cum Uxore & liberis miſerè à Phoca interfectus. Peſtis quoq; ſæviſſima Ravennam & finitimos Maris cum agro Veronenſi habitantes ità afflixit, ut vix dimidia pars reſidua manſerit. Chaganus etiàm ſæpiùs à Romanis victus Pannoniam, quam invaſerat amiſit. Dehinc Coſroës Perſarum Rex etiàm Romani Imperii provincias invaſit, & miſerè afflixit.
Læti.	Phocas ad Imperium elatus. Pannonia recuperata, ac Orientis Imperio reſtituta.

Digitized by Google

An. Chriſti	604. Cometa per duos menſes Aprilem & Majum viſus eſt. Hunc deindè alius Cometa ſecutus eſt, qui per duos menſes Novembrem & Decembrem flagravit. *Rockenbachius.* At An. 605. menſe Aprili & Majo apparuiſſe tradit *Eckſtormius.*
Event, Triſt.	Bellum cruentum inter Teudepertum Francorum Regem & Saxones. Mors Patriarchæ Aquileienſis & Candidiani apud Gradus. Narſes Dux belli à Phocâ combuſtus, Anno quoque 607. & 608. Italia annonæ inopiâ, aquarum illuvie & morborum vi graviſſimè fatigata eſt. Mors Sabiniani Pont. M.
Læti.	Adalvaldus in Circo Patre ipſo Agilulfo aſſidente Rex à populo ſalutatus atque inſigni Regio decoratus: Item Societate cum Francis renovatâ fœdus in perpetuum cum ijsdem initum.
An. Chriſti	617. Cometa per integrum menſem in Cœlo ardere viſus eſt. *Rockenbachius & Eckſtorm.* Verùm *Alſtedius* ad Annum 620. apparuiſſe refert.
Event. Triſt.	Coſroës Perſarum Rex Hieroſolymam devaſtavit; ſicut & Perſæ totam Palæſtinam; Zachariam Patriarcham cum ornamentis & populo abduxerunt. Brunechildis quoque impia à Clothario capta, & equis diſcerpta.
Læti.	Heraclius Imperator pacem Perſarum Regi fruſtrà oblatam, Regi Avarum Chagano feliciter obtulit & proſperè Perſis bellum intulit.
An. Chriſti	622. Cometa viſus eſt. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Mahometes impium ſuum dogma in Alcorano comprehenſum propalare cœpit. Coſroës in carcere fame maceratus & enecatus.
Læti.	Inſignes Victoriæ Heraclij de Perſis, quibus Coſroëm tandem copiis, gazis, Regno exutum in fugam vertit. Pax deindè Perſica ſecuta, ac captivorum & omnium bellis præteritis amiſſorum reſtitutio. Evangelii Chriſti apud Northumbros in Angliâ propagatio. Carpualdus quoque Orientalium Anglorum Rex cum totâ gente ad Chriſti fidem converſus.
An. Chriſti	631. Cometa gladii ſpeciem referens apparuit. *Eckſtormius. At Rockenbachius* ad An. 633. ejusmodi ſignum per 30. dies viſum ſtatuit. Conſentiunt *Alſtedius ac Funccius*, quorum hic & verſus Meridiem ſtetiſſe ait. Memoratus etiam *Eckſtormius ex Annalibus* Cometam in eundem Ann. 633. refert *Ricciolus* verò ad A. 632.
Event. Triſt.	Inter Romanos & Saracenos bellum implacabile. Mahometici Regni incrementum. Mors Lotharij Regis Galliæ. Dagobertus Rex Sclavos debellavit. Cadovalla Britannorum Rex auxilio Pemdæ Merciorum Tyranni à Northumbris defecit. Eduinus in prælio interfectus. Heraclius, cum ejus Duces à Saracenis victi, deſperatis rebus Syriâ derelictâ Lignum S. Crucis Conſtantinopolim tranſtulit.
Læti.	Bono omine Dagoberti Regis Francorum filiolus natus Sigebertus ſuſcepto baptiſmate, aliis, qui aderant tacentibus reſpondit *AMEN.* Kinegildis Rex Weſt Saxonum in Anglia religionem Chriſtianam recepit, & paucis poſt annis Orientales Saxones idem fecerunt.
An. Chriſti	660. Cometa in Scorpio apparuit. *Herlicius* & ex eo *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Regum Longobardorum diſſidia & cædes. Fames Gallica. Mors Ludovici Regis Francorum: Tum bella quibus Britannia & Indigenarum & ſeptem Regulorum Anglo-Saxonum diſſidiis aſſiduò flagravit.
Læti.	Grimoaldus Regnum conſentientibus Longobardis obtinuit, deindè rem contra Francos Pertharito auxilium ferente proſperè geſſit: Poſtero Conſtans Imperator re contrà Longobardos feliciter [illegible] pacem cum Romualdo Beneventi Duce Grimoaldi filio [illegible]. Ad Annum 664. Scholæ in Angliâ inſtitutæ, & per eas Religio plu[illegible] propagata.
An. Chriſti	674. Cometa magnus apparuit. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Secuta Siccitas, peſtis & fames, ut idem memorat *Alſtedius.*
An. Chriſti	676. Cometa viſus tribus menſibus. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Mors Adeodati Pontificis M. magno cum dolore civitatis.
Læti.	Saraceni Pacem à Conſtantio Pogonoto Imperatore petiêrunt & [illegible] 30. annos firmarunt. Item Bulgari hac pace territi pacem quoque petierunt & obtinuerunt.
An. Chriſti	675. & 676. tribus continuis menſibus apparuit Cometa. *Alſtedius. R[o]ckenbachius* ad An. 677. refert, ſicut & *Eckſtormius.* Verùm *R[iccio]lus* A[n]. 676. vel 678. Cometam hunc apparuiſſe dicit.
Event. Triſt.	Secutæ ſunt ingentes pluviæ, frequentia tonitrua: At juxtà Bu[illegible] ingens ac peſtis; tum & locuſtarum maxima copia. Item [illegible], cujus cauſa ſæpè quadraginta homines, ſæpè plures famis [illegible] non ferentes ad ripas maris ſe contulerunt, ſeſeque indè junct[illegible] fluctibus abſorbendos miſerè præcipitârunt: Ut referunt A[illegible] Britannicæ p. 54. An. 679. Hildericus Rex cum Uxore truc[idatu]s.

Læti.	Pax An. 678. cum Bulgaris concluſa, & Chriſtianæ Religionis apud Friſios operâ Wilfridi Epiſcopi Eboracenſis propagatio. Lætitia magna & multiplex ex celebratione Concilii Conſtantinopolitani contrà Monothelitas feliciter peracti.
An. Chriſti	684. Cometa horribilis totos tres menſes apparuit. *Eckſtormius, Alſtedius, & Siſardus.*
Event. Triſt.	Secuti ſunt Venti vehementes, pluviæ, fulgura ac tonitrua valdè ſæva. Veſuvius etiàm mirum exarſit, & ingentem vim ignium repentè evomuit. Mors Benedicti ſecundi Pontificis Max. Item Conſtantini Imperatoris obitus, atque Egfridi Regis Northumbrorum in Angliâ.
Læti.	Heraclius Juſtinianus, qui Patri Conſtantino ſucceſſit, rem feliciter geſſit, pulſis ex Armeniâ Saracenis, eâque Imperio reſtituta, imò & Saracenis ad pacem petendam, & offerendum tributum coactis.

COMETÆ SÆCULI VIII.

An. Chriſti	715. apparuit Cometes terribilis aſpectu, cujus cauda ad Arctum obverſa. *Sabell. Enn. 8. l. 7.*
Event. Triſt.	Tiberis exundatio. Artemius, qui *Anaſtaſius* dici voluit, Imperium per ſeditionem militarem eodem anno amiſit. Ità & poſt biennium Theodoſius Adramyttenus dato ſibi Leone Iſaurico ſucceſſore.
Læti.	Anno 717. Carolus Martellus victoriam de Hilperico Rege, & Raginfredo Duce ejus obtinuit, Lothariumque Hilperici patruum pro eo regnare juſſit. Saraceni fruſtrà Conſtantinopolim obſident, & ab Imperatore auxiliis Bulgarorum adjuto profligantur. Pelagius ex regio Gothorum ſanguine in Hiſpaniâ oriundus in Aſturiâ quoſdam ad excutiendum Maurorum jugum convocat, & divino auxilio regnum Aſturum & Legionis An. 717. capeſſit.
An. Chriſti	719. Cometa in Sagittario apparuit. *Herlicius & Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Radbodus Friſiorum & Lotharius Francorum Reges mortui.
Læti.	Religio Chriſti in Thuringiâ & Inferiori Saxoniâ, alibique per Germaniam propagata. Carolus Saracenos Galliam Narbonenſem devaſtantes reiicit, & in Hiſpaniam repellit, multaque contrà hoſtes Bojos, Alemannos & alios proſperè agit.
An. Chriſti	729. Duo Cometæ menſe Januario per 15. dies apparuère; quorum unus præceſſit Solem Orientem, alter Occidentem ſecutus eſt. *Funccius, Rockenbachius, Beda, Calviſius, Eckſtormius, Ricciolus, Alſtedius.* Verùm ut bene videtur docere Ricciolus idem tantum Cometa eſſe potuit ob magnam declinationem verſus polum.
Event. Triſt.	Magna aeris ſubſecuta fuit intemperies, undè ingens peſtis orta, quæ totum ferè orbem pervaſit. Sæviit autem maxime Conſtantinopoli, ubi 300000. hominum periêre. Non multò etiàm pòſt Luitprandus Longobardorum Rex Romam obſedit: Et ex Africâ moventes in Hiſpaniam navigant atque provinciæ ejus partem occupant.
Læti.	Carolus Martellus de Saracenis triumphavit. Chriſti Religio in Friſiâ à Carolo, ſed armis propagata.
An. Chriſti	744. Cometa ad Aquilonem apparuit. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	In portis Caſpiis terræ motus accidit, & cinis de Cœlo cecidit.
Læti.	Hunni in Pannoniam redeuntes ſeptem Ducibus, in quorum caſtris Daciæ pars, quæ nunc Tranſylvania eſt, & ſeptem caſtrenſis nomen accepit, à Suathe Polono Marothi filio latiſſimè ad id temporis in Pannoniis dominante, novas ſedes per Caſidum Candi filium petiêrunt.
An. Chriſti	745. Cometa in Syria conſpectus. *Eckſtormius, Funccius, Rockenbachius, Ricciolus, Alſtedius & alii.*
Event. Triſt.	Ingens peſtilentia ſubſecuta: Item Terræ motus: Seditio etiam inter Arabes.
[illegible]	Carolomannus & Pipinus An. 745. Saxones Thuringiæ invaſores feliciter repulerunt. Proximò Conſtantinus Imperator contrà Saracenos bellum ſuſcepit & proſperè geſſit, ac in Syriam usque progreſſus Germanicam recepit. Ità & An. 748. eoſdem Cypri invaſores feliciter rejecit.
An. Chriſti	761. Cometa per 10. dies in Oriente refulſit, quem deindè alius per 21. dies apparens in Occidente ſecutus eſt. *Rockenbachius, Funccius, Alſtedius, & Ricciolus:* Hic tamen, an duo fuerint, dubitat. *Calviſius.* unum eundémque fuiſſe putat.
Event. Triſt.	Oëngus Pictorum Rex obiit. Turcarum irruptio in Armeniam. Bella variis in locis.

Læti.	Edelbaldus Northumbrorum Rex de Edwino Scotorum Rege invaſore cæſo & fugato inſignem reportavit Victoriam. Conſtantinus Imperator An. 763. debellatis Bulgaris cum triumpho Conſtantinopolim rediit.
An. Chriſti	763. Cometes in Oriente apparuit. *Rockenbachius. Funccius, Alſtedius & Ricciolus.*
Event. Triſt.	Frigus intenſiſſimum à Calend. Octobr. usquè ad Februarium durans ſecutum eſt, quo Pelagus ponti quaſi informam lapidis ſpatio 100. milliarium ità fuit induratum, ut à ſuperficie in profundum 30. cubitos haberet. Nivis quoque tanta fuit copia, ut ad altitudinem 20. cubitorum mare gelu induratum obtexerit, pedibusque calcari potuerit. Februario autem menſe inſtante glacies inſtar montis in diverſas ſpecies eſt conciſa. Deinde Conſtantinus Bulgaros navali prælio invadens naufragium paſſus multa millia hominum amiſit. Turcarum etiam bellum cum Arabibus inſtauratum.
Læti.	An. 769. Bellum Aquitanicum decennale finitum eſt. Conſtantinus quoque Imperator Uxorem Eudoxiam diademate inſignivit, & poſterá die, feſto nempè Paſchatis Chriſtophorum & Nicephorum filios Cæſares creavit.
An. Chriſti	791. Cometa in Virgine apparuit. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Bellum á Carolo M. Hunnis illatum, quo eorum nobilitas, gloria, divitiæ & potentia ſublata eſt.
Læti.	Franci ab Hunnorum clade & devaſtatione mirè ditati immenſas opes Galliis importárunt. An. 792. Conſtantinus Matrem ad conſortium Imperii accepit

COMETÆ SÆCULI IX.

An. Chriſti	800. Cometes apparuit. *Ricciolus.*
Event. Læti.	Carolus Imperator factus, ſed & filius ejus Pipinus Rex Italiæ creatus Imperium Romanorum ad Germanos delatum. Fœdus inter Nicephorum & Carolum pactum cautâ Venetis libertate. Pax item Nicephori Imperatoris cum Saracenis inita. Corſicæ à Maurorum tyrannide liberatio: Item Caroli Legatorum reditus à Saracenis cum ſplendidis muneribus. Tum & Edelberti Regis Northumbriæ pulſi per Legatos Caroli, & Pontificis in regnum reſtitutio.
An. Chriſti	809. Cometa horribilis apparuit. *Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Mors Pipini Regis Italiæ, filii Caroli. An. 810. Interitus Nicephori A. 811.
Læti.	Pax A. 809. à Carolo cum Godefrido, & An. 811. cum Hemingo filio Fratris & ſucceſſore ejus compoſita.
An. Chriſti	812. Nonis Novemb. apparuit Cometes in formâ duarum Lunarum fugientium, ſeque adunantium atque ſeparantium in diverſa Schemata, ità ut viri Acephali figuram exprimerent. *Annales & ex his Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Saracenorum in Palæſtinam irruptio & locorum ſanctorum profanatio. A Cruno Bulgarorum Rege expugnata Urbs Meſembria.
Læti	Victoria Leonis Armeni, quam de Bulgaris reportavit: Cum eodem etiam fœdus â Carolo renovatum.
An. Chriſti.	814. Cometa viſu terribilis apparuit. *Rockenbachius, Eckſtormius, & [illegible] res alii.*
Event. Triſt.	Mors Caroli M. Imperat. Romani. Bellum cruentum inter [illegible] thrici Regis Daniæ ortum.
Læti.	Pax Bulgarica. Inter Ludovicum & Leonem Imperatorem pax [illegible] Tum inter illum, & Grimoaldum Ducem Beneventanum [illegible]
An. Chriſti	815. Cometa exarſit & dira alia prodigia conſpecta, ac audita ſunt [illegible] *Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Terræ motus, Sol obſcuratus & Luna pallorem recepit.
Læti.	Reſà Ludovico feliciter contrà Sclavinos tumultuantes, & alias [illegible] pro reformatione aulæ paternæ libidinibus infamis & Cleri geſtæ.
An. Chriſti	817. Nonis Febr. Cometa in ſigno Sagittarii apparuit. *Eckſto[illegible]*
Event. Triſt.	Bellum civile Bernardi contrà Ludovicum Imp. tum & ſupplicia conjurationis Auctoribus & Sociis irrogata. Mors Irmengardæ Auguſtæ. Deniquc peſtis & fames.
Læti.	Ludovicus Lotharium filium natu maximum conſortem Imperii [illegible] gem Galliæ; Pipinum verò Aquitaniæ, ac Ludovicum Bojar[illegible] vit; Sancitum cum Romanis Pontificibus fœdus confirmavit.

Anno

An. Chriſti	819. Apparuit Cometa. *Alſtedius.* Subveretur tamen *Lubieniecius* hunc Cometam cum priore eundem eſſe.
Event. Triſt.	Ludovicus eodem anno bellum contrà Brittones perfecit & Hingardam Uxorem amiſit. Saraceni Cyprum invaſerunt.
Læti.	Michael contra Thomam transfugam, qui apud Saracenos magnam dignitatem & poteſtatem acquiſiérat, auxilio Bulgarorum rem an. 822. feliciter gerit, deq; eo & filio capto meritas pœnas exigit. Lotharius Romæ Imperator conſecratus. Heraldus Danorum Rex pace cum Godefridi filiis initâ Moguntiam veniens cum multis à ſua gente præſente Imperatore Religionem Chriſtianam ſuſcepit.
An. Chriſti	828. Cometa in librá apparuit, & alius ſeq. anno in Ariete conſpectus eſt. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Saraceni Siciliam invaſerunt Duce Euphemio transfugâ, qui anteà ibi Profectum nomine Imperatoris egerat, & victor à duobus Siculis profugis ibidem necatus eſt. Michaël Imperator mortuus ſucceſſorem habuit Theophilum acerrimum Iconomachum. Ventorum violentia multa ædificia evertit.
Læti.	Claſſis Ludovici Imperatoris rem in Africâ proſperè contrà Saracenos geſſit.
An. Chriſti	830. Apparuit Cometa. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Publica impietas filiorum & ſubjectorum Ludovici adverſus eum inſurgens, & eundem in captivitatem trudens.
Læti.	Læta cum publico plauſu Ludovici è carcere liberatio & ad priſtinos honores reſtitutio. Theophili Imper. an. 833 illuſtris de Saracenis reportata Victoria, qua 25 millia captivorum Conſtantinopolim reducta.
An. Chriſti	837. Cometes in ſigno libræ apparuit, ut referunt *Annal. Fuld.* Per dies verò Reſurrectionis Domini in ſigno Virginis, ut *Sigonius.* Circà feſtum Paſchatis in ſigno Virginis ſpatio 25 dierum Leonem, Cancrum, & Geminos pertranſiens, & in capite Tauri tandem evaneſcens, ut *Calviſius.* Vel an. 838 per dies 25, ut *Eckſtormius*: in ſigno Libræ, ut *Rockenbachius*: Calendis Januar. in ſigno Scorpii, ut denuò *Calviſius.* Vel an. 839 in Ariete ut *Funccius* & *Rockenbachius.* Denique an. 837 duos Cometas apparuiſſe vult *Eckſtormius*, quorum unus Autumno Solem antecedere, vere ſequenti alter Solem ſubſequi conſpectus fuit. Sed de tantâ Authorum diſcrepantiâ videri poteſt *Lubieniecius.*
Event. Triſt.	Exceſſus Pipini. Item obitus Ludovici Pii an. 840.
Læti.	Celeberrimus ad Wormatiam Vangionem Conventus, in quo ſecuta eſt Ludovici Patris cum Lothario filio conciliatio.
An. Chriſti	840, 841, 842 tres Cometæ apparuerunt. *Alſtedius.* At an. 841. *Annales Fuld.* 8. Cal. Jan. ſub ſigno Aquarii comparuiſſe tradunt. *Rockenb.* verò ad an. 842. Cometam refert. In eundem annum Cometam annotat *Funccius, Eckſtormius & Ricciolus.*
Event. Triſt.	Diſſenſio & bellum filiorum Ludovici Pii propter Regni diviſionem exortum, in quo Francorum innumerus populus acie gladii occubuit. Alphonſi III. cognomento Magni Regis Hiſpaniæ facinus, quo fratres de tyrannide ſuſpectos oculis privavit. Saracenorum ex Africâ in Italiam irruptio. Mors Theophili Imperatoris.
Læti.	Saraceni à Venetis victi & ex finibus horum rejecti. Piaſtus oppidanus Cruſvicenſis apud Polonos principatum iniit, qui in magná annonæ caritate omnes ſublevarat, & plurimos ſæpè convivio exceperat.
An. Chriſti	844. Cometa ſuper Venerem obſervatus eſt. *Eckſtormius & Ricciolus.*
Event. Triſt.	Dani Galliam adorti Carolum ad pacem emendam coëgerunt, Friſios invaſerunt & eoſdem duobus ingentibus præliis vicerunt. Saraceni etiam Italiam aggreſſi modò vicerunt, modò victi ſunt.
Læti.	Eodem anno Sergius Pont. Rom. Ludovicum Lotharii filium Romæ regali, atque Imperiali coroná decoratum Regem Italiæ atque Imperatorem populo lætis ſæpè vocibus Auguſtum acclamante pronuntiavit. Victoriæ quoque inſignes ac memorabiles contigére, quas Ranimirus Rex Gallæciæ de Normannis invaſoribus; Pipinus Rex Aquitaniæ de patruo Carolo Calvò Rege Franciæ, & Ludovicus Rex Germaniæ de Abodritis Vandalis rebellibus retulerunt. Pax in Oriente cum Bulgaris percuſſa, Rexque eorum Religionem Chriſtianam amplexus eſt. Pariter cum Normannis, Sclavis & Bulgaris pacem Ludovicus Rex Germaniæ iniit. Secuta poſthæc etiam pax cum Bohemis à Ludovico Lotharii filio domitis & ad Chriſti Religionem cum 14 eorum Dynaſtis perductis.

An. Chriſti	868. Cometa viſus eſt. *Rockenb. & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Mors Lotharii Regis Fratris Ludovici Imper. Michaël Imp. jam mente captus amicos ſuos interfecit. Terræ motus quoque magnus tunc temporis ortus eſt.
Lęti.	Ludovicus meliori rem ubivis fortuna, quàm anteà contrà Saracenos alioſque hoſtes geſſit. Urſus etiam Dux Venetorum proſperè ad Tarentum navali prælio conflixit. In hæc tempore & pax cum Danis, qui arma victricia tunc per Angliam & Galliam circumferebant, à Carolo Calvo inita, & eorundem ad Chriſti fidem converſio refertur. Tunc & Bohemis, Moravis & Sclavis Caroli frater Ludovicus Rex Germaniæ pacem petentibus dedit.
An. Chriſti	876 Cometa apparuit formâ ſolitâ rutilantior. *Rockenbachius, Alſtedius, Ricciolus & Siſardus.*
Event. Triſt.	Inundatio aquarum ſubita invaſit multa loca, quæ imprimis Achoprunam vicum in pago Nitenſi, pecudes, jumenta, homines 88 in cubilibus promiſcui generis ſuffocavit, horrea, caſas, templa arboreſque radicitùs evertit, ita ut ne veſtigium apparuerit, cadavera mortuorum tellure pluviali humore ſolutâ in finibus alterius, pagi inventa ſint. Secuta item Mors Caroli Calvi Imperatoris & Regis Galliæ.
Læti.	Rollo Danorum Dux Normanniá an. 876. conceſſá baptizatus Roberti nomen ſuſcepit, & Regibus Angliæ originem dedit. Ludovicus Balbus Carolo Calvo in Regno Galliæ ſucceſſit.
An. Chriſti	882. 15. Cal. Febr. Cometa apparuit. *Aventinus, Rockenbachius, Calviſius, Eckſtormius, Alſtedius, Ricciolus & Berckringerus.*
Event. Triſt.	Per hæc tempora Eccleſia Romana diſſidiis & turbis, variiſque vitiis tàm Regum, quàm Pontificum agitata fuit. Dira item ſecuta ſtrages inter Normannos adjunctis in ſubſidium Danis contra Francos exorta, ità ut innumerabilis multitudo Francorum in dictâ clade occubuerit. An. etiam 883 Ludovicus Balbi filius, poſterò Marinus Pontifex Rom. obiit.
Læti.	Carolus Craſſus Auguſtâ dignitate ornatus in Italiâ & Franciâ rem feliciter geſſit. Gottfrido Regi Normannorum Chriſti fidem amplexo Friſia data ac Lotharii filia Giſla in matrimonium collocata.
An. Chriſti	898. vel 899. circiter ſub Carolo ſimplici Stella crinita per dies 14 apparuit. *Aimoinus lib. 5. cap. 41.*
Event. Triſt.	Magna per totum Galliam fames ſecuta eſt. Joannes Pontifex Rom. & Arnulphus Imperator mortui.
Læti.	An. 898. Berengarius regnum recuperavit, idque ſublato Æmulo ſolus tenuit. An. 899 tanta rerum copia beata eſt Bohemia, ut qui ibidem fidem Chriſti recens receperant, ſingularem divinam bonitatem celebrârint.

COMETÆ SÆCULI X.

An. Chriſti	900. Cometa apparuit. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Incurſio Hungarorum & Saracenorum in Italiam ſecuta, Berengarii inimici Ludovicum illum Provinciæ Regem in Italiam revocant; is fidei datæ immemor venit & tyrannidem apud Papiam invaſit.
Læti.	An. 901. Ludovicus favore Benedicti Pontificis Rom. diademate redimitus fuit.
An. Chriſti	902. Cometa apparuit, qui caudà verſus Orientem projectâ [illegible] fulſit. *Calviſius & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Ludovicus à Berengario captus non tantùm Regno ſed & [illegible] num uſo privatus eſt. Irruptio Saracenorum in Græciam [illegible] maris mediterranei. Hungari denuò Italiā invaſerunt, ſed [illegible]
Læti.	Annus 903 Berengario, quem tunc Pontifex Romanus Imper[illegible] nuntiârat: Annus autem 904 Lamberto cui idem honor[illegible] tulit, lætus extitit. Saraceni ab Himerio Duce egregiè vic[illegible]
An. Chriſti	905. Menſe Majo Cometa viſus eſt. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Hungarorum in Germaniam incurſiones crebræ ſecutæ. Ludovicus Longobardorum Rex Boſonis filius à Berengario Veronæ oculis [illegible]tus, ut jàm ſuprà memoratum.
Læti.	Victoria magna Alfonſi Magni de Saracenis obtenta.
An. Chriſti	906. Cometa ferè per dimidium annum exarſit. *Antiquit. B[illegible] Ricciolus & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Magnæ pluvię & multiplex grando, magnaq; hominum cæde [illegible] quæ paulò poſt in prælio inter Danos & Anglos commiſſo [illegible] eſt, in quo utriusq; gentis ingens Nobilium numerus corru[illegible]

Anno

An. Chriſti	910. Cometa ſolitò rutilantior conſpectus eſt. *Rockenbachius.* Verum *Eckſtormius ex Hiſt. Eccleſ. & Alſtedius* ad An. 912, & rurſus idem *Eckſtormius ex Butingi Chronolog.* ad *An. 913.* referunt.
Event. Triſt.	Secuta fuit magna inundatio maximè in Saxonia. Hungari Italiam: item Saraceni ab Africâ egreſſi eandem invaſerunt. Mors Lamberti Imperatoris ac Regis Italiæ: Item Sergii Pontificis Romani.
Læti.	Imperium a Francis ad Saxones translatum. Natus Mieſcislaus Princeps Poloniæ Zemomisli filius cæcus, qui deindè viſu recepto Chriſtianæ Religionis luce illuſtratus eſt. Memorabilis & Chriſtianis lætiſſima obtenta Victoria de Saracenis non procul ab Urbe Roma ad unum deletis An. 915.
An. Chriſti	930. viſus eſt in Cancro Cometa. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Hungari Germaniam invaſerunt & paſſim cæſi ſunt. An. 931. fons ſanguinis ad Genuam fluxit & paulò poſt Urbs illa à Saracenis miſerè direpta, & afflicta fuit.
Læti.	Saraceni in Italia clade affecti, majori verò ad Orientem auſpiciis Romani Imperatoris An. 932. Melitena recuperatâ & in provinciæ formam redacta. Hungari Germaniæ invaſores gemino prælio feliciter victi.
An. Chriſti	941. Cometæ circà Conſtantiam Germaniæ ſuperioris Urbem per 14. noctes viſi. *Rockenbachius.* Sed *Eckſtormius* unius meminit ad A. 942.
Event. Triſt.	Secuta magna inundatio & dira peſtis jumentorum ac pecudum, præcipuè boum. Mors Leonis VII. Pont. Otto Rex Briſacum obſedit, & Alſatiam devaſtavit.
Læti.	Rebellio in Germaniâ, & altera in Galliâ ſedata & pax feliciter parta. Hugo Rex Italiæ Saracenos domitos ad petendam pacem coëgit. Secuta etiam mox Anno 942. pax inter Petrum Candianum Ducem Venetum, & Lupum Patriarcham Aquileienſem. Edmundus Angliæ Rex victis Northumbris totam Inſulam imperio ſuo ſubjecit.
An. Chriſti	944. Cometa immenſæ magnitudinis in Italiâ conſpectus eſt. *Rockenbachius & Eckſtormius.* Sed *Funccius Alſtedius & Ricciolus* eundem Cometam ad Annum 945. ponunt. *Lubieniecius* exeunte Anno 944. & ineunte 945. viſum putat, ut ità meritò ad eundem annum referri poſſit.
Event. Triſt.	Magnus terræ motus 16. Cal. Maij factus. Fames ingens ſecuta. Mors item Berchtoldi Bojorum Ducis.
Læti.	Anno 945. Otto Imper. pro Ludovico Galliæ affine multa feliciter contrà ſeditioſos geſſit, ac libertatem captivo captâ Argentinâ peperit. Idem etiam contrà Hugonem Comitem Pariſienſem, qui nimiæ potentiæ herum expulerat, eundem tutatus eſt. Anno. 949. ab Ottone Dani & Bohemi ad Chriſtiana Sacra pertracti: Poſterò Ranimirus Rex Hiſpaniæ inſigni Victoriâ de Saracenis potius eſt.
An. Chriſti	964. Cometa, & alia prodigia viſa ſunt. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Secuta mox fames & in variis locis turbæ bellicæ. Anno 966. Sanctius Garſias Navarræ & Vaſconum Rex obijt: Poſterò Indulphus Scotiæ, Boleslaus Bohemiæ, Sanctius Legionis, Ferdinandus Caſtellæ Reges ac Principes. Hattonis inſuper Moguntini â muribus in Pœnam ſceleſti homicidii divinitùs immiſſis conſumpti horenda mors.
Læti.	Pax Romæ & in Italiâ conſtituta. Ottonis læta ac proſpera belli contrà Berengarium Tyrannum fortuna. Nicephorus Imperator felices ſucceſſus contrà Saracenos continuavit. Item An. 966. reſtitutio Joannis XIII. á factâ quorundam Romanorum ſeditione ab Urbe pulſi, ſed & compoſita ſeditio Romana, tùm etiam recepta Antiochia.
An. Chriſti	968. Cometes apparuit. *Rockenbachius & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Secutus terræ motus. Mors Lotharii Fratris Ludovici: Carolus autem Galliæ Rex ejus Regnum invaſit.
Læti.	Otto II. adoleſcens Imperatoris filius Romæ conſors Imperii declaratus. Hungari Religionem Chriſtianam ſuſcipere inceperunt.
An. Chriſti	975. Cometa prorſus ſingularis propemodum octo menſibus præter morem apparuit. *Eckſtorm. Calviſius, Rockenbach. & Antiq. Brittan.*
Event. Triſt.	Mors Edgari Regis ſecuta. Veneno ſublatus Joannes Zemiſces Imperator Orientis. Subſecuta etiam ſterilitas agrorum & dira hominum fames, atque etiam jumentorum ac pecorum lues. Anno 977. Baſilius Imperator Orientis iniquo Marte contrà Phocam rebellem pugnavit.
Læti.	Eodem anno pax & amicitia inter Ottonem & Heroldum principes potentiſſimos reſtituta. S. Edovardus Patre mortuo Rex Angliæ ſalutatus. Ottingarus Epiſcopus Daniæ Religionem Chriſti in Scania & Selandia propagavit.

Digitized by Google

An. Chriſti	979. Cometa in Virgine viſus eſt. *Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Anno ſequenti Moguntia terræ motu concuſſa eſt.
Læti.	Baſilius Apuliam & Calabriam recuperavit. Huic Otto vires ſuas paulò pauſt feliciter oppoſuit, qui Romam An. 980. profectus ab omnibus, ſed præſertim Pontifice & parte ejus ingenti animorum alacritate receptus eſt.
An. Chriſti	983. Viſus eſt Cometa, ut refert *Ricciolus ex Joan. Prætorio.* Verum *Alſtedius* Anno 984. ſtatuit. Putat tamen *Lubieniecius* unum & eundem fuiſſe Cometam viſum, ſcilicet in fine A. 983, & in principio An. 984.
Event. Triſt.	Obitus Ottonis II. Imperatoris ex mœrore. Secuta fames, peſtis, & terræ motus.
Læti.	Ottonis III. res adverſus Bohemos Miſniæ invaſores proſperè geſta. Veremundus Rex Hiſpaniæ proſperâ quoque fortunâ adverſus Saracenos uſus eſt.
An. Chriſti	996. Cometes viſus eſt ut refert *Eckſtormius.* At An. 997. Cometem horribilis ſpeciei flammas huc illucque jactantem in Auſtrali parte comparuiſſe refert *Chron. Belgic.* Verùm *Lubieniecius* unum eundemque rurſus Cometam fuiſſe putat.
Event. Triſt.	Mors Hugonis Capeti Francorum Regis ſecuta. Item luctuoſa mors Geyſæ ultimi Hungariæ Ducum & primi Religionis Chriſtianæ in illâ Scythicâ gente Fundatoris.
Læti.	Secutum fuit lætiſſimum primi Hungargorum Regis Stephani ob morum probitatem Sanctis annumerati Imperium.

COMETÆ SÆCULI XI.

An. Chriſti	1000. Cometes præter multa alia prodigia apparuit 19. Cal. Jan. *Alſtedius & Sigebert.* At *Rockenbachius & Eckſtorm.* ad A. 999. Cometam hunc cum variis aliis phœnomenis referunt.
Event. Triſt.	Creſcens Patritius Romanus Gregorium V. de dignitate Papatûs depoſuit & Joannem Epiſcopum Placentinum in odium Imperatoris, cujus Gregorius erat conſanguineus, ejus loco ſubrogavit. Sed Imperator cum exercitu Romam veniens creſcentem prælio vicit, captumque poſt longas vexationes ſuſpendi curavit, ac Joannem Epiſcopum oculis privavit; Gregorium verò priſtinæ dignitati reſtituit. Secuta etiam fuit magna ſiccitas, qua fluviis exſiccatis mortui ſunt piſces & fœtore gravi peſtilentiæ præbuerunt occaſionem. Otto Imp. inſuper à Creſcentis Uxore formæ illecebris captus & oblatis ab eâdem chirothecis veneno tinctis extinctus eſt.
Læti.	Anno 1000. & ſeq. Baſilius Imperator Orientis contrà Bulgaros & Saracenos multa feliciter geſſit, Bulgaros etiam An. 1002. domuit. Boleslaus Chrobri Poloniæ & Stephanus Hungariæ Duces diademate & titulo regio primum inſigniti ſunt.
An. Chriſti	1004. Cometa diu viſus eſt. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Secuta magna annonæ penuria. Incendium Papiæ. In Campaniâ terræ motus.
Læti.	Henricus Imper. in interiore Germaniâ Vandalos ſubegit. Thuringis conceſſa immunitas antiqui tributi Saxonibus quotannis pendendi. Victoria de rebelli Henrico Orientalis Bojariæ Præfecto.
An. Chriſti	1005. Cometa aſpectu horribilis flammasque huc illuc jactans in parte mundi Auſtrali viſus eſt Cal. Octobr. *Eckſtorm. & Rockenbachius.* Verum *Ricciolus* per 13. noctes ſub feſta paſchalia viſum hunc Cometam ex Prætorio refert. *Keckermannus* quoque ad An. 1007. ponit. At *Lubieniecius* vult duos diſtinctos eodem anno comparuiſſe Cometas.
Event. Triſt.	Secuta fuit fames non tantum per Europam, ſed totum ferè terrarum orbem. Secutum etiam bellum ſacrum (juxtà *Rochenb.* quamvis *Calviſius ex Baronio* ad A. 1003. referat) quod per multos annos duravit, ita ut magna totius orbis jactura geſtum ſit, nationibus totius ferè orbis Chriſtiani omnibus inter ſe pugnantibus, in quo bello Reges, Principes, Duces, atque homines innumerabiles perierunt.
Læti.	Imperator tum contrà Ardoinum in Italia, tum contrà Boleslaum in Bohemiâ, utrumque ſibi adverſantem proſpere rem geſſit. [illegible] uſi ſunt Piſani adverſus Lucenſes.
An. Chriſti	1006. Cometa præter alia prodigia apparuit. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Fames & peſtis, è quibus hæc adeo invaluit, ut ſepelientium tæ[illegible] huc ſpiritum trahentes cum mortuis ſepelirentur: Duravit v[illegible] hæc per triennium & multa oppida plane exhauſit. Bella it[illegible] Lotharingiâ & Poloniâ geſta.

Læti

Læti.	In Poloniâ adhuc eodem Anno pax; in Flandriâ proximo, utrobique feliciter confecto bello ſancita. Balduino Flandriæ Comite etiàm majoribus honoribus aucto. Imperator victoriis cumulatus Germaniæ, Galliæ & Italiæ pacem reſtituit.
An. Chriſti	1009. Cometes ſolito mirabilior in modum ingentis trabis per quatuor menſes apparuit. *Chron. Belg.* Sub finem Maji Cometam hunc fulſiſſe tradit *Eckſtormius*, àc verſus Meridiem addit *Ricciolus*.
Event. Triſt.	Hoc anno Turci & Saraceni Hieroſolymitanum templum ſumptuoſiſſimum pace violatâ & Urbe captâ everterunt. Secuta etiam peſtis ſpeciatim apud Saxones. Item fames ac Terræ motus.
Læti.	Annus 1009. Danicis ſucceſſibus in Anglia celebris fuit. Annus deindè 1010 nobili Ungarorum ad fidem Chriſti converſione nobilitatus eſt, ut tradit *Sigonius*.
An. Chriſti	1017. Cometa in modum maximæ trabis per 4 menſes viſus eſt. *Sigebertus, Eckſtormius & Alſtedius*.
Event. Triſt.	Secuta peſtis & bellum in Polonia.
Læti.	Baſilius Bulgariâ totâ potitus eſt. Pax inter Pictavienſem Comitem & Burgundum firmata. Pax item inter Danum & Anglum inita. Gothofridi Lotharingiæ Ducis è captivitate liberatio, poſt quam tamen paulò poſt obiit.
An. Chriſti	1025. Cometa in Cœlo viſus eſt. *Eckſtormius*.
Event. Triſt.	Mortui Boleslaus primus Rex Poloniæ: Baſilius Imper. Orientis, & Euſthatius Patriarcha Conſtantinopolitanus. Secuta etiam Seditio Mediolani.
Læti.	Conradus Imp. ferreâ illâ Modætienſi Coronâ tanquàm Italiæ Rex inter lætas Longobardorum omniumque Italorum gratulationes inſignitus.
An. Chriſti	1027. Cometes effulſit. *Ricciolus*.
Event. Triſt.	Tam dira peſtis ſucceſſit, ut vivi vix mortuis ſepeliendis ſuffecerint.
Læti.	Conradus aureo diademate à Pontifice Rom. ornatus Auguſtus pronuntiatus eſt. An. 1028. Conradi filius Henricus ut Rex Romanorum ſivè Cæſar diademate argenteo ex more priſco Aquisgrani decoratus. Henricus etiàm Roberti Regis Galliæ filius mortuo fratre Hugone & fruſtra reclamante Matre ac Robertum præferente aureo Rhemis; ut & Conſtantinopoli Romanus Argyrus mortuo Imperatore Conſtantino inſignitus eſt.
An. Chriſt	1031. Cometa fulſit. *Eckſtormius & Alſtedius*.
Event. Triſt.	Eodem anno bellum civile in Gallia inter Fratres Henricum & Robertum exarſit.
Læti.	Amer Saracenorum Præfectus Chalepi Imperatorem Orientis convenit, & fœdus cum eo renovavit, conſuetumque tributum ſpontè obtulit. Deindè Vandalorum Princeps Miesko armis Conradi domitus pacem petiit. Ad idem tempus ſeditioni Venetæ magnæ & diuturnæ finis fuit impoſitus.
An. Chriſti	1038. Cometa apparuit. *Alſtedius*.
Event. Triſt.	Seditio in Italia exorta. Mortuus in eodem anno Rex Ungariæ Stephanus. An. 1039. Conradus Imp. quoque defunctus.
Læti.	Res feliciter geſtæ contrà Saracenos ad Edeſſam, & in Sicilia ab Imperatore Orientis; tum etiàm à Ferdinando Caſtellæ Rege contrà Veremundum Legionis Regem invaſorem temerarium.
An. Chriſti	1039. Octavo Idûs Apr. inter Ortum & Meridiem ignea trabs miræ magnitudinis in Cœlo conſpecta eſt, quæ dum Solem vicinum occaſui tranſiret, in terram labi viſa eſt, ejusque veſtigia diu in aëre notari potuerunt. *Eckſtormius*. Putat *Lubieniecius* hoc phænomenon Cometam aëreum fuiſſe.
Event. Triſt.	Eodem anno pridie nonas Junii Conradus Imp. repentinâ morte deceſſit. Bellum dehinc Bohemicum exortum. Item clades Græcorum. Inter hæc ſeditione apud Theſſalonicam & Mediolanum utrobique libertate cum arrogantiâ certante laboratum. Polonia quoque domeſticis & externis bellis fatigata.
Læti.	Eodem anno 1039. Henricus Imp. animum Heriberti pugnacis illius Præſulis ſibi vendicavit, & bello difficili compoſito pacem lætam Italiæ reddidit.
An. Chriſti	1042. die 6 Octob. toto illo menſe Cometa ab Oriente in Occaſum progrediens apparuit. *Calviſius & Eckſtorm.* Verùm *Rockenbachius & Alſtedius* ad an. 1043 ponunt.

Event. Triſt.	Secuta mors Giſelæ viduæ relictæ Conradi II. Imperat. Bellum item marinum, quo Imper. Henricus III Ungariam ingreſſus, duas populoſiſſimas civitates evertit, plurimas ſibi ſubjecit, Regemque Petrum in Regnum reſtituit.
Læti.	Pax læta Ungariæ ſuborta. Aba redditâ Cæſari Regni parte, quæ S. Stephano Regi affini amicitiæ causâ tradita erat, promiſſo tributo obtinuit, ac in verba Cæſaris jurare coactus eſt. Subſecutum deindè memorabile prælium ad Arrabonem ſivè aliàs Scaurinum dictum, quo incruentam ferè victoriam, ac in faſtos relatam Cæſar obtinuit. Tum Albæ Regiæ triumphum & gratulationem publicam Petro exuli reſtitutum Regnum, Hungariæ pacem Aba præſertim paulò poſt è medio ſublato attulit. Inter hæc etiàm Caſimirus Polonus contra Maslaum Moſcoviæ Ducem perfidum, & Imperator Orientis contra Ruſſos invaſores victores evaſêre.
An. Chriſti	1053. Cometa apparuit. *Siſardus Cygnæus in Speculo Cometarum.*
Event. Triſt.	Ann. 1054. Mortua Zoë ſeptuagenaria quatuor Imperatorum Uxor impia & libidinoſa, cujus tamen potiùs læta quàm triſtis reputanda eſt. An. 1056. obiit Henricus III. magno orbis Chriſtiani detrimento.
Læti.	An. 1054. Henricus IV. Rex Germaniæ renuntiatus & conſecratus. Cæſar contrà Flandrum rem proſperè geſſit. Pax inter Henricum III. & Andream Regem Ungariæ compoſita & firmata eſt.
An Chriſti	1058. (alii 1059.) Cometes apparuit tota paſchali hebdomade. *Chronic. Belg. Rockenbach. Eckſtormius, Siſardus & alii.*
Event. Triſt.	Mors Caſimiri Poloniæ Regis ſecuta. An. 1060 Mortuus Henricus Rex Galliæ, Iſaacius Imper. Orientis. An. 1061 Mortuus Sbigneus Dux Bohemiæ, Nicolaus Pontifex Rom. & Andreas Rex Ungariæ.
Læti.	Captis in Friſonia aliquot caſtellis ab Imp. Henrico Friſones à rebellione repreſſi. Deinde Henricus I. Galliæ Rex Philippum Filium ſeptem annos natum Rhemis diademate inſigniri fecit, & hæredem declaravit, ac poſtero anno relictâ vitâ reliquit.
An. Chriſti	1064. Cometa aliquot menſibus arſit. *Chron. Saxon. & Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Gravis terræ motus in Germania; familiaris Conſtantinopoli clades ſecuta. Ferdinandus Rex Hiſpaniæ, Fridericus Palatinus Saxoniæ, & alter Dux Lotharingiæ fatalem attigerunt metam.
Læti.	Pax alioqui læta in orbe floruit. Henricus IV. anno ætatis 12 primùm arma inducit. Geyſa Belæ filius in gratiam cum Salomone patruele rediit, eumque cum fratre Ladislao pro legitimo Rege & Domino in totius Hungariæ conſpectu in Faurienſi Urbe agnovit.
An. Chriſti	1066. Cometes in feſto Paſchatis per totum terrarum orbem 14 circiter noctibus conſpectus eſt. *Bucholtzerus, Rockenb. Buntingus, Eckſtorm. Alſtedius & alii.* Verùm ut *Calviſius* refert, apparuit ineunte Majo ſequens Solem Occidentem, conſpectuſque eſt per 40 ferè dies. Principio ferè par Lunæ fuit, inde cùm caudam nactus, eâ creſcente magnitudo decrevit.
Event. Triſt.	Eodem anno Guilhelmus Comes Normanniæ Angliam Rege ejus Heraldo occiſo expugnavit; & referente *Trithemio* penè omnes hujus Regni Pontifices miſit in exilium, nobiles & Principes interfecit, mediocres in ſervitutem militibus dedit, Uxores indigenarum advenis ſuis matrimonio copulavit, & in civitate Eboracenſi pluſquam centum ſuprà mille Sacerdotes crudeliter occidit.
Læti.	Guilhelmus Normannus, quem Edovardus ſcripſerat hæredem, in Angliæ Regem conſecratus.
An. Chriſti	1067. Cometa apparuit. *Ricciolus & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Alexander Pontifex Romanus multùm vexatus à Cadolao Parmenſi Epiſcopo.
Læti.	Eodem anno Henricus Imp. patruelem Egbertum Marchionem Saxoniæ, & Ducem Brunſuicenſem mortuo Ottoni Thuringorum Marchioni, qui primus Epiſcopo Moguntino decimas ſolvere promiſerat, ſuffecit, potentiamque ejus ampla Thuringiæ ditione auxit.
An. Chriſti	1068. Apparuit Cometa ignitiſſimus. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Rebellio in Occidente contrà Imperatorem exarſit Ottone Bojariæ Duce facem ſeditionis an. 1069 præferente. Gothofridus Lotharingus mortuus. Orta etiam diſſidia inter Henricum IV. Imperat. & Curiam Romanam.
An. Chriſti	1071. Poſt Stellam novam verſus Auſtrum & occaſum viſam apparuit Cometa longis ac flammeis crinibus per dies 25. *Ricciolus & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Diogenes Romanus poſtquàm pacem à Turcis petitam negaſſet & infeliciter contrà nos pugnaſſet, in pugnâ captus fuit; nihilominùs in

ſummo

	ſummo honore à Barbaris habitus, & amplis donatus muneribus pace initâ dimiſſus eſt. Sed qui a Barbaris benigne, à ſuis crudeliter deinde habitus eſt. Nam contra juris jurandi fidem ac omnem honeſti & æqui rationem Imperio, & oculis privatus in Inſulam deportatus fuit, mox in tumulum deportandus. Soltanus deinde Turca atrociter injuriam Imperatoris à ſubjectis peſſimè habiti ultus eſt, & multò crudelius, quàm unquam antehac fecerat, omnia devaſtavit. Diſſidium præterea ingens inter Imperatorem & ſummum Pontificem ſecutum.
Læti.	Læta Conradi filii Henrici IV. An. 1074 nativitas, & Theodorici Domicelli Comitis Hollandiæ victoria A. 1076 parta cum recuperatione patrimonii erepti.
An. Chriſti	1077. Dominica Palmarum circà horam ſextam ſereno Cœlo Stella apparuit. *Hiſtoria Eccleſiaſt. Cent. 11. cap. 13. ex Sigeberto. Item Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Concordia inter Imperatorem & Pontificem malè inſtaurata non diù permanſit Proceribus Germaniæ in Pontificem, & ejus authoritate in Rudolphum Sueviæ Principem, Henrico Imperatori ſubrogatum inclinatis. Quæ res ut Italiæ, ita & Germaniæ magnos & dolentes motus attulit. Bella indè ſæva inter Henricum & Rudolphum geſta. Anno 1078. Michael Conſtantini Ducæ filius abrogato Imperio in cœnobium detruſus ſucceſſorem Nicephorum Botoniatem vidit. Boleslaus Polonus Stanislaum Epiſcopum Cracovienſem acrius ſe objurgantem interfecit: Quam ob cauſam odium Pontificis Rom. & ſubjectorum incurrit, ac titulo Regis, imò & regno privatus, in Ungariâ, quò profugit An. 1081 mortuus eſt.
Læti.	Urbs Toletana, quàm Saraceni A. 368. tenuerant, feliciter ab Alfonſo Rege Hiſpaniarum recuperata. Tum multa alia à Mauris recepta. Plurima etiam fortiter & feliciter Henricus pro tuendo Imperii ſui jure in Italia & Germaniâ geſſit. Secuta etiam pax DEI in Synodo Moguntinâ communi conſenſu, conſilioque conſtituta.
An. Chriſti	1092 Cometa in plagâ Meridianâ ſtans, ſuumque ſplendorem in obliquum gladii more potendens circà Non. Octobris viſus eſt. *Eckſtormius, & Trithemius.* Quamvis ſimilem adhuc Cometam ad Anno 1095 diem 5 Octobris verſus Meridiem conſpectum referat idem *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	An. 1093 Milcolumbus Rex Scotiæ obiit. Secutum bellum ſacrum ab Urbano II. Pontifice Rom. conflatum. Rebellio item impii in Patrem Henricum Imperatorem filii Conradi.
Læti.	Felices Godefridi Bilionæi Lotharingiæ Principis magnanimi ſucceſſus. Felicia inſuper auſpicia Leopoldi Ducis Auſtriæ, qui *pius & Pater pauperum* dictus eſt.
An. Chriſti	1096, 1097, 1098, & 1101 viſus eſt Cometa. *Alſtedius.* A. 1097. Cometes in Occidente apparuit totâ primâ hebdomadâ Octobris. *Sigebertus & Rockenbachius.* An. 1097 vel 1098 Cometes flammeus in Occaſu apparuit. *Ricciolus.* Verùm de Cometis ad hæc tempora conſpectis magna eſt varietas inter Authores, quàm tamen conciliare conatur *D. Lubieniecius in Theat. Comet.* oſtenditque ibidem intra 17 annos, à 1095 ad 1112 tredecim minimùm Cometas eſſe viſos & annotatos, uti apud eundem *loc. cit.* meliùs videre licet.
Event. Triſt.	Conradus & Henricus V. ſe opponunt patri Henrico IV, nominatim Henricus infandâ impietate parentem ab Imperio remotum, & Bingæ captum miſerè tractat. Secutum eſt & bellum ſacrum, quod multis annis duravit, & toti orbi Chriſtiano fuit inauſpicatiſſimum; nam magnâ Chriſtianorum jacturâ geſtum eſt. Ingentia quoque & multa mala ſecuta eſſe, produnt Hiſtoriæ; utpotè fames, & peſtis miſeranda ferè per totum orbem. Mortuus etiam Godefridus Bilionæus. Periit tunc & Wilhelmus Rufus Rex Angliæ, & Bretislaus Bohemiæ, uterque in venatione, ille fortuito caſu, hic ex inſidiis. Periit & Henricus Comes Lovanienſis in haſti ludio &c.
Event. Læti.	Anno 1097. felices Godefridi contrà Saracenos progreſſus & occupatio Romaniæ. Æſtas item fertiliſſima, unde ſecutus omnium rerum proventus, & vilitas annonæ maxima. Nicea à Chriſtianis capta: Eodem Anno 1097 pax in Imperio compoſita & Argentinæ promulgata, poſtquam bellum à Saxonibus & Suevis inchoatum per 23 annos ab anno ſcilicet 1073 ad 1097 continenter Orbem Romanum afflixiſſet. Hanc anno vertente expugnatio Antiochiæ & ingens victoria cæſis à Chriſtianis centum Saracenorum millibus ſecuta eſt. Anno 1098 Ordo Ciſtertienſis fundatus.

Digitized by Google

COMETÆ SÆCULI XII.

An. Chriſti	1101 Cometa viſus. *Alſtedius.* An. 1102 apparuit Cometes Cal. Octobr. per 15 dies majorem crinem emittens ad Orientem verſus Auſtrum. *Chronol. Belgic.* Anno 1103 Cometa flammis latè rutilantibus exarſit. *Sebaſtianus Franco.*
Event. Triſt.	An. 1103. Henricus Craſſus Princeps ad Viſurgin; Comes Northeimenſis à Friſiis cæſus eſt. Anno 1105. in Occidente bellum parricidale ſecutum, quod adverſus Henricum Imp. Henricus filius non minori perfidia, quam impietate geſſit.
Læti.	An. 1103. Boämundus Antiochiæ Dux ex Turcicâ captivitate liberatus. Bellum Flandricum compoſitum. Comes ſupplex Imperatori factus in gratiam receptus, & pax in Imperio per 4 annos ſancita eſt. Anno proximo Balduinus Rex Ptolemaidem deditione cepit. An. 1105 Wilhelmus Comes Tripolitanus ad Antiochiam inſignem de Barbaris retulit victoriam, & Balduinus Rex Aſcalone captâ eosdem inſperatò & *maximis* quidem copiis ſe adorientes pariter vicit & rejecit.
An. Chriſti	1106. In tempore carnis privii Cometa immenſi fulgoris apparuit. *Funccius, Urſpergenſis, Rockenbach. Bucholzerus, Eckſtorm. Calviſius & alii.*
Event. Triſt.	Hoc eodem anno Henricum Imperatorem Proceres deſeruerunt, & ejus filium pietatis, humanitatis & verecundiæ oblitum ad eum bello perſequendum impulerunt, patremq; inſigniis Imperii ſpoliarunt. Hunc poſtea modo fugientem, modò vincentem tandem Filius Leodii captum, & indignè habitum, mœroreque confectum parricidali facinore in tumulum detrulit.
An. Chriſti	1107 Cometa atri coloris unà cum aliis ſignis & prodigiis in Oriente per 40 dies & paulò ampliùs circà initium noctis viſus eſt, comam longam habens. *Rockenbachius & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Eodem anno Hugo de S. Ademaro Tyberiadenſium bellum cum copiis Damaſcenorum gerens in pugnâ lethaliter confoſſus, victoriam tamen aſſequens, mortuus eſt; in quâ pugnâ multi utrinque interfecti ſunt. Boämundus de Franciâ cum ingentibus copiis in Apuliam reverſus Græcorum [illegible] depopulatus eſt, dumque in Syriam properat, in itinere mortuus eſt, ejusdem nominis filio relicto.
Læti.	Eodem anno ſacri milites rem feliciter & contrà Barbaros & contrà Alexiùm Imperatorem Orientis Latino nomini infenſum geſſerunt.
An. Chriſti	1108. Cometes in Normanniâ per aliquot dies apparuit. *Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Clades Roberti, quam ſecuta Normanniæ ad regnum Angliæ adjunctio. Belli Anglo-Gallici diuturni & difficilis origo. Ludovicus enim qui eodem anno, quo Cometa fulſit, Patre Philippo mortuo regnare cœperat, Guilielmo Roberti captivi filio Normanniam vindicare ſtudebat.
An. Chriſti	1109. Cometes arſit. *Eckſtormius & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Funeſtum bellum in Germania a Saxonibus contrà Henricum V. Mors Anshelmi Cantuarienſis. Cædes ultimi Maurorum Regis per Alfonſum Regem Hiſp. Bellum in Italiâ inter Cremonenſes & Brixianos.
Læti.	Chriſtiani in Oriente multa proſperè contrà Barbaros egerunt. Tunc & Boleslaus Crivouſti, poſtquam Henricus Imperator pacis ſtudium contempſit, memorabilem de eo victoriam ad Uratislaviam reportavit. Urbem Berithum Chriſtiani vi ceperunt.
An. Chriſti	1110 die 6 Iunii viſus eſt Cometa radios ad Auſtrum proiiciens *Calviſius, Rockenbach. Eckſtormius, Chron. Belg. Cuſpinianus & Alſtedius.* Semeſtrem verò fuiſſe dicit. *Sebaſtianus Francus.*
Eventus.	Expeditio Henrici Regis maximo cum apparatu in Italiam ad componendas diſcordias & bella civilia.
An. Chriſti	1111 Cometa diu fulſit. *Eckſtormius & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Henricus V. Imper. veniens in Italiam ſubortâ contrà ſe rebellione, & ſeditione de vitâ & fortunis magna cum civium clade dimicare debuit.
Læti.	Pax tandem potiſſimum Welphonis Ambronum, & Lycatiorum, Quinti Altorf, ſexti Bojorum Ducis, ſecundi Mathildis mariti operâ compoſita, & Cæſare maximo cum plauſu à Paſchali Pontific. conſecratus, & Auguſtus denuntiatus, atque ita ad priſtinam Majeſtatem, Imperium, Resque publicas rediit.
An. Chriſti	1112. Cometa apparuit. *Trithemius & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Pax Romana ſancita denuò a Concilio Pontificum jus Sacerdotiorum Cæſari negantium reſciſſa.
Læti.	Imperator proximo anno Saxones feliciter bello domuit. Uladislai Bohemi domiti pax cum Polonis inita.

Anno

An. Chriſti	1115. Cometa per ſex integros menſes apparuit. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Hoc anno Henricus Imp. Saxones ſecundò aggreſſus. Hogier miles fortis, à partibus autem Sax. Epiſc. Halberſt. qui Dux belli fuerat, occubuerunt. Mors Mathildis potentiſſimæ in Italiâ fœminæ, Welphonis II Bojorum Ducis Uxoris; cujus tamen obitu Lombardiæ & Thuſciæ ditio, quæ patrimonium D. Petri vocatur, legata ad Sedem Romanam venit. An. 1117 Italia terræ motu antè multa ſæcula inaudito concuſſa eſt. An. 1118 mortuus etiam Balduinus.
Læti.	Memorabilis hic Annus 1115 fuit rebus per Chriſtianos contra Barbaros in Oriente, & per Alfonſum totius fere Hiſpaniæ Monarcham in Occidente geſtis. Ibi enim victi aliquoties Saraceni; hic eis erepta Cæſarea, quam 400 annis tenuerunt. Verùm & ſeqq. annis Balduinus rem proſperè contrà eosdem geſſit usq; dum ad an. 1118 fato cederet.
An. Chriſti	1119 In primâ hebdomada Quadrageſimæ Immenſi fulgoris Cometa conſpectus eſt usque ad Domini paſſionem, ſive Paſcha. *Keckerman.*
Event. Triſt.	Fames & peſtis miſeranda ferè per totum orbem anno altero poſt Cometam exorta. Rogerius Antiochiæ Princeps à Turcis victus cecidit. Wilhelmus princeps regius Angliæ, & Dux Normanniæ an. 1120 cum multis aliis abyſſo maris contectus eſt. Mox etiam Italia bello inter Piſanos & Genuenſes, tùm verò etiàm inter Comenſes & Mediolanenſes orto mirùm diſtracta & concuſſa eſt.
Læti.	An. eodem Boleslaus Polonus totam Pomeraniam primùm armis, deindè Religionis Chriſtianæ cultu ſubegit. Proximus an. 1120 victoria Colomanni Regis Ungariæ de Venetis aliena appetentibus obtenta ad Jaderum Dalmatarum & Urbis receptione inclaruit. Hoc eodem anno fundatus ordo Candidus Canonc. Præmonſtr. Undè antiqui verſus *Anno milleno centeno bis quoque deno* *Sub Patre Norberto fundatur candidus ordo.*
An. Chriſti	1125. Stella crinita apparuit. *Dubravius* hiſt. Bohem. L. XI. pag. 85.
Event. Triſt.	Mortuus Uladislaus Bohemię Dux.
Læti.	Felices ſucceſſus Balduini contra Turcas & Saracenos, Filiæq; ejus cum Boamundo Juniori in Palæſtinam reduce Antiochenorum Duce nuptiæ. Tum etiam Sobieslaus Bohemus contrà fratrem Ottonem Germanicis auxiliis ſuccinctum, memorabili victoriâ obtenta Cæſarem ad pacis fœdera pertraxit, eademq́ue cum affine Bela Hungarorum Rege ſanxit, ac dehinc fortiter & feliciter, ac piè res adminiſtravit.
An. Chriſti	1132. Cometa horrendæ magnitudinis viſus. *Eckſtormius ex Buntingo, & Hiſt. Eccleſ. Alſtedius.* Item An. 1133 Octavo Id. Octobr. Stella Cometes apparuit. Idem *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Suevi & Dani ab Imperat. Lothario defecerunt. Seditio Auguſtana inter cives & milites orta, quà magnà ex parte Urbs combuſta fuit. Bellum Mediolanenſes adverſus Papienſes iterum moverunt.
Læti.	Lotharius Imp. per Lombardiam Hetruriam ingreſſus Italiam ab Innocentio Papa reſtituto cum Richâ conjuge coronatus. Pax inter Genuenſes & Piſanos compoſita. Secuta etiàm pax Germanica Sicula & Brittanica.
An. Chriſti	1141. Cometes apparuit. *Ricciolus.*
Event. Triſt.	A. 1142 Leopoldus Auſtriæ Dux, poſterò Colo Joannes Imp. & ſanguinis verè ſanguineus Turcar. princeps: an. 1144 Cæleſtinus Pontifex Romanus & Godefr. Lotharing. Dux obierunt Inter hæc bello Mathildis Anglia; illo verò Theob. Comitis Galliæ, tum Grimb. Brabantia exarſit.
Læti.	Conradus Imp. Leop. illo Auſtraco mortuo Henric. fratrem illius Germanum ſuum pariter Uterinum ſubſtituit. Saxones clementiâ atque beneficiis ſibi conciliavit & viduam Henrici Boy Henrico in matrimonium an. 1142 dedit; quo Connubio Auſtrius Bojariâ potitus eſt, Saxonia tunc pupillo Henrico Sponſæ filio reſtituta.
An. Chriſti	1145. Menſe Majo apparuit Cometes. *Hiſt. Eccl. Eckſtorm. & Alſtedius.* Verùm *Trithemius* ad an. 1146 hunc Cometam refert.
Event. Triſt.	Secutus ingens terræ motus 15 vicibus in Urbe Moguntinâ. Uladislaus Polon. Princeps infeliciter rem contrà Fratres geſſit, Infelicem ſucceſſum mox exilium & tandem ex animi mœrore mors ſecuta. Conradus Imper. & Ludov. Rex Galliæ memorabilem expeditionem in Palæſtinam inſtituerunt, quæ tamen ob perfidiam Gręcorū infeliciter ceſſit.
Læti.	Felix expeditio Danica & Germanica in Hiſpaniam & Vandaliam: ibi enim Ulyſipona ex ſervitute Maurorum erepta: hic Sclavi in ordinem redacti, & ad colendam Religionem Chriſtianam, cumq́ue vicinis pacem adacti ſunt. An. 1148 Rogerius Siculus contrà perfidum Emanuelem rem proſperè geſſit & Regem Galliæ à Græcis captum liberavit.

Digitized by Google

An. Chriſti	1165. Cometa in ſigno Libræ viſus eſt. *Eckſtorm.* Cometam vero hunc duobus longiſſimis radiis ardere viſum refert. *Hiſt. Eccleſ. Cent. 12. c. 13. ex Boeth. lib. 13. Calviſius* autem duos Cometas hoc eodem anno ſimul apparuiſſe ſcribit, quorum unus ad Auſtrum, alter ad Aquilonem viſus fuit.
Event. Triſt.	Henricus Leo Dux Saxoniæ, Woldemarus Rex Daniæ, & Albertus Marchio gravem expeditionem in Vandalos ſuſcepêre. Malcolmus IV Scotorum Rex, dictus cognomento *Virgo*, mortuus. Tota ferè Italia an. 1167 fœdus contrà Imperatorem, ſalva tamen ejus Majeſtate & fide iniit.
Læti.	Imperator Romanis domitis & Urbe in poteſtatem redactâ à Paſchali, III Alexandri III æmulo unà cum Beatrice conjuge diademate auguſto inſignitus eſt. Per hæc tempora bellum Tubingenſe & Palatinum Imperatoris, Welphoni avunculo faventis, & Romanis domandis intenti auctoritate finitum optatâ pace an. 1165 initâ, proximo reſtituta & firmata. Woldemarus Rex Daniæ Rugiam occupavit, & ad Chriſtiana Sacra recipienda perduxit.
An. Chriſti	1180. Cometa mirabilis & planè ſingularis videbatur: nam ſerpentem ſinuoſum repræſentans nunc progrediebatur, nunc in ſpiras ſe colligebat; nunc cum horrore intuentium quaſi inferiores ex alto devoraturus eſſet humani ſanguinis avidus vaſtum rictum aperiebat, ſed cum non ultrà diei iſtius reliquum & ſequentem noctem durâſſet, evanuit. *Eckſtormius. Item Hiſt. Eccleſ. cent. 12. cap. 13.* quæ tamen hoc phænomenon ponit ad an. 1179.
Event. Triſt.	Alexius Comenus Junior Imperium Orientis eſt adeptus: ipſum tamen Andronicus Tutor triennio poſt nefariè occidit, regno ad ſe translato; at ipſe deinde etiàm viciſſim biennio poſt Imperium cum vitâ amiſit, ſublatus ab Iſaacio Angelo. Urbs ſancta Jeroſolyma anno 1187 amiſſa.
Lęti.	A. 1181 Pax Imolenſibus & Bononienſ. data. Secuta etiàm pax Conſtant. quâ Eccleſiæ & Lombardiæ totique adeo Italiæ quies fuit parta.

COMETÆ SÆCULI XIII.

An. Chriſti	1200. *Halus Ben Rodoan* Arabs vidit Juvenis Cometem, cujus pars ſolida triplo major Venere apparuit & rotundæ figuræ ejusque Lux, inquit, quantum ſi quarta pars Lunæ luceret: ejus locus in Grad. 15 Scorpii, & movebatur motu primi mobilis ab Oriente in Occidentem, ità ut velocius ferretur C S S. donec pervenit ad Grad. 15 Virginis. Ità ipſemet in l. 2. Quadripartiti, & Cardanus accenſet iis, ex quibus capilli quidam Sulphurulenti & fœtidi deciderunt.
Event. Triſt.	Secuta eſt rebellio in Africa. Tartarorum quoque Imperium tunc exordia ſua iniit.
Læti.	Pax inter Philippum Gallum & Joannem Anglum ſancita, & matrimonio inter Ludovicum Regis Galliæ filium & Richardi recens defuncti Regis Angliæ filiam concluſo firmata.
An. Chriſti	1202 Cometa in Scorpio apparuit. *Herlicius & Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Otto IV Romanus Rex Goslarienſes obſidione preſſit. Philippus itidem Rex miſit exercitum contrà Ottonem: vaſtavit Thuringiam, & in Urbe Erphurdenſi à Landgravio Thuringiæ & Rege Bohemiæ obſeſſus vix evaſit.
Læti.	Otto rem ſtrenuè & proſperè gerens & jus legitimæ electionis contra Philippum vitio creatum defendens an. 1203 à Pontificio legato Auguſtum, ab hoc autem Primislaus Bohemus regium diadema inter ſolemnia gaudia accepit. Eodem anno Gallus Rothomachum, quæ Urbs cum Normannia ante an. 327 Gallis a Danis erepta, poſtero autem totam Normanniam, Andes, & Pictaviam ſuę ditionis molli Anglo rem negligentius curante fecit. Pax etiam in diverſis Italiæ locis compoſita.
An. Chriſti	1211. Cometa ingentis magnitudinis in Polonia per 18 dies in menſe Majo apparuit. *Funccius, Rockenb. Eckſtormius Cromerus & alii.*
Event. Triſt.	Incurſio Tartar. ſecuta: mox enim à Tartaris victi Polovucii campeſtria ad Tanaim & Mæotidem paludem loca habitantes: Utraque porro Sarmatia multis bellis graviter afflicta eſt. Conradus Criſpus filius Henrici Barbati Ducis Uratislavienſium etiam in pugnâ occubuit.
Læti.	Rex Caſtellanus hoc anno, quo Cometa apparuit, rem feliciter contra Mauros geſſit. Luſitaniæ Regis filius Ferdin. Joannem Balduini olim Imp. filiam ſibi & jure dotis Flandriam regno junxit. Pax inter Ferdinandum & Ducem Lotharingiæ ſecuta.

An. Chriſti	1214. Duo Cometæ aſpectu terribiles menſe Martio viſi ſunt: quorum alter præcedebat, alter ſequebatur Solem. *Hect. Boët.* Verùm *Chron. Hirſaug.* unius Cometæ meminit qui pridiè nonas Martii apparuit. *Ricciolus* autem duos admittit apparuiſſe in Scoticâ, quorum unus manè Solem præceſſit, alter veſperi ſubſecutus eſt.
Event. Triſt.	Hoc anno inſignis prudentiâ & ſanctimoniâ Rex Scotiæ Wilhelmus Sterlini obiit. Alphonſus etiam IX. Henrico I. relicto ſuceſſore è vitâ deceſſit.
Læti.	Wilhelmi Filius Alexander turbidis temporibus, ut ſcribit *Buchananus*, imperium adeptus omnia prudentiùs, quàm pro ætate compoſuit.
An. Chriſti	1215. Cometa illuxit menſe Martio. *Calviſius, Berckringerus; Hiſtoria* tamen *Eccleſ. ad An. 1216.* refert.
Event. Triſt.	Secuta hyems ſæviſſima & glacies inſolita, ſed & varia bella & motus. Anglia bello civili ob aſperos Regis Joannis mores exorto arma bellica acceſſivit & paulò poſt Regem amiſit ſtudiis Procerum inter Ludovicum Gallum & Joannis filium impuberem: Henricum illum electum hunc natum Regem diſtracta. Verum Henrico legitimo ſucceſſori juſtè Victori diadema ceſſit.
Læti.	Fridericus Imper. Aquisgrani auguſto diademate à Legato Pontificio contra electum ejus Ottonem, & jus ſuum ac Reip. vindicantem inſignitus eſt. Hic idem annus publico gaudio Colonienſibus ad pacem & ſubjectionem reductis, & inter feſtivas gratulationes, excepto ab eis Friderico celebris fuit.
An. Chriſti	1217. In autumno poſt Solis occaſum Cometa in parte Auſtrali apparuit. *Eckſtorm. Hiſt. Eccleſ. Urſpergenſis & Schedelius.*
Event. Triſt.	Henricus Imp. Conſtantinopolitanus ſine hærede: Et Innocentius III. Pont. Rom. mortui. Secuta quoque Mors Ottonis Imperatoris.
Læti.	Eodem anno Hollandi & Friſii memorabili victoriâ de Saracenis in Lithuaniâ obtenta, & caſtro Salaciâ expugnato, feſſis Chriſtianorum rebus feliciter ſubvenerunt. Annus ſequens 1218. Nativitate Rudolphi Comitis Habsburgenſis, qui poſteà Romanum Imperium cum magna nominis ſui gloriâ tenuit & ſereniſſimæ, ac omnium Europæarum Clariſſimæ Domûs Auſtriacæ tot Imperia & regna poſſidentis maximè felix conditor extitit, clarus fuit.
An. Chriſti	1219. in Angliâ Cometes apparuit immenſæ magnitudinis. *Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Secuti ſunt imbres continui, vehementiſſimi ventorum flatus, mare ſolito latius egreſſum eſt.
Læti.	Natales D. Bonaventuræ, qui Doctor Seraphicus, & S. Thomæ Aquinatis, qui Doctor Angelicus meritò appellatus. An. 1221. Fridericus Imp. rem proſperè contrà rebelles, tum & hoſtes Saracenos in Apuliâ, & Siciliâ geſſit.
An. Chriſti	1222. Stella crinita cum variis aliis prodigiis viſa eſt. *Sigonius & Eraſmus Bartholinus.* Anno 1223. Cometa terribilis per totam Franciam apparuit. *Rockenbachius, Alſtedius, Hiſtor. Eccleſ. & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Waldemarus Daniæ Rex ab Henrico Comite Suerini per inſidias captus. Damiata militum oſcitantiâ denuò amiſſa.
Læti.	Hermannus de Sultzâ Ordinis Teutonici Magiſter primus ſacræ domûs vexilla in Pruſſiam hoc anno victor traduxit. Poſterò Fridericus Imp. cum Ludovico VIII. Rege Galliæ Philippi ſucceſſore fœdus ſanxit fraternâ ſocietate inter Germanos & Gallos renovatâ. In Angliâ diſſidio inter Regem & Proceres ſublato res quietæ extiterunt. Ferdinandus Rex Caſtellæ contrà Mauros hoc & ſeq. anno rem proſperè geſſit. An. 1222. pax etiam inter Bononienſes, Faventinos & Imolenſes firmata, Mediolanenſi Civitate diviſâ. Tunc & Fridericus Imp. filium Henricum Regem Romanorum creavit, & diademate inſigniri juſſit.
An. Chriſti	1230. Cometes viſus eſt. *Dubravius.*
Event. Triſt.	Inundatio in Friſiâ ſecuta. Terræ motus in Bohemiâ. Item mors Ludovici Boi & S. Eliſabethæ.
Læti.	Eodem A. 1230. Rex Legionis contrà Mauros rem proſperè geſſit, ſed & Regi Aragoniæ hic annus contrà Saracenos, inſulâ Majoricâ recuperatâ, felix & lætus extitit. An. 1232. pax inter Moguntinum & Heſſum compoſita; & vinum crevit optimum.
An. Chriſti	1238. Stella immenſæ magnitudinis apparuit per aliquot dies ante Solis ortum, quæ per longum Cœli tractum veloci, crebroque curſu modo ignem præſeferens, modò fumum poſt ſe relinquens ferebatur. *Eckſtormius ex Polyd. item Hiſtor. Eccleſiaſt.* Hujus quoque ſtellæ ſuprà inter novas mentio facta eſt.

Digitized by Google

Event. Triſt.	Secuta peſtilentia, tum & varii motus, qui Germaniam & Italiam bello inter Imperatorem & Pontificem Romanum vigente miſerè affixerunt.
Læti.	Ortus Edovardus III. ut *Polydorus* ait: *Quo ſane oſtento futura Edovardi Patris amplitudo, ac Edovardi filii, quem poſteà genuit, exiguitas vanitasque velut ex oraculo quodam pronuntiata dicitur.* Deindè Valentia eodem anno à Jacobo Aragoniæ Rege per deditionem accepta, provinciaque Murciæ usque ad novam Carthaginem adepta. Sequenti anno Sardinia per Fridericum Saracenis erepta.
An. Chriſti	1240. Cometes in Oriente apparuit ad Polum Septentrionalem, & vix intrà ſex menſes extinctus eſt. *Rockenbachius, Alſtedius, Riccolus.*
Event. Triſt.	Sequenti anno Tartari in Poloniam magno exercitu incurſione factâ igne & cæde omnia impleverut: Poſteà per Moraviam Ungariam ingreſſi, eam tribus annis miſerè affixerunt. In Burgundiâ quoque accidit terribilis motus terræ, qui duos montes loco movit & multos homines oppreſſit.
Læti.	Fridericus Imp. quinque exercitibus armatus rem proſperè geſſit. Pax etiam deditâ Ferrariâ exorta.
An. Chriſti	1241. Sub hujus anni initium apparuit Cometes diro aſpectu per 30. ferè continuos dies. *Polydorus, Hiſt. Eccleſ. & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Eodem anno Iſabella Friderici Imperatoris Uxor, eademque Henrici Soror è vivis migravit. Obiit quoque Gregorius IX. Pontifex M. Poloniam tunc, ut & Sileſiam ac Hungariam ſævitia Tartarorum miſerè laceravit.
Læti.	Wallia a Rege Angliæ Henrico in poteſtatem redacta. Imperator magnam clementiam precantibus rebellibus pro ſolius vitæ condonatione Faventinis exhibuit. Idem tunc rem pro tuendâ Imperatoria Majeſtate proſperè geſſit, belli & pacis artibus præſtans universa Romaniola ſui juris facta.
n.Chriſti	1254. Cometa per aliquot menſes in Germaniâ viſus eſt. *Rockenbachius, Alſtedius & Ricciolus.*
Event. Triſt.	Horribiles ſecuti ſunt venti, qui ſylvas, caſas, domos & arbores everterunt, mortalibusque univerſis & pecoribus maxima detrimenta attulerunt. Ad montem quoque Attinum collatis ſignis Florentinorum & Piſanorum certatum eſt graviter.
Læti.	Initum fœdus inter 60. ferè civitates ad Rhenum, paci & libertati tuendæ deditas. Item pax inter Hungaros & Bohemos, tum & inter Regem Angliæ & Aquitanos facta.
n.Chriſti	1255. Cometa immenſæ magnitudinis in Anglia apparuit. *Rockenbach. Eckſtormius, Hiſt. Eccles.*
Event. Triſt.	Hoc anno occiſus eſt Wilhelmus Imperator: Mortuus & Gualterus Antiſtes Eboracenſis Vir magnâ virtute præditus, qui per 40. annos provinciam illam pontificialem obtinuit. Genuenſes juncti Piſanis armata claſſe Venetias obſederunt, illorumque naves, & littora deprædadi ſunt.
Læti.	Manfredus in Regem Apuliæ & Siciliæ conſecratus. Chriſtianæ Religionis apud Boruſſos infideles per cruciferos & Bohemos propagatio, ac Regii montis ab Ottocaro Bohemiæ rege fundati natalis.
An.Chriſti	1256. Cometa apparuit. *Eckſtormius. Hiſt. Eccles.*
Event. Triſt.	Obſidio Urbis Aſſeburgenſis accerrima, quæ toto triennio duravit, ejusque expugnatio per Albertum Ducem Brunſuicenſem & Luneburgenſem. Archi Epiſcopus Moguntinus & Theodoricus Comes Eberſteinenſis terram Gottingenſem infeſtantes capti, & ad Ducem perducti pœnas perſolverunt. Germaniam interregni à morte Friderici II. usquè ad electionem Rudolphi Comitis Habsburgenſis 22. ampliùs annis durantis incommoda ſecuta inquietarunt; Italiam verò Guelphorum & Gibellinorum factiones, tùm & Pontificis Rom. cum Manfredo de Siciliæ ſucceſſione certamina graviter concuſſerunt.
Læti.	Albertus Princeps Brunſuicenſis non minus belli quam pacis ſtudiis inclitus inclaruit, atque non tantùm Thuringiam, ſed & Holſatiam, & vicinas terras armorum famâ implevit. Anno 1257. popularis Reſp. Mediolani eſt inſtituta. Inſignis porrò hic annus fuit, judice *Sigonio*, Urbe Patavinâ ex manibus Icilini mirabili felicitate extorta.
An. Chriſti	1264. Cometa inſignis magnitudinis Orientem verſus illuxit comam per medium Cœlum proiiciens in occiduum Cardinem & per integros tres menſes viſus eſt. *Eckſtorm. ex variis Annalibus & Chronicis.*
Event. Triſt.	Hoc Cometâ primum apparente Urbanus IV. Pont. Rom. infirmari cæpit, & eâdem nocte, quâ Papa obiit, Cometam quoque diſparuiſſe dicitur. Bondogodar Soltanus Chriſtianis in Syria bella intulit. Cæpit etiam graſſari peſtilentia, quâ homines, & animalia in magnâ copia perierunt.

	Ruſſorum quoque in Poloniam magna irruptio facta eſt. Cruciferi fortunâ adverſâ in Pruſſiâ utentes à Barbaris deleti ſunt. Maſſovia à Lithuanis & Boruſſis devaſtata.
Læti.	Carolus cum exercitu è Galliis bellum Manfredo Regi Siciliæ movit quo victo Regnum Neapolitanum occupavit. Biennio poſt Pœni Hiſpaniam invadentes fugati, ac cæſi ſunt.
An. Chriſti	1267. die 18. Jul. orta eſt Stella in ortu Solis pulchra & magna propè Lunam, quę magno impetu progreſſa à Lunâ verſùs Orientem ad medietatem hemisphęrii reliquit poſt ſe comam ſeu nubem album incenſam, quæ pariter eſſe defecerunt. *Annal. Colmar.*
Event. Triſt.	Banducar Babyloniorum atque Aſſyriorum Rex Armeniam magno cum exercitu invaſit, Antiochiam expugnavit, ſtragemque Chriſtianorum maximam edidit.
Lęti.	Hoc anno Poloni victoriam memorabilem de Tartaris & Ruſſis reportarunt. Poſt turbàs varias, & jurgia, quæ diverſas Italiæ civitates exercuerant, pax tandem læta Bononiæ compoſita fuit.
An Chriſti	1268. Cometes admirandæ magnitudinis ſub meridiem (magno utique miraculo oſtênti) pluribus diebus viſus eſt in Scotiâ. *Ricciolus ex Cardano, Boetius, Eckſtorm. ex Onuphrio.* At *Hiſtoria Eccleſ.* hunc Cometam in an. *1269* refert.
Event. Triſt.	Clades ingentes in Scotiâ à ventis ortæ. An. 1268 Conradus ille Major præeunte fideli Achate Friderico Auſtriæ Duce, magnæ Spei principe vitali aurâ privatus eſt. Hunc paulò poſt eodem anno ſecutus eſt Clemens Pont. Rom. Chriſtianorum quoque res in Palæſtina amiſsâ Joppe & Antiochia improſperæ fuerunt. A. 1270 S. Ludovicus IX Rex Galliæ captâ Carthagine peſte conſumptus eſt.
Læti.	Eodem die quo Ludovicus obiit Carolus frater ejus Rex Siciliæ validam claſſem feliciter ad littora Africæ appellens barbaros ad pacem petendam coëgit. An. 1270 pax inter Colonienſem Præſulem & cives inita. Eodem anno fœdus inter Principes Germaniæ ſtabiliendæ publicæ ſecuritati concluſa.
An. Chriſti	1273. Menſe Julio & Auguſto Stella quædam apparuit, quæ à ſe miræ magnitudinis radios emiſit. Hanc Stellam dixerunt eſſe Cometam. *Chron. Auguſt.* ſed nos etiam ſuprà inter Stellas novas incomatas retulimus.
Event. Læti.	Hanc Stellam læta varia conſecuta ſunt, potiſſimùm Illuſtriſſimæ Domui Auſtriacæ, ut ejus eximiæ felicitati præluxiſſe, & eandem præſignificâſſe meritò dici queat. Idem enim annus 1273 electione Rudolphi Auſtriacæ Familiæ Conditoris feliciſſimi in Imperatorem clariſſimus extitit. Initia Imperii ejus pace partâ meliori facie rebus reſtitutâ, fertilitate terræ, paulò poſt victoriis de Ottocaro Rege Bohemiæ arrogante obtentis, ac partâ Auſtriâ, tum nuptiis filiarum ejus Mechtildis quidem Ludovico Electore Palatino; Annæ verò (vel ut alii Agnetis) cum Alberto II Saxoniæ Electore nobilitata fuerunt. Ludovicus deindè intrà annum ex Mechtilde Uxore ſuſcepit filium Rudolphum, à quo Palatinorum ad Rhenum genus in hunc usque diem propagatur.
An. Chriſti	1282. Cometa apparuit. *Siſardus.*
Event. Triſt.	Secutæ Veſperæ Siculæ, quæ octies mille Gallos in illâ Inſulâ duabus horis ad profundam noctem miſerunt. An tamen hæ antè, vel poſt Cometam acciderint, neſcire ſe dicit *Lubienicius.* Eodem tempore apud Forum Livii Galli cæſi. Secuta etiàm mors Michaëlis Palæologi Imperatoris Græci, Alfonſi illius Sapientis Regis clariſſimi & Hugonis Cypri Regis.
Læti.	Hic ipſe annus auſpiciis Imperii Petri Aragonii in Siciliâ, Alberti Rudolphi Imperatoris Filii in Auſtriâ, alterius filii Friderici in Suevia lætus fuit. Rurſùs & Victoriâ Leſci Nigri Principis Poloniæ de Lituanis & Jazigibus obtenta, ſed & lætâ aëris temperie, lætoque rerum proventu memorabilis. Annus quoque proximus Victoriâ Florentii Comitis Hollandiæ de Friſiis, ſequens autem Petri Aragonii de Gallis & Saracenis celebris extitit.
An. Chriſti	1285. Cometa inſignis magnitudinis apparuit. *Rockenb.*
Event. Triſt.	Hoc eodem anno Carolus Rex Siciliæ, Philippus Galliæ fratris ejus filius, & utriusque hoſtis Petrus *A*ragonius, *A*lexander Rex Scotiæ; tum Martinus IV Pont. Rom. & Ludovicus Elector Palatinus è vivis exceſſerunt. Piſani deindè navali prælio à Genuenſibus victi 50 triremes, & 12000 virorum amiſerunt. In Italiâ quoque graviſſimus terræ motus per aliquot dies durans multa ædificia ad terram usque proſtravit.

Læti.	Eodem anno quo Cometes luxit Wenceslaus Juditham Rudolphi Imp. filiam Uxorem & diadema regium accepit. Indè à Cæſare præter plura alia eidem Regi Bohemiæ collatum, ut Electoribus Imperii adnumeraretur, quod deinde jus in Succeſſores translatum, illudque Reges Bohemiæ in hunc usque diem obtinent.
An. Chriſti	1286. Cometa apparuit, qui comam Occidentem verſùs direxit. *Eckſtormius ex variis.*
Event. Triſt.	Mortuo paulò pòſt Leſco Poloniæ Principe Reſp. miſerè in partes ſciſſa & dilacerata fuit.
Læti.	Idem annus, quo Cometa apparuit Philippo Pulchro Galliæ, Jacobo Siciliæ, Alfonſo Aragoniæ Regni læta auſpicia, Martini quoque Pontificis Rom. locum Honorio V, Ludovici Palatini Rudolpho filio implente dedit. Idem rurſus annus Henrico Regi Cypri auſpicatus fuit; acceptá enim per deditionem Ptolemaide Rex Hieroſolymitanus Tyri ſalutatus eſt.
An. Chriſti	1293. In æſtate viſus eſt Cometes. *Ricciolus.*
Event. Triſt.	Hoc anno Albertus contra Adolphum Naſſovium Imperat. exercitum eduxit, eumque continuis armis laceſſivit & damnis affecit.
Læti.	Sub idem tempus Rudolphus Ludovici Palatini filius Mathildem Adolphi Imperatoris filiam Uxorem, Premislaus majoris Poloniæ, & paulò poſt antè hæreditate ad ſe devolutæ Pomeraniæ principatum regendum & Regiam dignitatem ducentis annis intermiſſam recepit.
An. Chriſti	1298. Cometes miræ magnitudinis ac vagus apparuit. *Simoneta lib. 6. cap. 14. Eckſtormius, Rockenbachius, Ricciolus, Platina, Bucholzerus & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Scoti Duce Villaceo ad libertatem aſpirantes Anglos ex Scotiâ depulerunt, caſtraque & oppida ab eis acceperunt. Judæi plurimi Noribergæ & in Franciâ Orientali gladio & igne extincti. Hoc eodem anno Albertus Auſtriæ Dux in prælio occidit Adolphum Imp. cujus deindè in locum electus eſt.
Læti.	Ille annus qui Cometam exhibuit, etiàm pacem inter Philippum Galliç, & Edovardum Angliæ Reges, Aquitaniam Anglo, Margaretham Philippi Sororem Edovardo ſponſam, eidemque inſignem de Scotis, ut & Alberto Auſtrio de Adolpho victoriam attulit.
An. Chriſti	1299. Cometa mirabilis viſus eſt. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Calend. Decemb. vehemens ventus ædincia plurima evertit. Legatio Alberti à Bonifacio VIII rejecta.
Læti.	Eodem anno Rudolphus Alberti Imp. filius Regis Galliæ Sororem in Conjugem accepit. Tunc etiam Joannes Baliolus Scotiæ Rex ab Anglo captus, libertati reſtitutus eſt.

COMETÆ SÆCULI XIV.

An. Chriſti	1300. Horribilis Cometa apparuit. *Eckſtorm. & Rockenb.*
Event. Triſt.	Hunc varii tumultus in Galliâ ſecuti ſunt. Apud Belgas opifices & infimæ conditionis homines á Francis defecerunt, Dominique Provinciæ facti ſunt, magnasque Regis Francorum copias ſuperârunt; & crudeliter interfecerunt.
Læti.	Albertus Imper. diſſidentium à ſe quorundam Procerum animos ſibi conciliavit, & pacem Germaniæ reſtituit.
An. Chriſti	1301. Cometes in Scorpio ut *Fabricius*; in Aquario, *ut alii*; in Piſcibus ut *Rockenbachius*, per 15 noctes circà feſtum Michaelis, vel ut alii, Cal. Decembr. & antè Nativitatem Domini apparuit. *Trithemius, Piſtorius, Rockenbachius, Alſtedius, Ricciolus.* Verùm *Bartholinus* ſcribit reliquis Stellis majorem apparuiſſe, & caudam habuiſſe deorſum tendentem, motumque fuiſſe motu inverſo ab Oriente videlicet in Aquilonem. Porrò in Meridionali Islandia viſum eſſe ab ingreſſu hyemis usque ad mediam hyemem. Bergis in Norvegia ante feſtum Bacchanaliorum. Romæ verò ante feſtum Paſchæ comparuiſſe. *Lubieniecius* fide Annalium Islandicorum, & aliarum Obſervationum Cometam hunc plusquàm Semeſtri tempore perduráſſe notat.
Event. Triſt.	Secuti ſunt turbines Ventorum, qui ædificia multa deſtruxerunt; aquarum inundationes & alia mala. Eodem Anno Epiſcopus Trevirenſis in bello occiſus. Ottomannus I. Imperium Turcicum eſt auſpicatus.
Læti.	Eodem anno Serenitas aëris tanta fuit ſecuta, ut calor inſolitus in ipſo menſe Januario arbores frondeſcere & vireſcere fecerit.

An. Chriſti	1302. Cometa apparuit. *Wernerus, Rolewinckius in faſc. Temp.*
Event. Triſt.	Bellum Flandrenſe, ubi cecidit flos militiæ Gallicanæ. Terræ motus ingens Italiam horrendè concuſſit.
Læti.	Hic annus illa memorabili ad Cortracum Victoria die 11 Julii adeptâ, qua Flandri 12000 hoſtem temerè temnentium ceciderunt, inclaruit. Idem annus unius Scotorum exercitûs victoria de tribus Anglicanis exercitibus obtenta, tum pace etiàm inter Gallos & Fridericum Siciliæ Regem initâ clarus effulſit. Pax item concluſa inter Regem Roman. Albertum & Archi-Epiſcopos Moguntinum, Trevirenſem, & Colonienſem.
An. Chriſti	1303. Cometa ut columna ignea deſcendens apparuit. *Ricciolus, Keckermannus, Lavaterus.*
Event. Læti.	Bonifacius VIII Pontifex Romanorum auxilio Regis Francorum Philippi à Sarra Columnienſi Anagniæ captus & in carcerem conjectus; indè tamen tertiâ poſt die à civibus Anagnienſibus denuò liberatus.
Læti.	Galli & Flandri belli mala peroſi inducias pepegerunt, & Guido Comes libertati reſtitutus eſt.
An. Chriſti	1304. Cometa per tres menſes verſùs Septentrionem viſus eſt. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Bella ſæva inter Flandros, Gallos, & Hollandos orta. Mortuus & Bonifacius Pontifex Roman. Joannes Comes Hollandiæ præ lætitiâ etiam mortuus ob auditam Victoriam navalem à Filio cum maximâ prædâ obtentam.
Lęti.	Edoardus Anglorum Rex IV Scotiam ſubegit. In locum Bonifacii Benedictus XI ſucceſſit, qui Philippum pulchrum Regem Galliæ à Prædeceſſore excommunicatum abſolvit. Eodem anno Hollandi contra Flandros aggreſſores rem proſperè egerunt. Imò Wilhelmus Joannis Comitis Hollandiæ filius claſſis Gallicæ auxilio ſuccinctus graviſſimo prælio invaſores vicit 10000 cæſis & mille navibus cum ingenti prædâ captis. Joannes præ nimiâ lætitiâ conceptâ exanimatus ruit.
An. Chriſti	1305. Cometa horrendæ magnitudinis in ſeptimana Paſſionis Chriſti apparuit. *Rockenb. Funccius, Eckſtormius, Ricciolus & alii.*
Event. Triſt.	Secuta peſtilentia ſæviſſima per totum ferè orbem terrarum. Seditiones item plurimæ in Italiâ & Thuringia ſubortæ. Marchio Theodoricus Lipſiæ in templo D. Thomæ interfectus eſt. Sedes Pontificia in Galliam translata, ubi Avenione 74 annis manſit.
Læti.	Pax in Flandria ſancita. Edouardus Walliæ Princeps memorabilem de Scotis Victoriam anno poſtero retulit, qui paulò antè Robertio Bruſſio diadema Regium impoſuerant.
An. Chriſti	1307. Cometa apparuit. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Dicemannus Marchio Miſniæ & Thuringiæ hoc anno, & Albertus Imper. ſequchti: item Edouardus Rex atque alii Principes è medio ſublati. Bella quoque & cædes non paucæ diverſis locis exortæ.
Læti.	Henricus Lützelburgicus in Imperatorem electus. Clemens V. Venetos, Ferdinandus Rex Caſtellæ Granatenſes vicit.
An. Chriſti	1312. Per 14 dies viſus eſt Cometa à Septentrione verſus Meridiem juxtà motum Martis curſum dirigens. *Funccius, Rockenb. Eckſtormius, Fabricius, Alſtedius, Ricciolus.*
Event. Triſt.	Bellum in Italia ſecutum, ubi Florentia ab Henrico Imp. obſeſſa. Secutus etiam morbus peſtilens, pecoribus & hominibus infeſtus unà cum ingenti annonæ caritate.
Læti.	Henricus diademate Piſis & mox Romæ inſignitus & tres Reges Piſis fecit.
An. Chriſti	1313. Cometa à Septentrione verſus Meridiem procurrens per 4 menſes viſus eſt. *Eckſtorm. Ricciolus, Schorrerus.*
Event. Triſt.	Henricus Imp. veneno extinctus. Secuta eſt etiam magna fames & peſtis pręcipuè ad Rhenum.
Læti.	Annus iſte Edouardi III. natali induciis Flandricis, & pace Erfurtanâ lætus & memorabilis extitit.
An. Chriſti	1314. Cometa in ultima parte Virginis per 3 menſes apparuit. *Rockenb. Eckſtormius, Ricciolus, Siſardus, Buntingus.*
Event. Triſt.	Hunc Cometam bellum civile inter Ludovicum Bavarum & Fridericum Auſtriacum ſuffragiis Electorum diſſentientibus, deque imperio per 8 annos certantibus ſecutum eſt. Obiit etiam Clemens Pont. M.
Læti.	Victoria memorabilis de Anglis à Rege Scotorum parta, tam utilis, quàm læta.

Digitized by Google

An. Chriſti	1315. Cometa menſe Decembri circà nativitatem apparuit, qui circà polum ſe volvens caudam in diverſas orbis partes, ſcilicet in Orientem, Occidentem, & Septentrionem extendit, duravitq́ue usq́ue ad finem Februarii, ubi paulò poſt alius exortus eſt. *Calviſius, Keckermannus, Buntingus, Eckſtormius, Chron. Bel.*
Event. Triſt.	Secuta imprimis ingens copia imbrium, & pluviarum, quæ à menſe Majo per integrum ferè annum duravit. Deindè ſubſecuta maxima caritas & peſtis ſæviſſima.
Læti.	Hic ipſe annus clarus fuit victoriâ geminâ Helvetiorum mox ad initium eorum Reipublicæ, & pace Erfurtenſi.
An. Chriſti	1318. Cometa in Cancro apparuit. *Herlicius & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Hoc anno obiit Henricus Princeps & Dux Brunſuicenſis & Luneburgenſis. An. 1322 Mortuus Philippus Longus Rex Galliæ.
Læti.	Anno proximo Piſani maximam Victoriam de Guelphis obtinuerunt. Poſtero Uladislaus Lokiethus diademate coronatus eſt. Rex Galliæ Philippus Longus cum Flandris pacem percuſſit: at anno 1322, eidem mortuo Carolus Pulcher ſucceſſit.
An. Chriſti	13[illegible]. Dirus Cometa in ſigno Tauri per 4 menſes & ampliùs duravit: Cui deindè acceſſit alter, qui unà cum illo menſibus Junio, Julio & Auguſto fulſit. *Ricciolus, Rockenbachius, Buntingus, Alſtedius, Funccius, Calviſius, & alii.* Verùm *Lubieniecius* ſcribit, cùm hi Cometæ uno anno apparuerint, & viciniſſimi fuerint, vixq́ue prior alterum unius menſis ſpatio præceſſerit; quod non temerè quis ſuſpicari poſſit, unum eundemque Cometam fuiſſe, qui octo menſibus durârit.
Event. Triſt.	Secutæ clades bellorum multæ, ac vis mira & ſæva locuſtarum. Item peſtis Norimbergæ. Rotwila imperialis civitas fulmine incenſa, ac miſerè devaſtata, licet tantùm 60 homines cœleſti flamma conſumpti ſint.
Læti.	Victoria Alfonſi Caſtellani de Alfonſo Luſitano obtenta. Sileſiæ Principes Joanni Regi Bohemiæ ſe ſubmiſerunt. Pax inter Anglos & Gallos ſancita; item inter Uladislaum Lokiethum Polonię & Joannem Bohemiæ Regem.
An. Chriſti	1338. Cum Sol propemodum ad ſolſtitium æſtivum perveniſſet, veſperi ſtatim poſt Solis occaſum Stella barbata gladio ſimilis apparuit. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Eodem anno ſecutus fuit obitus Andronici Junioris Imperatoris Orientis.
Læti.	Hic annus Victoriis Andronici Imp. quas de Turcis, Ætolis & Acarnanibus in ſuam ditionem redactis cum divite prædâ reportavit, inſignis & lætus fuit. Tunc quoque Anglus, quod Gallus prælii copiam facere nollet, Victori ſimilis Liliorum inſigni & Franciæ titulo aſſumpto in Angliam transfretavit.
An. Chriſti	1339. Cometa effulſit. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Magna Romanæ curiæ Arrogantia, adverſus quam, pro tuendâ Imperatoris & Imperii Majeſtate, multa in Conventibus tractata & concluſa.
Læti.	Reinhaldus Comes Geldriæ, & Wilhelmus Comes Juliacenſis Marchionibus annumerati. Secuta etiàm bina Victoria Hiſpanorum de Mauris invaſoribus.
An. Chriſti	1340. Cometa enſiformis Sole in Arietem ingreſſo à Spicâ Virginis curſu ſuo die ac nocte 5 Grad. conficiens, & tandèm in Leone deſinens apparuit. *Fabricius, Rockenbachius, Eckſtormius, Bonfinius, Trithemius, Chron. Belgic.*
Event. Triſt.	Hunc crudele bellum inter Francos & Anglos ſecutum, ac Rex Galliæ Edovardus 24 Junii pugnâ Gallos vicit, & naves eorum aut cepit, aut fregit. Memorantur etiam 10000 Francorum trucidata. In Hetruriâ & imprimis Florentiæ peſtilentia magna deſæviit, quâ 16000 hominum abſumpta fuerunt.
Læti.	Memorabilis Victoria Edouardi III. quam de Philippo illo Valeſio ad Cluſas retulit. Alternans etiam Victoria inter Hiſpanos & Mauros.
An. Chriſti	1341. Cometa in libra viſus prope Spicam Virginis, cumq́ue ad Leonem perveniſſet, evanuit.
Event. Triſt.	Andronicus Imperat. ex ſplenis tumore mortuus. Peſtis etiam ac fames immaniter graſſata. Seq. anno 1342 defunctus Carolus Hungariæ, & Robertus Siciliæ Rex. Eodem anno Leodienſe bellum ſecutum, tum verò etiàm horrenda tempeſtas, Mœniq́ue exundatio.

Læti,

Læti.	Ludovicus renuntiato Hungariæ Poloniæ regnum iniit. Proximo Andreas Rex Neapolitanus diademate inſignitus. Anno 1343 pax Caſimiri cum Cruciferis inita. Item pax inter Polonos & Sileſios reſtituta.
An. Chriſti	1345. Arſit Cometa. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Ludovicus Bavarus Imp. à Pontifice excommunicatus. Guilhelmes præpotens Hannoniæ, Hollandiæ aliarumque terrarum Comes prole orbus vitam exuit. Seditio Antverpiæ erupit, quæ ex ambitione Edovardi Regis Angliæ, dum Ludovico Comiti Flandriam eripere tentavit, exorta eſt. Bellum etiàm ſævum inter Anglos & Gallos ortum, in quo & Joannes Caroli IV Regis Roman. pater, ac plures alii obiêrunt.
Læti.	Victoria omnium famoſiſſima Anglorum de Gallis cæſis ad Creſciacum obtenta, ubi Principes undecim inter quos duo Reges Bohemiæ, & Balearidum, & quatuor Epiſcopi, octoginta Barones, mille ducenti Equites & triceſies mille pedites occubuerunt.
An. Chriſti	1347. Menſe Auguſto in ſigno Tauri verſus Septentrionem ingens Cometes viſus eſt. *Rockenbachius, Eckſtormius, Ricciolus.*
Event. Triſt.	Eodem anno obiêrunt Andreas Rex Apuliæ, & Ludovicus Imper. equo excuſſus. Secuta etiam fames valida in totâ ferè Europâ, ſed præcipuè in Italia, & an. ſeq. peſtis ab Aſia usq; ad Britanniam, quę triennalis fuiſſe & maximam partem mortalium abſtuliſſe, ſuperaſſeque omnes poſt hominum memoriam lues & morbos dicitur.
Læti.	Eodem menſe quo Cometes luxit Anglus Urbe Caleto in portu Giſſoriaco potitus, pactis paulò poſt cum Gallo induciis & re præclarè geſtâ in Angliam trajecit. Pax etiam Imperio reddita confirmato Carolo Imperatore.
An. Chriſti	1351. Menſe Decembri ad Septentrionem Cometes apparuit, quo extincto graves ventorum æſtus ſecuti ſunt, & cœleſtis trabs in priori parte ardens per cœlum labi viſa eſt. *Trithemius, Alſtedius, & Chron. Belg.* Verùm *Rockenbachius, Eckſtormius & Ricciolus* ad annum 1352 referunt.
Event. Triſt.	Secuti ſunt venti vehementes & magna ſiccitas. Tartari etiàm & Ruteni in Poloniam irruperunt & omnia devaſtârunt. Mortuus item Clemens VI Pont. Rom.
Læti.	Inter alia ab anno 1351 bello & pace parta ſunt quoque induciæ duorum annorum ab Edovardo III Rege Angliæ cum Joanne Rege Galliæ rebus adverſis pactæ & Ordinis Garterii, ſive aurei periſcelidis inſtitutio.
An. Chriſti	1353. Cometa apparuit. *Ricciolus & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Secuta eſt ſiccitas magna & incendia variis in locis à fulmine orta. Locuſtæ in Africâ, Aſiâ Cypro & alibi terrarum omne viride depaſtæ fuerunt. Henricus Archi-Epiſcopus Moguntinus obiit. Seditio quoque Norimbergę exarſit pulſo Senatu, ſed mox auctoritate Caroli Imp. reſtituto. Inſuper Rex Galliæ Joannes Carolum Navarræ Regem & Carolum Normanniæ Ducem in convivio cepit.
Læti.	Lætiſſimo rerum omnium proventu terra abundavit. Victoria Venetorum de Genuenſibus ſecuta, ſed mox Genuenſes de Venetis victoriam retulerunt. Carolus corona ferreâ Italici Regni Inſigni Mediolani, poſtero verò aureâ Romæ unà cum Uxore decoratus. Anglorum nova & propè illâ Creſciacenſi major victoria in Pictonibus Rege Galliæ cum Philippo, 17 Comitibus, 1700 nobilibus capto obtenta.
An. Chriſti	1361. Apparuit Cometa caudam ſuam verſùs ortum protendens. *Eckſtormius & Fabricius.*
Event. Triſt.	Secuta in regno Poloniæ magna annonæ caritas. Petrus Caſtellæ Rex, licet à Mauris clade affectus, fœdus tamen cum Rege Granatæ fecit. Hunc ille nihilominus ex inſidiis peremit.
Læti.	Hoc anno Adolphus Comes Marcanus Comitis Cliviæ dignitate auctus eſt.
An. Chriſti	1363. Cometa immenſæ magnitudinis per tres integros menſes ab Oriente apparuit. *Rockenb. Ricciolus & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Bella & Seditiones plurimæ in Italiâ, Galliâ, & Angliâ ſecutæ. Fames etiam & peſtis in Germania. Innocentius VI Pont. Rom. & Joannes Rex Galliæ hoc anno mortui. Amurates Imp. Turcicus ejus nominis I. multas in Europâ ditiones ſubegit.
Læti.	Hoc anno Albertus II Dux Mechelburgicus Rex Sueciæ electus. Philippus à Joanne Rege Galliæ patre Dux Burgundiæ creatus, ut illa

Digitized by Google

	ditio ultimum ex poſteritate Roberti, qui nepos Hugonis Capeti erat, & primum ex Valeſiis, qui etiam primum Regem Philippum hujus avum Galliæ dederunt, haberet Philippum. Proximo Carolus V Joanne Londini mortuo felicia Regni auſpicia fecit.
An. Chriſti	1365. Cometes per plures dies apparuit inter Occidenten & Septentrionem. *Polydorus.*
Event. Triſt.	Secuta fames & peſtis. Mortuus Rudolphus Archidux Auſtriæ.
Læti.	Carolus Rex Galliæ Sapientiæ & pacis artibus Regnum feliciter condidit.
An. Chriſti	1368. In Quadrageſimâ Cometa apparuit. *Tritbemius.*
Event. Triſt.	Obiit Petrus Rex Portugalliæ. Guilhelmus Dux ille ultimus Lunæbergenſis, Eberhardus Comes Wirtenbergenſis. Sequens annus etiam aliquot Principum funera extulit: Undè Caſimiro Piaſtadarum ultimo Ludovicus Hungarus Princeps ille laudatiſſimus, Davidi apud Scotos Robertus Stuartus, Rudolpho apud Saxones Wenceslaus frater, Urbano V. Romæ Gregorius XI. ſucceſſit.
Læti.	Pax inter Landgravios Thuringiæ & Erfurtenſes, inter Piſanos & Florentinos, denique inter Cæſarem & Burnabavem conciliata. Natalis Sigismundi Imper. ac Caroli VI. Regis Galliæ.
An. Chriſti	1375. Cometa viſus eſt. *Rockenbachius & Ricciolus.*
Event. Triſt.	Secuta mors Caroli IV. item fames in Italiâ maxima. Urbes etiàm à Pontifice defecerunt. Seditio Cracoviæ maxima orta fuit, in quâ 160. Nobiles perierunt. Bella in Thuringiâ maxima ſecuta. Erphordia obſeſſa.
Læti.	Eodem anno Carolus pacem Moguntino cum Spirenſi compoſuit. Margaretha Regina eum filio Olao Regnum Daniæ auſpicata, illudque cum Regno Norvegiæ conjunxit. An. 1378 Carolus Imp. Wenceslaum Cæſarem creari prece, pretioque fecit.
An. Chriſti	1379 & 1380. duo Cometæ fulſerunt. Verùm *Rockenb.* tantùm unius meminit ad an. 1380 in Aquario per tres menſes viſi. *Lubieniecius* etiàm putat unum fuiſſe, qui in fine præcedentis anni, & initio ſubſequentis anni viſus ſit.
Event. Triſt.	Bellum inter Archi-Epiſcopum Colonienſem & Comitem Clevenſem ſecutum. Peſtis item ſæviſſima per Germaniam graſſata. Bellum inſuper inteſtinum inter Archi-Epiſcopum Moguntinum & Electorem Palatinum Rheni ortum.
Lęti.	Clarus hic annus fuit Victoria Joannis Caſtellæ Regis à Ferdinando Luſitano & Comitis Flandriæ à Gandavienſibus rebellibus armis laceſſiti; Tum etiam pax inter Venetos & Genuenſes ad Foſſam Clodiam; ut & inter hos & Ludovicum Hungarum compoſita.
An. Chriſti	1382. per 14 dies flagrans Cometa apparuit. *Rockenb. Eckſtormius, Alſtedius, Fabricius, & Siſardus.*
Evént. Triſt.	Hunc Cometam tanta aeris tranquillitas ſecuta eſt, ut ventus nullibi ſentiretur: inde quoque ità cœpit aër putreſcere, ut peſtis ſæviſſima ſecuta ſit non tantum per Germaniam ſed totum ferè mundum. Gandavienſes quoque bellum intulerunt civitati Bruck in Flandriâ ſitæ, tuncque in pugna 72000 hominum interfecta ſunt. Boſnia item, Croatia & Illyria à Turcâ devaſtatæ ſunt.
Læti.	Anno proximo Pax Wormatiæ compoſita, & tanta vini copia provenit, ut tempore Vindemiarum præ ubertate vaſa defecerint, venditumque ſit plauſtrum vini pro uno floreno.
An. Chriſti	1390. Cometa fulſit. *Alſtedius.*
Event. Triſt.	Obiêrunt Robertus Scotiæ & Joannes Caſtellæ Reges. Secuti quoque inauditi & innumerabiles morbi.
Læti.	Novi orbis Pars borealis, quæ verſùs Groënlandiam, Islandiam & Friſlandiam Inſulas extenditur, feliciter detecta. Adverſus Saracenos in Africâ res feliciter geſtæ datâ multis Chriſtianis libertate. Pax item inter Auſtriacum & Helvetios, tùm inter Venetos & Genuenſes compoſita.
An. Chriſti	1391. Veſperi Cometa apparuit formam veru referens, comâ & radiis ſurſum, capite verò deorſùm tendens. *Rockenb. & Ricciolus.* Verùm *Keckermannus & Alſtedius* hunc Cometam in an. 1394 ponunt. Trithemius eum ad an. 1395 memorat.
Event. Triſt.	Joannis Aragoniæ & Luſitaniæ Regis equo excuſſi acerba mors. An. 1391. terrę motus maximus Helvetiam concuſſit. Secuta deinde clades maxima Sigismundo Hungarię Regi & Gallis à Turcis illata.
Læti.	Bellum Colonienſe pace reddita finitum. Regnorum Danię, Suecię, & Norvegię decreta in conventu Procerum conjunctio.

An. Chriſti	1399. viſæ ſunt in Cœlo tres caudæ magnæ ignitæ Cometarum propè *Iſenach. Chron. Thuring. & Büntingus.*
Event. Triſt.	Hoc anno eodem Rex Angliæ miſerabiliter fuit interfectus, & Dux de Monte cum magnâ militia fuit captus, magnaque diſcordia inter Ducem Brabantiæ & Ducem Gelriæ & Juliacentem fuit exorta, in qua multi fuerunt capti & occiſi.

COMETÆ SÆCULI XV.

An. Chriſti	1400. Tempore quadrageſimæ Cometa viſu terribilis caudam longam habens apparuit. *Rockenbachius, Buntingus, Eckſtormius, Schorerus, Ricciolus.*
Event. Triſt.	Eodem anno Wenceslaus ab Imperio remotus, ſubſtituto in ejus locum Friderico Duce Brunſuicenſi & Lunæburgenſi: Verùm Francofurto domum rediturus ex inſidiis propè Frizlariam nefariè occiſus eſt. Secutæ etiam calamitates variæ & inauditi morbi.
Læti.	Rupertus Bojus Princeps regiis virtutibus ornatus Imperator electus. Victoria Tamerlanis Tartarorum Dynaſtæ de Bajazete cum maximâ Turcarum clade.
An. Chriſti.	1401. Cometa viſu horrendus caudam habens expanſam ſimilem pavonis in fine Februarii conſpectus eſt. *Eckſtormius, Buntingus Sebaſtianus Franco, Rockenbachius.*
Event. Læti.	Secutæ ſunt tempeſtates maximæ: Pluvia enim â 12 Martii per dimidium anni ſpatium usque ad Septembrem de Cœlo continuò cecidit, ex quâ annonæ caritas ſecuta eſt. Florentiæ peſtis ſæviſſimè graſſari cœpit. Sigismundus Hungariæ Rex captus, & in vincula conjectus, indigneque habitus.
Læti.	Hoc anno Henricus IV. in Anglia regni auſpicia iniit. Secuta etiam inſignis Anglorum de Scotis victoria.
An. Chriſti	1402. Cometa viſu horrendus, caudam pallidam, eamque longam habens viſus eſt verſus Occaſum ſolſtitialem ſe vertens. *Rockenbach.* meminit & *Chron. Thuring. Chron. Belgic. Eckſtormius, Alſtedius, Polydorus, Sabellicus & Ricciolus.*
Event. Triſt.	Mors Galeacii Ducis Mediolanenſis totam ferè Italiam ſubigentis. Secuta etiam magna peſtis in exercitu Tamerlanis. Pugna Anglica ad Salopiam.
Læti.	Victoria læta Henrici Regis Angliæ de hoſtibus feliciter reportata.
	1403. Cometa in fine Martii & initio April. inter Orientem & Septentrionem, caudam etiam Septentrionem verſus protendens apparuit. *Fabricius in memorab. Saxon. Rockenbach. & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Secuta bella & ſeditiones plurimæ in Italia, peſtiſque in Saxonia. Turbines item ventorum ingentes. Hoc etiam tempore Huſſus contrà Romanam unicam veram Eccleſiæ in Bohemia ſuæ hæreſeos virus effundere cœpit, undè poſtea maximi tumultus exorti ſunt. Bellum etiam in Bavaria cœpit.
Læti.	Academia Herbipolenſis erecta. Secuta feliciter mors Tamerlanis Tartarorum Tyranni. Natalis Georgii Caſtrioti, cognomento *Scanderbegi*, Viri bellicis laudibus clariſſimi, filii Ducis Epiri.
An. Chriſti	1407. Cometa effulſit. *Ricciolus.*
Event. Triſt.	Pruteni à Polonis magnâ ſtrage ſuperati. Fagello Poloniæ Rex de Crucigeris, quorum ſummus Magiſter Ulricus cum ducentis præfectis, qui Commendatores vocabantur, occubuit.
Læti.	Pax Wormatiæ Authoritate Cæſaris reſtaurata. Joannes ſecundus Caſtellæ Rex victoriam de Mauris terrâ marique reportavit.
An. Chriſti	1408. Cometa fuit conſpectus. *Fabricius memor. Saxon. Spangenbergius, Chron. Saxon. Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Ladislaus Rex Angliæ Romam invaſit, Capitolium occupavit, Angeli arcem obſedit; Sed à Paulo Urſino rurſum Urbe ejectus. Secutum etiam bellum Archie Epiſcopi cum Anhaltinis Principibus.
Læti.	Venetis Verona, Patavium aliæque Urbes ſubditæ. Pax inter Carolum VI. Galliæ Regem & Joannem Burgundinum Ducem compoſita.
An. Chriſti	1414. Cometes apparuit. *Berckringerus diſſert. de Comet.* Anno quoque ſeq. 1416. Cometas in diverſis Cœli partibus apparuiſſe *ex Camerario* tradit *Keckermannus Syſt. Phyſic. lib. 6. cap. 5. Lubieniecius* pro An. 1416. arbitratur ponendum An. 1456.
Event. Triſt.	Eodem An. 1414. obiit Ladislaus Rex Apuliæ: Sequenti Delphinus. Hunc Joannes frater paulò poſt ſecutus. Varia etiam bella Gallorum, Anglorum & Huſſitarum in Bohemia ſubſecuta.
Læti.	An. 1415. Hæreſiarchæ Joannes Huſs, & Hieronymus Pragenſis juſtè rogis impoſiti, & vivi exuſti.

An. Chriſti	1426. die 9. Junii Cometa per hebdomadam ferè Leodii apparuit. *Chron. Belgic.*
Event. Triſt.	Epiſcopus Bremenſis Friſios bello aggreſſus, ab iisdem verò vulneratus & captus. Galli & Miſnenſes bellis victi. Secutum etiam bellum inter Florentinos & Lucenſes.
Læti.	Hic Annus Anglis & Bohemis victoribus lætus extitit. Brixia ſe Venetis dedidit. Anno proximo fœdus inter Venetos, & Florentinos percuſſum. Friderico bellicoſo Burggraviatus collatus.
An. Chriſti	1433. Cometa maximus per tres menſes apparuit. *Chron. Polon. Fabricius, Rockenbachius, Spangenbergius in Chron. Saxon. Eckſtormius, Ricciolus.*
Event. Triſt.	Hunc Cometam ſecuta eſt caritas annonæ plurium annorum in Germania; Item inundationes & ingentes turbines ventorum. Bohemi & Poloni conjunctis copiis Marchiam & Pomeraniam devaſtârunt. Veneti, Florentini & Dux Mediolanenſis bellum contrà Eugenium Papam moverunt, eumque ut fugeret, coëgerunt. Secutum etiam bellum à Magdeburgiis, & Hallenſibus cum ſuo Epiſcopo.
Læti.	Philippus Dux Burgundiæ Hennegojam, Hollandiam, & Zelandiam occupavit ejectis indè Bavaris. Henricus VI. Lutetiæ diademate redimitus.
An. Chriſti	1434. Cometa fulſit. *Eckſtormius, Alſtedius, Siſardus, Ricciolus.*
Event. Triſt.	Eodem anno mortuus eſt Bernhardus Dux Lunæburgenſis. Secuta etiam varia bella.
Læti.	Tartari fuſi & repreſſi à Stephano. Bratislavia Regi reſtituta. Induciæ cum Cruciferis per 12. annos concluſæ. Pax item Romæ ſancita. Victoria Mediolanenſium de Alfonſo Apuliæ regnum appetente victo, & cum fratribus capto. Galli & Burgundi reconciliati.
An. Chriſti	1439. Cometa ad Occaſum caudam verſus Meridiem extendens apparuit. *Fabricius Memor. Saxon. Rockenkachius, Eckſtormius, Alſtedius, Ricciolus & Funccius.*
Event. Triſt.	Peſtis ſæva per orbem graſſavit. Mortuus Albertus Imper. Amurathes Imperat. Turcicus Hungariam devaſtavit, & res Turcica debilitatis Chriſtianorum viribus creſcere cœpit. Item bellum in Alſatia, & Helvetiâ ſecutum.
Læti.	Huc anno apud Danos, Suecos, & Norvegos regnum auſpicatus eſt Chriſtophorus Joannis Neoburgici Comitis Palatini filius. Pax inter Græcos & Latinos in Concilio Florentino, tum & inter Carolum VII. Regem, & Ludovicum Delphinum ejus filium redintegrata.
An. Chriſti	1444. Ingens & terribilis Cometa Solſtitii tempore in ſigno Leonis apparuit. *Rockenbachius Eckſtormius, Alſtedius, Ricciolus, Fabricius, & Aventinus.*
Event. Triſt.	Ladislaus Hungariæ & Poloniæ Rex ad Varnum cum Amurathe Imper. Turcico hoſtili exercitu infeliciter congreſſus, in prælio occiſus cum Juliano Cardinale Legato Pontificis Eugenii. In Thuringia & Miſnia bella plurima orta ſunt. Bellum Helvetis à Rege Galliæ illatum. Romæ 15. Calend. Octobr. Pons Tyberinus corruit ubi 560. homines, dum ſpectandis Ludis ſæcularibus contrà decreta Conſtantienſis Senatûs à Nicolao apertis intenti periêrunt. Seditio quoque in Angliâ exorta.
Læti.	Ladislao cæſo in Polonia frater ejus Caſimirus; at in Hungaria Uladislaus ſucceſſerunt.
An. Chriſti	1445. Viſus eſt Cometa. *Eckſtorm.*
Event. Triſt.	Hoc anno mortuus eſt Otto Dux Lunæburgenſis.
Læti.	Pax inter Fridericum Imp. & Helvetios; poſtero inter Wilhelmum illum & Fridericum Electorem Saxoniæ. Sequenti etiam inter Anglos ex incuriâ priùs & fiduciâ ſui nimiâ in prælio devictos & victores Scotos compoſita.
An. Chriſti	1450. Viſus eſt Cometa rhomphææ ſeu gladii ſimilitudine, qui plenum Lunæ orbem ſubiens eclipſim effecit; ab Occidente etiam in Orientem moveri obſervatus eſt. *Ricciolus.*
Event. Triſt.	Eodem anno Amurathes Turcarum Imp. ex ebrietate mortuus. Anno 1453. die 29. Maij Conſtantinopolis Imperii Orientalis ſedes perdita, & à Turcis occupata cum immaniſſima & crudeliſſimâ Chriſtianorum clade.
Læti.	Annus hic Jubilæus extitit. Secuta Guilhelmi Ducis Saxoniæ cum Friderico ſecundo Electore Saxon. Fratre reconciliatio. Pax item inter Albertum Electorem Brandenburg. & Norimbergenſes inita. An. 1452. ſecutæ Neapoli ſolemniſſimæ nuptiæ Friderici Imp. cum Leonorâ

Edoardi

	Edoardi Portugalliæ Regis filiâ, poſtquam paulò antè Fridericus Romæ cum hac diademate auguſto fuiſſet inſignitus. Uladislaus poſthumus etiam in paterna Hungariæ & Bohemiæ regna An. 1452. fuit reſtitutus. Item Victoria ingens Gallorum de Anglis reportata, Normanniaque & Aquitania, Provinciæ ampliſſimæ ac feraciſſimæ, quas Angli 300. circiter annis tenuerunt, recuperatæ fuerunt.
An. Chriſti	1454. Duo Cometæ viſi ſunt. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Fridericus Dux Brunſuicenſis Wilhelmi Senioris filius acie victus ab Archi Epiſcopo Colonienſi & captus. Seditio Lunæburgica contrà Senatores.
Læti.	Pax Italiæ reſtituta. Nuptiæ Caſimiri Regis Poloniæ cum Eliſabetha Alberti Imp. filiâ.
An. Chriſti	1456. Menſe Junio ad Orientem in Grad. 15. Cancri per integrum menſem ingens Cometa cum cauda 60. gradus, ſeu duo ſigna adæquante viſus eſt. *Schorerus, Funccius, Buntingus, Rockenbach. Eckſtormius, Ricciolus, Alſtedius & alii.*
Event. Triſt.	Secuta mox ingens ventorum vis menſe Auguſto, & Terræ motus in Florentino & Volaterrano agro, villæque plurimæ dirutæ, oppidumque Caſſianum magnâ ex parte; item Campaniæ Samnitum, Apularum, Polignorumque Urbes omnes terræ motu multis cum oppidis, contritæ (pereuntibus unà ultrà 30000 hominibus) plurimæque funditùs everſæ. Peſtilentia etiam ſæviſſima unà cum magnâ annonæ caritate in dictis locis ſuborta. Mahomet Turcarum Imper. Belgradum obſedit; Lemnus Mitylene & Eubœa à Turcis occupata. Mortuus etiam Joannes Corvinus Hunniades Turcarum Terror.
Læti.	Secuta eodem anno clades Turcica ante Belgradum fruſtrà oppugnatum cum turpi fugâ Mahometis, amiſſis 40000. hominum & omnibus bellicis machinis. Secuta etiam Victoria Ducis Eboracenſis capto Rege Angliæ Henrico VI. cum multis Proceribus.
An. Chriſti	1457. Menſe Junio in 20. Grad. Piſcium Cometa *Niger* dictus per integrum menſem viſus eſt. *Rockenbachius, Peucerus, Eckſtormius, Buntingus, Alſtedius, Sifardus, & Fabricius.*
Event. Triſt.	Terræ motus ingens in Italia ſubſecutus, ubi montes propè Gadſe ſunt aperti. Ladislaus Rex Hungariæ & Bohemiæ, filius Alberti Imp. II. cum ſe ad nuptias cum Reginâ Galliæ celebrandas paráſſet adoleſcens 18. annorum veneno extinctus eſt. Peſtis etiam graſſata in Hungaria. Secuta quoque Angliæ devaſtatio à Rege Scotiæ.
Læti.	Idem annus lætis Caſimiri Regis Poloniæ in Pruſſia ſucceſſibus inſignis extitit. Chriſtiernus Daniæ Rex regnum Sueciæ ſuis adjecit. Georgius Bohemiæ Gubernator ad Regnum evectus, & Matthias Hunniades è carcere liberatus, & in Hungariæ ſolium collocatus.
An. Chriſti	1458. Cometa menſe Julio in ſigno Tauri apparuit. *Rockenbach.*
Event. Triſt.	Terræ motus maximi & turbines ventorum, unà cum annonæ caritate ſubſecuti ſunt. Calixtus Pontifex mortuus. Bellum à Caſimiro Pruthenis illatum. Peloponeſus à Turcis occupata.
Læti.	Georgii Regis Bohemiæ cum Friderico II. Electore Saxon. ſopitis diſſidiis concordia, tum pax in Saxonia inferiori & in Bojaria inita Nativitas Maximiliani I. Imperatoris.
An. Chriſti	1460. Cometa viſu terribilis apparuit. *Rockenb. Alſtedius, Ric.*
Event. Triſt.	Cracovia ferro & igne devaſtata. Peſtilentia ſæviſſima Thuringiam Saxoniam & vicina loca afflixit. Clades maxima propè Butegau, belligerando facta, poſtquam potentia Polonorum crevit, Dominorum verò Cruciferorum decrevit. Mahomet II. Paphlagoniam & Trapezuntiam duo Imperia & duodecim regna ſibi ſubjecit. Imperatorem Comnenum cum duobus filiis & Patre Calo Joanne dicto crudeliſſimè interfecit.
Læti.	Pax Bojaria fracta denuò redintegrata, cujus gaudium, & illa cum Ludovico Nigro inita adauxit. Rex Angliæ Henricus â Ricardo Duce Eboracenſi licèt victus & captus; at mox alternante belli fortunâ & rerum vice Eboracenſis â Reginâ victus, & cæſus, ac Henricus denuò liberatus; ſed rurſum alternante fortunâ & prævalente Edouardi Merchiæ Comitis (qui Ricardi filius, ac Henrici æmulus erat) potentia Henricus in Scotiam relicto regno; Regina verò in Galliam cum filio Edouardo ad Patrem Renatum fugit. Sic triſtia lætis plurimum permixta alternante fortunâ fuerunt.
An. Chriſti	1461. Cometa fuit viſus. *Cunæus & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Hoc eodem anno Moguntina ditio belli ſævitiem ex duorum Archiepiſcoporum diſſidio experta fuit. Secuta etiam mors Caroli VIII, Regis Galliæ.

Læti

Læti.	Pax proximè inter Albertum Brandeburgicum & Ludovicum Bojum cognomento Divitem, tùm inter æmulos Moguntinos ſancita & firmata. Subſecuti quoque anni proximi valdè feraces. Anno 1462. Caſimirus Poloniæ & Georgius Bohemiæ Reges Glogoviæ inter mutua lætitiæ & benevolentiæ certamina fœdus inierunt. Res Polonorum in Pruſſia mirùm creſcere cœpêre: Cruciferorum verò minui: Undè & pax ſecuta & Pruſſia regalis Regi Poloniæ conceſſa. Pax etiàm variis in locis ſancita & redintegrata.
An. Chriſti	1467. Poſt feſtum *S. Michaelis* longè ſurſum à ſigno Piſcium verſùs Orientem caudam protendens Cometa apparuit. *Piſtorius tom. 1. rerum German.*
Event. Læti.	Turcarum potentia poſt hæc tempora magis magiſque graſſans imperia imperiis & regna regnis accumulans plurimùm crevit.
An. Chriſti	1468. Cometes 15. diebus apparuit: quò extincto alius priore illuſtrior totidèm etiam diebus flagrans ad Occaſum viſus eſt. *Chromerus, Chron. Polon.*
Event. Triſt.	Secuta mala plurima, velut bella maximè in Bohemiâ à Maximiliano Rege Hungariæ, ac in Germaniâ inferiore à Carolo Duce Burgundiæ contra Leodienſes: tùm etiam fames, peſtis, ſiccitas: Undè immenſa murium multitudo provenit, qui fruges undique conſumpſerunt. Plurimis etiam in locis maximæ inundationes aquarum magnam annonæ caritatem effecerunt.
Læti.	Pax inter Leodienſes & Epiſcopum eorum ſecuta. Item inter Gallum & Burgundum facta. Pax item in Hiſpaniâ Rege Henrico reſtituto & in Pomerania ſancita.
An. Chriſti	1470. Cometa colore venereus dictus Idib. Januar. cum longiſſimis capillis, ſivè paſſo capillitio ac radiis longiùs protenſis viſus eſt. *Bodinus lib. 2. Theat.* Item Anno 1471. in Autumno, menſe Decembri viſus eſt Cometa *Eckſtormius & Alſtedius.* Putat *Lubieniecius* eundem cum priore fuiſſe.
Event. Triſt.	Eduardus Henricum VI. Regem Angliæ victum & vinctum Regno, ejus verò filium cum matre rurſùs victum vitâ etiam privavit. Turca Trapezuntum in Aſiâ & Walachiam in Europâ occupavit.
Læti.	Sceptrum Bohemiæ advocato Uladislao Caſimiri Regis Poloniæ filio collocatum.
An. Chriſti	1472. Valdè memorabilis Cometa ac ingentis magnitudinis in principio anni circà feſtum S. Agnetis in Librâ apparuit. *Eckſtormius, Buntingus, Siſardus, Gaſſendus, Chron. Baſil, Faſcic. Tempor.* At alii, ut *Funccius, Rockenbachius, Alſtedius,* duos hoc anno Cometas apparuiſſe memorant. *Ricciolus* etiam ex *Prætorio, Cardano, Mizaldo & Zieglero* duos annotat.
Event. Triſt.	Secuta trium annorum ſiccitas ingens, ità ut fluvii plures, penè exaruerint. Cruenta etiam bella plurima variis in locis. Ingens quoque peſtis ſubſecuta. Jacobus Rex Cypri, Henricus Rex Hiſpaniæ paulò poſt mortui. Henricus Rex Angliæ in carcere interfectus. Erphordiæ ingens incendium abſumpſit 6000. ædificiorum. Seditiones quoque in Anglia & Helvetia ſubortæ.
Læti.	Rex Portugalliæ cum exercitu in Africam profectus duas muniti[illegible] Civitates Tingin & Argillam devaſtavit, & occupavit.
An. Chriſti	1473. Cometa in Cancro apparuit. *Herlicius & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Mortui Henricus Manſuetus Dux Brunſuicenſis, ac Lunæbu[illegible] & [illegible]noldus Geldriæ.
Læti.	Hoc eodem Anno Uſus Caſſanes, proximo Stephanus Palatinu[illegible] victores de Mahomete Tyranno cæſo evaſêre. Pax quo[illegible] Hildesheimenſis ſecuta.
An. Chriſti	1475. Cometa in Librâ conſpectus eſt, qui ab Oriente verſus Oc[illegible] obliquo tramite tranavit. *Rockenbachius, Eckſtormius,* [illegible] *Ricciolus.* Notavit hunc Cometam *Regiomontanus* mon[illegible] transiviſſe, & terræ appropinquâſſe.
Event. Triſt.	Secutum bellum Caſimiri Regis Poloniæ, Uladislai Bohem[illegible] & [illegible] Hungariæ; quo miſerè vaſtata eſt Sileſia, Moravia, Bohemia & [illegible]giones vicinæ. Carolus Burgundus etiam invaſit Lotharingiam [illegible]que occupavit.
Læti.	Suborta pax inter Uladislaum Bohemiæ & Matthiam Ungariæ Rege[illegible] ctâ ſucceſſione poſt fata Matthiæ. Sixtus IV. Jubilæi Solemnit[illegible] annos XXV. reduxit.

Digitized by Google

An. Chriſti	1476. Cometa in menſe Junio apparuit. *Schulerus diſq. de Comet. & Gravius.*
Event. Triſt.	Sæva Turcarum in Daciam irruptio ſubſecuta.
Læti.	Victoria læta de Turcis reportata. Deinde læta nuptiarum Matthiæ Regis cum Beatrice Ferdinandi Regis Siciliæ filiâ Solemnitas; hæc antequàm celebraretur, Rex ſponſam ſingulari cum pompâ diademate ornavit.
An. Chriſti	1477. Cometa ſubniger in colore, ſcilicet Saturno ſimilis apparuit. *Rockenbachius, Buntingus, Eckſtormius, Ricciolus, Alſtedius & Keckermannus.*
Event. Triſt.	Hoc anno Matthias Rex Ungariæ Auſtriam & Stiriam vicinasque usque in Bavariam devaſtavit regiones. Secuta etiam fuit æſtas ferventiſſima, ità ut non tantùm fruges exſiccatæ, ſed integræ ſylvæ accenſæ, magni quoque fluvii exaruerint, ſæváque peſtis graſſari cœperit, & caritas annonæ ſubſecuta ſit. Turcæ etiàm in Carinthiâ & Italiâ graſſantes Rhodiam occupârunt, tentantes inſuper Apuliam & Calabriam terrâ marique invadere. Carolus Burgundus etiàm ab Helvetiis victus & cæſus, anno 1478 Uſus Caſſanes, anno 1479 Joannes Rex Aragoniæ, anno 1481 Chriſtianus Daniæ, & Alphonſus Portugalliæ Reges mortui ſunt.
Læti.	Dux Moſcoviæ Urbem potentiſſimam Newgrad dictam expugnavit & occupavit. *Anno* 1478 natus Philippus Rex Hiſpaniarum Pater Caroli V. Alphonſus Portugalliæ & Caſtellæ Regna anno 1477 recuperavit.
An. Chriſti	1491. Cometa tempore verno circa principium Arietis cum latitudine Auſtrali & unà cum eclipſi Solis apparuit *Eckſtormius, Funccius, Ricciolus, Alſtedius & Siſardus.*
Event. Triſt.	Secuta paulò poſt magna annonę caritas, peſtisque pecorum, ac ſiccitas in terra vehemens. Mors item Innocentii VIII Alphonſi Regis Portugalliæ de equo cadentis, ac Imperatoris Friderici III. Turca quoque bonam partem Dalmatiæ & Sclavoniæ occupavit.
Læti.	Subſecuta Granatæ deditio, Maurorum ex Hiſpania ejectio. Titulus etiam Catholici Ferdinando Caſtellæ Regi tributus. Pax deindè inter Bajazetem Turcarum Imp. & Soldanum Ægypti; tùm & inter Uladislaum Hungariæ Regem & eundem Bajazetem poſt receptam Albam regalem & alia loca ſancita & firmata.
An. Chriſti	1492. Cometa poſt ſolis occaſum à Decembri per duorum menſium ſpatium durans apparuit. *Rockenbachius, & Paſtorius.*
Event. Triſt.	Joannes Albertus & Maximilianus Cæſar ab Uladislao Rege Bohemorum & Ungarorum victi ſunt. Caſimirus Rex Poloniæ mortuus. Peſtis etiam dira pecorum in Poloniâ ſubſecuta.
Læti.	Hunc annum & novi Orbis à Chriſtophoro Columbo, & venarum metallicarum ad Sudetes montes inventio dives, & pax Brunſuicenſis lætum reddidit. His mox inventio argenti fodinarum Annæbergenſium longè copioſiorum, & novi Orbis, quò in Boream vergit, detectio, & pax Gallica, Hiſpanica & Helvetica ſucceſſit.
An. Chriſti	1493. Cometes in occaſu Solis viſus eſt, qui paucis poſt diebus Solem antegreſſus eſt. *Eckſtormius, Jul. Scaliger. Hunc tamen Cometam, ſi quis ad proximum annum referre voluerit, juſtus rationibus cedam,* ait *Lubieniecius.*
Event. Triſt.	Anno proximo 1494 Carolus Rex Galliæ Italiam invaſit. Anno verò 1498 vitam finiit.
[illegible]	Novi Orbis inventi inter Caſtellæ & Luſitaniæ Reges diviſio facta eſt. Pax deindè lætiſſima univerſis penè gentibus ſubſecuta eſt.

COMETÆ SÆCULI XVI.

An. Chriſti	1500. Menſe Aprili Cometes horrendæ magnitudinis ad Septentrionem in ſigno Capricorni per 18 dies apparuit. *Milichius, Rockenbachius, Eckſtormius, Ricciolus, Alſtedius, Cromerus, Funccius & Leovitius.*
Event. Triſt.	Paulò poſt Bajazetes Turcarum Imper. Urbem Methone (ſivè ut aliis placet Modon) dictam ad Venetos pertinentem, unà cum aliis locis in Peloponeſo ſitis occupavit. In Italia Ludovicus Sfortia Dux Mediolanenſis à Gallis captus. Dira inſuper lues per totam Germaniam unà cum magnâ annonæ caritate graſſari cœpit. Tartari in Podoliam, Moſci in Lithuaniam irruerunt, ac miſerè quæque devaſtârunt.

Læti.	Eodem anno Petrus Alvarus auſpiciis Ferdinandi Regis Caſtellæ Æquatore tranſito in Baſiliam delatus eſt. Idem Luſitani eodem anno fecère non ſine proſpero ſucceſſu verſùs Orientem & Auſtrum ad quærendum novum Orbem profecti navibus Calecutum, & detectâ Inſulâ novâ & maximâ, quę *S. Crux* dicta eſt. Anno 1501 pax inter Turcas & Venetos compoſita fuit. Anno 1502 Pax inter Moſcorum magnum Ducem Joannem Baſilidem & Waltherum Ordinis Cruciferorum in Livoniâ Magiſtrum concluſa. Natus etiàm eodem anno, quo Cometes luxit, Carolus V. maximus Hiſpaniarum & Indiarum, totque Regnorum Princeps & lauditiſſimus Imperator. Pax item ſecuta Bambergenſis anno 1501 Norimbergenſis an. 1502 Hungarica an. 1503.
An. Chriſti	1504. Cometa ingens figuram facis exhibens unà cum conjunctionibus Superiorum Planetarum apparuit. *Rockenb. Eckſtorm. Schofferus, Cornelius, Gemma.*
Event. Triſt.	Secuta magna ſiccitas & indè caritas annonæ, ac dira lues tàm hominum, quàm pecorum. Bellum item Bavaricum hoc anno cœpit. Mortui quoque ſunt eodem anno Stephanus Dominus Walachiæ, Joannes Baſilius Dux Moſcovię, Rupertus Palatinus Rheni & Epiſcopus Spirenſis.
Læti.	Annus Cometæ pace inter Bogislaum Ducem Pomeraniæ & Stralſundenſes his ad præſtandam Ducibus Pomeraniæ fidelitatem juramento ſancitam adactis clarus fuit: Tùm etiam lætus ſervato Optimo Cæſare Maximiliano & è præſenti diſcrimine erepto, heroicâ planè virtute Erici Ducis Brunſuicenſis in acri prælio contra Bohemos ad Ratisbonam commiſſo.
An. Chriſti	1505. Apparuit Cometes inſolitæ magnitudinis. *Schofferus, Eckſtorm. Mutius, Germ. Chron. lib. 30.*
Event. Triſt.	Secuta mors Bertholdi Archiepiſcopi Moguntini & Regemundi Cardinalis.
Læti.	Fuit hic annus lætus Philippo Palatino operâ Saxonis Imperatori conciliato, & pace ſancitâ: Tum & controverſia inter Philippum Belgii & Carolum Geldriæ. Hoc quoque eodem anno Sophi Perſarum Rex cum Turcis in Aſiâ congreſſus obtentâ memorabili victoriâ multa eorum millia occidit.
An. Chriſti	1506. Cometa propè plauſtrum in Septentrione apparuit. *Funccius, Alſtedius, Ricciolus, Leontius & Milichius*: quorum hic addit, præceſſiſſe Cometam eclipſin Lunę in Aquario, cum in oppoſito loco in Leone conveniſſent Sol, Saturnus, Jupiter & Mercurius, & Luna Martem ex Trigono aſpexiſſet. Deindè menſe Novembri [illegible] ſecutam eſſe conjunctionem Saturni, & Martis in Leone, à quibus Lunam diſcedentem mox acceſſiſſe ad oppoſitionem Solis: aliquantò poſt deindè Cometam hunc fulſiſſe. *Calviſius & Rockenbachius* hoc anno duos Cometas memorant, quorum primus 11 Aprilis per dies 5 viſus ſit, curſumque ſuum more Planetarum ab occaſu verſùs Orientem direxerit: Alter verò in Auguſto inter Septentrionem & Orientem propè Urſam minorem in Leone & Virgine ſe conſpiciendum præbuerit.
Event. Triſt.	Hoc anno mortuus Philippus Hiſpaniarum Rex, ac ſecuta mala plurima in Italiâ. Peſtis etiàm dira multis in locis graſſari cœpit una cum maximo terræ motu Conſtantinopoli. Bellum quoque [illegible]tum decennale exarſit, quod Imperator Maximilianus, [illegible]tifex, Ludovicus Rex Galliæ, Ferdinandus Rex Hiſpaniar[illegible] derati Venetis intulerunt. Bellum etiàm à Sigismundo Rege [illegible] Baſilidi Magno Duci Moſcoviæ illatum.
Lęti.	Sigismundus ad Ducatum Lithuaniæ & paulò poſt [illegible] Poloniæ evectus. Pax triennalis in Angliâ ſancita. [illegible] Cometæ valdè fœcundus cum magna rerum omnium [illegible] celebris extitit.
An. Chriſti	1510. Cometa apparuit, ex quo Capilli quidam ſulphurei [illegible]cidiſſe memorantur. Ex *Cardano Keckermannus.*
Event. Triſt.	Bellum Venetum continuatum, ubi multa in Julium II. Pontif. [illegible] Maximilianum Imp. Ludovicum XII. Regem Galliæ, & Venetos [illegible] paceque, prout rationes ferebant, geſta ſunt.
An. Chriſti	1511. Conſpectus eſt Cometa in Leone, qui à fine Maji ad [illegible]raſſe perhibetur. *Fabricius, Eckſtormius, Herlicius, Rocken*[illegible] & *alii.* Memorabile eſt, quod ex *Sueſſuano* de hoc Cometa refert *Keckerman. Syſt. phyſ. l. 6. c. 5.* in Lombardia Cometam inſtar ignei [illegible] aere volitaſſe, è quo cum evanuiſſet tres lapides ſulphurei [illegible],

quorum

	quorum primus 160 libras, alter 60 libras, tertius 20 libras pondere æquaverit.
Event. Triſt.	Cometam hunc maximæ tempeſtates ſubſecutæ ſunt. Mortui quoque Epiſcopus Spirenſis, Joannes Rex Sueciæ, Archi Epiſcopus Magdeburgenſis, Jacobus Rex Scotiæ. Clades etiàm maxima inter Sigismundum Regem Poloniæ & Ducem Moſcoviæ facta eſt, in quâ 40000 Moſcovitarum propè amnem Boriſthenem periêrunt. Strages quoque magna accidit inter Selimum Imp. Turcicum & Sophi Regem Perſarum, in qua multa millia Perſarum, Armeniorum & Aſſyriorum interfecta ſunt. Conſtantinopoli etiam dira lues multa millia hominum perdidit. Coloniæ quoque magna ſeditio inter Senatum Civitatis & ſubditos orta eſt.
Læti.	Glorioſa Victoria Capitanei Georgii à Fronsberg propè Vincentiam, ubi multa millia Venetorum interfecit.
An. Chriſti	1512. Cometa viſus eſt menſe Martio & Aprili ſanguinei coloris: & ſeq. anno 1513 alius à fine Decembris usque ad 19 Februarii variis coloribus & caudâ oblongâ, quæ à fine Cancri usque ad finem Virginis ſe extendit, totâque nocte viſus eſt. *Ricciolus & Neubuſius.*
Læti.	Anno 1513 Helvetii Duce Motinio de Gallis, Maximilianus Imper. Duce Rudolpho Principe Anhaltino de Venetis, Angli de Scotis invaſoribus & de Gallis ſimul, Poloni Ducibus Nicolao Camieniecio & Conſtantino Oſtrogio ſummis militiæ Regni & Lithuaniæ præfectis memorabilem de Tartaris victoriam reportârunt cæſis & profligatis barbarorum 24 millibus. Idem ille Oſtrogius Dux proximo anno eductis 17 militis Poloni millibus 80000 Moſcorum ad Orſam vicit.
An. Chriſti	1515. In Italiâ Cometa Lunæ naturam referens, intraque breve temporis ſpatium 12 ſigna percurrens viſus eſt. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Hunc Cometam maximæ ubique mutationes ſubſecutæ ſunt. Ludovicus Rex Galliæ, & Archi-Epiſcopus Colonienſis mortui ſunt. Maximæ quoque inundationes ſecutæ ſunt, quæ domos, agros & prata mirum in modum devaſtârunt. Sęva item peſtis in Saxoniâ, Thuringiâ, Miſniâque per biennium graſſata eſt, ità ut tertia pars hominum vix remanſerit. Turcæ etiàm Ungariam invaſerunt. Glinſcius in Lithuaniam irrupit & Smolenſciam eripuit.
Læti.	Galli de Helvetiis victoriam reportârunt. Joannes Laſcki Archi-Epiſcopus Gneſnenſis Româ reverſus ſibi, ac Succeſſoribus ſuis Legati nati, & primi Regni Principis titulum attulit.
An. Chriſti	1516. Cometa per aliquot dies apparuit. *Rockenbachius, Eckſtormius, Alſtedius & Siſardus.*
Event. Triſt.	Secuta eſt magna annonæ caritas. Obiit Ferdinandus Rex Hiſpaniarum & Uladislaus Rex Hungariæ. Hollandia miſerè à Geldrenſibus, ſicut & Italia à Gallis devaſtata eſt. Terræ motus etiàm circà Norimbergam, & turbines Ventorum maximi ſunt orti, magnaque hominum multitudo à febribus malignis tunc graſſantibus interiit.
Læti.	Pax exoptata inter Pontificem, Cæſarem, Gallum & Venetos ſancita. Hic quoque annus lætus auſpiciis Caroli V. in Regnis Hiſpaniarum, Ludovici in Regno Hungarię: Item inventione argenti fodinarum in valle Joachimicâ extitit.
[illegible]	1517. Cometa in Leonis ſigno apparuit. *Eckſtormius.*
[illegible]nt. Triſt.	Secuta magna annonæ diffultas Conſtantinopoli, in Italia & Germaniâ. Selimus Imperat. Turcicus Hieroſolymam occupavit, item Alcairum Ægypti Urbem potentiſſimam expugnavit, ac Tomum-[illegible]inum Circaſſum ultimum Ægyptiorum Sultanum à ſuis proditum mulæ impoſuit & laqueo de collo pendente per totam Urbem circumductum, tandem gulâ laqueo fractâ ad portam Baſuelam unco ferreo ſuſpendi juſſit. Hoc eodem anno incepit Hæreſis Lutherana.
Læti.	Apparitionem Cometæ è veſtigio ſecuta pax à Gallo, Anglo & Hiſpano confirmata Helvetiis ſociis annuo ſtipendio decreto, Anglo pro reſtitutione Tornaci pretio ſoluto, Hiſpano filiâ ſecundò genitâ in matrimonium promiſſâ: hac ratione & induciæ Venetorum cum Cæſare in quinquennium prorogatæ.

Digitized by Google

An. Chriſti	1521. Menſe Aprili ſpectatus fuit Cometes in fine Cancri breves crines habens, clarus & Lunæ dichotomę ſimilis. *Ricciolus*, *Keckermannus*, *Gravius*, *& Siſardus*: quorum tamen hic eum an A. 1520 ponit.
Event. Triſt.	Mortuus Leo X. Pontifex Maxim. Alba Græca à Turcis expugnata: Sicut & bellum diuturnum inter Carolum V. & Franciſcum Galliæ Regem.
Lęti.	Henricus VIII. Rex Angliæ ob librum pro fide Catholico-Romanâ Luthero oppoſitum *Fidei Defenſoris* titulo à Pontifice Leone decoratus eſt.
An. Chriſt	1522. Cometa verſùs Occaſum Solis naturam Jovis exhibens apparuit. *Rockenbachius*.
Event. Triſt.	Peſtis dira, tempeſtates, caritasque annonæ maxima ſecutæ. Inſula Rhodus à Turcis occupata. Bellum etiam Holmenſe, ut & Hildeſienſe dubiâ fortunâ actum.
Læti.	Hunc Annum lætus Caroli V. & Henrici VIII. potentiſſimorum Principum Conventus Londini habitus inſignivit; nec non lætiſſima & magnificentiſſima Ludovici Regis & Mariæ ejus Uxoris Pragę coronatio.
An. Chriſti	1523. Cometa viſus eſt. *Rockenbachius*, *Alſtedius*, *Siſardus*.
Event. Triſt.	Secuta eſt æſtas plena cataractis nubium, terræ motibus, variisque tempeſtatibus. Undè mira devaſtatio domuum & Caſtellorum ſuborta & innumerabilis penè multitudo hominum & pecorum interiit.
Læti.	Hoc anno Fridericus Dux Holſatiæ contrà Chriſtianum II. Regem Daniæ patruum ſuum, cujus crudelitatem nec Sueci electo contrà eum Guſtavo I. nec ipſi Dani ferre poterant, vocatus Regni gubernacula ſuſcepit. Ita hic annus utrique illi genti lætus novorum Principum auſpiciis inſignitus fuit.
An. Chriſti	1524. Cometa effulſit. *Eckſtormius*.
Event. Triſt.	Mortuus Fridericus III. Elector Saxoniæ, & Iſabella Regina Daniæ Caroli V. Soror. Annus ſequens & bello Ruſticorum, & captivitate Franciſci I. Galliæ Regis in prælio ad Papiam commiſſo inter alia magis inclaruit.
Læti.	Anno à Cometis apparitione proximo pax inter Gallum & Anglum; inter Sigismundum I. Regem Poloniæ, & Albertum I. Ducem Pruſſiæ, Pruſſiâ in Ducatum reductâ; tum inter Fridericum Daniæ, & Guſtavum Sueciæ Reges ſancita & firmata. Anno item 1525. Ordo Capuccinorum propagari cœpit.
An. Chriſti	1526. à die 23 Auguſti ad 7 Septembris Cometa gladiformis apparuit. *Ricciolus ex Petro Surdo*.
Event. Triſt.	Miſera clades Ludovici Hungari ad Mohatzium, quæ toti Ungariæ magnas turbas & mutationes attulit.
Læti.	Franciſci I. Regis Galliæ è captivitate Hiſpanicâ liberatio cum pacis conventione, acceptâ etiam in matrimonium Sorore Caroli V. Leonorâ Emanuelis Regis Luſitaniæ Viduâ. Item victoria læta Georgii Fronsbergii Ducis Caroli de Italis, qui adverſùm ſe conjurârunt. His addenda Ferdinandi in Regno Bohemiæ felicia auſpicia.
An. Chriſt	1527. Viſus eſt Cometa in Leone valde terrificus cum cauda oblongâ ſanguinei coloris: varia inſuper chasmata in nubibus eodem tempore, velut faces ardentes, viri armati, trabes & enſeș ignei &c. obſervata ſunt. *Rockenbachius*, *Herlicius*, *Gemma*, *Eckſtormius*, *Ricciolus*, *Alſtedius*, *Leovitius & Schulerus*.
Event. Triſt.	Hunc Cometam Tyrannis Turcica ſecuta eſt, & incurſiones hoſtium in Ungariam acerrimæ. Buda capta & occupata. Urbs Roma ab exercitu Caroli V. Duce Borbonio etiam capta. Agmina locuſtarum hinc & inde multùm damni fecerunt.
Læti.	Carolus Imp. Româ in ſuam poteſtatem redactâ Pontificem ad pacem coëgit. Hinc & aliorum fœderis Sociorum conatus fruſtrà fuêre, ita ut Gallus & Veneti cum Carolo pacem inierint. Hoc quoque anno memorabilem victoriam Conſtantinus Dux Oſtrogienſis auſpiciis Sigismundi Auguſti Regis Poloniæ de Tartaris invaſoribus reportavit, quadraginta millibus Chriſtianorum à ſervitute liberatis.
An. Chriſti	1528. Cometa in Piſcibus à die 18 Januar. in oppoſitione cum Saturno apparuit. *Ricciolus*.
Event. Triſt.	Hoc anno Hollandia bello Geldrico fuit agitata.
Læti.	Res in Italiâ variante inter Gallos & Hiſpanos fortunâ pace optatâ geſtæ ſunt.

An. Chriſti	1529. Quatuor Cometæ ſibi invicem oppoſiti caudas verſus quatuor mundi plagas vertentes apparuerunt. *Rockenbach. Ricciolus, & Alſtedius.* At *Jovius* unius tantum meminit qui 12. diebus fulſerit.
Event. Triſt.	Turcarum irruptio in Hungariam & Germaniam ſecuta, Viennaque Auſtriæ obſeſſa cum devaſtatione plurium regionum & abductione ingentis copiæ Chriſtianorum. Æſtas etiam valdè pluvioſa ſuborta, inde magna annonæ caritas, quæ per plures annos duravit, ſecuta. Sudor etiam Anglicanus hoc tempore aliquot myriades hominum ſuſtulit.
Læti.	Hic annus multiplicem pacem orbi Chriſtiano, Germaniæ nempè Galliæ, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ Italiæque peperit. Præivit Pontifex Rom. & pace cum Cæſare ſancitâ à ſociis fœderis ſe divulſit. Secutus Gallus, tùm Veneti ac reliqui fœderati. Tunc & Ferdinando in Hungariâ, Bohemiáque, & Henrico in Britannia pax certa fuit. Carolus etiam Imp. cum exercitu in Pannoniam movens Solymannum abegit. Hoc quoque anno Sigismundus Auguſtus nono ætatis anno Dux Lithuaniæ renuntiatus. Milites etiam Rhodienſes Melitam inſulam Cæſare, & Pontifice Rom. conſentiente occupárunt, eamque inhabitare & munire cœperunt.
An. Chriſti	1530. Cometa à 6. die Auguſti manè per aliquot dies antè Solis ortum apparuit; deindè Solem ſequens ſub Veſperum poſt Solis Occaſum per tres circiter ſeptimanas ſigna Cancri, Leonis, & Virginis percurrens usque ad 3. Sept. conſpectus eſt. *Rockenbach. Ricciolus, Alſtedius & Schulerus.* Verum & menſe Junio Cometam hoc anno apparuiſſe ſcribit *Eckſtormius.* Ad ſignum quoque libræ perveniſſe & in eodem evanuiſſe notat *Ricciolus.*
Event. Triſt.	Inundationes maximæ in Hollandiâ, Zelandiâ, & Brabantiâ ortæ, Undè multæ Urbes ſubmerſæ. Romæ præter tonitrua & ignes crebros tanta vis aquarum è Cœlo decidit, ut homines diluvio ſe perituros eſſe exiſtimárint. Liſibonæ per terræ motum toto octiduo durantem omnia templa, ædesque circiter 1500. concuſſæ corruerunt. Secuta deindè ibidem peſtis ſæva. Bellum etiam apud Helvetios in Octobre ortum.
Læti.	Hoc anno nova Galicia in Americá auſpiciis Caroli V. inventa eſt. Florentia poſt diutinam obſidionem ab Imperatore, & Pontifice in Servitutem redacta.
An. Chriſti	1531. Cometa Pogonias in plaga Solis Occidentis menſe Auguſto per tres hebdomadas Cancrum, Leonem, Virginem & Libram percurrens viſus eſt. *Chytræus, Urſpergenſis, Rockenbach. Milichius, Eckſtorm. Alſtedius* & plures alii. *Ricciolus* ex *Apiano* & *Fracaſtorio* duos hoc anno Cometas fulſiſſe memorant.
Event. Triſt.	Turci Siciliam debellarunt, Scoti Angliam. Magna quoque annonæ caritas Sueviam, Helvetiam, & Alſatiam afflixit. Secutæ ſunt etiam turbæ in Helvetiá, Saxoniá, & mari Bathico, maris etiam exundatio in Belgium & Zelandiæ oppida. Rex Chriſtiernus magna claſſe in Daniam profectus ad repetendum regna ſua, ſed in manus Regis Danorum infeliciter incidit, & captus eſt. Obiit Ludovica mater Franciſci I. Regis Galliæ.
Læti.	Hoc anno Leonora Caroli V. Soror Franciſco I. Regi Galliæ deſponſata fuit. Joannes Comes Tarnovius Ruſſiæ Palatinus anſpiciis Sigismundi I. & II. de Petro Palatino Walachiæ memorabilem victoriam ad Obertinum cæſis 22. hoſtium millibus, cum ipſe vix quater mille haberet milites, captis 1050. machinis bellicis majoribus direptisque caſtris reportavit, & Pokuciam amplam & latam Poloniæ provinciam patriæ recuperavit.
An. Chriſti	1532. Terribilis Cometa in totá Germania caudam longiſſimam verſus Meridiem protendens viſus eſt, qui prius Auſtralis fuit, deindè in Boream deflexit, cœpitque videri ab *Apiano*, à quo etiam antè apparitionem prædictus perhibetur, à die 25. Septemb. usque ad 20. Novemb. *Ricciolus, Alſtedius, Eckſtormius, Rockenbachius, Chytræus, Buntingus, & plures alii.*
Event. Triſt.	Turca in Hungariam movens ibidem verò infeliciter pugnans, pedem retulit: Per Stiriam tamen & Auſtriam ferro & igne omnia devaſtavit. In Friſiâ, Hollandiá & Zelandia menſe Novembri maximæ inundationes ſecutæ.
Læti.	Pax Germaniæ, Daniæ, Bremæ poſitis armorum & animorum motibus reddita & Italiæ conſervata. Tum victoria de Solymanno Hungariæ invaſore Friderici Palatini virtute parta.
An. Chriſti	1533. Cometa ingentis magnitudinis ad plagam Borealem non procul â Perſeo totá nocte viſus eſt. *Rockenbachius, Leovitius, Eckſtormius, Ricciolus, Alſtedius, Buntingus & alii.* Contrà Signorum ordinem à

	Geminis ſcilicet in Taurum, & indè in Arietem motum eſſe memorant plerique. *Florovellus* ait fuiſſe nigricantis coloris, viſumque per 30. dies. At *Petrus Surdus* aſſerit coloris flavi fuiſſe & viſum à fine Junii usque ad 4. Auguſti.
Event. Triſt.	In Dania bella & ſeditiones maximæ, ſicut & in Anglia ſubortæ ſunt. Secutum Anno 1534. Schiſma Anglicanum cum hæreſi conjunctum ob negatam à Rom. Pontifice diſſolutionem matrimonii multos jam annos conſtantis, quo inducto Henricus Rex ſe caput Eccleſiæ edixit. In Germaniâ terræ motus & peſtis dira Norimbergæ graſſari cœpit, magnaque annonæ caritas oborta eſt. Mortuus etiam Clemens VII. Pont. Item Fridericus Rex Daniæ. Anabaptiſtæ etiam in Urbe Monaſterienſi acervatim prodeuntes, extincti ſunt, ità tamen ut Urbs ipſa obſidione priùs caperetur. Contentio quoque Caroli V. cum Gallo ſuper Ducatu Mediolanenſi orta. Turcarum motus contra Perſas & Barbaroſſæ contrà Muleaſſem.
Læti.	Anno ſeq. 1534. Societas JESU per S. Ignatium Lojolam fundata, quæ mox latè per totum terrarum orbem cum maximo animarum fructu propagata eſt. Eodem anno pax Wirtembergica, ſequenti Monaſterienſis capta & exciſâ Urbe, ac ſeditioſis ſupplicio affectis lætitiam attulit.
An. Chriſti	1537. Menſe Januario Cometa veſperi ad Occaſum viſus eſt. Hunc deindè mox alius ſecutus eſt in ſigno Tauri non procul à capite Draconis, quique comam verſus Meridiem direxit, & per tres integras Septimanas viſus eſt.
Event. Triſt.	Secuti ingentes terræ motus, præſertim Baſileæ Rauracorum, & in Regione Puteolanorum. Anno inſuper ſequenti æſtas maxima ſecuta, quæ à Martio usque ad Feſtum Nativitatis Chriſti duravit, undè fontes & maxima flumina exaruerunt, domorum ædificia, ac Sylvæ Solis ardore incenſa.
Læti.	Hoc anno Chriſtianus tertius Princeps glorioſiſſimus ſacro diademate decoratus eſt; Sed & læta fuerunt Coſmi illius Medicei Sapientiæ artibus clariſſimi auſpicia.
An. Chriſti	1538. Cometa ignei coloris à die 17. Jan. ad 21. poſt Solis Occaſum in ſigno Piſcium caudam ad 30. grad. longam ab Occaſu brumali verſùs Ortum æſtivalem extendens apparuit. *Rockenbachius, Eckſtormius, Ricciolus, Alſtedius, Leovitius, Fabricius & Sifardus.*
Event. Triſt.	Secuta mors Caroli Ducis Geldriæ, Joannis Ducis Clevenſis, ac Iſabellæ Caroli V. Imp. Conjugis. Infelix fœdus Chriſtianorum contrà Turcas victo Barbaroſſâ Joh. Auria, qui erat Præfectus claſſis Venetæ, Hiſpanæ, & Pontificiæ. Veſuvius hoc etiam anno ter exarſit & flammas terribiliter evomuit. Secuta quoque Epidimia multis in locis. Succeſſerunt etiam tumultus Florentini contrà Coſmum magnum Hetruriæ Ducem.
Læti.	Pax hoc anno inter Cæſarem & Gallum conventu lætiſſimo facto ad Aquas mortuas Galliæ Narbonenſis oppidum coälita, quæ tamen infida fuit.
An. Chriſti	1539. Cometa ad Occidentalem plagam ſub initium noctis, qui caudam brevem ſubobſcuram verſùs Meridiem protendit, per tres ſeptimanas viſus eſt. *Fabricius, Rockenbachius, Buntingus, Eckſtormius, Keckermannus, Ricciolus, Alſtedius*; Obſervavit *Apianus* hunc Cometam à die 6. Maij ad 17. in Leone, motumque fuiſſe contrà ſignorum ordinem & velociorem in Occidentem, quàm fuit motus primi Mobilis.
Event. Triſt.	Turca magno exercitu conjunctis Budenſibus Regis Ferdinandi copias profligavit, multaque millia in fugâ interfecit. Secuta etiam in Italia & Brabantiâ magna annonæ caritas ac dira peſtis, ob quam multa millia hominum perierunt. Sequenti anno ferventiſſima fuit æſtas, ità ut præ æſtu amnes & torrentes exſiccati. Incendia etiam in Saxonia, Bohemiâ, viciniſque aliis locis fuerunt. Secutæ quoque clades & turbæ Miſniæ, Thuringiæ, Brandenburgicæ & Brunſuicenſes.
Læti.	Pax hoc anno Venetis eam petentibus data. Præſens quoque annus fertilis frugum & vini ejusque ſingulari bonitate lætus fuit.
An. Chriſti	1541. Cometa viſu terribilis Draconis formam referens, caudamque prælongam igneam extendens die 21. Auguſt. conſpectus eſt. *Rockenbach. Eckſtorm. Alſtedius & Sifardus.*
Event. Triſt.	Turca in Moravia, Sileſiâ & Auſtriâ crudeliſſimè graſſatus. Peſtis dira propè Rhenum in Germania & Auſtria multa millia hominum abſumpſit. Carolus V. etiam infeliciter trajecit in Africam, multis navibus & militibus procelloſa tempeſtate ſubmerſis. Buda à Ferdinando Rege Hungariæ obſeſſa, verum vidua Joannis Waywodæ Turcam invocavit, qui obſidione pulſâ arte & aſtu Budam extorſit & 2. Sep. eandem occupavit.

Anno

An. Chriſti	1542. Horribilis Cometa ſuper Conſtantinopolim per 40. dies flagrans conſpectus eſt. *Rockenbach. Eckſtorm. & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Expeditio Chriſtianorum adverſus Turcas male ceſſit, militibus morbo epidemico magna ex parte extinctis. Vinum adeò acidum crevit, ut potari nequiverit; vocatumque ſit Vinum Turcarum ab infelici expeditione. Strages quoque magna inter Anglos & Scotos fuit. An. ſeq. Turca in Ungaria Albam Græcam, Strigonium civitatem, & quinque Eccleſias graſſando occupavit. Locuſtarum etiam ingens copia variis in locis maximum damnum agros devaſtando effecit.
Læti.	Pax inter Cæſarem & Gallum ad Crepiacum in Sueſſionibus conventa.
An. Chriſti	1545. Cometa ad occaſum ſanguineo colore per aliquot dies flagrare viſus eſt. *Rockenbach. & Alſtedius.*
Event. Triſt.	Paulò poſt Ludovicus Palatinus Elector mortuus, Henricus Dux Brunſuicenſis á Landgravio captus. Secutum & bellum Smalcaldenſe in Germaniâ. Carolus Imp. cum exercitu magno comitante Maximiliano Filio Ferdinandi Regis Mauritio Duce Saxoniæ, Alberto Marchione Brandenburgenſi in Galliam profectus, atque occupato Lucelburgo Lutetias movit, omniaque in itinere ferro igneque devaſtavit.
Læti.	Anno 1546. Gallus cum Anglo pacem iniit. An. 1547. Hamburgenſes, Lubecenſes, Brunſuicenſes & Pomerani Cæſari conciliati.
An. Chriſti	1554. Cometa igneo colore comparens, caudamque verſus Occaſum Solis dirigens per aliquot dies viſus eſt. *Rockenbachius.*
Event. Triſt.	Paulò poſt Joannes Fridericus Elector & Dux Saxoniæ unà cum Conjuge Sibillá mortuus. Albertus Marchio Brandenburgicus manus cum Swinfurtenſibus conſeruit, & in Obſidione victus eſt. Tumultus etiam in Angliá, Gallia & Belgio maximi ſunt orti. Peſtis item dira in Tranſylvania graſſata. Proximo anno Julius III. Pont. Rom. & Henricus Navarræus obierunt.
Læti.	Pax inter Moſcum & Magiſtrum Livonię conventa. Diſſidium inter Auguſtum & Joannem Fridericum Saxones finitum. Proximus annus fœdere inter Saxones Brandenburgicos & Haſſos tum pace Paſſavienſi publicè confirmatá, tùm etiam abdicatione Imperii per Carolum V. factá, & ità auſpiciis Philippi filii in Hiſpaniâ clarus fuit.
An. Chriſti	1556. Cometes ęqualis fere dimidio Lunę pallidi coloris ſub initium Martii per duos menſes flagrans apparuit. *Chytræus, Rockenbachius, Buntingus, Eckſtormius, Cardanus, Keplerus, Leovitius, Ricciolus, Fabricius, Alſtedius, Thuanus, Schulerus, Neubuſius* & plures alii. Obſervavit *Joannes Homelius* ex Libra primum contrà Signorum ordinem ſecundum longitudinem proceſſiſſe; poſteà verò Saturni motum imitatum fuiſſe, ac ſecundum Signorum ordinem progreſſum eſſe per Andromedam ad ſignum Piſcium, ubi tandem extinctus eſt. Addit etiam radios veſperi in meridiem, mediá verò nocte in Occaſum fuiſſe converſos, neque comam huic averſam a Sole fuiſſe, donec à Sole remotus fuit minus quadrante circuli.
Event. Triſt.	In Italia, Hungariá, Livoniá & Galliá bella cruenta ſecuta ſunt: Item mors duorum Electorum Adolphi Colonienſis & Joannis Trevirenſis. Orta etiam clades pecoris, & caritas annonę in Belgio.
Læti.	Hiſpani & Angli ad S. Quintinum feliciter depugnârunt die 10. Auguſti. Cęſi ſunt 5000, capti 10000. homines. Secutę ſunt quinque annorum induciæ inter Cæſarem, Hiſpanum & Gallum. Annum aliàs Cometæ apparentis calidum fuiſſe, ſiccum & maximè ſalubrem & fœcundum memorat *Thomas Eraſtus.*
An. Chriſti	1557. Cometa gladiformis in ſigno Sagittarii menſe Octob. verſus Occaſum apparuit. *Rockenbachius, Herlicius, Eckſtormius, Ricciolus.*
Event. Triſt.	Hunc Cometam inundationes maximę in Italia & Siciliá ſecutę ſunt. Seditiones etiam in Livoniâ exortę.
Læti.	Hoc anno controverſia 50. annis de ditione Cattorum Melibocorum inter Ottonem, Henricum & Auguſtum Septemviros, Wilhelmum Clivenſem & alios agitata Francofurtenſis Conventûs auctoritate compoſita eſt. Caletum & alia loca á Gallis fuerunt recuperata. Pax item inter Sigismundum Auguſtum, & Wilhelmum Fürſtenbergium Archiepiſcopum Rigenſem, ac Ordinis Gladiatorum Magiſtrum in Livoniá eſt conſtituta.
An. Chriſti	1558. Cometa atri coloris veru imaginem exhibens veſperi ſub coma Berenices á die 6. Auguſti ad diem 21. Septemb. flagrans apparuit. *Fabricius, Buntingus, Rockenbachius, Ricciolus & Alſtedius.* Duos porrò hoc anno Cometas ponit *Eckſtormius*, unum Menſe Martio Torpati viſum, alterum in Auguſto.
Event. Triſt.	Hunc Cometam mors Caroli V. Imp. 27. Septemb. in cœnobio morientis è veſtigio ſecuta eſt. Item obiit menſe Novembri ipſius nurus Maria Regina Anglię, eodemque die Reginaldus Polus. Dithmarſi á Duce Hol-

landiæ

Digitized by Google

	landiæ victi. Moſci in Torpacenſem Livoniæ provinciam irruperunt, atque igne ferroque omnia devaſtarunt.
Læti.	Hoc eodem anno pax inter Hiſpanum & Ferrarienſem, tùm inter Genuenſes & Turcas; denique inter Brandenburgicos Agnatos Saxones, Haſſos, aliosque compoſita. Hoc quoque tempore Livonia Moſciæ potentiæ impar tutelæ Regis Poloniæ ſe credidit, eidemque acceſſit. Fridericus II. diademate regio Daniæ inſignitus.
An. Chriſti	1559. Cometa ſub finem Maji usque ad 22. Junii in Oriente viſus eſt. *Ricciolus.*
Event. Triſt.	Hoc anno mortuus eſt Henricus II. Rex Galliæ, & paulò poſt Paulus IV. Pont. Rom. ac 15. Cardinales, Hercules Dux Ferrariæ, Rex Daniæ, Dux Venetorum Laurentius, multique Principes alii. Perfidia etiam Hugonotorum erupit manifeſtius.
Læti.	Hoc anno pax Cameracenſis poſt longas diſceptationes inter Hiſpanos, Anglos & Gallos concluſa fuit.
An. Chriſti	1560. Menſe Decembri per 28. dies Cometa in Gallia viſus eſt. *Rockenbachius & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Mox obiit Franciſcus II. Rex Galliæ. In Bohemia, Moravia, Auſtria viciniſque locis peſtis dira inter homines graſſata eſt. Ortum etiam bellum diuturnum inter Regem Daniæ & Regem Sueciæ. In Galliâ ſecuta quoque magna Catholicorum perſecutio. Rutheni Moſcovitæ in Lithuaniâ & regionibus finitimis per aliquot annos ferro quævis devaſtârunt.
Læti.	Eodem anno induciæ inter Ferdinandum & Solymannum initæ. Pax Religionis in Gallia ſancita. Sequens annus coronatione Caroli IX. Galli & Erici Sueci lætus extitit. Maximilianus II. paulo antè Rex Rom. & Bohemiæ, nunc quoque Rex Ungarorum renuntiatus. Anno 1563. ſecutæ duæ memorabiles victoriæ Polonorum, quarum unam Stanislaus Leſniowolski Caſtellanus Czerſcenſis ad Nevlam, & Nicolaus Radzivilius Palatinus Vilnenſis & Lithuanici exercitûs Imperator ad Ulam de Moſcis Livoniæ & Lithuaniæ incubantibus obtinuerunt.
An. Chriſti	1564. Cometa exarſit. *Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Obiit hoc anno Ferdinandus Rom. Imperator. Bellum in Tranſylvaniâ & inſula Maltâ exortum: Fuit tamen hæc à Turcis fruſtrà oppugnata.
Læti.	Ferdinando feliciter ſucceſſit in imperio Maximilianus II. Pax domeſtica hoc anno in Gallia recuperata. Eodem anno Gallus cum Eliſabethâ Angliæ fœdus iniit, & cum Helvetiis renovavit. Swendius Eques auratus à Maximiliano II. in Tranſylvaniam contrà Turcas miſſus, eos ſecundis aliquot prœliis ſuperavit.
An. Chriſti Event. Triſt.	Secuti ſunt maximi belli motus in Belgio. Item Zigethi in Hungaria expugnatio à Turcis, & Nicolai Serinii Herois fortiſſimi cædes paulò poſt mortem Solymanni perpetrata.
Læti.	Sequenti Anno Erico ob aſperos mores rejecto Joannes paulò antè è carcere, in quem eum frater ejus compegerat, liberatus, regnum iniit. Eodem anno pax, ſed parum fida in Galliis; tum illa ad octo annos concluſa inter Maximilianum, Selymum, & Joannem Tranſylvanum.
An. Chriſti	1569. Menſe Novembri poſt Occaſum Solis Cometa livido colore, & flammis ardentibus radians in primâ facie quinti gradûs Capricorni propè lucidam Stellam Sagittarii apparuit. *Thuanus, Rockenbachius, Ricciolus.*
Event. Triſt.	Hunc Cometam tempeſtates maximæ, & terribiles terræ motus ſecuti ſunt. Caritas annonæ inaudita in Bavariâ, Sueviâ, Lithuaniâ, Ruſſia, Bohemiâ, & Auſtriâ. Turca Inſulam Cyprum invaſit, poſtque diutinam obſidionem, Famaguſtam occupavit. Anno 1572. ſecutæ ſunt nuptiæ Pariſienſes, in quibus plus ſanguinis, quàm vini profuſum eſt.
Læti.	Secuta Anno 1572. clades illa memorabilis inter Turcam & Venetos aliorum Confœderatorum Principum copiis adjutos, ubi per 5. horarum ſpatium inter ſe digladiantes 6. Octob. de Victoriâ dubii, tandem auxiliante DEO Victoriam in illo prœlio Chriſtiani obtinuerunt ac 50000. Turcarum (exceptis captivis, quorum decem millia fuerunt) interfecerunt, 15000. quoque Chriſtianorum liberârunt. Baſſa Turcarum Generalis captus & capite plexus fuit, ipſius deindè caput palo affixum loco Victoriæ ad navem omnibus expoſitum eſt. Adhæc pax inter Daniæ & Sueciæ Reges Stetini concluſa. Pax item provincialis in Comitijs Spirenſibus ſancita.
An. Chriſti	1576. Cometa Pogonias valdè longam ac latam poſt ſe caudam trahens menſe Novembri Solem Occidentem ſequi viſus eſt. *Chytræus & Eckſtormius.*

Event. Triſt.	Die 12. Octobris Imp. Maximilianus mœrere & curis confectus diem ſuum obiit. Mortuus item Fridericus III. Elector Palatinus. Secuta etiam bella in Belgio, Galliâ & aliis locis.
Læti.	Stephanus Bathorius Tranſylvaniæ Princeps Regno Poloniæ præfectus. Maximiliano quoque in Imperio feliciter ſucceſſit Rudolphus II.
An. Chriſti	1577. Sub Aquila volante in Aſteriſmo Antinoi horribilis Cometa à die 10. Novemb. ad diem 26. Januarii anni ſequentis apparuit. *Fabricius, Eckſtormius, Gaſſendus, Calviſius, Alſtedius, Reidanus, Sifardus & plures alii. Ricciolus* eum 79. diebus flagrâſſe ſcribit.
Event. Triſt.	Secutum bellum Mauritanum, quo deindè Anno 1578. die 4. Auguſti Sebaſtianus Rex Luſitaniæ & Mahometes Mauritaniæ Rex vitam amiſerunt. Abdelmelecus autem Victor in fervore pugnæ apoplexiâ mortuus Victoriam & Regnum Hameto fratri peperit, & reliquit. Secuta etiam Seditio Colonienſis. Provinciæ Belgicæ plures à Rege ſuo defecerunt. Mortuus item in caſtris Belgicis Joannes Auſtriacus. Angli etiam diram in Catholicos ſævitiam exercuerunt.
Læti.	Temperata & ſalubris ſecuta fuit aëris conſtitutio, undè lætus frugum, fructuumque proventus ſucceſſit.
An. Chriſti	1578. die 16. Maij poſt occaſum Solis Cometa verſus Ortum & Meridiem conſpectus, qui caudam prælongam verſus Septentrionem protendit. Hunc alii duo minores Cometæ ſecuti ſunt. *Rockenbachius.* Accuratiùs alterum Cometam obſcurum & pallidum hoc anno menſe Octobri in fronte Pegaſi viſum, qui cum prius ſparſiſſet comam Orientem verſus, tandem verſus Septentrionem projecerit, ſcribunt *Eckſtorm. & Fabr.*
Event. Triſt.	Gravis peſtis Saxoniam afflixit. Fuit etiam hic annus valdè pluvioſus, undè minùs felix provenit & ſequenti anno caritas annonæ eſt orta.
Læti.	Alexander Farneſius Trajectum ad Moſam longâ & difficili licet obſidione preſſum tandem in poteſtatem redegit, deindè & Sylvam Ducis, Mechliniam, & Groningam deditione pariter accepit. Reconciliatio Wallonum ſecuta; tum & tres Belgii provinciæ, Arteſiæ, ſcilicet, Hannoniæ & Galliæ Flandriæ partæ. Annus item Cometæ fuit Natalis Ferdinandi II. Glorioſiſſimi deindè Imperatoris.
An. Chriſti	1580. In Octobri Cometa initio puſillus conſpectus eſt, qui verſùs Meridiem paulatim deflectens motu retrogrado ſigna Piſcium, Aquarii, Capricorni, & Sagittarii percurrit. Deindè Septentrionalis aſcenſu factus celerrimo motu verſus Aquilam volantem in ſigno Capricorni & Sagittarii latitudinem Septentrionalem maximam adeptus eſt. Indè motum ſuum verſus Serpentarium dirigens à 21 Nov. uſquè ad ultimum ejuſdem Stationarius fuit. Tandem circà principium anni ſequentis extinctus eſt. *Rock. Bucholzerus, Sifard. Ric. Mæſtlinus, From.* Memorat etiam *Keck.* hunc Cometam fumidum fuiſſe & excretiones ſulphureas habuiſſe.
Event. Triſt.	In Belgio ſæva bella & ancipiti fortunâ res actæ. Proximo anno ſecuta eſt conjuratio Anglica ab Edmundo Campiano & aliis Sociis facta. Clades etiam Moſcorum ſecutæ.
Læti.	Alexander Farneſius octo provincias præter Urbes in Brabantiâ, aut obſidione domitas, aut officiis & curis ad obſequium traductas numeravit, & à Rege plenam adminiſtrationem accepit. Res itaque Hiſpanorum lætæ, victoria Hedembergenſis, ſoluta Groningæ obſidio, Bouchemii & Nivellæ, Tornacique deditio, Condæi occupatio, Bredæ expugnatio, aliaque ſecuta. Anno item, quo Cometes luxit, & proximo non tantùm Polonus ſed & Suecus rem contrà Moſcum alienorum arrogantem feliciter egit. Undè unterque pluribus locis, urbibus, & provinciis potitus eſt. Anno 1581. Calendarii emendatio per Gregorium XIII. Sum. Pontificem inſtituta eſt.
An. Chriſti	1582. Cometa conſpectus eſt, qui ab initio Martii fuit matutinus, poſtea verò veſpertinus deſiit circà medium Aprilis. *Ex Santatio & Joanne Camillo Glorioſo Ricciolus.* Alii Cometam immenſæ magnitudinis hoc anno in Majo comparuiſſe memorant, ut *Rockenbachius, Bucholzerus, Eckſtormius, Camdenus & alii.* Unum tamen & eundem fuiſſe putat *Lubieniecius*, qui ex matutino vel mutatâ declinatione & aſcenſione rectâ, vel Solis curſum antevertens eum à tergo relinquendo veſpertinus factus deſierit medio Aprilis; vel quod nubes ſpiſſiores ejus conſpectum ad tempus eripuerint, vel quod Horizontem noſtrum ſubierit videri, & Menſe Majo, poſtquam ſatis magnum ſpatium emenſus eſt, redierit, ſequè iterum ſic conſpiciendum præbuerit.
Event. Triſt.	Secuta mors Henrici III. Regis Galliæ cultello à Monacho interfecti, itidemque Ducis Guiſii. In Belgio Mars plurimum ſævire perrexit.
Læti.	Hiſpanis hic annus Vulnere Arauſionenſis, quem excuſſâ tubo pilâ Sicarius Cantaber vulneravit, tum in poteſtatem redacta Aldenarda, Lirâ, Cameracio arce, aliiſque urbibus, & felici apud Bergam ad S. Winoci, & ad Gandavum cum Alenzonianis & Andianis conflictu, tum etiam Vi-

	ctoriâ navali de Antonio Regni Luſitaniæ Uſurpatore obtentâ lætus fuit. Pax etiam à Polono cum Moſco compoſita, auctoritate Comitiali ſancita, Livonia recepta, & ordinata; item Hungaria Auguſtanorum Comitiorum liberalitate adverſus Turcicas incurſiones munita.
An. Chriſti	1583. Cometa poſt conjunctionem in Ariete (undè etiam á Leovitio prædictus) viſus eſt. *Schoſſerus & Eckſtormius.*
Event. Triſt.	Funeſtum bellum in Archiepiſcopatu Colonienſi exarſit, ubi Erneſtus Dux Bavariæ adverſùs Gebhardum Truchesium Proteſtantium fidem amplectentem, ac Uxorem ducentem, libertatemque Religionis ſubjectis concedentem Archi Epiſcopus declaratus eſt.
Læti.	In Belgio Duinquerca intra 6. dies á Parmenſi amiſſis non pluribus, quàm 12. ſuorum deditione à Gallis factá & mox Neoportum poſt dies ſeptem factâ, pariter ab Oppidanis deditione, tum poſt alia loca Zutphania capta, aliæque Parmenſis victoriæ, & læti hoc anno rerum ſucceſſus contigerunt.
An. Chriſti	1585. Cometa ferè crinitus & fuſcus magis quam fulgidus menſe Octobri in Piſcibus verſus Meridiem ſecundum ſignorum ſeriem celerrimo motu progrediens obſervatus eſt, ac tandem circà Medium Novemb. diſparuit. *Rockenbachius, Alſtedius, Tycho, Rothmannus, Ricciolus.*
Event. Triſt.	Secutum bellum Argentoratenſe propter electionem Epiſcopi. Diſſenſiones item & Gallici tumultus. Anno ſeq. Aſiam minorem, Auſtriam, & Hungariam peſtis: Italiam & Belgium fames; Conſtantinopolim locuſtæ devaſtarunt. Secuta etiam claſſis Hiſpanicæ clades, & ponè Bergas ad Zomam ſtrages ex inſidiis in Parmenſis copiis edita. An. 1587. Mariæ Stuartæ Reginæ Scotiæ ferali ſententiâ impiæ Eliſabethæ ejuſdem cognatæ auguſta cervix per carnificem ſecuri percuſſa eſt.
Læti.	Hiſpani rem expeditâ virtute in Belgio geſſerunt, imprimis Bruxellas & paulo poſt Antverpiam Urbium pulcherrimam ac munitiſſimam inter has & Mechliniam Urbem non minus validam quàm elegantem & opulentam deditione, item Noviomagum & Doſiburgum, item Gravium, dehinc Venlonam & Noreſium licet magnâ obſidentium & obſeſſorum clade: Rurſùs Daventriam & Zutphaniæ caſtrum cœpére.
An. Chriſti	1590. Cometa circà feſtum S. Matthiæ obſervatus eſt. *Schorerus.* Accuratiùs eum deſcribens *Ricciolus* ait, in occiduâ Cœli plagâ ad caput Piſcis Borei propè Occaſum æſtivum ſpectari cœpiſſe; veſperi verò verſus Andromedæ pedes ad pedes Caſſiopejæ evanuiſſe acquiſitâ indies majori latitudine, ac declinatione boreali & diebus 11. arcum grad. 42. m. 10. confeciſſe, atque initio velociorem, ſenſim deindè tardiorem fuiſſe ſcribit.
Event. Triſt.	Hoc anno obiêrunt duo Pontifices Rom. nempè Sixtus V. & Urbanus VII. ſecutus in Auſtriâ terræ motus, quo etiam Viennæ turris S. Stephani concuſſa haud leve damnum perpeſſa eſt. Bellum item atrox inter Suecum & Moſcum ſubortum, Scythis ab illo in auxilium adſcitis. Sed nec alibi res quietæ fuerunt in Galliâ præcipuè, & Belgio, tum & in Croatiâ.
Læti.	Pax Turcica cum Polonis compoſita. Colonienſis quoque ditio hoc tempore recenti pace recreata.
An. Chriſti	1593. Cometa à die 10. Julii usque ad 21. Auguſti ante Solis ortum, motum habens retrogradum, eumque á Cancro per Geminos & Taurum inſtituens viſus eſt, ità ut die 17. Auguſti propè circulum Arcticum in principio Tauri ſit obſervatus; at die 21. Aug. propè Cepheum evanuerit. *Rockenbach. Bucholzerus, Eckſtorm. Ricciolus & Fromondus.*
Event. Triſt.	Secutum bellum Turcicum, quod Germaniæ Principibus multum negotii fecit. In Belgio quoque res non adeò feliciter ſucceſſerunt.
Læti.	Ex tranſitu Regis Galliæ Henrici IV. ad Eccleſiam Romanam in[illegible] reformatæ Religionis aſſeclis factæ. In Hungariâ geminam [illegible] Rudolphus Imp. de Turcis reportavit, & Filleccum, Zabatium, Devin[illegible] multaque alia loca paucis diebus occupavit. An. item proximo No[illegible]dum, Breſencam, & alia loca in poteſtatem redegit. An. denique [illegible] 2. Moldaviæ & Valachiæ Principes Sigis: Bathorei Tranſylvani [illegible] ſecuti ſuſcepto adverſus Turcam bello non exiguum Cæſaris partibus momentum addiderunt: Capta Babotzea, Strigonium, Vicegradum, [illegible] dæ imminens aliaque quàm plurima loca. Victoria etiam ad Strigon[illegible] & in Walachiâ parta. A. 1594. Pax inter Suecum & Moſcum compoſita.
An. Chriſti	1596. Cometa barbatus in plaga Septentrionali exarſit, qui peragravit Cancrum, Leonem & Virginem, ac ſub ore Urſæ minoris animadv[illegible] ſtinavit ad Comam Berenices. *Rockenb. Eckſtorm. Kepl. Ricciolus [illegible] Alſtedius.* Meminit quoque *Joſephus Bonfilius in hiſt. Siculâ par.* [illegible] *10.* duos hoc anno Cometas ſub Urſa majori viſos eſſe.
Event. Triſt.	Secuta fuit magna ſiccitas & terræ motus in Aſiâ. Subſecuta [illegible] annonæ caritas, & peſtis. Item Agria à Turcis deditione [illegible];

Inde

	fide quidem noſtris priùs data de libero receſſu, ſed non obſervata, captis nempè primariis & in Turciam abductis, reliquis verò militibus miſerabiliter trucidatis.
Læti.	Cliſſa & Vaccia à noſtris capta cum victoriâ de Achamete Baſſa Temesvarienſi obtentâ. Gallus etiam egregiam victoriam Duce Bironio de Warembonio capto & Cujacenſi fugato retulit.
An. Chriſti	1597. Menſe Julio à die 16 ejusdem Cometa viſus eſt, qui ad diem 9 Auguſti flagravit. *Ricciolus.*
Event. Triſt.	Sæva bella continuata in Hungaria, Belgio & Galliâ aliisque in locis. Secuta an. 1601. obſidio Oſtendæ, quæ ultra 72000 obſidentium & obſeſſorum hauſit.
Læti.	Cæſar in Hungariâ proſper fuit contrà Turcas recuperatis aliquot locis. Gallus pari fortunâ in recipiendo Ambiano & domando Sabaudo felix extitit. Pax quoq; inter Hiſpanum & Gallum ad Vervinũ redintegrata. Añus item 1599 ultimus hujus ſæculi fuit in omnibus fœcundiſſimus.

COMETÆ SÆCULI XVII.

An. Chriſti	1602 Cometa in pectore Cygni apparuit. *Eckſtorm.* Verùm *Alſtedius* hunc Cometam Superioribus accenſet. Indicat verò quosdam hoc Phęnomenon ſicut & proximorum Annorũ 1604 & 1607 pro novis ſtellis habere, cùm *Ricciol.* hujus tantum an. 1602 & 1604 novis ſtellis accenſeat.
Event. Triſt.	Ordines Belgici magnis copiis ex Germaniâ & Angliâ contractis Brabantiam invadentes Graviam expugnárunt. In Hungaria perdita Alba Regalis: In Galliâ & Brittanniâ ſeditiones Ducibus Bironio & Eſſexio ortæ. In Angliâ peſtis horrenda Londini maximè an. 1603. Demetrius Moſcus è ſummâ gloriâ in ſummum devolutus eſt dedecus. An. 1606. A. 1607 ineunte graviſſima inundatio ſecuta, quæ Angliam damnis nullo auro redimendis affecit.
Læti.	Tranſylvania à Baſtâ in Cæſaris poteſtatem redacta Moſe Zedero profligato & Sigismundo Batoræo Cæſaris poteſtati ſe permittente. Recepta item Peſtum & Adon munitiſſima & peropportuna propugnacula. Jacobus mortuâ Eliſabethâ magnæ Brittanniæ Rex declaratus.
An. Chriſti	1607. Menſe Septembri ſub tempus Æquinoctii Autumnalis crinitus apparuit Cometa, qui caudâ in ortum directa velociſſimo verſus Meridiem curſu à ſiniſtro humero Bootis ad pedem dextrum Serpentarii properando tria ſigna, libram nempè Scorpium & Sagittarium perambulavit. *Arthuſius, Calvitius, Herlicius, Theod. Majus, Eckſtormius, Keplerus, Longomontanus, Vendelinus, Keckermannus, Petrus Crugerus & plures alii. Ricciolus* præ cœteris Cometæ hujus hiſtoriam ex tabulis Kepleri & Longomontani accuratiùs contexuit.
Event. Triſt.	Secuta bella in Moſcoviâ & Moldaviâ, commotiones in Auſtriâ ob negatam à Matthiâ Cæſare Sacrorum libertatem.
Læti.	Obtenta memorabilis victoria de Moſcis ad Cluſinum dedito Baſilio Suiſco qui per Demetrii ruinam ad imperium graſſatus erat, deditâ & Metropoli Moſcoviâ filio Regis Uladislao imperium acquiſitum & anno ſequenti Smolenſcum magnâ virtute expugnatum & recuperatum. Anno quoque proximo à Cometæ apparitione natus Ferdinandus III. Imperator Glorioſiſſimus, Auguſtiſſimi noſtri Leopoldi parens.
An. Chriſti	1610. Cometa in Cœlo viſus eſt. *Dan. Berckring.* & ex eo *Lubienicius.*
Event. Læti.	Converſa rerum Sigismundi fortuna. Amiſſâ anno 1612 Moldavia, extemplò deindè ſecuta Potociana in Moldavia clades & Tartarorum invaſio. Secuta etiam peſtis Cracovienſis: Militum Moſcicorum Seditio, ac iterata Tartarorum irruptio. Offenſæ Turcarum ex injuriis Coſacicis ortæ. Smolenſci obſidio, Lithuaniæ vaſtatio, Atrociſſima Podoliæ, & Voliniæ per Tartaros direptio.
	Pax inter Saxonicam & Brandenburgicam domum, illam Feudi, hanc ſucceſſionis jus aſſerendæ hæreditati afferentem an. 1611 impoſita. An. 1613 Danus cum Sueco, & Sabaudus cum Cardinali Mantuano fratris Franciſci ſine virili ſtirpe mortui hæreditatem adeunte pacem iniit. Hanc an. 1615 Pax Turcica, Sabaudo-Hiſpanica, Wormatienſis & Brunſuicenſis excepit. Succeſſit deindè & pax Gallica, tùm Dano-Suecica, & Sueco-Moſcica, deniq́ue & Polono-Moſcica.
An. Chriſti	1618. Cometa prolixâ admodum cauda formidabilis in Cœlo ardere cœpit. *Eckſtormius* & alii quamplurimi. Verùm & *Ricciolus* hoc anno 5 Cometas conſpectos notat, ac plures ſimul, quorum tamen quartus maximus fuit. Quatuor tamen communiter aſſeruntur. Licet etiàm primarium illum Menſe Novembri viſum, plerique 30 tantum diebus flagráſſe exiſtiment; Teſte tamen *Ricciolo* & *Wendelino* diebus 59, & ampliùs duravit. *Eckſtormius* ei 67 dierum durationem aſſignat De amoſiſſimo hoc Cometa ſcribitur, cum ad ultimos Novemb. dies

 ob-

Digitized by Google

	obſervatum fuiſſe infra Lunam: Indè verò ſuprà Lunam ſcandiſſe, ut idem *Ricciolus* ex obſervationibus variorum Authorum oſtendit.
Event. Triſt.	Secuta mox hyems ſicca & ſqualida. Mortua etiam in Decembri Anna Imperatrix. deindè & anno ſequenti die 20 Martii Imperator Matthias. Secutæ porrò ingentes turbæ & clades: ortum bellum Bohemicum, & Bethlemi Gaboris eruptiones in Hungariam, & aliæ multæ calamitates, quæ deindè Germaniam & Italiam miſerè dilacerârunt. Facta quoque Tartarorum in Podoliam & Ruſſiam irruptio, ac belli Turcici denuntiatio. Tandem an. 1621 bellum Turcicum difficillimum & periculoſiſſimum erupit. Succeſſit bellorum Suecicorum moles, quæ longiùs duravit, ac miſerrima malorum lerna Germaniam affecit.
Læti.	Pax Auſtriæ cum Venetis, & Sabaudiæ cum Mantuano compoſita. An. 1619 Ferdinando II. Auguſtum diadema magno omnium gaudio collatum. Pax item ſucceſſit cum Bethlemo inita.
An. Chriſti	1652 exeunte. & 1653 ineunte Cometa circà conſtellationem Leporis viſus eſt. *Gaſſendus, Wendelinus, Kirſtenius, Müllerus, Licetus, Hevelius, Ricciolus* & alii quàm plurimi. *Auctor Diarii Europæi* hunc Cometam ortum eſſe ſub Orione, velocis curſûs fuiſſe & in aſteriſmo Perſei diſparuiſſe ſcribit.
Event. Triſt.	Subortum bellum internecinum Coſacicum. Inde an. 1654. Moſcicum, & ex hoc circum acto anno Suecicum, Danicum & Holſaticum. Anno 1656 ſecuta peſtis illa Neapolitana omnibus ſæculis memoranda, quâ ad trecenta millia hominum ſpatio 5 menſium extincta ſunt, & totum Regnum Neapolitanum ad ultimum usque exitium laboravit, Romam deinde irrepſit, ſed mitiùs pergraſſata: tandem Genuam adorta ingentem etiàm hominum ſtragem edidit.
Læti.	Pax & fœdus inter Anglos & Hollandos pactum. Deindè Ludovicus XIV. anno ætatis 14 diademate inſignitus Regni Gallici gubernacula auſpicatus. An. 1655 pacis fœdera inter Gallos & Anglos, Suecos & Hollandos, hos & Electorem Brandenburgicum ſancita fuerunt. Inter hæc & an. 1655. *Glorioſiſſimus & Auguſtiſſimus Imperator noſter Leopoldus Hungaricum, proximo Bohemicum Regnum & paulò poſt anno ſcilicet 1658 Imperium Romanum maximâ omnium lætitiâ auſpicatus.* An. deinde 1660 Carolus II. magnæ Britanniæ Rex in avita regna glorioſè reſtitutus eſt.
An. Chriſti	1661. Menſe Februario Cometa ad caput Aquilæ, ſivè Vulturis volantis exarſit. *Erhardus, Weigelius, Author Diarii Europæi, Hevelius, Bullialdus & alii.*
Event. Triſt.	Hoc anno 1 Novembris mortuus eſt *Philippus Proſper* Infans Hiſpaniæ. In Poloniâ ſecuta diſſidia, bellumque Civile, aliaque mala plurima. inter hæc & bellum Luſitanicum duravit. Turcicum etiàm an. 1663 viribus totius Imperii & auxiliis Gallicis geſtum, quo præter alia *Neobuſium* in Hungariâ à Turcis occupatum. Anno quoque 1663 peſtis in Hollandiâ aliiſque locis graſſata.
Læti.	Hoc eodem, quo Cometes luxit anno, natus Ludovicus Delphinus Galliæ: deindè pacti feliciter tractatus inter Epiſcopum & Urbem Monaſterienſem, tùm inter *Suecum* & Moſcum, inter Anglos & Suecos, Hollandos & Portugallos eodem illo an. 1561. ſanciti. Proximò verò inter Gallos & Suecos renovati: inter Gallos & Hollandos novo fœdere firmati, inter hos & Anglos; tùm & inter Tunetanos & Algerienſes ad reddendam quietem mari, & libertatem commerciis, nec non & inter Anglos & eosdem Algerienſes ac Trypolitanos pyratas ad eundem finem inſtituti.
An. Chriſti	1664 & 1665. Duo Cometæ viſi ſunt, quorum primus quibusdam Menſe Nov. pluribus tamen Decemb. usque in Martium ſeq. an. 1665 apparuit, viſusque primùm in capite Corvi, hinc ad Navim deſcendit & rursùs ad caput Arietis conſcendit, cùm per Ceti caput tranſiit, ubi multis ſtellis occurrit, diurno motu abreptus nunquàm à ſemitâ ſuâ deflexit, quod eum multò ſublimiorem Lunâ fuiſſe demonſtrat. Eodem an. 1665 Menſe Aprili alter in Pegaſo & Andromeda apparuit, ſed illuceſcente diluculo, undè radiis ſolaribus oppreſſus non potuit ſatis accuratè obſervari. *Caſſinus, Du Hamel, Lubieniecius, Hevelius, Ricciolus, & alii innumeri.*
Event. Triſt.	Secutum An. 1665. bellum Navale inter Hollandos & Anglos: item bellum terreſtre inter Hollandos & Epiſcopum Monaſterienſem. Eodem anno pugna inter Hiſpanos & Luſitanos exorta; bellum quoq; Venetorum cum Turcis. Mortuus Philip. IV. Rex Hiſpan. A. 1666. Brema à Suecis obſeſſa. Novus Judæorum Pſeudo Meſſias ex Sabbati [illegible] Levi & Smyrno oriundus Judaicæ genti imponendo plurimû nocuit. [illegible] 1667.

eruptio

	IrruptioGallorum in Belgicas Regias Provincias facta occupatis ibidem variisUrbibus. Candia à Turcis obſeſſa. Eodem anno mortuus Alexander VII. Pont. Max. Facta quoque irruptio Tartarorum in Poloniam.
Læti.	Succeſſit Pax Luſitanica. Eodem An. 1664. occupatæ à Cæſareis quinque Eccleſiæ in Hungariâ. Combuſtus pons Eſeckanus Turcis commodus. Compoſitio facta inter Papam & Regem Galliæ. Felix pugna & Victoria Chriſtianorum ad S. Gotthardum. Elector Moguntinus Joannes Philippus Erfordiam recuperat. Galli occupant Urbem & portum Gigeri in Africâ. Anno 1665. pax Cæſarem inter & Turcas compoſita. *Leopoldus* Auguſtus ſponſam ducit ex Hiſpaniâ. An. 1667. pax firmata inter Hollandos & Anglos. Succeſſit in Pontificatu Romano Cardinalis Roſpiglioſi, dictus deindè Clemens IX.
An. Chriſti	1668. Menſe Martio viſus eſt Cometa capite deſtitutus: Cauda duntaxat apparebat in Eridano, nec motu diurno abreptus ſitum ſuum inter Stellas fixas mutabat. Inter eaſdem Stellas in Perſia viſus eſt, atque Ariſtotelis temporibus huic ſimilis Cometa eodem in loco, ſimilique motu in Septentrionem & Orientem delatus, in Orionis tandem conſtellatione diſparuit. *Du Hamel Phyſic. part. 2. cap. 11.*
Event. Triſt.	Hoc eodem Anno Candia poſt diutinam obſidionem à Turcis occupata. Deindè Alphonſus Portugalliæ Rex coactus cedere regno; Rex verò Poloniæ Caſimirus ſpontè regno renuntiavit. Secutus quoque hoc eodem Anno ingens terræ motus, quo Raguſa miſerè vaſtata. An. 1669. mortuus Clemens IX. Pont. M. An. 1670. irruptio Gallorum facta in Lotharingiam. Initia quoque belli Gallici cum Hollandis An. 1671. ſuccreverunt.
Læti,	Hoc eodem Anno fœdus pactum inter Anglos, Succos, & Hollandos. Pax item inter Hiſpanos & Luſitanos. An. 1669. Michael Wieſnowiski electus in Regem Poloniæ, cumque Archiduciſſâ Auſtriæ deindè conjugium iniit. Pax firmata inter Turcas & Venetos; item inter Hiſpanos & Gallos in Belgio.
An. Chriſti	1672. Viſus eſt Cometa, qui ab Andromedæ capite primum ad Perſeum, tum ad caput Oriens proprio motu progreſſus in eodem cum pede Perſei, & eidem Stellæ proximus obſervatus eſt, quod illius quoque magnam à terrâ diſtantiam confirmat. *Hevelius, Caſſinus, Du Hamel.*
Event. Triſt.	Eodem Anno Joan. Caſimirus Rex Poloniæ obiit in Gallia. Kaminiecum à Turcis expugnatum. Bellum Gallicum cum Hollandis exarſit. Anno 1673. bellum inter Regem Galliæ, Electorem Colonienſem, Epiſcopum Monaſterienſem ex unâ, ac inter Hollandos, Cæſarem & Electorem Brandenburgicum ex alterâ parte ſubortum. Bellum item maritimum inter Regem Galliæ, Angliæ & Hollandos. An. 1674. Bellum inter Regem Sueciæ & Electorem Brandenburgicum Marchiæ in Pruſſiâ. Ingens quoque ſecuta inundatio in Galliâ. Anno 1675. Turenius ſex librariâ glande percuſſus miſere occubuit. Facta quoque clades infelix Crequii.
Læti.	Hoc eodem Anno, quo Cometes luxit, fœdus pactum inter Reges Galliæ & Angliæ; Pax inita inter Turcas & Polonos. An. 1674. pax inter Regem Angliæ & Hollandos pacta; Item inter Electorem Colonienſem, Epiſcopum Monaſterienſem & Hollandos. Anno 1675. Trevirenſis Urbs antiquiſſima à Cæſare recuperata.
An. Chriſti	1676. à die 14. Februarii ad 9. Martii Cometa fuit obſervatus, qui caudâ deſtitutus, ut Stellæ tertii ordinis paulò cæteris obſcurior, ſed ſenſim minutatus, cum verſùs Orientem proprio motu inceſſit. *Du Hamel.*
Event. Triſt.	Eodem hoc anno contigit pugna navalis inter Hollandos, Hiſpanos, & Gallos apud Meſſinam. Mortuus eſt Clemens X. Pont. Max.
Læti.	Philippsburgum hoc anno feliciter à Cæſare recuperatur. Dux Eboracenſis Regis Angliæ Frater amplectitur & publicè profitetur fidem Catholicam. Succeſſit in Pontificatu Romano Cardinalis Odeſchalci dictus Innocentius XI. Papa piiſſimus, & feliciſſimus, ac per totum orbem glorioſiſſimus.
An. Chriſti	1677. Menſe Martio ſub Andromedâ Cometa viſus eſt illuceſcente crepuſculo, qui brevi radiis ſolaribus oppreſſus vix ſui copiam fecit. *Du Hamel.* Hic verò in Franconiâ cir[illegible] 27. April. manè horâ ſecundâ infrà ſiniſtrum pedem Andromedæ & Triangulum videri cœpit cum caudâ non admodum prolixâ.
Event. Triſt.	Hoc ipſo anno Galli occupant Valencenas, Cameracum, & S. Audomarum. Hollandi à Gallis cæduntur. An. 1678. Galli è Siciliâ cum rebellibus Siculis fugantur: Occupant tamen alibi Gandavum & Ipras. Subſecuta quoque peſtis dira in Hungariâ, aliiſque provinciis & regnis Cæſareis, præprimis autem Anno 1679. Viennæ in Auſtriâ miſerabiliter graſſata, ubi à Januario ad Novembrem incluſivè in urbe 49486, in ſub-

Digitized by Google

	urbiis ſuprà 30470. homines periêrunt. Anno 1680. peſtis in Bohemiâ, Styriâ & Saxonia plurimos extinxit.
Læti.	Hoc anno Tractatus pacis Neomagi inſtituti. Anno verò ſequenti 1678. *Natus in Feſto S. Jacobi Joſephus Archidux Auſtriæ, proles Cæſarea maximæ ſpei, & exſpectationis.* Pax item inter Gallos & Hollandos ac Hiſpanos inita. An. 1679. pax inter Brandenburgicum & Suecos pacta
An. Chriſti	1680. Sub finem Novembris inſignis Cometa viſus eſt, cujus cauda ad 62, Argentinæ ad 63. grad. longitudinis apparuit. In Galliâ Narbonenſi adeò illuſtris obſervatus eſt, ut mediante ejus lumine nocte admodùm tenebricoſâ pagus duabus leucis diſſitus in conſpectum venerit. *Zodiacus Medico-gallicus An. 3.* In hac noſtrâ regione à 29. Novembris Anno 1680. usque ad 5. Februarii Anni 1681. viſus eſt à ſpicâ Virginis progreſſum dirigens verſùs Ganimedem, ubi ad diem 26. Decembris miri ſplendoris albicantis caudam amplam, valdeque illuſtrem & longam per collum Aquilę, ultrà etiam alam dextram Cygni traiiciens apparuit: Perrexit porrò per caudam Delphini, Equum minorem, Pegaſum, caput Andromedæ, & caput piſcis Borealis ad Triangulum; ultrà quod caudam rariſſimam & tenuiſſimam exhibens, tandem in Februario diſparuit.
Event. Læti.	Subſecutum Anno 1982. in Januario ingens diluvium variis in regionibus Europæis, quod innumera damna præſertim in partibus inferioris Germaniæ intulit. Alios Eventus tam triſtes, quam lætos vide in Cometis ſequentibus.
An. Chriſti	1682. Menſibus Julio & Auguſto usque ad 5. Septembris obſervatus eſt Cometa cum tenui, rarâ & gracili caudâ, qui per caput Aurigæ, indè juxtà Capellam verſus magis extenſum Perſei pedem atque indè per Tauri Pleiades in Cetum, ubi & diſparuit, curſum ſuum direxit. Prædixit hunc Cometam diu ante *D. Schimpferus*, in editâ ſcilicet deſcriptione Cometæ 1652. ad eundem Annum ob curſum nempè omnium Planetarum unà cum capite Draconis in Julio & Auguſto per ſignum igneum Leonis. Anno quoque 1682. *Hevelius Gedani, & Kirchius Lipſiæ* Cometam obſervârunt. Ad Annum 1684. alium *Romæ à Franciſco Blanchino* in Aſteriſmo Virginis obſervatum fuiſſe, & rurſùs alium noviſſimè *à Kirchio Lipſiæ* ad Annum 1686. menſe Septembri per pauculos dies viſum eſſe memorat Clariſſimus *D. Eimmart. in literis ad me datis.*
Event. Triſt.	Anno 1683. Bellum ingens Imperatori Chriſtiano cum Turcico exarſit. Vienna à Turcis obſeſſa devaſtatis & exuſtis undique per circuitum variis pagis, villis, Urbibus, & integris regionibus; abductis inſuper in ſervitutem Turcicam multis Chriſtianorum millibus. Anno 1684. Buda incaſſum à Chriſtianis obſeſſa & impugnata deperditis 30. Chriſtianorum millibus ad eandem obſidionem. An. 1685. *Luxenburgum* deditione à Gallis occupatum: Item Caſalium in Italia. *Genua* quoque à Gallis miſerabiliter exuſta. Anno 1688. Galli rupto fœdere Romanum Imperium invaſerunt: *Philippsburgum* ad Rhenum expugnârunt, aliasque nobilisſimas & antiquiſſimas ibidem Civitates igne & ferro devaſtarunt. Eodem Anno Jacobus II. Rex Angliæ, Scotiæ, & Hyberniæ regnis ſuis exutus & expulſus fuit.
Læti.	Anno 1683. fœdus initum inter Auguſtiſſimum Imperatorem Leopoldum & Regem Poloniæ Joannem II. cujus etiam ſubſidiis unà cum aliorum Principum Chriſtianorum copiis auxiliaribus Turcæ liberatâ civitate Viennenſi feliciter cæſi, & ingens clades Turcici exercitûs facta: Poſt quam deindè variæ Urbes munitiſſimæ, comprimis caput & Metropolis Ungariæ Regni *Buda* & plures aliæ in variis aliis provinciis recuperatæ; Rebelles etiam Ungariæ domiti, ac continuò plures Victoriæ reportatæ. Pacto quoque fœdere cum Venetis Chriſtiani exercitus integra Regna & maximas regiones feliciſſimè à Turcarum ſævitie liberârunt, pluraque alia lætiſſima ſucceſſerunt; de quibus integra jam volumina conſcripta proſtant. Anno 1690. Auguſtæ Vindelicorum Auguſta Imperatrix Imperiali diademate inſignita fuit, & Archi Dux Auſtriæ Rexque Ungariæ JOSEPHUS Auguſtiſſimi Imperatoris LEOPOLDI Magni filius Rex Romanorum ibidem renuntiatus & coronatus fuit; cui gloriam & felicitatem, quantam Regia unquam capere fortuna valet, maximam devotiſſimo corde apprecari libet & feſtivis plauſibus acclamare.

Jo Vive Diu!
Chara Jovis Soboles, magnum Patris incrementum
Accreſce ſemper

JOSEPHE

Felix, Inclyte, Juſte, Pie,
Romani Imperii & Hungariæ

REX

Teutonicæ gentis flos & amor
Amplius & Conſtanter
Efflореat in te
Majeſtas, Virtus, Magnificentia, Poteſtas
Imperii Romano-Germanici
Nunc verè ſub

SOLE DUPLO

illuſtris:
Ut Patrium jam dudum promiſit Nomen

LEOPOLDUS

Sic enim benè
Unitum Imperium cum Patre Gnatus habet.
JO VIVE DIU!
Inque Virtute tuâ ſemper
Proſperè procede & regna.

DISQUI-

Digitized by Google

DISQUISITIO III.
ATSRO - CRITICA

Qua juxtà Aſtrologorum mentem varia ex cœleſtium corporum naturis, qualitatibus, motibus, congreſſibus, aſpectibus, ſimilibusque accidentibus Judicia formari ſolita ad aliquam Aſtrologiæ Judiciariæ notitiam acquirendam inveſtigantur.

INter omnes diſciplinas Mathematicas nulla eſt, quæ magis vapulat ab ingenuarum artium & ſcientiarum æſtimatoribus, ac divinatrix ea Facultas, quam *Judiciariam Aſtrologiam* vocant, adeò ut Matheſis etiam genuina, & ſolida ſolius hujus erroribus, ac vanitatibus aſperſa, deſpiciatur à pluribus: quaſi Mathematici eſſe non valeant, niſi ſint Aſtrologi, & Aſtrologi tantùm ſint Mathematici. Quocircà & *Tacitus lib.* 1. *hiſt.* Mathematicos cum Aſtrologis confundens ait: *Mathematici, ſeu Aſtrologi judiciarii, genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax, quod Romæ & vetabitur ſemper, & retinebitur.* Verùm longè aliud eſt Mathematum cultorem, & aliud Aſtrologiæ addictum eſſe: Siquidem ille ſolidis ſuis demonſtrationibus, ut validiſſimis fundamentis innixus certiùs & evidentius argumenta ſua concludere; hic autem ab aſſecutis quibuſdam experimentis, ſivè obſervationibus principia quædam elicere, & deductis indè rationibus tantùm conjectare, judiciaque ſua efformare ſolet. Idcircò etiam ex Veteribus *Theon.* ille jam olim *pri. de anim. cap. 2.* ſcribit: *Aſtrologiæ nobilitas amplior eſt me*[illegible] *ſuæ naturæ, circà quam verſatur: demonſtrationes imbecilliores ſunt aliquan*[illegible] *quàm Geometriæ.* Hoc tamen certum eſt ex *Ptolemæo*, aliiſque pervetuſtis Scriptoribus Divinatricem hanc ſcientiam Authores habuiſſe Chaldæos, ac Babylone primùm viguiſſe: Undè & Aſtrologi, ac Chaldæi quondam à pleriſque pro iiſdem habiti ſunt. *A Beroſo* porrò conſtat eam ex Inſulà *Coö* in Græciam invectam, indè à Græcis in Latium & ad Arabes perveniſſe, toti tandem quaqua patet, orbi inductam fuiſſe, cum tantis errorum, vanitatum, ac ſuperſtitionum monſtris, ut meritò jam olim legibus tàm Civilibus, quàm Sacris & Canonicis proſcripta, atque non tantùm ab Imperatoribus, ſed & ſacroſanctâ Matre Eccleſiâ Orthodoxâ, velut impia, vana, & Chriſtiano homine indigna damnata ſit. Quia tamen multa nihilominùs in abditis hujus ſcientiæ latebris recondita ſunt, quæ non omninò vana, inepta, ac inutilia planè ſunt, præſertim quæ temporum mutationes, adeoque pluviarum, frigoris, caloris, ſiccitatum, ventorum, atque aliorum hujuſmodi accidentium prænoſcendorum rationem concernunt; ideò quà potero brevitate, & verborum reſtrictione, atque etiam ſaniori quadam methodo aliqua ſolùm ſcientiæ causâ exindè delibare cupio, ut indè ingenuus Lector ſciendorum notabilium, ac mirabilium cupidus habeat, quod mecum ſuſpicere, aut deſpicere queat.

CAPUT

CAPUT I.

Aſtro-criticæ Scientiæ fundamentum proponitur.

AD nodum accuratè digitum intendiſſe videtur *Card. in Tr. de libris propriis* ajens: *Aſtrologiæ conſideratio per ſe pulchra eſt, vinculum intelligere borum inferiorum cum Superioribus; uſus autem ſcire futura, & præcavere poſſe.* Totum itaque fundamentum Aſtrologiæ in aſtralium corporum influxu, ſive in connexu quodam ſympathico inter res cœleſtes, & terreſtres conſiſtit; uſus porrò ad res futuras prænoſcendas deſervit. Undè rectè dicebat *Algaziel* ille Arabs: *Qui ſciverit catenam connectentem ſuperiora inferioribus, hic myſteriorum maximum penetrabit.* Quomodo verò res inferiores cum ſuperioribus connectantur, facilè quidem eſt aliquid generaliter de hoc dicere, ſed verè & genuinè concipere; & conceptum clarè, ut decet, exponere, difficillimum.

Platonici quid ſenſerint de influxu Superiorum.

Platonici omnia inferiora dicebant eſſe ideata à ſuperioribus ideis: Ideam autem definiebant eſſe formam ſupra corpora, animas, mentes, unam ſimplicem, puram, immutabilem, indiviſibilem, incorpoream & æternam, atque eandem Idearum omnium eſſe naturam. Ponebant autem Ideas, ut explicat *Cornelius Agrippa de occult. Philoſ. lib. 1. cap. 11.* primò in ipſo quidem bono, hoc eſt, Deo per cauſæ modum, ſolùm eſſe cauſativis quibuſdam rationibus inter ſe diſtinctas: ne, quicquid eſt in mundo, ſine ulla varietate ſit unicum; convenire tamen per ſe eſſentiâ, ne Deus ſit ſubſtantia multiplex. Ponebant ſecundò in ipſo intelligibili, hoc eſt, in animâ mundi per formas ſpecie, atque inſuper abſolutis formis invicem differentes, ità ut Ideæ in Deo quidem omnes una forma ſint, in animâ verò mundi multæ ponantur in ſequentibus mentibus ſive corpori conjunctis, ſive à corpore ſeparatis, participatione jam quadam, & gradatim jam magis magiſque diſtinctæ. Ponebant in Naturâ tanquam ſemina quædam infima formarum ab Ideis infuſa. Ponebant in materia denique ut umbras. Adhæc dicebant totidem in animâ mundi eſſe rationes rerum ſeminales, quot ideæ ſunt in mente divinâ, quibus ipſa rationibus ædificavit ſibi in cœlis ultrà ſtellas etiam figuras, impreſſitque his omnibus proprietates. Ab his itaque ſtellis, figuris, ac proprietatibus omnes ſpecierum inferiorum virtutes, & proprietates dependere dicebant, ità ut quælibet ſpecies habeat figuram cœleſtem ſibi convenientem, ex quâ etiam proveniat ſibi mirabilis poteſtas in operando, qualem per rationes animæ mundi ſeminales propriam ab Ideâ ſuâ ſuſcipiat dotem. Aſſerebant enim Ideas non ſolùm cauſas eſſendi alicujus ſpeciei, ſed etiam cauſas cujuſque virtutis, quæ tali ineſt ſpeciei; Has rerum virtutes nunquam errare poſſe, niſi per accidens ratione incapacitatis, aut inhabilitatis materiæ; prout ea nempè impurior, aut inæqualior fuerit. Undè etiam ſicut idem *Agrippa* memorat apud eosdem Platonicos commune habebatur proverbium: *Secundum merita materiæ infundi virtutes cœleſtes.* Cujus & *Virgilius* meminit, ubi canit:

> *Igneus eſt ollis vigor & cœleſtis origo*
> *Seminibus, quantum non noxia corpora tardant.*

Procli ſententia.

Proclus cum aliis docebat manifeſtum eſſe, quod omnia inferiora ſubſint ſuperioribus, & quodam quaſi modo ſibi invicem inſint; ſcilicet in infimis ſuprema, & in ſupremis infima: ſic in cœlo, quod ſint terrena, ſed ſicut in cauſâ, modoque cœleſti, & in terrâ, quod ſint cœleſtia, ſed modo terreſtri, ſcilicet ſecundum effectum. Undè dicuntur hic eſſe quædam Entia ſolaria, quædam lunaria, in quibus Sol & Luna cauſant aliquid ſuæ virtutis: quocircà etiam ejusmodi res recipiunt plures poteſtates, operationes & proprietates conſimiles, ac conformes poteſtatibus, operationibus & proprietatibus ſtellarum & figurarum cœleſtium, quibus ſubſunt. Quæ verò res in ſpecie cuidam ſtellæ, vel ſigno ſubſint, cognoſcere difficillimum eſt: cognoſcuntur tamen per imitationem radiorum, vel motûs, vel figuræ ſuperiorum; quædam per colores & odores; quædam etiam per ſuarum operationum effectus quibuſdam ſtellis conſonantes.

Opiniones Aſtrologorum circa dominia Planetarum.

Volebant præterea veteres Aſtrologi, quidquid in toto reperitur mundo, juxta Planetarum comprimis dominia affici, virtutemque aliquam ſortiri: ſic in igne vivificum lumen Soli, calorem Marti, variam in terrâ ſuperficiem Lunæ, & Mercurio ac ſtellato cœlo, totam verò molem Saturno tribuebant; in mediis porrò elementis humorem aëreum dicebant ſubjacere Jovi, aqueum Lunæ, mixtum verò obtemperare Mercurio & Veneri. Simili ratione in naturâ cauſas agentes aſſerebant ſequi Solem, materiam verò Lunam, fœcunditatem cauſarum agentium agnoſcere Jovem, fœcunditatem materiæ Venerem, expeditionem velocem ad effectum Marti & Mercurio aſſignabant; illi nempe propter vehementiam, huic propter dexteritatem, ac multiformem virtutem: cunctorum autem continuationem permanentem ad Saturnum referebant. In Vegetabilium regno omne, quod fructum ferre ſolet, addictum volebant Jovi, omne flores ferens Veneri, omne

ſemen & corticem progignens Mercurio; ſicut & radicem Saturno, lignum Marti & folia conſecrabant Lunæ. Hinc etiam omnia, quæ fructum ferunt, & non florent, Saturno & Jovi ſubeſſe dicebant; quæ verò floreſcunt, & ſemina, non autem fructum producunt, Veneri, atque Mercurio; quæ autem ſine ſemine ſpontè producuntur, Lunæ & Saturno ſubjecta eſſe credebant. Omnem porrò etiam pulchritudinem, concinnitatem & decorem in vegetabilibus à Venere dimanare, ſicut robur à Marte, ac tandem quemvis Planetarum regere, & diſponere illud docebant, quod ei quovis modo aſſimilatur. Similiter in lapidibus agnoſcebant pondus, glutimen, & ſtipticitatem provenire à ſupremo frigidiſſimo Planetarum Saturno, beneficium & temperamentum à Jove, duritiem à Marte, vitam à Sole, gratiam & pulchritudinem à Venere, occultam qualitatem, proprietatem, ac virtutem à Mercurio, commune denique beneficium à Lunâ. Ità *ex Corn. Agrippâ Phil. occult. lib. 1. cap. 30.*

Kircheri ſententia. Admirabilem ſuperiorum naturarum cum inferioribus conſenſum magneticæ cuidam facultati attribuendam arbitratur *Kircherus Art. magnet. lib. 3. part. 1. cap. 1.* dum ità ſcribit: *Cœlum univerſum cum ſingulis ſuis aſtris magneticâ quadam* (ſi ita loqui fas eſt) *vi in hæc inferiora pollere, ego ipſemet, niſi irrefragabili experimentorum demonſtratione convictus, nunquam crediderim: Eſt enim quarundam rerum ſublunarium ea cum æthereis corporibus amicitia, ea veluti amoris impatientia, ut niſi amici corporis præſentia perfruantur, nullâ ratione intra terminos à naturâ præſcriptos contineri poſſe videatur, ac Solem quidem omnia ſibi copulare, aliiſque corporibus vim copulandi communicare, nemo niſi Solis lumine deſtitutus negabit: Lunam humidioris ſubſtantiæ res adeò depereunt, ut niſi ejus amico perfruantur aſpectu, contabeſcant. Cœteri Planetæ ſuas quoque in ſublunari mundo ſubjectas res habent, in quas mirificas ſuas facultates influant juxta illud Hebræorum:* Non eſt herba inferius, quæ non habet ſtellam ſuam ſuperius, quæ dicat illi: Creſce. *Ex qua quidem mirificâ rerum omnium magneticâ concatenatione reconditior illa philoſophiæ pars emerſit, quam Magiâ Veteres appellârunt, quæ ſuperiorum cum inferioribus, id eſt, activorum cum paſſivis conveniente applicatione, ſimiliumque cum ſimilibus, diſſimilibusque artificioſâ combinatione factâ, miros & inviſos effectus producere docet, quas formarum congruitates ad rationes animæ mundi Zoroaſter ideò divinas illices, ut & Syneſius* Magicas illecebras *appellavit.* Ità *Kircherus*, qui pro deducendo ſuo argumento de Magnete hæc ſatis bellè concinnat.

Sententia, quæ ſoli tantùm competere influxum in inferiora docet. Sentiunt nonnulli Solari tantùm corpori influxum in ſublunaria competere, eique virtutem unicam aut ſaltem principalem attribuunt omnium illorum effectuum, qui in terrâ gignuntur. Ità *Antonius le Grand Philoſ. inſtit. part. 5. cap. 24.* nullam reliquis Planetis, ac ſtellis fixis aliam permittit facultatem præter lucem: & quia *lux Solis,* ut inquit, *incomparabiliter major & potentior eſt, quàm lux fixarum; ſoli luci Solis tanquam cauſæ generali, & primariæ naturales effectus ſunt tribuendi.* Undè tandem concludit, Solem generalem unicam effectuum, qui in mundo ſublunari fiunt, cauſam eſſe, qui ſuâ præſentiâ calorem & abſentiâ frigus procreat, cœtera autem ſidera nihil in ſublunaria quicquam moliri aut agere. Plura vide apud Eundem *loco citato.*

Opinio, quæ tollit cœlis influentiam. Alia quoque opinio, vel potiùs dementia, inquit *Antonius Franciſcus de Bonattis Aſtroſoph. natur. lib. 1. cap. 2.* eſt Eorum, qui influentias omninò Cœlis tollunt, ità ut nihil operentur, ſed DEUS per ſeipſum omnia abſolutè regat. Et in hac ſententiâ, ut idem memorat, *Boëtius* ſcripſit *lib. 4. de conſol.* Deum per ſe ſolum cuncta diſponere, ſed quantum ad executionem inferiora per ſuperiora diſpenſare; Corporalia quidem per ſpiritualia, & ità omnia tàm ſuprà, quàm infrà colligata eſſe inter ſe, ut una cauſa aliam moveat, adeò ut neceſſe ſit in hoc mundo infimum ſuperno, ſupernum infimis creaturis eſſe ſine interruptione ordinis contiguum, ordinatumve. Verùm licet concedendum ſit, Deum ter Opt. Max. omnia in mundo gubernare; Negari tamen haud poteſt, Eum etiam ſecundis cauſis ſpeciales quaſdam virtutes & poteſtates conceſſiſſe, quæ Primæ ſubordinatione quâdam deſerviant ad mundum ordinatiſſimè gubernandum; undè & *D. Thomas cont. Gent. lib. 3. cap. 86.* rectè docet: *Inferiora corpora à Deo per ſuperiora gubernari quoad executionem, licet quoad ordinationem diſponat per ſe.* Sed his ita breviter indicatis, ut quid de influxu cœleſtium corporum ſtatui tutius poſſit, paucis edicam.

Influxus [illegible] Sentio imprimis influxum cœlis & contentis ibidem corporibus in hæc inferiora denegari non poſſe, cùm ut ſuprà de Luna & Sole oſtendimus, manifeſti quidam effectus indè producantur. Neque enim credendum eſt, cœleſtium illorum corporum uſum ſolum eſſe, ut ſint in ſigna & organa temporis, item ut hemiſphærium unum ab altero diſtinguant, vel ut extent quotidiana Naturæ miracula, & ſint viſibilia tantùm admirandæ Dei Sapientiæ atque potentiæ ſpecimina, ſed peculiares quoque inditas ipſis eſſe vires, quas exſerere in inferiora queant. Haud aliter nempè ac in herbis, plantis & floribus, quæ ſunt tanquàm ſidera terræ, ſingularem videmus ineſſe vim vel ad medendum, vel ad nocendum, ità abſimile haud eſt, ſidera quoque ſingula, quibus ceu plantis, ac floribus cœli ſublimis diſtincta eſt Regio, pollere aliqua operandi in res ſublunares virtute. Unde etiam *Paracelſ. Tract. 1. de peſt.* ſtellas nil aliud, quam [illegible] bas & flores eſſe cœli dicebat, quibus [illegible] ſua ſint zizania, hoc eſt, adverſæ [illegible] partes, per quorum effluvia homini[illegible] terationes, ægritudines, morteſq[illegible] ingruerent.

[illegible] Tametſi verò certum & [illegible] ſit, cœlos, & in iiſdem poſita [illegible] influ[illegible] xum in terrenum globum [illegible]

tamen reapsè ſit, cujusvis ſtellæ, ac quænam cujusque efficacia & virtus, conjectari tantùm poteſt, certò autem ſciri nequit; cum humanum captum videatur excedere, omnes omnium aſtrorum in tanta congerie vires nôſſe, & ingenio ac intellectu aſſequi, aut verè diſcernere. Et licèt etiam conſtarent ſingularum ſtellarum vires propriæ: nihil tamen adhuc omninò certi inde concludi poſſet, cum ſæpè ſiderum altiſſimorum influentiæ multarum rerum interventu veluti ventorum, exhalationum, æſtûs aut frigoris, aliorumque accidentium atmo-coſmicorum impediantur. Induſtria quoque humana multum etiam poſſit in averruncandâ & hebetandâ Aſtrorum vi: Hinc illud tritum:

- - - Sapiens dominabitur aſtris.

Aſtra inclinant tantùm, non neceſſitant.

Proindè conſentiunt etiam in eo Sapientum ſuffragia, quod aſtra tantùm inclinent, non neceſſitent. Undè & *Scotus 2. diſt. qu 3. lib. 1. cap. 5.* ait: *Stellæ per naturam operantur in corporibus noſtris, & inclinant animam noſtram, non cogunt.*

Aſtra divinæ ſubſunt ordinationi.

Prætereà omninò hoc veritatis fundamentum ſolidè eſt muniendum, & cum curâ tutandum & tenendum providentiæ divinæ, quæ eſt omnium cauſarum ſuprema cauſa, ſubjectas eſſe aſtrorum influentias, ita ut eas aliquandò temperare pro arbitrio poſſit: Undè etiam vulgò non minùs verè, quàm piè canitur.

Aſtra regunt homines, ſed regit aſtra Deus.

Proindè benè etiam docuit *Origenes* ajens: *Quemadmodum humana libertas minimè tollitur, quamvis Deus, quæcunque facturi ſumus, prævideat, ſic etiam ſigna ex ſtellis, quæ divinitus ad ſignificandum ordinata ſunt, libertati noſtræ nequaquam officiunt, ſed univerſum cœlum eſt ſicut liber omnia futura in ſe ſcripta continens, quæ tamen Deus omnipotens poteſt delere, augere, & minuere, prout ſuæ libuerit omnipotentiæ.*

Quid tandem ex aſtris ſciri queat.

Verum ut tandem multa, imò penè cuncta, quæ Scientiam Aſtro-Criticam concernunt, paucis complectar: Tantum ex aſtris colligere poſſumus, quantùm regularis eorum curſus aliundè non immutatus aut impeditus, diuque obſervata, ac plurimum conſtans experientia, rerum omnium Magiſtra permittunt; in quâ tamen conſtare neceſſe eſt; hanc & non aliam cauſam principaliter agentem fuiſſe. Omninò autem certò, & infallibiliter nihil ex aſtris, præſertim in iis rebus, quæ arbitrio hominis, & libertati humanæ voluntatis ſubditæ ſunt, colligere, adeoq; verè prædicere poſſumus, non quod cauſa non ſit, aut mutetur in cœlo; ſed quod ſæpè ſubjectum paſſivum non ſit actu ſemper diſpoſitum ad patiendum, & recipiendas impreſſiones cœleſtes, ac in inſtabili Elementaris materiæ, ſociabiliq; cum aliis ſtatu multa poſſint intercidere, undè activorum ſeminaria diſturbari queant; Cum ut rectè docet *D. Thomas lib. 3 cont. Gent. cap. 86. impreſſiones cauſarum naturalium recipiantur in effectibus ſecundùm recipientium modum.* Igitur ut aptis tandem verſibus rem præſentem concludam:

Non ſic ambiguo volvuntur ſidera caſu;
Nec nuda hoc tantum mens moderatur opus,
Iſta Creatricis ſed ſunt veſtigia mentis,
Quæ ſtellis regit hæc Inferiora ſuis:
Quæ ſua temporibus ſic intervalla creavit,
Omnibus incolumis rebus, ut uſus eat.

Digitized by Google

CAPUT II.

De Aſtro-criticæ Scientiæ, ſive Aſtrologiæ Divinatricis naturâ & partibus juxtà Aſtrologorum mentem.

Aſtrologia quid ſit.

Aſtrologia, quæ ex aſtris loquitur, aut futura aliqua conatur prædicere, vocatur aliàs Ars divinandi ex aſtris, eorumq; vario poſitu, atque aliis attributis aut accidentibus: Accuratius autem appellatur Scientia, quæ phyſicis rationibus, & variorum experimentorum annotatione vires & effectus corporum cœleſtium, quibus ſympathiâ quâdam in Elementis, elementatiſque corporibus mutationes excitantur, accuratè ſcrutatur: & quomodo indè temperamenta, & inclinationes in corporibus hominum mutationes auræ, & ſimilia tanquam effectus cauſarum prævideri ac prædici poſſint. *Cardanus in tract. de lib. propr.* partes Aſtrologiæ enumerat novem, quæ nempe ſunt (ut ipſiusmet verbis enarrem) *videre generales mundi conſtitutiones, quæ ex revolutionibus inerrantium ſtatis temporibus. Propria Provinciis, magniſque Regionibus, in quibus nihil extrà obſervatur; Obſervationes ex initiis Urbium ac Regnorum, quamvis fallaces; Viſionum in ſublimi interpretatio; conſtitutiones temporum, ortus & occaſus ſiderum cum Ventorum circuitu, geneſes, proceſſus, reditus annui,* Ità *Cardanus*.

Aſtrologia Naturalis eſt vel Artificialis.

Verùm ut methodicè ac genuinè magis rem pertractemus: Aſtrologia meliùs imprimis dividitur in *Naturalem*, & *Artificialem* ſive *Judiciariam*. Prior illa eſt, quæ ex corporum cœleſtium, ſive aſtrorum, maximè Planetarum ortu, occaſu, conjunctione, variâque invicem habitudine, ſive aſpectu ac etiam ex colore & apparentiâ de futuris Elementorum affectionibus conjectat; de quibus multa in *Georgicis Virgilius*, & in Phænomenis *Aratus*, ac plures alii. *Joannes ab Indagine in præfat. Aſtrol. Nat.* dicit, hanc ſpeciem nihil aliud eſſe, quàm Naturalis Philoſophiæ abſolutam conſummationem, ſed magnificentius, ut opinor, quàm veriùs. Altera Judiciaria Aſtrologia eſt, quæ obſervato ſiderum aſpectu judicat de futuris etiam à libero arbitrio quodammodo dependentibus.

Aſtrologia Introductoria & Exercitatoria.

Alii dividunt Aſtrologiam in Introductoriam & Exercitatoriam, ut memorat *Schottus lib. 10. Curs. Mathem. cap. 1. Introductoria* eſt, quæ verſatur circa principia judiciorum, quæ ſcilicet ſunt Naturæ, vires & qualitates Planetarum, & reliquorum ſiderum, nec non etiam partium cœli, & quæ ſunt eorum omnium inter ſe commixtiones, & habitudines. *Exercitatoria*, ſeu *Operatoria* eſt, quæ ex his principiis futuros rerum eventus indicat, ac prænuntiat. De Principiis autem Aſtrologicis ità loquitur *Cardanus Aphor. aſtron. ſegm. 1. Aphor. 13. Principia*, inquit, *artis ſunt tria, Ratio, Senſus, Experimentum. Principia verò operationum ſunt quatuor; Planetæ, partes cœli, fixæ, & ſitus.*

Exercitatoriæ variæ ſpecies.

Exercitatoria Aſtrologia ſubdividitur in quatuor alias partes. Prima eſt de univerſi mundi ſtatu, agitque de principiis, mutationibus, & excidiis Urbium, Provinciarum, Regnorum, Imperiorum & Monarchiarum; ubi & quando pax, bella, ſeditiones, ſectæ, peſtilentiæ, terræ motus, inundationes, ſive diluvia, & ejusmodi alia bona, vel mala contingunt.

1. Tractat de univerſi mundi ſtatu.

2. De mutationibus temporum.

Secunda eſt, quæ agit de mutationibus aëris, ac prædictione eorum, quæ in aëre contingere ſolent; ut ſunt frigora, grandines, pruinæ, pluviæ, nebulæ, æſtus, ſiccitates, fulmina, tonitrua, ventorum turbines, ac tempeſtates; quævè etiam deindè hinc enaſci ſolent, ut ſunt aëris corruptio, vel ſalubritas, annonæ copia, vel penuria, terræ motus, inundationes & ejusmodi alia.

3. De Genituris.

Tertia conſiderat genituras hominum, & propriè Genethliaca appellatur, verſaturque circà privatam cujusque hominis vitam quoad ſtatum corporis, fortunam, lucra vel damna, fratres, conjugia, liberos, valetudinem, Religionem, officia, ac dignitates, beneficia, mortem denique, & alia hujus generis, quæ contingenter homini evenire poſſunt.

4. De initiis operum.

Quarta denique tractat de initiis operum, actionum, rerum, ægritudinum, de electionibus temporum ſingulis rebus convenientium in commodum agriculturæ, œconomiæ, navigatoriæ ac medicæ artis, de quibus jam ſuprà aliqua inſperſimus, & infrà plura pro natâ materiæ occaſione aliquando inſeremus.

Ex præfatis autem ſpeciebus Tertia de Genituris agens maximè omnium vanitati obnoxia cenſetur; quam etiam præcipuè impugnant SS. PP. Summi Pontifices, SS. Concilia, & ſenſatiores quilibet Philoſophi: cùm divinæ providentiæ & libertati humani arbitrii plurimùm repugnare videatur. Unde ſi quæ infrà de Genituris & ejusmodi vanitatibus proferemus, ea tantum ſcientiæ causâ, quæ etiam, ut ampliùs derideri, & ſolidiùs confutari queat, curioſo Lectori ex aliis præferemus.

CAPUT III.

Vocabula & Termini Aſtrologici, eorumque expoſitio.

UT omnia, prout opus eſſe judicamus, meliùs & accuratiùs pertractemus, Viſum eſt initio hujus Tractationis Terminos & Vocabula quædam Aſtrologis in ſtudio Aſtro-Critico magis uſitata, atquè communes iis quosdam loquendi modos breviter exponere & declarare.

Thema cœleſte.

1. Thema cœleſte aut figura cœleſtis nihil eſt aliud, quàm figura plana repræſentans ad quodlibet tempus datum duodecim cœleſtes domos, & in ijs poſitum & conſtitutionem cœleſtium Signorum, Planetarum & quorumlibet aſtrorum pro quibusdam eventibus exindè divinandis. Nomina ſingularum domorum cum aliis ſcitu dignis dabimus infrà ſuo loco.

Tempus Erectionis.

2. Tempus pro erigendo aliquo themate communiter adhibetur apparens, ſeu vulgare: & quia ad hoc quærenda ſunt ex tabulis ſiderum loca; ideò mutandum erit in tempus æquabile.

Dodecamoria.

3. Dodecamoria appellantur 12. Spatia in Zodiaco, quæ 12. ſignis Zodiaci, in quibus Sol atque alii Planetæ ſuos peragunt curſus, reſpondent: Undè & pro Signis Zodiaci ſumuntur.

Eſſe in ſigno aliquo, quid ſit.

4. Sol vel alius Planeta dicitur eſſe in aliquo ſigno, cum eſt ſub ipſo ſivè cùm inter oculum noſtrum aut tale ſignum intercipitur. Stellæ autem fixæ, quæ extrà Zodiacum ſunt, eſſe in aliquo ſigno, ſeu referri potiùs ad illud ſignum dicantur, inter quod & proximum contingit ipſas intercipi.

Communicare.

5. Communicare dicuntur Planetæ, cum ambo quidam communiter uni loco dominantur; vel cum, qui dominatur, reſpicit alium, aut ei per partes paucas jungitur, ità *Cardanus in Aphor. Aſtron.*

Aſſimilare.

6. Aſſimilari Planeta dicitur alteri, quoties in illius dignitatibus & aſpectu fuerit. ‡ *Idem ibidem.*

Conjunctio.

7. Conjunctio eſt, cum duæ Stellæ ſeu corpora cœleſtia in eundem coincidunt locum cœli, aut gradum ferè ſigni. Planeta verò in Cazimi dicitur, qui eſt corporaliter Soli conjunctus, nempè cum ità Planeta cum Sole conjungitur, ut minus quàm Solis ſemidiametro diſtet: in quo ratio habenda eſt tam longitudinis, quàm latitudinis.

In corde Solis.

8. Eſſe in corde Solis dicitur, cum uniuntur Stellæ aliquæ cum Sole intrà 16. Minuta.

Combuſtio.

9. Combuſtus dicitur Planeta, vel in combuſtione eſſe Stella, cum verſatur in intervallo, quod eſt ultrà minuta illa 16. ad Grad. uſque 12. (alii rigidius ad Gr. 6.) Liber verò à combuſtione Planeta dicitur, cum eſt extrà dictos gradus.

10. Sub radiis Solis adhuc eſſe dicitur, cum infrà 17. Gradus antè & poſt ſolem fuerit. Dicitur & Hypaugus, vel radiis Solis oppreſſus, qui à Sole pluribus, quàm 6. gradibus diſtat, paucioribus tamen quàm 17.

Planeta auctus lumine.

11. Auctus lumine dicitur Planeta, dum à Sole vel Sol ab eo elongatur. Minutus verò lumine, dum ad Solem vel Sol ad eum accedit.

Planetæ Orientales & Occidentales.

12. Ortus & occaſus Planetarum ad Solem trutinantur: Orientales ſunt, cum matutino tempore ante Solis ortum ſuprà terram apparent. Occidentales verò, cum Veſperi poſt Solis occaſum ſuper terram conſpiciuntur.

13. Orientales quoque dicuntur Planetæ, cum ſunt ab Horoſcopo uſque ad medium cœli, & ab Occaſu uſquè ad imum cœli quibus in locis Maſculini dicuntur. Occidentales verò & fœminini, cum in reliquis duabus quadrantibus.

In Hemiſpherio correſpondente.

14. Planeta dicitur in hemisphærio correſpondente, cum Planeta diurnus de die eſt in hemiſphærio diurno, & nocturnus de nocte eſt in Hemiſphærio nocturno. Sunt autem Planetæ diurni, ♄, ♃, ☉, ☿. Nocturni ♂. ♀. ☽. Similiter dicitur Planeta eſſe in ſuo Hayx, quandò maſculinus & diurnus eſt ſuper terram de die in ſigno maſculino, & nocturnus de nocte ſub terra in ſigno fœminino.

15. Via combuſta eſt inter libræ gradum 15. uſquè ad grad. 9. Scorpii.

Aſpectus planetarum.

16. Aſpectus quadratus dicitur aſpectus imperfectæ inimicitiæ: ſicut oppoſitio inimicitiæ & odii perfecti: Trinus verò amicitiæ perfectæ; ſicut imperfectæ Sextilis. Conjunctio eſt benefica, vel malefica; prout Planetæ ſunt amici vel inimici.

Partilis & Platicus.

17. Aſpectus alius dicitur partilis, ſivè præciſus, alius platicus. Partilis eſt, quandò Stella diſtat tot partibus ad unguem, quot requiruntur, pro aſpectu formando, ut pro ✱ grad. 60, pro □ 90, pro △ 120, pro ☍ 180.

18. Platicus aſpectus, vocatus ob orbem luminis, dicitur, quandò Stellæ non præciſè ſe intuentur ex iisdem gradibus, ſed alia eſt in pluribus, alia in paucioribus diſtantia, ità tamen, ut non excedat quantitatem luminis ſuorum orbium, ut Ex. Gr. Si Luna ſi in grad. 1. ♈. Venus in grad. 6. ♌. tunc enim Luna aſpiciet Venerem non partiliter, ſed platicè, cum radius non incidat in centrum Veneris, ſed intrà lumen ejus.

Digitized by Google

Quantitas Lucis Orbium.

In Planetis		Grad.	Min.
	♄	10.	0.
	♃	12.	0.
	♂	7.	30.
	☉	17.	0.
	♀	8.	0.
	☿	7.	0.
	☽	12.	30.

In Stellis fixo.		Grad.	Min.
Magnitudinis	Primæ	7.	30.
	Secundæ	5.	30.
	Tertiæ	3.	30.
	Quartæ.	4.	30.

Applicatio & Separatio.

19. Platicus hic aſpectus dividitur in *Applicationem* atquè *Separationem*, quam vocant *Defluxum.* Applicatio dicitur, quandò Planeta velocioris motûs, ſivè levior accedit ad alium tardioris motûs & ponderoſiorem. Defluxus verò, quando Planeta velocioris motûs eſt in pluribus gradibus, & ſeparatur indies â Planetâ tardiori.

Quot modi Applicationes & defluxus fieri poſſint.

20. Applicationes & defluxus contingere poſſunt quatuor modis. I. quandò uterque Planeta eſt directus & levior, & in paucioribus partibus, tunc enim petit applicationem tardioris: Defluxus verò contingit, quandò levior eſt in pluribus partibus, & indies magis defluit â tardiori. II. Quandò uterque eſt retrogradus, & levior in pluribus partibus, qui retrogradè incedendo attingit graviorem: Defluxus accidit, quandò levior eſt in partibus paucioribus, ac quotidiè defluit magis â ponderoſiori. III. Quandò Planeta anterior motu directo applicatur ſubſequenti retrogrado: Sic ſeparatio advenit hoc modo, quandò directus eſt in pluribus partibus, retrogradus in paucioribus partibus. IV. Fit applicatio, quandò velocior retrogradus & in pluribus partibus occurrit tardiori retrogrado, ac in paucioribus: Separatio verò, quandò levior eſt in paucioribus partibus, & retrocedit, vel quandò retrocedit antequàm perveniat ad conjunctionem, vel aſpectum. Notandum autem eſt, quantò applicatio fuerit vicinior ſivè corpore, ſivè per aſpectum, tantò erit validior, quia eſt fortior ſeparatione. Et hæc tantummodò intelligenda ſunt de duobus Planetis.

Species Applicationis & defluxus in Planetis. Luminis translatio.

21. In tribus plures ab Aſtrologis enumerantur ſpecies Applicationis & defluxûs: & ſunt I. *Translatio luminis,* quæ contingit, quandò fuerint tres Planetæ, & medius velocioris motûs, & leviſſimus, qui dicitur transferre lumen anterius ad poſterius.

Redditio.

II. *Redditio luminis*, quæ fit dum Planetæ transmittunt lumen uni tertio debili combuſto, vel retrogrado, qui tertius retinere non valens reddit eiſdem Planetis lumen.

Collectio.

III. *Collectio luminis*, quæ accidit, quando duo Planetæ non ſe reſpiciunt, & tertius levior applicat utrique, vel idem tertius in pluribus partibus ſeparatur ab utroque: nam tunc tertius dicitur colligere lumina aliorum.

Prohibitio.

IV. *Probibitio luminis*, quæ contingit, cum Planeta tardior fuerit in duos velociores, non tamen prohibet lumen inter duos communicare.

Delatio.

V. *Delatio luminis vel virtutis*, quæ fit, cum tres Planetæ fuerint in uno ſigno, gravior in pluribus partibus, levior in paucioribus, nec intrà metas, ſed medius intra metam, in quâ illa applicat: tunc mediam defert virtutem & lumen levioris ad tardiorem.

Perturbatio.

VI. *Perturbatio* fit, quandò duo, alter alteri applicat quantùm ad metam naturalem, & tertius ſi fuerit in pluribus partibus; qui antequàm duo priores conjunguntur, vel quia eſt retrogradus; vel quià paulò poſt fit retrogradus, jungit ſe tardiori, & interponitur inter duos primos, eorum coitum, & radium perturbando.

Abſciſſio.

VII. *Abſciſſio* fit *luminis*, quoties tres Planetæ fuerint intrà metas ſuorum orbium, & levior in paucioribus partibus, ſed præcedit curſu, & attingit alium, qui eſt in pluribus partibus, antequàm medius conjungatur: tunc levior abſcindet lumen medii ab eo, qui eſt in pluribus partibus.

Obſeſſio.

22. Numerantur etiam ab Antiquis Aſtrologis inter Applicationes, & defluxus; *Obſeſſio, pulſatio, feralitas, refrænatio, vacuitas curſûs, receptio*, & ejusmodi alia. I. *Obſeſſio* dicitur, quandò duo Planetæ alium circumdant, abſque aliorum aſpectu. Hæc obſeſſio ab Infortunis eſt peſſima. Si benefici obſederint maleficum, ejus vires debilitant, absquè tamen jacturâ bene[illegible] rum. II. *Pulſatio* fit, quandò P[illegible] tus in alterius dignitatibus [illegible] nam hic illius dignitatis vi[illegible] ad ſuum Dominium. Fit etia[illegible] Planeta velox in ſuis digni[illegible] tardiorem in loco velocioris [illegible] tatem obtinentem; tunc e[illegible] tet propriam naturam [illegible]

Feralitas.

[illegible] litas dicitur, quando Plane[illegible] in aliquo ſigno abſquè aliorum [illegible], & vocatur *Feralis*, *agreſtis* [illegible] *Maximè debilis.*

Fruſtratio.

IV. *Fruſtratio* fit, quando velox vult conjungi tardiori, aut antequam conjungatur, jungitur alteri Pla[illegible] & ſic prioris coitus fruſtratur.

Refrænatio.

V. *Re[illegible]natio* fit, quandò Planeta appl[illegible] alteri Corpore, vel aſpectu, antequ[illegible] con- jungatur, fit retrogradus, & [illegible] completur talis conjunctio [illegible]

[illegible]

Vacuitas. VI. *Vacuus curſu* dicitur Planeta, cùm ab aliquo ſeparatur, nec deinde alteri applicat. Receptio. Obſervatur hoc in Lunâ. VII. Receptio dicitur, quandò Planeta in ſuis dignitatibus alteri applicat, qui in eodem loco dignitates etiam obtinuerit. Tunc enim naturam inter ſe communicant, & ſe recipiunt. Sic etiam quando ſuperior eſt in dignitatibus inferioris, & inferior in dignitatibus ſuperioris; dicuntur ſe invicem recipere.

Planetarum gaudia. 23. Gaudere dicuntur Planetæ, vel ratione ſuæ domûs, vel ratione domiciliorum cœleſtium, ſivè Horoſcopi. Suæ domûs ratione gaudet Planeta, quandò eſt in domo ſuâ maximè familiari, ut Planeta diurnus in domo diurna, nocturnus in domo nocturnâ. Sol autem & Luna licet unicam tantum domum habeant, nihilominùs tamen etiam in eâ gaudere dicuntur. Quoad domos cœleſtes gaudet ♄ in domo 12, ♃ in 11., ♂ in 6, ☉ in 9, ♀ in 5, ☿ in 1, ☽ in 3. ſunt tamen & alii adhuc modi gaudiorum, ratione ſcilicet Triplicitatis, deindè ratione dignitatis Planetæ amici.

Curſus Planetarum. 24. Curſus Planetarum ab Aſtrologis etiam conſideratur; eſtquè imprimis velox aut tardus, deindè directus, aut retrogradus; tandem etiam aſcendens, aut deſcendens. Planeta velox dicitur, cum directè movetur; quippè tunc motus ejus velocior eſt motu medio. Tardus è contrà dicitur cum S.S.S. fertur indirectè ſui Epicycli convolutione. Retrogradus vocatur, cum C.S.S. retrovolutione ſui Epicycli fertur. Aſcendens dicitur, cùm ab Eclipticâ verſus Septentrionem declinat. Undè & eodem modo Septentrionalis aut Borealis dicitur. Deſcendens, cum ad Meridiem declinat; Undè etiam Meridionalis, ſivè Auſtralis vocatur. Notandum autem, quia Sol caret Epicyclo, ideò ab hac conſideratione alienus eſt; Similiter & in Lunâ propter velociſſimum motum retroceſſio non advertitur.

25. Planeta peregrinus dicitur permanens in loco, ubi nullam poſſidet dignitatem.

26. Significator voce Arabicâ dictus Hylech, eſt vel cœli locus, vel Planeta, qui ad alium cœli locum vel Planetam, aut ejus radium dirigitur. Tales Significatores poſſunt eſſe omnes cuſpides, Planetæ, & partes: eliguntur tamen communiter loca principalia hæc quinque: Aſcendens, Medium Cœli, Sol, Luna, & pars Fortunæ, quæ & Hylegialia, ſeu Aphetica dici ſolent.

Dirigere quid ſit. 27. Dirigere apud Aſtrologos nihil aliud eſt, quàm arcum Æquatoris inter Significatorem, & Promiſſorem interceptum, indque tempus, annos, menſes, ac dies convertendum artificioſè inquirere, ut quandonam Sol, aut aſcendens à natura Significatoris monſtratum per promiſſorem determinetur, ſuumque conſequatur effectum, innoteſcat.

Promiſſor. 28. Promiſſor dicitur Planeta vel Corpus, vel radius, vel etiam Stella fixa, aliusve cœleſtis figuræ locus notabilis, ad quem, cum ſignificator pervenerit, ſignificatio effectum ſuum editura creditur. Perficit autem Promiſſor ſingulis annis unum gradum, ſingulis menſibus minuta 5, ſingulis diebus minuta Secunda 10.

Pars Fortunæ. 29. Pars fortunæ vocatur punctum Eclipticæ tot gradibus diſtans à gradu Aſcendente, quot Luna diſtat à Sole. Undè ſi ſubtrahas locum Solis à loco Lunæ, habebis arcum interceptum inter Solem & Lunam: hunc arcum addes Eclipticæ Orienti, & habebis partem fortunæ. Quæ communiter notatur circulo decuſſatis intùs lineolis in crucis formam ſecto, ut ⊕, ac in diverſis domibus diverſa ſignificare ſolet.

Definitor vitæ ſive Alcoboden. 30. Definitor vitæ, communiter aliàs dictus *Alcoboden*, vocatur Planeta ille electus, qui plura habet fortitudinis momenta ratione domicilii, exaltationis, triplicitatis, termini, modò tamen reſpiciat prius inventum Hylech aliquo aſpectu: Si enim nullo aſpectu ad eum referatur, ſeligitur alius Planeta, qui proximè plura fortitudinis momenta obtinet. Exindè etiam videndum eſt, an definitor inveniatur in domo angulari, aut ſubſequente, aut cadente; nam ſecundùm hujusmodi domos plures, etiam aut pauciores annos vitæ tribuere ſolet, ut hic in tabellâ vides.

	In domo angulari concedit annos	In domo ſuccedente	In domo cadente
♄	57.	43½	30.
♃	79.	45½	12.
♂	66.	40½	15.
☉	120.	69½	19.
♀	82.	45.	8.
☿	86.	48.	20.
☽	108.	66½	15.

31. Ho-

Digitized by Google

Horoſcopus & Animodar.

31. Horoſcopus dicitur ſignum Zodiaci oriens: vocatur etiam *Aſcendens:* Gradus autem Horoſcopi tempore conveniens vocatur *Animodar.*

Revolutio

32. Revolutio eſt novi Thematis erectio pro eo tempore, quo poſt unum, aut plures annos Sol ad eundem Zodiaci gradum redierit, quem obtinebat tempore Nativitatis: comparant enim Aſtrologi novum hoc thema cum radice, ut judicent de felicitate, aut infelicitate anni inchoantis: nempè ſi horoſcopus revolutionis reſpexerit benigno aſpectu horoſcopum radicis, felicitatem indicabit; ſi Planetæ in revolutione contrario modo ſe habeant, quàm in radice, ingens periculum erit.

Anni revolutio.

33. *Anni revolutio, ut inquit Cardanus in Aphor. Aſtron. alia quidem in temporibus contingit, & eſt Solis ad idem punctum ab Æquinoctio reditus; alia autem in mundo, & eſt reditus ad eandem Stellam fixam; alia autem in genituris, & eſt reditus ad priorem locum additâ tantâ parte Eclipticæ, quantam peragrare poteſt in unâ die naturali temporum revolutione; alias quinque vide apud Eundem Segm. 2. Aphor. 15.*

Profectio.

34. Profectio eſt progreſſus, quo cuſpides domorum, cœteraque loca inſigniora thematis ſeu genituræ progredi intelliguntur in Zodiaco ſingulis annis per 30. gradus, atque ita intrà 12. annos totus Zodiacus percurritur, & rurſus incipit progreſſus. Hæc igitur loca, quæ progredi intelliguntur, ſemper referuntur ad radicem, ſeu locum, quem habebant tempore Nativitatis, ità ut fauſtos, vel infauſtos annos efficiant, prout variis aſpectibus eum reſpexerint. Sic quarto anno ineunte Horoſcopus ad quartam domum pervenire intelligitur, & quia quarta domus reſpicit Horoſcopum aſpectu quadrato, & reſpicit medium Cœli oppoſito, qui ambo aſpectus infauſti ſunt, ideò quartus annus infauſtus eſt; ſicut & ſeptimus; quia tunc punctum Horoſcopi cenſetur perveniſſe ad ſeptimam domum, quæ Horoſcopum reſpicit oppoſitè, & medium cœli quadratè. Ex quibus oriuntur, ut quidam volunt, anni *Climacterici.* Primo ſeptennio dominatur Luna, ſecundo Mercurius, tertio Venus, & ità deinceps. Exinde oriuntur *Chronocratores,* ſeu Afridarii, qui aliquo ſeptennio dominatum exercere dicuntur.

Unde Anni Climacterici.

Tranſitus.

35. Tranſitus eſt, cum Planeta motu ſuo proprio loca genituræ pertranſit; ſic Luna intrà menſem integrum locum pertranſit, in quo fuit Saturnus, Mars, Sol, cœterique Planetæ. Ad hos tranſitus reſpiciunt Aſtrologi, quando conſtat de Anno & menſe, quo contingere debet aliquis effectus, incertus tamen eſt dies. Si bonus ſit effectus, exſpectant aliquem hujusmodi tranſitum per loca fauſta; ſi infauſtus, per infauſta.

Dominus.

36. Dominus alicujus figuræ cœleſtis, vel Eventûs, qui per erectionem figuræ intenditur, dicitur ille Planeta, qui plures obtinet fortitudines, adeoque in potentia aliis præpollet; Undè & dominari dicitur. Plura alia nomina, veluti Planetarum facies, novenas, domus, exaltationes, carpenta, ſivè thronos, azomena, & alia ejusmodi in decurſu hujus Tractationis memorabimus; piget enim his amplius immorari. Unicam tantùm adhuc Tabulam fortitudinis, aut debilitatis Planetarum hîc præmittere placet.

Tabula fortitudinis, aut debilitatis Planetarum juxta Aſtrologos.

	Planeta fortis & fortunatus.	Fortitudinis.	Planeta debilis & infortunatus.	Debilitatis.
1	In domo ſuâ.	1	In domûs oppoſitione, vel in domo Planetæ mali	5
2	In exaltatione ſuâ	4	In Exaltationis oppoſitio	4
3	In triplicitate ſua	3	In peregrinatione ſuâ, cum nullam dignitatem poſſidet	3
4	In Terminis ſuis	2	In terminis malorum.	2
5	In facie ſuâ	1		
6	In horâ ſuâ	1		
7	In Novenâ ſuâ	1		
	His addunt aliqui; in die ſuâ.	1		
8	In domicilio Cœli 10. & 1.	5	In domo 12.	5
	7. 4. 11	4	8.	4
	2. 5.	3	6.	3
	3. 9.	1		
9	In Gaudio	1		
10	In curſu ſeu motu veloci	2	In curſu tardo, ſeu vacuo	2
	directo	2	retrogrado	4
	aſcendente	3	deſcendente	3
11	In ſigno ejusdem ſexûs	2		
12	In gradu ejusdem ſexûs	3	In gradu diverſi ſexûs	3
13	In gradu lucido, vel augmentante fortunam	5	In gradu tenebroſo, ſeu puteali	3
14	In ☌ cum bonis	5	In ☌ cum malis, vel cum retrog.	5
	☌ ☉, ſivè in corde ☉	3	combuſtionis cum ☉	5
	⚹ & △	2	☍	3
			□ cum malis	3
15	In obſeſſione bonorum	2	In obſeſſione malorum	2
16	In Apogæo	2	In perigæo	1
17	In ortu ſibi debito, ideſt, cum Planeta gaudens eſt orientalis	2	In ortu minùs debito	2
18	In Hemiſphærio correſpondente	2	In Hemiſphærio diſconveniente	2
[illegible]	In capite Draconis, vel in hujus viciniâ	3	In cauda draconis	3
[illegible]			In Eclipſi	3
			In viâ combuſtâ	3
[illegible]	Lunâ auctâ lumine	3	Lunâ imminutâ lumine	3
[illegible]	In manſione bona, quæ competit Soli Lunæ	3	In manſione malâ.	

Digitized by Google

CAPUT IV.

De Signorum Zodiaci varia diviſione, qualitatibus & affectionibus ad mentem Aſtrologorum.

DUplicem imprimis Zodiacum conſiderant Aſtrologi; alium enim ſtelliferum, alium Signiferum appellant: Priorem ità dicunt à conſtellationibus, ſivè imaginibus ex vario Stellarum ordine ac diſpoſitione coordinatis: alterum à 12 partibus, in quas integer circulus 360. graduum, unicuique ſigno 30. gradibus aſſignatis, dividitur. Signa utriuſque Zodiaci invicem conſequuntur hoc ordine, & appellantur his nominibus. Aries ♈, Taurus ♉, Gemini ♊, Cancer ♋, Leo ♌, Virgo ♍, Libra ♎, Scorpius ♏, Arcitenens ſivè Sagittarius ♐, Capricornus ♑, Aquarius ♒, Piſces ♓. Communiter autem Aſtrologi in divinationibus, & operationibus ſuis judiciariis Zodiaci ſigniferi; Senſatiores verò etiam Stelliferi ſigna obſervant: Sed quæ de his ſcitu ac notatu digniora comminiſcuntur, nunc breviter exponemus.

§. I.

Varia Signorum Zodiaci diviſio juxtà Aſtrologos cum variis appellationibus.

Signa Cardinalia, Verna, Æſtiva, Autumnalia & Hyemalia.

1. Dodecatemoria, ſivè 12 ſigna Zodiaci dividi ſolent in quatuor claſſes, nempè in Verna, Æſtiva, Autumnalia & Hyemalia ſigna juxtà 4. quadrantes in quos comprimis Zodiacus dividi ſolet. Verna ſigna ſunt ♈, ♉, ♊: Æſtiva ♋, ♌, ♍: Autumnalia ♎, ♏, ♐: Hyemalia ♑, ♒, ♓.

Mobilia.

2. Signa aliqua Aſtrologi vocant Mobilia, in quibus Sole exiſtente contingunt præcipuæ mutationes anni; & ſunt in Verno quadrante ♈, in æſtivo ♋, in autumnali ♎, in hyemali ♑.

Fixa.

3. Fixa ſigna dicuntur, in quibus, dum Sol exiſtit, firmatur ſtatus temporum prædictorum, ſuntque ♉, ♌, ♍, ♒.

Fit enim tempus Sole exiſtente in	♉	Temperatius.
	♌	Ardentius.
	♏	Aridius.
	♒	Humidius.

Communia.

4. Communia mediant inter mobilia & fixa, quod ſignum tale ab utroque proximo, ſivè extremo de virtute aliquid participet. Ejuſmodi ſigna ſunt: ♊, ♍, ♐, ♓.

Maſculina. Fœminina.

5. Maſculina & diurna proindè calida ſunt. ♈, ♊, ♌, ♎, ♐, ♒. Fœminina verò, & nocturna, atque indè frigida. ♉, ♋, ♍, ♏, ♑, ♓.

Borealia & Auſtralia.

6. Septentrionalia, ſivè quæ ad borealem medietatem exiſtunt ſunt ♈, ♉, ♊, ♋, ♌, ♍. Meridionalia verò, quæ ad auſtralem medietatem exiſtunt, ſunt ♎, ♏, ♐, ♑, ♒, ♓.

Recta & Obliqua.

7. Recta dicuntur ſigna, quæ in ſphærá obliqua rectè aſcendunt cum majori arcu Æquatoris, quàm Eclipticæ, ſuntque ♋, ♌, ♍, ♎, ♏, ♐. Tortuoſa verò nominantur, quæ in ſphærá obliqua aſcendunt obliquè, ſivè cum majori arcu Æquatoris, quàm Eclipticæ, ſuntque ♑, ♒, ♓, ♈, ♉, ♊.

Antiſcia.

8. Antiſcia, ſivè ſeſe intuentia ſigna ſunt ejuſdem potentiæ, quæ diſtant à Tropicis æqualiter, & in his Sol verſans æquales ſuper terram conſtituens parallelos, noctes ex dies æquales facit: Ita ſunt ♈. & ♍, ♉ & ♌, ♊, & ♋ ♎ & ♓ ♏ & ♒ ♐ ♑. Idem de Gradibus dici ſolet, cum æqualiter diſtant à Tropicis. Sic 10. Gradus ♉ eſt Antiſcius grad. 20. ♌ dies enim ſunt æquales, ſicut & noctes utrinque, Sole in 10. Grad. ♉, & 20. ♌ verſante.

Imperantia & Obedientia.

9. Imperantia & obedientia ſigna ſunt, quæ diſtant æqualiter ab Æquinoctiali, & æquales etiam deſcribunt parallelos: Hæc enim æquali temporis ſpatio oriuntur & aſcendunt ſuprà Horizontem in quácunque regione. Signa Borealia, quæ ſunt in parte æſtivâ, dicuntur Imperantia, cum Sol ea ſigna ſcandens dies producat longiores, Auſtralia, quæ Brumali parte, dicuntur [illegible] dientia, quo tempore Sol breviores dies conſtituit. Ità ſunt

Imperantia. ♈. ♉. ♊. ♋. ♌. ♍.
Obedientia. ♎. ♏. ♐. ♑. ♒. ♓.

[illegible]

10. Signa aliqua dicuntur conjuncta, alia inconjuncta; Illa ſunt, quæ aliquo modo inter ſe aſſociantur; cujuſmodi ſunt Intuentia, Imperantia & obedientia, & quæ in aliquo aſpectu inter ſe ſunt, ut trino, quadrato, ſextili, vel oppoſito. Inconjuncta ſunt, quæ nullo horum modo [illegible] conveniunt; & hæc ſigna e[illegible] aliena, & averſa. Signa fixa [illegible] juncta ſigna præcedentia, & ſubſequentia [illegible] cum ſignis eorum oppoſitis [illegible] ſignum fixum habet quatu[illegible] juncta. Mobilia habent i[illegible] ſuccedentia, & oppoſita: Co[illegible] inconjuncta ſolùm anteceden[illegible] adeò ſignum, quod habet ſi[illegible] vel commune, habet duo ſolu[illegible] juncta ut vides in hac tabellâ.

Tabella

Signa inconjuncta.	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	Signa inconjuncta.
Tabella Signorum inter ſe inconjunctorum.													
	♉ ♏	♈ ♊ ♎ ♐	♉ ♏	♌ ♒	♋ ♍ ♑ ♓	♌ ♒	♏ ♉	♐ ♎ ♈ ♊	♏ ♉	♌ ♒	♑ ♓ ♋ ♍	♌ ♎	

Triplicitates Signorum.

11. Signa Triplicitatis ſunt vel
- igneæ, ſivè calida & ſicca ♈. ♌. ♐.
- terreæ, ſivè frigida & ſicca ♉. ♍. ♑.
- aëreæ, ſivè calida & humida ♊. ♎. ♒.
- aqueæ, ſivè frigida & humida ♋. ♏. ♓.

12. Alia quoque ſigna ſunt Humana, ut ♊. ♍. ♒. & prior medietas ♐.
Ferina ut ♌ & ultima pars ♐.
Quadrupedia, ut ♈, ♉, ♌, ♐, ♑.
Ruminantia, ut ♈, ♉, ♌, ♑.
Bicorporea, ut ♊, ♐, ♓.
Prolifica, ut ♋, ♑, ♓.
Sterilia, ut ♊, ♌, ♍.
Pulchræ vocis, ut ♊, ♍.
Muta ſine voce, ut ♋, ♏, ♓.
Mutilatum, ut ♉.
Venenoſum, ut ♏.

Signa ſeſe aſpicientia.

13. Aſpiciunt etiam ſe invicem ſigna aſpectu aliquo ſextili, quadrato, trigono, vel oppoſito, prout in tabulâ præſente videre licet.

Tabula aſpectuum Signorum inter ſe.

Signum	Aſpectus.	⚹	□	△	☍
♈	Dextrè.	♒	♑	♐	♎
	Siniſtrè.	♊	♋	♌	
♉	Dextrè.	♓	♒	♑	♏
	Siniſtrè.	♋	♌	♍	
♊	Dextrè.	♈	♓	♒	♐
	Siniſtrè.	♌	♍	♎	
♋	Dextrè.	♉	♈	♓	♑
	Siniſtrè.	♍	♎	♏	
♌	Dextrè.	♊	♉	♈	♒
	Siniſtrè.	♎	♍	♐	
♍	Dextrè.	♋	♊	♉	♓
	Siniſtrè.	♏	♐	♑	
♎	Dextrè.	♌	♋	♊	♐
	Siniſtrè.	♐	♑	♒	
♏	Dextrè.	♍	♌	♋	♉
	Siniſtrè.	♑	♒	♑	
♐	Dextrè.	♎	♍	♌	♊
	Siniſtrè.	♒	♓	♈	
♑	Dextrè.	♏	♎	♍	♋
	Siniſtrè.	♓	♈	♉	
♒	Dextre.	♐	♏	♎	♌
	Siniſtrè.	♈	♉	♊	
♓	Dextrè.	♑	♐	♏	♍
	Siniſtrè.	♉	♓	♋	

14. Quia ſigna Zodiaci Stelliferi non juxtà concordant cum ſignis in Zodiaco ſignifero: Ideò viſum eſt initium, & finem cujusquè ſigni, prout ſignis ac gradibus in Signifero reſpondent, hic etiam breviter juxtà aliorum ſupputationem indicare.

Initium & finis cujusvis Signi in ſtellifero Zodiaco, prout reſpondent ſignis & gradibus Zodiaci Signiferi.

♈	â	Grad.	27	♈	ad	Grad.	17	♉
♉	â	Grad.	17	♉	ad	Grad.	25	♊
♊	â	Grad.	25	♊	ad	Grad.	24	♋
♋	â	Grad.	24	♋	ad	Grad.	12	♌
♌	â	Grad.	12	♌	ad	Grad.	16	♍
♍	â	Grad.	16	♍	ad	Grad.	6	♎
♎	â	Grad.	6	♎	ad	Grad.	27	♏
♏	â	Grad.	27	♏	ad	Grad.	26	♐
♐	â	Grad.	26	♐	ad	Crad.	28	♑
♑	â	Grad.	28	♑	ad	Grad.	22	♒
♒	â	Grad.	22	♒	ad	Grad.	15	♓
♓	â	Grad.	15	♓	ad	Grad.	27	♈

§. II.

[illegible] Signorum cœleſtium na[illegible]turis, ac qualitati[illegible]bus.

[illegible] certæ quædam naturæ, & qua[illegible]litates [illegible] cœleſtibus ab Aſtrologis aſſig[illegible] [illegible]ſimile tamen eſt, easdem ſingulis & omnibus non convenire ſimiliter ubivis, cum multùm ſitus & diſpoſitio loci in terrâ ad id conferat, ut ſignum aliquod talis naturæ comperiatur: Quod etiam *Cardanus* indicare voluit *Aphor. Aſtronom. Segm. 2. Aphor. 95.* cum ait: *Eandem Stellam, aut in diverſo ſitu, vel alio loco,, aut cum aliis idem ſignificare, aut conſimile penitus eſt impoſſibile. Similia igitur ex contrariis magnis fiunt, tamen magis auxilio materiæ*

Digitized by Google

materiæ. Ità experientiâ conſtat apud Antipodes, & Antœcos noſtros, uti & illos, qui ſub Zonâ Torridâ Amphiſcii habitant, omnia aliter circà Signa cœleſtia, domus cœleſtes, ac naturas Planetarum ſeſe habere. Sic etiam *P. Alphonſus Dualle* teſtatus fuit *P. Kirchero Romæ* (ut hic memorat in *Art. magn. Lum. & Umbr. lib. 6. pag. 3. cap. 1. Diſquiſit. 1.*) omnes effectus Solis contrarios eſſe effectibus in noſtro Hemiſpærio contingentibus; Atquè adeò in patria ſua Americæ Meridionalis, provinciæ Chile, illud ſignum, quod nobis æſtus adducit intolerabiles, illis frigoris exotici cauſam eſſe: Nequè ſe unquàm aut Leonis, aut Caniculæ teporem aliquem frigus tam enorme temperantem notare potuiſſe. Econtrà Aquarium, quem nos enormi ſævientem frigore experimur, illis intolerabilis æſtûs eſſe cauſam: Sub Zonâ torridâ verò, quemadmodum idem *Kircherus* à Peruviæ, Braſiliæ & Inſularum Philippinarum Societatis ſuæ Procuratoribus oretenus accepit, ità dictas Signorum qualitates confuſas eſſe, ut quodnam humidum aut ſiccum; frigidum, aut calidum ſit, vix dignoſci poſſit. Undè porrò ſequentem exhibet tabulam, in qua diverſitas qualitatum in diverſis terræ locis notari poteſt.

Conſtitutio Signorum ſub diverſis Zonis.

Conſtitutio Signorum ſub Zona Temperata Boreali.					*Sub Zonâ Temperatâ Auſtrali.*			*Sub Zonâ torridâ.*	*Sub Zonâ frigidâ.*
	Signa	*Qualitates*	Domus	Exalt.	*Qualitates.*	Domus	Exalt.	*Qualitates.*	*Qualitates.*
1	♈	*Calid. Siccum.*	♂	☉	*Calid. Humidum.*	♀	♄	*Humidum Calidum.*	*Calidum Humidum.*
2	♉	*Frigid. Siccum.*	♀	☽	*Frigid. Humid.*	♂		*Frigidum Humidum.*	*FrigidumHumid.*
3	♊	*Calidum Humid.*	☿		*Calidum Siccum.*	♃		*Calidum Siccum.*	*Calidum Humidum.*
4	♋	*Frigid. Siccum.*	☽	♃	*Frigid. Humid.*	♄	♂	*Calidum Humidum.*	*Calidum Siccum.*
5	♌	*Calid. Siccum.*	☉		*Calidum Humid.*	♄		*FrigidumSiccum.*	*Calidum Siccum.*
6	♍	*Frigid. Siccum.*	☿		*Frigid. Humid.*	♃	♀	*Frigidum Humidum.*	*Calidum Humidum.*
7	♎	*Calid. Humidum.*	♀	☿	*Calid. Humidum.*	♂	☉	*Calidum. Siccum*	*Frigidum Siccum.*
8	♏	*Frigid. Humid.*	♂	♄	*Frigid. Siccum.*	♀	☽	*Calidum Humidum.*	*Frigidum Siccum.*
9	♐	*Calidum. Siccum.*	♃		*Calid. Humidum.*	☿		*Frigidum Siccum.*	*Frigidum Siccum.*
10	♑	*Frigid. Siccum.*	♄	♂	*Frigid. Humid.*	☽	♃	*Frigidum Humidum*	*FrigidumHumid.*
11	♒	*Calidum Humid.*	♄		*Calid Humidum.*	☉		*Calidum Siccum.*	*Frigid. Humidum.*
12	♓	*Frigidum, Hum.*	♃		*Frigid. Siccum.*	☿	☿	*Calidum Humidum.*	*Frigid. Humidum*

Aſtrologia univerſalis eſſe non poteſt.

2. Ex hoc ſequitur Aſtrologum, quidquid circà ſigna cœleſtia & eorum naturas operatur, non ubivis ſimiliter in divinando procedere poſſe, ſed debere perpendere loci conſtitutionem, & Signorum eo in loco, pro quâ divinare cupit, naturas, ſi conformius aliquod judicium formare velit. Quocircà etiam luce meridianâ clariùs patet, Aſtrologiam nullâ ratione univerſalem eſſe poſſe, ſed ſingulorum locorum cum cœleſtibus ſignis conformitatem diuturnâ experientia indagari, & obſervatione aſſiduâ inquiri debere.

Virtus nova non inſtantaneè producitur.

3. Cum Sol aut quiſcunquè alius Planeta Signum aliquod ingreditur, non hoc ipſo ſtatim tempore & temporis momento, quo fit ingreſſus, virtus nova pleniſſimè prolicitur, & cum ipſo ſigno certus, iſque validiſſimus effectus producitur, ſed fiunt omnia gradatìm, ac ſenſim cum latitudine, & extenſione quâdam, usque dum maxima exſeratur & proferatur. Undè etiam *Cardanus Aphor. Aſtronom. ſegm. 2. Aphor. 96.* ait. *Non eſt transgreſſus repentinus in Cœli partibus, imò & ſi ſecùs videatur, nec in ipſis ſignificatis.*

4. Quodcunque ſignum cœleſte infortunatur, aut ſaltem debilitatur cum corpore, vel radiis maleficorum afficitur: E contrà benè afficitur; cum corpore & radiis beneficorum adjuvatur.

Conjunctio vel aſpectus [illegible] Sign.

5. Signorum quorundam cœleſtium naturæ cum ſibi adverſantur, ubi certi quidam Planetæ iiſdem corpore, vel radiis conjunguntur, etiam effectus eò magis notabiles producuntur, quò naturæ ipſæ ſibi magis adverſantur. Undè Aſtrologi communiter ſtatuunt, revolutiones & conjunctiones Planetarum ex trigono aqueo in igneum progredientes, maximas in mundo veluti Religionum, Regnorum, Imperiorum mutationes, aliasque magnarum rerum metamorphoses afferre. *Cardanus* etiam *lib. de jud. genit. cap. 28.* docet; Signa quædam ſeſe odiſſe, maxime Leonem & Scorpium, deindè Sagittarium, & piſces, Sicut & Arietem & Cancrum: Sagittarii tamen cum Piſcibus inimicitiam occultiorem eſſe dicit quod ambo ſint ſigna bicorporea.

6. Aphoriſmus 62. *Segm. 1. Aphor. Aſtron.* apud *Cardanum* eſt, Sidera pleraque, quæ in Signifero ſunt quandoque ab inferioribus Planetis obſcurari: quod ſi con[illegible]gat, proxima tempora, ut in Luminarium Eclipſibus conſideranda ſunt.

7. Signa fixa, ut *Idem* ibidem docet *Aphor. 20.* eruditionem præſtant; *excipitur Scorpius: Mediocria animi mores, & [illegible] ſationem: Virgo excipitur: Mobilia [illegible]*, *excipitur* Capricornus. Et *Aphor.* [illegible] *fixa robur vitæ præſtant, maxime Taurus, & Leo; maximeque occidunt, præcipue Scorpius,* [illegible] *deindè*

deindè Aquarius. Sed plures alias virtutes Signorum cœleſtium vide ſupra in Tabulâ 12. Signorum cœleſtium, ubi de Lunâ actum eſt.

8. Subjiciunt Aſtrologi ſingulis Zodiaci Signis Regiones & Provincias, nec non & Urbes quaſdam primarias, ut in ſequenti Tabula videre licet. Regiones & Urbes Signis ſubjectæ.

Tabula Regionum & Urbium, quæ ſubſunt 12 Signis Zodiaci.

Signa	Regiones, ac Provinciæ.	Urbes præcipuæ.
♈	*Syria. Paleſtina. Baſternia. Gallia. Brittannia major. Burgundia Sup. Weſtriæ pars Germania Suevia. Sileſia ſup. Polonia minor. Amyliæ Regnum.*	*Neapolis. Capua. Ancona. Imola. Ferraria. Florentia. Verona. Bergamum. Lindavia. Trajectum. Brunſuicum. Cracovia. Maſſilia. Cæſar Auguſta. Epidaurus. Vincentia.*
♉	*Parthia. Media. Perſia. Archipelagi Inſulæ. Cyprus. Aſiæ minor: pars maritima. Polon. major. Ruſſia alba. Campania, Rhetia. Helvetia. Franconia. Hybernia. Lotharingia. Irlandia. Sueciæ pars.*	*Burgum Hiſpaniæ. Bononia. Senæ. Mantua. Tarentum. Parma. Panormus. Peruſium. Caput Hiſtriæ. Brixia. Tigurum. Lucerna. Herbipolis. Caroloſtadium. Metis. Poſna.* Nanceium. *Burgis. Lipſia. Genesma.* Novogardia.
♊	*Hircania. Armenia. Martiana. Cyrenaica. Marmarica, inferior Ægyptus. Anglia. Sardinia. Brabantia. Flandria. Longobardiæ pars. Wirtenbergens: Ducatus.*	*Corduba. Viterbum. Taurinum. Rhegium. Vercellæ. Lovanium. Moguntia. Bambergæ. Brugis. Villacum. Kizinga. Hasfordia. Norinberga. Ceſana.*
♋	Numidia. *Africa. Bithynia. Phrygia. Colchydes. Carthago. Granatæ Regnum. Scotia. Pruſſia. Hollandia. Selandia. Burgundiæ comitatus.*	*Conſtantinopolis. Tunetum. Venetiæ. Genua. Luca. Piſa. Mediolanum. Vicentia. Berna. Treviri. Lubecum. Eboracum. S. Andreas. Magdeburgum. Gorlicium.*
♌	*Phœnicia. Chaldæa. Orchinia. Gallia togata. Alpes. Italia. Sicilia. Apulia. Bohemia. Turciæ pars. Æmilia, & Sabina.*	*Damaſcus. Syracuſæ. Roma Ravenna. Cremona. Confluentia. Ulma. Praga. Lincea. Cremiſium. Croton. Peruſiæ pars. Wirtenberga.*
♍	*Aſſyria. Meſopotamia. Babylonia. Achaia. Græcia. Creta. Ducat. Athenienſis. Carinthia. Sileſia inferior. Atheſana provinc. Rheni vicina. Rhodus. Gall. comatæ pars.*	*Hieroſolyma. Corinthus. Rhodus. Alexandr. Papia. Novaria. Aretium Cumana. Bruntuſiũ. Uratiſlav. Erdfordia. Baſilea. Heidelb. Segnia. Lutetia. Pariſiorum. Lugdunum. Toloſa.*
♎	*Bactriana. Caſpia. Seres. Thebais. Oaſis. Æthiopia. Trogloditica. Tuſcia. Sabaudia. Delphinatus. Auſtria. Alſatia. Sundgavia. Livonia. Pannonia.*	*Olyſipon Arelatum. Cajeta. Lauda. Suoſſa. Placentia. Argentorat. Vienna Auſtriæ. Francof. ad Mœn. Spir. Hala Suev. Hailbr. Friſinga. Mosbachium. Landshuta. Veldekirchium. Wimpin.*
♏	*Cappadocia. Comagena. Judæa. Maragonitida. Idumæa. Mauritania. Getulia. Northegia. Suecia Occidental. Catalonia. Bavaria Superior.*	*Forojulium. Trapezuntum. Algera. Valentia. Hiſpan. Aquileia. Piſtoriũ. Camerinum. Padua. Urbinum. Brix. Tarniſium. Meſſana. Aichſtad. Monachium. Gedunum. Vienna Allobrogum. Ariminum. Crena.*
♐	*Arabia felix. Tyrrhenia. Celtica. Hiſpania. Portugallia. Ungaria. Dalmatia. Moravia. Sclavonia. Miſnia. Provincia. Liguria, ubi Genua Luneſana.*	*Toletum. Volaterræ. Mutina.* Narbona. *Avenio. Colon. Agrippin. Stugard. Rotenburgum. Tuberinum. Judenburgum. Buda. Aſtum. Firmum. Calchovia.* Norinberga.
♑	*India. Arriana. Gedroſia. Macedonia. Illyris. Thracia. Albania. Boſſina. Bulgaria. Lithuania. Saxonia. Maſſovia. Thuringia Haſſia. Marchia Storiæ. Orcades Inſulæ. Morea. Romandiola.*	*Brandenburgum. Ancona. Taventia. Derthana. Auguſta Vindelicorum. Conſtantia. Juliacum. Clevonia. Berga. Gandavum. Mechlinia. Vilna. Oxonium. Faventia.*
♒	*Oxiana. Sogdiana. Arabia petrea. Azania. Æthiopia. Sarmatia. Tartaria magna. Dania. Walachia. Ruſſia rubea. Pedemontium. Regio. Weſtphalia. Moſellani. Bavariæ pars. Mons ſerratus. Alchejra.*	*Hamburgum. Brema. Mons ſerratus. Piſaurum. Tridentum. Salisburgum. Ingolſtadium. Forum Sempronijum.*
♓	*Phaſania. Naſamonas. Garamantes. Lydia. Cicilia, Pamphilia. Calabria. Normandia. Galitia. Luſitania.*	*Alexandria. Parentium. Ratisbona. Rothomagus. Compoſtella. Hiſpalis. Roana. Sybilia. Wormatia.*

9. Solent etiàm Aſtrologi genituras ſub certo aliquo Zodiaci ſigno, ejusque dominio conſiderare, ac imprimis exindè de corporis habitudine, ac ſtaturâ ejusque partium

Digitized by Google

partium, ac membrorum conſtitutione conjectare, voluntque etiam qualitates natorum ſub ſigni alicujus dominio, vitia, mores, & animi dotes, ad quas inclinantnr, prænoſci poſſe, ut hic in Tabulâ videri licet.

Tabula ſignificationis 12 Signorum Cœleſtium pro Genituris.

	Generaliter ſignificantur juxt. Cardan.	Habitudo, conſtitutio & Statura Corporis.	Nati qualitates, vitia, mores, & animi dotes.
♈	*Vita.*	*Concinna. Cæſaries. Collum oblongum. Crura brevia. Color fuſcus.*	*Natus erit ſuperbus. Laſcivus. Avarus. Guloſus. Inconſtans. Præceps.*
♉	*Labores.*	*Frons elata. Oculi magni, colli amplitudo.*	*Taciturnus. Novator. Salax. Temerarius. Ventri deditus. Turbator pacis publicæ.*
♊	*Induſtria.*	*Bona corporis proportio. Statura mediocris. Renum debilitas. Vox pulchra.*	*Ingenioſus. Scientiarum & artium addiſcendarum cupidus. Mobilis. Muſicæ & honeſtis rebus addictus.*
♋	*Negotiatio & Patrimonia.*	*Capillitium nigrum. Humeri lati. Venter obeſus. Oculi parvi. Vox gracilis.*	*Inconſtans. Mercaturæ addictus.*
♌	*Vires & Tolerantia.*	*Statura procera. Stomachus magnus. Color citreus. Vox acuta media.*	*Iracundus. Fortis. Avarus. Rapax. Imperii cupidus. Ambitioſus.*
♍	*Finis laborum, & abſolutio operum.*	*Statura mediocris. Bona membrorum proportio. Vox grata.*	*Pudicus. Honeſtus, rerum divinarum avidus. Agriculturæ artibusque liberalibus deditus.*
♎	*Divitiæ.*	*Color albus. Apta membrorum conſtitutio, & proportio.*	*Juſtus. Studioſus. Pulcher.*
♏	*Animi ſollicitudo & deceptio.*	*Oculi parvi. Cæſaries multa. Facies parva.*	*Contentioſus. Vehemens, Cavillator. Proditor. Bellicoſus Architecturæ deditus.*
♐	*Audacia & Promptitudo.*	*Cæſaries longa. Debilis. Pallidus.*	*Pacificus. Facilis ac bonæ indolis, Cautus. Gloriæ cupidus.*
♑	*Regnum & Dignitates.*	*Statura parva. Facies oblonga, crura gracilia. Vox mediocris.*	*Bellicoſus. Sub anteriori ſigni parte natus ad bella terreſtria. Sub poſteriori ver[illegible] ma inclinatus.*
♒	*Perſeverantia, & partorum retentio.*	*Statura inconcinna. Membra improportionata, vox canora.*	*Juſtus. Fidelis. [illegible] ricors, amans [illegible]*
♓	*Deliciæ & Voluptates.*	*Oculi rotundi, facies longa, color albus. Vox nulla.*	*Inconſtans, infidelis, [illegible] tus. Caiticus. Civillator.*

10. In temporum mutationibus prænoſcendis Aſtrologi non tantùm ipſa ſigna, tam in ſtelligero, quàm ſignifero Zodiaco perpendunt, ſed etiam partes ſingulorum ſignorum priores, medias, ac extremas; Sicut etiam Auſtrales, & Boreales: ut in ſequenti Tabula patet. Plura alia, quæ naturas Signorum cœleſtium concernunt, alibi in decurſu operis dabimus.

Natura

Natura Signorum Zodiaci in tempeſtatibus & aëris mutationibus ciendis.

Signa Zodiaci.	Natura Signorum in Signifero.	In Stellifero partes priores.	In Stellifero partes mediæ.	In Stellifero partes extremæ.	Pars Auſtralis.	Pars Borealis.
♈	*Minùs tonitruoſum & magis grandinoſum.*	*Humidæ, ventoſæ, pluvioſæ.*	*Temperatæ ad calorem, & ſiccitatem magis accedent.*	*Æſtuoſæ.*	Frigidior.	Calida. Noxia.
♉	*Subcalidum cum mediocri ſiccitate.*	*Turbulentæ, Ventoſæ, nebuloſæ.*	*Humidæ, Calore temperatæ.*	Fulminoſæ, Fulguroſæ.	*Inconſtans. Varia diverſæ naturæ.*	*Temperata*
♊	*Temperatum magis tamen ad calorem & ſiccit. declin.*	*Noxiæ Humidæ.*	*Temperatæ.*	*Mixtæ incertæ, magis tamen ad Siccit. inclin.*	*Arida, Æſtuoſa.*	*Ventoſa,* Concutiens *terram.*
♋	*Calidum ſerenum, magis tamen nebuloſum.*	*Caliginoſæ, Concutientes terram.*	*Siccæ Calidæ*	*Ventoſæ, parum, & ad modum ſiccæ.*	*Æſtuoſa,* Noxia. *Arida.*	*Æſtuoſa, Sicca Noxia.*
♌	*Æſtuoſum, Siccum, Suffocativum.*	*Peſtilentes, Æſtuoſæ, Suffocantes.*	*Temperatæ cum præcellenti humid.*	*Temperatæ.*	*Humida.*	*Ignea ſicca varia Inſtabilis.*
♍	*Humidum.* Tonitruo*ſum.*	*Calidiuſculæ Noxiæ.*	*Aquoſæ, Temperatæ.*	*Humidæ, Aquoſæ.*	*Temperata.*	*Ventoſa.*
♎	*Mutabile, anceps. Varium ad Siccit. declin.*	*Temperatæ ad Siccitat. tendentes.*	*Temperatæ.*	*Aquoſæ, Humidæ.*	*Sicca, Peſtifera.*	*Ventoſa.*
♏	*Tonitruosũ. Igneum, minus tamen, quàm olim.*	*Nivoſæ.*	*Temperatæ ſed humidiores.*	*Turbulentæ.*	*Variabilis, Humida.*	Calida, *Ventoſa.*
♐	*Ventoſum. Humidum.*	*Humidæ, Frigidæ.*	*Temperatæ non nihil tamen frigid.*	*Igneæ Calida.*	*Variabilis, Humida.*	*Ventoſa.*
♑	*Humidum Temperatum.*	*Æſtuantes, Noxiæ.*	*Temperatæ.*	*Humidæ pluvioſæ.*	*Humida,* Noxia.	*Humida,* Noxia.
[illegible]	*[illegible]igidum, [illegible]uoſum.*	*Humidæ.*	*Temperatæ.*	*Ventoſæ.*	*Aquoſa, Humida.*	*Æſtuoſa, Ventoſa.*
[illegible]	*[illegible]rigidum, Humidum.*	*Frigidæ.*	*Humidæ.*	*Calidæ.*	*Aquoſa Humida.*	*Ventoſa.*

§. III.

De Partibus Signorum Zodiaci, & variâ earum Virtute, ac efficacia juxtà Aſtrologos.

Aſtrologi non tantùm ſignis, ſed etiam certis eorum partibus, ac gradibus efficaces at[illegible] proprietates, quas breviter ind[illegible]

1. Celebris comprimis Signorum diviſio eſt in ſuos Decanos, ſivè facies aut vultus, quæ ab Antiquis Ægyptiis ortum traxiſſe, haud malè conjicitur. Dum enim Ægyptii ſedulâ obſervatione cognoſcerēt in ſingulis Zodiaci Dodecatemoriis tria potiſſimum eſſe loca, quæ notabiles in alterationibus rerum differentias efficerent; Hinc totum Zodiacum in 36 partes di-

tes diviſerunt, itá, ut ſingulis ſignis tres domos, ſivè facies aſſignarent, quas etiam Decanos, ſeu vultus vocàrunt, Genios etiam ſingulis Decanis præſides teſte Triſmegiſto, nunc Ephoros, nunc Horoſcopos Deos vocatos ſtatuerunt, quibus ſingulis Decanis, unum etiam ex Planetis dominari crediderunt, ac quosdam denique effectus ſingulis iis Decanis, quos in conceptione, vel nativitate hominis imprimerent, attribuerunt, ut in ſeq. Tabulâ videre licet.

TABULA

Decanorum 36 unà cum faciebus, Significationibus ac Geniis præſidibus juxtà mentem Veterum Ægyptiorum.

Signa cum eorum Decanis.		Planetæ dominantes & promiſſiones.	Prædictiones & Eventus ſub iis natorum.	Genii Præſides.
♈	1 G. 10	*♂ facies audaciæ & fortitudinis.*	*Natus ſpiritu martio turgebit.*	*Arueris.*
	2 G. 20	*☉ facies nobilitatis altitudinis, Regiminis.*	*Natus nobilitate potentia & regio animo pollebit.*	*Anubes.*
	3 G. 30.	*♀ facies ſubtilitatis, in opere manſuetud. ludorum, gaudiorum.*	*Natus mitis ingenii aut ſubtilis erit. Voluptatibus deditus.*	*Horus.*
♉	1 G. 10	*☿ facies agriculturæ, & mathematicarum artium.*	*Natus Agricola. Architectus, Mathematicus erit.*	*Serapis.*
	2 G. 20	*☽ facies Victoris Strenui, nobilis potentis.*	*Natus fortunam in bello habebit honorib. exaltandus.*	*Helitomenos.*
	3 G 30	*♄ facies Servitutis & vilitatis.*	*Natus ſervituti, vilitati ſubjectus erit.*	*Apopis.*
♊	1 G. 10	*♃ facies Sapientiæ in reſponſis dandis, & accipiendis.*	*Natus Conſiliarius & Sapiens evadet.*	*Tautus.*
	2 G 20	*♂ facies preſſuræ, & laboris, quæ res acquiruntur.*	*Natus ſummam in rebus acquirendis difficultatem habebit.*	*Cyclopps.*
	3 G. 30	*☉ facies oblivionis omnium, quæ jocos concernunt.*	*Natus omnium hilaritatum averſator erit.*	*Titan.*
♋	1. G. 10	*♀ facies jucunditatis & amoris.*	*Natus amoris operibus laxabitur.*	*Apollun.*
	2 G. 20	*☿ facies jucunditatis, hilaritatis, divitiarum, voluptatum.*	*Natus jucundam in voluptatibus vitam ducet.*	*He*[illegible]
	3 G. 30	*☽ facies rixarum & contrarietatis.*	*Natus rixator & refractarius evadet.*	*M*[illegible]
♌	1 G. 10	*♄ facies crudelitatis maleficiorum & audaciæ.*	*Natus crudelem & belluinam naturam ſortietur.*	*Typh*[illegible]
	2 G. 20	*♃ facies rixarum, & præliorum.*	*Natus contentioſam victam ducet.*	*Peroeus.*
	3 G. 30	*♂ facies amoris & ſocietatis non cedendi rixis.*	*Natus ſocialem vitam amabit.*	*Ne*[illegible]

Signa cum eorum Decanis.		Plan. dominantes & promiſſiones.	Prædict. & Eventus ſub iis natorum.	Genii Præſides.
♍	1 G. 10	☉ *facies agriculturam reſpicientis congregat. divit. in malum uſum.*	*Agriculturæ operibus divitias multas colliget.*	*Iſis.*
	2 G. 20	♀ *facies amoris congregandi divitias; ex vilibus ad alta aſſurgent.*	*Natus inclinabitur ad quævis alta per divitias comparanda.*	*Proſiris.*
	3 G. 30.	☿ *facies ſervitutis, debilitatis, pigritiæ.*	*Natus in debilitate ſenili morietur.*	*Cronus.*
♎	1 G. 10	☽ *facies juſtitiæ, juris & veritatis.*	*Natus juſtitiæ, omniumque virtutum cuſtos evadet.*	*Zeuda.*
	2 G. 20	♄ *facies quietis, veritatis, & vitæ tranquillæ ac ſecuræ.*	*Natus tranquillam & ſecuram vitam aget.*	*Omphta.*
	3 G 30	♃ *facies gulæ, averſæ Veneris, malorum ſaporum guſtus.*	*Natus gulæ & abominandæ libidini ſerviet.*	*Ophionius.*
♏	1 G. 10	♂ *facies diſcordiæ, triſtitiæ, perditi animi, inſidiarum.*	*Natus melancholicam & diſcordiis plenam vitam aget.*	*Arimanius.*
	2 G 20	☉ *Affectus ad malum in omnes tentandum.*	*Natus perverſiſſimus imaginator evadet.*	*Merota.*
	3 G. 30	♀ *Bellorum & ebrietatis, violentæ fornicationis.*	*Natus ebrietati, luxuriæ omnibusque vitiis addictus erit.*	*Panotragus.*
♐	1. G. 10	☿ *Audaciæ, libertatis & militiæ.*	*Natus audax erit & militiæ addictus.*	*Tolmophta.*
	2 G. 20	☽ *facies Timoris, ploratus & timoris de corpore.*	*Natus timidam & facile perturbabilem complexion. habebit.*	*Tomras.*
	3 G. 30	♄ *Sequelæ propriæ voluntatis & machinationis circà horren.*	*Natus liberrimam vitam ſectabitur, horrẽdorum machinator.*	*Teraph.*
♑	1 G. 10	♃ *Gaudii, recreationum, lucri vilis.*	*Natus recreationibus & lucris viliſſinis animum intendet.*	*Soda.*
	2 G. 20	♂ *facies poſtulandi res quæ fieri non poſſunt.*	*Natus res quas deſiderabit, nullum exitum ſortientur.*	*Riruphta.*
	3 G. 30	☉ *facies cupiditatis gubernandi & ſuſpicionis.*	*Natus ambitioſus cum maximâ Zelotypiâ erit.*	*Monuphta.*
	1 G. 10	♀ *facies anxietatis, lucri, inquietudinis, paupertatis.*	*Natus anxium habebit animum, ac vilis & pauper erit.*	*Brondeus.*
	2 G. 20	☿ *facies formæ, vultus magnitudinis & modeſtiæ.*	*Natus inſigni corporis & animi formâ præſtabit.*	*Vucula.*
	3 G. 30	☽ *Amor vindictæ & rependendi malum.*	*Natus vindictas omnibus modis ſectabitur.*	*Proteus.*
	1 G. 10	♄ *facies incuriæ, & naturæ vagabundæ, & inſtabilis.*	*Natus incurius, vagabundus & inſtabilis in omnibus erit.*	*Rephan.*
	2 G. 20	♃ *facies æſtimationis ſui de rebus magnis & altis.*	*Natus Superbus & jactator ac gloriæ mirùm appetens erit.*	*Sourut.*
	3 G. 30.	♂ *facies Fornicationis & libidinis, amoris voluptatum.*	*Natus Epicuream vitam ducet.*	*Phallophorus.*

G g 2. Solent

2, Solent Aſtrologi, ſingulis quibusvis ſignis certos fines ſive terminos aſſignare, intrà quos certi Planetæ vires ſuas efficaciùs exercere putantur. Ab Ægyptiis fines iſti (quamvis alii paulo aliter eosdem deſignent) determinantur prout in Tabulâ ſequenti patet. Communiter etiam termini inter dignitates eſſentiales Planetarum computantur, de quibus infra. *Termini* autem *Ultimi*, ut inquit *Cardanus lib. de Judic. genitur. cap. 28. debiliores ſunt, & poſt primi, & in unoquoque termino poſtrema pars debilior, indè prima, mediæ autem validiſſimæ.*

Tabula finium ſive terminorum cum dominio certorum Planetarum.

Signa	Grad.	Plan.	Grad.	Plan.	Grad.	Plan.	Grad.	Plan.	Grad.	Plan.
♈	6	♃	14	♀	21	☿	26	♂	30	♄
♉	8	♀	15	☿	22	♃	26	♄	30	♂
♊	7	☿	14	♃	21	♀	25	♄	30	♂
♋	6	♂	13	♃	20	[illegible]	27	♀	30	♄
♌	6	♄	13	[illegible]	19	♀	25	♃	30	♂
♍	7	☿	13	♀	18	♃	24	♄	30	♂
♎	6	♄	11	♀	19	♃	24	☿	30	♂
♏	6	♂	14	♃	21	♀	27	☿	30	♄
♐	8	♃	14	♀	19	☿	25	♄	30	♂
♑	6	♀	12	☿	19	♃	25	♂	30	♄
♒	[illegible]	♄	12	☿	20	♀	25	♃	30	♂
♓	8	♀	14	♃	20	☿	26	♂	30	♄

Tabula ſecundum Cardanum. lib. de jud. Genit.

♈	7	☉	13	♂	18	♃	22	☽	25	☿	28	♀	30	♄
♉	7	☽	14	♀	19	☿	23	♂	27	☉	29	♄	30	♃
♊	7	☿	12	♄	16	♀	20	☉	24	☽	27	♂	30	♃
♋	7	♃	13	☽	18	♀	22	☉	25	☿	28	♂	30	♄
♌	7	☉	12	♃	16	♂	20	☽	24	☿	27	[illegible]	30	♄
♍	8	☿	13	☽	17	[illegible]	21	♂	25	☉	28	♄	30	♃
♎	7	♄	13	[illegible]	18	☿	22	☉	26	☽	28	♂	30	♃
♏	6	♂	11	♃	15	[illegible]	19	☽	25	☉	17	☿	30	♄
♐	7	♃	12	☉	16	♂	20	☽	24	♄	27	♀	30	☿
♑	7	♂	14	♄	19	♀	23	☽	27	☉	19	☿	30	♃
♒	7	♄	12	[illegible]	16	♀	20	☉	24	☽	27	♃	30	♂
♓	7	♀	14	♃	18	♂	22	☽	26	☉	29	♄	30	☿

Communiùs tamen ſtatuunt Aſtrologi, Solem & Lunam terminos quidem, nullos habere; ſimiles tamen fortitudines obtinere in duabus Zodiaci medietatibus; Solem nempè à principio ♌ usque ad finem ♑, quæ etiam dicitur medietas maxima: Lunam verò à principio ♒ usque ad finem ♋. Notandum etiam ultimos quoscunque gradus cujusvis ſigni cenſeri malos ab Aſtrologis.

Novenæ. 3. Quodlibet ſignum Zodiaci cum dividitur in novem partes, dicuntur illæ partes ab Aſtrologis Novenæ: Singulis autem hujusmodi partibus certos præficiunt Planetas, in quibus exiſtentes unam fortitudinis prærogativam obtinere cenſentur. Ità Mars ex. gr. exiſtens in ſpatio ſigni ♈, quod primum, ſecundum ac ter[illegible]tium gradum cum aliquot adhuc [illegible] quarti gradûs complectitur, un[illegible] tudinis ſuæ dignitatem exiſtimatur [illegible]re. Vide tabulam ſequentem.

Tabula

Tabula Novenarum.

Signa.	1	2	3	[illegible]	5	6	7	8	[illegible]
♈	♂	♀	☿	☽	☉	☿	♀	♂	♃
♉	♀	☿	☽	☉	☿	♀	♂	♃	♄
♊	[illegible]	☽	☉	☿	♀	♂	♃	♄	♄
♋	☽	☉	☿	♀	♂	♃	♄	♄	♃
♌	☉	☿	[illegible]	♂	♃	♄	♄	♃	♂
♍	☿	♀	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀
♎	♀	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿
♏	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☽
♐	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☽	☉
♑	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☽	☉	☿
♒	♄	♃	♂	♀	☿	☽	☉	☿	♀
♓	♃	♂	[illegible]	☿	☽	☉	☿	♀	♂

Gradus Maſculini & Fœminini.

4. Vocantur etiam gradus quidam in ſingulis Zodiaci ſignis Maſculini, alii fœminini; Ideò ſic dicti, quod maſculinum Planetam in gradu maſculino exiſtentem reddant fortiorem; ècontra Fœmininum inconformis ſexûs gradu etiam potentiorem. Vide Tabulam ſequentem: Cujus verò ordinatio (quamvis videatur eſſe contrà quosdam alios, qui primum ſigni gradum maſculinum efficiunt, ſecundum Fœmininum, tertium iterùm Maſculinum, & ità deinceps) *Alkibitio* adſcribitur, & communior eſt.

Tabula Graduum Maſculinorum & Fœmininorum.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
8. M.	5. F.	5. F.	2. M.	5. M.	8. F.	5. M.	4. M.	3. M.	11. M.	5. M.	10. M.
1. F.	6. M.	1. M.	6. F.	1. F.	4. M.	10. M.	10. F.	3. F.	8. F.	10. F.	10. F.
6. M.	6. F.	6. F.	2. F.	7. M.	8. F.	2. F.	3. M.	7. M.	11. M.	6. M.	3. M.
7. F.	4. M.	4. M.	11. M.	8. F.	10. M.	5. M.	8. F.	10. F.		4. F.	5. F.
8. M.	3. F.	4. F.	7. F.	7. M.		7. F.	5. M.	6. M.		2. M.	2. M.
	6. M.					3. M.				3. F.	

ità Ex. Gr. 8. priores gradus ♈ ſunt maſculini, ſequens verò 9. Gradus unicus eſt fœmininus: Sex verò denuò conſequentes, ſivè 10, 11, 12, 13, 14 & 15. Gradus ſunt iterum maſculini, & ità deinceps.

Gradus lucentes, tenebroſi, fumoſi & vacui.

5. Gradus quidam Signorum vocantur Lucidi, quod pulchritudinem, & ſerenitatem invehant aëri, adeoque fortunati etiam cenſentur. Econtrà verò alii vocantur tenebroſi & fumoſi ob contrariam rationem. Vacui etiam dicuntur quidam Gradus, quod opera, quæ ſub iisdem inchoantur, communiter vacua, & irrita eſſe ſoleant. Exiſtimantur etiam ab alis Mediocres inter bonos & malos. Inſpice Tabulam ubi T. Tenebroſos, L. Lucidos, F. Fumoſos, V. Vacuos gradus ſignificat.

Tab[illegible]a Graduum Lucidorum, Tenebroſorum, ſivè Fumoſorum & Vacuorum.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
T. 3.	T. [illegible]	L. 4.	L. 12.	T. 10.	T. 5.	L. 5.	T. 3.	L. 9.	T. 7.	F. 4.	T. 6.
L. 5.	L. 4.	T. 3.	T. 2.	F. 10.	L. 3.	T. 5.	L. 5.	T. 3.	L. 3.	L. 5.	L. 6.
T. 8.	V. 5.	L. 5.	V. 4.	V. 5.	V. 7.	L. 8.	L. 8.	L. 7.	F. 5.	T. 4.	T. 6.
L. 4.	L. 3.	V. 4.	F. 2.	L. 5.	L. 6.	T. 3.	T. 3.	F. 4.	L. 4.	L. 8.	L. 4.
V. 4.	V. 5.	L. 6.	L. 8.		F. 6.	L. 6.	L. 6.	L. 7.	T. 3.	V. 4.	V. 3.
L. 5.	L. 8.	T. 5.	V. 2.		V. 3.	V. 3.	V. 5.		V. 3.	L. 5.	L. 3.
V. 1.	T. 2.	V. 3.							T. 5.		T. 2.

Gradus puteales.

[illegible] Gradus puteales in ſignis dicuntur ii, [illegible]ibus ſcilicet Planeta exiſtens eſt quaſi in p[illegible]eo, ſivè debilis influxûs quoad calorem, [illegible]que opera utilia: Commu[illegible] au[illegible] quandò Planetæ Superiores in iisdem exiſtunt, frigus & humiditas, ſeu pluvia generatur: Tales autem gradus ſunt ii, qui ſub ſignis ſubſcriptis in tabellâ appoſita deſignantur.

Digitized by Google

Tabula Graduum putealium.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
6	5	2	12	6	8	1	9	7	[illegible]	12	[illegible]
11	13	12	17	13	13	7	10	12	7	17	9
19	18	17	23	15	16	20	17	15	17	24	24
23	24	26	26	22	21	23	22	24	24	29	27
29	25	30	30	23	25	30	27	27	28		28
	26			28				30			

Gradus debilitatis corporum.

7. Aſſignantur etiam ab Aſtrologis gradus quidam debilitatis corporum in duodecim ſignis cœleſtibus, qui & *Azemena* vocantur, ſuntque, ut hic appoſita tabula monſtrat.

Azemena, ſivè gradus debilitatis Corporum.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
19	3	11	1	[illegible]	3	3	7	13	13	7	13
	15	1	3	5	13	5	12	20	14	16	20
	27		14	7	20	21	18		20	17	
	30		15	10	30	24	20		24	20	

Gradus augmentatiuis fortunæ.

8. Gradus aliqui in certis ſignis & eorum gradibus fortunatiores exiſtimantur, undè & augmentare fortunam dicuntur; Quales in ſubjectis ſignis iſti ſunt.

Tabula graduum augmentantium fortunam.

♉	♋	♌	♏	♐	♑	♒
6	7	19	19	1	26	18
7	9	27	29	7	27	26
8	usque ad	28		18	28	
9	15			19	29	
10						

9. Conſiderant Aſtrologi quidam Jatromathematici etiam trigonos, & in iis non tantum ipſa Signa, ſed & in ſingulis eorum gradus quosdam aliter naturam humanam aſſicientes & complexionem tam naturalem, quàm præternaturalem conſtituentes, uti facit *Robertus Flud libr. 2. de Sign. demonſtrat. complexionem cap. 3. hocmodo.*

Triplicitas ignea cholerica.

Signa.
- ♈. cujus grad.
  - Primi 18 temperatè calidi, & ſicci choleram naturalem gignunt ultimi 12 calidi, & ſicci in principio 1 grad. choleram flavam gignunt.
- ♌ eſt calidior & ſiccior quam ♈.
  - Primi 6 gradus calidi ſicci in primo gradu, faciuntque bilem flavam, & amaram.
  - Proximi 18 gradus ſunt calidi, & ſicci in 2 gradu cauſantes choleram flavam & morbos tales.
  - Ultimi ſex ſunt calidi & ſicci in principio tertii, & pariunt choleram rubeam & morbos tales.
- ♐ eſt calidior & ſiccior quam ♌.
  - Primi 12 grad. ſunt calidi & ſicci in grad. 3. faciuntque choleram rubeam, ſuntque febrium ardentium cauſæ, &c.
  - ultimi 18 ſunt calidi & ſicci in 4 grad. faciuntque carbunculos, peſtes æſtuantiſſimas, & morbos acutiſſimos.

Tripli-

Triplicitas aërea Sanguinea.

Signa
- ♊ cujus grad.
  - Primi 18 ſunt temperatè calidi & humidi, ſanguinemque naturalem gignunt.
  - Ultimi 12 ſunt, calidi & humidi in principio 1 gradûs, ſanguinemque dulcem faciunt parùm ſuprà naturæ ſanguineæ modum, & morbos tales.
- ♎ calidior & humidior quam ♊.
  - Primi 6 grad. ſunt calidi & humidi ſuprà naturæ leges: generant ſanguinem multum, eumque denſum, craſſum, & morbos tales.
  - Medii 18 ſunt calidi & humidi in altiori adhuc menſurâ, & ſuos augent effectus, faciuntque morbos tales.
  - Ultimi 6 ſunt calidi & humidi in principio 3 grad. plurimumque gignunt ſanguinem, eumque ſpiſſum, & morbos tales.
- ♒ calidior & hum. quam ♎.
  - Primi 12 ſunt calidi, & humidi in 3 gradu.
  - Ultimi 18 ſunt calidi & humidi in 4 grad. generantes multum ſanguinem craſſum, putridum, inſalubrem & morbos tales.

Triplicitas terrea Melancholica.

Signa
- ♉ cujus gradus
  - Primi 18 ſunt frigidi gignentes naturalem melancholiam.
  - Ultimi 12 ſunt frigidi & ſicci in principio 1 gradus procreantque melancholiam aliquantùm præternaturalem & morbos tales.
- ♍ cujus grad.
  - Primi 6 ſunt frigidi & ſicci in 1 grad. faciuntque melancholiam præternaturalem primi Ordinis, & morbos tales.
  - Medii 18 ſunt frigidi & ſicci in 2, gignentes præternaturalem melancholiam 2 ordinis, & morbos tales.
  - Ultimi 6. ſunt frigidi & ſicci in 3 grad. gignentes præternat. melanchol. 3. ordinis, & morbos tales.
- ♑ magis frigid. & ſiccum ac melanchol. quam ♍.
  - Primi 12. gradus ſunt frigidi & ſicci in 3 grad. gignentes melancholiam præternatural. in tali gradu, & morbos tales.
  - Ultimi 18 ſunt frigidi & ſicci in 4 grad. generantes melancholiam talem cum morbis deſperatis ejuſdem ordinis.

Triplicitas aquea Phlegmatica.

Signa
- ♋ eſt ſignum ſalſum & aqueum, cujus gradus.
  - Primi 18 ſunt frigidi & humidi temperatè gignentes pituitam naturalem.
  - Ultimi 12 ſunt frigidi & humidi in principio 1 grad. phlegma frigidum generantes aliquantulum non naturale.
- ♏ eſt ſignum frigidius ♋, ſalſum ponderos: cujus grad.
  - Priores 6 ſunt frigidi & humidi in 1 gradu.
  - Medii 18 ſunt frigidi & humidi in 2 grad. faciuntque morbos tales.
  - Ultimi 6 ſunt frigidi & humidi in principio 3 grad. gignentes non naturalem & ſalſam pituitam, & ſpiſſam atque putridam aquam, gignuntque morbos tales.
- ♓ eſt ſign. aqueum, ſalſum deſtructivum tam animalium quam vegetabilium.
  - Primi 12 ſunt frigidi & humidi in 3. grad. & afferunt morbos tales.
  - Ultimi 18 ſunt frigidi & humidi in 4 grad. undè phlegma fœtidum & corruptum, ac aquam ſpiſſam corruptam producunt, & tales morbos.

Digitized by Google

CAPUT V.

De Planetarum naturis, eorum dignitatibus variis influxibus ac qualitatibus ad res Geocoſmicas afficiendas.

IN nullo argumento Aſtrocritica facultas multipliciùs deſudare & vanitatem ampliùs, ac audaciùs oſtentare videtur, quàm in Planetarum occultis impreſſionibus, ac influxibus ad res varias Geocoſmicas, ac comprimis Microcoſmicæ naturæ inclinationes ac potentias commovendas: Et quamvis difficile ſit ea omnia, quæ de his dici queunt, brevi enarrare compendio, eâ tamen, quâ poterimus, brevitate negotium hoc Aſtrologicum pertractare conabimur.

§. I.

De Naturis Planetarum, eorumque Dignitatibus.

Saturnus. 1. Natura & vires Planetarum juxtà primas qualitates tales ab Aſtrologis communiter afferuntur. Saturnus imprimìs, inquiunt, eſt frigidus, & parùm ſiccus, cùm longiſſimè à Sole, à quo nempè ſplendorem habet, diſtet, & ab indè etiam debiliter ejusdem radios ſuſcipiat, ideoq; parum calefacit, quod reſpectu noſtri eſt frigefacere: Cum deindè etiam maximè ab humidis terræ vaporibus diſtet, parumque illos exiguo ſuo calore comprimere queat, quod reſpectu noſtri, eſt ſiccare: Ideò etiam ſiccitas eidem attribuitur.

Jupiter. 2. Jupiter eſt calidus & humidus temperatè, ob idque fœcundus, quia medius eſt inter Saturnum minimè, & Martem maximè calidum: Cum autem magnæ ſit molis, & plurimum habeat luminis, attrahit vapores & humectat, ſed non adeò multos elevat, quià à terra valdè diſtat.

Mars. 3. Mars immoderatè calidus & ſiccus eſt, quia Soli proximus eſt, & denſam habet ſubſtantiam, igneoque pollet calore, ob idque attractos ab aliis ſtellis vapores diſſipat & conſumit.

Sol. 4. Sol eſt moderatè calidus & ſiccus, ſivè vim calefaciendi & leniter exſiccandi habet.

Mercurius. 5. Mercurius verſatilis naturæ & anceps eſt, aliquandò ſiccus, propter Solis vicinitatem; interdùm humidus propter Lunæ & terræ propinquitatem.

Venus. 6. Venus calida eſt, & humida quià & Soli vicina & terræ, magnamque habens molem plurimos è terra vapores attrahit, quibus aër refrigeratur, & ejus calor minor redditur.

Luna. 7. Luna humida eſt, quià cum ſit terræ proxima, plusquam cœteri Planetæ, in illam ſuo lumine agens, & humores elevans humectat aërem, & ſubjecta corpora. Sed quæ hactenus dicta ſunt de Planetis, his breviter verſibus comprehenduntur.

Frigidus & ſiccus Sat: Jupiter æſtuat udus:
Mars & Sol ſicci fervent: Sed Luna, Venusque
Udæ frigeſcunt: medius Cylenius eſto.

8. Jupiter & Venus cum temperatæ ſint naturæ, ab Aſtrologis Planetæ benefici ac fortunati appellantur, magis tamen Jupiter, quàm Venus: Quocircà etiam ille *Fortuna major*, hæc *minor* nominatur. Luna parum benefica & fortunata judicatur ob caloris paucitatem, & humidi exuberantiam: Plena tamen magis benefica exiſtimatur. Saturnus & Mars exitiales ſunt, & malefici: Ille ob nimiam frigiditatem, hic ob nimium calorem. Sol verò & Mercurius ancipitis, ac mediæ naturæ judicantur, ut etiam indicant verſus ſequentes. Planetæ benefici & Malefici.

Jupiter atque Venus bene: ſunt, Sat: Marsque maligni.
Sol & Mercurius cum Lunâ ſunt mediocres.

9. Ratione qualitatis ac conditionis Planetarum aliqui dicuntur diurni, quod de die vires ac operationes ſuas exerant, velut Sol; aliqui dicuntur Nocturni, quod de nocte potiſſimùm, veluti Luna, virtutem ſuam emittant. Reliqui, qui ſequuntur naturam Solis, uti Jupiter & Saturnus, ſunt diurni, & ex his prior beneficus, alter maleficus: Qui verò naturam Lunæ æmulantur, veluti Venus & Mars, nocturni Planetæ vocantur, & ex his illa ſalutaris, hic exitialis & pernicioſus habetur. Mercurius eſt anceps, modò diurnus, modò nocturnus. Qualitas & conditio Planetarum.

10. Ratione ſexûs Planetæ aliqui potentiores dicuntur Maſculini: debiliores verò fœminini: Illi ſunt ♄, ♃, ♂, ☉, quia calor eorum humido dominatur; fœminini autem ſunt ☽ & ♀, quia calor in his ab humido ſuperatur. *Maſculaſcere etiam dicuntur Planetæ, qui ſunt Orientales*, lumine aucti, aut directi: Effœminati autem, qui Luce diminuti, Occidentales, aut retrogradi ſunt. Sexus Planetarum.

11. Dignitates Planetarum aliæ ſunt eſſentiales, aliæ accidentales: Priores ità dicuntur ex ingenitâ ipſis virtute. Accidentales verò quod ſint inſitarum virtutum incrementa, quæ ipſis conveniant, vel ratione poſitûs Cœli ad Solem, vel ratione motûs in ſuis orbibus, vel ratione configurationis cum aliis Planetis. Dignitates Dignitas Planetarum.

nitates

nitates eſſentiales ſunt Domus, exaltatio, triplicitas, terminus, carpentum, perſona & gaudium. Accidentales ſunt directio, ſtatio, progreſſio, auctio luminis, combuſtio, Angulus Cœli, & alia hujusmodi.

Domus Planetarum. 12. Domus Planetæ alicujus eſt locus ille, ubi Planetæ virtus inveniens qualitates amicas, beneficas & ad proprios effectus reducendos maximè congruas validior, fortior, & virtuoſior exiſtit, & in eo velut in domo ſuâ magis dominatur, adeòque potentiorem ſe exhibet. Ità Leo ſignum maſculinum calidum & ſiccum naturæ ſolari maximè congruens domus Solis appellatur. Oppoſita verò loca vocantur detrimenta & exitia Planetarum, quià in illis Planetæ exiſtentes minuuntur viribus. Pro domibus Planetarum habentur apud *Cardanum in lib. de judic. genit.* verſus iſti.

Eſt Aries Martis ex acutæ Scorpio partis.
Libram cum Tauro Venus ambit purior auro.
Occupat Erichonem Stilbon geminumque Laconem,
Atque Jovi dona Piſces, ſimul atque Chirona.
Eſt tibi Saturne domus Ægocerontis & Urnæ.
Ceſſerunt Soli, Cancer Lunæ, Leo Soli.

Notandum autem, quod Planetæ qui duas habent domos, alteram ſibi diurnam, ubi de die potentiùs dominantur, alteram faciant nocturnam, ubi de nocte magis exiſtunt potentes. Sed vide Tabulam hic appoſitam, ubi litera D diurnam, N nocturnam domum ſignificant.

Planetæ.	♄	♃	♂	☉	♀	☿	☽
Domus	♑.N. ♒ D.	♐. N. ♓. D.	♈.N. ♏. D.	♌. D.	♉.N. ♎. D.	♊.N. ♍. D.	♋. N.
Exitia Detrimenta.	♋.♌.	♊. ♍.	♎. ♉	♒.	♏. ♈.	♐. ♓.	♑

Exaltatio Planetarum. 13. Exaltatio Planetarum, ſive altitudo eſt locus ille in Zodiaco ubi Planeta poſt domum propriam maximam in ſublunaribus cauſat mutationem. Hanc autem in exaltatione virtutem ex tribus potiſſimùm modis cognoſcunt Aſtrologi. Primo ex progreſſu Planetæ ad ſigna naturæ illius & effectibus congruentiora. Secundò à loco, in quo poſt conjunctionem cum Sole vires ſuas magis oſtendit. Tertiò à ſigno, in quo aptiùs & faciliùs ſuos poteſt producere effectus. Humilitas, dejectio, ſeu caſus Planetarum ſunt in loco ac ſigno exaltationi oppoſito. *Cardanus de Exaltationibus Planetarum* hos tradit verſus.

Sol ove, Luna bove, Saturnus Lance levatur
In Cancroque tonans, in te Capricorne Gradivus
Stilbonem ſua Virgo levat, Piſceſque Dionem,
Et caput erigitur Ledea prole Draconis.

Planetæ.	♄	♃	♂	☉	♀	☿	☽
Exaltatio.	♎	♋	♑	♈	♓	♍	♉
Directio.	♈	♑	♋	♎	♍	♓	♏

Ex antiquis quidam ſolum certos gradus aſſignârunt exaltationibus Planetarum; ità Soli gradum 19 ♈, Lunæ 3 ♉, Jovi 15 ♋, Veneri 27 ♓, Mercurio 15 ♍, Marti 28 ♑, Saturno 21 ♎. Verùm Recentiores cum *Ptolemæo* integris ſignis exaltationes determinârunt, annuendo tamen, quod fortiores fiant exaltationes in gradibus aſſignatis.

Triplicitas. 14. Triplicitas Planetarum eſt dominium eorum in aliquo ſignorum trigono. Dividuntur enim ſigna Zodiaci, ut *ſuper. cap.* docuimus, in quatuor Trigonos, igneum ſcilicet, aëreum, aqueum, terreum quorum quilibet continet tria Signa trigono aſpectu ſeſe intuentia: Trigonus igneus terminatur angulis ſuis ad tria ignea ſigna maſculina diurna, nempè ♈, ♌, ♐ cui dominantur Sol, & Jupiter Planetæ maſculi & diurni, & Sol quidem interdiu, Jupiter noctu primum locum obtinet: Aëreus trigonus ad tria ſigna aërea maſcula, diurna ♊, ♎, ♒, terminatur: Hujus dominium habet Saturnus de die, & Mercurius de nocte: Aqueus trigonus tria aquea & nocturna ſigna ♋, ♏, ♓, reſpicit; dominatur his Mars, qui de die Venerem, Lunam de nocte aſſociat ſibi. Terreus Trigonus continet ſigna terrea fœminina nocturna ♉, ♍, ♑; dominantur Luna de nocte & Venus de die. Pro tempore, quo Planetæ ſuis trigonis dominantur *Cardanus* hoc verſus ponit.

Sole dies, Jove nox regitur, Mars tempus utrumque
Marte dies, Luna nox, ſemper Stilpon habetur.
Saturnus Stilbon quintâ, & Jupiter, Venus, ac Mars.

Notabile eſt quod tradit *Cardanus* in ſuis *Aph. Aſtr.* Romanorum originem fuiſſe in trigono igneo; Alexandri Imperium in aëreo, Perſarum potentiam in terreo; Mahumeti in aqueo, quod obiter ſic indicaſse ſufficiat.

15. Ter-

Digitized by Google

CAPUT IV.

De Signorum Zodiaci varia diviſione, qualitatibus & affectionibus ad mentem Aſtrologorum.

DUplicem imprimis Zodiacum conſiderant Aſtrologi; alium enim ſtelliferum, alium Signiferum appellant: Priorem ità dicunt à conſtellationibus, ſivè imaginibus ex vario Stellarum ordine ac diſpoſitione coordinatis: alterum à 12 partibus, in quas integer circulus 360. graduum, unicuique ſigno 30. gradibus aſſignatis, dividitur. Signa utriusque Zodiaci invicem conſequuntur hoc ordine, & appellantur his nominibus. Aries ♈, Taurus ♉, Gemini ♊, Cancer ♋, Leo ♌, Virgo ♍, Libra ♎, Scorpius ♏, Arcitenens ſivè Sagittarius ♐, Capricornus ♑, Aquarius ♒, Piſces ♓. Communiter autem Aſtrologi in divinationibus, & operationibus ſuis judiciariis Zodiaci ſigniferi; Senſatiores verò etiam Stelliferi ſigna obſervant: Sed quæ de his ſcitu ac notatu digniora comminiscuntur, nunc breviter exponemus.

§. I.

Varia Signorum Zodiaci diviſio juxtà Aſtrologos cum variis appellationibus.

Signa Cardinalia, Verna, Æſtiva, Autumnalia & Hyemalia.

1. Dodecatemoria, ſivè 12 ſigna Zodiaci dividi ſolent in quatuor claſſes, nempè in Verna, Æſtiva, Autumnalia & Hyemalia ſigna juxtà 4. quadrantes in quos comprimis Zodiacus dividi ſolet. Verna ſigna ſunt ♈, ♉, ♊: Æſtiva ♋, ♌, ♍: Autumnalia ♎, ♏, ♐: Hyemalia ♑, ♒, ♓.

Mobilia.

2. Signa aliqua Aſtrologi vocant Mobilia, in quibus Sole exiſtente contingunt præcipuæ mutationes anni; & ſunt in Verno quadrante ♈, in æſtivo ♋, in autumnali ♎, in hyemali ♑.

Fixa.

3. Fixa ſigna dicuntur, in quibus, dum Sol exiſtit, firmatur ſtatus temporum prædictorum, ſuntque ♉, ♌, ♍, ♒.

Fit enim tempus Sole exiſtente in { ♉ Temperatius. / ♌ Ardentius. / ♏ Aridius. / ♒ Humidius. }

Communia.

4. Communia mediant inter mobilia & fixa, quod ſignum tale ab utroque proximo, ſivè extremo de virtute aliquid participet. Ejusmodi ſigna ſunt: ♊, ♍, ♐, ♓.

5. Maſculina & diurna proindè calida ſunt. ♈, ♊, ♌, ♎, ♐, ♒. Fœminina verò, & nocturna, atque indè frigida. ♉, ♋, ♍, ♏, ♑, ♓.

Maſculina. Fœminina.

Borealia & Auſtralia.

6. Septentrionalia, ſivè quæ ad borealem medietatem exiſtunt ſunt ♈, ♉, ♊, ♋, ♌, ♍. Meridionalia verò, quæ ad auſtralem medietatem exiſtunt, ſunt ♎, ♏, ♐, ♑, ♒, ♓.

Recta & Obliqua.

7. Recta dicuntur ſigna, quæ in ſphærá obliqua rectè aſcendunt cum majori arcu Æquatoris, quam Eclipticæ, ſuntque ♋, ♌, ♍, ♎, ♏, ♐. Tortuoſa verò nominantur, quæ in ſphærá obliqua aſcendunt obliquè, ſivè cum majori arcu Æquatoris, quàm Eclipticæ, ſuntque ♑, ♒, ♓, ♈, ♉, ♊.

Antiſcia.

8. Antiſcia, ſivè ſeſe intuentia ſigna ſunt ejusdem potentiæ, quæ diſtant à Tropicis æqualiter, & in his Sol verſans æquales ſuper terram conſtituens parallelos, noctes ex dies æquales facit: Ita ſunt ♈. & ♍. ♉ & ♌, ♊, & ♋ ♎ & ♓ ♏ & ♒ ♐ ♑. Idem de Gradibus dici ſolet, cum æqualiter diſtant à Tropicis. Sic 10. Gradus ♉ eſt Antiſcius grad. 20. ♌ dies enim ſunt æquales, ſicut & noctes utrinque, Sole in 10. Grad. ♉, & 20. ♌ verſante.

Imperantia & Obedientia.

9. Imperantia & obedientia ſigna ſunt, quæ diſtant æqualiter ab Æquinoctiali, & æquales etiam deſcribunt parallelos: Hæc enim æquali temporis ſpatio oriuntur & aſcendunt ſuprà Horizontem in quácunque regione. Signa Borealia, *quæ ſunt in parte æſtivá*, dicuntur Imperantia, cum Sol ea ſigna ſcandens dies producat longiores. Auſtralia, quæ Brumali parte, dicuntur [illegible]dientia, quo tempore Sol breviores dies conſtituit. Ità ſunt

Imperantia. ♈. ♉. ♊. ♋. ♌. ♍.
Obedientia. ♎. ♏. ♐. ♑. ♒. ♓.

10. Signa aliqua dicuntur conjuncta, alia inconjuncta; Illa ſunt, quæ aliquo modo inter ſe aſſociantur; cujusmodi ſunt Intuentia, Imperantia & obedientia, & quæ [illegible] aliquo aſpectu inter ſe ſunt, ut trino, [illegible]drato, ſextili, vel oppoſito. Inconju[illegible] ſunt, quæ nullo horum mod[illegible] conveniunt; & hæc ſigna e[illegible] aliena, & averſa. Signa fixa [illegible] juncta ſigna præcedentia, & ſubſequentia [illegible] cum ſignis eorum oppoſitis[illegible] ſignum fixum habet quatu[illegible] juncta. Mobilia habent i[illegible] ſuccedentia, & oppoſita: Co[illegible] inconjuncta ſolum antecedent[illegible] adeò ſignum, quod habet ſi[illegible] vel commune, habet duo ſolu[illegible] juncta ut vides in hac tabellâ.

Tabella

Tabella Signorum inter ſe inconjunctorum.													
Signa inconjuncta.	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	Signa inconjuncta.
	♉ ♏	♈ ♊ ♎ ♐	♉ ♏	♌ ♒	♋ ♍ ♑ ♓	♌ ♒	♏ ♉	♐ ♎ ♈ ♊	♏ ♉	♌ ♒	♑ ♓ ♋ ♍	♌ ♎	

Triplicitates Signorum.

11. Signa Triplicitatis ſunt vel
- igneæ, ſivè calida & ſicca ♈. ♌. ♐.
- terreæ, ſivè frigida & ſicca ♉. ♍. ♑.
- aëreæ, ſivè calida & humida ♊. ♎. ♒.
- aqueæ, ſivè frigida & humida ♋. ♏. ♓.

12. Alia quoque ſigna ſunt Humana, ut ♊. ♍. ♒. & prior medietas ♐.
Ferina ut ♌ & ultima pars ♐.
Quadrupedia, ut ♈, ♉, ♌, ♐, ♑.
Ruminantia, ut ♈, ♉, ♌, ♑.
Bicorporea, ut ♊, ♐, ♓.
Prolifica, ut ♋, ♑, ♓.
Sterilia, ut ♊, ♌, ♍.
Pulchræ vocis, ut ♊, ♍.
Muta ſine voce, ut ♋, ♏, ♓.
Mutilatum, ut ♉.
Venenoſum, ut ♏.

Signa ſeſe aſpicientia.

13. Aſpiciunt etiam ſe invicem ſigna aſpectu aliquo ſextili, quadrato, trigono, vel oppoſito, prout in tabulâ præſente videre licet.

Tabula aſpectuum Signorum inter ſe.

Aſpectus.	⚹	□	△	☍		⚹	□	△	☍		⚹	□	△	☍
Dextrè. ♈	♒	♑	♐	♎	Dextrè. ♌	♊	♉	♈	♒	Dextrè. ♐	♎	♍	♌	♊
Siniſtrè.	♊	♋	♌		Siniſtrè.	♎	♍	♐		Siniſtrè.	♒	♓	♈	
Dextrè. ♉	♓	♒	♑	♏	Dextrè. ♍	♋	♊	♉	♓	Dextrè. ♑	♏	♎	♍	♋
Siniſtrè.	♋	♌	♍		Siniſtrè.	♏	♐	♑		Siniſtrè.	♓	♈	♉	
Dextrè. ♊	♈	♓	♒	♐	Dextrè. ♎	♌	♋	♊	♐	Dextre. ♒	♐	♏	♎	♌
Siniſtrè.	♌	♍	♎		Siniſtrè.	♐	♑	♒		Siniſtrè.	♈	♉	♊	
Dextrè. ♋	♉	♈	♓	♑	Dextrè. ♏	♍	♌	♋	♉	Dextrè. ♓	♑	♐	♏	♍
Siniſtrè.	♍	♎	♏		Siniſtrè.	♑	♒	♑		Siniſtrè.	♉	♓	♋	

14. Quia ſigna Zodiaci Stelliferi non ju[illegible]concordant cum ſignis in Zodiaco ſigni[illegible]ero: Ideò viſum eſt initium, & finem cujusquè ſigni, prout ſignis ac gradibus in Signifero reſpondent, hic etiam breviter juxta aliorum ſupputationem indicare.

Initium & finis cujusvis Signi in ſtellifero Zodiaco, prout reſpondent ſignis & gradibus Zodiaci Signiferi.

♈	à	Grad.	27	♈	ad	Grad.	17	♉
♉	à	Grad.	17	♉	ad	Grad.	25	♊
♊	à	Grad.	25	♊	ad	Grad.	24	♋
♋	à	Grad.	24	♋	ad	Grad.	12	♌
♌	à	Grad.	12	♌	ad	Grad.	16	♍
♍	à	Grad.	16	♍	ad	Grad.	6	♎
♎	à	Grad.	6	♎	ad	Grad.	27	♏
♏	à	Grad.	27	♏	ad	Grad.	26	♐
♐	à	Grad.	26	♐	ad	Crad.	28	♑
♑	à	Grad.	28	♑	ad	Grad.	22	♒
♒	à	Grad.	22	♒	ad	Grad.	15	♓
♓	à	Grad.	15	♓	ad	Grad.	27	♈

§. II.

[illegible] Signorum cœleſtium na[illegible]uris, ac qualitati[illegible]bus.

[illegible] certæ quædam naturæ, & qua[illegible] cœleſtibus ab Aſtrologis aſſig[illegible] ſimile tamen eſt, easdem ſingulis & omnibus non convenire ſimiliter ubivis, cum multùm ſitus & diſpoſitio loci in terrâ ad id conferat, ut ſignum aliquod talis naturæ comperiatur: Quod etiam *Cardanus* indicare voluit *Aphor. Aſtronom. Segm. 2. Aphor. 95.* cum ait: *Eandem Stellam, aut in diverſo ſitu, vel alio loco,, aut cum aliis idem ſignificare, aut conſimile penitius eſt impoſſibile. Similia igitur ex contrariis magnis fiunt, tamen magis auxilio*

Ff 2 *materiæ*

Digitized by Google

materiæ. Ità experientiâ conſtat apud Antipodes, & Antœcos noſtros, uti & illos, qui ſub Zonâ Torridâ Amphiſcii habitant, omnia aliter circà Signa cœleſtia, domus cœleſtes, ac naturas Planetarum ſeſe habere. Sic etiam *P. Alphonſus Dualle* teſtatus fuit *P. Kirchero Romæ* (ut hic memorat in *Art. magn. Lum. & Umbr. lib. 6. pag. 3. cap. 1. Diſquiſit. 1.*) omnes effectus Solis contrarios eſſe effectibus in noſtro Hemiſpærio contingentibus; Atquè adeò in patria ſua Americæ Meridionalis, provinciæ Chile, illud ſignum, quod nobis æſtus adducit intolerabiles, illis frigoris exotici cauſam eſſe: Nequè ſe unquàm aut Leonis, aut Caniculæ teporem aliquem frigus tam enorme temperantem notare potuiſſe. Econtrà Aquarium, quem nos enormi ſævientem frigore experimur, illis intolerabilis æſtûs eſſe cauſam: Sub Zonâ torridâ verò, quemadmodum idem *Kircherus* à Peruviæ, Braſiliæ & Inſularum Philippinarum Societatis ſuæ Procuratoribus oretenus accepit, ità dictas Signorum qualitates confuſas eſſe, ut quodnam humidum aut ſiccum; frigidum, aut calidum ſit, vix dignoſci poſſit. Undè porrò ſequentem exhibet tabulam, in qua diverſitas qualitatum in diverſis terræ locis notari poteſt.

Conſtitutio Signorum ſub diverſis Zonis.

Conſtitutio Signorum ſub Zona Temperatâ Boreali.					*Sub Zonâ Temperatâ Auſtrali.*			*Sub Zonâ torridâ.*	*Sub Zonâ frigidâ.*
	Signa	*Qualitates*	Domus	Exalt.	*Qualitates.*	Domus	Exalt.	*Qualitates.*	*Qualitates.*
1	♈	*Calid. Siccum.*	♂	☉	*Calid. Humidum.*	♀	♄	*Humidum Calidum.*	*Calidum Humidum.*
2	♉	*Frigid. Siccum.*	♀	☽	*Frigid. Humid.*	♂		*Frigidum Humidum.*	*Frigidum Humid.*
3	♊	*Calidum Humid.*	☿		*Calidum Siccum.*	♃		*Calidum Siccum.*	*Calidum Humidum.*
4	♋	*Frigid. Siccum.*	☽	♃	*Frigid. Humid.*	♄	♂	*Calidum Humidum.*	*Calidum Siccum.*
5	♌	*Calid. Siccum.*	☉		*Calidum Humid.*	♄		*Frigidum Siccum.*	*Calidum Siccum.*
6	♍	*Frigid. Siccum.*	☿		*Frigid. Humid.*	♃	♀	*Frigidum Humidum.*	*Calidum Humidum.*
7	♎	*Calid. Humidum.*	♀	☿	*Calid. Humidum.*	♂	☉	*Calidum. Siccum*	*Frigidum Siccum.*
8	♏	*Frigid. Humid.*	♂	♄	*Frigid. Siccum.*	♀	☽	*Calidum Humidum.*	*Frigidum Siccum.*
9	♐	*Calidum. Siccum.*	♃		*Calid. Humidum.*	☿		*Frigidum Siccum.*	*Frigidum Siccum.*
10	♑	*Frigid. Siccum.*	♄	♂	*Frigid. Humid.*	☽	♃	*Frigidum Humidum*	*Frigidum Humid.*
11	♒	*Calidum Humid.*	♄		*Calid Humidum.*	☉		*Calidum Siccum.*	*Frigid. Humidum.*
12	♓	*Frigidum. Hum.*	♃		*Frigid. Siccum.*	☿	☿	*Calidum Humidum.*	*Frigid. Humidum*

Aſtrologia univerſalis eſſe non poteſt.

2. Ex hoc ſequitur Aſtrologum, quidquid circà ſigna cœleſtia & eorum naturas operatur, non ubivis ſimiliter in divinando procedere poſſe, ſed debere perpendere loci conſtitutionem, & Signorum eo in loco, pro quâ divinare cupit, naturas, ſi conformius aliquod judicium formare velit. Quocircà etiam luce meridianâ clariùs patet, Aſtrologiam nullâ ratione univerſalem eſſe poſſe, ſed ſingulorum locorum cum cœleſtibus ſignis conformitatem diuturnâ experientia indagari, & obſervatione aſſiduâ inquiri debere.

Virtus nova non inſtantanee producitur.

3. Cum Sol aut quiſcunquè alius Planeta Signum aliquod ingreditur, non hoc ipſo ſtatim tempore & temporis momento, quo fit ingreſſus, virtus nova pleniſſimè prolicitur, & cum ipſo ſigno certus, iſque validiſſimus effectus producitur, ſed fiunt omnia gradatim, ac ſenſim cum latitudine, & extenſione quâdam, uſque dum maxima exſeratur & proferatur. Undè etiam *Cardanus Aphor. Aſtronom. ſegm. 2. Aphor. 96.* ait. *Non eſt transgreſſus repentinus in Cœli partibus, imò & ſi ſecius videatur, nec in ipſis ſignificatis.*

4. Quodcunque ſignum cœleſte infortunatur, aut ſaltem debilitatur cum corpore, vel radiis maleficorum afficitur: E contrà benè afficitur; cum corpore & radiis beneficorum adjuvatur.

Conjunctio vel aſpectus Planetarum ad Signa.

5. Signorum quorundam cœleſtium naturæ cum ſibi adverſantur, ubi certi quidam Planetæ iiſdem corpore, vel radiis conjunguntur, etiam effectus eò magis notabiles producuntur, quò naturæ ipſæ ſibi magis adverſantur. Undè Aſtrologi communiter ſtatuunt, revolutiones & conjunctiones Planetarum ex trigono aqueo in igneum progredientes, maximas in mundo veluti Religionum, Regnorum, Imperiorum mutationes, aliaſque magnarum rerum metamorphoses afferre. *Cardanus* etiam *lib. de jud. genit. cap. 28.* docet; Signa quædam ſeſe odiſſe, maxime Leonem & Scorpium, deindè Sagittarium, & piſces, Sicut & Arietem & Cancrum: Sagittarii, tamen cum Piſcibus inimicitiam occultiorem eſſe dicit quod ambo ſint ſigna bicorporea.

6. Aphoriſmus 61. *Segm. 1. Aphor. Aſtron.* apud *Cardanum* eſt, Sidera pleraquè, quæ in Signifero ſunt quandoque ab interioribus Planetis obſcurari: quod ſi con[illegible]gat, proxima tempora, ut in Luminar[illegible] Eclipſibus conſideranda ſunt.

7. Signa fixa, ut *Idem* ibidem doc[illegible] *bor. 20.* eruditionem præſtant; [illegible] *Scorpius: Mediocria animi mores, &* [illegible] *ſationem: Virgo excipitur: Mobilia* [illegible]*tias, excipitur* Capricornus. Et *Aphor* [illegible] *fixa robur vitæ præſtant, maxime Ta*[illegible]*us, & Leo: maximeque occidunt, præcipu*[illegible] *Scorpius,*

deinde:

deindè Aquarius. Sed plures alias virtutes Signorum cœleſtium vide ſupra in Tabulâ 12. Signorum cœleſtium, ubi de Lunâ actum eſt.

8. Subjiciunt Aſtrologi ſingulis Zodiaci Signis Regiones & Provincias, nec non & Urbes quasdam primarias, ut in ſequenti Tabula videre licet. Regiones & Urbes Signis ſubjectæ.

Tabula Regionum & Urbium, quæ ſubſunt 12 Signis Zodiaci.

Signa	Regiones, ac Provinciæ.	Urbes præcipuæ.
♈	*Syria. Palæſtina. Baſternia. Gallia. Brittannia major. Burgundia Sup. Weſtriæ pars Germania Suevia. Sileſia ſup. Polonia minor. Amyliæ Regnum.*	*Neapolis. Capua. Ancona. Imola. Ferraria. Florentia. Verona. Bergamum. Lindavia. Trajectum. Brunſuicum. Cracovia. Maſſilia. Cæſar Auguſta. Epidaurus. Vincentia.*
♉	*Parthia. Media. Perſia. Archipelagi Inſulæ. Cyprus. Aſiæ minor: pars maritima. Polon. major. Ruſſia alba Campania, Rhetia. Helvetia. Franconia. Hybernia. Lotharingia. Irlandia. Sueciæ pars.*	*Burgum Hiſpaniæ. Bononia. Senæ. Mantua. Tarentum. Parma. Panormus. Peruſium. Caput Hiſtriæ. Brixia. Tigurum. Lucerna. Herbipolis. Caroloſtadium. Metis. Poſna. Nanceium. Burgis. Lipſia. Geneſma. Novogardia.*
♊	*Hircania. Armenia. Martiana. Cyrenaica. Marmarica, inferior Ægyptus. Anglia. Sardinia. Brabantia. Flandria. Longobardiæ pars. Wirtenbergens: Ducatus.*	*Corduba. Viterbum. Taurinum. Rhegium. Vercellæ. Lovanium. Moguntia. Bambergæ. Brugis. Villacum. Kizinga. Hasfordia. Norinberga. Ceſana.*
♋	*Numidia. Africa. Bithynia. Phrygia. Colchydes. Carthago. Granatæ Regnum. Scotia. Pruſſia. Hollandia. Selandia. Burgundiæ comitatus.*	*Conſtantinopolis. Tunetum. Venetiæ. Genua. Luca. Piſa. Mediolanum. Vicentia. Berna. Treviri. Lubecum. Eboracum. S. Andreas. Magdeburgum. Gorlicium.*
♌	*Phœnicia. Chaldæa Orchinia. Gallia togata. Alpes. Italia. Sicilia. Apulia. Bohemia. Turciæ pars. Æmilia, & Sabina.*	*Damaſcus. Syracuſæ. Roma Ravenna. Cremona. Confluentia. Ulma. Praga. Lincea. Cremiſium. Croton. Peruſiæ pars. Wirtenberga.*
♍	*Aſſyria. Meſopotamia. Babylonia. Achaia. Græcia. Creta. Ducat. Athenienſis. Carinthia. Sileſia inferior. Atheſana provinc. Rheni vicina. Rhodus. Gall. comatæ pars.*	*Hieroſolyma. Corinthus. Rhodus. Alexandr. Papia. Novaria. Aretium Cumana. Bruntuſiū. Uratislav. Erdfordia. Baſilea. Heidelb. Segnia. Lutetia. Pariſiorum. Lugdunum. Toloſa.*
♎	*Bactriana. Caſpia. Seres. Thebais. Oaſis. Æthiopia. Troglodítica. Tuſcia. Sabaudia. Delphinatus. Auſtria. Alſatia. Sundgavia. Livonia. Pannonia.*	*Olyſipon Arelatum. Cajeta. Laudi. Suoſſa. Placentia. Argentorat. Vienna Auſtriæ. Francof. ad Mœn. Spir. Hala Suev. Hailbr. Friſinga. Mosbachium. Landshuta. Veldekirchium. Wimpin.*
♏	*Cappadocia. Comagena. Judæa. Maragonitida. Idumæa. Mauritania. Getulia. Northegia. Suecia Occidental. Catalonia. Bavaria Superior.*	*Forojulium. Trapezuntum. Algera. Valentia. Hiſpan. Aquileia. Piſtoriū. Camerinum. Padua. Urbinum. Brix. Tarniſium. Meſſana. Aichſtad. Monachium. Gedunum. Vienna Allobrogum. Ariminum. Crena.*
♐	*Arabia felix. Tyrrhenia. Celtica. Hiſpania. Portugallia. Ungaria. Dalmatia. Moravia. Sclavonia. Miſnia. Provincia. Liguria, ubi Genua Luneſana.*	*Toletum. Volaterræ. Mutina. Narbona. Avenio. Colon. Agrippin. Stugard. Rotenburgum. Tuberinum. Judenburgum. Buda. Aſtum. Firmum. Calcbovia. Norinberga.*
♑	*India. Arriana. Gedroſia. Macedonia. Illyris. Thracia. Albania. Boſſina. Bulgaria. Lithuania. Saxonia. Maſſovia. Thuringia. Haſſia. Marchia Storiæ. Orcades Inſulæ. Morea. Romandiola.*	*Brandenburgum. Ancona. Taventia. Derthana. Auguſta Vindelicorum. Conſtantia. Juliacum. Clevonia. Berga. Gondavum. Mechlinia. Vilna. Oxonium. Faventia.*
♒	*Oxiana. Sogdiana. Arabia petrea. Azania. Æthiopia. Sarmatia. Tartaria magna. Dania. Walachia. Ruſſia rubea. Pedemontium. Regio. Weſtphalia. Moſellani. Bavariæ pars. Mons ferratus. Alchejra.*	*Hamburgum. Brema. Mons ferratus. Piſaurum. Tridentum. Salisburgum. Ingolſtadium. Forum Sempronijum.*
♓	*Phazania. Naſamonas. Garamantes. Lydia. Cicilia. Pamphilia. Calabria. Normandia. Gallicia. Luſitania.*	*Alexandria. Parentium. Ratisbona. Rothomagus. Compoſtella. Hiſpalis. Roana. Sybilia. Wormatia.*

9. Solent etiàm Aſtrologi genituras ſub certo aliquo Zodiaci ſigno, ejusque dominio conſiderare, ac imprimis exindè de corporis habitudine, ac ſtaturâ ejusque

 partium

partium, ac membrorum conſtitutione conjectare, voluntque etiam qualitates natorum ſub ſigni alicujus dominio, vitia, mores, & animi dotes, ad quas inclinantnr, prænoſci poſſe, ut hic in Tabulâ videri licet.

Tabula ſignificationis 12 Signorum Cœleſtium pro Genituris.

	Generaliter ſignificantur juxt. Cardan.	Habitudo, conſtitutio & Statura Corporis.	Nati qualitates, vitia, mores, & animi dotes.
♈	*Vita.*	*Concinna. Cæſaries. Collum oblongum. Crura brevia. Color fuſcus.*	*Natus erit ſuperbus. Laſcivus. Avarus. Guloſus. Inconſtans. Præceps.*
♉	*Labores.*	*Frons elata. Oculi magni, colli amplitudo.*	*Taciturnus. Novator. Salax. Temerarius. Ventri deditus. Turbator pacis publicæ.*
♊	*Induſtria.*	*Bona corporis proportio. Statura mediocris. Renum debilitas. Vox pulchra.*	*Ingenioſus. Scientiarum & artium addiſcendarum cupidus. Mobilis. Muſicæ & honeſtis rebus addictus.*
♋	*Negotiatio & Patrimonia.*	*Capillitium nigrum. Humeri lati. Venter obeſus. Oculi parvi. Vox gracilis.*	*Inconſtans. Mercaturæ addictus.*
♌	*Vires & Tolerantia.*	*Statura procera. Stomachus magnus. Color citreus. Vox acuta media.*	*Iracundus. Fortis. Avarus. Rapax. Imperii cupidus. Ambitioſus.*
♍	*Finis laborum, & abſolutio operum.*	*Statura mediocris. Bona membrorum proportio. Vox grata.*	*Pudicus. Honeſtus, rerum divinarum avidus. Agriculturæ artibusque liberalibus deditus.*
♎	*Divitiæ.*	*Color albus. Aptamembrorum conſtitutio, & proportio.*	*Juſtus. Studioſus.* Pulcher.
♏	*Animi ſollicitudo & deceptio.*	*Oculi parvi. Cæſaries multa. Facies parva.*	*Contentioſus. Vehemens, Cavillator. Proditor. Bellicoſ*[illegible] *Architecturæ deditus.*
♐	*Audacia & Promptitudo.*	*Cæſaries longa. Debilis. Pallidus.*	*Pacificus. Facilis ac bonæ in*[illegible] *dolis, Cautus. Gloriæ cup*[illegible]*dus.*
♑	*Regnum & Dignitates.*	*Statura parva. Facies oblonga, crura gracilia. Vox mediocris.*	*Bellicoſus. Sub anterior*[illegible] *parte natus ad bella te*[illegible] *Sub poſteriori* [illegible] *ma inclinatus.*
♒	*Perſeverantia, & partorum retentio.*	*Statura inconcinna. Membra improportionata, vox canora.*	*Juſtus. Fidelis.* [illegible] *ricors, amans* [illegible]
♓	*Deliciæ & Voluptates.*	*Oculi rotundi, facies longa, color albus. Vox nulla.*	*Inconſtans, infidelis,* [illegible] *tus. Caiticus. Ci*[illegible]

10. In temporum mutationibus prænoſcendis Aſtrologi non tantùm ipſa ſigna, tàm in ſtelligero, quàm ſignifero Zodiaco perpendunt, ſed etiam partes ſingulorum ſignorum priores, medias, ac extremas; Sicut etiam Auſtral[illegible] [illegible]reales: ut in ſequenti Tabula [illegible]et. Plura alia, quæ naturas Signorum cœleſtium concernunt, alibi in [illegible] ris dabimus.

Natura Signorum Zodiaci in tempeſtatibus & aëris mutationibus ciendis.

Signa Zodiaci.	Natura Signorum in Signifero.	In Stellifero partes priores.	In Stellifero partes mediæ.	In Stellifero partes extremæ.	Pars Auſtralis.	Pars Borealis.
♈	*Minùs tonitruoſum & magis grandinoſum.*	*Humidæ, ventoſæ, pluvioſæ.*	*Temperatæ ad calorem, & ſiccitatem magis accedent.*	*Æſtuoſæ.*	*Frigidior.*	*Calida. Noxia.*
♉	*Subcalidum cum mediocri ſiccitate.*	*Turbulentæ, Ventoſæ, nebuloſæ.*	*Humidæ, Calore temperatæ.*	*Fulminoſæ, Fulguroſæ.*	*Inconſtans. Varia diverſæ naturæ.*	*Temperata*
♊	*Temperatum magis tamen ad calorem & ſiccit. declin.*	*Noxiæ Humidæ.*	*Temperatæ.*	*Mixtæ incertæ, magis tamen ad Siccit. inclin.*	*Arida, Æſtuoſa.*	*Ventoſa, Concutiens terram.*
♋	*Calidum ſerenum, magis tamen nebuloſum.*	*Caliginoſæ, Concutientes terram.*	*Siccæ Calidæ*	*Ventoſæ, parum, & ad modum ſiccæ.*	*Æſtuoſa, Noxia. Arida.*	*Æſtuoſa, Sicca Noxia.*
♌	*Æſtuoſum, Siccum, Suffocativum.*	*Peſtilentes, Æſtuoſæ, Suffocantes.*	*Temperatæ cum præcellenti humid.*	*Temperatæ.*	*Humida.*	*Ignea, ſicca varia Inſtabilis.*
♍	*Humidum. Tonitruoſum.*	*Calidiuſculæ Noxiæ.*	*Aquoſæ, Temperatæ.*	*Humidæ, Aquoſæ.*	*Temperata.*	*Ventoſa.*
♎	*Mutabile, anceps. Varium ad Siccit. declin.*	*Temperatæ ad Siccitat. tendentes.*	*Temperatæ.*	*Aquoſæ, Humidæ.*	*Sicca, Peſtifera.*	*Ventoſa.*
♏	*Tonitruoſũ. Igneum, minus tamen, quàm olim.*	*Nivoſæ.*	*Temperatæ ſed humidiores.*	*Turbulentæ.*	*Variabilis, Humida.*	*Calida, Ventoſa.*
♐	*Ventoſum. Humidum.*	*Humidæ, Frigidæ.*	*Temperatæ non nihil tamen frigid.*	*Igneæ Calidæ.*	*Variabilis, Humida.*	*Ventoſa.*
♑	*Humidum. Temperatum.*	*Æſtuantes, Noxiæ.*	*Temperatæ.*	*Humidæ pluvioſæ.*	*Humida, Noxia.*	*Humida, Noxia.*
[illegible]	*[illegible]igidum, [illegible]uoſum.*	*Humidæ.*	*Temperatæ.*	*Ventoſæ.*	*Aquoſa, Humida.*	*Æſtuoſa, Ventoſa.*
[illegible]	*[illegible]rigidum, Humidum.*	*Frigidæ.*	*Humidæ.*	*Calidæ.*	*Aquoſa Humida.*	*Ventoſa.*

§. III.

De Partibus Signorum Zodiaci, & variâ earum Virtute, ac efficacia juxtà Aſtrologos.

Aſtrologi non tantùm ſignis, ſed etiam certis e[illegible]rum partibus, ac gradibus efficaces a[illegible] proprietates, quas breviter ind[illegible].

1. Celebris comprimis Signorum diviſio eſt in ſuos Decanos, ſivè facies aut vultus, quæ ab Antiquis Ægyptiis ortum traxiſſe, haud malè conjicitur. Dum enim Ægyptii ſedulâ obſervatione cognoſcerét in ſingulis Zodiaci Dodecatemoriis tria potiſſimum eſſe loca, quæ notabiles in alterationibus rerum differentias efficerent; Hinc totum Zodiacum in 36 partes di-

Digitized by Google

tes diviſerunt, itá, ut ſingulis ſignis tres domos, ſivè facies aſſignarent, quas etiam Decanos, ſeu vultus vocârunt, Genios etiam ſingulis Decanis præſides teſte Trismegiſto, nunc Ephoros, nunc Horoſcopos Deos vocatos ſtatuerunt, quibus ſingulis Decanis, unum etiam ex Planetis dominari crediderunt, ac quosdamdenique effectus ſingulis iis Decanis, quos in conceptione, vel nativitate hominis imprimerent, attribuerunt, ut in ſeq. Tabulâ videre licet.

TABULA

Decanorum 36 unà cum faciebus, Significationibus ac Geniis præſidibus juxtà mentem Veterum Ægyptiorum.

Signa cum eorum Decanis.		Planetæ dominantes & promiſſiones.	Prædictiones & Eventus ſub iis natorum.	Genii Præſides.
♈	1 G. 10	♂ *facies audaciæ & fortitudinis.*	*Natus ſpiritu martio turgebit.*	*Arueris.*
	2 G. 20	☉ *facies nobilitatis altitudinis, Regiminis.*	*Natus nobilitate potentia & regio animo pollebit.*	*Anubes.*
	3 G. 30.	♀ *facies ſubtilitatis, in opere manſuetud. ludorum, gaudiorum.*	*Natus mitis ingenii aut ſubtilis erit. Voluptatibus deditus.*	*Horus.*
♉	1 G. 10	☿ *facies agriculturæ, & mathematicarum artium.*	Natus *Agricola. Architectus, Mathematicus erit.*	*Serapis.*
	2 G. 20	[illegible] *facies Victoris Strenuus, nobilis potentis.*	*Natus fortunam in bello habebit honorib. exaltandus.*	*Helitomenos.*
	3 G 30	♄ *facies Servitutis & vilitatis.*	*Natus ſervituti, vilitati ſubjectus erit.*	*Apopis.*
♊	1 G. 10	♃ *facies Sapientiæ in reſponſis dandis, & accipiendis.*	*Natus Conſiliarius & Sapiens evadet.*	*Tautus.*
	2 G 20	♂ *facies preſſuræ, & laboris, quæ res acquiruntur.*	*Natus ſummam in rebus acquirendis difficultatem habebit.*	*Cyclopps.*
	3 G. 30	☉ *facies oblivionis omnium, quæ jocos concernunt.*	*Natus omnium bilaritatum averſator erit.*	*Titan.*
♋	1. G. 10	♀ *facies jucunditatis & amoris.*	*Natus amoris operibus laxabitur.*	Apollun.
	2 G. 20	☿ *facies jucunditatis, bilaritatis, divitiarum, voluptatum.*	*Natus jucundam in voluptatibus vitam ducet.*	*He*[illegible]
	3 G. 30	☽ *facies rixarum & contrarietatis.*	*Natus rixator & refractarius evadet.*	*M*[illegible]
♌	1 G. 10	♄ *facies crudelitatis maleficiorum & audaciæ.*	*Natus crudelem & bellunam naturam ſortietur.*	*Typho*[illegible]
	2 G. 20	♃ *facies rixarum, & præliorum.*	*Natus contentioſam victam ducet.*	*Peroeus.*
	3 G. 30	♂ *facies amoris & ſocietatis non cedendi rixis.*	*Natus ſocialem vitam amabit.*	*Nep*[illegible]

Signa cum eorum Decanis.		Plan. dominantes & promiſſiones.	Prædict. & Eventus ſub iis natorum.	Genii Præſides.
♍	1 G. 10	☉ *facies agriculturam reſpicientis congregat. divit. in malum uſum.*	*Agriculturæ operibus divitias multas colliget.*	*Iſis.*
	2 G. 20	♀ *facies amoris congregandi divitias: ex vilibus ad alta aſſurgent.*	*Natus inclinabitur ad quævis alta per divitias comparanda.*	*Pioſiris.*
	3 G. 30.	☿ *facies ſervitutis, debilitatis, pigritiæ.*	*Natus in debilitate ſenili morietur.*	*Cronus.*
♎	1 G. 10	☽ *facies juſtitiæ, juris & veritatis.*	*Natus juſtitiæ, omniumque virtutum cuſtos evadet.*	*Zeuda.*
	2 G. 20	♄ *facies quietis, veritatis, & vitæ tranquillæ ac ſecuræ.*	*Natus tranquillam & ſecuram vitam aget.*	*Omphta.*
	3 G 30	♃ *facies gulæ, averſæ Veneris, malorum ſaporum guſtus.*	*Natus gulæ & abominandæ libidini ſerviet.*	*Ophionius.*
♏	1 G. 10	♂ *facies diſcordiæ, triſtitiæ, perditi animi, inſidiarum.*	*Natus melancholicam & diſcordiis plenam vitam aget.*	*Arimanius.*
	2 G 20	☉ *Affectus ad malum in omnes tentandum.*	*Natus perverſiſſimus imaginator evadet.*	*Merota.*
	3 G. 30	♀ *Bellorum & ebrietatis, violentæ fornicationis.*	*Natus ebrietati, luxuriæ omnibusque vitiis addictus erit.*	*Panotragus.*
♐	1. G. 10	☿ *Audaciæ, libertatis & militiæ.*	*Natus audax erit & militiæ addictus.*	*Tolmophta.*
	2 G. 20	☽ *facies Timoris, ploratus & timoris de corpore.*	*Natus timidam & facile perturbabilem complexion. habebit.*	*Tomras.*
	3 G. 30	♄ *Sequelæ propriæ voluntatis & machinationis circa horren.*	*Natus liberrimam vitam ſectabitur, horrendorum machinator.*	*Teraph.*
♑	1 G. 10	♃ *Gaudii, recreationum, lucri vilis.*	*Natus recreationibus & lucris viliſſimis animum intendet.*	*Soda.*
	2 G. 20	♂ *facies poſtulandi res quæ fieri non poſſunt.*	*Natus res quas deſiderabit, nullum exitum ſortientur.*	*Riruphta.*
	3 G. 30	☉ *facies cupiditatis gubernandi & ſuſpicionis.*	*Natus ambitioſus cum maximâ Zelotypiâ erit.*	*Monuphta.*
[illegible]	1 G. 10	♀ *facies anxietatis, lucri, inquietudinis, paupertatis.*	*Natus anxium habebit animum, ac vilis & pauper erit.*	*Brondeus.*
	2 G. 20	☿ *facies formæ, vultus magnitudinis & modeſtiæ.*	*Natus inſigni corporis & animi forma præſtabit.*	*Vucula.*
	3 G. 30	☽ *Amor vindictæ & rependendi malum.*	*Natus vindictas omnibus modis ſectabitur.*	*Proteus.*
[illegible]	1 G. 10	♄ *facies incuriæ, & naturæ vagabundæ, & inſtabilis.*	*Natus incurius, vagabundus & inſtabilis in omnibus erit.*	*Rephan.*
	2 G. 20	♃ *facies æſtimationis ſui de rebus magnis & altis.*	*Natus Superbus & jactator ac gloriæ mirum appetens erit.*	*Sourut.*
	3 G. 30.	♂ *facies Fornicationis & libidinis, amoris voluptatum.*	*Natus Epicuream vitam ducet.*	*Phallophorus.*

2, Solent Aſtrologi ſingulis quibusvis ſignis certos fines ſive terminos aſſignare, intrà quos certi Planetæ vires ſuas efficaciùs exerere putantur. Ab Ægyptiis fines iſti (quamvis alii paulo aliter eoſdem deſignent) determinantur prout in Tabulâ ſequenti patet. Communiter etiam termini inter dignitates eſſentiales Planetarum computantur, de quibus infrà. *Termini* autem *Ultimi*, ut inquit *Cardanus lib. de Judic. genitur. cap. 28. debiliores ſunt, & poſt primi, & in unoquoque termino poſtrema pars debilior, indè prima, mediæ autem validiſſimæ.*

Tabula finium ſive terminorum cum dominio certorum Planetarum.

Signa	Grad.	Plan.	Grad.	Plan.	Grad.	Plan.	Grad.	Plan.	Grad.	Plan.
♈	6	♃	14	♀	21	☿	26	♂	30	♄
♉	8	♀	15	☿	22	♃	26	♄	30	♂
♊	7	☿	14	♃	21	♀	25	♄	30	♂
♋	6	♂	13	♃	20	☿	27	♀	30	♄
♌	6	♄	13	☿	19	♀	25	♃	30	♂
♍	7	☿	13	♀	18	♃	24	♄	30	♂
♎	6	♄	11	♀	19	♃	24	☿	30	♂
♏	6	♂	14	♃	21	♀	27	☿	30	♄
♐	8	♃	14	♀	19	☿	25	♄	30	♂
♑	6	♀	12	☿	19	♃	25	♂	30	♄
♒	6	♄	12	☿	20	♀	25	♃	30	♂
♓	8	♀	14	♃	20	☿	26	♂	30	♄

Tabula ſecundum Cardanum. lib. de jud. Genit.

♈	7	☉	13	♂	18	♃	22	☽	25	☿	28	♀	30	♄
♉	7	☽	14	♀	19	☿	23	♂	27	☉	29	♄	30	♃
♊	7	☿	12	♄	16	♀	20	☉	24	☽	27	♂	30	♃
♋	7	♃	13	☽	18	♀	22	☉	25	☿	28	♂	30	♄
♌	7	☉	12	♃	16	♂	20	☽	24	☿	27	♀	30	♄
♍	8	☿	13	☽	17	♀	21	♂	25	☉	28	♄	30	♃
♎	7	♄	13	♀	18	[illegible]	22	☉	26	☽	28	♂	30	♃
♏	[illegible]	♂	11	♃	15	♀	19	☽	25	☉	17	☿	30	♄
♐	7	♃	12	[illegible]	16	♂	20	☽	24	♄	27	♀	30	☿
♑	7	♂	14	♄	19	♀	23	☽	27	☉	19	☿	30	♃
♒	7	♄	12	☿	16	♀	20	☉	24	☽	27	♃	30	♂
♓	7	♀	14	♃	18	♂	22	☽	26	☉	29	♄	30	☿

Communiùs tamen ſtatuunt Aſtrologi, Solem & Lunam terminos quidem, nullos habere; ſimiles tamen fortitudines obtinere in duabus Zodiaci medietatibus; Solem nempè à principio ♌ usque ad finem ♑, quæ etiam dicitur medietas maxima: Lunam verò à principio ♒ usque ad finem ♋. Notandum etiam ultimos quoscunque gradus cujusvis ſigni cenſeri malos ab Aſtrologis.

Novenæ. 3. Quodlibet ſignum Zodiaci cum dividitur in novem partes, dicuntur illæ partes ab Aſtrologis Novenæ: Singulis autem hujusmodi partibus certos præficiunt Planetas, in quibus exiſtentes unam fortitudinis prærogativam obtinere cenſentur. Ità Mars ex. gr. exiſtens in ſpatio ſigni ♈, quod primum, ſecundum [illegible] tium gradum cum aliquot adhu[illegible] quarti gradûs complectitur, un[illegible] tudinis ſuæ dignitatem exiſtimatur [illegible] re. Vide tabulam ſequentem.

Tabula Novenarum.

Signa.	1	2	3	[illegible]	5	6	7	8	[illegible]
♈	♂	♀	☿	☽	[illegible]	☿	♀	♂	♃
♉	♀	☿	☽	☉	☿	♀	♂	♃	♄
♊	☿	☽	☉	☿	♀	♂	♃	♄	♄
♋	☽	[illegible]	☿	♀	♂	♃	♄	♄	♃
♌	☉	☿	♀	♂	♃	♄	♄	♃	♂
♍	☿	♀	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀
♎	♀	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿
♏	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☽
♐	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☽	☉
♑	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☽	☉	☿
♒	♄	♃	♂	♀	[illegible]	☽	☉	☿	♀
♓	♃	♂	♀	☿	☽	☉	☿	♀	♂

Gradus Maſculini & Fœminini.

4. Vocantur etiam gradus quidam in ſingulis Zodiaci ſignis Maſculini, alii fœminini; Ideò ſic dicti, quod maſculinum Planetam in gradu maſculino exiſtentem reddant fortiorem; ècontra Fœmininum inconformis ſexûs gradu etiam potentiorem. Vide Tabulam ſequentem: Cujus verò ordinatio (quamvis videatur eſſe contrà quosdam alios, qui primum ſigni gradum maſculinum efficiunt, ſecundum Fœmininum, tertium iterùm Maſculinum, & ità deinceps) *Alkibitio* adſcribitur, & communior eſt.

Tabula Graduum Maſculinorum & Fœmininorum.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
8. M.	5. F.	5. F.	2. M.	5. M.	8. F.	5. M.	4. M.	3. M.	11.M.	5. M.	10.M.
1. F.	6. M.	1. M.	6. F.	1. F.	4. M.	10.M.	10. F.	3. F.	8. F.	10. F.	10. F.
6. M.	6. F.	6. F.	2. F.	7. M.	8. F.	2. F.	3. M.	7. M.	11.M.	6. M.	3. M.
7. F.	4. M.	4. M.	11.M.	8. F.	10.M.	5. M.	8. F.	10. F.		4. F.	5. F.
8. M.	3. F.	4. F.	7. F.	7. M.		7. F.	5. M.	6. M.		2. M.	2. M.
	6. M.					3. M.				3. F.	

ità Ex. Gr. 8. priores gradus ♈ ſunt maſculini, ſequens verò 9. Gradus unicus eſt fœmininus: Sex verò denuò conſequentes, ſivè 10, 11, 12, 13, 14 & 15 Gradus ſunt iterum maſculini, & ità deinceps.

Gradus lucidi tenebroſi fumoſi & vacui.

5. Gradus quidam Signorum vocantur Lucidi, quod pulchritudinem, & ſerenitatem invehant aëri, adeoque fortunati etiam cenſentur. Econtrà verò alii vocantur tenebroſi & fumoſi ob contrariam rationem. Vacui etiam dicuntur quidam Gradus, quod opera, quæ ſub iisdem inchoantur, communiter vacua, & irrita eſſe ſoleant. Exiſtimantur etiam ab alis Mediocres inter bonos & malos. Inſpice Tabulam ubi T. Tenebroſos, L. Lucidos, F. Fumoſos, V. Vacuos gradus ſignificat.

Tab[illegible] Graduum Lucidorum, Tenebroſorum, ſivè Fumoſorum & Vacuorum.

[illegible]	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
[illegible] 3.	T. 3.	L. 4.	L. 12.	T. 10.	T. 5.	L. 5.	T. 3.	L. 9.	T. 7.	F. 4.	T. 6.
L. 5.	L. 4.	T. 3.	T. 2.	F. 10.	L. 3.	T. 5.	L. 5.	T. 3.	L. 3.	L. 5.	L. 6.
T. 8.	V. 5.	L. 5.	V. 4.	V. 5.	V. 7.	L. 8.	L. 8.	L. 7.	F. 5.	T. 4.	T. 6.
L. 4.	L. 3.	V. 4.	F. 2.	L. 5.	L. 6.	T. 3.	T. 3.	F. 4.	L. 4.	L. 8.	L. 4.
V. 4.	V. 5.	L. 6.	L. 8.		F. 6.	L. 6.	L. 6.	L. 7.	T. 3.	V. 4.	V. 3.
L. 5.	L. 8.	T. 5.	V. 2.		V. 3.	V. 3.	V. 5.		V. 3.	L. 5.	L. 3.
V. 1	T. 2.	V. 3.							T. 5.		T. 2.

Gradus puteales.

[illegible] Gradus puteales in ſignis dicuntur ii, [illegible] ſcilicet Planeta exiſtens eſt [illegible], ſivè debilis influxûs quoad calorem, [illegible] opera utilia: Communiter [illegible] quandò Planetæ Superiores in iisdem exiſtunt, frigus & humiditas, ſeu pluvia generatur: Tales autem gradus ſunt ii, qui ſub ſignis ſubſcriptis in tabellâ appoſita deſignantur.

Tabula

Digitized by Google

Tabula Graduum putealium.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
6	5	2	12	[illegible]	8	1	9	7	[illegible]	12	[illegible]
11	13	12	17	13	13	7	10	12	7	17	9
19	18	17	23	15	16	20	17	15	17	24	24
23	24	26	26	22	21	23	22	24	24	29	27
29	25	30	30	23	25	30	27	27	28		28
	26			28				30			

Gradus debilitatis corporum.

7. Aſſignantur etiam ab Aſtrologis gradus quidam debilitatis corporum in duodecim ſignis cœleſtibus, qui & *Azemena* vocantur, ſuntque, ut hic appoſita tabula monſtrat.

Azemena, ſivè gradus debilitatis Corporum.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
19	3	11	1	[illegible]	3	3	7	13	13	7	13
	15	1	3	5	13	5	12	20	14	16	20
	27		14	7	20	21	18		20	17	
	30		15	10	30	24	20		24	20	

Gradus augmentatis fortunæ.

8. Gradus aliqui in certis ſignis & eorum gradibus fortunatiores exiſtimantur, undè & augmentare fortunam dicuntur: Quales in ſubjectis ſignis iſti ſunt.

Tabula graduum augmentantium fortunam.

♉	♋	♌	♏	♐	♑	♒
6	7	19	19	1	26	18
7	9	27	29	7	27	26
8	usque ad	28		18	28	
9	15			19	29	
10						

9. Conſiderant Aſtrologi quidam Jatromathematici etiam trigonos, & in iis non tantum ipſa Signa, ſed & in ſingulis eorum gradus quoſdam aliter naturam humanam afficientes & complexionem tam naturalem, quàm præternaturalem conſtituentes, uti facit *Robertus Flud libr. 2. de Sign. demonſtrat. complexionem cap. 3. hocmodo.*

Triplicitas ignea cholerica.

Signa.
- ♈. cujus grad.
  - Primi 18 temperatè calidi, & ſicci choleram naturalem gignunt ultimi 12 calidi, & ſicci in principio 1 grad. choleram flavam gignunt.
- ♌ eſt calidior & ſiccior quam ♈.
  - Primi 6 gradus calidi ſicci in primo gradu, faciuntque bilem flavam, & amaram.
  - Proximi 18 gradus ſunt calidi, & ſicci in 2 gradu cauſantes choleram flavam & morbos tales.
  - Ultimi ſex ſunt calidi & ſicci in principio tertii, & pariunt choleram rubeam & morbos tales.
- ♐ eſt calidior & ſiccior quam ♌.
  - Primi 12 grad. ſunt calidi & ſicci in grad. 3. faciuntque choleram rubeam, ſuntque febrium ardentium cauſæ, &c.
  - ultimi 18 ſunt calidi & ſicci in 4 grad. faciuntque carbunculos, peſtes æſtuantiſſimas, & morbos acutiſſimos.

Tripli-

Triplicitas aërea Sanguinea.

Signa
- ♊ cujus grad.
  - Primi 18 ſunt temperatè calidi & humidi, ſanguinemque naturalem gignunt.
  - Ultimi 12 ſunt, calidi & humidi in principio 1 gradûs, ſanguinemque dulcem faciunt parùm ſuprà naturæ ſanguineæ modum, & morbos tales.
- ♎ calidior & humidior quam ♊.
  - Primi 6 grad. ſunt calidi & humidi ſuprà naturæ leges: generant ſanguinem multum, eumque denſum, craſſum, & morbos tales.
  - Medii 18 ſunt calidi & humidi in altiori adhuc menſurâ, & ſuos augent effectus, faciuntque morbos tales.
  - Ultimi 6 ſunt calidi & humidi in principio 3 grad. plurimumque gignunt ſanguinem, eumque ſpiſſum, & morbos tales.
- ♒ calidior & hum. quam ♎.
  - Primi 12 ſunt calidi, & humidi in 3 gradu.
  - Ultimi 18 ſunt calidi & humidi in 4 grad. generantes multum ſanguinem craſſum, putridum, inſalubrem & morbos tales.

Triplicitas terrea Melancholica.

Signa
- ♉ cujus gradus
  - Primi 18 ſunt frigidi gignentes naturalem melancholiam.
  - Ultimi 12 ſunt frigidi & ſicci in principio 1 gradus procreantque melancholiam aliquantùm præternaturalem & morbos tales.
- ♍ cujus grad.
  - Primi 6 ſunt frigidi & ſicci in 1 grad. faciuntque melancholiam præternaturalem primi Ordinis, & morbos tales.
  - Medii 18 ſunt frigidi & ſicci in 2, gignentes præternaturalem melancholiam 2 ordinis, & morbos tales.
  - Ultimi 6. ſunt frigidi & ſicci in 3 grad. gignentes præternat. melanchol. 3. ordinis, & morbos tales.
- ♑ magis frigid. & ſiccum ac melanchol. quam ♍.
  - Primi 12. gradus ſunt frigidi & ſicci in 3 grad. gignentes melancholiam præternatural. in tali gradu, & morbos tales.
  - Ultimi 18 ſunt frigidi & ſicci in 4 grad. generantes melancholiam talem cum morbis deſperatis ejusdem ordinis.

Triplicitas aquea Phlegmatica.

Signa
- ♋ eſt ſignum ſalſum & aqueum, cujus gradus,
  - Primi 18 ſunt frigidi & humidi temperatè gignentes pituitam naturalem.
  - Ultimi 12 ſunt frigidi & humidi in principio 1 grad. phlegma frigidum generantes aliquantulum non naturale.
- ♏ eſt ſignum frigidius ♋, ſalſum ponderos: cujus grad.
  - Priores 6 ſunt frigidi & humidi in 1 gradu.
  - Medii 18 ſunt frigidi & humidi in 2 grad. faciuntque morbos tales.
  - Ultimi 6 ſunt frigidi & humidi in principio 3 grad. gignentes non naturalem & ſalſam pituitam, & ſpiſſam atque putridam aquam, gignuntque morbos tales.
- ♓ eſt ſign. aqueum, ſalſum deſtructivum tam animalium quam vegetabilium.
  - Primi 12 ſunt frigidi & humidi in 3. grad. & afferunt morbos tales.
  - Ultimi 18 ſunt frigidi & humidi in 4 grad. undè phlegma fœtidum & corruptum, ac aquam ſpiſſam corruptam producunt, & tales morbos.

CAPUT V.

De Planetarum naturis, eorum dignitatibus variis influxibus ac qualitatibus ad res Geocoſmicas afficiendas.

IN nullo argumento Aſtrocritica facultas multipliciùs deſudare & vanitatem ampliùs, ac audaciùs oſtentare videtur, quàm in Planetarum occultis impreſſionibus, ac influxibus ad res varias Geocoſmicas, ac comprimis Microcoſmicæ naturæ inclinationes ac potentias commovendas: Et quamvis difficile ſit ea omnia, quæ de his dici queunt, brevi enarrare compendio, eâ tamen, quâ poterimus, brevitate negotium hoc Aſtrologicum pertractare conabimur.

§. I.

De Naturis Planetarum, eorumque Dignitatibus.

Saturnus. 1. Natura & vires Planetarum juxtà primas qualitates tales ab Aſtrologis communiter afferuntur. Saturnus imprimìs, inquiunt, eſt frigidus, & parùm ſiccus, cùm longiſſimè à Sole, à quo nempè ſplendorem habet, diſtet, & ab indè etiam debiliter ejusdem radios ſuſcipiat, ideoq; parum calefacit, quod reſpectu noſtri eſt frigefacere: Cum deindè etiam maximè ab humidis terræ vaporibus diſtet, parumque illos exiguo ſuo calore comprimere queat, quod reſpectu noſtri, eſt ſiccare: Ideò etiam ſiccitas eidem attribuitur.

Jupiter. 2. Jupiter eſt calidus & humidus temperatè, ob idque fœcundus, quia medius eſt inter Saturnum minimè, & Martem maximè calidum: Cum autem magnæ ſit molis, & plurimum habeat luminis, attrahit vapores & humectat, ſed non adeò multos elevat, quià à terra valdè diſtat.

Mars. 3. Mars immoderatè calidus & ſiccus eſt, quia Soli proximus eſt, & denſam habet ſubſtantiam, igneoque pollet calore, ob idque attractos ab aliis ſtellis vapores diſſipat & conſumit.

Sol. 4. Sol eſt moderatè calidus & ſiccus, ſivè vim calefaciendi & leniter exſiccandi habet.

Mercurius 5. Mercurius verſatilis naturæ & anceps eſt, aliquandò ſiccus, propter Solis vicinitatem; interdùm humidus propter Lunæ & terræ propinquitatem.

Venus. 6. Venus calida eſt, & humida quià & Soli vicina & terræ, magnamque habens molem plurimos è terrâ vapores attrahit, quibus aër refrigeratur, & ejus calor minor redditur.

Luna. 7. Luna humida eſt, quià cum ſit terræ proxima, plusquam cœteri Planetæ, in illam ſuo lumine agens, & humores elevans humectat aërem, & ſubjecta corpora. Sed quæ hactenus dicta ſunt de Planetis, his breviter verſibus comprehenduntur.

Frigidus & ſiccus Sat: Jupiter æſtuat udus:
Mars & Sol ſicci fervent: Sed Luna, Venusque
Udæ frigeſcunt: medius Cylenius eſto.

8. Jupiter & Venus cum temperatæ ſint naturæ, ab Aſtrologis Planetæ benefici ac fortunati appellantur, magis tamen Jupiter, quàm Venus: Quocircà etiam ille *Fortuna major*, hæc *minor* nominatur. Luna parum benefica & fortunata judicatur ob caloris paucitatem, & humidi exuberantiam: Plena tamen magis benefica exiſtimatur. Saturnus & Mars exitiales ſunt, & malefici: Ille ob nimiam frigiditatem, hic ob nimium calorem. Sol verò & Mercurius ancipitis, ac mediæ naturæ judicantur, ut etiam indicant verſus ſequentes. Planetæ benefici & Malefici.

Jupiter atque Venus bene: ſunt, Sat: Marsque maligni.
Sol & Mercurius cum Lunâ ſunt mediocres.

9. Ratione qualitatis ac conditionis Planetarum aliqui dicuntur diurni, quod de die vires ac operationes ſuas exerant, velut Sol; aliqui dicuntur Nocturni, quod de nocte potiſſimùm, veluti Luna, virtutem ſuam emittant. Reliqui, qui ſequuntur naturam Solis, uti Jupiter & Saturnus, ſunt diurni, & ex his prior beneficus, alter maleficus: Qui verò naturam Lunæ æmulantur, veluti Venus & Mars, nocturni Planetæ vocantur, & ex his illa ſalutaris, hic exitialis & pernicioſus habetur. Mercurius eſt anceps, modò diurnus, modò nocturnus. Qualitas & conditio Planetarum.

10. Ratione ſexûs Planetæ aliqui potentiores dicuntur Maſculini: debiliores verò fœminini: Illi ſunt ♄, ♃, ♂, ☉. quia calor eorum humido dominatur; fœminini autem ſunt ☽ & ♀, quia calor in his ab humido ſuperatur. *Maſculaſcere etiam dicuntur Planetæ, qui ſunt Orientales*, lumine aucti, aut directi: Effœminati autem, qui Luce diminuti, Occidentales, aut retrogradi ſunt. Sexus Planetarum.

11. Dignitates Planetarum aliæ ſunt eſſentiales, aliæ accidentales: Priores itâ dicuntur ex ingenitâ ipſis virtute. Accidentales verò quod ſint inſitarum virtutum incrementa, quæ ipſis conveniant, vel ratione poſitûs Cœli ad Solem, vel ratione motûs in ſuis orbibus, vel ratione configurationis cum aliis Planetis. Dignitates Planetarum.

nitates

nitates eſſentiales ſunt Domus, exaltatio, triplicitas, terminus, carpentum, perſona & gaudium. Accidentales ſunt directio, ſtatio, progreſſio, auctio luminis, combuſtio, Angulus Cœli, & alia hujusmodi.

Domus Planetarum.

12. Domus Planetæ alicujus eſt locus ille, ubi Planetæ virtus inveniens qualitates amicas, beneficas & ad proprios effectus reducendos maximè congruas validior, fortior, & virtuoſior exiſtit, & in eo velut in domo ſuâ magis dominatur, adeoque potentiorem ſe exhibet. Ità Leo ſignum maſculinum calidum & ſiccum naturæ ſolari maximè congruens domus Solis appellatur. Oppoſita verò loca vocantur detrimenta & exitia Planetarum, quià in illis Planetæ exiſtentes minuuntur viribus. Pro domibus Planetarum habentur apud *Cardanum in lib. de judic. genit.* verſus iſti.

Eſt Aries Martis ex acutæ Scorpio partis.
Libram cum Tauro Venus ambit purior auro.
Occupat Erichonem Stilbon geminumque Laconem,
Atque Jovi dona Piſces, ſimul atque Chirona.
Eſt tibi Saturne domus Ægocerontis & Urnæ.
Ceſſerunt Soli, Cancer Lunæ, Leo Soli.

Notandum autem, quod Planetæ qui duas habent domos, alteram ſibi diurnam, ubi de die potentiùs dominantur, alteram faciant nocturnam, ubi de nocte magis exiſtunt potentes. Sed vide Tabulam hic appoſitam, ubi litera D diurnam, N nocturnam domum ſignificant.

Planetæ.	♄	♃	♂	☉	♀	☿	☽
Domus	♑.N. ♒ D.	♐.N. ♓.D.	♈.N. ♏. D.	♌.D.	♉.N. ♎.D.	♊.N. ♍. D.	♋.N.
Exitia Detrimenta.	♋.♌.	♊. ♍.	♎ ♉	♒	♏. ♈.	♐.♓.	♑

Exaltatio Planetarum.

13. Exaltatio Planetarum, ſive altitudo eſt locus ille in Zodiaco ubi Planeta poſt domum propriam maximam in ſublunaribus cauſat mutationem. Hanc autem in exaltatione virtutem ex tribus potiſſimùm modis cognoſcunt Aſtrologi. Primo ex progreſſu Planetæ ad ſigna naturæ illius & effectibus congruentiora. Secundò à loco, in quo poſt conjunctionem cum Sole vires ſuas magis oſtendit. Tertiò à ſigno, in quo aptiùs & faciliùs ſuos poteſt producere effectus. Humilitas, dejectio, ſeu caſus Planetarum ſunt in loco ac ſigno exaltationi oppoſito. *Cardanus de Exaltationibus Planetarum* hos tradit verſus.

Sol ove, Luna bove, Saturnus Lance levatur
In Cancroque tonans, in te Capricorne Gradivus
Stilbonem ſua Virgo levat, Piſceſque Dionem,
Et caput erigitur Ledea prole Draconis.

Planetæ.	♄	♃	♂	☉	♀	☿	☽
Exaltatio.	♎	♋	♑	♈	♓	♍	♉
Directio.	♈	♑	♋	♎	♍	♓	♏

Ex antiquis quidam ſolum certos gradus aſſignârunt exaltationibus Planetarum; ità Soli gradum 19 ♈, Lunæ 3 ♉, Jovi 15 ♋, Veneri 27 ♓, Mercurio 15 ♍, Marti 28 ♑, Saturno 21 ♎. Verùm Recentiores cum *Ptolemæo* integris ſignis exaltationes determinârunt, annuendo tamen, quod fortiores fiant exaltationes in gradibus aſſignatis.

Triplicitas.

14. Triplicitas Planetarum eſt dominium eorum in aliquo ſignorum trigono. Dividuntur enim ſigna Zodiaci, ut *ſuper. cap.* docuimus, in quatuor Trigonos, igneum ſcilicet, aëreum, aqueum, terreum quorum quilibet continet tria Signa trigono aſpectu ſeſe intuentia: Trigonus igneus terminatur angulis ſuis ad tria ignea ſigna maſculina diurna, nempè ♈, ♌, ♐ cui dominantur Sol, & Jupiter Planetæ maſculi & diurni, & Sol quidem interdiu, Jupiter noctu primum locum obtinet: Aëreus trigonus ad tria ſigna aërea maſcula, diurna ♊, ♎, ♒, terminatur: Hujus dominium habet Saturnus de die, & Mercurius de nocte: Aqueus trigonus tria aquea & nocturna ſigna ♋, ♏, ♓, reſpicit; dominatur his Mars, qui de die Venerem, Lunam de nocte aſſociat ſibi. Terreus Trigonus continet ſigna terrea fœminina nocturna ♉, ♍, ♑; dominantur Luna de nocte & Venus de die. Pro tempore, quo Planetæ ſuis trigonis dominantur *Cardanus* hoc verſus ponit.

Sole dies, Jove nox regitur, Mars tempus utrunque
Marte dies, Luna nox, ſemper Stilpon habetur.
Saturnus Stilbon quintâ, & Jupiter, Venus, ac Mars.

Notabile eſt quod tradit *Cardanus* in ſuis *Aph. Aſtr.* Romanorum originem fuiſſe in trigono igneo: Alexandri Imperium in aëreo, Perſarum potentiam in terreo; Mahumeti in aqueo, quod obiter ſic indicaſse ſufficiat.

15. Ter-

Termini. 15. Termini ſunt certi gradus in ſignis Zodiaci, in quibus certi Planetæ maximam prærogativam obtinent, & potentiores exiſtunt; hos deſignatos vide *cap. præced.*

Carpentum. 16. Carpentum eſt locus nobiliſſimus alicujus Planetæ in Zodiaco, in quo dum exiſtit, plures dignitates conjunctas habet: Dicitur verò ideò Carpentum, quod Planeta inſtar Regis magno amicarum ſtellarum comitatu, veluti in curru honoris ac divitiarum triumphans operandi facultate maximè augeatur. Ità Carpentum Saturni eſt ♒, Jovis ♑, Martis ♏, Solis ♌, Veneris ♉, Mercur. ♍, Lunæ ♋.

Perſona ſive Almugea. 17. Perſona Planetarum locus ille vocatur, in quo Planetæ exiſtentes eo modò cum Sole & Lunâ configurantur, quo domus ipſorum cum Luminarium domibus, ità tamen ut ad Solem ſint Occidentales, ad Lunam verò Orientales. Arabes vocant *Almugeam*, vulgares verò Aſtrologi dicunt, *videre facie ad faciem.* In Almugeâ igitur ſivè perſona Solis dicitur aliquis Planeta, cum à Sole tot ſignis diſtat, quot à ſigno ♌ prima ejus domus, quæ ſubſequitur S.S.S. ità ut ad Solem ſit Occidentalis, ad Lunam Orientalis.

18. Gaudium Planetarum dicitur, quandò non in propriis locis, ſed in amicorum dignitatibus verſantur. Gaudium Planetarum. Gaudere igitur Planeta dicitur, quandò exiſtit in domo alienâ conjunctus amicitiâ, fortunâ & bonitate aliorum Planetarum ibi exiſtentium, tunc enim, quia bonitatis illorum particeps efficitur, de bono illorum quaſi gaudere dicitur. Vide etiam quæ diximus ſupra *cap. 3. hujus num. 23.* Sicut autem gaudet Planeta conjunctus amicis, ſic triſtatur inimicis impeditus. De Amicitia verò & inimicitia Planetarum ſcribit *Cardanus de judic. genit. capit. 28.* ita; *Sunt & amicitiæ Planetarum inter ſe, tum odia; non quidem, quod Stella Stellam odio habeat, ut homo hominem, aut quod altera alteram vitiet, ut Elementa; Sed quæ contrarios effectus, cum ſibi obviant, pariunt.*

Planetarum amicitia & inimicitia ſivè Sympathia & Antipathia inter ſe.

Planetæ	Amici.	Inimici.
♄	♃. ☉. ☿. ☽.	♂. ♀.
♃	♄. ☉. ☿. ☽.	♂.
♂	♀.	♄ ♃ ☉. ☿. ☽.
☉	♃. ♀	♂ ☿. ☽.
♀	♃. ♂. ☉. ☽.	♄.
☿	♄. ♃. ♀.	☉. ☽. ♂.
☽	♄. ♃. ♀.	♂. ☿.

Secundum Cardanum. de Judic. Genit. cap. 28.

Planetæ	Amici	Inimici.
♄	♃. ☉. ☿.	♂. ♀.
♃	♄. ☉. ♀.	♂. ☿.
♂	♀.	♄. ♃ ☉. ☿. ☽.
☉	♄ ♃. ♀.	♂. ☽.
♀	♃. ♂. ☉. ☽.	♄.
☿	♄. ☉.	♃. ♂.
☽	♃. ♀.	☉.

Reliqui Planetæ ſunt indifferentes, ut Saturnus cum Lunâ. De Accidentalibus Planetarum dignitatibus, earumque viribus conſuli poteſt *caput 3. hujus Diſquiſit.* ac *Tabula fortitudinis, & debilitatis* eidem adnexa.

§. II.

Canones quidam generales de Planetarum viribus, & efficaciâ.

1. Planetæ omnes potentiores ſunt & fortiùs operantur, dum fuerint in hemiſphærio ſuperiori, ſivè ſuprà Horizontem, quàm dum infrà extiterint. Sic Planeta calidus exiſtens ſuprà Horizontem, magis calefacit, & frigidus magis infrigidat, quod remiſſiùs quivis agit exiſtens infrà terram.

2. Planetarum virtus & activitas celeriùs & fortiùs operatur in angulo medii Cœli & Orientali, vel in plagis mox ſuccedentibus, vel in ſuis gaudiis, quàm in angulo infimi Cœli, & Occidentali.

3. Planetæ omnes in efficaciâ ſuâ potentiores cenſentur, dùm ſunt in domo propriâ, exaltatione, triplicitate, termino, vel facie extrà combuſtionem directi in Auge, & Figurâ Cœl dominantes.

4. Quo Planetæ Superiores in motu ſunt tardiores, eò & longius protrahunt effectus: nam ut rectè *Cardanus* inquit: *Quæcunque lentiùs operantur, diutiùs protrahunt effectus ſuos; neque enim deliteſcere vis ſideris poteſt, nec aboleri.*

5. Ope-

5. Operationes Planetarum nunquàm ceſſant, ut docet idem *Cardanus*, donec contrario â Planetâ aut fixâ Stellâ, aut Signi parte contrariæ partis impediantur, vel in Solis radios incidant.

6. Omnis Planeta quantò terræ magis propinquus eſt, tantò impreſſiones ejus terra celeriùs recipit.

7. Aphoriſmus *Cardani eſt:* Cum Planetæ fuerint juxtà longitudines medias, nihil ex hoc ſignificabunt, niſi mediocritatem, quæ in pluribus optima eſt.

8. Planetæ tempore Æquinoctii, aut Solſtitii inſignius & notabilius mutant, & mutantur in efficaciâ, quam extrà hoc tempus. Sic calidi tempore ſolſtitii æſtivi magis adurunt, frigidi verò minùs tunc infrigidant: ècontra tempore ſolſtitii hyberni Planetæ frigidi magis conſtringunt & infrigidant, at calidi tunc remiſſius calefaciunt.

9. Qualitates Planetarum à ſimilibus & amicis ſicut augentur, ita à diſſimilibus, & inimicis minuuntur ac retardantur.

10. Cum Planetæ duo ſimul dominantur, erit judicium ex amborum ſignificatione mixtum. Cùm autem Dominus ipſe alteri aſſimilatur, præcipuam quandam vim obtinebit. *Cardanus in Aphoriſm.*

11. Cum plurimi Planetæ in eodem ſigno non in eâdem parte fuerint, temperaturam ad unum genus, & actiones inclinabunt. *Idem.*

12. Generaliter cùm Planeta malè diſpoſitus fuerit, extremum virtutis, quod vitium eſt, pro virtute ſignificabit: Vitia verò ipſa augebit in immenſum, proximaque illi etiam adjiciet. *Idem.*

13. Sidera pleraque, quæ in Signifero ſunt, quandóque ab inferioribus Planetis obſcurantur, quod ſi contingat, proximis temporibus, ut in Luminarium Eclipſibus conſiderandum eſt. ita idem *Card.*

14. Quotieſcunque jungitur aliquis Planeta cum aliquâ Stellarum fixarum ſuæ naturæ; efficitur ſignificatio illius Stellæ potentior, & natura Planetæ confortatur: nam ut ait *Cardanus: quidquid ſignificat conjunctio duorum Planetarum; idem decernit conjunctio Planetæ, aut radius cum fixâ ejusdem naturæ.*

15. Quodſi ſtella duarum naturarum radiis cujusdam Planetæ commixta fuerit; illius natura vincet in ſignificatione, quæ Planetæ conformabitur: uti ſi ſtella ſit de natura ♂ & ♀ conjuncta ♂, vincet natura ♂: Si verò eadem Stella ♀ commixta fuerit, ♀ natura prædominabitur.

16. Quodcunque ſignum cœleſte, aut quiscunque Planeta cenſetur infortunatus, quandò radiis maleficorum Planetarum, ut ♄ & ♂ fuerit commixtus; fortunatus autem, quandò beneficorum ut ♃ & ♀ radiis fuerit adjutus. *Omne enim impedimentum mali bonum, boni malum.* ut inquit *Cardanus in Aphoriſmis.*

17. Boreales Planetæ in declinatione & latitudine validiores ſemper ſunt Auſtralibus, cùm reliqua paria fuerint.

18. Quæ impedire poſſunt valida exiſtentia, cum debilia fuerint, procraſtinant, aut minuunt effectus.

19. Cum inter duos Planetas medius interceſſerit, priorum nulla ſit virtutis commixtio, niſi per medium ex altero in alterum transferatur.

20. Planetarum virtus efficacior exiſtit, cum ſunt retrogradi, aut ſtationarii, quàm dum ſunt progreſſivi.

21. Inter aſpectus Planetarum fortiſſimus & efficaciſſimus cenſetur ex oppoſitione; cui propinquior conjunctionis, minùs efficax quadratus, magis his omnibus debilis Sextilis.

22. Trinus omnis radius bonum affert; docet *Cardanus*, ſicut omne quadratum, quod eſt inter diſſimilia, malum.

23. Qualis eſt conſtitutio Planetarum & aliarum ſtellarum, talis cenſetur & natura ſublunarium ſubjectorum, inquit *Schröderus in Pharmacop. med. Chym. lib. 1. cap. 36.* Eſt autem conſtitutio Stellarum vigoroſa & fortunata in fortitudinibus, debilis & infortunata in debilitatibus, & infortuniis.

24. In Directionibus major ſecuritas eſt in radiis, poſt in fixis, ultima in finibus vis eſt.

25. In omni conjunctione conſiderandus eſt locus, & quis eorum ſuperior.

26. Contrariorum latitudines magnæ ſunt, ipſa autem contigua ſunt: ob hæc circa illorum terminos etiam periti falluntur, ut docet *Cardanus in Aphoris.*

27. Generaliter ſi fuerit infortuna fortunæ cadenti copulata, aut infortuna elevata; ſient duæ infortunæ nihil fermè juvantes, & multum nocentes. Idem.

28. Quodſi fortuna elevetur, infortuna juvabit quidem, ſed & nocebit, quoniam detrimenta magna faciliùs eſt inferre, quàm felicitates: felicitates autem detrimenta impedire non ſolent. *Idem ibidem.*

29. Caput & cauda Draconis, cùm junguntur Planetis, magnas habent vires, ità Saturnus benè afficitur â Capite; malè verò a caudâ: ut docet *Cardanus com. in Ptol. de Aſtr. judic. lib. 2. Conjunctio igitur capitis Draconis cum Saturno juvat decreta Saturni, ſed malè afficit Lunam. Conjunctio verò Saturni cum caudâ inutilis eſt utrique, id eſt, Saturno & Lunæ. Sic conjunctio Jovis cum caudâ inutilis eſt Jovi; utilis verò Lunæ: Conjunctio verò Jovis cum capite, utilis erit utrique ſcilicet Jovi &* Lunæ. ita ille.

30. Permutationes abſidum Regna & Regiones, & Religiones mutant, & Planetæ vel aſcendens in his, vel oppoſitis vim â naturâ ejus contrahunt, cujus eſt abſis. Purum in abſide, depravatum in oppoſito; convenit igitur hoc ſcire. *Cardan: in Aphor.*

31. Robur rei ſignificatæ eſt per vim ſignificatoris, debilitatem abſcindentis, remotionem impedientis infortunæ, quæ loco non dominatur, & fortunas, quæ inter abſcindens, & ſignificatorem poſitæ ſunt. *Idem.*

§. III.

Aphoriſmi ſivè Canones quidam Aſtrologici de Planetis in ſpecie ex Cardano & aliis.

1. Congreſſus & configuratio Lunæ cum aliis Planetis, ſicut frequentius accidit ob motûs celeritatem, ita effectus notatur facilius, & evidentius præjudicatur.

2. Specialiter Luna potens exiſtit, ſi ſit in domo propriâ, vel exaltatione, vel triplicitate, vel facie, vel gradu ſibi ad opus convenienti, hoc eſt, in manſione cœleſti operi competente.

3. Item ſi Luna ſit extra combuſtionem, nec tarda curſu, nec ſit in Eclipticâ, non deſcendat in latitudine meridionali, nec ſit oppoſita Soli, nec lumine minuatur, nec ſit impedita radiis Saturni, aut Martis, efficacior habetur.

4. Luna quandò vel ambos maleficos Saturnum & Martem intuetur, vel jungitur uni & alterum aſpicit; vel quandò à conjunctione, ſivè aſpectu unius tranſit ad conjunctionem, vel aſpectum alterius aperit vehementius eorum efficaciam, & malitiam. In aliis autem Planetis beneficis tali congreſſu è contrario aperit bonitatem & benevolentiam.

5. Quandò Luna ab inferiori aliquo Planetâ ſeparatur & tranſit ad ſuperiorem, ſivè hoc fiat per ☌ ☍ □ aut ✶; tunc creſcit effectus mutationis & diutius perſeverat. Quandò verò à ſuperiori deſcendit ad inferiorem, tunc minor, & brevior accidit auræ Ex. gr. mutatio. Uti ſi Sol obtinens 12 grad. Piſcium, Saturnus grad. 16 Sagittarii Lunam aſpiciat ex oppoſito in grad. 13 Virginis: indè Luna digrediatur ad Saturnum: tempus tunc nebuloſum, frigidum, & pluvioſum efficiet. Econtrà ſi Luna à Saturno tranſiret ad Solem; brevior, & mitior exiſteret effectus, poſtque turbulentiam ſerenitas, & claritas ſequeretur.

6. In rebus, quas latere deſideras, ait *Cardanus in Aphor.* Lunam ſub radiis Solis poſitum exſpecta.

7. Optimum ex his quæ accidunt, eſt, ut Luminaria in finibus fortunarum exiſtentia, ex angulis mutuò ſe aſpiciant: poſt hæc eſt aſpectus Jovis. *Idem.*

8. Luminaria dant manifeſtas & ſplendidas divitias: Orientales Planetæ celeriùs & manifeſtius: ſeriòs & occultius occidentales.

9. Solis virtus omnibus aliis Planetis validor eſt, quià nunquàm ab illis tota deleri poteſt.

10. Sol omnibus Planetis tribuit vires, Lune autem recipit: ob id decreta Lunæ non omnia, nec ex majore parte ſua ſunt.

11. Sol alligat Planetas omnes corpore ſuo, præcipue ſuperiores, & conjunctione ſuâ omnium Planetarum efficaciam retardat ac impedit: gaudet tamen ejus aſpectu △ vel ✶ Saturnus, & ipſe hoc corpore ſuo facit, ac præſertim inferiores, maximè ☿ alligat & impedit.

12. Detrimenta valida radiorum Solis à fortunarum aſpectibus emendantur.

13. Effectus maximè ſcatent, cum ſignificator peregrinus, & cadens vel ſub terrâ vel Solis radiis junctus fuerit.

14. Stationes Planetarum maximè ♂ peſſimæ, atquè in his deteriores ſecundæ.

15. Nullus Planeta deterius afficitur in progreſſu, quam Mars.

16. Mercurius quomodolibet conjunctus, aut commixtus aliis Planetis, addit, & auget pro naturâ eorum bonitatem, vel malitiam.

17. Saturni & Martis aſpectus magis infeſti & inimici cenſentur ☍ aut □, minus inimici △ ✶ & ☌

18. Caput Draconis bonum eſt cum bonis, malum cum malis, eſtquè maſculinum: Cauda verò Draconis mala cum bonis & bona cum malis, eſtquè fœminina.

19. Sicut certæ quædam orbis terreſtris portiones, ſivè provinciæ certis cœli ſignis ab Aſtrologis ſubjiciuntur; ità & ſingulis Planetis ſua regna & provinciæ ab iiſdem aſſignantur, quibus idcircò etiam Planetæ in certis ſignis, ſivè ſuis domibus efficacius vires ſuas communicare dicuntur: quæ autem regna vel provinciæ ſingulos reſpiciunt Planetas in præſenti tabulâ facilè addiſci poterit. Climata ſeptem totidem Planetis ſubjecta enarravimus ſuprà *in diſquis. 1. cap. 11. §. 2.*

Tabula

Tabula Regnorum & Provinciarum, quæ ſingulis ſubjiciuntur Planetis ex mente Ptolemæi, & aliorum.

Planetæ.	Signa ſivè domus Planet.	Regna & Provinciæ Planetis ſubjectæ.
☉	♌	*Italia. Apulia. Sicilia. Phœnices. Chaldæi. Orſenii, ſivè Orchenii.*
☽	♋	*Bithynia; Phrygia. Colchica. Numidia. Africa. Carthago. & tota Carchedonia.*
♄	♑	*Macedonia. Thracia. Illyria. India. Arriana. Gordiana. Aſia minor.*
	♒	*Aſia interior. Sauromatica. Oxiana. Sogdiana. Arabia. Phazania. Media. Æthiopia.*
♃	♐	*Tuſcia, Celtica. Hiſpania. Arabia Felix.*
	♓	*Lycia. Lydia. Cilicia. Pamphilia, Paphlagonia. Naſamonia. Garamantica.*
♂	♈	*Britannia. Gallia. Germania. Barſtania. Concava Syria. Idumæa & Judæa.*
	♏	*Syria. Comagenes. Cappadocia. Metagonitis. Mauritania. Getulia.*
♀	♉	*Cyclades. Maritima parva Aſiæ. Cyprus. Parthia. Media, & Perſia.*
	♎	*Bactria. Caſpia. Serica. Thebais. Oaſis. Troglodytæ.*
☿	♊	*Hyrcania. Armenia. Mantiana, Cyrenaica. Marmarica. & inferior Ægyptus.*
	♍	*Græcia. Achaja. Creta. Babylon. Meſopotamia. Aſſyria. Elamitarum regio.*

29. Conjunctiones magnas, ſivè ſuperiorum Planetarum in ſigno uno commixtiones, triſtes, easque valdè notabiles ſequi calamitates publicas plerique ſtatuunt Aſtrologi, ac confirmant Hiſtorici. Ità cum *Pompejum* inter & *Cæſarem* civilia bella toto terrarum orbe exarſerunt, variæque Regnorum, ac rerum publicarum converſiones conſecutæ ſunt; Superiorum Planetarum Synodus in Scorpionis Signo præceſſit. Cum *Otho*, *Galba*, *Vitellius* & *Veſpaſianus* Imperium Romanorum perturbarunt, ac Hieroſolyma cum totâ Palæſtinâ devaſtata fuit; conjunctio magna in Sagittario Anno Chriſti 73. præceſſit. Prævia ſimili conjunctione in Capricorno ad Annum Chriſti 312. contigit trium Imperatorum & legionum Romanarum maxima ſtrages: Cum Imp. *Conſtantinus* vi & armis Urbem invaſit, totiusque Imperii Romani leges, & rempublicam momento evertit. Anno Chriſti 430. Planetis in ſigno Aquarii conjunctis Gothi Europam à Septentrione invaſerunt, & Romanum Imperium oppreſſerunt. Anno 630. factâ coitione in Scorpione Arabes ex Aſiæ deſertis erumpentes univerſum penè terrarum orbem cruentis armis domuerunt. An. 1343. Synodus Planetarum accidit in Aquario, & conſecutus fuit terræ motus per Germaniam, bellum dirum in Apulia ac ſacra lues ab ortu verſus occaſum ſerpere cœpit. Accidente ad Annum Chriſti 1464. ſimili conjunctione in Piſcium ſigno, mox tyrannides & bella civilia totam Europam invaſerunt. Anno 1484. Synodo Planetarum contingente in Aquario, repentè Italia tum Germanorum, tum & Gallorum, ac Hiſpanorum armis oppreſſa fuit; conſecuta etiam inaudita lues, quæ totam Europam infeſtavit. Anno 1524. magna Synodo contingente in Piſcibus, mox Gallia & Dania bellis civilibus, Germania verò tota nobilium & plebejorum inter ſe concurrentibus armis fœdiſſimè laniata fuit, ac plura alia mala conſecuta fuerunt. Anno 1583. Conjunctio magna in ſigno Arietis contigit, quam bellum & fames conſecuta fuerunt. Anno 1682. omnes Planetæ unà cum capite Draconis menſibus Julio & Auguſto ſignum igneum Leonis pervagati ſunt: indè & Cometes exarſit, uti Bartholomæus Schimpferus in deſcript. *Cometæ 1652.* prædixerat, ac horrendi bellorum motus, quibus adhuc hodie laboramus, per totam Europam emerſerunt.

Varii eventus poſt conjunctiones magnas.

§. IV.

De influxu & dominio Planetarum in Hominem primarium Univerſæ Creatæ Naturæ ſubjectum, ac reliquas res Geocoſmicas.

1. Antiqui Aſtrologi conceptionis & generationis humanæ tempora ſtellis errantibus, ſivè Planetis hoc imprimis modo attribuere ſolent. Primo menſe Saturnum dicunt frigiditate ſuâ utriusque Sexûs principia miſcere, & ad conceptionem rudiora filamenta ſubminiſtrare; ſecundo menſe volunt Jovem vitali ſuo calore principia

Fœtus humanus in Utero Planetis ſubjicitur.

Digitized by Google

cipia illa fovere & excitare: Tertio verò menſe Martem vi ſuâ ingenitâ membra diſtinguere; quarto Solem ad futuri animalis vitam vitalem immittere calorem; quinto Venerem animal hoc admirandum pulchritudine & convenienti decore veſtire; Sextò Mercurium motûs organa afferre, & Corpus perpolire; ſeptimo tandem menſe Lunam animalis hujus ſpatia fibris, carne, pinguedine &c. implere, denique uteri oſcula cum partibus interne & externe adjacentibus aperire, & ita animali ad productionem & excluſionem vitam præmunire. ita *Chaſſanæus Catal. glor. mundi part. 12. conſid. 8.* Dominium igitur Planetarum in fœtum adhuc utero concluſum ita ſe habet, ut ſequens tabella monſtrat.

Dominium Planetarum in fœtum Utero concluſum.

Menſe	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Planetæ dominantes	♄	♃	♂	☉	♀	☿	☽	♄	♃
Fœtus in utero.	*Concipitur ruditer, diſponitur.*	*Vitali calore excitatur.*	*Membra diſtinguuntur.*	*Vita & Vitalis calor immittitur.*	*Decore, & pulchritudine afficitur.*	*Motûs organa perficiuntur.*	*Completur, & nutritur.*	*Fatigatur egreſſûs conatu.*	*In lucem expellitur.*

Ætates humanæ ſeptem Planetis ſubditæ.

2. Vitæ totius periodus ſivè ſpatium, quo hominis temperamentum per ſe evidentem quandam mutationem ſubire cognoſcitur, & tandem nativo calore extincto ad interitum devergit certis ſeptem ætatum terminis, qui ſeptem Planetis ſubſtant, ità quoque ab Aſtrologis definitur. Prima ætas vocatur infantia, & Lunæ adſcribitur propter humiditatem communem, in qua nimirum vis humectans præcellit, & ideò *Lunaris* vocatur: extendit autem ſe juxtà Hippocratem ab anno 1. ad 7. annum ætatis; juxtà *Lemnium* ad 8; communiùs verò ad 4. Secunda ætas pueritia, â puritate fortè dicta, ſubjicitur Mercurio, unde & *Mercurialis* vocatur: in hac ætate literarum & quorumlibet ſtudiorum præcipuus viget amor. *Hippocrates* ad Annum 14 aut 15. extendit: pupillaris ætas ſolet etiam vocari in Maſculis uſquè ad 14. in fœmellis uſque ad 12. Tertia ætas Adoleſcentia dicta Veneri attribuitur, in qua natura ad laſciviam, & blandas Veneris illecebras incitari ſolet; hanc ætatem aliqui ſolùm ad 18, alii ad 22, alii ad 25. ætatis annum extendunt. Quarta ætas Juvenilis, ſivè uno Vocabulo Juventus appellatur, ac Soli dicata: idcirco florida ætas nominatur, quod in eâ cor hominis, vita & animi Robur perfectiſſimo vigore conſtent. Extenditur ab aliquibus ad annum vitæ 37. ab aliis ad 40. aut 41. Quinta ætas Martialis, Virilitas nominatur, quæ conſiſtit, & valida eſt uſquè ad annum 50. aut etiam 57. Sexta ætas Grandis dicitur Senectus Virilis Jovi dicata, in qua conſtituti veritati & juſtitiæ, ac publicæ honeſtati, prudentiæque plurimùm addicti ſunt: extenditur ad annum 64, aut ut alii etiam volunt, ad 68. Septima tandem ætas ſecunda Senectus Saturno ſubdita, ad vitæ occaſum ducit, quæ etiam magnis ærumnis, ac vitæ incommodis, ac comprimis frigiditate ac languore perpetuo cum Phlegmate; Melancholia, & rerum omnium faſtidio afficitur.

3. Sagaciores, aut fortè veriùs ethnicæ ſuperſtitioni, ac vanitati addictiores quidam Aſtrologi, nato in lucem homini certos alios quoſdam vitæ terminos certis Planetis dominantibus unà cum capite & cauda Draconis ſubſtantes attribuunt, alios nempè dum de die, alios dum de nocte in lucem communem natus prodiit: Ut facilè ex hac tabula intelligi poteſt. C[illegible] vitæ termini Planetis [illegible] attributi [illegible]

Natus de die ab Ortu Solis ad Occaſum.			Natus de nocte ab Occaſu Solis ad Ortum.		
Planetæ dominantes	Anni Ætatis		Planetæ dominantes	Anni Ætatis	
☉	â 1	ad 11.	☽	â 1	ad 10.
♀	ab 11	ad 19.	♄	â 10	ad 21.
☿	â 19	ad 32.	♃	â 21	ad 33.
☽	â 32	ad 43.	♂	â 33	ad 40.
♄	â 43	ad 55.	☉	â 40	ad 50.
♃	â 55	ad 62.	♀	â 50	ad 58.
♂	â 62	ad 68.	☿	â 58	ad 71.
☊	â 68	ad 70.	☊	â 71	ad 74.
☋	â 70	ad mortem	☋	â 74	ad 76.

4. Theo-

4. *Theodatus Oſius nov. opin. Sylvâ cap.* 15. ordinem numerorum quadratorum applicat gradibus ætatis humanæ ſubjectis ſingulis ſuis Planetis: hoc modo. *Detur*, inquit, *primus quadratus terræ* inſolidanti *corpus, undè in eo dubia eſt adhuc vita, quod probant Perſæ, qui ex Strabone filios ante hunc annum non videbant, ac Romani, qui eos decedentes ante annum tertium non lugebant, prout Hebræi non attingebant ex conſitis arboribus antè annum quartum, ſcilicet ob inexpletum numerum habentem radicem à binario numero, non terminante: & quaternarius eſt primus numerus ſolidus. Detur, inquam, ille numerus terræ, quod primus quadratus expletus ex terminatâ & conſtanti radice erit Lunæ humido ſuo diſponentis hominis incrementum. Secundus erit Mercurii ſuo ſicco corrigentis humidi ſuperfluum. Tertius Veneris temperatæ purificantis ſorditiem Mercurii. Hi autem tres Planetæ infimi prævalent in directione corporis tribus Superioribus exercentibus animam, atquè Sole tanquam medio obtinente facultatem colligatricem utriusque, in cujus etiam quadrato ceſſare videtur corporis incrementum. Ideò quadratus Veneris inclinat ad munditiem corporis, & ejus delicias, ſed Martis inſtigat ad ſtudia & labores, atquè operas; Saturni verò prorſus indulget intellectui, & exercitio animæ jam penitus exemptæ à Corporis habitibus Jove retinente laudatas animæ corpus exercentis actiones. &c.*

Ordo numerorum quadratorum applicatus gradibus humanæ vitæ cum reſpondente ſingulis influxu Planetario

4			
	5.	☽	Infantia.
9			
	7.	☿.	Pueritia.
16			
	9.	♀.	Adoleſcentia.
25			
	11.	☉.	Juventus.
36			
	13.	♂.	Virilitas.
49			
	15.	♃.	Senectus.
64			
	17.	♄.	Decrepitas.
81			

quæ ſpeculatio Pythagorica non videtur adeò inconveniens, ac indocta: An verò Dominium illud ſeptem errantium ità juſtè & exactè, ſingulis gradibus vitæ humanæ reipſâ abſquè ullâ fictione reſpondeat, nolo ulteriùs diſquirere. Patet hinc etiàm differentias tantum quadratorum numerorum inter ſe, quæ in continua ſerie numerorum imparium ordine ſeſe conſequentium procedunt, deſignare ſingularum ætatum annos. Unde Luna ætatis primæ habet annos 5, Mercurius ætatis ſecundæ annos 7, Venus 9, Sol 11, Mars 13, Jupiter 15, Saturnus 17, *in cujus limite*, ut inquit *Oſius, qui eſt annus ætatis octuageſimus primus, homo perfectè compactus videtur exigere ultimum vitæ curriculum, quem exegit Plato, dando cauſam admirandi Sapientibus: ut imperfectè compactus in defectu ſit dicendus ille, qui moritur infrà hunc annum, atquè in exceſſu ille, qui ſuprà. ità Oſius.*

5. Habet humanæ vitæ decurſus ſuos quoque annos *Scanſiles*, vel *Scalares* & *gradarios*, dictos communiter *Climactericos*, in quibus notabiles quædam mutationes, æquè periculoſæ contingere ſolent: Suntquè Septimus quisque, aut novenus à partu; ut hi ex Septimis, 7, 14, 21, 28, 35, 42, 49, 56, 63; & ex novenis, 9, 18, 27, 45, 54. 63. Omnium vero periculoſiſſimus annus habetur 63, quia Septenarius, & novenarius concurrunt, ac in eo quam plurimi, ut experientiâ conſtat, vivis decedunt. Undè etiàm hic annus jam olim ab Antiquis Ægyptiis & Græcis *Androclas*, ſive *Androclaſtes*, id eſt, virium fractor, vel ab aliis *Heroicus*, *decretorius*, *Fatalis*, *Exitialis*, *Anæreticus*, *Climactericus præcipuus* dici conſuevit. Annis verò hiscè 21, 22, 23, 26, 29 omnia proſperè plerumque ſuccedere, adeoque hos annos ſervire ad lucra, commoda, dignitates, & gaudia volunt Aſtrologi. Similiter Anni 23, 34, 35, 38, 41, 45, 46, 47, 50. 54 abiisdem felices & fortunati reputantur. Anni verò infauſti, infelices, qui morbos, & ærumnas varias detegunt; item labores, odia, inimicitias, invidias, damna, caſus infelices, aut ipſam mortem adſciſcunt, declarantur ab iisdem ſequentes: 23, 30, 32, 36, 42, 44, 48, 53, 56, 60, 63. Annus verò 72. communiter terminus vitæ adſignatur, quod ultrà ſupervivitur, gratis concedi dicunt. Ab anno 80. autem infantia quaſi ſecunda, & altera, miſeriæ continuæ, deliria, & imbecillitas totius naturæ accidere ſolet. Cur porrò anni hi felices, alii infelices, hi decretorii, & exitiales, alii tales minimè non ſint, Planetarum motibus, ac Profectionibus quidam adſcribunt. Ità *Marſilius Ficinus* expreſſè docet; *Cum Aſtrologi ſingulas diei horas ſeptem Planetis ordine diſtribuant, & ſimiliter ſeptem hebdomadæ dies: atquè in ipſo fœtu menſes ordine ſeptem Planetis digeſſerint, ſic etiam annorum dominium Planetis eſſe dividendum, & quod Saturnus, ſeptimo anno vitæ ab initio ipſius præſit, & cum ab eo tanquàm Planetarum ſummo ad infimum, Lunam ſcilicet, gubernatio redeat: ut ſicuti locorum, ità & rerum quoquè magna fiat innovatio & immutatio.* Autumant alii, Saturnum quidem in præfatis annis præcipuam eſſe cauſam immutationis, ſed tamen non propter eam ſolummodò rationem, quam prædictus Author indicat; ſed proptereà, quod plerùmque eſt peregrinus, & à vitâ hominum alienus, & quod ſingulis ferè ſeptem annis ad quadratum loci, aut ſi minùs, ad contrarium naturæ ſignum, undè egreſſus eſt, perveniat. Adjuvare illum & cœteros Planetas dicunt proptereà, quod hi ſingulis ſeptem annis unà cum horoſcopi profectione ad propoſitum, quadratùmve ſignum ad 6, 7, 8, 9, & 12 domum alicujus Nativitatis perveniant, quæ ſunt

Anni Climacterici, atquè alii felices, & infelices.

Digitized by Google

loca adverſa, infortunata & formidoloſa bonis, & vitæ hominum, & quod ſemper ſeptimo quovis anno Horoſcopus, & Planetæ omnes perveniant profectione ad ſeptimam domum ad ſignum oppoſitum, in quo ultimo præterlapſo ſeptimo anno fuerunt, qui locus eſt oppoſitus, naturæ contrarius, & ſemper adverſus, ità ut ſic Planetæ & Horoſcopus unà cum Saturno mutent ſtatum & fortunam ex variis, & diverſis poſitionibus, & frangant, debilitentque ac opprimant naturam, & vitam his temporibus ex commotione & alteratione humorum. Ità Aſtrologi. Verùm rectiùs mihi videtur *Seneca* ſentire, ajens, rationes tradi non poſſe, cur ſeptimus vel novenus quiſque annus mutationem aliquam ſenſibilem hominibus importet; tamen propterea, ut inquit, obſervatio illorum annorum non videtur eſſe vana, ſupérſtitioſa & inutilis, præſertim cùm à communi experientiâ comprobetur. *Multarum enim rerum, quæ naturaliter fiunt, cauſæ obſcuræ & abditæ, ità ut ſciamus quidem quod fiant; ſed undè & qua ratione, inveſtigare non poſſumus.*

6. Cauſæ Temperamentorum, & indè enaſcentium propenſionum, ac inclinationum ab Aſtrologis quoque Planetarum radiis & aſpectibus, tempore potiſſimùm genituræ ità potiſſimùm, ſicut hic videre licet, adſcribuntur. Complexiones etiam humanæ ſingulis ſpecialiter Planetis ab iiſdem aſſignari ſolent: earum verò indicia & ſigna hic in tabulâ primâ accuratè deſcripſimus; in ſecundâ verò tabulâ ea omnia, quæ in homine Planetis ſingulis juxta Aſtrologos ſubjiciuntur; propenſiones item, & alia accidentia, quæ cuivis complexioni planetariæ reſpondent, compendiosè ità notavimus, ut Lector unico intuitu multa hinc curiosè addiſcere poſſit. Rarò tamen puræ complexiones dantur, ſed mixtæ communiores; undè etiam juxta indicia in primâ tabulâ inventa mixtum Judicium Aſtrologicum ex ſecundâ tabulâ erui debet. Cauſæ Temperamentorum in homine. Tabula I.

Cauſæ Temperamentorum in homine à Planetarum radiis & aſpectibus juxtà Aſtrologos.

Cauſæ Temperamenti	Sanguinei.	♃	Dominus Genituræ in domo propriâ, vel exaltatione à Sole, ac Venere beneficis radiis adjutus.
	Cholerici.	♂	Dominus Genituræ in angulis cœli cum validis radiis ad ☉, aut reliquos Planetas è ſignis Boreis, aut exortus cum corde ♏.
	Phlegmatici.	♄	♀ & ☽ radii conſpirantes vel horum conjunctio, vel prædominium eorum in angulis cœli.
	Melancholici.	♄	prædominans cum radiis ♂, acceſſu ☿ & ☽ radiis dat ingenium valdè ſolers.

7. Cauſæ quorundam morborum & malorum affectuum humanum corpus depravantium ab influxu Planetarum derivatæ juxta Aſtrologos ità deſignantur.

Phrænesis - -	☿ à ☽ aut ♂ malè affectus. Item loca ♄ à ♂ vitiata.
Melanchol. atra bilariæ	♄ & ♂ in aſcendente, vel ♋, ♉ aut ♓.
Maniæ - -	☿ in ♍ vel ♓ in primâ domo poſitus, ſi partiliter à ♂ & ♄ è quadrangulo percutiatur. Item ♄ in medio cœli, & ♂ in imo, vel econtra. Inſanabilis erit, ſi ☿ aſſociárit radiatione.
Epilepſiæ - -	☽ à ♄ vel ♂ radiis infeſta, imprimis ſi conjuncta ☉ ſit in horoſcopo, domo 6, 8, vel 12, aut in domo ☿ vel ♄.
Icteri & aliorum morborum	☿ malè affectus in domo ♂ dat cancrum, morbum regium, ignem ſacrum, caliginem oculorum præmaturam. ♂ ſub terrâ malè affectus, aut combuſtus Icterum.
Malæ olentiæ -	♀ malè conſtituta in ♑ cum ♄ in ☍; item ♀ retrograda in domo ♄ aut ☽ excluſo ♃.
Malæ olentiæ ex ventriculo.	☉ malè affectus ſub terrâ, item ♃ in ſeptima domo in ♋ horoſcopante ♑.

Quibus autem morbis ſpecialiter alicujus complexionis planetariæ homines ſubjecti ſint, melius ex ſecundâ tabulâ hic appoſitâ addiſcere poteris. Libet tandem hic, ubi de influxu cœleſti in corpus humanum agimus, Aphoriſmos quoſdam Aſtrologicos de morbis, ac morte ex *Cardano* ſubjicere. Tabula II.

Apho-

& notas exterius in corporis

Complexio.			*Mercurialis.* ☿	*Lunaris.* ☾
Corporis Statura.	Magna dam p	ga.	Brevis, craſſa, formoſa, agilis proportionata in ſenectute corpulentior.	Magna, craſſa, fortis, improportionata, in ſenectâ corpulentior.
Facies.	Lata, ſicca, r punice	molli-	Oblongior, colore mellino gratè rubens, pulchra, venoſa, non admodum pinguis & carnoſa.	Magna, rotunda, carnoſa, pinguis.
Vertex.		lus, par-	Magnus, exactè fermè rotundus.	Exactè rotundus, magnus, latè excavatus.
Frons.	Lata c lineis e ſior.	is cum minus tres li- n & lu-	Lata, deſcendens, profunda clarè & acutè lineata.	Lata, magna rotundè aliquantum impreſſa usque ad aures piloſa cum venulis.
Tempora.	Oblong lapſa, pi	us pilo-	Lata & perparum collapſa, plena claris venulis tenuiter piloſa.	Lata, ampla rotundè aliquantulum impreſſa, usque ad aures piloſa cum venulis.
Aures.	Grand noſæ, aſininæ	rentes, rvi car-	Parvæ, denſæ cartilaginis cum parvis mollibus lobulis.	Magnæ, lætæ, dependentes, groſſæ cartilaginis. Lobi carnoſi, graves.
Capilli ſive crines.	Nigri à dentes ad extr deffluxi	criſpi, ſenectâ o-puni-	Denſi, craſſi, molles, infra criſpi, in juventâ nivei, inde cereo-flavi; tandem in ſenectâ caſtaneo-puniceí canis immixtis.	Strati, acuti, plani, infra parùm criſpi, molles, dilutè nigri vel fuſci.
Supercilia.	Magna nigris a bus.	loſa, ni- r palpe-	Mediocriter longa, lata, dilutè colorata, ſimilia capillis, arctè ſuper palpebras.	Magna, rotunda, alta, latè verſus naſum concurrentia, fuſca, inæqualia, inter loquendum aſcendentia & deſcendentia.
Palpebræ.	Spiſſæ, dulæ, longis	m mul-	Tenues, mediocriter carnoſæ, magnæ profundè rugoſæ, & verſus angulos ſubtiliter valdè plicatæ.	Magnæ, craſſæ, carnoſæ, dependentes, interiores elatiores. Valdè rugoſæ, contractæ verſus angulos cum pilis longis, acutis, tenuibus.
Oculi.	Obſcu gna ni pellicu	tes, fal- lbedine	Mediocres, parùm profundi, cinerei, clari, lucidi, humidi, ſurſum deorſumque mobiles.	Magni rotundi, nigricantes, clari fuſcâ iride, aut felini, prominuli, ad terram depreſſi: unus altero major.
Naſus.	Magnu dio pr væ, pr	edio ela- or cum ndæ pro-	Planus, æqualis, mediocris, ad oculos latior, anteriùs obtuſior cum fiſſurâ. Nares protuberantes.	Brevis, parùm impreſſus ac craſſus, magnus, anterius rotundior. Nares amplæ.
Malæ ſeu Genæ.	Oblon mediu	cum ro	Carne molles, ſubrubeæ cum gratâ in medio foſſulâ [illegible] dum rident.	Magnæ, elatæ, rotundæ, lineolis plenæ, cum magnâ arteriâ in medio.
Os.	Grand ſuperi fiſſum pendu	unditate eleganti. acutè fi-	Magnum, amplum. Labium interius carnoſius, rubeum, corallinum, elegantius, multùm fiſſum.	Parvum: labia rotundè, & craſsè carnoſa ſuperius per duos inciſores elatum, magis protuberans.
Dentes.	Superi riores æquale lidis gi	arctè lo- ſores lati à coralli-	Inæquales, præſertim duo inciſores ſuperiores: at inferiores arctiores, minores colore mellino è gingivâ rubeâ brevi.	Lati omnes, magni, inæqualiter diſtracti detorti, obſoleti, flavi, eſt gingivâ groſſâ magnâ.
Mentum & Barba.	Acumi tubera bâ cra	m, ovali- è cavum co, car- e.	Breviter rotundum in medio profundè fiſſum. Submentum cum tenui parvâ barbâ è pilis ſimilibus capillitio.	Breve, rotundum, mediocre cum pingui ſubmento. Barba tenuis, mollis, maturè caneſcens.
Collum.	Macru vatum	um, ere- enum ve-	Mediocriter longum, in ſenectâ ad brevitatem vergens. Nervi parvi, venæ multæ eleganter cæruleæ.	Craſſum, curtum, robuſtum, candicans pingue, carnoſum profundè circulatum. Venæ minus conſpicuæ.
Humeri.	Magni incurv	albi, ele-	Robuſti, ampli, protuberantes mediocriter carnoſi.	Magni, lati, robuſti, carnoſi rotundè elati.
Pectus.	Magnu aſperu longis	m, [illegible] epile.	Amplum, planum, æquale, carnoſum cum cute tenui, molli, candidum læve, depile.	Magnum, elatum carne & pinguedine, molle, depile.
Brachia & Pedes.	Robuſt rùm in lætent	a, agilia, ris & cæ-	Oſſibus lævia, parva, tenuia, tamen robuſta, fortia, minùs piloſa, carne nitida & mollia, altè & clarè venoſa.	Robuſta, groſſa, magna, carnoſa pinguia, minùs piloſa, tarda, facilè laſſa cum venis parvis.

TABUL vis complexioni Planctariæ

Planetæ.	*Satu*	*rcurius.* ☿	*Luna.* ☾
Animæ virtutes.		communis, imaginatio, ſeu appetitus rationalis.	Apprehenſio. Appetitus univerſalis.
Humores.	Melan	ſpiritus Animalis.	Pituita, Semen,
Facultates.		nimalis rationalis.	Expultrix, Animalis, Vegetatrix.
Corporis partes,	Oſſa, dente dextra, Spl	pedes, brachia, manus, lingua, nervi, ligamenta.	Cerebrum, oculus ſiniſter, & latus ſiniſtrum in viris; & hæc dextra in fœminis inteſtina, ſtomachus, membranæ.
Ingenium.	Profundun n	n, ſolers, ſtudioſum, cuperſpicax, vatrum, ve-	Varium, nonnunquam ſubtile, nonnunquam hebes & obtuſum.
Paſſiones & affectus Animi.	Timiditas, nax, Appe tas, Deſper	a, hilaritas, ira acuta, fimor.	Timiditas, ira facilis, Spes magna in terrenis, odia gravia,
Mores.	Solitarii, ſu loqui, labo auſteri, tim dentes, qu potatores	moribus compoſiti, garciabiles, inſtabiles, varii, s, eloquentes, tranquilti, oblivioſi, nugatores, i, vafri, omnibus ſe facile nodantes, rigoroſi in ſuis ndis.	Somnolenti, bibuli, pigri, tardi gradi, languidi, inſtabiles, vagabundi, fucati, vani, prolifici, cum fætido ſudore laborioſi, ſæpè fatui & inſipientes.
Virtutes.	Prudentia mentis ſtal ſeverantia	penetrans, miſericordia, do, promptitudo adjuedulitas, perſeverantia in s.	Sinceritas, fidelitas, benignitas, manſuetudo.
Vitia.	Fraudes, ritia, pert nes, zeloty diffidentia ambitio, in	antia, adulationes, menſidiæ, hypocriſis, peturaudulentiæ, incontinenoſitas, peccandi promp-, ſecretorum propala-	Inſolentia, Jactantia, ſuſurratio, inconſiderantia, laſcivia, incontinentia, complacentia ſui ipſius, in promittendo liberalis; in ſervando contrarii,
Accidentia fortunæ.	Opes mag ventio, gr verò in ſu fortunia, mia, carc cium, exit	negotiationes, lucra, forcontractus, inventa nova occupationes in curioſis, ſæpè diſpendia, infortuæ ſtatus inconſtans cum xitu, deceptiones,	Nominis claritas, felicitas fundorum, aquaticorum poſſeſſiones, fauſta connubia; ſæpè tamen dat vitam mutabilem ærumnis & variis anxietatibus obnoxiam.
Officia congrua.	Profeſſura phiæ, Pr Architect	turæ, Matheſis, Poëſis, æ, Sculpturæ, Philoſophiæ ricæ Amatores: Curioſes,	Nautæ, piſcatores, venatores.
Morbi comprimis partium corporis, queis Planetæ præſunt, Tum præcipuè etiam ſequentes,	Febris qu melancho niger, hy cer, tuſſis nia, Letha tium dol quivis ma	erraticæ, revertentes tis, deliria, inſania, Epiconvulſio, balbuties, tuſharri, copia ſputi.	Febres quotidianæ, Epilepſia, Apoplexia, fatuitas, catharri, colica, vomitus, flatus ventris, menſtrua immodica, hydrops, Apoſtemata phlegmatica.
Mors in meliori complexione naturalis ex morbis, queis præſunt Planetæ: in deteriori verò complexione aut violentâ, ut ſequitur.	Ex ruinâ, catione, i dio, plu cum infan	nea ab interfectione, vemagia, vel propter falſifiem monetæ, teſtimonii tem, Scripturæ ſive legis.	A ſuperpurgatione nimiâ, ſubmerſione, vel interfectione plerumque publicâ & judiciariâ.

Digitized by Google

Aphoriſmi Jatro-mathematici ex Cardano de morbis, ac hominis interitu.

I.

Quibuscunque ſub initiis morborum cœli conſtitutio longè lenior eſt morbo, his à nativitate morbus ſævitatem contraxit, principalibus locis in prava cadentibus.

II.

Cùm in aliquo morbo Luminaria ſunt ambo cum infortunis, vel cùm eorum oppoſito initio ipſius, vix evadet æger ab eo.

III.

Morbi frigidi, & ſicci à ☉ vel ♂ incrementum accipiunt: Hi verò Soli naturâ ſuâ mortales frigidi & ſicci, quoniam non aliud mors eſt. Calidi autem & ſicci præfocantes; caſu autem aut permutatione cœteri perimunt.

IV.

Deterior conditio incipientis morbi eſt, cum morbo ſævo exiſtente Luna & Dominus aſcendentis non cum malis exiſtentes ad malos deferuntur.

V.

Sicut revolutio anni eſt ex deterioribus juxta directionem apud Genituram; ſic morbi initium ex deterioribus illius revolutionis juxta directionem lunarem, ſic & mors in comparatione ad conſtitutionem initii morbi.

VI.

In ægritudinibus primam dabis ægro, ſeptimam morbo; Luminaria viribus laborantis; infortunas verò viribus morbi, ſed & octava domus aliquid ſignificat.

VII.

Luna cùm in principio ægritudinis perſeverantis fuerit, vel ſub radiis aut cum caudâ, vel Saturno aut Marte, ingens periculum ſignificat. Quod ſi ſenex fuerit, etiam Jovi juncta, aut Mercurio vel Veneri. Quod ſi horum oppoſitis, vel quadratis idem, ſed lenius continget.

VIII.

Non ægrotat homo propter Lunam alicui horum occurrentium in eâ horâ, niſi cùm directio ad hoc pervenerit.

IX.

Cùm igitur ex his convenerint, & alterum validum fuerit, ægrotabit homo; ſi autem ambo valida ſint, graviter; ſi tertium adeſt, morietur.

X.

Si Luna Jovi aut Veneri juncta ægrotat homo; hoc ſi fiat, quia in loco à Geniturâ malo fuerit, ſervabitur æger. Si autem in bono à Genitura loco, fortuna illa eſt mortis ſignificatrix.

XI.

Mars & Jupiter & Venus ſanguinem movent; Mars & Sol bilem, pituitam Luna & Venus; Melancholiam Saturnus & Mercurius, atram bilem Mars & Mercurius cum Sole.

XII.

Saturnus longos morbos facit, Venus mediocres, Mercurius varios, Luna revertentes, ut vertigines, comitiales, podagras: Jupiter breves, tum Sol, breviſſimos Mars: cumque loca principalia & abſcindentia valida utrinque vel debilia fuerint, morbus longus erit; brevis cum altero valido exiſtente reliquus fuerit debilis.

XIII.

Sole valido exiſtente non fiunt febres ex putreſcente materia, niſi caſu.

XIV.

Proprium pravarum febrium eſt, ut fiant Sole in Leone damnato.

XV.

Omnis immoderata ſiderum conſtitutio in Senibus ac debilibus mortem affert: In aliis autem violentos caſus & exitia crudelia.

XVI.

Per applicationem Lunæ ad fortunas aut Solis radios, illis non exiſtentibus morbo inimicis, non infelicibus, nec infortunarum poteſtate ſalus in morbo acquiritur. Per applicationem autem ad infortunas dominantes naturæ morbi ſimiles, aut radios malos Solis, ſimili modo mors fit.

XVII.

Claudicationes, oculorum obliquitates & crurium, ac reliquæ calamitates à Lunâ damnatâ efficiuntur, quod convulſionem moveat.

XVIII.

Saturnus potentior eſt ad mortem, Mars ad genus violentæ mortis.

XIX.

Mortes vulgares fiunt vel elementis affectis, & ſunt conſimiles, vel natura temporis, cùm multis ac diverſis moriuntur morbis, vel caſu, cum plurium anaretæ in idem tempus coincidunt, hoc autem minus.

XX.

Cum horâ mortis Sol in cœli medio fuerit, gloria illuſtris poſt mortem diu perſeverabit. Hos paucos Aphoriſmos Jathro-mathematicos Curioſo Lectori ex ſegmentis Aphoriſmorum præfati Authoris hinc indè libuit colligere: qui plures deſiderat, Authorem ipſum accedat.

Regulæ

Digitized by Google

Regulæ quædam aliæ Selenocriticæ de morbis & morte ex Lunæ conſideratione, juxta *Hippocratem* & *Galen.*

I.

Luna ex combuſtione exiens accreſcens facit morbum creſcere ad ☍.

II.

Luna addens numeris ſive gradibus maximam facit commotionem ſive turbationem.

III.

Luna demens numeris ſive gradibus usque ad ☍ ſeu grad. 180 converſa morbum in magis ſalubrem ſtatum ſolet convertere.

IV.

Lunâ in majus motâ, ♂ vel ♄ configurata auget morbum & periculoſum reddit, & tantò magis, quantò numeris & lumine augetur.

V.

Lunâ in majus motâ configurata ♃ ſine periculo facit morbum, vel in □ factâ commotione incolumes reddit ad ☍

VI.

Luna configurata ♄ numeris demens circa 90. grad. inſtabiles reddit, & periculoſos, & quod ſi ♂ ad minora feratur circa 180 gradum interimit.

VII.

Luna ☉ vel ♂ configurata numeris demens, vel etiam lumine: minuitur morbus ad grad. 90. quod ſi conjunctionem ſubierit, & adhuc minuatur circa 180. gradum ſanitati reſtituit. Verum hæc ad Medicos pertinent: ne autem in materiâ hac vanitati non parum ſubjectâ, longiùs quàm par eſt, tempus & chartam teramus unicâ in tabulâ Planetarum dominium univerſale in reliquas res Geocoſmicas, quæ ſcilicet vel ab eſſentiâ, ut volunt Aſtrologi, aut veriùs ab Analogiâ affinitatem quandam cum planetariis corporibus obtinent, Curioſo Lectori placet ſubjicere. Tabula Dominii univerſalis Planetarum in res Geocoſmicas.

CAPUT VI.

De Cœli in duodecim domos diviſione, & Stellarum in iisdem domibus efficaciâ ac viribus.

EXplicato hactenùs operoſo admodum Aſtrocriticæ ſcientiæ apparatu, haud contenti tam antiqui quam recentiores Aſtrologi miros etiam alios effectus certis quibusdam cœli plagis, quas *domus cœleſtes* appellant, aſſignare ſolent. Aliam enim ſtellis tàm fixis, quàm erraticis tribuunt efficaciam ſub Ortum, aliam ſub Occaſum, aliam in medio cœli, aliam in mediæ noctis puncto, aliam deniq; in intermediis locis tam ſuprà, quam intrà Horizontem conſtitutis. Hinc totum, quaquà patet, cœlum ope Meridiani, & Horizontis in duodecim intervalla diſtribuunt, quorum ſex ſuprà, & totidem infrà Horizontem eſſe volunt, quæque domus cœleſtes communiter vocare ſolent. In his autem domibus diligentiſſime ſitum tum ſignorum Zodiaci, tùm Planetarum, eorumque ad invicem configurationes, conjunctiones, oppoſitiones, & quoſcunque reſpectus explorant, & indè de ſorte fortunæ, de naturâ, de infortuniis, deque totius humanæ vitæ ſtatu dijudicare, tempeſtates item annuas, ſterilitatem, peſtem, annonæ bonitatem, & plura alia prædicere ſolent, ſed quâ methodo procedant, nunc paucis disquiramus.

§. I.

Cœleſtium domorum conſtitutiones, & earundem ſignificationes in genere.

Varii modi diviſionis cœli in 12 domos.

1. Non convenit inter Aſtrologos, qui de viribus, & de influentiis cœleſtium corporum in hæc inferiora tractant, de methodo cœlum in 12 partes, ſive domos dividendi; neque enim modus omnibus eſt unus, ſed plures, omnes tamen in hoc conveniunt, quod à puncto Eclipticæ ortivo pro aliquo tempore apparente initium domorum conſtituant. Primus modus, qui & *æquabilis* vocatur, ex polis Zodiaci ducit ſex circulos maximos, & totum Zodiacum in 12 partes æquales diſtribuit, initio facto à puncto ortivo. Hoc modo uſi ſunt Chaldæi, eumque indicat *Ptolemæus*; hunc etiam ſecutus fuit *Firmicus*, *Arabes*, *Schonerus*, & *Cardanus*. Alter modus eſt *Alcabitzii* & *Joannis de Saxoniâ*, qui arcus ſemidiurnos & ſeminocturnos in tres æquales partes dividit. Alius modus eſt *Campani* & *Gazuli*, qui verticalem primarium in 12 partes æquales dividunt ductis circulis ſingulis per communes interſectiones Horizontis & Meridiani. Alius denique modus *Abrabæ Abenezræ*, qui omnibus aliis præfertur, & à *Joanne Regiomontano modus Rationalis* vocatur, eò quod in Geometriâ fundamentum ſuum habeat, & in directionibus præ aliis omnibus aptiſſimus probetur. Dividitur autem hoc modo Æquator facto initio à puncto ortivo in 12 partes æquales, & per ſingulas diviſiones iſtas, & communis interſectionis Meridiani ac Horizontis puncta circuli maximi ducuntur, qui ſingulas domos conſtituunt: ideoq; Horizon, & Meridianus etiam ſunt duo tales circuli, quibus tantum alii quatuor dicto modo aſſociantur. Ipſum porrò cœlum in ſphæra obliqua tam ſuperum, quam inferum, infra terram ſcilicet in 12 partes inæquales

ſtrologorum.

Planetæ	♀	Mercurius ☿	Luna ☽
Cœli partes	♎	♊ ♍	♋
Elementa.		Terra.	Aqua.
Qualitates Elementares.	diuſcula.	Frigus & ſiccitas in remiſſo.	Frigus. Humiditas, liquiditas & gravitas.
Colores.	s.	Variegatus	Albus. Pallidus.
Odores.	larans	Mixtus	Obtuſus. Inſenſibilis.
Sapores.	is	Acidus	Obtuſus. Aqueus.
Anni partes.		Autumnus	Hyems.
Meteora & effectus in	aëbritas. Ros. Nubes ſin- Pluvia tenuis ti moderati,	Siccitas. Venti repentini, vehementes, mixti, inſtabiles, procelloſi, exitioſi. Nubes variegatæ. Tonitru. Coruſcationes. Fulmina.	Humiditas & frigiditas ex ſe.
In aquis & mari.	a & Exunda- , Magna Piſ- ciles, tutæ, igationes.	Procellæ, ſubitæque tempeſtates, incrementa, dum Eous extat. Decrementa, dum occiduus. Pyratarum inſidiæ.	Incrementa. Fluxus & refluxus.
In terra.	d cum majo-	Magni terræ motus, aliorum verò eventuum diverſitas, inſtabilitas, ſæpeque cum ♄ aut ♂ plantarum & animalium exitium.	Putrefactiones Cœtera verò, prout ſe habet ad ☉ & cœteros, planetas, quorum commixtiones cum ☽ terris proximâ maximè ſunt attendendæ.
Mineralia & lapides.	gdus. Turcois.	Argent. Vivum. Chalcedon. Comælius, Alectorius.	Argentum. Cryſtall. Berillus. Adamas. Unio.
Plantæ.	Pinus, Lilium.	Corylus. Millefolium.	Cucurbitæ, Cucumeres, pepones. Lactucæ.
Bruta.	haſianus. Per- Turtur. Paſ-	Vulpes. Simia. Serpens. Pſittacus. Aranea. Apes. Formica.	Lepus. Cygnus. Philomela. Ranæ. Piſces. Cochleæ. Cancri. Limaces.
Terræ loca particularia.	Nemora. Viri- , Theatra. Lu-	Nundinæ. Academiæ Collegia.	Sylvæ. Maria. Flumina. Stagna, & loca publicis hominum conventibus dicata.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE III
NAPOLI

Appellationes & ſignifica
& colores ſubj

Domus cœleſtes	1.	2.	3.		12.
Nomina & Appellationes.	Horoſcopus. Aſcendens. Cardo Orientis, Angulus Oriental.	Interna porta. Domus lucri, divitiarum & Spei. Locus abjectus & piger.	Domus fra fauſtorum rum.	u- & ad	Malus Dæmon. Domus inimicorum.
Partes Corporis ſubjectæ.	Totum caput.	Collum, Cervix.	Humeri. B Manus.		Pedes.
Colores ſubjecti.	Albus.	Viridis.	Croc		Viridis.
Fortitudines & debilitates.	Fortit. 6.	Fortit. 2.	Fortit.		Debilit. 5.
Significationes, judicia aut conjecturæ.	Generalis de vita Nati obſervatio. Item nutritionis, Sanitatis aut debilitatis, complexionis, ſpirituum, motum, primæ ætatis, omniumque Corporis accidentium.	De bonis mobilibus, facultatibus. Peculio, lucro, divitiis, induſtria & labore comparatis.	De Fratrib roribus, c De conco cos & Nat de hoſpit fide, pieta itineribus ribus.	o- o- a- ac An o- ni	De inimicis occultis Triſtitia, de Carceribus, vinculis De Animalibus majoribus & ſervorum ſubſtantia & fidelitate. De damnis à Servis, beſtiis, inimicis. De periculoſo partu mulierum.
Conſignificant ex Signis.	♈	♉	♊		♓
Ex Planetis.	♄	♃	♂		♀
Fortunatur.	♃ ♀	♃	♂		
Infortunatur.	♂ ☽ ☉	♂ ☉	♄		
Gaudium Planetarum.	☿		☽		♄
Aſpectus aliarum domuum.	Siniſtrè 3 ✱. 4 □. 5 △. Dextrè 11 ✱. 10 □. 9 △. 7 ☍.	Siniſtrè 4 ✱. 5 □. 6 △. Dextrè 12 ✱. 11 □. 10 △. 8 ☍	Sin 5 ✱. 6 Dex 1 ✱. 12 9	△ △	Siniſtrè 2 ✱. 3 □. 4 △ Dextrè 10 ✱. 9 □. 8 △. 6 ☍.
Primus Triplicitatis Dominus	Significat vitam Nati, quid diligat, & ad quid propenſus.	Dat divitias, & reliqua in vitæ principio.	Judicat bus majo	vo-	De inimicis occultis.
Secundus Triplicitatis Dominus.	Judicium de Corpore, vitæ fortitudine & vitæ medietate.	In vitæ medio eadem.	De medi	s.	De laboribus.
Tertius Triplicitatis Dominus	Ejuſdem ſignificationes cum primo.	In Senectâ.	De min	bus is à	De animalibus.
Natura Quartarum.	Quarta Septentrionalis. Aſcendens Senilis. nina. Phlegmatica Hyemalis.				s Puerilis Maſculina. Verna.

quales dividitur, eoquod verticalis circulus inæqualiter dividatur; eoque inæqualiores ſunt hujusmodi partes, quò ſphæra fuerit obliquior. In ſphæra tamen recta omnes ſunt æquales, quia Æquator cum verticali primariò coincidit.

Ordo & numeratio domorum cœleſtium. 2. Ordo & numeratio iſtarum domorum cœleſtium initium capit ab Oriente infrà Horizontem deorſum tendendo, ità ut ſex priores perpetuò ſint ſub Horizonte, & ſex reliquæ ſupra eum. Præcipuæ, & quarum major eſt conſideratio, ſunt quatuor. Prima, quæ dicitur Horoſcopus, ſive ſignum aſcendens, initium capit ab Horizonte verſùs Orientem. Quarta à Meridiano ſub Horizonte in imo cœli. Septima ab Horizonte verſùs Occidentem, & ſuprà eum extat. Decima à Meridiano in ſummo, ſeu medio cœli. Nam ſi quando corpora cœleſtia ad illas ſe applicant, majorem oſtendunt vim ſuam, & efficaciam: Duodecim hæc domicilia plerumque repræſentantur per figuram planam 12 triangulorum, ut hîc videre licet. Vocatur etiam figura hæc *Thema cœleſte*, in cujus medio ſcribitur Annus, Menſis, Hora cum minutis ante vel poſt meridiem, pro tempore, ad quod erigitur Thema.

3. Inter duodecim hasce domos aliæ dicuntur *Cardinales*, ſeu *primariæ*, quod reliquis ſint principaliores, & in ſignificatione fortiores: aliæ vocantur *Succedentes*, ſeu *ſecundariæ*, quia ſecundum locum tenent in ſignificationibus: aliæ denique *cadentes*, quia penè nullam ferè ſignificationis vim habent; ideò & *pigræ* & *abjectæ* appellantur. Ità Cardinales ſunt domus 1. 4. 7. 10. Succedentes ſunt 2. 5. 8. 11. & vocantur *Anaphoræ*; Cadentes ſunt 3. 6. 9. 12. & appellantur *Cataphoræ*.

...tiones domorum. 4. Omnibus etiam indicatis domibus Aſtrologi peculiaria ſua dederunt nomina, deſumpta potiſſimùm ab effectibus, quos ſidera in ipſis conſtituta reſpectu cujusque loci producunt. Locus enim per ſe non cenſetur influere, neque aliquid ſignificare, cùm ſit imaginarius, Planeta tamen, vel alia quæpiam ſtella fixa ratione poſitionis in tali aliquo loco cœleſti alium atque alium influxum juxtà Aſtrologos cenſetur dimittere. Nomina autem ſicut & ſignificationes ſingularum domorum cœleſtium præter alia ſcitu non indigna de ipſis in Tabulam reduximus, quæ

Tabula. primo ſtatim intuitu Curioſum Lectorem informare poterit. Placet hîc tamen adhuc ſpeculationem aliquam pythagoricam ex *Theodato Oſio Nov. opin. ſylv. cap. 93.* Super diviſione Cœli in 12 domos & circà earundem ſignificationes recenſere, quâ ratione diviſionis, conſtitutionis & ſignificationis ſingularum domorum per numeros ità conatur declarare. *Prima domus, quæ eſt angulus orientis in genituris, datur ſignificationi corporis & animæ Nati; quia unum,* inquit, *eſt ſubſtantia & principium numeri: Secunda rebus mobilibus & opibus, quia binarius eſt numerus motûs & incrementi: Tertia otio, inertiæ & ignorantiæ, quia ternarius eſt numerus materiæ: Quarta rebus ſtabilibus ex quaternario primo numero ſolido, & primò ſtatus Significatori: Quinta bonæ fortunæ, ex quinario numero hilari & ſenſuali: Sexta morbis, animalibus, & ſervis ob ſenarium numerum laboris & moleſtiæ: Septima contentionibus, furtis, & uxori ob numeri naturam oppoſitum binario, undè depauperationem intimat, & diffuſionem: Octava morti & hæreditatibus juxtà naturam octonarii, qui revertitur ad principium in motu ſuæ multiplicationis: Nona Sapientiæ & Religioni, quia novenarius eſt numerus lucis: Decima magiſterio & honoribus ob authoritatem, & ſupereminentiam denarii primi numeri articuli omnes digitos comprehendentis: Undecima Amicis, & bono genio ex genio undenarii numeri ſimilitudinis amicitiæ, & combinationis: Duodecima tandem carceribus, & inimicis, quia duodenarius in magnitudine, & facundiâ ſuâ eſt ater, & indicat jacturam.* Ita ille. Verùm hæc ſpeculatio, quamvis ingenioſa ſit, non tamen ſatisfacit, multo minùs convincit. Probabiliores alias quasdam rationes de cœleſtium domorum conſtitutionibus, earumque ſignificationibus videre licet apud *Antonium Franciſcum de Bonattis in univerſâ Aſtroſophiâ natur. lib. 1. cap. 13.* ſed indicâſſe ſufficiat.

Ii §. II. Ca-

Digitized by Google

§. II.

Canones quidam Aſtronomici circa domos cœleſtes, & earum ſignificationem ex Cardano & aliis.

1. Compertum eſt experientiâ, Aſtra ſecundum diverſam Cœli poſitionem tam reſpectu Zodiaci, quàm reſpectu Mundi diverſos influxus ad nos transmittere. Undè nihil contrà rationem profertur, quando Aſtrologus de domorum ſignificatione pronuntiat.

2. Potentiores fiunt ſtellæ, quando magnos arcus ſuprà verticem regionis alicujus obtinent, quandoque magis ad Meridianum accedunt ex ipſâ coſmicâ poſitione; tunc enim virtutes, & influxus ſuos ſive bonos, ſive malos, prout Planetarum natura requirit, in hæc inferiora ampliores demittunt.

3. In exquiſitis judiciis ſemper domûs apex requiratur: in imperfectis operibus domus tota. *Cardanus in Aphor. Aſtron.*

4. Sicut locus dictus *Cor cœli*, eſt angulorum in pluribus validiſſimus, ſic nonus locus inter cadentes. *Idem.*

5. Planetæ in prima domo vires habent maximas. *Cardanus in Ptolem. de aſtro. judic. lib. 1.*

6. In Aſcendente omnes corporis partes ſunt, qui verò damnat Planeta, eſt inſpiciendus, & in quâ domo ſit, & quam vim habeat ad ſignum aſcendens. *Idem.*

7. Melior eſt infortuna in Aſcendente felix, & fortuna in ſecundo loco, quàm fortuna in Aſcendente felix, & infortuna in ſecundo loco: primi tamen differentia major eſt. *Cardanus.*

8. Domorum contrariarum vires eò magis diſſident, quò domus ipſæ validiores fuerint.

9. Secunda domus multùm poteſt, quia ad Aſcendens pervenit; quod in eâ, eſt in annis melioribus. *Cardanus.*

10. Domus, quæ violentos caſus efficiunt, ſunt ſeptima, decima, undecima, duodecima; pòſt prima & quarta & octava & ſexta. *Idem in Aphor. Aſtronom.*

11. Dignitates domorum hac ſucceſſione ſe habent. 1. 10. 11. 7. 4. 5. 2. 9. 3. 8. 6. 12.

12. Domus naturâ ſuâ feliciores ſunt, quæ nempè felices eventus ſignificant. 1. 2. 3. 4. 5. 7. 9. 10. 11. Econtrà verò infelices ſunt, quæ infelices eventus indicant: 6. 8. 12.

13. In angulis omnia ſunt fortunata & fortia; Succedentes ſunt in omnibus mediocres; Cadentes auferunt, debilitant, depauperant.

14. Pars fortunæ cum erit in angulo, magnam fortunam ſignificat; in Succedentibus fortunam mediocrem, in Cadentibus nullam, aut exiguam, ſed laborem & difficultatem in rebus acquirendis.

15. Cum Sol benevolè aſpicit partem fortunæ, augetur fortuna: idem eſt de Planetis beneficis: ècontrà à maleficis imminuitur aut deſtruitur.

16. Sicut Planetæ conſignificantes in domo aliquâ vires acquirunt auctiores, ità & ſtellæ fixæ ejusdem cum Planetis iis naturæ fortiorem parant defluxum.

17. Quibuscunque Planetis domus aliqua fortunatur aut infortunatur: eadem ſtellis ejusdem cum Planetis illis naturæ ſimiliter afficitur.

18. Sicut certi Planetæ in domicilio aliquo cœleſti gaudent, ſic idem cenſentur facere fixæ ſtellæ conſimilis naturæ.

19. Caput Draconis nihil ſignificat per ſe, cum alio augmentum & ſubtilitatem, & mitigat mala. Cauda auget mala, & ſignificat diminutionem & ſubtilitatem. *Cardan. de jud. Genitur. cap. 6.*

20. Climatum differentia facit, ut celeriùs aut tardiùs eventus proveniant, & ut Planetæ in Angulis ſint, cadentibus, aut ſuccedentibus.

21. Meridianorum autem diverſitas, ut radiationes ſint, ac Planetæ propiores angulis, aut ſuccedentibus illis, vel etiam cadentibus, utque diverſum ſit dominium Planetarum in figurâ, quod etiam in diverſitate Climatum accidere poteſt.

22. Loci propria natura eſt ex ſtellis ibi exiſtentibus, vel in eodem circulo aſcendentibus, vel ex ſeipſa, vel ex dominantis Planetæ.

23. Partes orbis ex naturâ Planetarum & ſignorum, & cœli partium, & latitudinibus habentur.

24. Deteriora impedimenta accidunt, cùm infortunæ fuerint in Aſcendente, & fortunæ in Occidente, quàm cum contrario modo.

25. Non eſt transgreſſus repentinus in cœli partibus; imò & ſi ſecùs videatur, nec in ipſis ſignificatis. *Cardanus in Aphor. aſtron.*

CAPU[T]

CAPUT VII.

Divinationum Aſtrologicarum fontes & principia pro Genituris aperiuntur.

NOndum errorum ac vanitatum Aſtro-Criticarum finis. Pro Genituris judicia quædam Aſtrologica, vel potius eorum fontes aliquos paucis hic aperire libet, non ut aſſumantur aut approbentur, ſed potiùs, ut quibus Aſtrologi Judiciarii procedant fundamentis, cognitio aliqua generalis ſolius acquirendæ ſcientiæ cauſa hinc obtineri poſſit.

§. I.

Canones generales Aſtrologici pro Genituris.

Ex Cardani variis ſegmentis Aphor. Aſtron.

1. Puer tunc naſci dicitur, cum aërem primum per os inſpirat extra matris uterum.

2. Mora nati in utero rarò excedit motum Solis usque ad conſimile ſignum.

3. Nullus naſcendi terminus datur certus; pleriq; tum à 166 ad 278 diem naſcuntur, cùm perfecti fuerint.

4. Eſt unicuique aliquid proprium in comparatione ad genituræ partem; quod conſiderare oportet.

5. Impreſſiones à genitura, quæ in loco remanent usque ad tempus, in quo perfici debent, ſunt partim in loco, & partim in materia, quæ variatur, & morborum circuitus declarant ea.

6. Eorum, quæ in genitura decernuntur neceſſaria, in genere producuntur, per Significatores, ut mors: quæ verò neceſſaria non ſunt, mutantur, & viciſſim ſæpiùs redeunt, ut ... divitiæ, amici.

7. Quibuscunque magnæ eveniunt repentè felicitates; his & detrimenta repentè magna eveniunt.

8. In omni genitura eſt optimus locus, à quo omnis fortuna; & peſſimus, à quo omne infortunium pendet. Optimus locus eſt decimâ vel prima, vel luminare, ſi his fortuna vel radius propitius, vel alterius luminaris, vel ſtella fortunata jungantur, ità ut fortunium duplicetur; atque ità infortunii locus eſt geminatum infortunium.

9. In perfectis genituris Luna redit ad ſignum Aſcendentis conceptionis, vel ejus oppoſitum, vel ad Planetam, cum quo in conceptione fuerat, aut ejus aſpectum, vel ad ſignum proprium. Aſcendens autem eſt locus Lunæ conceptionis, vel ejus oppoſitum, aut locus Domini conjunctionis conceptionem præcedentis.

10. Genituræ mulierum in vita ſimiles ſunt Virorum genituris; in fortunâ ex toto diſſimiles; in moribus autem medio modo ſe habent.

11. Egregii mores & facilitas in tractatione per ſe hominem evehunt.

12. Ad regnum adipiſcendum ex tribus duo ſemper ſunt neceſſarii, conjunctio familiæ cum ſucceſſione, bonum aliquod ingens in genitura, & ejus convenientia cum regno.

13. Multas genituras felices infortunium magnum evertit, & tunc ſignificantur per egregium aſtrorum conſenſum, niſi ſuper mores & corporis diſpoſitionem.

14. Non ſolùm Sapientis eſt ex genitura eventum, ſed ex eventu divinare genituram.

15. Quibuscunque Planeta nullus eſt ſuper terram, nec in prima hora ſui ortûs, non ſolum longam habere vitam, ſed egregium aliquid perficere, eſt impoſſibile.

16. Mutationes aëris declarant geniturarum veritatem, & geniturarum exquiſita temporum ratio, exactam temporum rationem in aëris mutationibus.

17. In quo homo excellit, in eo etiam Planeta optimè diſpoſitus eſt Significator.

18. Conſiderandæ ſunt 45 Planetarum & Lunæ nodorum radiationes, atque conjunctiones: Quicunque enim plures ex his habuerint, validiores habent genituras.

19. Quando omnes Planetæ ſub Sole fuerint, genitura illa unum tantùm habebit Planetam viribus omnium aliorum præditum.

20. Vide, quibus delectatur homo, & habebis Planetam prædominantem qualitatibus animi; ſic etiam de Corpore.

§. II.

Canones Aſtrologici magis ſpeciales circa Genituras.

Ex eodem Cardano.

1. Quicunque natus fuerit Æquinoctii meridie, vel hoc ſolo magnus evadet.

2. Planetæ omnes ſuper terram in vitâ, factis, omnibus mortalibus cognitum faciunt.

3. Quando Planetæ omnes aucti motu fuerint, ille valdè felix erit, facilè enim cuncta perficiet.

4. Famoſi Viri ſunt, in quorum genituris Luna multorum recipit lumen Planetarum, aut ſi fixæ potenti regiæ juncta fuerit.

5. Sol in Leone erigit hominem, nec ſinit mendicare.

6. Ille non erit omninò infelix, cui loca principalia fuerint omnia in dignitatibus Jovis.

7. Cùm Luminaria in eodem minuto coëunt, aut ex oppoſito, quadratove ſe reſpiciunt, maximum eventum in eâ geniturâ exſpectabis.

8. Quartá Luná Nati, ut in adagio eſt, plerumque ſunt infelices: nam Luminaria ſimul in angulis eſſe non poſſunt, nec ſeſe reſpicere invicem, nec eſſe in ſignis ejusdem naturæ.

9. Æquales ac mediocres in affectibus ſunt, quibus aſcendunt initia Arietis, vel Libræ, aut fines Piſcium, & Virginis. Immoderati autem, quibus initia Cancri, aut Capricorni, vel fines Geminorum & Sagittarii.

10. Magni naſcuntur ſub ſignis magnis longarum Aſcenſionum, in initiis ſignorum ſub Planetis exiſtentibus in altitudine Eccentrici, & parvi circuli & mundi.

11. Obeſi autem juxta longitudines medias cum magná latitudine in ſignis latis, & multarum ſtellarum.

12. Luna cum ſtellis parvis, parvos facit oculos, propriè autem cum dorſo Piſcis, & in Martis, Saturni Solisque quadrato.

13. Cum Aſcendens in multo fuerit ſigno, & Mercurius non in humano cum ſtella, in quá Saturni vis apparet, natus non rectè loquetur.

14. Luna ſub Sole exiſtens cogitabundos, & melancholicos facit; aduritur enim cerebrum.

15. Venus in domibus aut exaltatione ſemper aliquid turpitudinis habet.

16. Quicunque Saturnum in Jovis oppoſitione habent, nunquam quieſcunt.

17. Quicunque caudam cum Jove habent, nunquam ditantur.

18. Optima eſt genitura, in quâ Jupiter Solem recipit: pòſt ubi Lunam; poſt Saturnum & Martem: pòſt Mercurium & Venerem. Oportet autem ex eâdem parte eſſe.

19. Cum in apice ſeptimi loci Infortuna fuerit, natus magnis afficietur calamitatibus.

20. Cùm Infortuna fuerit juncta Soli in eâdem parte, vel Lunæ infortunatæ; nato etiamſi Rex fuerit, magna inconvenientia contingent.

21. Cum Sol in Aſcendente cum Regiâ, vel magná fixá de naturá Fortunæ in ſigno maſculino fuerit, & Jupiter vel Venus in ſecundâ domo: impoſſibile eſt, cum Venus vel Jupiter ad locum Solis pervenerint, conſentiente Alfridaria natum pro conditione ſuá magnam dignitatem non adipiſci. Eadem hæc erunt, ſi Sol eodem modo in decimá exiſtente, Jupiter & Venus in undecimo loco fuerint.

22. Conjunctio Planetarum in prima domo dat Sapientiam, in corde Cœli regimen; in ſeptimo loco fauſtum obitum; in quarto loco gloriam, aut cadaveris absque corruptione permanentiam.

23. Quicunq; oriuntur à 16 Libræ ad 19 Sagittarii partem noſtris in regionibus ad carceres & vincula proni ſunt; eſt enim Andromeda in Occaſu.

24. Infelicem autem fortunam ſortiuntur, quibus à 23 ad 27 Tauri ortus eſt: nam Delphin cor cœli occupat.

25. Sic & ingenioſi ac ſubdoli, quibus Aſcendens eſt à 12 ad 20 partem Piſcium: Triangulus enim cum illis partibus exoritur.

26. Qui natus fuerit horá Eclipſis, maximè ſi potentis Viri filius fuerit, multitudinis hominum cauſa erit mortis.

27. Quando Dominus Aſcendentis fuerit in viâ combuſtâ; Natus confuſus erit in negotiis.

28. Quibuscunque Dominus Aſcendentis, cum Infortuna eſt combuſtus, tum Luminaria ambo infortunata in ſexta: Mortui naſcuntur, & matres ipſorum pereunt.

29. Quibuscunque Saturnus & Mars in eâdem ſunt parte ſigniferi, neceſſe eſt in eorum vitá magna infortunia accidere.

30. Mali ſunt animi, quibus Mars eſt in Mercurii quadratâ radiatione.

31. Si Luna in Tauro in ſecundá à Jovis quadrato ſeparetur, vel oppoſito ad Solis trinum iens: is non obſcuras acquiret divitias.

32. Homo ad ea inclinatur, quæ per Planetam, in cujus reliqui dignitatibus extiterint, ſignificantur, atque in his plurimi terminos obſervant: ſiquidem Saturnus dominetur, turpibus factis ac ſermonibus & cogitationibus incumbet. Si Jupiter, lucris, honoribus & rebus dignis. Si Mars, contentioni & vexationi. Si Sol, rebus publicis, ac magnificis cultuique Dei. Si Venus, luxibus & comendo & ornando ſe. Si Mercurius, diſciplinis ac ſtudiis. Si Luna, popularibus rebus & itineribus, ac rebus alienis tractandis: hoc enim huic Planetæ proprium eſt.

33. Superiores Planetæ, cùm primùm è radiis Solis exeunt, animam nobilem, alacrem, ſplendidamque efficiunt. Cum radios Solis illicò ſunt ſubituri, agreſtes, timidas, avaras: Cùm in ſtatione prima ancipites, potentes, doloſas: cùm in ſecundá ancipites, dejectas, debiles. Cum in imo circuli parvi retrogradantes antè oppoſitionem, pertinaces, validas, ſperantes: poſt oppoſitionem pertinaces, debiles, deſperantes.

34. Inferiores Planetæ, cùm primùm è radiis Solis orientales exeunt, langidas, & ſollicitas animas faciunt: at cùm primum poſt Occaſum apparere cœperint; incrementa omnium demonſtrant. Cum verò retrogradari volunt; triſtes & ancipites: cùm ab illa exire feſtinant; debiles quidem, & omninò in aliorum poteſtate: dum verò retrò gradantur ad Solis conjunctionem usque, timidas nec ſui Juris; Cùm verò jam Solem retrogradando præteriêrint; pœnitentes, & diſſimulatores.

35. Cum fuerit aſcendens Revolutionis, Aſcendens Geniturae, aliquid promiſſum in Genitura eveniet; ſed longè magis ſi Luna fuerit etiam in loco Geniturae, aut Dominus Aſcendens in loco aſpiciénte ex parte locum radicis.

36. Notant etiam denique Aſtrologi periculoſiores annos climactericos eſſe 49, 56, & 63; ſi præſertim ſint malefici in ſecundâ & octavá domo, aut Hylegialia ad malos Planetas, aut eorum radios his annis perveniunt.

§. III. Ca-

§. III.

Canones alii Aſtrologici pro Genituris ex variis aliis Aſtrologis.

1. Nati in die limpidiores ſunt illis, qui de nocte.

2. Natus in vere erit boni Coloris, & ſtaturæ convenientis, pulchros habebit oculos, eritque calidus, humidus, ſanguineus.

3. Natus in Æſtate benè proportionatus erit in corpore, bonæ ſtaturæ habens magnos oculos, ſpiſſos capillos: erit calidus, ſiccus, iracundus.

4. Natus in Autumno flavus erit colore, mollis, macer, capillos habens mediocres, oculos benè diſpoſitos, vocemque ſubtilem, eritque frigidus & ſiccus.

5. In Hyeme natus erit bonæ ſtaturæ, benè proportionatus, planos & raros habens capillos: erit frigidus, & humidus ac melancholicus.

6. Natus in ſigno Scorpii, Capricorni aut Piſcium plerumque exiſtet pravus. In principio Arietis, Tauri, aut Leonis craſſus, in fine autem dictorum ſignorum macer; In Principio verò Geminorum, Scorpii, & Sagittarii macer, in fine verò iſtorum ſignorum craſſus & corpulentus. In Tauro deniquè natus, Scorpio, aut Piſcibus malè proportionatus.

7. Volunt Aſtrologi initia ſignorum communiter augere longitudinem corporis, ſed fines diminuere.

8. Saturnus in Sextâ, Octavâ vel duodecimâ domo tempore Nativitatis ærumnarum, miſeriarum, laborum & ægritudinum author perhibetur.

9. Mars cum ſigno Arietis, domo propria, aut in aliquo cardine augmentat calorem & iracundiam.

10. Sol in Aſcendente vel Angulis magnum facit, honoratum, & inter Principes nominatum.

11. Jupiter in Angulis ac domibus præſertim pulchritudinis confert divitias, honores & adminiſtrationes.

12. Mercurius ſapientiæ & eloquentiæ dator operum ſubtilium & mercaturarum ſtudioſum facit.

13. Venus facit amantem mulierum, ludorum, cantorum, conviviorum & cujusvis lætitiæ.

14. Gemellorum ortus diverſa, uti plerumquè evenire ſolet, ſortiuntur diſcrimina: non enim oriuntur, ut conſtat uno temporis momento, neque ſæpius unâ eâdemque horâ. Quarè ex hoc temporis intervallo varietates maximæ tàm in mundo, quàm etiam in Zodiaco eveniunt, quæ proinde geneſin mutare queunt.

15. Quorum in genitura Luna cum Mercurio juncta, vel congreſſa, erunt Epileptici.

16. Saturnus in Angulo cum Mercurio in diurnâ Nativitate, aut Mars in nocturnâ; Epilepſiam inducit.

17. Amentes fiunt Saturno in Angulis, ſivè nocturnâ nativitate, maximè ſi cum Venere Virgo, & Piſces in Angulis reperti fuerint.

18. Saturnus in domo Luminarium, ſcilicet in Cancro vel Leone paſſionem oculorum inducit.

19. Saturnus & Mars non ſunt tàm exitiales in propriis domibus, quàm in alienis.

20. Volunt Aſtrologi, quod, ſi caput aut cauda Draconis in certis cœli domiciliis reperiatur tempore nativitatis, alios etiam pro ratione domicilii Nato futuros deſignet eventus, uti hic in tabulâ videre licet.

Digitized by Google

Capitis & Caudæ Draconis ſignificatio in 12. Cœli domibus pro Genituris.

Domus	☊ Caput Draconis.	☋ Cauda Draconis.
1.	*Dominatio ſuper alios Honor à viris magnis.*	*Infortunium. Vulnus in oculo. Impedimenta in omnibus. Deformitas.*
2.	*Augmentum divitiarum, magna fortuna, avaritia.*	*Paupertas. Prodigalitas. Fortuna in ludo. Caſus ab alto.*
3.	*Prælatura in rebus eccleſiaſticis. Somnia vera. Fratres honorati, fortuna in profectionibus parvis.*	*Falſitas ſomniorum. Fratres inhonorati. Omnia contraria.*
4.	*Amplum patrimonium, & hæreditas. Inventio theſauri.*	*Imminutio patrimonii, & rerum ſtabilium.*
5.	*Proles ampla. In eâdem felicitas.*	*Mors filiorum. Eorundem infortunium.*
6.	*Vires, Sanitas, fruges, pecora. Famulorum ſedulum & fidele obſequium.*	*In omnibus contrarium.*
7.	*Concordia in conjugio. Senectus honorata, malum in oculis.*	*Divortium. diſcrimina in conjugio.*
8.	*Vita honorata. Valida. Liberalitas. Divitiæ.*	*Vita turpis. Mors infamis. Amiſſio bonorum.*
9.	*Fides. Devotio. infortunium in fratribus.*	*Mutationes ingentes. mala fides. Infortunatus in longis itineribus.*
10.	*Honor. Fama. Lucrum. Longa vita. Fortuna bona. Devotio.*	*Itinera inutilia. Oppreſſio. Caſus â dignitate & ſtatu.*
11.	*Multum laboris, parum quietis infortunia in filiis.*	*Modica gratia apud amicos, & bonorum diminutio.*
12.	*Multi inimici robuſti. Occulti. Paupertas. Malorum augmentum. Infortunium in ſervis.*	*Damnum in magnis animalibus, ruina & oppreſſio inimicorum.*

21. Pars Fortunæ, quam Aſtrologi mirè deprædicant, in certis Cœli partibus reperta tempore genituræ juxta eoſdem tales ſpondet eventus.

Significatio partis Fortunæ in ſingulis Cœli domibus.

Domus cœleſtes.	Significatio Eventuum.
1.	*In negotiis expediendis proſperitas ac felicitas Fortuna in ludis & contractibus. Dignitas & eminentia ſuper alios.*
2.	*Omnia præcedentia minùs perfectè tamen.*
3.	*Optimum eſt clauſtra ingredi, minora itinera aggredi, cum fratribus, ſororibus & cognatis agere.*
4.	*Proſperi eventus in emptione domorum, fundorum, fodinarum laboribus, repertione theſaurorum, arcanorum exploratione.*
5.	*Felicitas cum filiis, negotiaturâ, voluptatum ſtudio.*
6.	*Felicia omnia circâ ſervos, ancillas ac pecora.*
7.	*Fortunatum conjugium.*
8.	*Bonorum jactura. Mors accelerata. infortunatum conjugium.*
9.	*Longinquæ peregrinationes ex æque felices.*
10.	*Felices actiones cum Magnatibus & Principibus.*
11.	*Eadem minus tamen perfectè.*
12.	*Felicitas circa campeſtria: alias longam etiam miſeriam & damna ſignificat.*

22. Dominus Aſcendentis diverſimodè in Cœlo collocatus ſuas etiam indicationes habet pro genituris, quas ex *Albohali*, tales adducunt Aſtrologi.

NAPOLI

Significationes Planetaru

Planetæ	♄	♃	
Domus propriæ.	♑ ♒	♐ ♓	
♄	In nativitate diurnâ notat amicitiam nobilium, magnas divitias, maximè ſi in aſcendente cum ⊕. facit hominem gravem, ſapientem, nobiliorum inter fratres. In Nocturnâ dat multas infirmitates & labores.	In nativ. diurnâ dat pulchritudinem, divitias, veracitatem. In noct. cum nobilibus contentiones & diſpoſitiones in rebus magnis Regum, & Principum.	Indic itates, bre- iracu rinabitur & non è cum mag- ſed m iliarem ma- lis. urna nativ. culo ſiniſtro: oculo dex-
♃	Dat gravitatem & anguſtiam cordis. Multiplicat luctus, Erit infortunatus in rebus Eccleſiaſticis. Piger, contumax in malo. Erit dives, ſed non agnoſcet.	Indicat divitias, honores ac dignitates, ſpecialiter in 10, ac Aſcendente. Etſi fuerit in 2 dat divitias infinitas. In 9. 10. & 11. facit prælatum magnum. In diurnâ nat. facit Aulicum, gratum magnatibus. In noct. contrarium.	Erit ngulo, vel ſtans nagnis facit natib & nomina- denti ros. In noct. bello ſum, cla- maſc lege præla- mino bello.
♂	Inclinat ad audaciam & dilapidationem opum paternarum, in inchoatis quibuslibet proſperam expeditionem.	Nobilem indicat pulchrum, honoratum, gratum magnatibus. In diurn. nat. ſine aſpectu ♃, aut ♀ facit malignum, cadet ab alto. In Nat. noct. facit ingenioſum, fortunatum belli ducem, bonum Geometram.	Cont gilem, inge- tiam m in multis lem r malum in ltates diffi-
☉	In diurn. nativ. facit breviloquum, multi riſûs deluſorem proficientem in omnibus operibus. In noct. nativ. facit inſtabilem, inconſtantem, iracundum, faſtidientem penè omnia.	Indicat magnum in Eccleſia, majoremque ſuæ domûs, peritum in causâ ſuæ legis. In noct. nat. Libidinoſum notat.	Dat dæ, Satur- junct domo dat dicat multa iti- Noct ebit in a-
♀	Inclinat ad laſciviam, fornicationes. Ditabitur tandem ex morte Uxorum.	Dignitates confert, acceſſionem notat pulchrarum veſtium. Erit honeſtus, diſcretus, integer. Habebit bona per mulieres, vel per Eccleſiaſtica munia.	Prom nſtantem, addi hominem ciden lè tra
☿	Profundum dat ingenium pro omni ſcientia. Linguæ impedimento laboravit aut balbutie.	Facit juſtum, ſtrenuum legis defenſorem. Erit ſapiens, boni judicii, gratus magnatibus.	Incli æ volun- mali fortuna- ſuſpi Indicat e- max bonam fa- fidiâ
☽	Inclinat ad pigritiam cum malâ famâ. Debilitat oculos, infirmat ex frigore, dolores renum cauſat, maximè ſi natus de die: In nocturn. nativ. hæc mitigat.	Sanitatem & longam vitam indicat, & inter amicos præſtantiam in bonâ famâ. In ♓ notat venationi addictum, rixis & Luſibus infortunatis.	Incli ♀ confert tione & gratiam lator nata à ♂ peric itates, ma- pericula in
Detrimenta, ſeu domus oppoſitæ.	♋ ♌	♊ ♍	

Significationes Domini Aſcendentis in ſingulis domiciliis ex Albohali.

Domus	Significationes.
1.	*Honoratus inter propinquos, domeſticos & natos ſuos.*
2.	*Deſtructor ſubſtantiæ ſuæ: verùm ſi fuerit receptus ibi, proficiet & proſperabitur.*
3.	*Habebit opes, fratres, & multùm peregrinabitur.*
4.	*Erit boni animi: conſequetur maxima bona à parentibus.*
5.	*Gaudet de filiis & habebit plures amicos.*
6.	*Exercebitur maximis ac plurimis laboribus, & infirmitatibus.*
7.	*Erit contentioſus, iracundus, ſequens mulierum voluntatem.*
8.	*Fraudulentus erit, multæ triſtitiæ, debilis animi.*
9.	*Multùm peregrinabitur, erit amator ſcientiarum.*
10.	*Gratus Magnatibus, & cum eiſdem vivet.*
11.	*Benè moratus erit multos habens amicos, at paucos filios.*
12.	*Malæ vitæ erit, habens plures inimicos.*

23. Quod autem Dominum Aſcendentis in ſpecie & ſecundùm ſe attinet ſine reſpectu ad domicilia cœleſtia, tales eidem indicationes tribuunt Aſtrologi, ut ſi ſit

Dominus Aſcendentis.

Saturnus.	In bono loco non impeditus facit magnanimum, pium, magnæ exaltationis, notabilem in Conſiliis, cautum, agriculturæ deditum. Malo verò loco conſtitutus & impeditus facit hominem pravæ rationis & animi, timidum, querulum, invidum, odioſum, & contemptum. Deceptorem publicum, occultatorem ſuarum cogitationum & machinationum.
Jupiter.	In bono loco conſtitutus, & non impeditus facit prudentem animo, nobilem, glorioſum, honeſtum, lætum, ſimplicem, beneficum, quietum. Præbet firmam vitam, incolumitatem, patientiam, honores, opes multas, fidos ſervos, promptitudinem in negotiis expediendis. Malè diſpoſitus, aut impeditus, vel cadens facit malitioſum, helluonem, ſegnem, prodigum, deceptorem, mendacem.
Mars.	In bono loco non impeditus facit audacem animo, ductorem populi, ac bellatorem victorioſum. Erit magni nominis coram principibus, & populis. In malo loco non impeditus facit malitioſum, ſuſpicioſum, deceptorem, malæ converſationis & mali conſilii, iracundum, furioſum, imperioſum.
Sol.	Non impeditus in bono loco locupletat, efficit plenum fidei, ſapientem, compoſitum, religioſum, pudicum, juſtum, velociter addiſcentem genuinas ſcientias, honoribus dignum, mundum, & gratum ubivis. Impeditus in malo loco, cadens ab Angulis facit ſimplicem, levis animi parvæ potentiæ, modicæ ſcientiæ & cognitionis, ambitioſum, dejicit à ſtatu bono in deteriorem.
Venus.	In bono loco non impedita facit pulchrum, pium, velocem, dulcis loquelæ, acceptum & lætabundum, miſericordem, mobilem, manſuetum. Dejecta in malo loco, vel impedita facit immundum, monſtroſum, muliebris vitæ, voluptatibus nimiùm addictum.
Mercurius.	In bono loco non impeditus facit cordatum, ingenioſum, arcana artium & ſcientiarum perquirentem, bonum oratorem, Philoſophum, Poëtam inſignem, in conſiliis optimum, aſtutum, cautum, ſapientem, pulchrum. Impeditus, in malo loco facit mendacem, falſarium, fatuum, verſatilem, inconſtantem, temerarium, præcipitem.
Luna.	Bono loco conſtituta, nec impedita magnum corde facit, benè compoſitum, ordinatum, honeſtum, pauci potûs. Impedita, in malo loco; inconſtantem, varium, pigrum, ad epilepſiam pronum, ſtupidum, incompoſitum, leproſum, aut aliis morbis contagioſis addictum.

24. Diverſas porrò etiam qualitates tam ſignis Zodiaci, quàm domiciliis cœleſtibus aſſignant Aſtrologi circà Genituras, ità ut Planeta tempore nativitatis in ſigno (ſivè ejus propria, ſivè alterius Planetæ domus ſit) exiſtens alias nato imprimere valeat virtutes, & inclinationes, ſicut & in diverſis Cœli partibus, ſivè domiciliis errans, alias quoquè vires conferre queat, quas ad tabulas reductas Lector facilè hic ſine ulteriori expoſitione addiſcere poterit. Tabulæ.

Signi-

zed by Google

Significationes Planetarum in domiciliis ſubjectis ex mente Aſtrologorum.

Quarta Septentrionalis Aſcendens Senilis, Fœminina, Phlegmatica Hyemalis.

Planetæ	*Domus I. Cardo Orientis.*	*Domus II. ſuccedens prima.*	*Domus III. cadens prima.*
♄	Natus erit laborioſus, triſtis, contumax, deformis, vitæ brevis, infortunatus, difficilis in omnibus operibus, mors ex ruinâ terræ, vel propter æs alienum, vel ob terrores.	Defectus rei familiaris & victûs impedimenta lucrorum, perturbatio amicorum, infortunia, labores, invidiæ.	Odia inter Fratres & Sorores, Infortunia in itineribus, inopia, tarditas, oppreſſor Fratrum, Hypocriſis, ſomnia plerumque vana.
♃	Honoratus moleſtus, prudens, venerabilis, longæ vitæ, & proſper in omnibus, juſtus, conſcientioſus, ſecreta tenens. In diurn. nativit. dives, magnus, aliis præfectus, nobilis. In noct. nativ. major Fratribus ſuis.	Confert abundantiam opum, bonum ingenium & intellectum, omnem felicitatem, promittit abundè hæreditates, & eaſdem aſſequitur.	Inclinat ad proſperitatem in itineribus, fratribus, propinquis, ſervis. Erit devotus, vitæ tranquillæ; fortunatus à fratribus & propinquis. Somnia plerumque vera habebit.
♂	In propriâ etiam domo vel exaltatione optimus miles. Extrà verò iracundus, furioſus, contentioſus, malus, inconſtans, mendax, brevis vitæ; diurno partu fortis, robuſtus, nocturno magnæ poteſtatis.	Infelix, Exul, Egenus, deſtructor rei familiaris, objurgator ſervorum & ſubditorum. Patietur damnum à furibus.	Odia & contentiones inter fratres notat. Inclinat ad impietatem, blaſphemiam, labores, & deſideria rerum alienarum. Timendum ipſi ab homicidis & latronibus in brevioribus itineribus.
☉	Confert dominium, potentiam, exaltationem, magnitudinem operum, divitias celeres, ſolidam eruditionem, amicitiam Magnatum, honores, juſtitiam, vitam longam, omnia fauſta.	Confert divitias per totam vitam, ſplendidum ſtatum, pulchritudinem, lætos oculos. Erit tamen languidus, brevis vitæ, ſollicitus, prodigus ſuarum rerum ob pompam magnificam.	Confert officium à Rege. Peregrinationes in cauſis honoris. Habebit fratres honoratos.
♀	Notat fortunatum, longæ vitæ, pulchri corporis, ab aliis amatum, laſcivum; Ornatûs veſtium, odorum, deliciarum, chorearum, muſicæ amatorem. Erit facetus, benè moratus, fortunatus.	Confert facultates à mulieribus. Non erit facile pauper, facit elegantem, ingenioſum, jucundum artificem, artium inventorem, felicem, laſcivum. Clericus obtinebit beneficia Eccleſiaſtica meliora.	Notat multos amicos, & ex iis gaudium. Erit fidus & diſſimulans, gaudebit ſucceſſibus. Erit fortunatus in brevibus itineribus; honoratus etiam in viis extrà patriam.
☿	Facit Mathematicum, Oratorem, ingenioſum cujuslibet artis exploratorem, diſcretum, boni intellectûs, longæ memoriæ; profundarum ſpeculationum, membris gracilem, ſtaturæ mediocris, benè proportionatæ, ſed ſimul cum V in eâdem domo nequitioſum, nugacem, odioſæ loquelæ.	Confert augmentum divitiarum, & honorum apud Reges. Facit fortunatum in Scripturis, mercaturis, ingenioſum Pictorem, mechanicum. In partu matutino facit ignobilem, alienum à literis: in veſpertino, vel nocturno negotiatorem, fœneratorem.	Dat robur & promptitudinem ad res omnes addiſcendas. Sentiet profectum in mercimoniis. Erit fortunatus in itineribus. Simul in domo ♃ vel ♄ facit doctiſſimum in omni ſcientiâ, Inventorem novarum rerum. Si ☿ in ♊ aut ♎ facit excellentem Muſicum.
☽	Notat inconſtantem, vagum, Phlegmaticum, qui diligit res aquaticas. Si ☽ plena, reddit fortunatum, ſanum corpore. In fixis ſignis notat proditorem. In mobilibus levem, ridiculum; cùm radiis ♄ vel ♂ mox a partu interimit.	Fortunam confert variam, inconſtantem, divitias potiſſimùm ex piſcinis, rebus aquaticis, & per molendina. In nocturno partu facit clarum, & feliciter omnia peragentem, ſed luxui & deliciis debitum.	Confert officia & gaudia à majoribus, proſperitatem in itineribus, pacem cum fratribus & propinquis, facit religioſum, dat lætitiam & exaltationem à Magnate, amicos nobiles.

Signifi-

Significationes Planetarum in domiciliis infrà ſcriptis.

Quarta Occidentalis Deſcendens Virilis Maſculina, Melancholica, Autumnalis.

Planetæ	*Domus IV. Cardo imi Cœli.*	*Domus V. Succedens ſecunda.*	*Domus VI. Cadens ſecunda.*
♄	Jacturam indicat hæreditatum, infidam fortunam. In diurno partu facit avaros, bonorum cupidos. In nocturno prodigos & imbecilles. In domo propriâ aut exaltatione dat divitias in rebus ſtabilibus.	Naturam triſtem notat, liberorum perditionem, aut eorum orbitatem, contentionem cum legatis. In nocturno partu juventutem pigram atque inconſtantem.	Indicat morbos & inobedientiam familiæ. Erit invalidus & infortunatus. Patietur dolores ventris & dentium, graves & diuturnos morbos. Minatur carceres & pericula vitæ. Erit prodigus & languidus.
♃	Confert commoda ex terrâ, hæreditatem & theſauros, dat divitias ſine labore. Circa medium vitæ deprimetur. In diurno partu facit Juriſconſultum, Præfectum, Legiſlatorem. In nocturno dat opes & auget.	Confert gaudium in rebus licitis, proles multas, felices, longæ vitæ. Eccleſiaſtico multa dat beneficia, delicias ex rebus pulchris, odoriferis, ac gemmis.	Indicat ſanitatem corporis, utilitatem ab animalibus parvis. Auget ſervos & equos. Cœterùm hæc domus nulli alias ſtellæ felix eſt.
♂	Indicat caducum, inſanum, miſerum, triſtem, damnum ex incendio, aut alio infortunio. In diurn. partu indicat languorem & vulnera, moleſtias ab uxoribus. In nocturn. facit militem prodigum, cuſtodem ferarum in deſertis vagantem.	Indicat filios illegitimos aut mortem legitimorum. Si in domo ſuâ, vel exaltatione dat filios potentes, ſicut & in domo ♃. Largitur etiam magnum patrimonium, gloriam magnam, & omne felicitatis genus.	Adducit morbos calidos & ſiccos, malam familiam, damnum per ſervos. Facit taciturnum in domo, vel exaltatione medicinæ addictum. Minatur multa incommoda, gibboſitatem, & claudicationem.
☉	Confert theſauros, artium reconditarum revelationem, laudes, divitias in bonis immobilibus, magnos honores in ſenio, laudatum facit poſt mortem.	Dat filios honoratos, gaudium cum magnis Viris, reverentiam à populo, gratum facit omnibus: omnia facilè conſequitur, delectabitur gemmis, odoribus & rebus venuſtis.	Dat multas infirmitates, faſtidium per ſervos, ancillas & ignobiles: ipſe tamen his benefacit.
♀	Venuſtum facit & gratum Principibus, præbet divitias, uxores morigeras, hæreditates rerum immobilium, pulchras domos, facit laudabilem etiam poſt mortem.	Dat lætitiam de filiis, amabit delicias, convivia, ornamenta veſtium: præbet generandi fœcunditatem. Facit comem, pium, facundum, ſed & ludis ac choreis addictum.	Indicat ſpolia à ſervis, morbos à mulieribus, impotentiam ex debilitate rerum, confert ſanitatem. Si mulier, laborabit in partu. In domo propriâ vel exaltatione valdè ſanum facit & fortunatum.
☿	Confert bonam memoriam & ſubtilitatem in artificiis, omnigenam doctrinam. Infortunatus addicit agriculturæ, ædificiis & avaritiæ.	Multa negotia ex literis ſignificat. Natus erit pugil, dimicator, jaculator, eques, legatus, cupidus ad videndum mundum, addictus conviviis, deliciis, muſicæ, agilis manibus. Negotiator matutinus, fœcundus erit in ſobole, veſpertinus, erit prodigus.	Indicat deceptionem & ſpoliationem per mulieres ob intemperantiam, malam memoriam, laſciviam, inſipientiam, defectum à fide, cum ♂ vel ♄ periculum vitæ à ſervis, veneno, mortem in carcere.
☽	Indicat proſperitatem cum matre, & circà aquatica, ut molendina. Notat agriculturæ deditum, ædificiis, ac opibus augendis.	Inſtabilitatem indicat: habebit bona nova à longinquis. Erit deditus itineribus. Fiet legatus reipublicæ. Accipiet dona à populo & Nobilibus. Erit deditus conviviis, multâ gaudebit prole.	Notat lucrum ex animalibus, multas infirmitates, defectum cerebri. Indicat rixas & contentiones cum conſanguineis, negotia cum plebeis, inimicitias cum muliere. Si ☽ fuerit fortunata, erit ſanus benè valens.

Significationes Planetarum in domiciliis infrà ſcriptis.

Quarta Meridionalis, Deſcendens juvenilis fœminina cholerica æſtiva.

Planetæ	*Domus VII. Cardo Occidentis.*	*Domus VIII. Succedens tertia.*	*Domus IX. Cadens tertia.*
♄	Triſte conjugium notat, & divortium aut malum finem. Minatur malam mortem in domo vel exalt. Dat potentes inimicos, & uxorem divitem. Matutinus dat opes ſummas in fine vitæ.	Notat avarum fœneratorem mali animi, ſpem affert hæreditatum cum radiis ♃ aut ♀ in domo, vel exalt. bonam mortem indicat ex longá infirmitate.	Indicat errorem in fide, morbos, impedimenta, & damna in longinquis itineribus: indevotum hypocritam. Facit Philoſophum bonum, ſed maximum deceptorem.
♃	Indicat gaudia ab uxoribus, victoriam hoſtium, plura conjugia, bona & felicia. Senium felix, in ♊ immodicam tribuit corporis molem.	Dat longam vitam, facit honoratum, prodigum, habentem inimicos. Affert mortem lentam.	Indicat bonam ac firmam fidem, honeſtam vitam, devotionem, zelum, honores multos, gaudium ex peregrinatione.
♂	Notat anguſtias, calamitates, labores, bellum, damnum & perturbationem in omnibus. Brevem vitam, malam conſcientiam & damnum ex injuſte partis. Occidente ♂ genitus morte violenta perit, niſi tamen ſit in domo ſua.	Affert plerumque malam mortem, vulnera in manibus & pedibus, turpitudinem, contemptum, paupertatem, amiſſionem bonorum. In domo propriá vel exalt. magnas largitur divitias, ſed cum rixis & litibus.	Indicat amorem equorum, bellorum & vini, infidelitatem, incontinentiam, audaciam. In domo vel exaltat. facit fortunatum præfectum reip. aut belli Ducem, cum periculis tamen in itinere.
☉	Indicat contrarietatem à potentibus, honores in ſenio, dolores oculorum, membra tremula, cum radiis ♂ aut ♄ vitia maxima & ægritudines.	Indicat ſpoliationem bonorum, malum interitum ex negotiis Magnatum, cum radiis ♂ aut ♄ in ſigno aqueo minatur mortem per aquam: in igneo per ignem & ferrum, in terreo per ruinam terræ, in aëreo per ſuſpendium.	Indicat magnas prælaturas, erit bonæ fidei, timebit Deum, honoratus erit in longis itineribus. In ♈ ♌ vel ♐ maximas confert dignitates Eccleſiaſticas, dat vim prædicandi, zelum Dei.
♀	Indicat plures nuptias, dat ſenectam felicem, bona à mulieribus & ſucceſſum in rebus optatis.	Dat divitias, longam vitam, & bonam mortem. Ducet uxorem viduam, degenerem, deformem, aut nullam.	Notat bonam fidem, proſperitatem in longis itineribus, efficit Prælatum honoratum, laudatum, abhorrebit à nuptiis.
☿	Notat gravia vitia, laſciviam, multas afflictiones, compotatorem, contentiones cum mulieribus, potentes inimicos, damnationem à judicio, & mortem propter juſtitiam.	Significat inimicitias vicinorum, augmentum ſubſtantiæ, peritiam in artificiis; infortunia ab inimicis. In domo ſuá vel exaltatione cum radiis ♀ aut ♃ ſpondet divitias.	Indicat modeſtiam, diſciplinam, ſcientiam & experientiam multarum rerum occultarum; Lucra magna cum radiis ♃ aut ♀ In rebus Eccleſiaſticis fortunam confert.
☽	Spondet bona à mulieribus. ☽ fortunata dat honeſtam uxorem, ſenium honoratum. Aliàs laborabit incommodis. Tarde nubet.	Notat depoſitionem ab officio, fugitivam vitam, morbos, anguſtias, minatur carcerem, facilè mergetur aquis. Infortunata facit Lunaticum, vitæ brevis, fortunata ditat, & longam præſtat vitam.	Amantem facit itinerum, à dignitate aliquandò cadet bono loco. Facit magnum in fide & Religione. Pro ratione ſignorum confert alia bona.

Signifi-

Significationes Planetarum in domiciliis infrà ſcriptis.

Quarta Orientalis Aſcendens puerilis maſculina ſanguinea, verna.

Planetæ	*Domus X. Cardo medii Cœli.*	*Domus XI. Succedens quarta.*	*Domus XII. Cadens quarta.*
♄	Honores retardat ultrà 31 annos notat mœrores, pigritiam, pericula varia. In ſenectute concedit ſtatum meliorem. In diurnâ geniturâ divitias & magnorum artificiorum exercitia confert. In noct. carcerem minatur.	Impedit rerum progreſſum, negat gaudia, modicas ſpes præbet, dat amicitiam cum Villanis & Judæis.	Summam indicat improbitatem, multas anguſtias, pericula ab inimicis. Infortunia in animalibus minatur carceres, exilium, habebit impedimenta à Magnate, capietur ab inimicis, fraudabitur à ſervis.
♃	Divitias & dignitates ſpondet, ſpecialiter ab Eccleſiaſticis. Facit felices ætate mediâ. In die natus obnoxius erit infamiæ libidinis. De nocte verò honeſtos tribuit mores cum jacturâ patrimonii.	Dat divitias, honores, & fortunam in omnibus, multos amicos & eorum fidem, felices ſucceſſus ex parte amicorum, & profectum in omni re.	Adducit ſervitutem & triſtitiam à ſervis, reddit tamen inimicis ſuperiorem. Carceres tribuit. In Exaltatione tamen notat omnia his contraria.
♂	Indicat triſtitiam, bella, adverſitates, egeſtatem, captivitatem à potentibus, maximè extrà domum, aut exaltat. Secus validum facit in armis, fortunat in bello, mortem affert inopinatam in terris exteris.	Indicat jacturam patrimonii & ſubſtantiæ, amicitiam cum militibus, honores in bello & armis. Infelices ſucceſſus in rebus ſperatis.	Tribuit morbos, damna ex hoſtibus, ſervis & vilibus aliis, anguſtias cum difficultate ſuſtentationis. Infortunia varia, vulnera in pedibus, minatur carceres, & in diurnâ geniturâ hæc ſævius, quam nocturnâ indicat.
☉	Confert magnâ gloriam, dignitates, prælaturas, in ♈ vel ♌ ſpondet dominatus, divitias, potentiam ultrà conditionem.	Dat gaudia & auxilia ab amicis, filiis, ſervis, fortunam parentum, honeſtum & clarum nomen, gratiam & benevolentiam.	Notat inimicitias Magnatum, minatur carceres & exilium, minuit ſubſtantiam & honores, infortunia dat à ſervis, & vilibus, reddit ignobilem.
♀	Indicat honores, gratiam & amorem a Magnatibus, divitias, longam vitam, poſteriorem tamen meliorem. In artibus mirabilem, & in cunctis rebus gerendis fortunatum.	Notat fortunam ab amicis, ſodalibus, fidelitatem à ſervis, multas opes in fine vitæ. Juventam variam & in eâ fluxam fortunam. Cum radiis ♂ aut ♄ facit infœcundos, illicite laſcivientes.	Facit fortunatum ex aquis & ſimilibus, moleſtat autem à malis mulieribus & malo matrimonio. Notat perpetuam ſollicitudinem. Nata puella notoriè infamis erit.
☿	Fortunatum facit in Scripturis, mercaturis, Matheſi, laudatum ab omnibus ob artes & virtutes.	Ingenioſum facit, prudentem, omnia perficientem. Dat amicitiam multorum, fortunam in perdiſcendis variis ſcientiis, artibus & rebus occultis.	Sapientem facit Philoſophum, & valdè artificioſum, levem tamen ingenio, publica & ardua negotia affectantem, plures habebit inimicos.
☽	Notat divitias, officia, & honores, amorem ad res pulchras, in juventute fortunam variam, multos filios, proſperitatem in omnibus.	Gaudium confert ex amicis, impletionem omnis ſpei, lætitiam & honores, ac utilitatem à magnis Viris: habebit multos filios.	Notat impedimeta ab inimicis, minatur carcerem & exilium, maximè ſi infortunata ſit. Combuſta & conjuncta cum ☉ ♄ ♂ infinita indicat infortunia, brevem vitam. Fortunata mitigat omnia.

§. IV.

Natura Stellarum quarundam fixarum ex diverſis Aſtrologis collecta pro Genituris, & Nativitatibus.

1. Figuræ imprimis in cœlo fortes ſunt Orion, Urſa major, Canis major, & Leo; in temporum verò mutationibus Auriga.

2. Stellæ regiæ Luminaribus, aut ſignificationibus beneficis permixtæ maximam dignitatis & ſplendoris præſtantiam decernunt.

3. Eædem vel ſolæ præcipuos angulos poſſidentes efficiunt magnos; ſed niſi a beneficis ſuſtententur, graviſſimo lapſu caſuros indicant.

4. Significatores juxtà diſtantiam 5 Gradum antè vel poſt juncti Stellis regiis primæ vel ſecundæ magnitudinis, quæ parum diſtant ab Eclipticâ, decernunt maximos honores & eximiam præſtantiam dignitatis. Tales autem Stellæ ſunt Caput Meduſæ, Oculus Tauri, Hercules, Cor Leonis, Spica Virginis, Luminoſior Lanx Auſtralis, Cor Scorpii, Lucida Lyræ.

5. Qui habuerit Lunam cum Regulo, erit fortis, ſapiens, & bene fortunatus: quod etiam pluribus aliis ex regiis proprium volunt.

6. Cui aſcenderit Cingulum Orionis, is doctrina & ſtudiis egregiis multos ſuperabit.

7. Qui Lunam aut Solem habuerit cum Scorpii corde in geniturâ, ſupra vires audax erit, & in oculis aliquid præter aliorum formam habebit, periculis quidem vitæ pluribus, ac fortibus ſubjicietur, magnus tamen evadet. Similia ferè Palilitio tribuunt.

8. Cor Scorpii cum Lunâ bono loco collocatum natum potentem facit, & Regibus penè ſimilem, ſed invidia & indignatione Regum laborantem ad mortem penè.

9. Cor Leonis cum ſignificationibus morum magnanimitatem confert, generoſitatem, & gravitatem in moribus.

10. Spica Virginis ſedulitatem & gravitatem ſuavitate temperatam affert nato: Cor verò Scorpii atque Oculus Tauri cum ſignificatoribus morum quandam violentiam & importunitatem tribuit.

11. Fidicula in ſecundâ domo, vel Jovi aut Veneri aut ſorti permixta immenſas promittit divitias.

12. Dexter Humerus Orionis aut Auriga cum Jove, ut & Spica Virginis cum parte fortunæ amplam decernit fortunam & facultatum acceſſionem.

13. Qui Pegaſum feliciter in Horoſcopo poſitum habent, hi ſaltu facilè omnes ſuperare dicuntur.

14. Saturnus in Arcturo rerum profligationem; cum Spicâ Virginis mendicitatem minatur.

15. Gorgonium ſive Meduſæ Caput cum parte fortunæ bonorum confiſcationem, & facultatum diſſipationem ſignificat: cum Luminaribus capite truncandum minatur.

16. Quibus Delphinus culminat, variâ fortunâ & præcipiti fato aguntur: quibus deſcendit, ſubmerſionem minatur.

17. Utrumque Luminare cum ſtellis fixis violentis intra diſtantiam quinque Grad. ab Eclipticâ, mortem violentam minitatur.

18. Hercules cum Marte, violentiâ graſſatorum: cum Saturno, telo aut globo tormentario interimendum ſignificat.

19. Palilicium cum Saturno ſubmerſionis minatur pericula urinando, aut caſu, aut cum Marte naufragio aut tempeſtate interiturum indicat.

20. Mars cum Orionis humero dextro aſcendens calamitoſum exitum Nato aut fulminis afflatu, aut igne bombardario interimendum minatur.

21. Cui caput Algol infortunatur, accidet capitis periculum: Si verò fortunatur, acquiret jus gladii ſuprà alios.

22. Lucida Hydræ cum Anareta & Scorpii Cor cum Luminaribus à veneno periculum notat: uti & Lucida Corona Gnoſiæ cum Domino octavæ domûs a locis periculoſis intoxicandum minatur.

23. Qui ſub Pleiadibus in Occidente cum radiis maleficorum nati fuerint, naufragio pereundos notat. Quod ſi benevolæ ſtellæ cum malevolis hunc eundem locum reſpexerint, mortem ex Veneris caſtris, aut ex nimio cibo potuq; inter epulas decernunt. Quod ſi Pleiades cum Luna etiam Martis radiis affligantur, ſeditione & vulgi inſaniâ opprimendos indicant, & tales plerumq; etiam cœcutiunt.

24. Aculeus Scorpii cum Domino Genituræ potatione ſuffocandum præſagit.

25. Succulæ cum Saturno præcipites devolvunt, aut lapidibus obruunt cum multis clade generali peſſundandos.

26. Mars cum Cane majore & cum Humero dextro Orionis Horoſcopo occurrens publicam lætitiam funeſtat, vel oblæſo aliquo in haſtiludiis, aut haſtarum concurſu perempto. Eadem Saturnus cum eodem Cane ex hoſtium inſidiis, aut ſubito incurſu minatur.

27. Caput Serpentarii cum Lunâ, vel Domino Aſcendentis violentam decernit mortem, & malum animum ac infidum.

28. Luna cum ſtellis, quæ ſunt in aquâ Aquarii, & ſunt à quartâ Piſcium parte ad decimam, vel cum aliâ conſtellatione de natura Saturni, facit ſtultos.

29. Quæ ſunt in collo Tauri cum Venere vel Sole, ſuave eloquium præſtant, & gratiam condendi carmina, & authoritatem augent.

30. Venus cum Scorpii corde facit Muſicos præclaros aut Poëtas; Idem cum ſideribus, quę ſunt de natura Jovis & Martis inſignibus.

31. Luna cum capite Algol Biothanatos facit: Idem cum dextro latere Perſei, cum pede vel cingulo Orionis, vel cum luminoſiore Lancis Borealis, vel cum crure, vel dorſo Pegaſi, vel juncta corpore cum ſequenti de duabus, quæ ſunt in caudâ Capricorni. Hæc & plura alia reperiuntur apud *Cardanum*, *Gauricum*, *Stadium*, *Maternum*, *Ranzovium*, *Junctinum* & alios; quæ retuliſſe ſufficiat. Pro pleniori tantum vanitatum Aſtrologicarum cognitione addere lubet adhuc 12 ſignorum cœleſtium ſignificationes in quatuor cœli cardinibus juxtà Aſtrologorum commenta, quæ ita ſe habent.

Significationes 12. Signorum cœleſtium in quatuor Cardinibus Cœli.

Horoſcopus ſivè Cardo Orientis.	*Culmen ſivè Medium Cœli.*	*Cardo Occidentis*	*Imum Cœlum.*
♈	♑	♎	♋
Natus erit juventâ floridus. Orbus fratribus uſquè ad unum. Hæreditas erit mutabilis. Doloribus capitis laborabit.	Honores, facultates, ſumptus magni, Eminentia. Arcana Religionis. Verſutia ingenii.	Vita & mores Aulici. Fortuna inconſtans. Ex invidiâ deijcitur & deſpicitur.	Regreſſus & elevatio ad honores priſtinos.
♉	♒	♏	♌
Labores, anxietas & cura circa opes. Facultates nunc amplæ, nunc tenues. Fortunatus. Hoſtium ſuorum triumphator.	Acceptus Principibus actibus & officiis publicis præſtitutus, negotia potiſſimùm ex aquis.	Cordatus, officioſus. maſculus. Amittet uxorem: & ſi mulier, viro privabitur.	Patrimonium vendicabit, quod etiam non obſtantibus agnatorum conatibus conſequetur.
♊	♓	♐	♍
Fortunatus, proſper â parentibus, fratribus, cognatis, amicis.	Vita ex humidis & aquoſis. Stipendium â Principe, aut civitate.	Diſtractus curis & ſollicitudinibus ob fratres, aut propinquos. Diu exul.	Idem promittit quod ♐ in occidente, ſed cum temporum varietate juxtà conditionem incommodorum.
♋	♈	♑	♎
Acris ingenio, quamvis nonnihil tardo. ſuavis. Placidus, quietus. Fortis. Moderatus. Gravis infirmitas aut mors violenta.	Gratus Principibus & Magnatibus, bonarum rerum ſtudioſus, ſimul & diſſipans & recuperans patrimonium.	Infamia notabilis, quam tamen diluet poſt multa infortunia. Abſconditorum & arcanorum perveſtigator cum labore.	Sollicitudines & dolores crebri. Facultatum diſſipatio & recuperatio. Poſt caſum publicis functionibus popularibus, aut civilibus præficitur.
♌	♉	♒	♏
Implicantia circà negotia. Impertinentia. libertatis amator. ſervitutis oſor, aliis imperare cupiens.	Dux officiorum publicorum, vel dignitate potens. Felix in omnibus, exceptis conjugibus. Omnium pene peritus. Suſpectus Principibus.	Incommoda pariter & damna largitur.	Princeps quorundam negotiorum publicorum. Si ♂ in ☍ minatur carcerem aut mortem in locis peregrinis.
♍	♊	♓	♐
Abundè dives. Omnia percallens, nihil non explorans. Addictus tamen libidini.	Ingenioſus ad res arcanas perſcrutandas, danda præcepta aliis vivendi, præterea omnia quæ ♍ in Horoſcopo.	Confert venuſtatem, ingenuitatem, favorem & clementiam apud omnes. Confirmat ea, quæ ♍ in Horoſcopo.	Divorum gratia, felicitas, & rerum omnium copia. Filii. Regnum Sacrorum & agilitas ad hæc omnia gerenda.
♎	♋	♈	♑
Infirmitates, pericula, hoſtes, lites, ſed ſemper poſt adverſitates triumphus, confert dignitates, judicii ſinceritatem, felicitatem in omnibus, exceptis liberis.	In Religione vel loco ſacro ſtipendium confert. In Senectâ facultates, honores. Infelicitatem in liberis, niſi ♃ beneficis radiis adjuvet.	Ex aquis confert opes. Addit diſcrimina, profectiones longas, in deſerta loca, pericula cum Uxore, paſſiones maniacas. Phrenes in uſquè ad Senectam.	Turbationes plurimæ, rara tranquillitas, petulantia. Filius ex illicitâ aut ignobili.

Digitized by Google

Significationes 12. Signorum cœleſtium in quatuor Cardinibus Cœli.

Horoſcopus ſive Cardo Orientis.	*Culmen, ſive Medium Cœli.*	*Cardo Occidentis.*	*Imum Cœlum.*
♏	♌	♉	
Iracundia; mordax clam lingua. Divitiæ, fluctuatio in variis periculis uſquè ad deſperationem. Sequitur tandem tranquillitas, adductio honorum. Liberorum copia.	Fortitudo in adverſis: adductio tandem honorum & dignitatum.	Opprimit hoſtes clam vel palàm. Infamiâ Laſcivia. Patrimonium nunc locupletat, nunc diſpergit.	Benefacit ingratis, pericula habebit in aquis.
♐	♍	♊	♓
Varia & multa pericula affectus ad peregrinandum, adeunda maria aut magnos fluvios: ingenium ad optimas diſciplinas.	Ingratis beneficus. Fortunatus ex ingenio. Potens fit atquè aliis præeſt dignitate.	Arcanarum rerum præſes.	Fidelis, ſanguine aut ingenuitate nobilis. Ex humidis locis obtinet ſubſidia.
♑	♎	♋	♈
Lætus, amabilis, fidus ſed & ſubdolus. Timidus, laſcivus. Alienæ vitæ ſecretus cenſor.	Lucrum ex alienis damnis & morte aliorum. Honeſtus, pius, acceptus, eloquens, eruditus.	Innumera habet pericula, amicos etiam infenſos.	Fluctuabunt illi omnia, ſubſtantia, dignitas, officia, eritque in fortunâ planè inconſtans.
♒	♏	♌	♉
Moderatè dives, hoſpitalis, munificus, prodigus, artium meliorum amans, gratus potentibus, conjicitur in pericula.	Vita dura tetrica, infelix in Uxoribus. Affectus ad itinera. Bonorum virorum ſuffragiis ex malis extricatur.	Infelix in mulieribus inimicis ac domeſticis.	Vitam ſpondet longam. Gloriæ & pompæ addictus eſt.
♓	♐	♍	♊
Ingenioſus, cordatus, audax, fidus, amabilis, paulatim ſublimatur.	Multa pericula, errores multi: alioquin ſubtilis, qui potentibus lites moveat, poſſidebit non ſua.	Cordatus, hoſpitalis, tenens ſecreta. Oeconomus immodicè amans uxoris, à qua tamen non amatur. Beneficus ingratis.	Vitio laborabit ſibi tantùm noto. Subſtantiam amiſſam [illegible]cuperabit. Advertâ valetudine laborabit. Morietur extrà Patriam ſubitò aut improviſò.

APU[illegible]

CAPUT VIII.

Exempla prædictionum Aſtrologicarum ex inſpectis Genituris cum ſecutis eventibus.

Auguſti Imperatoris genitura.

MEmorante *Sabellico lib. 8. En. 6. ex Sueton. Auguſti* Imperatoris ortus incidit in eum diem, quo de Catilinæ conjuratione in Curiâ agebatur: Illuc autem cum tardius *Octavius* Pater veniſſet, atquè Uxoris puerperium pro excuſatione retuliſſet, *P. Nigidius* natali horâ inſpectâ affirmaſſe dicitur, Dominum terrarum orbi natum. *Theogenes* etiam Mathematicus aliquandò genituram *Auguſti* videns: illum adoravit, illique Romanum Imperium portendi dixit, uti & aſſecutus eſt.

Mira de Tiberio Cæſare.

2. *Scribonius* Mathematicus *Liviæ Tiberii Cæſaris* Matri prædixit prægnanti, quod virum, non fœminam paritura eſſet, illumque regnaturum, verùm ſinè diademate, ignotâ ſcilicet adhuc Cæſarum poteſtate. Multa deindè *de Tiberio* ſcribunt Authores, quomodo *Thraſyllus* Mathematicus de Imperii adeptione deſperantem confirmârit, & ipſe *Thraſyllus* idcirco in magno vitæ periculo fuerit conſtitutus: quomodo etiam Imperium deinde conſecutus multos interfici juſſerit explorato die & horâ, qua nati eſſent, cognitâ exindè eorum fortunâ & moribus. Didicerat enim cujusquè civis primarii fatum, ita ut *Galbæ* aliquandò obvianti dixerit: *Et tu aliquandò principatum deguſtabis;* cui verò propterea pepercisse dicitur, quod cognoviſſet modò in Senectute, & longo poſt ſuam mortem tempore eſſe regnaturum.

Domitiani Tyrannis circa genituras.

3. *Domitianus* exploratis diebus, & horis, in quibus Principes viri nati eſſent pleroſquè ſuſtulit, ut Tiberius etiam, qui Regiam Geneſin haberent, atquè inter eos & *Melum Pompejanum. Nerva* verò vix mortem evaſit, ideò quod ab Aſtrologis *Domitiano* delatus ſit, imperatoriam habere geneſin. Cum autem unus ex illis affirmaret, eum non diu victurum, evaſit. His tandem prædictionibus reſpondit eventus: *Nerva* enim paulò poſt Imperator factus tantùm 13 menſes ac 10 dies in Imperio vixit.

[illegible]

4. Scribit *Lampridius*, prædictum *He*[illegible] ipſum violenta morte interitu[illegible] quod natus eſſet tempore, quo Lu[illegible] ſe applicaret Saturno deficiens lumine: Unde Biothanati naſcerentur: quod etiam ſic accidit.

[illegible]

5. Didicit à Mathematicis in Africâ *Severus Imperator*, quæ ſibi eſſent eventura, antequam ad imperium perveniret: & exinde etiam Mathematum excultus diſciplinis, priore conjuge Martiâ è vivis ſublatâ, [illegible] ducere voluit, quam *Juliam*, quod ſola è multis oblata regiam haberet geneſin.

De [illegible]

6. Cum manè ante Solis ortum *Nero* in lucem [illegible]iſſet editus, Aſtrologus quidam inſpecto [illegible]rum curſu ſtatim edixit Hominem Romæ regnaturum, ſed Matrem occiſurum. Quod cum *Agrippina* Mater intellexiſſet: *Interficiat*, inquit, *modò imperet*. Eventus Aſtrologum vera prædixiſſe declaravit, ut *Xiphilinus in Nerone* narrat.

Eudoxia ex genitura electa.

7. *Leo*, ſive *Leontius* Athenienſis Philoſophus filiam ſuam *Athenaidem* magnæ cujusdam fortunæ compotem fore ex arte colligens, ut memorat *Zonaras*, illi tantum centum florenos legavit, additâ cauſâ, quod fortuna illi ſuffectura eſſet opus, reliqua bona filiis reliquit. Illa dolens Imperatori per *Pulcheriam* ſororem talia conqueſta eſt, cui itâ placuit, ut ad connubium ejus perveneri, conjuxque *Theodoſii Valentiniani* facta, baptizata & *Eudoxia* nominata ſit.

Michaelis Trauli evectio.

8. *Michael Traulus* edoctus ex geniturâ ſuâ Imperium ſibi promitti, *Leoni* Imperatori adhæſit, quo occiſo Prætorianorum armis ad Imperium Orientis ſubvectus fuit.

Mors prædicta filio Conſtantis Imperatoris.

9. *Conſtantis* Imp. Pater, ut refert *Zonaras & Pomponius Lætus*, juſſit, ut Aſtrologi Infantis *Conſtantis* ſcilicet recens nati thema natalitium conſtituerent, quo facto inter alia prædixerunt, eum in ſinu aulæ Helenæ interfectum iri. At mortuâ Helena etſi *Conſtans* prædicta eluderet, nihilominus eventus ſecutus eſt; nam in Oppido, cui de Reginæ nomine factum erat nomen *Helenæ* interfectus eſt; qui proindè vitam ſic uti petulantem egerat, itâ etiam miſerabilem ſortitus eſt exitum.

Prædictio evectionis Ablabi ab Ægyptio facta.

10. Memorat *Eunapius in vitâ Ædeſii* de Ægyptio quodam è tractu Mendeſio, quod *Conſtantinopolim* veniens cauponam ingreſſus ſit, ubi dum Cauponaria obſtetrix ſimul Ægyptio vinum propinaſſet, mox è viciniâ occurrens alia mulier in aurem dixerit, affinem ſuam de Salute periclitari tertio jam nixu, niſi ocyus ſuccurratur. Illa igitur relicto Ægyptio puerperam acceſſit, & à partu feliciter liberavit: cùm deindè ad Ægyptium reverſa, moræ ſuæ cauſam retuliſſet: ille peritus Aſtrologiæ confeſtim tempus diei, & horam obſervans, palàm edixit: *Abi mulier, & puerperæ dicito, quod tantùm non Imperatorem enixa ſit*, hocque elocutus pleno poculo ſe proluit, nomenque ſuum mulieri indicavit. Nato infanti nomen fuit *Ablabis*, qui uſquè adeò pila & ludus fortunæ extitit, ut ſub *Conſtantino Magno* præfectus prætorio Imperatore plus potuerit.

11. *In Magni Sforziæ* geniturâ, referente *Jovio* in vita ejus, Mathematici præcellentem ſiderum poſituram, aſpectusque mirabiles conſpicati, ei magnum imperium, immortalem gloriam, felicemque ſobolem prædixerunt: idq; demùm ſubjunxerunt, eum nequaquam exactâ ætate & morte quidem repentinâ periturum.

Leonis X. Papatus ex Geneſi prædictus.

12. *Marſilium Ficinum* eximiæ peritiæ Aſtrologum *Leoni X.* Pontifici Max. ex fortunatâ & regiâ Geneſi viſâ eidem, cum adhuc

huc Puer eſſet, nec planè Sacris initiatus, ſacrorum Principatum prædixiſſe memorat idem *Jovius in Leone X. libro tertio.*

Hadrianus VI. ex geneſi aſſecurat ſibi Pontificatum.

13. Mirabile planè eſt, quod de *Hadriano VI.* Pont. Idem *Jovius* narrat his verbis. Cum per literas á Gerundenſi Epiſcopo conſcriptas in Hiſpaniam perlatum eſſet *Hadrianum* Derthuſenſem Epiſcopum Pontificem eſſe renuntiatum, & tamen tredecim dierum Spatio nihil ad confirmandam tantæ rei famam penitus adferretur: jam de ea re plerique dubitare cœperant, quaſi Galli hoſtes fictitiis litteris ad elevandam hominis dignitatem id commenti eſſent. Cæterum ipſe *Hadrianus* ea omnia de ſe, uti Romæ acta erant, ab initio conſtantiſſimè credidit, ſivè ab oraculis fatidicarum Virginum edoctus, quæ tanto rerum eventu promiſſis fidem attuliſſent; ſivè exactiſſima ſiderum ſcientia, quá plurimùm juvenis oblectabatur, in opinione confirmatus: cum in geniturá á ſede Planetarum admodum felici Stella etiam eximiæ magnitudinis in Horoſcopo ad ipſam finitoris lineam præclará ſummæ fortunæ denunciatione præfulgeret: adeò ut Acredio Medico anxiè nimis, & triſti fronte tantæ moræ ſpacium per ſingulos dies ſupputanti, dicere non dubitârit, ut in ſpe conceptâ permaneret, nequè amplius eo literarum deſiderio torqueretur: Se enim creatum eſſe Pontificem, & brevi fore, ut ab ipſo in ſede Principis Apoſtolorum in Urbe Româ ſub ſolenni illâ tiará conſpiceretur.

Marcellus II. ob Geniturá Pontificatum ſperat.

14. Notant *Panvinius & Garimbertus lib. 4. quod Marcelli II.* Pontificis Pater *Richardus Cervinus* animadverſo Stellarum curſu, qui tum erat, cum naſceretur: ex earum conjunctione, uti erat ejus artis peritus, Summum Sacrorum Principatum Filio prædixerit: qui quidem perſuaſioni ſuæ tantum indulſit, ut cùm poſt multos annos demum á civibus ſuis *Montefano*, oppido agri Piceni, ad Filii ætatis jam grandis nuptias incitaretur, conſtanter recuſârit, clariſſimum vitæ ſtatum, quem illi aſtra portenderent, illis vinculis impediri aſſerens.

Emanuel Commenus Aſtrologiæ peritus.

15. *Emanuel Commenus Imp. Conſtantinop.* Aſtrologiæ peritiſſimus multos ſibi & Imperii annos ſpopondit. Annis vixit 60. imperavit 38. Et ſcribit *Nicetas*, cum Emanuelis Conjux Imperatrix partui vicina eſſet, ſuâ præſentiá Imperator conjugem ſublevavit, & ſolatus eſt: magis tamen in Stellas, & punctum edendi fœtûs animo intentus. Nato autem filio, cui nomen *Alexius*, prædixerunt Aſtrologi, cum divitem fore atquè Unigenitum, & paterni Imperii Succeſſorem, quod etiam evenit.

Prædictiones Jagelloni de filiis natis factæ.

16. *Uladislao* Jagelloni Polonorum Regi *Sophia* Uxor *Uladislaum, & Andream Caſimirum* Filios peperit. Erat *Cracoviæ Henricus* Boëmus inſignis Aſtrologus: hic infantem recens natum longævum, ſed infelicem fore, Poloniamque multis ac magnis malis, calamitatibusque eo regnante afflictum iri, ex aſtris prædixit. Patrem verò ejus *Uladislaum* clariſſimum atquè victorioſiſſimum futurum, & ni fata longiorem ei vitam inviderent, multis gentibus imperaturum. Quæ utraquè Eventus poſteà comprobavit. *Uladislaus* enim Rex Poloniæ & Hungariæ creatus: ad Varnam á Turcis cæſus anno ætatis 20 præclaræ ſpei non ſatisfecit. *Caſimirus* verò, qui fratri in Poloniæ regno ſucceſſit, regnavit annis 45, vixit 64, venationibus potius lituanicis, quam Reipublicæ deditus ita *Cromerus lib. 19. & 29.*

Ferdinandi Davali geneſis, & exinde judicia.

17. Narrat *Jovius in Piſcario lib. 1. Ferdinandi Davali Piſcatii* Neapoli matre *Cardoniá* nati geneſin & prædictiones eidem á *Joviano Pontano* idcircò factas hoc modo. *Habuit in geneſi*, inquit *circà Cœli verticem ſidus Martis directo curſu ſuâ in ſede conſtitutum, & quò felicius Victoriæ pararentur, ſalutaribus Jovis radiis delinitum: Undè Jovianus Pontanus ſuprà eloquentiæ laudem etiam ſideralis ſcientiæ peritiſſimus: inſpecto themate Victorias & lætiſſimos triumphos puero pollicitus eſt. Itidem etiam monens, ut faciem adverſus vulnera diligentiſſime præmuniret; quaſi ex ferro Mars alioqui benignus boneſto ori deformitatem, uti poſteà evenit, manifeſte minaretur.*

Mahometes II. Victorioſus.

18. Mahometes II. ejus nominis Turcarum Imperator, Aſtrorum inſignis fuit obſervator, ità ut omnia acta, agendaque, ad eorum curſum, ac ſitum in Cœlo inſtitueret, & referret, teſte *Marin. Buclero.* Undè factum, ut duo Imperia, Conſtantinopolitanum, & Trapezuntinum ſubegerit, Regna duodecim rapuerit, urbes 200. occupaverit. Quemadmodum figura quoque ejus Nativitatis inſignem felicitatem, & multiplices victorias deſignavit.

Suſpendium præjudicatum ex genitura filii Joannis de L. grano.

19. *Joannes de Lignano* tempore *Martini V.* Papæ prævidens ex geniturá, filium cruci affigendum, volensquè fatali geneſeos diſpoſitioni ſuccurrere, eum ſacris initiari, ac apprime erudiri fecit: Sed ne ſic quidem prædictionem evitavit. Nam cum eum Concives ſui ad Martinum Papam ablegâſſent, rediens domum propter legationem non fideliter tractatam de nocte à Magiſtratu Bononienſi ſuſpenſus eſt. Quem cum eluceſcente die Pater pendentem vidiſſet, deplorans, inquit: *Eheu Fili mi tu infeliciſſimum fatum nec humanis literarum adminiculis, nec divinis myſteriis ſuperare valuiſti.*

20. *Bellantius lib 5. Reſponſionum ſuarum contrà Picum* hæc ſcribit: *Nec unum tacendum videtur: complures autem ſunt Florentiæ teſtes fide digniſſimi, quibus inſpectâ Hieronymi Savanarolæ geniturâ quinquè ante ... jacturam menſes dum florebat ... terminaturum prædixi: Is quamquam cre... tamen prius fuit ſtrangulatus.*

21. Refert *Michael Eitzingerus*, Aſtrologum quendam, cum *Guilielmus Naſſovius* ... *Auraci* Pater filiorum genituras eidem protuliſſet, & de ſingulis judicium exquiſiviſſet, cùm tandem eam, quæ *Auraci* eſſet, perveſtigaſſet, dixiſſe magna quidem eum moliturum, ſed morte violentâ periturum. Idem etiam *Cornelium* ... atquè alios adhuc Aſtrologos prædixiſſe. Idem *Eitzingerus* memorat. ... no 1584. die 30 menſis Julii ... is globulis è parvâ bombardâ á Nobili ...

... gatur

gundione *Balthaſaro Se ac* Aulæ ſuæ familiari emiſſis *Delfis* in Hollandia vita privatus, poſtquam Religionis Catholicæ deſertor, caputque Hollandicæ rebellionis extitiſſet adverſus ſuum Regem: ita ut *Cornelii Gemmæ* ac aliorum prædictioni eventus omninò reſpondiſſe deprehendatur.

Prædictio facta Henrico Regi, Poloniæ.

22. Prædixit *Junctinus* Henrico Poloniæ Regi, *Henrici* Gallorum Regis filio Anno Domini 1572. *in Tractatu de Stellis fixis*, cum haberet Canem minorem in Horoſcopo, quæ ſtella Regna, & Imperia decernit, illum ad majora rerum culmina perventurum, antequàm Rex Franciæ eſſet factus: quod contigit Anno Dom. 1574.

Caſus & indè mors inevitabilis Joannis Stoffleri.

23. *De Joanne Stofflero* inſigni Aſtrologo narratur, quod ex geneſi ſuâ cùm advertiſſet ſe certo quodam die à caſu cujusdam rei infortunium, & mortis periculum ſubiturum: eodem die feſtivam inſtituit lætitiam cum viris, & amicis doctiſſimis: ubi cum inter epulas controverſia quædam mota fuiſſet, cupidus eandem ex libris ſuis dirimere, librum altiori loco collocatum, dum manu prehendere & tollere voluit, caſu factum eſt, ut aſſer, cui liber innixus loco ſuo motus, in caput præceps ruerit & vulnus lethale inflixerit, unde & *Tubingæ* poſt aliquot dies è vivis ſublatus fuit.

Valentini Nabod interitus.

24. De præſtanti quodam Mathematico Patavienſi *Valentino Nabod* memorat Comes *de Fliſco*, quod cum ex figurâ ſuæ nativitatis collegiſſet periculum mortis ſibi imminere, in conſuetis ædibus clam ſe continuit: cumque per aliquot menſes ita latuiſſet, ſuſpicio verò domus Domino, qui eam *Valentino* elocârat, oborta eſt de clandeſtino in Germaniam diſceſſu: obtentâ igitur à Magiſtratu licentiâ cum deputatis miniſtris eandem effregit; ubi mox ad ingreſſum invenit cadaver *Valentini* jam fœtens, multis vulneribus affectum, & feneſtram quandam apertam, quæ argumentum præbuit peracti latrocinii ab iis, qui per eandem irruperunt, ac funus illud effecerunt.

[illegible]

25. Fuit quidam Medicinæ Doctor ejusque publicus Profeſſor, ſimulque inſignis Aſtrologus, ut refert *Eraſmus Franciſci in opere Germanico de Cœlo diſc. 23.* qui dum Convivis ſuis aliquandò incidente ſermone de Genituris & earum Significationibus, ſuæ [illegible] geniture figuram portuliſſet, mox ad[illegible], ſe [illegible] natalitii Thematis ſui poſitu[illegible] [illegible]unt, quæ Aſtrologi de ſimili fi[illegible] [illegible] ultrà 14. dies vitam proro[illegible] [illegible]. Verum licet nihil ſe de Genituris tenore palàm edixiſſet, factum ta[illegible], ut eo tempore evocatus ex urbe ad [illegible] quandam perſonam infirmam, [illegible] redux in Rhedâ veheretur & [illegible] pontis cujuſdam tranſitu perterriti in undas præcipitium comminarentur: Saluti ſuæ conſulens Rhedâ exilire contenderet, ex eadem prolapſus, brachium ſiniſtrum fregerit, cujus curationi verò dum inflammatio lethalis acceſſiſſet, cum intra breve tempus ab ipſo prædictum e vivis ſuſtulerit.

Chari prædictio mirabilis, quidam militi facta.

26. De nominatiſſimo quodam in Italiâ Aſtrologo *Chari* multæ circumferuntur Aſtrologicæ prædictiones, quibus ſui reſponderunt eventus. Inter alias vero prædictiones memorabilis hæc eſt: dùm aliquando Miles eum convenit, edicens ipſi diem & horam, in quâ natus fuiſſet, ſimulque manum expanſam porrexit (quoniam & in chyromantiâ fuit peritiſſimus) huic tamen Aſtrologus nihil reſpondere voluit, donec comminationibus & convitiis in eum jactis tantum miles evicit, ut hæc ipſa verba reponeret: *Malo tacere, quam tibi infortunium grande prædicere: Sin autem ſapere & ducatum mihi largiri velis, à vitæ periculo te præſervabo.* Ille ſubſannans & deridens Aſtrologum abiit. Eadem verò adhuc die oborta primum contentione intercommilitones, duo quidam ſe ad duellum mutuò provocarunt, quod ipſe inhibere dum voluit, accepto lethali ictu & ex eo vulnere eodem loco interemptus eſt.

Andreæ Dudithii mors ex horoſcopo prædicta.

27. De *Andrea Dudithio* Epiſcopo *Quinque* Eccleſiis in Hungariâ narrat *Thuanus lib. 96. Hiſt.* quod binis diebus ante ſuum obitum ad *Joannem Prætorium* doctiſſimum in Altorffiana Univerſitate Profeſſorem miſerit literas, in quibus inter alia hæc meminit. *Eclipſis Lunæ 15. hujus menſis incidit in Aquarium, qui meus Horoſcopus eſt: Si vera eſt Aſtrologia, mortem mihi affert, aut graviſſimum aliquem morbum: Tu quid cenſes?* Vix literas haſcè exaravit, & in morbum incidit, qui eum breviſſimo temporis ſpatio è vivis ſuſtulit.

28. Cum Anno 1657. die 29. Maji *Venetiæ* ingenti perfunderentur lætitia ob denunciatam inſignem Virtute ſtrenuiſſimi Herois *Lazari Mozinego* in navali prælio de Turcis Victoriam, Illuſtris *Comes de Fliſco* cupidus hujus egregii bellatoris geneſin videre, eandem à Cognatis requiſivit; ſed cum ab iiſdem obtinere non potuiſſet, tandem ex aureâ matricula inſcriptorum Patritiorum Venetorum annum & diem Nativitatis obtinuit. Undè mox Thema natalitium erigens, collegit, ac prædixit, eum non diu ampliùs victurum, & improviſò ex caſu quodam ab alto occubiturum, uti & contigit. Nam ulterius ſtrenuo fervore Turcas inſequens cùm in navis ſuæ pyrium pulverem globus Turcicus illapſus eandem incendiſſet, à malo ex improviſo corruente oppreſſus tandem occubuit.

CAPUT IX.

Mirabilium aliarum quarundam prædictionum Aſtrologicarum Exempla quoad varios caſus humanos cum ſecutis eventibus.

Domitiani ſævities in Aſtrologum.

AScletarium Mathematicus ad *Domitianum* Imper. delatus eſt, quod de ejus exitu prædicere quædam eſſet auſus. Domitianus id intelligens, cum ad ſe adductum ſic fuit affatus: *Dicas mihi oportet, quis te tandem maneat exitus?* affirmantem illum, fore ut breviter laceraretur à canibus. Ad eluendam ſcientiæ fidem, confeſtim interfici juſſit, corpusquè accuratiſſimè cremari, ſepelirique cineres. Verum denſus imber cœlo dejectus medio rogum miniſterio reſtinxit, cadaverque ſemiuſtum à buſtuariis relictum, qui in opertum refugerunt, canum superventu cœptum eſt lacerari. Id ei cœnanti *cum Latinus* Mimus inter cæteras ejus diei fabulas enarraret, ità commotus eſt, ut jam indè vitæ diffiſus, omnib' viveret caſibus obnoxius. *Sabell. lib. 4. En. 7. ex Suetonio.*

Nicolai Pragenſis Vaticinium.

2. *Ladislao* Hungariæ & Bohemiæ Rege *Magdalenam Caroli VII.* Gallorum Regis filiam ducturo, inſigni pompa Equeſtrium, pedeſtriumque copiarum Pragam adventante, Nicolaus quidam Aſtrologiæ divinatricis ſcientiâ apprimè excultus male fauſtum ingreſſum, planeque Stellæ crinitæ Regibus horrendæ, quæ eodem anno apparuit, congruentem prænuntiavit: Quod Vaticinium paucis curæ fuit, à pluribus deriſum & plenum vanitate judicatum; ſed exitus fidem prædictioni fecit. Nam vix *Parthos* legati ad educendam ſponſam miſſi pervenerant, cum Rex ætate florente incerta de cauſâ intra biduum extinctus fuit. *Dubravius lib. 29. Hiſt. Bohem.*

Cocles in ſuam perniciem vatidicus.

3. *Bartholomæus Cocles* Bononienſis prædixerat *Copono* cuidam, quod brevi ſceleſtus homicida futurus eſſet. Similiter & *Hermeti* Tyranni filio futurum, ut exul in acie cæderetur. *Hermes* igitur fatali metu perculſus *Copono* clàm imperat, ut *Coclitem* ſecretò interficiat. Præviderat necis diſcrimen *Cocles*: ideò ſecretâ galeâ caput muniêrat, ingenti gladio etiam, quem peritiſſimè ambabus manibus regebat, ſemper accinctus. Verum à *Copono* bajuli habitu perſonato, dum feræ oſtii calculo injecto præpeditæ clavem insereret adactâ in occipitium ſecuri interfectus eſt: nullam aliam patrati facinoris cauſam afferente *Copono*, quàm quod ipſe *Cocles* brevi homicidam futurum aſſeruiſſet. Ita *Jovius in Elogiis.*

Obitus prædictus Catharinæ Medicææ Reginæ Galliæ.

4. Aſtrologus quidam, ut *P. De Chales* memorat in Aſtrologia, *Catharinæ Medicææ* Reginæ Galliæ prædixit fore, ut ad S. *Germani* moreretur, ideoque & S. *Germani* Eccleſiam vix adibat, nec niſi raro ad S. *Germani* oppidum veniebat, nec diu etiam ibi morabatur. Mortua tamen eſt *Bleſis*. Ne tamen falſa eſſet Aſtrologi prædictio, is qui morienti Reginæ adfuit, Abbas nominabatur *Julianus à S. Germano.*

Mors in rotâ Nobili Lotharingo prædicta.

5. Nobili cuidam Lotharingo, ut idem ibidem refert, prædixerat Aſtrologus fore ut moreretur ſuper rotam. Voces indicabant ſupplicium conſuetum: Is tamen vulneratus fuit vulnere accepto: caſu tamen accidit, ut cùm in tentorium deferretur, cum ſervi eum viderent animam agere, rotæ cuidam, quæ caſu ibidem inventa eſt, impoſuerunt, ubi & animam efflavit.

Victoria cum vulnere Guidoni prædicta.

6. Obſidebant Galli *Forumlivii Martino IV.* militantes, *Guidonis Appii* ductu, eo tempore, quo Siculi Gallicas Veſperas celebravêre & Aragonios recepêre. *Guido Bonatus* Forolivienſis Aſtrologorum Princeps *Guidoni Montis Ferrati* Comiti primo Cal. Majas eruptionis faciendæ præter omnium exſpectationem auctor fuit, certam victoriam Comiti cum vulnere coxendicis prædicens: atquè ut medicæ artis peritus erat, ova cum ſtuppis & enæmis aliis ad obligandum vulnus ſecum tulit. Nec præſagio defuit Eventus Gallis ad internecionem deletis. *Platina in Martino IV. Blondus lib. 8. Dec. 2. Fulgos lib. 8. cap. 11.*

Captura Jo. Galeatio prædicta.

7. Conſtituerat *Barnabas* Vice Comes Mediolanenſis *Joannem Galeatium* per inſidias ſuo privare dominatu. Eum vates domeſticus cognomento Medicina monuit, ut Nonas Majas eo anno trium ſiderum coitu infauſtas caveret. Captus deinde eſt eo ipſo die à *Joan. Galeatio*, cui ipſe inſidias ſtruxerat. *Jovius in Barnaba.*

Philippus Valeſius infeliciter dimicans cum Eduardo Angliæ Rege.

8. *Robertus* Siciliæ Rex in Aſtrologiâ adeò diligenter & peritè verſatus fuit, ut quidquid adverſi, vel ſecundi aſtra portenderent, certiſſime denuntiaret. *Philippum Valeſium* Franciæ Regem miſſis ad eum literis ſedulò admonuit, ut cum *Eduardo III.* qui tunc Anglis imperabat, nequaquàm collatis ſignis, ſi præſens eſſet, dimicaret: inſpectâ enim ejus genitura & diligenter examinatâ fortunatum illum in rebus bellicis fore ſe cognoviſſe: & de Gallis potiſſimùm inſignes Victorias, ſi in aciem cum eis deſcenderet, reportaturum. Nec illa prædictio falſa fuit; nam poſt aliquot annos in *Picardiâ cum Eduardo* confligere [illegible] *lippus*, licet copiarum numero [illegible] rior eſſet, luctuoſam admodum [illegible] lamitoſam accepit cladem, quandoquidem è ſuis triginta millia eo in prælio deſideravit, & ipſe fugâ periculum vix evaſit.

Muleaſſes [illegible]

9. *Muleaſſes* Rex Tunetanus Aſtrologiæ peritiſſimus fatali aſtrorum influ[illegible] tendi Regni & ſævæ necis cla[illegible] ſibi [illegible] divinaſſet, ac *Barbaroſſam Bizantii* claſſem parare audiviſſet, eam adverſus ſe [illegible] credidit, & ut periculum evaderet, Af[illegible] cedens in Italiam, ut *Carolum* Cæſ[illegible] queretur, & auxilia contra Tur[illegible] ad ſe oppugnandum venturos puta[illegible] impetraret, traiecit, commiſſo *Æmi*[illegible] ſuo regni adminiſtratione, qui ut per[illegible] & ingra- [illegible]

tus Regis nomen aſſumpſit,& advenientem poſtea patrem captum excœcavit: ita judicio ſuo deceptus *Muleaſſes*, cùm Vaticinium perperam interpretaretur, in maximam calamitatem nihil aberrantibus fatis incidit. Ita *Jovius*.

Vitellio vera ab Aſtrologis prædicta.

10. *Vitellius* referente *Suetonio*, Aſtrologos ſe Imperatorem futurum affirmantes irriſit, exiſtimans nequaquàm ſe tanti fore. At idem cùm Imperator factus Aſtrologos expelleret ex urbe,ediceretque, ut intrà certum diem ex Italiâ diſcederent: Aſtrologi contrà in tabulis diem de nocte præſcribunt intrà quem exceſſurus eſſet è vivis; quod etiam ſic accidit.

Leontii è carcere ad regnum progreſſus.

11. *Paulus Monachus*, ut memorat *Zonaras*, inſignis Aſtrologus, *Leontio* imperium promiſerat; Aſtrologo in Sententiâ permanente; Leontius tandem perfracto carcere ad Imperium pervenit, quod ultra tres annos adminiſtravit.

Exemplum mirabile de Duce Mediolanenſi Galeatio & Aſtrologo.

12. *Bartholomæus Chaſſanæus* audivit, ut ipſe narrat *Mediolani*, quod eximius Aſtrologus dixiſſet Duci Mediolanenſi *Galeatio Mariæ* Vice Comiti, ipſum ex vulnere periturum, quod eſſet ei proprius Vaſallus inflicturus. Aſtrologus interrogatus à Duce, quo mortis genere eſſet ipſe moriturus: qui cùm reſpondiſſet, ſe in publico interemptum iri ex trabe ligni cadente. Dux irâ accenſus ipſum mox decollari juſſit, ut ex rei eventu cerneret, Aſtrologicam artem eſſe falſam. Cum interim pararetur locus & campana ſolito more pulſaretur populusque concurriſſet, & ipſe traditus executori, ad locum ſupplicii deduceretur, exeundo Palatium ſub portâ magna, quæ eſt antè Eccleſiam Cathedralem, cecidit turris, quæ dictum Aſtrologum cum aliis interfecit. Dux autem Mediolanenſium in Feſto S. Stephani, & in Eccleſia ipſi Sancto dicatâ Mediolani Univerſo adſtante populo, & Ipſius Aulicis interfectus eſt à proprio Vaſallo; & ſic prædictio Aſtrologi de proprio exitu & de morte Principis vera fuit. Hanc Hiſtoriam refert etiam *Alexander ab Angelis lib. 4.* in *Aſtrologos*.

Rudolpho Habspurgenſi imperium prædictum.

13. *Friderici* Imperatoris Aſtrologus ab eo interrogatus, cur tantum honoris *Rudolpho Habſpurgenſi* Comiti pauperi in aulâ ſua tunc verſanti exhiberet, reſpondit: *Mortuis tuis filiis, quorum adhuc decem ſuperſunt, ipſe & poſteri ejus ad tua regna pervenient. Authore Alberto Argentinenſi.* Quod exitus ipſe probavit. Nam Anno Chriſti 1273. Cal Octobris *Rudolphus* à Germanis Principibus *Francofurti* in Regem Romanorum electus fuit, cum *Baſileam* tunc obſideret. Undè & in hodiernum uſque diem *Rudolphi* illius Auguſtiſſimi poſteros in regnis ab ipſo relictis, ſicut & Imperio Romano feliciter ſuccedere gaudemus.

Cladem Franciſci I. Galliæ Reg. prædicta.

14. *Gauricus* inſignis Aſtrologus multa, antequam contingerent, viris maximis prædixit: inter alia etiam Venetiis edidit Prognoſticum, in quo *Francìſcum I.* Galliæ Regem ad hoſtiles manus perventurum, priusquam contingeret, affirmavit.

Clades Gallorum ad S. [illegible]

15. Notavit in ſuâ Hiſtoria *Natalis Comes*, quod cladem Gallorum factam ad S. Quintinum, in quâ *Conneſtabilis Monpenſerius Mareſchallus S. Andreæ, Rheingravius, Lanfaccius* & ferè bis mille Nobiles capti, & interfecti ſunt, multò ante prædixerit *Noſtradamus*, rerum Aſtronomicarum peritiſſimus, cum multis inde ſecutis calamitatibus in quodam prognoſtico.

Quintiní non prædicta.

Henrici IV Galliæ Reg. mors violenta.

16. Memorabile eſt de *Henrico IV.* Francorum Rege in ipſâ inaugurationis pompa ab impio Sicario trucidato, cultro ſcilicet in ejus ventrem impacto. Antequam autem hoc contingeret, in periſtilio Antverpienſi, & Amſtelodamenſi paſſim ita fuit relatum, ut contigit, cum tamen paulò poſt evenerit. Quin addunt eidem Regi pridie fuiſſe prædictum, ne die poſterâ Palatio egrederetur, ni præſens vitæ diſcrimen vellet incurrere: ſed veras fuiſſe prædictiones luctuoſus, & in exſpectato probavit eventus.

Prædictio mira cuidam Pictori facta.

17. *Joannes Martinus Belga* pictor elegans, cùm in Italia ab Aſtrologo didiciſſet, ubi *Genevam* attigiſſet, moriendum ſibi eſſe. Etſi Ariolo non multùm fidei tribueret, accidit tamen, ut Bernam à *Thoma Schopfio* Medico Bernenſium ditionem Chorographicis tabulis illuſtraturo evocatus, cum tabulis penè omnibus deſcriptis, eam, quæ *Genevam* continet, aggrederetur, in ipſo Urbis loco & nomine annotando Peſtilentia tunc horrendum in modum graſſante correptus objerit Anno Sal. 1567. menſe Aug. *Beyerlink in Theatro V. Aſtronomia.*

Noſtradami prædictiones.

18. De *Noſtradamo* famoſiſſimo ſui temporis per Galliam Aſtrologo, conſtat eum non tantùm multa in vitâ, ſed etiam poſt eam eventura prædixiſſe, quæ verum exitum ſortita ſunt. Ità licet Anno 1566 vivere deſierit, ante obitum tamen formidabilem Melitenſis Inſulæ à Turcis oppugnationem, Cypri expugnationem, & occupationem ab ijsdem, ad Lepantho verò inſignem illorum ſtragem; ſimiliter *Henrici IV.* ad regni Galliæ gubernacula ſublevationem, ejusquè contrà *Lotharingos Guiſios* inſignem victoriam; quæ omnia ferè ultrà 20 annos poſt ejus obitum acciderunt, longè antè prædixit. Imò *Mercurius Gallicus* ad an. 1610 memorat; totam Galliam fateri debere hunc Aſtrologum omnia Regis hujus acta per integrum vitæ decurſum, qui annis 59. & 6 menſibus abſolutus fuit, exacte prævidiſſe, & accurate prædixiſſe. Verum apud doctiores hic Aſtrologus haud ità benè audit, cùm eum ſuas prædictiones magis ex malorum Spirituum officinâ, quàm ex ſolidæ cujusdam ſcientiæ arcanis latebris deduxiſſe judicent. Mirabilem vide hiſtoriam apud *Eraſmum Franc.* im Trauer-Saal *part. 4. hiſt. 10.* de Gubernatore *Aiguemortes*, qui eum hujus divinatricis ſcientiæ cauſâ acceſſit, cui deinde in globo cœleſti ſuper menſam poſito, velut in ſpeculo, aut in pictâ quadam tabulâ ea, quæ in viâ ad ipſum acciderant, accuratè exhibuit. Quæ certè aliâ haud ratione, quàm mali cujusdam Spiritus adjumento, aut magico quodam opificio exhiberi potuerunt.

Duci Bironio quid prædictum.

19. His addenda ſunt ſequentia duo Exempla, quæ *Helmontius* refert, *Aſtra neceſſitant, non inclinant &c. mihi pag. 118.* Dux, inquit, *Bironius læſæ Majeſtatis ob crimen à ſuo Rege apprehenſus mox ſciſcitabatur, quâ de gente oriundus eſſet tortor*

Digitized by Google

Pariſienſis: quem cum intellexiſſet Burgundum; ingemuit pavens, dixitquè: Eheu perii! ſiquidem ab Augure quandoque ſciverat, duntaxat ſibi cavendum à mortali ictu, quem Burgundus ille venturis diebus daturus eſſet.

Mors prædicta Comiti de Loniguij.

20. Alterum Exemplum, quod priori attexit *Helmontius* ità ſe habet: *Comes de Loniguij in duello propè Bruxellam cæſus in Monomachias pruriens, & audacior, quod à ſortilegis ſciviſſet à Lupo mortaliter ſe vulneratum iri. Fuit autem Adoleſcens Comiti de Sancto Amore ſocius duelli, cui nomen Loup, qui lethaliter punctus Loniguium transfodit.* His addit *Helmontius*: *Eſto diabolus harum prædictionum Autbor*: Vocat etiam paulò ante narrationes iſtas *Diabolicarum prædictionum Exempla*; *nec aliunde, quàm ex Aſtrorum depicto typo eruta per Cacodæmonem.* Atquè his ità narratis nunc quid de judiciaria Aſtrologiâ ſentiendum ſit, proferamus.

CAPUT X.

Quid ſciendum de Aſtrologia Judiciariâ ſeu divinatrice potiſſimùm Genethliacâ.

Vidimus hactenùs potiora Judiciariæ, ſivè, ut aliàs vocant, Divinatricis Aſtrologiæ fundamenta variis Exemplis confirmata; an itaquè ſcientia illa nunc approbanda; an pro genuinâ & verâ Diſciplina, quam Chriſtianus homo tutò colere, magni meritò æſtimare, & jure bono amplecti poſſit, nunc eſt diſquirendum.

§. I.

Aſſertiones quædam generales pro Aſtrologiæ Judiciariæ fundamentis evertendis.

Cœlum non agit in animam hominis.

1. Cœlum licet non tam per motum, & lumen, quam vires alias occultas, quas influentias vocant Philoſophi, in hæc inferiora conſtanter agere cenſeatur: in animam tamen rationalem, utpotè ſubſtantiam ſpiritualem, & conſequenter in ejus actiones proprias, & immediatas habere aliquam influentiam aut activitatem immediatam per ſe, & in ſe, nemo ſanæ Philoſophiæ peritus aſſerere poteſt. Cum enim Cœlum, & in eo Sidera *ſint corpora*, non poſſunt habere ullam activitatem in rem Spiritualem per ſe & in ſe. Sicut ergò nulla objecti applicatio, nulla corporis affectio merè naturalis, nulla externa paſſio, aut violentia poteſt nos cogere, ut velimus interno & libero actu, quod abſolutè nolumus, aut in quod liberè non conſentimus: ità nec cœlorum influentiæ poſſunt aliquid in anima rationali, & ejus propriis facultatibus operari, quod ipſius libertati per ſe, & in ſe contrarium eſt. Quocircà poſſunt quidem ſiderales influxus in Corpus agere, & mediante tantum corpore inclinare, nunquam tamen liberam voluntatem per ſe & in ſe ad quicquam cogere.

Anima affici poteſt mediatè & indirectè ab aſtris.

2. Quia, ut *Ariſtoteles* etiam *in phyſiognomicis* docet, anima patitur â corpore; adeoquè pro affecti corporis natura aliundè ab extrinſeco in illud operante inclinationes aliquas concipere poteſt: Idcircò dum aſtra in Corpus humanum agunt, etiam anima mediatè affici poteſt. Undè licet in ſe & per ſe libera ſemper maneat in ſuis operationibus, & earum electionibus, inclinationes tamen magis ad certas aliquas, quàm ad alias Operationes etiam aliundè, & ab extrinſeco aliquo operante acquirere poteſt. Sicut & D. *Thomas lib. 3. cont. Gent. c. 85.* docet his verbis. *Licet corpora cœleſtia non ſint directè cauſa electionum noſtrarum, quaſi directè in Voluntates noſtras imprimentia: indirectè tamen ex bis aliqua occaſio noſtris electionibus præſtatur, ſecundùm quod babent impreſſionem ſuper corpora.*

Non poſſunt opera libera judicari ab Aſtrologia, ſed tantùm propenſiones ad ea.

3. Hinc ſequitur, quod Aſtrologus non poſſit judicare de certo quodam facto, ſive de actuali hominis vitâ, judicando ipſum realiter & abſolutè talem eſſe, aut talia facere, aut feciſſe, aut facturum eſſe; ſed ſolum de pronitate aliquâ & inclinatione. Ex. gr. hunc inclinari ad iram, vindictam, duella, & alia ejusmodi. Ratio eſt: Quià cùm homo in operando ſemper ſit liber, & uſum habeat liberi arbitrii, eoque poſſit cuicunque etiam inclinationi reſiſtere: nulla propterea certa poterunt formari judicia, quæ infallibilem effectum jam factum aut faciendum indicent. Undè omnia judicia illa, quæ ab Aſtrologis formari poſſunt circà humanos actus, tantum pronitatem & propenſionem ex ſe ad ſummum indicare valent.

Aſtrologus non poteſt judicare de internis donis gratiæ divinæ.

4. Non poteſt Aſtrologus vi ſuæ ſcientiæ judicare de internis donis, divinis & gratuitis Dei; quia iſta non pendent ullo modo ab Aſtrali influxu, ſed Deus ea tantum gratuitò diſtribuit, cui vult. Quocircà etiam quia iſtis homo cooperando multa poteſt mala extrinſeca avertere, & bona majora tam gratiæ, quàm fortunæ promereri; Ideò nulla poteſt dari ſcientia de iis, quorum cauſa Deus ipſe non alligatur ad infallibilem conceſſionem & collationem. Undè falſiſſimum & impudens planè commentum eſt, quod *Albumezar ſcribit*, *eum, qui Lunâ Jovi conjunctâ in capite Draconis Deo ſupplicaverit, quidquid etiam petierit â Deo, impetraturum*: Expertum etiam eſſe *Petrum Apponenſem*, qui vigente illâ conjunctione ſcientiam rerum poſtulaverit, & poſt eam diem obtinuerit, ut ipſe teſtatur: Æque falſum eſt, quod âliqui fabulantur, *eum, qui natus eſt Marte in nonâ domo feliciter conſtituto in dæmones imperium ſolâ præſentia eosdem expellendi virtutem habere.* Imò teme-

temerarium planè & impudens mendacium eſt, quod *hi, qui nati ſunt Saturno in Leone conſtituto, certò æternam conſequantur ſalutem*, ut tradit *Firmius Maternus.* Quæ certè, ut plura alia hujuſmodi omninò futilia, impia, & ſacræ fidei planè contraria ab omnibus meritò ſunt deteſtanda.

Nec de extrinſecis & alienis ab homine.

5. Neque etiam poteſt Aſtrologus de extrinſecis plane homini, quæ ex alterius pendent voluntate, & quæ per ſe nullam ab eo dependentiam habent, quicquam veri judicare aut prædicere, ut de fratribus, de parentibus, de liberis, de ſervis, de morte violentâ, de honoribus, deque cœteris fortunæ bonis aut malis merè contingentibus, neque de nuptiis, ſtatu vitæ & aliis negotiis, quorum electio eſt planè libera, & voluntaria, cum nulla adduci poſſit connexio aſtralis influxus cum tali affectione in tali ſubjecto humano ad hunc potius, quàm alium effectum proferendum. Si enim quis Ex. gr. de ſervis virtute aſtrorum futurus eſſet infelix, deberent aſtra priùs etiam concurrere ad ſervorum depravationem, ac infidelitatem; cùm ſæpè ii optimam habere poſſint genituram, & eſſe optimæ diſciplinæ, ac morum probitatis; adeoque priùs deberet eſſe vitium in ſervis, quod ſint futuri infidi Dominis, & non in hoc præciſe Domino, quod ſit habiturus ſervos infidos. Idem eſt ſentiendum de nuptiis & aliis ejusmodi. Undè certè daretur mirabilis quædam plurium, imò penè omnium externorum ſubjectorum humanorum ad invicem colligatio, quæ prorſus impenetrabilis eſt, ac humano intellectui imperſcrutabilis. Quocircà ſi talia quandoque ab Aſtrologis plùs æquo temerariis prædicuntur eventu ſecuto, id merè caſu aut fortuitò contingere cenſendum eſt, aut ſingulari quadam permiſſione divinâ, vel mali cujusdam Genii inſpiratione, qui res futuras & occultas longè antè quàm contingunt, certis conjecturis colligens easdem ſuis intimare poteſt.

Vana & difficilis eſt Aſtrologia ob permutationem influxûs.

6. Etſi demus ſingulis corporibus cœleſtibus proprias quaſdam, easque ſpecificas vires ac qualitates, quas ab alto demittunt: Cùm tamen eorum tantus ſit numerus, ut hactenùs etiam probatiſſimis inſtrumentis nec dum definiri potuerit: deindè & ratione poſitûs in ipſo cœlo, tùm & ex conjunctione, radiatione, ac quacunque aliorum corporum diverſimodè ſemper occurrentium applicatione, unde neceſſariò eorum ſpecificæ vires, ac facultates mirè commiſceri debent; tum etiam ratione temporis annui mirè variabilis, tùm tandem & ratione diſpoſitionis ipſius telluris atque Entium in eâ collocatorum; *cum actiones activorum ſemper fiant pro diſpoſitione ſubjectorum*; vel ut clariùs loquitur *D. Thomas lib. 3. cont. Gentes cap. 86. Impreſſiones cauſarum naturalium recipiantur in effectibus ſecundùm recipientium modum*, infinita penè contingere varietas poſſit. Quis itaque perſpectæ atque cognitæ hujus tantæ varietatis in tam multiplici variarum actuantium rerum combinatione peritum ſeſe Magiſtrum jactare poterit? Proindè licet Nugivenduli iſti Aſtrologi allegent varias experientias, certe nunquam eas infallibiles probare poterunt. Quocircà etiam *Cardanus* ſtrenuus alias Judiciariæ Aſtrologiæ defenſor *Aphor. Aſtron. ſegm. 3. Aphor. 164.* benè ipſemet fatetur ajens: *Cauſa cur rari eventus prædici ſolent ab Aſtrologis, eſt, quoniam imperfecta eſt Ars, ex his, quæ ſcripta ſunt ad hanc diem: qui verò excellentes in eâ fuère, infantium quidem eventus videre, jam ſenes exiſtentes deſperaverunt; ſed juvenum non adeò certam genituram tot laboribus indignam judicârunt.*

Sympathia ſuperiorum cum inferioribus.

7. Vanum eſt dicere, omnia in mundo ità produci a virtute iis in ſe figuris communicata ab aliis ſublimioribus ex ſympathia quadam naturali rerum inter ſe ſimilium, quatenus hæ figuræ ad amuſſim invicem coäptentur; haud ſecus ac Echo ex oppoſito corpore reſultat, aut collecti radii in concavo ſpeculo repercuſſi objectum ex adverſo corpus inflammant; vel cythara eo modo, quo alia fidibus intenſis percuſſa alteram tinnitu ſuo cogit concinere. Quia talis ſympathia magis aſſumitur, & tantùm ut talis ſupponitur, quàm realiter vera ac ſolida probari poſſit.

Imagines & figuræ cœleſtes per ſe efficaces non ſunt.

8. Imagines ſtellarum per ſe nihil habere cenſentur roboris: fictitiæ enim ſunt; nec ideò piſcibus, leonibus, anguibus, canibus, venatoribus, maribus, fœminis &c. quid portendere aut promittere poſſunt, quia talem figuram habere dicuntur, quam tamen non habent. Quod verò ajunt compactas in talem figuram ſtellas ideò eſſe, quia vim talem in talia habere ſimul junctæ ſunt deprehenſæ, fundamento caret, nec probat experientia; in prædictionibus verò falſum comperitur, niſi quid per accidens eveniat. Unde vanum eſt dicere Aſtrologo: *Cui caput Algol infortunatur, accidet capitis periculum: Cùm Luna Biothanatos facit. Cor Scorpii cum Luminaribus, violentam mortem ex veneno indicat*, & plura ejusmodi alia. Situs verò ſtellarum ponderoſior eſſe poteſt, ex eo enim pendet applicatio ad ſubjecta. Itaque quâ in parte illuſtriores coacervatæ ſunt ſtellæ, ibi agere efficacius, quod agere ſunt natæ reſpondente tamen ſubjecto, videtur credibiliùs.

Nullum eſt dominium ſtellarum in certa loca.

9. Non poteſt ullo convincenti argumento demonſtrari, uti Libavius etiam objicit Aſtrologis, quod certis rebus & locis certæ addicantur ſtellæ. Illud tamen ex aliquibus ac potiſſimùm Sole probabile eſt, quod, quæcunque Regio & Clima à ſtella aliquâ magis frequentatur, ejus etiam vim, quantùm indè eſt, ſentire magis valeat, cœteris tamen paribus. Plura alia de induſtriâ hic transcurro, quæ à doctioribus aliis jam dudum ad Judiciariæ Aſtrologiæ vanitatem commonſtrandam ingenioſè ac doctè conſcripta ſunt: Nequè enim ſingula, quæ ipſa ſcilicet ſigna cœleſtia, earumque partes, & affictas illis qualitates, ut & Planetarum dignitates, ac plura alia circà ipſos concernunt, quantumvis in genere perſequi, operis incrementum permittit. Unicum hìc tantum illud *Lactantii* commonere libet, quod *libro 5. de Inſtit. cap. 20.* his verbis depromit: *Miſeri*, inquit, *ſunt, qui inhærentes perſuaſioni vulgari libenter errant, & ſtultitiæ*

ſuæ favent; à quibus ſi perſuaſionis ejus rationem requiras, nullam poſſunt reddere, ſed ad Majorum judicia confugiunt, quod illi ſapientes fuerint, illi probaverint, illi ſciverint, quid eſſet optimum, ſeque ipſos ſenſibus ſpoliant, Sapientiâ ſe abdicant, dum alienis erroribus credunt.

Hoc ut non melius norit depingere Apelles
Fingere nec fuſo doctiùs ære Alycon.

§. II.

Aſtrologia Judiciaria potiſſimùm Genethliaca variis Argumentis impugnatur.

1. Quamvis doctiſſimus *Suarezius*, & poſt eum complures alii à *Joan. Maldero* citati *de Juſt. & Religione tract. 10. cap. 7. dub. 6.* aſſerant, non eſſe toto genere ex naturâ rei illicitum, ex ſiderum conſtellatione obſervatâ, de infantis alicujus nativitate conjectare ejus temperamentum, & indè naturales quaſdam inclinationes, & propenſiones ad has aut illas paſſiones, vitia & virtutes cum cœleſtibus corporibus, talis influxus non poſſit omninò in temperamentum denegari: Vaniſſimum tamen eſt ex unicâ figurâ, ſive themate, ut vocant, Natalitio, ſive Genethliaco ad tempus Geniture erectum totam indè Nati vitam, & quoſcunque actus etiam liberos, & multa alia vitæ accidentia planè extrinſeca cum tempore, quo eventura ſunt, divinare, ac certò aliquandò eventura pronuntiare. Repugnat enim talis divinatio ſacris literis, dum *Jerem. cap. 10.* dicitur: *A ſignis cœli nolite metuere, quæ Gentes timent, quia leges populorum vanæ ſunt*: Et ad *Galat* ſcribens *c. 4.* Doctor Gentium eoſdem reprehendit his verbis: *Dies obſervatis & annos.* Repugnat deindè Sac. Canonibus *cauſ 26. q. 2. & ſeq.* Fuit etiam hic error Priſcillianiſtarum, quod dicerent, Deum animas & corpora fatalibus aſtris aſtrinxiſſe. Unde & à *Leone* I. damnati ſunt. Damnavit etiam hunc errorem *Conc. Brac.* I. *can. 9. & 10.* Item *Toletanum I. in confeſſione fidei* eundem anathemate damnavit: *Si quis*, inquit, *Matheſi vel Aſtrologiæ exiſtimat eſſe credendum, anathema ſit.* Ac noviſſimè *Sixtus V.* in motu proprio, qui incipit: Cœli & terræ. Vetant etiam Leges Civiles Aſtrologiam *L. 2. & 7. C. de maleficis & Mathemat. & L. Mathematicus. C. de Epiſ. audientia*, proprios codices cremare jubentur. Item *L. Etſi. & L. Nullus. Tit. de Maleficis.* Imò etiam ipſimet Aſtrologi improbant, inter quos *Cardanus Aph. Aſtron. ſegm. 3. Aphoriſmo 155.* hæc tradit: *Aſtrologi ut divinatores peſſimi homines ſunt, deceptores ac malorum moriun. Philoſophi naturales veritatis ſtudioſi ac probi: ob hæc Aſtrologus tantum verax eſt, ac probus, quantum in ſuâ divinatione adhæret principiis philoſophiæ naturalis.* Et in vita propria *cap. 39.* Aſtrologiæ, quæ prædicere docet, operam ſe dediſſe, & nimis quam debuiſſet, fidiſſe fatetur in perniciem ſuam. Ex quibus omnibus abundè patet, vanitatis damnandam eſſe Aſtrologiam divinatricem, & quidem potiſſimùm eam, quæ ex genitura eventus divinat, ut meliùs in ſequentibus patebit.

Vanitas circà diviſionem cœli in 12 domos.

2. Cum tota ratio, fundamentum, & radix divinationis genethliacæ ſupponat certam diviſionem Cœli in duodecim ſcilicet partes, quas domus cœleſtes appellant, ut ſuprà explicavimus: in hac autem diviſione Aſtromantes non conveniant: ipſa certè diverſitas artem oſtendit improbam, ac incertam. *Ex hac enim diverſitate*, ut rectè notat *P. De Chales in Aſtrol. prop. 4. evenit, ut Planeta & gradus Zodiaci, qui in unâ domo invenitur ſecundùm unam methodum, ſecundùm aliam rejiciatur in aliam, malamq; fortunam ſignificet, qui felices promittebat. Quis autem hanc litem dirimet?* Pergit deindè De *Chales*: *Dicent rationabilem eſſe magis rationi conſonam. Sed tamen non fuit à Chaldæis hujus ſcientiæ inventoribus uſitata, quare ſi eorum methodus obſervationibus reſpondit, & ab experientiis ſumpſit originem, hæc quantumlibet rationalis ab obſervationibus diſcrepabit.* Subnectit deindè alium modum dividendi cœlum, qui magis rationalis eſſe videtur, atque accommodatior his verbis: *Si hæc rationalis methodus præfertur, eò quod aſtra videantur in eâdem diſpoſitione reſpectu alicujus loci idem operari: certè alia poſſet inveniri methodus dividendi cœlum in duodecim domos, nempe per circulos Almicantarath. Videtur enim magis rationi conſonum, ut aſtrum æqualiter elevatum ſuprà Horizontem aut æqualiter depreſſum ſub Horizonte æquales vires habeat. Ita videmus Solem ſemper auroram inchoare, in eodem circulo Almicanthurat depreſſionis, cum non ſit potior ratio, cur in unâ parte ejuſdem circuli magis aut minùs agat. Si autem ſemel admittatur, ut per circulos Almicanthar at dividatur cœlum in duodecim domos, longè diverſa ſunt futura prognoſtica, quàm quæ ab Aſtrologia modò proferuntur. Videmus enim quò Sol fuerit elevatior ſuprà Horizontem, eò majores habere vires, & Lunam in Meridiano ſemper æſtum ciere. Adde, quod hæc methodus rationalis ſub polis locum non habet: cum nulla ſit interſectio Horizontis & Meridiani, ſed uterque circulus coaleſcat in unum.* Ità *De Chales.* Oſtendit deindè plures alias inconvenientias circà domorum ſingularum vires & ſignificationes, quæ ipſis affictæ, ac meritò à ſanæ mentis homine ut vaniſſimæ derideri, potiùs quàm approbari poſſunt. Sed vide Eum *loc. cit.*

Vanitas influxus ſtellarum infrà terram exiſtentium.

3. Imperceptibile planè eſt, nec ullo fundamento nixum, quod Planetæ aliæque ſtellæ etiam infrà terram exiſtentes ſuas habere dicantur vires, easque majores quàm dum ſuprà terram exiſtunt in hominem mox enixum, atque ad vitalem auram extrà uterum deductum. Prima equidem domus dum infrà terram ab Aſtrologis collocatur, & Planetæ aliaque ſidera in eâdem conſiſtentia in totam Nati vitam (quæ id circò longa vel brevis, firma, aut debilis ſpondetur) virtutem ſuam influunt: quis unquam hoc capere, aut ſanâ mente comprobare poterit? Certè Sol dum in meridiano ſuper terram & Horizontem noſtrum exiſtit, multò potentior obſervatur, quàm dum infra terram latet. Idem ſentiendum eſt de aliis Planetis & ſide-

& ſideribus. Nulla igitur efficacia Planetis, aliiſque ſtellis fixis attribui poteſt in Nati vitam, dum ſunt in Horoſcopo, in cadente, vel ſuccedente, aliiſque domibus infrà terram, quàm merè fictitia, quæ à parte rei nulla eſt.

Vanitas ſpecialis influxûs in hominem ob diſtantiam ſtellarum.

4. Ipſo oculorum teſtimonio judicamus ſtellas eſſe parvas, licèt, ut ſupra indicavimus, multò majores ſint, quàm ipſa tellus, quam inhabitamus, quæ fortè nobis in loco ſtellarum conſtitutis aut omninò non compareret, quamvis luce fulgidiſſima imbueretur, aut certè tantum inſtar piſi aut alterius grani vel ſeminis minoris appareret. Quid igitur in eá homo? & quidem in tali potius ſitu vel loco ejusdem in tali aliquá regione ità ad cœlum directa ex tam alto cœlo, mox ad unicum punctum vel momentum nativitatis attrahet, ut talis ſit influxu aſtrali futurus? Cur non omnibus ſuprà eundem Horizontem natis eodem tempore, quantumvis diverſis locis & terræ tractibus ſimiles impreſſiones conferri queant, ſive in 12, 11, 10, vel aliá domo cœleſti ſtellæ natalitiæ conſiſtant?

Chaleſii argumentum efficax.

5. Efficax argumentum eſt contrà Aſtrologos, quod adducit De *Chales in Aſtrolog. prop. 8.* his verbis: *Si Aſtrologiæ*, inquit, *placita vera eſſent, & humana omnia ità cum aſtris connecterentur, ut eventus humani ab iis ſolis penderent, nec eſſet opus ad alias cauſas ſublunares attendere: quicunque eidem Horoſcopo ſubjacerent, eosdem eventus nanciſcerentur, idem vitæ genus, eandem fortunam, cœteraque ſimilia: nempè eodem tempore morerentur, æquè divites forent, ſimul uxorem ducerent: ſed hoc eſt falſum. Nam in quácunque urbe pauló ampliori eodem tempore plures naſcuntur, nullaque eſt hora, in qua non naſcantur nonnunquam 20. 30. pueri, quorum alii moriuntur, alii ſunt vitales. Sed ſi habent eundem Horoſcopum, nempè eodem tempore, in eádem poli elevatione; ergò idem Horoſcopus diverſos eventus ſignificat.* Probat deinde minorem inductione a viſis gemellis, quorum unus ſuperſtes, alter verò aquis merſus: ab Exemplo *Jacobi & Eſau*, quorum ſtudia, indoles, & exitus vitæ omninò diverſi fuerunt. Celebre item adducit Exemplum à *S. Auguſtino* relatum de *Firmino*, ejus Amico, qui ex patre Aſtrologo natus fuerat; hic præcisè in lucem editus fuerat eodem tempore & momento, quo filius ancillæ cujusdam alterius Aſtrologi, ità ut nullam in Horoſcopis diverſitatem invenerint hi duo Aſtrologi: *Firminus* tamen vitam honoratam duxit, natalibusque ſuis & familiæ conformem. Filius autem ancillæ ſervilem, laborioſam ac ærumnis multis obſcuram vitam egit. Unde deindè rectè concludit Author præfatus. *Ergò aliæ in ſubſidium advocandæ ſunt cauſæ; quod ſi ſemel admittatur, tota ruit Aſtrologia: tot enim occurrent, ut captum mentis humanæ ſuperent.* Sed quod hîc reſponderi poſſit ab Aſtrologis, breve nempè etiam tempus intercedens inter unius, alteriusve nativitatem totum natalitium thema & ejusdem ſignificationes mutare, atque adeò alios nato eventus adducere poſſe: gratis omninò aſſeritur. Si enim ad tantam præciſionem deſcendendum eſſet, ut quælibet in tempore diverſitas omnia evertat, ut Idem De *Chales* reponit, tota meritò Aſtrologia everteretur, cum tempus nativitatis vulgari modo æſtimetur: imò ſi Aſtrolabio communi obſervetur elevatio cujuſpiam ſtellæ, certè ſemper alicujus minuti error timendus eſt, cùm ſæpe inter nativitatem duorum gemellorum unius minuti intervallum non intercedat, ut conſtat de *Jacob*, qui fratris ſui *Eſau* plantam in exitu habebat.

Similes eventus à ſimilibus debent eſſe cauſis.

6. Similes eventus, ſi vera ſint Aſtrologiæ Genethliacæ principia, ſimiles etiam meritò cauſas, indicationes vel horoſcopos habere debent. Sed quis dicet, aut quis credet in communi naufragio, incendio, diluvio, conflictu bellico, graſſante lue, ruiná terræ, aut communi alia quadam clade, ubi ſæpe diverſi plane in genere, ſtatu, ſexu & ætate quamplurimi homines intereunt, ſimiles cauſas aſtrologicas, indicationes, aut horoſcopos habuiſſe aut ab iisdem ſtellis, ad ſimile aliquod mortis genus fataliter eſſe adactos? Anno 1679. Viennæ in Auſtria undecim menſium ſpatio, à Januario ſcilicet ad Decembrem usque peſte abſumpti fuerunt 76956 homines: quis credet omnes iſtos diverſæ ætatis, conditionis, ſtatûs aut dignitatis homines eundem habuiſſe horoſcopum, & ſimilis efficaciæ ſtellas fatales in eodem conſtitutas, quæ peſte interimendos indicarent? Quot millia hominum in noviſſima inundatione Anno 1682. ad tractum Dordracenſem, Hulſtienſem, & alibi potiſſimum in Zelandiâ ſubmerſione perierunt? Quot millia Chriſtianorum Turcica rabies ac Tyrannis nuper ad ſervitutem lamentabilem abduxit? Quot non tantum Chriſtiani, ſed & Mahometani Martio etiam adhuc perſeverante furore conciderunt? Quot diſpares planè fide, conditione & ætate homines communibus hisce cladibus tàm Turcicis, quam Gallicis, quas etiamnum lugemus, ignis abſumpſit, gladius concidit, terra oppreſſit, aqua demerſit, fulmen Martium proſtravit? Ergòne omnes, qui communi tali aliqua calamitate interierunt, ſimiliter ab aſtralibus radiis perculſi, ad ſimiles tragicos eventus delati fuerunt? Quæ cum credibilia non ſint, meritò Aſtrologia Genethliaca, dum tales eventus ex aſtris prædicit, explodenda erit.

Multæ præcautiones & difficultates in ſtudio Aſtrologico.

7. Si porrò methodum & rationem exactam themata erigendi, & prædictiones ex iisdem formandi conſiderare velimus; tam multæ ſunt circumſtantiæ, tàm multæ præſcribuntur leges, tot ſunt cautiones adhibendæ, ut vix ſtudioſiſſimus & ſummè induſtrius accurate ſatis procedere poſſit: Nec mirum; cum tot ſint combinationes rerum diverſiſſimarum, ut de iisdem nullæ conſtare experientiæ exactæ, nullæ omninò probatæ ſatis obtineri queant divinatrices certitudines. Proinde rectè dixit *Cardanus in Aphor. Aſtron. Aſtrologia ut pulcherrima, ſic laborioſiſſima & difficillima.* Melius adhuc De *Chales Aſtrol. prop. 17. Aſtrologia*, inquit, *eſt conſarcinatio præceptorum nullâ ratione ſancitorum, ſed ſimpliciter, aut in ſignorum, aut conſtellationum nomenclaturâ, aut in antiquorum commentis fundatorum, quorum multitudo*

tanta

Digitized by Google

tanta & varietas, ut impoſſibile ſit ad omnia attendere. Unde mirum non eſt, quod ſuper erecto eodem themate natalitio à diverſis Aſtrologis diverſa ſæpe promanent judicia, & prædictiones Aſtrologicæ, nec unquam in judiciis ſuis etiam circa eandem inſpectam nativitatem diverſi concordent Aſtrologi. Imò ex fictitiis ſæpè thematibus veriſimillima eliciunt Aſtologi, ut ità mirabiles emergere queant impoſturæ, quibus doctiſſimi Viri decipi poſſint. Caſum adducit DE Chales in *Aſtrol. prop. 19.* his verbis: *Neſcio,* inquit, *quis Aſtrologus nobilis fœminæ horoſcopum erexerat, multaque fauſta & infauſta prædixerat, quorum exſpectatione mirum in modum angebatur: hunc ſuum angorem P. Gibalino è Soc. Jeſu Viro erudito, & libris ſuis ſatis noto detexit, qui cum fruſtrà hunc illi ſcrupulum evellere tentaſſet, petiit hoc Nativitatis thema, ut contrario horoſcopo ejus ægritudinem curaret, rogavitque unum ex Patribus, quem ſciebat Aſtrologiæ libros legiſſe, ut huic themati prognoſtica adderet, tacitâ tamen perſonæ conditione, nomine, imò etiam & ſexu. Horoſcopum abſolvit Pater tam fauſto eventu, ut in aſtris invenerit conditionem perſonæ, quod eſſet fœmina, & tot eventus particulares jam præteritos, ut P. Gibalinus, non potuerit, quin fateretur aliquid miri in Aſtrologiâ latere. Poſt aliquot tamen dies, qui hæc prognoſtica addiderat, examinare voluit, an benè eſſent collocati Planetæ, & an verò eo tempore ea loca obtinerent, quæ thema nativitatis præferebat; invenitque fictitium fuiſſe thema, totoque cœlo diſſitos fuiſſe Planetas ènotatis in chartâ. Ex quibus liquidò conſtat,* addit idem *Chaleſius, fortuito caſu ſæpè veros eventus prædici poſſe, præcipuè, cùm nudos tantum eventus, nullisque veſtitos circumſtantiis proferunt, ità ut non ſit difficile varios caſus detorquere, & ſecundum Aſtrologi mentem explicare.* Ita ille.

Aſtrologicum ſtudium ſuſpectum de Magia.

8. Deniquè ut relictis pluribus aliis argumentis rem cum Aſtrologis divinatoribus conficiamus: cum vera ſæpè prædicunt, eventibus ſecutis, magiæ plurimum ſuſpectos ſe faciunt, nec poſſunt ſæpè excuſari, ac omnimodè abſolvi ab occulto quodam cum dæmone commercio, qui ſuis charactere magico inſignitis multa haud dubiè abdita revelare, occulta patefacere, futura, ut novit ex vario rerum contextu conjectare, etiam prædictare poteſt. Undè benè Lactantius *lib. 2, cap. 12.* cum de dæmonibus loquitur, hæc dicit: *Eorum inventa ſunt Aſtrologia & Aruſpicina & auguratio, & ipſa, quæ dicuntur, oracula, & Necromantia & ars magica, & quidquid præterea malorum exercent homines, vel palam & occulte.* Multa poſſent ad rem hanc confirmandam adduci exempla, ſed unicum ex *P. Chaleſio loc. ſup. cit.* retuliſſe ſufficit. *Narrabat nobis,* inquit, *nobilis aliàs Medicus illuſtrioris notæ Avenionenſis, ſibi contigiſſe aliquando, ut in Aſtrologum incideret, qui ejus horoſcopum concinnandum ſuſceperat; hunc cùm ſemel adiiſſet, invenit operi incumbentem, & cum aliquo colloquentem deprehendit, cumq́; importunus advenisset, factus eſt ingens fragor: & Aſtrologus peſſime à Dæmone habitus, qui ſe proditum identidem clamitans à ſe abegit. Poſtero tamen die horoſcopum obtulit, in quo inter alia notata erat dies aliqua fatalis, de qua dicebatur, quod eâ die venturus eſſet ſervus alicujus nobilis, qui equum talis coloris ſecum duceret, quo veheretur Medicus, ut nobilem ægrotum inviſeret: Si iret futurum eſſe, ut ex equo excuteretur, & ſibi crus unum frangeret. Die præſtitutâ advenit ſervus cum equo illius coloris, ſed medicus ire non eſt auſus. Non dubitabat autem, quia Aſtrologus eſſet magiæ deditus.* Ex quibus facile etiam concludi poſſet, Dæmones ea, quæ divinâ permiſſione præſtare poſſunt & volunt, ſuis aſſeclis ſæpè prædicere, quaſi ea ipſa caſu eventura ſint, & Aſtrologus eadem ex arte ſuâ aliundè præ-noſſet. Quocircà haud male ſenſiſſe cenſendus eſt *Tertullianus lib. 9. de Idololat.* cùm dixit, maximam eſſe affinitatem Magiam inter & Aſtrologiam. Undè rectius nunc lubet concludere ex corollario Uranoſcopi Libaviani, ubi Academica quædam pro vaticiniis ex aſtris proponit. *Indoles,* inquit, *ex ſatu parentum, felici & propitio Deo diſciplina proba, monitoresque fideles id agunt; non ſi hic proclivis eſt ad bellum, ille ad literas, ſtellæ id fecerunt, promptitudo, aptitudoque ex alacritate naturæ cujusvis ſpiritibus calore, inſtrumentis, ingeniique viribus benè conſtitutis. Fortes creantur fortibus, non ſtellis, ſed parentibus, & eſt in equis patrum virtus. Doctrina, ſed vim promovet inſitam,* inquit *Horatius. Ignavum quempiam eſſe ex forti patre, torpor ſpirituum, mala diſpoſitio inſtrumentorum ingenii, ſenſus affectusque ſegnes, calor obtuſus & interna quædam malignitas, quæ inter naſcendum afflavit materiam, depravationi dederunt originem, id quod in aliis etiam morbi faciunt veluti ſcabioſus ad actiones mentis ceteras torpet, licet cum valet, ſatis ſit expeditus. His accedit ſegne genus vitæ, neglectio diſcipuli, mali magiſtri &c.* Hæc & plura alia *Libavius,* quem vide. Sed nunc & exempla quædam falſarum prædictionum Aſtrologicarum in medium adducamus.

§. III.

Varia quædam Exempla vanitatis & falſitatis prædictionum Aſtrologicarum, quibus ſcilicet Eventus non reſponderunt.

1. C. *Cæſar* ab Aſtrologis monitus, ne ante brumam in Africam navigia transmitteret, auguriis & auſpiciis renitentibus, ſprevit, eoque facilius navigavit, & victor extitit.

2. *Zitæ* Principi Arabi duo Aſtrologi Imperium prædixerunt, ſi modò Chriſtianorum Eccleſias everteret: quod quidem pro virili executus eſt, ſed intrà annum mortuus eſt.

3. Refert *Nicetas, Choniates* Aſtrologum prædixiſſe triumphum & [illegible] *Branæ Alexio,* ſi cum *Conrado* Marchione Montis ferrati, qui partes *Iſaaci* Imperato-

ris tuebatur, congrederetur; paruit & cum exercitu periit etiam Aſtrologus.

De diſſenſione in Eccleſiâ.

4. Tempore Conc. Conſtantienſis Aſtrologi prædicebant nullam fore in Eccleſiâ pacem, quin omnia diſſenſionibus implenda; at eventus omnium horum falſitatis arguerunt temerarios iſtos præcones. Nam pax ſubſecuta & ſchiſma, quod affligebat Eccleſiam, tunc ſublatum eſt.

Conſtantino Imp.

5. Anno Domini 794. *Conſtantinus* Imp. perſuaſus ab Aſtrologo *Pancratio* de victoriâ, in Bulgariam movit, & fretus vaticinio nulla curâ, nec diligentia acies inſtruxit. At *Cajanus* Bulgarorum Princeps in eum irruens ſtragem magnam edidit, & præcipuos Duces, inter quos etiam Aſtrologus *Pancratius* erat, interfecit: Imperatore etiam vix fugâ elapſo pecuniam, equos, aulæa & omnem Regium apparatum cepit. Itâ *Paulus Diac. lib. 23. Rerum Rom. Henricus de Erphordiâ. Antoninus lib. 14. cap. 2.*

Ferrando Flandrenſi.

6. Memorante *Roberto Guagnino lib. 6. de geſt. Francorum*, cum *Ferrandi* Flandrenſis fortuna Mater ejus, quæ Portugalla erat, ariolos & divinatores conſuleret, inſequens dedere reſponſum: *Rex in prœlio cadet, pedibus hominum & equorum calcatus, nec ſepelietur. Ferrandus verò à Pariſienſibus jucundiſſimè excipietur.* Quo oraculo ſtolida mater decepta ſecùs ac ſperabat, pro Regni diademate filius carcerem accepit: Nam in bello contrà *Philippum Auguſtum* Francorum Regem captus *Pariſios* deductus, & in turri, quam *Luparam* vocant, incluſus fuit Anno 1211.

Joanni Galeacio.

7. *Joannes Galeacius* Dux Mediolanenſis, cùm ei Aſtrologus quidam mortem immaturam planè prædiceret, ſibi ipſi verò longam vitam polliceretur: hominis ridens ſoliditatem ſtatim ſtrangulari eum juſſit. *Nicetas in Chron. lib. 25.*

Vir quidam mirè deceptus ab Aſtrologis.

8. *Joannes Mirandula lib. 2. cap. 2.* contrà Aſtrologos ſcribit de magno quodam Viro ſibi noto, quod mutârit vitæ rationem eo tantùm inſtinctu, quod aſtrologiæ ſpe commonitus, in novâ profeſſione magnas felicitates cœleſti favore eſſet habiturus. At verò in eâ, cùm adverſam magis fortunam experiretur, ſolitus erat dicere à Marte ſe deceptum, nolens illud dicere, quod erat verius, ab Aſtrologicâ ſcilicet vanitate ſe deceptum. Idem paulò poſt obiit morte valdè miſerabili, quam [illegible] ipſe præviderat; parabat etiam multa & magna moliebatur, ut qui ſibi adhuc longos vivendi fines conſtituiſſet.

[illegible]

9. *Joannes XXI.* Pont. Max. in Medicinâ, Philoſophiâ & Aſtrologiâ verſatiſſimus ex ſtellarum ſitu, ac poſitura, longam ſibi vitam in Pontificatu pollicitus eſt coram familiaribus ſuis, quarto verò poſt menſe Pontificatûs anno octavo *Viterbii* ſubitò [illegible] teſtudine recentis ædificii oppreſſus interiit; ut memorant *Valerius*, & *Stella* [illegible] *is Pontificum. Delrio lib. 4. diſq. mag. q. 1. c. 4. 3.*

Aſtrologi mirè decepti in horoſcopo Alex. VI.

10. Refert *Picus Mirandulanus*, Aſtrologos in horoſcopo *Alexandri VI.* Summi Pont. mortem anno 1495. ominatos fuiſſe: quem annum cum incolumis tranſegiſſet, in ſequentem mortem ejus prorogârunt, & ad annum 1502 ſingulis fere annis novos erigebant horoſcopos, quibus ſemper & mortem eodem anno augurabantur; donec Anno 1503 contrariam viam inierunt, novoque erecto nativitatis themate ei plurimos vitæ annos ſunt augurati, eo tamen anno mortuus eſt.

Falſa prædictio de adventu AntiChriſti.

11. *Arnoldus Villanovanus* Anti-Chriſti adventum, vel circà ann. 1355. ob conventum trium Planetarum ſuperiorum in Aquario; vel circà ann. 1464. fore mentitus fuit, ut *Symphorianus Campejus in ejus vitâ* memorat. Ad annum quoque Chriſti 1666. plures Aſtrologi mira de Anti-Chriſti adventu fabulati ſunt nullo eventu ſecuto.

Medici Spoletani de morte Laurentii Medicis.

12. Medicus Spoletanus ſuis prædictionibus celebris *Laurentio Medicis* mortem certo anno futuram prædixerat, nec tamen reſpondit eventus, cum tantâ Aſtrologi ignominiâ, ut dedecus illud non ferens ſe præcipitem in puteum dederit.

Cardanus deceptus in Horoſcopo Eduardi VI.

13. *Cardanus* Aſtrologiæ defenſor acerrimus horoſcopum *Eduardi VI.* Angliæ Regis erexit, invenitque fore, ut in languorem incideret anno vitæ vigeſimo tertio, menſe nono, die 22. Mortuus tamen eſt anno vitæ decimo ſexto. Fatetur autem *Cardanus* ex centum prædictionibus vix decem ſucceſſum habere.

Gaurici prædictiones falſæ.

14. *Gauricus Henrico II.* ſenectutem proſperam & vegetam fuit auguratus: mortuus tamen eſt ex vulnere lanceæ anno ætatis quadrageſimo ſecundo.

15. Prædixit Idem *Gauricus* celebris aliàs Aſtrologus *Franciſco* hujus nominis Secundo, fore ut ab anno 1562 ad annum 1571 vitam ſine ullo morbo tranſigeret: defunctus tamen fuit Anno Chriſti 1560.

Horoſcopus Caroli V.

16. Horoſcopum *Caroli V.* Imper. conſtruxerunt Aſtrologi, & in omnibus ferè aberrarunt: inter alia multa Anno 1617 & 1618 morbos ominati fuerunt, à Saturno nempè inferendos, cum tamen ſanus utrumque tranſegerit annum.

Genituræ 30 falſæ oſtenſæ.

17. *Sixtus ab Hemmingâ* affert triginta illuſtres genituras ex arte compoſitas, ut notat DE *Chales in Aſtrol. prop. 18.* itâ ut omnes provocet Aſtrologos ad examen, oſtenditque ab eventibus toto cœlo aberrare, itâ ut infauſto cœlo fauſta omnia ſæpè ſuccedant, & è contrà.

Ridiculum exemplum de Mulo Ducis Mantuani.

18. Ridiculum exemplum planè eſt, quod refert Idem DE *Chales Aſtrol. prop. 19.* his verbis: *Dux Mantuanus de fatis muli ſui, cujus tempus nativitatis diligenter obſervari curaverat ſub nomine Baſtardi in palatio nati Aſtrologos Italiæ interrogavit: plerique conditionem perſonæ attendentes, nempe quem filium ſpurium Principis exiſtimabant, illi dignitates Eccleſiaſticas ominabantur, eumique ad ſuprema etiam Eccleſiæ munia evehebant, itâ tamen conformibus*

Digitized by Google

prædictionibus, ut ſe omnibus deridendos propinaverint.

19. Facetè etiam *Morus* de *Candido* in Epigrammat. cecinit:

Sæpè ſuam inſpectis uxorem Candidus aſtris
Prædicat en vates omnibus eſſe bonam:
Inſpectis iterum poſtquàm uxor adultera fugit,
Prædicit vates omnibus eſſe malam.
Omnibus ergò uxor quod te tua publicat: id te
Aſtra licet videant omnia; nulla monent.

CAPUT XI.

De Tempore, ejus ratione & variâ diſtinctione.

Aſtra non tantùm eſſe *in ſigna*, ſed & *in tempora* & *annos* nos docet abundè ſacer Codex, & ipſa confirmat ratio & experientia. Ab aſtris enim & eorum motibus menſurantur actiones humanæ, tàm Eccleſiaſticæ, politicæ, ſive civiles, quàm œconomicæ. Quocirca etiam haud ineptè ſenſiſſe cenſendus eſt *Joannes de Sacro buſto*, cùm docuit, *Tempus eſſe effectum motûs cœleſtium corporum*: Ubi Tempus, ut *Keckermannus* interpretatur *Syſt. Aſtron. lib. 2. cap. 1.* ſumit pro diſtinctione temporis, de cujus diſtinctionis cauſa, cùm tractet Aſtronomus, utique etiam de effectu tractare debet. Nos hìc etiam de tempore, ejuſque variâ diſtinctione cum ejuſdem mutatione phyſica, & ut talis ex certis ſignis pro cognitione notabilia aliqua ſcienda ſubjiciemus, ut ſic tractationem iſtam Uranocoſmicam pleniorem benevolo Lectori tranſcribamus.

§. 1.

Varia Temporis denominatio & diviſio, ſive diſtributio.

Tempus quid ſit.

1. Tempus imprimis à Doctis æquè & indoctis nihil aliud intelligitur quàm duratio cujusque rei, ſive ea moveatur, ſive quieſcat. Omne enim Corpus habet ſuam durationem, atque adeò progreſſum aliquem à principio ad finem, etiamſi non comparetur ad motum corporum cœleſtium: aliàs enim, quæ antè hæc corpora cœleſtia, primo ſcilicet, ſecundo & tertio die mundi creata ſunt; veluti ſunt terra, aqua, aër, atque alia quædam corpora, non fuiſſent in tempore, ſicque æterna & non creata, ut acutè arguunt Commentatores.

Extrinſecum & intrinſecum.

2. Tempus igitur aliud eſt *internum*, ſive *intrinſecum*, aliud *externum*, ſive *extrinſecum*. Illud eſt *menſura interna corporis naturalis, per quam corpus naturale certo principio incipit, & ab iſto principio progreditur ad certum finem, quo deſinit.* Hoc verò eſt *menſura, per quam corporis naturalis duratio, atque adeò etiam motus, & quies menſuratur & diſtinguitur ad motum alicujus corporis, extra corpus, quod durat, poſiti.* Tempus igitur externum, quod hic ſpecialiter conſideramus, nihil eſt aliud, quam menſuratio, quâ corporis naturalis tùm exiſtentia, tùm & motus aut quies diſtinguitur, & numeratur ſecundùm motum alterius corporis, nempè cœli, aut in eodem exiſtentis Solis vel Lunæ.

Extrinſecum eſt primarium vel ſecundarium.

3. Extrinſecum tempus aliud dicitur *Primarium*, aliud *Secundarium*. *Primarium* præcipuè definitur motu primi mobilis & motu corporis ſolaris, quia hi duo motus ſunt omnium exactiſſimi; undè etiam norma ac menſura reliquorum motuum aptiſſimè conſtituuntur. *Secundarium* verò eſt, quo per motum alicujus corporis in terrâ poſiti menſuratur ſucceſſio atque intervallum motûs in ipſis corporibus cœleſtibus, non propter ipſa corpora cœleſtia, ſed propter noſtrum uſum & faciliorem temporis cognitionem. Ità ſolemus horas & actiones noſtras per automata horologia, clepſydras & hujusmodi inſtrumenta Chronometrica menſurare: ſed de hoc ſecundario tempore hìc nihil eſt nobis negotii.

[illegible]

4. Alia temporis diſtinctio conſiderari ſolet à Chronographis, nempè tempus *ſecundùm ſe*, ſive *naturam*, vel *ſecundùm theſin*, ſive *ordinationem*, aut inſtitutionem à Legislatoribus. Quod autem tempus ſecundùm naturam eſt, fit illud ſimpliciter à motibus ac periodis corporum cœleſtium, vocarique communiter ſolet Tempus Aſtronomicum; alterum verò ſecundum theſin aut ordinationem pendet à conſenſu, voluntate, aut inſtituto hominum, ac comprimìs eſt duplex: *Politicum* ſcilicet, ſeu *Civile* & *Eccleſiaſticum*: Illud eſt, quod ad uſum politiæ ſive vitæ civilis à Legislatoribus accommodatur: Hoc, quod ab Eccleſia, vel ſummo ejus in terris capite Pontifice Maximo ad uſum Eccleſiaſticum, pro exercitio ſcilicet publico divini cultus aſſumitur.

Politicum & Eccleſiaſticum.

Eccleſiaſticum Vetus & Novum.

5. Eccleſiaſticum tempus aliud eſt *vetus*, aliud *novum*. Vetus dicitur, quod à Chriſto nato computatur usque ad annum Chriſti 1582. quo à Gregorio XIII. Pont. M. fuit reformatum. Novum verò, quod indè nunc perpetuò durabit, aut ſaltem tàm diu, quam diu non deprehendetur novus defectus notabilis. Vetus modò adhuc retinent Hæretici Acatholici potiſſimùm in Germania. Novum una vera in terris Eccleſia

Catho-

Catholica à tempore Gregorii XIII. ſupramemorati ſub annum Domini 1582. recepit, hodiéque tenet. Tempus utrumque digeſtum in tabulas ſive Ephemerides vocatur *Calendarium Eccleſiaſticum*; illudque dicitur vel novum aut vetus ratione temporis novi vel veteris, quod aptè digeſtum monſtrat. De tempore Eccleſiaſtico, ejusque ordinatione plura in ſpecie dabimus paulò infrà.

Calendarium,

Tempus Totale & Partiale.

6. Tempus ritè etiam diſtinguitur in *Totale*, ſive majus, & *Partiale*, ſive minus. Ità Totale vocari poteſt Annuum, vel etiam Menſtruum: Partiale ac minus Septimanale, diurnum & horarium.

Annus,

7. Tempus annuum, quod uno uſitatiori vocabulo *Annus* appellatur, eſt circumvolutio tota ac integra duorum principalium corporum planetariorum, Solis nempè & Lunæ. Undè & duplex annus eſſe ſolet, Solaris nempè & Lunaris, à duplici menſurâ motus duorum principalium corporum illorum. Nam etſi & aliorum quorumlibet corporum cœleſtium vel Planetarum motus, pro durationis menſura aſſumi potuiſſent, placuit tamen Veteribus, Solem tantùm & Lunam: utpótè Luminaria illuſtriora, & omnibus notiora in eum finem adhibere.

Sidereus & Tropicus.

8. Annus Solaris alius ab Aſtronomis dicitur *Sidereus*, alius *Tropicus*. Ille eſt tempus, quo Sol ab unâ aliquâ ſtellâ fixâ digreſſus ad eandem regreditur: continet hic annus dies 365, horas 6, minuta 9, ſecunda 39. Cùm enim ſtellæ fixæ proprium, ut ſuprà indicavimus, habeant motum, & ferantur in conſequentia ſecundum polos Eclipticæ; hic annus idcircò præter unam circumvolutionem etiam comprehendet eam particulam, quam ſtella motu proprio peragravit. Annus verò *Tropicus* ſic dicitur, non tantum quòd ab uno Tropico ad eundem deſumatur, (non enim neceſſe eſt, ut annus à Tropico inchoetur) ſed quod ab uno cardine cœleſti incipiens in illum deſinat. Undè eſt tempus, quo Sol ab uno puncto Zodiaci digreſſus ad idem revertitur. Hujus quantitas communiter conſtituitur dierum 365, horarum 5. minutorum 49 circiter.

Annus Julianus.

9. Annus Politicus *Julianus* à *C. Julio Cæſare* operâ celeberrimi Mathematici *Soſigenis* conſtitutus, paulò major eſt Tropico, nempè dierum 365, & horarum 6 præciſè, ſive quod dictus Aſtronomus cum aliis talem crediderit, ſive quod de induſtriâ minutias illas, ut minùs ad uſum politicum utiles negligi voluerit. Hunc quoque annum utpote tam Politicis, quàm Eccleſiaſticis functionibus peragendis accommodatiorem jam olim Romanum acceptavit Imperium, ſicut & tota pene Europa unà cum Chriſti in terris Eccleſia, & etiamnum retinet. Hic annus iterum eſt duplex, *Communis* & *Emboliſmicus* ſive *intercalaris*. Communem conſtituit *Julius* Cæſar dierum 365 præciſè neglectis horis, quibus auctior eſt annus Aſtronomicus Solaris. Emboliſmicum verò ſeu intercalarem voluit eſſe dierum 366, adeò ut uno die auctiorem communi Juliano propter horas illas in tribus intermediis annis neglectas. Undè voluit dictus Cæſar annum quemlibet quartum ſuperare tres annos intermedios uno die, ut ita, quod relictum erat, reſtitueretur. Quia porrò diem illum in anno quarto ſemper inſeri voluit ad diem 24 Februarii, quo alias die numeramus Sextum Calendas Martii, dicebaturque bis-Sexto Cal. Martii, venit inde, ut hinc annus quartus Emboliſmicus dictus etiam fuerit *Bis Sextus*, vel *Biſſextilis*.

Annus Lunaris.

10. Annus *Lunaris* eſt ſpatium, quo Luna cum Sole aliquot peragit Synodos ſive aliquoties per annum Solarem conjungitur, ab eoque digrediens denuò ad eundem revertitur. Hic annus etiam eſt duplex: *Communis* ſcilicet & *Emboliſmicus*, ſive *Emboliſmæus*, ut alii vocant. Communis eſt 12 lunationum integrarum. Emboliſmicus verò 13 propter dies relictos, quibus à Solari deficit: Undè communis habet dies plerumque 354, aliquando 353, ſed rarò; quocircà illum plenum, hunc cavum, ſive deficientem vocant; ille à Solari etiam anno deficit diebus 11, hic 12. Emboliſmicus ille habet 384, rariſſimè 383; ille iterum *plenus*, hic *cavus* dicitur, priorque annum Solarem excedit diebus 19, poſterior 18. Cauſa porrò, cur annus Emboliſmicus habeat aliquandò 383 dies, indè eſt, quia cùm Lunationes alternatim debeant eſſe nunc 30, nunc 29 dierum propter medias Lunationes aſtronomicas, quæ ſunt dierum 29, horarum 12, min. 44, ſec. 3 circiter, ut cum iis quàm proximè congruant; fit ergò, ut ſi ultima Lunatio anni Emboliſmici ſit dierum 29, dies neceſſariò habeat 383, ſecùs ſi 30, tunc enim habet 384. De Annis *Ægyptiis*, *Perſicis*, *Arabicis*, *Turcicis*, & *Judaicis* conſule *De Chales* in Calendario, & alios.

Menſis.

11. Menſis licèt originaliter à Luna, quæ Græcis μὴν dicitur, nomen deduxiſſe videatur, triplicis tamen generis eſſe ſolet: Alius enim eſt *Solaris*, alius *Lunaris*, alius *Uſualis*. Menſis Solaris eſt ſpatium temporis, quo Sol conficit integrum ſignum cœleſte, id quod fit interdum celerius, interdum tardiùs, plerumque tamen diebus 30, qui menſis Solaris vulgò dicitur, eſtque pars duodecima integræ revolutionis Solis. Menſis Lunaris, qui & menſis propriè dicitur, eſt intervallum temporis, quo Luna percurrens 12 Zodiaci ſigna ad idem redit punctum, undè fuerat digreſſa, Eſtque triplex, nempè Periodicus, Synodicus & Illuminationis. Periodicus menſis eſt intervallum temporis, quo Luna periodum curſûs ſui abſolvit; dicitur etiam aliàs Menſis peragrationis. Synodicus menſis eſt intervallum ab una conjunctione cum Sole ad alteram; undè & menſis conjunctionis dicitur. Menſis illuminationis ſive apparitionis eſt intervallum temporis à primâ Lunæ facie, & conſpectu usque ad ultimam Lunæ faciem, ſeu conſpectum: ſive eſt intervallum, quo Luna à Sole illuminari incipit, & deſinit. Menſis verò uſualis eſt ſpatium illud temporis dierum ab Antiquis determinatum, certo cuilibet indito

Digitized by Google

nomine Calendariis noſtris inſcriptum: Singulorum autem menſium nomina hæc ſunt: *Januarius*, *Februarius*, *Martius*, *Aprilis*, *Majus*, *Junius*, *Julius*, *Auguſtus*, *September*, *October*, *November*, *December*. Quot autem quilibet ex his contineat dies, ſequentes indicant verſus:

Ter denos September habet, totidemq́ November,
Junius, Aprilis: reliquis ſuperadditur unus.
Anno in communi vicenos Febrius octo
Continet, hunc uno in Biſſexto ſemper adauge.

Hebdomas vel Septimana.

12. *Hebdomas* ſive *Hebdomada* aut *Septimana*, ut fert ipſa vocis ſignificatio, eſt ſeptem dierum ſumma, ſive Deum ipſum habeat inſtitutorem, qui diem ſeptimum ſanctificavit, & ab opere vacavit, ut Scriptura ſacra memorat; ſive in variis nationibus varios ſit nacta inſtitutores. *Hebdomadas* verò continet annus 52, & in anno communi ſupereſt dies unus, in Biſſextili dies duo. Hanc anni in hebdomadas diſtributionem omnis pene ſub Cœlo natio eſt amplexa, quamvis in ordinatione & vacatione ab operibus ſit diſſentus: Nam Judæi Sabbathum pro feſtivo cultu tenent; Turcæ & Mahometani diem Veneris; Chriſtiani verò diem Dominicum colunt ob memoriam Reſurrectionis dominicæ, isque etiam Feria prima olim dici conſuevit, ſecundus verò à die Dominica feria ſecunda, & ità deinceps excepto ultimo, qui Sabbathi nomen retinuit. Vulgus exceptâ die Dominica veterem appellationem apud Romanos uſurpatam retinet, apud quos Dies Dominica Soli, feria ſecunda Lunæ, tertia Marti, quarta Mercurio, quinta Jovi, ſexta Veneri, Sabbathum Saturno dicabatur ob dominium, cujusque Planetæ in primâ hora cujusvis inchoatæ diei vel feriæ juxtà Aſtrologorum antiquorum mentem.

Calendæ, Nonæ & Idus in Calendario Romano.

13. Romani etiam quemcunque menſem in Calendas, Nonas & Idus ſic diſtribuerunt, ut reliqui dies menſium ab his vocabulis denominarentur. Habuerunt igitur in quolibet menſe Romano terni tantùm dies peculiaria nomina, videlicet Dies Calendarum, Nonarum, atque Iduum. Cœteri ab his dies denominabantur, ità tamen, ut retrò ſeu præpoſterè numerentur dies, qui Calendas, Nonas, atque Idus antecedunt. Undè, qui proximè Calendas præit, pridiè Calendas dicebatur, alter tertius Calendas, & ſic conſequenter, prout dies minùs aut longiùs ab his diſtant. Idem intelligendum de iis, qui Nonas atque Idus antecedunt. Quot autem quisque menſis Nonas, Idus, aut Calendas habeat, facilè addiſces ex ſequentibus verſibus, ac etiam ipſo Calendario Romano ad tabulam redacto, prout infrà patet.

Prima dies menſis cujusque eſt dicta Calendæ;
Sex Nonas Majus, October, Julius & Mars,
Quatuor at reliqui: Tenet Idus quilibet octo.
Indè dies alios omnes dic eſſe Calendas.
Quas retrò numerans dices à menſe ſequenti.

Uſus verò Tabulæ hic eſt: Si dato aliquo die menſis ſcire velis, quomodo juxtà Calendarium Romanum ſit ſcribendus: inquire imprimis menſem in ſuperiori parte tabulæ, & abindè in eâdem columna deſcende, ac vide, quis numerus reſpondeat diei menſis in primâ columna; hic deſignat inſcriptionem petitam. Ità reperies Ex. gr. die 10 Januarii ſcribendum: Quarto Idus Januarii: Die verò 20 ejusdem; Decimo tertio Calendas Februarii &c. Vide Tabulam.

Calen-

Calendarium Romanum.

Dies Menſium.	*Januarius. Auguſtus. December.*	*Martius. Majus. Julius. October.*	*Aprilis. Junius. September. November.*	*Februarius.*
1	*Calendæ.*	*Calendæ.*	*Calendæ.*	*Calendæ.*
2	IV	VI.	IV	IV
3	III	V	III	III
4.	Pridie Nonas	IV	Pridie Nonas	Pridie Nonas
5	Nonis.	III	Nonis.	Nonis.
6	VIII	Pridie Nonas	VIII	VIII
7	VII	Nonis	VII	VII
8	VI	VIII	VI	VI
9	V	VII	V	V
10	IV	VI	IV	IV
11	III	V	III	III
12	Pridie Idus	IV	Pridie Idus	Pridie Idus
13	Idibus.	III	Idibus.	Idibus.
14	XIX	Pridie Idus	XVIII	XVI
15	XVIII	Idibus.	XVII	XV
16	XVII	XVII.	XVI	XIV
17	XVI	XVI	XV	XIII
18	XV	XV	XIV	XII
19	XIV	XIV	XIII	XI
20	XIII	XIII	XII	X
21	XII	XII	XI	IX
22	XI	XI	X	VIII
23	X	X	IX	VII
24	IX	IX	VIII	VI
25	VIII	VIII	VII	V
26	VII	VII	VI	IV
27	VI	VI	V	III
28	V	V	IV	Pridie Calendas
29	IV	IV	III	
30	III	III	Pridie Calendas.	
31	Pridie Calend.	Pridie Calend.		

Dies. 14. Dies apud omnes Aſtronomos eſt Menſura temporis, quo Sol motu primi mobilis raptus integrè circà tellurem volvitur. Dividitur in 24 horas, diverſimodè tamen, ut infrà dicemus. Diſtingitur à Mathematicis in diem Naturalem & Artificialem. Ille eſt ſpatium, quo diurnus, ac quotidianus Cœli motus reſtituitur continens diurnam lucem, & nocturnas tenebras, periodo 24 horarum abſolutâ. Dicitur etiam *Civilis*, quia in civilibus negotiis & contractibus imprimis obſervari ſolet. *Artificialis* autem eſt ſpatium, quo Sol ſuprà Horizontem exiſtens noſtrum illuminat hemiſphærium; undè incipit ab ortu Solis, & finitur in occaſu ejuſdem. Similiter dicitur *Nox artificialis*, quæ ab [illegible] Solis incipit, & terminatur in ejus[illegible] ortu. Diei partes majores ſunt tres [illegible] *Meridies & Veſpera.* Manè eſt princi[illegible] diei, cum Solis centrum eſt in ortu, & [illegible] Sole ſuprà Horizontem emergit; lat[illegible]en ſumitur pro omni tempore illo uſquè ad meridiem. Meridies eſt pars diei, quâ Sol meridianum ſuo centro attingit. Veſpera eſt poſtrema pars diei à meridie uſquè ad Solis occaſum: Strictè verò eſt tempus illud, quo Sol centro ſuo Horizontem occidentalem attingit. Similiter Noctis artificialis partes ſunt tres; *Crepuſculum Media nox, & diluculum*, ſivè *Aurora.* Crepuſculum eſt ſpatium temporis, quo Sol ſub Horizontem demerſus nondùm ultrà 18. grad. in Eclipticâ ſub Horizontem, deſcendit. Media nox eſt ſpatium, quo Sol ſuo centro Meridianum ſub Horizonte hoc eſt, Meridianum noſtro Meridiano oppoſitum attingit. Diluculum eſt finis noctis, quem conſtituit mora illa Solis infrà Horizontem, quâ tantùm 18 grad. Eclipticæ Sol ab Horizonte orientali diſtat: ejus autem pars illuceſcenti diei propior vocatur Aurora, quaſi aurea Cœli ora, aut hora, vel aura rorans.

15. Hora eſt æquale temporis ſpatium,

in quod

Digitized by Google

Horæ & earum diſtinctiones.

in quod dies dividitur. Ejus Etymon aliqui deducunt â Sole horarum diſtributore, quem Ægyptii *Horum* vocare conſueverunt: alii â græco verbo *Horizin*, quod terminare, diſtinguere ac dividere ſignificat. Diſtinguuntur imprimis horæ in *æquales*, & in *inæquales*, aliàs *antiquas*, *temporales*, *& Judaicas* ſic dictas, quod ab Antiquis & præcipuè à Judæis in uſu fuerint, ac pro tempore longiores aut breviores, ideóque tempori convenientes. Æquales ſunt pars vigeſima quarta diei naturalis; Inæquales verò ſunt pars duodecima diei artificialis aut Noctis artificialis. Horarum æqualium tres ſunt ſpecies, ſeu denominationes propter tria diverſa diei naturalis apud diverſas Nationes initia, aliæ enim vocantur Aſtronomicæ, & inchoantur â meridie; aliæ Babylonicæ, ſivè ab ortu; aliæ Italicæ, ſivè ab occaſu, quia apud ejusmodi nationes ita numerari ſolebant. Aſtronomos imitantur Germani & Galli, ac plerique ferè Europæi: nam inchoant quidem diem cum Aſtronomis â Meridie, ſed non ut illi horas continuatas 24 numerant uſquè ad alteram meridiem, ſed duodecim tantùm â meridie ad mediam noctem, totidemque â mediâ nocte ad meridiem. Judæi verò olim & plures alii Antiqui, qui diem artificialem inchoabant ab ortu Solis, noctem verò artificialem ab occaſu Solis, utramque & diem & noctem in 12 ſuas partes æquales diviſerunt, hinc quidem horæ unius diei aut noctis inter ſe fuerunt æquales, reſpectu tamen diverſorum dierum, aut diurnæ reſpectu nocturnarum fuerunt perpetuò inæquales, exceptis diebus iis, in quibus Æquinoctia contingunt; tunc enim omnes horæ utrinque fuerunt æquales. Quià verò etiam Aſtrologi his horis uſi fuerunt ad prædictiones, aut electiones rerum, dum cuilibet horæ certum aliquem Planetam, cui dominaretur, præfecerunt, idcircò etiam horæ Planetariæ vocari conſueverunt, ſed de hiſce horis, earum origine & vanitate aliquid ampliùs § ſequenti judicamus dicendum.

§. II.
De origine, abuſu, & vanitate horarum Planetariarum.

Libet hic obiter originem, uſum, aut veriùs abuſum horarum Planetariarum, undenam illarum obſervatio profluxerit, exponere, Vanitatemque ac veteris ſuperſtitionis omnis ferè ſementem nonnihil caſtigare.

Horarum Planetariarum Origo.

Quod igitur illarum profluxum & originem concernit, non video aliam â peritis Antiquitatum ſtatui & edici, quàm ab ipſo Mundi antiquo ſyſtemate. Cùm enim crederent antiqui hunc eſſe cœlorum ordinem, ut infrà Solem Venus, infrâ hanc Mercurius, infrà illum verò Luna gyros ſuos peragerent; ſummus verò eſſet Saturnus, infrà quem Jupiter & deinde Mars cœli ambitum percurrerent: inde ominati ſunt, imò Planetas certâ & indubitatâ lege quadam eundem ordinem ad ſuos effectus telluri communicandos obſervare concluſerunt; ſic ut dùm ſingulis horis ordine illo præeſſent, etiam effectus ità diffunderent. Quod confirmat *Kircherus in Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 2. claſ. 6. cap. 9.* cùm docet: Ægyptios magnum in ſeptem Planetis ſingulis diei horis dominantibus myſterium poſuiſſe, atquè primos fuiſſe, qui ſingulos ſeptimanæ dies ſingulis Planetis attribuerent. *Putabant enim*, inquit, *ſingulis horis ab ortu Solis usquè ad alterum ortum noctu diuque aliquem ex præſidibus Planetis præ eſſe, undè & in hunc uſque diem Aſtrologica vanitas profluxit, quia Aſtrologi nihil fere niſi prius Planetæ dominantis horâ inſpectâ, perſpectâque auſpicantur.* Ubi vides Ægyptios primos vanitatis hujus obſervatores fuiſſe.

Verùm non video, nequè conſtat ratio, cur ad iſtud negotium Aſtrologicum horas inæquales potiùs adhibuerint; an non æquè pro dominio Planetarum diſtribuendo convenire poterant horæ aſtronomicæ æquales? an non poterant horæ ab ortu, aut ab occaſu aſſumi meliùs & accomodatiùs, quàm inæquales? præſertim cùm ſumma ſit in diverſis terræ partibus earum inæqualitas, dùm dies & noctes, quarum menſura ſunt, plurimùm inæquentur. Verùm ſentiendum, quod utì Ægyptiis ſuæ maximè placuêre ſemper vanitates, ità vaniſſimo faſtu & reconditiori quâdam induſtriâ obſervare arcana ſua ſtatuerint, ne fortaſſis ipſorum magica ſuperſtitio in vulgus abiret, ac vulgari quodam plebis uſu vileſceret. Mirum etiam, quod tot Genios, quibuslibet horis præſides ejus poteſtatis invenerint, qui horâ quâvis citati mox pareant virtute & efficaciâ in medicamentis, amore, intelligentiâ & rerum cognitione, diſcretione boni & mali, proſperitate, pace & concordiâ, ſcripturâ, ſeminatione, plantatione & variis aliis actionibus, ut citato ſuprà loco apud *Kircher.* videre licet. Illud verò magis admirandum etiam adhuc quosdam noſtris temporibus Chriſtiani nominis, ac fidei cultores ità temerè nugas iſtas amplecti, ut ſanioris ac reconditæ cujusdam Philoſophiæ ſpeciem affingere non vereantur. Quo verò ſciri facilè etiam poſſit quâcunque dat[illegible] horâ inæquali, quis nam ex Planetis per ſingulos Septimanæ dies dominetur: Inſpici poteſt ſequens tabula, in quâ inæquales horæ tam diurnæ, quàm nocturnæ â latere notatæ ſunt: Suprà verò in transverſali ſerie patent dies Septimanæ. In communi itaque concurſu Planeta exiſtens eſt is, qui ad datam aliquam horam dominatur.

Tabula

Tabula oſtendens, quà horâ inæquali Planeta quilibet dominetur ex mente Antiquorum.

Feriæ		I	II	III	IV	V	VI	Sabbattum.
Dies Septimanæ		Solis	Lunæ	Martis	Mercurii	Jovis	Veneris	Sabbati
Horæ inæquales diurnæ.	1	☉	☽	♂	☿	♃	♀	♄
	2	♀	♄	☉	☽	♂	☿	♃
	3	☿	♃	♀	♄	☉	☽	♂
	4	☽	♂	☿	♃	♀	♄	☉
	5	♄	☉	☽	♂	☿	♃	♀
	6	♃	♀	♄	☉	☽	♂	☿
	7	♂	☿	♃	♀	♄	☉	☽
	8	☉	☽	♂	☿	♃	♀	♄
	9	♀	♄	☉	☽	♂	☿	♃
	10	☿	♃	♀	♄	☉	☽	♂
	11	☽	♂	☿	♃	♀	♄	☉
	12	♄	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Horæ inæquales nocturnæ.	1	♃	♀	♄	☉	☽	♂	☿
	2	♂	☿	♃	♀	♄	☉	☽
	3	☉	☽	♂	☿	♃	♀	♄
	4	♀	♄	☉	☽	♂	☿	♃
	5	☿	♃	♀	♄	☉	☽	♂
	6	☽	♂	☿	♃	♀	♄	☉
	7	♄	☉	☽	♂	☿	♃	♀
	8	♃	♀	♄	☉	☽	♂	☿
	9	♂	☿	♃	♀	♄	☉	☽
	10	☉	☽	♂	☿	♃	♀	♄
	11	♀	♄	☉	☽	♂	☿	♃
	12	☿	♃	♀	♄	☉	☽	♂

Ordo dierum ſeptimanæ.

Ex hac quoque tabulâ facilè perſpicitur, undè ſit ordo iſte dierum Septimanæ â ſingulis Planetis nominatorum; cur etiam ſingulis ordinatim diebus Planetæ ordine ſuo non reſpondeant, ſed interruptâ quadam ſerie procedant, cujus quidem non eſt alia ratio, quàm quod dominium Planetarum ordine retrogrado â ſuperiori ſcilicet Planeta ad inferiorem procedendo intra Spatium 24 horarum, ſivè diem naturalem progrediatur; Undè ſemper 25 hora, quæ eſt prima ſequentis diei, competit Planetæ dicto ordine ſuccedenti, ut melius in tabulâ videre licet. *Athanaſius Kircherus loc. ſupra cit.* putat progreſſum iſtum Planetarum ex naturâ Septenarii numeri originem ſuam traxiſſe. Si enim diſponas Planetarum ordinem in ſeptem Pentagoni cuſpidibus, ut in figurâ factum vides, conſpicies, manifeſtò hujusmodi diſpoſitionem Planetarum per dies Septimanæ ex ipſâ naturâ Septenarii profluxiſſe, *qui Spatio 24 horarum ternâ revolutione peractâ cum binis ordinè ſequentibus Planetis neceſſariò efficit, ut primam horam dierum Septimanæ is nanciſcatur Planeta, qui præcedentis diei Planetariâ revolutione poſt ultimum immediatè ſequitur,* ità *Kircherus*.

Habes

Habes itaque hic Lector brevem iſtarum inæqualium horarum Paraphraſin, quæ ſi non placeat, lege *Kircherum loc. cit.* qui undenam veriùs hæ ſuam traxerint originem unà cum Geniis addictis, *non niſi*, ut inquit, *ex caliginoſâ Diaboli culinâ liberè edicit; ex quibus ad æterna*, ſuperaddit, *infernalis barathri præcipitia aditus pateat ad ultimum iis utentium exterminium, quippe cum aliàs Auctor illarum non ſit, niſi totius Matheotechniæ Magiſter & artifex Cacodæmon.* Sed hæc ità indicaſſe ſufficiat. Qui plura de his ſcire cupit, ipſosque Genios cuilibet horæ præſidentes cum eorum nominibus & virtutibus, conſulat præfatum Authorem *loco ſup. cit.*

§. III.

Chronoſcopium encyclicum, quo tempus quodvis horarium diurnum & annuum cum variis aliis tempori connexis veterum Aſtrologorum obſervantiis facilè indagari poteſt.

Inſero hic Chronoſcopium mirabile Encyclicum, quod in *Oculo meo artificiali Fund. 3. Synt. 5. cap. 7.* quidem explicavi, figuram quæ omninò neceſſaria eſt. Tunc Lectori communicare non potui, eò quod Librarius ſumptibus parcens eandem æri incidere non permiſerit. Chronoſcopium hoc pro latitudine 50. Gr. conſtructum eſt, ad cujus tamen normam & exemplar peritus artifex ſimile aliud latitudini Regionis ſuæ conveniens facilè conficere poterit; Servit autem tempori cuilibet horario, diurno, & annuo facillimè indagando cum aliis quibusdam Veterum Aſtrologorum tempori connexis obſervantiis. Explicationem breviter denuò ſubjicio, iisdem penè verbis ut *cit. loco* propoſui.

Quadræ Medicæ. Ad Centrum imprimis figuræ Chronoſcopicæ exhibentur Quadræ Medicæ: indè per extenſum à centro filum ad horas Europæas, vel quascunquè alias in Horoſcopio generali deſignatas facilè addiſci poteſt tempus, quo ſcilicet juxtà Medicos humor aliquis in Corpore humano prædominari ſolet.

Horæ Regiminis Planetarum. Limbus, qui proximè has Medicas quadras conſequitur, exhibet tempus Regiminis Planetarum in ſingulis horis planetariis tam diurnis, quàm nocturnis ſecundùm ferias, & dies hebdomadæ ibidem ſignatas: Uſus porrò talis eſt. Cognitâ horâ planetariâ, quæ per lineas recurvas pluribus punctulis paulò craſſioribus deſignatas in Horoſcopio generali mox explicando denotatur, & propè limbum Regiminis Planetarum etiam per notas numerales latinas indicatur, ſi in plano circulari competente ſcilicet feriæ, ſivè diei hebdomadæ Planeta reſpondens horæ Planetariæ priùs inventæ obſervetur; erit is, qui tunc juxtà Antiquorum Aſtrologorum mentem dominari cenſetur.

Horoſcopium generale. Poſt limbum Regiminis Planetarum exhibetur Horoſcopium generale oſtendens omnis generis horas, in quas tempus diurnum dividi conſuevit, ut Aſtronomicas, Europæas, Italicas, Babylonicas, ac Planetarias, ſivè inæquales antiquas Judaicas. Eo autem artificio Horoſcopium pro latitudine 50 Gr. delineatum eſt; ut primò ſpatium albicans oſtendat tempus diurnum & horas illi competentes; nigricans verò ſivè atrum Tempus nocturnum ac horas illi competentes. Integri verò circuli invicèm paralleli & concentrici eidem inſcripti denotant parallelos Solis, ac ſigna cœleſtia, ſicut & ibidem notis ſuis expreſſa cerni poſſunt. Lineæ curvæ ab ortivo Horizonte computatæ denotant horas ab Ortu, ab occid[illegible] Horizonte computatæ horas Italicas [illegible] ab Occaſu Solis; Punctulatæ recurv[illegible] neæ horas Planetarias ſignificant [illegible] æ autem ad exteriorem limbum productæ H[illegible] ras Europæas & Aſtronomicas. Qu[illegible] dò verò practicè pro quovis Horizonte [illegible] Horoſcopium generale ſit conſtruen[illegible], docet *Kircherus in Art. magn. part.* [illegible] *cap. 3.*

Uſus Horoſcopii. Uſus Horoſcopii hujus iſte [illegible] Applicato

CONSERVA MALO.
Tom 1 p 280
Eccli. Cap. 4 N. 23
HYEMS
Brumæ tales ſunt ſub tempore morbi
phlegmone pulmonum pleuræ Raucedo gravedo
Lethargus Capitis Vertigo Apoplexia tuſſis
Thoracis quoque Lumborum terebrique dolores
AUTUMNUS
Quartanæ dublæque febres, ſpleniſque tumores
Tormina difficiles urinæ lævior alvus
Et dolor in coxis, angina Epilepſia tabes
Aſthma melancholia nec non Veſania menti

cato ad Centrum figuræ Chronoſcopicæ filo cum gemmulâ vel facto tantùm nodulo in eodem filo, extendatur illud, vel nodulus, ità ut gemmula vel nodulus parallelo Solis, in quo pro tempore illo Sol exiſtit, exactè conveniat: Ducatur deindè filum per circuitum, & demonſtrabit gemmula pro eodem tempore diurno omnis generis horas ac horarum quarumvis initia, atquè alia, ut in oculo meo artificiali indicavi.

Calendarium cum Zodiaco.

Ultrà Horoſcopium generale jam explicatum decircinatum eſt Calendarium cum Zodiaco, ubi ad datum comprimis diem cujusvis menſis locus Solis facilè indagari poteſt. Alia verò proximè circumſcripta ita etiam ſunt ordinata, ut ex iis mox addiſci poſſit dato quovis die ejus longitudo, ac in eodem Solis ortus & occaſus, ſi modò filum è centro per diem in Calendario protendatur; abſcindet enim locum Solis in Zodiaco, longitudinem diei & noctis, uti & ortum ac occaſum Solis competentem.

Invento ſigno cœleſti reſpondet ejusdem natura cum variis aliis qualitatibus eidem appropriatis, quas Aſtrologi cuilibet ſigno tribuere ſolent. Quodſi ſcito die Nativitatis alicujus ſcire cupias juxtà vaniſſimorum Ægyptiorum, aliorumque ex aſtris nugantium Aſtrologaſtrorum commenta, quos Natus aliquo die annos climactericos, ſivè vitæ periculoſos timere poſſit: vide inter ſigna Decanum, & in eodem numeros, qui diei Nativitatis reſpondent: denotabunt hi numeri dictos annos gradarios climactericos quæſitos.

Anni climacterici.

Influxus ſolaris in certa hominis membra.

Planetarum figuræ ſcriptæ ſuper certas humani corporis partes & membra in ſubſequente limbo figuræ Chronoſcopicæ indicant datâ horâ Planetariâ, ſivè Regiminis alicujus Planetæ (quam ſuprà in Horoſcopio generali ex limbo Regiminis Planetarum addiſcere docuimus) quas partes Sol in eodem ſigno exiſtens reſpicere, ac comprimis influxu ſuo regere ab Aſtrologis aſſeritur. Reliqua in figurâ Chronoſcopicâ expreſſa, cùm per ſe facilè ipſâ inſpectione intelligantur, explicationem ampliorem non requirunt.

§. IV.

Mirabilia quædam miſcellanea Chronologica producuntur.

Annus Ægyptius tot habet dies, quot Enoch vixit annis.

1. Antiqui Ægyptii hoc ipſo ſibi multùm applaudebant, quod Annum civilem ità conſtituiſſent, ut numerus dierum æqualis eſſet numero Annorum vitæ primi *Adris*, aut primi illius ante diluvium *Hermetis* ſivè *Henochi*, ſicut & Sacra Scriptura expreſſè declarat eum trecentos ſexaginta quinque annos inter homines vixiſſe. Sic enim *Gen. cap. 5. v. 23. facti ſunt omnes dies Enoch trecenti ſexaginta quinquè anni*; totque diebus conſtitit annus civilis Ægyptiorum.

Turcæ horas & horologia non habent.

2. Inter omnes populos nullì ſunt negligentiores Temporis quàm Turcæ: nequè enim iis ſunt horæ, quibus Temporum ſpatia diſtinguant. Talismannos enim habent, ut ſcribit *Aug. Busbequius in itinerario*, hominum genus Templorum miniſterio dicatum; Hi menſuris utuntur ex aquâ, quibus, poſtquàm adventare auroram cognoverunt, clamorem tollunt è cellâ turri in eum uſum conſtructâ, quo homines ad venerandum Deum hortantur & accerſunt. Idem faciunt medio tempore inter exortum Solis & meridiem, idem & repetunt meridiem inter & occaſum, poſtremò Sole occidente voce utuntur acutiſſimâ, eam non injucundâ modulatione vibrantes, quæ longiùs quàm credi poſſit, exauditur. Sic totus dies Turcis in quatuor dividitur ſpatia majora, aut contractiora, ut anni fert tempus: Noctis verò omne tempus incertum eſt.

Exactiſſima Temporis ratio apud Sinas.

3. Nulla videtur eſſe natio ſub Cœlo, quæ tàm exactam Temporis rationem obſervat, quàm Sinica. *Nil enim, unquàm adeò fuit cordi Sinenſibus*, inquit *Kircherus in Chinâ illuſt. part. 2. cap. 9. quàm exacta Temporum conſtitutio, ſine quâ nequè geſta Regum, nequè hiſtoriæ omnium ſæculorum ſcite recenſeri poſſe, rectè & laudabiliter autumabant: Undè nullo non tempore in id incubuêre, ut eam ſtabilirent.* Atque ut P. *Ferdmandus Verbieſt in Aſtron. Europæa cap. 9.* refert. *Tanta eſt Calendarii dignitas apud Nationem Sinicam, & finitimos Reges, atquè in Regimine politico tantam habet auctoritatem, ut ſolo hoc titulo, quo quis admittit unius Regni Calendarium, jam cenſeatur illi Regno ſe ſubjicere, & tributum profiteri.* In hujus confirmationem exempla quædam recentia ſubjungit his verbis. *Sic*, inquit, *nuper Sinenſium Rebellium caput & Rex (ut ipſi quidem appellant) poſtquàm non paucas provincias Tartaro eripuerat, ſollicitans Regem Cochinchinæ, ut in ſuas partes veniret, inter alia munera primo loco Calendarium antiquum Sinicum, quod ipſe tanquàm ſuum proprium edebat, illi quaſi adorandum miſit, quo ille admiſſo, hoc ipſo jam ſe pariter Tartaro rebellem eſſe palàm declaravit, & ideò hoc ipſo anno 1680 Rex Tumkinenſis ad Imperatorem Tartaro Sinicum (cui ille tributum ſolvit) miſſo libello ſupplice hoc titulo accuſavit Regem Cochinchinæ diſertis verbis dicens: Illum jam Tartaro palàm rebellem eſſe, eoquod Calendarium rebellium admiſerit.* Meminit deindè ibidem Regis cujusdam Piratarum, qui Auſtrales aliquas Inſulas Tartaro eripuerat, jamque provinciæ Fokinenſis mediam partem occupaverat, quod miſſis legatis ſollicitans ejusdem provinciæ Regulum alterum Sinenſem Tartaris rebellem, ut in ſuas etiam partes veniret, ſtatim ſuum illi Calendarium adorandum propoſuerit, quod ubi ille reſpuit, iterum bellum, ſicut antè, indixerit.

Mirabilis ſolennitas, qua Calendaria in Chinâ Imperatori ac aliis offeruntur.

3. Quantâ etiam cùm ſolennitate quotannis Calendaria in Chinâ Imperatori, ac Mandarinis offerantur, curioſum æquè ac volupe eſt ſcire; Unde ex eodem Authore libet paulò prolixiùs recenſere. *Singulis annis, die primo menſis decimi*, inquit loc. cit. *intra Palatium Imperatoris diſtribuuntur Calendaria anni proximè ſequentis omnibus totius Curiæ Pekinenſis Mandarinis. Itaquè ſummo manè omnes Mandarini ad Palatium ſe conferunt. Eodem die & horâ Mandarini omnes Tribunalis Aſtronomici, quiſquè juxta gra-*

dum ſuum inſignibus Mandarinicis induti magnâ cum ſolennitate è tribunali ſua Calendaria ad Palatium deferenda comitantur. Imperatoris quidem Calendaria, nec non Imperatricis, ac præterà aliarum Reginarum ſingula majori formâ nitidiſſime compacta; & boloſerico flavo cooperta, ac deniquè panno amplo ſerico auro intertexto involuta pariter in pegmate alto, atquè undiquè deaurato collocantur, quod quadraginta & ampliùs bajuli humeris geſtant, & primo loco incedunt. Hoc pegma ſequuntur decem, ſubindè duodecim vel amplius pegmata minora item deaurata cortinis ex rubro ſerico undiquè clauſis, intra quæ collocantur Calendaria eorum Regulorum, qui Imperatori ſanguine proximo juncti ſunt, quæ boloſerico rubro cooperiuntur, atquè rubro etiam panno ſerico argenteis filis intertexto involvuntur. Hæc deniquè pegmata ſequuntur plurimæ menſæ tapete rubro ſtratæ, in quibus Calendaria Magnatum, belli Ducum, & aliorum tribunalium, pro cujusquè gradu & ordine collocantur, ſingula munita ſigillo majoris Tribunalis Aſtronomici, & cooperculo flavo ornata, quem colorem res duntaxat ad Imperatorem ſpectantes, tanquàm inſignia ſua poſſunt oſtentare: ſingulis etiam menſis adjuncta ſua ſchedula, in quâ nomen Mandarini præcipui, aut Tribunalis, ad quod Calendaria ſpectant, diſtinctè ſcriptum eſt. Hoc itaquè ordine & pompâ Calendaria è Tribunali Aſtronomico ad Palatium deferuntur, præeuntibus ordine ſuo ejusdem Tribunalis Mandarinis, quos longo item ordine ad utrumquè platearum latus præcedit Regia inſtrumentorum multorum muſica tympanis & tubis auguſtum quid ſonantibus. Ubi ad Palatium perventum eſt, ſtatim aperiuntur omnes portarum Regiarum bipatentes valvæ, quæ ad ſingula atria, quæquè multa, eaque ampliſſima ſunt, in medio erecta ſunt, per quas ſcilicet Soli Imperatori patet ingreſſus, egreſſusque; per has portas & per mediam atriorum viam, quam Imperialem vocant, Calendariorum pegmata inſtar currûs triumphalis introducuntur, Mandarinis omnibus ad dextrum, lævumque atriorum latus multiplici ordine exſpectantibus, & veſtibus ſuis multo auro intextis, ac pro cujusquè dignitatis gradu pretioſiſſimis ſplendorem non exiguum afferentibus. Ad ultimam Aulæ majoris portam bajuli pegmata humeris deponunt, & tam illa, quàm menſas ad utrumque viæ Imperialis latus ordine ſuo collocant, uno duntaxat pegmate majori, in quo Calendaria Imperialia, in medio relicto. Deniquè Mandarini Tribunalis Aſtronomici ex hoc pegmate depromunt Calendaria tam Imperatoris, quàm Reginarum, eaque binis menſis flavo boloſerico ſtratis impoſita deferunt uſquè ad Palatii interioris portam, ibique flexis genibus, ac capite ter in terram dimiſſo tradunt ea Aulæ œconomis qui ordine etiam ſuo incedentes illa tum ad Imperatorem, tùm per manus Eunuchorum ad Imperatricem, aliasque Reginas deferenda curant. Mandarini verò Tribunalis Aſtronomici reverſi ad ampliſſimum illud atrium, in quo alii omnium Tribunalium & ordinum Mandarini exſpectant, reliqua Calendaria hoc ordine diſtribuunt. Omnes quidem Reguli præcipuum ex aulicis ſuis mittunt uſquè ad viam illam imperialem, in medio atrii parumper eminentem, ubi quiſquè flexis genibus Calendarium Reguli ſui proprium & eorum omnium Mandarinorum, qui ad aulam Reguli ſpectant, excipit (vel unius Reguli aula facilè mille & ſubindè aliquot centena & amplius calendaria requirit) alii autem principes, belliduces, atquè omnium Tribunalium Mandarini ſinguli flexis genibus ſuum Calendarium, quod Mandarini Aſtronomici porrigunt, propria manu excipiunt. His ità ritè peractis omnes ad ſuum revertuntur locum, & juxtà dignitatis ſuæ gradum ordine poſiti, ac vultu verſus interiorem aulam converſo ad præconis vocem pariter in genua procumbunt, & caput ter uſquè ad terram inclinant; hac autem genuflexione ter iteratâ, atquè adeò capitis inclinatione novies repetitâ, ideſt, gratiis pro accepti novi Calendarii munere Imperatori actis, domum ſinguli revertuntur. Ad exemplum Aulæ Pekinenſis in Metropoli cujusque provinciæ hoc ipſo die à Prorege & aliis totius provinciæ Mandarinis Calendaria ſuo ordine accipiuntur: Calendaria autem Vulgi, quæ in quâvis provincia ad aliquot dena millia quotannis imprimuntur, (nulla enim eſt domus quantumcunquè inops, quæ ſingulis añis non emat novum Calendarium) paſſim venalia exponuntur. Ita ille. Quis verò feſtivam hanc ſolemnitatem non admiretur? quis ex relatis his non intelligat, quàm magnæ huic nationi curæ eſſe debeat temporis ritè diſtributi ratio? quis ſumptus in hunc finem collatos ex æquo computet, & æſtimet?

5. Adeò etiam ſuperſtitioſi Temporis obſervatores eſſe ſolent Perſæ, ut teſte *Della Valle*, ad initium cujuscunque operis tempus auſpicandi opportunum perquirant. Quem etiam in finem ſuas Ephemerides, quas *Tacuim* vocant, non tantùm permagni æſtimant, ſed & quocunquè vadunt, perpetuò ante pectus ſecum deportant, ut ad cujusque operis occurſum electionis opportunitatem exindè perdiſcant. Regi etiam Perſarum idcircò Aſtrologus ſemper adhærere debet, ut pro natâ occaſione cujusvis negotii ex cœleſti influxu tempus operi conveniens divinet. Teſtatur etiam memoratus *Della Valle*, dum legatione fungeretur ad Regem Perſarum, ſe longo admodùm tempore acceſſum regiũ obtinere non potuiſſe, quod Regius Aſtrologus *Mulla Gelal* dictus Regi inhibuiſſet, nè extraneis aures regias præberet; quousquè tandem Aſtrologus Cœli favorem & tempus exteris colloquendi indicaſſet. Meminit etiam *Olearius itin. Perſici lib. 5. cap. 25.* dierum atrorum ſivè infauſtorum Perſicorum, quales ſingulis menſibus Lunaribus ſeptem numerant, veluti diem à Novilunio 3. 5. 23. 25. & reliquos, in operum perficiendorum initiis rejiciunt, cùm credant incepta in his finem optatum ſortiri non poſſe. **Temporis obſervatio apud Perſas.**

6. Calendæ Januariæ priſcis Romanis celeberrimæ fuere, quæ non modò omni lætitiæ genere celebrabantur, ſed & à variis ad varios miſſis Xeniis optatiſſimum totius anni exorientis decurſum auſpicabantur. De quo veterum ritu *Suetonius in Octav. Aug.* ita ſcribit. *Equidem Romani & omnes Ordi-* **Initia annorum cum gaudio celebrata.**

nes

nes Calendis Januarij ſtrenam in Capitolio etiam abſenti Cæſari deferebant. Eundem morem ſuo tempore viguiſſe tradit *Plinius lib.* 18. *cap.* 2. Et *Alexander ab Alexandro Genial. dier. lib* 3. *cap.* 24. ſcribit: *Eſt quoque illa obſervatio ſolemnis nimium diu ſervata, quæ quamvis principio anni menſibus variato tamen ſicut initio ſervari cœpta, ità ad poſtremum manſit, ut in aris veſtalibus novum ignem Calendis Martiis accenderent, laureas virides tam in conſularibus, ſcribus, quàm ædibus Regis Sacrorum flaminum, Veſtalium atque curiæ veteribus mutarent, mercedem magiſtris ſolverent, vectigalia locarent, matronæ ſervis cœnas apponerent, & feſtum diem agerent, quare Matronalia dicta, muneraque viri mulieribus mitterent, ut in Saturnalibus viris mulieres, comitia auſpicarentur.* Ita *Alexander. Libanius in expreſſione Calendar.* Paulò prolixiùs, & expreſſius deſcribit ſolemnitatem illam celebrationis ſtrenarum ad initium Anni his verbis. *Pridie Calendarum dona ferebantur per urbem, quæ menſam onerare & ornare poſſint. Hæc ab Optimatibus mutuo ſeſe honore afficientibus, alia ab inferioribus mittuntur ad proceres, atquè ab his etiam ad illos; cùm hi quidem colant illorum potentiam, illi verò cultores ſuos deliciarum ſuarum participes faciant. At veſpera cùm advenit, rari ſunt, qui cubitum diſcedunt, pleraquè pars in canticis, tripudiis & jocis noctem agunt. Alij per ludum & jocum eos, qui in tabernis ſunt & officiis inclamant, & fores pulſant, nec quieſcere patiuntur &c. Deinde cum aurora ſublucere & Gallus cantare cœperit, tùm verò alii circum fana producunt cum bonis verbis equorum alborem, nitidi in veſtimentis partem majorem purpureis, multæque faces prælucent. Equitum ſequuntur miniſtri, qui nummos in populum ſpargunt. Ubi autèm ſacris operati fuerint; qui equos alunt ad certamina, pergunt ad principes, & officio eorum palatino diſtribuunt aureos. Senatus præſens hanc fieri videt largitionem, & vero ipſe facit. Nam ex Senatorum manibus hi nummi veniunt officio. Princeps quoquè ipſe tunc oſculatur civem, aurum dans, & accipiens. Enim verò & ad alios undequaquè aurum affluit, dum patroni Principem imitantur, qui dat, & accipit; alii dant, nequè accipiunt, in quo genere ſunt diſcipuli, qui mercedem feſti gratiâ ſolvunt. Ac die jam orto alii pergræcationes nocturnas ebrietate & crapulâ teſtantur, & totum diem ſtertunt; at qui politiores ſunt, curam habent ſtrenarum ac munerum miſſiculationum. Horum plerique dona mittunt amicis per ambulationes & angiportus pompaticè: aliqui majorem partem remittunt, alii nihil, aliquis omnia remittit, hic datori rem gratiſſimam facit. Hæc talia Calendis fieri ſolita.* Sic ille. *Tyberius* verò Cæſar, teſte Suetonio, ſtrenarum commercium noluit extendi ultrà Calendas Januarias, quia ille dies propriè Xeniorum erat, undè ne *ultrà darentur, vetuit.* videatur *Cælius lib.* 5. *cap.* 7.

Annus magnus Platonicus.

7. Platonici inter alia deliria id etiam commenti ſunt, quod dicerent certâ ſiderum revolutione peractâ omnes omninò cauſas, & effectus redituros, putà eosdem homines, urbes, ſcholas, &c. cujus revolutionis ſpatium vocabant Annum magnum, eumque concludebant triginta ſex annorum millibus, quo ſpatio credidit *Ptolemæus* peragi curſum nonæ Sphæræ ab occaſu in ortum. Cui tamen meritò contradixit Alphonſus Rex in ſuis tabulis inquiens, non niſi quadraginta novem annorum millibus iſtiusmodi periodum confici. Cæterum Platonici ſuum dogma à Pythagoræis: hi verò ab Ægyptiis acceperunt, ut ſcribit *Herodotus lib.* 2.

Revolutiones Temporum mirabiles.

8. Illud certè admiratione videtur digniſſimum, certis quibusdam temporum revolutionibus eadem aut ſimilia ſæpè contingere, quæ ſivè cœleſtium Corporum influentiæ ſunt tribuenda, ut volunt Aſtrologi, ſivè peculiari cuidam, eique reconditæ divinæ ordinationi, ac providentiæ, ut videtur mihi credibilius, ſuâ tamen admiratione non vacant. Ita eâ ipſâ die *Hieroſolyma*, 10 Auguſti capta eſt à *Tito*, deſtructumque templum, qua die eâdem ante annos 97 à *Babyloniis* templum exuſtum, & in cineres redactum fuit. Qua die *Agathocles* hoſpitem, & ſocium *Opheltam* Cyrenæorum Ducem auxiliarium perfide interfecit, eâdem filii ejus perierunt, & exercitus defecit. Similiter *Nero* eâdem die perijt, quâ *Octaviam* Uxorem immeritam olim interemerat, ut refert *Suetonius*. A *Chereâ* occiſus *Caligula* 23 die Januarii, quâ *Philippus* à *Pauſaniâ*. *Rutilius* die 24 Junii interfectus fuit victo exercitu: poſt *Didius* eâdem die à *Marſis*, uterque & poſt *Siphax* à *Maniſſa* in Africâ, itemquè *Asdrubal* in Italiâ à Romanis eâdem rurſus die interemptus fuit, ut *Cardanus* memorat. *Conſtantinus* VI. Iconomachus qua die *Nicephorum* patruum excœcaverat, eâdem ipſe poſt quadriennium oculis privatus eſt, ut teſtatur *Paulus Diaconus*, *Sigebertus* & *Zonaras*. *Carolus* V. Imperator natus die 25 Februarii, eâdem die vicit, & cepit *Franciſcum* Gallorum Regem apud *Ticinum* Inſubriæ Urbem, cùm perfeciſſet annum 25; eâdem rurſum Auguſtale diadema de manu Pontificis Romani *Bononiæ* ſuſcepit, *Majolo Auctore tom.* 1. *Canic. coll.* 4. Undè ſæpè gloriabatur Auguſtiſſimus Princeps, quod hoc die non ſolum vitam, ſed & ſortem Imperii, felicitatis & victoriæ accepiſſet. *Tullius Cicero de nat. Deor.* adducit exemplum duorum fratrum, qui cùm ſimul nati eſſent, ijdem ſimul poſteà ægrotare cœperunt, eorumque morbo pariformiter ingraveſcente eodem medicamine ſanati ſunt. *Sigebertus* narrat, fuiſſe anno Domini 535 in Galliâ natos duos fratres Geminos, qui ambo Sacerdotes facti, uno eodemque die electi Epiſcopi, ambos eodem anno, menſe ac die mortuos fuiſſe: Unus erat nomine *Medardus*, Epiſcopus Noviomenſis, alter *Gildardus* Epiſcopus Neomagenſis. *Valerius Max.* refert *Polyſtratum* & *Hyppolidem* Philoſophos eodem die natos, ejusdem præceptoris Epicuri ſectam ſecutos, patrimonii etiàm poſſidendi, alendæque Scholæ commu-

nione conjunctos, eodemquè momento temporis ultimâ ſenectute extinctos fuiſſe. Addit deindè: *tam æqualem fortunæ pariter atquè amicitiæ ſocietatem quis non ipſius cœleſtis concordiæ ſinu genitam, nutritam & finitam putet?* De *Antipatre* Sidonio Poëtâ ſcribit *Plinius lib. 7. hiſtor. nat. cap. 51. Valerius M. lib. 1. cap. 8. num. 16.* eum omnibus annis uno tantùm die natali febre correptum, eodemque tandem in longâ ſatis ſenectâ conſumptum fuiſſe: & *Iſibordus ab Amelunxen in breviar. rerum memorab. Anno Chriſti 910. Hoboldum* quendam de *Hachenwerbern*, ſcribit, ſingulis annis in die natali ſuorum parentum epilepticis inſultibus infeſtatum, aliàs per totum annum optimè valuiſſe. Plura alia exempla paſſim obvia ſunt apud varios Authores. Sed hæc nobis ſufficiant.

Fortuna cujusque anni unde conjectari queat.

9. Fortunam cujusquè anni docet *Cardanus de variet. lib. 2. cap. 13.* facilè conjectare, ſi nempe duodecimi, decimi noni, octavi, quarti, & trigeſimi præcedentes conſiderentur, & ad petiti anni conditionem comparentur. Rationem verò his ſubjicit verbis. *Cauſa verò horum eſt,* inquit, *duodecim, quià Jupiter redit ad eundem locum in natalitio die; & completur ordo 12. Signorum in proceſſu. Et Ptolemæus multum tribuit huic circuitui locorum principalium, niſi id experimentis multis comprobaſſet: ideò hic circuitus eſt potentiſſimus, & ſignificat ſuprà vitam, honores, & divitias, ac magiſtratus principaliter. Novendecim eſt; quia Luna redit ad eundem locum fermè, & quandoque etiam Mars, & ideò ſignificat ſuprà corporis ſtatum itinera, & fortunam, animique qualitates, ſenſusque. Octavo anno redit Venus ad locum ſuum, ideò ſignificat gaudia, dona, & filios, converſationem cum mulieribus fermè ſimilem, comparando tamen ſemper ſtatui præcedentis anni: Nam nec cœcus videbit, nec pauper ditabitur, ſed omnia habitâ proportione ſunt metienda. Quarto anno redeunt loca Aphetica ad trigonum ſuum, quod etiam contingit anno octavo, ideò quartus eſt imbecillior, & hoc proceſſu propter motum etiam Solis Aſcendens, & cuſpides ad idem redeunt: ideò talis anni conſtitutio magnam habet ſimilitudinem cum ſuis correſpondentibus in omnibus, non tamen adeò exquiſitam, ut octavus, & multò minùs quàm duodecimus. Sed trigeſimo anno Saturnus redit ad ſuum locum ideò ſignificat easdem actiones in laboribus, & cultu rerum ſtabilium ſed hæc ſimilitudo eſt valdè parva propter ætatum mutationem.* Ità *Cardanus*, ſed benè etiam ſubnectit. *Hæc autem non ſunt ſemper vera, ſed ut plurimùm, ut etiam omnes aliæ regulæ rerum naturalium:* quod eſt veriſſimum.

Reformatio Calendarii Miraculis confirmata.

10. Hoc etiam loco non videtur omittendum, quod ſicut Deus per Eccleſiam voluit ad meliorem, legiquè ſuæ de celebratione Paſchatis conformiorem ordinem redigi annorum dies, eiſquè annexas feſtivitates per Calendarii reformationem: Ita etiam Privilegia certis feſtivis Sanctorum diebus à ſe conceſſa, & plurimis experimentis comprobata voluerit ipſis quidem diebus relinquere annexa juxtà tamen Authoritatis Eccleſiæ factam Calendarii reformationem ordinatis ac diſpoſitis. Id quod luculentiſſimis duobus exemplis confirmat *Ricciolus in præfat. lib. 1. Almag.* Nam primò cruor ille nobilis, qui *Neapoli* quotannis coram venerando *S. Januarii* Martyris capite liqueſcens ebullit die 19. Septembris ejusdem Sancti feſtivo die; ebullit quoquè de facto, ſed illa, quæ eſt à Calendario Gregoriano 19 anticipato per 10 dies miraculo, perinde ac ſi ſanguis Romanæ fidei teſtimonium ſemel perfuſſus iterum ac ſæpius pro Romani Pontificis Authoritate fundatur. Sed & arbuſcula quædam in Suevia, quam in honorem triplicatæ Virginitatis *MARIÆ* ante partum, in partu, & poſt partum ſemper Virgini B. Brigitta nocte Chriſti Domini natalitiâ in hortulo ſuarum Monialium plantavit, oravitquè, ut ejusdem nominis poſteà prodigium illud ſolita renovare nocte Decembris inter 24 & 25 diem intercedente, hoc autem prodigium ab Anno 1582, qui primus fuit Reformationis Calendarii Gregoriani, contigit illâ die, ad quam incidit feſtum Nativitatis juxta Gregorianum, non verò illâ, in quam incidit juxta Calendarium vetus, quem morem poſtea etiam ſubſequentibus annis conſtanter tenuit.

Partus numeroſiſſimus tot infantum, quot dies ſunt in anno.

11. Inter mirabilia Temporis referri quoque poteſt partus portentoſiſſimus plurimorum Scriptorum monumentis conſignatus Margaritæ cujusdam Principis fœminæ Hermanni ſcilicet Comitis Hennebergiæ Uxoris, Quarti *Florentij* Comitis Hollandiæ & Zelandiæ filiæ, ac Sororis *Guilhelmi* Regis Romanorum, ac poſteà Imperatoris, quæ annos quadraginta duos nata ipſo die Paraſceves Anno 1276 uno partu enixa eſt tot infantes, quot ſunt dies in anno, nempè 365, qui omnes ſacro lavacro à *Guidone*, vel ut alii, *Ottone* Epiſcopo Trajectenſi initiati, ac deinde ſimul omnes uno eodemque die cum Matre facto conceſſerunt, ac in Laudunenſi templo ſepulti fuerunt. Hiſtoria cùm ſit decantatiſſima, & à pluribus Scriptoribus, *Cuſpiniano, Junio, Meyero, Lipſio, Drexelio, Genebrardo, Ludovico Vives, Laurentio Beyerlinck, Majolo, Fulgoſo, Eraſmo Roterodamo, ac Donato,* quamvis non uniformiter deſcripta, ac recentiſſimè *à Caſpare Schotto in Phyſ. cur. lib. 3. cap. 29. §. 2.* cum ſuſpectâ illi de veritate fide relata, eam meritò pluribus enarrare ſuperſedeo. Plura alia mirabilia per Temporis varietates contingentia paſſim in hujus operis decurſu poſſunt obſervari, quæ hic minime repetenda ſunt. Adducam tantùm Curioſis Sciolis diariũ Phyſico-Magicum notabilium, ac mirabilium quarundam obſervantiarum, quarum tamen plurimas ſuperſtitioſas, ac vanas à plebe magis, quam viris doctis æſtimatas ingenuè profiteor & præmoneo.

CAPUT XII.

Faſti Magico - Phyſici
Notabilium & mirabilium quarundam Obſervantiarum per Annum.

§ I.

Obſervantiæ quædam generales de Anno & ejus partibus.

1. Annus quiſcunquè ſæcularis ſpeciali prærogativâ potens dicitur, multumque aptus ligandis Spiritibus, adjurandis calvariis, ac aliis mirabilibus patrandis. *Ità Joan. Caramuele* dicente *in appar. Philoſ. lib. 1. num. 128.* nugantur illud cranium, quod in *Alberti M.* Bibliothecâ *S. Thomæ Aquinati* fuit locutum, ſub ſæculari conſtellatione conſecratum non aliter, quàm anno centeſimo refici poſſe.

2. Anni biſſextiles ſuperſtitionibus aptiores habentur fœminarum judicio, quia ſoli dies furto ablatus reſtituitur, ut ait *idem Caramuel.*

3. In Anno Biſſextili pecus tenellum & juvenile, uti & altilia haud proficiunt; veluti gallinæ, anates, anſeres, vituli ac juvenci. Neque eodem anno inſitio arborum & quarumvis plantarum cultura olitoribus apprimè probatur.

4. Vitis per ſeptem continuos annos non ſemper perit, aut ſterileſcit, ſed intrà ſeptennium cultori uno alterovè anno largum pro laboribus & culturâ præmium confert.

5. Quinto quovis annio vicies in agris frumentariis abundè germinare, ſeverè credunt Ruricolæ.

6. Anile commentum eſt, quod cum quis primùm in anno reduces ſpectat ciconias, easque videt volantes, eo ipſo eximiè diligens, & induſtrius futurus ſit: ſecus, cum videt ſtantes, aut conſidentes, & nidis incumbentes, quod piger, ſocors, aut languidus ſit futurus.

7. Ad primum hirundinum conſpectum ſi in loco, quo ſteteris, terram foderis, carbonem reperies ad febres pellendas utilem. Nugæ! Nugæ!

8. Obſervantia tamen vana non eſt, cùm tempore Hyberno vulpes & lupi præter morem ululant, ſævum frigus imminere; Si extrà hyemem in æſtate: calamitatis publicæ nuntii perhibentur.

9. Aves inſuetæ, peregrinæ obvolitantes quocunquè anno, & tempore hoſtium incurſus, & bellorum imminentium prodromæ ſunt.

10. Si in vere ſigna frigoris & ſiccitatis advertantur, in fine veris cadet pruina juxtà plenilunium, & ideò eodem anno paucitas erit fructuum & vini ferè eveniet nihil.

11. Si ver & æſtas nimis humeant imbribus ac pluviis, aut caligo vel pruina cum auſtralibus ventis, dùm omnis parturit arbor, & omnis floret ager, invaleſcere deprehendatur, fructuum inopiâ illo ipſo anno, aut ſaltem eorum corruptela valde eſt formidanda, multiquè accident morbi.

12. Si æſtas præter morem ſiccior extiſtit, erit frumenti penuria, fructus æſtivi erunt ſalubres; piſces præprimis interibunt, morbi acutiſſimi affligent homines. Si verò calidior; morbi evenient multi, at fructuum æſtivorum optimorum fertilitas erit. Si frigidior; incolumis annus, at fructus omnes ſeriùs matureſcent.

13. Autumnus humidior putrefacit uvas, & vina efficit debilia. Si ultimâ ſui parte ſit humidior, ſequenti anno frumenti penuriam prænuntiat: Si verò ſiccior in primâ parte; erit eo anno milii penuria: Si calidior, erit morboſus, atquè omninò inſalubris: Si frigidior: autumnalium fructuum jactura fiet in quanto & quali.

14. Hyems frigida & ſicca laudabilis eſt: frigidiſſima occidit arbores, maximè quæ cœlo gaudent calido, velut perſicus, malus punica, & medica, atquè aliæ hujus generis. Si magis ſæviat, vitem & olivam; Calida verò & humida cùm eſt hyems, inſalubris & ſegetibus inimica comperitur.

15. Multitudo ventorum per anni decurſum noxia fructibus, paucitas noxia ſegetibus, Tranquillitas ſuſpecta de Peſtilentiâ.

16. Collectio herbarum *à Theophraſto Paracelſo* optima ſuadetur â die 20 ad 30 cujusquè menſis. Volunt tamen nonnulli alii herbas per dies ſeptem priores in menſe quolibet lunari collectos magis conducere & ſalubriores eſſe pueris; per ſeptem ordine conſequentes alios juvenibus & virginibus; rurſum per ſeptem alios viris & uxoribus, tandem per ultimos & poſteriores ſeptem ſenibus, & decrepitæ ætatis hominibus.

17. A die illâ, qua prima nix de Cœlo cadit; Si numerentur dies ad ſequens proximum novilunium, quot dies advertentur, tot frigora immitiora terram & aquas conſtringent, totiesque frigoris remiſſio continget. Alii tamen numerandos volunt dies ad proximum præcedens novilunium. Venatores decernunt tot nives, quot dies numerantur â primâ nive deciduâ ad proximum novilunium.

18. Pro novis vineis plantandis aptiſſimum tempus in anno præſcribit *Virgilius 2. Georg.* his verſibus.

Optima vinetis ſatio eſt, cùm vere rubenti
Candida venit avis longis invisa colubris.

19. Vaniſſima eſt obſervantia, quam tradit *Robertus de Fluctibus* ad morborum præſagia: ait enim notandum eſſe diem, in quo Patiens ægrotare incepit, tunc computandū eſſe, quotus ille dies ſit, â 26 die Junii illius anni, hoc eſt, quot dies inter 26 Junii & diem decubitûs vel initii morbi intercedant; tùm poſteà numerum illum inventum per 3 dividendum eſſe. Si deinde 1; remaneat, indicatur ægrum citò periculum evaſurum: Si

2; diu ægrum laboraturum: Si denique 0; vix periculum mortis evaſurum. Sed benè ſubnectit Author: *At ego, quia propriam & evidentem iſtius rei rationem dare neſcio, eam inter prognoſtica certa conſtituere atque numerare non audeo.* Nec Ego quicquam validitatis ac veritatis ineſſe video.

20. Amygdalarum copia indicare dicitur meſſis ac frumentorum abundantiam.

21. Si roſæ & violæ ſub autumnum floreant iterum, peſtis periculum nuntiant. *Ità Burdigalæ*, ut inquit *Martinus Delrio, diſq. mag. lib. 4. cap. 3. quæ peſtem illam magnam præceſſit hyems, aliquas in horto noſtro protulit, quas & vidi.*

§. II.

Obſervantiæ de Menſibus, & certis quibusdam Menſium diebus.

1. Calendæ omnium Menſium feſtivæ creduntur, & in ipſis vel primum lapidem in ædificiis, vel in negotiis utilibus primam diligentiam ponere, mirè cenſetur accommodum.

2. Si prima dies cum quintâ conferatur, de totius Menſis decurſu judicari poſſe volunt.

3. Dies nona cujusque menſis à ſuperſtitioſis infauſta decernitur, decima infauſtior, undecima infauſtiſſima creditur. Omnes enim tres, ut notat *Caramuel in appar. philoſ lib. I.* Parcis ſacræ dicuntur, quæ etiam *Nona*, *Decima*, & *Moria* appellari ſolebant.

4. Nonnulli, ut tradit *Robertus Fludd*, dies plures atros, & infauſtos partim obſervatione, partim Antiquorum traditione in ſingulis Menſibus notatos præſcribunt, in quibus tùm morbos, tùm alia negotia mundana difficiles habere eventus exiſtimant. Suntque abſolute mali & infauſti.

Octo in Januario videl.	1.2.4.5.10.15.17.29.
Tres in Februario	8. 10. 17.
3 in Martio -	15. 16. 19.
2 in Aprili -	16. 21.
3 in Majo - -	7. 15. 20.
2 in Junio -	4. 7.
2 in Julio - -	15. 20.
2 in Auguſto -	19. 20.
2 in Septembri	6. 7.
1 in Octobri -	6.
2 in Novembri	15. 19.
3 in Decembri -	6. 7. 9.

Sunt præter hos & alii quidam dies in ſingulis menſibus mediocriter tantum mali & infortunati: veluti

3 in Februario, & ſunt	26. 27. 28.
3 in Martio - -	7. 10. 20.
3 in Aprili - -	7. 10. 20.
2 in Majo - -	3. 6.
3 in Julio - -	10. 15. 22.
3 in Auguſto -	1. 29. 30.
4 in Septembri -	3. 4. 21. 22.
5 in Octobri - -	3. 6. 24. 28. 29.
4 in Novembri -	5. 6. 28. 29.
3 in Decembri - -	5. 17. 21.

5. Venerabilis *Beda* olim dies atros & infauſtos ab antiquis Ægyptiis derivatos (uti & *Henricus Ranzovius in ſuo* recenſet *Calendario*) his verſibus complexus eſt:

1 & 7 Januarii.
Prima dies menſis, & ſeptima truncat ut enſis.

3 & 4 Februarii.
Quarta ſubit mortem, proſternit tertia fortem.

1 & 4 Martii.
Martis prima necat, cujus ſub cuſpide quarta eſt.

10 & 11 Aprilis.
Denus & undenus mortis eſt vulnere plenus.

3 & 7 Maji.
Tertius in Majo lupus eſt, & ſeptimus anguis.

10 & 15 Junii.
Denus palleſcit, quindenus fœdera neſcit.

10 & 13 Julii.
Terdecimus Julii mactat, denus labefactat.

1 & 2 Auguſti.
Prima necat fortem, ſternitq; ſecunda cohortem.

3 & 10 Septembris.
Tertia Septembris cum denâ fit malè membris.

3 & 10 Octobris.
Tertius eſt gladius, & denus vulnere plenus.

3 & 5 Novembris.
Scorpius eſt quintus, & tertius eſt nece cinctus.

7 & 10 Decembris.
Septimus eſt ſanguis, viroſus denus ut anguis.

6. Periculoſiores & infauſtiores ſex alios dies in quovis anno ſolari commemorat *Robertus Fludd*, quos juxtà antiquos Aſtrologos ſingulari cum cautelâ atque diligentia obſervandos dicit, maximè verò tres ultimos: aitque, quod quicunque infirmantur in his, aut die 7, vel ſaltem die 14 pôſt, eſſe in periculo mortis: Verùm Vir hic cùm ſit vaniſſimus, ac ſuperſtitioni maximè addictus, fidem nullam meretur. Vide dies ſubjectos.

Januarii	3.
Julii -	1.
Octobris	2.
Aprilis	ultimus.
Auguſti	1.
Decembris	ultimus.

7. Omninò nihil incipiendum, quod diu durare debet, ſuadent vani Chronomantici, 1 Auguſti, 11 Martii, & 4 Septembris.

8. Gulones, & crapulæ addicti, ſi 16 Aprilis, 1 Auguſti, aut 1 Decembris ſe inebrient, Chronicos eosque admodum graves morbos incurrere dicuntur. Vitanda ſimiliter Crapu-

crapula 30 Martii, 8 Junii, & 24 Septembris. Ipſa autem veritas meliùs *Luc. 21. v. 34. & ſeq.* omni tempore vitandam crapulam monens ait: *Attendite, ne corda veſtra forte graventur in crapulâ & ebrietate, & curis hujus vitæ; & ſuperveniat in vos repentina dies illa: tanquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem terræ: vigilate itaque in omni tempore, &c.*

9. Vulnera 15 Calend. Aprilis, 1. Auguſti, & 3 Calend. Decembris inflicta lethalia perhibentur, atque iis diebus natos malâ pleroſque morte interire dicunt.

10. Vulgus garrit, febres communes, quæ ineunte Vere, ſive ad Æquinoctium Vernum, dum arbores folia protrudunt, hominibus accidere ſolent, plerumque contumaciam in alterum Æquinoctium, dum arbores folia denuò dejiciunt, protendere. Quartanæ tamen febres circà utrumque Æquinoctium faciliùs quàm aliàs pelli dicuntur.

§. III.

Dierum hebdomadalium vanæ quædam Obſervantiæ recenſentur.

1. Die Dominicâ natos, quia Soli ſacra, noſtræ aruſpices, inquit *Caramuel*, negant poſſe videre Lemures. In noſtrâ tamen Germaniâ communis inter plebejos fabula vadit, Die aliquâ primâ Dominicâ poſt quatuor Temp. natos ſpectra nocturna videre, & theſauros reconditos præ aliis poſſe reperire.

2. De cultris die aliquâ Dominica ad cotem attritis & lævigatis dicunt, quod ſi caſu vel ſtudio iiſdem vulnera inferantur, eadem vel difficulter aut penitùs non eſſe curabilia.

3. Majorem quidam vim tribuunt aquæ, quæ Dominicis poſt quatuor Temp. benedicitur, quàm quæ aliis Dominicis. In his etiam Dominicis, ſi quis opus ſervile perficiat, confectum opus fulminis afflatui magis, quàm aliæ quævis res, obnoxium eſſe volunt.

4. In die Lunæ ſi quis crebrò ſternutet, totam hebdomadam ſerenam habiturus dicitur.

5. Opera die Martis inchoata vix, aut nullum creduntur bonum obtinere eventum: quæ vanitas apud Hiſpanos carpente etiam *Marianâ* maximè tenet, ſicut etiam *Caramuel* verſus ſequentes de infauſto connubio profert:

Connubio infauſto Corydon Amaryllida duxit;
Nec mirum, illa dies peſſima Martis erat.
Utrique in nuptis cuncta evenêre ſiniſtrè;
Combuſta eſt primâ nam nova nocte domus,
Elapſus gradibus ſponſum ſuper excidit Auſpex,
Ille dolet coſtis, & dolet illa pede.
Auſpicium ſequitur Conjux matrice laborans
Si ebria non eſſet, pronuba ferret opem.

Verùm hîc, ut fert uſus in Franconiâ, præſertim ruri plures nuptiæ die Martis magis quàm aliis diebus per hebdomadam benedici ſolent, nec ideò infauſta ſubſecuta ſcio connubia.

6. Vituli die Mercurii, & Jovis nati ad educationem improbantur, cùm plerumq; vertiginoſi evadant.

7. Die Mercurii cautè ſcopis tanguntur olera in hortis, ne à ciniphibus, erucis, aut aliis infeſtis animalculis lædantur.

8. Die Jovis ſeptennes pueros, notat *Caramuel*, juberi quoſdam umbilici nodos enodare, ut ingenioſi fiant.

9. Ova genita ſeu poſita die Jovis hebdomadis ſanctæ, cùm fuerint excluſa, dant pullos, qui annuatim colores pennarum mutant. Experimentum à multis compertum probatur verum.

10. Multi in die Veneris nolunt ungues præſcindere, aut induſium mutare, aut novo veſtimento indui, ne fortunam aut valetudinem irritent.

11. Cultros, qui in die Veneris ad cotem acuuntur, ſi quocunque etiam modo tractaveris, vix vulnus ab iis infligendum evitare poteris.

12. Natus in die Veneris ſancta mortuos & ſubterranea omnia viſurus dicitur. Verùm Ego natus eàdem die Anno 1641. nihil hactenus præter aliqua ſpectra nocturna ab aliis æquè viſa advertere potui. Opto magis de ſubterraneis nihil videre, ut Deum meum in excelſo videam.

13. In die Veneris ſacrâ, ſive Paraſceves, ſi pluat, annum denotari volunt bonum.

14. Eàdem die ſacræ Hebdomadis, ſi gallina ovum pariat, efficax id creditur ad incendia domanda.

15. Ruſtici ad cavendam uredinem in ſeminato tritico, ejus grana antequam terræ committant, in areis tribus continuis diebus Veneris diligenter vertunt adhibitis novis palis & ſcopis.

16. Licèt totâ ſeptimanâ pluat, & cœlum continuò ſit nubilum; in Sabbatho tamen Sol ſerenato Cœlo ſolet promicare.

17. Aqua baptiſmalis benedicta in Sabbatho ſancto inter primam Campanarum feſtivam compulſationem pota ſuadetur contrà febres.

§. IV.

Obſervantiæ curioſæ mirabiles per certos Anni dies in ſingulis menſibus ſecundùm eorundem ordinem.

Januarius.

1. Si bonus eſt Januarius, totum annum putant bonum. Si nives raræ, frumentum ac vineæ debilitantur. Nimia verò hyems piſcinis nocet.

2. Aqua-

Digitized by Google

2. Aquarum exundatio in Januario vini inopiam, earum verò defectus vini copiam prænuntiare dicitur.

3. Si tonat hoc menſe, cùm Luna eſt in Aquario, fructus patientur damnum.

4. Si nox primæ diei in Januario ſerena ſit, & clara ſine pluviâ, aut aliâ commotione aëris, annum futurum præſagit ſalubrem, & omnium rerum copiam. Cum vento autem Orientali perturbata mortalitatem pecorum: cùm Occidentali verò Principum interitum: cum Meridionali Epidemicos, & populares morbos; cum Septentrionali ſterilitatem, & inopiam rerum prænuntiat.

5. Apud *Majolum tom. 1. dier. canicul. colloq. de Meteoris*, proſtant verſus cujusdam Aſtrologi de variis eventibus, qui ex primâ die Januarii prædicuntur futuri, ſuntque ſequentes:

Rorida ſi nubes confixerit Iridis arcum;
Pacatum mundo fœdere Numen erit.
Si micet è cœlo lampas, fax, lancea trabsq;
Ferveſcit longo tempore terra nimis.
Si rugiat tonitru, tranſcendent flumina ripas;
Et naturæ infauſtum fluctibus æquor erit.
Inſonet horrificum, ſive infremat inclyta Tellus;
Exul erit pietas, exul & ipſa fides.
Irruat averſo ſi temporis ordine grando;
In populos Regum ſumma tyrannis erit.
Juppiter ignitum ſi mittat ab æthere fulgur;
Edocet inviſum Regibus interitum.
Si ridet Phœbus, ridet quoque frugibus æſtas;
Si nimbi exundent, defleat Agricola.
Si minus irradient ob nubes lumina Solis;
Tempora nil fauſtum, nil quoq; triſte dabunt.
Sin ſeſe radiis Phœbi commiſcet Orion;
Luxuriem frugum defleat Emptor inops.
Si glacies gelidas condenſet ſaxea lymphas;
Parturiet ſobolem fœmina quæq; marem.
Intumeant armis populi ſi ſtrideat Auſter;
Si nebulæ, inceſſet (flebile) dira lues.
Si pluviæ, Nothique diem & caligo volutent;
Parta dabit tellus funera, bella, luem.

6. Quod quis anno aliquo perficere cupit, initio, & primâ illius die bonum eſt inchoare, & circa idipſum occupari, vel negotiari.

7. Primâ die Januarii ſi primus, qui occurrit exeunti, ſit Judæus, omnia erunt conſentanea toto anno.

8. In Epiphaniæ Feſto quidam ab omni abſtinent cibo, donec tres ſtellas in Cœlo conſpiciant, idque contrà dentium carnificinam remedium eſſe ſomniant.

9. Furta, quæ die 6. patrantur, *Caramuele* memorante, omninò innoteſcent; & omnia, quæ illâ die committuntur peccata, revelabuntur.

10. Compluti Logicus, qui in die *S. Antonii* non inſidet aſino, in promotione Philoſophicâ non erit primus, ut refert *Caramuel.*

11. Sagittæ & glandes in die S. *Sebaſtiani* benedictæ à ſcopo deviare non ſolent. Eâdem die ſi aër nebuloſus exiſtat, peſtem eo anno graſſaturam ominantur.

12. Ad diem S. *Vincentii* mirè attendunt vinitores: quæ enim ſi ſerena ſit, vini copiam & bonitatem promittit: Undè & verſus antiqui:

Vitis abundantes tunc fundit prodiga fructus
Cum tua Vincenti lux ſine nube fuit.

Vel ut alii habent verſus:

Vincenti feſto, ſi Sol radiat, memor eſto
Ut magnum ſit vas, tibi nam vitis dabit uvas.

Nec ratione forſan caret obſervantia. Cùm enim circà feſtum S. *Vincentii* & Converſionis S. *Pauli* ſuccus ordinariè ſeſe in radices diffundere ſoleat, & aura ſerena magis promoveatur; indè fortè coloni bonitatem æſtatis & autumni ominari cœperunt.

13. In feſto *Converſionis S. Pauli* ſi crux in cineribus compareat ignea, dominam domûs eo anno morituram mentiuntur: quod ſanè, addit *Caramuel in appar. phil.* aliquandò in tàm credulis fœminis ex vehementi imaginatione & metu contingere poteſt, ſicut aliquoties in illis contigit, qui ad vallem Joſaphat ab adverſariis ſuis ſunt citati.

14. Si eodem feſto pluat, fames; ſi ventis aër murmuret, bellum; ſi nebulæ ſerpant, peſtis inſtat fabuloſæ opinionis. Si aër ſerenus & tranquillus exiſtat, bonum annum denuntiat. Undè verſus:

Cla-

Clara dies Pauli bona tempora denotat Anni.
Si fuerint venti, deſignant prælia genti.
Si fuerint nebulæ, pereunt animalia quæque.
Si nix aut pluvia, tunc fient tempora cara.

15. Eodem die anus ſuperſtitioſæ aquam pluviam, quæ fortè decidit, excipiunt, quam frugibus & morbis ſalutarem credunt.

16. Eodem die feſto Converſionis nati à ſerpentum morſibus tuti, ac immunes creduntur, atque etiam morſus illorum ſalivâ curare facillime poſſe dicuntur.

Februarius.

1. Si Februarius eſt calidus; pabulum pro pecoribus diligenter conſervandum ſuadent, id enim diuturnæ hyemis eſt indicium.

2. Farinam, quæ diu ſervanda, hoc menſe molendam volunt.

3. Ligna, quæ in Februario cæduntur Lunâ decreſcente, durabiliora evadunt, nec carie inficiuntur facilè, aut à vermibus infeſtantur.

4. Hoc menſe & ſequenti Martio Lac inſalubre reputatur.

5. Ex conſilio Medicorum hoc menſe ea adhibenda ſuadentur, quæ phlegmata avertunt, aut evehunt; cum hoc & ſequenti menſe varii plerumque morbi, ac comprimis febres ac podagra invaleſcere ſoleant.

6. Secunda die Februarii, ſive in feſto *Purificationis B. V.* opiliones comprimis auram obſervare ſolent, & ex ea de remiſſione aut continuatione frigoris conjectare. Undè verſus antiqui:

Si Sol ſplenduerit Mariâ Purificante,
Majus frigus erit venturum, quàm fuit ante.

7. Hoc eodem die, ut memorat etiam *Caramuel*, cæremonias augent, & tot cereleos accendunt, quot filios aut cognatos habent, & unicuique nomen indunt: cujus Cereleus citius conſumitur, conſumenda & vita citius putatur. Miræ Nugæ!

8. Hoc eodem rurſus die, ſi cereum ardentem à ventis defenſam domum perferant, nec vitam eo anno extinguendam ſperant. Uti & ſi guttæ ſeu lacrymæ tres ejuſdem cerei in humerum effuſæ perſeverent: [illegible] toque & capillos adurunt, ne do[illegible] & manus.

9. Circà hominis nativitatem mirabilia quædam indicat *Beda* his verbis: *Tres dies & noctes ſunt, in quibus ſi vir natus fuerit, corpus ejus abſque dubio integrum manet usque in diem judicii: hoc eſt in VI. Cal. Februarii, & III. Cal. & Idus Februarii, & ſuum myſterium mirabile eſt valdè.*

10. Circà VI. Idus Februarii Favonius à *fovendo* dictus, ventus frugifer ſpirare incipit, & flat per novem dies ordinariè, qui tellurem & omnia germinantia quaſi animat, & reſuſcitat. Undè hoc tempore primum conceptum terræ naſcentium fieri ſtatuit *Plinius lib. 2. cap. 47.*

11. Die 14. Februarii in feſto S. Valentini ova gallinis ſuppoſita & excluſa, deindè pullos præbent cæcos, claudos, vel aliter debiles, ac infirmos, qui facile intereant.

12. Si in nocte Cathedræ *S. Petri* frigus non fuerit; ampliùs non erit: quod ſi verò fuerit, ad 40 dies continuari dicitur.

13. Die vigeſima tertiâ, hoc eſt, in S. *Matthiæ* pervigilio decerpunt folia hæderæ, & levi calamo ſingulis nomina amicorum inſcribunt, in loco ſacro collocant, & die ſequenti alia perforata, alia maculata, alia ſana reperiunt: pronuntiant deindè impiâ planè temeritate illos, quorum perforata ſunt folia, morituros eo anno, quorum maculata aut marcida, ægrotaturos: reliquos robuſtam valetudinem habituros.

14. Eadem nocte Defunctorum animæ ſolemnem celebrare dicuntur proceſſionem, eaſque comitari etiam animæ eorum, qui ſunt illo anno morituri. Exemplum refert *Caramuel* de viro quodam curioſiore, quàm decebat & conveniebat: Hic cùm ſupplicationem intrepido animo in cœmeterio intueretur, vidit in illa ſupplicatione uxorem ſuam, à quâ vexabatur, & ſummoperè gaviſus eſt: At mox ubi poſt paucos transeuntium animarum ordines ſeipſum viderat, animo concidit; & die poſterâ toti populo viſionem edixit, nec res caruit eventu: Nam & uxor ejusdem obiit, ipſamque ille poſt duos menſes ſubſecutus fuit. Sed rectè nugas ſuperclamat *Caramuel.*

15. Quale gelu veſperè & nocte S. *Matthiæ*, tale plerumque 40 adhuc diebus continuare dicitur. Vetus etiam paræmia eſt de hoc feſto. Quod S. *Matthias* omne gelu diſſolvat, ſi conſtrictum non inveniat, illud efficiat.

16. Dicuntur etiam vulpes in feſto S. *Matthiæ* ultimò tranſire glaciem, poſt feſtum verò illud non ampliùs fidunt.

17. Ad finem hujus menſis, quia terra diu congelata, & frigore conſtricta reſolvitur in vapores plurimum noxios ac peſtilentes, auræ communi tutò quiſque ſeſe committere non poteſt.

18. In Bacchanalibus, quæ circà finem hujus menſis plerumque occurrunt, aniculæ ſuperſtitioſæ, butyrum aſſervant, quo placentas coxerant, ut eo currum, quo frumentum in apothecas invehitur; dictitantque nihil frumenti, quod tali curru invectum eſt, muribus poſſe cedere in cibum.

19. Ultimum etiam in Bacchanalibus ferculum volunt quidam oportere eſſe lac, & cochlear ultimum lacte impletum trabi allidunt, è cujus colore & figurâ divinant, uti & è facibus, quas hoc tempore tanquam Thyades in agris ventilant.

20. In principio Jejunii verni, animam, quam vocant, halecis ad ſuperius tabulatum, ejaculantur; ubi ſi adhæreat, ajunt efficere, ut ſub eâ, qui cultro læſus eſt, curari non poſſit. Quis aniles haſce vanitates & obſervantias non rideat?

Martius.

1. Hic menſis ob crebram aeris mutationem parum ſaluber eſt. In eo potiſſimùm pleuritides & podagræ dominantur,

 teſte

Digitized by Google

teſte *Hippocrate lib. 3. Aphor. 1.* Phthiſici etiam & Pnevmoniaci plerumque malè habent, & quicunque chronicis affliguntur morbis, hoc menſe è vivis excedunt. Aquæ etiam minimè ſalubres cenſentur.

2. Cerevíſia hoc menſe coćta, durabilior & ſalubrior eſt, quàm quæ cœteris menſibus coquitur.

3. Hic menſis à ſiccitate magis quàm humiditate laudatur; undè etiam verſus:

Cùm ſiccus fuerit, bona tempora denotat anni
Martius, & frugum fertilitate beat.

4. Quoties rorat in Martio, tot pruinas ſequi volunt poſt Paſcha.

5. Quot nebulæ in Martio ſolent eſſe, tot pruinæ antè feſtum *S. Michaelis* contingere dicunt. Alii volunt tot diluvia futura & graves imbres in æſtate delapſuros autumant.

6. Cepæ & allia hoc menſe terræ mandata gratiora provenire dicuntur.

7. In Martio etiam tribus diebus ante Novilunium horâ decimâ & undecimâ diurnâ fabæ & piſa ſeruntur, & gratioris guſtûs producuntur.

8. Die 7 Martii in Feſto *S. Thomæ* Aquinatis non damnantur ſtudioſi, qui bonâ intentione calamos curant benedici in Angelici Doćtoris honorem: at errant, qui putant, omninò oblivioni mandari non poſſe, quæ ejusmodi calamo ſcripta ſunt.

9. Radix fœniculi contrà Epilepſiam geſtari ſolet pro amuleto, contrà quam tamen parum eſt efficax, niſi in Martio circà Æquinoćtium Sole Arietem ingrediente, die nempè 21 ſit effoſſa.

10. Ut Pœoniæ radix etiam ſerviat pro Epilepſiæ amuleto, tribus diebus antè Novilunium Verno tempore effodi debere dicunt.

11. Æquinoćtii tempore ſomniant magis homines, quàm aliis per annum temporibus.

12. Eodem tempore varii ſeſe produnt morbi, ac notabilis in corpore advertitur alteratio.

13. Ligna, quæ ceduntur in Martio inter duos ultimos dies Veneris, manent, ut ſunt, nec curvantur, aut quovis modo figuram aut rećtitudinem remittunt.

14. In Sanćtiſſimo *Paſchæ feſto* ſi pluat, ſex conſequentes Dominicæ vix à pluviis immunes creduntur.

15. In hujus feſti ſummo mane Agricolæ ſuos ad paſcua educunt equos, ut rore paſchali paſtos contrà certas muniant infirmitates.

16. Hac ipſâ die Solem in exortu ter aſſultare præ feſtivo gaudio imperitioribus imponitur.

17. Superſtitioſæ mulieres hac eâdem die ovum ſub tećto abſcondunt ad arcenda quædam pericula: contrà rupturas etiam quidam avidiſſimè devorant.

18. Rurſùm hac ipſa ſacrâ die puellæ laſcivæ baculum (ſanè dignæ magis baculo) clauſis oculis quærunt; qui ſi curvus ſit & deformis, talem ſe maritum acquiſituras ominantur; ſecus, ſi rećtus fuerit. Ità nec ſacratiſſimis feſtis ſuæ deſunt obſervantiæ ſuperſtitioſæ & abominandæ.

Aprilis.

1. De hoc menſe bene canit *Henricus Ranzovius*:

Cana viret tellus, ſe frondibus induit arbos
Aprili gemmans eliciente decus.
Excute pigritiam membris, tibi ſume laborem,
Otia non proſunt: proderit ergò labor.

2. Hoc menſe præſagiunt adhuc apes hyemem, & imbres, ſi non evolant.

3. Philomelæ optimæ, quæ antè vel ad minimum circà ipſum feſtum *S. Georgii* capiuntur: nam quæ tardiùs capiuntur, rarò ſupervivunt.

4. Circà feſtum *S. Georgii* cuculus vociferare inchoat, qui primùm cum auditur, quot cuculationes clamat, tot annos adhuc obſervatorem vićturum vanè prænuntiat.

5. In feſto S. *Marci* virgæ betulinæ decerpuntur, & iiſdem ſtatua vel imago S. *Marci* tangitur aut percutitur, ut ſerviant ad pecus agendum ſecurè ad paſcua, & à certis infirmitatibus curandum.

6. Cùm poſt feſtum S. *Marci* Luna proximè nova cum Saturno jungitur, illo anno vitis perit, & vinum non erit.

7. Mirabilem deſcribit ſolemnitatem *Caramuel in Appar. Phil. lib. 1. num. 130. de Faſtis*: *Aprilis*, inquit, *vigeſima quarta in multis Hiſpanorum oppidis invitatur ad veſperas ferociſſimus Taurus, qui totâ illâ die à pueris Marcus dicitur. Juſſus feritatem deponit, oppidum intrat, Eccleſiam adit, jacet ad altare. Die ſequenti in proceſſione antè Divi ſtatuam progreditur; ſertis oneratur, & anhelitu ſuo multos ægros recurat. Sub meridiem remittitur & Leonem induens, ac ſi rupiſſet vincula furibundus revertitur ad paſcua.* Addit his Caramuel: *Sunt, qui hanc cæremoniam condemnent; ſunt, qui approbent; ſuſpendo judicium, veritatem recenſeo.*

Majus.

1. Laudatur Majus, cùm fuerit frigido-ſiccior: frequentes autem ſi in eo contingant tempeſtates, & tonitrua; annum vix bonum, ac fertilem futurum judicant. *Henricus Ranzovius* hos verſus memorabiles profert, quibus anni boni præſagium indicat:

Menſis ubi fuerit Martis ſub nube ſerenus
Et contrà pluvius [illegible] Aprilis aquis.
Frigora ſi Majus ſecum trahit [illegible] reus annus
Tunc tibi & omnigenis frućtibus uber erit.

2 Cu-

2. Cùm in Majo frequentes accidunt imbres, ac pluviæ ob Hyades cum Sole orientes, vitis optatum ſucceſſum non obtinet.

3. Frumentum in areis jacens, ut meliùs ſervetur, ad minimum bis in ſeptimanâ ſuadetur agitandum.

4. Optimum telis dealbandis tempus, cum pomus & vepres florent.

5. Quercus bene florens in Majo ſpem facit anni melioris.

6. Calendis Maji, ſi anus ab aliquo petat ignem (quaſi peteret, quod deberet habere, inquit *Caramuel*) ſaga vel venefica creditur.

7. Primâ hujus menſis nocte ſagæ & ſtriges ad ſuas choreas dicuntur avehi: contrà noxas, quas inferre tunc ſolent ſatis, & quibusvis frugibus campanarum fit pulſus, & bombardæ exploduntur.

8. Die octava dicuntur plumæ ex alis S. *Michaelis* à veneficis dari, quæ creduntur eſſe utiles iter agentibus, ne in manus latronum aut militum incidant.

9. Qualis eſt aura in feſto *S. Urbani Papæ*, talis futura creditur in autumno tempore vindemiæ.

10. In feſto *Aſcenſionis Chriſti* ſolet in multis Eccleſiis ſtatua Chriſti tholo attrahi in ſublime: tunc autem annoſæ vates diligenter obſervant, quà faciem vertat, & indè ſæviores tempeſtates imminere ominantur.

11. In Apennino Italiæ intrà *Bononiam* & *Piſas*, ut *Wierus* & *Fallopius* tradunt, exortâ tempeſtate mulieres foràs procurrunt, eam elevatis manibus conſignantes, caſeo in die *Aſcenſionis Domini* preſſo, decuſſatimque ſignato crucis figurâ impreſſo fune, atque ità ſe fore illæſas arbitrantur.

12. Eodem in Apennino ovum *in Aſcenſionis feſto* excluſum aſſervant, ſummoque illigant tecto, atque hoc modo iſtas ædes à tempeſtatis injuriâ tutas fore exiſtimant.

13. Radix Cyani, quam nonnulli contrà fluxum ſanguinis in manu detinent, usque dùm incaleſcat, ut ad præmemoratum effectum ſit efficax & valida, *in Feſto Corporis Chriſti* Meridiani puncto extrahi debere dicunt.

14. In eodem feſto gramen plateis publicis, per quas ſolennis agitur proceſſio inſtratum inſpiciunt, & cum illud calore Solis arefactum & exſiccatum advertunt, bonum opinantur annum. Secùs; ſi viride & humidum relinquatur.

15. Aphoriſmus eſt apud *Cardanum ſegm. 7. Aphor. 109. Arbores cùm florent, maximè afficiuntur cœli injuriis: Similes enim ſunt parturientibus, cùm autem fructus edunt, lactantibus & nutrientibus.*

Junius.

1. Pluviæ hujus menſis vitium flori valdè nocivæ [illegible]. Cùm vites florent, vina in cellis æſtuare comperiuntur.

2. Carduus benedictus initio Junii collectus recentia vulnera mirabiliter ſanare dicitur.

[illegible] Cùm [illegible] florent in Junio, omnibus diebus nullo habito reſpectu ad ſigna cœleſtia venæſectionem conducere volunt.

4. Die Junii octavâ, quæ *S. Medardo* ſacra, aura conſulitur: quod ſi illâ die pluat, ad 30 dies continuationem imbrium timent.

5. Dies 9. Junii ante meridiem dicitur arborum decorticationi perapta, dummodò ſuccus arbori adhærens non detergatur, eoque modo ex infœcundis frugiferas reddi poſſe dicunt.

6. Pluvia, quæ in feſto *S. Viti* cadit, hordeo potiſſimùm noxia reputatur.

7. Mirabile de Terrâ Niloticâ aſſerunt Authores, quod nempè terra ex Nilo aſſumpta, reſiccata, & diligenter aſſervata toto anni tempore nihilo in pondere mutetur; ad diem verò 17 Junii ſeipſâ fiat gravior. Ex cujus etiam ponderis acceſſione rationem ineunt Nilotici incrementi eo anno futuri. *Proſper Alpinus lib. 1. de Medic. Ægypt. cap. 6.*

8. Die 23. Junii Cardui flores leguntur, prout refert ſæpè memoratus *Caramuel*, atque arundini inciſæ inſeruntur, & nominibus amicorum diſtincti comburuntur; & in die *S. Joan. Baptiſtæ* nonnulli reperiuntur renati, & ex eorum numero & nominibus vaticinium deſumitur.

9. Eodem die ex herbis & floribus ſertum compoſitum imponunt capiti, morbosque curant, & ſomnia de ſponſo provocant, teſte *Sanchez lib. 2. cap. 40. num. 19.* ſertum etiam in ignem conjiciunt, & carbones ſervant contrà fulmina & tempeſtates profuturos. Addunt etiam eodem *Caramuele* recenſente tali illius diei horâ herbam *S. Joannis* enaſci, quæ eſt perpetuò mobilis, & vires habet prodigioſas.

10. Narrant aliqui in feſto *S. Joan. Baptiſtæ* carbonem ad radices Arthemiſiæ reperiri, qui patienti Epilepſiam appenſus, aut in formâ pulveris exhibitus eandem ſanet. In eodem Feſto *S. Joannis* ſi pluat, nuces avellanas perire dicunt, ac tempus meſſis etiam pluvioſum conſequi; undè Poëta:

Baptiſtæ fuerit cùm lux pluvioſa Joannis
Ingrati meſſis plena laboris erit.

11. Tempore Solſtitii, cùm Sol à Tropicis incipit reverti, grana quoque pomorum juxtà Solem inverti dicuntur; quod & in foliis aliquarum arborum, cujusmodi ſunt populus, betula & oliva, obſervare licet.

Julius.

1. Secundo hujus menſis die, in feſto ſcilicet *Viſitationis B. V.* ſi pluat, agricolæ timent meſſis tempus pluvioſum; nam ad feſtum usque Aſſumptionis ejusdem almæ Virginis imbres & pluvias produci volunt.

2. Cùm pluit in feſto *S. Margarethæ*, nuces juglandes copioſè decidunt, & avellanæ vermibus arroduntur.

3. Qualis eſſe ſolet auræ conſtitutio antè vel circà feſtum *S. Jacobi* Apoſtoli, talis & aura antè & circà natalitia Chriſti obſervatur; ac qualis etiam poſt erit aëris ſtatus, talis

Digitized by Google

talis eadem Natalitia proximè futura ſequi creditur.

4. Cùm pluit in feſto *S. Jacobi*, glandes in quercubus pereunt; quando verò hoc die ſerenus eſt aer, meſſis bona exſpectatur. Undè etiam antiqui verſus:

Implentur variis frumentis horrea: quando eſt
Aër Jacobi lucidus ante diem.

5. Vitis, quæ hoc ipſo die feſto floret, & quidem manè, adhuc maturas uvas perficere dicitur; quæ verò poſt meridiem, illius uvæ non creduntur matureſcere.

6. Hoc eodem die conſecrantur in aliquibus locis & characteribus ornantur enſes contrà omnia mundi pericula.

7. Si initium canicularium dierum nubilum eſt, inſalubritatis indicium creditur.

8. In canicularibus diebus flant Eteſiæ à Septentrione, quæ Solis ardorem leniunt ac temperant, ſolentque ad 40 dies durare.

9. Medicamenta tempore canicularium dierum omninò non probantur à Medicis; undè Antiqui canebant:

Sub cane & ante canem Medicus malè dira propinat
Pocula; tempus habet ſic Medicina ſuum.

10. Exurgente Caniculâ circà plenilunium potiſſimum dum Sol eſt in ſigno Leonis, facilè canes rabie corripiuntur, undè ab eorum morſibus cavendum.

11. Lignum vulnerarium, ſive fraxini, ut admirandas, quas ei tribuunt, virtutes obtineat, hoc menſe cædendum putant Sole in Leonis ſignum ingrediente, & quidem primâ ingreſsûs horâ.

Auguſtus.

1. Si totus Auguſtus ſiccus, & poſt eum modicus accidat imber, ſterilitatis ſignum creditur.

2. Ova hoc menſe decreſcente Lunâ collecta durant ſervanda in furfuribus.

3. Fructibus hoc menſe non veſcendum, niſi decorticatis, quia hoc tempore ros infectus decidit, qui dyſenteriam inducere ſolet.

4. Venæſectio, ac ſanguinis minutio hoc menſe non ſuadetur à Medicis extrà neceſſitatem, quod etiam *Henricus Ranzovius* his verſibus confirmare voluit, dum cecinit:

Si non ægrotas, tibi nunc ſervare memento
Sanguinis in toto corpore quidquid habes.
Sectio namque nocet venæ, nec aromata proſunt,
Hæc igitur cautè ſunt fugienda tibi.

5. Calendis Auguſti in feſto vinculorum *S. Petri*, dicunt eum, qui captivos viſitaverit, illo anno, quidquid faciat, in carceres detrudi non poſſe.

6. In feſto *S. Laurentii*, ſi aura calida ac ſerena faveat, vinum bonum expectandum dicunt. Hoc eodem die nugantur ſomnia, quæ quis habuerit eſſe vera.

7. Hoc etiam die volunt, quod, ſi quocunque tantùm loco terra fodiatur, carbones reperiantur.

8. Poſt feſtum *S. Laurentii* vitis & alia fructifera ligna non creſcunt ampliùs, ſed matureſcunt: ſecùs tamen accidit, ſi pluat.

9. Aura clara & ſerena in feſto *Aſſumptionis B. V.* vinum promittere dicitur bonum: ſecùs autem ſi pluat.

10. In Feſto quoque *S. Bartholomæi* aura ſi clara ſit, ſpem bonæ vindemiæ facit.

11. Die 29 in feſto ſcilicet Decollationis *S. Joannis*, folia quæcunque in pleriſque arboribus maculis quibuſdam referta, & quaſi guttis ſanguineis decollati *Joannis* reſperſa comparere dicuntur.

12. Hæc eadem dies dicitur fatalis Chriſtianis contrà Turcas pugnantibus.

September.

1. Ad finem Auguſti & initium Septembris mutatio tempeſtatis & alternans cum frigore calor facilè varios inducunt morbos, ac comprimis febres periculoſas; quæ uti verno tempore minùs periculoſæ ſunt, ſic autumnali tempore periculoſiſſimæ juxtà illud Medicorum: Febres autumnales diuturnæ vel mortales.

2. Radix carlina in Septembri, dum viribus & ſucco pollet, evulſa & geſtata hominem reddere dicitur infatigabilem hominis alterius ſimul itinerantis vires & robur attrahendo.

3. Prout nova Luna in Septembri accidit, eadem auræ conſtitutio per totum ferè autumnum continuat.

4. Hoc menſe ſi tonat, ſequenti anno ſpem largæ ſegetis & fructuum hortenſium, annuumque ventoſum futurum prænuntiat.

5. Die primâ Septembris in feſto *S. Ægidii*, ſi aura ſerena & bona faveat, per integrum menſem continuandam autumant: undè etiam vini copia & bonitas ſperatur, uti & antiqui declarant verſus:

Ægidii ſi Sol ſplendet; ſit copia vini,
Et ſecum Autumnus commoda multa trahit.

6. Die 14 Septembris dicuntur Sagæ magnam habere ſolemnitatem, & abjurare baptiſmum & crucem.

7. Avellanæ rubeæ die 17, ſive in feſto *S. Lamberti*, transplantatæ optimè proficiunt, neque alio tempore meliùs, quæ deindè copioſè fructus proferunt; undè & *nuces Lambertinæ* etiam vocari ſolent.

8. In feſto *S. Matthæi*, ſi aura clara ac ſerena faveat, copiam & bonitatem vini, & in ſequenti anno præſagire dicitur.

9. Quot pruinæ antè feſtum *S. Michaelis* contingunt, tot rurſum ſequenti anno poſt feſtum *SS. Philippi* & *Jacobi* meſſum contingere volunt.

10. Satio

10. Satio frugum, quæ octo diebus antè feſtum S. Michaëlis, & octo poſt illud fieri ſolet, creditur optima.

11. Triticum, quod hoc menſe ſeritur, tribus diebus antè vel poſt novilunium, immune creditur ab Uredine.

12. Plures dum in Septembri papiliones obvolitant, ſequenti anno magnam erucarum copiam futuram ſignificant.

October.

1. Hoc menſe glandes apertæ, ſi admodum ſiccæ comperiantur, hyemem frigidam; humidæ verò pluvioſam indicare aſſerunt.

2. Si magna fuerit copia glandium & porci benè valuerint, hyemem ſequi dicunt frigidam.

3. Difficilis foliorum caſus aut defluxus ex arborum quarumlibet ramis, longam ac ſævam præſagit hyemem; Secus ſi caſus illorum pronus, facilis, aut temporis ratione maturior contigerit.

4. Si ad finem hujus menſis, priusquàm Plejades occidunt, frequentes ac copioſæ decidant pluviæ; ſequentem annum fœcundum ac fertilem futurum denotant.

5. Circà feſtum *S. Michaëlis* à gallis quercûs anni futuri præſagia ſumuntur hoc modo: Aperiuntur gallæ, quandò integræ ſunt. Si muſca intùs comperiatur; anni fertilitatem & bellum præſagit. Si vermiculus; annonæ caritatem: Si aranea; peſtem arguit.

November.

1. Si in Novembri fuerit nivis copia, proderit agris magnoperè, præſertim ſi terra priùs congelata fuerit.

2. Sterilitatis futuræ ſignum eſt Hyems nimis cita, vel minùs tarda, vel ſinè nivibus.

3. Quiſcunquè ſit aëris ſtatus Menſe Novembri, ſemper tamen poſt Feſtum omnium Sanctorum adhuc æſtivat aer.

4. In Vigiliâ omnium Sanctorum, ſi fuſtes aut rami betulini vel ſalicei terræ ad cùbiti longitudinem immittantur; in Vigiliâ verò Nativitatis Chriſti denuò extrahantur, & in eorum locum rami ejuſdem magnitudinis ex quâcunque arbore frugiferâ implantentur; citiſſimè radices agent, & proximo etiam anno fructus ferent.

5. Primâ die hujus menſis aſſulam ex fago cædunt, quæ ſi fuerit ſicca, hyemem dicunt ſequi frigidam: Si humida, temperatam & calidam præſagiunt.

6. Circà Feſtum *S. Martini* aura nubila & obſcura temperatam ſignificat Hyemem: Si verò aura ſit clara & ſerena, ingens gelu & ſævam ominantur hymem.

7. In Feſto S. Martini ex oſſibus anſeris de futurâ hyemis nive conjectatur.

8. Pridie *S. Andreæ* tot committuntur ſce[illegible], innuente *Doctiſſimo Caramuele*, ut p[illegible]lium illud non Divo ſed hoſti Divorum [illegible] eſſe videatur. *Quot enim panem*, [illegible], *in menſâ inverſum relinquunt? quot hypocauſtum averſæ verrunt? & vel ſponſum inti[illegible] vel cultrum minantem aſpiciunt? Quot recitatis carminibus Theſſalicis, ſi in ſomno acum vident, ſartorem ſuum ſponſum, ſi aſciam, fabrum &c. futurum credunt? Quot folio in aquas immiſſo è bullis aut aliis maculis de vitâ ſuâ conjiciunt? Quot ſcopis inſidentes haram ingrediuntur, ut ſi porcum grunnientem audiant, ſenem; ſi porcellum, Juvenem ſe pro marito habituras ſciant?* Ecce quot una dies ſacrilegis inceſtatur obſervationibus?

9. Eadem nocte vitrum aquâ omninò expletum menſæ imponunt, & ſi illâ nocte exundet, ità ut effluat, annum ſequi volunt humidum: Si non exundet, ſiccum fore autumant.

10. Ex obſervatione quâdam aſſerunt juxta ſimilitudinem quartæ & vigeſimæ diei hujus menſis, in qua Bruma fit, futurum eſſe ſequentem Decembrem menſem: juxtà ſimilitudinem autem ſextæ & vigeſimæ ejuſdem Novembris, Februarium, ita *Dydimus.*

11. Proximi ſeptem dies à Brumâ, ut *Cardanus in Aphoriſmis* docet, totidemquè ante eum rarò ventis infeſtantur halcionijque vocantur.

December.

1. Hyeme venti humidi omnibus animalibus noxii.

2. *Sanæ ſunt membris calidæ res menſe Decembri.*

3. Menſe hoc, ſi via lactea Stellis copioſè referta clarè è cœlo ſereno promicet, annum fœcundum ac fertilem denotari arguunt. Quod ſi una tantùm ejus pars illuſtris appareat ex utro, vino nempè & vel frumento tantùm ſpem copiæ notant. Si undiquè diſtinctè & præclarè Stellæ in via hac advertantur, tam vini, quàm frumenti copiam & bonitatem denotari volunt.

4. Mirabile planè eſt, quod ſcribit *Baptiſta Fulgoſus*, in Galliæ parte, quæ olim ſub Venetorum & Morinorum nomine cenſebatur (nunc Britanniam vocant) propè urbem Rhodenſem, oppidum eſt *Montis Fortis* nomine, ubi Decembri menſe, cùm feſtum S. *Nicolai* agitur à parvo lacu propè ſito, tempore miſſæ vel Veſperarum anas templum intrat cum tredecim pullis, quæ poſtquam aram circumiit, regreditur uno pullorum deficiente, neſcitur ubi relicto. Quod ſi quis ſcire volens, comprehendat eam, aut mactet, vel rabie corripitur vel moritur.

5. A feſto *S. Luciæ* morbi Chronici ſævitiem remittere dicuntur.

6. Die 21. hujus, qua *S. Thomas* colitur, fœminæ nil credere ſolent.

7. Tres dies Jovis proximi, qui Natalem Chriſti diem antecedunt, miram in futuris prænoſcendis vim habere exiſtimantur. Alii enim in ſomno: alii vigilantes umbram vident; alii in cepis, vel in ſchedulis ſub lecto collocatis, alii, in rapis aut ovis ſupra menſam ſuſpenſis; alii in filis manu ſiniſtra factis haruſpicinam faciunt. Vana omnia, ſuperſtitioſa! omnia abominanda & deteſtanda!

8. In Vigiliâ Natalis Domini quidquid

 ſeritur,

Digitized by Google

ſeritur, etiamſi ſuper nivem jactetur, non periturum ſed ſuo tutum tempore proventurum aſſerunt.

9. In ſacrâ nocte Natalis vina in vaſis contenta haud aliter, ac tempore florentis vitis commoveri, & ſi ex vaſe exuberent & effluant, annum fœcundum prænuntiare dicunt: in caulium etiam capitibus, quæ in cellis contra frigus ſervantur, granula ſimillima ſeminibus ipſorum caulium hac nocte reperiri volunt. Eâ ipſâ nocte etiam jumenta in ſtabulis non reclinari ſed continuò ſtare dicuntur.

10. Eâdem nocte ſi ningat, lupulum copioſiùs fructificare autumant.

11. Feſtum Natale *Chriſti* ſi Lunâ creſcente accidat, bonum conſequi dicunt annum, eoquè meliorem, quò Luna conjunctioni proprior eſt.

12. Flos Roſæ Hierichuntinæ ſemper alioquin clauſus, Nativitatis Dominicæ nocte ſpontè hiare atquè aperiri dicitur, Teſtatur ***Laurent. Beyerlinck in Theatro ſuo***, aſſerens ſe tunc eum, quem in ſcrinio ſervavit, inveniſſe inſtar manûs explicatum.

13. Plures alias nugatorias obſervantias in nocte Natalis enarrat *Caramuel*. ***Nam inquit, & jumenta in ſtabulis futura eloqui docent, & fontes pro æquis vina ejicere; Umbram capitis non videri, aut faciem in oſſis quærendam eſſe: aut mappam tribus annis hoc die menſis impoſitam & interèa nunquàm lotam contrà morbos valere, aut ſcabellum recens in templum portatum ſagas allicere, & ſimilia multa, quibus ſibi album panem, ut ſtultè exiſtimant, pinſunt.*** Similia ſunt, quod multi hac nocte ſacrâ etiam ſalem in menſâ ponant, & ex eo divinent: alii effundunt aquam ſuper menſam, & exindè conjectant: alii ſtramineis ligamentis arbores circumdant, quêis credunt contra frigus hyemale tutari & anno futuro fœcundiores reddi. Veneficæ etiam ex publicis fontibus aquas nudæ in ædes comportant, & indignis abuſibus aptas dicunt, dignæ quæ ipſis aquis mergantur & ſuffocentur. Fabri quoquè ferrarii turpi ritu annulos præſtigiales fabricant, ut impia & abominanda plura alia taceam. Ita nox illa Sacratiſſima, quâ mundo ſalus illuxit, haud alio, quàm impietatis omnis magiſtro ac Præceptore Cacodæmone indignis, & execrandis magicis obſervationibus prophanatur.

14. Circà Tempeſtates aëris conjectant nonnulli, quod ſi in pervigilio Nativitatis & ejus nocte aura ſerena, clara, & tranquilla faveat abſquè nive & pluvia, Copiam vini & omnium frugum abundantiam præſagire; defectum vero, cum tempeſtuoſa ac pluvioſa extiterit. Si ventus tunc ab Oriente flet, jumentorum interitum; ſi ab Occidente, magnatibus annum periculoſum ac fatalem; Si ab Aquilone fertilitatem; & tandem ſi à Meridie ruat varias infirmitates prædicere ac prænuntiare. Communiſſima tandem Aratorum & Villicorum & Regula hæc eſt. ***Viriditas Nativitatis Paſchatis nives notat.***

15. Firma multis Agricolis & Vinitoribus perſuaſio eſt à *Chriſti* Nati feſtivitate ad Epiphaniam uſquè ſingulos ordine dies obſervatos in auræ Conſtitutione reſpondere duodecim menſibus per annum, ità ut qualis aëris conſtitutio ſit in quâlibet obſervatâ die, & ſingulis ejus quadris, talis reſpondeat aura conformis in menſe & ejus quadris.

16. In S. Stephani feſto Venas equorum utiliùs ſecari, & nummum pro Equorum morbis efficaciùs offerri, ruſticana traditio eſt.

17. Improbum maleficii ſcelus eſt intrà Octavam Nativitatis Dominicæ fila ducere & iisdem claudicantes reddere pecudes.

18. Ultimò tandem anni die, ut inquit *Caramuel*, quidam ſibi herbam mutuò tradunt, quæ ſi novo anno adhuc vireat, vitam vulgo amentiſſiè auſpicantur, adeò ut ſi etiam felis avidiùs comedat, annonæ caritatem portendi; ſi fontes coronâ ornentur, aquam ſalubriorem toto anno ſparſuros; ſi poma comedantur ulcera graſſatura dicant.

Atque hæ ſunt Obſervantiæ communiores per annum, quæ doctis & ingenuè peritis haud dubiè fel & ſtomachum movent: Ex quibus ſunt plures ſuperſtitioſæ ac impiæ aliæ nugatoriæ, aniles ac fictitiæ, pleræque vanæ, futiles ac fallaces. Proinde nunc rectè etiam cum ſæpius hìc memorato Doctiſſimo *Caramuele* præſentem tractationem ipſiſmet ejus verbis circà finem *lib. 1. Apparat. Philos.* concludere libet. ***Hæc ſunt vana & ſuperſtitioſa fœminarum multarum (aut etiam aliquorum virorum) præjudicia eò magis nociva, quò minus vitantur, jocari dicuntur Veneficæ, cùm ſeriò agunt, ut ſecuriùs nocere Junioribus poſſint. Curioſus eſt mulierum genius, & qui arcana velit reſcire, prodigia facere, modò hoc obtineat, ille nec Deum curabit, nec homines reverebitur. Debebit igitur coërceri authoritate publicâ nimius ille & malèſuadus ſcientiæ ardor, cogique ne terminos tranſiliat, nec permitti tot & tantas ſuperſtitiones ſub nomine jocorum tranſire. Ut joci ſint, [illegible], & ſcandaloſi ſolent eſſe; & nemo ignorat debere vitari pericula & tolli ſcandala. Hæc dixiſſe ſufficiat.***

CAPUT

CAPUT XIII.

De Aëris variâ per annum mutatione, ejuſque ex aſtris conjectatione juxta Aſtrologos.

IN nullo capite itâ ſtrenuè laborant Aſtrologi ad ampliorem Aſtrocriticæ Scientiæ dignitatem affingendam, quam in Temporum prænoſcendorum ratione ac variarum aëris tempeſtatum, earumque mutationum, & communium indè emergentium eventuum prædictionibus. Sicut nec plebei tantum, verum & ſuper plebem eminentiores, & doctiores ſuſpiciunt, imò firmiter apprehendunt abditum aliquem eumque continuum & nunquàm intermiſſum Cœli Superioris in partes Mundi ſublunares & ſuprà terræ molem conſtitutas influxum, adeoque etiam indubium aliquem aëris cum aſtris agnoſcunt conſenſum. Sed neque ullibi ſæpè magis à vero aberrant, quamdùm prædictiones ſuis eventibus omni ex parte difformes promunt, ut itâ malum ſibi nomen ab ominando conquirant, neque impoſturæ publicæ, ac enormis ſæpe mendacii crimen evitent. Ut igitur Lectori ſcibilium omnium mirandorum avido hic etiam deſerviam; quibus comprimis fundamentis nitantur Aſtrologaſtri illi, ea quæ ſequuntur ex optimorum Authorum monumentis deprompta & collecta in medium producere volui.

§ I.

Aſtrologicarum prædictionum circà aëris tempeſtates & earum mutationes fundamentum & divinandi modus oſtenditur.

Generalis anni conſtitutio.

1. Ut generalis Anni alicujus conſtitutio innoteſcat, inquirendus eſt imprimis juxtà Aſtrologos, Anni illius ex Planetis Dominus; eſt verò ille, qui plures habet fortitudines præ reliquis, adjuncto etiam illi ſocio, ceu Domino ſecundario, cujus nempè fortitudines proximè in numero, ut prærogativa ad primarium acceſſerint.

Dominus Anni.

2. Dominus Anni ut deprehendatur, erigendæ ſunt quatuor figuræ cœleſtes ad quatuor momenta, quibus Sol in quatuor puncta Cardinalia Zodiaci, nempè in Arietem, Cancrum, Libram & Capricornum ingreditur. Deindè etiam erigendæ ſunt aliæ adhuc octo figuræ, ſivè themata ad Novilunia & plenilunia, quæ proximè ſupradicta momenta aut antecedunt, aut ſubſequuntur: tùm numeratis omnium Planetarum locis & fortitudinum momentis uti & detrimentis, ſivè debilitatibus, collatiſque & comparatis inter ſeſe omnibus is anni Dominus conſtituendus erit, qui plures, ut paucò antè dictum eſt, præ aliis fortitudines habuerit. *Argolus tamen lib. 2. Aſtron. cap. 13.* ad Anni Dominum indagandum cœleſtem figuram erigendam vult ad introitum Solis in primum punctum Arietis.

Prognoſis ex Anni Domino.

3. Invento Anni Domino juxtà ejus naturam etiam de Anni conſtitutione generaliter pronuntiari poterit, itâ ut ſi Planeta Dominans fuerit calidus aut frigidus, humidus aut ſiccus, ex eo etiam conformiter juxtà naturam Planetæ dominantis prædici queat anni ſalubritas, fœcunditas, frugum copia, vel inopia, bella, ſeditiones, morbi, infirmitates, inundationes & alia hujuſmodi.

Quatuor anni quadrantum conſtitutio aſtris.

4. Quatuor anni quartarum, ſivè quadrantum conſtitutio prænoſcitur, ſi figuræ cœleſtes pariter ſingulis quadrantibus reſpondentes, nempe ad momentum Solis intrantis in punctum Cardinale conforme, noviluniique & plenilunii proximi erectæ conſiderentur, & pari modo Planeta in fortitudinibus excellentior Dominus illius quadrantis inquiratur; juxtà verò naturam deinde illius fiat prognoſis. Ità ſi Mars in æſtivo quadrante comperiatur, Dominus illius quadrantis, pronuntiari poteſt æſtas ferventiſſima & calidiſſima. Si verò in hyberno quadrante reperiatur Dominus; hyemis frigus temperatum prædici poterit. Similiter de aliis Planetis conformiter ad anni partes erit judicandum.

Singulorum dierum conſtitutio.

5. Ut ſpecialior aëris conſtitutio pro ſingulis diebus innoteſcat; quatuor communiter figuræ ſivè themata pro ſingulis menſibus erigi debent; nempè ad momentum Novilunii, primæ quadraturæ, Plenilunii, & ultimæ quadraturæ: collectis deindè pariter calculis peculiaris imprimis totius menſis Dominus eligitur: Comparatis quoque duorum menſium Dominis de ſingulorum dierum conſtitutione pronuntiatur, prout deficit ſenſim unius dominatus, & inſtat ſequentis Domini præfectura. *Argolus lib. 2. Aſtron. cap. 9.* ad menſtruas mutationes temporis eliciendas, vult ſummâ ratione erigendam eſſe figuram introitus Solis in primum punctum cujuſlibet ſigni; ſubdit etiam: *quod neceſſarium nos pluries ſumus experti.*

Alia indicia Aſtrologica obſervanda.

6. His dominiis præcognitis etiam alia indicia Aſtrologica ſunt inſpicienda ac comprimis partes Zodiaci (de quibus abunde ſuprà actum eſt) in quibus ſcilicet Planetæ exiſtunt: aliæ enim ſunt humidæ, aliæ ſiccæ, aliæ grandinoſæ, aliæ tonitruoſæ &c. deinde etiam Stellæ fixæ ſunt obſervandæ, earumque ortus, vel occaſus, ut & natura in aëris tempeſtatibus ciendis. Præterea etiam Planetarum aſpectus, & radiationes tum in ordine ad ſe, tùm ad fixas. Item advertendi ſunt Planetæ: num ſint Orientales, directi, & circà Apogæum: tunc enim ſiccitatem denotant; ſecùs ſi retrogradi, & circà Perigæum, ubi humiditatem & nebulas, aut pluviam pro ratione temporis præſagiunt. Habenda etiam eſt ratio Trigonorum; in quibus equidem cum Planetarum aſpectus, ac imprimis conjunctiones magnæ con-

Digitized by Google

næ contingunt, ingentium aëris mutationum exiſtunt cauſæ, ſequunturque pro ratione Trigoni aut conflagrationes & incendia horrenda, aut inundationes, ac diluvia, aut terræ motus, aut etiam diræ Peſtes, aliæque infirmitates mortalibus noxiæ. Peculiariter verò ſemper Lunæ per ſigna cœleſtia, ac Cœli angulos ad manſiones progreſſio, ſingulæque Lunationes in ſingulis hebdomadibus, ac hebdomadum diebus ſunt perpendendæ, cùm aëris alteratio à Lunâ tantò citius & efficacius, quantò terris propior eſt, effici poteſt.

Apertiones portarum.

7. Apprimè tandem etiam attendendæ ſunt apertiones portarum ſivè valvarum aut cataractarum ſic dictæ, quod effectus maximè notabiles, ac evidentes circà ac temporum mutationes, veluti vehementiſſimos ac rapidiſſimos ventos, ingentes pluvias, ac diluvia, vel ſæviſſima tonitrua cum grandinibus, & imbribus excitare ſoleant. Sed quò totum negotium in praxin reducatur, nunc Aſtrologicas Regulas & Obſervationes in medium proferamus.

§. II.

Regulæ ſeu Canones Aſtrologici Generales de Aëris ac Temporum mutationibus ex *Cardano*.

1. Ad aëris & temporum mutationes prænoſcendas oportet imprimis Cœlum cognoſcere Regionis, & quo tempore anni ſit tempeſtuoſum, nec non conſiſtentiam aut mutationem ob ventos; tum etiam cui ſigno Regio magis conveniat.

2. Temporum quatuor initia ex quatuor interluniis aliquâ ex parte condiſces.

3. Dominus interlunii multùm poteſt in qualitate aëris, & qui reſpicit eos; tum maximè, ſi in cardinibus fuerint.

4. Cùm Planeta Dominus qualitatis temporis menſis proprii in ſigno diverſæ naturæ, ac contrariæ fuerit, procraſtinabitur aëris conſtitutio, & ſimiliter ſi luminarium conjunctio à loco, in quo opus ſuum incipit, multùm deſtiterit; & ſi eo tempore non ſit apertio conveniens illi conſtitutioni.

5. Cùm mutatio temporis ab ingreſſu Lunæ in ſignum aliquod incœperit, nec radii occurrunt impedientes; illa temporis conſtitutio 52 horis perdurabit.

6. Validæ conſtitutiones, dum florent ſata, ſi in Lunæ oppoſitionem incidant, aut conjunctionem, plerumquè annonæ inducunt caritatem.

7. Generaliter etiam cùm Plenilunia in æſtate aut hyeme Novilunia in florem aut primum exitum germinum inciderint, aut cum ortu occaſuvè potentiſſimorum ſiderum, magna calamitas in proventibus eſt exſpectanda.

8. Annonæ & fructuum penuria non ex anni principio, ùt quidam fabulantur, ſed ex aëris temperantia in humido & ſicco, vel inæqualitate, tùm etiam ex Pleniluniis, Noviluniiſque ac ortu ſiderum & Eclipſibus, tùm maximè, cum ſingula florent, eſt explorauda.

9. Nives ſuo tempore mediocres, frugum indicant abundantiam occidunt enim vermiculos & terram calefaciunt.

10. Omnes magnæ conſtitutiones in hyeme ad nives proclives ſunt, & in vere ad ventos, & in æſtate ad grandines.

11. Cùm validæ conſtitutiones fuerint, ac contrariorum Planetarum venti contrarii excitantur; Undè nubium congregatio; indè nix, aut grando.

12. Intemperata quæcunque conſtitutio annonæ penuriam, & in animantibus perniciem parit.

13. Detrimenta rerum fiunt maximè locis, quæ ſubſunt Aſcendenti, & qui in aſpectu ſunt conſtitutionum, & his, qui eidem ſubſunt trigono.

14. Conſiderare oportet conjunctiones magnas, medias, & minores tum luminarium, atquè etiam mutationes Planetarum tardigradorum in ſignis, congreſſibuſque ad fixas pro temporum mutationibus.

15. Quæ in Æſtate & Autumno grandines pariunt, eadem Hyeme nives ac Vere.

16. Planetæ non immutantur à fixis juxtà temporum rationem, ſed roborantur ſolum Lunâ exceptâ.

17. Nix maximè fit ab humido ſubtili, ideò à calidis Planetis & ſignis juvatur ac multiplicatur.

18. Niſi fixarum ortus & occaſus aliquid facerent, imbres non uno magis tempore, quàm alio fierent; incertus eſt enim Planetarum concurſus.

19. Cum fuerint calidi & humidi Planetæ cum ſtellis calidis, & humidis, ac in ſignis ſimilibus turbulentum, æſtuoſum, ac inſalubrem aërem efficient.

20. Malevolæ cùm in Synodo Luminarium illa reſpexerint, aut Luna ad eas pervenit, minus violenter tempeſtates movent, quàm ſi exoriantur; attamen longè diuturniores.

21. Planetæ veloci motu ſuo ſiccitates inducunt; ſtantes autem ventos; Retrogradantes aquas.

22. Planetæ maximam habent in nocendo vim per tantum temporis quantum durat retrogradatio futura.

23. Ex tribus portarum apertionibus ventos maximè facit ea quæ Jovis & Mercurii; aquas Martis & Veneris; Grandines aut nives ac frigus ea, quæ Saturni & Luminarium.

24. Cum in temporum mutationibus levis Planeta ab altero ad alterum fertur aperientium portas, tum etiam in [illegible] natura vincit ejus ad quam defertur.

25. Calamitates non fiunt niſi prædominantibus infortunis: Undè in Piſcibus vel Cancro inundationes fieri nequeunt.

26. Robuſtiſſimæ Conſtitutiones [illegible] mæ ſint, in primis reſtitutionibus opera[illegible] tur: Sin autem debiles, in primi[illegible] validis [illegible]

27. Qualitates igitur aëris [illegible] tur ex ſitu Planetarum in Eccentric[illegible] vo circulo, in partibus Eclipticæ [illegible] ctii, in propriâ natura, in conju[illegible] cum aliis, vel per radios, aut ad fixa[illegible] ne luminis, in locis mundi, in [illegible] radiatio [illegible]

EFFEC
Genera
in mutation
ex congr
et configur
Planetar
EFFECTUS
Specialis
in mutatione Aeris
ex congreſsu Plane-
tarum in diverſis
Sign: Zodiaci.
in ♋. ♏. ♓. imbres grandines. tonitru. in ♈. ♌. ♐. æſtus siccitas in ♊. ♎. ♒. aeris obtenebratio.
in ♊. ♎. ♒. serenitas. in ♋. ♏. ♓. pluviæ. in ♈. ♌. ♐. serenitas calor. in ♉. ♍. ♑. minus omnia.
in ♋. ♏. ♓. Tonitrua fulmina. pluviæ. in ♈. ♌. ♐. exuſtio.
Mutatio aeris plu venti gra nes per p res dies.
in ♋. ♏. ♐. ♑. ♓. frigus, pluviæ, grandines.
in ♋. ♏. ♓. pluviæ grandines, nubes et imbres.
in ♈. ♌. ♐. calor, siccitas. in ♋. ♏. ♓. inundatio.
♃ ☉ ♂ ♃
Turbidu Humidu
Pluviæ, Frigus.
Pluviæ turbidæ.
Venti cum pluviis.
Grandine Tonitrua
Nebulæ, Nives.
Remiſsio frigoris.
Turbidum. Nebuloſum.
Venti
Turbines. Venti.
Frigoris remiſsio.
Frigoris remiſsio.
Venti, Siccitas.
Remiſsio Frigoris.
EFFEC
Aeris
tarum
Ver
Æstat
EFFECTUS in mutatione
Aeris ex ☌ □ ☍ Planeta-
rum Tempore
Hyemis et
Autumni.
Jupiter et ſiccus Sat: Jupiter æstuat udus
ſicci fervent, ſed Luna Venusque
Sol et M cunt, medius Cyllenius eſto.

nis ſuæ, vel in conjunctione luminarium, aut in comparatione ad loca conjunctionum potentium atquè in comparatione ad locum Solis, qui potentiſſimus eſt, tum etiam directiones conjunctionum magnarum, & tempora ac qualitates Eclipſium & incidentia, ut terræ motus, fulgura, cometas & conſtitutiones Planetarum cum fixis in circulis Aſcenſionum; & loca duorum Superiorum & frequentationes, repetitiones, ac multiplices ſimul habitus præter hæc conſiderare oportet. Atquè ex his ſingularia cognoſcere licet.

§. III.

Regulæ ſeu Canones Aſtrologici ſpeciales de mutationibus aëris ex Planetis & Stellis fixis in ſpecie juxtà *Cardanum*.

1. Saturnus longè frigidior eſt, quàm ſiccus ſit.

2. Saturno ex ſigno in ſignum tranſeunte per plures dies fiunt in Cœlo ſigna ſplendida.

3. Saturnus facit inundationes, terræ motus, & nives, ac pruinas & frigora immenſa.

4. Cum ſub hyemis fine aut initio Saturnus Lunæ dominatur, & figuræ Cœli; inſolita frigora accidunt nubilo tempore, & in his nives exſpecta.

5. Cum Saturnus Soli jungitur, frigus augetur; eſtquè hoc argumentum Aſtrologicæ veritatis.

6. Saturnus ac Luna in ſiccis temporibus generant pruinam & uredinem. Saturnus ad Luminaria & Jupiter ad Mercurium, & Mars ad Venerem portas aperiunt, magnaſque temporum mutationes efficere ſolent.

7. Communia Saturno & Marti lues & ſterilitates ac ſeditiones.

8. Saturnus ac Venus adjuvant Lunam ad inundationes: Jupiter autem & Mars ad vehementes ſiccitates: Sed Mercurius utrumque auget.

9. Ex ſuperioribus nullus præter Jovem pluvias; ex inferioribus nullus præter Mercurium ſiccitates facere poteſt.

10. Mars facit æſtus & incendia & fulgura ac grandines & bella.

11. Mars maria exagitat; Saturnus pluvias auget & ſtagnantes aquas: Luna autem maria & flumina.

12. Mars cum Jove ſi jungatur in igneis ſignis, ubi ſidera ſunt tempeſtuoſa, etiam mediâ hyeme grandines efficere poſſunt, aliter autem nives.

13. Robur maximum Solis facit grandines; minimum pruinas & nives; mediocre pluvias: juvant autem extrema utràquè venti validi.

14. Sol conjunctus Jovi præcipuè in aëreis ſignis aërem temperat: Saturno, frigefacit maximè in Sagittario & Capricorno: Sed Jovi, æſtum & tenebroſum aërem in Vere præcipuè & inſuper morbos.

15. Serenitates à Sole ac tribus ſuperioribus: imbres à tribus inferioribus: ob hæc ſerenitates cum magnis caloribus ac frigoribus: imbres omnes tepidi.

16. *Raſis* dixit Venerem, cum in primâ Cancri parte fuerit, pluvias facere.

17. Proportio Veneris ad ignea ſigna eſt, ut Jovis & Mercurii ad aërea.

18. Mercurius ventos exitiales facit.

19. Cùm Luna iverit ex Abſidis oppoſito ad Abſidem nodis propinquum, & juxtà Solis viam ad Solem appropinquans, vel ejus oppoſitum cum nimboſo ſidere, vel in aſpectu Saturni, ab oppſito Abſidis diſcedens imbres diuturnos commovet.

20. Frigus augetur à Lunâ cùm Plena eſt, jungiturque Saturno, aut per Aſpectum ei copulatur. Sic enim illa vicem Solis gerit. Cùm verò Luna vacua Saturno copulatur, aut ipſum aſpicit, ſiccitas augetur.

21. Cùm Luna latitudinem habens borealem in Cancro ab oppoſitione ad Venerem noctu fertur; tum maximè in initio ſigni, ac nocte in cœli corde, aut Aſcendente æſtus obruet circumjacentia.

22. Cùm Eclipſes in terreis, aut Cometæ fiunt, ſterilitates portendunt ob ſiccitatem: cùm in Aqueis ob imbrium abundantiam, & ſterilitates & peſtes: in Aëreis ventos & ſeditiones & Peſtilentiam etiam, ſed non ſemper tamen: In igneis autem bella.

23. Ecclipſis tres habet vires, potentem ratione conjunctionis, vel oppoſitionis: generalem, quoniam lentè infrigidat; atquè ideò in multos extenditur dies: & propriam, quæ à loci dominatore habetur.

24. Eclipſes in quarta domo juxtà Cœli imum validiores, quàm in octavo, vel duodecimo loco; & in prima domo validiores, quàm in nonâ vel undecimâ.

25. Eclipſes cùm in florentem arborem inciderint, ejus fructus eo anno inferunt penuriam. Plura circà Eclipſes ex Authore attulimus ſuprà, ubi de Ecclipſibus actum eſt.

26. Vergiliarum ortus Subſolanum excitat; Favonius ſolem exiſtentem in Vigeſimâ quintâ Aquarii parte ſuo initio ſequitur duraturus diebus circiter novem.

27. At Caniculæ exortum octo diebus antecedunt prodromi Aquilones: ſuccedunt autem illi poſt duos dies Eteſiæ quadraginta diebus, quibus Caniculæ vis etiam perdurat.

28. Antè occaſum Arcturi venti Auſtrini, Corus autem in Autumni æquinoctio. Vergiliarum autem occaſus excitat Aquilonem Hyemalem.

29. Aquilæ exortus, ſi in interlunium incidat, omnes præcoces, tùm vernos fructus lædi neceſſe eſt.

30. Delphini Veſpertino occaſu dies hyemant; & cùm occidit Cor Leonis, favonii exurgunt; cumque Arcturus Veſperi exoritur, hirundines apparent, jamque Ver eſt. Libræ autem occaſus imbres matutinus, & ſuccularum veſpertinus tempeſtates magnas afferre ſolet. Capella autem exoriens matutino imbres affert.

31. Canicula exoriens ſimili modo maria ac terras, & animantium omne fermè genus concutit.

32. Aquila occidens matutino, Eteſias ventos ſuſcitat.

33. Ad Procyonis occaſum, qui quatriduo fermè extenditur, aut ſi florentem meſſem occupaverit plenilunium, fruges omnes lædi neceſſe eſt.

34. Sed Canis ortus in interlunio, & Caniculæ in plenilunio, aut cum Aquilâ ex oriente veſperi plenilunium, oleas, ac vites florentes, tum maximè fructibus privat, ac etiam in poſterum minùs fœcundas reddit. Hæc ex *Cardano in Aphoris. ſegm. 7.*

§ IV.

Regulæ & Obſervationes Aſtrologicæ pro aeris, & Temporum prænotionibus, ac prædictionibus ex conſideratione Planetarum juxtà alios Aſtrologos.

1. Natura imprimis ſingulorum Planetarum in ſpecie licet ſuperius *cap. 5. hujus Diſquis.* ſufficienter ſit indicata; hic tamen ratione Dominii in aëre, prout ſinguli Planetæ dum ſunt vel Orientales, vel Occidentales, Hyeme quoquè vel æſtate aliter aërem afficiunt, in ſequenti tabula facilè adverti poteſt. De Signorum quoquè cœleſtium, & partium eorundem in ciendis aeris tempeſtatibus conſule ſuprà cap. 4. hujus Diſquiſit. §. 2. Natura Planetarum in ſpecie.

Natura & effectus Planetarum reſpectu ſui dominii in aëre.

	Natura Planetarum.	Planeta Orientalis, vel Occidentalis.	Operatur in aëre.	Hyeme vel æſtate.
♄	*Maleficus. Frigidus & ſiccus. Glacioſus, nebuloſus, impurus, melancholicus.*	*Orient. magis frigidus. Occident. magis ſiccus.*	*Pluvias infructuoſas tempeſtates, nebulas caligines, nives, pruinas.*	*Hyeme. intenſiſſimum frigus, nives, & pruinas. Æſtat. remiſſionem caloris.*
♃	*Beneficus, temperatè calidus & humidus. Coſmeticus, vivificus, ſpirituoſus.*	*Ori: magis humidus quàm calidus Occi: magis calidus quàm humidus.*	*Temperatè calefacit, & humectat. Serenat, ventos ſalubres, perflat pluvias temperatas & frugiferas, aëris clementiam & gratam temperiem cauſat.*	*Hyeme frigus mitigat. Æſtat. calorem temperat.*
♂	*Maleficus. immoderatè calidus & ſiccus, cholericus.*	*Ori: magis calidus. Occid. magis ſiccus.*	*Æſtum & ſiccitatem magnam facit. Adurit, corrumpit omnia Ventos calidos, tonitrua, fulmina, tempeſtates & grandines producit.*	*Hyem. mitigat frigus. Æſtat. calorem adauget.*
☉	*Beneficus, temperatè calidus & ſiccus. panſpermaticus, vivificus.*	*Oriens vapores excitat, attrahit, cogit. Occidens coctos vapores dimittit.*	*Illuminat, ſerenat, calefacit, maturat, concoquit, purgat, attrahit nebulas & vapores: diſſolvit nubes.*	*Hyem. omnia remiſſius ope[illegible] Æſtat. o[illegible] cacius.*
♀	*Benefica. Temperatè humida & frigida.*	*Ori. valdè humida. Occid. paululum calida.*	*Pluvias moderatas & fœcundas efficit & ventorum temperiem.*	*Hyem. aër[illegible] temperat. Æſtat. ſiccitatem minuit.*
☿	*Anceps. Naturæ promiſcuæ. cum bonis bonus, cum malis malus, mutationis dominator.*	*Ori. modicè calidus. Occid. magis ſiccus.*	*Ventos repentinos & turbines movet, grandines & graves pluvias, fulmina, fulgura flammantia.*	*Hyem. auget & minuit pro naturâ ſocii. Æſtat. auget & minuit pro naturâ conjuncti.*
☽	*Humida & parùm calida.*	*Ori. minùs humida. Occid. valdè humida.*	*Subluſtrat aërem, vapores attrahit.*	*Mutat ſingulis menſibus pro varia cum Sole & aliis ſideribus habitudine.*

Planetæ in Principalibus Cœli locis.

2. Planetæ quicunquè dominantes locis principalibus figuræ cœleſtis combuſti in principio Quartæ Vernalis decernunt nebulas; in Æſtate caliditatem & tonitrua; in Autumno frigiditatem & humiditatem; hyeme nubila ventoſque auſtrales. *ita Argolus lib. 2. Aſtron. cap. 9.*

3. Planetæ Significatores aëreæ qualitatis occidentales, retrogradi, minuti motu, in perigæo, combuſti, debiles pluvias demonſtrant ex *Leopoldo*, ut idem ibidem tradit, præter Martem, qui combuſtus pluvias minuit.

4. Superiores Planetæ, ut eſt Saturnus, Jupiter,

In Apogæis & perigæis.

Jupiter, Mars in Apogæis orbium eccentricorum humectant & refrigerant, nec multum calefaciunt ob maximam diſtantiam à Sole, à quo calorem, lumenque ſuſcipiunt; ſicut in Peregæis, quandò ob Solis viciniam exſiccant, & calefaciunt. *Idem ibidem cap.* 2.

5. Mercurius & Venus inferiores Planetæ contrario modo ſe habent: tam in Apogæis eccentrici, quàm Epicycli ob Solis propinquitatem calefaciunt, & exſiccant: in imâ verò Abſide refrigerant, & humectant, à Solè remotiores.

Planetæ ſuperiores in ſuis Epicyclis.

6. Saturnus, Jupiter, & Mars quoad Epicyclos & Solem Orientales ſunt robuſtiores, eóque magis, quo à Sole elongantur uſquè ad primam ſtationem, à quâ, quousque Soli opponuntur, ſunt debiliores: ab oppoſitione ad ſtationem ſecundam ſunt nimis imbecilles, à quâ quousquè occultantur, ſunt validi, ſed minus quam Orientales: in Apogæis Epicyclorum ſub radiis exſiccant. Ab ortu matutino uſquè ad primam ſtationem, ubi incipiunt retrocedere, humectant: à primâ ſtatione uſquè ad medium retrogradationis, & oppoſitum Solis Jupiter & Mars calefaciunt, Saturnus verò refrigerat. A medio retrogradationis quouſquè incipiunt dirigi, & ad ſtationem ſecundam exſiccant: à quâ uſquè ad occultationem magis infrigidant, quàm exſiccant.

Planetarum aſpectus.

7. Ad prænoſcendas aëris mutationes neceſſaria eſt etiam cognitio naturæ, & qualitatis, quàm Planetarum aſpectus & congreſſus, ſeu conjunctiones decernunt: hac attentâ obſervatione, quod majorem & diuturniorem effectum per plures dies generet Conjunctio. Hanc ſequitur oppoſitio, deindè quadratus aſpectus, adhuc remiſſior in operatione eſt Sextilis, & ultimò Trigonus; & hi duo ultimi debiliores ſunt aliis. Efficiunt autem omnes hi numerati aſpectus ſubitaneas mutationes ac minus durant, quàm Conjunctiones, atquè citius [illegible]ſcunt.

[illegible]

8. In Conjectatione quoque aëris ex Planetarum congreſſibus, & configurationibus non tam ad ſigna ipſa cœleſtia, in quibus congreſſus & conjunctio contingit, ſed etiam ad [illegible] conſtitutionem ac tempus reſpectus habendus eſt: nam congreſſus & conjunctio in ſignis calidis & ſiccis in æſtate calorem & ſiccitatem auget: in hyeme verò tempus minùs ſolito frigidum, auramque temperatiorem, aut frigoris remiſſionem decernit. Congreſſus autem in frigidis & terreis ſignis ſicut hyeme nives & gelu adducit, ità æſtate calorem remittit. In aereis porrò ventorum afflatum frequentem; in humidis ſuperfluas pluvias aliis temporibus; in æſtate verò temperiem cauſat: qualis autem ſpecialis ſit auræ conſtitutio conjectanda tum ratione ſignorum, in quibus configurationes & congreſſus Planetarum contingunt, tùm etiam juxtà quatuor anni tempora breviter & compendioſè hic in tabulâ expreſſimus.

Tabula.

[illegible]

9. Inter Planetarum congreſſus quidam ſunt efficaciores in commotione aëris, & vehementiores in effectibus ſuis producendis, qui & Apertiones portarum appellari ſolent: numerantur autem imprimis tres præcipui congreſſus, & ſunt; Cum Saturnus Soli & Lunæ conjungitur: & hæc conjunctio operatur aerem turbidum, nebuloſum & frigidum maximè in ſignis terreis & aëreis: in aqueis verò affert magnos imbres Hyeme nives, præſertim, cum Saturnus reperitur in cardine meridiei horâ interlunii, vel plenilunii; Luminarium quadraturæ, vel ſi Saturnus ſit ſtationarius, aut retrogradus. Alia portarum apertio eſt Jovis, & Mercurii conjunctio, quæ operatur validos ventos ſine pluviâ. Tertia verò Martis & Veneris conjunctio in fulgure, grandine, & ciendis imbribus eſt efficax.

Quot modis contingant.

10. Quælibet harum portarum apertio tribus potiſſimum modis fieri ſolet. Primo quidem modo adhuc aliquantum debili, quandò ſcilicet dicti Planetæ ad invicem conjunguntur corpore vel radiis ex aſpectibus. Secundo modo efficaciori, quandò videlicet Lunâ intercedente, ipſa nempè ab inferiori Planeta ſeparatur & tranſit ad ſuperiorem, ſive per ☌, ☍, □, vel ⚹, tum enim accidit evidens mutatio in aurâ. Ut ſi ex gr. Sol in 12 grad. ♓, & Saturnus in 16. gr. ♓, Luna verò in 13 gr. ♍ fuerint: cumque Luna ſeſe ſeparando ab ☍ Solis ad Saturnum tranſeat, fit portarum apertio maxima Lunæ ex Sole ad Saturnum commigratione: quarè tunc cauſabitur tempus nebuloſum, frigidum, pluvioſum, præcipuè verò in locis, ubi contingit Lunam eſſe in meridiano cardine. Quodſi verò Luna diſcedens à Saturno ſeſe ad Solem applicet, minor ac brevior aëris mutatio accidet, poſtquè turbulentiam aëris ſerenitas & claritas ſequetur. Tertio porrò modo contingit portarum apertio, cùm ab altero aperientium ad reliquum Venus vel Mercurius accedit; nam idem ferè evenit, quod aliàs contingit altero alteri ſe applicante. Quodſi denique Mercurius aſpexerit ☌ ☍ vel □ Luminaria, pluviæ notantur; Sin autem tunc cùm portarum apertione Planeta fuerit retrogradus, ingentes pluvias ſignificabit.

11. Experientiâ ſe compertum habere ſcribit *P. Rheita in oculo ſuo Enoch & Eliæ*, Stellas ſolarem diſcum eclipſantes & ſubeuntes inſignem aëris intemperiem, ventos & inconſtantiam temporis plerumquè afferre, quandoquè etiam ſerenitatem, idque in calidioribus ſignis, & hanc etiam eclipſationem meritò poſſe addi tribus ſuperioribus pro quartâ portarum apertione.

12. Notat *Argolus* aëris mutationes fieri ſecundùm naturas Planetarum, inter quos fit tranſlatio: & ille qui recipit conjunctionem, vel aſpectum, eſſe ſignificatorem ac Dominum qualitatis mutationis aëris.

Obſervationes ſpeciales ex Argolo.

13. Obſervationes etiam quaſdam ſpeciales ad auræ conſtitutionem eliciendam ex Planetarum poſitu & configuratione tradit idem, ut ſequuntur. In revolutione, inquit, anni Mars in ſigno proprio pluvias multas ſignificat, in domo Saturni parùm, in aliis mediocriter. In ☌ vel ☍ præcedente revolutionem anni, ſi Mars aſpiciat illum locum; erunt fulgura, & lampades.

14. In revolutione anni Venus, Mercurius,

Digitized by Google

rius, Luna in humidis pluvias redundantes portendunt.

15. In ingreſſu Solis in ſigna Tropica, ſi Venus aſpexerit Lunam ex humido loco, pluviæ erunt multæ. Si Mars ex Scorpio aſpexerit Venerem, pluviæ abundabunt.

16. Sole in Ariete vel Tauro, ſi Venus ſit retrograda, Ver erit pluvioſum & humidum.

17. Sol. in finibus Martis calorem adauget, Hyeme verò & vere ſiccitatem.

18. In ☌ & ☍ præcedentibus introitum Solis in Arietem; in ipſo ingreſſu, ſi Luna aſpiciat Saturnum, & ambo ſint in ſignis humidis, erunt nubes nigræ, pluvia lenta & durans: Si verò Mercurius & Venus aſpexerint Saturnum, tunc erit pluvia major & durans.

19. Si fuerint in Quartâ Autumnali cum Sole plures Planetæ retrogradi, & in Hyeme dirigantur: erit magna ſiccitas in omni climate.

20. Si in Quarta Æſtivâ Planetæ fuerint Directi propter eorum infrigidationem; Æſtas erit decora; ſi tunc Retrogradi, erit calida. Nam Retrogradi calefaciunt, Directi infrigidant.

21. Venus & Mercurius combuſti in Quartâ Autumnali frigus generant ac humiditatem: in Quartâ Hyemali nubila, ventoſque Meridionales: in Vernali nebulas: in Æſtivâ caliditatem & tonitrua; quod idem dicendum de Superioribus, Saturno ſcilicet, Jove & Marte.

22. Quandò Sol erit in Grad. 18. Scorpii, ſi Venus ibi juncta in loco humido erunt pluviæ ad ſubmerſionem.

23. Venus Retrograda Orientalis poſito Sole in Capricorno, Aquario, vel Piſcibus Vere dat imbres paucos; in principio verò hyemis, abundantes. Eadem verò Venus in Hyeme directa & Orientalis in principio dat paucas pluvias; in fine Hyemis copioſiores. Quandò etiam Venus applicat Marti in Aquario, ſtatim pluet. Quandò etiam in ☌ vel ☍ luminarium Venus eſt in angulo, certum eſt pluviæ indicium.

Obſervationes circa Lunam.

24. Luna quando jungitur Veneri vel Mercurio, atquè magis cùm Utrique, pluviam decernit eâdem die.

25. Luna in ☍ Martis in Scorpio idem efficit præſertim Sole in Aquario aut Piſcibus verſante.

26. Si Luna fuerit juncta Marti in humido ſigno, & Venus vel Mercurius aſpexerit Martem: erunt nubila, lampades, grandines & tonitrua; ſed non pluet eâ die, niſi Mars aſpexerit Jovem, Saturnum vel Solem.

27. Luna quando ingreditur Aquarium & Piſces vertit & perturbat aërem: dum verò applicat Mercurio combuſto, facit pluviam.

28. Luna reſpiciens ☍ aut □ Solem in Aquario pluvias movet, maximè ſi ibi fuerit Venus.

29. Luna in ☍ Solis, vel cùm Venus eſt in Ariete, Librâ, Scorpio, aut Piſcibus imbres, lampades, tonitrua & fulgura movet.

30. Luna in ſigno fœminino applicata Planetæ retrogrado in ſigno fœminino, pluviam ſtatim affert.

31. Quando Sol, Luna, Venus, & Mercurius ſimul fuerint juncti; imbres continuos prædicunt eodem die, etiamſi aliundè eos Luna aſpiciat.

32. Tandem generaliter circà Lunam obſervanda ſunt, quod ſignificatio Temporis tunc maximè moveatur cum Lunâ; cùm poſt ☌, □ aut ☍ jungetur corpore, vel aſpectu valido Significatori: & quandò Luna pervenerit ad ſignum aſcendens ☌ ☍ vel □, tempus mutabitur ſecundum qualitatem & naturam ipſius ſigni. Alias Lunæ ſignificationes in certis Cœli manſionibus vide ſuprà *diſq. 1. hujus ſcrut. cap. 3. §. 4.*

Judicia Aſtrologica ex Eclipſibus.

33. Pro judiciis Aſtrologicis ex Eclipſibus formandis conſideranda ſunt non tantum locus, ſignum & pars Cœli, ejus duratio, uti & quantitas Luminaris eclipſati; ſed etiam Dominatores in ejus loco, ac Planetæ aſpectu & radiatione quâcunquè concurrentes.

Circà Anni Dominum.

34. Circa Anni alicujus Dominum conſiderandum eſt, an is benè conſtitutus fuerit, quia pro ratione locorum, in quibus fuerít conſtitutus, tunc bona pollicetur in ſuis ſignificatis. Si verò malè conſtitutus aut affectus fuerit, etiam mala portendet.

Tabula ſignificationum & electionum Oeconomicarum.

35. Ex Anni Dominatore etiam generali quadam ratione conjectari poteſt, quænam illo anno contingere poſſunt: ut ſunt frugum fertilitas, aut earum penuria, aëris ſalubritas, aut corruptio, ſivè infectio, & plura ejuſmodi alia. Vide Tabulam hìc appoſitam Significationum, & electionum Oeconomicarum juxta generale, & principale cujuſquè Planetæ dominium per Annum ità conſtructum ut varia cujuſvis anni accidentia, quæ Calendariographi in ſuis diariis annotare, & prænuntiare ſolent, hinc facilè addiſci poſſint.

§. V.

Regulæ & obſervationes Aſtrologicæ pro Tempeſtatum aëris cognitionibus ex Stellis fixis juxtà alios Aſtrologos.

Solis introitus in Gr. 20.

1. Omnes Aſtrologi antiqui, inquit *Argolus lib. 2. Aſtron. cap. 9.* obſervârunt pro aëris diſpoſitione ad pluvias, tonitrua, coruſcationes, & ſimilia Solis introitum in Gr. 20. Scorpii, & erectâ tunc temporis figurâ prognoſticant ſecundum diſpoſitionem ſideris dominantis non ſecus, ac de introitu Solis in puncta Cardinalia, ac de conjunctione & oppoſitione Luminarium fieri ſolet.

Stellæ in naturâ Planetis ſimiles.

2. Stellæ pleræque fixæ deprehenſæ ſunt naturæ quâdam ſimilitudine Planetarum conſimilium qualitates in ciendis aëris mutationibus obtinere: Unde etiam *Saturninæ, Joviales, Martiales &c.* dici meruêre. Ita Stellæ in effectu mutationis aëris ſolent eſſe

Satur-

…minatore per

Dominus Anni.	♄	☿	☽
Status Anni generalis.	Communiter … Humidus, & inf…	…gidus & ſiccus, Ventoſus, ra… fertilis.	Humidus & frigidus. Nivoſus.
Ver.	Siccum. Frigidi… Flores & grame… nant, In vere gr…	…tio calidum, deinde frigidum, …cum, inclemens, ventoſum, …dem calidum & ſereuum. …piùs tamen à medietate frigi…m & pruinoſum.	Initio frigidum, deinde calidum & humidum, inconſtans ſemper, in fine valdè pluvioſum. Hoc non humido Julius ſuccedes valdè pluvioſus, Majus initio ad medietatem usque ſæpè calidus & ſerenus: deinde verò frigidus & humidus.
Æſtas.	Frigido - humid… Ventoſa, pluvi… copiâ noxia fru… men ſerenus & …	…ęt ſit humida & pluvioſa plu…ùm, magis tamen ſerena fru… & fœnum properè & ſollici… colligenda.	Frigidior magis, quàm calida & æſtuoſa, Item humida & inconſtans.
Autumnus.	Frigido humidu… dio Octobris va… miſſior tamen i… humido-calidus.	…tio pluvioſus, frigidus, prui…ſus ad medietatem Octobris …enus, calidus, nebuloſus im…xtis aliquandò pluviis. Cum …nente & vindemiâ non eſt operandum.	Continuò ferè frigidus, & humidus, inconſtans. A medietate lenior ac temperatior. In fine hyemalis & glacioſus.
Hyems.	Initio pluvioſa, continuò frigid… ſa, diuturna ad A…	…ldè frigida, glacioſa continuò …è. Finit cum turbine, ven… & tempeſtatibus ſævis oves autumno & hyeme facilè in…reunt.	Inconſtans frigida ventoſa humida, nivoſa cum inundationibus. Hac hyeme facilè moriuntur apes & oves.
Sata vernalia.	Cum ſatione no… Cicer, lens non… gui ſolo. Hord… pa ubertim, L… diverſimodè, F… ter, quod matur… Fœnum ſecundu…	…mnia bona, exceptâ orizâ, …ordeum optimum, Seminatio …ior & ultima melior. Cicer, …ns, & avena in mediocri ſolo …renda. Olus & rapa bona. Fœ…m copioſum. Linum, & Cana…s bona, ſed non adeò longa.	Seminatio differenda. Avena, cicer, lens, oriza mediocriter. Erucæ nocent herbis & oleribus. Linum & canabis non ſuccedunt. Fœni copia; non tamen ſecundi. Æſtate calidiore hordei copia.
Sata Autumnalia.	Meſſis admodũ… Triticum matur… aquoſus autumn… non proficiunt.	…r & Triticum periculosè flo…nt. Seminatio prior & poſte…or probantur.	Straminis multum, at Faris & Tritici non ità multum. Seminatio maturanda. Oves in Autumno à Satis arcendæ.
Fructus lignoſi, ſivè Arborei.	Minùs fertiles. L… rit à grandine in…	…iverſimodè. Ceraſa, pruna, …ces & glandes ubique copioſè, …upulus verò mediocriter.	Diverſimodè. Ceraſa multa, Paucitas pyrorum. Lupulus medio in vere periclitatur.
Vitis & Vinum.	Vitis in vere flo… pore ac flores d… patitur injuriam… Citò vindemian… non eſt maturè t…	…inum immaturum, auſterum, …aucum, Raro bonum. Vitis …aturè tegenda.	Vinum commune, paucum, ordinariè Immaturum, Vindemiandum maturè. Vitis etiam maturè tegenda.
Venti, Tempeſtates & inundationes.	Bis aut ter magn… tiones, Rara t… mina.	…onitrua rara, præſertim circà …nem æſtatis. Inundatio pra…orum ab imbribus. Flant ſub…ſlanus, Favonius raro Corus.	Raræ tempeſtates nec periculoſæ, inſuetæ tamen inundationes, ac rapidi & magni Venti, præſertim hyeme.
Inſecta.	Pauci ſerpentes … rium copia, qui… hyemali intereu…	…urium in Autumno, & rana…um in Vere copia. Pauci ſer…entes, viperæ & locuſtæ.	Omnium penè copia. Multæ Erucæ. Murium in æſtate copia. Vermes erodunt frumenta.
Piſces.	Pauci maximè i… in Autumno.	…luviatiles pauci in æſtate: plu…es in Autumno, Stagnantes non …roficiunt.	Plurimi.
Morbi & Infirmitates graſſantes.	Febres malignæ, fluxiones, catha… Phthiſis. Qua… frigidâ cauſâ. Infantes in vere… riolas.	…apitis præcipuè & quidem in …ere & Autumno. Lethargus …albuties, Epilepſia, Tuſſis. Vo…itus, Catharri. Melancholia. …orborum omnium cura diffi…ilis. Pecus facilè inficitur.	Morbi acuti, ardentes præſertim in Autumno. Paralyſis, Hydrops, Splenis morbi. Eryſipelas, pleuritis. Oves & apes hyeme facilè intereunt.

Digitized by Google

Saturninæ - -	Gelidæ, frigigæ, grandinoſæ.
Joviales - -	Salubres, ventoſæ, tonitruoſæ.
Martiales - -	Impetuoſæ, ventoſæ, tonitruoſæ, igneæ, procelloſæ cum Saturno permixtæ, peſtilentes, ſuffocantes.
Solares - -	Æſtuoſæ, ventoſæ.
Venereæ -	Humidæ & frigidæ.
Mercuriales - -	Indifferentes, augentes virtutem aliarum cum Venere permixtæ; Ventoſæ & peſtilentes; cum Jovialibus impetuoſæ: cum Saturninis gelidæ.
Lunares - -	Turbidæ, caliginoſæ & tenebroſæ: potiſſimùm etiam ad maris æſtum facere dicuntur.

Mixta natura ſtellarum.

3. Cum etiam ex obſervatione ſtellæ quædam mixtam quandam habeant naturam ex diverſorum Planetarum naturis quaſi coälitam (unde etiam dici ſolent Saturno-Martiales, Jove-Martiales &c.) ideò tales ſtellæ etiam in effectibus ſublunaribus eandem virtutem habere ſolent, quam ſuprà in tabulâ de congreſſu & configuratione Planetarum oſtendimus. Quæ verò ſtellæ ſint naturæ ſimplicis planetariæ aut compoſitæ ex diverſorum Planetarum naturis, vide ſuprà hujus *Scrut. 2. Diſq. 1. cap. 13. §. 4.*

Stellarum cum Planetis conjunctio.

4. Stellæ fixæ cum Planetis quibuslibet conjunctæ, ſi naturâ ſint conſimiles, eorum vires & efficaciam augere maximè, & promovere ſolent: ut ſi Venereæ naturæ ſtellæ jungantur Veneri, tunc major humiditas procreatur; & ſi Mercurio, Mercuriales vires & efficaciam majorem addent ad ventos commovendos. Si verò diſſimiles planè fuerint in naturâ ſtellæ fixæ Planetis conjunctæ, horum efficaciam infringent, & impedient. Communiter autem Sol in ſpecie ſtellis aliis de naturâ Planetarum, ut ſequitur conjunctus aut configuratus, tales generaliter edere dicitur effectus in aëre.

Conjunctio & Configuratio Solis.

Cum Stellis	Saturninis -	Aerem turbat ac reddit nebuloſum cum frigore, imbribus, aut nive.
	Jovialibus - -	Serenat, temperat.
	Martialibus -	Æſtus, tonitrua, fulmina & tempeſtates excitat.
	Solaribus - -	Ventos excitat.
	Venereis -	Humiditates & pluvias cauſat.
	Mercurialibus -	Ventos parit.
	Lunaribus -	Perturbat, mutat, alterat.

Ortus & Occaſus ſtellarum cum Sole.

5. Ortus & Occaſus ſtellarum fixarum obſervatum fuit ſemper validas eſſe cauſas aeris mutationum, præſertim ſi cum Sole contingant. Ità imprimis ex Ortu Solis cum certis ſequentibus ſtellis talis auræ ſtatus atque aeris tempeſtas aut conſtitutio conjectari ſolet.

Aeris mutatio ex Ortu Solis cum ſtellis fixis.

Cum	Arcturo, acceſſu præſertim Lunæ, Martis, aut Saturni	Tempeſtas pluvioſa aliquot diebus, grandines & procellæ.
	Aquilâ - - -	Nives.
	Arietis, Andromedæ aut Cete -	Humidum turbidum.
	Arcanar - - -	Serenitas. Calor temperatus.
	Cane majore - - -	Serenitas, æſtus, fulmina, tonitrua.
	Aſellis & præſepi - -	Aura turbulenta, imbres, tonitrua & fulmina.
	Caniculâ - - - -	Æſtus immodicus, canum rabies, vini fervor, maris tumor, piſcium corruptio vel interitus.
	Zonâ Orionis - -	Turbidum ſpirante Favonio.
	Cornu Arietis - - -	Pluviæ aut nives.
	Vindemiatore - -	Gelidus Aquilo.
	Vergiliis - - -	Favonius excitatur, quandoque etiam Subſolanus.
	Succulis - - -	Pluvia.
	Coronâ lucidâ - -	Auſter.
	Regulo - - -	Aquilo.
	Delphino - - -	Ventos affert.
	Lancibus libræ - -	Ventos gignit & pluvias.
	Stellis Orionis & Aldebaran -	Ventos commovet, pluvias, tonitrua, & fulmina.
	Dorſo Leonis; Lucidâ Hydræ; Stellis in fronte Scorpii	Nebuloſum tempus præſagit.
	Caudâ Capricorni; Humero Equi majoris	Nives & frigus.
	Coronâ - - -	Venti commutantur, & in mari fit aſpera hyems.

Digitized by Google

Aeris conſtitutio ex Occaſu Solis cum certis ſtellis fixis.

Cum	Arcturo - - -	Serenat manè.
	Aquilâ - - - -	Venti africi, æſtus.
	Corde Leonis - - -	Aquilo aut Favonius cum pluviis, imbribus ac etiam tonitruis.
	Coronâ - - - -	Tempeſtatem excitat.
	Cane majore - - -	Turbat aerem ab Auſtro, & ventum, tandem Aquilonem movet.
	Hyadibus - - -	Terram & mare turbat.
	Delphino - - -	Ventorum concurſus cum nivibus.
	Pleiadibus - - -	Nubilum, pluvioſum; Ventus Auſter tandem in Favonium deſinens.
	Orionis ſtellis - - -	Favonius, tempeſtates, aeris turbatio cum tonitruis.
	Lyrâ - - - -	Frigidum, humidum, nebuloſum.
	Dorſo Capricorni - -	Auget frigus.

6. Jupiter & Mars ſuo congreſſu in Ortu vel Occaſu cum ſtellis fixis eosdem effectus producere ſolent, hoc tamen diſcrimine, quod Jupiter paulò mitiùs, & Mars vehementiùs, quàm Sol eosdem effectus excitet.

7. Occaſus etiam ſtellarum quarundam matutinus efficax eſt in variis aeris tempeſtatibus alterandis, ità

Occaſus matutinus	Pleiadum, ſi fiat cœlo nubilo,	Hyemem pluvioſam.
	Pleiadum, ſi fiat cœlo ſereno,	aſperam decernit.
	Hyadum -	movet Auſtrum & pluvias.
	Arcturi - -	aeris temperiem præſagit.
	Coronæ lucidæ	Auſtrum movet.
	Aquilæ - -	generat Auſtrum & magnum calorem.
	Si in Delphini Occaſu matutino fuerint imbres: non erunt in exortu Arcturi.	

Arcturus cum Sole. 8. Arcturus cum Sole exoriens cum Lunæ aut Martis radiis adjutus, aut Saturni acceſſu confortatus fuerit, certiſſimam tempeſtatem pluvioſam aliquot diebus duraturam, grandines etiam & procellas efficiet.

Succulæ. 9. Succulæ, ſive Hyades cum Sole junctæ, dum Mars aut Mercurius acceſſerit, terram & mare vehementer turbant.

Ortus Caniculæ. 10. In exortu Caniculæ cum Sole, ſi unà Mars aut Jupiter ex ſignis igneis ♈, ♌, & ♐ permiſcentur, æſtus penè intolerabilis continget.

Orion. 11. Tempore, quo Orion exoritur, ſi Jupiter Soli, aut Mars Jovi, aut eidem Jovi Mercurius permiſceatur; tunc hujus ſideris vehementia ad Ortum Sirii magnam cauſabit tempeſtatem: Spirabit potiſſimùm Aquilo, aeris corruptionem diſſlans: Flabunt Eteſii gelidi, venti ſicci, Autumnusque erit ſaluber.

12. Sirii veſpertinus occaſus, ſi biduò antevertat, vel ſequatur Plenilunium, ſegeti rubiginem pronuntiat. *Sirius.*

13. Procionis occaſus veſpertinus ſi interlunio eveniat, florenti viti & oleæ germinanti injuriam ex uredine affert.

14. Aquilæ veſpertinus exortus, & Arcturi occaſus, ſi in Plenilunium incidat, olei & vini ſterilitatem denuntiat. *Aquila.*

15. Saturnus Soli & Lunæ conjunctus in ſignis aereis & terreis, hoc eſt, in ♊, ♎, ♒, & ♉, ♍, ♑ aerem valdè turbidum, nebuloſum & frigidum reddit. In ſignis autem aqueis ♋, ♏, ♓ magnos imbres, & hyeme nives, & præſertim, ſi fuerit in medio Cœli cardine meridiei, & quidem ſtationarius. Congreſſus verò Saturni, Jovis, Martis & Mercurii cum certis ſtellis in aeris mutationibus excitandis efficax eſt, ut ſequitur. *♄ ☉ & ☽ ☌.*

Congreſſus Saturni cum ſtellis fixis infrà ſcriptis ad mutationes aeris cauſandas.

♄ cum	Navis lucida - -	exſiccat.
	Capite Meduſæ - -	tempus frigidum, humidum aliquot diebus notat.
	Cauda Arietis	Turbidum, nebuloſum, humidum, pluvioſum aut nivoſum ſignificat.
	Umbilico Andromedæ	
	Stellis Ceti	
	In nexu & ventre Piſcium	
	Cornu Capricorni	
	Pleiadibus	
	Stellis Orionis -	imbres, tempeſtates, cum ventis.
	Arcturo - - -	ventos ac pluvias præſagit.
	Spicâ Virginis - -	ſubitam aeris mutationem, imbres, tonitrua & fulgura notat
	Lucidâ Coronæ	humidum, nebuloſum, pluvioſum aut nivoſum.
	Delphino	
	Lyra	
	Caudâ Capricorni	

Præſe-

Præſepi, Aſellis -	nubes, imbres, venti, tonitru.
Hyadibus - -	nubes, pluviæ, venti, tonitrua, fulgura.
Corde Leonis -	aura inſtabilis, nubila, pluvioſa cum tonitruis, aut remiſſis frigoribus.
Cane majore -	aura pluvioſa, ventoſa, cum tonitruis & fulminibus.

Notandum etiam, quod Venus & Luna cum iisdem ſtellis prædictis conjunctæ eosdem operentur effectus, cum hac tamen diſtinctione, quod Venus mitius, & Luna citius eosdem abſolvant.

Congreſſus Jovis cum infrà ſcriptis ſtellis fixis ad aerem commutandum.

♃ cum	Regulo	tempore hyemis -	purgat aerem, ſerenat, nives & glaciem liquefacit, frigus remittit.
		tempore æſtatis -	fulmina & fulgura, æſtumque magnum efficit.
	Cervice Leonis -		ventos movet.
	Arcanar -		ſerenat.
	Sirio - -		æſtum mitigat.

Aeris alteratio ex congreſſu Martis cum ſtellis fixis infrà ſcriptis.

♂ cum	Capricorno - -	auram temperat, remittit frigus cum humiditate.
	Stellis in fronte Scorpii	hyeme pluvias aut nives cauſat.
	Caudâ & corde Scorpii -	pluvias aut nives indicat.
	Arcturo - - -	ventos excitat validos, fortes cum pluviis, tonitruis, & fulminibus.
	Aquilâ - -	Hyeme nives. Æſtate pluvias cum frigore per multos dies cauſat.

Affectiones aëris ex congreſſu Mercurii cum ſtellis fixis ſubnotatis.

☿ cum	Pleiadibus - - -	Pluvias ventoſas efficit.
	Lancibus, Aquilâ	Humidum, ventoſum, pluvioſum aut nivoſum tempus.
	Stellis Orionis, Regulo, Hyadibus, Cane utroque	Pluvias, imbres, ventos tempeſtuoſos, tonitrua & fulmina cauſat.
	Caudâ Capricorni -	ventos frigidos cum imbribus, aut nivibus præſagit.
	Dorſo ac cervice Leonis	ventos humidos notat.
	Caudâ Leonis, Spicâ Virginis, Lyrâ	Subitaneas mutationes, turbines ac ventos cum pluviis indicat.

16. Obſervatum etiam comprimis fuit hactenùs ab Aſtrologis mutationes notabiliores temporum & tempeſtatum tunc maximè contingere, cum Planetæ ſtellis fixis juncti fuerint Retrogradi aut Stationarii.

17. Tandem quod ſtellas fixas ſecundùm ſe & naturam propriam in ciendis aeris mutationibus attinet, ut compertum hactenus fuit, ſtellæ imprimis aut earum imagines, ac figuræ.

Sunt	Æſtuoſæ, partes Leonis prioris, Canis major & minor.
	Pluvioſæ, Hyades & Pleiades. Sed Pleiades occiduæ in ſuâ diſpoſitione tempus confirmant.
	Ventoſæ, Hœdi ac Capra in Aurigâ.
	Tempeſtuoſæ, Orion, Arcturus, Corona, Hœdi.

CAPUT

CAPUT XIV.

Difficultas & incertitudo ex aſtris conjectandi de aëris ac temporum mutationibus oſtenditur.

Etſi pars illa Aſtro-criticæ ſcientiæ, quæ de temporum, aërisque mutationibus conjectare ſolet, non omninò rejicienda videatur: in praxi tamen quàm difficilis ac omninò incerta ſit, paucis nunc libet indicare.

§. I.

Argumenta difficultatis, & incertitudinis proponuntur.

Tempeſtates aëris non ſunt univerſales.

1. Certum eſt in omnibus telluris tractibus mutationes aëris non ſequi ad amuſſim cœleſtes tempeſtates ab Antiquis indicatas, ut *ſub cap. 4. hujus disquis.* §. 2. etiam indicavimus, ſed ex accidenti plurimùm diſcrepare; ità ut duæ regiones ſub eodem etiam climate poſitæ contrarias tamen tempeſtates eodem experiantur tempore, ſicut etiam *Chaleſius in Geographiâ* declarat. Undè neceſſarium videtur in unaquâque regione indefeſſo ſtudio, vigilanti curâ, magnoque labore illuc imprimis conniti, ut experientiæ & obſervationes quædam ſpeciales pro temporum ex aſtris conjectatione acquirantur, quæ tamen ſint tantùm accommodatæ regioni illi, in quibus obſervationes annotatæ ſunt.

Fiunt juxtà diſpoſitionem telluris.

2. Cùm deindè Planetæ ac ſidera cœleſtia non ſint ità cauſa totalis aliquorum in aëre eventuum, ut non intervenire queant, aut debeant aliquæ diſpoſitiones ſublunares, partiumque telluris varii ſint ſitus, qui aliter impreſſiones cœleſtium corporum acceptare, ac deindè ſuâ etiam receptione ad effectus producendos collaborare queant. Neceſſariò proindè etiam ad ipſa telluris ſubjecta & diſpoſitiones reſpectus aliquis habendus eſt. Ità ſæpè mons aliquis in unâ regione nubes ſiſtit, & irriguas reddit, nec patitur in vicinam tranſmeare regionem. Sæpè etiam unius paludis exſiccatio ſerenitatem reddit alicui regioni, quæ frequentibus aliàs pluviis eſt obnoxia. Cùm itaque diſpoſitionum iſtarum non ſimus ſemper periti, easque prænoſcere ac prævidere nequeamus, idcircò etiam accuratum aliquod, certumque judicium de eventibus ex ipſis tantum aſtris proferre haud valemus.

Aſtrologia nititur obſervationibus.

3. Tota Aſtrologia chronocriticâ nititur potiſſimùm Antiquorum Aſtrologorum, Poëtarum, Aratorum, aliorumque obſervatorum traditionibus in Ægypto, Arabiâ, Chaldæâ, aliisque longè diſſitis regionibus primùm conſcriptis & publicatis, quæ tunc quidem cœleſtibus imaginibus in certo cœli poſitu & tempore reſpondebant: Nunc autem lapſu temporis aliis in terræ tractibus poſt aliam etiam cœli conſtitutionem, quis æquo judicio aſſeverare poterit, easdem adhuc antiquo illo vigore conſtare? Undè multi à priſcis Aſtrologis traduntur, certisque Cœli ſideribus aſſignantur effectus, qui tunc quidem, ubi obſervatores illi vixerunt, & eosdem obſervârunt, iisdem ſideribus convenienter reſponderunt; nunc autem non in ipſa ſidera & eorum ortus, vel occaſus, ſed alias cauſas cœleſtes potiori jure referuntur. Ità canicularium dierum fervor, qui circà medium Julium incipiebat, olim (quo nempè tempore canicula oriebatur) hujus ſideris influxui conſtanter fuit adſcriptus; nunc quidem etiamnum eodem menſe & menſis tempore perſeverat, licèt Caniculæ exortus ſuâ progreſſione ad medium Auguſtum intereà devolutus & tranſlatus ſit. Quocircà fervor iſte, & exæſtuans calor immodicus non ſideris hujus exortui, ut credidit Antiquitas, ſed alteri cuidam cauſæ cœleſti, ipſique Soli potiùs ad terras ità diſpoſito, ut partes boreales primo acceſſu quidem calefaciat, calefactas verò deindè ampliùs continuato aſpectu directiori torreat, congruentiùs adſcribi poteſt.

Planetarum dominium annuum eſt incertum aut dubium.

4. In dubium etiam meritò, ſi non omninò vanum dici queat, revocari poteſt dominium illud Planetarum, quod acquirunt in protractiora tempora ex unico momento ingreſſûs in certa quædam Cœli puncta velut cardinalia aut ejusmodi alia, ut ſuprà indicavimus: cùm certò conſtare nequeat ingreſſus ille in præfata puncta, nec ſint ullæ Tabulæ hactenus evulgatæ tàm accuratæ, quibus non ſubſit error duarum ſubindè horarum circiter, ut rectè notat *P. Chaleſius in Aſtrol. propoſ. 6.* Error autem duarum horarum notabilem planè mutationem inducit themati, adeoque figuram longè aliter conſtituit, quàm eſſe debeat: Sicque poſitus Planetarum ſuis convenienter locis, ac domibus congruere nequeunt; undè & de eorum fortitudine aut debilitate certum judicium formari non poteſt. Ruit igitur Dominii annui conſtitutio, cui tamen plurimùm attribuunt Aſtrologi Chrono-critici. Deindè qua ratione ac fundamento electo ad certum temporis momentum Dominò in cœleſti figurâ tribuitur tanta virtus influxiva, quæ ad integrum annum ſeſe extendat? Quis ità accuratè hactenus loca Planetarum ſupputavit, ut error nullus, præſertim in Veneris & Mercurii ſtellis occurrat? Cùm itaque tantæ ſint difficultates in ipſis principiis erigendæ alicujus figuræ cœleſtis, quanta ergò quæſo poterit eſſe

certi

certitudo in eventibus temporaneis hinc eruendis & prædicendis.

Diſſidium Aſtrologorum in prædictis.

5. Magnum eſt diſſidium inter ipſos Aſtrologos etiam, qui in eádem ſæpè regione ſuas Ephemerides evulgant, ſibique plurimùm contradicunt, quod non contingeret, ſi certis fundamentis innixa foret eorum prognoſticandi facultas. *Picus Mirandulanus libro 2. capit. 9. adversùs Aſtrologos* poſitis ante oculos decretis Aſtrologorum è diebus ſuprà 130, quos jugi obſervatione notârat, non plures, quàm ſex aut ſeptem tales vidiſſe teſtatur, quos in eorum libris prædictos obſervárat. Ipſe etiam fateor, me per quinque annos ſingulis diebus accuratè temporis & aeris conſtitutionem annotâſſe, adſcriptis etiam aſpectibus & Lunæ motibus per ſigna cœleſtia unà cum prognoſibus Aſtrologorum ſingulis diebus reſpondentibus: Verùm neque certas ullas regulas, uti ſperabam, adipiſci potuiſſe, nec concordantiam cum Aſtrologorum prædictionibus advertiſſe, ingenuè profiteor, adeò ut longè pluries diſcordarit aëris conſtitutio cum ſignatis in aliquo Calendario prognoſibus, quàm convenerit. Memini etiam me aliquandò audiviſſe à quodam Eximio Medicinæ Doctore, quod palàm edixerit, ſe, dum in Italia medicinæ operam dedit, cum Collegis aliis aliquando Calendarium compoſuiſſe, in quo eventus futuros in aëre jocandi tantùm cauſa ad libitum, ut incidebant, nullo habito reſpectu ad aſpectus corporum cœleſtium appoſuiſſe: Nihilominùs Calendarium illud vulgariter ità probatum fuiſſe, ut omnibus aliis ex arte factis longè fuerit prælatum. Ridiculum eſt, quod memorat *Chaleſius loc. suprà cit.* civem aliquem in Galliæ quadam Urbe fuiſſe, *qui in Aſtrologorum prædictionibus mutationes omnes, quæ accidebant, oſtenderet, ità ut nunquam à ſcopo aberraret, ſed ejus Almanach ſemper ſcopum attingeret. Per plures annos ità amicis ſuis illuſit. Initio cujusque anni, quotquot poterat hujusmodi libros Aſtrologorum ſibi comparabat, & ubi aliqua Cœli mutatio acciderat, eos pervolutabat, cum eſſent ut plurimùm ſibi contrarii, fieri non poterat, quin unus ex iis eſſet Tempori conformis, atque hunc amicis oſtendebat, occultatis ſcilicet aliis omnibus, qui à ſcopo longiùs aberrabant.* Ex quibus certè omnibus liquidò ſatis perſpicitur, quid ex diſſidio iſto Aſtrologorum circà prognoſticandi certitudinem ſentiendum ſit. Plura alia quædam argumenta de Aſtrologiæ vanitate circà prædictiones aëris mutationum vide apud *Chaleſium in Aſtrologiâ* & alios. Hæc nobis ſufficiant.

§. II.

Mirabilia quædam falſarum prædictionum Exempla circà aëris mutationes ex variis Authoribus referuntur.

Pluvia falſò prædicta.

1. Narrat de ſuo tempore *Sanct. Ambroſius libro 4. Hexam. capit. 7.* quod, cùm in ſummâ ſiccitate pluvia aliquandò expeteretur, quidam eam in Novilunio certò prædicebat. At fefellit omnes vana illa ſpes, donec precibus Eccleſiæ inſtitutis imber effuſus eſt, quandò vanitas Aſtrologi confutata eſt, & vis Chriſtianæ pietatis probata.

L. Sf. triſt ab Aſtrologo deceptus.

2. Memorat *Cardanus in Ptolem. de Aſtrolog. judic. libro 1. text. 14.* Ludovicum Sfortiam verſutum potiùs, quàm prudentem & perfidum magis, quàm æqui boniquе amantem Principem impendioſum quendam Aſtrologum artis imperitiſſimum aluiſſe, in quem plus quàm centum auri magna talenta profuderit. Aſtrologus pro tantâ mercede tempus unicuique negotio inchoando præſcribebat, adeò ridiculè, ut Princeps cogeretur mediis tempeſtatibus maximis equum conſcendere, & cum aulico comitatu, ac Stipatoribus aliò migrare per medios imbres, per cœnum & lutum, non ſecùs, acſi hoſtium manus fugeret. Tam felici eventu, ut Regno tandem à Gallorum Rege ſpoliatus, captus, in carcerem compactus, colapho cæſus, in clathratâ ferreâ mortuus fuerit verum fortunæ ludibrium.

Prædictio falſa Aſtrologo noxia.

3. Ferunt Principem in Germania fuiſſe, qui cùm venatum cum Aulicis egreſſus, percontatus priùs eſſet Aſtrologum de aurâ; quam ille cùm ſerenam fore aſſeruiſſet, at egredienti Ruſticus fortè occurrens pluviam imminere prædixiſſet: Illâ ſubortâ

Laudat Aratorem Princeps, illumque docere
Aſtra, ſed Aſtrologum ſumere raſtra jubet.

Calendarium Jonæ Morionis.

4. Habuit *Ferdinandus II.* Imperator Morionem nomine *Jonam*, qui Calendarium edidit, in quo negavit omnia, quæ Aſtrologi Cæſari aſſeruerunt, & tamen pluries vera dixit; nec tamen aliâ ſcripſerat arte, quàm mero contradicendi, & irridendi ſtudio, ut refert *Joannes Caramuel apparat. Philoſoph. lib. 1. num. 83.*

Digitized by Google

Falſæ prædictiones ex conjunctionibus magnis.

5. Refert *Bochellus*, *Duretus* & alii, Anno 1524 prædictas ab Aſtrologis fuiſſe Planetarum magnas conjunctiones in ſignis aqueis, ex quibus ſecundùm eorum placita diluvia inaudita eo menſe ſequi debuerunt. Quamplurimi in Galliâ, Hiſpaniâ, Germaniâ, Italiâ navigia comparârunt, alii loca editiora coäcervatâ annonâ petièrunt. Hic tamen menſis ſerenus ſemper fuit, ità ut compoſitus ad refellendam prædictionem videretur. Quod *Origanus & Cardanus*, ut inquit *Chaleſius in Aſtrolog.* admittere & fateri coacti ſunt.

6. Profert ex *Rigordo Scaliger*, circà Annum 1186. ſimile vaticinium, in quo occurrerat conjunctio Superiorum & inferiorum Planetarum, ex quâ futuræ ventorum procellæ portendebantur: cum tamen nihil Cœlo pacatiùs eo tempore inveniri potuerit.

DISQUI-

SPECULÆ
PHYSICO-MATHEMATICO-HISTORICÆ
MUNDI MIRABILIS

Notabilium, & Mirabilium
Sciendorum

SCRUTINIUM III.
ATMO-COSMICUM

QUO

Mundi Elementaris Medii inter Cœli concavum, & terræ convexum conſtituti Phænomena magis notabilia, & mirabilia perluſtrantur, & recenſentur.

PROŒMIUM.

AB altioribus Cœli tractibus perluſtratis nunc propiùs ad Atmo-Sphæram terreſtri globo confinem deſcendimus, ut rariora ibidem magiſque admiranda Naturæ miracula perſcrutemur, & perſcrutando contemplemur. Hic aërem comprimis ipſum mentis acie pervagari, ac rariſſima in eodem à ſagaciſsimis Naturæ Scrutatoribus comperta hactenùs experimenta expendere, & exponere intendimus: Dein ejus agitationem, & commotionem ventoſam perſcrutari, ejuſque verè admirabiles indè emanantes effectus & eventus: Porrò etiam præcipua ea Cœli aërei ſpectra, & ibidem ſuſpenſa Phænomena, quæ Meteora Philoloſophi dicere conſueverunt, curiosè inſpicere, & attentâ inſpectione notabiliora, & mirabiliora quævis ad uberes ſolidæ ſcientiæ fructus ex iisdem colligendos diſquirere libet, Sit igitur

Digitized by Google

DISQUISITIO I.
AËRO-SCOPICA.

Qua addita aërei elementi phœnomena circa ejus gravitatem vim elaſticam, mobilitatem, alterationem, ſalubritatem aliasque hactenus compertas qualitates & affectiones eruuntur, & in medium producuntur.

CAPUT I.
Explicatur imprimis, quid ſit Aër, ejus gravitatio, & vis elaſtica.

Licet aër ob ſubtilitatem ſuam propriè ſub oculos minimè cadere poſſit, nec ſeorſim, ut alia elementa ſpectari queat; mediatè tamen ex effectibus, & aliis quibusdam circà ipſum ſpectatis phænomenis etiam per ocularem inſpectionem in ejus naturæ cognitionem devenire poſſumus. Aërem autem nihil aliud eſſe dicimus, quàm ſpirabilem quandam ſubtilisſimam ſubſtantiam Humidi Terraquei perpetuò evaporantis in omnes quaquà verſus mundi partes expanſam: Sivè eſſe aliud nihil, quàm aqueorum & terreorum corporum effluvia in cœleſtem materiam ſivè Aetherem terraqueo globo circumfuſum exſpirata. Cum enim rerum omnium, aut ferè omnium in Geocoſmo dentur continua effluvia, ut manifeſtè patet in rebus odoratis, quæ odorifera ſua effluvia tamdiu emittunt, donec marceſcant, ac tandem omninò deficiant: Longè autem manifeſtiùs ejusmodi effluvia evaporent è liquidis quibuscunque corporibus, aliisque rebus, in quibus humidum prædominatur: Hinc aër noſter aliud nihil eſſe cenſetur, quàm Aether diverſarum rerum effluviis fœtus, ac repletus; quæ quidem effluvia, quò puriora ſunt, eò puriorem; quò copioſiora & graviora, eò copioſiorem, & graviorem; quò verò rariora, eò etiam rariorem, & tenuiorem aërem conſtituunt.

Aër quid ſit.

Multum autem præſtiterunt hujus noſtri ſæculi ſolertiſſimi quidam Philoſophi, ac curioſi intimæ Naturæ ſcrutatores, qui aërem hunc noſtrum nos undique ambientem pluribus ità commixtis corpuſculis minutiſſimis, ſubtiliſſimis, ac tenuiſſimis fœtum per mira quædam artificia indefeſſo planè ſtudio, & conatu haud irrito explorare feliciter aggreſſi ſunt; adeòque quamplurima rariſſima phænomena Antiquis incomperta, imprimis circa ejus gravitatem, ac elaterem, ſivè mirabilem quandam vim ſe dilatandi, quam & Elaſticam vocant, manifeſtis experimentis comperti ſunt. Sic aërem in ſtatu ſuo naturali, ſivè intra ipſum aërem nihilominùs ponderare, ac ejus gravitatem explorare didicerunt. Hinc & experti ſunt, aërem non tantùm gravitare ſuper aërem, ſeu partes ejus ſuperiores premere inferiores; verùm etiam incumbentem terræ, aquæ, & quibuscunque corporibus, ſivè ſolidis, ſivè liquidis, etiam non habentibus infrà ſe corpus aëre levius, illa nihilominùs premere, & ſuper eadem gravitare.

Aëris gravitas.

Deindè & elaterem, ſeu vim elaſticam aëri ineſſe, variis, iisque certiſſimis experimentis obſervârunt; dum nempe experti ſunt eum quoties liber eſt ab extrinſeco obſidente, & niſum ſuum cohibente, ſpontè ſe dilatare, extendere, & evolvere, ita ut ampliorem locum occupet. Quocircà aëris partes dicunt eſſe velut ſpiras convolutas, quæ ab incumbentis aëris mole comprimuntur; Sed ubi gravi hoc pondere, aut aliâ preſſione ſolvuntur, tum mox ſeſe in majus ſpatium ſpontè erigere, evolvere, & dilatare.

Aëris vis elaſtica.

Ex his ità compertis Viri docti Recentiores longè nun aliter circà eos effectus, quos Antiqui Philoſophi ad Vacui metum, ſeu fugam referebant, philoſophari cœperunt, atque ex ſolo aëris pondere, ſeu preſſione, ac ejusdem elatere, ſeu dilatatione profluere, meliùs & veriùs demonſtrant. Ità, quod in antliâ extracto embolo mox aqua ſuccedat, non fit, ajunt, metu Vacui, ſed quia pars una aëris pulſa mox aliam pellit, hæc rurſùs aliam, ſicque motu hoc continuato aqua in antliâ extruditur. Ità, quòd glans plumbea, ſi oſculo igniario aperto ſuctu è fiſtulâ ſclopetariâ erectâ aër extrahatur, aſcendat in altum: Ajunt, ab aëre externo per oſculum igniarium ingreſſo premi ad illum globulum tanto pondere, quantum eſt pondus cylindri aërei cum dicto oſculo usque ad Atmo-ſphæræ extremum terminum extenſi.

Experimenta, quæ metu Vacui fieri dicuntur, nunc aëris preſſioni adſcribuntur.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Talis est animus Sapientis qualis est Mundi ſtatus ſupra Lunam. Semper illic serenum est. Seneca.
Tertia et ſuprema aëris Regio
Secunda et media aëris Regio
Prima et infima aëris Regio

Non pellitur tamen ſurſum globulus ab illo pondere, quia alius ſimilis, imò & major cylindrulus ipſi incumbens conſtituit æquilibrium cum priori cylindrulo: Exſucto autem äere è fiſtulâ, cùm jam globulus habeat ante ſe corpus levius, quàm ſit äer retrò premens, nempè Aetherem, pellitur, & ità ſine reſiſtentiâ aſcendit: Et ſi fiſtula elongaretur, cousque aſcenderet, donec fieret æquilibrium inter cylindrulum äeris externi ex unâ parte, & cylindrulum aëris interni cum globulo ex alterâ parte. Ita etiam duo marmora ſummè levigata, complanata & terſa inter ſe cohærent, ut vix divelli poſſint, adeò ut marmor inferius trium digitorum latum ſuſtinere queat pondus ſexaginta, & ampliùs librarum citrà ſeparationem, eòquod divelli nequeant citrà columnæ äeris ejusdem latitudinis preſſionem: Nam marmor inferius à ſubjecto äere tantùm premitur, quantùm marmor ſuperius ab incumbentis äeris columnâ. Non enim eſt minor vis in ſubjecto äere, ut ſurſùm pellat, quàm in columnâ äeris incumbentis, ut deorſum tendat. Sed de pluribus ejusmodi experimentis videatur illuſtris *D. Robertus Boyle*, qui præ cæteris in hoc negotio plurima ſingulari induſtriâ & labore ad perpetuam ſuam in mundo litterario laudatiſſimam memoriam detexit: Item *Schottus in Techn. curioſ. Joan. Alphonſus Borellus, lib. de mot. Nat. à gravitate jactis. Du Hamel, in phyſ. generali*, & alii plures. His ità præmiſſis, ne calamus in iis, quæ notiora jam ſunt, detineatur, nunc in ampliſſimos äeris campos evagemur, & præcipuas alias quasdam ſpeciales de äeris naturâ, & affectionibus obſervationes conquiramus, ac curioſo Lectori in medium adducamus.

CAPUT II.

Regulæ & obſervationes Aëro-gnomicæ de naturâ aëris, ac primis ejus qualitatibus, & aliis quibusdam affectionibus, ac proprietatibus.

Aëris natura. 1. AEr à naturâ ſuâ fluidus eſt, & ſpirabilis, cujus interjectu terra cum Cœlo ſua velut commercia, & nundinationes exercet, corporum meatus facilè ſubit, facilè etiam comprimi, & dilatari poteſt.

Fluxus & motus. 2. Fluit äer quidem ſemper & movetur, at quàm leviſſimè, ut ſenſum omnem fugiat: Sed cum ventis perflatur, vehementiùs concitatur; undè etiam aër tranquillus aquæ ſtagnanti, ventoſus fluenti comparatur.

Mixtio, & impuritas. 3. Qui terreno globo circumfunditur äer, multis vaporibus permiſtus eſt: Omnium enim corporum exhalationes, ac ſpiritus facilè excipit, & in ſinu ſuo recondit. Hinc non ubique ſimilis, ſed alicubi purior, alibi craſſior, & impurior; interdùm eſt gravior, aut levior: Aliquandò etiam exiſtit ſalubrior, aliquandò pejor, & inſalubrior, adeò ut nihil ferè eſſe videatur, quàm terræ & aquæ quædam lanugo ex omnis generis effluviis conflata.

Aer [illegible] ſubit liquida. 4. Ea eſt aëris inſignis quædam proprietas, quòd aquam, & alios liquores facile [illegible], & in iis quodammodò diſſolvatur, quod multis experimentis oſtendit *D. Mariotte in tentamine de aëre:* Præcipua [illegible] *Du Hamel, Phyſ. gen. tract. 2. [illegible]* Quocircà aqua, quæ poſt longam ebullitionem penè äere vacua eſt, citius äerem admittit, quàm ea, quæ vi caloris [illegible] ratione incluſum aerem non exhalavit. Sic etiam gutta aëris in aquâ flu[illegible] quæ igni admota non fuit, intrà 15 [illegible] ab aquâ abſorbetur. In oleo etiam [illegible] jamdiu ebulliit, donec nullum ampliùs [illegible] ederet, aër poſt multos [illegible] potuit, & vix mole eſt imminutus, teſte Clariſſimo *Mariotte*. Latent igitur in denſis, & ponderoſis liquoribus, ſicut in aquis, imperceptibiles aëris particulæ, quæ remotâ äeris, & liquoris preſſione idcircò bullas, harum indices exſpirant, ut in machinâ pnevmatica Boylianâ facilè oſtendi poteſt.

5. Cùm altitudo infimæ regionis äeris cenſeatur eſſe tanta, ad quantum ſpatium radii ſolares reflexi pertingere ſolent; radii verò hi in Zonâ torridâ altiùs aſcendant, quàm extrà eam; & iidem in Zonis temperatis, ac frigidis altiùs evehantur æſtate, quàm hyeme: Hinc neceſſariò altitudo convexæ infimæ regionis ſubindè creſcere, & decreſcere debet. Infima äeris regio.

6. Aër in Atmo-ſphærâ terreſtri à Sole illuminatus poſt ejus occaſum diutiùs lucet, quàm ante ejus exortum: Undè & crepuſculum veſpertinum majus eſt matutino. Ratio eſt, quia corpuſcula äeris vaporoſa diurno tempore à Sole calefacta magis rareſcunt, ac ita ad altiorem locum elevantur, undè etiam ampliùs, & diutiùs à radiis ſolaribus illuſtrantur: E contrà: quia matutino tempore aër ſolet eſſe frigidior; hinc corpuſcula vaporoſa non ità altè elevantur, ac ſic nec tantùm illuſtrari à Sole, adeoque etiam crepuſculum non ità diu durare poteſt. Hinc etiam regula temporis prognoſtica poteſt eſſe: quod ſi crepuſculum matutinum ſolito citiùs, & longiùs contingat, atque ipſe Sol etiàm citiùs, quàm par eſt, exoriri ſpectetur, ſequens dies vix ſerenus ſit permanſurus; eòquod nimia halituum, & vaporum copia altiùs elevata, à nocturno frigore cum non ſit depreſſa, conſequente die, qui nocte ſit calidior, in nubes ſit colligenda, quæ deindè in pluvias, & imbres facilè reſolvi queant. Crepuſculum veſpertinum majus eſt matutino.

Digitized by Google

Aër potiùs frigidus quàm calidus.

7. Cenſetur aër naturâ ſuâ potiùs frigidus, quàm calidus: Cum enim aer infimus varius ſit, in mediâ deindè regione ſemper frigeat, de ſummâ verò aeris plagâ nihil nobis conſtare poſſit; palàm videtur eſſe aerem, ſi quem habeat calorem, eum vel à lumine Solis reflexo, vel ab igneis particulis inſperſis mutuari.

Aëris conditio juxta quatuor partes anni.

8. Ratione partium anni in noſtris regionibus, dum eæ benè conſtitutæ ſunt, aër in Vere ſolet eſſe temperatè calidus, & humidus, in Æſtate calidus, & ſiccus in autumno temperatè frigidus & ſiccus, in Hyeme verò frigidus, & humidus. Dependet autem variatio hæc ratione partium anni maximè à Solis ad Æquatorem, vel Tropicos acceſſu, aut receſſu: Neque tamen ſemper hæ qualitates præciſè ſingulis anni partibus reſpondent, ſed variant ob occurentes varios luminarium, aliorumque Planetarum aſpectus; quos vel inter ſe, vel cum Sole habent, de quibus alibi. Generaliter tamen hoc compertum eſt, quod in Hyeme, quò purior, & à terræ halitibus liberior eſt Aër, eò ſit frigidior. Contrarium accidit in Æſtate, quod Aër quò impurior, inquietior, magiſque halitibus eſt reſperſus, eò comperiatur frigidior. Commune etiam eſt, quod dum nox in diem vergit, & ros decidit, Aër ſemper fit frigidior.

9. Non tantùm hujuſmodi mutationes ſingulis anni temporibus contingunt, ſed & ſingulis diebus ratione ortûs, & occaſûs, ſicut & meridiei & mediæ noctis. Sic matutino tempore Aër plerumque calidior ſolet eſſe, & humidior in vere, à meridie calidior, & ſiccior in æſtate, per noctem frigidior, & ſiccior in hyeme. Ordinariè tamen dum Sol in extremis locis exiſtit, temperatior eſt Aër, dum verò altiſſimus eſt de die, pro eâ ratione temporis eſt calidior: Cùm profundiſſimus eſt in mediâ nocte, ſolet eſſe frigidior. Quod tamen plerumque majus ſentiatur frigus, fit hoc ipſum accidentaliter, eò quod à Sole oriente magis comprimatur Aër, quâ compreſſione denſior, & ideò frigidior ſentitur.

Diverſitas aëris ratione ſitus terræ.

10. Diverſus eſt Aër ratione ſitûs terræ, vel regionis, ac loci conſtitutionis. Ita in locis profundis, ac vallibus anguſtis Aër plerumque eſt vaporoſior, nebuloſior, craſſior, obſcurior, gravior, impurior, immobilior, hincque inſalubrior. Econtrà in locis campeſtribus, apertis, altis, montanis, aut etiam vallibus latis, & amplis Aër eſt frigidior, ſiccior, mobilior, tenuior, purior, atque indè ſalubrior. Hinc maris Baltici accolis ſcorbutus eſt endemius, maris mediterranei verò populos peſtis, febreſque ardentes, & malignæ crebriùs affligunt. Quod etiam inprimis experiuntur ii, qui à Junio uſque ad exitum æſtatis Neapolim iter inſtituunt. Aër verò, qui flumina alia pervadit, ſemper eſt humidior, & à ventis dum magis commovetur, etiam ampliùs refrigeratur. Qui verò ſuper lacus, paludes, & aquas ſtagnantes verſatur, humidior quidem, ſed & craſſior cum impuritate, & fœtore, indeque inſalubrior aſpiratur. Pro ratione etiam vegetabilium, mineralium, animalium, arenarum, lapidum, glebarum aliter affici ſolet, ut nunc ſalubrior, aut inſalubrior ſit. Ita inter herbas & plantas ſalutares, bono odore præditas, ſalubris efficitur: Inter fœtidas verò & venenatas, aut aliâ noxiâ qualitate affectas, etiam inſalubri quodam miaſmate inficitur.

Aëris diverſitas juxta ventorum flatus.

11. Variatur etiam Aër ratione ventorum, & quidem pro ratione ſitûs, & conſtitutionis certæ cujuſdam regionis. Sic in Germania noſtra ſuperiore flantibus ventis ſeptentrionalibus frigidior, & ſiccior excellenter ſolet eſſe Aër: Flantibus orientalibus Aër eſt temperatior in ſiccitate, & frigiditate, ac maximè purus, & ſalubris: Flantibus Meridionalibus ventis Aër eſt calidior, & humidior, minuſque ſalubris: Flantibus denique occidentalibus ventis temperatior in caliditate, & humiditate.

Frigus quæ ſerenet.

12. Frigus aëris mediocriter ſævum non ſerenat omnino Cœlum, ſed nebuloſum, & obſcurum reddit; cùm quidam vapores modico calore elevati frigori c[illegible] hæreant, nec totaliter deprimantur. Sævius autem frigus duplici de cauſa [illegible] ſerenat, & clarificat: prima eſt, quòd vapores adhuc magis condenſet; ſecunda, quòd à vehementi frigore claudantur terræ pori, unde halitus, & vapores non ita facilè egredi, aëremque ſubire & obnubilare poſſunt.

Exceſſus qualitatis in aëre.

13. Omnis in aëre exceſſus qualitatis diſponit, & ſignum eſt futuræ alteratio nis. Undè dùm hyeme nimium frigus ſævit, ejus remiſſio mox ſequitur, & dum intenſus valdè calor, ac æſtus in [illegible] percipitur, alteratio, & ren[illegible] in propinquo eſt.

CAPUT III.

De Aëris gravitate, & ejuſdem vi elaſticâ variæ obſervationes; & proprietates recenſentur.

Aëris gravitas.

AEr addenſatus intrà minùs addenſatum gravis eſt, & gravitatem ſuam exercet, ſi incluſus eſt. Conſtat experientiâ: Nam Aër in veſicam, aut pilam luſoriam intruſus, & compreſſus intrà aerem in ſtatu ſuo naturali conſiſtentem nititur deorſum, & ſimul cum ſuo vaſe, cui incluſus eſt, magis deprimit lancem ac manum, quæ eam ſuſtentat, quàm ſolum vas. Unde intrà aerem gravitat, ſive ad locum decliviorem tendit, ſi aditus pateat.

2. Aer etiam in ſtatu ſuo naturali permanens intra alium ejuſdem rationis, & ſibi homogeneum, gravis eſt, & gravior, dum incluſus eſt: Nam aër intra vitrum concluſus & non compreſſus lanci exactiſſimæ impoſitus plus ponderat unà cum vitro, quàm ſolum vitrum, & plùs deprimit actu lancem, & manum. Ergo ſimiliter intrà aërem ſibi homogeneum exercet actum gravitatis.

3. Cùm aër in ſtatu ſuo naturali ſit gravis, etiam partes aëris ſuperiores gravitant ſuprà inferiores, ſi aer accipiatur pro effluviis diverſarum rerum ſublunarium. Nam quia omnia iſta effluvia ſunt vel terrea, vel aquea, vel mixtorum corporum ſublunarium, utique omnia etiam ſunt gravia, tametſi aliqua minus, aliqua magis; ergò pondere ſuo (ceſſante nempe causâ ſublevante illa) deorſum actu tendent incumbentq; primùm inferioribus corpuſculis, quæ offendunt, antequam ad terram, vel aquam deveniant. Ergò illa prement pondere ſuo. Hinc partes aëris inferiores ſunt magis preſſæ, ac compactæ, quàm ſuperiores, præſertim quia deſcendendo effluvia moventur a circumferentiâ ad centrum, & in ſe mutuò incurrunt, ſeſeque conſtringunt.

4. Ut aqua fundum ſibi ſubjectum, ita circumfuſus aër globum telluris ex omni parte premit, & vim ſuæ gravitatis exerit eò majorem, quò terræ vicinior eſt. Quà [illegible] corpus grave à centro ſuo diſſitum [illegible], eadem terræ adhæret, cum [illegible] à ſuo loco avellatur, per gravitatem [illegible].

5. Aër [illegible] ratione denſatur, quà [illegible] incumbentis corporis pondus comprimitur. [illegible] aëris moles, quà à telluris ſuperficie uſque ad extremos Atmoſphæræ limites [illegible], ſit levior: etiam aer terræ proximus [illegible] quoque futurus eſt. Hinc [illegible] in barometro unà cum Mercurio [illegible] dilatetur, & Mercurium [illegible] usque dum incluſus aer, & Mercurius penſilis cum externo acre libretur. Quarè ſi Mercurius maneat in tubo ſuſpenſus usque ad 14. digitorum altitudinem, [illegible] aer altero tantò, ſeu duplò rarior futurus eſt, quàm ante experimentum [illegible], cùm illius condenſatio ponderibus, à quibus premitur, ſit proportionalis. Ita *Du Hamel, in phys. gen. tract. 2. diſ. 2. cap. ult.*

6. Majus eſt pondus aëris in montium radicibus, quàm in eorum jugis, haud aliter, atq; in ingenti acervo lanæ partes infimæ ſunt magis compreſſæ, quam ſuperiores. Atq; ut eadem lanæ moles, quæ erat cæteris ſubjecta in locū altiorem translata, ibiq; minus preſſa ſeſe explicat, & majorem locum occupat: Sic idem aër, qui nobis proximus, magis comprimitur; ſi verò in alicujus præcelſi montis verticem transferatur ſeſe in amplius ſpatium explicabit, quò minus ab incumbentis aeris mole comprimetur. Experimentum hujus in Arverniâ factum ope folliculi aere ſemipleni, & flaccidi in montem quingentas hexapedas altum tranſlati paulatim intumeſcentis, donec in vertice omninò diſtentus apparuerit, teſtatur idem *Hamelius loc. ſup. cit.* vide etiam *Chaleſium, ſtaticæ, lib. 1. digreſſ. 8.* — Pondus aëris aliud in radicibus, aliud in vertice montium.

7. Quantumvis aër incumbens nos premat; id tamen ponderis non ſentimus, quòd gravitas ubiq; ſit æqualis. Sic etiam Urinator in imo maris conſtitutus aquæ incumbentis pondus non ſentit; eſt enim ibidem velut in æquilibrio poſitus, & ubique æqualiter ſuſtinetur. — Cur aëris incumbentis pondus non ſentiatur.

8. Cum aër terraqueo globo circumfuſus facilè huc illuc moveatur, ſi modò locus pateat, in quem ſe recipiat; ſi tamen nullus eſt; vix ille loco cedit, nam ab incumbentis aëris mole premitur, ac retinetur, atque illius molis pondus antequam cedat, vincendum eſt. — Aëris motus.

9. Quando aqua intrà antlias aſpirantes aſcendit, eò quidem altiùs aſcendit, quò major vis adhibetur; nunquam tamen ultra triginta duos pedes attolli poſſe experimentis variis compertum eſt. Vis enim quæ aquam premendo ſurſum attolit, cum non ſit alia, quàm pondus columnæ aeris, quæ antliæ ipſi latitudine æqualis eſt, pondus autem aeris ſit finitum, cum ſenſim minuatur; eo uſq; aquam intra antliam attollet, quousq; fiat quoddam æquilibrium aquæ ſublatæ, & columnæ aëris incumbentis. — Quare ſic aſcendat aqua intra antlias.

10. Mercurius etiam in tubo juxta *Torricelli* praxin, incluſus, & in ſubjectum vas, in quo alius reſtagnat Mercurius eodem tubo inverſo dimiſſus ad 27. pollicum ſeu digitorum, vel ad unius cubiti, & quadrantis altitudinem ſuſpenſus hæret. Aqua verò ſimiliter tubo incluſa, & in eodem tubo alteri aquæ immerſo ad 31. vel 32. ferè pedum altitudinem ſuſpenſa manet, quantùm videlicet ponderant 27. digiti Mercurii. Hoc experimentum teſtatur *Hamel de corp. affect. lib. 2. cap. ult.* Cum in loco 10. hexapedis altiore inſtitutum fuiſſet, minutum fuiſſe unâ lineâ, ſeu digiti parte duodecimâ; adeò ut, cum factū eſſet idem experimentū deindè in præmemo- — Mercurii & aquæ aſcenſus in tubis ſigillatis.

Digitized by Google

memorato monte Alverniæ, Mercurius 3. digitis, & 10. lineis depreſſior fuerit, quod eo loci minus eſſet aëris pondus. Similia adhuc alia experimenta refert *Borellus de mot. nat. cap. 5. pro. 63.* nempe per *D. Paſchalium* in eodem Alverniæ monte, ac per ſeipſum in altiſſima turri Florentiæ facta. Unde ſuadetur aëris difformis gravitas ex iſtâ inæquali Mercurii elevatione in fiſtulâ, prout altitudo aëris major, aut minor fuerit. Atque hâc forſan ratione etiam dijudicari poterit, quæ loca ſint aliis altiora, quæ depreſſiora. Advertit tamen ſolertiſſimus *Borellus*, Mercurium non ſemper præcisè in eodem loco ad eandem altitudinem elevari; quam verò variationem ac differentiam ex parte aliqua pendere dicit à temperie aëris calidâ vel frigidâ, ſed hanc tamen exiguam eſſe dicit, ſi vitrea fiſtula in vertice ſupremo annexam ampullam vacuam habeat, unde deinde aliam hujus variationis cauſam adducit; quòd nempè imminente pluviâ aliquâ diuturnâ, & continuâ Mercurius ſupra conſuetam altitudinem elevari, econtrà pluviâ jam actu cadente deprimi ſoleat. Sed de hoc mox plura dicemus.

Gravitatis aëreæ variatio.

11. Gravitas, & preſſio aëris ſecundùm diverſas anni tempeſtates, Cœli temperies, phaſes Lunæ, locorum ſitus, ac ventorum flatus mutatur. Conſtat ut cunq; ex dictis, & oſtenditur facilè etiam circà ventos, & Cœli temperies. Nam flante Boreâ, & ſereno Cœlo per experimentum Torricellanum compertum eſt, Mercurium altiùs aſcendere, & interdum uſque ad 28. digitorum altitudinem; imò amplius adhuc elevari; Flante verò Auſtro, & Cœlo pluvio obſervatum eſt, Mercurium ad 27. digitorum altitudinem ſuſpendi. Hinc etiam antliarum ope, quò in barometro Mercurius eſt altior, eò altiùs etiam aqua attolli poteſt, nempe uſque ad 32. pedes flante Borea: ſed Auſtro & Zephyro flante, pluvioq; Cœlo vix aqua ad 31. pedum altitudinem aſſurget, & eò minus, quò antlia ſublimiore loco conſtituitur.

Aëris gravitas ante pluviam.

12. Aer ante pluviam imminentem multò magis gravitat, & comprimit, quàm in ipſo pluviæ deſcenſu. Expertus eſt clariſſimus *Borellus*, & experimenta declarat in *lib. de mot. nat. à gravit. factis. cap. 5.* Unde & *prop. 115.* ait. *Quid aliud ſunt nebulæ pluvioſæ, ſcilicet, aquâ gravidæ, quàm aggregatum ex innumeris granulis minutiſſimis aqueis? & cum prædicta nebula in altiſſimis aëris partibus innatat, vel lentiſſimo motu aquæ particulæ ejus deſcendunt; procul dubio ſuo pondere naturali augent aëris gravitatem, ideoq; majori niſu globum teraqueũ comprimunt, quàm aer purus, & aqueis guttulis omninò privatus eum poſſet. Si poſtea à quâlibet cauſâ nebula impellatur, ut nimirum terram attingat, ſcilicet pluvia paulatim terram aſſequatur, eamque humectet; hinc patet innumera aquæ granula terræ inniti, neque amplius aëris gravitatem, & compreſſionem augere, & quia à terrâ ſubjectâ ſuſtentantur, non poſſunt, ut prius, ſuo naturali pondere comprimi. Ita Borellus.*

13. Non tantùm in ipſis locis, ubi pluviæ decidunt, aër tempore pluviæ fit levior ſed etiam in contiguis, & propinquis, ubi pluvia nulla ſentitur. Idem eſt, de ventis validiſſimis flantibus. Cur enim aër reddatur levior in locis ubi pluit, cauſa jam indicata eſt, ſitq; hinc, quod aqua pluvia decidens deprimat corpuſcula, quæ aëri ſunt interſperſa, eumq; gravem reddunt. Reddito verò aëre alicujus loci leviore ſuccedũt corpuſculis depreſſis corpuſcula aëris contigui. Hinc igitur etiam in contiguis locis levior fit aer. Simili modo levior fit aër flantibus validiſſimis ventis: hi enim auferunt ſecum corpuſcula aëri interſperſa, & ita leviorem reddunt aerem: perflatis autem corpuſculis ex aere, ſuccedunt corpuſcula aëris contigui.

Quantùm aqua ſit aëre gravior.

14. Licet difficile admodùm ſit artificio aliquo practico exactè addiſcere, ac deprehendere, quantum aqua ſit gravior aëre, cum idem ejuſdẽ non ſit ubiq;, & omni tempore pondus, ut oſtendimus; experimento tamen tentavit D. *Boyle* & invenit aquam ferè millies aëre graviorẽ. *Borellus* verò tutiſſimo, ut ait *prop. 120. de mot. nat. à grav. fact.* nec non facillimo experimento didicit, ſpecificam aquæ ad aeris gravitatẽ habere ſe, ut 1175 ½ ad 1. diſtantiam etiam inter maximam aëris conſtrictionẽ & ejuſdem maximam dilatationem ex factis experimentis deduxit eſſe, ut 1. ad 2000. ferè.

Aëris elater.

15. Non ex ſolis vaporibus, & fumis rerum terreſtriũ aer terræ circumfuſus componitur, ſed inſuper elate re ſive vi quâdã elaſticâ præditus eſt. Unde etiam *Borellus lib. cit. prop. 122.* aërem in naturali ſuâ conſtrictione remotâ omni violentiâ rariſſimũ eſſe dicit, & ſpatium occupare bis millies majus, quàm in ſtatu maximæ ejus violentæ conſtrictionis, quæ etiam ſi removeatur ſpontè, & ingenti vi ad priſtinam nativam ſuam raritatem redigi. Undè patet, aërem quidem ſpontè dilatari, & non ſine impetu & celeritate maximâ: econtrà nunquam ſpontè conſtringi, ſed ſemper hanc con[illegible]ctionem effici ab aliquâ violentia ext[illegible].

16. Vis aëris elaſtica tantò mag[illegible] obſiſtere, quantò in arctius ſpatium cogitur: unde non ſatis liquet, utrum aer, quem ex gr. unus frigoris gradus latitudine [illegible] digiti arctiorẽ fecit in thermometro, duobus frigoris gradibus etiam duobus digitis condenſetur. Nec etiam perindè eſt, quinam liquor adhibeatur, cum ſpiritus vini magis, quàm aqua frigori reſiſtat. Difficillimum autem eſt, frigoris, aut caloris gradus ita accuratè dimetiri, ut nullus ſit error locus, tametſi thermoſcopiis [illegible]tius ſit uti, quàm aliis, atque etiam [illegible] ſit plura adhibere.

17. Quod verò aër ab ambie[illegible] tantò magis in anguſtum ſpa[illegible] tur, quantò ſævius ſolet eſſe [illegible], ut in thermometris manifeſtè videre [illegible] eſt, quod frigus aëris motum ex[illegible]ſivum & ſpiralem coërceat: à late[illegible] amplius dilatatur, & fit rarior, u[illegible] thermometris apparet, quod [illegible] tis obſtaculis liberius ſe expand[illegible] nuet. Unde etiam certiſſimè [illegible] quod vis elaſtica calore augeatur [illegible]ore verò imminuatur; ſicut & conſta[illegible] eâdem ratione elater ſemper creſ[illegible] aut mi[illegible]tur, quâ creſcit, aut minuitu[illegible] ondus [illegible] incumbentis.

18. S[illegible]

Sonus quomodo diffundatur.

18. Sonus nonniſi in craſſo aere diffunditur; hujus enim partes cùm ſint flexibiles, vi ſuâ elaſticâ, quam vim impreſſione acceperunt, eam vicinis partibus communicant, dum preſſæ ſeſe reſtituunt. Unde etiam ſonus nonniſi in motu quodam aeris tremulo, eoque celeri & reciproco poſitus eſt. Quocircà in machi pneumaticâ Boylianâ exhauſto aere ſonus vix percipitur, nec etiam nebuloſus Aer ſoni, ut luminis propagationi obſtare poteſt. Contrà ventus non luminis motum, ſed ſoni impreſſionem imminuit. Ideò bene *Hamelius docet Phyſ. part 3. cap. 4.* dum ait: *Luminis quidem propagatio penè eſt momentanea, & æquabilis, quod ætheris partes ſolidæ comprimi non poſſint: Sonus verò non in ipſo æthere, ſed in aere, qui impreſſioni cedit, diffuſus paulatim langueſcit: Nam Aer citiſſimè quidem movetur, neque ad latera poteſt deflectere, ſed cedit tamen, & acceptum impetum tandem extinguit.*

19. Quò inquietior, & denſior eſt Aer, eò minus ſonus in eo diffunditur. Sic Aer diurnus cum non tantum à vocibus, & motibus vigilantium, & diſcurrentium animalium, ſed & maximè à vaporibus, & exhalationibus à Sole elevatis fiat inquietior, & denſior, hinc & ſoni qualeſcunque interdiù non ita diſtinctè & clarè ſed magis confusè & obtuſè quàm noctu percipi ſolent. Similiter tempore nivoſo, nebuloſo, ac pluvioſo obtuſior eſt ſonus, & ad minorem diſtantiam percipitur, quàm cœlo pacato, & ſereno.

20. Sonus ſecundo vento ad aures delatus auditur citiùs, ac clariùs; adverſo verò vento abreptus minus clarè, & tardiùs. Quocircà cùm ſonus ex. gr. campanæ, vel exploſi tormenti bellici in longiori aliquâ diſtantiâ perfectius & clariùs auditu percipitur, cauſa eſt, vel immobilitas aëris, vel quòd ventus & aer abindè ad audientem moveatur.

CAPUT IV.

Aſſertiones & obſervationes ſpeciales circà aëris bonitatem, & ſalubritatem, aliasque utilitates tam in Oeconomia Animalium, quàm vegetabilium.

Aëris varia mixtura.

Quantumvis Aer per ſe tenuis & purus reputetur, mineralium tamen, & plantarum ſpiritibus, vel ſeminibus halituum ſpecie incluſis ſcatet, & ſemper quid eſt in aëre, quod in varias rerum naturas faceſcat. Sic ex marcaſitis ſolidioribus vel in aere quantumvis ſicco loco aſſervatis partes quædam vitriolicæ, & ſplendidiores efflorescunt. Sic etiam teſte *Agricolâ*, terra alluminoſa aëri expoſita, uti & nitroſa. alumine aut nitro, quo jam fuit orbata denuò imprægnatur. Sic Antimonium diaphoreticum, quod ſudores ad ſummum excitat, aeri expoſitum plerumque emeticum evadit. Sic terra è profundiori ſpecu eruta, Soli, Aerique expoſita, ſponte herbas quaſdam effundit, easque imprimis, quæ his in locis magis fruticantur. Sic etiam ferrum, & cuprum aeri expoſitum exeditur; nec dubium, quin hoc accidat ex particulis ſalinis ac ſulphureis aeri commixtis, unde duriſſima [illegible] corpora exedi ſolent.

[illegible] Cùm Aer tùm corporum tùm ſpi[illegible]ſtrorum ſit elementum, eligendus [illegible], & lucidus, non qui ſtagni, [illegible] halitu perturbatur, nec ex pro[illegible]ſpecu peſtilentem auram exhalat, [illegible] illo fœtore aut putredine coin[illegible], ſed qui purus omninò ſit tem[illegible] quidem hominibus, & tempori[illegible] ab oriente; æſtate & cali[illegible]peraturis à Septentrione, vel [illegible] hyeme verò & frigidioribus [illegible]ſpirans.

[illegible] à terra remotior eſt Aër, [illegible]vicinior, tantò purior, tenuior, [illegible] ethereæ puritati ſolet eſſe: [illegible] terræ vicinior, tantò craſ[illegible] terreæ qualitati perhibetur. Dum autem nimis tenuis eſt Aër, animalium reſpirationi ob defectum materiæ nitroſæ, ac reſpirabilis minus convenit. Unde & *D. Auguſtinus lib. 3. de Gen. ad litt. cap. 2.* perhiberi ſcribit in vertice Olympi aërem eſſe adeò tenuem, ut neque alites ſuſtinere valeant, nec homines (ſi fortè vel ſacrificandi, vel inſpiciendorum ſiderum causâ illuc aſcenderint) craſſioris auræ ſpiritu alere; eosque ferre ſecum ſolitos ſpongias plenas aquâ, unde ſugerent identidem humorem ad refrigerandum cor, atque ad reſpirandum. Similiter *Joſephus Acoſta lib. 3. Hiſt. ind. cap. 9.* narrat, ſe, cùm quendam Americæ montem, *Pariacacum* nomine, tranſiret, aërem in vertice ita ſubtilem, ac tenuem, humanæque reſpirationi inidoneum reperiſſe, ut nauſeâ & vomitu ferè animâ ructaverit.

Aëris tenuitas noxia reſpirationi.

4. Aer diu concluſus omninò noxius eſt reſpirationi, cum deſit imprimis illi puritas, & levitas: concluſus enim aër ſolet eſſe vapidus, mucidus, putridus, & gravis. Deinde deeſt commotio. Optimus enim reputatur aer, qui commovetur, non tamen nimiùm, ſed quaſi per ſylvas & arbores fractus, & lentè proflatus, aut quaſi à longinquo laſſus.

Aër concluſus [illegible]

5. Quod ſi aliquando aër ſuâ qualitate excedat, vel Subſtantiâ variet, ita ut minus conveniat ſanitati; Si quidem exceſſus ſit in frigore; corrigi poteſt ignibus ex quercu, vel ilice: tum aquis vel decoctis rerum calidarum, vel ſuffumigiis ex ladano, thure, ſandarachâ, Styrace, Gallâ, Moſchatâ &c. Calidus verò contemperari poteſt foliis ſalicis, vitium, quercûs, floribus roſarum, nenupharis per cubicula ſtratis, vel aquâ roſaceâ, nenupharis, & aceto, ac ſantalis; vel aquâ ſolùm & aceto aſperſis. Quod ſi corruptus, & putridus fuerit; emendandus eſt tùm ignibus majoribus

Aër malignus quomodo corrigendus.

Digitized by Google

joribus ex quercu, vel lignis juniperi, roris marini, citri, citonii, vel myrrhæ &c. Tum & ſuffumigiis odoratis ex citro, junipero vel aceto roſaceo, vel cãphorá, ſimilibusq;.

Aër ſerotinus valdè noxius.

6. Aër ſerotinus, quem vulgò *ſerenum* appellant Chymici verò *Mercurium veſpertinum*; *Kircherus in mundo ſubt. Mercurium naturæ* valdè ſanitati noxius & cerebro comprimis infeſtus creditur; quod indigeſtis acribus halitibus inclinante ad veſperam Sole ſublatis & ſubitaneo frigore condenſatis conſtans ſpicula quædam acerrima vellicantia ſolventia & lacerantia contineat, quæ ob tenuitatem & acrimoniam ſuam cerebrum facilius penetrare, humorem comprimere, calorem extinguere, totamq; ejus maſſam dividere & diſſolvere queunt. Quocirca etiam aquæ ſtygiæ comparari poteſt, quæ duriſſima ſolvit & dividit metalla, nunquam tamen magis pernicioſus eſt hic aër, quàm cum ſerena admodũ fuit tota dies, & moderatior Solis calor imodicus enim dici calor ejuſmodi halitus plus extenuat, & ſublimius defert, quã ſerotino frigore ſuperveniente denſari facilè poſſit.

Inconveniens alius aër indicatur.

7. Inſalubris etiam cenſetur aër, minimeque ad reſpirandum comodus perhibetur, quia trahitur ex loco fodinis metallicis propinquo, vel qui calcis, aut animalium venenatorũ, cadaverumq; putreſcentium vaporibus inquinatur. Similiter laudandus non eſt qui perflat loca, in quibus taxus, & juglans, arboresq; ſimiles conſitæ ſunt; ob atomos enim narcoticâ vi pollentes, quas exſpirant, ſtuporem mentis adducere ac plurimùm nocere poſſunt.

Aëris juxta qualitates ſuas natura.

8. Aëri etiam juxta qualitates ſuas manifeſtas hæc convenire ſolent. Dum frigidus eſt, ut ſeptentrionalis, refrigerat, denſat, poros claudit; humores incraſſat, pituitam & humores ſeroſos auget, cauſam præbet catharris aliiſq; morbis frigidis, præcipuè ſi unà ſit humidus. Eidem tamẽ & convenit corroborare, indurare, concoctionẽ juvare, contagioſam luem corrigere. Si calidus ſit: calefacit, rarefacit, poros aperit, laxat, ſudorem prolicit evocando etiam diſſipando calorem nativum, concoctionem debilitat, virtutem dejicit, ac febres ardentes gignit. Humidus cum frigiditate corpus magis humectat, humores ſuperfluos augmentat, calorem nativum obtundit: ſi humidus & calidus ſit ut meridionalis; ad putredinem diſponit, ſenſus gravat, recidivas morborum adducit, febres putridas & peſtiferas gignit; & hinc æſtivo tempore ubi aër eſt calidiſſimus cum humiditate, homines febribus ardentibus, & dyſſenteriis maximè affligi ſolent. Sicci verò aëris eſt exſiccare, denſare, conſtringere, & cum caliditate cunctos humores adurere.

Quomodo aër ad ingenium conferat.

9. Puritas, aut impuritas aëris ad ingenium confert plurimùm aut eidem obeſt vehementer. Sic qui in aëre vivunt plurimùm nebuloſo & craſſo, minimè ingenioſi eſſe valent, uti Thraces, qui ob craſſum & nebuloſum aërem, quem continuò ferè inhabitant, obtuſioris ſunt ingenii, imò torpentes, deſides, & planè oblivioſi. Simili modo Bœoti ob aëris impuritatem obtuſis præditi ſunt ingeniis. Hiſpani verò utentes aëre puriori, & tenuiori profundioribus præditi ſunt ingeniis. Quocircà & *Cicero lib. 2. de nat. Deor.* bene ait: *Acutiora ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aër ſit purus, ac tenuis, quàm eorum, qui utuntur craſſo Cœlo atque concreto.* Ordinariè etiam homines, qui ad fluminum ripas, & loca maritima, aut iisdem vicina habitant, moratiores, & aſtutiores eſſe ſolent iis, qui in agris, locis campeſtribus, & ſylveſtribus habitare conſueverunt.

Aër corruptionem rerum promovet.

10. Solet etiam aër ut diſſolvens, & menſtruũ quoddam univerſale corporum corruptionem haud mediocriter promovere. Quantò itaq; magis ex loco aliquo aër adducitur, aut tenuior ac rarior efficitur; tantò etiam magis corruptio impeditur. Sic clariſſimus *D. Boylius* carnem aſſatam, panem, violæ flores poſt ſeptem menſes penè integra, ac nullo modo corrupta in vaſe vitreo poſt exhauſtum aërem conſervavit. Sic cereviſia poſt duos menſes in fumo æſtatis calore ſervata, nec tonitrui comotione, ut reliquæ doliis concluſæ, fuit debilitata. Sic roſa poſt 15. dies educta, nec odorem, nec vividum colorem penitùs amiſit. Sic & pomum jam putredine affectum diu tamen citrà imminutionem fuit aſſervatum.

Aër vegetationi plurimum confert.

11. Ut corruptionem, ſic & vegetationem rerum aër promovet. Ita compertum eſt, plantas intrà phialam aquâ plenam in machinâ pneumaticâ, ſive vaſe evacuato collocatas non vegetari, imò cum immerguntur aquæ expurgatæ (quæ ſcilicet diu in evacuato vaſe relicta eſt, dum aër omnis ſpecie bullarum eruperit) tardiſſimè vegetari, etiamſi aperto poſtea aëri exponantur. Quantò igitur aqua eſt ſpirituoſior, ſivè aëre magis imbuta (ſeu quò minùs evaporavit) tantò ad vegetationem magis conducere ſolet; Unde etiam pluvialis aqua, quia immixtis aëreis particulis magis imbuta eſt, aliis aquis ad vegetationem promovendam longè præſtare ſolet. Quæ etiam aqua recenti ſanguine occiſorum animalium commiſcetur, ideò quòd hæc mi[illegible] ſpiritibus aëreis ita oppleta turgeat, ſi [illegible]ter ad vegetationem quarumlibet pla[illegible]rum, ſi hac irrigentur, plurimùm cond[illegible]cere compertum eſt.

[illegible]

12. Fodicatio, & cultura terræ, vel h[illegible]mi, in quá plantarum vegetatio appetit[illegible], ideò etiam aptè inſtitui ſolet, ut aër ſubintrans vaſa aërea in plantis fovere, & ſucci fermentationem promovere poſſit. Ubi autem durâ admodùm cruſtâ obducta terra clauditur, plantæ omnes facilè emo[illegible]tur, quòd aër requiſitus iis den[illegible]

13. Cùm omnis quoq; fe[illegible] ebullitio liquorum in evacuato recipient[illegible] augeatur; Calx tamen ubi exhauſt[illegible] quæ immergitur, illius tamen vis [illegible] fit effervescentia; idq; fortè accidit, [illegible] *[illegible]melius*, quod inter exhauriendum [illegible]ritus calcis volatiles exhalent. [illegible] gypſo accidit: nam majores [illegible] cuato recipiente erumpun[illegible] bullitio, quàm ſi in apert[illegible]

14. Et inflaĩatio, & diſſolutio [illegible] ab aëre promovetur. Unde teſt[illegible] tiſſimus *Boylius*, panni ſerici f[illegible] moto ſpeculo intra machina[illegible] ſtum fuiſſe, ut fumo diſcuſſo [illegible] ſpecie imminutus apparuerit [illegible] ſo aëre mox in cineres redactus [illegible]

CAPI[illegible]

CAPUT V.

Aëris diverſa ratio, & varia conſtitutio in diverſis Mundi partium Regionibus, Inſulis, Urbibus, aliiſque locis, cum aliis qualitatibus, & accidentibus eandem conſequentibus juxta quatuor Anni partes, ſeu tempora.

REgiones Geocosmi, & earum Situs reſpectu Cœli, vel Solis multùm ſuo modo ad aëris Temperamentum, vel quamcunquè alterationem, aut ejuſdem qualificationem conferre ſolent: In iis enim, quæ Soli ſunt propinquæ, veluti in Zonâ torridâ Aer impensè ſolet eſſe calidus: in iis verò, quæ ſitæ ſunt extrà Tropicos, Aer eſt temperatior: quæ autem magis accedunt ad polum, ſuntque in Zona frigida conſtitutæ, aëre frigidiſſimo incommodantur. Verùm quænam aëris conſtitutio tam communis, & generalis certarum partium Geocoſmi, quàm etiam ſpecialis præcipuarum regionum, Urbium, & locorum eſſe ſoleat, melius in ſequentibus §. videre licet.

§. I.

Regionum Zonæ torridæ Aër, & ejuſdem conſtitutio generalis.

Licet in Zona torrida calor immenſus eſſe ſoleat, non tamen ubivis talis eſt, undè & Aëris etiam conſtitutio ibidèm varia eſt, nec ubivis calor ſufficiens ad maturandos racemos, & in his uvas, ſive quia ſumma montium juga ad mediam [illegible]è regionem aëris pertingunt, ſive quia continuis ferè pluviis ita irrigantur eo præcipuè tempore, quo uvæ matureſ[illegible]berent; ut calor ſit modicus. Generaliter tamen & universim in ea Zona hyems potiùs pluviis definitur, quàm ge[illegible] & frigore, quod etiam in plurimis Zonæ temperatæ locis advertere licet. Imminuit etiam calorem; & æſtum, quod dies non ſint adeò longi, quòd Sol multùm infra Horizontem, & venti perflent frequentes.

§. II.

[illegible] in Zonis temperatis [illegible] ejuſdem conſtitutio generalis.

[illegible] temperatis acceſſus & receſſus Solis [illegible] plurimùm totius anni tem[illegible] efficit. In eodem [illegible] eſt ſæpe maxima difformi[illegible]alitatem. Nam in ſum[illegible] Aër eſt maximè fri[illegible] humilioribus calidus qui[illegible] pro loci conformatione, [illegible] Proportionata tamen quatuor anni ten[illegible]atem viciſſitudo advertitur. Loca Tropicis viciniora aliquid de Torridâ participant, etiamſi ſint in Zona temperatâ. Sic eâ parte *Guazaratenſis Regni*, quæ in Zona temperata jacet, iidem ſunt pluvii menſes, qui in Zona torridâ. In littoribus *Perſiæ* circà *Ormuſium* tantus eſt æſtus, ut in aquâ dormire cogantur. Calor itèm intolerabilis in tota Arabia.

§. III.

Regionum in Zonis frigidis Aër, & ejuſdem conſtitutio generalis.

Vix quidquam penè certi habemus de iſtis Regionibus: Aërem tamen ibidem intensè frigidum eſſe nullum eſt dubium; præcipuè cum Nautæ Hollandi 23. Junii in boreali iſta Zona referant, ſe ingentē glaciem vidiſſe, quæ totum mare occuparet. Alii die 21. Auguſti in latitudine boreali Grad. 76. invenerunt glaciem ad fundum maris continuum; à die 27. Sept. nives continuas. Similiter Hollandi in *nova Zembla* experti ſunt frigus intenſiſſimum, cùm à 4. Nov. uſque ad initium Februarii Solem ſuprà Horizontem videre non potuerint; Vinum etiam Hiſpanicum optimum iis congelatum ſit.

§. IV.

Africæ regionum & locorum Aëris conſtitutio ſpecialis.

1. Occidentalis pars Africæ, quæ à Promontorio viridi, ſivè à Grad. 14. latit: ad Tropicum Cancri ſive Grad. 23½ protenditur, calorem Aëris habet ſuprà mediocritatem, unde & incolæ nudi incedunt. Fertilis etiam eſt in frumento, pomis, & armentis. Homines etiam habet robuſtos. Vicinum mare vapores adminiſtrat, ſicut & fluvii primarii *Senega* & *Gambra*. *Aëris constitutio ad Promontorium viride &c.*

2. Ab 8. Grad. uſque ad curvaturam Africæ, ſive ad 2. vel 3. Gradum ab Æquatore, quæ Regio *Guinea* dicitur, & *di Benin* Aër plurimùm eſt humidus; menſibus enim Aprili, Majo, & Junio ferè continuæ ſunt pluviæ, tonitrua, & tempeſtates; unde videtur ibi hyems eſſe illis menſibus. Sequentibus tribus menſibus Julio, Auguſto, & Septembri Ver; Octobri, Novembri, & Decembri Æſtas, reliquis verò Januario, Februario, & Martio Autumnus, cùm tamen in fine Aprilis, & Septembris Solem habeant verticalem. In tota verò Guinea non eſt ſalubrior Aër, quàm circa tractum, qui dicitur *Sierra Lion* cùm vix ibidem quis moriatur, niſi ſenio confectus, vel veneno, vel aliâ morte violentâ oppreſſus. In Junio tamen *In Guinea.*

Digitized by Google

& Julio ibidem frequentes eſſe ſolent pluviæ, quæ plurimùm noxiæ reputantur, præſertim propè flumen *Gambram*. In inſulis etiam Heſperidibus non longè à *Sierra Lione* diſtantibus alio modo, & ferè contrario, quàm in univerſa *Guinea* Aer ſe habere ſolet, diciturque ibidem Solem antequàm occidat, ut plurimùm nubibus ſemper obtegi.

In Regnis Angolæ, Manicongo, Congo, & aliis vicinis.

3. *Regna Angolæ, Manicongo, & Congo* à 2. Grad. lat. boreal. uſque ferè ad Tropicum Capricorni habent tempeſtates anni cum cœleſtibus ferè convenientes: Nam à 21. Martii ad 24. Septembris Autumnum & Hyemem experiuntur, quià Sol ab illis recedit, & pluvias frequentes habent. In vicino verò Regno *Lonvango* alio modo Aër ſe habet, cùm ventus plane contrarius ſpirare ſoleat, & menſes pluvii ſint Januarius, Februarius, Martius & Aprilis. In Regnis *Zofulæ, Mozambico, Quiloa* menſes pluvii ſunt September, October, November, December, & Januarius.

In Barbaria.

4. In totâ *Barbariâ* imbres incipiunt à medio Octobri, & continuant per Decembrem, & Januarium cum frigore, quod duobus his ultimis menſibus paulò majus eſt; ita tamen adhuc remiſſum, ut non cogantur focum accedere. In Februario ferè omnino remittit frigus. Initio etiam Maii jam ceraſa matura ſunt; medio vero Majo jam ficus decerpunt; medio Junio uvas. In multis etiam locis nix videtur; præcipuè in montibus, velut *in Atlante* 7. Grad diſtante à Tropico ſemper aliquid nivis apparet. Habent hyemem ab Octobri uſque ad Aprilem. In *Numidiâ* ad Januarium frigus ingens. Si in Octobri & Aprili deſint pluviæ, ſterilis eſt Annus. Multi ſunt montes nive cooperti non procul à Tropico.

5. Ad *Capo Cagua* Aër tam acris eſt, ut ferramenta, & quæcunque ex ferro ſunt, facilè exedat, licet vix quadragies ibidem per annum pluat. Nocet etiam ob acredinē linteis, & ſericis texturis quibuslibet.

In Ægypto.

6. In *Ægypto* menſibus Januario & Februario Ver eſt temperatum. Æſtas incipit cum Martio ad finem Auguſti perdurans. Autumnus Septembrem & Octobrem occupat: Hyems Novembrem & Decembrem. Meſſis medio Majo perfecta eſt. Idibus Junii incipit Nili inundatio.

In diſtrictu Philippico.

7. Propè terram auſtralem incognitam in *Tractu Philippico* ad 20. milliaria protenſo aer maximè beneficus eſſe ſolet, cum ibidem homines plurimùm ſeneſcant, terra ſemper vireat, mira fructuum rariſſimorum & rerum quarumlibet pretioſarum abundantia reperiatur, prout *Petrus Fernandes de Quires* Regi Hiſpaniæ ſcripto tradito expoſuit.

In Inſula S. Thomæ & S. Helenæ.

8. In Inſulâ *S. Thomæ* ſub Æquatore aër eſt maximè inſalubris. In Inſulâ quæ *Pulon Timor*, referturque ad Indicas non procul à terra auſtrali plerumque aër eſt nebuloſus, ac pruinoſus. In Inſulâ verò *S. Helenæ* aer tam eſt ſalubris, ut infirmi à nautis ibidem expoſiti brevi iterum convaleſcant.

§. V.
Aſiæ Regionum, & certorum illic locorum aëris conſtitutio ſpecialis.

Aëris conſtitutio à Mecca ad Aden.

1. Regiones *Aſiæ* mari rubro adjacentes à *Mecca* ad *Aden* maximo torrentur æſtu, præcipuè dum Sol eorum capitibus imminet. Tantus autem eſt calor, ut ditiores ſibi aquam continuò affundi curent, aut in aquis decumbant. *In Aden* mercatores tantùm noctu conveniunt. Arena ad hunc calorem multùm confert.

In Cambaja.

2. *In Cambaja Indiæ* menſes pluvii ſunt Junius, Julius, Auguſtus & September; præcipuè verò à medio Junio ad medium Septembrem magis pluit *in Coana & Cocinenſi* provinciâ, quam *in Cambaja*. *Goæ* pluit nonnunquàm menſibus Aprili & Majo: maxima verò eſt ſiccitas à 25. Decembris ad 21. Martii. Habet & littus illud frequentes procellas, atque tonitrua Menſibus etiam pluvialibus mare clauſum eſt uſque ad Septembrem: pluvialibus tamen menſibus non ſunt continuæ pluviæ, ſed per aliquas tantùm diei horas: Undè Sole tantum nubibus tecto tempus aptum eſt ad ſerendum. Hyems eſt contra cœleſtem rationem. Noctes ſunt frigidæ, & aer ventis agitatur à meridie uſque ad mediam noctem.

In Coromandel.

3. In orientali *Indiæ* littore, cui nomen *Coromandel*, menſibus Martio, Aprili, Majo & Junio ingentes ſunt æſtus ob ventum borealem ibidem ferventiſſimum. Pluviæ occupant menſes Julium, Auguſtum, Septembrem, & Octobrem. Menſibus autem Novembri, Decembri, Januario, & Februario ſentitur aliquid frigoris præſertim noctu. In eo tractu ſunt montis *Gatis* juga, quæ *Coromandelum* dividunt, ita ut tràns *Gatem* ſæpe ſit aer hyemalis & cis *Gatem* æſtivus.

4. In Regionibus *Gangetici maris*, nempè in regnis *Sian Begu Malacâ* pluviales menſes ſunt September, October, November. *Malacæ* autem exceptis menſibus Januario, Februario & Martio ſingulis hebdomatibus pluit bis, aut ter. In regno *Putanæ*, viciniſque regionibus æſtas incipit à Februario, & durat ad finem Octobris.

In Japonia.

5. In *Japoniâ*. à 31. Grad. latit. boreal. ad Grad. 33. Hyems multò frigidior eſt, quàm in aliis *Aſiæ*, aut *Europæ* regionibus ſub eodem parallelo jacentibus.

In Arabia & Perſia.

6. In totâ *Arabiâ* aer eſt immodicè calidus, cùm ſolum illic magis arenoſum ſit; in *Perſia* verò temperatior: magis tamen ſiccus, quàm humidus, cùm fontium, & fluminum aliquis defectus ibidem ſit. In *Perſiâ* etiam circa locum *Tabris* aer valde eſt ſalubris, nec febrem admittit, nec incolas febre corripi ſinit, imò & advenas febre laborantes eò adventantes liberat.

In Ind. Orientali.

7. Ad *Indias* Orientales quia hyems incipit ſub finem Aprilis ſaltèm in *Cambaja*, ad promontorium *Commorini* multùm pluit, ita ut pluviæ ad oſtia fluviorum arenam deferant, quà omninò obſtruuntur. A *Promontorio* autem *Commorini* æſtas eſt, dum *Goæ* hyems.

8. In

In Inſulis Philippinis.

8. In *Inſulis Philippinis* aer eſt valdè calidus, nec aliquod diſcrimen inter anni tempora adverti poteſt; niſi quod à fine Maji per tres, aut quatuor menſes aër continuis pluviis madeat; venti inſuper, & turbines graviſſimè ſævire ſoleant, qui palmas ingentes quandòque à radicibus evellunt.

In Inſulis Moluccis

9. Inſularum *Moluccarum* aër nimis craſſus eſt, pluribusque fœtidis vaporibus à variis canalibus ibidem emiſſis inquinatus, & ideò minimè ſalubris eſt, nec Europæis advenis benè convenit.

In Sumatra & Java.

10. In *Sumatra, Java* & aliis vicinis inſulis aër mirè ob ſalubritatem laudatur à *Le Blanc lib. 1. cap. 16.* ità ut diutiſſimè ibidem vivant homines abſque ulla infirmitate; Quod ſi etiam contingat aliquem infirmari; à propinquis & amicis ideò negligentius tractatur, quod credant infirmitatem in pœnam gravis alicujus commiſſi delicti ſpecialiter à Deo immiſſam eſſe. Quocircà etiam infirmi plerumque latebras quærunt, & quantum poſſunt infirmitatem obtegunt, & ita abſq; ulla aſſiſtentia & auxilio miſerabiliter ſæpè intereunt.

§. VI.

Americæ Regionum, & locorum aëris conſtitutio ſpecialis.

Notandum imprimìs *Americam* duplicem eſſe, Septentrionalem, & Auſtralem. Auſtralis dividitur in *Peruvianam & Braſilianam. Peruviana* rurſus in *Littoralem, Montanam & Planam* ſubdividitur. His prænotatis.

Aëris conſtitutio in Americâ Peruvianâ.

1. Licet hæ tres Regiones in eodem climate exiſtant, contrarias tamen ſæpè anni tempeſtates habere ſolent. In *Montanâ* pluvialem hyemem habent à menſe Octob. uſque ad finem Martii; cum æſtatem habere deberent: Æſtatem ab Aprili ad Octobrem. Menſibus pluviis continui ferè ſunt imbres; ſiccis nulli. In maritimâ *Peruviana* ferè nulla cadit pluvia: ab Aprili tamen ad Octobrem non eſt calor, quia Sol ab illis recedit; quibus menſibus aër ut plurimùm nebuloſus ſolem tegit: Non pluit quidem, ſed ros decidit; Quo vero tempore in montanis Cœlo ſereno aër blandus, & beneficus eſt. In planitie eædem tempeſtates ſolent eſſe, ac in montibus.

In Provincia Paſtoa.

2. In Provincia *Paſtoa* nimium frigus impedit fruges. In agro urbis *Cuſco* in medio Æquatoris & Tropici Capricorni gelu & nives advertuntur. In omnibus etiam dictis Regionibus venti auſtrales aërem ſerenant.

Ad flumen Karavaia.

3. Ad flumen dictum *Karavaia*, quod oritur ex *Andibus* verſus civitatem *Juan del oro* aer omhinò eſt inſalubris. Invenitur tamen in dicto flumine plurimùm auri.

In Braſiliâ.

4. *Braſilia* jucundâ valdè, & ſalubri aëris conſtitutione gaudet; quotidiè equidem benignus quidam ventus Solis calorem attemperare ſolet, dumque mare recedit ob æſtum, ſummo manè ventus quidam exoriri ſolet. Dùm verò refluit mare, hic ventus etiam exorto Sole, & pleno die ſpirare, & per totum diem ita continuare ſolet. Undè aeris calor mirè attemperatur. Pluvias habet ab Aprili ad Auguſtum (quo menſe procellæ ſæviunt) noctes etiam frigidiſſimas, præcipuè verò in mediterraneis locis.

In Americâ Septentrionali.

5. In *Americâ Septentrionali* menſes pluvii ſolent eſſe à Majo ad Octobrem, reliquis æſtus fervet, & ſiccitas. Montes etiam ad *S. Martham* 11. grad. ab Æquatore ad Boream ſiti nive plerumque obteguntur.

Ad montem Potoſi.

6. In monte *Potoſi* provinciæ *Charcas* latit. 21 ubi ingens argenti copia effoditur, licet hic mons ad finem Zonæ torridæ proximè ad Tropicum ſitus ſit, venti nihilominus ſæviſſimi, & frigidiſſimi eſſe ſolent, præcipuè menſibus Majo, Julio, & Auguſto, ità ut nulla planta ferè hic creſcere poſſit, ideòque vix ullus ibidem habitare appetat. Aër autem iſte auſterus imprimis prægnantibus, infantibus & teneræ complexionis hominibus nocivus eſt compertus.

In regno Chili.

7. In Regno *Chili* aër eſt purus pro ratione ſitus. Communiter tamen eſt valdè tenuis, & ità temperatus, ut ſi gladius quâcunque tandem ex cauſa humectatus denuò in vaginam remittatur, nullam tamen contrahat rubiginem. Conſtans etiam eſſe ſolet, ità ut arbores folia non dimittant, & gramine terra continuò vireat. Ver illic incipit menſe Auguſto, & durat in Novembrem. Licet etiam vix ibidem ningat, ſæviſſimum tamen aliquandò frigus eſſe ſolet.

In novâ Granatâ, & nova Galiciâ.

8. In *novâ Granatâ* aër uniùs ferè eſt temperamenti, ità ut vix diſcrimen ſit inter Hyemem, & Æſtatem, quocircà etiam ſaluberrimus ibidem aër reputatur. Similiter in *novâ Galiciâ* Cœlum eſt clementiſſimum, & aer mirè beneficus, & temperatus.

In novâ Hiſpaniâ.

9. In *novâ Hiſpaniâ*, quamvis ſub Zonâ torrida ſita ſit, aer tamen eſt valdè blandus, & temperatus: In ejus tamen civitate, quæ dicitur *Vera Crux*, continuæ ſolent eſſe pluviæ à verno tempore uſque ad autumnum, ventique tunc Orientales, vel etiam Auſtrales, præſertim veſperi flare ſolent. undè incolæ continuis ferè capitis doloribus affliguntur. A Novembri uſque ad finem Martii vix gutta ex aere decidit, & tunc venti ſpirare ſolent Septentrionales, qui exſiccando aërem reddunt ſalubrem. In loco verò, qui dicitur *Vera Pax*, pluviæ per novem menſes eſſe ſolent, nec reliqui etiam à pluviis ſunt liberi.

Vera crux. *Vera pax.*

In Inſulâ Gorgon.

10. In Inſula *Gorgon* pluit ferè per octo menſes cum tonitruis, non pluit menſibus Majo, Junio, Julio & Auguſto.

In Inſulâ Bermude.

11. In Inſula *Bermude* aër eſt clariſſimus, puriſſimus & ſaluberrimus, nec ulla venenata animalia ibidem reperiuntur. Inſula quoque, *nova Providentia* dicta, ſimiliter tantâ aeris ſalubritate gaudet, ut plures ibidem ad centum annos, ac ultrà vitam prolongent, plerique etiam ex ſenio, aut laſſitudine obeant. In Inſulâ etiam *Virginiâ*, & *Floridâ* aer blandiſſimus eſt; Unde etiam incolæ non tantum proceræ ſtaturæ, ſed & longioris vitæ eſſe ſolent.

§. VII.

Europæ Regionum, & præcipuorum ibidem locorum Aëris conſtitutio ſpecialis.

Aër inconſtans, & varius.

1. In Europæis regionibus Aër per annum varius eſſe ſolet: In Martio valde acris, & auſterus; in Aprili turbidus, inconſtans, varius, menſe autem Majo apprimè jucundus, & beneficus, manè tamen frigidiuſculus; Julio verò & Auguſto, ac in diebus præſertim canicularibus ſolet eſſe plurimum æſtuoſus: Januario verò & Februario econtrà maximè frigidus.

In Hiſpania.

2. In *Hiſpania, Italia*, ac vicinis iis regionibus Aër magis eſt calidus, quàm frigidus, nec à frigore aliquid hic facilè perit, cum quando ſummum eſſe debet frigus, moderatum tamen ſemper fit, ac tolerabile. Salubritas verò cœli per omnem *Hiſpaniam* æqualis eſt, nullâ què gravi ex paludibus nebulâ Aër inficitur, ut plures aliæ Regiones. Tanta, ut *Straboni* dicere placuit, in terra hac eſt aëris puritas, ut in ea non facilè noxium animal reperiatur. Temperies etiam ejus tam à priſcis ſæculis eſt laudata, referente ità *Roder. Sancio lib. 1. Hiſt. Hiſp. cap. 1.* ut quidam Elyſios campos non procul ab eâ poſuerint. *Madriti* quoquè Aër adeò ſubtilis eſt & mirè purificans & exſiccans, ut manè quæcunque ſordes in publicum è domibus ejectæ, ad meridiem tamen abſumptæ cernantur.

Aër Madriti

In Angliâ.

3. In *Anglia* Aër minùs eſt frigidus, quàm in *Belgio* & *Germaniâ*: In *Gallia* adhuc minùs: In extrema provincia maritima frigus exiguum. Anglorum quoque Regio quocunque anni tempore temperantiſſima eſt, atque cœli nulla gravitas, adeò ut rari ſint morbi, & inde minor medicinæ uſus, ut *Polydorus lib. 1.* annotavit, quàm alibi: Quapropter plures homines ibidem ultrà centum annos vitam prolongare ſolent. *Londini* tamen Aer mirè inquinatus eſſe ſolet, ut refert *Dygbeus de Simpathia*, ob atomos, & pulveres ex ambuſtis foſſilibus nigris & bituminoſis carbonibus undique perflatos, hinc plurimi ibidem tuſſientes, pulmonarii & phthiſici reperiuntur.

Aër pariſiis

4. *Pariſiis* in Gallia licet alioquin Aër illius regionis puriſſimus ſit; à Cœno tamen putido, quo plateæ urbis omnimodè conſpurcantur, valde inquinatur, & cœnoſis atomis & effluviis undiquaque elatis fætorem què cœni mirè redolentibus impletur, unde tam ſalubris eſſe haud poteſt.

In Hungaria.

5. Aër in *Hungaria* valde eſt inſalubris præſertim extraneis; de die quidem eſt calidus, nocte verò frigidiſſimus eſſe ſolet; periculoſus omnibus humi, ſive in ipſa terra per noctem cubantibus. *Cremnitii* inprimis noxiis metallorum & mineralium evaporationibus fœtus efficit ſtrumoſos, ſurdos, mutos, & lippos aliisq; hujuſmodi malis obnoxios.

Cremnitii.

In Italia.

6. In *Italia* Aer æſtivis menſibus valdè calet, nec tutò iisdem peregrinari licet. *Romæ* Aër nocturnus iisdem menſibus Junio, Julio & Auguſto extra urbem ſummè noxius eſt, & inſalubris, ita ut, ſi ibidem ſomnus capiatur, mox febres malignæ & letiferæ contrahantur.

Romæ.

Viennæ in Auſtria.

7. *Viennæ* in *Auſtria* Aer ſæpe pluvioſus, humidus & inde inſalubris exiſtit, unde natum proverbium: *Vienna aut ventoſa, aut venenoſa.*

Drepani in Sicilia.

8. *Drepani* in *Sicilia* Aer eſt valde corroſivus & acris, ita ut ferramenta quævis Aeri expoſita paucorum annorum ſpatio plurimùm inde exedantur, & abſumantur; Argentea etiam vaſa in eodem collocata valde obſcurentur, & tandem penitùs denigrentur. Vim hanc corroſivam adſcribunt particulis ſalinis, quæ evaporantur ex foſſis & conceptaculis ſalinariis extra urbem, ubi Sal marinum ubertim colligitur, & ad Solem excoctum ac condenſatum deinde aliò divenditur, & avehitur.

In Archipelago

9. In *Archipelago*, ſive *Ægæo* mari, quod inter *Græciam*, *Cretam* Inſulam, & *Aſiam* ſitum eſt, non pluit ab Aprili ad Octobrem, ſpiratque frequenter Boreas. Ab Octobri verò ad Aprilem crebrò pluit, & ſpirat Auſter, ideoque frigus tunc valde remiſſum eſt.

In Jonia.

10. *Jonia* cœli clementiâ fruitur maximâ, ut & Pauſanias in *Achaicis* notavit. *Cretam* quoque inſulam *Curetin* & *Macaron* nonnulli à temperie cœli appellatam exiſtimavère, ut ſcribit *Plinius lib 4. cap. 12.*

In Sardinia

11. In *Sardinia* inſulâ valde turbidus & omninò peſtilens eſt Aer: In causâ eſt concretus ibi ſal, ac prægravis & violenter incumbens Auſter. Obſtant prætereà prææalti montes, quominus à ſeptentrione flantes venti cœli, & terræ vaporem æſtate tempeſtivo frigore leniant, ut etiam Pauſanias jam olim in *Phocicis* annotavit.

In Inſulis Flandricis

12. In Inſulis, quæ *Azores* ſive *Flandricæ* dicuntur, ſitæque ſunt inter *Europam* & *Americam*, Aer tam eſt corroſivus, & tantâ acredine affectus, ut ferramenta quæcunque eidem expoſita facilè erodat; imò & ipſas etiam tegulas in ædificiorum tectis tandem abſumat.

§. VIII.

Regionum ſuppolarium ſpecialis conſtitutio Aëris.

In Lappia.

1. In *Lappia* Aer quidem hyberno tempore eſt frigidiſſimus, ita ut vix à peregrinis tolerari queat, incolis tamen nativis convenit. In æſtate per paucos admodum menſes eſt calidiſſimus, ita ut natura parvo tempore compenſet defectum, & maturet citius fructus, quàm alibi. Neque etiam peſtis aut febres malignæ, aut quicunque morbi epidemici ibidem graſſari ſolent. Aer etiam plerumque eſt ſerenus, purus, clarus, atque inde haud inſalubris.

In Grœnlandia

2. In *Grœnlandia* Aer ſolet eſſe plerumque nebuloſus: commovetur tamen ut plurimum à validis ventis. Propter ingens etiam gelu quandoque mare undique longiſſimè congelari ſolet.

CAPUT

CAPUT VI.

De Aëris corruptione, & exorto hinc contagio: Undè porrò diræ peſtes, & miſerabiles hominum, jumentorumque ſtrages, ac luctuoſæ in univerſâ viventium Oeconomiâ calamitates enaſci ſolent.

Aër non ſubſtantialiter, ſed accidentaliter eſt corruptibilis.

Licet aër quoad propriam ſuam ſubſtantiam, adeoque eſſentialiter ratione ſuæ ſubtilitatis (quâ naturam ætheris, & ignis imitatur, quę inquinari minimè poſſunt) omnis corruptionis, & contagii ſit expers: Accidentaliter tamen, prout varia eidem è terreſtribus corporibus, præſertim putridis, & in tabem reſolutis exſpirata effluvia permiſcentur, atque omnigenâ tetrorum halituum miſcellâ fœtis vaporibus imprægnatur; etiàm facilè alterari, corrumpi, & plurimùm perverti poteſt. Sicuti verò aër non purus, qualis propriè eſt æther, ſed terreſtribus quiſquiliis, ac effluviis commixtis fœtus aptiſſimum reſpirationis hominum, jumentorumque animalium eſt inſtrumentum: Ita pro ratione immixtorum corpuſculorum ſalubris, aut inſalubris eſſe debet: Tunc autem maximè inſalubris, adeòque viventium Oeconomiæ planè inconveniens, ac plurimùm nocivus erit, cùm exitiali & lethifero miaſmate inquinatus non tantùm ab animalibus immediato attractu aſſumitur; ſed & in radices, plantas, gramina, fructus imò & uſuales, ac potabiles aquas, quibus & tùm homines, tùm alia jumenta, ac animalia pro nutrimento utuntur, exundabit, atque ità, vel etiam mediatè hìc quoq; virus exitiale extinguendis viventibus præ[illegible] atque veneni in ſe concepti longè [illegible]que propagandi ſeminarium fundabit, [illegible] rectè naturalium rerum periti, [illegible]iloſophi, ac Medici, quàm & Aſtro[illegible]gi exitialium contagionum, ac peſtium

[illegible] p[illegible]tefa-ctione.

cauſam comprimis aëris corruptioni, ac putrefactioni adſcribere ſolent: Putreſcit autem potiſſimum, ut ajunt, à caliditate externa, & ab humiditate ſuperfluâ, etſi à cæteris qualitatibus id etiam præſtari poſſit. Undè *Galenus 1. de diffic febr. c. 4.* inquit. *Cùm aëris temperatura à naturali habitu ad caliditatem, & humiditatem immodicè converſa fuerit, peſtilentes quidèm oriri morbos neceſſarium erit.* Aſtrologi quoque tunc fieri peſtem aſſerunt, cùm aër malo quodam modo à corporum cœleſtium variis radiationibus, & aſpectibus humanæ naturæ inimicis vitiatur: Quocircà & *Mar. Ficinus in 1 pr. l.* ait. *Peſtis vapor creatur in aëre, univerſalioris peſtis tempore ex malignis quibusdam conſtellationibus, præſertim ex Martis cum Saturni in ſignis humanis conjunctione, ex Luminarium eclipſibus, & in his locis, quæ aſcendentem ſuum ad prædictos ſiderum aſpectus inſormatum habent.* Dùm itaque aëris naturam perſcrutamur, etiam hoc loco de ejuſdem corruptione peſtiferâ, hujus inſupèr corruptionis ſignis, & indiciis, ac variis aliis ad meliorem hujus argumenti expeditionem compertis experimentis, quæ ſcitu, & notatu digniora judicamus, curioſo Lectori in medium proferre libuit.

§. I.

Regulæ, & obſervationes circà aëris corruptionem, & quæ ex eâ conſequi ſolent, peſtium calamitates ex cœleſtium corporum impreſſionibus, radiis, ac configurationibus.

Aër quietus faciliùs corrumpitur.

1. Sicut aquæ ſtagnantes faciliùs putreſcunt, & ex putredine pervertuntur; ità aer diù quietus, nec ullis ventorum flatibus commotus putredine faciliùs afficitur, & corrumpitur maximè, dum ex pluviis immodicis terra plurimùm perfuſa, ſuccedente deindè ingenti calore aduritur; ubi putrefactio neceſſariò conſequi debet, quæ corruptionis omnis cauſa exiſtit. Quocircà rectè *Cardanus lib. 16. de ſubtil.* ſcribit. *Primum atque firmiſſimum, atque ſecundum naturam non ſolùm ſignum corruptionis, aut peſtis inde enatæ, ſed etiam cauſa eſt aſſiduitas pluviarum in fine veris, vel in æſtate abſque ventorum flatibus ullis cum vehementi calore: & dum non pluit, turbidus tamen & nebuloſus aer conſpicitur.*

Juvat ad corruptionem Solis ardor.

2. Licèt Sol plurimùm aliàs halitus in aëre excoquendo attenuet, & exſiccet; quià tamen corrupti aëris particulæ ſunt admodùm tenaces, lentæ, & viſcoſæ, ut ità non facilè attenuari, ac in alium ſubſtantiam converti queant; idcircò virus earum magis concentratur, ac in quantitatem minorem redactum potentiùs, & in particulis arctius compreſſis magis efferum efficitur. Quò magis itaque fervidus Sol corrupti aëris particulas irradiat, eò ſubtilius & efficacius ejus virus excluditur. Idcircò benè *Kircher.* in libello de peſte ſcribit. *Nihil peſti venenorum truculentiſſimo producendo aptius eſſe poteſt, quàm fervidus Sol, tum in ſolum, aeremq; prævijs peſtiferarum exhalationum diſpoſitionibus adaptatum, tum in humanum corpus bili utriq; ſubjectum, & pravo ciborum victui ſuppoſitum dominans. Quæ omnia ceſſant in peſte mitiori è Cœlo genitâ.*

Aër inquinatus veneris ulterius propagatur.

3. Cùm virus corrupti aëris poris inſitum naturâ ſua tenaciſſimum ſit, & partes partibus firmiter connectantur; fit ut putredinis virulentæ vehiculo, quod eſt aer, à ventis agitato, atq; in anteriora ſemper propulſo etiam contagioſa vis unà promoveatur; quæ deindè obvia quæq; lambens, iiſdem ſeſe implicat, ac inſinuat, ità ut eodem ſuæ virulentiæ charactere eadem obſignet, ſimiliq; lethifera qualitate imbuat: haud ſecus

ſecus ac odorifera ventis delata magno nobis intervallo diſſitis non tantùm odoratûs ſenſum immediatè percellunt, ac movent, ſed etiam res intermedias eodem odore afficiunt, quæ ſimiliter denuò concepti odoris particulas aliò profundere poſſunt. Undè

Aëris inquinatio à cœleſtibus corporibus.

4. Aſſerunt communiter Aſtrologi ex cœleſtium corporum maleficorum aſpectibus & radiationibus aërem non tantùm corrumpi, ac vitiari, ſed ingentis virulentiæ fœturam indè excludi. Quomodò autem hoc contingat, explicare nititur *Kircherus in Scrutinio phyſico-medico peſtis ſect. 1. cap. 5.* ſicut apud eundem videri poterit. Mars tamen & Saturnus inter cœteros Planetas hanc ſibi inditam vim præcipuè habere dicuntur, ut ſicut ipſa eorum corpora ex naturali conſtitutione perniciosum quid, ac venenoſum inſitum habent, ità illud per luminoſos radios ſuos, velut quædam vehicula terreſtris mundi partibus ac circumfuſis iiſdem elementis communicent, ſi opportuno loco, & ſitu conſtituta arbitrio ſuo permittantur; nec Jovis, aut Veneris, aut aliarum beneficarum Stellarum radiis impediantur. Quod autem non ſemper vires tam malignas exſerant, ac Geocoſmicis rebus imprimant, facit partium inæqualitas, tùm quòd ex motu circa proprium centrum pernitioſæ partes telluri non ſemper obvertantur: Deindè inæqualis à terrâ diſtantia, cum ex acceſſu ad terram, vel receſſu ab eâdem in Excentricis facto ob majorem vel minorem propinquitatem nunc efficacior nunc inefficacior virtus à quovis eorum profundatur. Speciatim tamē volût aerem tunc magis vitiari, peſtemque indè generari, quandò nimirùm fit conjunctio Saturni cum Marte in Geminis, aut Virgine (ſi tamen à Jove vel Venere non impediantur) aut Jovis etiam cum Marte congreſſus, qui aeris non tantùm maximas perturbationes, ſed comprimis tamen peſtem, aliaque mala efficere creditur. Alii communiùs ſtatuunt peſtes diras tunc effici, quandò conjunctiones magnæ Superiorum ſcilicet, Planetarum nempè Saturni & Jovis contingunt in ſignis aereis, qualis teſte Matthæo Villano Anno reparatæ ſalutis 1346. in Aquario accidit, quam peſtis non modò in unâ aut alterâ regione homines devorans, ſed per univerſum terrarum orbem ſeſe extendens (hoc ita atteſtante Hiſtorico Franco, ut etiam refert *Rhenanus in Antidot. peſtilent.*) ſubſecuta eſt. Similis conjunctio accidit An. 1524. in ſigno aqueo Cancri, quam ſæviſſima quoque peſtis ſecuta fuit. Aſſerunt etiam conjunctionem Saturni & Martis, quandò cum Sole, & Lunâ in ſignis aereis, ac comprimis in Aquario, Scorpione & Librâ conveniunt, truculentiſſimam peſtem cauſari.

Luminarium deliquia quid conferant ad aëris corruptionem.

5. Luminarium deliquia ſive Ecclipſes ad aeris corruptionem plurimum conferre, omnium Aſtrologorum communis eſt ſententia, non tamen omnes Eclipſes hoc præſtare, obſervatum eſt, ſed cum eæ certis affectæ modis ſunt: Ut quandò Solis aut Lunæ defectus in partibus ſignorum contingunt, ex quibus hoc vel illud ſignificatur, veluti dum eclipſis in ultimis 10. gradibus contingit, famem ac peſtem inducivolunt. Idem quoque Luna deficiens in medio denario Arietis efficere dicitur. Et univerſim, ſicut ajunt, alterius labor in ſignis Geminorum, Libræ, vel Aquarii, famem ac ſæviſſimas easque peſtiferas ægritudines inferre ſolent, præſertim cùm infauſta Saturni, aut Martis radiatio acceſſerit, aut fauſta Jovis, & Veneris affulſio non impediêrit. Sed hæc Aſtrologica ſunt. Ut porrò exempla quædam memoremus peſtium, ac virulentarum contagionum, quæ Luminarium deliquia mox inſecuta ſunt. Teſtatur *Paulus Diaconus lib. 6.* ad Annum à Virginis partu 538. poſt ſolaris luminis defectum validiſſimam ſubortam eſſe peſtem. An. Chriſti 605. die 5 Maji, cum Solis eclipſis accidiſſet, eam mox ſubſecuta fuit graviſſima peſtis tribus menſibus Julio, Auguſto, & Septembri miſerabiliter ſæviens. *Regino Chron. lib. 1* Anno Domini 680. Luna Junio menſe nitore ſuò privata lugubri obſcuritate fœdata eſt: Sequentibus verò menſibus, Julio, Auguſto & Septembri Romæ adeò terra & calamitoſa ſuborta eſt peſtis, ut frequentatis funeribus Libitina non ſufficeret. Reliquam indè Italiam cum invaſiſſet (præſertim Papiæ Urbem) propè ad vaſtitatem redegit, ut teſtatur Sigonius. Anno 703. à Solis & Lunæ eclipſibus, ac ab inſolitâ luminarium obſcuratione die 3. Maji factâ peſtis valida Italiam invaſit, à quâ & Agathon Pontifex Maximus occubuit, ut refert *Platina in vitâ dict. Pontificis. Blandin. libr. 9.* & Tarcagnotta. Similiter Anno Chriſti 1356. in principio Maji fuit eclipſis Solis, nec non eodem Anno eclipſis Lunæ, quas ſæva peſtis continuò inſecuta eſt. An. rurſùm 1478. accidit eclipſis Solis menſe Julio, mox indè peſtis ſæviſſima [illegible] anno per totam Italiam adeò debacchata eſt, ut in ſola urbe Brixianâ ſuprà 20. hominum millia; Venetiis verò 30000. perierint. Ita teſtatur *Marcus Fritſchius primo Catalogo prodigiorum.*

Solis maculæ cauſa corruptionis aëris.

6. Non tantùm ordinarias Luminarium eclipſes, ſed & alias triſtes Solis obſcurationes ab exuberante macularum ſuarum efflorescentiâ ortas corruptio aëris, & indè peſtifera enaſcens lues ſubſequi ſolet. Ità ad Annum Chriſti 260. ut teſtatur *Pet. Meſſia in vitâ Galieni Imper.* præter cœtera prodigia Sol per plures dies lumen amiſit, quo tempore tam ſæva, & rabida peſtis Romam invaſit, ut uno die ad 5000. hominum extincta ſint. Similiter An. [illegible] per 17. dies Sol Cœlo quar[illegible] lumen nihilominùs terr[illegible] ſummi prodigii loco [illegible] tem bella, fames & peſt[illegible] Cæſaris morte conſ[illegible] poſt Chriſtum natum Sol per [illegible] mili macularum fœditate [illegible] paruit ingentium [illegible] tium calamitatum, comprimis peſtilen[illegible]

nuncius. Narrat Cedrenus, ſolem tempore Juſtiniani Imp. inſtar Lunæ ſine radiis triſtem præbuiſſe lucem patienti ſimilem; quod oſtentum crudeliſſima illa peſtis, quâ quotidiè Bizantii 10. hominum millia concidebant, conſecuta fuit.

Ignitas apparitiones ſequitur peſtis.

7. Etiam ignitæ apparitiones vi corporum cœleſtium elatę, aut quovis modo productæ aërem inquinare, & peſtem cauſare, aut futuram ſaltem indicare ſolent, ut Cometæ, faces ardentes, plures ſoles, aut ejusmodi alia oſtenta cœleſtia. Cùm enim talium apparitionum cauſa eſſe queat calor ardentior, exhalata homogenea effluvia congregans & exurens, quâ exuſtione aër aliis quisquiliis refertus non tantùm tenacior effici, ſed & peregrinâ inſuper fuligine quâdam tinctus à naturali ſtatu declinans in putres, & exitiales partus diſponi poteſt, qui ſuo deindè tempore ad maturitatem perducti miras calamitates mundo inferiori adducere poſſunt. Sic dùm Anno 461. antè Chriſtum natum, Cœlum ardere viſum, multique ignes in aëre comparuerunt, ut Author eſt *Livius l. 2. Dionyſ. Halicarnaſſæus l. 9. & Tragcagnotta l. 21. vol. ſua hiſt.* Item Anno 174. ſimiliter ante natum Salvatorem, præter alia prodigia tres Soles viſi, multæque ignitæ faces è Cœlo ceciderunt, ut teſtatur idem *Livius, lib. 5. Decad. 1.* validiſſimæ peſtes ſubſecutæ ſunt. Quibus porrò Cometis in Cœlo viſis contagioſæ lues ſucceſſerint, patet ſuprà in catalogo Cometarum.

§. II.

Regulæ, & obſervationes circà aëris corruptionem, dùm ea ex terreſtribus cauſis inducitur.

Aëris corruptio ex terræ motibus cauſata.

1. Cùm in intimis etiam terræ viſceribus plures ſæpè venenorum ſpecies recondi[illegible] deliteant, que non tantum ex virulen[illegible] Mineralium ſubterraneorum evaporatione, ſed & neſcio ex quâ putredine ab inſectorum, ac animalium venenatorum monſtris, uti ſunt Serpentes, viperæ, rubetæ, ac dracones aliàs in antris & ſpeluncis montium latitantes cauſata originem trahunt; dùm per ſubitaneam terræ concuſſionem lethifera ejusmodi fœtura excluditur, aërem mox inquinare, & virulentis halitibus a[illegible]ficere, pernicioſumque reddere poſſunt. Ita variæ peſtes terræmotus conſecutæ [illegible] Authoribus memorantur. Sic An. Dom. 260. [illegible] adeò validi fuiſſent terræ motus, ut plurima non tantùm ędificia collapſa, ſed & multa millia hominum ſuppreſſa [illegible]; in Aſiâ plures everſæ civitates, ab a[illegible]ne terræ ingens aquæ ſalſę copia, un[illegible]ſcaturiérit; mare quoq; fi[illegible]nſiens, multas ſubmerſerit [illegible]da mox peſtis Romæ ſub[illegible] tantùm die ad 5000. ho[illegible]derant; teſte *Pet. Meſſia in vi[illegible] Imp.* Fuit [illegible] alia ſæviſſima peſtis à terræ[illegible] orta An. Dom. 1232, quæ [illegible] decem [illegible]ibus vix unum reliquit incolumem, Authore *Platinâ in vitâ Gregorii IX.* Pontificis Maximi.

Aër diù reclusus facilè corrumpitur.

2. Solet & ipſe aër diù recluſus putreſcere, qui dùm ſubitò deindè ad alium ambientem aërem emittitur, illum mox eâ, qua pollet, virulentâ afficit fœturâ. Ita peſtis validiſſima ab aere diù in loco quodam incluſo tempore *Antonini Pii*, an. poſt Chriſti adventum 162. erupit, cujus ab Aſiâ fluxêre contagia: Ibidem enim à diù concluſâ Urnâ originem habuit, quam Imperatoris milites, ut indè aurum raperent, cùm aperuiſſent, peſtem rapuerunt. Similiter in apertione putei in Campaniâ contigit in quodam caſtro *Nicolini de Beccariâ*, à cujus apertione ob diuturnam clauſuram adeò venenata exiit evaporatio, ut indè inquinatus aër peſtis cauſa extiterit.

Peſtis ex variâ putredine & graveolentii evaporatione.

3. A quibusvis tandem venenatis, & graveolentibus exhalationibus, ac quacunque terreſtrium tàm animatorum, quam inanimatorum corporum putredine aër non tantùm vitiari, ſed plurimùm venenoſus, ac peſtifer effici poteſt. Sic à cadaveribus diverſorum animalium inſepultis conſtat peſtes ſubortas, uti apertè docet Livius, cædes, quas regnante Romulo Eidenates & Romani mutuis ſeſe excurſionibus inſectati fuerunt, ingentem mox in Latio peſtem conſecutam. A Locuſtis mortuis aërem mirè vitiatum in Africâ teſtatur *Paulus Oſorius lib. 4.* Similiter accidiſſe Galliæ Anno Chriſti 864, ſcribit *Gregorius Turon. lib. 6. Hiſtor. cap. 44.* Narratur quoque in Alverniâ tabe extinctorum boum corpora non ritè ſepulta peſtiferæ qualitatis mephyti inde expirante univerſum ferè regnum infectionis damno inquinâſſe. Docuit & balenæ cadaver in littus Tuſcum propè Graviſcum ſuperiori Sæculo ejectum, peſtem indè ſubortam, cujus contagio univerſam mox Tuſciam inficiens magni mortalium exitii cauſa fuit. Anno à Chriſto nato 900. ex vermibus à pulvere ortis peſtis originem extitiſſe, meminit *Bernardinus Corius in primâ ſuâ parte.* Refert & *Cardanus lib. de venen.* ſuo tempore peſtem ſæviſſimam Mediolani excitatam fuiſſe ex infinitis vermiculis, ſive ex pulveribus terræ, ſive ex aëris contaminati effluviis generatis. A Draconibus juxtà Athenas pravo halitu aërem infectum refert Gainerus. Anno quoque circiter 590. cum Tiberis adeò excreviſſet, ut urbis mœnia ſuperaſſet, extrà flumen Draco cum aliis parvis draconibus relictus fuit, à quibus tantùm vitiatus eſt aër, ut inde peſtis Inguinaria appellata ortum traxerit, teſte *Platinâ in vitâ Pelagii II. Georgius Agricola* refert *lib. de peſte*, ſuo tempore peſtem extitiſſe, quæ originem à fructuum, pyrorum, prunorumque eſu traxerit: addit verò pleroſque fructus ingenti multitudine ferè inſenſibilium vermium ſcatuiſſe. Memorant & Hiſtorici *Caii Marii*, dùm Marſiliam obſideret, totum exercitum ex marcido pane peſte invaſum ingenti ſtrage cecidiſſe &c.

Putredo cum vermibus in omnibus morbis.

4. Unanimi Medicorum ſententiâ ut ſcribit *Kircherus lib. de peſte, ſect. 1. cap. 8.* mor-

morborum omnium cauſa cum ſit abdita quædam inter occultos humorum receſſus putredo: putredo verò omnis vel ad proximam diſpoſitionem vermes nullis ſenſibus pervios progeneret; pro variâ verò humorum diſcraſiâ putredo pro combinationis humorum malignantium lege variâ virus etiam diverſum, diverſaſque in operando vires acquirat; tales & fœturam indè pullulantem nanciſci neceſſe eſt, tantò utique perniciosiorem, quantò virus animatum inanimi violentius eſt.

Peſtis ſpecies variæ.

5. Cùm in omni peſte certa quędam veneni ſpecies prædominetur, quæ ex putredine quadam, vel ex intimis terræ viſceribus nata, exſpirataque, vel ex rebus in tabem virulentam ab intemperie accidente reſolutis, & corruptis, vel ex ſiderum maleficorum impreſſionibus, ac radiationibus cauſata, vel ex vitiatis humoribus in ipſis hominibus in talem, ac talem veneni ſpeciem elaborata procedat: nulla porrò ſit ſpecies veneni, quæ non diſparatos ab aliâ quâpiam ſpecie effectus habeat, ſicut & unà atq; eadem graſſans peſtis pro diverſâ ſubjecti diſpoſitione, etiam diverſa excitare ſolet ſymptomata: Idcircò peſtis non ſemper accidet eadem, & in ſingulis eodem graſſabitur modo: ſed pro aliâ, atque aliâ veneni mixturâ, atque aliâ diſpoſitione ſubjecti, quod invadit, alios etiam atque alios effectus in infectis excitabit. Undè quò ſubjectum magis erit conforme tali ſpecifico veneno, etiam præ aliis priùs, ac citiùs tale ſubjectum inficietur.

Quinam humores facilè inficiantur.

6. Ratione humorum, qui in corpore humano dominantur, ſanguinem præprimis obnoxium eſſe concipiendæ virulentiæ; non ita verò reliquos, & melancholiam omnium minimè, ac tardiſſimè infici vult *Mar. Ficin. in Ep.* undè ait. *Peſtis vapor omnem maculare poteſt humorem, ſed potiſſimùm ſanguinem, ſecundo choleram, tertiò phlegma, quartò melancholiam: ideò prius ſanguinei huic periculo ſubjiciuntur; deindè Cholerici, poſteà phlegmatici, poſtmodum melancholici: quia humor frigidus & ſiccus ad inflammationem, & putredinem ineptus eſt, & ſtrictos habet meatus.* Nihilominùs tamen conſtat experientiâ, melancholicos utpotè phantaſticæ facultatis violentiæ magis ſubjectos, dum triſtitiâ mortis percuſſi ad inducti terriculamenti ludibria diſpellenda minùs ſufficiunt, citiùs peſte corripi, eò quòd condenſatis ſpiritibus cor in iiſdem contrahatur, & peſtiferum ſemen extrinſecùs hauſtum arctiùs ibidem concludatur, magiſque elaboretur, ac fortiùs deinde in alias corporis partes lethiferâ ſerpigine diſſeminetur. Contrarium verò accidit in ſanguineis, utpotè qui genio lętiori pręditi ſunt, dum laxiorem viam ſpiritibus indulgent, conceptum quantumvis venenum facilè denuò exſpirare permittunt. Undè etiam ad peſtiferam contagionem evitandam nihil efficaciùs eſſe volunt, quàm animum habere omnis melancholię expertem, curiſq; omnimodis ſolutum. Vinum quoq; melioris conditionis, uti & larga meliorum dapum inſtructio, quià lætitiam cordis auget, hoc idcircò etiam robuſtum reddit contrà malignas peſtiferæ labis inſpirationes.

Quinam fructus facilius inquinentur.

7. Ex fructibus, qui ſunt ſucci per ſe perverſi ac pernicioſi, cum vitioſæ putredinis capaciores ſint, veluti ſunt perſica, poma, pepones, cucumeres ſimileſque, citiùs inquinamentum ſuſcipiunt, & eorum uſu durante effluvio peſtifero homines citiùs corripiuntur. Fungorum verò uſus (cum vivæ toxici burſæ ſint, ut rectè loquitur *Kircher. lib. de peſte*) prorſùs abolendus. Si enim unquam hujuſmodi fructus, certè durante lethifero terræ effluvio, aëriſq; inquinati ſtatu peſtiferæ putredinis vim in ſe attractam derivant, quam & hominibus aſſumptam communicare valent celerrimè.

Herbæ non æquè vim venenatam participant, nec aſſumptam aliis communicant.

8. Herbæ, ac plantæ non æquè ſemper virulentæ aſpirationis vim, ſed pro diſpoſitionis ratione, & ſubjecti capacitate participant; nec etiam omnia diverſæ ſpeciei animalia peſtiferæ qualitatis afflatu æque percelluntur, tùm quòd temperamenti animalium diverſitas ſit in cauſâ, tùm plantarum, quibus diverſis ex inſitâ naturâ fruuntur, eſus ratio: Hinc accidit diverſos ſæpè morbos reſultare, qui nempè jam boum ſolummodò ſpeciem, non alteram infeſtent; Si enim venenoſa aſpiratio herbis bovinæ ſpeciei propriis congruerit, boves ſolum adorietur: Si equinæ, ſolùm equos: Si ovinæ aut pecuinæ, ſolùm oves & pecudes invadet.

Quomodò res quæcunque inficiantur, & infectæ virulentiam aliis communicent.

9. Particulæ putridæ auræ virulentæ, quià ſunt admodum lentæ, & viſcoſæ, ac mirâ quâdam tenacitate pollent, circumſitis rebus quibuslibet, velut linteaminibus culcitris, lectis, ſtragulis, ac veſtibus in circumſtantium inhærere, in concluſi deniq; cubiculi obvias res, earumq; poros altius etiam ſeſe inſinuare ſolent: hinc fit, ut mox vel per primum attactum rerum eadem manibus adhæreant, earumque poros forinſecus penetrantes per ſuccutaneos meatus propagatâ putredine ſuâ latentem humorem intercutaneum inquinent; vel dùm [illegible] cautiùs iiſdem anhelitus applicatur, [illegible] quoq; attractæ auræ vitalis officinam inficiant, ſicq; virulentam fœturam, quâ deindè & alii inquinari facilè queant, inſinuent.

[illegible]

10. Cùm nihil penè ſit in terreno globo, quod peſtifero halitu infici non queat, indeque fieri poſſit aptũ ad peſtis virulentiam concipiendam ac propagandam: Solus tamen ignis & ſulphur ejuſdem cenſentur incapacia ac libera. De igne in confeſſo eſt apud omnes: De Sulphure verò etiam conſtat, quod nempè ſit ignis quidam mineralis, cujus proprium eſt omnia comburere, nec contagio affici, omnia depurare, ſemelque accenſum nihil fæciũ poſt ſe relinquere, ità ut incenſum avolet totum. Quocirca *Hippocrates* emendaturus aërem [illegible] & corruptum in publicis platearum [illegible]lis, ſtruem excitare docuit ex *Lauri, [illegible]*, *Roſmarini, Juniperi* lignis, & foliis [illegible] & voluit commiſceri *ſulphur* [illegible] Sulphur itaq; innatâ ſibi [illegible] ignis omnem humiditatem, cui peſtiferum venenum tanquam ſubjecto ſuo proprio inſidet, exſiccat, ac per[illegible] omnem quoq; corrup-

ruptionem deſtruit, non tam virtute caloris ſibi innati, quàm acido quodam ſpiritu, quem exhalat, in aërem diffuſo, quo propriè peſtis inquinamenta conficiuntur.

§. III.

De Tempore, & ſignis aëris corrumpendi, vel jam corrupti.

Tempus quale magis aptum aëris corruptioni.

1. Etſi ſingulis anni partibus ſui contingant morbi, de quibus *Hippocrat. 3. Aphor. & l. de aëre, aquis, & locis*: Neque aër ſolùm qualitatibus primis corpora noſtra afficere, ſed quocunque etiam tempore, prout malignam, ac peſtilentem, ſi eâ infectus ſit, diſpoſitionem corpori imprimere, & miaſmata, quæ continet, ei communicare, & morbos epidemicos, & malignos excitare poſſit. *Valeſcus* tamen de *Taranata* tempus aëris corruptioni, & peſti inde emerſuræ magis accomodatum aſſerit finem æſtatis, & Autumni principium. Idem ſtatuit *Raſis 4. ad Almanſorem c. 25.* ſic inquiens. *Peſtilentia plerumque in fine æſtatis, & Autumno accidere ſolet*, ubi futuræ peſtis in dicto tempore ſigna ſic ſubdens recenſet: *Quapropter ſi in æſtate multæ venerint pluviæ, nubes quoque & pluviarum multitudo nocte dieque permanſerint, & indè meridionales venti multi perflaverint, & aër ità quietus ſit, ut non moveatur, & tum hoc meridionalis ventus turbidus exiſtat, tunc ſuſpicandam credimus peſtem.* Autumno hoc itàque imprimis malum accidit, quod eâdem die modò calor, & modò frigus dominetur; prætereà, quod in Æſtate humores plurimùm adurantur, undè deindè facilè putredinem concipere queat; ſunt prætereà corpora tunc magis malignitatis concipiendæ capacia, quià vires in iis ob continuas efflationes, & inſenſibiles reſolutiones ſenſim contingentes magis [illegible]buntur ac debilitantur.

[illegible]

2. Signa aërem corrumpendum, aut jam [illegible] indicantia ac peſtem præcedentia, [illegible] infallibilia non ſint, varia tamen ab [illegible]ribus annotata ſunt: Nonnulla enim [illegible]reo, alia ab aqueo, alia à terreo elemento deſumi poſſe volunt. Ab aëre ſigna communitèr cenſentur eſſe, ſi proprias temperaturas pro diverſis temporibus, & [illegible] conſtitutionibus non ſervans, præ[illegible] caligνioſus, pulverulentus, nebuloſus[illegible] paucâ pluviâ fuerit, vel ſi pluviæ [illegible]turnæ, atque Auſter ac Subſola[illegible] dominentur. Nocte inſu[illegible] frigus, die verò immodicus [illegible] vel etiam, ſi eâdem die mo[illegible] frigus percipiatur. Si aves [illegible] ad alias regiones commigrent; [illegible] ciconiæ ſi nidis deſertis ſolitò [illegible]. Ingens prætereà ac repen[illegible] muſcarum, veſparum, pa[illegible]ium, ſcarabæorum, & [illegible] volatilium progenies [illegible] ſi magno numero exa[illegible] omninò diſpareant, [illegible] certa experimenta [illegible] corruptio adverta[illegible] communitèr, ut panis ſiligineus adhuc calidus in tecto domûs, vel altiori perticâ per noctem exponatur; ſi aër putredine peſtiferâ infectus fuerit; panis poſtero die mucidus reperietur, datusque cani, vel Gallinæ devorandus ab iis non attingetur, aut ubi devoratus ſi fuerit, protinùs mortem afferet. Aut colligatur mane ros delapſus in aëre, eoque panis maceretur: hæc deindè maſſa cani vel gallinę projiciatur in cibum, quæ vel non attingetur, aut ſi attacta, & comeſta fuerit, ſæva mox ſymptomata cauſabit. Aut etiam altiori domûs loco aprico vaſi, ſivè conchæ aqua infundatur, eique una libra vitrioli admiſceatur ferrum quoq; candens in eâ extinguatur; poſteà ad unum alterumvè diem aëri expoſita relinquatur: ſi comperiatur tandem cuticula quædam tenuis aquę ſuperficiem tenere, manifeſtum corrupti aëris ſignum erit.

Signa corruptionis in aqueo elemento.

3. Aquei elementi ab aëre corrupto incumbente, vel à tetris halitibus è terræ viſceribus eruptis depravati ſigna imprimis ſunt; ſi ſtagnorum aquę ad littora virorem quendam concipiant tenui veluti cuticulâ contentum vermibus minutis, lendibusq; fœtidum, culicum, prætereà veſparum q; nec non ranarum inquietis agminibus circumdatum. Aut ſi ſtagnans aqua arſenicalem quendam odorem, malumque & ingratum ſaporem habeat, ſplendeatq;, aut pulvis quidam ſupernatare videatur. Si porrò pecora, atq; imprimis equi & boves illam bibere renuant, niſi ſummâ premantur ſiti, tuncq; etiam ſolummodò lingant, & ad aquas fluentes properent. Si deindè piſces ſupino corpore innatent, aut omninò mortui promineant, aut vivi quidem ſi abſurdis bubonibus infrà caput deturpentur, aut aquis exempti tetro cum mucore putidum exhalent fœtorem, facileq; extrà aquam intereant, ac putreſcant. Si mergi, anſeres, anates, fulicæ, cygni & alia quævis aquatica animantia deſertis aquis puriora ſtagna appetant. Si denique cancri relictis rivis in ripas diffundantur; certè fugâ ſuâ inquinatæ aquæ lernam teſtabuntur. Annotavit autem *Card. l. de ſubtil* cùm peſtis & ab aquâ, & ab aëre fiat, quod ea, quæ ab aquâ fit, cor magis petat; quæ ab aëre, cerebrum.

Signa corruptionis in terreo elemento.

4. Cum terræ elementum tabe & virulentia infectum fuerit, imprimis germina, arbores, ac plantæ exareſcunt, folia nigreſcunt, putreſcunt, & decidunt, deſiccantur frumenta, antequam ad maturitatem perveniant, rubigine vitiantur, ac triſti planè colore inficiuntur: Herbæ porrò ac fructus omnes fuliginoſo ſpiritu tincti ità à nativa bonitate declinant, ut alienum prorſùs ſaporem acquirant; quibus ſi bruta veſcantur, conceptæ virulentiæ truculentiâ intereunt. Multæ venenatæ, & noxiæ proveniunt herbæ, uti ſunt fungi, hyoſcyamus, eſula, cicuta, &c. mox deindè & ingentia pulicum, cimicum, muſcarum, culicum, araneorum, erucarum, ricinorum agmina pullulant, variæq; aliorum noxiorum animalium geneſes obveniunt, quę arborũ foliis, ſegetibus, herbis, graminibusq;

 depa-

Digitized by Google

depaſtis, uti nutrimenti ulterioris inopiâ extinguuntur, ità extincta contagioſam efficiunt putredinem; ſuntque ex eorum animalium numero primò vermium colore & figurâ differentium multitudo, buſonum præter ordinem vaſtitate enormium, ranarumque caudatarum, mutarumq; ingens numerus, ſerpentes quoq; peregrinæ formæ, qui è montium latebris emergunt. Item ſi erucarum, bruchorum, ſoricum, papilionum, ac locuſtarum agmina per æſtatem volitantia colore ex flavo in viridem degenerantia ubertim advertantur, epidemicæ infirmitatis mox ſecuturę ſignum apertius denotabunt. Si deniq; in ſuperioribus domuum conceptaculis omnia tabulata, muri, lectiſternia, menſæ, præter ſolitum humectata reperiantur, carnes quoque, panes, ova, poma talem mucorem vermibus ſcatentem conceperint, qualem in locis ſubterraneis, vel putrido aëre infectis poſitæ dictæ res conciperent, certò concludi poterit, peſtiferam luem præſentaneam eſſe.

CAPUT VII.

Mirabiles quædam peſtilentis aëris, & indè enatarum contagionum, ſive peſtium proprietates, Exempla itèm mira circà ortum, propagationem, & varias differentias earundem recenſentur.

ADmirandæ planè ſunt, ac non niſi cum maximo horrore commemorandę peſtilentis aëris, & ex eodem enatæ contagioſæ luis funeſtæ tragœdiæ, quas ritè, ſicut calamus veretur exarare, nec lingua decenter eloqui, nec ſenſus ullus, aut mentis cogitatio profundè ſatis rimari, ac perſcrutari valet. Rectè *Fernel.l.4.c.17.* comparat *feræ venenatæ in vulgus involanti*, ut quæ nullius occurſum reverens, nulli parcens, omnibus, ut occurrit, inimicam ſeſe obiiciens, aliter, ſemper atq; aliter pro innatâ ſævitie tyrannidem exercet, prout ipſius obvii corporis oppoſitio, aut diſpoſitio conſtituta eſt. Peſtis etiam idcircò dici rectè meruit haud indignè à paſcendo, quod omnia, haud ſecùs ac immitis fera depaſcatur. *Iſidor. l. 3. Etym.* à paſtulentiâ etiam peſtilentiam vocat, ſicut à contingendo, contagium, quod ſolo tactu noceat; Undè res quæcunq; illâ infectæ cane pejùs & angue vitandæ. Solet & Lues vocari à Luctu, quem cauſat: vel à labe, quod faciliùs nihil ſit, quàm in eam labi. Sed his nominibus prolatis contenti, quibus exitialis virulentiæ ejus ſævities ſufficienter indicatur, nunc varias compertas proprietates, deindè & mira exempla circà ortum, propagationem, & varias differentias peſtiferę luis in medium ex probatiſſimis Authoribus adducemus.

§. I.

Variæ Proprietates auræ virulentæ, ſivè peſtium exindè graſſantium proferuntur.

Peſtis tempore omnes morbi in peſtem degenerant.

1. Infecto peſtilenti aëri, & ex eo enatæ peſtilentiæ, dùm virulentiam ſuam undiquaq; diffundit, naturalis & ambitioſa quædam ineſſe videtur poteſtas, quâ nullum fermè alium morbum conregnare patitur, ſed omnes alios currentes morbos in ſui naturam converſos ſuæ facere ſolet juriſdictionis. Undè & *Mar. Fic. in epid. An. c. 4.* *Peſtis*, inquit, *tempore omnis infirmitas in peſtilentiam facile tranſire poteſt, præſertim febres furioſæ & continuæ. Undè nulla ægritudo præter peſtem apparet: quod ſi aliæ apparent: peſtis ceſſat.*

2. Frigus intenſum, uti peſtiferam fœturam non in aëre tantùm ſtabulantem, ſed & in ipſis corporibus latitantem mox deſtruit; ità è contrario in calidioribus locis, ac temporibus peſtis ſemper truculentiùs ſęvire, & virus ſuum ampliùs explicare cum majori ſtrage ſolet. Sic in Germaniâ accedente brumali ſolſtitio ob intenſius frigus peſtis plurimùm remittit: è contrà in Italiâ, ubi calor major, & hyeme, & æſtate æqua datur peſti ſæviendi poteſtas.

Frigus imminuit peſtem: è contrà calor tandem propagat.

3. Loci terreſtres qualeſcunq; magis obnoxii aëris corruptioni & indè natæ peſtilentię cenſentur, in quibus aër plurimùm pulverulentus, & in hyeme maximè; item nebulæ graves ſine pluviâ in æſtate: Inſuper ubi in die magnus calor, in nocte ſævius frigus dominatur: quoniàm, ut inquit *Card. l. 2. de Ven. c. 10. Corpora humana non illam ferunt mutationem; & Urbes, quæ ſunt obnoxiæ huic mutationi, ſunt etiam obnoxiæ peſtilentiæ.*

Qui loci peſti magis ſint obnoxii.

4. Habet hoc omnis putredo excellens (qualis eſt in peſte) à naturâ ſibi inſitum, ut effluendo cum fœtore ab infecto corpore in alterum mediante aëre eadem virulentiâ contaminato ſeſe exoneret; quod deindè conceptâ ſimili putredine vehiculo aëris contaminati in complura alia corpora conſerere; atq; ità aër ſemel corruptus, undiquaq; propulſus communis, & popularis effectus per continuam propagationē virulentia ſua epidemius evadere ſolet.

A[illegible] corruptus [illegible] quæ[illegible]

5. Peſtis ordinariè ab Oriente magis in Occaſum prolabi ſolet, quàm è converſo; eòquod Soli potiſſimùm obſequatur motu, & propagatione: Quod & *Cardanus* an[illegible] vit *de var. l. 15. cap. 78.* ſcribens: *So[illegible] ut reliqua quaſi motu Cœli diurno [illegible] Occidentem procedere; Unde cum regiones p[illegible]ximæ peſte laborant, periculum haud le[illegible]nantur, maximè cùm Orientaliores ſun[illegible]* *Plin.* etiam *l. 7. nat. hiſt.* ſcribit: Obſervatum eſſe ſuo tempore, *à meridianis partibus ad Occ[illegible]ſum Solis peſtilentiam ſemper ire, nec [illegible] te aliter, niſi hyeme, nec ut ternos excedat d[illegible].*

Peſtis ma[illegible] ab Oriente in Oc[illegible]

6. In locis frigidiori Cœlo gaudentib[illegible] tantùm abeſt, ut fœtura peſtifera duret [illegible] perſiſtat, ut potiùs quantociùs tum ſiccitate aëris, tùm nativâ regionis proprietate deſtruatur. Hinc in [illegible]ppia aer tam eſt ſalubris, ut neq; peſtis, aut febres [illegible]ignæ, aut [illegible] quicun-

[illegible]

morbi epidemici graſſari ſoleant. Sic & Moſchoviæ Cœlum adeò ſalubre dicitur, ut ibi ultrà Tanais fontes, præſertim Septentrionem, ac etiam magnâ ex parte Orientem versùs nulla peſtis unquam ſævierit, ut refert *Guagn. in deſcriptione Moſchoviæ*: & universim in partibus ſeptentrionalibus rarior, aut nulla peſtis obſervatur, quocircà & tempore luis venenoſæ etiã boreales venti magis appetuntur: Auſtrales verò tanquam contagionis fomentum quoddam abominationi ſunt omnibus.

Caliditas ſumma cum ſiccitate peſti contraria.

7. Sicut caliditas cum humiditate peſtiferam putredinem cauſat, & peſtilens virus auget; ita è contrario excellens valdè caliditas cum excellente ſiccitate putredinem abſumit, & deſtruit, peſtemque minuere ſolet. Idcircò rectè *Cardanus de venenis lib. 3. cap. 10.* de aëre purificando & peſte profligandâ ſcribit: *Certum eſt, quod aër ſiccus eſſe debet, purus & odoratus. Calidiſſimus autem eſt utilior, tum quòd prohibet omninò putredinem, tum quod diſſolvit eam, quæ jam facta eſt ſubtracto fomite. Igitur calidior aër in extremo ſalutaris eſt; ignibus ergò & ſuffitibus eſt calefaciendus & ſiccandus.*

Aër inquinatus magis ſursùm nititur.

8. Cum vapor virulentus, ac peſtifer ex terræ inquinatæ conceptaculis exhalans, aut è quovis putrido, ac infecto corpore prolabens ob levitatem, ac tenacitatem ſuam ex ſe, & naturâ ſuâ magis ſursùm, quàm deorſùm feratur: hinc faciliùs inquinantur ea, quæ in altiori, quàm in loco inferiori conſtituta ſunt.

Contagium à cadaveribus hominum peſte extinctorum.

9. Effluvia peſtifera ex cadaveribus peſte extinctorum emiſſa cenſentur eſſe cauſâ contagii tantò majoris, quantò putredo venenoſa in exanimi facto ejusmodi corpore ampliùs dominata citiùs, & cum magis ſævis ſymptomatis, corpus invaſum proſtraviſſe noſcitur. Quocircà mox indè tantò periculoſiora fundantur contagia, quantò majori vigore & efficaciâ effluvia illa prædita ſunt.

Bubones & maculæ quid ſignificent.

10. In peſte correptis, quò majores ſunt bubones, & quò plures ſunt maculæ, eò melioris ſpei de evaſione ſignum præbent. Econtrà bubones minores, maculæ paucæ & puſtulæ exiguæ periculoſiores exiſtimantur; imprimis quandò nigri, lividi, virides, & talis, qui piſcium eſt, coloris apparent: albi & rubri, poſt hos bubones pallidi, optimi habentur: inter hos autem medii colores periculoſi quidem, non autem tanti, quanti priores ... judicantur. Quandò autem ... apparent puſtulæ, certiſſimum mortis ſignum docet *Rhenanus in ... peſtil.*

Peſti amica eſt immunditia.

11. Peſtiferæ virulentiæ ſicut magis amicæ ſunt ſordes & quævis immunditiæ in quibus ſtabulatur, & fœturam ſuam ampliùs excludit: ita econtrà puritas & munditia eidem maximè adverſantur, nec facilè infectionem admittunt.

Audaces & læti non tam facilè inficiuntur ac timidi & triſtes.

12. Audaces lætos ac hilares peſtis veretur, ac minus infeſtat; corripit verò & invadit maximè timidos, triſtes ac melancholicos.

Signum peſtis deficientis.

13. Sicuti peſtis prodromi ſolent eſſe plerumque morbi ſporatici, ita dum iidem poſt exercitam ſævitiam redire ſolent, deficientis peſtilentiæ ſignum indicant.

Veſpillones cur ultimò intereant.

14. Experientiâ notatum eſt Veſpillones, infectorumque curatores tùm primùm ipſos mori, cùm peſtis ceſſaverit. Cauſa videtur eſſe, quod ceſſante lucro accedat iis melancholia; & quia ſeminaria ſecum continuo habito cum ipſis infectis commercio circumferunt, ſui tandem neglectâ curâ ex buſto redivivâ peſte corripiuntur, & tandem extinguuntur.

Contagium aliter in libero quàm clauſo in aëre perſiſtit.

15. Obſervatum hactenus ſemper fuit aliter contagium conſervari in rebus liberiori aëri expoſitis, aliter in locis concluſis; ac aëri minimè perviis. Suſpecti autem de peſte ordinariè intra 40. dierum ſpatium, dum liberrimo aëre fruuntur, & veſtes frequenter mutant, ad dietam probè inſtitutam obſervant, incolumes ac ſalvos evadere, ità ut ſecurè denuò cum iis converſatio inſtitui queat.

Peſtis ubi non ſævit.

16. In *Calecbuto* Indiæ cùm civitate tùm regione nunquam peſtem ſævire ob aëris temperiem, ciborumque ſalubritatem, ac forſan & victûs moderationem tradit Cardanus *lib. 10. de ſubtil.* Locris item & Crotone peſtilentiam nunquam fuiſſe, nec ullo terræ motu laboratum annotavit *Plinius lib 2. cap. 96.* tradit & Egnatius *lib. 8. Exempl. cap. 4.* Venetiis eam partem urbis, quæ ad *D. Nicolai* Fanum eſt, peſtilentiæ minus obnoxiam eſſe. In Lappia quoque peſtem non graſſari ſuprà notavimus. *cap. 4. §. 8.*

17. *Alpino* referente, in Ægypto multò ſævior, & violentior fieri ſolet peſtis, ſi ex Lybicis oris inferatur ab illarum orarum incolis, quàm ſi ex Græciâ aut Syriâ, Aſiâve minore transportetur. Talis Anno 1580. ex Barbaria exorta in ſola ampliſſima urbe *Cairo* confecit 500000. homines.

§. II.

Exempla mira ortûs, Contractionis, ſive infectionis, & propagationis diræ luis proferuntur.

Peſtis à frigore immodico.

1. *Romano Lacapeno* imperante, ut meminit *Cedrenus*, graviſſimum adeò ſæviit frigus, ut terra per 120. dies continuâ glacie conſtricta fuerit. Id gelu ſubſecuta peſtis tam horrenda, quæ tantùm ſæviit, ut viri mortuis non ſufficerent. Similiter Anno 1124. ſolito aſperior extitit hyems, uti deſcribunt *Vincent. lib. 26. cap. 54.* & *Sigeberti continuator*: quam ſubſecuta eſt lues, quæ non modò in homines, ſed etiam cœtera animantia lamentabiliter ſæviit.

Ob eſum carnium taurorum.

2. Regnante *Tarquinio Superbo* ob eſum carnium Taurorum peſtifer annus maximè gravidas mulieres Romæ affecit: ad hanc peſtem amoliendam, in Deorum Inferorum placamenta ludos celebrârunt, quos Taurios nominârunt. *Alex. l. 6. c. 9. Polydorus l. 4. de invent. ex Val. Max. l. 2. c. 1.*

Ex apertione arculæ.

3. Apud Babyloniam in Apollinis templo auream miræ venuſtatis arculam quandoq; inventam ſcribit *Cœlius lib. 8. cap. 12.* quâ apertâ vis peſtilentis aëris non modò eos, qui aderant, infecit, ſed longè lateque graſſata etiam Parthos afflavit. Refert

fert & *Cardanus lib. de ven.* tres milites quondam theſauri reperiendi deſiderio in Babylonia arcam quandam aperuiſſe, ex quâ tanta de repentè multitudo vermium cum tam intollerabili fætore erupit, ut peſte protinus invaſi univerſum exercitum, hic verò totam Aſiam infecerit.

Ab extinctione linteaminum à muro.

4. Narrat *Agricola* in Germania linteamina peſtifera lue extinctorum cuidam muro eo fine concluſa fuiſſe, ut ſuo tempore uſus eorum eſſe poſſet, quæ tandem poſt multos annos extracta, vermibusque referta cum ingenti mephyti mox eruentes infecerunt hi verò deinde urbem & circumjacentem regionem peſte truculentiſſimâ devaſtârunt.

à chorda veſpillonum.

5. Narrat *Ingraſſia lib. de peſte* Mediolani peſtem de repente exortam, quæ ortum habuit a chorda veſpillonum, quæ ante 20. annos tempore ſævientis contagionis in uſum ſepeliendorum adhibita fuerat, atque poſt pervetuſtam arcam quandam projecta, ab æditno verò unà cum peſte attracta, undè mox univerſa civitas infecta 50. millium ſtrage tandem iterum propulſa.

Peſtis in Ægypto.

6. Mirum quid de peſte Ægyptiâ narrat *Proſper Alpinus*. Incipit ut plurimum (inquit) peſtis in Ægypto ſub principium Septembris Nilo jam intra alveum condito duratque uſque ad Junium Sole Cancrum ſubeunte: & quamvis peſtis ſit ſæviſſima, ità ut Anno 1580. quingenta hominum millia concidiſſe conſtet; mox tamen ut Sol Cancrum ſubiêrit, continuò peſtis velut ſiderata omnem nocendi facultatem deponit; Rationem ſubitanei hujus abſceſſûs dant Etheſiis ventis ſeptentrionalibus, qui tunc aërem mutare ac repurgare ſolent dum intermedii maris mediterranei exſpirationes ſive halitus quosdam acido quodam vapore ex vitriolo, Sale, ac Sulphure, quibus mare illud abundat, conſtantes eodem propellantur, unde tanta veneni vis conficitur & extinguitur.

Peſtis à locuſtis orta.

7. Anno ab urbe conditâ 620. ut refert *Sab. lib. 9. Enn. 5.* tanta locuſtarum vis in Africâ repente enata eſt, ut fruges, herbas, arborumque folia earum immenſa multitudo abſumeret, Ea mox ventorum flatu marinis fluctibus immerſa omnia littora projectarum acervi contexêre. Putrefacta inde congeries tetrum odorem exhalavit, ſecutaque ſtatim corrupto Cœli tractu ingens peſtilentia, quæ in Africâ vaſtitatem fecit incredibilem undecies centum millibus Numidarum, Afrorumque brevi tempore conſumptis. At ſuprà eam barbarorum cladem, etiam Romanorum multa millia extincta eâdem peſte traduntur, qui tum fortè præſidii cauſa in Africâ fuêre. Similem peſtem à locuſtis in mare per ventos projectis, indeque denuò ad littora acervatim propulſis, & putrefactis exortam ad ſua tempora quoque memorat *D. Hieron. in Joëlem.* Atque rurſus ſimilem Anno 1091. ex *Zonara* memorat *Crantzius in metrop. l. 5. c. 24.*

Ab inſtrumentis Chirurgicis.

8. *Foreſtus* Author eſt, Chirurgum quendam inſtrumenta ſua, quibus tempore peſtis infectorum ulcera ſecabantur, ſeorſim ad multos annos ſepoſuiſſe; quibus denuò ad uſum reſumptis, horrendum peſtis excitavit incendium, quo quam plurimi extincti fuerunt.

à muſcis.

9. Refert *Mercurialis* muſcas dum infirmorum, tum extinctorum cadaverum ſucco ſaturatas, mox ubi in alias domus transmigrârunt, ſordibusque ſuis comeſtibilia infecerunt hominibus iis veſcentibus labem attuliſſe.

à foleis coriaceis, & ſuberibus.

10. Valentiæ in Hiſpaniâ Anno 1648. peſtis derepentè exorta dicitur, quæ primò præter ſutores, nullum invaſit; tandem omnes illos, qui crepidis, ocreis, accalceis ab iis coëmptis uſi ſunt: atq; hoc pacto ſerpente contagio mox univerſum regnum invaſit. Origo tandem comperta fuit ex navi, quæ Algerio, ubi peſtis graſſata, foleis coriaceis, ſuberibusque, unà cum effluviis contagionis onuſta Valentiam rectà deducta fuit.

à milite & ſerva.

11. Anno 1438. Genuam peſtilentia invaſit piſis advecta. Nam cum miles quidam inde profectus clàm Genuam veniſſet, ac ſervam, cui aſſueverat, contagio infeciſſet, illa in muliercularum grege converſata, quarum pleræque lactantes ſinu geſtabant infantes, morbum protinus evulgavit. *Jacobus Bracellus lib. 4. belli Hiſpan.*

à vermibus & ſerpentibus orta.

12. Sub Imperatore *Carolo IV.* in ſuperiori Aſiâ ac ejus Regno Cathay ingentem copiam vermium & minutorum ſerpentum ex aëre decidiſſe, memorat *Joannes Villanius*, qui fætore ſuo totam illam terram infecerunt: unde deindè peſtis enata, quæ primò Aſiam pervagata, inde Ægyptum, Africam, Græciam, & Italiam pervaſit; poſtea Galliam, Hiſpaniam, atque Angliam, ultimò tandem & Germaniam infeſtans ingentem ubique hominum ſtragem edidit.

13. Tempore *Alberti* Imper. ad ann. 1301. ſæva peſtis in Angliâ ex [illegible] emerſit exhalationibus, quæ deindè Anno 1307. totum orbem infecit.

à [illegible] propagata.

14. Ferunt contagium peſtilentiale, ut refert *Beyerlinck in Theat. vit. hum.* [illegible] *bo: Veneſici.* A Veſpillonibus mirum in modum diſſeminatum, ac propagatum quod tumulandis cadaveribus deputati, aut excrementa, aut ejectiones eorum diſperſerint; vel etiam decedentium halitum panno exceperint, quem mox coram aliis explicaverint, atque ea ratione alios infecerint.

15. *Wierus lib. 2. de præſtig.* [illegible] refert, Patavii Anno 1555. chirurgum Hiſpanum & Veſpillonem fœdus inter [illegible] le iis legibus, ut veſpillo contag[illegible] be diſſeminando peſtilenti[illegible] rurgus nummatos & pec[illegible] maco, vel uſtionibus [illegible] textu tolleret. Judæi tandem [illegible] ne Veſpillo, quod per [illegible] incedens pueris fili [illegible] vincula conjectus, [illegible] cum chirurgo confeſſus: [illegible] ambobus deindè cervices [illegible] fractæ fuerunt, & Pataviani peſte libera[illegible].

[illegible] Refert

À fele contracta.

16. Refert *Orengius in ſuo de peſte libello*, de Moniali Mediolanenſi, quod ea, licet in ſecretiſſimo cubiculo fumis & odoriferis rebus ad omnem aëris intröeuntis virulentiam arcendam munito ſe cuſtodiviſſet, atque omne hominum conſortium refugiſſet, dumque ſemel tantùm cubiculum neceſſitatis cauſâ fuiſſet egreſſa, nec oſtium recluſiſſet, rediens paulò poſt felem in lecto recubantem offenderit, quâ fugatâ, dum eidem lecto inſidendo ſe commiſiſſet, mox peſte correpta ſit, ac poſt triduum interierit.

À cane.

17. Noviſſe ſe ſcribit *Kircherus in lib. de peſte*, Janitorem ſuæ ſocietatis, qui ſolo calce cani infecto impacto peſtis contagium acquiſivit.

À crabrone.

18. In nuperâ peſte Neapolitanâ, ut idem ſcribit *ibidem*, cum Nobilis quidam, neſcio quid ad feneſtram obſervaret; ecce crabro quidam advolans naſo inſedit, & promuſcidis ſpiculo eidem infixo quendam tumorem effecit, quo ſenſim creſcente, & intrà viſcera ſerpente veneno intrà biduum contractâ peſte extinctus eſt.

À tela aranearum.

19. *Foreſtus* notavit aranearum telam in domo quâdam ob homines in eadem ex peſte defunctos clauſa, poſt multum verò temporis apertâ primò ingredientem attactu ſuo infeciſſe, & extinxiſſe.

À corvo.

20. In civitate quâdam Italiæ, quam aliqui *Senenſem* putant, à corvo obvolitante, ac tandem decidente ad locum, ubi pueri quidam colluſerunt, peſtis ingens exorta fuit. Corvus enim delapſus, cum à pueris iis magnâ lætitiâ exceptus fuiſſet, & cujusnam foret præda, iidem inter ſe contendiſſent; tandem quiſque eorum extractâ pennâ fatali ad proprios lares regreſſus mox variis ſymptomatis agi[illegible] cæpit; inde & infirmorum curatores [illegible], atque ampliùs & amplius conta[illegible] ſerpente univerſa penè civitas inevi[illegible] depopulationis exterminiique peri[illegible] expoſita fuit. Simile quid in Aſiâ [illegible] contigiſſe, apud *Zonaram* ac *Nicetam* legitur.

[illegible]

21. *Helmontius* de quodam refert, qui [illegible] in infectâ urbe exaratas, vix dum aper[illegible], cum ecce veluti puncturas quasdam acicularum ſenſit, manifeſtum ferocientis veneni jamjam inſinuati indicium: deinde totus tremere artubus; tandem aperto cum intromiſſo hoſte bello confligens intrà paucos dies extinctus, [illegible] loco conceptæ à ſe labis hæ[illegible] urbem cum ingenti mortal[illegible] ſtrage reliquit.

22. Contigit in peſte nuperâ Vien[illegible] anno 1679. quâ à Januario ad No[illegible] inclusivè homines 79956. lugu[illegible] interiêrunt, ut vir prædives [illegible] peſte infecto ſtipem elar[illegible] ſimul extraheret, quas in [illegible] cum Mendicus mode[illegible] porrexiſſet, unà & pe[illegible] etiam extinctus fuit.

À mercibus.

23. [illegible] mercibus aliundè transportatis R[illegible] [illegible]perta eſt peſtem, ut refert *Kircheru*[illegible] quæ per Mercatorem quendam *Rom*[illegible] adducta fuit, dum merces Neapoli advectas ibidem diſtraxit, atq; his unà omnes, qui eas coemerant, infecit.

Per maleficos.

24. *Commodo* imperante *Romæ* tanta fuit peſtis, ut uno die ſæpè 2000. hominum abſumerentur. Multi non ſolum in urbe, ſed etiam ferè ſub omni Imperio Romano peribant, cum malefici homines res oblitas venenis in alios conjicerent. Ita *Dion*, *Nicæus*, & *Xiphil.*

25. *Quinto Fabio* Ædili curulæ urbem peſte infectam fuiſſe *Livius* narrat *Decad. 1. lib. 8.* quam Romanæ pharmaceutriæ matronæ non ignobiles in odium nonnullorum procerum procurârant, ex quibus aliquæ in flagranti crimine deprehenſæ, dum medicamenta, quæ coxerant, peſtifera eſſe negâſſent, coactæ potu eorum periculum facere mox extinctæ conciderunt, indeque comprehenſis earum comitibus ex iis ad 170. damnatæ ſunt.

Per Hebræos.

26. Anno Chriſti 1320. peſtis ſæviſſima Franciam penè exhauſit: quæ per Hebræos, qui regno cedere jubebantur, dicitur procurata ope leproſorum, ac mendicorum, qui fontium, puteorum, ac ciſternarum aquas intoxicârunt.

À veneno præparato.

27. Peſtis horrendæ, quæ anno 1630. *Mediolanum* ad ultimam propè ruinam vexavit, originem, ajunt, fuiſſe à præparato per ſceleratos homines maleficos veneno, quod templorum poſtibus, domuumque portis, ſcamnis, feneſtris, imò & veſtibus illicum tam exitiale extitit, ut vel ad minimam contrectationem homines in periculum inevitabile mortis deduceret.

Per unguentum confectum.

28. *Theophraſtus* memorat ſuo quoq; tempore peſtem crudeliſſimam veneficorum induſtriâ excitatam unguento ex putrefactis peſte extinctorum hominum cadaveribus oſſibus, medullis, bufonumque rabie prius concitatorum commixtione compoſito.

Per dæmones.

29. Per ipſos etiam dæmones viſibili formâ comparentes peſtes ſæviſſimas inductas teſtantur plures Hiſtorici. Sic tempore *Agathonis Pontif. Max.* prodigioſa peſtis graſſari cæpit. Angelus ſiquidem malus forma ſenſibili viſus eſt domus venabulo impetere ſecutâ tot funerum elatione, quot ictus dediſſet foribus; & tanta fuit veneni exitialis efficacia, ut vel ad oſcitationem, aut ſternutationem homines conciderent exanimes. Undè & ab eo tempore mos invaluit, ſternutanti ſalutem imprecari, aut oſcitanti crucem apprimere. Teſtatur & *Nicephorus*, dæmones in humanam formam transformatos in urbibus peſte diſſeminata ingentes ſtrages edidiſſe.

[illegible]

30. Cum Epheſi peſtis à dæmone ſub piſcatoris formâ cum magno exitio propagata fuiſſet, *Apollonius Thyanæus* cognito ſub larvatâ perſonâ dæmoniaco machinamento illum lapidari juſſit: quo facto mox peſtis unà cum Authore ſepulta fuit. Similiter *Pythagoram* ab urbibus *Turio*, & *Metaponto* peſte profligaſſe *Jamblichus* narrat in vita *Pythagoræ*. Teſtatur & *Greg. Nyſſen. in vita S. Gregorii Thaumaturgi*, peſtem in Græciâ con-

tiâ contigiſſe Dæmonis opera immiſſam populo copioſiſſimè theatricis ludis inhianti, atquè hinc urbem brevi temporis ſpatio hominibus penè exhauſtis in ſolitudinem redactam.

§. III.

Variæ quædam peſtium differentiæ recenſentur.

Peſtis verberibus [illegible].

1. Refert *Cardanus*, ſub Imperatore Juſtiniano peſtem in Aſia invaluiſſe eâ proprietate imbutâ; ut quos corripuiſſet, ii nullum aliud antidotum expetere viderentur, quàm verberibus ad ſanguinem uſque inflictis rigore naturæ oppidò contrario cruciari continuò, torqueriq́ue.

Vi ſtupefactiva pollens.

2. *Proſper Alpinus* narrat in Ægypto ſubindè peſtem vigere, quæ ſtupefactivâ vi pollet, unde homines veluti ſiderati ſtupefiunt, tetanoque perculſi tandem repentinâ propagatione in alios traductâ conficiuntur.

Tertiam quamque domum infeſtans.

3. Obſervatum fuit à *Mercuriali* peſtem invaluiſſe tempore Juliani Apoſtatæ, quæ tertiam tantùm ordine domum invaderet intermediâ ab omni contagione liberâ: cujus tamen incolæ dum deſertâ ſtatione peſtem vicinam fugiſſent puriorem aërem quæſituri, tunc tandem peſte occupatos, ubi minimè putabant, interiiſſe.

4. *Agathias* ſcribit de peſtilentiâ, quæ *Juſtiniani* temporibus graſſata eſt, multos unum tantùm diem laboràſſe, nonnullos nec febre præventos, nec dolore affectos, ſecretum dum facerent, ut domi, ita in publicis locis, ſicubi contingeret, procubuiſſe, & ſic omnem ætatem paſſim interiiſſe pubeſcentem, & floridam, & in his mares maximè.

Pedes, tibias & os infeſtans.

5. Meminit *Mercurialis* cujuſdam peſtis, quæ pedes tibiasq́ue, atque os potiſſimùm infeſtabat, atque hoc pacto intra triduum omnes correptos expediebat: cujusmodi & quondam Hieroſolymæ ſæviiſſe fertur.

6. Sub *Maximini* & *Diocletiani* imperio Anno 312. peſtis poſt diram famem exarſit graviſſima, quâ infecti ulcera habuerunt carbunculorum ſimilia, quæ toto corpore ægrotos in magna pericula conjecerunt; præcipuè verò oculos infeſtàrunt, atque omnis generis ſexusq́ue homines extinxerunt. *Sigonius lib. 2. Imp. occid.*

Peſtis Athenienſis.

7. Peſtis Athenienſis, teſte *Thucidide* & *Lucretio*, in quibuſdam ſævas alvi profluvies, in nonnullis copioſum è naribus ſanguinem evocavit: Alii peripneumoniæ anguſtiis plerumq́ue vexati, in aliis dyſſentericæ inteſtinorum exulcerationes ſubindè lientericis affectibus junctæ fuerunt; quæ omnia una atque eadem peſtis contagio in diverſis hominibus operata eſt.

Anglicus ſudor.

8. Naſcitur in Angliâ peſtis quædam, quem Anglicum ſudorem vocant, quo quicunq́ue corripiuntur, inter exiguum temporis ſpatium ſudoris vehementiâ toto corpore colliqueſcente extinguuntur.

Riſu interimens.

9. Fuit quandoque peſtis, quæ homines ridendo mori compelleret, haud ſecùs quàm Apium riſus in homine efficit, aut cenchris virulenti ſerpentis morſus in eodem præſtat, dum ferali riſu mori compellit.

10. Memoratur & ab Authoribus peſtis, quæ corpus cauſticâ quâdam facultate ad ipſa usq; oſſa eroderet, exederetq́ue.

Peſtis Neapolitana.

11. Anno 1617. peſtis repentinâ putrilagine in faucibus conceptâ *Neapoli* ad 60. millia infantium (quam ætatulam comprimis adorta) præter innumeros alios cujusvis ætatis, & conditionis homines infra ſeptimum ab invaſione diem nil proficientibus antidotis extinxit.

12. Narrat *Rafis* ex *Galeni* authoritate, uti refert *Cardanus lib. 3. de venenis cap. 19.* contigiſſe, ut in quâdam peſte, in quâ omnes periêre, ſoli ſervarentur Venatores ob aſſiduam exercitationem, quæ corpus exſiccat.

Infeſtans ſolos Helvetios.

13. Refert *Ingraſſia* Baſileæ peſtem invaluiſſe, quæ ſolos Helvetios infeſtaret. Meminit etiam hujus peſtis Cardanus de variet lib. 8. cap. 40.

Ethnicos.

14. Tempore Cæſaris *Maximini* peſtis in ſolos paganos, ſive Ethnicos, minimè in Chriſtianos ſuas explicuit vires.

Nobiles.

15. Memorant Hiſtorici Franciæ, peſtem quandoq́ue in ſolos nobiles, ac divites ſæviiſſe relictis, & intactis pauperibus, & mediocris fortunæ hominibus.

Indigenas.

16. In Americâ Indigenæ certis quibusdam morbis peſtiferis contagione plenis infeſtari ſolent, impunibus ab iisdem Europæis.

Crucum figuræ in veſtibus infeſtorum.

17. Conſtantini Copronymi Imperatoris Anno ſexto, qui fuit poſt natum Chriſtum 746. peſtis inguinaria ex Calabria & Syria ortum trahens Conſtantinopolim invaſit, ubi per triennium eam ita depaſta fuit, ut pene in ſolitudinem redigeretur repletis cunctis monumentis, lacubus, hortis, & vineis, nec fere locus, ubi mortui amplius ſepelirentur, ſupereſſet. Obſervatæ autem fuerunt in veſtibus ... eorum, qui lue hac inficiebantur, crucium figuræ impreſſæ, & ſic irrita omni medicæ artis induſtriâ, qui ſigno harum notabantur, vitam certiſſimè finiebant. *Ex Theophane & Theodoro.*

Crucum figuræ in veſtibus & in cute.

18. Anno rursùm 1502. magna ubiq; per totam Germaniam peſtis graſſabatur, quæ multa millia hominum abſumpſit, præſignificata, ut multorum fuit opinio, per cruces, quæ in lineis veſtibus hominum ante biennium apparuerunt; quarum caſus in annum duravit tertium: ... ſimul & ſemel in locis omnibus, ... in iſto, nunc verò in alio. Viſi ſunt enim nonnulli cruces habuiſſe ... corporibus ad cutem, qui & pleriq; omnes eodem anno & ſequenti ... peſte conſumpti. *Trithemius in Chron. Hirſaug.*

[illegible]

19. Ad annum ... minore peſtis invaluit ... nimia ... tate, & enata inde ... ſterili ... originem trahens ... Unde, ob ... frugum, dum homines ... quævis

ad victum ſumere coacti ſunt, corpora ipſis primum intumuerunt, mox oculis hac infectis, cœcitatem incurrerunt: tuſſi verò accedente tertiâ die interierunt.

Miris prævius ſignaculis indicata.

20. Anno 565. peſtis formidabilis inguinaria totam penè Italiam vaſtavit, inde & Galliam, Germaniam, & alias Boreales Regiones infeſtavit. Antequam verò locum aliquem invaderet, ſolebant eam præcedere ſignacula quædam ſparſa per domos, oſtia, vaſa, veſtimenta, quæ tantò reddebantur illuſtriora, quantò quis majori conatu illa extergere conabatur. *Paulus Diaconus.*

Peſtis Faucium.

21. Sub *Benedicto* P. & *Michaele III.* poſt ingentem inundationem peſtis exorta fuit, quæ defluxione guttur obſtruxit: Undè & *peſtis faucium* dicta ſuit. Decantatur quoque à pluribus Scriptoribus peſtis validiſſima, quæ quoſcunque corripuit, ſternutando interemit. Unde mos inolevit, qui etiamnum durat, ut ſternutanti divinum apprecemur auxilium.

Robuſtiſſimos ſolum infeſtans.

22. Anno 1460. peſtis inſolita planè in Germania invaluit, quæ robuſtiſſimos viros tantum, paucas mulieres, pueros rariſſimos è medio ſuſtulit.

Mirabilis peſtis Conſtantinopoli.

23. *Referunt Authores fide non indigni*, inquit *Cardanus lib. 2. de ſubtil. Conſtantinopoli peſtem obortam, quæ hujus erat generis, ut qui laborarent, aut quibus morbus imminebat, viderentur ab alio homine cædi, perturbatique hoc errore moriebantur: interim nec videbant, nec audiebant, ſed velut attoniti aut lymphati ſenſibus ac mente excutiebantur, febreque ac tuſſi cùm laborarent, calor tamen & color haud mutabatur. Tubercula variis in locis pro hominum naturâ apparebant. Tandem veterno alii, alii inediâ conficiebantur: quidam etiam ob ſitim in puteos ſe præcipitabant.*

CHRONICON

Peſtium memorabilium à nato Chriſto Salvatore, in diverſis locis Geocoſmi juxtà Authores adſcriptos.

An. Chriſti

68. *Romæ* peſtis nata ex aëre corrupto. *Cornelius Tacitus lib. 16.*

80. Sub *Cleto* P. *Tito Veſpaſiano Imp.* Urbem *Romam* peſtis invaſit, quâ ſingulis diebus 15000 cadavera elata fuerunt. *Euſebius.*

92. *Epheſi* peſtis à Dæmone ſub formâ piſcatoris diſſeminata fuit, quem cùm *Apollonius* lapidari juſſiſſet, peſtis ceſſaſſe dicitur. *Heroſtratus in vitâ Apollonii.*

162. Tempore *Anton. Pii* peſtis graſſata eſt, cujus ab Aſiâ fluxêre contagia: dum milites ex apertâ urnâ quærentes aurum peſtem rapuerunt.

170. Sub *Aniceto Pont.* & *M. Aurelio* & *Lucio Vero* peſtis in Babyloniâ primùm exorta, indè *Romam* invadens mirè vexavit. *Euſebius.*

189. Sub *Eleuterio Pont.* & *Commodo Imp.* dira peſtis totam Italiam pergraſſata fuit, adeò ut 2000 hominum corpora quotidie efferrentur. *Dion. Halicarnaſ.*

255. Sub *Cornelio Papa,* & *Gallo* ac *Voluſiano Impp.* invaluit lues illa omnium Scriptorum libris decantata, quæ in Æthiopia primum exorta vix intra decennium ſævire deſiit, & univerſum orbem pergraſſata, teſte *Oroſio,* nullam Romanorum Provinciam, nullam civitatem, imò vix ullam domum immunem reliquit.

[illegible] Poſt Solis lumen præter morem valdè obſcuratum tàm rabida peſtis *Romam* invaſit, ut uno die ad 5000 extincta jacuerint. *Petrus Meſſia in vitâ Gallieni.*

[illegible] Sub *Dionyſio Papâ* & *Gallieno Imp.* Romanus orbis peſte, fame, bello, terræ motibus aliisque cladibus diriſſime vexatus fuit. *Pollio* & *Trebellius. Alexandria* ſimiliter peſte diriſſimâ afflicta fuit. *Euſebius, Dionys. Alexandrinus.*

[illegible] Sub *Maximini* & *Diocletiani* Imperio poſt diram famem peſtis invaluit cum multis ulceribus & oculorum infeſtatione. *Sigonius.*

454 Sub *Leone Papâ* & *Marciano Imp.* peſtis ſævit à ſiccitate & ſterilitate inducta: *Palæſtinam* etiam pervagata magnam mortalium edidit ſtragem. *Evagrius.*

484. Sub *Felice P.* & *Zenone Imp.* poſt incredibilem famem enata peſtis totam penè Africam vaſtavit. Hac & *Hunericus* Tyrannus interiit. *Greg. Turon.* Aliæ peſtes ſubſecutæ ſunt Annis 469 & 520 in diverſis aliis locis.

[illegible] Sub *Vigilio Papâ* & *Juſtiniano Imp.* ingens in Oriente Peſtis ſævit per cacodæmones, ut creditur, immiſſa, ac totum penè orbem pervagata dicitur. *Procopius.* Eam 52 annis duraſſe ſcribit *Evagrius.*

[illegible] ... ſæva peſtilentiâ laboravit, ità ut *Conſtantinopoli* per plures dies corpora inhumata jacuerint, in littus etiam projecta intolerabili fœtore vicina loca infecerint.

[illegible] Sub *Joanne III.* & *Juſtiniano Imp.* formidabilis illa peſtis inguinaria invaluit in ...*riâ* primùm exorta, indè & Italiam, Galliam & Germaniam, cœteraſque ... ſubjectas Regiones pervaſit. *Paul. Diacon. & Greg. Turon.* recruduiſſe ...tur Anno 583 dicta peſtis.

[illegible] ...*gio II. Tiberio II.* ingens peſtis *Romam* invaſit ſublato etiam *Pelagio.*

[illegible] ...*rio M.* poſt ingentem Tyberis inundationem & congeſtum putrefactorum ... ntum ad littora multitudinem dira peſtis exorta. *Greg. Turon.* Attri... peſtis Hiſpaniam, Galliam & Germaniam.

[illegible] ... ſicas eaſque diuturnas pluvias maximum enatum eſt diluvium, à quo ... *Italiam* invaſit. *Platina in vitâ Bonifacii IV.*

Te An. Chri-

Digitized by Google

An. Chriſti

628. Tempore *Conſtantini* per tres menſes Julium, Auguſtum & Septembrem peſtis ſæva *Ticinum* adeò depopulata eſt, ut profugis civibus & incolis à peſte reſiduis herbæ & frutices in publicis enaſcerentur plateis. *Ivo in Chronico.*

680. Sub *Agathone Pont. Max.* & *Conſtantino Pogonato* ingens lues per tres continuos menſes *Romam*, cœteraſque Italiæ urbes afflixit, quæ etiam tot homines à qualibet domo ſuſtulit, quot ictus malus Angelus juſſu comitis boni Angeli ad oſtium dedit *Paulus Diacon.* Recruduit peſtis Anno 760. in toto mundo.

703. A Solis & Lunæ eclipſibus die 3 Maji valida peſtis invaſit *Italiam*. *Platinâ in vitâ Agathonis.*

746. Sub *Zacharia P.* & impio *Conſtantino Copronymo Imp.* poſt ingentem aeris caliginem & formidabilem terræmotum peſtis *Bubonia* totam Palæſtinam invaſit, in Calabriâ & Siciliâ primum exorta. *Conſtantinopolim* ingreſſa eam penè ad extremum excidium depopulata eſt, vixque locus ſepeliendis mortuis ſuperfuit *Theophanes & Theodorus ſtutita in Orat. de S. Platone.*

811. Dira peſtis totum penè mundum pervaſit.

829. In totâ Græcia, Thraciâ, Bulgaria peſtis horribiliter deſæviit.

856. Sub *Benedicto III. Papa* & *Michaele III.* poſt ingentem Tyberis inundationem enata peſtis, quæ fluxione guttur obſtruens: indè & *faucium peſtis* dicta fuit. *Anaſtaſius, & Joannes Diacon.* Anno deindè 877 in tota Aſia: 892. 898. 910 Conſtantinopoli: 937. 940 in Germaniâ: 946 in Franciâ: 986 in Italiâ: 989 Venetiis aliæ peſtes miſerandas ſtrages ediderunt. *Kircherus de peſte.*

932. Lombardiam dira peſtilentiæ invaſit lues, ubi *Papienſes* præter cœteros maximè afflicti ſunt. *Sigonius lib. 6. Regni Ital.*

937. Sol ſereno Cœlo obſcuratus, & quaſi ſanguineus apparuit, adeò ut ipſi etiam radii ſolares eundem colorem feneſtris infunderent. *Maſſæus* refert, viſum eſſe ſanguinem per aliquot dies e Sole quaſi fluere: ſecuta eſt magna peſtilentiæ ſævities & ſubitaneus hominum interitus. *Sigebertus.*

988. Magna *Germaniam* fames oppreſſit, quam ſtatim peſtilentia ingens ſubſecuta infinita hominum millia conſumpſit. In ſolo *Hirſaugienſi* Monaſterio 60 Monachi conſumpti referuntur duodecim relictis. *Trithemius in Chron. Hirſaugienſ.*

1006. Sub *Joanne XIX. Papa, Baſilio & Conſtante Impp.* ex fame valida Germaniam exhauriente peſtis erupit, quæ adeò orbem terrarum concuſſit, ut ſepelientium tædio vivi adhuc ſpiritum trahentes obruerentur cum mortuis. *Petrus Diaconus.* Incruduit denuò in Italia Anno 1022. *Conſtantinopolim* devaſtavit 1042. Germaniam 1054. Macedoniam 1057. Europam & Aſiam 1084.

1091. Peſtis à locuſtis enata fuit. *Crantzius in Zonarâ.*

1094. Annus hic valdè pluvioſus fuit, ab Idibus Octobris enim in Aprilem usque pluviæ & imbres penè continui fuerunt. Subſecuta fuit peſtilentia exitialis hominibus. *Jacob. Mayerus in Chron. Flandriæ.*

1105. Tempore *Lamberti* Epiſcopi Atrebatenſis effuſos nimiùm in libidinem homines peſtilens aer afflavit: *Atrebates* primum, mox indè vicinam latè Regionem caſtigavit, quæ flagranti velut igne eam corporis partem, quæ afficiebatur, adUſſit. *Hiſtoria S. Lamberti.*

1124. Hyems ſolito aſperior extitit, ut piſces in multis vivariis ſint ſuffocati: tanta enim ſpiſſitudo glaciei fuit, ut plauſtra gravi pondere onuſta ferrent. Secuta eſt lues non modò in homines, ſed etiam animantia ſæviens. *Sigeberti continuator.*

1125. Peſtis maxima & fames Germaniam itá afflixère, ut tertia pars hominum interiiſſe credatur, & vix qui cadavera ſepelirent, ſuperſtites fuerint. *Beyerlinck in Theat. vitæ hum.*

1167. Sub *Alexandro III.* & *Friderico Barbaroſſa Imp.* in Exercitum ejuſdem ingens peſtis cœlitùs immiſſa deſæviit.

1201. Præviis terræmotibus Græciam, & in Syriâ exercitum *Balduini* confecit peſtis. *Blondus & Nauclerus.*

1217. Sub *Honorio III.* & *Friderico II.* Exercitus *Damiatam* obſidens peſte extinctus eſt.

1225. Dira peſtis Franciam invaſit, & multos confecit.

1232. Sævìſſima peſtis à terræmotibus exorta itá deſæviit, ut è decem viris vix unum incolumem & ſalvum reliquerit. *Platina in vitâ Gregorii X.*

1247. Sub *Innnocentio IV.* & *Friderico II.* exercitus Gallorum in Cypro, & alius Chriſtianorum in Ægypto peſte extinctus fuit. *Italia* etiam & *Burgundia* lue [illegible].

1269. Sub *Clemente IV.* maritima claſſis *S. Ludovici* Regis Franciæ in Africam [illegible] cum Rege correpta peſte interiit. Deindè etiam *Sicilia* præviis [illegible] parem peſtis ſævitiem experta eſt.

1285. Sub *Honorio IV.* & *Rudolpho I. Imp.* Italiam primò, deindè Flandriam [illegible] invaſit.

1302. Sub *Clemente V. Pont. Alberto Imp.* in Angliá ſæva peſtis ex ſulphureis [illegible]tionibus emerſit, quæ deindè Anno 1307 totum Orbem infecit.

1313. Per totam Germaniam horrenda peſtis crudeliter nimium deſæviens [illegible] hominum brevi tempore conſumpſit. Vix enim tertiam hominum [illegible] ſuperſtitem clades illa miſeranda reliquit, reliquos innumerabiles abſumpſit.

Coloniæ

An. Chriſti

Coloniæ pluſquam	300000.
Treviris	12000.
Moguntiæ	16000.
Wormatiæ	6000.
Spiræ	9000.
Argentinæ	13000.
Baſileæ	14000.
Herbipoli	4000.

in aliis oppidis, villis, & pagis tantam abſumpſit hominum multitudinem, quæ literis commendata, poſteris eſſet incredibilis. *Tritbem. in Chron. Hirsaugienſi.*

1317. Sub *Joanne XXII.* & *Ludovico Bavaro* peſtis univerſam Europam pertranſiit. *Villanius.*

1320. Sub *Philippo Longo* Francorum Rege peſtis ingens exorta, quam Judæi, quos ex Franciâ ejecerat *Philippus Pulcher*, à *Ludovico* verò *Hudino* filio recepti, venenis in puteos ſparſis excitârunt. *Æmilius lib. 8.*

1333. Florentia & Hetruria penè exhauſta fuit à peſte, uti & Germania.

1348. Sub *Clemente VI.* & *Carolo IV. Imp.* diriſſima omnium per totum terrarum orbem peſtis ſæviit, quæ vix tertiam hominum partem ſuperſtitem reliquit. Nata dicitur in Aſia Superiore & Regno *Cathay* Anno 1346 ex teterrimo odore cujusdam ignei corporis, quod ſive è cœlo lapſum, ſive è terrâ erupit. *Joan. Villanius.* Hanc peſtem *Trithemius in Chron. Hirsaug.* ad Annum 1349 notat, hisque illam deſcribit verbis: *Lugubris & miſeranda peſtis per univerſum penè orbem deſæviens infinita hominum millia proſtravit. Nam in Aſia apud Indos, ubi præcedente anno vapor horribilis decidit, incipiens paſſim, per omnes Aſiæ & Europæ Regiones irrepens trium annorum ſpatio usque ad Inſulas Britanniæ in omnes gentes deſæviit.* In ſolâ Florentina Urbe memorat *Joan. Villanius* extinčta fuiſſe hominum 60000; *S. Antoninus* 100000.

1357. Sub *Innocentio VI.* & *Carolo IV. Hetruriam* & *Forum Julium* præviis terræmotibus & igneis impreſſionibus peſtis invaſit, quæ deindè latiùs pervagata Anno 1359 in Italiâ, & toto penè orbe ingentem hominum edidit ſtragem. *Blondus lib. 10.*

1361. Sub *Innocentio VI. Pont.* & *Carolo IV. Imp.* peſtis horrenda deſæviit, ex qua *Avenione* 9 Cardinales & 70 alios Prælatos cum innumerabili populo occubuiſſe tradit *Joann. Villanius.*

1369. Sub *Urbano V. Pontifice* & *Carolo IV.* peſtis à locuſtis præviis orta, primùm *Mediolanum*, indè ſequenti anno *Venetias, Genuam*, tandem *Italiam* totam pervagata eſt. *Blondus.*

1397. Sub *Bonifacio IX.* & *Wenceslao Imp.* peſtis totam Italiam præviis terræmotibus infeſtavit.

1400. Sub eodem *Bonifacio* & *Wenceslao* univerſalis denuò mundum peſtis pergraſſata eſt, ac comprimis Romam tempore Jubilæi, quo ingentem hominum copiam confecit.

1418. Sub *Martino* Papa peſtis dira in Italia exarſit. *Nauclerus.*

1438. Genuam peſtis invaſit. *Piſis* per militem advecta. *Jacobus Bracellus.*

1439. Sub *Eugenio IV. Pont.* & *Alberto II.* peſtis *Baſileam* invaſit, quo tempore Concilium ibidem celebratum fuit.

1448. Sub *Nicolao V. Papa* & *Friderico* III. *Imp.* Italia novâ peſtiferâ lue infecta eſt, quæ biennium duravit paucis è multis ſuperſtitibus, quam & terræmotus præceſſit.

1449. Horrenda peſtis totam pene Europam infeſtans innumerabilem hominum multitudinem conſumpſit, de qua peſte *Trithemius in Chron. Hirsaugienſi* hæc ſcribit: *Idem penè fuit punctum ſentire, adeſſe & mori. Aliqui primo ſtatim die moriebantur infecti; alii ſecundo die; tertium verò diem pauciſſimi ſupervixerunt infirmi. Media pars hominum Chriſtianorum in Europa hanc peſtem non evaſit.*

1460. Sub *Pio II. Pont.* & *Friderico III. Imp.* inſolita peſtis in Germania exarſit, quæ maximè viros robuſtiſſimos, parcendo mulieribus & infantibus, abſumpſit.

1489. Sub *Innocentio* VIII. & *Friderico* III. *Imp.* crudeliſſima peſtis Angliam afflixit. *Nauclerus.*

1502 Magna ubique per omnem Germaniam peſtis graſſata multa hominum millia abſumpſit, præſignata, ut multorum fuit opinio, per cruces, quæ in lineis veſtibus hominum biennio ante apparuiſſe memorant Hiſtorici. *Tritbemius in Chronico Hirsaug.*

[illegible] [illegible] & *Viennæ* lues epidemica tot hominum millia rapuit, ut Academia utra[illegible] clauſa fuerit. *Nemoperegrinus.*

[illegible] [illegible] *iano VI.* & *Carolo V. Imp. Roma* atrociſſimâ peſte laboravit. Indè *Genuam* [illegible]s Italiæ urbes invaſit. *Mediolani* peſtis tunc ultra 50000 hominum rapuit, ut habet *Nemoperegrinus.*

[illegible] [illegible] *Paulo* [illegible] I. *Pont.* & *Carolo V. Conſtantinopoli* debacchata eſt peſtis.

1556. [illegible]tera lues plura hominum millia abripuit.

1563 *Londini* in Anglia peſtifera contagio adeò ſæviit, ut una dies 18000 hominum rapuerit. *Nemoperegrinus.*

Digitized by Google

An. Chriſti

1567. Præter belli mala *Galliam* contagio quoque & fames afflixit, ità ut *Lugduni* ſuper 30000 hominum ex eâ mortui ſint. *Nemoperegrinus.*

1570. Sub *Gregorio XIII. Pont.* & *Maximiliano Imp.* truculenta peſtis totam invaſit Italiam, ex Tridentinâ urbe primùm *Veronam* illata, hinc *Venetias* ad 10000 hominum ibidem ſuſtuliſſe fertur, indè & reliquas urbes, ac comprimis *Mediolanum*, afflixit.

1580. Conſueta aliàs peſtis *Ægyptia* nunc vehementiùs ſævire incepit, & ultrà 500000 hominum in ſolâ urbe *Cairo* confeciſſe ſcribitur. *Proſper Alpinus.*

1591. Sub *Gregorio XIV. Pont.* & *Rudolpho* II. ex fame *Romæ* peſtis exorta ad 60000 hominum extinxit. *Spondanus.* *Neapoli* etiam deſæviens ſenibus & alteri ſexui innoxia, in ſolâ urbe 40000 Juvenes rapuit. *Nemoperegrinus.*

1593. *Londini* ſæva per æſtatem peſtis hebdomadatim 2000 mortales ſuſtulit. *Idem.*

1617. Peſtis repentina *Neapolim* adorta, comprimis infantes invaſit. Vide *ſuprà* §. *præced.*

1630. Sub *Urbano* VIII. & *Ferdinando* II. *Imp.* Italia & Francia ingenti peſte laboravit, præſertim *Lugduni* & *Mediolani*, putatur veneficio procurata. Venetiis 60000, in Veneta ditione ſupra 500000; in Lombardia dimidiam; alibi tertiam hominum partem abſumpſiſſe fertur.

1648. *Valentiæ* in Hiſpania mirabilis peſtis exorta: de qua vide *ſupra* §. 2.

1656. Sub *Alexandro* VII. *Pont.* & *Ferdinando* III. *Imp.* peſtis ſæviſſima *Neapolim* infeſtavit, quâ ad trecenta millia hominum quinque menſium ſpatio extincta referuntur. *Romam* etiam irrepſit, & tandem etiam *Genuam* adorta ingentem hominum ſtragem edidit.

1666. Sub eodem *Alexandro* VII. *Pont.* & *Leopoldo Magno Imp.* dira peſtis *Coloniam* invaſit, indè *Moguntiam* atque aliàs urbes & pagos plures ad Tractum Rheni pergraſſata fuit, ac ingentem ubivis hominum multitudinem extinxit.

1679. Sub *Innocentio* XI. & eodem *Leopoldo* peſtis *Ungariam* infeſtavit, indè *Viennam* irrepſit, & ingentem ibidem ſtragem edidit. Extincti fuerunt à Januario ad Novembrem incluſivè in urbe Viennenſi 49486: in ſuburbiis ſupra 30470, ſcilicet

In Januario	410.	In Julio -	7507.
Februario	359.	Auguſto	4517.
Martio	3797.	Septembri	6774.
Aprili -	4963.	Octobri -	6475.
Majo -	5727.	Novembri	2400.
Junio -	6557.		

Ex Auſtria peſtis hæc in Bohemiam & alias Germaniæ Regiones & Urbes progreſſa eſt.

1680. Peſtis ex Bohemiâ & Auſtria in *Miſniam* per Rhedarium delata multa hominum millia abſumpſit. *Dresdæ* plurimum ſæviit, ità ut ad eam coërcendam è Sartoris ædibus, quæ infectæ erant, panni & veſtes jam paratæ multorum millium prætio æſtimabiles extrà urbis portam elatæ, ibidemque combuſtæ fuerint. *Diarium Europæum.* *Erphordiam* quoque & alia Saxoniæ loca miſerabiliter afflixit.

DISQUISITIO II.
ANEMOSCOPICA.

Quà abditæ & arcanæ Ventorum cauſæ, vires, & reconditæ proprietates inveſtigantur.

ORdimur jam argumentum de Ventorum arcanis perſcrutandis: Ubi nunc ex Aëoliis antris ventoſos ſpiritus relaxatis habenis efflare permittimus, ut ſagaci, quantùm poſſumus, indagine abditas eorum naturas, mirabiles vires, arcanas proprietates diligentiùs explorare, & accuratiùs perluſtrare valeamus. Tantò autem majori cum ingenuæ acquirendæ ſcientiæ fame argumentum hoc pertractare aggredimur, quantò majus inde emolumentum captare poſſumus, dùm Ventorum quorumlibet abditas cauſas, miras affectiones, ac vires noſſe, tam ad Philoſophica, quàm Oeconomica, & Politica ſtudia, ad uſus, inquam, hominum quorumlibet, & lucra terrâ marique obtinenda confert maximè. Ab horum enim tenuiſſimorum ſpirituum flabris ſpirantibus omnis agrorum fertilitas, arborum, fruticum, herbarum, plantarumve quarumvis pendet fœcunditas, cùm ſeminales vires omnibus abundè affluant. Horum afflatu coguntur nubes & intumeſcunt, ac proindè in fœcundas pluvias reſolvuntur, ſine quibus Natura rerum omnium ſterileſceret: & ne etiam nimiâ tellus humiditate affuſâ ſuffocetur, aliis ſiccioribus aſpirationibus eandem denuò exſiccant. Horum motu, & agitatione ſtagnantes commoventur lacus, & ne immundâ conceptâ putredine corrumpantur, concitantur maria. Horum miniſterio itinera quaquaverſum in omnes mundi plagas peraguntur, ut proindè non deſit ullibi, quod Naturæ rerum conſervandæ tantoperè neceſſarium eſt. Quid enim oro, admiratione digniùs? quid magis elatis ciliis ſuſpiciendum, quàm ſubtiliſſimorum ſpirituum beneficio tam exiguo tempore adeò immenſa vaſtiſſimi Oceani, mariumque ampliſſimorum ſpatia peragrare? novos in terræ remotiſſimis partibus incolas detegere, cum iis commercia peragere? ingentibus peregrinarum mercium, ac divitiarum theſauris humanum genus beare? Et quod caput eſt omnium; Veram Chriſti legem ejuſque Evangelicam lucem per Univerſi Mundi ſemitas ad maximam Conditoris gloriam undiquè propagandam, & ingens vero Deo animarum lucrum acquirendum transportare? Sed hiſce ita breviter præmiſſis rem ipſam auſpicemur.

Digitized by Google

CAPUT I.

De Ventorum materiâ, cauſis, varietate, multitudine, ac validis Eorundem viribus, & violentiâ.

Variæ ſententiæ de Ventorum materiâ.

VEnti nomen haud immeritò deduci videtur à verbo *Venio*, quod aſſiduè veniat, ſemperque velut priori flatui alter ſuccedat. Ingens autem Ingeniorum tortura ipſa eſt Ventorum geneſis, ſivè origo, & cauſa, virium inſuper & proprietatum expoſitio, itá ut facilè quidem ſit de Ventis verba in ventos efflare, ipſam autem Eorundem proferre, ſtabilire, & perſuadere veram eſſentiam, cauſam & originem, difficile. *Hippocrates lib. de flat.* Ventum aliud nihil eſſe dixit; quàm aërem agitatione commotum; Anaximander, aëris fluxum, cujus partes tenuiſſimas Sol abſumpſerit; *Democritus*, atomorum in aëre collectorum diſſociationem; Seneca aërem fluentem impetu, & curſum aëris concitatiorem; *Ariſtoteles* verò calidam & ſiccam exhalationem lateraliter motam, & per terram diſcurrentem, atquè aerem ipſum impellentem. Ex Recentioribus etiam licet plerique aut ſenſibilem aëris motum, & fluxum, aut aëris majorem locum affectantis agitationem, aut vaporem agitatum, qui expanſus è breviori ſpatio, in quo erat, in aliud facilè tranſeat, & ſimilia plura edicant: quid tamen hunc motum, hunc fluxum, hanc diſſocitationem, hanc agitationem, hanc concitationem, hanc dilatationem efficiat, quæ cauſa producat, hic Rhodus, hic ſaltus. Undè Ventorum conſideratio multis una ex iis Naturæ arcanis videtur eſſe, quæ Deus latere nos voluit. Quocircà & *regius Pſaltes Pſ. 134.* canit, Deum ventos de theſauris, id eſt, occultis Naturæ cauſis producere: & ipſa divina veritas *Joan. 3.* ad Nicodemum dicit, nos audire vocem ſpiritûs, id eſt, venti ſpirantis, at neſcire *undè veniat, aut quò vadat*; hoc eſt, ſtridorem & ſonitum venti à nobis percipi, ignorare tamen determinatum locum, undè oriatur, aut ubi deſinat.

Kircheri ſententia.

In naturalium tamen rerum inveſtigatione ſolertiſſimus *Kircherus* videtur reliquis ad abditas ventorum cauſas detegendas aliquo propiùs accedere, & probabilius quid afferre, dùm *in Mundo ſubterr. tom. 1. l. 4. ſect. 2. c. 1.* iſta tradit: Duplex, inquit, ventus conſiderari poteſt, propriè & impropriè ſumptus. Prior fit ex halituoſâ & ſpirituoſâ fumoſâque ſubſtantiâ; alter ex violento & extrinſeco aëris motu; & multiplici de cauſâ naſcitur: vel violentâ imbrium rupturâ, ut in tonitruis; vel ob imbrium caſum præcedente aëris motu; vel in magnis incendijs; vel deniqùe nubium preſſurâ: Eſt enim hujusmodi impropriè dictus ventus nil aliud, niſi concitati aëris motus, atquè adeò in genere ventus nil aliud, quàm illud, quod quovis modo aerem concitare & protrudere poteſt. Propriè verò dicti venti hanc affert definitionem. *Ventus*, inquit, *propriè dictus eſt halitus vaporoſus, & flatulentus, ex terrâ mariqùe tum Solis extra, tùm intus vi & virtute ignis ſubterranei extractus, qui calore rarefactus, vel frigore condenſatus tranſverſali; ſubindè etiam recto motu terram mariaque exagitat in naturæ bonum inſtitutus.* Quam deinde definitionem uberiùs declarat & explicat, ut apud eundem videre licet.

Definitio venti propriè dicti.

Ubi vides quadruplex cauſarum genus hìc indicari; Cauſam ſcilicet efficientem, ignem partim internum & ſubterraneum, partim externum videlicet ſolarem: Materialem verò halitum vaporoſum & flatulentum; Formalem deinde, tranſverſalem halitûs motum; Finalem deniqùe, bonum naturæ. Quantùm verò ad Bonum naturæ conferant venti ex indè facilè licet colligere, quod imprimìs aër ventorum afflatu multùm commoveatur, atquè itá repurgetur, ac veluti recreetur, ne ex quiete nimiâ putreſcat, vel inficiatur. Deinde nubes & pluviæ à ventis adduci & abduci ſolent: arborum prætereà & plantarum vegetatio per illos promovetur: æſtus etiam nimii temperantur; Deniquè naves commodiſſimè per maris ſemitas quaquaverſum propelluntur; ipſæ etiam aquæ alias ſtagnantes, quæ putreſcerent & corrumperentur, agitatæ purgantur & conſervantur: imò ut rectè ſcribit *Seneca lib. 5. natur. quæſt. 18.* Venti à ſummo rerum artifice dati ſunt ad cuſtodiendam Cœli terræque temperiem.

Ventorum varietas, & multitudo.

Ex differenti porrò ventoſi halitûs conſtitutione, duratione temporis, variatione, reciprocatione, modo eruptionis & materiæ, aut miſcellæ unà concluſæ, conjunctæ, aut tranſlatæ, protruſione & proflatu maxima quoquè ventorum multitudo & diverſitas naſcitur. Quorum imprimis alii à plagæ conſtitutione *dicuntur Boreales*, vel *Meridiani*, ſive Auſtrales, vel item Occidui vel Ortivi, vel deniqùe intermedii (uti meliùs in appoſito ſchemate videre licet) adeò ut quot in Horizontis limbo, numerantur gradus, tot venti diverſi conſtitui poſſint; & tales dicuntur reſpectu loci, ſeu plagæ, ex quâ evolvuntur. Alii deindè à duratione & continuatione ſunt communes & perennes, qui omni tempore alicubi ſpirare ſolent, niſi ab aliis ventis, aut obſtaculis aliundè impediantur, qualis eſt Orientalis Zonæ torridæ potiſſimùm dominans, ex ortu in occaſum ruens & idcircò generalis dictus. Alii rurſus ſunt venti proprii & periodici, qui uti certo quodam anni tempore, ita & in certo loco, aut terræ tractu tantùm ſpirant, ut ſunt Etheſii, qui Græciæ & Aegypto æſtivo tantùm tempore dominantur; non itá autem reliquo tempore, aut aliis terræ partibus. Alii ſunt Anniverſarii, iique menſtrui, vel diurni, vel horarii,

qui

qui certis anni temporibus per certa temporum intervalla ſpirare ſolent, ut intrà proferentur. Alii quoque ſunt Extemporanei ex vehementi potiſſimum aëris colliſione nati; ut qui pluvias, imbres, & tonitrua præcedunt, comitantur, vel ſubſequuntur. Alii repentini, ſubitanei, impetuoſi, ut ſunt Typhones ſeu turbines, præſteres, Ecnephiæ, Enhydrii, & ejusmodi, qui nonnullis in locis contingunt. Alii à diverſo ſpirandi modo nomen ſortiti ſunt, uti ſunt Altani, Tropæi, & Apogæi dicti, de quibus etiam *Plinius lib. 2. Nat. hiſt. cap. 40.* Vocantur autem Altani, quod ab altioribus terræ partibus ſpirent, videlicet è montibus & ſylvis: Tropæi ſunt, quandò ex convallibus & locis humilibus, nimirum è mari in terram ſe committunt: Apogæi, quandò è terrâ orti per terram pergunt & ſuperficiem terræ radunt. Ariſtoteles dicit illos ex humectâ perflare terrâ, præſertim autem matutino tempore ſpirare ſolent, & propter debilitatem non ſublevantur, nec aſcendunt, & hic ventus etiam non multum differt ab aura. Alii quoque venti Antelucani dici meruerunt, qui plerumque antè lucem flare ſolent, ac comprimis in Vere. Alii deniquè prodigioſi ſunt venti, qui nonnullis in locis, tum ex montium cavernis, tum ex intimis terræ viſceribus & voraginibus, tum etiam ex fundo maris lacuumque quorundam magno navigantium periculo, dum aquas vehementius concitant, erumpunt.

Undè multa ventorum quorundam violentia provenire queat.

Quomodo verò prodigioſi illi ventorum impetus, & furioſi plane turbines tantas ſæpè vires habere queant, ut obvia quæque proſternere, ſuſque deque vertere, violentiſſimo impetu turres dejicere, arbores extirpare, equites, homines & quævis animalia per aerem arripere, ac transferre & fortiſſima quæque confringere valeant; fieri id putat doctiſſimus *Kircherus* ex oneratione potiſſimùm abditorum Pyrophylaciorum per varias cryptas abditosque meatus: Quod fieri nequit niſi per vapores & exhalationes, quæ ſale ammoniaco, nitro, ſulphure, antimonio, ſimilibusque contumacibus mineralibus fœtæ ſunt; illæ mox unà cum volatilibus auri ſpiritibus, quibus pollent, per orificia meatuum in ſublime elatæ, ubi frigidam aeris regionem attigerint, ibidem condenſatæ; accedentibus porrò alliis ſemper auctæ tandem in planitiem protruſæ eam coöperint. Vaporum verò halituumque ſpirituoſa & humida ſubſtantia, cum hinc indè agitata facilè in ignem tunc exardeſcat; accidit, ut Spiritus carcerum impatientes præviis fulgetris, fragoreque formidabili, nec non incredibili cum impetu, quidquid offenderint, proſternant. Quod verò deorſum potius, quàm furſum ferantur, cauſa ſunt auri Spiritus unà cum nitroſâ, atque ſalis ammoniaci, antimoniique ſubſtantia jis immiſta, quibus in naturâ rerum nil potentius, efficaciusque eſſe poteſt. Quæ experimentis deindè comprobare nititur prænominatus Author, ut apud eundem videre licet.

Vis elaſtica facit ad violentiam ventorum.

Verum & vim aëris elaſticam ad violentiam Ventorum multum conferre, facilè ab experimentis Boijlianis adiſcere poſſumus. Si enim attentè conſideremus, quantum aër dilatari queat, ità ut demonſtrante Clariſſimo *Boylio* in millecuplum & amplius ſpatium in machina pneumaticâ dilatari poſſit, & inſuper ſi tantus fiat impetus irruentis aeris in locum penè vacuum: Quid non fieri poterit in Atmoſphæra aëſtuoſiſſimis halitibus ab jis præſertim locis, qui maxima mineralium & vulcaniorum ignium fœturâ pleni ſunt, ſubmiſſis turgente, vel cum accedente Solis calore vel intrinſeca effervescentium particularum à continuâ agitatione; & concitatione cauſatarum rarefactione ſeſe amplius evolvere, diſtendere, & dilatare nituntur: ut idcircò in tanto efferatorum corpuſculorum attritu, colliſione & conflictu non niſi mira vis & impetus ingens evenire debeat. Plura alia melius in ſequentibus obſervationibus patebunt, ad quas, ne longiores hic ſimus, properandum.

CAPUT

CAPUT II.

Regulæ & Obſervationes Anemoſcopicæ de Ventis, eorum cauſis, variis affectionibus, ac proprietatibus, univerſim & in genere.

Obſervationes circà cauſas ventorum.

1. ID omne, quod vehementiùs dilatat aërem, aut æquilibrium Atmoſphæræ deſtruit, ventum procreare poteſt.

2. Cùm præcipua Ventorum cauſa ſit vaporum ac halituum dilatatio, quácunque ea de cauſâ contingat, ſive ex Solari ſivè ex ſubterraneo calore; vapores etiam ejusmodi cùm in majori copiâ ex mari erumpant; hinc procellæ ibidem & crebriores, & magis pertinaces eſſe ſolent.

3. Cùm magna ſit diverſitas ventorum naturâ, viribus & proprietatibus differentium, etiam diverſas cauſas habebunt. Undè fieri non poteſt, ut una, eamdemque ſit cauſa omnium productrix.

4. Aër nimium aut dilatatus, aut denſatus, aut compreſſus, magnos & ingentes motus excitat. Undè quò terreni; halitus de die magis attenuatur, & dilatantur, eò altius elevantur: de nocte autem, cùm ea ſit frigidior, magis denſantur, & potiſſimum circà montes colliguntur, ibi verò collecti proprio deindè pondere deprimuntur & ità ventum producunt. Undè plerumque cùm de die languor aliquis, aut torpor inſolitus perſentitur, ventus, aut tempeſtas ſubſequi ſolet.

Circà locum, undè ſpirant.

5. Ventus, qui leviori conſtat halitu, ſublimior eſt, ne facilè delabitur: interim ſæpè tamen proprio pondere in terram cùm præceps ruit ſtatim reſilit, vel præ impetu, quem acquiſivit, vel quia exhalatio una aliam urget, & inſequitur.

6. Qui à terrâ ſpirant venti, plurimùm à ſitu montium dependent: Unde in parte Orientali Inſulæ *Jamaicæ* vix à terrâ ventus percipitur, quòd montes hinc longius ſint remoti, & exhalationes in ipſo itinere diſſipentur.

7. Initia ventorum, & fines, ut benè notavit *Cardanus lib. 1. de variet. cap. 5.* neceſſariò ab aurâ, & leni vento ſunt; quià ventum aër præcedit, & ſubſequitur.

Circà tempus, quò ſpirant.

8. Experientiâ conſtat, quod matutino tempore per æſtatem ſemper mollior quidam, & ſuaviuſculus aſpiret Ventus: cujus cauſa videtur eſſe, quod Sol exoriens ſuo calore, & lumine aërem attenuet; ſic autem attenuatus, & ſurſùm latus ſecum rapit vicinum aërem, & per conſenſum ad eandem partem confluunt occiduæ aëris partes non attenuatæ, atquè ità matutina illa mollis, & ſuaviuſcula aſpiratio excitatur.

9. Circà oras maritimas Ventus maritimus ordinariè ferè de die flare ſolet, noctu verò terreſtris à terrâ. Cauſa eſt quod terra calorem pertinaciùs retineat, quàm aqua: Undè propter calorem illum ſuperſtitem terra etiam noctu vapores ventis procreandis aptos ſuppeditat; qui quidem venti ad mare diriguntur, quòd ibi nocturno frigore aër condenſetur.

10. Ubicunquè ingentes montium catenæ reperiuntur, ibidem, ut docet *Kircherus Mund. ſubterr. lib. 4. ſect. 2. cap. 5. ex Solis acceſſu ingens vaporum moles vi ignis ſubterranei extruditur, qui externâ Solis in certo Zodiaci gradu anniverſario conſtituti, ejusquè virtute rareſacti ac dilatati ventos illos cauſant, qui in eam partem diffunduntur, quam montes, locusque evaporationis è diametro reſpiciunt. Hoc pacto ſi montes ſitum habuerint ad mare, aut regionem intermediam Borealem: indè ventos exſpirabunt Boreales. Si ſitum Aſtrinum, Auſtrales; Si Ortivum vel Occidum, tales quoquè ventos producent: Si varius, & diſſipatus ſit montium ſitus, ut in inſulis Philippinis; varios quoque ventos turbulentos, procelloſos, ſibi invicem contrarios, & in turbines agitatos efficiet. Ità Kircherus.* *Venti ubi magis ſpirant.*

11. Venti plerique ſpirare ſolent ſæviùs manè & veſperi: nam meridie cùm fervet dies, ob majorem Solis calorem remittunt, fitquè Cœlum magis tranquillum. In mediâ autem nocte à majori frigore comprimuntur.

12. Venti, qui de die flare incipiunt, & ab Oriente Sole non comprimuntur, diuturniores & vehementiores eſſe ſolent, quàm qui de nocte. Undè, ſi ab aurorâ incipiat ventus, diutiùs ſpirare ſolet.

13. Conſtat experientiâ, quod Hyeme in noſtris regionibus potiſſimum flare ſoleant venti circà Ortum in aurorâ, & à parte orientali; Aeſtate verò circà Occaſum Solis, & ex parte Occidentali.

14. Non dantur in noſtris regionibus conſtantes, aut anniverſarii penè venti; Magna enim ex parte ſpirare potiſſimùm ſolent Occidentales, & eorum collaterales. Quod tamen verno tempore Boreales, & ortivi præcipui venti dominentur cauſa poteſt eſſe, quod Sol tum temporis ad ſeptentrionales plagas, nubibus, & nivibus opacas accedens magnam vaporum copiam ſurſum tollat, & calore diurno ſolari deindè in ventos difflet.

15. Venti nec temporibus maximè frigidis, nec intensè calidis vehementiùs flarè ſolent; ſed temporibus potiſſimùm inter hæc mediis. Undè & circa Æquinoctium utrumque crebriores, & vehementiores ſunt venti; eo quòd halitus nec nimium extenuentur, ut in æſtate, nec plùs addenſentur, ut hyemis tempore, ſed mediocriter denſentur, & frigeant. Hinc etiam Auſtralis ventus magis de nocte, quam de die ſpirare ſolet, quod in iis regionibus vapores interdiu ſint rariores; nocte verò ingruen- *Venti circà utrumque Æquinoctium crebriores.*

ſe medio-

te mediocri frigore condenſentur. Deindè etiam fieri poteſt, ut circà utrumque Æquinoctium Sol mediam Zonæ torridæ viam incedens utrimque vapores magno impetu verſus polos protrudat: hinc largiores etiam iis temporibus pluviæ eſſe ſolent, quæ & ventis novam materiam ſuppeditant.

Ventorum motus.

16. Eò ventus incumbit, quò liberior exitus invitat, & loci laxitas. Quò etiam ex altiori loco decidit, longiùs promovetur.

17. Undè & ventus maritimus ad ea potiſſimum tendit littora, ubi minùs à montibus impeditur. Semper etiam ventus ille ferè magis increſcit, cum Sol altius ſuper Horizontem aſcendit.

18. Motus venti cujusvis non interrumpitur, niſi denſior occurat aër, vel montes, vel Inſulæ, vel promontoria: Unde in medio mari motus Ventorum magis eſt æquabilis, non intercisus, aut undulationi ſimilis, niſi ubi vel inſulæ, vel promontoria obſtant, & impediunt.

19. Notari vult Doctiſſimus *Dygbæus Inſtitut. Peripat. lib. 3. lect. 10.* quod venti ſemper arcus maximorum circulorum ſectentur; quia ſcilicet vi expulſi breviſſimam lineam arripiunt, quæ in ſuperficie ſphæræ eſt arcus circuli maximi.

20. Quia ſicut Atmoſphæra eſt aut denſior aut levior, aut novæ exhalationes in ipſo itinere occurrunt, aut etiam contrarii venti ab oppoſitis, aut diverſis plagis oriuntur: ità Ventus ſæpè aut reflectitur, aut aliò divertitur, aut nonnunquàm ex duobus ſibi mutuò contrariis compoſitus quidam efficitur.

21. Quoties in mari ventus diurnus in unam partem dirigit flatum; fluit mare ad oppoſitum: ut ſi in Orientem ſpirat, fluit mare verſùs littora ad Occidentem. Ratio eſt, quod cum ventus continuo aquas propellat in plagam ex. gr. Orientalem; ubi illæ aſcenderint ſuprà conſuetam ſuperficiem, neceſſariò defluere debent: cùm autem refluere nequeant in medio mari, eo quod à vento propellantur; ſecundùm littora, in quibus Ventorum impetus minor eſt, regrediuntur. Hoc ſatis experiuntur minores lembi.

22. Cùm in terræ partibus, ac locis terreſtribus major ſit inæqualitas, quàm in maris tractibus: idcircò Ventorum regularitas non niſi in iis maris partibus, quæ à terris valdè remotæ ſunt, magis deprehendi poteſt. Quoniam in maris ſuperficie tanta inæqualitas non eſt, quanta in locis terreſtribus occurrit, & Venti, qui eò verſus à littoribus provehuntur, rarò eosque pertingere poſſunt, ut eorum, qui ibidem flant, curſum perturbent.

23. Subitaneæ contrariorum Ventorum motiones cenſentur inſaluberrimæ, cùm repentinas ac ſubitas in humanis corporibus mutationes efficiant. Hinc teſte *Oleario in itinerario Region. Oriental. circà Gamrom* prope Ormutium in Perſiâ, cùm venti unius diei ſpatio per omnes Horizontis partes mutentur, etiam morbi indè exoriuntur ſubitanei, plurimique ibidem intereunt.

24. Non eſt ubique locorum eadem Ventorum natura, cùm venti cujusvis natura & effectus à duobus pendeat, ab ipſomet ſcil. ſpiritu, quo ventus conſiſtit: & ex eo loco, per quem tranſit. Ut itaquè certi aliquid de ventorum naturâ conſtitui poſſit, tùm vel maximè unius regionis natura & conſtitutio obſervanda eſt, v. g. Halitus ex quo loco ſpiret, & per quod medium tranſeat. Hæc enim duo maximè Ventorum naturam conſtituunt, variantque. Ventorum natura.

25. Venti tamen omnes naturâ cenſentur frigidi ob motum; quo autem validiores, eò magis refrigerant, & exſiccant, ac tandem ſerenitatem pariunt: imbecilles verò rarefaciunt, humectant, pluviasquè gignere ſolent.

26. Maritimi venti plerique cenſentur eſſe inſalubres, utpotè, qui calorem, & humorem, principia corruptionis ſimul ferant. In calidiſſimis tamen regionibus & ſummâ æſtate nonnunquàm ſalubres ſunt, quià refrigerant & ex eo, quod altiùs à Sole eleventur, ſunt penetrabiles ſine noxâ.

27. Medicorum judicio omnis ventus, qui ex aëris commotione non fit, ſed ex halitibus ſolùm & vaporibus non tantum nocivus, ſed & exitialis eſſe poteſt.

28. Ventorum multitudo noxia cenſetur eſſe fructibus, paucitas ſegetibus, totius anni tranquillitas ſuſpecta eſt medicis ob Peſtem, aliosque morbos à putredine exitiali ortum trahentes.

29. Generaliter etiam ventus exſpectandus non eſt ex locis arentibus & ſiticuloſis.

CAPUT III.

Regulæ, & Obſervationes de Ventis in ſpecie.

Ventorum varietas à diverſis Horizontis punctis.

1. Etſi Venti ex omni parte Horizontis proflare poſſint. Notari tamen ſolent imprimis quatuor Puncta Cardinalia, undè flatus derivantur, & alia quatuor inter hæc media, quibus & minus principalia, & collateralia puncta interjacent: Undè cum Venti ex his punctis, ſeu partibus Horizontis ſpirationum ſuarum originem obtinent diverſa etiam nomina apud diverſas nationes habere ſolent, ut in ſchemate meliùs videre licet.

Quatuor venti Cardinales.

2. Cardinales igitur venti ſunt quatuor, quorum nomina latina *Subſolanus*, *Auſter Favonius & Septentrio*, quia à quatuor mundi cardinibus: & angulis ſpirare ſolent, ideſt, ab ortu, meridie, occaſu, & media nocte: non ſunt tamen ejuſdem ubivis locorum naturæ, ſed pro variatione Horizontis, & locorum, per quæ ſpirant, ratione aliter, atquè aliter affici ſolent. Idem eſt judicium de ventis collateralibus, & minus principalibus. Undè quamvis unus & idem halitus aliis Borealis, Auſtralis aliis, Ortivus, Occiduusque ſit, proprietatibus tamen, & qualitatibus differentibus imbuitur ratione locorum, per quæ tranſit.

3. Cùm principales, ſeu Cardinales Venti non præciſè indiviſibili ſpatio procurſus, affectiones, & proprietates ſuarum exſpirationum contineant, ſed & collaterales, ac minus principales cùm iiſdem communicent: idcircò hi tantò erunt in ſimilibus viribus efficaciores, quantò propiùs ad eoſdem Cardinales accedunt.

Subſolani natura, & proprietates.

4. In Europæis noſtris regionibus *Subſolanus* Ventus, nempè à naſcente Sole, ſivè Ortu ſpirans communiter ſolet eſſe calidus, & ſiccus cum inſigni tamen temperie; à *Ptolomæo* etiam ſanguineus, ab aliis verò igneus, & cholericus dictus; ſoletque eſſe ſuaviſſimus, puriſſimus, tenuiſſimus, ſaluberrimus, ac potiſſimum manè ſpirans; contagionibus prætereà inimicus, aërem purificans, corporibus ſanitatem & hilaritatem afflans. Hyeme tamen ſolet eſſe frigidus, & gelu ac frigus augere. Acquirit etiam vires exoriente Sole, noctu verò plerumquè ſilet. Quandò verò cum ſereno Cœlo flare incipit, de die uſquè ad noctem plerumquè perſeverat. Sin autem eo flante pluat, prius vix ceſſabit, quam Sol occumbat.

Auſtri natura.

5. *Auſter* ab Auſtrali plagâ ſpirans hic plerumque calidus eſt & humidus, morbidus item, æſtuoſus, fulmineus, noxius & peſtilens; generans pluvias, & nubes, uti & pro temporis ratione tonitrua. Si tamen diutius ſpiret, tunc & ſerenitatem, & ſuffocantem calorem, provocare poteſt. Solet & plurimum febres putridas, ac peſtilentes, morboſque varios excitare.

Favonii natura.

6. *Favonius* ab occaſu Solis Æquinoctialis ſpirans, vel à favendo, quod cunctis faveat, vel à fovendo, quod cuncta foveat, dictus, ventus nobis hic eſt humidus; aqueus, phlegmaticus, & vernus, menſique Aprili ſummoperè familiaris, quadam temperie caloris, & humoris glaciem reſolvit, & nives. Eſt inſuper pluvioſus, tonitrua excitans, & ſæpè rapidus, ac pro temporis conſtitutione nivoſus, vaſta quoque agitat æquora, parit varias corporum mutationes, & humorum perturbationes, ſoletque alias tenui frigore ſaluber eſſe, ac ambiguus. Spirat verò potiſſimùm cùm ad nos aves in vere denuò remeant, quæ hyeme latitabant, tùm iterum cùm à nobis in Autumno recedunt.

Venti Septentrionalis natura.

7. Septentrionalis ſolet nobis eſſe frigidus & ſiccus, ſerenitates affert ſine pluviâ: in Hyeme tamen quandoque eſt nivoſus, omnis autem ſemper corruptionis vindex, omniumque Ventorum ſaluberrimus, licet vitibus germinantibus, & aliis plantis tenellis ac floribus perſæpè exiſtat perancioſus, mortalibus tamen maximè favet.

Ventorum vires.

8. Uti proindè Venti à variis mundi partibus derivantur, ità viribus maximè diſcrepant: qui enim ab Ortu flant, cœteris paribus fortiores ſunt, quàm qui ab Occaſu emittuntur: tùm quià totius aëreæ maſſæ curſum ſequuntur, tum etiam, quià aër, qui dilatatur, flatque verſus occaſum, ad locum tendit, in quo octodecim horarum intervallo meridies non fuit. Quarè aër ob diuturniorem Solis abſentiam plurimùm temporis ad ſe refrigerandum habuit, multoque plus condenſatus eſt, quàm is, adquem Occidentales Venti pergunt; quoniam illic non niſi ſex interſunt horæ, à quibus meridies fuit, atque ob Solis præſentiam calor maximus vigebat, maximaque fiebat vaporum rarefactio.

9. Ventus Borealis omnium maximè validus, & impetuoſus eſt, quoniam æſtu maximo, meridiano ſcilicet excitatur, & materia omnium facillimè in vapores diſſolubili, nubibus nimirùm conſtat. Ità *Antonius le Grand in inſtit. Philoſ.* Econtrà Auſtralis lentiſſimus eſſe ſolet, tum quia aëris nocturni craſſities illius curſum remoratur; tum quia materia, qua conſtat, utpote à terrâ tantum, vel aquâ profluens non tàm promptè, nec tanta copia dilatatur, quàm materia borealis, quæ à nubibus effunditur.

Ventorum gravitas & denſitas.

10. Ventus etiam Borealis cum ſit gravior & denſior, magis quaſi rectà deorſum propellitur, ac ſævior eſt Auſtro, cùm acriori frigore denſetur. *Auſter* verò niſi imbribus ſit gravis, levior eſt *Aquilone*, & magis in obliquum fertur. Unde etiam flante *Borea*, & ſudo Cœlo non ità repelli poteſt fumus, ſicuti Cœlo pluvio, vel quod *Boreas*, non ex obliquo, ut *Auſter*, ſed in directum magis perflet, vel quod gravior ſit aëris moles, cùm ſpirat Aquilo.

11. Venti quoque Boreales tantò debiliores

VENTI ORIENTALES
Constantes et Generales sunt in districtu Maris pacifici et Aethiopici, qui Zonæ Torridæ subjiciuntur.
In Oceano Africano inter et Indicum usque ad Moluccas à Januario usque ad initium Junii. In Insula Mada-
gascar Mens. Januar. et Febr. In Anglia, Prussia et Moscovia ab initio Aprilis per dies 40. Ad Bandam. Insu-
Levante.
Sirocco Levante.
Levante.
Sirocco Levante.
50
60
70
80
90
80
70
60
50

liores fiunt, quantò ampliùs hinc ad Aequatorem procurrunt. Econtrà ab Aequatore quantò ampliùs verſus Antarcticum polum proſpirant, efficiuntur ſeveriores, & frigidiores præſertim in regno *Chili & Peru.*

12. Ubi venti frigidi, velut Aquilonares plurimùm flare ſolent, ibi fieri ſolet magna temporum viciſſitudo: ubi verò medii & temperati, non ità; ſive idem ventus repetatur ſæpius, ſive contrarii, ſed in calore & frigore parùm diſſimiles.

Surdis confert Boreas.

13. Qui auditûs gravitate laborant, aut ſubſurdeſcunt, boreali vento perſpirante, & aëris ſerenitatem afferente facilius audire incipiunt, qui alioquin cum denſus & pluvius eſt aër, Auſterque ſpirat, omni propemodùm audiendi facultate privantur.

14. *Eurus*, aut *Subſolanus* ſolus flans ad ſe trahere ſolet nubes, & à principio quidem ſiccus eſt, finiens tamen plerumque eſt aquoſus.

15. *Euro, & Africo* flante compertum eſt maximè homines ſomniare, potiſſimùm verò hos, quibus humiditas in corpore exundat.

16. Similiter compertum eſt, quod ſicut objecta auditûs occidentalibus, ita viſûs Orientalibus ventis diſtinctiùs, & acutiùs præſententur. Hinc Euro vel ſubſolano flante objecta viſibilia comparent majora, Africo ſpirante minora.

Venti Generales, & conſtantes.

17. Venti Generales Ordinarii, & conſtantes (qualis ſolet eſſe, qui magno Teraquæ diſtrictu per totum ferè annum ſpirat) ſphæræ rectæ proprii ſunt, ac maximè ſub zonâ torridâ dominantur: ij verò ab Oriente ſpirant, ſuntque ſubſolano, ſive ortivo vento collaterales, aut ſubſolanus, & ortivus ipſe. *Mirabile autem naturæ concilium eſt*, ſcribit *Kircherus in mund ſubterr.. lib. 4. ſect. 2. cap. 2. quo mare pacificum ſub Zonâ torridâ uno & eodem ſemper ventorum flatu ex ortu in occaſum concitari voluit uſque ad Inſulas Archipelagi, ubi Oceani huc uſque continuatur ventus, tùm ad obvias inſulas ingentibus montibus refertas, tum ad continentis Chinæ vaſtiſſimas regiones illiſus, halitibusque novis ibidem excitatis ex occaſu in ortum retroactus ad Americæ ſeptentrionalis littora veluti in circulum magno ultrò citróque commeantium commodo agitatur.*

18. Ventus Generalis Zonæ torridæ dominans non in omnibus eidem Zonæ ſubjectis regionibus ſemper uno, & eodem tempore, & loco viget, ſed ſub ijs potiſſimùm ſignorum, quæ Sol percurrit, parallelis. Undè naves, quo propiùs Solis ſemitis accommodantur, eò faciliori, breviorique navigatione terminum ſuum conſequuntur. Si utrinque à ſemitâ Solis plus æquo receſſerint, ob novas ventorum, quos experiuntur, leges *Euro-Zephyro* vento contrarias, etiam magis retardantur, & impediuntur.

19. Ventus etiam hic Generalis ſub uno & eodem parallelo indiviſibili ſpatio non fertur; ſed habet ſuam latitudinem in nonnullis locis majorem, in aliis minorem Sub Tropicis ad 7 gradum, tam ad Auſtrum, quàm ad Boream excurrere compertum eſt.

20. In loco ſuppolari Arctico nullus ventus Septentrionalis, aut quiſcunque alius præter Auſtralem dari poteſt: à quâcunque enim plagâ in eam Regionem ſpiret ventus, ſemper ex partibus Auſtralibus ad ſeptentrionem feretur. Contrarium accidit ſub polo Antarctico; nam omnes ibidem venti ſunt Septentrionales.

Venti quales ſub Polis.

21. Venti anniverſarii, quales eſſe ſolent *Eteſiæ*, Græciæ proprij, in duplici ſunt differentiâ, Aeſtivi, ſcilicet & Hyberni. Illi octo circiter diebus ante Caniculæ exortum, ſive poſt Solſtitium æſtivum ſpirare ſolent ad 40 circiter dies, ita tamen ut quotidiè ab horâ diei tertiâ exurgant, & noctu denuò conquieſcant. Hyberni verò ſunt æſtivis contrarii; contrarióque exoriuntur tempore, hoc eſt, poſt brumam 70 diebus proflantes, ſed exiliores.

Venti Anniverſarii, velut Eteſiæ.

22. *Eteſiarum* originem communiter adſcribunt colliquatis nivibus in remotis Borealibus regionibus; cum autem noctu ceſſent, probabilius videtur propiores eorum fontes eſſe montes in Macedoniæ, & Thraciæ regionibus perpetuis ferè nivibus opertos. Sicut, quòd *Madriti* in Hiſpaniâ magnâ æſtatis parte flent venti Boreales, cauſa Pyrenæis jugis continuis nivibus obtectis adſcribitur.

Eteſiarum cauſa.

23. *Ornithias* & *Chelidonius* ventus, qui ab Hirundinum adventu denominantur, oriuntur à diverſis locis, ſub diverſis terræ tractibus verno quidem tempore, ſub veſpertinum Arcturi exortum. Fertur autem *Chelidonius* circa terræ latera humilis, omniùmque ſuaviſſimus, & commodiſſimus, ut plurimum verò in *Favonium* abit.

Ornithias & Chelidonius.

24. Sunt & alii venti periodici, qui certis Anni temporibus, præſertim in *Africæ* & *Indiæ* Orientalis littoribus, & certis menſibus conſtanter ſpirare ſolent: *Motiones* nunc communiter appellant. Plerumque autem 5 menſibus ab unâ terræ plagâ, & totidem ab oppoſitâ flare ſolent: duobus autem menſibus circà Martium, & Septembrem aut ceſſant, aut aliis ventis cedunt.

Venti periodici, qui Motiones dicuntur.

25. Subitanei & vehementes, qui penes materiæ, aut agitationis differentias varia ſortiuntur nomina, & communiter Procellæ dicuntur: Sunt Venti maximè omnium periculoſi: quò autem ſævius furere ſolent, eò & rariores ſunt; In uno tamen loco magis, quàm in alio.

Venti vehementes & impetuoſi.

26. *Ecnephias* Ventus eſt ſic dictus, quod ex nubibus erumpat, magno quidem impetu fulminis inſtar, ſine flamma tamen, & ſinè gyro rectà deorſum ruit; à præcelſis plerumque in terrâ montibus crebrius gignitur, pluviarum quoque temporibus, cum Sol verticibus imminet, frequentius impetus ſuos egerere ſolet.

Ecnephias

27. *Exhydrius* Ventus à rupturâ nubium dictus, Germanicè Wolckenbruch/ dupliciter, ut benè innuit *Kircherus*, exoriri ſolet: Vel enim ex reſoluta in humorem nubium mole, quæ in terram non guttatim decidit, ſed totali effuſione omnia inundatione ſuâ infeſtat: vel etiam ex imo aquarum profundo naſcitur, cùm ex mari quietiſſimo tempore, & malaciâ quaſi ſcopis purgato exurgit quidam vapor, qui inſtar tu-

Exhydrias Ventus.

Digitized by Google

bæ, aut manicæ in ſummam altitudinem paulatim elevatur; deindè verò adeò dilatatur, ut totum, & Cœlum, & mare denſâ caligine coöperiat: mox autem horridiſſimi, ac incredibilis violentiæ venti conſequuntur, quibus Oceanus tantâ rabie incandeſcit, ut nemo facilè formidabilem illam fluctuum vehementiam concipere queat, nec ulla facilè navis, ſi quandò ea in *Exhydrium* hujuſmodi ventû incidat, evadere poſſit.

28. *Exhydrii* Venti in noſtris regionibus ſolent plerumque accidere, dùm aër comprimis eſt valdè tranquillus, rarus & calidus ex nubibus atris valdè gravibus, ac terræ admodùm propinquis; atquè etiam iis potiſſimum in locis, ubi inter montium utrinque conſtitutorum catenas, ſive clauſuras ventus aliquis inferiùs arrepere, & easdem nubes facilè ſuſtinere, alióque transferre nequit. In apricis autem campeſtribus, & in planitiem excurrentibus locis vix ejuſmodi procellæ contingere ſolent.

Typhon ſive Turbo.

29. *Typhon* ſeu *Turbo*, quem Saraceni *Olifant*; Angli *Spontes*; Indi *Orcan*, vel *Orancan* & *Hurracan*; Germani Wind-Würbel/Sturm-Wind/Kieſel-Sturm vocant, ventus eſt omninò furioſiſſimus, & nautis in mari periculoſiſſimus; Eſtque aliud nihil niſi *Ecnephias* vertiginoſus, & gyrans omnia, ac impetu violentiſſimo decutiens.

30. Solent *Typhones*, ut Author eſt *D. Bohun* Anglus, in noviluniis noctu incipere, in pleniluniis de die, atquè frequentiores eſſe inter Æquatorem & Tropicum Cancri; rariores verò ab Æquatore ad Tropicum Capricorni.

31. Oriuntur etiam *Turbines* plurimùm iis in maribus, ubi vaſta flumina ſeſe exonerant, vel ubi impetuoſus Oceani fluxus in vaſtas continentium terrarum plagas illiſus in circulum abire cogitur: vel ubi duo Oceani oppoſiti per fretorum fauces irruunt.

Preſter.

32. *Præſter*, qui eſt *Typhon* inflammatus, proxima quæque non tantùm proſternit, ſed etiam incendit, & ejus incendio nonnunquam mare effervescit. Differt tamen à fulmine, quod hoc plus flammæ, & minus flatuum habeat; Illud autem è contrario plus flatuum, ac minus flammæ: deindè quod materia fulminis ſubtilior ſit.

CAPUT IV.

Obſervationes terreſtres, ac maritimæ circa Ventos diverſis locis, & temporibus in Geocoſmo dominantes.

Venti Generales.

1. VEnti ordinarii conſtantes, & Generales ſpirare imprimis ſolent in Zonâ torridâ, iique Orientales, præcipuè in diſtrictu illo maris *Pacifici* & *Æthiopici*, qui Zonæ huic ſubjacet. Hinc in mari *Pacifico* à novâ Hiſpaniâ itinere 60. dierum ad *Philippinas*, & à *promontorio Bonæ ſpei* ad Braſiliam conſtanti vento aut *Euro*, aut *Euro-Boreâ* navigatur; à *Philippinis* in Africam idem ventus regnat, ſed non eâdem conſtantiâ; nam propter quaſdam inſulas interpellatur.

Venti in regnis Peru, & Chili.

2. In littoribus *Peru*, ſicut & parte regni *Chili* & proximo illis mari conſtanter ſpirare ſolet ventus Auſtralis cum lateralibus verſus Occidentem. Incipit autem hic ventus à 46. grad. latit. Auſtral, atquè ultrà *Panama* perflat urbem Iſthmo Americano adjacentem: Undè ex *Chile* in novam Hiſpaniam facilis eſt tranſitus, difficilis autem ex *Panamâ* in Auſtrum: Hinc etiam naves auro & argento onuſtæ paucis diebus à *Limâ Panamam* perveniunt; Sed abeuntibus alia ineunda eſt via. Mirum autem, quod in mari procul à littoribus hi venti non percipiantur.

In littore Del Fuego & Le Maire.

3. Conſtantes etiam venti ſolent eſſe ad littora Terræ Magellanicæ, ſivè *Del Fuego* ad fretum *Le Maire*, ubi ſi non continuò, tamen maximâ ex parte dominari ſolent venti Occidentales cum tanto impetu, ut vel ipſæ arbores verſus ortum vi flatuum contortæ videantur. Ex alterâ verò parte Sinûs *Le Maire*, in littore terræ Auſtralis venti Auſtrales dominantur.

4. In Malabrico Indiæ diſtrictu ferè per totum annum ſpirare ſolet *Boreas*, vel *Zephyro-Boreas*.

In littore Guineæ.

5. In mari proximo *Guineæ Zephyro-Boreas*, Paulò longius vero à littore *Euro-Boreas* frequenter, ac ferè continuò ſpirare ſolet.

6. In itinere medio inter Japoniam & Sinenſem civitatem *Liampo*, dictam continuò flat ventus Occidentalis, qualis aliàs in Japoniâ per Novembrem, & Decembrem ſpirare ſolet.

Propè Gueton.

7. Propè inſulam *Gueton* non longè ab inſula *Dos Cavallos* in mari Chinenſi ſæpè flat ventus Auſtralis, cum in mari proximo vires ſuas exerceat ventus Septentrionalis.

8. In *Provincia*, ut refert *Gaſſendus*, ventus flat, qui vix ad duo milliaria excurrit, & ab eodem loco contin[illegible] proflat.

Venti terreſtres, aut maritimi.

9. Solent quidam Venti periodici certis temporibus in quibusdam regionibus conſtanter ſpirare, & quidem aliquandò à terrâ in mare, aliquandò à mari in terram. Ita in Malabrico littore à Septembri ad Aprilem uſquè ſpirant venti terreſtres ab horâ 12 noctis, uſque ad 12 diei: neque tamen ultrà 10 milliaria intra mare ſentiuntur. A duodecimâ verò diei uſquè ad 12 noctis ventus marinus ſpirat ab Occidente in Orientem priori flatui planè contrarius, qui uti debilis eſt, ità quoque non facilè ſentitur, & ſemper ferè â Borealibus ventis abſorbetur.

In Regno Congi.

10. In littore Americæ Novæ Hiſpaniæ, ſicut & in Regno *Congi* per diem ſpirant venti marini, per noctem venti terreſtres.

In littore Camboyæ.

11. Mirabile eſt, & notabile, quod in littore *Camboyæ* â 28 Julii ad 4 Auguſti alternis diebus ſpirent venti marini, & terreſtres.

12. *Jamas*

In Inſulâ Jamaicâ.

12. *Jamaicam* inſulam vix naves de nocte poſſunt appellere, nequè egredi, cum ventus maritimus exortus eſt: adeò ut Atmoſphæræ æſtus non minùs ſint reciproci, quàm Oceani.

13. In parte Orientali Inſulæ *Jamaicæ*, vix à terrâ ventus percipitur, quod montes hinc longiùs remoti, & exhalationes in ipſo itinere diſſipentur.

In litt. Africæ Occidentalis.

14. In littoribus Africæ Occidentalis, imò & in Occiduâ Americæ parte inter Tropicos, ubi ſpirat Generalis ventus ab Ortu, nulli à mari ad littora perflant Venti; ut circà *Promontorium Viride*, Regnum *Congi* & *Nigri* Oſtia; niſi fortè longa ſeries montium ventum Orientalem arceat, ut in *Guineâ*, tum Africæ, tum Americæ littoribus occiduis.

In Inſul. La Cayenne: in Braſilia, Madagaſcar.

15. In Inſulâ quoque *La Cayenne*, in Braſilia, *Madagaſcar* & aliis nullus penè à terrâ ſpirat ventus, & ubiquè marinus æſtum diei plurimùm temperat, & eſt ſalubrior. Unde Regiones, quæ hoc vento deſtituuntur, vix incoluntur.

Propè Guineam.

16. Propè *Guineam* infrà Æquatorem in Oceano Atlantico intrà Americam & Africam mare ſæpè totum eſt à ventis pacatiſſimum, ac comprimis infrà Æquatorem; Unde mare ibidem vix navigari poteſt. Solet tamen aliquandò tempeſtas, aut turbo nautis occaſionem dare, ut lineam Æquinoctialem transſire queant.

17. In territorio *Avenionenſi* vix pluvia comperitur Cœlo ſemper ſereno, Venti verò ſunt perennes totâ humiditate in eos converſâ, ut refert *Kircherus in mund. ſubter. tom. 1. lib. 4. ſect. 2. cap. 8. prop. 1.* ubi & cauſam affert.

18. In Oceano Africam inter & Indiam usquè *ad Moluccas* motiones ac venti Orientales verſus Occidentem incipiunt à Januario, & durant uſque ad Junii initium, in quo fit mutatio, atquè hinc & ſequentibus menſibus Auguſto, & Septembri venti Occidentales fœdis procellis, ac tempeſtatibus à Septentrione irruentibus aſſociati ſuccedunt. Undè à *Ceilano* in *Javam*, & *Moluccas* Orientem verſùs in Septembri opportunior navigatio inſtituitur ob motionem Occidentalem, quæ tunc incipit, Orientali contrariam. Si tamen ultra *grad. 15. latit. Auſtralis* procedatur, non ſpirat ventus Occidentalis, ſed *Auſtro-Zephyrus*.

Ad littora Aſiæ & Indiæ.

19. Circà littora Aſiæ & Indiæ Cisgatanæ venti non eaſdem formant leges, quas in medio Oceano: Nam toto Junio, Julio, & Auguſto tot procellis, tempeſtatibus, ventorumque Borealium vehementiâ æſtuant, ut omnem Negotiatoribus in has partes aditum intercludant. In Transgatano tamen Indiæ laterè ad *Coromandelium* & *Narſingam*, quod mirum eſt, eodem prorſus tempore nullæ prorſùs ſentiuntur tempeſtates.

20. Ex Malabrico littore opportunè naves petunt Perſiam, Arabiam, & Africam à Januario usquè ad finem Martii: ſequentibus enim menſibus fœdæ contingunt Tempeſtates, præcipuè à *Boreâ*, & *Boreâ-Zephyro*, quamvis in *Coromandelio* nullæ contingant.

In Guzurate.

21. In Regno *Guzuratenſi*, ſive Indiæ Cisgatanæ littore à Martio usquè ad Septembrem ſpirant Venti Septentrionales, à Septembri verò ad Martium Auſtrales ferè ſine intermiſſione.

22. Ex *Java ad Chinam* Ventus ſpirare incipit ab Occidente in Orientem cùm menſe Majo. Batavi autem ex *Javâ* plerumque menſe Januario, aut Februario Europam petituri ſolvunt, qui poſtquàm vento Orientali ad *18. latit. Auſt. gradum* pervenerint, tunc incipit *Auſter*, aut *Euro-Auſter*, quo continuo curſu ad inſulam *S. Helenæ* feruntur.

Ad Bandam Inſulam.

23. Ad *Bandam* Inſulam omninò varius eſt Ventorum flatus: Occidentales dominantur in Martio, ad finem Aprilis venti variabiles & malaciæ: in Majo occidentales exſurgunt venti vehementes, & pluviis fœti.

Ad promontor. Punto Gallo.

24. In Inſulâ Ceilano ad promontorium dictum *Punto Gallo*, die. 14. Martii incipit Ventus Occidentalis collateralis, deindè ſuccedit *Zephyro-Auſter* in principio Aprilis conſtans, & continuò durat usquè ad primum Octobris: quo ceſſante ſequitur *Euro-Boreas* usque ad Martium perſeverans, itâ tamen ut ſubindè ſerius, aut citius, decem, vel pluribus etiam diebus incipiat.

25. *Inter Mozambicum* Africæ & *Goam* menſe Majo, & Junio *Euro-Auſter* dominatur uſque ad *Æquatorem*, *ad Goam* verò ab Æquatore *Auſter*, & *Zephyro-Auſter*.

26. In Meridiano, qui tranſit per Inſulam dictam *Triſtan de Cunha* in *Grad. 35. latit.* menſe Majo in novilunio flat *Zephyrus*.

27. *In 2. grad. latit. borealis* in mari 70 milliaribus à *Guineâ* ventus dominatur *AuſtroZephyrus* à 20 Aprilis uſque ad 5 Maji, non tamen in littore.

In Inſ. Madagaſcar.

28. In Inſula *Madagaſcar* à 15 ad ultimum Maij *Boreas* & *Zephyro-Boreas*, at in Februario & Martio ab Oriente & Auſtro Venti ſpirant: Menſe verò Martio, & Aprili ad promontorium *Bonæ ſpei Boreas*, & ejus collateralis verſus *Eurum* ventus ſpirat, adeò ut inſolitum ſit, ſi *Auſter*, aut ejus collateralis *Euro-Auſter* ſpirent.

29. Poſt 20 diem Aprilis in mari de *Bengala* ventus *Auſter*, vehemens eſt; ante quem diem nunc *Zephyro-Auſter* nunc *Zephyro-Boreas* ſpirant impetuoſi.

A Malaca Macaum.

30. A Malaca ad Macaum Sinarum portum navigandum menſibus Julio, Octobri, Novembri & Decembri, cùm Venti Auſtrales dominantur, *Auſtro-Zephyrus* ſubindè quòque & *Euro-Auſter*. In Junio verò ſæviunt *Zephyri* circa *Malacam*, & in littore Chinenſi. Ex *Javâ* verò petituris portum *Macaum* ſpirant Venti Occidentales.

A Macao in Japoniam.

31. A *Macao Japoniam* petituris dominantur iidem Venti Occidentales menſe Junio & Julio, qui tamen frequenter à *Boreâ*, & *Euro-Borea* interdiu interpellantur; noctu verò *Euro-Auſter* ſeſe exerit. *A Japonia* verò ad *Macaum* ab Oriente in Occidentem in Februario & Martio, quibus ſpirant

Eurus, *Zephyrus* & *Zephyro-Boreas*. Hic tamen in mari non dominantur, ſed ad littora.

à Japoniâ in Chinam. 32. A *Japoniâ Chinam* petituris præſtò ſunt ad littora *Chinæ Eurus*, & *Euro-Boreas*, menſe videlicet Februario & Martio. A *Chinâ* verò navigatur in *Japoniam* cum vento ab Occidente in Orientem, qui viget menſe Junio & Julio, eſtque ut plurimum *Auſto-Zephyrus*: nonnunquam ſpirat *Boreas* & *Zephyro-Boreas*, præcipuè de die: de nocte verò nonnunquam Auſter, & collateralis ad Orientem.

33. In mari Chinenſi ventus *Auſter* & *Auſtro-Zephyrus* ſpirant Julio, Auguſto & Octobri: qui venti ſi mutentur in Orientales, non fient Auſtri, niſi primò ſpiraverit *Boreas*, tùm redeunt ad Orientem & Auſtrum.

A China ad Aqua pulco. 34. A Chinâ ad Americanæ Hiſpaniæ portum *Aqua pulco* navigatur cum vento Occidentali menſibus Junio, Julio & Auguſto, qui ſunt debiles, niſi in Plenilunio, ſuntque *Zephyro-Auſtri*. Vitanda tamen eſt Zona torrida ob generalem ventum perpetuò contrarium, ſed ad littora Americæ Septentrionalis curſus inſtituendus.

35. In eâ Oceani parte, quæ inter Africam, & Americam, & in Zonâ torridâ poſita eſt, menſibus Octobri, Novembri, & Januario, ut plurimùm ſpirat *Boreas*.

Ad Promont. Viride. 36. Ad Promontorium *Viride* Africæ circa Julium ſpirant Auſtrales venti: tuncq; ibi eſt hyems & pluviæ.

Bonæ Spei. 37. Ad *Promont. Bonæ Spei* menſe Septembri ſpirat *Græcus*, ſive *Zephyro-Boreas*.

Ad Patanam Indiæ. 38. Ad *Patanen* Indiæ Orientalis menſibus Novembri, Decembri, & Januario ſpirat *Zephyro-Boreas* cum continuis pluviis: reliquis autem menſibus dominatur ventus Orientalis.

In Regno Congi. 39. In Regno *Congi* Africæ à medio Martio ad Septembrem ſpirant venti *Boreas*, *Zephyro-Boreas* & *Zephyrus*. A Septembri verò ad Martium *Auſter*, *Auſtro-Zephyrus*, & *Zephyrus*

Madriti. 40. *Madriti* in Hiſpaniâ magnâ æſtatis parte ſpirant venti Boreales à pyrenæis jugis, qui mirè tunc calorem attemperant.

41. Circà 10. Julii, & per Auguſtum eo tempore, quo in Poloniâ, Moſcoviâ, Ruſſiâ, cœteriſque Regionibus trans Carpathum, Tauricos montes, Pelaguſque Euxinum incipiunt venti Auſtrales: Eodem tempore Conſtantinopoli, & per totam Græciam, Anatoliam, Ægyptum venti Boreales, quos Ariſtoteles, & alii *Eteſias* vocârunt, flatus ſuos inchoare ſolent. Incipiunt autem ab horâ poſt Solis ortum tertiâ, & de nocte denuò quieſcunt. Circà brumam verò ſpirant ibidem venti Auſtrales ſatis continui: Interrumpuntur autem per menſem integrum à vento Orientali in *Græcum* vergente. Eteſiæ.

42. Venti Orientales in Angliâ, Ruſſiâ & Moſcoviâ flare ſolent ſub finem Martii, ac initium Aprilis per quadraginta nonnunquam continuos dies.

CAPUT V.

Obſervationes circà ventos ſubitaneos impetuoſos, eorum loca, ac plures alios mirabiles ventorum effectus.

Inter Japoniam & Chinam. I. VEnti *Japoniam* inter ac *Chinam*, *Malacam* & *Thinchiam* ſubindè tantæ comperiuntur violentiæ, ut ingentes naves jam funditùs evertant, modò maris, velut in montem accumulati vehementiâ in aëra ſublatas in obvias cautes, non ſecùs, ac pilam luſoriam illidant. De quibus Indiæ Itineraria ea narrant, quæ ſine formidine & animi conſternatione legi non poſſunt.

Ecnephias ubi frequens. 2. Ecnephias ſubitaneus, & impetuoſiſſimus ventus ſusque deque vertens omnia frequentiùs ſævire ſolet in Oceano *Braſiliam* inter & *Africam* interjecto, ad *Promontorium Bonæ Spei*, ad terram *de Natal*, in orâ maritimâ *Guineæ*, ad *Promontorium Quarda ſui*, ad *Moandam*, aliiſque paſſim maris Indici tractibus. Ad *Promontorium* verò *Bonæ Spei* cœlo ſereniſſimo ex parvâ quâdam nubeculâ vix nucem primitùs adæquante, quam & *Oculum bovis* vocare ſolent, ſuper montem propinquum exiſtente, cujus faſtigium ſatis amplum & latum, ac in planitiem deſinens, quocircà etiam à Belgis vulgariter der Taffelberg / quaſi menſa ſtrata appellari conſuevit, prænoſci ſolet. Quò minor autem apparet hæc nubecula, eò major ſequitur tempeſtas: ſolet autem hæc nubecula primitùs parva mox ſeſe explicare, & totam montis planitiem occupare, deindè cum tanto impetu ex montis faſtigio ruere, ut imparatas naves impetu ſuo momento obruat, & toto æquore disjiciat.

3. Hujusmodi verò Ecnephiæ, & procellæ furioſiſſimæ inter Americam & Africam propè Æquatorem contingere ſolent præcipuè iis in menſibus, ubi aliàs nullus ventus conſtanter flare ſolet: uti ſunt Aprilis, Majus & Junius. Propè *Guineam* autem valdè ſæpè contingunt, & quidem aliquandò ter, vel quater de die; brevi tamen remittunt: nam ordinariè ultrà ſesquihoram non diſtenduntur. Primus impetus ſolet eſſe fortiſſimus.

Turbines ubi magis ſæviant. 4. Turbines, ac Typhones perículoſiſſimi venti frequentiùs etiam exoriri ſolent in mari Siamico, Sinenſi, & Japonico inter *Malacam* & *Japoniam*, & quidem in Autumno frequentiùs ſævire ſolent, quàm aliis temporibus. In Indico mari vix ultrà 6 horas durant; in aliis maribus diutiùs.

5. In mari Mediterraneo ſinus reperitur, vulgò *Golfo di Lione* dictus, è regione oſtii, per quod Rhodanus rapido curſu in mare volvitur: in hoc maximè turbinis Typhonii violen-

violentia magno nautarum metu ſtatis temporibus ſævit.

6. Fretum Magellanicum præ cœteris aliis fretis etiam turbinibus, ac Typhonibus ſæviſſimis infeſtum refertur, ità ut navigatio ibidem ſit perículoſiſſima.

7. In faucibus Arabici maris mirabiles accidere tempeſtates, ſcribit *Varenius*; cùm denſa atra nubes mixta cum flammeis nubeculis inſtar candentis camini tenebras inducit diei: tùm ſubitanea, nec diù durans procella exoritur, quæ rubeam arenam ingenti copiâ in terram & mare ejicit.

8. Typhones plerumque crebriores contingunt, ubi præcelſi montes in littoribus ad Ortum tendentibus aſſurgunt. In Inſulis etiam *Philippinis*, ac mari inter *Japoniam* & *Indiam* interjecto Typhones valdè ſæpè accidunt, hinc periculoſa adeò ibidem ſolet eſſe navigatio. *Caribbæas* quoq; Inſulas in Americâ procellæ ſæpius infeſtant, cùm in Inſulâ *Cagenne* ſint penè incognitæ.

9. In Mexicano ſinu, & circà *Babaman* menſibus Junio, Julio & Auguſto turbines tàm ſævi & exitiales contingunt, qui peſtilentes febres, ac dyſſenterias cum tantâ ſævitie adducunt, ut homines intrà diem interimant. Similiter iiſdem menſibus in Meridiano prope *Bermudam* non longè à *Guianâ* Typhones infeſtiſſimi ſævire ſolent.

Typhones ubi nulli.

10. Circà novæ *Hiſpaniæ* & *Peruviæ* littora Typhones ſunt penè incogniti, quòd ventus à terrâ ſpirans cum Generali vento non collidatur. In patenti quoque Oceano aut rari ſolent eſſe, aut minùs noxii. Semper tamen Typhones inſidioſa tranquillitas aëris, & maris plerumque præcedit, quòd venti contrarii, ut ait *Hamelius*, ſint in Æquilibrio.

Turbines circa Ardavil.

11. Mirum eſt, quod Geographi ſcribunt de *Ardabil* Perſiæ civitate: ſiquidem juxtà eam menſe Junio & Julio quotidiè circà meridiem turbo naſcitur, qui durat unâ horâ circiter, quo ingens continuò pulvis hominibus, animantibusque in oculos injicitur.

Venti arenoſi in Ægypto.

12. Venti arenoſi in Ægypto tales ſæpè contingere ſolent, qui quoſcunque attingunt, dum vehementius ſæviunt, vivos ſepeliunt: Unde integras ſepè Caravanas, ſive hominum itinerantium aſſociatorum cætus obruunt & ſepeliunt, ut ne veſtigium quidem appareat, quò devenerint.

Venti lapides & ferrum corrodentes.

13. In Indiâ Orientali circà *Angran* venti vaporibus ſalſis & nitroſis adeò ſunt repleti, ut vehementius ſpirantes lapides & ferrum conſumant, ficut refert *Olearius*. Similiter in *Terzera* & *Azores* Inſulâ, ac variis aliis Indiæ locis venti tàm acres ſpirare ſolent, ut lapides, & ferrum exſolvant, ac in pulveres diffſlent.

In Norwegiæ ripis.

14. Circius in Occidentalibus Norwegiæ ripis tanto furit impetu, ut eo tempore nemo ſine præſenti ſuffocationis periculo iter peragere queat; & adeò frigidus eſt, ut ibi nec arborem, nec fruticem germinare permittat.

In Ormutio.

15. In *Ormutio*, ſi procellæ ſuboriantur, fervore interimunt obvios, occiſorumque carnes (quod aliàs aquâ fervente fieri ſolet) ab oſſibus disjungunt, teſte *Ovetano*.

In Chilienſi quodam tractu.

16. In Chilienſi regno certus tractus montoſus eſſe perhibetur, ut refert *Camerarius cent. 2. Medit. hiſtor.* in quo peculiaris ventus dominatur, qui non vehementiâ, ſed nimiâ ſubtilitate nocet. Aura autem iſta Chilienſis adeò eſt noxia, ut oppreſſio inter viſcera vitali calore extemplò perimat viatorem: mortuorum tamen non infeſtat corpora, ſed à putrefactione & corruptione præſervat. Exemplum de Almagro vide apud eundem. Similia refert *Beyerlinck in Theat. vit. hum.* ex *Cornelio Wiſſleto* teſte oculato.

Venti valde æſtuoſi.

17. In littore *Coromandelii* lat. Boreal. Grad. 16. inter *Calecout*, & *Maſelutapan*, ex quadam Regione ab octavâ horâ matutinâ usque ad quartam veſpertinam venti tàm calidi, & æſtuoſi, ac fœtidi ſpirare ſolent, ut Incolæ abſque ſpecialibus refrigeriis manere vix queant. Undè ſingulis diebus quisque ex iis vas aliquod aquâ, quam ad potum adhibere ſolet, aut quocunque alio conſueto bibulo humore plenum ad palum, arborem, vel murum ſolaribus radiis, ac ipſismet ſævientibus ventis oppoſitum appendere & exponere ſolet usque ad quartam horam veſpertinam: quò fit, ut aqua illa potatoria plurimùm ſic refrigerata obtineatur, ut in nullo alio ſubterraneo loco, veluti cellâ melius refrigerari poſſe judicetur. *Acta Anglicana Mens. Martii Anno 1666.*

18. *Panormi* in *Siciliâ*, ut teſtatur *Schottus phyſ. cur. lib. 11. part. 3. cap. 22.* flante vento, quem *Siroccum* appellant, & ex Africano mari per mediterranea eò defertur (eſt is ventus inter Orientem & Meridiem, nempè *Euro-Auſter*) homines exertis linguis præ æſtu & ſiccitate obambulare, clauſisque feneſtris ac portis omnibus domorum intrà obſcura loca aquis conſperſa languore tantùm non enecati ſedere ſolent. Ad urbem quoque Dalmatiæ *Zenus* dictam, ut ſcribit *Valvaſor in Topog. Carniol. lib. 2. cap. 11.* tàm validi & vehementes ſubindè ſæviunt venti per hyemem, ut nemo ſecurè illis flantibus domo egredi poſſit. Imò tàm altè fluctus propinqui maris in aërem elevantur, ut ultrà Sabbæ turrim ibidem collidantur.

19. In *Hiſpaniolâ* ſubindè ventus validiſſimus exoritur, qui ad ſtadii intervallum ſublatos transfert homines.

Venti noxii in Lesbo.

20. In *Lesbo* apud *Mitylenen* Auſtro flante ægrotant homines: Euro inſtante, aut Septentrione facilè in integrum reſtituuntur.

In Azoribus.

21. In *Azoribus* flante Auſtro pueri plurimùm ægrotare ſolent: corporis enim meatus aperit, laxat, & humores liquat. Artifices etiam, qui circà plumbum & Mercurium laborant, hoc vento flante malè ſe potiſſimùm præ aliis habere ſolent.

22. Mirum eſt inter cœtera, quod de lacu *Lemano* accolæ narrant, eum videlicet ſubindè tranquillo etiam tempore, Cœloque ſereno ità intumeſcere, ut durante hac effervеſcentis lacûs ebullitione nulla navis ei ſe tutò ſine manifeſto naufragii periculo committere poſſit. Cujus quidem rei, ut ait *Kircherus in mund. ſubter. lib. 4. ſect. 2. cap. 5. prop. 5.* cauſa alia eſſe non poteſt, quàm ſubterra-

terranei & venti, & halituoſi ſpiritus, quos hydrophylacia vicinarum Alpium per occultos meatus, qui in fundo lacûs ſuum exitum habent, emittunt, qui ſuo impetu aquas obvias ſollicitantes inflant, & tumefaciunt.

23. In altiſſimo Sorani agri monte (uti haud ſine levi periculo expertum ſe ſcribit idem *Kircherus loc. cit. prop. 6.*) ad cujus verticis planitiem aditus non datur, niſi per præruptum ſcopulis angiportum, in quo tanta ventorum ſævities eſt, ut nemo erectus ſine periculo progredi poſſit, ſed ne à vento rapiatur, reptando ad exitum pervenire cogitur, quisquis aſcenſum montis tentaverit. Narrâſſe quoque itineris comitem, ſcribit præfatus Author, non ità longo tempore integrum porcorum gregem hoc loco ventorum turbinibus involutum, abreptum, & in vicini montis ſcopulos illiſum periiſſe. Magis mirum tamen videtur mihi, quomodo porci illi per angiportum illum in verticem montis pervenerint.

24. Refert idem *eod. lib.* accepiſſe ſe à *P. Ovale* S. I. Chilenſis Regni Procuratore, eis qui ex Regno Chilenſi in *Paraquaviam* commeant primo incredibilis altitudinis montes, quos *Andes*, ſive *Cordilleira* vocant, ſuperandos eſſe 40 leucarum itinere: in quorum vertice tanta eſſe dicitur ſubtilitas, ut ſine periculo interclusionis ſpiritûs vix ullus ibidem conſiſtere poſſit: undè omnes ſpongiis aquâ frigidâ ad aërem condenſandum imbibitis inſtructos eſſe debere. Eſſe præterea aërem ibidem ità ad inflammationem diſpoſitum, ut viatores flammas eructare videantur, immenſoque ſudoris effluvio inflammati toti ignei cernantur.

Crypta Æolia Noviodun.

25. Ex relatione *Petri Guiſonii* Galli Medicinæ Doctoris recenſet *idem mund. ſubterr. lib. 4. ſect. 2. cap. 10. Novioduno*, vulgò *Nions* adjacere montem *Cryptâ Æoliâ* celeberrimum, ex quá perennes expirant venti tanto impetu, ut ferociæ hujus impatientis accolæ, cùm aliquoties lateritio lapidum opere os ſpeluncæ obſtruxiſſent, violentiæ tantæ venti adeò robuſta obſtacula opponere non potuerint, quin mox projectis, proſtratisque repagulis priſtinam ſibi libertatem per congeminatam rabiem vindicárit.

Ventus in montibus Tibeth.

In montibus *Tibeth*, ubi Ganges naſcitur, uti ex relatione *P. Balthaſaris d' Andrada* conſtat, montes nonnulli per omnes fiſſuras horribili ſonitu ac fremitu ventos emittunt. Idem habetur in relatione *P. Pais* de nonnullis montibus Æthiopiæ. In Alpibus Gallenbergenſibus Carnioliæ Superioris (quæ Styriam à Carniolia diſterminant) vulgò *Gallenberska planina* dictis foramen patet inſtar camini, quod accolis Weterneck dicitur: in quod ſi lapis injiciatur, validus erumpit ventus. Memorant & accolæ ſubindè tàm vehementes indè ventorum flatus emitti, ut nemo propiùs audeat accedere. *Valvaſor in topogr. Carniol. lib. 2. cap. 11.*

Venti violentia Beneventi.

26. *Procopius lib. 1. de Benevento* Italiæ oppido, quod etiam proximo abhinc anno 1688 miſerabiliter terræ motu conquaſſatum laboravit, ità ſcribit: *Quondam priſci dixêre Maleventum: id namque oppidum Dalmatiæ ex adverſo oppoſitum eſt, continentique ſitum, in quod ſpiritus violentior quidam, & acerbiſſimus ingruere conſuevit, qui utique ubi flare cæperit, non foris iter agere, ſed domi ſe quisque conſervare laborat. Nam venti hujus ea eſt violentia, ut vel equitem cum equo ſimul arreptum ſublimem mox deferat, diuque per aërem circumactum, & quocunque tulerit caſus, projectum interimat. Undè & Maleventum, ut in edito poſitum, ex eo vento toleratu difficili ſortitus eſt nomen.* Ita *Procopius*.

Venti in variis locis Septentrionis.

27. Portus eſt in *Islandiâ* mari glaciali vicina, uti memorat *Olaus Magnus lib. 1. cap. 10.* ſub regno Norwegiæ, vulgò *Deſtrabord*, Occidentalis portus dictus, penes quem in littoralibus ſpatiis, & campis obequitantes armati poteni flatu Circii proſternuntur. Sunt præterea montes in Hyberniâ mediocri ſublimitate in pluribus locis eminentes, in quibus ſi quis iter Circio flante perficere tentaverit, aut ruinam exſpectare cogetur, aut ſuffocationem. Tàm noxii etiam ſunt venti in Occidentalibus Norwegiæ ripis, ut nec arborem, nec fruticem germinare permittant. Quò fit, ut ad eorum defectum in ignibus inſtruendis, cibisque coquendis, oſſibus magnorum piſcium utantur. In Occcidentalibus Bithiniæ littoribus rapit integra tecta domorum, eaque per immenſa terrarum ſpatia diſſoluta diſpergit. Hæc *Olaus*.

Locus periculoſus intrà Apennini fauces.

28. Inter duas *Apennini* arctas fauces, ut refert *Jovius lib. 25. hiſtor.* imminentium utrinque altiſſimorum montium adverſis jugis non multùm lata, verùm plana vallis extenditur ſpatio quadraginta ferè ſtadiorum. Hunc locum Incolæ Pelunj quinque millibus planam appellant. Hæc autem eſt ejus anguſti itineris natura, ut exorti venti, cum ingruunt, contrario in ſeſe rapidiſſimo impetu convolvantur, ſublatas nives è jugis dejiciant, & in gyros per aëra vertant, quibus mediâ in valle iter facientes intercluſo ſpiritu repentè ſuffocant & perimunt.

Mons Æolius propè Cesin Italiæ.

29. Civitas eſt in Italiâ *Ceſis* dicta haud procul *Ternio*, cui adjacet mons Æolius è grandi lapide ſurgens, & ad ſesqui milliare Germanicum ex Ortu verſus Occaſum ſe protendens: ad pedem verò iſtius montis plures patent rimæ & fiſſuræ, per quas æſtivis menſibus venti vehementes efflare ſolent: ibidem Incolæ canales aliquos applicare ad ventos illos concipiendos & concludendos, eosque in diverſa Urbis loca ad æſtivum calorem temperandum deducere ſolent. Obſervant porrò hi venti ſtata tempora; ita ut de die quatuor horis antè, & totidem poſt meridiem flatus ſuos continuent: indè verò paulatim remittunt, atque de nocte omninò ſilent. Quod inſuper magis mirum eſt: Hybernis menſibus venti non efflant, ſed econtra aër externus intùs trahitur; undè ſi levia aliqua corpora ſciſſuris illis apponantur, mox attrahuntur & intùs rapiuntur.

30. In

Ventus peſtilens in Chaldæâ.

30. In Chaldæâ, uti narrat *De la Boullay Le Gout part. 2. Chap. 57.* menſe Auguſto tam peſtilens ventus, quem Arabes Samieli vocant, flare ſolet, ut quosvis homines interimat; imò integræ ſæpius Caravanæ hoc vento extinguuntur, ut ne unus ſæpè mortem evadat.

Venti validi in Lappiâ.

31. Memorat *Schefferus in deſcript. Lapp. cap. 3.* in Lappiâ dari ſæpè ventos tàm impetuoſos & validos, præſertim in altiſſimis montium jugis, qui omne, quod offendunt, arripiunt & longiſſimè transferunt, ut ſciri deindè nequeat, quò res abreptæ devenerint.

Mons fractor ventorum.

32. In Inſulâ *Ainan* propè civitatem *Iai* mons ſurgit altiſſimus, in cujus apice nec ventus, nec pluvia adverti dicitur; imò mons iſte ſolet exortas in mari tempeſtates ac ventos confringere & diſſipare; undè ab indigenis *Horiſiunus*, ſive ventorum fractor nominatur. *Relatio Weichtiana in Legatione ad Sinas.*

Stupenda hiſtoria.

33. Stupendam planè hiſtoriam refert *Sigebertus* ad Annum 1081 de Campanario quodam vehementi vento à loco ſuo evulſo, & inclinato, ità ut in aëre hæreret, & ruinam continuò minaretur, divináque virtute poſt dies ſex rerecto & campanis ibidem dependentibus ſponte ſonantibus.

Ventus validiſſimus Moguntiæ.

34. *Conradus Argent.* refert *in Chron. de ventis*; quod ſub Cæſare *Henrico VI.* Moguntiæ tantus aliquandò turbinoſus ventus exortus ſit, qui adeò vehementer ſummam illic ædem ſacram concuſſerit, ut tectum non tantum dejecerit, ſed & trabes quoque ultrà Rhenum *Hochhemium* diſſlârit. Similis penè turbo poſt centum circiter annos in Tuſciâ ſæviiſſe perhibetur, quo etiam plures villæ & pagi cum oppido Caſſiano proſtratæ fuerunt.

35. Anno 1335. in die SS. Apoſtolorum *Simonis* & *Judæ* ventus magnus & horridus in partibus Cis-Rhenanis cum turbine ſubito inſonuit, qui domos & arbores ſine numero ſubvertit & infinita mortalibus damna intulit.

Ventus validus à mari Anglico exortus.

36. Anno 1434. die 6. menſis Octobris de nocte ventus horribilis validus à Mari Anglico veniens ſubitò, ſimul & à parte Aquilonis per aſcenſum Rheni, & omnes illi adjacentes regiones usque in Longobardiam tàm in aquis, quàm in aëre maximam excitavit tempeſtatem, quæ turres, domos & arbores fortiſſimas absque numero ſubvertit, homines & jumenta inopinatò plura allidens oppreſſit, & infinita hominibus damna intulit. In totâ namque Civitate Herbipolenſi in feneſtris & domorum tegulis plusquam trium millium florenorum attuliſſe civibus damnum invenitur. *Chrno. Hirsaug.*

Mulier à vento abrepta.

37. *Cabeus* memorat *lib. 5. meteor. Mantuæ* circà Annum 1618 ventum vehementiſſimum extitiſſe, qui inter alia abripuerit mulierem pannos lavantem ad lacum, & longiſſimè per aërem tranſtulerit.

38. Annus 1690 plurimùm ventoſus extitit, & ſæpiùs per annum inſoliti turbines exorti ſunt, qui auſteritate ſuâ multùm nocuerunt. Per totum Septembrem venti validiores & frigidiores ſpem omnem melioris vindemiæ abſtulerunt. In Novembri ad diem 10 & 11 validiſſimi venti in Auſtriâ oborti, Viennæ plura tecta dejecerunt, & ædes nonnullas proſtraverunt; naves quoque aliquot in Danubio demerſerunt.

Validiſſimi venti per Franconiam.

39. Anno 1603. in feſto *S. Laurentii* ſub crepuſculum veſpertinum venti horridi cum igneâ tempeſtate, & continuo aëris mugitu à tractu Rheni Superiore exorti per Franconiam, Sueviam & alias Provincias usque in Bohemiam validiſſimè deſævierunt, turres plurimas proſtraverunt, domos everterunt, earum tegulas abegerunt, feneſtras excuſſerunt, ruſticorum caſas denudârunt, arbores ſine numero radicitùs evulſerunt; in caſtris tum Gallorum, tum Germanorum tentoria cum mirâ omnium confuſione & ſtupore abegerunt, avenam in campis ubivis excuſſerunt, aliaque innumera damna intulerunt, quæ ſingulatim memorari non queunt: de his ventis formati ſequentes verſus:

In ſanCto feſto teſtIs LaVrentIVs eſto,
DVra Vt teMpeſtas, & Ventos aVXerat aſtas.

CAPUT VI.

Mirabilium Ventorum, ac horrendarum Tempeſtatum ope Dæmonis, & arte magicâ productarum Exempla ex variis Authoribus proferuntur, ac recenſentur.

Miros ventorum turbines, ac horrendas tempeſtatum procellas Dæmones tàm per ſe, quàm per ſuos miniſtros, ſcilicet Magos, Maleficos, Præſtigiatores, ac Incantatores permiſſione divinâ efficere poſſe teſtatur tùm ipſa nobis ſacra Scriptura, tum etiam variæ nullo non tempore loquuntur hiſtoriæ & exempla verè mirabilia: Egò hîc ex innumeris pauca ſeligam, & curioſo Lectori mirabilium ſciendorum avido in medium producam.

Exempla S. Scripturæ. 1. Sacra imprimis Scriptura memorat *cap. 1. libri Job: Repentè ventus irruit è regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domûs, quæ corruens oppreſſit liberos Job, & mortui ſunt.* Quæ tempeſtas aliundè non fuit producta, quàm Dæmonis ope ac miniſterio. Recenſet etiam *D. Joannes in ſuâ Apocalypſi cap. 7.* vidiſſe ſe quatuor Angelos, *ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem*, ut ſic damna maxima hominibus inferrent: plerique verò SS. PP. & Interpretum dicunt, fuiſſe Angelos malos, quos vidit Joannes. Undè patet, Angelos malos, ſive Dæmones tàm in productione & emiſſione ventorum, quàm eorum retentione ac impeditione efficaces eſſe malorum eventuum.

Dolia ventoſa. 2. *Philoſtratus lib. 3. cap. 3. vit. Apollon.* ſcribit: Apollonium apud Indos duo vidiſſe dolia, quibus apertis imbres & venti erumpebant: clauſis ſerenitas redibat.

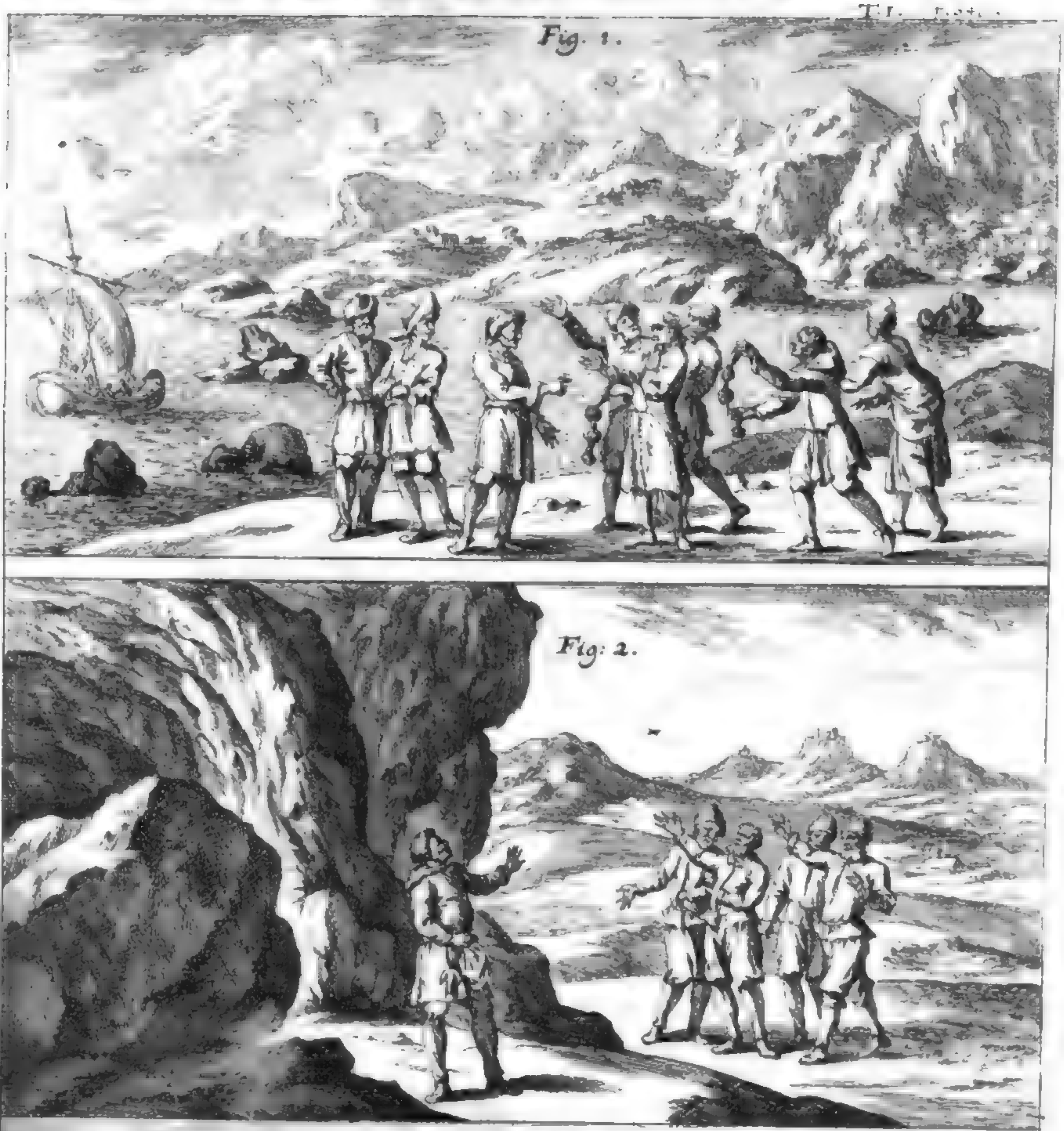
Eteſiæ provocatæ. 3. Docuit & olim *Ariſtæus* Incolas Cycladum certis ritibus, ac hoſtiis Eteſias æſtivo tempore elicere, & ſic ſuavi frigore ſqualorem & ſterilitatem ab agris arcere. Ità *Victorius lib. 19. var. lect. cap. 21.* Econtrà, cùm aliquandò, ut *Suidas* refert, Eteſiæ ità vehementer flarent, ut fruges læderent: *Eædem prohibitæ.* *Empedocles* Argentinus juſſit aſinos excoriari, & utres fieri, eoſque in promontoriis extendi, ut ventum exciperent, quo ſopito appellatus eſt κωλυσανέμας, quaſi prohibitor ventorum.

Venti vincti. 4. *Sopater* quoque Philoſophus dicitur ultimo affectus ſupplicio, quod accuſatus carmine magico ventos vinxiſſet, ne annona Byzantium inveheretur. Ità refert *Eunapius de vitis Philoſ.* ſicut & *Suidas*.

Venti pileo provocati. 5. *Henricus* Rex Sueciæ, ut tradit *Olaus Magnus in hiſtor. ſept.* tàm familiaris fuit dæmonibus, ac ità magicis artibus inſtructus, ut quacunque pileum verteret, confeſtim indè optatus ventus ſpiraret: qua ratione inditum ei fuit nomen, ut *ventoſus pileus* nominaretur.

Oddo pirata famoſus in ventis commovendis. 6. Famoſus in ventis arte magicâ concitandis, & commutandis fuit *Oddo* pirata Danus, de quo refert *Saxo lib. 5. hiſt. Dan.* quod abſque carinâ altum pererrans hoſtilia ſæpè navigia concitatis carmine procellis everterit, negotiatoribus infeſtus, clemens agreſtibus. Huic tamen artes ſuæ mirabiliter eluſæ, ut refert *Joh. Magnus lib. 4. cap. 19. ex Saxon. lib. 5.* Cùm enim contrà ipſum *Ericus* Sueciæ, & *Rollerus* (qui Norwegiæ Rex poſteà fuit) fratres bellum gererent, & viderent periculo eſſe pugnam cum eo conſerere, qui ventos & undas arte magicâ commoveret: per exploratores inſtructi, quo modo *Oddo* naves ſuas lapidibus ad jaciendum aptis oneraſſet; miſſis clam juvenibus earum tabulas aquis vicinas ſub medio noctis ſilentio terebro perforari fecerunt: ſic paulatim *Oddonis* claſſem exceptæ rimatim aquæ depreſſerunt nullo ſuperſtite, qui acceptam cladem nuntiaret.

Venti ubi, & quando vendantur. 7. De Finnis & Lapponibus teſtatur *Olaus Magnus*, eos Negotiatoribus in ſuis littoribus contrariâ ventorum tempeſtate impeditis ventos venales exhibere ſolitos; mercedeque oblatâ tres nodos magicos in loro conſtrictos eiſdem tradidiſſe eo ſervato moderamine, ut ubi primum diſſolviſſent, ventos haberent placidos; ubi ſecundum, vehementiores; at ubi tertium laxaviſſent; ità ſævas tempeſtates paterentur, ut nec oculo extrà proram in evitandis ſcopulis, nec pede in navi ad vela deprimenda, aut in puppi pro clavo dirigendo integris viribus potirentur. *Fig. 1.* *Petrus* tamen *Claudi* Author eſt, Finno-Lappones ventos quidem excitare poſſe quovis tempore, eum tamen quemque, nec alium concitare valere, quàm eum, qui dominatus ſit tempore ſuæ nativitatis. Similiter ſcribit idem præfatus Author, eos ſpiritus malos, ſive dæmones in formâ muſcarum cærulearum, quas *Gan* vocant, in ſacculo coriaceo circumferre; *Fig. 2.* quotidiè autem ejuſmodi muſcam dæmoniacam emittere ſolere, vel ut hominibus immediatè noceat, quod tamen rariùs efficiunt, niſi datâ cauſâ irritentur; vel in aërem ad commovendos ventos, ac horridas tempeſtates, quibus noxam mediatè, vel hominibus, vel pecoribus, vel aliis beſtiis inferant: ſubindè & in circumſitos montes emittere ſcribit, ut petras ingentes ibidem findant, & diſjiciant. Quomodo & *Sinenſes* ventos aliis vendere ſoleant, videri poteſt *Dapper in itiner. Sinens.* Item *Eraſmus Franciſci* im Lufft umgebenen Erdenkreis: Teſtatur & *Damianus à Goës*, Lappones navem in medio mari ita firmare poſſe magicis ſuis artibus, ut loco nullate-

Fig. 1.
Fig: 2.
Fig. 3.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

nullatenùs dimoveri queat, quamvis ventis validiſſimis impellatur.

Ventus artificialis currum cum equis elevans.

8. *Scheferus in præfat. deſcript. Lap.* ſcribit, ſe *Stockholmii* à Lappone quodam inſigni Mago artis ſuæ ſpecimen videre aliquandò deſideráſſe: cujus petitioni hic annuens mox validiſſimum ventum effecit, qui currum fœno onuſtum cum equis è medio foro civitatis illius altiſſimè in aëra evexit, ac ſine ullâ noxâ denuò rurſùm in terram reſtituit.

Fig. 3.

Regner Biarmios impugnans ventis expugnatus.

9. Author eſt *Saxo Germanicus*, quòd cùm Danorum Rex *Regner* magno exercitu comparato Biarmios, ut ſibi ſubjiceret, invaſiſſet, hi mox arma arripuerint, ac comprimìs magicis ſuis artibus ingentes ventorum, ac tempeſtatum turbines effecerint, quos deindè tam uberes pluviæ ſubſecutæ ſint, ut indè omnes fluvii longè latèque uberrimè exundàrint. Has inundationes æſtus excepit maximus, quo Rex & omnes proceres timuerunt totum exercitum concremandum. Æſtum porrò intolerabilem inſecutæ ſunt infirmitates acutæ malignæ & venenatæ, quæ miſerabili ſtrage multos confecerunt: Undè coäctus Rex fuit ex finibus hoſtilibus reliquum exercitum abducere, ac relictâ magnâ ſuorum ſtrage ad proprios lares reverti. Quia porrò advertit ignominioſam hanc repulſam magicis artibus inſtructam, aliâ vice improviſo denuò eoſdem ità ſuis copiis militaribus obruit, ut bellum priùs Biarmii non ſuſpexerint, quàm copiæ ſteterint in mediâ regione: nihilominùs denuò auxilio vicinorum populorum Danos iterùm turpi clade abegerunt, & expulerunt.

Caroli V. claſſis ventis abacta Algerio.

10. Miſerabilis, ac omnibus ſæculis memorabilis eſt clades ea, quam Anno 1541. paſſus eſt *Carolus V.* in obſidione *Algierii* (quod munimentum olim *Jubaregia*, à Romanis *Cæſarea Julia* dictum eſt) à vehementi obortâ tempeſtate, quæ per Sacrificulum quendam Mahometanum (quales *Maribut* aliàs dicere ſolent) magicis artibus excitata fuit. Cùm enim *Carolus V.* Imperator claſſe numeroſâ valdè *Algierium* obſediſſet, in dicto autem munimento nonniſi octingenti præſidiarii milites eſſent præter 6000 Maurorum inexercitatorum; atque etiam Aſanagæ (qui Barbaroſæ nomine *Algierio* præerat Sardus genere, ſed qui ad Mahometi ſacra defecerat) animus jam defeciſſet: memoratus *Maribut* eum acceſſit, ac ſermonibus confortavit, brevi hoſtiles copias abigendas, & obſidionem ſolvendam. Conſequente die 8. Octobris effuſis largiſſimis undis cœlum ruere viſum, & immenſum venit agmen aquarum, atque toto tempeſtas horrida furere cœpit æquore, ut mox plurimæ naves conquaſſatæ & confractæ periêrint: ità, ut re infectâ Imperator cum reſiduis navibus triſti fugâ ſe ſubducere coactus fuerit: Et propter paucitatem navium, ne milites Barbaris relinquerentur trucidandi, equi omnes in mare præcipites acti fuerunt. Haud minor porrò in fugâ tempeſtas oborta fuit plurimùm infeſta. Duæ naves Hiſpanis militibus plenæ in primo curſu reſtantibus contrariis ventis *Algierium* cùm detortæ, ac magnis rimarum hiatibus integros fluctus admittentes in fatali littore conſidere fuiſſent coactæ, concurrit mox ad littus Numidarum equitatus, ac ſubſecuta deinde Maurorum multitudo, ut dejectos, & deſertos à fortunâ trucidaret, dictos Hiſpanos in extremis hiſce vitæ periculis conſtitutos fortiter ad ſeſe tuendos undique dimicare fecit: qui proindè delato agmine in orbem pugnantes tandem ad oppidum contenderunt uſque adeò conſtanter, & fortiter dimicantes, ut coronam hoſtium multis illatis vulneribus ſæpiùs effregerint. Tandem *Aſanagæ* incolumem vitam ſpondenti ſeſe in ſervitutem dederunt. Ipſis autem Germanis ea incommoda contagioſam ferè peſtem attulerunt: dum corruptis viſceribus profluvio laborare cœperunt, & vix tertia pars eorum in Germaniam rediit. Una magna navis, in quâ quadringenti fermè omnis generis milites vehebantur, inuſitatis, ac diverſis erroribus mediterranei maris ſinus, atque Inſulas penè omnes circumivit, ità ut cum portum appetere vellet, novâ ſemper ventorum commutatione è conſpectu ipſoque in limine tutiſſimarum ſtationum, ac urbium abrepta ſit, poſt quinquageſimum diem tandem exoptatam terram attigit: ſed cùm alimentis ſeſe milites refovere contenderent, neq; ullis omninò cibis jam extincto nativo calore proficerent, pauciſſimis diebus ad unum ferè omnes periêrunt. Turcicæ hiſtoriæ memorant Auguſtiſſimo Cæſari centum & triginta naves unà cum nervo militiæ interiiſſe. Quàm verò hodiedum adhuc Algerienſes in hac arte ſtygiâ excellant, ventoſque ad libitum excitare, & commutare queant, videri poteſt *Eraſmus Franciſci in Atmoſphæra Terræ, ſive* **Erd umgebener Lufftkreis** *diſcurs. 13. de ventis*, ubi & ſequentem hiſtoriam, quam ex linguâ Germanicâ ad Latinam traduximus, ità memorat.

Pirata Hiſpanus ventis arte magicâ excitatis Algierium reductus.

11. Anno 1661. cum Hiſpanus quidam pirata, nomine *Joannes Brower*, Portugallenſem navem rapuiſſet; illa autem de nocte denuò raptori evaſiſſet, huc illucque mare cùm pervagatus eandem requiſiviſſet; ipſe in tres naves Algerienſes piraticas, quas amicas putabat, incidit, quæ piratam hunc cum ſociis in navi ad munitionem Algerienſem perduxerunt. Accidit non ita longè pòſt, ut navis Anglica eodem appelleret, quæ magno, ut mos eſt, plauſu cùm fuiſſet excepta, & advenæ Anglici ad portam fuiſſent deducti. Ratus Hiſpanus iſte Capitaneus cum ſociis optimam ſibi, ſuiſque denuò manus barbarorum evadendi occaſionem nunc oblatam, quam & dimittere noluit, atque ità trabibus conſcenſis ad dictam navem cum ſociis contendit, eamque reſciſſis anchoris ſolvens, vela ventis expandit, ac quantociùs aufugit. Hoc cùm Mahometani advertiſſent, continuò Sacrificulum quendam acceſſerunt, ac petierunt, ut vento commutato navem cum raptore reſtitueret: qui mox promiſit ſe ventum petitum effecturum, qui raptorem cum ſociis ſit reducturus. Sequenti die navem expediêrunt piraticam; quod factum licet tam Chriſtianis, quàm Mahometanis frivolum, ac conatus inanis videbatur, eò quod navis abducta jàm longiori temporis morâ 16 circiter horarum curſu

hanc piraticam expeditam antevertiſſet, atque jam portum *Majoricæ* Inſulæ attigiſſe crederetur: Deindè impoſſibilitatem magis arguebat, quod in ipſo navis excurſu ad portum Algerienſem ventus commutaretur, & expeditam navem contrario afflatu multum attineret, & impediret. Nihilominus tamen dum navis illa ſolviſſet, poſt tres aut quatuor horas reverſa navem Chriſtianam cum mancipiis omnium ſtupore reduxit. Falſi ſunt autem Chriſtiani reducti tantum ſe magicis illuſionibus dementatos, ut haud aliud crediderint, quam quòd directo ſemper curſu ad littora *Inſulæ Majoricæ* contenderent, cùm tamen *Algierium* remearent.

Naves prohibitæ ne Conſtantinopolim appellerent.

12. Zonaras *Ann. tom. 3.* recitat ſub *Anaſtaſio* Imp. Manichæo Mago homine ſceleſtiſſimo ſimulacrum æneum Fortunæ Urbanæ muliebri ſpecie, quod alterum pedem in navi antepoſitá æneâ, & ipſa haberet alicubi in urbe Conſtantinopolitanâ ſtetiſſe, cujus navis, vel vetuſtate corruptæ, vel per inſidias contuſæ, fragmenta quædam ablata fuerint: Ex eo naves onerarias *Bizantium* amplius non potuiſſe appellere, ſed cum propè acceſſiſſent, violentiâ ventorum repulſas eſſe: ac niſi longæ naves multis concitatæ remigibus ſarcinas in urbem pervexiſſent, populum fortaſſis fame periturum fuiſſe. Quæ res cùm ad tempus duráſſet, cura fuit magiſtratibus; cauſaque mali à Mago quodam ſolerti conjecturá indagata: fragmentis navis illius æneæ ſtudioſe conquiſitis, & in ſuum locum reſtitutis expeditam navigationem, & mare denuò navigiis repletum fuiſſe. Ut verò malum certò ſcirent illud appellendis navibus obſtitiſſe: denuò ſublatis fragmentis quæcunque naves appellerent, iterum vi ventorum rejectas fuiſſe. Eâ re compertâ navem illam magno adhibito ſtudio eſſe renovatam.

Tempeſtas horrida à Magis excitata impiis ritibus.

13. Horrendum eſt, quod narrat *Jovianus Pontanus lib. 5. belli Neapolitani.* Ferdinandus Neapolitanorum *Rex Marcos* oppidum arci *Montis Draconis* ad Maſſicorum montium exitum ſitæ ſubjectum Andegavenſium factioni favens arctá obſidione premebat, & defectu aquarum propè ad deditionem compulerat: cùm quidam impii Sacerdotes magicis artibus imbres elicere auſi ſunt. Inventi enim in oppidanis obſeſſis ſunt, qui nocturnis tenebris deceptis caſtrorum vigiliis per aſperrimas rupes partim profecti ad littus, trahentes ſecum imaginem affixi ad crucem Chriſti, maledictis illam priùs, ac diro perſecuti carmine, pòſt in mare execrabundi immiſerint; Cœlo, mari, terriſq; tempeſtatem imprecati. Quo etiam tempore Sacerdotes quidam mortalium omnium ſceleſtiſſimi, dum ſatisfacere prophanis militum artibus ſtudent, ritum nefarium ſecuti (quo ut dictum eſt in hujusmodi elici imbres putantur) aſino pro ædis foribus conſtituto, tanquam agenti animam concinere funeſtum carmen, pòſt diviná Euchariſtiá in illius os, palatumque injectá conclamatum aſinum funereis cantibus vivum tandem ibidem pro templi foribus humavêre. Hic verò vix dùm perfecto ſacro obnubilare aër, ac mare agitari ventis cùm cœpiſſet, diesque medius offundi tenebris, ac nunc cœlum micaret ignibus, nunc lux eriperetur, tonitru cœlum terraque horreſcerent, volitarent evulſæ ventis arbores, disciſſaſq; fulminibus ſaxa complerent auras fragoribus: prorupit tanta è nimbis pluvia, imbreſque tàm validi, ut non ciſternæ modò colligendis aquis ſatis non eſſent, ſed arentia ſaxa, rupeſque exuſtæ ſolibus torrentes undequaque prolapſos diffunderent. Ita Rex, qui ſola in ſiti potiunti oppidi ſpem collocaverat, fruſtra ab eá habitus ad Savonem vetera in caſtra rediit. Ita etiam refert *Mart. Delrio diſq. mag. lib. 2. qu. 11.* & *Schottus in phys. cur.*

14. *Vincentius* Belluacenſis prodidit *lib. 23. ſpec. hiſtor. cap. 147.* Conſtantinopolitanos ſuaſu cujuſdam Magi D. Virginis imagine in mare demerſá aliquandò Saracenorum claſſi ingentem tempeſtatem immiſiſſe. Sed hujusmodi rituum impietas deteſtabilior eſt, quam ut pluribus commemorari debeat. Plura alia Exempla paſſim proſtant apud varios Hiſtoricos. Indè nunc facillimum eſt conficere; Dæmones, & eorum miniſtros in excitandis, concitandis & commutandis, nec non & impediendis, ac retinendis ventorum flatibus vi maximá potiri, haud tamen aliter, quàm diviná permittente voluntate, ſine quâ abſolutè in regno aëreo ne atomum commovere valent. Cur autem Opt. Max. Naturæ Gubernator hanc illis vim permittat, altioris eſt indaginis, nobis autem ſcrutari minimè conceſſæ, dum nemo noſtrûm illi dicere poteſt: *Cur ità facis?* Rectiùs autem humiliter confiteri, & eidem dicere poſſumus cum *regio Pſalte Pſ. 35. v. 9. Judicia tua abyſſus multa.*

CAPUT

CAPUT VII.

Signa prognoſtica Ventorum & tempeſtatum.

Ex motu Atmoſphæræ.

1. Cum ſæpiùs accidat, ut vapores à terrâ elevati priùs in Ventos difflentur, quàm in nubes coäleſcant, ſolet hos ipſos ventos, antequàm apertiùs ſeſe exerunt, & vehementiùs ſævire incipiunt, tremulus quidam foliorum, imò & arborum motus, ac ob Atmoſphæræ commotionem, aut vaporum diſtractionem ſtellarum ſcintillatio major, vel Halo Lunam ambiens præcedere, atquè ità præſagire. Undè etiam benè *Cardanus lib. 1. de variet. cap. 1.* ait: *Indicio eſt, ſic eſſe, cùm magis ſcintillant Stellæ & Planetæ etiam non ſcintillare ſoliti ventum futurum.* Nam medius aer dum vehementiùs agitatur, efficit, ut frequentius, & magis ſcintillare videantur.

Cùm pluvia ſalſa aut amara decidit,

2. Pluvia Salſa, aut amara decidens ventoſam ac procelloſam mox affuturam tempeſtatem prænuntiat. Cùm enim ſpiritus ſulphurei, & minerales aliis immixti vaporibus ventos maximè excitent: Salſedo autem & amaritudo eorum ſignum ſit notiſſimum: dùm itaque in ejuſmodi pluviâ ſapor iſte ſalſus aut amarus eorum præſentiam, ut ventorum cauſam manifeſtat, etiam ipſos ventos ut effectus proximè affuturos indicabit.

Ex coruſcationibus.

3. Æſtate, ubi coruſcationes, faces, & fulgura crebrius micant, indè ventos denotant. Hyeme verò, & Autumno coruſcationes ſedare ſolent ventos, & tantò magis quantò fortiores, & crebriores erunt.

Ex ignis terreſtris flammâ aliiſque apparentiis,

4. Ignis terreſtris flamma ſi flatuoſè volitet, aut cùm luminaria ex ſe flammas elidunt, aut vix accenduntur, aut ſublatis ollis ab igne eiſdem carbo ignitus adhæret, aut cum ignis ſcintillas emittit crebriùs, vel cum cinis igne concreſcit, carbóve ignitus vehementer pellucet, ventos, & tempeſtas indicare compertum eſt.

5. Signa quoquè Ventorum ac Tempeſtatum prænuntia cenſentur, cum flocci aquis ſupernatant; odoris fragantia in herbis ac floribus ſolito major eſt; aranearum quoque telæ multæ circumquaque per aërem volitant.

6. Coturnices, ita referente *Solino*; Auſtro flante nunquàm exire ſolent flatum humidiorem timentes: Aquiloni verò ſe credunt, cujus ſiccitate & vehementiâ facilius provehuntur.

Ex animantibus.

7. Præſentiunt & indicant plures aliæ animantes Ventorum flatus, ac tempeſtates; nempè Anſeres continuo clangore vociferantes, & volantes; Fulicæ ſe crebrò ſubmergentes, & alas quatientes; Canes in terrâ volutantes, pedibus ſcalpentes, ac præprimis in dextram coxam procumbentes; Polypus ſaxis adhærens; Echinus ſe abſcondens; major apum reditus ad alvearia, aut latitatio ſub arboribus, vel dum non procul à ſede avolant; Delphini in mari ludentes, & aves turmatim à montibus ad valles confugientes. Plura ex animantibus Ventorum ſigna vide infra.

Ex Herbâ quadam Sinenſi.

8. In Inſulâ Sinenſi *Ainan* dictâ, incolæ ex herbâ quadam nodoſâ, quæ ipſis *Chitung*, vel *Chiſung* dicitur, conjectare ſolent turbines, & tempeſtates per annum: quot enim herba hæc nodos anno aliquo habere videtur, tot ſolent turbines, ſive impetuoſiores procellæ, ac tempeſtates per annum illum contingere. Sed non apparet ratio, aut congruentia, quæ ſit hujus herbæ ad tempeſtates & turbines prænotandos: Unde etiam *Kircherus in Chinâ illuſtr.* parum fidei huic tribuit obſervationi: quamvis Batavi, ut refert *Eraſmus Franciſci in Atmoſphærâ*, veritate ſubnixam plurimum confirment.

Signa Ventorum ex mari.

9. Ex mari tempeſtatum, & turbinum ſigna evidentiora à nautis obſervantur. Undè, ſi Cœlo ſereniſſimo ex improviſo præter morem fiat tranquillum, totumque pacatum, ut in æqualiſſimam planitiem (quæ compareat quaſi glacies polita) videatur; excurrere; à nautis imminentium tempeſtatum ſignum haud fallax habetur: Ordinariè equidem ſumma tempeſtas maximam maris tranquillitatem conſequi ſolet: Et hoc evidentius, cum atra nubecula parva in Cœlo aliàs undique ſereno, quàm *Oculum bovis* vocare ſolent, ſimul obſervatur.

Ex maris inſueto ſonitu, & fervore.

10. Malum quoque nautis eſt ſignum, cùm tranquillo aere mare ſubitò efferveſcit, intumeſcit, ſpumat, & bullas effert, ac magno ſtrepitu incluſus ſpiritus erumpit; ingentem equidem procellam indicat: Unde & *Cardanus de variet. Maris*, inquit, *ſonitus & fluctus, & mugitus in cavernis promontoriorum, & littoris reſonantiâ ventos indicant, & perſæpè tempeſtates.*

Cometes flammeus in mari.

11. Dum in mari ſubindè flammeus per aliquot dies apparet Cometes ingentis tempeſtatis per plures dies continuantis prænuntius eſſe ſolet. Eſt autem flammeus ejuſmodi Cometes aliud nihil, quàm continuum exhalationum ſub marinarum effluvium, ut rectè etiam ſentit *Kircherus in mund. ſubterr.* quod in mediam aëris regionem evectum, ibidemque condenſatum tandem ejuſmodi cauſare ſolet tempeſtatem, qualem *Maffejus* teſtatur ſe expertum Anno 1500. menſe Junio ad promontorium Bonæ ſpei, ſicut & graphicè deſcribit his verbis. *A Braſiliâ ad Bonæ ſpei promontorium immani tractu Leucas numerant fere 1200. Oceani ſævientis ventorum furentium ea præcipuè regna ſunt. In id ſpatium audacius, quà felicius ingreſſis menſe Majo Luſitanis flammeus Cometes horribili ſpecie in decimum uſquè diem continenter apparuit; jamque variante ſæpius Cœlo, pelagoque, ſordidæque nubes ad ſeptentrionem conglobatæ omnem in ſe flatum quaſi reciprocando collegerant. Mare languidum erat, inſidioſa tranquillitas: nau-*

tæ locorum tempeſtatumque ignari ad auram undique captandam totos velorum expandevant ſinus; cùm ex iis, quas dixi nubibus, univerſo repentè impetu ſeſe effundens Aquilo transverſas quatuor naves, quarum ad contrahendum minus aptè fuerant armamenta diſpoſita, inſpectantibus cæteris momento ità evertit, obruitque, ut è tanto hominum numero nemo prorſus evaſerit, ſaluti reliquis fuêre, vel demiſſæ raptim antennæ, vel ubi id non licuit, vela ipſa vento diſrupta. Deindè Borea pertinaciter ſtante pelagus identidem intumeſcere fluctus modò ad aſtra ferri, modò ad tartara penè ima ſubſidere, ſolem ipſum interdiu piceo, noctu igneo colore terrebat; viginti ipſos dies tempeſtas atrociſſima tenuit. Hæc *Maffejus.*

12. Cùm etiam in mari nubes conglomeratæ circà Horizontem, eæque latiores & minus opacæ, ſed paulò ſplendidiores obſervantur; indicant fore ut Ventus ex eâ parte brevi oriatur, & plerumque vehemens.

13. Ubi Ventus circumagitur ad varias Cœli plagas, tum periculoſiſſimum Typhonem, quem *Orcan* vocant, ominantur Nautæ.

14. Signa quoque malè ominoſa ſunt, ſi oſtreæ navibus, aliiſque rebus ſe appendant; Si Cancri ſe recondant, aut lapillis gravitent; Si Cœlo claro majores piſces, præſertim tinni ex alto maris in conſpectum ſe proferant, ſi Delphines in maris ſuperficie ludant, vel per aliquot horas, aut etiàm dies naves comitentur; ſi igneum meteorum, quod *Helenam* vocant, navi inſideat, aut præluceat; ſi plurimæ aves albæ marinæ convolent, & cœtum faciant; ſi æſtus maris ſolitò citius præter morem contingat; & alia hujuſmodi.

Signa ex Solis apparentiâ.

15. Ex Solis etiam apparentiâ indicia ventorum habentur: Si enim manè Sol oriens nigro procedat velamine æquè & pluvias & ventos portendet. Nubium enim nigricans color vaporum conſtipationem ac conſequenter aptiſſimam ventis materiam denotat, præcipuè, ſi nubium ex arcto in latum fiat diſſipatio. Si quoque dum Sol oritur ità nubibus obducatur, ut radii infrà inſtar barbæ promineant, vel ſi radii reconditi intrà obſcuram nubem rubei compareant; vel ſi ad meridiem halone, ſive coronâ Sol circumdatus compareat, vel in occaſu cæruleus, aut atro quaſi colore obſcurus longè antè diſparitionem occiduam, vel etiam nubes ſecum ſubducat: vel ſi loco, ubi igneus occidit, nubes craſſæ, atræ, aut virides congregentur, vel tales, quæ intuentibus compareant, quaſi ſanguine, aut ardentibus carbonibus conſperſæ. Semper autem, quoties Sol nubibus obvelatus, & obtectus eſt, & ex earum medio radius quidam gracilis, ac parvus evibratur, validi venti ſignum judicatur: Quò etiam Solis imago minor comparet, eò ſæviorem & validiorem procellam timendam dicunt. Sed hic etiam audiendus Mantuanus Vates, dùm canit *Georg. I.*

Sol quoque & exoriens, & cùm ſe condet in altum
Signa dabit; Solem certiſſima ſigna ſequentur.
Ille ubi naſcentem maculis variaverit ortum;
Conditus in nubem, medioque refugerit orbe,
Suſpecti tibi ſint imbres: namque urget ab alto
Arboribusque Satisque Notus pecorique ſiniſter &c.

Et Paulò poſt.

. . . . ſæpe videmus
Ipſius in vultu varios errare colores,
Cæruleus pluviam denuntiat, Igneus Eurus.
Sin maculæ incipiant rutilo immiſcerier igni:
Omnia tunc pariter vento, nimbisque videbis
Fervere.

15. Ex Lunâ verò hæc ſigna Ventorum & tempeſtatum prognoſtica recenſentur. Si imprimis, in primâ poſt conjunctionem cum Sole apparitione præter modum obſcura, & cum inclinatis valdè obſcuris cornibus compareat, & quidem ſi poſt tertiam aut quartam à conjunctione diem modò in conſpectum veniat, quamvis alii horam centeſimam ad prognoſticon faciendum eligant: vel ſi, dum Virginis percurrit ſignum obſcurior appareat, vel ſi in parte Lunæ non illuſtratâ appareat ea rubea, prunea, aut cœrulea, vel primò lutea, deindè rubea, obſervetur unà cùm pluribus circà ſe circulis qui tamen non ſint continui, ſed modò hic, modò ibi ſint interrupti; vel ſi in plenilunio pluribus, ac diverſi coloris circulis, ſeu coronis ambiatur.

Ex Lunæ apparitione.

16. Rubedo etiam non tantùm circà Lunam, ſed & Solem, aliaque Luminaria Ventorum ſignum cenſetur eſſe haud fallax: Colores enim Luminarium cum ad umbroſas tincturas proximi ſunt, pluvias; cùm ad rubedinem, ventos; ad album verò aureum, roſeumque accedunt colorem, riſum Cœli ut plurimùm promittunt. Unde verſus antiquus.

Pallida Luna pluit: Rubicunda flat; Alba ſerenat.

Regula generalis ex Ventis circa Novilunium, aut Plenilunium.

17. Hanc quoque regulam univerſalem anemoſcopam ex ipſiſmet ventis, qui circà tempus Novilunii, vel Plenilunii ſpirant, obſervandi, & prænoſcendi ventorum flatus reliquo tempore futuros, quidam ità præſcribunt: Ventus, inquiunt, qui ſpirat in Novilunio, ſi perſeveret ad tertium diem; continuabit usquè ad duodecimum: qui verò in Plenilunio ſpirat, ſi perſeveret usque ad diem 18, continuabit usquè ad 27 diem: Si verò ſpiret alius ventus intermedius, alternis vicibus ſpirabunt; pluries tamen qui tertio die. Similiter ex pluviis & aliis aëris conſtitutionibus ad eadem tempora obſervatis per reliquam Lunationem pluviarum, & ſerenitatis prædictionem fieri poſſe docent.

18. Cùm Boreas exſiccet, & Auſtrales venti humectent; quoties igitur pedes ſudant,

dant, vel vulnerata membra dolent, indicatur Auſter.

Phyſa Piſcis ventum quemcunque ſpirantem indicat.

19. Orbis ſeu *Phyſa* piſcis eſt rotundus, totusque capite conſtare videtur, hicque teſtibus plerisque Ichtyologis, ipſaque experientiâ adſtipulante, hanc à Naturæ ſapientiſſimo Architecto vim obtinuit, ut ſi exenteretur aut excorietur, & exſiccatus ac tomento oppletus è conclavium tholis ſuſpendatur liberè, filo alligatus aut vitro ſuſpenſo incluſus, ſemper ad eam Cœli partem roſtrum convertat, à quâ ventus proflat. Quâ de cauſâ *Geſnerus* etiam vocat eum germanicè ein See-Haan/ gallum ſcilicet Oceanicum ſeu marinum; eòquod ſicut Gallus æneus verſatilis in turribus templorum ac tectis domorum, ità hic piſcis in aëre ſemper ventum actu ſpirantem indicet. *Kircherus* etiam *in Arte Magnet. lib. 3. part. 6. cap. 2. §. 6. Magnetem Æolium* vocat: additque, ſe ab Arabibus & Ægyptiis, aliisque, qui in Ægypto fuerunt, audiviſſe, quod ab accolis *Nili* patriâ linguâ paſſim *Allatrucho*, hoc eſt, *Deus Ventorum* dicatur, quod Ventis quaſi imperare videatur.

CAPUT VIII.

Regulæ quædam Aſtrologicæ ad Ventorum prognoſin ſervientes juxtà mentem Aſtrologorum.

1. Planetæ comprimis in erectâ cœleſti figura, prout Aſtrologis commune eſt, ad ingreſſum Solis in puncta Cardinalia, in oppoſitionibus, vel conjunctionibus luminarium afflatus Ventorum portendunt. Ex quâ potiſſimùm plagâ ſint ſpiraturi, & quarum qualitatum futuri.

Singulis Planetis conveniunt ſpeciales Venti.

2. Planetis autem ſingulis peculiares quidam conveniunt Venti, quos excitare, & commovere potiùs, quàm alios compertum eſſe, volunt Aſtrologi. Ità Saturnus cenſetur eſſe motor Ventorum Orientalium, Jupiter Borealium, Venus Meridionalium, Mars Occidentalium & Auſtralium, Sol & Luna Occidentalium; Mercurius verò anceps eorum, qui conveniunt iis Planetis, quibuscum aſſociatus, aut quovis modo commixtus fuerit.

3. Solet prætereà qualitas Ventorum, quos nempè Planetæ excitare poſſunt, plurimùm etiam â ſitu, & loco Cœli, in quo nempè Planetæ exiſtunt, dependere. Ità Planetas cum latitudine, & declinatione Auſtrali in medio Cœli exiſtentes volunt Aſtrologi eos movere ventos Meridionales; in imo Cœlo cum latitudine boreali, boreales: Orientales verò reſpectu Solis & Mundi movere ventos Orientales; Occidentales verò Occidentales. Quandò verò Planetæ reſpectu ſitus cenſentur imbecilles; dicunt eos commovere ventos intermedios.

Qualitas Ventorum ex ſignorum naturâ.

4. Qualitatem inſuper ſpirantium Ventorum etiam ex ſignorum naturâ divinant, & quidem partim ex eorum Trigonis, partim ex ipſis ſignorum aſteriſmis, quos ſtellæ fixæ alicujus ſigni conſtituunt. Ita ſigna Trigoni aërei, quæ ſunt Geminorum Libræ, & Aquarii in genere iis Ventorum frequentiam denotant, in ſpecie autem volunt ea commovere ventos inter Orientem & Septentrionem: Signa Trigoni ignei Arietis, Leonis, & Sagittarii ventos inter Septentrionem & Occidentem; Sicuti & Jupiter atque Mercurius conjuncti cum Leone in latit. ſeptentrionali ventos facere dicunt vehementes Septentrionales paululum ad Circium verſus occaſum declinantes. Id quod & *Cardanus obſervavit in Comment. text. 62. lib. 2. Quad. Ptol.* Signa verò Trigoni Terrei, nempè Tauri, Virginis, & Capricorni volunt excitare ventos inter Orientem & Meridiem; Signa deniquè Trigoni Aquei Cancri, Scorpii & Piſcium Ventos inter Occidentem & Meridiem.

5. In Aſteriſmis peculiares iis dantur Obſervationes: Sic Obſervatum eſſe dicunt ventos plerumque moveri à Gradu 28. Arietis ad grad. 4. Tauri, ob ſtellas Martiales Saturninas, & Mercuriales ibidem conſtitutas. Item à Grad. 17 Tauri usquè ad grad. 27 ejusdem propter Pleiades, & á parte Boreali Geminorum, Virginis, Libræ, Capricorni, & Piſcium ob ſtellas quasdam Mercuriales, & Saturninas, Cancri quoquè ſtellati partes juxtà Præſepe terram concutere dicunt, & extimas ejusdem eſſe etiam ventoſas: Sagittarii verò ſignum ventoſum planè cenſent, ejus partem tamen Borealem magis ventoſam, Auſtralem verò variabilem & humidam.

Stellarum fixarum natura ad ventos excitandos.

6. Stellas quoquè fixas pro ciendis ventis multum virtutis & efficaciæ habere dicunt, quarum quidem natura ex Planetarum cognatione ſumitur: Saturninæ enim ventos magis Orientales; Joviales Septentrionales; Martiales verò Occidentales; Venereæ Auſtrales movere dicuntur. Sic Plejades, & Hyades, quæ de naturâ Martis ſunt, ventos ab Occidente ciere vult *Origanus T. 2. Eph. part. 3. cap. 3. Ariſtoteli* Canis oriens dicitur movere ventos Septentrionales, Orion Meridionales.

Planetarum conjunctiones & aſpectus ad ventus movendos.

7. Solent & Planetæ prout invicèm junguntur inter ſe, aut cùm aliis Stellis, corpore, vel radiis certos ventos excitare, & in ſpecie quidem. I. Luna ſi Cancrum peragrat, ventos movet, & eò certiùs, cum & Jovem ibidem attingit, ac quotieſcunquè etiam Jovi conjungitur. Quod ſi & Luna Mercurio conjungatur in ſignis aëreis, validos excitabit ventos. Si verò Luna & Mars cum ſigno terreo dominantur, cauſant ventos Auſtrales, vel Orientales: quod ſi & Luna Sole in Capricorno exiſtente Scorpium, Capricornum, Taurum, aut Virginem percurrat, ventos excitabit. II. Si Sol in Aquario fuerit, & Saturnus in ſigno oppoſito cùmque Luna alterutrum reſpexerit: frigidiſſimi

Digitized by Google

gidiſſimi venti excitabuntur. Sol item cum Lancibus Libræ, cum Stellis Orionis, vel cum Oculo Tauri immixtis pluviis affert ventos. III. Saturnus ſi cum Arcturo, aut Stellis Orionis fuerit, ventos, imbres, aut pluvias dabit: cum Præſepi autem & Aſellis ventos efflabit. Cum item Saturnus & Mercurius cum ſigno aëreo dominantur, ventos Boreo-Subſolanos excitabunt. IV. Si Jupiter Soli, Marti, vel Mercurio permiſcetur tempore, quo Orion exoritur, tunc ſideris hujus vehementia ſub ortum Sirii tempeſtatem cauſat, ſpiratque Aquilo aëris corruptionem diſſlans, & diſſipans; perflant Eteſii venti egelidi, & ſicci, Autumnuſque ſaluber erit. Semper autem Jovis, & Mercurii conjunctio ventos validos excitat. Jupiter etiam cum cervice Leonis Ventos movet. V. Mars Planeta maleficus præcipuè cum Arcturo ventos commovere ſolet. VI. Venus verò potiſſimùm cum ſtellis Mercurialibus. Tandem VII. Mercurius Planeta omnium maximè ventoſus cum Dominus eſt aëris, ventos repentinos, turbineſque movet, quibus naves in mari, ſi non omninò pereant, ſaltem periclitantur. Stellæ quoque Mercuriales Eidem conjunctæ vires, & efficaciam ad ventos commovendos mirificè augent. Deindè in ſpecie Mercurius cum capite antecedente Geminorum, cervice Leonis, vindemiatore, Lucidâ tranſtri navis, crure Pegaſi, Aquilâ, Delphino, tàm Oriens, quàm Occidens ventos procreat. Cum crure verò Aquarii, ventre Ceti, Plejadibus, Famahand, Lucidâ Hydræ, nebuloſâ Sagittarii, ſtellis in fronte Scorpii, generat ventos, & cum nebulis, & frigiditate. Cum cornu Arietis, caudâ Capricorni, nexu piſcium generat ventos frigidos cum nebulis; cum caudâ Leonis ſubitaneos; cùm Canibus, Stellis Orionis, præſepi, Regulo, Hyadibus ventos tempeſtuoſos cum Pluviis, imbribus, tonitruis, ac fulminibus: cum Spicâ Virginis, Stellis Aurigæ, cingulo Virginis, lancibus, Hercule, Deltoton, Stellis Aquarii ventos producit cum nubibus, & pluviis: denique cum Arcanar ventos calidos, & ſerenitatem producit.

Ortus & occaſus ſtellarum quales ventos cauſent.

8. Indicant poſtremò afflaturos ventos Ortus, & occaſus ſtellarum fixarum cum Sole, & reliquis Planetis. Ita Regulus, ſeu cor Leonis Occidens cum Sole Aquilonem, quandoque Favonium per plures dies ſpirantem excitat. Plejadum exortus commovet Subſolanum, earundem verò occaſus Aquilonem. Ortus Delphini cum Sole affert ventos. Arcturi Ortus, vel Occaſus, ſicut & Antecedentis caput Geminorum, ventris meridionalis Piſcium, Stellarum Trianguli ventos excitant cum Sole, Saturno, Jove, Marte, vel Mercurio Orientes, vel Occidentes. Dexter humerus Aurigæ, Hercules, ſtella Aquarii, Corona, cingulum Virginis, Præſepe addunt præter ventos pluvias: Stellæ verò Orionis excitant ventos cum nubibus, & tempeſtatibus. Sol item cum lancibus Libræ, vel cum oculo Tauri immixtis pluviis affert ventos. Aquilâ cùm Sole Occidente venti Africi moventur: Vindemiator exoriens Aquilonem gelidum movet &c. Sed hæc Aſtrologica ſunt, quæ ita retuliſſe ſufficiat. An enim ita hæc experimenta, ut aliquandò certis locis, & temporibus comperta ſunt, ubivis locorum, & omni tempore ſeſe habeant, diſputare nolo: In tantâ certè, & tam variabili cœleſtium corporum diſpoſitione, & diverſimodâ radiationum combinatione, quæ humanam intelligentiam longè videtur excedere, certi aliquid univerſaliter conſtitui poſſe, non facilè audeo concedere.

CAPUT IX.

Natura Ventorum ad rerum electiones.

Sumptio Medicamentorum.

1. Spirantibus Ventis Auſtralibus Medicamenta ſumere præſertim purgantia valdè conducit: membra ſiquidem tunc laxantur, ut Medicamentorum virtus faciliùs penetrare poſſit. Econtra Aquilonaribus ventis ſpirantibus, quià corpora conſtringunt, Medicamentorum virtus, & efficacia cohibetur & impeditur.

Scarificatio & venæ ſectio.

2. Spirantibus ventis Orientalibus, & Septentrionalibus Lunâ curſu vacuâ bonum eſt evacuare ſanguinem, tum ſcarificatione tum venæſectione Cœlo prætertim ſereno; Auſtro verò ſtante minimè.

3. Venti Auſtrales gravant Surdaſtros, quos Septentrionales juvant. Econtrà Venti Aquilonares Phthiſicos valdè affligunt, quorum tuſſes mitigant, & Phlegmata citius reſolvunt Auſtrales.

Venti Auſtrales valdè noxii.

4. Cavendi potiſſimùm Venti auſtrales, quia morborum recidivas facilè adducunt, defluxiones, Catharros, Podagram, Pruritum, Peſtem ipſam, & febres acutas producunt.

5. Orientales venti ſalubriores ſunt in principio, quàm in fine diei: Occidentales verò econtrà ſalubriores in fine, quàm in principio diei.

6. Septentrionales venti ſerviunt generationi maſculorũ in animalibus; vim enim digeſtivam juvant, virtutem retentivam confortant & vim generativam augmentant. Contrà verò Auſtrales ob contrariam cauſam fœmellarum conceptioni potiùs deſerviunt.

Ædificiorum ſitus.

7. Ædificia quæ commodiſſima ſanitati habitantium eſſe debent; opportunè ſituantur & opponuntur ventis Orientalibus, aut Septentrionalibus: illis etiam ventis ſpirantibus ad auram ſalubriorem captandam feneſtras, & domuum portas aperire valdè conducit.

8. Ventis Auſtralibus ſpirantibus cellas claudere, granaria, & arcas occluſione munire præſtat contra eorum infeſtos flatus, & tunc

frum...

menta frequenter vertere, ne corrumpantur, omninò conveniens eſt: Undè & Granaria in ædificiis, quæ optimè ſituata, & aperta ſunt ventis Aquilonaribus, cautè claudenda ſunt Auſtralibus.

Seminatio & Plantatio. 9. In ſeminum jactu, ac Vegetabilium plantatione prævalent & valdè idonei ſunt venti Auſtrales, cùm poros terræ aperiant, plantas nutriant, & augmentent.

10. Plantas juvant, & mirificè fertiles faciunt Venti Auſtrales, & Occidentales, quêis nocent, & eas penè enecant Aquilonares.

11. Multitudo Ventorum noxia eſt fructibus, paucitas noxia ſegetibus, Tranquillitas verò totius anni ſuſpecta eſt de Peſtilentiâ.

Sal quando uberius producatur. 12. Flante Boreâ copioſiùs Sal provenire ſolet, floſque Salis maximè producitur. Cauſam dat *Kircherus in Mund. ſubt. lib. 6. ſect. 4. cap. 6. in appendice*: quod conſtrictivâ vi intenſi frigoris in hoc vento corpuſcula ſalina, quantumvis minima facilè conſtringantur, & condenſentur.

Venti ad venationem aptiores. 13. Venti ad venationem aptiores ſunt ſicci, veluti ſunt Septentrionales, & Orientales; minùs autem accommodi humidi, quales ſunt Occidentales, & Auſtrales: Canibus enim ab humore odoratus obſtruitur, qui à ſiccitate acuitur.

14. Luna nova periculoſa eſt navigantibus: timent nonnulli quintum, & ſextum diem à Novilunio, quia plerumque illis diebus tempeſtates accidunt.

15. Mirabilis conſenſus eſt, quem Anguillæ habere dicuntur cum ventis Aquilonaribus, ut *refert Bodinus in Theat. naturæ.* Ipſis enim ſpirantibus ſex dies ſine cibo & potu eas vivere volunt: cum Auſtris autem diſſentiunt, ità ut his flantibus diu ſine cibo & [illegible] vivere non poſſint.

Venti juvantes in bello tam terreſtri, quàm navali. 16. In conflictu bellicoſo tàm terreſtri, quàm navali plurimùm confert Ventorum ſubſidium, ut eorum nempè flatus unà pugnent in hoſtiles acies, fumum, ac pulverem impellendo. Ità *Homerus iliad. M.* Ventos ſcribit Græcis fuiſſe adverſos, dum vincerentur. Ità *Theodoſio* Auguſto imperante, & cum Gothis parvâ manu conferente tantus Ventorum turbo eſt ſubitò exortus, ut in hoſtium oculos, vultúſque pulveres reſpergeret, eóſque terga vertere cogeret: atque hujus rei etiam meminit *Claudianus.*

O nimiùm dilecte Deo, cui militat æther,
Et conjurati veniunt ad claſſica Venti.

Ità *Macrinus* Imperator cum *Heliogabalo* infeliciter pugnavit propter adverſum ventum, ut teſtatur *Herodotus lib. 5.* Econtrà *Telemonti* pugnanti contrà Carthaginenſes tempeſtatem à tergo exortam præſidio fuiſſe, ſcribit *Plutarchus in Timeleonte.* Ità quoque Anno 1588 *Philippus* Hiſpaniarum Rex ingenti claſſe, centum, & quinquaginta navium in Anglos immiſſâ infelicem habuit Martem, dum adverſo depugnavit vento. Econtrà memorabilem eam Victoriam, quam Anno 1522 de Turcarum ingenti claſſe tulit *Joannes Auſtriacus ad Naupactum*, ipſo in conflictu haud parùm Ventorum flatus propitii Chriſtianis in ſubſidium accurrentes promoverunt. Vix clades ab hominum memoriâ antè pugnam hanc navalem Domui Ottomannicæ ſævior obtigit unquam: Triremes enim ac alia navigia, quæ à Chriſtianis occupata dicuntur, fuerunt numero 170: reliquæ naves omnes ſubmerſione vel incendio periêrunt.

Conducit nautis Ventorum habere peritiam. 17. Licet Batavi verè Neptunini, ſicut & Angli, atque Luſitani nullo non anni tempore opportunitatem nacti è littore ſolvant, & quaquaverſum per omnes marium tractus divagentur, dummodò eos glacies marina non detineat: ut tamen ſecuriùs maritima itinera inſtituant, ac quævis maria trajiciendo terras alio Sole calentes feliciùs attingant, tempus navigationibus magis opportunum & loca certis ventis afflata, in certis temporibus noſſe apprimè conducit. Sic olim etiam apud Romanos, quibus mare mediterraneum duntaxat innotuerat (cum ab illis Oceanus non frequentaretur) ex die 3 Iduum Novembris maria claudi dicebantur, eoquod maris mediterranei intumeſcentis effuſio eſſe ſoleat circa Vergiliarum, Plejadumque occaſum. Jus etiam civile præſcripſit, tempus navigationis ex Calend. Aprilis in diem Calendarum Octobris. *Lib. 3. C. de Naufr.* Laudat inſuper *Lucanus lib. 3. Pharſaliæ*, *Telonem* Maſſilienſem eâ peritiâ inſtructum, dum canit:

Dirigit huc puppim miſeri quoquè dextra Telonis,
Quâ nullam meliùs Pelago turbante carinâ
Audivêre manum; nec lux eſt notior illi
Craſtina, ſeu phœbum videat, ſeu cornua Lunæ,
Semper venturis componere carbaſa Ventis.

Proindè benè & utiliter tempora navigandi *P. Ricciolus lib. 10. Geograph.* Sicut & *Varenius in Geograph. Generali* recenſent. Nobis autem hic ſufficiet Ephemeris nautica ſequens, quæ ex ſupra dictis potiſſimùm collecta, Lectori curioſo proſtat ad uſum, & doctrinam.

Ephemeris nautica,

Ventos per annum diverſis locis dominantes, & tempus aptum navigationibus indicans.

Menſe Januar.	Ad *Pataven* Indiæ Orientalis ventus flat Zephyro-Boreas cum pluviis ferè continuis.
	In Oceano Africam inter & Indiam venti ſpirant Orientales verſus Occidentem ab hoc menſe uſque ad initium Julii.
	Diepenſes, ut ad mare rubrum navigent, ſolvunt initio hujus menſis.
	Cochino in Luſitaniam commodè hoc tempore navigatio inſtituitur.
	Batavi ex Javâ hoc, & ſequenti menſe in Europam navigant.
	Ex *Malabarico* littore opportunè naves petunt *Perſiam*, *Arabiam*, & *Africam* uſque ad finem Martii,

Digitized by Google

Febr.	*Cochino* benè ſolvitur navigaturis in *Luſitaniam*. *Malacâ Goäm* à 10 hujus menſis. A *Japonia Chinam* petituris præſtò ſunt ad littora *Chinæ* Eurus, & Euro-Boreas hoc & ſequente menſe. In Inſula *Madagaſcar* hoc & ſequenti menſe venti ſpirant ab Oriente & Auſtro.
Martio.	*In Guzurate* Indiæ Ciſgatanæ littore ab hoc menſe usque ad Septembrem ſpirant venti Septentrionales. Ad *Bandam* Inſulam Venti Occidentales dominantur usque ad finem Aprilis: Indè verò venti variabiles, & malacia. Ad promontorium *Punto Gallo* in Inſula *Ceilano* ad 14 hujus primus ventus Occidentalis collateralis, deinde Zephyro-Auſter. Ad Promont. *Bonæ Spei* Boreas, & ejus collateralis ad Eurum dominatur. In Regno *Congi* Africæ à 15 hujus usque ad Septembrem ſpirant Boreas, Zephyro-Boreas, & Zephyrus. Initio hujus menſis *Jocattâ* navigatur in *Hollandiam*. Diepenſes in *Grænlandiam* ad Piſcationem cetorum navigant; redeunt Octobri. Ex *Japonia* Sinas. Ex Gallia ad *Canadam* circa Æquinoctium. Diepenſes ut navigent ad promontorium *Nord* in Americâ ſub finem menſis hujus ſolvunt; redeunt in Auguſto.
Aprili.	In *Anglia*, *Ruſſia*, & *Moſcoviâ* ab initio hujus ſpirant ferè continuò per dies 40 venti Orientales. Ad promontorium *Punto Gallo* à principio hujus usque ad 1. Octobris Zephyro-Auſter ferè eſt continuus. Ad promont. *Bonæ Spei* Boreas, & ejus collateralis ad Eurum. In mari *de Bengala* ad diem 20 hujus ventus Auſter vehemens flat, Ante verò hunc diem nunc Zephyro-Auſter, nunc Zephyro-Boreas impetuoſi ſpirant. Ex *Luſitaniâ* Goäm ſolvendum à 4 usque ad 12 hujus. *Ormuſiâ Goäm* ſolvendum die 15 hujus. Goa, aut *Cochino* in *Japoniam* ſub finem hujus menſis. *Hiſpali* in Indias Orientales. Reditus fit in Septembri.
Majo.	Ad *Bandam* hoc menſe Venti Oriuntur Orientales vehementes, & pluviis fœti. Ex Inſula *Madagaſcar* circà finem hujus flant Boreas & Zephyro-Boreas. Ex *Javâ* petituris portum *Macaum* ſpirant venti Occidentales. Ex *Hollandia* Goäm initio hujus menſis ſolvitur. Ex *Hollandiâ Spizbergam* die 18 hujus.
Junio.	Hoc & ſequentibus menſibus Julio, & Auguſto bona eſt navigatio ad Transgatanæ Indiæ latus verſus *Coromandelium* & *Narſingam*. A *Maco Japoniam* petituris venti dominantur Occidentales hoc, & ſequenti menſe, qui tamen frequenter à Borea, & Euro-Borea interdiu interpellantur; noctu verò Euro-Auſter ſeſe exſerit. *Qui Manila* ſolvunt petituri portum *Acapulco* novæ Hiſpaniæ hoc & ſequentibus menſibus duobus Julio, & Auguſto utuntur vento Occidentali ad littora Americæ Septentrionalis, non verò dirigunt curſum per Zonam torridam. Circa littora Aſiæ & Indiæ Ciſgatanæ hoc & ſequentibus menſibus Julio & Auguſto ob ſæ... procellas, ac Borealium ventorum vehementiam navigatio omnis cavetur.
Julio.	Ad promontorium *Viride* ſpirant venti Auſtrales. *In Polonia*, *Moſcoviâ*, *Ruſſiâ*, & cæteris regionibus trans *Carpathum* & *Taurinos montes*, ac pontum *Euxinum* à 10 hujus usque ad finem Auguſti venti dominantur Auſtrales. Eodem verò tempore *Conſtantinopoli*, & per totam Græciam, Anatoliam, ac Ægyptum ſpirant Eteſiæ Venti Boreales. A *Malacâ* ad *Macaum* Sinarum portum venti dominantur Auſtrales, Auſtro-Zephyrus, ſubindè & Euro-Auſter. Ad *Malacam* tamen, & in littore Chinenſi ſæviunt Zephyri hoc menſe. In littoribus *Malabricis* Indiæ hoc & ſequenti menſe ſpirant Boreas & Zephyro-Boreas.
Auguſt.	In Chinenſi mari hoc menſe venti ſunt admodum varii, inconſtantes & procelloſi.
Sept.	In *Guzurate* Indiæ Ciſgatanæ littore ab hoc menſe usque ad Martium dominari ſolent venti Auſtrales. In Regno *Congi* Africæ ab hoc menſe usque ad Martium flant Auſter, Auſtro Zephyrus, & Zephyrus. Ad promont. *Bonæ Spei* ſpirat Græcus & Zephyro-Boreas. Hoc menſe benè ſolvitur ex *Indiâ Hiſpalim*.
Octobri.	In mari Chinenſi Venti hoc menſe ſunt inconſtantes & procelloſi. Ad Promontorium *Punto Gallo* ab Octobri usque ad Martium dominari ſolet Euro-Boreas. A *Ceilano* in *Javam* & *Moluccas* Orientem verſus ob motionem Occidentalem commoda eſt navigatio. A *Malacâ* ad *Macaum* Sinarum portum hoc menſe & Novembri, & Decembri venti dominantur Auſtro-Zephyrus, ſubindè & Euro-Auſter. Ex *Japonia* ſolvitur in *Indiam*.
Nov.	Ad *Pataven* Indiæ Orientalis hoc & ſequenti menſe plurimum dominatur Zephyro-Boreas cum pluviis continuis.
Decemb.	Ad diem 25 hujus navigatur commodè *Ormuſiâ Goäm*. *Jocattâ* in Hollandiam ſolvitur circà Natalitia.

INQUI-

DISQUISITIO III.
METEORO-SCOPICA.

Quâ præcipuorum quorundam in Naturâ-Meteororum Cauſæ, affectiones, ſeu proprietates, ac Phænomena potiora perquiruntur.

DE Ventis, eorum Naturâ, ac variis affectionibus multa contulimus *capite præcedenti*: Succedunt his alia præcipua quædam Atmoſphæræ Geocoſmicæ ſpectra, atque aërearum regionum admirandi partus, & Phænomena, quæ ut rectè loquitur vir in Meteororum ſcrutinio ſagaciſſimus *Fromondus*, ideò Natura, aut Naturæ Author Deus in alto ſuſpendit, atquè Oculis noſtris expoſuit, ut ſuſpiceremus CREATORIS in mirabilibus ſuis ſapientiam, & majeſtatem. Hinc & *M. Tullius 2. de Nat. Deorum* refert ex *Cleanthe* unam è quatuor cauſis, per quas Numinis divini notiones hominum mentibus inditæ ſunt, eſſe prodigia cœleſtia, ſivè mira illa in Cœlo aëreo ſuſpenſa phænomena. Quæ à Philoſophis *meteora* appellantur. Dicuntur autem uſitatè *Meteora*, Corpora illa imperfecte mixta nata præcipuè in ſublimi, ſivè aëre, & vicino elemento ex vaporibus & exhalationibus vi caloris ſivè ſubterranei, aut cœleſtis eductis, & elevatis de ſiccioribus terræ locis, vel humidis, ac irriguis, ſed extenuatis, caloréque deindè aut frigore in igneam, aëream vel aqueam ſubſtantiam commutatis. *Impreſſiones* etiam vocari conſuêverunt, quòd aëri novam quandam formam imprimant, vel quòd in aëre à cauſâ extrinſecâ impreſſa cernantur.

Et quoniam (ut benè canit *Pontanus*) *tres in partes diſtinguitur aër;* Lib. de Meteor. cap. 14.
Prima æquè patiens eſt frigoris, atquè caloris,
Alternasque vices alternâ ſorte rependit,
Vere tepens, Æſtate calens, eadem horrida Bruma,
Proxima ab inflexu radiorum amota, malignum
Frigus, & algentem latè complexa rigorem,
In quem cœruleus paſſim vapor actus inerrat,
Undè cadunt imbres, undè & nix concitat alas:
Ultima torrenti ſemper ſitit uſta calore
Flammarum, conſueta vagos involvere tortus.

Idcircò etiam juxtà tres haſcè aëris regiones, quæ ſunt omnium meteoricarum impreſſionum receptaculum, triplex imprimis differentia Meteororum uſitatâ diſtinctione ſumitur: Quædam enim Meteora ſunt ignea & calida; quædam aërea, vel aquea, & frigida; quædam mixta: Sivè alia ſunt ſimplicia, alia compoſita. Simplicia ſunt aut ignita, aut aërea, aut aquea: Compoſita verò his mixtis conſtant. Eſt tamen alia adhuc communior diſtinctio, ac differentia Meteororum, quæ ab Elementorum numero deſumitur: Undè quædam dicuntur ignea, quædam aërea, quædam aquea, reliqua terrea: Licet autem hæc ab *Ariſtotele lib. 4. Meteor.* inter meteora recenſeantur, ab aliis tamen, cum ſint corpora metallica ſubterranea, atquè perfectiora, inter ea minimè computantur: Manent ergò tria hæc ignea, aërea & aquea, de quibus tam generatim, quàm ſpeciatim plura ſubijcimus.

CAPUT I.

Principia Generationis Meteororum breviter exponuntur.

Materia propinqua Meteororum.

1. MAteria propinqua omnium Meteororum eſt vapor, & exhalatio, ut rectè docet *Ariſtoteles lib. 1. Meteor. cap. 4.* Omnia enim ex his oriuntur, ſivè permixtis, ſivè ſingularibus. Intelligi autem debent nomine Vaporis, & exhalationis effluvia, ſivè corpuſcula omnium humidorum, & ſiccorum cujusvis ſpeciei & differentiæ. Undè Vapor eſt halidus, ſivè exſpiratio calida & humida, quæ ab humore alicujus rei ortum trahit: Exhalatio verò eſt ſpiritus, ſivè exſpiratio calida & ſicca ex ſiccis, ac ſpirituoſis rebus proveniens: prout ergò variæ ſunt rerum ſpecies, ac differentiæ, etiam varii poſſunt eſſe halitus, ſeu effluviorum differentiæ, eæque non minus ſpecie, quàm res ipſæ, quarum effluvia ſunt, inter ſe differre.

Vapores quomodò ab igne eleventur.

2. Sicut nullum ferè eſt in Naturâ mixtum, quod non à Sole, vel alio igne ſubterraneo beneficio caloris attenuari poſſit: ità nullum quoque mixtum eſt, quod non ſimiliter in ſuas partes elementares reſolvi queat: Sicut itaque ſe habet ignis ſubterraneus ad abditas mineralis miſcellæ cryptas, & ignis artificialis ad alembicū, in quo mixta corpora per halitus ſeparantur: ità Sol vel ignis ſubterraneus ſe habent ad omnia Geocosmi reſolubilia corpora, ut ſunt humida omnia, ſivè quæ quomodolibet quovis humore prædita ſunt; ac ſicut aucto, vel diminuto colore artificiali exhalationes & evaporationes rerum nunc promoveri, nunc verò retardari poſſunt: ità quoque calore Solis, vel ignis ſubterranei magis aucto, vel diminuto in uno, vel alio loco nunc magis, aut minùs etiam pro ratione conſtitutionis corpucula vaporoſa ex quâcunque humidâ materiâ elevari poſſunt.

3. Quemadmodum uniuscujusque Regionis ſolum, & terræ qualitas multùm ab aliis differt: ità etiam exhalationes, & vapores indè exeuntes, diverſæ quoque in qualitatibus erunt; adeoque unius loci exhalationes, & vapores diſſimiles erunt iis, qui in aliis locis elevantur.

4. Corpuſcula, ſeu effluvia ſurſum quâcunque virtute elata eſſentiali formâ non differunt â rebus, è quibus educta ſunt; non ſecus ac vapores, atquè exhalationes ſpecie non differunt ab aquâ & terrâ, ut cum *Ariſtotele Peripatus* tenet. Quocirca in aëre non tantum erunt effluvia humida & ſicca, vapores, ſcilicet, & exhalationes, quæ ſunt aqua & terra; Sed tot erunt illorum ſpecies ſimul permixtæ, & confuſæ, quot ſunt ſpecies rerum, ex quibus vi caloris, aut ignis, aut aliâ ſimili actione reſolvuntur. Hinc concipi facilè poteſt, aërem panſpermiâ quadam, ut Doctiores loquuntur, ſivè ſeminali quadam rerum omnium virtute repletum eſſe; cùm ramenta quædam ſeminalia magis ſpirituoſa ex omnibus mixtis deciſa, & ſurſum elata, & in ſe concepta ad novam geneſin complexu ſuo ordinare poſſit.

Panſpermia in aëre.

5. Imò quia & Aqueum Elementum panſpermiâ quâdam refertum oſtendit Doctiſſ. *Kircherus in Mund. ſubter.* fieri non poteſt, quin non unà etiam cum aqueis corpuſculis heterogenea quædam ſpermatica corpuſcula ab omni ſenſu remota ſimul eleventur. Ac rurſus, quià plantæ, & arbores bituminoſos, viſcidos, reſinoſos aliosque halitus emittunt Naturæ unicuiq; proprios mox ac Solis radiis percutiuntur: Præthereà etiam quia Sol mineralem telluris ſuperficiem verberans ſalinos, nitroſos, ſulpheros, cœterorumque mineralium halituoſos ſpiritus evocat, ac educit, quod & de animalibus omnis generis pari modo intelligi debet: Talis quoque panſpermatica ſubſtantia, cum ob levitatem ſuam, ac mobilitatem facilè de loco in locum etiam moveri poſſit: Hinc denuo iterum facilè concipi poteſt, quomodo accedente ventorum vehiculo talis aërea panſpermia in univerſas, quaquà patet mundi partes diffiari, atquè translato etiam extrà natalem locum ſeminario, novam quandam Oeconomiam Meteoricam fundare poſſit.

Panſpermia in elemento aquæ.

6. Cùm radii ſolares reflexi in Zonâ torridâ ſinè dubio altiùs aſcendant, quàm extrà eam, & iidem in Zonis temperatis, ac frigidis altiùs evehantur æſtate, quàm Hyeme, ut ſuperiùs indicatum; non videtur quomodò accuratè determinari poſſit altitudo regionis aëreæ, ad quam evaporata corpuſcula pro meteoricis impreſſionibus continuò eleventur. Deindè etiam quia nequè caloris vis penes diſtantiam à polo æſtimari poteſt, hinc etiam nec qui[illegible] circa aëris regiones penes eandem [illegible] am determinari poteſt. Ut enim ex[illegible] tis patet in *Ruſſiâ* Hyems ſolet eſſ[illegible]; *Edenburgi* verò, cujus eadem [illegible]do, ſatis eſt temperata. Et Holland[illegible] in *Groenlandia* ad 80 gradum latit. [illegible] paſcua in veniſſe reſtantur: Inſula verò *Charlt*[illegible] cujus latitudo eſt 52 Grad. [illegible] nè deſerta eſt. Sic & [illegible] *Moſcovia* [illegible] ſæpè fervidior eſt, quàm in An[illegible] Teſte *A Coſtâ* multæ ſunt Regio[illegible]

[illegible] poteſt.

quatore valdè temperatæ, in quibus ſæpè montes ſunt nivibus opaci. Proindè dubium nullum eſt, quin exhalationes in uno loco, ac tempore alius evolent, quam in alio loco, ac tempore, prout nempè aer ipſe terræ incumbens aliter atque aliter per calorem attenuatus, ac melius halituum perſpirationibus fuerit accommodatus. Hinc itaque deduci poteſt ſæpè in aliquo loco, & tempore etiam impreſſiones aliquas contingere poſſe, quæ alibi nullatenus, aut vix unquam, aut ſaltem rariùs obtutui ſeſe objicere poſſunt.

Naturæ pericycloſis ubivis.

7. Gaudet Natura ubivis perenni quadam pericycloſi, ut memoratus ſuprà *Kircherus* præclarè oſtendit *lib. cit.* Undè fit, ut, ubi perpetuo terra multum exhalat, aut evaporat: ibidem etiam per meteoricas impreſſiones denuò decidentes abſceſſus reſtauretur. Ita in humidioribus & calidioribus locis, quia plures aſcendunt vapores; ibidem etiam imbres & pluviæ uberiores eſſe ſolent: Ubi autem ſolum eſt magis ſiccum, & pauciores emittit halitus, ibidem & aër minùs per impreſſiones alteratur.

Quomodo motus au[illegible] calorem.

8. Multum facit ad caloris productionem motus: cum autem hic in inanimatis per attritionem corporum contingat, ut variis experimentis oſtendi poteſt: haud improba hujus effectus cauſa videtur eſſe, quòd in quolibet mixto, dum multæ eidem particulæ ſulphureæ, & ſpirituoſæ inſunt, eæ ipſæ per attritionem excitentur; & una mox confluant ad ſe invicem, itaque uniantur; cum, ut ajebat *Democritus Abderita*: *Natura naturâ delectetur*: & dicente *Platone*, unumquodque affectet id, à quo perfici, ſive in eſſe conſervari poſſit. Quocirca etiam communiter à Philoſophis calori tribuitur, quod ejus ſit homogenea congregare, & heterogenea diſgregare. Ex quibus jam deducimus, vaporoſa ac halituoſa corpuſcula ſurſum elevata, ſi vel ventorum flatibus, vel aliâ quacunque de cauſâ plurimum agitentur, & de loco in locum deturbentur, eadem ex attritu mox incaleſcere: quò fit, ut partes ſimulares imprimis non tantum concurrant, unaque ſe prehendant; ſed ubi motûs agitatio major efficitur, etiam calor indè intenſior evadet, qui ad extremum gradum deductus tandem ignem producet, ac miſcellam mox quovis modo coactam, aut loco diſperſam incendet, & in flammam concitabit. Prout autem ex particulis illis nitroſulphureis aliæ magis viſcidæ bituminoſæ, oleoſæ, ſimilesque magis minusque tenaciter adhærebunt, vel aliæ quædam lentæ implexæ fuerint, etiam flammea illa hypoca[illegible] nunc citiùs, nunc lentiùs efflagrare, [illegible] breviùs aut diutiùs comparere potere[illegible] uni partes plurimùm efferre commixtæ ([illegible]ales ſunt admodum nitroſæ) quæ tonandi v[illegible] pollent: haud levem unà ſonum procreabunt.

Contr[illegible] [illegible] fugit [illegible] rum.

9. Conſtat autem in rerum naturalium [illegible]phænomenis ſingulare eſſe, quod unum [illegible] fugiat alterum; ſive quod un[illegible]quodlibet [illegible]giat id, à quo deſtrui poteſt, [illegible]ebat *Plato*, quæ fuga aliquandò à Philoſ[illegible] *Antiperiſtaſis* nuncupatur. Natura ig[illegible]aloris ſollicita ad ſui conſervationem, mox ut contrarii frigoris obſiſtentia occurrit, ſe contrahit, & particulas omnes maximè congeneres anteà diſperſas, & latiùs expanſas unit, quò poſſit occurrenti hoſti validius obſiſtere. Hoc ipſum experimus in vaporoſis effluviis Solis calore à tellure abactis, quæ dum liberum aërem permeant, mox ubi frigus mediæ regionis aëreæ occurrit, contrahuntur, ac condenſantur, indeque nubes efformantur, quæ eousque tantum aſcendunt, donec ſit earum æqualis cum aëre libratio; undè & nubes aliud nihil eſſe ſolet, quàm vapor exhalationi, ut inquiunt, mixtus, & in mediam aëris regionem elevatus, ibiq; frigore citrà congelationem addenſatus. Sed de nubibus ſpeciatim pluribus infrà.

Ad Meteororum geneſin conducit aſtrorum virtus.

10. Præter ignem ſolarem & ſubterraneum etiam aliorum cœleſtium corporum radiatio, ſitus, aſpectus, virtus, ac influxus materiam halituoſam, aut vaporoſam in interioribus elementorum corporibus præparare, movere, elevare, ac ad ſingulares quaſdam formas aëri imprimendas aptare poteſt: non enim elementa peregrinas qualitates recipiunt, induunt, ac gignunt, niſi potentiâ Cœli iiſdem applicetur, & motus corporum cœleſtium, præſertim Lunæ, quibus hæc inferiora maximè excitantur, illis ſubminiſtrentur. Hinc nata Aſtrologia illa naturalis, quæ experimentis, ac obſervationibus nixa juxta Lunæ, aliorumq; Planetarum motus, phaſes, ac phænomena temporis alterationem prænoſcere docet, eaque licet non ſit ſemper certa & infallibilis; non tamen etiam ſemper vana dici poteſt.

Aſtrologia naturalis.

Cauſæ Meteororum ſæpè incognitæ.

11. Quamvis Meteora omnia ſuas habent cauſas naturales; non poſſunt tamen eæ ſemper oſtendi. Conſtat enim ex S. Scripturâ multa oriri à primâ cauſâ rectrice, & moderatrice univerſæ Naturæ incomprehenſibili, ac infinitâ præter communem, conſuetum, & ſolitum ordinem, ac modum, quæ liberrimâ voluntate, ſine connexione Stoicâ ſecundarum cauſarum perficit, mutat, & excitat, quæque inſolitorum & ſingularium caſuum ſunt prænuntia. Multa etiam moliuntur, & turbant in aëre Spiritus mali, ſive Dæmones, tùm per ſe, tùm per magos, & maleficos, Dei tamen permiſſu, ſine quo nihil efficere poſſunt. Undè etiam Dæmones ab Apoſtolo *Paulo* vocantur *aëreæ poteſtates*, & *Principes aëris hujus*: & grandinem, quâ Ægyptii puniti ſunt; expreſsè dicit Pſaltes *Pſal. 77.* miſſam fuiſſe *per Angelos malos*: Quatuor etiam Angelos, quos vidit *S. Joannes Apocal. 7. ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem*, ut ſic maxima damna hominibus inferrent, plerique SS. PP. & Interpretum dicunt fuiſſe Angelos malos. Conſtat prætereà etiam ex innumeris hiſtoriis, & exemplis tùm antiquis, tùm recentibus id confirmantibus; de quibus vide *Olaum Magnum lib. 3. cap. 16. Victorium lib. 19. variar. lect. cap. 21. Pauſaniam in Arcadibus. Caſſium lib. 56. Xiphil. in annotat. Remigium lib. 1. Dæmonologiæ cap. 25. Delrium lib. 2. disq. mag. Bodinum l. 2. c. 8. Schott. phyſ.*

Multa fiunt per Dæmones, & Magos.

curios. lib. 1. cap. 34. Eraſmum Franciſci in Atmoſphærâ, & plures alios.

Cauſa formalis Meteororum.

12. Cauſa porrò Meteororum *formalis* duplex eſſe ſolet, *Propinqua* ſcilicet, & *Remota*. Prior eſt vis evaporationis, quæ pro ſuâ naturâ novam formam vapori inducit. Poſterior ſive Remota eſt ipſa qualitas aëris, quæ pro naturâ loci, motûs ac materiæ; item variâ, eâque diſſimili aſtrorum operatione in ipſas exhalationes, & vapores aliis, atque aliis modis naturæ formam attribuit. Hinc ſunt diſſimiles, & diverſæ formæ horum vaporum miro quodam modo, & ordine diſtinctæ. Alia inſuper eſt forma *generalis*, eſtque vel exuſtio, quam ignea meteora habent; vel congelatio; uti apparet in nive, grandine, & pruinâ: vel incraſſatio, ut eſt in rore, pluviis: vel coloratio, uti eam habent iris, corona, halo, parelius. Alia verò eſt *ſpecialis*, quæ pro figurâ materiæ ſumitur: uti habet Draco volans, lampas, ſtipulæ ardentes, & alia hujusmodi phaſmata.

Cauſa finalis.

13. Cùm etiam omnia ad certos in naturâ fines ordinata ſint, cauſa *finalis* Meteororum vel *phyſica* eſt, vel *theologica*: *Illa* eſt Univerſi perfectio, mutua Elementorum contemperatio, aëris repurgatio, terræ fæcundatio, futurorum prænotatio: *Hæc* verò Dei cognitio, amor, honor, atque etiam impiorum terror: proindè benè ſcripſit *D. Damaſcenus Medit. 2. lib. ſuæ parænesis cap. 1. Loquitur cum hominibus Deus non modò humanâ linguâ per ſacros vates, ut à peccatis avocentur, & reſipiſcant; ſed nonnunquam ipſis elementis in formas, & imagines diverſas ad eorundem terrorem compoſitis.* His ità præmiſſis jam de Meteoris ſpeciatim obſervationes, & præcipua quædam comperta experimenta proferamus.

CAPUT II.

Regulæ & Obſervationes Meteorognomicæ de Meteoris in ſpecie, ac comprimis de Frigore.

§. I.

De Frigore, & ejus naturâ.

Frigus quid ſit.

1. Frigus nihil aliud videtur eſſe, quàm partium inſenſibilium quies, aut tardior motus. Undè tunc res à nobis frigida percipitur, cùm illius partes inſenſibiles, aut nullo, aut tardiori motu, quàm partes ſanguinis, vel ſpirituum agitantur. Ità Recentiores. Quocircà & tempore frigido odores obtuſiores redduntur, fiuntque minùs ſenſibiles, quia Frigus corporum meatus obſtruit, atque eorum partes in quiete retinendo, impedit, ne corpora reſolvantur, & halitus liberè avolare queant.

Glacies quomodo fiat.

2. Glacies etiam tunc fieri cenſetur, cùm partes anteà in motu poſitæ ſiſtuntur, & ex flexibilibus fiunt rigidæ, ac fragiles.

Præcipuus frigoris effectus eſt condenſatio.

3. Uti primus caloris effectus eſt rarefactio; dùm rei calefactæ partes celeri, & turbinato motu agitantur, & majorem locum poſtulant: ſic præcipuus frigoris effectus videtur eſſe condenſatio. Hinc liquores oleoſi, imò & dura quælibet corpora frigoris vi denſantur, & contrahuntur.

4. Quæcunque corpora partes habent maximè mobiles, veluti ſpiritus vini & aër ipſe, aut ramoſas, & minutiores, hæc frigus contrahit. Motum quippè concitatum partium imminuit, non omninò tollit, ut docet clariſſimus *Du Hamel phys. gener. tract. 3. diſſert. 2. cap. 4.* Aër autem præ frigore contrahitur, vel quòd illius partes non adeò celeriter moveantur; vel quòd vis ejus elaſtica plurimùm imminuatur.

Quænam congelari queant.

5. Corpora ferè omnia, in quibus aqueus humor dominatur, congelari, & in glaciem converti poſſunt: fluida verò, quorum partes aut ſunt tenuiores, & ab æthereâ ſubſtantiâ nimium agitatæ, uti ſpiritus vini: aut ramoſiores, & aliæ aliis implicitæ, velut olea penè omnia, in glaciem propriè non abeunt; ſicut nec liquores, quorum partes ſunt graviores, & nimium agitatæ, ut ſpiritus ſalium, & hydrargyrus. Notavit etiam *Bartholinus de niv. cap. 8.* ſuccos quò nobiliores & fortiores, eò difficiliùs frigore conſtringi.

6. Sereno tempore majores fiunt ac duriores glacies, quàm nubilo: Similiter quod tenuius eſt & rarius, citius congelaſcit: nam rariora magis penetrat frigus, & quæcunque naturâ frigida ſunt, ut inquit *Galen. 1. de ſimpl. medicam. cap. 16. & 17.*

7. Aquæ in vaſe contentæ, dum [illegible] ſumma primò in glaciem abit, vas diff[illegible] ſolet. Nam quæ ſubeſt aqua, ubi cong[illegible]tur, expanditur, & cum ejus dilatation[illegible] cus non pateat, vas confringit. Contra[illegible] dit, ubi congelatio ab imo incipi[illegible]

8. Cùm aqua artificialiter conge[illegible] adeò rareſcere poteſt, ſicut obſervavit [illegible] tiſſimus *Boylius*, ut nonâ vel [illegible] parte attollatur. Hinc fit [illegible] innatet, quod ob partes raritate exten[illegible] mole ſuâ fiat levior. Vide *Borellum lib. de mot. nat. à gravit. factis prop. 272. & ſeq.*

9. Tanta vis eſt frigoris, cùm partes [illegible] diſtendit, ut lento quidem, ſed contin[illegible] partium niſu ſolidiſſima quæque [illegible] valeat disrumpere. Ità à Clariſſ[illegible] *genio* obſervatum fuit, tubos [illegible] torum aquâ impletos, & [illegible] cluſos; dum gelido aëri fuiſſent [illegible] cum impetu disruptos eſſe.

10. Cùm frigoris vi quæd[illegible] puntur, indè id fieri videtu[illegible] partium texturam, ac ordine[illegible] ut vix reſtitui poſſit: dum [illegible] partes dilatantur, fibræ [illegible] ticulæ disrumpi ſolent [illegible] mis regionibus, ut [illegible] Iſlandiâ, Norwegiâ, ubi frigus ri[illegible] [illegible] & nares, aliæque partes vi frig[illegible] puntur, nec aliud malo magis [illegible]

remedium, quàm ſi partes illæ ſideratæ frigidâ aquâ perfuſæ nive in calidiore loco obducántur; tunc enim ſenſim meatibus apertis ſanguis, & ſpiritus in partes illas depravatas denuò illabuntur.

Frigus unde ſæpè acrius.

11. Frigus acriorum halituum certâ permiſtione efficitur ſævius. Hinc venti ſæpè adeò frigidi in certis temporibus, & certis terræ regionibus ſpirant, non ità in aliis temporibus, aut regionibus. Hinc etiam frigoris vis non penes terræ ſitum verſus polum æſtimanda eſt: ſæpè equidem frigus in quibuſdam locis, etiam à polis remotioribus longè acrius eſt, quàm in iis, quæ ſunt polis ipſis viciniora. Sic frigus in Ukraniâ Poloniæ Provinciâ eſt acerrimum, cùm tamen eadem ferè ſit ejus latitudo, quæ in Normanniâ. Sic in regiâ Sinarum civitate ad 42. grad. latit. ſita, qualis etiam eſt Romæ, ingens fluvius in Novembri intrà unum penè diem frigore concreſcit, & congelatur, nec glacies ſolvitur, niſi poſt quatuor menſes exactos. Sic in Africâ ad *Caput Bonæ Spei* menſe Junio & Julio noćte aqua in glaciem congelatur, & in montibus *Lunæ* 12 milliaribus ab hoc promontorio diſtantibus maxima nivis copia Sole licet ferventiſſimo reperitur. Cauſa certè halitibus frigorificis potius in uno, quàm in alio loco erumpentibus videtur adſcribenda.

12. Cùm boreales venti quaſi ex altiore loco præcipites ferri advertantur, tunc, quia & gelidus aer à media regione per hos ventos ad nos defertur, ingens frigus conſequi ſolet.

Aër poſt pluviam unde frigidior.

13. Aër poſt pluviam ſolet eſſe frigidior, quòd frigidum aëra ſecum pluvia adduxerit: Nec enim terreni halitus, aut vapores [illegible] ſunt præcipuæ frigoris cauſæ, ſed aër [illegible] ille, qui ex ſuperiori regione unà cum [illegible] advectus eſt.

14. *Cardano* docente *de variet. lib. 15.* [illegible] ſi hyeme res, quæ madidæ eſſe [illegible], ſicciores videantur, aut guttæ ex [illegible] manantes lentiùs cadant, & quaſi [illegible]; gravioris hyemis, & gelu indi[illegible].

15. Cùm ad initium frigoris acrioris [illegible] hyeme venti ſpirare ſolent Orientales, frigus ſævum aliquamdiu duraturum ſignificat.

16. Cùm in hyeme frigus aliquo tempore continuatum præter morem, & ſolito acriùs ſævit, remiſſionis ſignum eſt: [illegible], cùm muri, parietes, lapides, & aliqua [illegible] unque libero aëri expoſita [illegible] madore quodam, quaſi pruineto can[illegible].

[illegible] creſcere plerumque ſolet cum Lu[illegible] frigus, ita ut tempore Ple[illegible] ejus percipiatur, quam tempore Interlunii. Cauſam aſſignat *Kircherus in* [illegible] *Umbr. lib. 1. part. 1. cap. 14.* [illegible] attenuantes ſuo à ſe [illegible] craſſiorem va[illegible] materiam, undè ſactâ [illegible] tepor oritur, quo laxa[illegible] circumſtans ad internos [illegible] corporis receſſus penetrans moleſtiori frigore ſenſitivas partes percellere incipit. Hoc autem non fit Interlunii tempore, cùm tunc vapores nullo penetrati lumine craſſitiem ſibi nativam retinentes, ad arćtiores corporis poros penetrandos inepti ſunt.

Plenilunia æſtate frigidiora, quàm hyeme.

18. Plenilunia quoque æſtate, quàm hyeme gelidiora ſentiuntur. Cauſa eſt, ut Idem ait ibidem, quod medium collatum ad unum extremorum, rationem habeat alterius extremi. Ità æſtivæ noćtes Plenilunii ad dierum canicularium æſtum temperatæ, gelidæ ſunt, ſicuti in balneo aqua tepida frigida ſentitur, ob majoris circumſtantis caloris efficaciam. Accedit, quòd Plenilunii noćtibus tenuiores effećti vapores aquei in aere infimo faciliùs penetrent per cutis poros ad partes humani corporis interiores, quæ ſenſu pollentes exquiſitiori minimum frigus eorum moleſte ferunt. Ità ille.

Aër inſalubris poſt longum frigus.

19. Aer minùs ſalubris eſt, cùm remittente frigore ad finem Februarii terra, quæ anteà diu conſtrićta fuerat, concluſos intrà ſe halitus denuò liberè emittere ſolet.

20. Hyberno tempore, ac ſæviente plurimum frigore ægrè ſanantur vulnera, quod benignioris caloris influxus prohibeatur, nec illa ſtamina, quibus vulnera coëunt, præ frigore duci poſſint.

21. Solet frigus acrius lividum colorem in corpore humano efficere, quòd uti in contuſis carnibus ſanguinis percolatio inhibeatur: Undè appulſu ſanguinis etiam manus ſolent intumeſcere, cum ſanguinis circuitum, & percolationem frigus impediat.

Frigus eſt contrarium putredini.

22. Corpora quoque exanimata à putredine vindicat, & conſervat frigus, dum partium fluidarum, quæ foràs prodeuntes, corruptionem promovere poſſunt, motum ſiſtit. Hinc in Islandiâ, aliiſque frigidis regionibus carnes, ac piſces aëri frigido exponi ſolent, ac ità citrà ſalem diu à putredine ſervantur immunes. Teſtatur & *Cardanus lib. 17. de Varietat. in append. cap. 2.* Piſces ſex menſibus abſque ſale, recentes carnem verò toto menſe ſervari poſſe.

Signa duræ congelationis [illegible].

23. Dantur etiam in brutis animantibus ſigna prognoſtica frigoris, ejuſque durationis, aut remiſſionis. Inter hæc mirum valde eſt, quod refert Illuſtriſſimus Comes *Kenelmus Digbæus tract. 1. de nat. corp. 36.* Ruſticos in Thraciâ ità cognoſcere, num fluviorum hyeme congelatorum glacies ſat firma ſit, ut gradientium onus ſuſtineat, obſervando ſcilicet, utrum vulpes audacter ſuper eam incedant; vel poſt admotas glaciei aures (exploraturæ ſcilicet, num ſubterlabentis aquæ ſonum percipere poſſint) revertantur.

24. Etſi aquæ conſiſtentes, quas nullo penè negotio frigus pervadit, faciliùs quam fluidæ congelentur, atrociùs tamen ſæviente frigore, & hæ rigeſcere, & congelari etiam ſolent; uti familiare eſt in Hollandiæ Regione, & univerſo penè Septentrione, ubi ipſa etiam maria tantâ ſpiſſitudine condenſantur,

tur, ut vicinæ gentes bellum ſibi mutuò inferre ſoleant tabulato hoc brumali freti, ità *Olaus Magnus lib. 11. hiſt. Septentr cap. 30.* tradit, Mare Gothicum ità nonnunquam congelari, ut naves maneant immotæ; quod & in aliis partibus Oceani Polo arctico vicinis accidere narrant. Undè nautæ ſæpè in maxima diſcrimina incidunt, dum navibus pluribus menſibus adſtrictis omni commeatu exuuntur, & urſorum incurſibus exponuntur.

Oleum congelatum gravius eſt.

25. Oleum gelu conſtrictum gravius redditur, adeò ut in oleo non infrigidato mox deſcendat, ut annotavit *Cabæus in Meteoris*, quod ſpiritus plures laxati abierint, qui levitatem conferebant: in non conſtricto autem ſpiritus retineantur.

Pelles animalium meliores à frigore.

26. Frigus quoque efficit, ut piloſæ animalium pelles meliores exiſtant, ut & *Cardanus* obſervavit *de variet. lib. 17. in append. cap. 2.* ſcribens: *Pili animalium fiunt generaliter denſiores, craſſiores, ſtabiliores, & pulchriores, Undè & pelles ex his regionibus* (nempè frigidis) *pretioſiſſimæ & genere & formâ advehuntur.*

Aqua ſalſa difficiliùs congelatur.

27. Aqua ſalſa ob craſſitiem & pinguedinem tantò in glaciem difficiliùs, quantò dulcis ob levitatem facilius convertitur: Undè quòd glacies maris dulcis ſit, ratio eſt, inquit *Kircherus lib. 3. Mund. ſubt. cap. 4.* quod aqua ſalſior condenſata frigore gravitate ſuâ ſubſidat, dulcis verò exuta ſalſedine, & pluviis, nivibusque continuò aucta, uti levitate ſuâ graviori ſupernatat, ità circumſito gelu facile conſtringitur.

§. II.

Notabiliora quædam experimenta de Frigore adducuntur.

Urticæ figura in glacie.

1. Ex urticâ in cinerem redactâ ſi lixivium conficiatur, ac tempore frigido nocturno aëri exponatur, donec glacialem cutem contrahat: in ipſâ glacie, quod mirum eſt, tota & perfecta urticæ figura apparebit eo fibrarum ductu, & foliorum lacinioſorum ſerraturâ, quæ in veris deprehenditur. Quodſi microſcopio tota urticæ figura inſpiciatur ex minimis ſtellulis concreviſſe videbitur. Idem in unaquáque aliâ plantâ uſuvenire credit *Kircherus in art. Magn. lum. & umb. lib. 2. part. 1. cap. 12.*

Cruſta ſtelliformis in glacie.

2. Si in ſubtili folio glaciei, cujusmodi ut plurimum ſub initium hyemis manè ſuper aquas concreviſſe reperimus, & in hujusmodi folio medio ponatur carbo accenſus, vel globus ferreus candens; mox & videbitur calore à centro diffuſo glacies efformari in cruſtam ſtellatam. Simili ratione putat idem *loc. cit.* nivem ſtelliformem efformari.

Experimentum aquæ ex ſanguine humano diſtillatæ.

3. Mirabile planè experimentum *D. Salomon Riſelius in Acad. Curioſor. dec. 1. An. 2. obſ. 177.* memorat, quod nempè *D. Iſaacus Hereus* primarius Pharmacopæus *Hanoviæ*, aquam deſtillarit ex ſanguine hominis Anno 1669 decollati; cumque hanc in duobus diverſis vitris, quorum quodlibet 4 uncias continebat, in officinâ ſuâ aſſervâſſet, atque in libero planè aëre tempore ſævientis etiam frigidiſſimæ hyemis reliquiſſet, nec ullam conſtrictionem obſervâſſet, cùm proindè admiratione plenus unum ex his vitris circà medium Januarium Anno 1670 ad manum ſumpſiſſet, ac denuò rurſùm ſuo loco repoſuiſſet, aqua in capto vitro attactu aliquantulùm calefacta mox ad aſpectum conſtricta, & turbida evaſerit, alterâ, quæ intacta fuit, relictâ in ſuâ claritate, & in ſuâ fluiditate permanente.

4. Ad artificialem congelationem in liquoribus procurandam certò compertum eſt plurimum juvare glaciem, aut nivem cum ſale, præſertim marino, vel cum nitro, vel etiam cum vitriolo ſaleq; ammoniaco commixtam. Quin & ſaccharum ipſum cum nive conjunctum, aut ſpiritus vini, aut oleum vitrioli, ſalesque penè omnes acidi, ut docet *Du Hamel lib. 1. de corp. affect. cap. 5.* eundem effectum præſtant. Ex *Eraſmo* quoque *Bartholino* refert idem, Ducem Mantuanum pulverem habere, quo vel æſtate ferventiſſimâ aquam in glaciem commutare poſſit. Artificialis congelatio.

5. Marga, ut experimentis conſtat, hyberno tempore effoſſa & disjecta impinguandis terris aliis accommodatior eſſe ſolet: Partes ſiquidem illius, quia frigore & gelu meliùs comminuuntur, ità citiùs aquâ, & humido aëre exſolvi queunt. Marga hyeme disjecta melior.

6. Econtrà lapides duri hyeme effoſſi pro ædificiis minùs reputantur apti, quòd citiùs fatiſcant, cùm ſicut in lignis, ſic & in lapidibus humor congelatus minutarum partium ordinem & texturam pervertat. Hinc meliùs lapides ineunte æſtate extrahuntur, & per aliquod tempus libero aëri exponuntur, ut ità humor crudus & immaturus diffletur; quod & *D. Boylius* ab expertiſſimis opificibus ſe didiciſſe teſtatur. Lapides à frigore læduntur.

7. Tanta vis frigoris ſæpè ſolet hyberno tempore afficere Poloniam, & ali[illegible] gidiores terras referente *Du Hamel l[illegible] de Corp. affect. cap. 5.* ut trabes ità [illegible] lentur, ut niſi cautè, & paulatim [illegible] & fragiles fiant & ædificiis inuti[illegible] circà etiam frequenter hyberno te[illegible] ædificia in iis locis nimiâ vi frigori[illegible] crepare ſolent. [illegible]

8. Mirabile planè eſt, quod de glacie [illegible] littora *Islandiæ* narrat *Ditmarus Bilcke* apud *Camerarium in hor. ſuccis. Cent. 3. p. 56. de Hecla & Islandiâ*, quod certo anni tempore, ad initium nempè Julii propè Heclam montem ignivomum ad littora Islandiæ ingens copia glaciei de nocte advolvatur, ac per conſequentes tres menſes [illegible] & effluxu continuo allabatur. Quod ſi verò particula aliqua hujus glaciei linteo involvatur, & in ciſtâ reponatur; tamdiu dura & congelata permanebit, quamdiu reliqua glacies ad littora appulſa permanebit. Si verò hæc emolleſcat, aut aliò dilabatur, etiam particula glaciei in ciſtâ recondita mox diſparebit nullo humoris ſigno relicto. Idem teſtatur *Olaus Magnus lib. 2. rerum Septentr. & Saxo Grammaticus* [illegible] *Hiſt. Danicæ.* Verum *Angrim* [illegible] *Comment. de Island.* commentum [illegible] Vide *Eraſmum Franciſcum Atmoſph. diſc. 12. de glacie.* Glacies ad littora Islandiæ propè Heclam.

Cryſtallus montana undè provenìat.

9. In Alpibus Germaniæ & ampliùs circà Tractum Septentrionalem, ubi nunquam fit frigoris remiſſio, tam ob aëris inclementiam, quàm ob impeditam radiorum ſolarium incidentiam, cum iidem eò penetrare non valeant, glaciem dicunt ſemel concretam ſuccedente novo ſemper frigore magis indurari adeò, ut tandem in cryſtallum induretur, quæ proindè *Montana* appellatur. Undè plures cryſtallum aliud non eſſe volunt, quàm glaciem gelu nimio&continuo concretam, & in perpetuam conſtrictionem adductam. Vide *Plinium lib. 37. hiſt. natur. cap. 2. Albertum M. & alios.*

Glacies miræ magnitudinis.

10. Meminit ex itineariis *Eraſmus Franciſci in diſcurs. de glacie*, Nautas in *Novâ Zemblâ* inveniſſe glaciem, quæ ſuâ craſſitiæ 16. origas adæquavit: Anno quoque 1596. cum Nautæ quidam circà *Norwegiam Meſcoviam* & *Tartariam* navigarent, inter alia Naturæ mirabilia glaciem obſervâſſe, quæ montis inſtar in craſſitiæ 16. orgiarum ſuper mare extabat; infrà mare vero 36. orgiis demergebatur. Tota igitur craſſities fuit 52. orgiarum.

Glacies Cœlo decidua.

11. Memorabile etiam eſt, quod refert *Aventinus lib. 4. Annal. Bojor.* Anno Chriſti 823. circà Solſtitium æſtivum in *Burgundiâ* de Cœlo ruiſſe glaciem longitudine pedum 15. latitudine 7. altitudine 2. hanc & diram luem ſecutam dicit. Meminit & *Theoph. Raynaudus in Chron.* Ann. 825. in *Galliâ* de Cœlo decidiſſe ſtupendæ magnitudinis glaciem 815. longam 6. latam.

Ve[illegible] gelu indu[illegible].

12. Frigoris in indurandis rebus vis maxima. *Plutarchus de primo frigido* refert, *Delphis* oſtenſas eſſe eorum, qui ad ſuccur[illegible] m Bacchis à vento procelloſo, & ni[illegible] occupatis Parnaſſum conſcenderant, [illegible], ità a gelu induratas, atque in lig[illegible] obrigentes chlamides, ut etiam diſ[illegible]rentur, & lacerarentur, cum diſten[illegible]entur.

Ocu[illegible] frigore [illegible] [illegible].

13. Refert *Diodorus lib. 14.* Græcos è [illegible] redeuntes, qui Cyrum contra [illegible] *Artaxerxem* ſecuti fuerunt, aëris frigidi inclementiâ miſerabiliter adeò afflictos fuiſſe, ut inter alia plurima incommoda plures fuerint, quibus nimium frigus óculos immobiles reddiderit; Jumenta porrò, & homines frigore enectos ubivis penè inventos fuiſſe.

Homo frigore enectus vivus apparens.

14. Conſtantiæ, induit *Boggius lib de miſ. hum.* ubi Concilium generale erat, hominem intemperie frigoris mortuum equo inſidentem in publicum hoſpitium delatum conſpeximus ità ſtantem, ut vivus videretur: obriguerunt membra ſingula adeò, ut corpus equo in hoſpitium deveheretur. Quoſdam verò audivimus in iiſdem regionibus ſimili morte periiſſe.

Vinum congelatum.

15. Cum Dux Burgundiæ *Carolus* Leodicenſes oppugnaret, tam grave frigus exitit hybernum, ut vinum gelu adſtrictum, [illegible] fractum diſtribueretur militibus; qui [illegible] deindè aliundè calore illud circumferebant donec liqueſceret *Philipp. Comm. 3.* [illegible]

Piſces mortui à frigore ejecti.

16. Sub *Phoca* Imperatore mare ità frigore congelatum ſcribit *Nicephorus lib. 18. cap. 43.* ut piſces deindè mortuos ejecerit. Idem teſtatur *Blond. Dec. 1. lib. 9. Paulus. Diac. lib. 17. rerum Rom.*

Hirundines rigentes per hyemem.

17. De Hirundinibus paſſim ſcribunt Authores, penetrabili eas frigore in ſtagnis Poloniæ rigentes per totam hyemē velut exanimes ſervari nulli corruptioni aut deſtructioni obnoxias. De quibus etiā hæc ſcribit *Kircherus in Mund. ſubterr. lib. 8. ſecti 4. c. 1.* In Poloniâ, inquit, res vulgo nota, & piſcatoribus etiam nihil tritius, qui dum hyberno tempore ſectâ glacie retia ad piſcandum fundo committunt, haud infrequenter unà cum piſcibus convolutas in globum hirundines educunt mirâ quâdam induſtriâ ità unguibus innexas, ut vix ab invicem ſeparari queant; quas ſopitas, & veluti ſemimortuas, ubi hypocauſtis intulerint, eæ paulatim velut ex alto quodam ſopore vigiles, ſe movere, paulò poſt quoque volatum attentare feruntur; omnes tamen antè à natura iis conſtitutum tempus extractæ vitam non continuant. Sed non tantùm in lacubus, ac ſtagnis hybernare, verùm & in montium cavernis, oſtendit idem *Kircherus* ibidem.

19. Multa alia dantur animantia, quæ ab hyberno frigore alterantur plurimùm; ac mortuis ſimilia hyemis tempore, in ſubterraneis cryptis, montium cavernis, arborum cavitatibus, riparum foraminibus latere ſolent; æſtivo verò tempore denuò in lucem revertuntur, ac novo quaſi calore animata reviviſcunt. Hujuſmodi ſunt vel ex inſectorum, & murium, vel volucrium, quadrupedumque generibus. Inter inſecta ſunt muſcæ, formicæ, ſerpentes & ejusmodi: Inter mures præcipuè Mus alpeſtris: vel Alpinus: Inter quadrupeda Glires, Erinacei, ac etiam Urſi: de Urſis quippè conſtat paſſim, eos imminente hyeme montium cryptas petere, ubi etiam quadraginta dierum ſpatio ſomno indulgent, eo peracto anteriores pedum digidos ori inſertos reliquâ hyeme ſine alio nutrimento ſugunt, ſuctu pingueſcunt; reliquo verò æſtatis tempore in apertum prodeuntes venationi inſiſtunt. Inter volucres ſunt præter hirundines etiam Ciconiæ; nam & in Arelatenſi quodam lacu Ciconias hirundinum more conglobatas inventas eſſe, ſcribit *Gervaſius Tibeleſius ad Ottonem IV. Imper.* Teſtatur & *Fulgoſus lib. 1. cap. 6.* ſimiles Ciconiarum glumos in quodam juxta *Metas* lacu in Lotharingiâ repertas eſſe.

Aqua frigore hydrias quascunque diſrumpens.

19. Scythiæ Regio ut memorat *Fournier Geograph. orb. not. lib. 12. cap. 6.* tota externis omnibus eſt algidior, ideò nec Aſinos alit, quod frigoris impatiens ſit illud animal. Prætereà conſtat in toto hoc tractu, qui eſt extrà Tauricam, amariorem eſſe aquam, & niſi altiores effodiantur putei, aquam dulcem hauriri non poſſe, unde quibusdam in locis, ità eſt frigida, ut hydrias ex quocunque metallo conflatas diſrumpat.

20. Infra

Digitized by Google

20. Infra *Corbolium*, ubi ſequana excipit *Orgiam & Junam Stampenſem*: hujus aqua, tradit *idem Ibidem lib. 6. cap. 15.* cancris gratiſſima ſic frigida eſt, ut pedes equorum tacitâ torpedine inficiat.

21. In China mons eſt, ut tradit *Kircherus in Chin. illuſt. part. 4. cap. 4.* perpetuò rigens frigore, cujus rei cauſam conjecturat *Kircherus*, eſſe nitroſos Spiritus, quos mons undique unà cum hydrophylaciorum ibidem conditorum vaporibus exſpirat, hi verò, uti naturâ ſuâ frigidiſſimi ſunt, ita quoque frigus tum in aquâ, tum in ambiente aëre intendunt; Accedit, quod mons hujusmodi ab omni pyrophylacio remotiſſimus ſit.

Frigus nervis, cerebro & dentibus [illegible]

22. Sicut calor nervis, oſſibus, cerebro, ac dentibus conducit, ità econtrà annuente *Hippocrate* frigus his iisdem plurimùm nocet. Ita teſtatur *Thomas Bartholin. in Hiſtoriis anatomicis*, tres puellas jam nubiles ſuper congelatum fluvium tempore admodùm frigido trahis hinc inde diutiùs circumvectas, tandem expletâ hâc frigidâ vehendi voluptate domum ſunt reverſæ adeò à vehementi frigore immutatæ, ut inde dementatæ conformes ſermones interrogantibus dare non valuerint: Quocircà in tranquillo conclavi per quatuordecim dies cuſtoditæ, permanente quidem ad cibos edendos, potumque ſumendum vigore, ad mentem non rediêrunt, niſi poſt pelles recenter ab agnis exſectas, capitibus obvolutas, quarum calore paulatim cerebrum ad priſtinum ſtatum reductum fuit.

23. De *Neſſa* Scotiæ fluvio ex lacu ejuſdem nominis exorto ſcribit *H. Boethius in Scotiæ deſcript.* nullo eum unquam ſidere concreſcere poſſe, nec ipſum quoque lacum: Quidquid etiam congelatum in eum infertur, extemplò liqueſcere præcipuo commodo equis luto glacieque rigentibus.

§. III.

Hyberna frigora notabiliora, & mirabiliora poſt natum Chriſtum ex variis Authoribus recenſentur.

Anno Chriſti.

761. Sub Conſtantino Copronymo ad Annum circiter poſt natum Salvatorem 761. quo Turcæ ex portis Caſpiis in Armeniam irruperunt Calend. Octob. factum eſt gelu ſæviſſimum in toto orbe, ac imprimis in partibus Septentrionalibus, ità ut pelagus uſque ad 100. milliaria præ glaciei rigore in lapidis duritiem abierit, habens à ſuperficie ad profundum 30. cubitos, cunctis per circuitum regionibus ab ipſâ Lyciâ uſque ad Danubium, & per reliquas ripas uſque ad Meſembriam & Mæſiam ſimiliter patientibus: cumque hujusmodi gelu nive fuiſſet coopertum ſuper alios 20. cubitos crevit, ità ut mare aridæ conformaretur, & pedibus calcaretur in ſuperficie glaciei à Cazariâ & Bulgariâ, quin & adjacentibus Inſulis tam ab hominibus quàm ab agreſtibus, & manſuefactis animantibus. Menſe verò Februario tepefacto aëre glacies in plurima fragmenta collibus, & ſpatioſis Inſulis non diſſimilia diſſecta fuit, quæ vehementis Venti impetu per mare agitata fuerunt. Inerant etiam his animantes tàm feræ, quam Cicures glacie adſtrictæ. Horum etiam fragmentorum quædam violentis Ventorum flatibus cùm marinis impacta mœnibus fue[illegible] non tantùm ea ipſa, ſed & ædes vicinas proſtraverunt. Mirabile p[illegible] pliùs eſt, hoc adeò ſævum frigus ſecutum eſſe æſtum ingentem, quo [illegible] perennes aliàs fontes, & amnes deſiccati penitùs defecerunt. Ita *Pau. Diac. lib. 22. rer. Rom. Cedrenus & Sigebert.* Anno 763. *Sigonius* tamen *lib. 3. Reg. Ital.* memorat hoc frigus ad Annum 764. ac menſe Februario ſecundæ indictionis glaciem diffractam, ad mœnia Conſtantinopolis delatam omnibus ad portentoſæ rei ſpectaculum accurrentibus [illegible] turbulentas injeciſſe cogitationes.

811. Ut conſtat ex Annalibus Francicis, Autumnum humidiſſimum [illegible] hyems tam frigida, aſpera & prolixa, quâ maximi fluvii Rhenus, [illegible] nubius, Albis, Sequana & alii adeò ſolidâ glacie conſtricti fuerunt [illegible] 30. & amplius diebus plauſtra maximis oneribus gravata hu[illegible] luc commeantia pontium inſtar ſuſtinerent. Cujus tamen [illegible] villis ad Rheni littora jacentibus haud modicum damnum i[illegible]

864. Antequam *Conſtantinus* Scotorum Rex à Danis cæderetur, [illegible] cus, flumina, torrentes, & amnes cuncti à capite No[illegible] Aprilis exitum. Subſecuta fuit à reſolutâ glacie ingens [illegible] recedente incredibilis ranunculorum vis in agris [illegible] Ita *H. Boet. lib. 10.*

875. Hyems ſolito aſperior & prolixior fuit, ut refert *Sigeb*[illegible] dem ſævum valdè à Calendis Novembris duravit uſque ad [illegible] ſtitium vernum.

Anno Chriſti.

994. In fine menſis Julii lacus & undæ tam conſtrictæ erant glacie, ut piſces omnes fuerint emortui & magna aquæ penuria contigerit, *Jonſtonus Taumatogr. claſ. 1. cap. 4. art. 5.*

1020. Sæva & valdè aſpera hyems extitit, cujus frigore ſæviſſimo homines non pauci extincti ſunt.

1124. Hyems ſolito fuit aſperior, & ob nivis ſæpiùs decidentis copiam adeò horrida & moleſta, ut multorum præſertim tenuium liberi frigore periérint, piſces etiam in vivariis ſpaſſim ſuffocati ſint. In Brabantiâ innumerabiles anguillæ relictis propter glaciem paludibus in fœnilia ſe abdiderint, quæ hyemis ſævitie deinde extinctæ computruerunt. Undè etiam lues enata, quæ non tantùm in homines, ſed & jumenta graviſſimè ſævit. Terra etiam frigore diutiùs conſtricta vix herbas & plantas Majo menſe evireſcere permiſit. *Vincentius lib. 26. cap. 54.*

1126. Hyberno frigore Padus in Italia uſque adeò obriguit, referente *Sigonio lib. 1. Reg. Ital.* ut incitatum equorum curſum, ac gravia jumentorum onera ſuſtinuerit, atque viatoribus ſe quaſi campum ad iter ultrò citroque faciendum ſubſtraverit.

1165. Hyems fuit aſperrima, quam Anno ſequenti fames & peſtilentia gravis ſubſequitur &, mala in terris multiplicantur. Ita Chron. Hirs. Trithemii.

1202. In Scotiâ tanta tamque prolixa fuit hyemis aſperitas, ut ante Martii dimidum aratro terra proſcindi non potuerit; Cereviſia congelata pondere divendita & diſtracta fuerit. Nivis etiam copia fuit maxima, unde etiam ſecuta pecudum ſtrages haud modica. Fuit & terræ motus quotidiè ab Epiphania Domini uſque ad Calend. Februarii. *H. Boethius lib. 13.*

1232. Ut ſcribit *Sabellius lib. En. 10.* hyems adeò frigida extitit, ut concreto circà Venetam Urbem ſtagno Clodiam uſque pedibus iretur, & ex Meſtrâ Oppido curru ſit ſponſa Venetias adducta.

1323. Frigore mare ita fuit conſtrictum, ut pedeſtri itinere per glaciem de littore Germanico in Daniam ac Pruſſiam mare tranſiretur diſpoſitis per opportuna loca in glacie hoſpitiis. *Crantzius lib. 8. Vand. cap. 7.*

1325. Erphordiæ frigus adeò deſævit, ut ſumma inde enata ſit lignorum penuria; quapropter cives complures ædes deſtruere, ut focum exſtruerent, coacti ſunt. *Hiſt. Erphord. Gadeani pag 94.*

1363. Aſperrima fuit hyemis ſævities, ita ut lacus Tigurinus gelu concretus maxima ferret onera. Aves paluſtres in urbem catervatim volabant alimenta, & auxilium quaſi ab hominibus implorantes; idcircò etiam Senatus conſulto Tigurini caverunt, ne quis miſeris animantibus in urbe manus inferret. *Stumpfius.*

1365. Hyems fuit longa ſimul & aſperrima in tantùm, quod Rhenus tribus menſibus fortiter congelatus ſe calcabilem præbuerit hominibus & jumentis cum vecturis & curribus. Annus iſte calamitatibus multis infelix & malè fortunatus extitit, quoniam ex frigore nimio periere multi, ſame quoque plures, & peſte non pauciores. Chron. Hirſaug. Trith.

[illegible] Frigus brumale adeò ſævit, ut conſtricto mari ſicco veſtigio Lubecâ per mare in urbem Sundenſem, inde & in Daniam iter inſtitueretur. Quâ opportunitate uſi Fratres Teutonici Maſſagetas feliciter oppugnavêre, cum lacus, & paludes, atque omnia receptacula eorum glacie indurata iter præberent. Uſus eſt eâdem *Albertus* Comes Holſatiæ, qui in Phryſiam Eudorenſem movens gladio & igne ſævit, coëgitque populum terræ datis ſexdecim marcharum millibus totius terræ vaſtitatem redimere. *Crantzius lib. 10. Saxoniæ cap. 18.*

[illegible] ... autumnum tantæ fuerunt Tempeſtates, quibus nulla hominum me... ria ſimiles vidit. Ad Albim, Viſurgim ac Rhenum deinde cecidere nives profundiſſimæ, ut per aliquot dies invia eſſent itinera. Secutum eſt gelu inauditum, ut multi per itinera periérint Viatores, duravitque ... mediam Quadrageſimam. *Crantzius lib. 11. Vand. cap. 19.*

[illegible] ... longa ſimul & frigidiſſima fuit, durans â feſto S. Mauritii penè uſ... ac medium menſis Maii, defeceruntque in multis locis pabula ju... eratque ingens miſeria tantam videre inopiam ruſticorum. Un... ...es, cum nec fœnum haberent nec ſtramina, ne penitùs interi... ...menta, alii denudatis domibus ſuis, quæ ſtraminibus erant coö... pabula, ut poterant, cum aquâ calidâ fecêre jumentis, alii ...nem... ſibi mutaverunt in eſcam: nonnulli etiam non habentes unde ...ecora nutrirent ſua, præ nimiâ fame jam ſemimortua in campos & nemora minantes devoranda lupis conceſſerunt.

Anno Chriſti

1489. vel 1490. Animio hiemis frigore omnia Venetæ urbis æſtuaria congelata fuerunt, neque pedibus modò, ſed & in equis etiam homines ex agris ad extremum urbis marginem commeatibus importantibus ventitârunt ſine periculo, Magiſtratus etiam Meſtrinus ad *Secundi* fanum, quod eſt in mediis ad urbem vadis curru pervenit. Vini ficus oleæ annis aliquot intrà Alpes & Atheſim atque Padum flumina exuſtis ſuper terram arboribus proventum anguſtiorem habuerunt. Ita *Bembus lib. 1. Ven. Hiſt.* Addit *Sabellius lib. 8. En.* Circumvectas venales aquas, ut aſſolet, in cymbis ita rigore concretas fuiſſe, ut ſecuri diffractæ magis oculorum æſtimatione, quàm menſurâ fuerint divenditæ: Paluſtres inſuper, & marinas volucres in paludibus facilè deprehendi potuiſſe, minoraque animalia ab intolerabili frigore paſſim interiiſſe.

1491. Hyems adeò ſæviit, ut vi frigoris multi periêrint; in caſtris namque Uladislai Regis Hungariæ contra Maximilianum Imperatorem Calones 100, qui pabulatum exiêrunt, plerique præ nimio gelu obriguerunt, pauci Jumentorum anhelitu ſervati dicuntur: nimbi etiam terribiles tentoria dejecerunt; fagati inſuper milites Regem valli inſtar circumſtantes vix è tantâ tempeſtate conſervare valueruut. *Bonfin lib. 1. dec. 5.*

1498. Sub finem Novembris ſeptuaginta millia Turcarum cùm per Valachiam in Ruſſiam ſeſe effudiſſent ferro & igne omnia vaſtantes, & prædas agentes; derepentè tam intenſum frigus extitit; & tanta nivis copia decidit, ut circumſepti undique Turcæ neque ampliùs progredi, neque regredi potuerint: Et inſolens valdè id, novumque hominibus illis pariter, ac jumentis mitiore Cœlo natis, & educatis accidit: Quocircà & jumentis plerisque omnibus frigore, & fame confectis, hominum quoque ſuprà quadraginta millia alſiſſe, & obriguiſſe memorantur. Multi poſteà reperti, qui interfectis equis in eorum uteros exenteratos etiamnùm calentes ſeſe illatebraverant, ſed nullo commodo: ſtatim enim calor artus vitâ & ſanguine deſtitutos deſerebat. Reliqui cùm in Moldaviam evaſiſſent, à *Stephano* Palatino, & Valachis Polonorum inſequentium habitum mentitis contrucidati ſunt, ità ut vix decem millia Iſtro transmiſſa ſalva evaſerint. *Cromerus lib. 30. & Sabellius lib. 10. cap. 3.*

1513. Hyems duriſſima mortales graviter afflixit: cœperunt enim frigora circa principium Menſis Novembr. intenſa, & duraverunt usque ad Converſionem *S. Pauli*: cuncta flumina Germaniæ erant congelata, & in multis locis aquarum penuria magna: quo factum eſt, ut aquâ deficiente homines nec molere poſſent, nec pinſere, propter quod inopia panis ſubſecuta pauperes inedia conſumpſit. Apud Francos noſtros Orientales circâ *Peapolim*, & in aliis locis multis antequam vindemia adhuc plenè eſſet collecta, frigus tantum inhorruit, quod neque vites humo cöoperiri viniculrores juxta morem potuerint, unde vineta plurima periêrunt. Ita *Trith. in Chron. Hirſaug.*

1526. Ea fuit apud Moſchos hyemis aſperitas, ut multi Veredarii in vehiculis gelu exanimati fuerint reperti, multi paſtores, dum pecora Moſcoviam agerent, periêrint; Urſi etiam in vicinas valles irruerint. *Sigismundus ab Herberſtein.*

1586. In Gallia & alibi paſſim initia hyemis adeò fuêre rigida, ut excubitores plerumque nondum expleta ſtationis horâ frigus extinxerit. *Nemo peregrinus.*

1590. Cùm ſicciſſima & admodùm calida fuiſſet æſtas, uti refert *Octavius Roberetus tract. de febr. petechial.* Autumnus autem maximâ ex parte auſtralis, hunc verò hyems admodùm frigida, & nivoſa excepiſſet, factum eſt Anno 1591. ut *Tridenti* non ſolùm à plebeis plerique, ſed & primoribus multò magis febre petechiali graviſſimâ corriperentur.

1600. Uti & 1624. Menſe Januario, & deinceps, ut refert *Beyerlinck in Theat. vitæ hum. V. Glacies.* usque ad finem Februarii tanta fuit hyemis ſævitia in Belgio, qua & *Scaldis* fluvius maximus, ſicut & *Rhenus*, ac *Moſa* ità gelu fuerunt conſtricti, ut currus quibusvis oneribus gravati absque periculo merſionis transgredi potuerint. Quod etiam accidit toto Januario Anni 1622. Tanta enim aſperitas fuit brumæ, ut cum priori coinciderit, omniaque flumina denſiſſimâ glacie cubitorum 4. adſtricta equis, curribus, & quibusvis oneribus tranſitum permiſerint.

1608. Apud Aquilonares Islandos & alios Norvegos hyems ſolito longè remiſſior fuit; apud Belgas verò Germanos, Helvetios, imò ipſos Gallos, adeoque Italos & Hiſpanos præter conſuetudinem inclemens ità ut non ſolùm varia animalcula, ſed & homines perplures illis in locis frigore perierint. I[illegible] *Longomontan. in Append. Aſt. Danic. de novis phænom. cap. 1V.*

1659. Frigus hybernum in partibus comprimis ſeptentrionalibus fuit ſæviſſ[illegible]um, quo etiam factum, cum *Haffniæ* 11. Februarii oppugnantes re[illegible]erentur, magnâque ſtrage occumberent, ut alii rigidi iratum vult[illegible] oſtendentes, alii brachiis extenſis gladium minaciter exhibentes, [illegible] ſitu [illegible]ſtrati.

Anno Chriſti.

proſtrati, ac rigidi jacentes comparuerint. Imò ex mari anteà congelato, & primo vere reſoluto eques ſuo inſidens equo integer emerſit, neſcio quid manibus tenens. *Th. Bartholinus de uſu nivis cap. 12.*

1665. Gelu extitit ſatis ſævum præſertim in Poloniâ, ac vicinis aliis regionibus, quo etiam factum ut cùm Municipium *Bichau* in Ruſſiâ albâ militari cuſtodiâ cinctum ad arcendos excurſus teneretur, exercitus autem Polono-Lithuanus ad Boriſthenem propè pagum *Iskau* hybernaret; caſtra tàm acri & ſævo gelu infeſtata fuerint, ut omnis cereviſia, ac potus quicunque alius, uti & ipſum etiam vinum Hiſpanicum unicâ nocte penitùs ad fundum usque frigore conſtrictum ſit; quod deindè etiam haud aliter in uſum venire potuit, quàm vaſis diffractis, ubi liquor congelatus lebetibus ad ignem imponi & rurſum ad uſum colliquari debuit. Multi etiam Equi defectu aquæ potabilis interiêrunt. Ità *Hevelius* Societati Anglicanæ communicavit.

1681. Hyems Menſe Januario usque ad medium Februarii vehementi frigore deſævüt; quo etiam *Rhenus Mœnusque* ac alii fluvii complures robuſtiſſimâ glacie obducti facilè onus quodcunque curribus devectum ſine ullo periculo ſuſtinere valuerunt. Vina etiam ipſa in hac noſtrâ *Franconiâ* abditis ſatis in cellis frigore conſtricta ſunt, adeò ut optimus Vini liquor parcior craſſiusculus vini Hiſpanici colore ab remanente phlegmate in cryſtalli formam pulcherrimam concreto tandem abductus majori pretio, & valore divenditus ſit. Hoc eodem anno in calidioribus etiam regionibus, præſertim Italiæ frigus miſerabiliter pergraſſatum Venetiis æſtuaria, & ſalſaria congelavit: In compitis hincindè plures homines, & jumenta exanimavit. De Copiis Italicis, quæ ex Flandria *Luzenburgum* verſùs profectæ, ad ducenta hominum capita frigore enecta perierunt. In Pruſſiâ Menſe Januario frigus nimium acre multis manus, nares, pedesque torpedine & ſqualore afficiens ſanguinem exſolvit, vitalesque vias & reſpiramina concluſit. In eadem regione, ut memorat *Diarium Europæum*, ex ſæviente nimiùm frigore alimentis deſtituta & ſtimulante fame percita Luporum grex carnificem cum famulo, qui juſtitiæ adminiſtrandæ cauſa ad certum locum evocatus fuerat, ſæviſſima edendi rabie, in publicâ via agreſſa miſerè cum famulo & equis dilaniavit, devoravitque. Ad *Theotonis villam* glacies nimia præ craſſitie fortiſſima, dum abeunte frigore ſoluta & diffracta pontem cum magna hominum copia abripuit, quorum ultrà centum aquis ſuffocati, & innatante glacie ſepulti, plures alii miſerè & lethaliter ſaucitati periculum ſubmerſionis ac mortis vix evaſerunt.

CAPUT III.

De Æſtu, ſeu Calore.

§. I.

Æſtûs ſeu Caloris natura, differentia, & variæ aliæ affectiones.

Natura caloris. 1. Caloris natura frigoris naturæ contraria eſt, ut recentiores Philoſophi docent, in motu expanſivo, celeri, & perturbato partium inſenſibilium conſiſtens.

Diſtinctio in cœleſtem, Elementarem, & nativum. 2. Diſtingui ſolet calor à nonnullis in Cœleſtem, Elementarem, ſive igneum, ac nativum, qui & vitalis ac animalis dici ſolet: Omnia enim quæ vegetantur, calore vivunt. Eſt autem vitalis caloris in animantibus ſedes Cor, ex quo in alias corporis partes diffunditur. *Vide Ariſtot. lib. 2. de generat. & corrupt. c. 3.*

Primaria virtus caloris. 3. Prima ac præcipua Caloris virtus & efficacia cenſetur eſſe, quod homogenea congregare, & heterogenea disgregare poſſit: Rerum equidem ejusdem generis, aut ſimilis naturæ congreſſus, & diſſimilium ſeparatio præcipuus & notiſſimus eſt effectus, & illius veluti character, ut rectè ait *D. Hamel.* Sic in omni diſtillatione, quæ calore perficitur, videmus ſecretione rerum factâ proprias quasque ſibi ſedes eligere, & quidem leviores ſurſùm, graviores verò ad fundum permanere & ſubſidere.

4. Ad odorum generationem calor confert plurimùm; quoniam facilè corpora laxat, & reſolvit. Undè ſicut fumum videmus ab igne excitari, & ſubtiliores ligni partes in auras deferri: Ità calor corporum partes dividit, plexum, & texturam ſolvit, viamque ad evagandum foràs parat. Ex quo oritur, ut res pleræque humidæ, dùm per calorem exſiccantur, odorem acquirant: atque hinc etiam deprehendimus omnia odorata calida eſſe, & continuum ſuarum partium effluxum pati. *Calor odorem provehit.*

5. In ſublunarium rerum Oeconomiâ calor ut plurimùm à motu producitur, atque idcircò motus cauſa caloris ubique eſſe ſolet. Clarum hoc eſt non tantùm in viventium corporibus, ſed & in aliis rebus inanimatis. Undè videmus tritu duorum lapidum, ſilicum, ferrique ignem elici; mare ipſum etiam ventorum agitatione incaleſcere. Fit autem hoc comprimìs, quod per motum attenuentur partes, atque ità rari- *Motus eſt cauſa caloris.*

Digitized by Google

ver ſubſequens ſiccîſſimum, & æſtas tota calidiſſima.

Aër ſecundum quatuor anni tempora.

17. Aër æſtivus ſicut & hybernus ſolet eſſe minùs noxius, quàm vernalis, & autumnalis: Quià hujus reſpiratio fluxiones facilè movet refrigerando, & humectando cerebrum: hoc autem non ità fit in æſtate, quia vapores à Solis ardore elapſi abſumuntur, & hyeme ob Solis receſſum non ità copiosè elevantur.

Signum mutationis aëris in æſtate.

18. Obſervatum eſt, dùm Calor nimiùm æſtuans, ſolito etiam magis adurens, ac languorem inducens in æſtate ſolet eſſe; mutationem temporis proximè affuturam denotare.

19. Cum arietes & oves antiquæ, ut docet *Cardanus lib. 15. de variet.* ad venerem magis in vere ſtimulantur, ſubſequentem æſtatem declarant calidiorem.

20. Quià calor ſolet magis ad vigiliam, ſicut frigus ad ſoporem conferre: Hinc & rectè docet *Theodatus Oſius in nov. opin. ſylva cap. 28.* dies, quæ eſt calida, incitat ad laborem & vigiliam, cùm nox declinet ad quietem & ſomnum, quæ eſt frigida.

Locorum ſubterraneorum calor & frigus undè proveniat.

21. Loca ſubterranea hyeme ſolent eſſe calidiora & æſtate frigidiora; quod hyeme ob occluſos terræ meatur in terræ utero halitus contineantur, qui æſtatis calore laxatis terræ poris copioſius avolant, undè frigus terræ proprium remanere ſolet.

Terræ motus undè fiant.

22. Non tantùm ignis & æſtus effectus & operationes in terræ ſuperficie potiſſimum obſervantur, ſed etiam in ejuſdem terræ profundis cavitatibus ac intimis receſſibus. Ab iiſdem ſiquidem terræ motus oriuntur, quoties ibi magna exhalationum copia invenitur; non quod eæ Solę [illegible]cere queant; cùm earum particulæ [illegible] aërem duntaxat componant; ſed [illegible] tenuioribus ſpirituum particulis [illegible], à quibus calefactæ, aut accenſæ locum ampliorem quærunt, in [illegible]: Quem cùm invenire non [illegible] omnia obſtacula concutiunt eodem ferè modò, quo concluſus cuniculis pulvis tormentarius igne accenſus ſpatium ampliùs quærendo tumultus excitat, & terram quatiendo commovet. Hinc

Quæ loca magis obnoxia terræ motibus

23. Illa loca maximè terræ motibus ſunt obnoxia, quæ venas nitri, ſulphuris, aut alterius oleagineæ materiæ in ſe incluſas habent: Quia illa facilè à ſpiritibus inflammantur, aut ab aliquâ ignis ſcintilla accenduntur: Cùm autem calorem conceperunt, rareſiunt, & intrà idem ſpatium ſe continere non valentes ſurſum feruntur & carceris ſui parietes convellunt, donec eis exitus pateat. Vide plura de terræmotibus infrà *Scrut. [illegible] Diſq. I. Cap. 13. §. I.*

§. II.

Æſtûs ſive Caloris Mirabilia.

Æſtus ingens in Ægypto.

1. In totâ Ægypto, ac comprimis in populoſiſſimâ civitate *Cairo* tantus ſemper ferè ſolet eſſe Æſtus, ut incolæ ordinariè in cryptis, cellis, ac locis ſubterraneis habitare ſoleant: In mediis autem plerumque ædibus ſuos habent fontes, quorum aquis aërem refrigerant, & ad quos de nocte decumbunt. Canales etiam ductitios habent per medias ædes ſuprà earum tecta emiſſos, qui amplo ore patent ventis Septentrionalibus, per quos frigidus aër in conclavia artificiosè inducitur. *Eraſmus Franciſci in Atmoſphærâ, Diſcurs. I.*

Æſtus in partibus Auſtralioribus Moſchoviæ.

2. Sicùt in Moſcoviæ partibus Septentrionalibus tantùm ſævire ſolet frequenter frigus, ut nares & aures hominibus frigore pereant, ſputum egeſtum mox in glaciem, antequàm terram attingit, concreſcat, atque etiam arbores ſæpè præ nimio frigore rumpantur: Ità è contrà in partibus Auſtralioribus tantus ſolet æſtus tellurem torrere in diebus præſertim Canicularibus, ut ingentes lacus exſiccentur. Seritur communiter in Junio, & in Auguſto meſſis colligitur. *Happelius in Mundo mirabili.*

Æſtus in tractu ad mare rubrum.

3. In tractu, ſive locis ad mare rubrum ad jacentibus, ac comprimis à *Meccâ* ad *Aden* æſtus, cùm Sol penè normalis, ſive capitibus directè imminet, maximus eſſe ſolet; tunc enim non tantùm in cellis & cryptis, aliiſque locis ſubterraneis incolæ habitare, ſed etiam ditiores continuò aquam ſibi affundi curant vel in aquis decumbere ſolent.

Æſtus in Arabiâ.

4. Arabia tota propter arenoſum ſolum immodicè calet, tantuſque eſt fervor, ut advenæ vix tolerare queant ſine noxâ. In Inſulis etiam *Philippinis* calor ingens advertitur, ità ut per totum annum vix ſit diſcrimen, niſi cum à fine Maji per tres circiter menſes à pluviis aër nonnihil refrigeratur.

In Italiâ & Hiſpaniâ.

5. In Italiâ & Hiſpaniâ æſtivis menſibus calor eſt ferè intolerabilis; quibus etiam plerique in umbrâ domi diurno tempore deliteſcunt, atque cellas ac cryptas aquis continuò refrigerandi cauſâ perfundunt.

In Indiâ binæ æſtates in anno.

6. India mirâ caloris in patrio ſolo virtute bis per annum æſtivorum fructuum parat proventum. Undè & *Plinius lib. 6. c. 17. hiſt. Nat. Indici cœli*, inquit, *alia facies, alii ſiderum ortus: binæ meſſes in anno, binæ æſtates, media inter illas hyeme Eteſiarum flatu: noſtra verò brumali. Lenes ibi auræ, mare navigabile, gentes & urbes innumeræ.*

Calor attrahit aërem & convertit in aquas.

7. Caloris vis eſt ingens ac mira ad attrahendum aërem, eumque in aquas convertendum. Memorabile exemplum refert *Petrus Servius* Papæ *Urbani VIII.* Medicus in libro, quem de miraculoſis rebus ſui temporis conſcripſit, de quadam Moniali Romæ. Hæc perpetuis

tuis vigiliis, & jejuniis, aſſiduoque mentalis orationis cultu tantùm corpori ſuo calorem conciliaverat, ut tota quaſi ardere videretur, ejusdemq́ue oſſa planè deſiccata atque calcinata exiſterent. Hoc autem calore aërem externum potentiſſimè attrahebat; hic attractus in Virginis corpore coäleſcebat, & in veſicam delabebatur, ex quâ deindè in formâ urinæ reddebatur tanta copia, ut aliquot hebdomadarum ſpatio plusquam ducentas libras ſingulis viginti quatuor horis emitteret. Hoc idem narravit ipſamet Virgo, aliique Medici Doctores *D. Kenelmo Dygbæo*, ut teſtatur ipſe *in opuſculo de pulvere ſympathico.*

8. Cadaver humanum, ſeu corpus hominis demortui quarto poſt obitum die adhuc caluiſſe memorant *Ephemerides Germ. Decur. 2. Anni 4. obſerv. 17.* Fit hoc, ſi externus aër frigore ſuo particularum efferveſcentium exhalationem impediat ſicq́ue eas in cadaveris cavitatibus concentrando majorem illis activitatem tribuat. Ita *Scholiaſtes* ibidem. Cadaver hominis quarto poſt obitum die adhuc calidum.

9. Mirabile circà calorem hoc affert *Jonſtonus Thaumatogr. claſ. 1. cap. 1. art. 5. Demobon Alexandri* inſtructor in Sole vel balneo algebat, in umbra calebat. Idem Morioni cuidam adſcribitur, qui æſtate pellibus ſe veſtiebat, nudabat hyeme.

§. III.

Anni quidam æſtivo calore ac ſiccitate, atque hinc enata ſterilitate terræ, vel ejusdem proventuum ubertate mirabiles poſt natum Chriſtum Salvatorem.

Anno 1023. Cum Aquisgrani Synodus celebraretur, tanta ſiccitas, & aëris intemperies, ut refert *Sigebertus*, exorta eſt, ut multi nimio ardore extinguerentur, nec pauca animalia interirent. Aræ & columnæ marmoreæ tanto manarunt ſudore, ut aquâ eas perfuſas quis crederet.

1113. Menſe Junio tanta æſtûs fuit vehementia ut ſiligines & arbores aduſtæ ſpem ſui fructûs mentitæ ſint. Aliquæ etiam ſylvæ ità exaruerunt, ut nativo inflammarentur calore. Secutæ ſunt infirmitates graviſſimæ imprimis autem ventris profluvia & peſtis nocentiſſima. Ut *Vincentius* meminit.

1135. Ut refert *Aventinus lib. 6. Ann. Bojorum*, æſtus fuit ferventiſſimus, quo amnes ſiccatos eſſe ſcribit, ſylvas cum montibus arſiſſe, fomitem & quiquid alendo igni aptum erat, in terram congeſtum mox ignem concepiſſe. Ejusdem ſiccitatis meminit *Chronicon Colonienſe*, quâ exſiccatus Rhenus, ut ſine ullo periculo ubivis tranſiri potuerit. Verùm hanc ſiccitatem ad Annum 1130. refert Sigeberti continuator. At *Vincentius, Joh. de Oppido*, ac *Martinus Polonus* biennio poſt aſſerunt tantam fuiſſe ſiccitatem, quâ major hominum memoriâ non fuerit. In multis namq́ue regionibus flumina, quæ naves ferebant, ità exſiccata fuiſſe ut facilè pedibus tranſiri poſſent. Fontes quoque ac puteos planè exaruiſſe, & plurimos aquæ penuriâ interiiſſe.

1153. Sylvæ ab æſtu nimio accenſæ ſunt, & terra pinguior ità exarſit ut nullâ pluviâ extingui valuerit. *Jonſtonus Admirand. cœl. cap. 5. art. 5.*

1186. Ità calida extitit hyems, ut etiam corvi in Decembri & Januario [illegible] excluſerint & pleriſq́ue in locis arbores floruerint.

1225. Calor fuit in hyeme haud modicus, ut etiam Perſicus flores emiſerit. *Idem Jonſtonus.*

1228. Ex Germaniæ annalibus refert *Jonſtonus Thaumatogr. claſſ. 1. cap. 5. art.* [illegible] tum fuiſſe æſtum ut meſſis terminata fuerit antè feſtum *S. Joannis Baptiſtæ*.

133[illegible]. In partibus Moſellanis, Cis-Rhenanis & Franciæ Orientalis vini abundantia crevit, ità ut tempore vindemiarum multis defecerint vaſa. Vas vino plenum cum magnis precibus dabatur pro altero vacuo etiam minoris quantitatis; duæ quoque vini menſuræ pro uno vendebantur obulo [illegible] quorum duodecim faciunt unum ſolidum Herbipolenſem. *Chron. Hirſaug. Trith.*

1386. Maxima crevit abundantia vini maximè in partibus Moſellanis, Cis-Rhenanis, in Sueviâ & Frânciâ Orientali atq́ue in aliis multis regionibus. Unde [illegible] ubertate vini defecerunt vaſa tempore vindeminandi. Mira [illegible] tempore ſuccedens in variam. Anno namq́ue præterito plau[illegible] unum vendebatur pro florenis quatuor & viginti circà Rhenum. [illegible]no pro uno floreno vendi vix potuit, cum vas carratæ unius pro [illegible] florenis emeretur. *Chron. Hirs. Trithem.*

1442. Per totam Germaniam copia vini crevit, & in tantùm viluit, [illegible] quæ duodecim urnas continet apud Francos Orientales, ur[illegible] menſuras quatuor & ſexaginta pro florenis duobus paſſim vende[illegible] vinum non tenue, non vile, non dum etitium ſed nobile [illegible] quale in multis retrò non crevit annis. Fuitq́ue in omni[illegible] ni abundantia magna, frumentorum quoq́ue omnis [illegible] rantia, ut horrea deficerent pluribus, in quibus na[illegible] Erat enim totus annus valdè temperatus in ſingulis quatuor [illegible]

Anno Chriſti.

aura quoque meſſis tempore ſereniſſima, quo factum eſt quod fruges ſiccæ domibus introductæ diutius ſervari potuerint. *Chron. Hirſ.*

1473. Polonia æſtu atque ardore ità torrebatur ut alvei plerorumque fluminum areſcerent: Viſtula apud Torunium eſſet vadabilis; Sylvæ ſaltusque radicitus arderent, ſegetes præſertim vernæ ſqualerent, pecudes & jumenta oblitis limo cum herbis vorato inteſtinis interirent, incendia quoque urbium, oppidorum & villarum crebra extiterint. *Cromerus lib. 8.*

1482. Vini tanta crevit copia, ut amphora una pro ovo vendita dicatur, tuncque cœmenta pro ædificiis plura vino coacta referantur. *Architec. Jenens. p. 62.*

1483. Vini abundantia crevit ubique terrarum per Germaniam totam, ubi vitium exercetur cultura, quantùm nullus mortalium præceſſiſſe in memoriam revocare potuit. Nec prius nota fuit hæc vini copia tanta, quàm in vindemiâ botros colligere homines cœpiſſent. Quo factum eſt, ut multis vaſa deficerent, cum pro tantâ vini multitudine ſe pauciſſimi præparâſſent. Vendebatur tum vini plauſtrum pro uno aureo nummo & vas pro tribus. Uſque adeò vinum etiam hoc anno viluerat, ut multi vini cultores cœmentationes parietum non aquâ, ſed veteri vino maluerint conficere. Alii propter vaſorum penuriam, ut novum reciperent, vetus in terram effuderant. Plures etiam non habentes vaſa pro tantâ vini ſufficientiâ multitudine botros in vitibus dimiſſos colligere deſpexerunt, Nonnulli quoque Ruſticorum in rabiem verſi, cum Deo gratias agere debuiſſent, in blaſphemiam ora laxârunt, verba fundentes, quæ non expedit recitare. Sed in ſequentibus annis vindictam ingratitudo recepit.

1534. Æſtas in Germaniâ tanti fuit ardoris & ſiccitatis, ut areſcentibus rivis ac fontibus homines & pecora ſiti contabeſcerent: quin etiam alicubi mapalia aſſulis aut ſtramine tecta conflagrarent.

1539. In Germaniâ præcedente æſtate admodùm fervente tam fæcunda fuit vindemia, ut deficientibus vaſis vinum in ſcrobibus fuerit aſſervandum.

1540. Inſolitus per Europam æſtus nomen calidæ æſtatis transmiſit ad poſteros, vini generoſiſſimi ferax, ac frumenti tam ſolidè maturi, ut in alterum uſque ſæculum ſervari potuerit. Pluribus in agris videre licuit ſpicas 5. 10. aut 15. ex uno calamo enatas; nuces avellanas 24. unâ congerie ſuper uno pediculo excretas; plura etiam poma uno petiolo dependentia. Argentinæ plus vini quàm aquæ colligi potuiſſe ſcribunt; & in locis, ubi aliàs aqua ſtagnavit, à fabris lignariis ligna pro ædificiis cæſura fuerunt adaptata.

1573. Tantus fuit æſtus per menſes æſtivos, ut ab ingenti calore ſylva Bohemica accenſa per 18. ſeptimanas continuò flagrârit. Danubius etiam ita fuit exſiccatus, ut pluribus in locis commodè tranari potuerit. Mirandum tamen quod ſegetes nullam inde paſſæ ſint injuriam.

1578. Bohemica ſylva octodecim ſeptimanis arſit: Danubius ita exaruit, ut multis in locis tranari potuerit: quod verò mirum eſt; nullum inde ſegetibus damnum emerſit. *Jonſtonus in Thaumatographia.*

[illegible]48. Autumnum tam jucundum fuiſſe ſcribitur, ut roſæ cum ſtirpibus floruerint. *Jonſtonus in Thaumatog.*

[illegible] Poſt Pentecoſten æſtas ingens terram torrere cœpit per plures menſes, ut multi fontes exſiccati & aquæ fluviales penè exaruerint. Albis fluvius navigari ceſſit & feræ plures in ſylvis emarcidæ conciderint. *Chron. Dreſdenſe.*

1673. Æſtas fuit valdè fervens & calida, quâ etiam optimum vinum excoctum fuit. Noctes autem ſemper admodùm frigidæ extiterunt, ità ut ros copioſiſſimè deſcenderit, qui & in pratis ac viarum quibuslibet foveolis ubertim colligi potuerit.

1681. Menſe Aprili tam inſuetus æſtus ſine ullis pluviis extitit in Dania, qualis à 50. annis in hoc climate memorari non potuit; Ingentes etiam querelæ pervagatæ de nimiâ inſectorum copiâ, à quibus non tantùm tenella in plantis & arboribus germina, ſed & ipſa in hortis & pratis evireſcentia depaſta fuêre gramina, ut ità haud leve nocumentum tàm hominibus quàm pecudum generi illatum ſit. Ruricolæ magis adhuc conqueſti fuerunt de inſolita antehac inviſorum diverſi coloris murium copiâ, qui terram non tantùm ubivis effoderunt, ſed & fruges omnes una cum radicibus abſumpſerunt.

(o)

Digitized by Google

CAPUT IV.

Regulæ & obſervationes Meteorognomicæ de Rore & Pruinâ.

§. I.

De Rore, ejus geneſi, naturâ, ac variis affectionibus ſeu proprietatibus.

Ros quid ſit. ROs apud Phyſicos eſt vapor aqueus circà Horizontem ab aëre frigidiori in guttulas condenſatus: deſcendit autem tranquillo & ſereno Cœlo, cùm ejus particulæ, quæ anteà fuerant inſenſibiles, gramini, floribus, ac herbarum foliis adhæreſcentes ibidem collectæ ſenſibiles fiunt.

Quando ros uberior cadit. 2. Vere & autumno ros cadit uberior: nimio enim ardore in æſtate humor abſumitur; hyeme verò parùm humoris ob terræ conſtrictionem evehitur. Ros etiam præcipuè noctu & diluculo decidit, quòd terra à Sole averſa tunc maximè refrigeretur.

3. Nox etiam ubi in diem vergit, frigidior evadit ex decidente rore, cum prima roris fuſio exſpiratione ſuarum partium frigidarum frigus matutinum adjuvet.

4. Cum Ros Cœlo ſereno & tranquillo non decidit per noctem; exſpectanda pluvia aut gelu pro temporis ratione.

5. Flante Vento, vel Cœlo nubilo aut pluvio nihil aut parùm roris decidit: Ventus enim vaporem diſſipat: nubilo verò & pluvio Cœlo, ſiquis vapor educitur, hic filamentis exhalationum implicitus, cum nube aut pluviâ confunditur.

6. Ex aridioribus locis cum vix ullus vapor aſcendat; ideò nec ros ibidem decidere poterit. Copioſior igitur & frequentior in locis humidis & paluſtribus reperitur, quàm aridis. Idcircò fluminum ripæ paſſim rore teguntur, cum agri, & ſicca alia loca nullo externo humore perfunduntur.

Qualis melior. 7. Etſi totâ nocte deſcendant vapores ad rorem generandum, & quidem ſubliniores tardiùs tum quia altiores ſunt, tum quia ſingulæ guttæ minores: hic tamen qui ultimò cadit præſertim in Majo; ſicut & æſtivus à Chymiſtis probatur melior.

8. Cum ros ſit ſubſtantia quædam aërea, & in ſe ſubtiliſſima in ſuperficie; nihilominus tamen mirè efficax eſt in virtute: terram enim inebriat, & fæcundat, medullam in granis amplificat, herbis ac plantis omnibus deſcenſu ſuo vigorem confert, & quas diurnus calor deſiccando & pene conſumendo inclinaverat, nocturno illapſu reparat, attollit, & erigit; Oſtreas atque alias conchilium ſpecies in mari impinguat atque imprægnat, & quidem hoc præſtat maximè ros ille, qui Majo menſe cadit.

Ad inſectorum generationem conducit. 9. Adjuvat multùm ros inſectorum procreationem; ſicut & terræ fœcundationem; aqueis etiam plurimùm deſervit, cum nitrum in ſe ſubtiliſſimum contineat, & dulci gaudeat ſaccaro, ut per ignem ſe edoctum ſcribit *Helmontius Imag. Ferm. impræg. num 33.* Nocet autem pecoribus ac præſertim capris & ovibus. Unde oves eo tempore, quo ros cadit, aut herbæ adhuc eo madent, ad paſcua non ſunt ducendæ.

10. Ros, qui ſpicâ excipitur, ſæpe etiam putreſcere ſolet, cum ſcilicet acrioribus corpuſculis abundet, unde ſegetum rubigo provenit; ſimiliter cum rore copioſiùs delapſo Sol urit ardentiùs, plantæ plerumque exareſcunt ac pereunt: ubi autem pluvia ſequitur, vel ſaltem aër nubibus obducitur, permanent.

11. Univerſim ros in aëre corrupto deſcendens vel ex vapore qui ex corruptis locis aſcendit, genitus, minus confert: plurimùm autem hinc læduntur flores tenelli & ſegetes novellæ. Ideò etiam in Auguſto, cum ros decidit, minùs ſalubris habetur: quocircà Medici fructibus non veſcendum cenſent, niſi ablutis & repurgatis, aut decorticatis, ne dyſenteriam cauſent.

12. Solet quoque ros iis qualitati[illegible] ac proprietatibus gaudere, quos hab[illegible] vapores ex certis terræ locis, ac regi[illegible] nibus extracti & elevati. [illegible] *Nicolaus Grim*, prout refertur [illegible] *Decur. 2. Ann. 4. obſerv. 56.* [illegible] novâ rorem indicum magnâ admi[illegible] obſervavit ſalino acidiuſculo [illegible] nihil vitriolato ſapore præditum eſſe; [illegible] tratum & leni B. M. calore evaporatum ponderoſum, & vitriolatum advertit, quocum varias ſolutiones feliciter tentavit & perfecit. Cauſam totam ait, quod Sol intenſo ſuo calore aquam mari [illegible] trahat, & nocte eandem cum ſal[illegible] & aëris unitam inſtar roris iterum [illegible]tat. Sic etiam *D. de Zimbri* [illegible] refert, inter montes *Chalep*, & *Sinti*, ubi longa procurrit planities variis fruticibus, & arboribus conſita, ſolum au[illegible] admodùm ſiccum abſque ull[illegible] fontibus & aquis perlabentibus, [illegible] nihilominus reperiri, qu[illegible] ſus deprehenditur. Dum [illegible] tes ex aquæ penuriâ fre[illegible] folia decerpunt & i[illegible] levanda, ſal ipſum lin[illegible]

13. Quantum e[illegible] con ferre ad admirandam ac [illegible] pretioſa[illegible]

radicem ſinenſem *Sin Sen* vulgo, alias *Genſinus* Japanis *Niſi* dictam quam etiam alii vocant *Ninzin* aut *Inzen*, vulgares verò *Som*, quo volunt intelligi hominem divaricatum patet *obſerv. 39. Anno 5. Dec. 2. Ephem. Germ.* ubi litteræ Cl. D. *Rumphii* ad D. *Mentzelium* Anno 1684. de die 20. Septembris datæ hæc tradunt. *Quærunt*, inquit, *illam in frigidis & undis Regni Sinici montibus, idque ſerenâ nocte fulgentibus aſtris ſtato tempore, quandò radix illa paululum ſupra terram extuberat, ut rorem bibat: Ros autem radici huic illapſus facit illam nonnihil ſplendere luce quâdam aſtrali, quod ſignum quærentes ſecuti dilutam calcem in eum finem ſecum illatam loco, ubi lucem advertunt, illinunt; diemque exſpectant. Poſtquàm dies illuxit, montana repetunt, & quæcunque loca calce illita inveniunt effoſſa humo perſcrutantur; radices inventas ſecum aſportant, & in umbrâ aëre tamen ſereno, & pervio ſiccant.*

Ejus vis penetrativa.

14. *Schröderus* aquam roris omnes alias ſubtilitate & penetratione antecellere ſcripſit, & conſtare liquore volatiliori, ſaleq; acriori. *Pharmacop. lib. 3. c. 3.* Unde etiam ut palingeneſia, ſive regeneratio plantarum ex cujusque plantæ ſemine in phialâ vitreâ hermeticè occluſâ artificioſè inſtituatur, & mirâ cum oblectatione exhibeatur, roris beneficio procuratur; de quo artificio conſule *Harſtofferum tom. 2. delic. mathem. part. 9. qu. 26. Schottum in Mechan. hydropneu. part. 2. claſſe. 1. cap. 6. & in Jocoſeriis, cent. 2. prop. 47.* Rorem tamen Braſilianum inſignis Medicus *Piſo* virtute ſubtilioris penetrationis Europæo longè prævalere ſcribit: imò hanc ei [illegible]tem attribuit, quod laſſa membra tam [illegible] hominibus, quàm pecoribus mirificè [illegible] oportet; cum nativum calorem colligat & corroboret, vi inſuper diureticâ pol[illegible].

[illegible] Vim etiam veneni in animalibus [illegible] reprimit, ac coarctat, ne [illegible]licet tantùm de nocte, quantùm de die [illegible]. Unde ſerpentes latitantes in[illegible] ſolent tranſeuntes lædere, [illegible] diu flores & gramina rore conſperſa ſunt.

Vis laxativa.

16. Gaudet ros virtute laxativâ; undè ſolvit ventrem in animalibus quocircà cum [illegible] uvas rore madidas, & bruta herbas manè comedunt, generatur in iis [illegible], ex eo quod ros ſubtilitate ſuâ & [illegible] facilè inteſtina penetret, & [illegible] ac lubricas reddens in[illegible] dejiciat. Tradit etiam Plutarchus obeſas mulieres rore pannis aut mollibus velleribus [illegible] & excepto pinguedinem minuere & conſumere.

[illegible] conſtat in rore ar[illegible] varios vermiculos, [illegible] garum caudarum; Item [illegible] magnâ copiâ enaſci. Imò obſervatum [illegible] ſecta reperta tandem exuviis depoſitis [illegible] volatiles animari; uti experimento didicit Illuſtris Eques Angliæ *Thomas Henshau*: quin & per artificialem calcinationem albi ſalis volatilis ſubſtantiam in eo deprehendit, qui microſcopis inſpectus angulos, quales in ſale petræ cernuntur, ſimiles planè habere compertus eſt. *Vide Acta Philos. Anglic. Anni 1665. Menſe Majo.*

Fungi ex rore naſcentes.

18. Fungos naſci ex rore tradunt *Acta philos. Angli* Anno 1665. memorat & *D. Phil. Jac. Hartmannus in Exerc. de generat. Mineral. veget. & Anim. in aere cap. 4. §. 2.* Viſos à ſe fungos pluſculos ex pelliculâ rori majali innatante prognatos albicantes, cauli formes non capitatos, niſi quod floridi ſummâ parte cornu copiæ æmularetur. Vide Authorem *loco citato.*

Ros tingit argentum aureo & purpureo colore.

19. Mirabile omninò eſt experimentum *D. Danielis Ludovici* in artificialiter diſtillato rore majali: Hic enim dum aliquandò argenteum cochleare ejusmodi diſtillato rori immiſiſſet, mox aureo colore imbutum reperit: Dum & alterâ rurſum vice immerſiſſet, grato purpuræ colore tinctum advertit.

20. De Arabiâ, quæ contermina eſt Ægypto ſcribit *Andreas Corſalius* apud *Majolum*, quod in quodam diſtrictu propè Civitatem *Aden* nullæ cadant pluviæ, nulli ſint amnes & fluvii, qui terram illam perfluunt, nulli fontes irrigui, nec ulla pene aqua, nihilominus à decidente ibidem rore mirificè terra ità fœcundetur, ut uberrimos proventus faciat. Meminit præfatus Author intrà ſex annos vix ſemel pluviam delapſam. Imò & *Alvarez in deſcriptione Æthyopæ* refert, nunquam ibi nivem videri, glaciem tamen quandoque reperiri.

§. II.

De Pruina.

Pruina quid ſit.

1. Pruina aliud non eſt, quam ros acerrimo frigore congelatus; qui enim vapor æſtivo tempore dicitur ros, hyberno, & acriter frigido concretus, dicitur Pruina. Eandem paſſionem ſumunt nebulæ adhærentes arborum ramis eodem brumali tempore.

2. Quæcunque rorem impedire valent, eadem poſſunt & pruinam & quibus in locis ros facilè decidere ſolet, etiam frequentiùs contingit pruina.

Unde ſit alba.

3. Pruina ex nimiâ frigiditate albeſcit, atque herbas, plantas, & flores ſuper quos cadit, mercidos efficit & exurit. Licet autem plurimùm albeſcat, minùs tamen candeſcit, quàm nix, quia habet admixtum aliquid de aere, ſicut nix, ſed non ità de puro aere, quia propiùs ad terram generatur: Undè etiam non ità rara eſt, ſicut nix. Quò enim aër eſt craſſior, eò tenaciùs cum vaporibus coagulatur. Ex quo conſtat, inquit *Philippus à SS. Trinitat. de meteor. qu. 26. art. 1.*

pruinam eſſe parvam nivem, ſicut ros eſt parva pluvia.

4. Peculiare tamen eſt pruinæ fructus quoſdam & herbas, veluti caules teneriores facere; quoniam frigus per immediatum contactum in caules agens, illos maximè condenſat, efficitque, ut multæ humoris partes concreſcant: Quò fit, ut calore poſteà ſuperveniente facilè ſolvantur fibræ priùs imminutæ, & tandem omninò pene diſſolvantur. Ob eandem rationem etiam caro poſt congelationem tenerior evadit. Ità quoque prodeſt uvas ex vineis poſt duas aut tres pruinas colligere, quandò nempè pellicula non nihil emolita eſt.

Pruina quando timenda. 5. Cùm humidâ tellure Cœlum per noctem menſibus & temporibus frigidioribus ſerenatur, pruina timenda eſt, quià ros tunc Cœlo decidens à frigore congelatur.

6. Ad pruinas inclinant in cœleſtibus orbibus Saturnus, præcipuè ſi cum Lunâ cœlo ſereno & tempore apto conjungatur vel corpore, vel radiis. Sirii quoque veſpertinus occaſus, ſi biduò antevertat, vel ſequatur plenilunium ex *Junctini* obſervatione, ſegeti ac viribus præſertim tenellis, aut florentibus uredinem prænuntiat. Procionis occaſus veſpertinus, ſi interlunio accidat, florenti viti, atque oleæ ob pruinam periculoſus.

7. Sicut ventis Orientalibus aut Septentrionalibus flantibus in noſtris regionibus pruinæ potiſſimùm contingere ſolent: Ità à contrario Auſtralibus, aut Occidentalibus Ventis eædem impediuntur.

8. Pruinâ brevi cuniculos ſaginari dicunt: Quod inſtar roris decidentis ſit nitroſa, & dulcis; Undè & avidiùs appetunt, ac quià facilè in ſubſtantiam ab iiſdem convertitur, eos etiam facilè impinguat. Pruinâ cuniculi ſaginantur.

9. Prodeſt hyeme pruina ſatis; nam calorem in viſceribus terræ continet, impeditque ne ſata exurgant, quo etiam fit, ut ità altiùs radices in terra figant, atque plus deindè fructificent. Sin autem adveniat vineis, vel arboribus germinantibus omnia devaſtat; præ nimiâ enim frigiditate ſuâ tenella germina comprimit; totumque humorem pervertit & exſiccat. Prodeſt ſatis in hyeme.

CAPUT V.

Regulæ & Obſervationes Meteorognomicæ de Nubibus ac Nebulis.

§. I.

De Nubibus.

Nubes quid ſit. 1 NUbes eſt vapor exhalationi permiſtus ad altiorem aërem elevatus, ibique frigore citrà congelationem addenſatus ac ſuſpenſus: Sive eſt craſſamentum exhalationum convolutum vim habens aquæ gignendæ, ut tradit *Ariſtoteles l. de Mund. cap. 4.*

Materia & cauſa efficiens. 2. Materia nubium eſt vapor; Efficiens cauſa Sol, ac reliqua aſtra vaporem calore ſuo è locis humentibus ad competentem aëris regionem evocantia; tùm etiam frigus circumſtans, cogens & denſans. Denſantur autem nubes tàm vaporum aſcendentium copiâ tùm vento auſtrali, vel occiduo, præſertìm ſi à mari ſpiret, quod majorem vaporum copiam ſuppeditet; quàm deniquè oppoſitis ventorum flatibus, quibus ſæpè vapor conſtringitur. Vapores autem imprimìs ſicuti dilatati ventos producunt; ità iidem conſtricti & compreſſi nubes efficiunt: Quod fit cum illorum motus minuitur, quia tunc exiguæ eorum partes ad ſe invicem propiùs accedentes, moxque junctæ in parvos cumulos exurgunt, qui deindè ſimul aggregati in ingentes moles, quæ Nubes dicuntur, coëunt.

3. Nubes etiam duplicis ſunt generis: Quædam enim ſunt ſicciores, & evanidæ atque infœcundæ, quæ licet pluviis Ventis incitentur, non tamen effundunt imbres, ſed in aëris naturam faceſſunt. Aliæ ſunt humidiores irriguo quodam humore ſcatentes, ac proindè fœcundæ, & ad pluviam pariendam idoneæ, ſuntque hæ proxima pluviarum materia: Cum pluvia nihil ſit aliud, quam nubes in aquam decíduam reſoluta. Nubes duplices generis.

4. Effectus nubium præcipui ſunt, terræ fœcunditatem & ſeminibus herbisque incrementum humiditate ſuâ præbere, ſiccitatem, & hinc enatam ſterilitatem abigere, ſolarium radiorum æſtum temperare, gratâ inumbratione, & hinc emanante frigore tam reſoluta penè ab æſtivo calore animalium membra refocillare, quàm emarceſcentes plantarum vires reſtringere, ac ab egreſſu cohibere. Quocircà nubes haud immeritò dici queunt, velum quoddam inter Solem & terram ſapientiſſimâ Providentiæ divinæ lege varios ad uſus obductum. Effectus nubium.

5. Diſtantia nubium à terrâ non eſt æqualis ſed varia pro vaporis ratione & aëris conſtitutione: Undè quædam in altiori aëris regione ob nimiam diſtantiam quaſi quieſcere, aliæ à Ventis commoveri; aliæ contrariâ planè viâ celerrimè aërem transmeare, fulgureq; & tonitruis miſceri, aliæ imæ in terrâ depluere videntur; ſicut hoc in promontoriis excelſis, vel ad illa navibus in mari prætęrnavigantib' manifeſtò app-

apparet, & ſe ità in monte prææalto granatorum Hiſpaniæ ex freto *Gibraltar*, itemq; in monte *Sumano* ac aliis cum ſtupore intuitû fuiſſe teſtatur *D. Mentzelius*, ut refertur *Anno 3. Ephem. Germ. Decur. 2. obs. 5.* Experimento etiam compertus eſt inſignis Mathematicus *D. David Frölich.* Anno 1615. menſe Junio, dum non ſine magno vitæ periculo altiſſima montis *Carpathi* juga conſcendit, & ex ſummo vertice in ſubjectas valles deſpiciens obſervavit, nubes alias altiores, alias humiliores, adeoque diſtantiam nubium à terrâ pro ratione vaporis variari. Intellexit quoque diſtantiam nubium terris proximarum longè minorem eſſe eâ, quam aliqui ſtatuunt nempe 72. milliar. German. atque tantùm ad dimidium milliare germanicum elevari. Altitudo igitur nubium varia eſt & inconſtans, adeoque incerta, quia neque omnes nubes ſunt ejusdem raritatis, aut denſitatis, nec aër, in quo ſuſpenduntur, omni loco & tempore æquè rarus, aut denſus eſt, ut per ſe patet. Eò autem ſunt nubes altiores: quò ipſæ ſunt rariores, & aër denſior; eò humiliores, quò ipſæ denſiores, & aër rarior.

6. Certum in ſpecie videtur infimam altitudinem multarum nubium eſſe minorem, quàm 500. paſſuum; cum experientiâ conſtet ſæpè ex montibus, quorum altitudo perpendicularis certiſſimè minor eſt, quàm 500. paſſuum apparere ſæpè nubes infrà illorum verticem.

Nubium figura.

7. Figura nubium non in planitiem excurrit, ut voluit *Cardanus*, nec eſt rotunda ac terræ concentrica, ut putavit *Fromondus* & *Voſſius*, ſed irregularis, & inconſtans, varia, diſpar, & fortuita, ut tenet *Cabæus*, eò quod materia earum non ſit homogenea, & ejusdem prorsùs ſecundum omnes partes levitatis, aut gravitatis, ut proptereà debeant ſingulæ æqualiter à terrâ diſtare; patetque ipsâ experientia oculari, cum partes earum alicubi rariores, & elevatiores, alicubi compreſſiores & ſubmiſſiores, ac diverſimodè compactæ, atque ipſo diſcurſu plurimum variari cernantur.

Cauſa elevationis & ſuſtentationis nubium.

8. Cauſa elevationis nubium, earumque in aëre ſuſtentationis videtur eſſe non tantùm à caliditate ac raritate partium, ſed etiam à ſubſtantiæ poroſitate & particularum plurimùm diſtenſarum ab invicem dislocatione, quibus abundè materia ventoſa immixta, ſivè plurimæ aëreæ particulæ incluſæ ſunt. Unde fit, ut dum magis infrigidantur, mox condenſentur, & graviores factæ deſcendant. Ubi etiam particulæ illæ poroſæ magis comprimuntur, ventorum flatus non tantùm emittitur, ſed ipſæ nubes etiam emſſio aëre graviores factæ in deſcenſu ab aëre inferiori compreſſo dividuntur, & in guttas diſſolvuntur, atque ità ubertim depluunt.

9. Suſtineri tamen etiam poſſunt nubes, utpotè levioris ſubſtantiæ, & tenuiorum partium ab aëre propè terram craſſiore, ac à ventis ibidem flantibus, qui impedire valent, ne decidant. Cum autem adeò incraſſeſcunt, ut ampliùs ab aëris reſiſtentia ſuſtineri non queant, factâ per aërem diviſione in aquam diſſolvuntur, ſicque pondere ſuo in terram decidunt. Optimè proindè *Dygbæus Inſtit. peripat. lib. 3. Cur nubes in ſublimi pendeant, nec pondere ſuo ſponte decidant, videtur efficere parvitas partium, ſicut videmus jactatum pulverem diu in aere hærere. Præterea & motus aeris impedit ne cadant: unde dum validus ſpirat Ventus, pluvias non timemus: cum autem ceſſat Ventus, mox pluere ſolet.* Ita ille.

Ventorum ex nubibus ſignificatio.

10. Cum nubes ſereno Cælo in altum ferri cernuntur, ex quacunque mundi parte fiat, Ventos ab eâdem mundi parte efflaturos ſignificat. Quodſi etiam nubes conglobentur & appropinquante Sole diſcutiantur, hoc ab Aquilone fiat, Ventos prænuntiat.

11. Si Cælo ſerenato poſt tempeſtatem appareat parva quædam nubes, quæ in aëre deindè diſtenditur ac divellitur, ſignum eſt tempeſtatem nondùm plane ſopitam, & ſed adhuc continuaturam.

12. Nubes apparentes in aëre, quæ floccis lanæ aſſimilantur, pluvias plerumque cum frigore futuras prænuntiant: Uti & *Ptolomæus de Aſtron. Jud. lib. 2. text 71.* docet: *Nubes in quibuscunque finibus conſpectæ aſſimiles floccis lanæ nonnunquam hyemes* (hoc eſt, ut commentatur *Cardanus*, pluvias cum frigore) *afferunt*: Quæ autem gradatæ & ſiccæ ad modum ovium gregis, ventos denuntiant.

Nubes purpureæ in ortu vel occaſu Solis.

13. Quotiescunque Cœlum ante Solis exortum intra nigriores nubium coacervationes purpuraſcit, certè id portendit vel eâdem die futuras pluvias, vel temporis mutationem: Si verò veſperi nubes ad Occaſum Solis purpuraſcant, ſerenitatem prænuntiant ſequentis diei, juxta illud vulgare.

Mane rubens Cœlum venturos indicat imbres:
Serò rubens Cœlum, cras indicat eſſe ſerenum.

Nubium color niger quid ſignificet.

14. Quodſi Sol oriens nigro procedat velamine, æquè & pluvias & Ventos portendet: Nubium enim nigricans color & vaporum conſtipationem, & conſequenter aptiſſimam Ventis materiam notat: Ventos, ſi nubium ex arcto in latum diſſipatio; pluviam, ſi Solis vi earundem in aqueas partes fiat diſſolutio. Unde *Cardanus* docet *Comm. in Ptol. de Aſtron. jud. lib. 2. text. 67.* Si Sol oriatur vel occidat, quatuor conſideranda eſſe, quæ ſunt color, puritas, nubes, & radii. *Puritas*, inquit, *& in calore, & in nubibus, & in obſcuritate ſignificat ſerenitatem: radii verò & nubes ſubrubræ, & refractiones, quales ſunt areæ & virgæ, ſignificant Ventos, eâ ex parte, in quâ talia apparent: ſubpallida, nigra & obſcura; imbres & hyems.*

Nubes albæ quid indicent.

15. Ut atræ nubes quocunq; fere tempore in aëre conſpicuæ pluvias, ita albæ æſtivo grandines, & hyemali tempore nives indi-

ves indicant: præcipuè verò cum albæ nubes veſperi propè Horizontem apparent, per duos ſæpè dies, aut tres continuos hyemali tempore frigoris aut nivis indicium præbent. Quò etiàm magis eodem tempore albicant, & aer inſuper poſt apparentiam illarum erit calidiuſculus, eò certius nives indicabit.

16. Nubes craſſiores quocunque anni tempore ad Horizontem propè dependentes, aut montium jugis incumbentes, pluvias cum ventis portendunt.

17. Toto aliàs Cœlo ſereno, & maximè à ventis tranquillo, cùm parva nubecula ſuper montes exoritur, paulatimque accreſcere videtur, ingentis tempeſtatis certum ſignum à nautis compertum eſt.

18. Altiſſimæ nubes in nivem potiùs, quàm in pluviam concreſcunt: Undè ſæpè, cùm in ſubjectis vallibus pluit, eodem tempore in præcelſis montium jugis ningit.

19. Nubes profundæ colore viridi in atrum vergente cum ſulphure & terreis exhalationibus ſint admodùm fœtæ, quæ idcircò etiam facilè inflammantur, & factâ incenſione, & inflammatione congeneres particulas lapideas citò congregant; plerumque intempeſtatibus graves minantur ictus & percuſſiones. Vide *Bartholinum in ſyſtem. phyſ. pag. 223.*

Undè ſpectra in nubibus.

20. Poſſunt in nubibus varia oſtenta, & ſpectra hominum, animalium, ædificiorum, ſylvarum, arborum, aliarumque quarumlibet rerum exhiberi, præſertim ſi vapores illi, ex quibus nubes conflantur, conſtent ex materiâ arenoſâ ſpeculari; vel ità frigore ſint concreti, ut adhuc pellucidi, ac diaphani permaneant, tràns ipſos verò nigredo quædam, aut opacitas aliqua exiſtat, quæ ad modum ſpeculi imagines illuc è terra remiſſas, & incidentes terminet, ac reflectat. Undè rectè videtur ſcribere *Cornelius Agrippa lib. 1. Philoſ. occultæ: Et nos videmus, quomodo Auſtro flante aer denſatus in tenues nubes, in quibus velut in ſpeculo reflectunt imagines valdè diſtantes caſtrorum, montium, equorum & hominum, & aliarum rerum, quæ decedentibus nubibus mox evaneſcunt.*

§. II.

Nubium Mirabilia.

Deus nubium amator.

1. Mirabile imprimis eſt, quod Deus opt. maximus ſingularis nubium videatur eſſe amator, dùm in nubibus nobiſcum converſari, & colloqui, & admirandam ſuæ majeſtatis præſentiam indicare voluit. Ità cum *Moyſi* clariſſimo illi Iſraelitici populi ex Ægyptiacâ ſervitute Duci apparere voluit; nubem velut inſtrumentum aſſumpſit: Dicit enim DEUS *Exod. 19. Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat populus loquentem ad te.* Item ſuper tabernaculo; oraculo nempe illius, ſive propitiatorio ſe in nube apparíturum promittit. *Levit. cap. 16. Et nubes Domini incubabat per diem Tabernaculo videntibus cunctis populis Iſrael.* Vocatur autem Nubes illa gloria Domini. *Exodi cap. 40.* Ità etiam nubes populo DEI per deſerta in terram ſanctam peregrinanti ducatum per diem præbuit toto illo profectionis tempore. Ædificato etiam & dedicato templo Majeſtas Domini in nube templum implevit. *3. Reg. 8.* Sic etiam dum Salvator noſter in terris gloriam ſuam diſcipulis in monte *Thabor* exhibuit, nubes lucida colloquentes ſecùm *Moyſen* & *Eliam* obumbravit *Math. 17.* dumque è terris Cœlum repetiit, nubes occurrens ab oculis chariſſimorum diſcipulorum aſpicientibus eum eripuit, & inſtar ſedis, aut throni ad alta cœli palatia deduxit. Atque ità rurſùm in nube venturum ad finale judicium peragendum è Sacræ Scripturæ teſtimoniis eruitur.

In nube ſemper [illegible]

Nubes ignea ſuprà Conſtantinopolim.

2. *Arcadio* Imperatore prædixit DEUS viro ſancto Conſtantinopolim (quæ altera velut *Babylon* faſtu turgebat) in cineres redigendam, utque hoc Epiſcopo aperiat, ſeverè edixit. Mox Præſul convocatâ concione Urbis excidium denuntiat; omnia illa ſuperba ædificia ſolo æquanda. Et eccè repentè alia urbis facies, ignitis precibus, ut Ninivitæ ad luctum, & ad ſaccum converſa; & ne fabula crederetur, ſub nocte omnibus rei eventum præſtolantibus ignea nubes illuxit, undè teterrimus ſulphuris odor exhalabat. Cuncti ad templa ad Deum confugere, ut omnes non caperent, dum ſenſim nubes evanuit, jamque parùm reſpirabant, dùm ex templo vox audita: *Migrate, Migrate.* Exit itaque cum Imperatore omnis plebs, Epiſcopus cum Clero, nullo omninò in Urbe remanente, & vel præproperâ feſtinatione, vel quod planè de rebus ſuis deſperarent, nemo domum clauſit. Tam longè à mœnibus profecti ſubindè tecta reſpiciebant, totque millia hominum cum parvulis ad paſcua devenêre, ubi in unum locum fundendis lacrymis congregata factus eſt locus flentium, omnis luxus in luctum converſus; Cum eccè fumum & ſcintillas abſiſtere ex urbe [illegible] dent, ſed timore res tantùm [illegible] Submiſſi primo manc qui [illegible] num Urbs ſupereſſet, renuntiant omnia ſalva, quisque tecta repetiit, [illegible] alius, quàm exiérat; & [illegible] pa- tente domo nihil deperditum, nemo quidquam deſideravit: Ità timor ad juſtitiam compulerat; animum ab omnibus periturís avocârat. *P. Palingen. de Tribul. cap. 3. ſect. 4.* & ex ipſo *P. Engelgrave* [illegible] *part. 1. Domin. 2. poſt Paſchas.* [illegible] P. *Engelgrave* addit annum, quo nubes hæc ignea comparuit, fuiſſe 1590 [illegible] minimè verum eſſe (ſi non ſit error [illegible] phi) Chronica oſtendunt, dum eo tempore urbs ea Turcico jugo jam [illegible] ta; *Arcadius* etiam Imperat[illegible] quarti ſæculi Orientis dom[illegible] tur præfectus.

3. Anno 1536. die 7. F[illegible] dam Hiſpaniæ oppido, cœlo [illegible] bilo viſi ſunt duo Adoleſcen[illegible] diis congredientes, quorum [illegible] in lævâ parmam Aquila [illegible] cum inſcriptione *Regnab*[illegible]: alter ſcutum per longum cum inſcriptione *Reg*[illegible] Ve-

rùm cùm Monomachiam inſtituiſſent, Aquilam habens proſtrato hoſte Victor demùm evaſit. *Aldrovand.l.2.Ornith.c.2.*

Idoli cultus in nubibus repræſentatus.

4. In Quitamalenſi Americæ regno *Hierra*, refert cultum Idoli cujusdam nomine *Anazothl*, eo in loco vigentem hinc originem ſumpſiſſe, quod ſtatis anni temporibus idolum illud, ceu Deus aliquis in nube compareret choro quodam Deaſtrorum ſtipatum. Hoc autem ait fuiſſe illud ipſum Idolum ad vicinum lacum quotannis ſummâ Indorum veneratione coli ſolitum, ac certo vapore loci eodem tempore emiſſo, ceu ſpeculo cum omnibus circumſtantiis & ceremoniis adorationis, quibus ipſi utebantur, repræſentatum: Indos autem naturæ ignorantes myſterium ad hujusmodi cultum ſuismet è nube incumbente reflexis imaginibus excitatos Deorum exiſtimaſſe apparitiones atque adeò diabolum naturæ opere ſtupidis mentibus miſerè impoſuiſſe: Idolum autem mox ubi à PP. Dominicanis fraus detecta fuit, exciſum, combuſtumque impoſterum dicto loco comparere ceſſaſſe.

Nubes arenariæ.

5. In anguſtiis Arabici maris faucibus, ſicut & in Arabiâ atque Ægypto ſæpè nubes atra terribilis cum parvis aliis immixtis rubei, aut ignei coloris nubeculis inſtar ignivomi camini apparere, diemque ipſum obtenebrare ſolet; mox autem hinc ingens erumpit tempeſtas, quæ licet brevi ruſum deſinat, ingentem tamen minutæ rubeæ arenæ copiam ejicit, tam ſuper mare, quàm terram, adeò ut ſubindè integræ Caravanæ, ſive plurium millium itinerantium hominum ſocietates (quales plerumque per annum ſemel, aut bis ex variis Aſię provinciis ad ſex millium hominum cœtum congregantur, partimque *Alepo*, ac partim *Cayro* in Arabiam; atque etiam quales ex Indiâ in *Chinam* & *Aſiaticam Tartariam* pedeſtri itinere inſtituuntur) cum equis, camelis & omni commeatu ſubitanea hujusmodi exortâ tempeſtate arenâ obruuntur, obteguntur, atque ità homines vivi adhuc & vegeti ſepeliuntur. Ex horum ità ſepultis atque in arenâ exſiccatis corporibus Ægyptias mumias provenire plures autumant. Similiter in Indiæ regno *Guzurate* plurimi itinerantes ab ejusmodi nubibus arenâ pulverulentâ fœtis frequenter obrui, ac vivi ſepeliri ſolent.

6. Ad Promontorium *bonæ Spei* cum parva nubecula ſuprà propinqui montis [illegible] planitiem conſpicitur, ingentis [illegible] tempeſtatis præſagium nautis eſſe, [illegible] meminimus. *Vide Scrut. bujus* [illegible] *num. 2.*

[illegible] *Author Diarii Europæi con-* [illegible] *Anno 1680.* ultimo Julii in [illegible] Provincia *Grotfort* inter Septen[illegible] & Ortum columnam valdè claram [illegible] emiſſis radiis ſimiliter lu[illegible] obſervatam, quæ fu[illegible] ſecùs atque ex ardente [illegible] autem conſtitutio interior [illegible] obſcura; Superior autem [illegible] valdè lucidas & albicantes [illegible] verſus. Spectrum hoc aëreum cùm ad horæ ferè ſpatium fuiſſet conſpicuum, deindè in figuram ſerpentis tranſiit, tandem ſubintrans nubem lucidam evanuit. Credebant Spectatores, ſi phœnomenon hoc de nocte comparuiſſet, quod totum igneum conſpectum fuiſſet. Idem hoc phœnomenon rurſùs memoratur, *Contin. 42. Diar. Europæi pag. 299.* Londini etiam viſum die 21. Julii.

Nubes tubiformes.

8. Imperante *Leone*, qui Marciano ſucceſſit, ut recitat *Glycas*, prodigium quoddam in cœlo apparuit, nimirùm Nubes tubæ conſimilis, quæ totos quadraginta dies viſibilem ſe exhibuit.

Nubis pyramidalis meteoron.

9. Mirabile planè eſt Meteorum nubis pyramidalis in mare usque demerſæ, quæ aquam marinam haurire, extrahere & in altum ſufferre ſolet: Communiter Germanis vocatur. Die Waſſer Hoſſe: Item ab Hollandis & Belgis Ceurchoſe. Deſcribit hujusmodi meteoron *D. And. Cleyerus* in litteris *Nangasacki* die 20. Octob. Anno 1682. ad *D. Mentzelium* datis, ut & refertur *Obſ 8. An. 2. Decur. 2. Ephem. Germanic.* his verbis. *Id autem quod in itinere hoc præſente* (nempè ex *Javâ majore* Bataviâ verſus *Japan*) *obſervatu præcipuum duxi; fuit extractio vel ſublatio aquæ marinæ vi cujusdam nubis, quæ ex aëre ſublimi ſpecies pyramidis, vel exactius ut proboſcis Elephantis ſe in mare demittit, & ſimul ac ipſam maris ſuperficiem attingit, ingentem aquæ ebullitionem, qualem ex imâ ſcaturigine fons vel æſtuoſiſſimus unquam protrudere poteſt, excitat. Hic frequens aquæ abſorptio & ſublatio cernitur, donec indè congregentur craſſæ & pluvioſæ nubes. Hoc meteoron ſuper mare vi ſua attractivâ tanquam ambulando procedit ventorum ope; & cum in navem incidit, eam invertere, ejusque vela abripere, & inſtar chartæ ſecum abducere, aliaque damna inferre valet. Remedium contrà hoc malum nautæ tale adhibent: Simul ac nubem conſpiciunt, tormentum bellicum bis vel ter in eam explodunt: Ita globis tormenti bellici, & impetu ejus aëre commoto attractio aquæ imminuitur, & vis nubis frangitur.* Addit Author in ſcholio: Ad hoc meteoron accedere ventorum impetuoſiſſimum genus, quod quibusdam gentibus *Orcan* vocatur, & totas naves in altum deferre poſſe perhibetur: differre autem poſſe putat inter ſe nubis præſentia, niſi orcanus ventus, ut inquit, etiam ſit nube veſtitus. Videatur de hoc phænomeno *D. Joan. Major* in ſuo de Salnitro, & ſpiritu *nitro-aëreo Tractatu*, ubi non tantùm hiſtoriam ejus ac delineationem *cap. 11.* exhibet, ſed & de modo, quo illud oriri putat, prolixiùs philoſophatur.

Phænomenon nubis pyramidalis in Franconia viſum.

10. Vidimus etiam *Regiscuriæ in Arvis* propè Oxovium Franconiæ, ubi hæc ſcripſi Anno præter lapſo 1682. Menſe Aprili mirabile quoddam nubis ferè jam memoratæ phænomenon: Ità autem ſe conſpiciendum offerebat. Cœlo nubibus atris, & nigricantibus plurimùm per aërem ab occaſu orientem verſus procurrentibus obducto, ex unâ earum nubium proboſcis admodùm longa protendebatur, quę tamen terram non contingebat, ſed in altiori aëre termi-

Digitized by Google

terminabatur. Advertimus primùm longo aliquantùm temporis intervallo ſpecie ſuâ pyramidali, vel trabali integrâ cum nube ſuâ progredi; tandem verò ab extremitate ſuâ verſùs terram in fumum quaſi reſolvi, & unà ſemper abſumptionem illam verſùs nubem, undè egrediebatur, haud aliter, quàm ſi incenſione aliquâ factâ conſumeretur, procurrere, fumo nempè ſemper verſùs nubem elato, donec evaneſceret. Fateor me, & plures alios, qui mecum tunc hoc conſpexêre meteoron, mirè ex aſpectu ejus fuiſſe oblectatos. Nihil tamen turbinis aut venti vehementioris advertimus, cùm forſan meteoron altiùs fuerit, quàm ut terræ vim ſuam valuerit communicare.

Nubium decertantium & invicem pugnantium meteoron.

11. Aliud mirabile nubium concertantium phœnomenon, nusquam aliàs à quoquam, qui illud mecum obſervârunt, anteà conſpectum hìc in Franconiâ, eodem loco ſupra memorato noſtris aſpectibus objectum fuit die 27. Septembris, in feſto nempè *S. Michaëlis* Anno 1688. manè poſt horam ſextam. Cœlum primo mane ſudum erat ac ſerenum, in occaſu autem paululùm verſus Septentrionem ſiſtebant ſe admodum ingentis exercitûs nubes valdè atræ ac nigræ, ità ut terrorem omnibus inijcerent, atque ipſum Cœlum decidere quaſi velle conſpiceretur, Lux etiam diurna fugiens lectionem cujusvis ſcripturæ denegaret. Mox deindè horribili congreſſu inſtar acierum dimicantium nubes invicem ſeſe mirabiliter incurrere, ac invadere, atque impugnare cernebantur. Tandem ingenti ſuborto turbine procelloſo ac ventoſo nubes omnes ſummâ celeritate verſùs ortum propelli ac mirè diſſipari videbantur, ut totum deindè Cœlum gratiſſimâ redditâ ſerenitate, & tranquillitate, quæ per ipſam diem etiam continuavit, omnes ſpectatores arrideret. Ominabantur cuncti, qui phœnomenon hoc mecum conſiderârunt, congreſſum aliquem hoſtilem in Hungariâ denuntiare. Sed ut credo, potius nuntius fuit Gallicæ invaſionis in Imperium Romanum, & oppugnationis *Philippopolis* ad Rhenum, quæ oppugnatio hoc ipſo die inchoata fuit. Plura alia ſpectra aërea mirabilia dabimus infrà.

§. III.
De Nebulis.

Nebulæ quid ſint.

1. Nebulæ à nubibus non differunt, niſi quod his ſint terræ viciniores, & vi frigoris citiùs concreſcant, nec ità ob vaporum craſſitiem altiùs Cœlum verſùs evehi queant.

Quomodo fiant.

2. Ingenito terræ calore nebulæ potiùs, quàm radiis ſolaribus excitantur. Manè equidem vel veſperi ſæpiùs, rarò ſole fervido terram obducunt, ſubitò etiam totum Horizontem complent, atque ex certis locis erumpunt; quæ omnia non cadunt in vapores à Sole attractos.

3. Ex humidioribus & humilioribus terræ locis frequentiùs & majori copiâ elevantur, quàm ex locis aridis, excelſis, ac pervis ventorum flatibus.

4. Aliquæ nebulæ ſolent eſſe prorſus aqueæ, aliæ viſcoſæ, & limum ex qualitate corporis, ex quo ſublimantur, congenitum habent. Quæ ab aquis putreſcentibus exſpirant, fœtorem habent, tuſſimque creant & noxiæ ſunt.

Nebulæ, cum recidunt, aut aſcendant, quid ſignificent.

5. Nebulæ in aëre apparentes, ſi recidant, nec aſcendant; aëris purgationem & ſerenitatem ſignificant. Quod ſi verò ſurſùm attollantur, pluviam præſagiunt: Nam terra adhuc calens novos vapores ſuppeditat, qui tandem in aquam abeunt, ex quâ prodiêrunt.

6. Nebuloſa tempora ſunt ſerenis calidiora, cæteris paribus. Ratio eſt, quià ſerena tempora ſunt exhalationibus magis expertia; nebuloſa verò plena ſunt exhalationibus, quæ ſuo calore aerem calefaciunt.

7. Nebuloſis temporibus miaſma peſtiferum faciliùs transfertur: Undè tunc plures inficiuntur, & intereunt: Ab iis igitur peſtis tempore maximè cavendum.

8. Eſt quædam caligo, ſeu nebula contingens tempore ſereno: quæ ſi ſurſùm petat, per condenſationem tranſit in nubem, eſtque ſignum pluviæ. Alia accidit in pluviâ, & decidit ex nubibus, ut ejus excrementum, eſtque ſerenitatis ſignum.

9. Nebula maris, ſi terram petat vento ſibi contrario, pluviam prænuntiare obſervatum eſt.

Nebulæ in Autumno [illegible] ſunt [illegible]

10. Nebulæ Autumni tempore in his regionibus noſtris ſunt frequentiores, quod terra tunc faciliùs & uberiùs eva[illegible]poret. Quæ verò verno tempore [illegible] quàm terra diu gelu conſtricta fuit, [illegible] primis in Martio contingunt, inſalub[illegible]res cenſentur.

11. Nebulæ etiam [illegible] rem haud gratum ſolent [illegible] *Helmont. progym. meteor. Nebula*, [illegible] *nubes eſt fœtida, nondùm depurata per fermenti putrefactionem. N[illegible] quippe quotquot Alpes mecum transgreſſi ſunt, quantum [illegible] manu apprehenſæ fœteant: Aqua verò pluvia indè collecta, quàm inſuavis & inſipida.*

12. Filamenta illa, quæ communiter *Veneris capillitium* vocantur, & Autumn[illegible] maximè inſtar telæ araneæ volita[illegible]re, Doctiſſimo *Du Hamel* nihil [illegible] quàm quædam Nebularum [illegible] calore Solis exſiccatæ: Hinc [illegible] les ſunt & viſcoſæ.

§. IV.
Nebularum quæda[illegible] lia recenſent[illegible]

1. Anno Domini [illegible] Imperatore expediti[illegible] ſanctam ſuſcipiente[illegible] confœderatis, dira [illegible] ſpecta, quibus varia belli [illegible] nunciabantur. Nam veſp[illegible]

bula denſiſſima cooperuit caſtra, & univerſa papilionum tegmina, quæ ſub dio fuerunt, itá ſanguine conſperſa comparuerunt, ac ſi ſanguine pluiſſet, pauló poſt in montis ſupercilio tonitrui fragorem & tempeſtatis audierunt; deindè circà noctis medium torrens auctior erumpens, quidquid vallis humile continuit, temporis momento abreptum in mare avexit, Ità *Continuator Sigeberti, & Annales Niceta.*

Nebulæ indices Tempeſtatum.

2. In Galliæ Delphinatu haud procul ab Urbe *Viennâ* altus exurgit mons, in cujus vertice ſtagnum eſt aquâ repletum, undè omnes tempeſtates illius regionis originem trahere cenſentur. Cùm enim nebuloſus quidam vapor indè notatur aſcendere; mox tempeſtatem validam cum tonitruis & fulminibus affuturam conjicitur.

Nebula pulverulenta alba.

3. *Oliverius* meminit haud longè à *portu Formoſo* in tractu marino inter *Baldiviam* in *Chili*, ac civitatem *Lima* incidiſſe ſe in tempeſtatem nebuloſam, in qua vix ad lapidis jactum quis viſum protendere potuit: Nebula autem illa fuit inſtar ſicci pulveris, ad motum farinæ comminuti, undè & veſtes eorum, qui in navi erant, conſperſæ ità albicârunt, quaſi fariná albâ fuiſſent conſperſæ.

Nebula rorida valdè fœcunda.

4. Ubi à Peruvianis montibus *Ariqua* & *Arequipa*, ut refert *Joſephus à Coſta lib. 3. cap. 21.* In campi, planitiem deſcenditur, jam procul, & à longè ſeſe proſpectui offerunt duo colles, quorum unus altero pauló altior, clarior etiam & lucidior comparet, alter verò priore demiſſior, obſcurior expanſo criſeo linteo, ſive velo haud diſſi-[illegible]tis totum illum obtegit diſtrictum. So-[illegible] autem nebula rorida (cum nullæ ibi de-[illegible]nt pluviæ) omnem irrigationis pluvia-[illegible] effectum compenſare, ſatisque mirè [illegible] facere. Licet etiam in eâ regione pro-[illegible] aquæ per campos deducantur, [illegible] nebuloſus aër magis confe-[illegible], plantis & frugibus: Iis enim [illegible]cunque de cauſa impeditis agri omninò ſterileſcunt.

[illegible] ingentium guttarum in novâ Zembla.

5. In nova *Zemblâ* & locis circumſitis, ut memorat *Gerardus de Veer in deſcript. ſecundæ navigat. Batav. Anno 1595.* nebulæ admodum craſſæ, atque ingentium [illegible] terram illam obſidere ſolent, [illegible] guttarum unica etiam ferè com-[illegible] vitrum ad medietatem implere valet: Solet etiam nebuloſa illa aqua valdè ingratum fœtorem exhalare. Similiter memorat idem, dùm à *Samitico portu* ſolverunt, tàm craſſâ nebulâ fuiſſe naves obtectas, ut ex unâ navi ad alteram, quæ primò vix ad lapidis jactum diſtabat, proſpicere nequiverint, neque etiam ob nimium madorem funes nauticos benè, ut volebant, tractare valuerint, ne etiam ipſæ naves in progreſſu in ſe invicem impingerent, continuò buccinarum ſclopetorum exoneratorum, atque tormentorum exploſorum ſonitu invicem ſe monere debuerint.

Nebulæ fœtidæ cū muribus unà decidua.

6. *Wormius in muſæo ſuo* refert in partibus Septentrionalibus verno tempore, cum denſæ admodùm nebulæ ex mari exurgunt, mures, quos indigenæ aliàs *Lemmar* vocant, cumulatim apparere, imò & cum nebulis iſtis aëre tranquillo, & à ventis ſilente decidere ſolere: Eſſe verò ejusmodi nebulas ingentis fœtoris, itàque craſſas, ac denſas, ut hominibus ſpirandi facultatem adimant, ac magno præfocationis periculo exponant. Compertum etiam ſcribit, poſt nebulas hujusmodi vernales mures ſæpè ſuper nives in altiſſimis montium jugis in admiranda altitudine reperiri.

Nebula perpetua ad Catadupam Velini fluvii.

7. Inter amnibus vicina eſt Catadupa totâ Italiâ celeberrima, quam *Velinus* fluvius per altiſſimas rupes præcipitatus in profundiſſimam ſubjecti montis vallem efficit. Tanto autem, tamque horrendo ſtrepitu, fragore, ac murmuris vehementiâ fluvius ibidem in modum arcús ruens in profundiſſimam altitudinis 300. circiter pedum voraginem devolvitur, ut ſi non exanimare aſtantes, ſaltem ſtupefacto aurium ſenſu illos ſurdos reddere ſoleat. Ex lapſu verò aqua inter exaſperatos rupium dentes ità atteritur, ut perpetua ibidem nebula efficiatur, neque inde quisquam niſi egregiè perplutus abire poſſit. *Eſt & hoc notatu dignum*, inquit *Kircherus* oculatus Teſtis *in Mund. Subterr. lib. 2. cap. 19. §. 4. Sole lucente perpetuam ibi, non ſicuti ad ſilentium fontium guttoſam aſperginem, ſed veluti in Cœlo ejusdem magnitudinis iridem exhiberi.*

Nebula cum locuſtis.

8. Anno 1586. *Conſtantinopoli* in nuptiis filiæ *Amurathis* ex ſpiſsâ nebula deſcendit copia itidem ſpiſſa Locuſtarum, quæ vernales flores corrumpens ſterilem æſtatem peperit. *Nemo peregrinus.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VI.

De Pluviis & Imbribus ordinariis.

§. I.

Regulæ & Obſervationes Meteorognomicæ de Pluviis & Imbribus ordinariis.

Pluviarum tres ſpecies.

1. PLuviarum tres imprimis differentiæ ſeu ſpecies eſſe ſolent; *Stillicidium, imber* & *Nimbus*. *Stillicidium* eſt pluvia minutiſſima, quæ inſtar pulveris decidit; undè & pluvia pulverulenta dicitur, quià potiùs pulveris, quam guttarum ſpeciem refert, ſoletque cadere ex nube plerumque viciniſſimâ propè terram ferè exiſtente. *Imber* eſt pluvia paulò grandioribus guttis, & magis ſenſibiliter apparentibus decidens, quæ etiam propriè pluvia dici ſolet. *Nimbus* verò pluvia eſt maximis guttis ruens è Cœlo plerumque altiore, ſicut pluvia propriè dicta ex nube mediocriter diſtante.

Pluviæ quomodò fiant.

2. Pluviæ per partes fieri ſolent, ità ut pluviales guttæ ex vaporis particulis ad ſe invicem accedentibus efformentur, & quamprimùm formatæ ſunt, decidant & dilabantur: Cùm enim majores effectæ ſunt, aptiores ſunt ad aëris reſiſtentiam ſuperandam, cùm hæc, ne decidant, impedire earum gravitatem non valeat.

Nubium reſolutio & omnimoda profuſio.

3. Cùm nubes integræ in pluviam ſæpiùs reſolvantur, communior & frequentior hujus reſolutionis cauſa ſolet eſſe calor, atque aëris æſtus, quem ſuperveniens ventus, dùm aliquamdiu propè terram verſatus eſt, procul à nobis in altum evehitur, ac nubes ampliùs frigore ſuo circumdans condenſat, ac deprimit, atque ità omnimodam earum effuſionem & prolapſum cauſat. Idcircò etiam

4. Pluviæ ſubindè ingentes fiunt, cùm nubes valdè ſpiſſæ & ab aëre ſuperiore preſſæ deſcendunt, quoniam ſublimiores ex illis primò dilapſæ, alias in viâ reperiunt, eas comprimunt, & iiſdem adhærent, undè inſpiſſantur & craſſeſcunt. Si verò calefactus aër parti nubis inferiori occurrat, pluvia minuta & veluti rorans generatur. Et ſi ultrà hæc non niſi mediocris eſt aëris calor, tunc guttæ deſcendentes adeò minutæ fiunt, ut non pluviam, ſed nebulam duntaxat componere videantur.

Quandò rarius pluat.

5. Raró vel parum pluit temporibus frigidiſſimis, aut calidisſimis: Frigoris ſiquidem acceſſio nimia vaporum elevationem, atque indè nubium pluvioſarum generationem prohibet. Calor verò nimius citò nubes diſſolvit, ac dividit; vaporéſque, undè nubes imbriferæ fiunt, abſumit. Undè & *Cardanus de ſubtilit. libr. 21.* *Cùm pluvia generatur, frigus magnum eſſe non poteſt: Rapitur enim vapor à calore: à frigore condenſatur. Pluvia igitur cum frigore eſſe poteſt: ubi generatur, calor neceſſariò viget.*

Quænam anni partes magis minusque pluviis obnoxiæ.

6. Mediâ idcircò æſtate licet ubertim vapores ſurſùm tollantur: Solis tamen ardoribus plerumque diſſipantur, nec facilè in nubem, quæ pluviam ferat, cogi queunt, niſi vento frigidiore denſentur. Quocircà Idem *Cardanus eodem loco citato*: *Æſtate*, inquit, *parùm pluit, quod calor minùs rapiat, quàm ſiccet: In noſtris enim regionibus, cùm ſit imbecillis, ſenſim vapores ad ſe trahit, qui à ſiccitate abſumuntur, antequam vertantur in pluvias. Ob id pluviæ ſi fiant, repentè fiunt; nam ubi moram traxerint nubes, à Solis ſiccitate abſumuntur.* Ità ille. Contra hyeme calor cùm ſit debilior, quàm ut vapores attollat, hinc ſæpè etiam pluviæ pauciores. Vere autem & Autumno calor cùm ſit moderatior, magna quoque æſtûs diurni & frigoris diurni inæqualitas, hinc pluviæ tunc ſunt uberiores. Undè etiam *Seneca*: *Cum Ver cœpit, inclinatio*, inquit, *aëris ſequitur, & calidiore Cœlo majora fiunt ſtillicidia, tamque nimbi graves magis vaſtique, quàm pertinaces deferuntur.*

In Zonâ torridâ continuæ pluviæ.

7. Cùm magna & incredibilis aquarum copia Solis virtute in Zonâ torridâ [illegible] Oceano attrahatur; ideò quotidianæ & quidem copioſiſſimæ pluviæ iis in regionibus, quibus Sol verticalis eſt, fieri ſolent. Siquidem Sole in [illegible] circà meridiem tanta [illegible] diluvia contingunt, ut camporum [illegible] ties ſtagnare videatur, & [illegible] abraſâ è montibus arenâ, [illegible] gillaceæ materiæ quiſquiliis compleantur, atque hoc pacto mari, quod per Solem ablatum eſt, poſtliminiò reſtituitur. Ità *Kirch. in mund. ſubterr. tom. 1.*

8. Quæ loca magnorum montium [illegible] tenâ coronantur, perpetuis [illegible] obnoxia ſolent eſſe diluviis: Nubes [illegible] intrà eorum gurguſtia coa[illegible] congregantur, donec [illegible] vento in aquas diſſolvantur.

9. Sicut in æſtate venti [illegible] contrario in hyeme venti [illegible] mùm cient pluvias, eòque [illegible] dus in vaporem calidum [illegible] eundem magis condente[illegible] rem reddat, itaque [illegible] Vel quòd incorporatu[illegible] cum vapore frigido [illegible] minutas particulis efficit majores, eòque graviores ac deſcenſur aptiores [illegible]

Ubi vix pluat.

10. Ubi Venti ferè perennes, vix pluvia decidit Cœlo ſemper ſereno. Sic in Territorio Avenionenſi vix pluvia comperitur Cœlo ſemper claro & ſereno, totâ humiditate in eos converſa.

Pluviæ magnarum guttarum.

11. Pluviæ guttæ cùm ſunt majores rectà plerumque & cum impetu majore decidunt: Fit autem hoc non tantùm, quod ex altiori loco decidant, ac pluresſe invicem in deſcenſu conjungant; ſed etiam quod ſæpè dum interflat ventus, aliæ in alias impingant, & ità in majuſculas guttas ſeſe colligant, undè graviores factæ proprio deinde pondere rectà, & cum majori impetu decidant. Denſior etiam cùm eſt nubes, vel aëris calor altiùs ſublatus, ſimiliter guttæ depluentes ex mutuo occurſu majores fiunt.

Loci conſtitutio ad pluvias.

12. Ubi loci alicujus ſive regionis terreſtris conſtitutio eſt valdè humida, ibi & nebulæ & pluviæ crebriores eſſe ſolent. Undè benè *Cardanus in Hippocr. de aëre, aquis & locis libr. 6. lect. 86. Ubi aër eſt nebuloſus, ibi cadunt pluviæ aſſiduæ, aut nives, quoniam à calore validiore aſcendunt, & in tantâ copia, ut tandem aër gravatus neceſſariò demittat.*

13. Nulla pluvia, ut putat *Seneca*, ultrà decem pedes in altitudinem madefacit terram. Quocircà radices arborum, quæ profundiùs ſerpunt, pluviæ beneficio minùs gaudere valent.

Pluvia quænam fœcunda vel infœcunda.

14. Pluvia quæ ſubitò & majori cum impetu decidit, minùs fœcunda eſt, quoniam ſubmergit terram, & poros terræ comprimit & occludit; Quæ autem paulatim & guttatim decidit, plurimùm fœcunda cenſetur, plantiſque ac frugibus mirè conferre ſolet. Temperata igitur debet eſſe pluvia in quantitate & qualitate, ac tempori congrua, quæ terræ fœcunditatem conferre poteſt.

[illegible]

15. Nullo tempore pluvia eſt plantis [illegible], quàm circà Menſem Majum: [illegible] enim, quia herbarum fibræ calore [illegible] laxantur & plantæ robuſtiores [illegible], [illegible] etiam pabulum acquirunt.

[illegible]

16. Cùm pluvia mordaci & acri exhalationi admixta eſt, ſegetes adurit, idque plerumque accidit in æſtate: Ubera [illegible] pluvia æſtivo tempore plurimùm [illegible] plantis ſolet, quod humor alimentitius apertas fibras non tantùm ſubeat, ac penetret cum noxia exhalatione admixtâ, ſed & unà inſi[illegible] nativus humor, quo plantæ nu[illegible] vegetari, facilè etiam pro[illegible]

[illegible]

17. [illegible] pluvia, quæ cum tonitru[illegible] ex craſſis, denſiſ[illegible] dejecta eſt, virtute præ[illegible] Medicorum, quàm Chy[illegible]. Plus etiam confert [illegible] fœcundationem, propter ſulphur, nitrum, & ſal armoniacum, quæ [illegible] auri fulminantis vi pollent.

18. Facilè putreſcit & corrumpitur aqua pluvia, cùm ſit admodum ſubtilis, & levis in ſubſtantia plus habens de aëre, & aëreæ ſubſtantiæ incluſum: Unde fit, ut facilè ſit alterabilis, faciliùs etiam vermes generet, quàm fontana, ac fluviatilis, quià ſpiritus quosdam ſeminales habet admixtos, quibus hæ non ità ſunt imbutæ.

19. Quod pluviæ, nebulæ & rores adeò ſalutares ſint terræ ad promovendam fœcundiùs vegetationem, adſcribi non immeritò poterit nitro cœleſti, ſive aëreo, quo pluviæ guttæ ſunt fœcundæ. Hoc nitrum deindè terræ communicatum exſolvit ſal terræ fixum: Undè deindè chylus aptior efficitur, qui plantarum vegetationi mirificè conferre ſolet.

Futuræ pluviæ ex nubibus indicia.

20. Nubium quædam cùm ſint ſteriles, quæ nempè à ventis agitatæ facilè diſſipantur, ac in vapores, undè concreverant, diſſlantur, & quaſi in aërem abeant; aliæ verò, cum ſint fœcundæ, imbriferæ, & quæ magis addenſatæ, tandem in pluviam reſolvantur: Quocircà, cùm nubes rareſcere & diſſipari videntur, pluvia expectanda non erit: Quandò autem nubes ampliùs addenſantur, & conſtipantur, & quæ anteà raræ apparebant, jam denſiores & obſcuriores fiunt, pluvia timenda eſt.

21. Pluvia portenditur, cùm magna quædam nubes exoriri videtur ab eâ parte & plagâ mundi, ex qua venti ſpirant: Et quantò denſior, & major ea fuerit, tantò certiùs, & citiùs venturæ pluviæ ſignum erit.

22. Multitudo veſparum, locuſtarum, lumbricorum & ſimilium inſectorum annum pluvioſum denotat.

Indicia pluviæ ex Sole, Luna & Stellis.

23. Dùm Sol in exortu major, vel cœruleo colore infectus cernitur, pluviam denuntiat futuram. Vapor enim Solis colorem immutare & illius ſpeciem augere ſolet. Sic etiam cum Stellæ præter morem ſcintillant, aut Luna pallido vultu comparet, pluviæ ſignum perhibetur.

Ex animalibus.

24. Solent & animalia futuras præſentire pluvias, ac certis quibusdam ſignis indicare: Ità Gallus gallinaceus cùm crebrò de die cantat; cùm boves extento collo Cœlum ſuſpiciunt; Cùm feles barbam detergunt; Cum equi celeriùs progrediuntur; Cùm pecora ſaltus edunt inconditos; Cùm denique porci ſtramina ore decerpunt, ſignificant pluvias imminentes. Ratio autem videtur eſſe, quod, antequam vapores coguntur in pluviam, jam inſenſibiles guttulæ infimum aërem ſubeant, ac proprio pondere decidant: Et quoniam hic vapor roridus ſubtilitate ſuâ poros animalium penetrat ac vellicat; Vexatio quædam ſuboritur, undè mutantur, & mutatione hac pluvias prænotare ſolent.

25. Quoniam etiam ranæ humidiore gaudent aëre, cum eæ frequentiùs coäxant, certum pluviæ ſignum habetur.

Autum

Digitized by Google

Auram equidem, quam maximè diligunt, coäxotione ſuâ avidè appetendo præcinunt.

16. Cùm etiam hirundines præter morem propè terram volitare ſolent, pluviam brevi futuram indicant. Copioſos etiam imbres cùm ventus vehemens in terram ruens antevertat, fit, ut ea etiam præcipitatio muſcas, & alia minuta animalia in terram deprimat, quas hirundines tanquam prædam perſequuntur; undè humiliùs ad capturam iſtam propè terram, dùm hirundines obvolitare cernuntur, pluviam præſignificare ſolent.

Indicia pluviæ ex herbis.

17. Deſumuntur & ex herbis ac plantis pluviæ ſigna; veluti cùm Trifolium inhorreſcit & folia erigit; Fibræ enim humido aëre extenduntur, undè illa erectio ſequitur.

28. Pluvias indicat, ſi quis in corio vituli marini, Auſtro flante, ſub dio expoſito, pilos emicantes & erectos viderit: Simili ferè causâ, hi, qui podagrâ laborant, majore dolore uruntur, dùm Callum illud, quod pedum digitis ſuccreſcit, fortiùs pungit.

Ex rebus domeſticis.

29. Cùm fores præter morem ſtrepunt; ligna in ignem injecta crepitant, ac ſæpiùs ſcintillas emittunt; ignis flamma ſi flatuoſè volitet, aut lucernæ ex ſe flammas elidunt, vel vix accendantur, aut ſublatis ollis ab igne eisdem carbo ignitus adhæreat; vel cùm cinis in igne concreſcit, carbovè ignitus vehementer pellucet. Hæc omnia pluvias, ventos, & pro temporis ratione etiam tonitrua & tempeſtates indicant.

30. Nullum certius futuræ pluviæ ſignum habetur, quàm ex Barometris: Quo enim magìs deſcendit hydrargyrus, eò levior eſt aër, atque etiam humidior. Vide dicta ſuprà *Diſq. I. Aeroſcop.*

31. Verno tempore, cùm plus ſequens dies abſumat, ut docet *Cardanus de ſubtilit. libr. 21.* quàm prior traxerit (nam dies poſterior calidior eſt in vere & breviorem habet noctem) ob id minùs pluit, quàm autumnali tempore, diutiùs autem quàm æſtivo, ac ſæpiùs quàm hyemali. Ex hoc liquet, cùm plurimùm pluerit in hyeme, tepidam futuram hyemem, ac minus ſalubrem. Si in æſtate, humidum eſſe aërem, atque ob id morboſum: Si in vere, frigidum ver.

32. Quæ in florentem vineam cadunt pluviæ, ſi moderatæ ſunt, non obſunt: ſi verò immoderatæ & diuturniores, vini copiam fieri prohibent. Cùm verò tempore maturationis uvarum, largiores fiunt imbres: Copia quidem vini, minimè tamen boni, ſed acidi, aut planè immaturi fieri poterit.

33. Si annus valdè pluvioſus extiterit, avium volatilium, bombycum ſericeorum, aranearum, erucarum interitus contingit; Piſcium verò ſtirpiumque fertilitas, & valetudo. Annus autem ſiccus volatilibus (apibus exceptis) ſalutaris judicatur: *Sicut enim in Anguſto aëre ob impeditam reſpirationem ſuffocamur, vivereque nequimus; ità piſces in anguſtis aquis concluſi diu vitam ſervare minimè poſſunt*, inquit *Baricellus in hort. Genial.*

34. Ab aëre, vel pluvio, vel in pluviam prono magis quàm ab ipſâ pluviâ fontes vitiari fatetur *Henricus ab Heers in fonte Spadano, cap. 15.* pluviam enim aquam ſtatim fontes, ut & alias ſordes evomunt, & maximâ cadente pluviâ, ubi primùm ſerenior fit aër, aquæ aciditatem amiſſam recuperant, ſecuturamque longam ſerenitatem ſpondent.

35. Sicut aër ſerenus plus ad laborem, hilaritatem & vigiliam conferre ſolet, ità è contrà pluvioſus atque nebuloſus aër permultum ad pigritiam, ſomnum, ac melancholiam inclinant. Quocircà etiam quam primùm pluviæ imminere ſolent, mox omnia animalia torpeſcere, & gravata ab humido aëre viribus laborare videntur; quibus tamen eximium robur, agilitatem & in omnibus promptitudinem confert aër ſerenus & purus.

Ex parvis pluviæ guttis magna aquarum copia colligi poteſt.

36. Guttis pluviarum, quantumvis minutæ ſunt, nihilominùs tractu temporis ingentem aquarum copiam poſſe colligi, certum eſt. Ita *P. Engelgrave Luc. Evang. part. 1. Dom. 6. poſt. Epiph.* oſtendit mediocrem pluviam, quæ quadrantis horæ ſpatio E. G. in Belgio decidit, ſi collecta foret, implere poſſe alveum fluminis alicujus, qui latus ſit 100. pedes, profundus 30. longus 114. milliaria belgica: Pluviam verò delapſam per Belgium horæ alicujus ſpatio collectam excreſcere poſſe in fluvium ejusdem latitudinis & profunditatis, ſed longum 456. milliaria belgica. Quantùm igitur aquæ colligi poterit, dùm non per unum, ſed plures dies, atque non tantùm in uno, ſed pluribus regnis continuæ & quidem largiores pluviæ contingunt. Undè mirum haud adeò eſſe debet, ſi ſubindè ex largioribus, iisque diuturnioribus pluviis plurimùm flumina exundent: Ut rectè proindè ſcripſerit *D. Auguſtinus libr. un. de cant. novo cap. 2. Quàm minutæ ſunt guttæ pluviæ? nonne flumina implent?*

§. II.

De Pluviis ordinariis quædam Mirabilia.

1. In certis terraquei globi regionibus rarò aut ferè nunquam pluere ſolet, ut de Ægypto ſaltem ulteriore paſſim memorant Hiſtorici: Idem de Lybiæ, ac Indiæ quibusdam regionibus meminit *Plutarch.* Non id tamen nimio æſtui, qui in illis terræ tractibus dominatur, adſcribendum volunt; cum aliæ quædam Regiones ſint multò calidiores, in quibus ſtatis quibusdã temporibus imbres & pluviæ decidunt, ſed potiùs in terræ ſiccitatem, partiumque ejus concretionem refundendum putant, in quâ nullæ latent aquæ, quæ pluviam generare queunt; aut ſi quæ inibi ſint, ob terræ denſitatem in aërem transmitti non poſſunt.

2. In

Ubi pluviæ continuæ per certum anni tempus.

2. In Indiis menſibus Junio & Julio pluviæ ſunt extraordinariæ & penè continuæ. Aliquando enim per viginti dies & noctes continuò pluit: quod accidere volunt ex flatibus Ventorum occidentalium, qui illo tempore à mari perflant & nubes adducunt, cum regulares ibidem ſint Venti, ac quilibet determinato aliquo per annum tempore dominari ſoleant. *Della valle* etiam *part. 14. itiner.* tres menſes pluvios Indiam anteriorem ad *Indoſtan* habere ſcribit, nempè Junium, Julium, & Auguſtum, quibus continuæ ferè pluviæ decidunt: Hoc etiam tempus idcircò ab incolis eorum linguâ *Pauſe cat*, ſive tempus pluvioſum dici ſolet, eſtque illis pro hyeme; cum aliis menſibus æſtus ferventior terram illam adurat. In regione Mexicanâ tanto impetu guttas ruere, ut homines interficere dicantur, tradit *Jonſtonus in Thaum.*

Pluviarum ex ſono præpoſitis.

3. In Chinæ provinciâ *Fockien* lacus eſt dictus *Chung.* ad cujus ripam palatium extructum eſt in 10. aulas partitum; in hoc palatio, quoties pluvia, aut tempeſtas iminere ſolet, toties ſonus ad inſtar Campanæ ibidem auditur. Ita refert *Kircherus in Chinâ illuſt. part. 4. cap. 5.* Ubi & cauſam hujus ſoni aſſignat.

Pluviæ ubi pluribus annis nullæ.

4. In Hiſpania teſte *Vincentio* apud *Majolum in Meteoris*, ſeptem integris annis aliquandò non pluit; & tradente *Beda lib. 4. hiſtor. Anglic. cap. 13.* Saxones Auſtraliores tribus annis pluviam non habuerunt, quando nempe adhuc in gentiliſmo vixerunt: dum autem eundem ejurârunt, & Chriſtianam fidem amplexi ſunt, fœcundis imbribus è Cœlo à vero Deo dotati, ac ubertatem omnium fructuum conſecuti ſunt.

5. In anguſto diſtrictu de *Babamâ* intrà duos, vel tres annos nullâ perſæpè pluvia decidere ſolet: Unde & Inſulæ illæ ab hominibus penè ſunt jam deſertæ, quod præ nimiâ ibidem ſiccitate nihil progerminare poſſit. In Cyrenaica etiam nunquam pluere perhibetur, ut tradit *Majolus colloq. 1.* ea verò ibi ſola meſſis eſt; quæ ventorum caſu evadere ſolet. Fertur à die ſeminis triceſimo matureſcere.

Magna ſiccitas Conſtantinopoli.

6. Anno Imperii *Conſtantini Copronymi* decimo ſexto tanta fuit ſiccitas in Thraciâ ob defectum pluviarum & roris, ut ciſternæ, lavacra, fontes & fluvii omninò defecerint *Conſtantinopoli*, atque ideò neceſſe habuerint Valentiniani aquæ ductum renovare. *Paul. Diac. & Sigebertus An. 767.*

Infauſta pluviarum p[illegible] in Angola.

7. *Io Botterus lib. 3. part. 3. Geograph.* ſcribit de Sacrificulis & Magis in *Angolâ*, quos *Ganges* vocant, eos ſe jactare, quod pro arbitrio pluvias & tempeſtates ciere, aut impedire, adeoq; caritatem annonæ, aut terræ fœcunditatem, imò vitam, aut mortem procurare valeant: eapropter maximus iiſdem honor, cultus ac veneratio deferri ſolet. Accidit tamen tempore quodam, quo & Capitaneus quidam Luſitanus cum militibus ſuis *Angolam* advenit, ut incolæ *Gangem* quendam rogarent ut pluviam procuraret, eoquòd præ nimiâ ſiccitate fructus omnes exareſcerent. Petitioni igitur ſatisfacturus Ganges cum pluribus cymbalis, ac campanulis egreſſus in campum cœpit ſaltare, ac miras geſticulationes, cum murmure continuo per dimidiam horam exercere. Exorta deinde eſt valida tempeſtas cum magnis tonitruis & fulminibus, undè Gentiles illi indigenæ mirè deprædicabant, & laudabant hunc Magum. Verùm ſub mediâ hâc tempeſtate cuneus igneus loco pluviæ è nubibus proſiliit, & Mago caput decuſſit, quaſi diſtricto gladio fuiſſet amputatum.

Loca pluviis maximè obnoxia.

8. Sunt contra quædam regiones & loca pluviis magis præ aliis obnoxia. Ita memorat *Petrus Hiſpal. p. 5. c. 26. deſcript. Amer.* quod propè Indiæ occidentalis urbem *Urabam* maximâ ex parte per annum imbres & pluviæ cadant uberrimæ: unde etiam ibidem arbores continuo humorum effluxu laborant. Sic & in *novæ Hiſpaniæ* quæ ſub Zonâ torridâ ſita eſt, civitate dicta *vera Crux*, continuæ ſolent eſſe pluviæ à vere usque ad Autumnum: Et in loco, qui *vera Pax* appellatur, pluviæ per novem menſes continuant, neque reliqui ab imbribus & pluviis ſunt vacui. Sed de pluribus ejusmodi locis vide ſupra hujus *Scrut. diſq. 1. cap. 5.*

9. In Indiæ occidentalis Provincia *Tumber*, ad diſtrictum, qui ſit longitudinis milliarium Italicorum 200. latitudinis verò 80. milliarium neque pluit, neque ningit, neque etiam fulminat: ad vicinos econtrà montes pluviæ & nives cadunt eò copioſiores. *Petrus Hiſpal. ſylv. p. 5. cap. 25.*

Arbores & plantæ quæ pluvias attrahunt.

10. In Indiâ, ut meminit *Eraſmus Franciſci in diſcurſ. de pluviâ* certæ quædam arbores dari dicuntur, quæ pluvias & imbres attrahere ſolent: idcircò etiam quia in Inſulâ *Barbados* plures tales arbores exciſæ ſunt, etiam tam frequentes ac olim pluviæ decidere non ſolent. Similiter circà *Guanaboam* in *Jamaicâ* pluviæ etiam dicuntur eſſe rariores, quod incolæ ibidem in culturâ quarundam plantarum, quæ pluvias attrahere ſolent, ſint negligentiores.

11. Anno 1275. continua pluviarum inundatio fuit à principio menſ. Maji per totam ferè æſtatem usque in Autumnum, qualis memoria hominum nulla tunc extitit. Unde omnis penè annona defecit & putrefacta in campis remanſit. Vinum acerbiſſimum crevit, quod vix potabile fuit. Hinc fames magna ſecuta, quæ non ſolùm homines, ſed & jumenta peremit. *Chron. Hirſaug. Trithemii.*

A pluviis peſtis exorta.

12. Anno 1315. pluviæ frequentes per totam æſtatem adduxerunt famem & peſtem, quibus tertia ferè pars hominum creditur abſumpta, ut *Funccius* tradit.

Digitized by Google

CAPUT VII.

De Pluviis inſolitis, quæ diverſis ſæpè locis, ac temporibus Cœlo dejectæ, notabilia & mirabilia quædam ex variis Authoribus recenſentur.

PLuvias ſubindè inſolitas præter conſuetum naturæ ordinem, ac modum nullo non tempore è Cœlo aëreo dejectas, aut cum pluviis & imbribus res quaſdam inſuetas, atque hominum captui planè inconvenientes eſſe delapſas, omnium ſæculorum memorant Hiſtorici, atque Chronologi: Quomodo verò ejusmodi pluviæ contingere queant: Quales etiam diverſis locis & temporibus aliquando de Cœlo prolapſæ ſint. Curioſo Lectori paucis ex diverſis Authoribus libet indicare.

§. I.

Notabilia quædam de pluviis inſuetis, & extraordinariis, earum generatione & aliis quibusdam circumſtantiis.

Generalis inſolitarum pluviarum cauſa.

1. Cum perpetua quædam in Geocosmo ſit vaporum viciſſitudo non tantùm ex ſolâ terræ ſuperficie elevatorum, ſed etiam ex abditis terræ penetralibus per ſpiramenta emiſſorum: hinc fit inprimis, ut in aërem atque nubes ex omnis generis terrâ velut argillaceâ, petroſa, nitroſâ, bituminoſâ, metalliferâ pulviſculi attollantur; ſimiliter ut ex omnis generis plantis, arboribus, radicibus, herbis & animalibus effluvia quædam continuò efferantur, quæ per nubes ex aliis terræ partibus rapta in alias ſpargi & transferri poſſunt, & ſicubi conveniens receptaculum & alimentum invenerint, illic & colligi, ſibi invicem conjungi, ac apponi, aut activorum factâ paſſivis applicatione novâ geneſis etiam animantium provenire poteſt.

Quomodo fieri queant lacteæ pluviæ.

2. Quia lacteæ ſubindè pluviæ Cœlo decidere ſolent, *Gaſſendus* putat eas aliud nihil eſſe, quàm tantùm candeſcentes aliquo modo aquas, cui nonnihil plumbeæ materiæ aut ſalis Saturni cum halinitro, & aceto admixtum ſit, aut ſimilis alterius materiæ, quæ albedinem conciliare poteſt.

Sanguineæ pluviæ.

3. De purpureis aut ſanguineis pluviis, quales ſæpè memorant Hiſtorici; ſentit idem *Gaſſendus*, nihil aliud eſſe, quàm aquam admixtis chalcantinis & aſphalticis halitibus, qui pluviis in aëre labentibus, ſed in terrâ collectis rubrum colorem impertiunt, quarum guttæ herbis aut veſtibus incidentes easdem quâdam rubedine aſpergunt. Vero ſimilius tamen aliis videtur, hujusmodi pluvias è vaporibus progigni, qui exhalant è locis minio, aut rubeâ terrâ abundantibus, vulgi autem opinione ſanguinem dici ob ejus colorem, vel ab immenſo calore Solis eum colorem aquæ eſſe inductum, dum vehementiùs aquas pluvias excoxit, non ſecus atque urinis eorum, qui febri ardente laborant, aut aquis per calidos cineres percolatis, rubor conciliari ſolet.

Variorum animalium pluviæ.

4. Vermium, ſerpentum, ranarum, murium, piſcium, ſimiliumque animalium aut inſectorum pluviæ contingere poſſunt, vel cum quovis ex loco, ubi propagine copioſâ ſtabulantur, ventorum vehementium vi abripiuntur, atque indè nunc in has, nunc in illas regiones pro Venti ratione deferuntur; vel cum ſpermaticis dictorum animalium corpuſculis ſublatis in humido & calido aëre repentinâ geneſi excluduntur, atque ità prodigioſam deindè pluviam eorundem gignere queunt.

Lapidum pluviæ.

5. Sicut lapides in terrâ producuntur per Spiritum lapidificum & materiam lapideſcentem: ità haud incredibile quoque eſſe poteſt, cum omnis generis halitus è terrâ elevati in aëre ſtabulentur, calore quodam homogenea congregante & heterogenea diſgregante, atque Spiritu lapidifico materiam aptam lapideſcentem colligente, etiam lapides ibidem produci poſſe: Idem ſentiendum eſt de metallis. Sed an naturaliter in tantâ copiâ, aut quantitate ſeu magnitudine, ut infrà patebit, lapides in nubibus aut aëre generari queant, non auſim aſſerere: C[illegible] enim mixta illa majora genera[illegible] phyſicâ produci debeant, quæ in inſtanti [illegible] agi nequit; credibile mihi non eſt longi[illegible] ri aliquo temporis ſpatio ob inſitam gravitatem in aëre tamdiu, ut infrà ex adducendis colligitur, ſuſpenſa manere poſſe.

6. In elevandis quibuslibet rebus terreſtribus, cùm vires magnas habeat Ecnephias, aut quiscunque vorticoſus alius Ventus in certis præſertim locis ac temporibus, idcircò magis ſemper credibile eſt, plures ità abreptas res, & per aërem translatas, naturali tandem pondere [illegible] ſus depreſſas denuò ad terram dilabi, quam alias cauſas naturales earum proventûs & delapſûs comminiſci: aut [illegible] giosarum & citra conſuetum [illegible] nem contingentium ejus[illegible] cauſas primario rerum [illegible] do mirabilium Authori [illegible] ùs aſſignare debemus: [illegible] meritò hic verba magni illius [illegible] Antiſtitis in rem præſente[illegible] ducere [illegible] ſumus.

poſſumus, dùm inquit. Dicamus aliquid *Deum poſſe, quod nos fatemur inveſtigare non poſſe, in rebus enim mirabilibus tota ratio faciendi eſt potentia facientis.* Ità D. *Auguſtinus.*

Cauſa finalis ejuſmodi pluviarum.

7. Quia etiam extraordinariarum pluviarum cauſa & ortus non ità clarè nobis patere ſolet; Experientia verò aliundè conſtat inopinatos ſæpe eventus eaſdem eſſe conſecutos: Idcircò à non paucis iiſque nec indoctis inter prodigia, & rerum quarundam eventurarum portenta referri ſolent, quibus Deus optimus ſæpè res imminentes indicare, atque indicando de iiſdem quemlibet præmonere cupit. Nam ut *rectè Jamlichus de myſter.* ſcribit: ſicut *Deus ſæpe per fatuos homines loquitur ſapientiam, declarans non hominem ibi loqui ſed Deum: ſic per viliſſima quæq; portendit futura bis ipſe admodum ſupereminens & per omnia noſtrum inſtruens intellectum.* Et D. *Baſilius in cap. 5. Iſaiæ, Clementiæ Dei*, inquit, *peculiare hoc eſt: non clam, aut ſilenter ingerit ſupplicia, ſed per comminationes ea prædicit adfore.* Ita porrò & per iſtius modi inſuetas pluvias ſæpenumerò inſolita quædam & inſueta non clam immittere, ſed palam prius denuntiare vult, *ut det metuentibus ſe ſignificationem.* An autem ſemper ut aliqui frivolè arbitrantur, ſanguineæ pluviæ prænotent ac prænuntient ingentem ſanguinis effuſionem, perſecutionem, tyrannidem, & crudelitatem in populum; cinereæ ac lateritiæ locorum exuſtionem, deſtructionem, & devaſtationem; Carnium pluviæ hoſtilem invaſionem, & in[illegible]ſionem; Piſcium pluviæ proditionem; [illegible]nium verò hominum indurationem, [illegible]cationem in malo, adeoque præ[illegible] deſuper ultricem Nemeſin: La[illegible] verò pluviæ fœcunditatem eorum [illegible], quæ in alimentum cedunt, at[illegible] annonæ terræ fertili[illegible] aſſerere, neque quod [illegible] entura ſint, exindè prædi[illegible] *Rationem enim de occulto Dei [illegible] quærere* ut rectè ait *D. Gregorius in [illegible], Hom. nihil aliud eſt quàm contrà [illegible] conſilium ſuperbire.*

§. II.

Pluviæ igneæ, ſulphureæ & [illegible] diverſis locis ac temporibus.

[illegible] Script. imprimis conſtat [illegible] Dominum pluiſſe ſuper [illegible] civitates *Sodomam, Gomorrham,* [illegible], *& Segol* ſulphur & ig[illegible] [illegible]vertiſſe deteſtabili pec[illegible] ita enim habet ſacer tex[illegible] *[illegible] pluit ſuper Sodomam [illegible] ſulphur & ignem à Domino [illegible] civitates has & om[illegible] [illegible] univerſos habitatores [illegible] terræ viventia.* *Verſ.* [illegible] 24. & [illegible]

Cineres pluvia Conſtantinopoli.

2. Anno Domini 654. Imp. *Conſtantis* undecimo, cinere pluiſſe; & ignem de Cœlo decidiſſe *Conſtantinopoli*, ſecutamque peſtem graviſſimam, quæ tribus menſibus pergraſſata ingentem hominum multitudinem confecit, teſtatur *Sigebertus in Chronico, ac Paul. Diaconus lib. 19. rerum Romanar.*

Alia ibidem.

3. Sub imperio *Leonis*, qui *Marciano* ſucceſſit, præter nubis tubi formis quadraginta dies in Cœlo conſpicuæ apparitionem, etiam *Conſtantinopoli* cinere pluit, ut refert *Glycas*, cujus altitudo palmum æquabat: Idcircò ſupplicatum ab omnibus, quod dicerent ignem fuiſſe, qui civitati interitum comminatus; verùm benignitate divinâ extinctus eſt. Idem tradit *Nicephorus lib. 15. cap. 20.*

Pluvia ignearum lapidum.

4. *Cranzius lib. 8. Saxon. cap. 37. & lib. 7. Vandal. cap. 46.* recenſet in Marchiâ Brandenburgenſi propè Oppidum, *Urdeland* dictum Anno Chriſti 1304. in die *S. Remigii* lapidibus igneis in formâ grandinum ubertim pluiſſe, indeque agros omnes exuſtos & deſtructos fuiſſe.

5. Anno 1535. in Sileſiæ urbe *Olau* ingenti exorta tempeſtate etiam ignea pluvia immixta fuit; ſed de hâc tempeſtate alibi fuſiùs agemus.

Ignea pluvia ad Lacum Landſioe.

6. Anno 1619. feriâ quartâ poſt Pentecoſten dùm piſcatores quidam ex territorio *Lykaoos* (quod in ditione Comitis de *Wiſingsburg* ſitum eſt) iviſſent piſcatum ad Lacum quendam *Landſioe*: adverterunt nubem valdè ſpiſſam, & aliam à Septentrione exortam, quæ pauló poſt reſoluta non tantùm aquam copioſè dejecit, ſed igneas etiam ſcintillas terribiliter immicantes depluit. Quidquid autem hujus igneæ pluviæ in lacum decidit, id quidem mox extinctum fuit, quod autem in ſcapham, aut veſtes piſcatorum, eaſdem aduſſit, & ſigna uſtionis reliquit. Undè etiam piſcatores eàpropter valdè territi fugâ ſe ſubducere coacti ſunt: quorum nonnulli ex nimio terrore indè concepto haud ita diu poſt defuncti ſunt. *Schefferus in memorabil.*

Sulphurea pluvia Lipſiæ.

7. *Lipſiæ* ſulphuream pluviam aliquando ex aëre decidiſſe Anno 1621. in die Pentecoſtes meminit *Chronicon Lipſienſe.*

Laburgi.

8. Anno 1642. *Laburgi* Archiepiſcopatûs Magdeburgenſis ſulphure pluiſſe, ac fruſta hujusmodi ſulphurea pugni magnitudine in tectum arcis ibidem dejecta fuiſſe, memorat *Theatrum Europæum.*

Ignea pluvia Buchavii.

9. Anno 1647. die 21. Martii Veſperi circà horam ſeptimam ignea quoque pluvia *Buchavii*, ad lacum vulgò dictum *Sederſee*, guttis igneis aquearum more de Cœlo dejecta memoratur, quæ mediæ horæ ſpatio duràſſe fertur, ita ut navigantes tunc in lacu haud aliter, quàm inde ſe comburendos crederent.

Cineres Pl in Græcia.

10. In Atticâ terrâ cinere pluiſſe anno præcedente *L. Sylla* bellum contra Athenienſes, quo etiam ingens his exitium

tium illatum fuit, recitat *Pauſanias in Bœoticis*.

Alia in mari ſinu, Volo.

11. In *Actis Anglicanis* menſ. Januarii Anni 1666. *relat 6.* memoratur, quod Navarchus quidam *Willianus Badilii* ſcripto affirmârit, quomodo, cum 6. Decemb. Ann. 1639. in ſinu *Volo* anchoras ad ſiſtendam navem in mare ejeciſſet, circà horam noctis decimam cinerea pluvia ad horam ſecundam uſque ſequentis diei continuò ex aëre dejecta ſuperiorem navis partem ad duorum digitorum craſſitiem obtexerit, ita ut palis haud aliter ac præcedente die nix in mare ejici debuerit. Neque in hoc ſolùm maris tractu cinerea hæc pluvia cecidit, ſed eandem quoque pluviam experta fuit navis alia *S. Joa d' Acre* ultrà 100. leucas à priore diſſita. Cælum autem, dùm pluvia hæc decidit, omninò pacatum & tranquillum fuiſſe dicitur.

§. III.

Pluviæ quædam ſanguineæ, lacteæ, ac carneæ recenſentur.

Pluviæ ſanguinis, lactis, & carnium.

1. Sanguineæ pluviæ meminit imprimis *Livius Decad. 4. lib. 9.* quæ biduò in areâ concordiæ decidit. *Plutarchus* etiam *in Mario* refert, poſt cymbricam cladem ſanguineam de cœlo pluviam cecidiſſe. *Plinius* quoque recenſet Conſulibus *M. Acilio* & C. *Porcio* lacte & ſanguine pluiſſe; carnibus verò Conſulibus L. *Volumnio* & *Servio Sulpitio*: quas carnes deindè aves devorarunt; quæ verò relictæ, non facilè computruerunt, *Hiſt. nat. lib. 2. cap. 56. & 57.* *Julius Obſequens lib. de prodig.* refert, quod tempore Romuli, cum ipſe urbem Latinorum *Fidenas* obſidione cingeret, copioſo ſanguine in totâ Italiâ, Galliâ, Germaniâ Cœlum pluerit integro triduo: quam pluviam excepit per triennium in dictis regionibus tam horrenda lues, bellum immane, & inaudita ſanguinis effuſio, ut in his regionibus nulla provincia, in provinciis nulla civitas, in civitatibus nulla domus inveniretur, ubi ſanguis humanus non eſſet effuſus.

Lacteæ pluviæ.

2. Anno ab urbe condita 643. tribus diebus Romæ lacte pluiſſe Conſulibus *Publ. Scipione & L. Calpurnio*, antiqui memorant Hiſtorici. Secutum fuit bellum Jugurthinum. Tribus etiam annis poſt conſulatum *Sergii Galbæ* & M. *Scauri* bis lacte pluiſſe ſcribunt, quo etiam tempore contra *Jugurtham* Regem feliciter decertatum fuit.

Sanguinea pluvia tempore Ptolem. Evergetis.

3. Anno poſt urbem conditam 626. in oppido *Cære* ſanguine pluit Conſulib. *Cn. Octavio*. & T. *Annio Ruffo*. Gallus inſuper gallinaceus quinque pedibus gradiens inventus. Secutus eventus triſtis, & terribilis. *Ptolomæus* enim Evergetes ob nimiam tyrannidem Regno pulſus, cui in regnum ſoror & uxor ejus *Cleopatra*, quam priùs repudiârat, ſurrogata. Ille exindè irâ excandeſcens filium, quem ex Cleopatrâ genuerat, mactavit, ac matri Reginæ caput enſe crudeliter reſectum, manus quoque & pedes præciſos tranſmiſit.

Pluvia ſanguinea in Emdenſi ditione.

4. *Gemma Friſius lib. 2. Coſmocrit. cap. 2.* ſcribit in Emdenſi ditione apud Friſones Orientales, nocte quâdam ſanguine pluiſſe tantâ copiâ, ut ad 5. aut 6. milliarium ſpatium herbæ, & veſtes aëri expoſitæ ex albo colore in purpureum commutatæ fuerint.

Eboraci.

5. Priuſquàm Britones à Scotis & Pictis ſubacti fuerunt *Eboraci* ſanguineo pluit imbre, ut narrat *H. Boethius lib. 7.* *Ravennæ* etiam pluvia ſanguinea decidiſſe memoratur ad Ann. 1113. ut habet *Raynaudus in Chronico*.

Ringſtaholmii.

6. Dum Sueciæ regnum obtinuit *Birgerus Magni* propè *Ringſtaholmium* guttæ ſanguineæ ex nubibus decidiſſe memorantur: tunc & *Motala* fluvius aliàs rapidiſſimus ſpontè curſum ſtitiſſe ſcribitur. Paucis dehinc annis Rex *Birgerus* duos fratres ſuos *Waldemarum*, & *Ericum* teterrimo incluſit carceri, atque fame & fœtore eos interemit: cujus tyrannidis impatientes ſubditi rebellârunt, atque throno eum & regno exuerunt. *Scheſſerus memorab. Suet. cap. 2.*

Brixiæ.

7. *Platina* meminit in vita Hadriani II. Papæ, quod Brixiæ in Longobardia ante obitum hujus Pontificis pluvia ſanguinea per continuos tres dies deciderit. *Theop. Raynaudus in Chron.* annotat hanc pluviam ad annum Chriſti 869. ut *Trithemius in Chron. Hirſaug.*

Rochellæ.

8. Anno 1163. propè *Rochelle* in Gallia ſanguine pluiſſe memorat *Robertus de monte* ejus temporis Author. Similiter Romæ 1456. non tantùm ſanguine [illegible] carnibus: ad finem etiam anni 154[illegible] Monaſterienſi ſolo propè Saſſenburgum haud procul à *Berendorff*, *uti Surius apud Majolum* memorat. Meminit & *Thuanus lib. 27.* pluviæ ſanguineæ, quæ aliquando decidit in Boruſſia.

Pluvia ſanguinea [illegible]

9. Anno Chriſti 1501. in Germaniâ & Belgio ſanguinea pluvia mirabiliter cecidit: Guttæ ſiquidem cadentes [illegible] cruces ubivis efformarunt [illegible] tantum in veſtibus exterioribus, ſed & interioribus, in ipsâ hominum cute, atque linteis albis in arculis recluſis; comprimis autem in mulierum peplis ejuſmodi cruces apprimè conſpicuæ fuerunt. Secuta fuit Anno 1502. peſtis graviſſima.

10. Refert *Agricola* Anno Ch. 1534. in Suevia pluiſſe ſanguine, cujus guttæ veſtes rubeis crucibus tingebant. Meminit quoque hujus pluviæ *Cardanus de ſubt. lib. 16.*

Subt. lib. 16. his verbis: *In Suevià An. 1534. aer inficiebat veſtes cruce rubeâ. Id contigit pulvere cum imbribus delato: forma verò crucis apparuit ob fila, quæ crucis formam cùm texuntur, referunt.*

In Pomerania.

11. Ad Annum 1557. ſupra Pomeraniæ civitatem *Slawe* dictam, pluviam ſangineam tàm craſſam decidiſſe, narrat *Joan. Micrælius in deſcript. Pomeran. lib. 6. cap. 25.* ut ſanguineæ maſſæ fruſta in pugni craſſitie & magnitudine reperta humanas facies quoque impreſſas exhibuerint.

12. Tempore *Childeberti* Regis, ut indicat *Gregorius Turon.* Pariſiis diverſis in locis ſanguineæ guttæ de cœlo cadentes viſæ ſunt. Uti & tempore *Roberti* Regis ad finem Junii ſanguineæ guttæ de Cœlo prolapſæ ſunt, quæ tàm firmiter cuti, veſtibus & lapidibus adhæſerunt, ut vix elui potuerint.

Pluvia ſang. Bruxellis.

13. Anno 1646. die 6. Octob. Bruxellis manè circà ſeptimam ſanguine pluit. *Poſnerus in diſſert. de pluv. ſang. ex Wendelino.* Hæc aqua ſanguinea vaſculis excepta rubore ſaturatiore tincta comparuit, ità ut rubello vino ſimillima eſſet; circà meridiem colorem aliquantum remiſit, tandem omninò in flavedinem abiit. Vitreis autem phialis probè concluſa, colorem primum retinuit.

In Ducatu Mechlinienſi.

14. Anno 1648. ſuprà *Malchin*, locum Ducatûs Mechelburgenſis, nubes etiam ſanguinem cum fulgure depluerunt, vox quoque inſonuit, quæ frequenter & lamentabiliter *Væ Væ* ingemináſſe fertur. *Eraſmus Franciſci diſc. de pluv. mirab.*

15. Cum *Attila* Hunnorum Rex expeditionem in Romani Imperii fines ſuſcepiſſet, Deorum ſimulacra, ut refert *Bonfinius lib. 3. Dec. 1.* non ſolùm noctu, ſed & interdiu viſa, quæ quemque per ſe ſibi præcavere juberent; ſanguineæ quoque de cœlo guttæ defluxæ, bicipites infantes editi, facta tecta plerisque in locis de Cœlo tacta; vox etiam de nocte frequenter inſonuit: *Væ tibi Italia.*

16. *Scheferus in memorab. Suec. cap. 2. p. 9.* ... in Marchia aliquandò ſanguineam pluviam decidiſſe, quam ſecutum fuit bellum Gallorum cum Suecis.

17. Tandem ſanguineæ pluviæ in Galliâ delapſæ ad Ann. Chriſti 541, meminit *Butingerus*, in Sileſia Anno 1268, *Hammerus*: in Helvetia Anno 1274, *Jovius*: In Bavaria Anno 1349, *Stumphius*: In Bohemia Anno 1416, *Hagecius*: In Saxonia Anno 1548. *Pomarius*; & in Hiſpania Anno 1551, *Sleidanus*. Anno 1586 Lintris in Brabantia menſe Decembri ſanguinem pluit adeò ferventem, ut glaciem ſolveret. *Nemoperegrinus.* Anno 1691. die 29. Decembr. veſperi haud procul ab urbe Lu... ſi ad locum, aliàs zum Vorwerck dictum, ſanguine pluit, qui à Renfeldenſibus Incolis ſuprà glaciem & nivem guttatim diſperſus fuit obſervatus; aliquibus verò in locis copioſè projectus ulnam latitudine complexus eſt.

§. IV.

Lapidum ac Metallorum pluviæ mirabiles in diverſis locis ac temporibus.

Pluviæ lapidum variæ ex Plinio & Livio.

1. *Plinius* imprimis *lib. 2. Hiſt. Natur. cap. 56.* inter admirandas pluvias recenſet, cum T. *Annius Milo* in Judicio ſtetit, lateribus coctis pluiſſe. *T. Livius Dec. 1. lib. 1.* ſcribit: *Nuntiatum Regi, Patribusq; eſt in monte Albano lapidibus pluiſſe, quod cùm credi vix poſſet, miſſis ad viſendum prodigium, in conſpectu haud aliter, quam cum grandinem venti glomeratum in terras agunt, crebri Cœlo cecidêre lapides* Lib. 5. Dec. 5. meminit, *Reatæ* in medio Italiæ imbre vehementi lapides dejectos Cœlo. Similiter in *Piceno* lapidibus pluiſſe teſtatur *Dec. 3. lib. 1.* Et ad *Sinueſſam, Dec. ead. lib. 3.* Et *Ereti, ead. Dec. lib. 8. & 9.* Rurſùm *Dec. 3. lib. 5.* biduum continenter pluiſſe ibidem lapidibus.

Lapis miræ magnitudinis delapſus.

2. *Platina* in *Joanne XIII.* ſcribit, ſæviente ventorum & imbrium procellâ lapidem miræ magnitudinis è Cœlo decidiſſe in Italiâ.

Lapidum pluvia Conſtantinopoli.

3. *Modognotus* in vitâ M. *Aurelii* Imperatoris *lib. 1. cap. 25.* teſtatur, & ex ipſo recenſet *Majolus*, *Conſtantinopoli* tempore *Valentiniani* Imperat. adeò lapidibus pluiſſe, ut omne pecus in campis indè percuſſum interiêrit, plures etiam ex Incolis iiſdem tacti mortui conciderint.

Lapideum fruſtum in Regno Valenzæ.

4. *Cæſius* ſcribit *lib. 5. de mineral. cap. 1. qu. 5.* in Hiſpaniæ Regno, *Valenzâ* lapideum fruſtum è nubibus delapſum, quod venis ſuis, prout in metallis videre licet, diſtinctum & ſubornatum fuit.

5. Anno Chr. 1190. in pago Belluacenſi lapides plures ovorum gallinaceorum magnitudine, formæ quadrangularis ex aëre dejectos, qui arbores & villas obruerunt cum ingenti earundem damno, *Vincentius Belluacenſis* notat *lib. 29. cap. 56.*

Lapides vultus humanos repræſentantes.

6. *Linturius* obſervat *in Faſciculo Anni 1496*, propè oppidum *Munckperge* peractâ D. Margarethæ Feſtivitate lapides Cœlo dejectos, in quibus viſæ ſunt hominum facies & diademata expreſſa.

7. Antequam *Corbredus Galdus* Scotorum Rex cum Jul. Agricola Domitiani Legato cruentâ manu confligeret, præter alia mira prodigia in Attholia lapidibus pluiſſe, ſcribit *H. Boethius*. Teſtatur item *Surius* ad Ann. 1509. lapides è Cœlo cecidiſſe ovi gallinacei magnitudine. Item ex *Oroſio lib. 5. cap. 18.* habemus aliquandò per ſeptem dies lapidibus pluiſſe.

Ingens lapidum copia Cœlo dejecta.

8. Vidimus Anno 1510, inquit *Cardanus lib. 14. cap. 72.* è Cœlo lapides circiter 1200 in agrum fluvio Abduæ conterminum dejectos, ex his unum 120 pondo, alium 60. Delati fuerunt ad Regis Gallorum Satrapas pro miraculo plurimi, color ferrugineus, durities eximia, odor ſulphureus. Præceſſerat in Cœlo ignis ingens horâ tertia: decidentium lapidum ſtrepitus horâ quintâ exauditus, ut mirum ſit horis duabus tantam molem in aëre ſuſti-

ſuſtineri potuiſſe. Ità *Cardanus*. Subdit deindè: *Intra viginti menſes pulſi Galli. Triennio poſt reverſi variâ prius fortunâ, indè iterum pulſi, ad excidium profligati. Urbs noſtra, in cujus finibus ceciderunt lapides; vectigalibus, incendio, fame, obſidione, peſte nunquàm aliàs vexata graviùs*.

9. Meminit *idem Cardanus lib. 14. de ſubt. cap. 70.* inter *Cicuic* & *Quivira* provincias Hiſpaniæ novæ in Indiâ, ubi maxima planities eſt, pluiſſe lapidibus malorum cotoneorum magnitudine.

Ingens lapis dejectus in Galliâ.

10. Clariſſimus *D. Thomas Bartholinus Cent. 4. Hiſt. annot. 49.* ſcribit, die 29. Novemb. Anno D. 1637. in regione *Provence* Sabaudiæ conterminâ ad publicam viam Cœlo ſudo & tranquillo igneum lapidem decidiſſe 54 librarum.

Pluvia lapidum mira in Inſula Funen.

11. Similiter Anno 1654. die 30. Martii manè circà octavam in Daniæ Inſulâ, *Funen* dictâ, ingens exorta eſt tempeſtas, in quâ cum imbribus lapides etiam perduri & ponderoſi tantâ vi & impetu deciderunt, ut ædes undique hinc concuſſæ, fragorque lapidum cadentium in vicinis aliis regionibus auditus ſit. Ex hujusmodi lapidibus D. *Bartholino* unus dono datus à Cancellario Regio, libram appendit, & igniario lapidi perſimilis fuit figuræ irregularis, exteriùs tamen nigricante, & quaſi aduſtâ cuticulâ obductus, interiùs autem colore conſtabat ſubflavo, five ex flavo in album deſinente.

Pluvia ferri.

12. Ferro pluiſſe in Lucanis, anno præcedente cladem eam, qua M. *Craſſus* à Parthio interemptus eſt, omnesque cum eo milites Lucani, quorum magnus in exercitu numerus erat, Author eſt *Plinius lib. 2. cap. 56.* Similiter ferro pluiſſe in Perſiâ teſtatur *Avicenna* & propè *Lurgeam* fruſtum ferri quinque librarum decidiſſe. In Sylvis *Neubolem* referente *Agricola obſerv. metall. cap. 8.* ferream maſſam recremento ſimilem ex aëre decidiſſe ſunt, qui affirmant, eamque multorum pondo, adeò ut nec deportari propter gravitatem, nec curru devehi propter invia potuerit.

Argenti.

13. Sub *Severo* Imperatore, ut *Dion* recenſet, Romæ pluvia argentea delapſa eſt ad forum Auguſti, quo rore argenteo, ubi cuprei nummi obliti, argenteum colorem ad tertium usque diem retinuerunt, quarto autem die argenteus color omninò evanuit.

Auri.

14. *Ammianus* Author eſt *lib. 17. apud Jonſtonum in Thaumatograph.* auro pluiſſe in Inſulâ *Pelagia*, quod tamen haud diu colorem aureum retinuit. *Eraſtius* etiam *lib. 2. obſerv. 20.* narrat, Anno 1622. propè Magdeburgum in Waſletenſi Satrapiâ nummum aureum ex nubibus decidiſſe.

Sagittarum.

15. *Gregorius M. lib. 4. Dial. cap. 36.* ſcribit, poſt diram peſtem Romæ magna hominum ſtrage peractam, ſagittas ad modum pluviæ Cœlo dejectas. Meminit & *Joan. Diacon. in vitâ Gregorii M.* hujus ſagittariæ pluviæ.

Luteæ terræ.

16. Refert *Georgius Agricola lib. 5. de ortu & cauſa ſubterran. Chepnicii* luteam terram cum aqua è Cœlo delapſam, ut ex ipſo etiam recenſet *Cardanus de ſubt. lib. 16.* putat *Meurerus pag. 505.* bellum Saxonicum præſignificaſſe, quod brevi ſubſecutum eſt.

Cretaceæ terræ.

17. *Julius obſequius prodig. 107.* narrat, Romæ aliquandò creta, ſive cretaceâ terrâ pluiſſe, quam inſecutus eſt annus fertilis ac fœcundus.

Terræ pluvia.

18. Anno 1223. in plerisque locis Italiæ, & in ipſa urbe *Roma* terra pluit de Cœlo ſanguine permixta. *Trithemius in Chron. Hirsaug.*

§. V.

Mannæ & variarum frugum, aliarumque rerum pluviæ mirabiles.

Mannæ pluvia in alimentum filiorum Iſrael.

1. Ex *lib. Exodi cap. 16.* conſtat ſingulari Dei providentiâ ad populum Iſraeliticum conſervandum manna de Cœlo pluiſſe per 40. annos. Pluit autem DEUS manna illud ſingulis noctibus, præterquam Sabbatho, idque tantâ copiâ, ut tribus hominum millionibus, ſicut Authores docent, ſufficeret alendis: Jacebat manè per circuitum caſtrorum inſtar roris; non quod liquidum eſſet, ſed quia rori & cryſtallinæ guttæ in Coriandri ſeminis formam conglobatæ ſimile erat. Ità *Nyſſen. Philo, Joſeph.* & alii. Saporis fuit mellei aut ſaccharei, ità ut videretur ſimila mellita aut oleata, idque naturâ ſuâ. Quocircà etiam illud miraculi cauſa extollit *Sapiens cap. 16. v. 10. & 12.* cùm dicit: Panem Veteribus datum omne delectamentum in ſe habuiſſe, omnisque ſaporis ſuavitatem, deſervientem cujusque voluntati atque appetentiæ. Quod tamen de probis duntaxat intelligendum exiſtimavit *Abulenſis, Lyranus, & Dionyſ. Carthuſ.* Improbi enim ſuper mannæ alimento nauſeantes conqueſti ſunt, & magìs appetebant ollas Ægyptias, ſic ut illis ne quidem ſapuerit manneus inſitus ſapor, ut illi vocant, ſed planè ingratus fuerit. Verùm hoc argumentum doctè admodùm diſcuſſum & diſputatum vide apud *Lorinum in* [illegible] Sapientiæ locum.

2. Pluit etiam manna aliquandò *Atrebati* in Arteſiâ, quod ibidem etiamnum perſeverare & integrum ſervari dicitur. Unde verſus:

> *Atrebati manna; Romæ pluit unctio ſacra*
> *Jeruſalem ſanguis: quæ ſunt tria dona ſalutis.*

3. Solet etiam in *Poloniâ* menſe Junio & Julio manna depluere, ut varii docent Authores, herbisque de nocte inſtar roris incumbere. Hoc autem ante Solis Ortum cribro colligunt, excutiunt, tundunt, [illegible] miſcent, & in alimentum ſumunt [illegible] farinâ. Fatetur *Cornelius à Lap.* [illegible] na vidiſſe, eſſeque inſtar ſemi[illegible] referre ſaporem punici; inclu[illegible] colore rubere.

4. In *Ciſalpinâ Galliâ* aliquand[illegible] pluiſſe, hoc eſt, aëreo melle ad m[illegible] ſalutari tradit *Sab. lib. 1. cap. 4.* [illegible] *Bembus lib. 2. Hiſtor.*

[illegible] *Vincen-*

Variarum frugum pluvia in Campaniâ.

5. *Vincentius hiſt. lib. 23.* refert, in Campania, alias Terra *Di Lavoro*, dictâ, hordeo, ſiligine aliiſque frugibus pluiſſe. Teſtatur *Sigebertus*, *Wernerus Palmerius*, & alii plures apud *Majolum in Colloq. de Meteoris.* Anno 989 in Galliâ non tantum ſiligine, ſed & piſcibus pluiſſe.

Galliâ.

Pluvia triticea Athenis.

6. Athenis tritico pluiſſe refert *Heraclides*. Meminit quoque triticeæ pluviæ in *Quadis* ad Ann. 1571. *Theoph. Raynaud. in Chronico.*

Pluvia frugum & aliarum rerum in Galliâ.

7. Caroli Magni ſtirpe in decedente Arnulpho extinctâ, cum ad Hugonem Capetum Galliæ regnum devolutum eſſet, Cœlum ipſum applaudere voluit; novo enim prodigii genere quamprimùm frumento, mox ingenti aquarum vi, tandem verò per aliquot dies piſciculis etiam pluit. *Ægnatius lib. 5. cap. 6. & Sabell. lib. 1. cap. 4.*

In Carinthiâ.

8. Anno 1550. ut memorat *Lycoſthenes* aliquo tempore antè Paſcha menſe Martio in *Carinthia* propè *Klagenfurtum* & *Villacum*, ſiligine ſive annonâ pluit; unde etiam optimi panes cocti fuerunt, qui ejus Regionis neceſſitati apprimè conduxerunt. *Thuanus* verò *lib. 5.* eandem pluviam conſignat ad Ann. 1548. in Carinthiâ per duas horas ad duorum milliarium ſpatium decidiſſe.

9. Anno 1571. cùm egeſtas annonæ ferè ubique ſumma, tùm præcipuè in Sueviâ Noricâ laboraretur, raro præter naturam beneficio piſa, rapula, frumentum & triticum compluribus locis *Gottlebergi* ac *Lembergii* in Quadis 17. Cal. Quintiles pluit, ex quo collecto, trituratoque homines undique concurrentes triduo poſt panem eſu optimum confecêre. *Thuanus.*

Pluvia frumenti in Marchiâ Brandeburgicâ.

10. Cùm ingens fames Anno 1580. Marchiam Brandeburgicam affligeret, ità ut ex hominibus plurimi deſertis ædibus, ac villis in ſylvas & agros pabulatum excurrerent, ac proindè variæ inter illos infirmitates ſuborirentur: Tandem precibus Deum flectere [illegible], qui etiam commiſeratione [illegible] Palmarum ad diſtrictum [illegible]berg / Kyritz / Wuſterhauſen/ Neu[illegible] Perberg / & aliorum locorum magnam [illegible] copiam de Cœlo ſubminiſtravit, quam cum gaudio Incolæ locorum illorum colligentes, optimi ſaporis panes indè coxerunt. Pluribus etiam granis in agros ſparſis uberrimum indè proventum habuerunt. Hoc præ reliquis mirum fuit, quod [illegible] gallinæ, ac quæcunque aliæ volucres [illegible] hæc attingere noluerint. *Mol[illegible] Sacro-Proph. part. 1.*

[illegible] 1619. verum & genuinum triticum è nubibus decidiſſe fertur cum plu[illegible] planè formæ, quod olim *Phi*[illegible] *Hainhoferus* ad Ducem Pomeraniæ [illegible]

Pl[illegible] ric[illegible]

[illegible] 1665. die 18. Martii *Naum*[illegible] ſerico cœrulei coloris copio[illegible] eximiam quantitatem col[illegible] rei [illegible] quædam Domina indè [illegible] atu Eccleſiæ honorarium ad perpe[illegible] rei geſtæ memoriam parari fecit. Simili[illegible] Ruſtica quædam pagi Gräſenitz in camp[illegible] filum ejusdem ſerici longum 100 ulnas collegiſſe, & in glomum convolviſſe ſcribitur.

Telarum lineatum.

13. Narrat *Prætorius in novo Orbe part. 1. pag. 246.* aliquando in Norvegia telis lineis pluiſſe, quæ aranearum telis vel pericardio animalium non diſſimiles fuerunt. Quantitas hujusmodi telæ ulnarum viginti Regi Daniæ transmiſſa eſt. Teſtatur ipſe etiam *Prætorius*, ſe particulam hujus telæ vidiſſe tàm magnam, quanta eſt octava pars folii chartæ communis, fuiſſeque candidam, valdè tenuem & contiguam, mirè ductilem, ac facilè manibus absque noxâ tractabilem. *Olaus Wormius in Muſæi lib. 2. cap. 3. ſequentia tradit* his verbis: *Byſſinis*, inquit, *telis ſubtilior eſt arborea illa, quæ Anno 1639. reperta in arboribus Norvegiæ, ubi integræ ſylvæ, arbores hiſce ornatas oſtentabant; ſubtilitate planè aranearum telis reſpondent, ſed candorem niveum ab aeris, per quem feruntur, humiditate & Solis calore acquirunt.*

14. Lanâ quoque pluiſſe tempore *Ciceronis* propè Caſtellum *Cariſſanum* notavit *Plinius lib. 2. Nat. Hiſt. cap. 56.* ſecutamque mortem violentam *T. Annii Milonis.*

15. In Curonia Anno 1686. alibi annona, alibi papyrus cœlitùs delapſa fertur. Vide *Exercit. de generat. miner. veget. & animal. in aere Philippi Jacobi Hartman.* Et fabis & piſis in *Livonia* illo anno pluiſſe memoratur *ibidem.*

16. Ex *Aventino* perhibet *Wolffius tom. 1. cent. 8. lib. lect. memorab. & recondit.* multifaria ligna pluiſſe in Epiſcopatûs Friſingenſis Diœceſi.

17. *Julius Obſequens* oleum è Cœlo cum pluviâ decidiſſe memorat *cap. 9. lib. de prodigiis.*

§. VI.

Animalium atque variorum Inſectorum pluviæ.

Vitulus de Cœlo lapſus.

1. Tradit comprimis *Avicenna*, Vitulum aliquandò ex alto Cœlo cum maximo imbre cecidiſſe, qui haud dubiè aliundè ingenti turbine abreptus, & in diſtantem aëris locum delatus, copioſo tandem hoc imbre unà delapſus fuit.

Avium pluvia.

2. Paulò antequam Scoti à Pictis & Romanis regno exuerentur, minutis avibus pluit, quas ingens deindè corvorum numerus devoravit. *Hector. Boeth. lib. 5.*

Serpentum.

3. Ingentem vim Serpentum in *Gallovidiâ*, Scotorum regione in morem pluviæ decidiſſe, narrat idem *H. Boeth. lib. 10.* qui in unum locum congeſti, incertum quomodo putrefacti aërem infecerunt, paulò antequàm *Donaldus* Rex ab Anglis & Britannis captus eſt.

Vermium.

4. *Joan. Willanius* narrat ſub Imperat. *Carolo* 1348. in Superiori Aſiâ, ac regno *Cathay* ingentem copiam vermium & minutorum Serpentum ex aëre decidiſſe, qui fœtore ſuo totam terram illam infecerunt: Undè etiam peſtis enata, quæ primò Aſiam, deindè Ægyptum, Africam, Græciam, Ita-

Digitized by Google

Italiam, tandem & Galliam, Hiſpaniam, & Angliam, ultimò vero & Germaniam invadens lamentabili ſtrage ingentem hominum multitudinem abripuit.

Bufonum.

5. In Peruviâ bufones pluere Hiſpanicis non minores, quos Indi aſſatos comedunt, ſcribit *Joan. Montanus*. *Wormius* etiam in muſæo ſuo narrat, Ruſticum quendam, dum pertranſiret cum comite aliquo flumen quoddam adhuc gelu conſtrictum, jamque medium fluminis ſuperaſſet, bufonem haud mediocrem ex aëre eidem in pileum cecidiſſe, ad cujus conſpectum comes etiam vehementer conſternatus fuit.

Erucarum.

6. In *Velanniis* tantum Erucarum una nocte decidit de Cœlo, referente *Dalecump. ad lib. 2. Plin. cap. 56.* ut eas in domo reptantes, biduo toto accenſâ palea urere neceſſum fuerit, vix ad id ſufficiente hominum, mulierumque turbâ.

Ranunculorum.

7. *Fromondus lib. 5. Meteor. cap. 6. art. 4.* teſtatur, Anno 1625. ad portas Tornacenſes deciduo in aridiſſimum pulverem ſubitaneo imbre, tantum mox Ranunculorum per ſiccum ſaltantium comparuiſſe agmen, ut undique penè nihil aliud cerneretur, omnes verò ejuſdem magnitudinis & coloris fuiſſe.

8. *Joan. Maria Gignochius Doctor Patavinus apud Fromond. lib. 5. Meteor. cap. 6. art. 4.* teſtatur, ſe menſe Julio aquæ cœleſtis guttam pulveri illapſam vidiſſe, quæ illicò in Ranæ formam ſe induerit. *Fallopius* quoque *lib. de foſſil. cap. 9.* vidiſſe ſe, ait, quod ex decidentibus in pulverem magnis aquæ guttis confeſtim ranulæ emerſerint.

9. In *Amelandiâ*, quæ ranam nullam patitur, ranis tamen pluiſſe refert *ex præceptore ſuo Jonſton in Taumatogr. claſſ. 3. cap. 8.*

10. De Pluvia Ranarum *Jul. Scaliger Exercit. 191.* ità ſcribit. *Eſt in Santonibus oppidum Mirambellum, cujus viæ & angiportus ranarum (alii bufones fuiſſe dicunt) pluviâ tam referti fuêre, ut primùm horror perculſerit oppidanos: Deindè ſtupor ceperit; tum faſtidium ex illuvie, poſtremo lues ex odore malo putrefactorum.* Et rurſùm *Exercit. 323.* ità ſcribit: *Mirambellum oppidum eſt Santonicæ præturæ: in cujus agro tantùm pluit ranarum, ut cumulatim totæ viæ tegerentur; oppidani neque domo efferre pedem, neq; ubi veſtigium peterent, haberent.* Meminit etiam H. *Boethius* Pluviæ ranarum, quâ ingens earum multitudo in *Horeſtiâ* ex aëre decidit, antequàm *Corbredus Galdus* Scotorum Rex cum *Jul. Agricola* Domitiani Legato armis decertârit. In *Pœoniâ* quoque & *Dardania* tantam ranarum copiam è Cœlo delapſam, ut publicas vias & domos privatas impleret, in Hiſtoriis legitur.

11. *Æmilianus lib. 2. de Animal. cap. 5.* narrat, in itinere Neapoli Italiæ Dicæarciam verſus ranis pluiſſe, quarum anterior pars cum binis pedibus perfecta, poſterior verò adhuc informis & incompleta luto commixta erat.

Piſcium.

12. Phonias tradit in Cherſoneſo Piſcium imbre ex aëre toto triduo pluiſſe. *Jonſtonus* narrat inter admiranda, ſe certò compertum habere, aliquandò copioſè Piſcibus pluiſſe non procul à *Regiomonte* in Pruſſiâ, ità ut viæ quoque & prata Piſcibus fuerint repleta, ſeque ipſum ex Piſcibus illis comediſſe unà cum parentibus ſuis. *Olaus M.* etiam *lib. 20. hiſt. Sept. cap. 30.* annotat in partibus Septentrionalibus non tantùm vermibus, ranis, ac Piſcibus, ſed & ſæpè muribus pluere. *Lib.* verò *18. cap. 20.* non ſolùm in Norvegiâ, ſed & in Hellingia atquè vicinis aliis provinciis diæceſis Upſalenſis tradit evenire, ut beſtiolæ quadrupedes *Lemmar*, vel *Lemmus*, dictæ magnitudine ſoricis, pelle variegatâ per tempeſtates & repentinos imbres è Cœlo decidant: incompertum undè, an ex remotioribus Inſulis huc vento delatæ, an ex fœculentis nubibus temerè natæ deferantur. Id tamen compertum eſt, ſcribit Idem *Olaus*, ſtatim atque deciderint, reperiuntur in viſceribus herbæ crudæ & nondum decoctæ. Hæ more locuſtarum in maximo examine cadentes omnia virentia deſtruunt; & quæ morſu tantùm attigerint, emoriuntur, vivit hoc agmen donec non guſtaverit herbam renatam. Conveniunt quoque gregatim quaſi hirundines evolaturæ, ſed ſtato tempore aut moriuntur acervatim cum lue terræ (ex quarum corruptione aër fit peſtilens & afficit incolas vertigine & ictero) aut his beſtiis dictis vulgariter *Lekat*, vel Hermelinis conſumuntur; Unde ijdem Hermelini pinguefcunt & reddunt pellium menſuram longiorem. ità *Olaus*.

Murium, Lemmar dictorum.

Locuſtarum pluvia.

13. Anno 1586. ſuprà *Conſtantinopolim* atra quandoque nubes apparuit, quæ cum ſoluta fuiſſet in pluviam maximam unà ſecum locuſtarum copiam effudit, quæ mox omne gramen depaſtæ fuerunt. Similis locuſtarum pluvia *Francofurti ad Oderam* proximis abhinc annis decidit, undè ingens damnum emerſit.

Pluvia anſerum & anatum, Croat...

14. Eodem Anno ſupramemorato in Croatiâ propè caſtellum 𝔚𝔦𝔰𝔦𝔱𝔷 ex atrâ nube, cum immodicâ pluviâ anſere, & anates in maximâ copiâ decidiſſe tradit *I. Leunclajus in addit. ad Chron. Turc.* Quintâ ... de nocte in duas acies ſe collegiſſe ac invicem non ſecus ac duos hoſtiles exercitus ſeſe invaſiſſe & impugnâſſe, multis eorum millibus interfectis, ità ut incolæ, ac milites ibidem exeuntes magnam eorum copiam collegerint ſecumque attulerint lautè inde victitantes ſat longo tempore. Addit prætereà plures ex his prædatoribus centum, ducentas, imò & quadringentas volucres pro ſpolio ad victum collegiſſe. Reliqui autem Anſeres victores ut idem Author refert, accedentibus hominibus in duas ſe turmas colligentes, aliò avolârunt.

15. In *Quitenſi* provinciâ Cœlo etiam ſereno nonnunquam in ipſo aëre ver... excludi ferunt, qui in terram lapſi in a... vertuntur bicaudatos, eâ Qualitate ... tos, ut quemcunque momorde int... ſtatim reſolutis ſanguinis ... ex omnibus naturæ orificiis ſed & per ipſos poros cruorem profundere uſque ... ultimum hominis exitium cogunt, nullo adhuc contra tam imm... malum ... remedio ...

medio. *Kircherus lib. de Peſte. ſect. 3. cap. 3. ex Annalibus Americanis.*

Locuſtarum, ſerpentum & viperarum pluvia.

16. Anno 1690 die 24 Septemb. *Lembergâ* ſcriptum, ingentes locuſtarum cumulos Cœlo deciduos *Walachiam* non tantum ſed & *Podoliam* infeſtâſſe, quæ omnes fruges & virentes herbulas ac plantas depaſtæ ſint. *Kyowiâ* vulgo Kyow iter in Poloniam ingreſſi aſſeverârunt, locuſtas adeò magnâ ibidem copia ex aëre decidiſſe, ut in publicis viis ad duarum ulnarum altitudinem ſibi invicem incubuerint, & ab exortâ earum putrefactione, indeque nato fœtore homines coâcti fuerint ſuperiores domuum contignationes inhabitare; ad publicas etiam repurgandas vias currulibus machinis immundam ſobolem in campos evehere debuerint. Magis etiam ſtupendum, quòd nubes quædam imbrifera, ſatis denſa & atra in Cœlo eodem tempore obſervata, quæ tandem in aquas ſoluta unà cùm imbribus largiſſimis undis ſerpentes ac viperas in terram profuderit.

CAPUT VIII.

De Diluviis & inundationibus.

Diluvium quid ſit.

Diluvium vocari ſolet ingens aquarum eluvio à mari, vel fluminum exundatione, vel aliundè proveniens. Græci vocant Cataclysmum à voce Κατακλυσμὸς, cujus frequens mentio eſt apud Authores. Solet autem Diluvium aliud dici *Generale*, ſivè *Univerſale*: quo nempè totus terræ globus, ut olim factum fuit Noëmi temporibus, aquis undiquè ſubmergitur & eluitur. Aliud autem *Particulare*, quo aliqua tantùm terræ pars, vel certus terræ tractus undis immerſus eluitur. Sed nunc tùm cauſas diluviorum & ſigna eorundem prognoſtica, tùm etiam quædam eorum Exempla mirabilia ex variis Authoribus recenſebimus.

Aliud Generale, aliud Particulare.

§. I.

Diluviorum cauſæ & eorum prognoſtica.

Diluviorum cauſæ. [illegible]

Diluvia ſivè Inundationes atque ter[illegible]rum Regionum eluviones etſi perſæpè [illegible]tibus, atquè per longum aliquod tempus [illegible] pluviis: item ex ſubita[illegible] diſſolutionibus, earumque pro[illegible] exempla quædam § ſeq. [illegible] ci ſoleant: quandò tamen [illegible] ent eſſe, quibus ſcil: in[illegible] Regiones [illegible] arumque longiſſimi tra[illegible] qua quaverſus demerguntur, uti prô [illegible] ſæpius accidit, quibus multorum quo[illegible] hominum, pecudumque millia præter [illegible] omnimodam Urbium & pagorum plurimorum abſorptionem aut devaſtationem intereunt, [illegible] intimis terræ viſceribus, atque [illegible] aquis, quæ ubertim per ſcaturigines [illegible] fluminum effunduntur, ortum [illegible] here, mihi certiſſimum videtur. Ad [illegible] autem ubertimam effuſionem prolici[illegible] ingentes plerumque in mari com[illegible], ventorum turbines, æſtus & tem[illegible] ntes plurimùm afferre, atque [illegible] præcedere ſolent; uti etiam [illegible] inundatione Anni 1682 con[illegible]. Dùm enim aquas marinas [illegible] impetu in canales ac ſubter[illegible] eatus ſive cuniculos ubertim, in [illegible] intima, ac infrà terram abdita aquarum conceptacula, ſivè, ut aliàs dici ſolent, Hydrophylacia protrudunt, atque ità nimiùm opplentur, tandem acceſſu vehementis aquarum preſſionis, quaqua verſus conceptas aquas per abditas ſcaturigines denuò effundere, atque iſtâ effuſione illuviones & inundationes fluminum producere debent. Quæ etiam *Cardanus* videtur confirmare, ac multùm illuſtrare, dum ait: *Omnis inundationis cauſa aut eſt humilitas riparum, aut copia aquarum, aut ventus adverſus motum aquæ, vel etiam transverſus, aut maris æſtus, atquè recurſus prohibens aquam in mari effundi.*

2. Obſervatum à me fuit ſingulariter in nuperâ inundatione Anni 1682 quod licet primò ex pluviarum defluxu aquæ fluminum prolabentium exundantes fuerint admodùm turbidæ & lutoſæ; ſucceſſu tamen temporis, quo etiam nullæ amplius pluviæ Cœlo deciderunt, per integrum menſem & ultrà, etiam minores rivi ſivè torrentes hic in noſtrâ Franconia nihilominus aquam uberrimam plus ſolito, ſemper exundantem, eamque puriſſimam, ac limpidam valdè devolverint: Omnes quoque fontium Scaturigines, quæ pluribus annis fluere deſierant, tunc aquarum inſolitam abundantiam profuderint. Undè amplius confirmatur, eluviones & inundationes diuturniores, atque immitiores ex abditis Undarum gurguſtiis, atque reconditis ſubterranearum aquarum catadupis magis, quàm ex nivium colliquationibus, nubium diſſolutionibus, pluviarumque cataractis originis ſuæ cauſam producere.

Quid obſervatum in nuperâ inundatione.

3. Diluvia plerumque accidentaliter majora fiunt, quàm ſubſtantialiter ſæpè ſunt, & re ipſa forent, ſi profluxûs libertatem haberent. Nam quià ſæpè pontium abreptione, dejectorum ac deſtructorum ædificiorum aggeribus, arborum prægrandium evulſarum, terrarum aggeſtarum, erutorum lapidum & convolutarum arenarum acervatione undis ubertim proruentibus trames intercluditur, atque eædem in curſu ſuo impeditæ amplius attolluntur, ut tandem aliò deflectere, & vi viam qua datâ porta perrumpere debeant, idcircò etiam inopinatæ illuviones, & terrarum ſubverſiones iis in locis, ubi minimè putabatur lamentabili hominum pecudumque ſtrage contingere ſolent. Hinc ſæpius in hiſtoriis legimus, ruptis aggeribus varias colonias ſubitâ ſubmerſas inundatione,

Diluvia accidentaliter majora efficiuntur.

undatione, & omninò deperditas interijſſe, quæ vel uno, alterovè aggere perſiſtente immunes ab eluvione & interitu permanſiſſent.

Quæ loca magis obnoxia inundationibus.

4. Quæ loca inter concatenatos montium tractus circumſitos magis depreſſa jacent, atque etiam in anguſtiis inter præruptā petrarum præcipitia ſitum obtinent, periculis ſubitarum inundationum maximè ſunt expoſita. Similiter quæ ripis majorum fluminum, & marium littoribus adjacent, quæcunque item terræ & regiones depreſſiori ſolo inſiſtunt, uti ſunt Belgicæ provinciæ & inferioris Germaniæ partes (quocircà & *Belgium* à depreſſiore terræ ſitu haud malè à Germanis **Niederland** vocitatur) præ omnibus aliis terris eluviis obnoxiæ eſſe ſolent.

Terris per diluvia merſis ſuccedunt aliæ alibi emergentes.

5. Quamvis diluvia terris, ubi contingunt, ingentia advehere ſoleant damna, dùm integras ſæpè Regiones penitus abluunt, & aquis demergunt, alibi tamen ècontra terreſtres aliæ portiones emergunt, & demerſis ſuccedunt. Undè benè *Kircherus in Mund. ſubt. lib. 2. cap. 12.* §. 4. docet. *Quidquid*, ait, *mare in unâ parte terrarum perdit, in alterâ recuperat: Undè inſularum novarumque terrarum exordia.* Addit deindè: *Obſervandum flumina nonnulla potiſſimum ea, quæ ex altiſſimis montibus ſuam originem habent, tantis à montibus vallibusque terrenæ miſtionis abraſis fœcibus depreſſiora loca illimare, ut ea ex tantâ arenarum, limique copiâ paulatim in amplos congeſta tumulos, atque aquis intrà alveos proſcriptis, novam tùm habitationi hominum, tum culturæ aptam Regionem conſtituant.* Subdit præter alia exempla *Kircherus* ibidem ajens. *Ità magna Ferrarienſis agri portio ex Padi eluviis excrevit. Arelatenſis ager maritimus unà cum Comargo inſulâ Rhodani partus eſt. Pari ratione Ammonia & Mæotis paludes olim multò profundiores erant, & majorum navium patientes, quàm poſteà ingeſto luto, teſte Ariſtotele tota Teutbrania, & quæ circa Ilium ſunt plana, ubi olim mare, modò Campi ſunt Mæandri fluminis beneficio. Ravenna olim Adriatico mari impoſita, modo ex eo ſex millia paſſuum diſſidet. Oſtia Tyberina olim maris appoſita littori, modò ex eo 3000. paſſibus ingentibus arenarum tumulis interjectis diſſident,* &c. iſta *Kircherus.*

Diluviorum & inundationum ſigna prognoſtica.

6. Diluviorum & inundationum ſigna prognoſtica potiora hæc eſſe ſolent. *Primum.* Areſcentia & ſiccitas humidorum corporum inſueta: Significant enim vapores humidos qui ſunt antecedentes cauſæ, elevatos eſſe & continuò elevari, donec abſcedente calore frigeſcant, ac inſpiſſentur, atquè in cauſas pluviarum conjunctas tranſeant. Secundum ſignum validius eſt, ſi cum antecedente uredine & ſiccitate fuerit naturalium fontium ſiccitas; quò namque plurium fontium fuerit ejusmodi exſiccatio, eò futurus imbrium exceſſus major erit. *Tertium* adhuc manifeſtius eſt, ſi cum ſiccitate naturalium fontium fuerit fluminū aliquorum, vel plurium deperditio. *Quartum* efficaciſſimum, ſi cum fontium & fluminum areſcentiâ erit & maris alicujus aut plurium, vel ex parte, vel ex toto notabilis diminutio: declaravit enim *Ariſtoteles* maria nova fieri ex deliquiis magnorum diluviorum; areſcere verò per regenerationem novorum diluviorum. *Quintum*: Si in æſtate appareant frequenter jacula, trabes, dolia, & Cometæ iique majores: Quo enim plures majoresque fuerint, eò certius diluvia ſubſecutura denuntiabunt. Ità poſt ingentem illum Cometam hic viſum Anno exeunte 1680. & ineunte 1681 usque ad 5 Februarii; ſubſecuta deinde Anno ſequenti 1682 in Januario maxima inundatio variis in Regionibus Europæis. *Sextum* ſignum eſt, ſi per æſtatem in Cœlo vel terrâ hiatus, quos *Chasmata* aliàs dicunt, frequenter compareant. *Septimum.* Si è Cœlo, vel terrâ inſolitæ percipiantur voces, murmura inſueta, veluti mugitus boum, quæ vaporum copioſiùs aſcendentium & elevatorum ſigna ſunt. *Octavum.* novorum inſuetorum animalium, quæ aliàs in ſylvis aut terris, aut in aquis degere ſolent, turmatim egredientium & victum quærentium inſolita apparitio. Denique ſolent & inſolitæ tempeſtates, turbines & ſpiritus procellarum in mari, undè & plura contingunt naufragia, inundationes & diluvia præcedere, cauſare & præſignificare, uti & antè inundationem ſuprà memorati Anni 1682 contigit. Fit enim his vehementibus commotionibus & præter morem ſævientibus tempeſtatibus, ut ſubterranea Hydrophylacia tantâ aquarum repleantur abundantiâ, qua fontes omnes ex terræ viſceribus erumpentes etiam repleti canales ſuos ſcindere, & apertis torrentibus in flumina, & hæc ipſa ingenti cum intumeſcentiâ ſuper alveos pleno raptu rurſum in mare ſeſe devolvere & præcipitare cogantur.

§. II.

Diluviorum ac Inundationum memorabilium & mirabilium Exempla

1. Omnium eluvionum [illegible] Univerſalis Cataclyſmus [illegible] Hiſtoriam ſcripſit *Moyſes. Gen cap.* 7. Meminit ejusdem *Hieronymus Ægyptius*, qui antiquitates Phænicum ſcripſit, *Joſephus lib. 1. Antiq. cap. 3. Beroſus Chaldæus* & plures alii à Joſepho citati. Contigiſſe autem hoc diluvium Anno Mundi 2262 vult *D. Auguſtinus. Euſebius* verò 20 annos ſubtrahit: *Hebræi* 1556 annos tantùm à Protoplaſto ad diluvii hujus tempus colligunt; alii computant annos 1656 à Creatione mundi. Ex Sacrâ Scripturâ tantùm conſtat anno Sexcenteſimo vitæ *Noë*, menſe ſecundo, & ſeptimo decimo die menſis ruptos eſſe [illegible]tes abyſſi magnæ & cataractas Cœli apertas. Ex *Moyſis* igitur narratio[illegible] cataclyſmi cauſa una videtur aſſign[illegible] terram, quæ eſt diruptio fontiū a[illegible] [illegible]gnæ: altera verò extrà terram [illegible] eſt cataractarum Cœli apertio: [illegible] *Abyſſi* ruptæ, & *Cataractarum Cœ*[illegible] [illegible]atum volunt Authores intelligi ſubt[er]raneas cavernas, quæ aquas continent, & [illegible] ima terræ viſ-

Fluctuat omnis ager, remis ſonuere navales,
cernit cum ſtabulis armenta natantia paſtor,
ſternuntur ſegetes, et deplorata colonis
vota jacent, longiq; perit labor irritus anni.

ræ, viſcera concluduntur, fuiſſe ruptas, ipſamque aëris mediam regionem, in quâ denſatis nubibus generantur imbres, decidiſſe, id eſt, immenſam vim aquarum profudiſſe, ac depluiſſe quadraginta continuis dieb'. *Philo* Judæus exiſtimat hujus diluvii cauſam fuiſſe maris tumorem, fluminum deinde omnium incrementum & imbrium deciduorum continuationem. *Seneca lib. 3. quæſt. nat. cap. 27.* iiſdem cauſis addit coitionem ſiderum, quæ vim habent imbriferam. Verum quamvis hæ cauſæ naturales maximam inundationem efficiere queant, repugnat tamen rationi, poſſe ulla vi aut quocunque naturalium agentium confluxu totius terræ (ut in hoc cataclyſmo fuit) eluvionem induci. Sed de hoc argumento videatur *Pererius in Gen.* Tantum enim fuit hoc diluvium, ut S. Scripturæ teſtimonio aqua ad quindenos cubitos cacumina montium exceſſerit. Falſum igitur eſt, quod montes quidam aquis non obruti prominuerint, ſed *Pererius* cenſet, potius aquas illas exundantes etiam partem inferiorem mediæ aereæ Regionis attigerunt, atquè ità ipſe terreſtris paradiſus fuit inundatione demerſus, & deſtructus.

Diluvium ſub Ogyge. 2. Anno Mundi 2190, ut ſupputat *Oroſius lib. 1. c. 2.* Diluvium ingens accidit in Achajâ tempore *Ogygis* Regis, quod etiam in *Jacobi* Patriarchæ tempora conjicit *Euſebius.* Verùm de hoc Ogygiano cataclyſmo diverſimodè ſentiunt veteres Authores. Vide *Pererium in Gen.*

Aliud ſub Deucalione. 3. Aliud memorabile Diluvium in Theſſalia contigit *Cecrope Athenis* regnante & *Deucalione* per id tempus circà *Parnaſſum* imperante. Multa autem de hoc fabulantur Poetæ, imprimis totam terram inundaſſe volunt excepto Parnaſſo, atquè Deucalionè cum conjuge navigio illuc delatum. Cauſam etiam hujus inundationis attingere volens *Ovidius init: Metamorph.* ità canit.

Fit fragor & denſi funduntur ab æthere nymbi
Nuntia Junonis varios induta colores
Concipit iris aquas, alimentaque nubibus adfert.

Volunt etiam quidam Authores hoc diluvium contigiſſe Anno Mundi 2436. poſt diluvium autem generale Noëticum Annis 780, ut refert *Beyerlink in Theat. vit. hum.* Alii computant à Mundi creatione 2429 annos, atquè ità 1521. ante Chriſtum natum contigiſſe.

4. Quo tempore Ptolemaici prælium cum *Sarpedone* Imper. geſſerunt in littore inter *Tyrum* & *Ptolemaidem* fugâ inſigni ſæ[illegible] pelagi affluxus inundationi ſimilis fugientes obruit, atquè alios in pelagus rapuit & abſorbſit alios in concavis locis mortuos reliquit: Sed cùm iterum refluxus receſſiſſet, corp[illegible] detexit, atquè inter piſces etiam mort[illegible] promiſcuè jacentia oſtendit *H. Boeth. lib. 13.*

[illegible] 5. Ad littus *T[illegible]ſcam* non procul *Liburno* integra urbs [illegible] ceſſit, hominum habitaculis in piſcium [illegible] conversis, ut memorat *Kircher[illegible] in Mund. ſubt.* [illegible]

Centum cellas, vulgò *Civita Vechia, & Severam*, ut idem ibidem refert, frequentia rudera in mari ſpectantur, quorum nonnulla feneſtris, alia portis & arcubus adhuc inſtructa ſunt præteritæ infelicitatis indices. E regione *Puteolorum* in ipſo ſinu *Bayanæ* Urbis domus una cum platearum diſcrimine, quod mirum dictu eſt, luctuoſiſſimo ſanè ſpectaculo monſtrant in fundo maris celeberrimæ quondam Urbis interitûs veſtigia.

6. *Berthæ* Urbis in Scotia lamentabilis fuit inundatio ſub Rege *Gulielmo*: nam *Tai* & *Almundi* fluviorum tanta fuit exundatio, ut mœnia cum magna domorum parte everterit. Rex ipſe cum Uxore, liberis ac nobilibus haud expers periculi fuit periêrunt ex regiâ familia *Joannes* Regis filius adhuc latens cum nutrice, ac duodecim fœminis aliis, atque Aulici viginti. ità *H. Boeth. lib. 13.* Berthæ Urbis inundatio.

7. Sub *Pelagio* II. Pontifice M. ex frequentibus ac continuis pluviis tanta accidit Romæ inundatio, ut aqua exundans Urbis muros tranſcenderit, & magnam beſtiarum copiam, maximè ſerpentum cum terribili Dracone ſecum traxerit. Secuta etiam fuit indè peſtis, quæ totam Italiam pervagata & ex qua ipſe quoquè Pelagius Anno Chriſti 590 obiiſſe ſcribitur à *Platinâ & Sigeberto.* Solet autem frequenter Romæ Tyberis exundatio fieri, ac nonnunquàm tantùm luti, quod alibi ex imbrium frequentiorum caſu, & mollioris terræ exſolutione & in Tyberium devolutione provenit, ibidem invehi, ut indè aër facilè inficiatur & variæ cauſentur infirmitates. Inundatio Romæ à pluviis.

8. Apud Flandros in Belgio Anno Chriſti 1014 ad IV Cal. Octob. magna nubium moles ex improviſo è Cœlo delapſa, ingentis illuvionis cauſa extitit, ac multa millia hominum ſuffocavit. *Saxonia Chronicon, Tritbemius de reb. Hirſaug.* Addit *Mejerus* ex inundatione Flandrici maris Ventorum procellis agitati finitimos agros plurimùm accepiſſe detrimenti. *Polydorus* autem *lib. 7.* ſcribit hoc anno Oceanum Anglicanum ſine evidenti cauſâ, quæ poſſet rem admiratione eximere, in altitudinem inſolitam inſurrexiſſe multoſque pagos & mortales abſorpſiſſe. Inundatio in Flandria.

9. *Alſtedius Chron. lib. 25.* refert Anno 1065 innumerabilium hominum copiam in Soria ob graviſſimam inundationem ſubmerſione interiiſſe; quam inundationem Aſtrologus quidam Turcicus prædixiſſe fertur, cum advertiſſet eo anno omnium Planetarum unico Saturno excepto, in ſigno Piſcium conjunctionem futuram. In Soria.

10. Ad annum Chriſti 1218, dum Friſia inundatione fuit obruta, centum millia hominum ſubmerſione interiiſſe memorantur.

11. Anno 1306 in principio Menſis Februarii, hoc eſt, in Solenitate Purificationis B. M. V. nivibus & glacie ſimul in aquam reſolutis, tam magna & vehemens inundatio facta eſt, ut ſuo impetu circà Rhenum & Moganum hominibus damna intulerit penè infinita; domos namque plures & ædificia ſubvertit, hortos, agros & vineta ſine numero Inundatio ad Rhenum & Moganum.

ne numero deſtruxit, homines & jumenta plura ſuffocavit. Pontem ſuprà Moganum *Francofurti* ſubvertit, partemque murorum Urbis Moguntinæ dejecit & duas turres cum muro Colonienſis civitatis penitùs proſtravit. *Chron. Hirſaug. Tritbemii.*

Inundatio ad fines Dordraceni Territorii.

12. Anno Domini 1421 in finibus territorii *Dordraceni*, ut refert *Beyerlinck in Theat. V. Diluvium* inopinato ſub mediam noctem ingens inundatio *Rheni*, *Moſæ & Vaſcalis*, 72 pagos involvit, & in iis facilè centum hominum millia demerſit. Cujus rei non aliud monumentum extat, niſi quod Turris quædam pagi de *Batzen* ſuâ mole ſuperſtes in mediis aquis emineat, & inſtar ſpeculæ errabundis in vaſto æquore navibus iter demonſtret, quæ tamen Anno 1624 collapſa fuit. Ferunt ſub id tempus maximam cadaverum congeriem fluxu aquarum redeuntium ad littora *Zelandiæ & Flandriæ* advectam. Quin infantes aliquot Antverpiam appulſi in fiſcellis ſuis, ſivè cunis, ac plerique illorum ab aquis ſumpti nomen *Moyſes* meruerunt, diuquè ſupervixerunt, ceu reliquiæ demerſorum pagorum. *Simon Bruinius* & ex ipſo *Majolus die Canic. colloq.* 2. narrant ex diſſolutis nubibus hanc inundationem ortûs ſui cauſam habuiſſe. Meminit etiam *Kircherus in Mund. ſubt. lib. 2. cap. 12.* propè *Dordracum & Duellartum* in Friſiâ Caſtella non ignobilia funeſtâ alluvione ità ſubmerſa eſſe, ut vel ipſi eminentes in hunc uſque diem turrium apices præteriti eventûs calamitatem poſteris enarrare velle videantur.

13. Anno 1432 nubium repentinæ diſſolutiones & delapſus totam penè Germaniam illuvione miſerabiliter afflixerunt. Eodem Anno die 9 Menſis Sept. nova civitas Pragenſis ex nimiâ inundatione aquarum pro majore parte cum lapideo ponte corruit, & multos homines horâ prandii oppreſſit, per circuitum quoque terram in longitudine 24 Milliarium, & in latitudine quatuor aquâ totam operuit, urbes, villasque & domos ſine numero ſubvertit, & multam cladem habitatoribus importavit. *Chron. Hirs. Tritbem.*

14. *Crantzius* memorat Anno 1435 tantas per autumnum contigiſſe tempeſtates, quibus nulla hominum memoria ſimiles vidit. Dejecta per nemora ingentia arborum robora, intumuêre cuncta flumina, rupti ſunt aggeres, undè infinita hominum jumentorumque multitudo intercepta periit. *Lib. 11. Vand. cap. 17.*

15. Anno 1446 die 17 Menſis Aprilis, quæ fuit Dominica Palmarum de nocte mare rupto aggere in Hollandia haud procul ab oppido, quod *Dordracum* vocant, ſubitò, & cum impetu, quâ data porta terminos ſuos egrediens plusquam 100000 hominum cum pecoribus & rebus omnibus ſuffocavit.

16. Anno 1458 poſt Dominicam Quadrageſimæ primam maxima fuit inundatio aquarum Rheni, Moſellæ, Mogani, Neccari & aliorum Germaniæ fluminum ex montibus venientium. Reſolutis enim nivib' copia maxima crevit aquarum, quæ domos & habitationes hominum plures non abſque graviſſimo eorum & damno periculo ſubvertit. In oppido Creutzenach Nabus fluvius ſuprà modum exundans parochialem Eccleſiam in Inſula ejuſdem fluminis conſtitutam totam implevit, altaria ſubvertit, concuſſit parietes, & damna intulit plura civibus. *Chron. Hirſaug. Tritbemii.*

17. *Nicephorus lib. 15. cap. 20. & Evagrius hiſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 14.* ſcribunt *Conſtantinopoli* Anno 1490 nubem ex improviſo ſolutam 880 ædes deſtruiſſe & funditus evertiſſe, ſimùl etiam 3000 homines ſubmerſos interjiſſe.

18. Poſt obitum *Matthiæ* Corvini Regis Ungariæ, qui fuit terror Orientis & Occidentis, Danubius inſolenter exundavit, & multos pagos & urbes illuvione afflixit, ut *extincto Regni Procuratore* ſicut ait *Bonfinius lib. 8. dec. 8. Pannoniam à Turcarum incurſu tueretur.*

19. Anno 1494 per autumnum in totâ ferè citeriore Gallia tam continentes fuerunt pluviæ, ut in *Bergomatium* finibus aqua quinos pedes excreverit, ædificiisque quamplurimis ſubverſis, ac pontibus lapideis abreptis magnum hominum numerum oppreſſerit. Atheſis, cum Veronæ Urbis magnam partem pervaſiſſet, & complures parietes ac muros ſubruiſſet, etiam pontem firmiſſimum medio in oppido dejecit. *Medoacus* optimam Patavini agri partem fœdavit. *Padus* omninò utriusque ripæ vicinitates ità eſt depopulatus, ut omnia luctu & mœroribus repleverit. *Bembus 1. lib. Hiſt. Venet.* — Inundatio à pluviis.

20. Anno Chriſti 1530 quadraginta parochiæ in *Hollandia, Friſia & Zeelandiâ* inundatione dicuntur periiſſe. Anno 1550 nubes ſoluta *Laubiaci* ingens damnum attuliſſe fertur. Anno verò 1573 die 8 Januar. *Lovanii* tanta fuit illuvies, *Diliâ* (qui fluvius urbem perlabitur) hybernis nivibus intumeſcente ut & mœnia, portasque & validiſſimam turrim, ac ſupra ducenta ædificia convelleret inquè potiſſimâ Urbis parte navigiorum beneficium adhiberetur: reperitur quibusdam adhuc locis, quæ præterlabens fluvius usque ad 12 cubitos inundaverat. *Gemma de natur divin. Characteriſmis lib. 2.*

21. *Abrahamus Ortelius in Theat. orb. Univ.* deſcribens Hyberniam, inſinuat de lacu *Erno*, quod olim mons fuerit, ſed propter nefandam incolarum cum beſtiis libidinem tantam aquarum eluviem erupiſſe, ut totum Regionis illius ambitum unà cum hominibus demerſerit, atquè in rei geſtæ veritatem etiam hodiè ſereno Cœlo ſub aquis comparare turres templorum.

22. Anno 1570 nocte ante lucem Omnium Sanctorum Oceani exundatio, ut meminit *Strada de bell. Belg. Anno 1670*, hauſit aliquot Zelandiæ Inſulas, magnam Hollandiæ partem, totam ferè Friſiam, itaque non modò fortunarum penè incomparabili, ſed hominum quoquè, vel in ſolâ Friſiâ viginti millium. Submiſſi cum cymbis per dies inſequentes ut naufragii reliquias colligerent, nonnullos ſuperſtites in collibus & arboribus — Oceani exundatio in Hollandia & Friſia.

boribus extremum ſpiritum trahentes excepêre: interque eos Seneſcenſi in colle repertum infantem illuc cum fele advectum placidiſſimè dormientem diluvii & naufragii unicè ſecurum.

Mœni & Rheni inundatio graviſſima.

23. Anno 1595 poſt hyemem aſperrimam inundatio graviſſima accidit urbibus, pagis, agriſque, ſupra quam dici poſſit, noxia. *Coloniæ*, *Moguntiæ*, *Francofurti*, & aliis in urbibus multa cadavera viſa ſunt in aquis natare; vaccæ ſtabulis & præſepibus alligatæ, porci, oves & omne pecudum genus, homines utriuſque ſexûs & ætatis, infantes in cunis partim vivi, partim mortui aquarum violentiâ abrepti fuerunt. Strati ſunt maximi & ſumptuoſiſſimi pontes, molæ, Anterides, periſtilia: cavata viarum ſtrata, templorum aditus, & pavimenta, ipſa etiam mortuorum oſſa jam cum ſepulchris ſubruta, ad formidabilem extremæ anaſtaſeos typum alludere viſa ſunt. *Herbipoli* viſus eſt ſenex & canus homo cum vetulâ uxore in fragmento glaciei fluitare, cumque uxor ad ripam eſſet reducta, ſtatim expiravit. Cœpit hæc inundatio die 4 Martii, duravitque 14 dies. Hanc inundationem fuſius deſcriptam vide in *Beyerlink Theat. Vitæ Hum. V. Paupertas pag.* 128.

Inundatio magna in Britannia.

24. Anno 1604 in Britannia memorabilis fuit eluvio, ut eam ex *Thuano* deſcribit *Jonſtonus Thaumatogr. claſſ. 2. cap. 3. art. 7. Briſtoliæ* rapido impetu mare 10 ferè milliarium ſpacio excurrit: In Sommerſettenſi provincia ad 20 milliaria in longitudinem & 5 in latitudinem aquis effuſis intumuit, quæ *Hunsfeldiam* oppidum. *Granthaniam, Kenbuſium, Briandoum, & Kingsonium* pagos cum multis ædibus per convalles merſerunt. Videre erat ruſticos & homines in agro depræhenſos tignis dirutarum domorum inſidentes ubique fluitare. Columbæ, cum aliundè paſtus deeſſent, ſuibus immiſtæ ariſtis frumenti in Pyramides coacervati inſidentes granis forte oblatis veſcebantur. Quin & Cuniculi in tergo ovium conſidere, & donec cum ovibus ipſis mergerentur, in fluctibus natare viſi ſunt. Juxta Marclandiam in Norfolcienſi agro non minus ſæviit. Sed vide Authores citatos.

Inundatio in Friſia Sep...

25. Anno 1634. 12 Octob. ingens inundatio in *Friſiâ* Septentrionali accidit, quam fuſe deſcribit *Happelius in Mundo mirabili part. 3. cap. 21. Ex Heimrichs Chron. Friſiæ Borealis*: qua præter alia ingentia ſubmerſionis & devaſtationis damna, etiam quindecim millia hominum luctuoſiſſimâ ſuffocatione interiiſſe memorantur. De quâ inundatione hoc apud eundem *Happelium* extat Chronodiſtichon.

alsseno oCtobrIs LVna oCCurrente reCente
TVta EDoræ teLLVs DILVVIata natat.

Notatu, ficut & admiratione comprimis digna ſunt hujus inundationis ſigna prognoſtica, quæ præceſſerunt, ſuntque hæc ſequentia. I. Anguillæ copioſè ac præter morem præcedente hyeme in fœnilibus, in ſuetis lacunis, ac etiam in agris inter ſata repertæ. II. Feræ latibula ſua conſueta reliquerunt, & rapidas fluminum undas tranando in partibus Borealibus nova ſibi exquiſiérunt hoſpitia. III. Multa pecora & jumenta inſolitâ rabie correpta ſunt. IV. Plures arbores tempore inſolito denuò alterâ vice effloruerunt. V. Mures copioſiùs annonam rapuerunt, & aliò in latibula ſua tranſtulerunt & repoſuerunt. VI. Reperta Gallina, quæ unicâ diurnâ fœtura tria ova mirabiliter invicem connexa edidit. VII. Die 3. Octobris *ad S. Petrum in Baurlage Suderbowe* panis hordeaceus recenter coctus copioſam maſſam craſſi & conſtricti ſanguinis exhibuit. VIII. Tandem Autumnus eluvionem præcedens fuit præter morem temperatiſſimus, pulcherrimus, & mirificè gratus. Hoc eodem Anno *Chronica Herbipolenſium* memorat *Mœnum* exundatione ſua *Herbipoli* incendium excitaſſe, dum unda *Mœni* vivæ calci affuſa nec æſtum ſufficienter domare valens corripiendo porrò vicina ramenta, ſtipulas, trabes & aſſeres ſubſecuti hinc incendii cauſam præbuit. Vide de hoc incendio egregie diſcurrentem *P. Fridericum Geiger* S. J. in curioſiſſimis æquè & doctiſſimis Theſibus inauguralibus Philoſophicis *Herbipoli* impreſſis & publicè propugnatis Anno 1694 Theſi 20.

In quibusdam Galliæ provinciis.

26. Anno Domini 1657 in Galliæ provinciis *Poictu*, *Aulnis*, & *Xaintonge* factâ inundatione plurimi homines ſubmerſi fuerunt, atque præ cœteris viſu fuit magis triſte & commiſeratione dignum, ſpectare plures cunas cum ſuffocatis infantibus aquis innatantes.

Per Galliam & Germaniam.

27. Anno 1658 gravis inundatio per *Galliam* & *Germaniam* accidit; ingens verò præ reliquis damnum paſſa fuit *Saxonia* & loca Rheno finitima. *Coloniæ Agrippinæ* bis mille ædes aquis immerſæ ſteterunt. *Pariſiis* ingens pons lapideus, aliàs dictus, *Pont de noſtra Dame* abreptus, plures ædes everſæ & deſtructæ, 280 homines ſubmerſi & aquis ſuffocati interierunt. Eodem anno 21 Decembr. flexo in Veſperam die Dordraci ruptis aggeribus locus 36000 jugerum adeò inundatus fuit, ut aqua ultrà 10 aut 12 pedes excedens ſuperflueret. Paulò poſt & in *Bomeliâ* ab illuvie aggeres rupti tractum terræ 14000 jugerum inundârunt.

Inundatio Mechæ in Arabia.

28. *Mechæ* in Arabia Anno 1681 menſe Septembri procelloſa inundatio pagos agros, prata & omnem quaqua verſus regionem magna ſtrage affecit; hominum duodecim ferè millia & gregem immenſum camelorum, aliorumque pecorum avexit & ſubmerſit, ipſumque ſepulchrum *Mahometis* ad ruinam devaſtavit.

Eluvio 1682 in Germania.

29. Noviſſima tandem inundatio, quæ Anno 1682 Menſibus Januario & Februario accidit, tanta, & tam mœſta atque gravia attulit damna, ut ea calamus haud valeat exarare. *Oſtendæ* imprimis & *Neoporti* fortiſſima munimenta à latrantibus rabidi Oceani furoribus ſubverſa, eruta & aquis ferè penitùs ablata fuerunt, ita ut damnum eorum non ſine pretio unius millionis reparabile æſtimatum fuerit. Submerſi ibidem

Ddd

dem eádem tempeſtate Itali 1500, Hyberni 700 dum inde navigio in Flandriam & alias provincias Hiſpano Belgicas tenderent. Ad Tractum *Hulſtienſem* aggeribus ruptis ſex millia hominum ſubmerſa dicuntur. In circuitu propè Antverpiam duo millia hominum undis ceſſerunt & periêrunt. In *Zelandiâ* ſexdecim millia, in Tractu *Dordracenſi* Flandriam uſque quindecim millia hominum aquis ſuffocata memorantur. Dirutorum ædificiorum, ſubmerſorum jumentorum, ac quorumlibet pecorum, deſtructarum, corruptarum aut deperditarum mercium numerus & valor nullo numero aſſignabilis, aut pretio æſtimabilis reputatur. Ad Tractum inſuper Rheni, Mœni, Moſæ, aliorumque fluminum ea quoque ab enormi hac illuvie damna ſunt illata, quæ vix enarrari poſſunt. Vide *Happelium Mund. Mirab. lib. 3. cap. 22. & 68.*

Inundationes in Franconia,

30. Anno 1691 variis in locis hujus noſtræ Franconiæ ex nubium diſſolutionibus & repentinis inde ſecutis inundationibus ingentia damna incolis illata fuerunt. *Mergentbemii* tanta fuit imbrium copia & aquarum indè exundantium affluxus, ut oppidanis ibidem ædium portas penè ad medietatem alluerit, vineta plura devaſtárit, itaque abluerit ut nullâ conditione reparari queant. *Dettelbaci* ipſam Eccleſiam votivam Imaginis miraculoſæ ingreſſa aqua ad ad genua uſque omnibus improviſò adſtitit, ita ut Sacerdos etiam ſub Sacrificio divino ad altare celebrans per ſtratos aſſeres abduci debuerit. Pluribus aliis in locis repentino accurſu cellas opplevit, pecora abripuit, fœnum abduxit, homines etiam nonnullos involvit ac demerſione ſuffocavit.

Inundatio ex apertione montis,

31. Anno 1692 in Calabria mons quidam ſe aperuit, & diviſione facta flumen prorupit tanto impetu & copia, ut arbores, pecora, homines, villas & pagos abriperet. Atque hæc de diluviis quacunque tandem de cauſa exortis ſufficiant. Num breve Chronicon tam pluviarum inſolitarum, quam inundationum hactenus memoratarum in medium proferamus, ut quo ordine, quavè temporis ſucceſſione juxtà Authores adſcriptos quæque contigerint, curioſo Lectori facilè patere poſſit.

CHRONICON

Pluviarum & Inundationum memorabilium & mirabilium à Nato Chriſto Salvatore.

Ex variis Authoribus adſcriptis collectum.

Anni à Chriſto nato.	Pluviæ inſolitæ & inundationes memorabiles.
152	Oceanus die 31 Octob. excreſcens multa mortalium millia hauſit in Hollandia & Flandria *Buccelinus.*
541	Sanguinea pluvia decidit in Gallia. *Butingerus.*
590	Maxima Romæ inundatio à continuis pluviis orta ſub Pelagio II. *Platina Sigebertus.*
654	Cinerea pluvia cum igne, Conſtantinopoli. Secuta fuit peſtis. *Sigebertus, Paulus Diac.*
744	Cinerea pluvia in Oriente. *Raynaudus.*
782	Sanguinea pluvia in Oriente. *Raynaudus.*
869	Brixiæ in Longobardiâ pluvia ſanguinea per tres dies. *Platina.*
989	Pluvia Siliginis & Piſcium in Galliâ. *Sigebertus, Wernerus, Palmerius.*
1014	Nubes in Belgio ſolutæ magnæ inundationis cauſa fuerunt, undè multi hominum merſi, & Oceanus Anglicus mirè exundavit. *Tritbem. Polydorus, Raynaudus.*
1065	Inundatio gravis in Soriâ, quâ innumerabilis hominum, pecudumque copia ſubmerſa eſt. *Alſtedius.*
1088	Multis locis eluviones extraordinariæ. *Raynaudus.*
1095	Diluvio in Syria innumeri homines fuere oppreſſi. *Jonſtonus in Thaumat.*
1113	Ravennæ pluvia ſanguinea. *Raynaudus.*
1163	Propè Rochelle in Gallia ſanguinea pluvia. *Robertus de monte.*
1190	In pago Belluacenſi lapidum pluvia magnitudinis ovorum gallinaceorum, formæ quadrangularis. *Vincentius Belluacenſis.*

Anni à Chriſto nato.	Pluviæ inſolitæ & inundationes memorabiles
1218	Friſia inundatione obruta, quâ etiam centum millia hominum ſubmerſione perierunt. *Jonſtonus in Thaumatog.*
1223	Pluvia terræ ſanguine mixtæ *Romæ* & in pleriſque Italiæ locis. *Trithemius.*
1268	Sanguinea pluvia in Sileſiâ. *Hammerus.*
1274	Sanguinea pluvia in Helvetiâ. *Jovius.*
1276	Rhenus & Mœnus alveos egreſſi latè omnia merſerunt.
1287	Dordraci 16 Parochiæ ac 72 pagi cum multis hominum millibus ſubmerſione interierunt. *Jonſtonus in Thaum.*
1304	In die S. Remigii pluvia igneorum lapidum ad oppidum *Urdeland. Cranzius.*
1324	Mœnus ultrà modum intumuit.
1348	Pluvia Vermium & minutorum ſerpentum in Aſiæ regno, *Cathay,* quam ingens peſtis ſecuta. *Stumphius.*
1349	Sanguinea pluvia in Bavaria.
1315	Pluviæ frequentes per totam æſtatem. Secuta fames & peſtis ingens. *Funccius.*
1416	Sanguinea pluvia in Bohemiâ. *Hagecius.*
1421	In finibus Dordraceni territorii ingens inundatio, qua 72 pagi ſubverſi, ſubmerſique cum plurimis incolis, & jumentis. *Simon Bruinius, Majolus.*
1432	Ex nubium diſſolutione penè tota Germania inundationem paſſa. *Varii.*
1435	Poſt pluvias autumnales continuas ruptis aggeribus ingens inundatio facta, quâ innumerabilis hominum, pecorumque copia interiit. *Cranzius.*
1446	In Hollandia rupto aggere ſupra centum millia hominum merſa ſunt. *Bucelinus.*
1456	Sanguinis & carnium pluvia Romæ. *Surius.*
1458	Gravis inundatio accidit per Germaniam in Feſto Sancti Matthiæ.
1480	Rhenus valdè exundavit.
1490	Ex nubium ſolutione ingens inundatio Conſtantinopoli facta, qua 880 ædes dirutæ, & 3000 homines ſubmerſi. *Nicephorus, Evagrius.*
1494	Inundatio magna in Bergomatum finibus, & totâ Citeriore Galliâ. *Bembus.*
1495	Inundatio gravis per Germaniam accidit.
1496	Ad oppidum Münckberg in Feſto S. Margarethæ pluvia lapidum, in quibus vultus humani expreſſi. *Linturius.*
1501	Sanguinea pluvia cruces imprimens in Germania & Belgio. Secuta peſtis graviſſima. *Eraſmus Franciſci.*
1509	Pluvia lapidum magnitudinis ovi gallinacei. *Surius.* Conſtantinopoli diluvium tredecim hominum millia hauſit. idem.
1510	Pluvia lapidum 1200 ad agrum fluvio *Abduæ* conterminum. *Cardanus.*
1521	Dordracum ad Trajectum Dorti amnis ſitum, unde & dictum, atroci tempeſtate diruptis aggeribus à continente Barbantiæ avulſum. *Fournier.*
1524	Inſultans Rhenus maximè exundavit.
1530	Diluvium ingens in Barbantia, Hollandia & Zeelandiâ, in quo quadraginta parochiæ ſubmerſione perierunt. *Eraſmus Franciſci. Jonſtonus in Thaumatog.*
1534	Sanguinea pluvia in Suecia, qua etiam ſignum crucis variis rebus impreſſum. *Agricola, Cardanus.*
1535	Ignea pluvia *Olavii* in Sileſiâ. *Diarium Europæum.*
1543	Sanguinea pluvia in Saxoniâ. *Pomarius.* Eodem anno in Carinthia annonæ ſivè ſiliginis pluvia. *Thuanus.*
1550	Nubes ſoluta *Laubiaci* ingentis inundationis cauſa fuit. Eodem anno pluvia annonæ propè *Klagenfurtum*, & *Villacum. Lycoſtenes.* Item die 26 Junii pluvia triticea in Thuringia. *Bucelinus.*
1551	Sanguinea pluvia in Hiſpaniâ. *Sleidanus.*
1557	Pluvia ſanguinea ad Pomeraniæ civitatem *Slawe. Joan. Micrælius.*
1570	In Feſto S. Nicolai Rhenus egreſſus ripas magna intulit incommoda.
1571	Pluvia triticea in *Quadis. Th. Raynaudus.* Eodem anno menſe Novembri ingens eluvio in Zeelandia, qua 75 pagi inundati & ſubmerſi.
1580	Pluvia ſiliginis ſivè annonæ in Marchia Brandenburgicâ. *Möllerus.*
1586	Pluvia locuſtarum Conſtantinopoli, quæ gramen & omne viride in campis depaſcentes ingens damnum attulerunt. *Happelius.* Eodem anno pluvia anſerum & anatum mirabilis in Croatiâ propè caſtellum *Wibiz. Leunclavius.*
1604	Eluvio Anglicana planè mirabilis. *Thuanus, & ex ipſo Jonſtonus.*
1608	Goldenbergæ nubes ſoluta cum ingenti inundatione.
1621	Sulphurea pluvia in die Pentecoſtes. *Chronicon Lipſienſe.*
1622	Aurei nummi caſus de Cœlo propè Magdeburgum. *Ammianus.*
1625	Ingens ac valdè mira ranunculorum pluvia ad portas Tornaci. *Fromondus.*
1629	Ignea pluvia tempore Pentecoſtes ad lacum *Landſiæ,* territorii *Lykaoos. Scheferus.*

Digitized by Google

Anni à Chriſto nato.	Pluviæ inſolitæ & Inundationes memorabiles
1631	Cinerea pluvia in ſinu maris *Volo. Acta Anglicana.*
1634	Die 12 Octob. inundatio ingens in Friſia boreali, qua 15000 hominum ſubmerſione interiêrunt. *Happelius.*
1637	In *Provence* lapis 54 librarum Cœlo delapſus. *Thomas Bartholinus.*
1642	Sulphurea pluvia *Laburgi. Theatrum Europæum.*
1646	Die 6 Octob. ſanguinea pluvia *Bruxellis. Poſnerus.*
1647	Die 12 Martii ignea pluvia *Buchavii. Eraſmus Franciſci.*
1648	Sanguinea pluvia in Ducatu Mechlinienſi ad lacum *Ma[illegible]bin Eraſmus Franciſci.*
1654	Die 30 Martii ingens pluvia lapidum in Daniæ inſula *Funen. Bartholinus.*
1657	Magna inundatio in Galliæ provinciis *Poictu, Aulnis* & *Xanintonge. Eraſmus Franciſci.*
1658	Ingens inundatio Pariſiis, qua 280 homines ſubmerſi. *Eraſmus Franciſci.* Eodem anno gravis etiam inundatio in Saxonia. *Diarium Europæum.*
1665	Die 18 Martii Serici pluvia cyanei coloris *Nauburgi* in Miſnia.
1666	In Luſatiâ nubes ſoluta ingens attulit damnum. *Diar. Europ.*
1681	Inundatio procelloſa *Mechæ* in Arabia, quâ hominum duodecim millia præter immenſum jumentorum gregem ſubmerſione periêrunt.
1682	Per Germaniam tam Superiorem, quam inferiorem, aliàsque Europæ provincias & regna ingens eluvio in Januario, & Februario contigit, quâ ſolùm in Zeelandia 16000, Dordraco Flandriam verſùs 15000 hominum ſubmerſione perierunt.
1686	Pluvia annonæ & papyri in Curonia: Fabarum & Piſorum in Livonia. *Phil. Jac. Hartman.*
1691	Die 29 Decemb. Sanguinea pluvia propè *Lubecam.*
1692	Inundatio magna in Calabria ex apertione montis.
1694	Die 3. Auguſti in Sileſia circa *Vratiſlaviam* Milii pluvia. *Relat. Francofurt. Autum.*

CAPUT IX.

De Nive, & variis circa eam Experimentis ac Obſervationibus.

§. I.

Regulæ, & Obſervationes præcipuæ de Nive.

Nix quomodò fiat.

1. NIx ut docet *Du Hamel Phyſ part. 2. de Meteor.* non alio ferè modo, quàm pruina congelatur: nives enim flocci ex innumeris globulis conglaciatis coälescunt, adeò ut ea nihil ſit præter ſpumam quandam quæ in glaciem concreſcit eo ferè modo, ut brumalis nebula capillis aut barbæ ſolet adhærere: Quò autem nix ſivè ſpuma ejus laxior eò quoquè candidior ſolet apparere.

Quo tempore cadat.

2 Non fit nix niſi Hyeme, ſivè tempore hyemali, aut frigore magis ſæviente; quià tenuis ejus ſubſtantia non facilè congelatur. Undè & *Theodatus Oſius in nov. opin. ſylvâ cap. 9.* ait. *Nives quidem cadunt hyberno tempore tantùm, quia eâ tempeſtate aër univerſaliter frigefactus contraxit ſpiſſitudinem ſuarum quantitatum, quæ ideò factæ ſunt ſubtiliores, & parvæ, undè & pluviæ & nivis corpuſcula ſunt minora corporibus guttarum nimbi & grandines. Ros autem, quia terreus eſt facilius congelatur: Ideò etiam pruina ſerius quàm nix, ac poſt hyemem nempè in vere fieri poteſt.*

3. Nivis flocci plurimùm candent, quoniam, aquoſa materia, ex qua componuntur, à magna aëris copiâ interrupta eſt, cujus pori à poris glaciei ità diſſentiunt, ut lumen ab eis facilius reflectatur, quàm ipſos ſubeat, ut docet *Le Grand.* Verùm *Du Hamel*, nivis ut ſpumæ candorem oriori dicit ex infinitis globulis, quos tenuiſſima filamenta connectant. Alii alias comminiſcuntur cauſas. Vide *Bartholin. tract. de uſu nivis,* & *Eraſmum Franciſci in diſcurs. de nive.* *Unde candeat.*

4. Ob candorem nimis intenſum nix mirè oculos perſtringit, atque eos diuturniori aſpectu haud modicum lædit. Undè qui in mediis nivibus habitant, plerumquè debilioris viſûs eſſe ſolent. Ità *Galenus lib. 10 de uſu part. cap. 3.* Scribit Xenophontis milites è Perſide redeuntes dum per multam nivem iter fecerunt, oculis plurimùm læſos fuiſſe. Idcircò etiam in Regno *Tibet* incolæ montani perſpicillis cancellatis ac reticulatis, ubi continuæ nives in oculos cadunt, uti ſolent, ut radiorum nimium candentium affluxum nonnihil caſtigent. Teſtatur & *Olaus M.* quod in Septentrionalibus parti- *Candor nivis oculis nocivus.*

partibus Lupis viſus ex nimio per nives diſcurſu lædatur, ac penitus ſæpè depereat.

Figura nivis.

5. Nivis flocculi plerumque inſtar ſtellarum ſex radiis diſtincti apparent: vult tamen *D. Robault*, ut meminit *Du Hamel in phys.* id non accidere, niſi ventus ſatis vehemens antè ſpiraverit. Figuras plures nivis enarrat *Le Grand inſtit. philoſoph. part. 6. cap. 16.* Nix enim, inquit, interdum piloſa apparet, aut ſexangularis ad modum ſtellarum ſex radiis æqualibus inſtructa, aut roſea, quæ ità hemiſphærica ſit, ut baſi planâ exiſtente devexitas ſex quaſi ſtriis diſcernatur, aut interdum ſex nudi radioli, vel virgulæ decuſſatæ appareant, quæ tanquam majores rami hinc indè ramulos pandunt, quorum latiores ad centrum ſunt, undè & ſe mutuò implicent; anguſtiores ad apicem; idcircò & radium anguloſum faciunt. In roſeâ autem ſingulare hoc dicit eſſe, quod punctum quoddam album in medio, ſeu centro habeat, quod in aliis non deprehenditur: Sed hujus rationem vult eſſe, quod calor iis ſtellulis formandis inſerviens tàm moderatus ſit, ut quamvis reliquas earum partes ex albis penitùs pellucidas efficiat, non tamen usque ad centrum penetret, quæ ideò alba remaneat. Reliquarum figurarum efformationes, & earum cauſas vide apud Ipſum *loc. cit.* & *in hiſt. natur. part. 6. art. 5.* Item videri poteſt *Henricus Regius in Fund. phys. cap. 6. Eraſm. Bartholinus in differt. de figuris niv.* quæ Tractatui *Thomæ Bartholini de uſu nivis* adjuncta eſt. *Olaus Magnus lib. 1. Hiſt. ſept. cap. 22.* varias figuras depingit, monetque quantò magis acceditur verſus Polum Arcticum, tantò magis quantitate & qualitate variare nives deſcendentes, ut potiùs ſtupenda quàm inquirenda ratio ſit, cur & quomodo tot formæ & imagines tàm mollibus & exiguis rebus tàm ſubitò imprimantur: uno enim eodemque die & nocte 15. vel 20. aut plures quandoque diſtinctas formas reperiri. Plura alia circa figuras nivis vide apud *Thomam Bartholinum de uſu Nivis cap. 5.*

6. Nivis generationem altiorem eſſe generatione pluviæ teſtantur apices celſiſſimorum montium toto anno nive obtecti, quod non fieret, ſi perpluerentur.

7. Nix etiam quia altiore generatur loco, quàm pruina, & ex tenuiore vapore; idcircò pruina nive frigidior eſt.

8. Nix quæ recenter decidit, mollem quandam viſcoſitatem aut tenacitatem habere ſolet; undè facile in pilas conglobari poteſt; quam non habet ea, quæ aliquandò delapſa, diutiùs terram obtexit.

Nivis & pruinæ artificialis productio.

9. Aqua tubo vitreo incluſa, ſi diu & multum agitetur, innumeræ emergunt bullæ, quæ gelido aëri expoſitæ in veram nivem abeunt. Similiter ſi hyberno tempore intrà vas ferventis aquæ plenum frigido aëri expoſitum capilli aut folia roriſmarini ſuſpendantur, vapores congelati concreſcunt in pruinam ei ſimilem, quæ hyemis tempore crinibus adhæreſcit, ſive quæ ex hominum vel equorum halitibus prodit.

10. Nix aquæ innatat, quod multo aëre, qui aquâ levior eſt, turgeat.

Nive imminente aër tepidior.

11. Cum nix imminet, frigus aliquantulùm remittitur, maximè ſi magnum & ſiccum anteà præceſſerit; eo quod nubes nive prægnantes coärctent aërem terræ vicinum, & halitus è terrâ erumpentes repercutiant.

12. Nive etiam cœlo dejectâ aër plerumque tepidior exiſtit, vel quia Sol radios priùs nubilo oppreſſos jam liberius evibrat, vel quia nubes anteà pendulæ ſuo frigore ſubjectum aërem infeſtabant, ut ait *Du Hamel in phys. de Meteoris.*

Nix optimæ notæ.

13. Inter nives, quæ per annum ex aëre decidunt, optima probatur prima, & ultima præſertim Martialis; quæ etiam licèt aliis nivibus faciliùs in aquam diſſolvatur, ejusdem tamen aqua diutiùs ab omni corruptione, & putredine ſervatur immunis, quàm aliarum nivium eliquatarum aquæ.

Nix carnium coctioni prodeſt.

14. Carnes & alii quicunque cibi in diſſolutæ nivis liquore cocti citiùs, quàm in alterius fontanæ lymphæ fervore molliri, ac magis etiam candeſcere ſolent, ut annotavit *Thomas Bartholinus in Tract. de uſu niv.* quod Sali nitroſo in nive contento adſcribendum putat: quò autem diuturnior eſt nix, vel ſæviori frigore magis conſtricta; eò majori talis copiâ exuberare ſcribit *idem Barthol.*

Nix confert ad fertilitatem.

15. Magnam nix arvis fertilitatem incubatione ſuâ adferre ſolet, vel quia calorem & vaporem terræ, qui frigore extrahitur, continet, & ad radices plantarum mittit, ut *Plinius* etiam annotavit *lib. 17. cap. 2.* & *Theophraſt. lib. 2. de cauſ. plant.* nivem multum ſeminibus conducere ſcribit, ſic enim *fibris ſubnixa*, inquit, *firmataque compreſſu frigoris, ſimul ac miteſcere tempus inceperit, celeriter atque univerſe erumpunt.* Vel quia plurimum nitroſa eſt nix; undè ob eam cauſam etiam in aquâ facilè exſolvitur, & exſoluta ventum ſive auram frigiduſculam exſpirat. Quocircà anni nivoſi plurimùm fœcundi ſemper obſervati fuerunt. Docet etiam *Cardanus Aphor. 113. ſeg. 7.* ajens: *Nives ſuo tempore mediocres frugum indicant abundantiam: Occidunt enim vermiculos, & terram calefaciunt.* Sic quando frigus per hyemem ſolet eſſe valdè intenſum cum copioſis admodùm nivibus, à pluribus hortorum cultoribus obſervatum eſt, Tulipas non tantùm binos, ſed ternos & quaternos ex eodem caule vel bulbo ſæpè flores protrudere: Similiter in aliis plantis uberior luxuries adverti ſolet. Vide etiam *Thom. Bartholinum in libello de nivis uſu cap. 2.*

Nix corruptioni & putredini obſiſtit.

16. Præter excellentes ac miras alias nivis virtutes hæc quoque non infima notatur à Phyſicis, quod putredini & corruptioni omninò obſiſtat, nec facilè quid in ſe reconditum tabe infici ac computreſcere ſinat;

Undè etiam animalium quorumlibet demortuorum cadavera integumento ſuo à corruptione vindicat; & in Islandiâ, ut refert *Paulus Biorno*, piſces in nive haud aliter, ac in ſale abſque ullâ putredinis noxa diutiſſimè conſervari ſolent.

Uſus nivis in peſte refrigerationc.

17. Uſus nivis non tantùm contrà aduſtiones feliciter adhiberi, ſed & in peſte, febribus malignis, ac morbis quibusvis calidis nix diſſoluta ad potum adhibita plurimum conducere, ac vim morbi retundere ſolet, ut plures optimi ac peritiſſimi Machaones docent. Idcircò etiam nunc in calidioribus Regionibus & temporibus ejus uſus non tantum medicus, ſed & illecebroſus eſt, uti jam olim ad ejus illecebras uſu inductas exclamavit *Plinius lib. 19. hiſt. nat. cap. 4. Heu prodigia ventris! hi nives, illi glaciem potant, ſervatur algor æſtibus, excogitaturq́, ut alienis menſibus nix algeat.* Ità *Heliogabalus* Rom. Imperator, ut teſtis eſt *Lamprid. in vitâ*, in viridario domûs ſuæ montem excavavit, in quem hybernas nives & glaciem ad æſtûs refrigerium reconderet. Et *Seneca lib. 15. ad Lucil. Didicerunt Romani monſtrante luxuria nives ad tempus æſtatis locis ſubterraneis cuſtodire.* Nec etiam nivis algore contenti, ſed ejus aquam per vas ex lapide vel pumice percolatam (colum nivarium vocant) bibere ingenioſa ſitis illecebra Græcos & Romanos docuit. Undè *Martialis*:

Non potare nivem, ſed aquam potare rigentem
De nive commenta eſt ingenioſa ſitis.

Nivis conſervatio in æſtate.

18. *Chares Mytilenæus in Hiſt. de Alexandro declarat*, quomodo optimè nivem ſervare oporteat. In obſidione *Petræ* Indiæ civitatis, dicit *Alexandrum* triginta magnas foſſas excavâſſe, quas cum nive replevíſſet, ramos quernos ſuper injeciſſe: Sic enim plus temporis nivem perdurare poſſe affirmat. Noſtris etiam temporibus nivem ad vini refrigerium Itali, Bohemi, Ungari, Moravi, Belgæ & plures aliæ nationes ſubterraneis ſcrobibus recondunt ad uſum, nec parvo admodùm pretio æſtivis menſibus diſtrahunt; imò & in ejus venditione vectigal poſitum, lucrum non modicum pendere ſolet.

19. Nive imminente obſervatum eſt, plerumque caput gravedine laborare, & deſtillationes cerebri excitari, ut etiam annotavit *Du Hamel in Phys.*

Cùm ningit, ſonus difficilius percipitur.

20. Cùm ningit, campanarum ſonitus, & colloquentium etiam ex proximo voces vix audiuntur, cum aëris agilitatem auferat nix, & in flocculos nivis ſonus toties impingat, ut tandem diſſipetur, nec per eorum intervalla integer permanere poſſit.

21. Notatum eſt, cùm nix multa per hyemem cadit, ut teſtatur *Fromondus lib. 5. Meteorol. cap. 5. art. 5.* nuces avellanas ubertim proficere.

Prognoſtica temporis ex nivibus.

22. Nives cadentes in principio frigoris, ſive gelu, ſi ſubtiles fuerint; ſævius gelu ſecuturum prænuntiare dicunt. Si verò latæ fuerint partes cadentis nivis; diſſolutionem gelu & frigoris remiſſionem ſignificari volunt.

Loca, quæ nivem non ſuſtinent.

23. Quibus locis nives facilè colliqueſcunt, nec terram obtegunt, neque alia cauſa manifeſta ex Solis radiis, aut aere, aut ventis calidis afflantibus patet; calidarum rerum ſubjectarum, aut reconditarum ſignum habetur. Undè in locis, ubi mineræ ac venæ metallorum ſubſternuntur, nix haud diu hoſpitatur, ſed ab exhalatis calidioribus & acrioribus effluviis facilè colliquatur, & abſumitur.

24. Citiùs etiam liqueſcunt nives in vallibus, quàm montibus; quia ibi per radios ſolares collectos major generatur calor, undè nives diſſolvi queunt. Quocircà & *Ariſtoteles lib. 1. Meteor. cap. 4.* dicit: *Quod multiplicatio radiorum, qui tendunt ad terram, veluti ad centrum, eſt in cauſa hujus calefactionis: Similiter reverberatio radiorum in acutis Epicyclorum & morâ.*

25. Nivis flocci, qui cœlo devolant, Sole nobis jam altiori poſt vernam noctis & diei æquationem non ita diu hoſpitari ſolent, ſed facilè denuò reſolutæ in undas profluunt.

Nives inſolito tempore deciduæ.

26. Nives inſolito tempore deciduæ veluti mediâ æſtate, mala quædam publica ominari volunt. Unde *Sigonius* nivem, quæ Anno 1199. menſe Auguſto decidit, ſanguineam cladem, quæ inter *Parmenſes* & *Placentinos* ſecuta fuit, prænunciâſſe ſcribit.

27. Veſtigia ferarum nivi impreſſo odore melius à canibus percipi ſolent, ut *Theophraſtus* annotavit, & venatores communiter fatentur.

Inſectorum cum nive dejectio.

28. Vermium, muſcarum, pulicum, aliorumq́ue inſectorum & quorumlibet animalium generatio cum non ex fortuito aliquo pulverum aut diverſorum corpuſculorum concurſu vel putreſcentium corporum tabe procedat, cum id præcipuè artificioſiſſima eorum ex diverſis membris facta conformatio, atque exactiſſima ſingulorum in eadem ſpecie ſimilitudo haud permittat, ſed fœcundis aliorum ſuæ ſpeciei animalium ovis deberi ſatis jam à Viris doctiſſimis ſit probatum. Undè cùm aliquandò animalcula quædam, veluti vermes, pulices, muſcæ, aut alia hujusmodi inſecta unà cum nive decidere comperiuntur; Veroſimilius eſt, animalcula hæc vel ſub foliorum, ramorumq́ue in arboribus congerie, vel alibi latibulum aliquod hyeme appropinquante quæſiviſſe, atque cum magno ventorum impetu, (qualis ingruentibus nivibus hyberno præſertim tempore, qui obvia quæque abripit, evehit, ac diſpergit, accidere ſolet) ad conglomeratos ejusmodi inſectorum nidos alliſo, illa per aërem abripuiſſe, & aliò diſperſa tandem etiam nivis flocculis concluſa denuò dejeciſſe. Quæ inſecta cum deindè vivificis Solis radiis feriuntur, aut aliò proficuo calore foventur, facilè in iis torpidi ſpiritus animantur, & ſic ipſa hujusmodi inſecta, quaſi in vitam revocantur.

Animalia in nive naſci & vivere poſſunt.

29. Licèt in glacie nullum oriri aut vivere poſſe videatur animal, quòd ea congelata, adeoq́; frigidiſſima omni deſtituatur calore, quo tamen opus habent animalia, ut oriri & vivere queant, ſicut docet *Ariſtoteles*; Nix tamen, quia mixtum quid, licet imperfectum, & humidum, utpotè ex vaporibus concretum

cretum quoddam eſt; nullum autem humidum ſine calore eſſe poteſt, ut docet *Averroes lib. 4. meteor.* & *Ariſtoteles lib. 5. de generat. animal.* Idcircò etiam animalia quædam in nive oriri & vivere poſſe, negari non debet. *Helmontius* etiam *imag. Fermenti impræg. num. 33.* docet in nive vermes naſci, tradere Boreales.

§. II.

Experimenta & Exempla quædam mirabiliora de nive recenſentur.

Nix diverſarum figurarum in Septentrione.

1. *Cardanus lib. 14 de Variet. cap. 70.* Nivem in Septentrionalibus partibus perſæpè eadem nocte decem aut quindecim modis variatam cadere, docet ex *Olao M.* ita ut modò crucis, modò ſtellæ, modò floris, aut roſæ, aut lilii aut Scorpii, vel muſcæ imaginem quandam referat. Undè *mirum ſanè eſt*, inquit, *ut quæ primâ noctis horâ cadit, tota crucis imaginem; quæ ſecunda, ſtellæ; quæ tertia, lilii, atque ità de ſingulis, referat.*

Nix rubea.

2. In Armenia nives rubicundas reperiri, quòd exhalationes ibi frequentes ex locis minio abundantibus aſcendant, docet *Euſtathius.* Et in Scythiæ quibusdam montibus, ubi minium effoditur, nivem rubedine tinctam inveniri, refert *Alexander ab Alexandro lib. 4. Genial. dier. cap. 9.* Anno etiam Chriſti 860 nivem rubram ingenti hyemali frigore cœlo delapſam memorant Hiſtorici.

Cœrulea.

3. Juxta fretum *Magalianum* videre nives cœruleas affirmant, inquit *Cardanus lib. 1. de variet. cap. 4. Sunt enim montes altiſſimi.* Subdit deindè: *Exiſtimandum ſolam ſuperficiem ſic affici; nam & in noſtris regionibus quandoque crocea, aut rubea conſpicitur; rubeſcit enim vetuſtate, ut etiam Ariſtoteles docet. Antiquior ergò ubi evaſerit, cœrulea fiet non tantum ob vetuſtatem ipſam, ſed quod ad glaciem atram accedat, & proſpectus è longinquo ſit, quemadmodum & in aëre cœruleum oſtendat.* Ità *Cardanus.*

Baſilica S. Mariæ Majoris Romæ.

4. Baſilica *S. Mariæ Majoris Romæ* in Exquiliis, ex nive contrà anni rationem, Nonis ſcilicet Auguſti (quo tempore in Urbe maximi calores eſſe ſolent) mirabiliter dejectâ, à *Joanne* Patritio Romano ſub *Liberio* Pont. Max. ædificata fuit. Vide *Sigonium lib. 7. Imper. Occid.* & *Breviarium Romanum.*

Nix mira Olyſippone.

5. Anno 1512. Regina *Maria* filium edidit *Emanueli* Regi Luſitaniæ Patri ſpecie & formâ ſimillimum, qui *Henricus* appellatus eſt. Eodem die, quo Princeps hic in lucem editus fuit, *Olyſippo* (in quâ quidem urbe propter ſummam Cœli temperiem monſtro ſimile eſt partem aliquam nivis intueri) plurimâ nive conſperſa fuit; quod multi ſic interpretati ſunt, ut eâ nive mentis candorem, vitæ puritatem & continentiam, virtutis eximiæ fœcunditatem, quæ in hoc Principe mirabiliter eluxit, præmonſtratam fuiſſe dicerent. Ità *Oroſius lib. 8. Rerum Emanuel.*

Nix ubi nulla cadit.

6. In Regno Abyſſinorum nulla cadit nix, uti docet *Franc. Alvarez de reb. Æthiop. cap. 159.* licet gelu & glacies ibidem nonnunquam advertantur. Quamvis etiam *Godingus* aerem Abyſſinorum per frigidos ventos multum attemperari ſcribat, adeò ut maximo anni tempore mitior exiſtat exceptis locis humilioribus & Auſtralioribus, ubi Sol ardentiſſimus radiorum ſuorum ſpicula in terram vibrans calidos ſemper vapores evocat, qui nunquam in niveos floccos adſtringi valent. Similiter aër Regni *Tigre*, ut *Jarrichus* teſtatur, licet ventorum borealium flabris plurimum agitetur, nunquàm tamen deciduis nivei humoris floctis imprægnari poteſt.

Montes nive continuò tecti.

7. Mirum eſt de *Hecla* monte, quod vertex hujus montis perpetuis tegatur nivibus, radices verò continuis ardeant incendiis, ità ut propius ſex milliaribus impunè nemo accedere queat, ut refert *Fornuier Geograph. orb. not. lib. 1. cap. 11.* Similiter in Trinacrii montis *Ætnæ* cacumine nives illæſæ permanent; ſicq; novit vaſtum illud incendium ſub nivibus ſervare fidem, & ut Poëta canit:

Lambit contiguas innoxia flamma pruinas.

8. In *Tenirifa* Inſulâ, quæ una eſt ex *Fortunatis*, montem eſſe ſcribit *Cardanus de variet lib. 1. cap. 4.* qui altiſſimus caput inter nubila condit: in imo autem viret, in medio nivoſus eſt, in cacumine fumum emittit. Cauſam ſubdit *Cardanus* his verbis: *Altiſſimus enim cum ſit, & latior in medio quàm cacumine; exhalatio per ſuperiora fertur, non in medium, quia latera à centro plurimùm diſtant, neque perforatus eſt in eâ parte. Humor autem defluens radicem virentem facit.*

Nivis fœcunditas in Regno Chili.

9. In Americæ Regno *Chili* tanta ſæpè copia nivis dejicitur, ut integræ valles iis ad montium usque altitudinem impleantur: cum verò nix colliqueſcit, alvei mirè exundant, quâ exundatione agri & prata ſummoperè fœcundari perhibentur.

In aliis locis.

10. *Bartholinus* ex *Paulo Warnefrido lib. de geſt. Longobard. cap. 10.* notat tempore Papæ *Benedicti* ad planitiem terræ tàm uberem nivis copiam dejectam fuiſſe, prout in altiſſimis Alpium jugis cernere licet; ſecutam porrò in æſtate tàm miram terræ fœcunditatem, ut altera ſimilis nulli hominum in memoriam revocari potuerit. Teſtatur etiam *Olaus M. lib. 19. Hiſtor. Septentr.* quod licèt nivis dejectæ copiæ ingens arbores ſæpè in Septentrionalibus Regionibus deprimat, & ad terram ferè declinet: quando tamen nix colliqueſcit, reſurgunt & denuò eriguntur, miramq; indè fertilitatem concipiunt, haud ſecùs ac nivis copia terram ubertim fœcundare, citiùsq; germina in eâ provocare ſolet, imò prata in copiâ nivis tàm pingui & fœcundo vireſcunt gramine, ut pecora ab iisdem arcenda ſint, ne plùs depaſcendo rumpantur. Similiter in Daniæ Inſulis *Ferroënſibus* licèt eæ pluribus rivis inundentur, & lætis abundent paſcuis, eæ nihilominùs partes, quæ verſùs Septentrionem jacent, & nive copioſiore defluâ imprægnantur, multò aliis partibus fertiliores & fœcundiores eſſe ſolent.

11. In

11. In *Siranagar*, ut *Nierembergius* refert *lib. 16. Hiſtor. nat. cap. 69.* Incolæ ſolent nive veſci pro pane, & in præmemoratis Daniæ Inſulis *Ferroenſibus*, quæ Regi Daniæ ſubſunt, per totam hyemem oves in præruptis petris & montium jugis nive contectis circumcurſare, & in nive paſcua ſua quærere ſolent. *Eraſmus Franciſci in Diſcurſu de Nive.*

Ambulacra ſub nive.

12. Narrat *Olaus M. lib. 19. cap. 15.* in partibus Septentrionalibus nivem tantâ copiâ dejici, ut arborum rami, ipſæque arbores ità ramis & arboribus innectantur, invicemque fornicario quaſi opere cohæreant; ſicque in longiſſima ambulacra, etiam multorum milliarium ſub nive mirè congelatâ protendantur.

Munimenta ex nive.

13. In *Scandiâ* referente *P. Georgio Fournier lib. 2. cap. 6. Geograph. orb. not.* Adoleſcentes animi relaxandi gratiâ immenſas nivium moles ſæpè in morem caſtrorum conformant, portis & propugnaculis diſtinguunt, aquis ædificationem crebrò inſpergentes, quæ frigore ſic conſtringuntur & indurantur, ut tormentorum æneorum iteratis fulminibus minimè diſſiliant.

Bulimia itinerantes nivem affligit.

14. Mirabile eſt, quod qui per multam nivem iter inſtituunt, nonnunquam vehementi fame, quam aliàs *Bulimum* vocare ſolent, corripiantur. Atque hoc mali genus apprehendit non homines modò, ſed & pecudes, cum per nivem laſſeſcunt eò quòd vel calor ob corpus frigore adſtrictum, ubi calor omnis intrò coactus eſt, alimentum ſtatim abſumat; vel quod emiſſus halitus à nive fuſâ acris & tenuis penetret corpus, & calorem ex eo foràs diſperſum diſſolvit. Ità *Plutarchus in Bruto.* & *lib. 6. Convival. quæſt. cap. 8.* refert, M. Brutum poſt cædem *Dictatoris*, cum ex *Macedoniâ* in *Epirum* properaret, accipere legiones Gabinii, per multam nivem iter facientem propè *Dyrrachium* eo malo correptum fuiſſe, & indè coactum ad hoſtes pro cibario confugere: qui audito Bruti incommodo mox ipſi accurrerunt, cibumque & potum obtulerunt; pro quo beneficio Brutus, ubi deditum eſſet Eidem oppidum, non in hoc modo, ſed & horum cauſâ etiam ſe clementem præbuit in omnes.

Vermis in nive.

15. Intrà nives ſæpè reperiri, atque adeò ibidem naſci vermes quoſdam piloſos (quos *Teredines* vocat *Theophanes* apud *Strabonem lib. 11. Geograph.* alii verò communiter vermes nivium) & lumbricos docet *Ariſtoteles lib. 5. hiſt. anim. cap. 19.* *David Spielenbergerus* nivales vermes advertit in campo ſuprà nivem, quæ ad duarum ſpithamarum altitudinem terræ incumbebat, cùm jam liqueſcere inciperet. Parvuli autem fuerunt, quorum nonnulli ſuprà nivem reptitabant, alii verò elatis minimis alis Sole ſplendente avolabant: mortui autem fortem ac valdè tetrum odorem exſpirârunt; ut refertur *An. 2. decur. 2. obſerv. 110. Ephem. germ. Cur.*

Diverſi generis vermes cum nive delapſi in Hungaria.

16. Anno 1672. die 20. Nov. in Ungariâ ſuperiori à pago, aliàs dicto Menerdorſſel *Neoſolium* usque, ubi nobiles cupri fodinæ ſunt, ad pratum quoddam unà cum nive ex aëre deciderunt ultrà decem genera vermium, qui catervatim ſuprà nivem repentes, ad quatriduum vixiſſe perhibentur. Multi ex his collecti & raritatis cauſâ aſſervati. Maxima verò eorum pars erat nigri coloris, ſuosque habebant pedes: alii rubei coloris erant, aliorum pedes, vel aranearum vel ſcarabæorum pedibus non abſimiles erant. Dicunt aliqui obſervatum fuiſſe, quod vermes iſti ſeſe hoſtiliter mutuò invaſerint, quodque rubri à nigris (quamvis horum copia minor fuerit) fuerint devicti & abſumpti. Hoc verò maximè mirandum, quod nullus horum vermium in ipſo oppido Neoſolio deciderit, ſed ad unum omnes tantum extra urbis portam in prato ſupramemorato fuerint reperti. D. *Carolus Reygerus* obſervationem horum vermium cum iconibus communicavit Collegio Curioſorum, ut videre licet *Decur. 1. Ann. 4. & 5. obſerv. 89.*

17. Tam exigua quoque animalcula in nive ſæpè comperiuntur, ut congeries eorum ſub nive inventa aliquot myriadas continuiſſe, credibile ſit. Siquidem nudis ità ſi oculis inſpiciantur, pulviſculos tantùm nigricantes æmulantur, licet ope microſcopii (quantum quidem in minutiſſimis illis exſiccatis corpuſculis contemplari licuit) binis quodlibet corniculis ſatis craſſis & exporrectis inſtructum comparuerit; In uno, alterove autem aquæ priùs immacerato ſex pariter pedes deprehenſi ſunt. *Ephem. Germ. Dec. 2. Ann. 2. Obſerv. 110.*

18. Pulices in nive obſervavit D. *Fromannus* Anno 1685. menſe Januario, uti memorant *Ephem. Germ. Decur. 2. Ann. 3. obſ. 197.* dum enim in itinere conſtitutus ad arcem quandam tenderet, atque obiter nivem, quâ copioſè terra eo tempore obtecta erat, inſpiceret, puncta quædam nigra, eaque minima, copioſa tamen inſtar multarum fuliginis diſſeminatarum particularum advertit, tandem accuratius inſpiciens pulicum copiam eſſe compertus eſt, nonnullos ubi digiti propius admoti præſentiam ſenſerunt, ſaltando fugam capere, quoſdam poros nivis profundius ſubire, alios autem in liquatâ nive ſuffocatos obſervavit. Vitriolo etiam quoſdam cum nive concluſit, ut domum reverſus microſcopio ſubmitteret, verùm inundatione ex inſperatâ nivium diſſolutione ſubitâ præpeditus ad quatriduum, dum ad lares ſuos redire non valuit, intereà captivorum ſuorum compages in aqua diſſoluta omnem deinceps oculorum etiam armatorum aciem eluſit.

Pulices in nive reperti.

19. Sudoris ſub nive ſaluberrimi exemplum memorabile adducit Clariſſimus D. *Chriſtian. Franc. Paullini in obſerv. Medico-phyſ. obs. 42.* de Viro quodam erudito, audaci verò Martis pullo variolis correpto: qui in ſaliceto quodam ad ripam fluminis equo vectore ſuo ad arborem alligato humum nive molliter contectum fatigatus cubile ſuum eligens ſolo pallio ſubſtrato aſſumptâ tincturâ Bezoardicâ, quam in ſacculo ſecum ferebat; ſuavi correptus ſopore optatam cepit requiem & largum emiſit ſudorem valdè proficuum. Quo nempè (aſſumptâ tamen adhuc alterâ præfatæ tincturæ doſi apud ſuos) morbum animoſè & glo-

Sudor ſub nive ſaluberrimus.

& glorioſe ſuperavit. Sed benè ſubnectit idem Author. *Interim valde dubito, an hoc tentamen mihi, tibive, ſi periclitari velimus, fauſte ſuccedat. Proh! quanta monſtra curationum naſcuntur aliquando in arte ſaluberrimâ!* Verùm nivem calefacere multis rationibus & experimentis oſtendit perceleberis Author *Thom. Bartholin. in tract. de Nivis uſu comprimis cap. 7.* Multa etiam alia experimenta mirabilia de nive apud præfatum Authorem in *cit. libello* Lector comperiet.

§. III.

Anni quidam ob nivem Cœlo deciduam memorabiles, ac mirabiles.

AnnoChr.

443 Quo *Attila* Hunnorum Rex ad redimendam pacem *Theodoſium* II. Imperatorem coëgit, tanta fuit nivis altitudo, ut triſtis cujusdam prodigii opinionem attulerit. Nam vix ſex menſium ſpatio liquefacta ingentem hominum, pecudumque multitudinem ipſa frigoris atque rigoris aſperitate necavit. *Sigonius lib. 13. Imperii Occid.*

825 Circa annum 10 Ludovici Annales Francorum tradunt, ſicut & *Martin. in Chronico*, nivem in die S. Mauritii deciduam per viginti novem ſeptimanas usque ad Paſcha duráſſe, atque jumenta, hominesque extinctos eſſe.

1047 Nix tam copioſa decidit, ut etiam arbores frangeret. *Th. Raynaudus in Chron.*

1124 Hyems nivoſa valdè accidit, & ob varias nivis, pluviæ & frigoris viciſſitudines magna fuit aëris intemperies, quæ plurimum detrimenti attulit. Nam vix Majo menſe tandem arbores efflorere potuerunt, ac terra diutiùs conſtricta vix herbas & gramen evireſcere permiſit. Secuti ſunt imbres copioſi ſingulis menſibus, qui ſemina terræ commiſſa abſumpſerunt, omnesque agricolas ſpe fruſtraverunt *Vincent. lib. 26. cap. 54.*

1128 Feriâ quartâ poſt Pentecoſten nix copioſa delapſa eſt, ut meminit *Zeilerus part. 2. libel. manual.* fuitque hæc ſecunda nix, ut inquit, quæ tempore *Lotharii* Imperat. circà Pentecoſten decidit.

1202 In Scotiâ hyems fuit adeò nivis copiâ per plures continuos dies cadente infeſta, ut magna inde pecudum ſecuta fuerit ſtrages. *Hect. Boëth. lib. 13.*

1281 Die 16 Julii nix copioſa decidit in Bavaria *Freiſingæ Longævium* usque. Secuta fuit ingens annonæ caritas, ita ut etiam potentiores avenaceo pane veſci coacti fuerint. *Zeilerus epiſt. 319 ex Brunnero.*

1353 Cum Martius & Aprilis ultrà medium verno & penè æſtivo calore ſegetes ad calamos & ariſtas perduxiſſent, oborto derepentè acri frigore & gelu nix duos cubitos alta terram operuit in Poloniâ, & in ſextum usque diem duravit; quâ poſteà ſolutâ, cum indè ſegetes corruptas & frigore deſtructas omnes exiſtimarent, tanta præter ſpem ubertas frugum ſecuta fuit, quanta vix unquam accidit. *Cromerus lib. 12.*

1541 Anno 1541 die 24 & 25. Januarii *Lubecæ* & in tractu ejus Regionis tanta nivis copia decidit, ut per plures dies homines ex ædibus egredi non valuerint, tandem ingens illa nivis copia magnis civium impenſis ex Urbe evehi debuit. *Chron. Lubec. pag. 212.*

1579 Die 7 Aprilis in *Tuſcia* & *Lombardia* trans *Padum*, ac in *Pedemontano* Tractu nix cum ſævo admodum frigore dejecta fuit, undè non tantum vites, ſed & arbores jam florentes miſerabiliter læſæ periêrunt, ſpe vini, aliarumque frugum penitus præciſâ, ut refert *Petrus Bungus de myſt. Num. 17. apud Bartholin.*

1601 Cæſarianis & aliis confœderatis Chriſtianorum copiis *Caniſcham* obſidentibus, nix primò, & indè frigus inſecutum valdè infeſta ac inimica acciderunt. Nam cùm die 15 Novemb. tempeſtas primùm nivoſa Chriſtianorum caſtra obruiſſet, continuò è veſtigio ingens frigus ſubſecutum eſt, ita ut unicâ nocte 150 milites, & 300 equi frigore interempti obriguerint, & tandem invaleſcente magis gelu relictis tormentis & incenſis caſtris obſidionem ſolvere debuerint. Refert autem *Iſthuanſius lib. 32.* oculatus teſtis in progreſſu Chriſtianarum acierum 16000 hominum nimio gelu torpuiſſe, & enecta concidiſſe.

1658 Anno 1658 Nix admodùm copioſa cum magno frigore dejecta fuit, ut idcircò, cùm illâ hyeme Auguſtiſſimus Leopoldus Francofurtum ad Comitia Electoralia Imperium magno tranſiret comitatu, viæ ubivis ab altis nivibus parari debuerint.

1678 Hyems valde nivoſa extitit, ſecuta deindè magna fertilitas, æſtas calida & vinum optimum.

1692 Hyems longa & valdè nivoſa fuit, ut ab immemorabili tempore tanta nivis copia per Europam non fuerit obſervata. In Moſchovia frigus etiam adeò deſæviit, ut turmatim aves ſæpè 30 aut 40 ſimul enectæ frigore decidiſſe, ad 500 verò homines præ nimio gelu obriguiſſe memorentur. Ad finem quoque Hyemis, dum glacies in Moſellâ fuit ſoluta, ingentia damna non illic tantum, ſed & in Rheno attulit: Glacies etiam itâ confertim illic locorum ad littora congeſta dicitur, ut montium inſtar cum omnium intuentium admiratione ſubſtiterit.

Digitized by Google

CAPUT X.

De Grandine, ac variâ ejuſdem figurâ & magnitudine.

§. I.

Regulæ & Obſervationes de Grandine.

Grando quid ſit, & quomodo fiat.

1. GRando aliud non eſt quàm gutta pluviæ, aut flocci nivis colliqueſcentis denuò acerrimo frigore condenſata: Undè & perſpicua plurimùm ac rotunda eſſe ſolet; etſi non perfectè. Fit itaque, cum nubes ſunt ſublimiores, & flocci nivis primùm calore liquantur: tunc ſubeunte frigidiore vento iterum congelantur, & ità grandines efformantur.

Grandines majores quomodo fiant.

2. Eò majores erunt grandines, quò ex altiori loco decidunt, & major humoris copia in deſcenſu occurrit: Cùm itaque nivem colliqueſcentem ventus frigidior corripit, ac multos floccos uniendo colligit; tunc grando major, & figuræ magis polygonæ præceps ruit.

Grando non fit ſine vento.

3. Grando ubicunq; & quocunque tempore ſi fiat, non abſque vento fit, plerumque autem ventis invicem pugnantibus. Undè *Cardanus de ſubtil. lib. 21. Grandinem abſque ventis generari impoſſibile. Nam ſi aër* (inquit) *tenuis eſt, non eſt frigidus, quare gelaſcere non poteſt: vapor ſi craſſus, abſque ventis cogi non poteſt.* Candidam etiam grandinem minùs frigidam, & mitioribus ventis effici, ac humiliore loco deſcendere, docet *Cardanus* ibidem.

4. Grando etiam haud aliter ac nimbus æſtivo tempore frequentior eſt, & major, quòd nubes ſint ſubtiliores; neque hyeme ſit ſatis caloris, qui ad nubes adeò ſublimes perveniat: inferiores quidem attingit, ſed citiùs nix ſoluta decidit, quàm frigore rurſus congelari queat. Plerumque etiam quò æſtus major præceſſit, eò grando major, & impetuoſior, quæ ideò etiam magis nocere poteſt, dejici ſolet.

Signa grandinis futuræ.

5. Antequam grandinet, plerumque magnus in ſublimi aëre ſtrepitus auditu percipi ſolet: colliduntur enim jam congelatæ guttulæ, dum aliæ in alias incurrunt, & impingunt.

6. Similiter grandinem in æſtate ſæpè magnæ guttæ pluviales, quæ etiam cum vehementiâ aliquâ & impetu dejiciuntur, præcedere ſolent: quod priores quædam guttæ ob aërem nondum ſatis infrigidatum congelari nequeant, quocircà ità permiſſæ liberè cum gravitate ſuâ delabuntur.

Fit grando ordinariè de die.

7. Frequenter & ordinariè grandines fiunt per diem, vix autem & rarò per noctem, quod nocturno tempore, dum abſente Sole aer magis infrigidatur & condenſatur, nubes deſcendant, ac fiant humiliores, atque ità terræ propinquiores, quàm ut à frigore ſubeunte guttæ decidentes denuò congelari queant.

Grandines inſolitæ magnitudinis.

8. Grandinis forma ſive figura ordinaria, licet ſit globularis piſi magnitudine; cadit tamen nonnunquam vaſtior & acutis angulis aſperior, atque etiam oblongior, ut glaciei fruſta longiora quandoque exhibeat. Fit hoc dum aqua ex nube copioſiùs effuſâ, priusquàm in minores alias guttas diſſipetur, à valdè intenſo frigore occurrente mox congeletur. Ità vidimus hîc Anno 1678. inter alias grandines juglandis magnitudine dejectas etiam fruſta quædam glaciei, quæ palmam manûs longè excedebant. Narrat etiam *Iſidorus* cecidiſſe nonnunquam grandines humano capite haud minores: & *Olaus Magnus lib. 1. cap. 22.* refert, in Septentrione quandoque grandines decidere, quæ caput humanum magnitudine ſuâ excedant.

Minora grana grandinis pellucida ſunt, non autem majora.

9. Minores grandinis lapilli nonnunquam pellucidi ſunt, nullumque colorem induunt: majores verò etſi ſuperficietenùs perſpicui appareant, intùs tamen aliquid nivis continent, & quandam albedinis ſpeciem exhibent. Oritur autem pelluciditas illa, dum frigidus ventus, qui eam efficit, jam formatas aquæ guttas intercipit, & in corpus durum conſtringit. Sed cum hic ventus floccis colliqueſcentibus appropinquat, calorem in illorum poros impellit, ſive materiam ſubtilem maximè agitatam, quæ tunc in aëre circumſtante invenitur: quia ipſe ventus non tàm facilè, nec tàm citò, atque hic calor eos pervadere poteſt. Is autem calor horum floccorum meatibus incluſus ad ipſorum circumferentias magis quàm ad centrum accedere nititur, quia ſubtilis materia (in cujus agitatione conſiſtit) ibi liberiùs movetur, & ità magis magisque liquefacere pergit, priusquam incipiant rurſus in glaciem concreſcere; atque etiam liquidiſſimæ, id eſt, magis agitatæ particularum aquearum, quæ alibi in iſtis floccis reperiuntur, ad eorum circumferentias accedunt; iis contrà, quæ non tàm citò liqueſcere poſſunt circà centra manentibus. Quò fit, ut craſſiora grandinis grana in ſuperficie pellucida ſint, & intrinſecùs alba; ità explicat *D. le Grand, Hiſtor. natur. pa t. 6. art. 5.*

Unde pili & alia quædam in grandine.

10. Cum conſtet Solem, dum vapores allicit, unà ſecum diverſas ſæpè rerum materias in altum ſubvehere ſolere; quod ex eo etiam patet, quia ſæpè in grandine globoſâ reperiuntur pili, paleæ, arenulæ, feſtucæ, ſimileſque quisquiliæ; quæ ſanè manifeſta ſunt indicia, dictas res unà cum

cum vapore in aërem ſubvectas, ibidem deindè vapori vi frigoris concreto commixtas, & denuò tandem in terram cum grandine delapſas.

11. Licèt etiam grando acriori frigore ſoleat concreſcere, citiùs tamen, quàm nix diſſolvitur: id autem propter denſitatem grandinis forſan evenit, ait *Du Hamel, in meteor. lib. 1. cap. 3. Quemadmodum,* inquit, *libra plumbi citiùs, quàm butyri liqueſcit, quod ubi pars una calorem concepit, ſtatim eum proximæ communicat, & ità quaſi per manus citiſſimè calor per omnes partes diffunditur.* Sed nunc Mirabiliora quædam de Grandine in medium proferamus.

§. II.

Exempla Grandinum memorabilium & Mirabilium in certis quibusdam annis & temporibus.

Grando in terrâ Ægypti. 1. Memorabilis imprimis Sacræ Scripturæ teſtimonio eſt grando illa, quâ Deus flagellavit *Pharaonem*, fuitque haud dubiè maxima, cum in totâ terrâ Ægypti percuſſerit cuncta in agris ab homine usque ad jumenta, cunctamque herbam & omne lignum regionis confregerit, ut conſtat ex libro *Exodi cap. 9.*

In obſidione urbis Gabaon. 2. Cùm quinque Reges *Gabaon* urbem obſediſſent, ut docet *lib. Joſue cap. 10.* eò quod fœdus cum *Joſue* feciſſent; *Joſue* à *Galgalis* caſtra movit noctu, & ex improviſo eos aggreſſus usque ad *Axecam* & *Macedam* concidit; cumque illi fugerent, Dominus in eos ingentes de cœlo lapides dejecit, & *mortui ſunt multò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percuſſerunt filii Iſraël.*

Grando 8 librarum. 3. Cum Roma ab *Alarico* capta fuit, grandinem octo circiter librarum pondus habentem cœlo delapſam memorat *Majolus in diebus Canicul.*

4. *Paſchali* Pontifice M. in Galliâ grandinis fruſtum deciſſe 12 pedum, *Bonfinius* refert. Meliùs fortaſſis hanc grandinem deſcribit *Sabell. lib. 9. En. 8.* dum ait: Tempore, quo Saraceni Italiam vaſtârunt, anno, qui eam cladem præceſſit, in Galliâ ante ſolſtitium æſtivum portentoſa repentè grando de cœlo dejecta, in quâ fruſtum glacie concretum duodenum longitudine pedum repertum eſt.

[illegible] pulſus. 5. Dum *Sainus Choſrois* Perſarum Regis Dux integro ſuo exercitu in *Theodorum Heraclii* fratrem incidens ad pugnam ſe paráſſet, quâ etiam initâ impetratum fuit auxilium divinum, ità ut grando inopinata in Perſas deferretur, multosque eorum feriret; cùm interim omnis tempeſtatis expers Romanus exercitus eſſet. Fuſi ſunt eo prœlio à Romanis Perſæ magna clade, ut indicat *Cedrenus,* & *Paulus Diac. lib. 18. rerum Romanar.*

Grando mirabilis Conſtantinopoli. 6. Sub *Valente* Imper. Anno ſalutis 371 *Conſtantinopoli* delapſa fuit grando adeò magna, ut manum globus unus impleret, & lapidibus ſimilis eſſet. Scribit *Author faſciculi Temporum*, grandinem eam tàm homines, quàm jumenta interfeciſſe, eamque per iram Dei immiſſam. Ità *Socrates lib. 4. cap. 10. Hieron. in Chron. & alii.*

7. Anno Dominicæ Incarnationis 671 Tempeſtas grandinans tàm hominibus, quàm beſtiis nocumento fuit, ut meminit *Paul. Diac. lib. 19. rer. Rom.*

Igneæ grandines. 8. Cum ſub *Leone Iſauro* Saraceni Conſtantinopolim obſederunt, ac fame, frigore, bello & peſte plurimi confecti ſunt; tunc & igneæ grandinis tempeſtate mare ebulliens naves eorum omnes præter quinque abſumpſit Anno Domini 719 & 720. *Sigebert. Paulus Diacon. lib. 21. rer. Roman.* & *lib. 6. cap. 14. de Longobard. Theophilus Raynaudus in Chronico ſuo* notat, Anno Domini 718. Saracenicam claſſem navium trium millium igneâ grandine cœlitus tactam, vix quinque navibus ſalvis ultorem ſenſiſſe Deum.

9. Anno 825. ut *Raynaudus in Chron.* meminit, grando ſtupendæ magnitudinis in Gallia decidit, & gelu 815 pedum longum, atque ſex latum unà decidit.

Grando frequens inſtar ovi anſerini. 10. Inter prodigia, quæ Hieroſolymitani Regni Chriſtianorum excidium Anno 1187. à *Saladino* Ægyptio illatum præceſſêre, *Tyrio* memorante, præter inſuetos terræ tremores, ventos atroces, Solis defectus, mare ſolitò majore æſtu redundans, etiam grando frequens inſtar ovi anſerini cœlo decidit, & magnam ibidem noxam intulit.

Cum effigie Chriſti. **Facies humanas referens.** 11. Memorabiles valdè ſunt illæ grandinum ſpecies, quas *Nauclerus* deſcribit, quarum ea, quæ Anno 1240 *Cremonæ* decidit, nucum magnitudine impreſſam, crucis figuram faciemque Chriſti adſcriptis verbis JESUS NAZARENUS continuit. Altera verò in Regionibus Septentrionalibus Anno 1395. menſe Auguſto decidens humanas facies exhibuit, cujus mentionem quoque facit *Crantzius lib. 9. Vandal. cap. 32.* dùm memorato Anno circà Aſſumptæ D. Virgin. Feſtum in Saxoniâ ceciditſe ſcribit grandinem, quæ humanæ faciei imaginem prætulerit: *Diſcrevêre in glacie faciem viri ac mulieris: Barbata virorum, fœminarum verò criſpantibus involuta peplis imago in grandine cernebatur.*

Grando 3 aut 4 librarum. 12. Grandinem aliquandò in diſtrictu *Iglavienſi* in *Moravia* trium, quatuorve librarum pondere inventam deſcripſit D. *Joan. Ferd. Hertod. Tart. Maſtich. Morav. part. 1. cap. 2.*

Grando ſanguine mixta. 13. *Ludovicus Clavitellius* teſtatur in agro *Bononienſi* ad Annum Chriſti 1537. menſe Auguſto ceciditſe grandinem ſanguine mixtam, in quâ inventa ſunt grana, quæ pondere libras 28 exceſſerunt.

14. Memoratur etiam Anno 1629. menſe Julio in quodam Flandriæ territorio, quod *Vaſſiam* vocant, in vico celebri de *Tempeſta* ceciditſe grandinem ſub meridiem inſolitæ, & inviſæ Belgis figuræ ac

magnitudinis; cam enim dentibus & angulis aſperam, tum pugni maximi, tum & puerilis capitis magnitudinem exæquâſſe.

15. Anno 1647. in *Falſtriâ* die Pentecoſtes grando cecidit juglandis magnitudine, & 7 pagorum ſegetes proſtravit, quæ etiam ad quartum usque diem indiſſoluta permanſit. *Wormius Muſæi lib. 1. ſect. 2. cap. 12.*

16. Anno 1666. die 7. Julii propè *Tarmouth* grando vehementi procellâ effuſa eſt in circumferentiâ digitorum 12, imò ovis gallinarum indicarum nihilo inferior, interiùs fulgens, exterius lævis. Societ. Anglic. communicavit D. *Nathaniel Fairfax*. *Act. Phil. menſ. Jun. 1667. relat. 6.* Eodem quoque Anno 1666. *Bomelæ* in Geldriâ fruſtum glaciei cum grandine pondere trium librarum deſcendiſſe meminit *Le Grand in Hiſt. nat.*

17. Anno 1673. die 7. Junii, miræ quoque ac variæ figuræ grandines ad *Legerium* montem vicinaque loca ditionis Tigurinæ decidiſſe, digitorum nempè, avium, infantum involutorum, ſtellarum, crucum &c. in *Hiſtor. Nat. Helvet. cur. pag. 376.* memorat D. *Wagnerus.*

18. D. *Wurffbainius* obſervavit, ut refertur in *Ann. 5. Decur. 2. Ephem. German. Obſerv. 158.* Anno 1676. die 7. Junii in oppido Altorffino grandinem inuſitatæ magnitudinis & admirandæ figuræ: magnitudo columbinum ovum longè ſuperabat, figura verò erat varia, partim rotunda, partim angulosa puriſſimo quodam & pellucido centro lentis magnitudine notabilis, quod glaciali quâdam maſſâ incruſtatum atque obductum videbatur. Hæc grando non tantùm tecta domorum lateritia diffregit, atque feneſtrarum orbitas excuſſit, verum & ſegetes omninò proſtravit, & ſolo æquavit, imò & proceras arbores medias diffregit.

Grandines variis in locis Germaniæ.

19. Anno 1680. die 3. Junii *Gamundæ* in Haſſiâ (quæ civitas tribus circiter milliaribus *Marpurgo* diſtat) ac in pluribus aliis circumſitis pagis ſæviſſimâ obortâ tempeſtate grando duarum librarum ponderis decidit, quæ fruges omnes in terram proſtravit, ingens etiam damnum tam hominum quàm pecudum generi procreavit, feneſtras ubivis excuſſit, tegulas diffregit, aliaque plurima damna intulit. Tantus autem invicem illabentium in aëre & impingentium grandinum fragor auditus eſt, ut præ illo vix tonitrua quantumvis tumultuantia percipi valuerint. Pridie ejusdem diei in Moguntinâ Diœceſi propè *Neoſtadium* horruit æther grandine terribilis, quæ etiam ſegetes omnes percuſſit ad terram usque. Similiter in *Weſtphalia* grandinoſa tempeſtas plurimùm nocuit; multis etiam in locis unà dejectæ fuêre glacies, 5. 6. 7. & 8 librarum, undè tum hominibus, tum pecoribus haud modicum damnum illatum fuit. A *Bileſeldiæ* urbe, ubi feneſtræ pleræque excuſſæ, continuo tractu Hervordiam usque ſegetes omnes decuſſæ & proſtratæ ſunt. Eodem quoque menſe ad *S. Truyen* Leodienſ. diœceſis grando ponderis quinque quartarum libræ in tantâ copiâ decidit, ut indè ſuis agri privati frugibus haud aliter, quàm ſi ab exercitu militari fuiſſent devaſtati. Feneſtræ inſuper tàm in ſacris, quàm profanis ædibus ità excuſſæ & dejectæ fuerunt, ut longo tempore reparari non potuerint. Hoc ipſo etiam Anno die 21. 22. & 23. Julii ingentibus exortis tempeſtatibus in *Auſtriâ* cœlo turbido grandinis inter fulmina dejectæ vis plurimùm nociva fuit, plures ſegetes deſtruxit, & humo commiſcuit lutoſæ, ædes vaſtavit, equos, vaccas, & oves oppreſſit, imò ramos omnes virentes ab arboribus divulſit: obque majoris grandinis dejectæ copiam & gravitatem pluribus in locis ciconiæ, anates, anſeres, picæ & corvi, pluraque alia volatilia grandinoſis nimbis tacta & penitùs exanimata ſunt. Omnes etiam feneſtræ arcium, templorum, & quarumvis aliarum ædium cum plumbeis ſuis orbiculis excuſſæ & disjectæ fuerunt.

CAPUT

CAPUT XI.

De Iride tam Solari, quàm Lunari, Coronis item ſivè halonibus.

Hoc Capite Sermo nobis eſt de Iride, Coronis, & Halonibus, ſivè Circulis & arcubus quibusdam tam integris & perfectis, quàm etiam imperfectis atque incompletis, ſivè etiam unius aut variorum colorum circa duo præcipua Mundi lumina Solem ſcil. & Lunam quandoque conſpicuis. Quæ autem magis tum ſcitu digna & notabilia, tum etiam mirabilia à Scriptoribus variis annotantur, hæc nunc animus eſt colligere, & collecta in medium adducere & curioſo Lectori paucis recenſere.

§. I.

De Iride tam Solari, quàm Lunari Obſervationes notabiliores.

Iris quid ſit.

1. Iris deſcribitur à *Bartholomæo Anglico de propriet. rerum lib. 11. cap. 5.* Impreſſio generata ex nube concavâ & roridâ ad pluvias præparatâ in ſtillicidiis infinitis tanquam in ſpeculo relucens, habens figuram arcualem varios colores exprimens à radiis Solis aut Lunæ generata. Communius tamen dicitur Arcus multicolor in nube roridâ & oppoſitione radiorum à luminaribus cœleſtibus emiſſorum, eorumque reflexione oculis ſpectantium illapſus & apparens. Iris igitur ſivè Arcus Unicolor aut multicolor in nube roridâ generatur, & nunquàm non in adverſâ Soli parte ordinariè aſpectui exhibetur; eſtquè ſublimis, aut humilis, prout Sol oppoſitus humilis aut ſublimis exiſtit: Hoc enim deſcendente altior ſupra Horizontem; hoc aſcendente & altiorem locum tenente depreſſior videtur.

2. Cum dicitur Iris per reflexionem fieri in nube roridâ; non eſt intelligenda nubes, quaſi eſſet totale aliquod planum ſeu corpus catoptricum aut quaſi Speculum quoddam verticaliter erectum & extenſum, ſed intelligi debent minimæ quædam roris guttulæ in tractu quodam aëris, ut mox dicetur, decidentes, quibus aliæ continuò ſuccedunt & priorem locum ſubeunt atquè ſic continuè aliquò uſque coloratum Iridis phænomenon ſpectatori repræſentant.

Figura nubis ad Iridis efformationem [illegible] facit.

3. Figura nubis ad Iridis figuram nihil confert: cum enim non in ipſâ nube, ſed in guttis decidentibus quocunque ordine depluant, modò in ſuperficiem incidant coni requiſiti, cujus vertex eſt oculus, generatur Iris. Ejus autem rotunditas oritur hinc, quod eæ ſolæ guttæ, quæ in tali ſuperficie poſitæ ſunt, cum ſitum reſpectu Solis aut Lunæ & Oculi obtineant, qui requiritur ad colores illos exhibendos. Ad Iridis igitur generationem requiruntur pluviarum guttæ legitimè diſpoſitæ, certa Oculi intuentis diſtantia, ſine quâ Iris non percipitur, & denique lumen Solis aut Lunæ; Sole enim vel Lunâ evaneſcente mox & Iris evaneſcit.

Elevatio Solis & Iridis ſimul eſt Grad. 41.

4. Cum Sole altiore deprimatur Iris, & eodem depreſſo attollatur; adeóque pro Solis altitudine diverſimodè Iris efformetur: conſtat tamen quasvis elevationes Solis & Iridis ſimul ſumptas gradus 41 adæquare. Demonſtrat *Chaleſius Dioptr. lib. 3.* Cum igitur Sol elevatur plusquàm 41 gradibus, nulla apparere poteſt iris, niſi fortè oculo è cacumine altioris cujusdam montis in ſubjectam vallem ſpectanti. Sole vero Horizontem attingente Iridis vertex præciſè 41 gradum obtinet. Sole autem lucente & minùs quàm 41 gradum elevato, ſi pluat; Iris apparere poteſt ad ſenſum circularis. Dixi ad ſenſum; quià realiter ſæpè hyperbolica, parabolica aut elliptica eſſe poteſt, ut oſtendit *Chaleſius lib. cit. prop. 19.*

5. Iris è regione Soli oppoſita ità generari ſolet, ut medii ſpectatores exiſtant inter ipſam & Solem: Undè & ſi linea recta à Sole in ſpectatoris oculum ducta continuari intelligatur, ea ſit tranſitura per centrum Iridis. Centrum itaque Iridis, oculus & Sol ſita ſunt in eadem lineâ rectâ, ut communiter *Meteorologi* docent.

Iris non omnibus eadem.

6. Hinc ſequitur, quod Iris non omnibus eadem, ſed ſua tantum cuique appareat; totque in roridis guttulis decidentibus arcus picti conſpiciantur, quot oculi ſunt, qui verſus eos diriguntur. Proindè & moto cujusvis oculo etiam illi movetur Iris. Cum enim moto oculo alia fiat linea à Sole per oculum ducta: hæc autem linea ſit axis illius Coni, in cujus ſuperficie exiſtunt guttæ iridem exhibentes, & mutato axe alicujus Coni, mutari Conum neceſſe ſit; alia igitur erit ſuperficies Coni; ſivè occupabit aliud ſpatium & conſequenter & aliam Iridem comparere neceſſe eſt. Unde qui caput elevat, vel deprimit, mox Iris mutatur; qui ſtat, illi ſtat, qui progreditur, illi & Iris progreditur, & *ſingulis paſſibus ſingulas Irides ſpectamus*, ut rectè loquitur *Le Grand hiſt. nat. part. 6. art. 9. ut ità nobiscum progredi, currere, ſtare, ſedere vel quiescere videatur.*

7. Imò cum ex guttulis pluvialibus perpetim ſtillantibus à radiis ſolaribus illuſtratis producatur Iris; ſingulis etiam momentis nova eisdem oculis Iris comparere ſolet, ſuccedentibus nempè continuo in delapſarum

Digitized

lapſarum locū novis aliis ex nube in pluvialia illa ſpecula ſeſe reſolvente. Nec tamen etiam ſtante oculo fixo eodem loco obeſt permanentiæ Iridis, quod guttæ decidentes perpetuò moveantur, dum in caſum præcipitantur, cùm aliæ continuò ſuccedant, haud aliter ac fluvius idem apparenter perſeverat, licet continuò mutetur, eò quod ſequentes aquæ prioribus ſuccedant. Quià tamen Sol continuò movetur, & nunquam in eodem Cœli puncto ſtare ſolet; ideóque & linea recta ducta à Centro Iridis per oculum ad ipſum Solem neceſſariò etiam continuò mutatur. Undè ſingulis etiam momentis Iris reverà alia, & in alio loco ſpectatori immoto comparere debet.

Quare nulla diſcontinuitas in Iride videatur.

8. Quod etiam nulla in Iride diſcontinuitas advertatur ex eo provenit, ut rectè docet *Chaleſius prop. 16. lib. 3. Dioptr.* quod guttæ decidentes ſint plurimæ, ſibique invicem ſuccedentes. Neque verò opus eſt, ut in eodem plano verſentur; modò in ſuperficie ejuſdem Coni inveniantur. Ex quo fit, ut cum tam remotæ quàm proximæ eundem colorē exhibeant, lacunæ omnes & hiatus impleantur nullaque appareat diſcontinuitas. Undè etiam accidit nonnunquam, ut Iridis pars ſæpè in foliis arborum, vel in nebulâ circumfuſâ reliquis partibus remotiori loco effictis depicta videatur, quod priusquàm radii ulterius & remotiùs excipiantur, vel arborum folia, vel craſſius aër, vel ipſa etiam pluviæ ſtillicidia craſſiora eos ſiſtant.

9. Nobis Borealibus nunquàm in parte Auſtrali ſivè Meridionali apparere poteſt Iris ordinaria; Sicut è contra his neque qui ultrà Æquatorem in Auſtrali terræ parte habitant, Iris apparere poteſt verſùs borealem plagam. Ratio patet ex ſuprà indicatis.

10. Raròapparet Iris, cum validi ſpirant venti: nubes enim, in cujus guttis ſtillantibus Iris formatur, citò à ventis diſſipatur & diſtrahitur.

11. Omni tempore per annum, cum diſponi poſſint nubes roridæ, quæ Iridem efficiunt, etiam Iris comparere poteſt: In autumno tamen frequentiores & hyeme rariores eſſe ſolent.

Colores Iridis ordinarii.

12. Colores in Iride cœleſti ordinariâ *Ariſtoteles* tres tantùm agnoſcit, rubrum ſcilicet ſeu phœnicium, viridem & cœruleum: Verùm duo adhuc alii manifeſtè apparentes addi poſſunt, flavus nempè & purpureus, adeò ut in Iride verſicolore quinque deprehendantur colores, qui ordine ſeſe ita inſequuntur. Primò ſupremam arcus cœleſtis regionem tenet ruber color, ſeu phœnicius; Secundò ſequitur luteus vel aureus, tertiò viridis, quartò cœruleus; quintò puniceus vel purpureus. Præfati autem colores maximè in Iride primariâ, quæ ſæpenumero ſola apparet, reperiuntur; in ſecundariâ autem, quæ ſuperior eſt & amplior, debiliores ſunt colores & ordine inverſi.

Obſervati colores varii & vario ordine.

13. Notavit tamen *D. Joan. Theodorus Mœren* in Iridibus diverſo tempore à ſe obſervatis non ſemper eoſdem ſtabiliter apparere colores, neque eodem ſemper ordine ſe conſequi, prout refertur *Obſ. 109. Ann. 5. Dec. 2. Ephem. Germ.* Nam I. Anno 1686 in fine Martii poſt meridiem advertit in extrema convexitate Iridis tunc apparentis colorem rubeum; abhinc flavum; tertium virideſcentem; quartum ſeu interiorem purpureum: inter quem verò & tertium obſervavit colorem cæruleum. II. Die 18 Maji ejuſdem anni veſperi horâ 5 in ſupremâ Iridis convexitate hos ſe inſequi notavit colores modo planè diverſo, & ab aliis Iridibus diſtincto. Primus color rubeus varios habebat ſuæ rubedinis gradus: ſecundus viridis erat, tertius cæruleus, qui etiam erat diſtinctiſſimè cum ſequenti expreſſus; quartus erat violaceus, & quintus denique flavus. III. Die 21 Maji veſperi hora 6 conſpexit iridem, cujus ſupremus color rubeſcebat, ſecundus flaveſcebat; tertiùs virideſcebat; quartus iterùm rubeſcebat, ſed rubedine obſcuriore ſuperiori. IV. Die 6 Junii veſperi hora 6 Iris illi conſpicua ſuperiùs expanſam & albicantem exhibuit rubedinem, cui ſe jungebat flavedo, ſuccedebat viridis, & huic cœruleus, indè violaceus color, à quo tandem paululùm diſtabat ſextus ordine color rubeus. V. Die 22 Julii manè hora 6 Iris in hoc cœteris rarior eidem comparuit, quæ non tantùm colores hoc ordine exhibuit, primò ſcil. rubeum, ſecundò flavum, tertiò viridem, quartò violaceum; Sed quod mirabiliùs erat, ubi pulchritudine intenſiori amplius nitebat, vix ſubjectum erat, cui inhærebat; nam ſudo & puro quaſi Cœlo adſcripta videbatur, nunc vix nubes, niſi vapores tenues apparerent. VI. Die 8 Auguſti ejuſdem Anni Iris illi conſpecta fuit, quæ cum quartâ ferè concordabat. Primus enim color erat rubeus, ſecundus flavus, tertius viridis, quartus cœruleus, quintus violaceus.

14. Obſervatum eſt Iride paulatim evaneſcente puniceum colorem in flavum abire ſolere, ac tandem extingui. Nunquàm etiam flavus color apparet, niſi cum Iris eſt valdè illuſtris & ſplendida.

15. Sol licet Iridem ſæpiſſimè ſiſtat in aëre rorido, rariùs tamen Luna eaque ordinariè alba ſolet exprimi, frequenter tamen plenilunio, cum raræ nubes, nebulæque noctu exiſtunt. Sunt autem Lunares Irides ideò potiſſimum rariores, quàm Solares, quod nempe Lunares radii Solaribus multò ſint debiliores ad Iridis phænomenon ſiſtendū: Colores item in tenebris minùs ſint conſpicui; noctu etiam minor detur obſervantium numerus, & Lunâ plerumque Occidente fiant. Verùm quod Ari-

Ariſtoteles voluit, die Menſis lunaris unica, atquè ſolum in plenilunio contingere, minimè aſſenſum meretur, cum variæ obſervationes Authorum ſuadeant contrarium, variis nempè etiam aliis diebus & Lunâ non plenâ, ſed etiam medio orbe diſſectâ, gibboſa, aut falcatâ, ejuſmodi lunares irides viſas eſſe. Imò *Scaliger Exercit. 8.* velut de re communi in Inſulâ *D. Thomæ* loquitur ità: *In Inſulâ S. Thomæ*, inquit, *ſi anteceſſerit pluvia, fieri à Luna Iridem, cujus color ſit alba quaſi nebula.* Verum & mihi talis conſpicua fuit menſe Octobri Anno 1688, nec tunc Luna plena fuit, aër autem valdè vapidus erat, & humidus.

Irides Lunares plurium colorum.

16. Solent tamen, etſi rariùs, Irides Lunares etiam multicolores videri, uti obſervavit *D. Georgius Francus* Anno 1677 die 19. Decembr. S. V. veſperi poſt horam quintam. Colores verò ità invicem ſibi ſuccedebant. Extimus imprimis erat cæruleus, ſequebatur obſcurior, inde rubicundus & igneus, hinc flavus & huic ſuccedebat è viridi cœruleus, iterum rubicundus & igneus, tandem intimus circumambiens Lunam erat ex albo flavens. Duravit Phœnomenon ultra integram horam. Talem etiam ſe *Oxoniæ* Anno 1606 menſe Junio vidiſſe teſtatur *Bombachius*, ut notat *Le Grand in Hiſt. nat. part. 6. art. 7.* & ipſe præfatus Author coloratum ejuſmodi arcum ſpectâſſe ſe ſcribit ibidem propè *Amtempcourt*, Regis palatium decem aut undecim milliaribus *Londino* diſtans circà medium Octobris & Lunâ in cornua falcatâ. Adducit etiam teſtem oculatum *Carolum Vuildegrave* Equitem, in cujus conſortio tunc erat. Adeò autem dilucidus arcus hic lunaris apparuit, diſtinctoſquè exhibuit colores, ut ſolarem Iridem quodammodò æmularetur, ſimilemque quamvis debiliorem ſpeciem præſentaret.

17. Neque colorum una eademque ſemper in Lunaribus Iridibus ſeries, ſimiliſque diſpoſitio eſſe ſolet, uti obſervavit Clariſſ. Dominus *Augwen*: primus enim color verſus Zenith aliquandò in Iride Lunari ab eodem viſus fuit purpureus, ſecundus rubeus, & hi duo totaliter uniebantur, ut libero oculo difficile fuerit determinare utriuſque extremitates; tertius fuit aureus & quartus flavus; Qui duo etiam in ſui amplexu ægrè potuerunt diſcerni, ità ut ipſa circumferentiarum unio dici potuiſſet color alius mixtus reſultans, & ſic in Iride hac ſeptem potuerint diſtingui colores. Quintus tandem fuit viridis perfectè à cœteris diſtinctus. Vide *Ephem. Germ. Dec. 2. Ann. 4. Obſerv. 47.*

18. Ariſtoteles *lib. 5. hiſt. Anim. cap. 12.* ponit Iridem multum facere ad generationem mannæ, ſivè mellis aerei. *Plinius* autem *lib. 12. cap. 24. Aſphalathum*, aliaſque herbas odoratas per Iridem generari tradit.

Iris quid ſignificet.

19. Iris qualiſcunque naturale ſignum eſt nubium roridarum & auræ vapidæ ac pluvialis, non tamen pro indubitato recipiendum eſt, pluvias ſemper ſequi. *Nam ut rectè docet Le Grand. loc. ſup. cit. licet nubes, in qua arcus cœleſtis depingitur, rorida ſit, & aquâ turgeat, ea tamen eſſe poteſt aeris temperies, ut quidquid humoris in eâ continetur, evaporetur & calore accedente in auras evaneſcat. Undè impeditâ concretione, & disjunctis particulis mirum non eſt, ſi nulli imbres naſcantur, & ſerenum Cœlum appareat.* ita ille. Unde colligitur, non univerſaliter verum eſſe, quod docet *Ptolemæus*; Si arcus quocunque tempore extiterit, ſi ſerenum ſit, hyemem; ſi hyemet, ſerenitatem exſpectandam eſſe: per hyemes autem ſignificari vult imbres magnos: neque aſſentior *Ariſtoteli* docenti, arcum à meridie ortum magnam aquarum vim devehere; circa occaſum autem non niſi leves pluvias minari: Cùm iis ſignis non rarò decipiamur, & exortâ ad meridiem Iride Cœlum ſæpè ſereneſcat; verſus occaſum verò ingentes oboriantur pluviæ. Meliùs igitur ſentit *Plinius* dum ait: *Arcus frequentes ne pluvias quidem, aut ſerenos dies cum fide portendunt.*

Virgæ meteorologicæ.

20. Irides tamen inchoatæ tantùm, quæ aliàs Virgæ dicuntur colores Iridis exhibentes, cum vel ſolæ, vel ad alias totales Irides adnexæ cernuntur, ventorum, pluviarum, ac tempeſtatum per aliquot dies continuantium prænuntiæ eſſe ſolent; undè & vulgò à Nobis Wind-Gall / vel Waſſer-Gall / quaſi venti aut pluviæ conceptaculum vocari ſolent. Ejuſmodi phænomenon deſcribitur in *An. 4. Ephem. Germ. Dec. 2. obſerv. 47.* à memorato ſuprà *Mœrenio* obſervatum, cui deinde impetuoſior ventus cum pluviâ fœdâque aura per duos dies ſubſecutus eſt.

§. II.

Iridum inſolitarum & magis mirabilium varia Experimenta, & Exempla.

Solares Irides albicantes.

1. Imprimis præter vulgarem Iridem ſolarem verſicolorem, ſolent nonnunquàm etiam aliæ ſolares Irides contingere, veluti albæ, aureoluteæ, & rubræ. Albas tres vidiſſe ſe teſtatur *D. Mentzelius*, ut patet ex *Ann. 3. Ephem. Germ. Dec. 2.* aitque potiſſimùm tempore Æquinoctiorum præſertim Autumnalium accidere. Unde talem Iridem deſcribens dicit, quod ſit arcus cœleſtis unicolor albus tempore Æquinoctiorum præſertim Autumnalium accidens à Sole exoriente in oppoſitos ſibi vapores roſcidos, nebulaſque denſas & craſſas medii aëris in nubes pluviales nondum concretus, ſed à phœbi radiis, non autem à ventis deſuper in terram detruſus, quo poſt meridianum tempus ſerenitas aeris inde reluceſcat efformatus, & in ipſis nebulis viſui patens. Similem arcum

arcum Anno 1687 in Septembri me hic etiam obſervaſſe ſcio. Teſtatur etiam *Chaleſius lib. 3. Dioptr. prop. 21.* ſe *Arelate* ineunte vere, cùm matutinis horis propè *Rhodanum* obambularet in parte occiduâ iridem obſervâſſe non in roridâ nube, ſed in tenui vapore, quæ nullos ferè colores, ſed ſubalbicantem tantùm circulum in rubeum colorem deſinentem exhiberet, eò quod nullæ eſſent guttæ, ſed tenuiſſimus tantum vapor.

2. Albarum Iridum crura ſolent eſſe craſſiora verſus terram: quoniam vapores & nebulæ ad terram craſſiores ſunt, quàm ſurſum in ſublimi aëre, ubi arcus perquàm obſcurè cernitur.

Irides aureæ.

3. Iridem aureo-luteam poſt albam priùs conſpectam idem *Mentzelius* teſtatur ſe obſervâſſe Anno 1681 die 23 Jan. S. V. Veſperi ad occaſum Solis, quas ambas deindè & alia Lunaris alba conſecuta fuit. Regionem verò aëris ſuperiorem nubibus & vaporibus gelu conſtrictis plenam fuiſſe dicit. Similiter D. *Maeren* ut refertur *Ephem. Germ. Ann. 5. Dec. 2. obſ. 109.* plures obſervavit Irides à Sole jam Occidente ex oppoſito Horizontis deſcriptas planè aureas, cùm nubes pariter illo tempore ad aureæ auroræ exemplum eſſent inauratæ.

Iris rubea.

4. Inter mirabiliora Cœli oſtenta ac prodigia ab Hiſtoricis quoque memoratur nocturna Iris ſanguinea *Strigonii* viſa Anno 1604. Rubeam quoque Iridem ſe obſervâſſe idem ſupramemor. *Mentzelius* meminit die 19 October S. V. Anno 1677 veſperi cum Sol jam occubuiſſet, Cœlo ventis libero & tranquillo, ſerenoque Horizonte Occidentali, alias verò undequaque nubibus diſruptis cum vaporibus intermediis obducto, eratque ea tota rubea ultrà dimidium circuli arcum, eum ferè integrum figurâ ovali exhibens. Eodem inſuper veſpere gelu erat intenſum, & aër infimus à ventis tranquillus; In ſuperiori verò aëris plagâ venti boreales nubes omnes gelu denſatas agitatione aereâ diſrumpebant: Hæque nubium partes quaquaverſùs erant ad Solis occaſum auroræ veſpertinæ rubore omnes tinctæ. Cum autem in ſuperiore aëris regione inter nubium diſtantias vapores nondum in nubes coäliti, ſed adhuc rari & congelati agitarentur; Iris rubea Solaris maxima Circuli circumferentiâ verſùs Ortum in nubibus & vaporibus ſeſe oſtendebat. Undè benè ſubjungit Iridis hujuſmodi rubeæ cauſam efficientem fuiſſe auroram Veſpertinam: Materialem verò vapores craſſos frigore conſtrictos & nubibus intermixtos. Vide *Ephem. Germ. Dec. 2. Ann 3. obſerv. 5.* Anno quoque 1688 die 9 Maji in ipſo Solis exortu hic & mihi in Franconiâ propè *Oxovium* Iris rubea duplex apparuit: Ad finem tamen nonnihil verſicolor fuit. Pluvia etiam tunc verè rorida ac minuta eodem tempore decidit: Mox tamen nubes altius elevatæ, & vento inter Orientem & Meridiem ſpirante aura benignior & ſerenior cum nubibus albicantibus affulſit.

5. Iris rubea, ut obſervatum eſt, etiam crura habere ſolet craſſiora circa terram, quàm ſit arcus ipſe ſuperius conſtitutus, ob vapores propè terram craſſiores & denſiores, quàm ſint in ſuperiore aëris parte; vel quia id, quod à nobis longinquius & remotius eſt, apparet rariùs & gracilius; Quod verò magis propinquum, denſius & craſſius. — Iridis rubeæ crura.

6. Licet communiter una tantùm Iris ſecundaria videatur; Numero tamen ſimul tres conſpectas eſſe teſtatur *Mazzotta lib. 1. de Meteor. aer. cap. 2.* Sic etiam triplex viſa *Patavii* Anno 1601 die 7. Februarii hora 21 teſte *Gaſſendo in vita Peireskii lib. 1.* Triplicem obſervavit *Georgius Francus* menſe Majo Anno 1668 in *Alſatiâ* ſuperiore. *Snellius* etiam quinque ac ſex videri poſſe ſeque obſervaſſe teſtatur. Conſpecti ſunt etiam interdum tres arcus cœleſtes, inquit *Le Grand hiſtor. nat. part. 6. art. 9.* adeò ut tertius ſuperveniens duos ordinarios cinxerit, ſed pallidior, minuſque vegetus præ aliis, & tantum circiter à ſecundo diſtans, quantum ab illo primus removebatur. Contingere autem tertiam illam Iridem vult idem ope grandinis, quæ roranti nubi admixta fuit. Vide *Author. loc. citat.* Ità ad tractum *Albis* Anno 1681 die 16 Januarii manè circà 10 horam accuratè tres Irides viſæ memorantur; cumque hæ per horæ quadrantem fuiſſent conſpicuæ, minor paulatim evanuit: poſt horæ quadrantem denuò quatuor comparuerunt; Imò cum attentiùs inſpectæ fuerunt, quinque obſervatæ ſunt; fuere que una ſuper aliam ordine conſpicua. Non tamen videtur certum, quod docet *Fromondus* & plures alii, ſecundariam Iridem prioris eſſe imaginem, atque à reflexione primariæ generari, eòquod ſecundaria non videatur absquè primariâ; diuturiores etiam habeat colores, quam [illegible] verſo ordine ſe conſequentes. Sed de hoc conſule *Chaleſium lib. 3. Dioptr. prop. 20.* ubi oſtendit ſecundariam Iridem à primariâ nullo modo dependere. — Plures Irides ſæpè viſæ.

7. Cornibus etiam everſis, hoc eſt, verſùs Cœlum exporrectis arcus cœleſtes aliquandò apparuiſſe tradunt nonnulli, & licet ſomnium id fuiſſe quidam arbitrentur, & inter ea numerandum, quæ à de[illegible] & amentibus finguntur, ut ait *Le Grand loc. ſupracit.* Hujus tamen judicio nil obſtat quin interdum oriri poſſit. *Si nempe*, ut inquit, *ſolares radii per reflexionem* [illegible] *ris aut lacûs alicujus ſuperficiem* [illegible] *modò ſit magna aeris tranquillitas* [illegible] *que ventus adſit, qui aquam commo*[illegible] *& inæqualem ejus ſuperficiem red*[illegible] *tim ſi quædam nubes illi aquæ ſuperincumba*[illegible] *quæ impediat, ne Solis lumen* [illegible] *ad* [illegible] *viam tendens illud, quod* [illegible] *ſupprimat atque extinguat.* Verum [illegible] *Le Grand* talem arcum [illegible] videri [illegible] ipſe etiam cenſeo. — Irides everſæ.

8. Iridis

Iris propè Solem viſa.

8. Iridis inſolitæ propè Solem viſæ meminit *Doct. Scholzius in litteris die 7. Januar. Anno 1687. Berolinum ad Doct. Mentzelium* datis: Ubi indicat 6. Januar. horâ nonam inter & decimam matutinam mediâ *Potsdami* vidiſſe in Cœlo a latere Solis orti ſiniſtro iridem imperfectam, vel potiùs trabem Iridis longiorem in nube rarâ & ſubobſcurâ, quæ diſtabat à Sole unâ ferè de duodecimis ejus loci Hæmiſphærii partibus. Sol autem, ut inquit, hærebat in nube nigrâ & oblongâ, ſed itidem rarâ: Color Iridis erat uſitatus, puniceus, & ſubflavus mixto pauliſper cæruleo. Diſparuit phænomenon hoc poſt horæ quadrantem, & poſt dimidiam horam rediit. Vide *Ephem. German. Decur. 2. Anno 5. Obſervat. 205.* Hujus autem Phœnomeni cauſam & rationem adducit ibidem *Mentzelius* his verbis: *Et hæc eſt ratio, quare Iridis ſaltem pars inſtar lineæ rectæ, vel trabis hoc loco fuerit obſervata: Quoniam propè Solem juxtà apparentiam iris, vel ejus pars extitit. Uti enim phaſes Lunæ ſe habent ad oculum juxta Solis cum Lunâ vel oppoſitionem vel conjunctionem; Ita quoque iris intuenti apparet. Si Luna prope Solem eſt; falcem tenuem oſtendit: Si remotior a Sole eſt, pleniorem lucem: Si verò è diametro eidem opponatur, pleniſſimum vultum. Eodem modo Iris propè Solem non integra ſed ex parte tantùm inſtar trabis ſiſe oſtendere poteſt.* Verùm an hæc ratio ſufficiat aut convincat, non diſcutiam. Puto ego Phœnomenon iſtud Iridis inchoatæ, non aliter quàm in Pareliis fieri ſolet, coronæ vel halonis partem fuiſſe, & ejusmodi phœnomenon ſæpiùs me a... [illegible] ſcio.

9. His addi poteſt mirabile viſu ſpectrum coloratum, quod 10. Martii Anno [illegible] *Hagæ Comitis* à decimâ noctis hora uſque ad undecimam comparuit. Protendebatur nimirùm radius ab Auſtro Aquilonem verſus, cujus neque initium, neque [illegible] diſcerni valebat ingentis latitudinis [illegible] nigro, albo, & cæruleo colore [illegible] & terribilior, ut ajunt, viſu [illegible] tunc in Cœlo accenſus. Obiter etiam Nota circà parvas patinas aureas, quæ de Iride, ejusque cruribus decidere vulgus credit, vana omnia prorſus eſſe & fabuloſa, adeòque indigna, ut inter Iridis mirabilia hìc memorentur. Vide *Ephem. Germ. Decur. 2. Ann. 3. Obſ. 7.*

§. III.

De Halonibus & Coronis obſervationes philoſophicæ.

1. Halo nihil aliud videtur eſſe quàm [illegible] Iridis integræ in aëre rorido cœlo [illegible] tranquillo in integrum circulum [illegible] coloratum & ſæpè ſubalbicantem circà Solem & Lunam efformata. Unde quoties nubium textura ità ſubtilis eſt, ut Solis aut Lunæ radios non omninò intercipiat, aliquam tamen denſitatem habeat; toties Halo ſeu Corona circà Solem aut Lunam decircinatur.

Colores quales.

2. Halonis ſive Coronæ colores ſunt Iridis primariæ coloribus longè dilutiores, cùm in tenuiſſimo & minutiſſimo vapore efformetur. Si enim grandiores eſſent guttæ (cum efformetur Corona propè Solem) cum ità potius obnubilaret, ut à nube, ex qua tales guttæ decidunt, omnis radiis ſolaribus tranſitus negaretur.

Halones unde procurrunt.

3. Quamvis Halones non niſi aëre ſereno admodùm & tranquillo formentur; quod ſi tamen ſub placidis & pertenuibus vaporibus nubes raræ à ventis impetuoſè agitentur, uti ſæpiùs contingit; tunc & ipſe Halo fallaci ſpecie currere & agitari videtur.

Variæ figuræ.

4. Quia Halones juxtà nubium tenuiorum conſtitutionem effici ſolent, & vi hujus conſtitutionis interdiu Solem tanquàm Irides coloratæ ambire ſolent: Eadem verò conſtitutione nonnihil immutatâ etiam non jam integrâ circulari formâ, ſed nubibus à ventorum impetu diſruptis, aut quovis modo alteratis, alia etiam forma, adeóque tantùm per partes, & quidem inſtar trabis, lineæ vel rectæ, vel partim incurvatæ nobis comparere poſſunt.

Non ſemper videntur.

5. Coronæ circà Solem & Lunam videri non ſolent, dùm luminaria hæc ſunt Horizonti vicina, ſive dùm oriuntur, vel occidunt: Ordinariè autem, dum aliquantùm ſuprà finitorem elevata exiſtunt.

6. Qui tamen Halones manè videntur, ut obſervavit *Gaſſendus*, plerumque ſubſequentem pluviam habere ſolent: Secus fit in iis, qui à meridie cernuntur. *Cardanus* verò *in Hippocr. de aëre, aquis & locis lib. 6. lect. 86.* commentans ait: *Halones hyeme glacies, pruinam, frigoraque magna portendunt, ut in æſtate pluvias & grandines.*

Lunaris Halo quandò rarò conſpicitur.

7. Rariſſimè Halo ſive Corona Lunaris, ut vult *Gaſſendus*, ab extremo Maji uſque ad extremum Septembris videri ſolet, nec ferè alio Vento, quàm Cauro & Cæcia, ſeu Boreæ lateralibus ventis leniter ſpirantibus.

Diameter Halonum quanta.

8. Diameter tàm in Solari quàm Lunari Halone ſemper conſtat eſſe gradurum 45 ſexdecim obſervaſſe ſe ſcribit *Gaſſendus*, quorum intimus color fuit rubeus, medius flavus, ultimus ſubviridis.

Coronæ duplices.

9. Viſæ ſunt etiam aliquandò Coronæ duplices, ut tradit *Le Grand Hiſtor. natur. part. 6. art. 11.* ità diſpoſitæ, ut una ſuprà alteram expanderetur, fieretque concentrica.

Halonum diſpiſus quid ſignificet.

10. Cùm æqualiter Corona dilabitur & in ſemetipſam evaneſcit: Tempera tus eſt aër atque placidus: Si facies non univerſa ſubſidet, ſed ab unâ parte interciſa apparet; ſignificat aërem incumbere, & ideò regio illa ventū dabit. Si pluribus locis diſrumpatur, ajunt tempeſtatem timendam. Quod *Seneca* etiam *l. 6. nat. quæſt.* confirmat his verbis: *Coronæ cum æqualiter evanuerunt,*

Digitized by Google

nuerunt. ſignificatur aëris tranquillitas. Cum autem ad unam partem ruptæ ceſſerint; Illic ventus eſt: Unde & nautæ inde ventum exſpectant; Quandò contextus coronæ perit, ſi à Septentrione diſcedit, Aquilo erit; Si ab Occidente, Favonius: Si verò pluribus locis ruptæ ſint: Tempeſtates fiunt.

Coronæ ſiccitates denunciant. 11. *Cardanus l. 14. de Variet. c. 70.* Coronas ſive halones ſiccitates denuntiare ſcribit, his verbis: *Vidimus*, inquit, *obequitantes A. 1528, octavâ Junii, cœlo ſereno arcum circà Solem iridis ſimilitudine non obſcuram, quam & pluribus tunc hominibus oſtendimus: Vidimus & poſt hæc iterum eo anno, quo Carolus Cæſar eſt coronatus: Siccitates nuntiat. Plinius l. 2. c. 30.* Rubei circuli quid moneant. Aſſerit circulos repentinos rubei coloris plurimùm eſſe prodigioſos, bella enim præſagire ob longiorem Solis defectum & continuum pallorem. Stellarum errantium aliquam, ſi Circuli aut orbes incluſerint, imbrem præſagire.

§. IV.

Halonum ſeu Coronarum quędam Mirabilia.

Signum felix præſagium. 1. Dum primùm *Octavianus* Cæſar urbem ingrederetur, corona iridis ſpecie Solem ambire viſa eſt, quod novæ potentiæ felix omen æſtimavit populus Romanus.

Infauſtum ſignum mortis. 2. Ante mortem *Henrici VII.* Imper. præter alia ſigna etiam circularem ſpeciem, quæ nempè Halo ſeu Corona fuit, Solis orbem ambiiſſe tradit *Sabell. l. 1. c. 4.*

Incendii. 3. *Lothario* Imperante ferunt in civitate *Paderbornenſi* viſos duos ad ſolem circulos, quorum interior Eccleſiæ magnitudinem, exterior verò Urbis complexus fuit latitudinem. Vix dùm evanuerunt, exortum eſt incendium, & Urbs benè cum Eccleſiâ miſerabiliter conflagravit. Ità *Crantzius lib. 6. Metrop. c. 23.*

4. Anno 1681. die 13. Aprilis à meridie primam inter & ſecundam horam *Hamburgi* clarâ luce & ſudo Cœlo ingens in tractu aëris circulus albus ad duas ferè horas viſus eſt, cujus pars rotam Solis pertranſiit: Suprà Solem ſubtenebroſa nubes eminebat, ſuprà quam itidem Iris nativis ſuis coloribus exiſtebat: Quæ ambæ iterum alteram circuli partem pertranſibant. Qui verò tunc temporis è turri hoc phænomenon ſpeculabantur, aſſeverabant Iridem circuli integri more perfectè rotundam fuiſſe. Phænomenon Hamburgi viſum.

5. Anno 1686. die 6. Auguſti, ut *D. Moeren* refert, Cœlo undique tecto communi tenui & nebuloſo velo, apparuit circà Solem Corona, quæ poſt prandium à radiis Solaribus tàm aptè circum circà ſecabatur, ut Cœlum unam quaſi Stellam Sole centro ad omnium intuentium ſtupores per tres ferè horas referret. *Ephem. Germ. Decur. 2. Ann. 5. Obſerv. 109.*

6. Paulò antè Joannis Regis in Sueciâ obitum ſuprà Regiam Holmiæ, Cœlo ſereno apparuère circuli varii coloris in nubibus. Quos Rex ipſe intuitus nuntios eſſe judicavit mortis ſuæ. Quarè illos in vicinâ arci æde ſacrâ exprimi coloribus mandavit. Neque fuit vanum illud regis augurium. Paucis enim poſt diebus ex morbo diſceſſit. Ità *Schefferus in memorab. Suet. gent. cap. 2.*

CAPUT XII.

De Parhelio & Paraſelene.

PArhelium Phœnomenon eſt in Cœlo conſpicuum Solis, ſicut Paraſelene Lunæ plures exhibens imagines. Multa in ejuſmodi Meteoro concurrunt ſcitu & admiratione digniſſima, quæ paucis jam libet indicare.

§. I.

Compertæ obſervationes meteorognomicæ circà Parhelia & Paraſelenes.

1. Parheliorum ratio etſi ab Iridibus differat ob diverſam nubium diſpoſitionem; Quià tamen à lateribus veri Solis contingunt cum Iridibus lateralibus in tantum convenire videntur.

Halones in Parheliis. 2. Vix etiam Parhelia cerni ſolent, quin Corona ſimul circà Solem ſaltem inchoata aut incompleta, eaque Iridis coloribus tincta non compareat. Plerumque etiam duplex halo, ac etiam quandoque Irides inverſæ ſe mutuò contingentes in hoc Phœnomeno comparere ſolent.

3. Cùm ſemper ferè duo ſpurii Soles in exteriori corona ſive Iride cernantur; Veriſimile videtur eandem penè eſſe aëris diſpoſitionem in parheliis, quæ in coronis obſervatur. Ità etiàm rarò halo Solaris cernitur, ut ipſemet ſæpiùs adverti, quin non ex utraque parte parhelia ſaltem inchoata tanquam lucidiores faculæ conſpiciantur.

4. Sæpè accidit, ut præter halonem duplicem circulus albus Horizonti parallelus, quique per centrum Solis tranſit, appareat, in eoque Spurii Soles videantur; Interdùm tamen hic circulus deëſt. Circulus albus.

5. Aëris conſtitutio ac diſpoſitio, qua Parhelia contingunt, eſt cum frigore aliquo, plerumque Cœlo aliàs ſereno & tranquillo vapida, ſubnebuloſa & triſtis, haud ferè diſſimilis ei, quæ conſpicua eſt, dùm Solis eclipſes contingunt. Ità parhelia, Aëris conſtitutio.

quæ

quæ hic in Franconiâ noſtrâ, nempè Anno 1684. in æſtate, & Anno 1688. exeunte hyeme die 1. Martii acciderunt, cum tali aëris diſpoſitione obſervata ſunt.

Parhelia non ſunt ubique ſimiliter conſpicua. 6. Parhelia non ſimiliter eodem tempore ubivis conſpicua ſunt; Undè aliqui ſpectatores in eodem circulo plures, alii pauciores Soles ſpurios deprehendunt. Cùm enim radii non omnium ſpectatorum oculos eodem modo afficiant, nec radii, qui in unius oculum incidunt, ad alterius oculum ſimiliter procurrant: Fit indè, ut ſicut halones iidem non omnibus apparent, ſic nec iidem Spurii Soles totumque parhelii alicujus phœnomenon ſimiliter omnibus & ſingulis æquè poſſit apparere.

7. Sæpè evenit, ut halo paulatim anguſtior & parhelia extra halonem videantur, aliquot etiam horarum intervallis perſeverent, ut etiam *Du Hamel phyſ. part. 2. de Meteor. cap. ult.*

Quandò frequentiùs formentur. 8. Sub ortum vel occaſum Solis frequentiùs apparere ſolent parhelia, quod tempus & aëris diſpoſitio tunc ſit aptior ad hoc phœnomenon ſiſtendum oculis, & quod vapores, qui ad Horizontem incumbunt, ſint craſſiores & indè aptiores ad ipſum hoc phœnemenon generandum.

9. Cùm etiam ſæpè nubes aliquæ parheliorum phœnomenon interrumpant, aut penitùs oculis ſubducant; dubium nullum eſſe videtur, quin ii vapores, quorum ope parhelia generantur, ſint ſublimiores & tranquilliores, ut etiam ſentit *Du Hamel loc. ſupra cit.*

Paraſelenæ. 10. Paraſelene ad modum parheliorum de nocte circà Lunam ſufficienti lumine conſpicuam generari ſolet: Rariſſimè autem fit, quià rariſſimè contingit aërem ità diſponi tempore illo, quo Luna ſufficienti ad hoc phænomenon exhibendum, lumine eſt prædita. Deindè quia de nocte efficitur quâ homines ſomno plerumque indulgent; etiamſi fortè ſæpiùs contingat, vix tamen ab his, qui illud nôrunt æſtimare, & doctrinam indè colligere, inſpici & accuratè obſervari poteſt.

Prognoſtica ex parheliis. 11. Plures Soles viſi, ut docet *Cardanus*, ſemper pluvias & diviſiones oſtendunt: magis autem pluvias oſtendunt Occidentes. Gemini frequentiores ſunt, & imbres oſtendunt. Communiùs arbitrantur Meteorologi, frigus indicare, quarè etiam aut antecedere, aut concomitari aut ſubſequi dicunt: Sicut & in parhelio Anno 1688, ut infrà latiùs deſcribetur, frigus ſubſecutum fuit. *D. Anton. Le grand hiſt. natur. part. 6. cap. ult.* ait: *A conſpectis parheliis regnorum clades, populorum defectio, Principum cædes aut interitus contingere obſervatur. Hinc Meteorologi penè omnes ſex Soles à Rege Poloniæ viſos Franciſci Gallorum Monarchæ capturam apud Papium ſpondiſſe; & adulterinæ Solis imagines, quæ Anno 1157. apparuerunt, Electorum in Regis Romanorum creatione diſſidium præmonuiſſe aſſerunt.* Subdit tamen; *Haud inficiandum eſt, quin poſt parhelia inſoliti quidam eventus contingant: At quis aſſeret illos à viſis ſiderum imaginibus originem habere, & non fortuitò potius quàm prævio ſenſu accidiſſe &c?* Verum quodſi parheliis vis quædam tribui queat ad inſolitos quoſdam eventus prænuntiandos: Crederem ego parhelia, quæ Anno 1688. exeunte hyeme, & verno tempore hic obſervata ſunt, aliquid etiàm infauſtum Galliæ Regi, & ob inopinatam etiam diriſſimam & injuſtiſſimam Gallorum invaſionem in Romanum Imperium Germaniæ noſtræ prænuntiaſſe: Præſertim cum multa alia ſigna prognoſtica invaſionem illam præceſſerint, quæ obiter hic memorare libet.

Nam imprimis præter conſpecta illa parhelia, quæ infrà fuſiùs deſcribimus in æſtate, quæ Gallicam invaſionem præceſſit, mures inſolitæ magnitudinis, circetos dictos, quos aliàs in Saxonia vocare ſolent Hambſter / in arva noſtra præter morem copioſè vidimus effuſos, qui non tantum frumenta, ſed & vineta tandem ingreſſi uvarum acinos collegerunt & in ſubterraneas cavernas comportârunt. Teſtatur & Doct. *Theodorus Moeren*, ut refertur *Ann 5. Decur. 2. Ephemerid. Germanic. Obſervat. 110.* Anno 1686. per Palatinatum & ad Rhenum circà *Wormatiam*, aliiſque in locis Electoralibus Trevirenſi & Moguntinenſi vicinis cladem ingentem ab iiſdem accidiſſe. Deindè eâdem æſtate aves inſuetæ hìc de nocte communiter in pagis, de die verò in ſylvis auditæ inſolita planè voce inſtar gementium & ejulantium infantum lamentabiliter futuram calamitatem inclamare. Tertiò Lupi his in locis rariores per æſtatem media ordinariè nocte circà horam duodecimam, uti ſæpiſſimè non ſine terrore quodam ipſemet percepi, horrendum ullulârunt, cùm tamen ſylvæ vix in propinquo ſint, nec ſciri potuerit, ubi ſua de die ſubeant latibula. Quarto Trabes igneæ cum globis igneis ingenti tandem fragore dejectis viſæ, ità ut ædes contrà ipſas in ignibus ſtare etiam viſæ, & canes contrà latrârint, homineſque earum intuitu mirè conſternati ſint; Qui ignes haud improbè Vulcaniam Gallorum tyrannidem in vicinis hiſce vix ad alteram horam diſſitis locis peractam indicare voluerunt. Quintò in ipſo feſto *St. Michaelis*, quo tempore etiam Philippsburgum à Gallis expugnari cœptum, hic in arvis noſtris Oxovio-goianis nubes militarium acierum ad inſtar ſeſe invicem invadere, impugnare, & acriter valdè contra ſe decertare viſæ ſunt. De quo Phœnomeno jam ſuprà actum eſt. Sextò Moguntiæ circà Civitatem in campis mures inſoliti omnis generis colorum in maximâ copiâ viſi, quorum ſcilicet aliqui rubri, alii flavi, alii virides, alii cærulæi, alii alterius coloris apparuerunt, atque eò potiſſimùm in loco, ubi in

Fff 2 urbem

Digitized by Google

urbem à Gallis deditione occupatam fortior deindè aggreſſus à Cæſarianis & confœderatis pro eadem denuò expugnandâ factus eſt. Sed hæc obiter inſinuâſſe ſufficiat.

Parhelia qualia in partibus Septentrionalibus ſunt.

12. *Olaus Magnus in hiſtor. Septentr.* & ex ipſo *Cardanus de variet. lib. 14. cap. 70.* deſcribit Parhelia, quæ in Borealibus partibus frequenter accidunt, eorumque eventus conſequi ſolitos, his verbis. *Solent quandoque etiam circuli verſus Septentrionem altis nivibus terram tegentibus circà vernum Æquinoctium apparere, tali videlicet ſitu, ut ampliſſimus circulus per Horizontem ſparſus totaliter albus ſit, ità & tres orbiculi in ejus ſuperficie diviſim appendentes, qui tamen verſus Orientem croceo colore quaſi Solem imitantes diſtinguuntur. Præterea ipſum ſolare corpus coronâ ſive halone inſtar iridis in colore circumdatum eſt, utroque latere Solis imagines puniceo colore annexas habens, à quibus imaginibus, ſive duobus Solibus duo ſemicirculi ad ſimilitudinem arcuum per transverſum ſeſe incidentes exurgunt, ac tandem more halonum extenſi evaneſcunt. Circà umbilicum, vel centrum ampliſſimi circuli iris eſt obverſa, quæ in tenui nube ſplendet. Deindè etiam iridi in colore, ſituque contraria alia apparet iris ſubnigra. Poſtmodum versùs meridiem per ampliſſimum circulum transverſa eadem & ſubfuſca protenditur colore ſemper variato, quemadmodum fieri ſolet in arcu ſive iride cœleſti. Hi tamen circuli ſive Halones vix ultrà duas horas cum dimidiâ durant ſemper habentes vel ſui naturâ, vel alia quâvis ſecretâ ratione peſſimos proximos ſecuturi temporis eventus:*

Eventus eorum.

Videlicet portentoſa tonitrua atque fulmina, quæ ædes & jumenta proſternunt, captivitates, & occiſiones tàm nobilium quàm plebejorum ac incolarum; rapinas præterea, hoſtiles claſſes, piratarum graſſationes, ac incendia: Imò ad finem veris circulis evaneſcentibus pluere ſolent ſulphurea grana cum vapore fœtido, moxque ſequuntur horrenda tonitrua; ut contremiſcere faciant audientes, rapidaque flumina plus ſolito nivium reſolutione excitata omnia ſuo curſu obruant ac diſpergant. Hæc *Cardanus*. Parhelia frequenter tragicos conſequi eventus hoſque præmonere videtur etiam *Virgilius 1. Georg.* indicare, dùm canit.

Sol quoque ſigna dabit: Solem quis dicere falſum
Audeat? ille etiam cæcos inſtare tumultus
Sæpè monet, fraudemque & aperta tumeſcere bella.

§. II.

Plurium Solium, Lunarumque imagines diverſis locis & temporibus in Cœlo viſæ ex variis recenſentur Authoribus.

Imprimis conſtat ex veterum Scriptorum monumentis, ſicut etiam *Cardanus* refert *libr. 14. cap. 70. de rerum varietat.* plures Soles poſt obitum *Julii* Cæſaris, undè Triumviratus ſecutus eſt, apparuiſſe. Similiter *Q. Minutio* & *Q.* Mario Coſs. M. *Antonio* & *Lucio Planco* & *Claudio* Principe. Nunquam plures tribus apparuiſſe veteribus ſcribit idem *Cardanus* ibidem. Circà Solem arcus viſus eſt etiam *L. Opimio* & *Q. Fabio* Conſulibus. Trini Soles ſplenduerunt *S. Poſthumio* & *Q. Minutio* Conſulibus. Trinæ verò etiam Lunæ viſæ *Cn. Domitio* & *L. Annio Coſs.* Sed neglectis his, quæ antè Chriſtum natum comparuerunt parhelia & paraſelenæ; nunc Chronicon proferam celebriorum ab Authoribus variis notatorum plurium Solium & Lunarum poſt natum Redemtorem.

CHRONICON

Exhibens diverſis temporibus plurium Solium & Lunarum imagines poſt Chriſtum natum in Cœlo conſpectas juxtà Authores adſcriptos.

Anno Chriſti.

1. Produnt Hiſtorici, præcipuè autem *Eutropius lib. 7.* qua die Chriſtus è Virgine Matre natus tres Soles fuiſſe conſpectos. *Simon Majolus in diebus Canicular. Colloq. 1. de Meteor. Franciſcus Titellman. lib. 6. c. 15. Jacobus Philippus Bergomas in Suppl. Chron.* ait: Tres Soles tunc viſos & in unum tandem coiviſſe.

51. Tres Soles *Romæ* viſi ſunt & penuria civitatem adeò afflixit, ut multa hominum millia fame extincta ſint. *Franc. Vicomercatus comment. in 3. Meteor. Marcus Fritſchius in Meteoris. Plinius lib. 2. hiſt. Nat. cap. 31. D. Claudio* Principe conſulatûs ejus *Cornelio Orphito* Collega An. 52. videtur adſcribere.

70. Duo ſimul Soles tàm manè in Orientis, quàm Veſperi in Occidentis plagâ conſpecti fuerunt; quorum hic languido & pallente; ille verò ſplendido & forti colore conſpicuus fuit. *Joan. Xiphilinus Hiſt. Rom. tom. 3. in Vitellio.*

571. Ante cladem Arvernam magna regionem illam prodigia terruerunt: Nam plerumque tres aut quinque ſplendores circà Solem apparuerunt, quos alii Soles vocârunt. *Greg. Turon. Hiſt. Francicæ lib. 4. cap. 31.*

579. Similes ſplendores circà Solem comparuerunt, ut *Idem. Hiſt. Franc. lib. 5. cap. 23.* memorat.

912. Apud *Cameracum* quaſi tres Soles apparuêre, vel Sol tres orbes à ſe invicem diſtantes habere viſus eſt. Item duo in Cœlo ſpicula contrà ſe utrinque propinquantia, donec nube ſunt cooperta. Præterea duo ſtipites ſibimet Cœ-

Anno Chriſti. lo propinquantes, quousque ſimiliter nube operti ſunt. *Frodoardus Presb. Eccleſ. Rhem. in Chron.*

957. Duo Soles in Cœlo pariter viſi ſunt & per biduum menſe Julio mare dulce factum eſt *Neapoli* usque *Cumas*. *Chronicon Caſſinenſe lib. 1. cap. 5.*

967. Duo Soles per biduum in Cœlo conſpecti fuerunt: Nonis vero Septembris tres in Occidente viſi ſunt. *Ciaccon in Joan 13.*

1105. Duo Orbes forma & lumine ſimiles apparuerunt omnis coloris radios iridis adinſtar emittentes. *Sigebert, in Chronograph. anni ejusdem.*

1107. Tres Soles apparuerunt & *Boemundus* cum Græciæ fines devaſtâſſet, relicto in Syria filio vitâ defunctus eſt, & Turcarum copiæ Edeſſinorum regiones cum Tancredo depopulatæ ſunt.

1118. Plures Romæ viſi ſunt Soles exitii maximi, calamitatum & bellorum præſagia firma.

1156. Nonis Septemb. Cœlo ſereniſſimo tres Soles; paucis poſt diebus totidem Lunæ conſpectæ ſunt: In media autem Lunâ crux candida apparuit. Aſtrologi, *ut Erphordienſis ait, diſcordiam inter Electores ob Imperatorem eligendum hinc conjectarunt.* At *Hartmannus Schedel in Chronico* ad Annum 1157. parhelium

1157. hoc refert, dum ait: *Anno 1157. Nonis Septemb. tres Soles in Occidente ſimul viſi ſunt, & poſt duas horas cœteris deficientibus, qui medius fuerat, Solus occidit, ſimiliq; modo proximis annis tres Lunæ apparuêre, & in mediâ ſignum crucis.* Eodem Anno refert *Chriſtianus Maſſæus in Chron. lib. 16.* ad V. Septemb. tantam pluviam conſecutam, ut ſata periêrint.

1163. Die 1. Octobr. per tres ferè horas viſi ſunt tres circuli circà Solem, quibus ſubindè evaneſcentibus duo ſoles creari videbantur. Quo prodigio diſſidium Regis & *Thomæ* prænuntiatum, jam tùm vulgus credidit, quod indies magis creſcens ſimultas protulit. *Polydor. Virgil. Angl. Hiſt. lib. 13.*

1169. Tres Soles ſimul viſi ſunt in Occidente 5. die menſis Sept. & poſt duas horas deficientibus cœteris, qui medius videbatur Solus in Occaſum tendebat. Simili modo quoque tres Lunæ annis proximis apparuerunt. Ita *Tritbem. in Chron. Hirſaug.* Soles hos viſos memorat eodem anno *Chronicon Poloni.* At *Palmerius* ad 5. Nov. tres Soles apparuiſſe ſcribit, & eodem propè anno tres Lunas.

1300. Decimo quarto Cal. Martii in Italia crux in Luna apparuit, poſteráque die tres Soles conſpecti fuerunt in medio trium orbium, qui iridis ſpeciem præbebant. Horum tertius imperfectus altero cornu Occidentem, altero ſpectabat Aquilonem. *Hugatbio Fagiolanus*, Piſanarum copiarum ductor proximo menſe Majo Piſarum, Lucæq; imperium invaſit. Ita *Sabell. 1. c. 4. & Egnat. lib. 1. cap. 5.* Anno etiam 1314. viſæ in Cœlo tres Lunæ memorantur.

1466. *Romæ* Sol tergeminus multorum mentes turbavit. Ità *Chronicon Matthiæ Palmerii Piſani.*

1490. In Octobri menſe tres Soles ſimul, pauloque poſt tres pariter Lunæ viſæ ſunt in Cœlo cum iridibus quibusdam, circulisq;. Non multis annis pòſt cum ingenti exercitu in Finlandiam impetum fecere *Moſchi*, cunctaque propemodùm regionis illius ferro flammáque exciderunt. Secuta quoque mox eſt inter *Stetonem, Suantonèmque* Sturios diſcordia ingens; cui niſi maturè obviam fuiſſet itum, immenſum omnibus periculum creâſſet. Tandem etiam ad Regis Daniæ *Joannis*, quem per annos quatuordecim ſuſpenſum, incertúmque tenuere Sueci, ventum coronationem: poſt quæ tempora quantùm malorum Suetia ſubire coacta ſit, ex monumentis publicis notum eſt. Ita narrat *Scheſſerus in memorabil. Suecicæ gentis cap. 2.* Memorat etiam *Olaus M. lib. 1. cap. 18.*

1496. Tria parhelia Romæ viſa ſunt, quo tempore acerrima prælia *Caſtrioti Scanderbegi* cum Turcis mortuo *Franciſco Sfortia* bella in Italia exarſere, ſicut in Anglia inteſtina.

1514. Tres Soles apparuerunt *Wittenbergæ*, quibus ſingulis cruentus ineſſet gladius. In *Rottweil* etiam Sol aſpectu ſanè quàm horrendo apparuit variis diverſorum colorum ſeptus orbibus. Bis quoque tres Lunæ conſpiciendas ſe præbuerunt. *Laurent. Sur. hiſt. part. 1.*

1524. Die 6. Junii *Annonæi* in provincia Vivarienſi tres Soles à pomeridiano tempore usque ad Solis Occaſum conſpecti fuerunt. *Hugo Caronæus in Ephem. apud Jacob Gualterum.*

1525. A Rege Poloniæ ſex ſimul Soles viſos eſſe tradit *Vicomercatus*, ut refert etiam *Chaleſius Diopt. lib. 3. prop. 23.* Eodem quoque anno tres Soles in Hungariâ viſi memorantur ante mortem *Ludovici* Regis; quos ſignificâſſe perhibent tres Reges concertaturos pro Regno Ungariæ, nempè *Ferdinandum, Joannem, & Turcam.* Mortuus fuit Rex ſequenti anno 1526. *Laurent. Sur. hiſt. part. 2.*

1528. *Tiguri* tres Soles fuiſſe viſos, qui famem prænuntiare æſtimati (quæ incredibilis poſteà fuit) notat *Simon Majolus in dieb. canic.* Eodem anno *Cardanus* etiam binos Soles die 28. Maji viſos narrat.

1531. Die 12. Maii paulò poſt Solis ortum duos *Annonæi* viſos eſſe Soles memorat *Hugo Caronæus in Ephem. apud. Jacob. Qualt. in Tabulis Chronograph.*

 Anno 1532.

Anno Chriſti. 1532. in Moraviâ ſupra *Olmuzium* tres Soles apparuerunt. *Alexand. Guagn. tom. 2. Compend. Chron.* Eodem anno die 1. Martii *Magdeburgi* circà horam 7. ſeptem Irides viſæ & tres Soles, veſpere verò tres Lunæ. *Marc. Fritſchius in catalogo prodigiorum.* Idem quoque memorat die 21. Aprilis tres Soles totidemque irides viſas eſſe *Magdeburgi.* *Cardanus* etiam eodem anno tres Soles ſibi comparuiſſe *Venetiis* teſtatur his verbis. *Vidi*, inquit, *Anno 1532. tres Soles die 11. April. hora diei 2. conſpicuos & ſplendidos Venetiis cum duabus iridibus, non cum capitibus deſcendentibus, ſed Soli oppoſitis, quarum prima citò deſiit, altera in medio Cœli parva conſtitit horarum duarum & plus ſpatio, altera velut corona, altera ut ſemicirculus plano terræ æque diſtans præter aliorum morem: Soles verò ipſi pellucidi, ut intueri nequaquam poſſent, ſicut nec qui in medio erat: qui ergò ad Solis lævam habebatur, valdè lucidior, majorq́; ac ſplendidior viſus eſt verſus Auſtrum, qui verò ad dextram Boream verſus ſpectabat, minor, nec tam ſplendens, hunc tamen in fine magis perſeverantem, auctumq́; animadvertimus. Sic tamen, ut ambo ſimul deſiiſſe viſi ſint, uterq́; tamen maximos radios per Cœlum & ad terram extendebant colore omnium ad rubedinem declinante.* Ita *Cardanus.* Subdit tandem: *Hæc à me viſa plusquam 2000. teſtibus ſpectantibus: nam Ædis B. Marci aream compleverant cives.*

1570. In *Caphâ* urbe Theodoſiâ tres Soles viſi ſunt ad tertiam usque horam diei, quorum cùm duo poſt receſſiſſent, unus ad occaſum, alter ad ortum, candidi ſuper eos arcus apparuerunt. *Michael Iſelt in hiſt. ſui temporis.*

1573. Die 29. Aprilis ab hora duodecimâ usq; ad ſecundâ ſere poſt meridiẽ Sol admodùm pallens Cœlo conſtitit ſereno admirando quodam circulo circumſeptus qui plane inſolitus & ſupra halones frequentiùs apparentes etiam inſtar iridis florentiſſimæ trium colorum ſpecie, expreſſaq; varietate diſtinctus fuit. Proceſſere tandem è Sole nigricantes radii, qui ſuſpenſo dudùm ad hoc ſpectaculum vulgo ſenſim externam peripheriam diſſolverunt. Hoc eodem anno die undecimâ Maji *Lovanii* horâ octavâ matutinâ paulò obſcurior halo comparuit, ad cujus externam circumferentiam duo parhelia conſtiterunt; ſic tamen ut versus Orientalem plagam evidentior apparuerit tanquam è lebete repercuſſa Solis imago evaneſcente prius alterâ, quam occidentalis regeſſit. Repetitum eſt idem ſpectaculum veſperi circà quartam, ubi tamen unus duntaxat parheliorum verſus Occaſum conſtanti quadam reflexione permanſit: Orientalis autem velut habenas deſerens protinus exſpiravit. *Cornelius Gemma lib. 2. Coſmocrit. cap. 4.*

1586. *Rothmannus*, & ex eo *Chaleſius lib. 3. diopt. prop. 13.* obſervationem plurium Solium conſpectorum deſcribit his verbis. *Anno 1586. die ſecundâ Januarii conſpeximus hic Caſſellis parhelia. Apparebat primùm, antequam Sol oriretur in aurorâ. Erat enim Cœlum circà Horizontem clarum, columna erecta ad amuſſim circulo verticali latitudine ubique tantâ, quanta apparebat diameter Solis. Incendium alicujus pagi ultra montes dixiſſes, ſi vidiſſes. Erat enim prorſus ſpecie igneâ tanquam flamma, niſi quod ubique ejusdem eſſet ſpiſſitudinis; paulo poſt oriebatur in eâ columnâ idolum Solis non aliter ac ſi eſſet Sol verus. Vix digitus de hoc idolo adhuc ſub Horizonte latebat, cum in eadem columna oriretur Sol verus. Quem eodem modo ſequebatur aliud Idolum, permanebatque columna hæc cum tribus ſub continuè ſe contingentibus Solibus ſemper erecta in circulo verticali: erantque Soles hi ejusdem formæ, niſi quod intermedius & verus reliquos fulgore antecelleret, durabantq́; cum ea columnâ ad quadrantem horæ* ita *Rothmannus.*

1588. *Dietmarſiæ* & in aliis locis quinque Soles ſimùl viſos ſcribunt Authores, quos famem in Italia Anno 1591. ſubſecutam præſignificâſſe quidam voluerunt.

1610. *Ingolſtadii* parhelia ejusmodi obſervata memorantur. Circumſtabant Solem tres irides homocentricæ circulares ſuis genuinis coloribus elegantiſſimè diſtinctæ, quarum minima pleno circulo rotunda erat, reliquæ eâ parte, quâ Horizontem deſpectabant, apertæ mancâ peripheriæ portione nonnihil hiabant. Spatium intra iridem minimam & Solem interceptum areæ ſolari, quæ halo dicitur, per omnia ſimile apparuit; in cujus extremitates circulus lacteus Horizonti æquidiſtans utrinque deſinebat per Solem, ſi ulterius protenderetur, inceſſurus. In communibus autem iridum & hujus circuli concurſibus affulſerunt parhelia multò fulgidiſſima dextrâ terna, aliaq; terna lævâ tam vibrante jubare, uti à vero Sole diſtinguere, & indemni oculo intueri nemo valeret. Ex iisdem præterea parheliorum locis tanquàm communis contactus punctis averſi quoque iridum arcus ſitu & ordine colorum everſo cum omnium aſpectantium admiratione enaſcebantur, quorum haud diſſimilia à Sole verſus verticem loci eveniebant. Etenim ubi planum verticale per Solem incedens iridis Soli concentricas interſecabat, illic parhelia verticalia lateralibus quidem imperfectiora, ſuo tamen genere valde vivacia reſplendeſcebant. &c. Tenuit hoc ſpectaculum attonitos tribus integris diebus à ſummo mane usque ad veſperam. *Tylkowski phys. cur. part. 3. de Meteor.*

1620. Tres Soles Wratislaviæ in Sileſiâ conſpecti fuerunt die 10. Jan. Sol verus erat in medio, & circulo magno ambiebatur, in quo utrinq; ad latera Solis veri pſeudoſoles fuerunt, ſed radios in averſâ à vero Sole partẽ vibrabant. In ſummitate

comparebat

Anno Chriſti.

comparebat navicula utrinque roſtrata, & in medio illius loco mali crux ſtabat. Idem ibidem.

1622. Die 11. Februarii horâ circiter ante meridiem *Romæ* tres Soles comparuerunt, & nonniſi poſt meridiem diſparuerunt. Eodem anno die decimâ quintâ Februarii in Germaniâ ab hora duodecima poſt meridiem usque ad quartam & quintam Veſpertinam parhelia à ſe viſa teſtatur *P. Georg. Schönberger in diſput. de Sole illuſtr.*

1628. Die ſextâ Novembris *P. Scheyner* cum pluribus aliis obſervavit *Romæ* tria vel quatuor parhelia cum aliquot iridum ſegmentis Solem ambientibus, nec non parte coronæ lacteæ: duravit phœnomenon per tres quaſi horas à nonâ circiter usque ad meridiem.

1629. Die viceſimâ Martii *Romæ* viſi ſunt quatuor pſeudoſoles, qui in candidas nubes reſoluti dicuntur à *Gaſſendo lib. de Parheliis.* Exactius hoc ipſum phœnomenon (ſi tamen non ſit fortè aliud) eodem quidem anno verùm die 29. Martii horâ ſecundâ & tertiâ pomeridianâ deſcribit *Henricus Regius in fundam. phyſicæ* Romæ viſum cum duobus halonibus ſive Coronis circà verum Solem, qui tamen ex unâ parte deficiebant, erantque aperti, & cum circulo albicante majore, in quo omnes ſolares imagines conſtiterunt. Notat etiam quandam Solis imaginem à latere veri Solis fuiſſe caudatam, eam nempe, quæ versùs occaſum lucebat. Meminit etiam parhelii hujus *Romæ* viſi *Carteſius.* Eodem quoque anno in Lituania die decimâ Januar. viſæ fuerunt tres Lunæ, in quarum medio vera conſiſtebat & in crucem ſpargebat radios, in quibus ad latera duæ aliæ ſpargebantur.

1630. In diverſis Europæ locis varia comparuerunt parhelia. *Romæ* ad diem 24. Januar. Soles quinque ſpectati fuerunt. Duo etiam parhelia *Romæ* viſa ſunt die 26. Auguſti circa horam 6. Aſtronomicam ſub altitudine Solis ſupra Horizontem Grad. 22. usque ad Grad. 19. ſpectavit *P. Scheiner, & P. Melchior In confer.*

Eodem Anno *Dilingæ P. Joannes Welz* vidit manè parhelia, ſed tantùm duo valdè clara. Rurſus illo ipſo anno die 29. Aprilis viſus eſt halo circà Solem cum albo circulo majore, qui habuit lumen lunæ, alioquin albus.

1635. Die 9. Maii *Gaſſendus* parhelium notavit, quod & anteceſſit, & ſubſecuta fuit aura valdè pluvialis.

1636. Die 5. Aug. *idem Gaſſendus* parhelium obſervavit: ſimul tamen addit, quod tam illa ipſa die, quâ phænomenon comparuit, quàm etiam ſequenti die calor viguerit.

1649. Menſe Aprili ſpectatos fuiſſe quinque Soles refert *Tylkowski in phys cur.*

1650. Menſe Februario viſæ ſunt in Lituaniâ quinque paraſelenes. *Idem.*

1660. Die 6. Aprilis circà 5. veſpertinam *Gedani* tres ſpurios Soles cum variis acubus obſervatos fuiſſe ſcribit *Hevelinus in Sole pag. 172.*

1661. Die 20. Februarii circà horam 11. Sole meridianum accedente ſeptę camparuiſſe Soles *idem Hevelius* refert: putat etiam quod ſi citiùs ei phænomenon iſtud loco quodam altiore in conſpectum veniſſet; absque ullo dubio plures Soles ſpurios, univerſim autem novem obſervari potuiſſe.

1666. Die 9. Aprilis *P. Le. Boſſu* propè *Carnutum* parhelium obſervavit, & tertio poſt die *D. Stephano* Carnutenſis Eccleſiæ Canonico aliud apparuit, ut refert *Du Hamel Phys part. 2. de Meteor. cap. ult.* Utrumque parhelium cum duplici halone apparuiſſe ſcribitur; exterior tamen halo erat eccentricus.

Eodem anno die 14. Junii circà horam ſeptimam matutinam ſupra memoratus *D. Stephanus* coronam ſolarem obſervavit, ut refert *Du Hamel ibidem*, Solemque verum in medio, & ſpurios duos Soles è diametro ſibi oppoſitos, quorum etiam unus ad Septentrionem, ad Auſtrum alter vergebat; nullus aderat circulus candidus. Nubes verò in contrarias partes ferebantur, ſed ſuperiores lentiori motu agebantur. Pars ſumma coronæ ferè erat 23. graduum, alter ex ſpuriis Solibus longam trahebat caudam, quam formavit nubes à Borea delata.

1669. Die 10. Jan. circà primam pomeridianam *Presburgi* in Ungariâ parhelium obſervatum eſt cum duobus ſpuriis Solibus collateralibus, qui tamen illuſtri fulſerunt jubare, ut nudis oculis absque nocumento inſpici non valuerint. Arcus inſuper plures colorati ſimul viſi ſunt. Evaneſcente uno laterali Sole ſpurio alter ex oppoſitione reſpondens corpore auctus & major effectus eſt. Secuta fuit famoſa illa conſpiratio *Nadaſti*, & aliorum conjuratorum in Cæſaream Majeſtatem, quæ lamentabilem tandem exitum ſortita eſt.

1670. Parhelia præter morem frequentiora viſa ſunt; licet non cum tantis circumſtantiis, ita ut ab ipſis Calend. Januarii cum Euro continuò flante intenſum ſæviiſſet frigus, die 12. Januar. & manè & veſperi Cœlo ſereno viſus ſit verus Sol inter duos ſpurios. Sæviit autem duobus ſequentibus diebus frigus ſupra modum acre. Aſt ubi die 15. Jan. Euro ſucceſſiſſet Auſter, ſimul quoque frigoris remiſit inclementia. *Ephem. Germ. cur. Decur. 1. Ann. 1. obſerv. 9.*

Anno 1671.

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. 3.

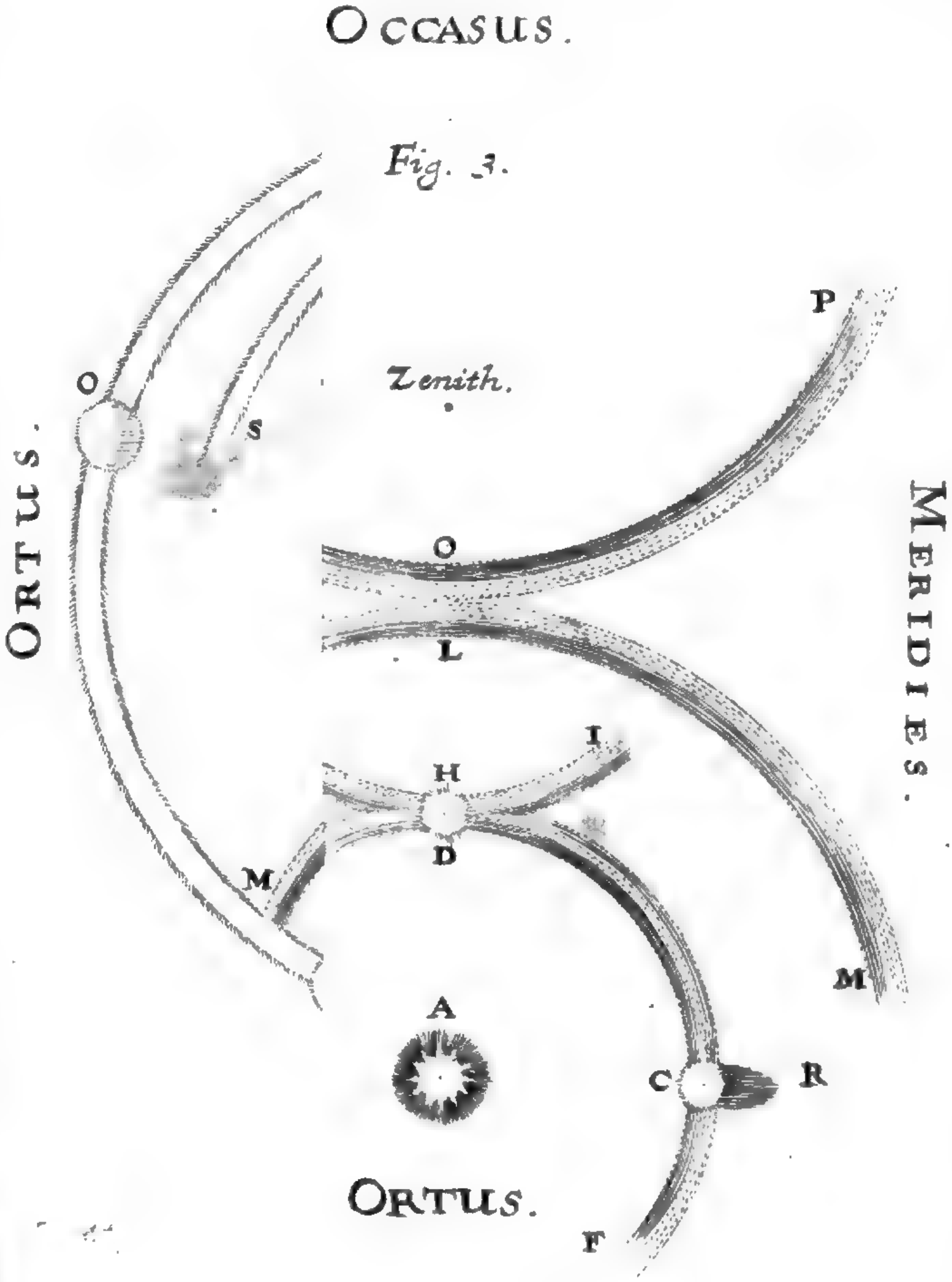
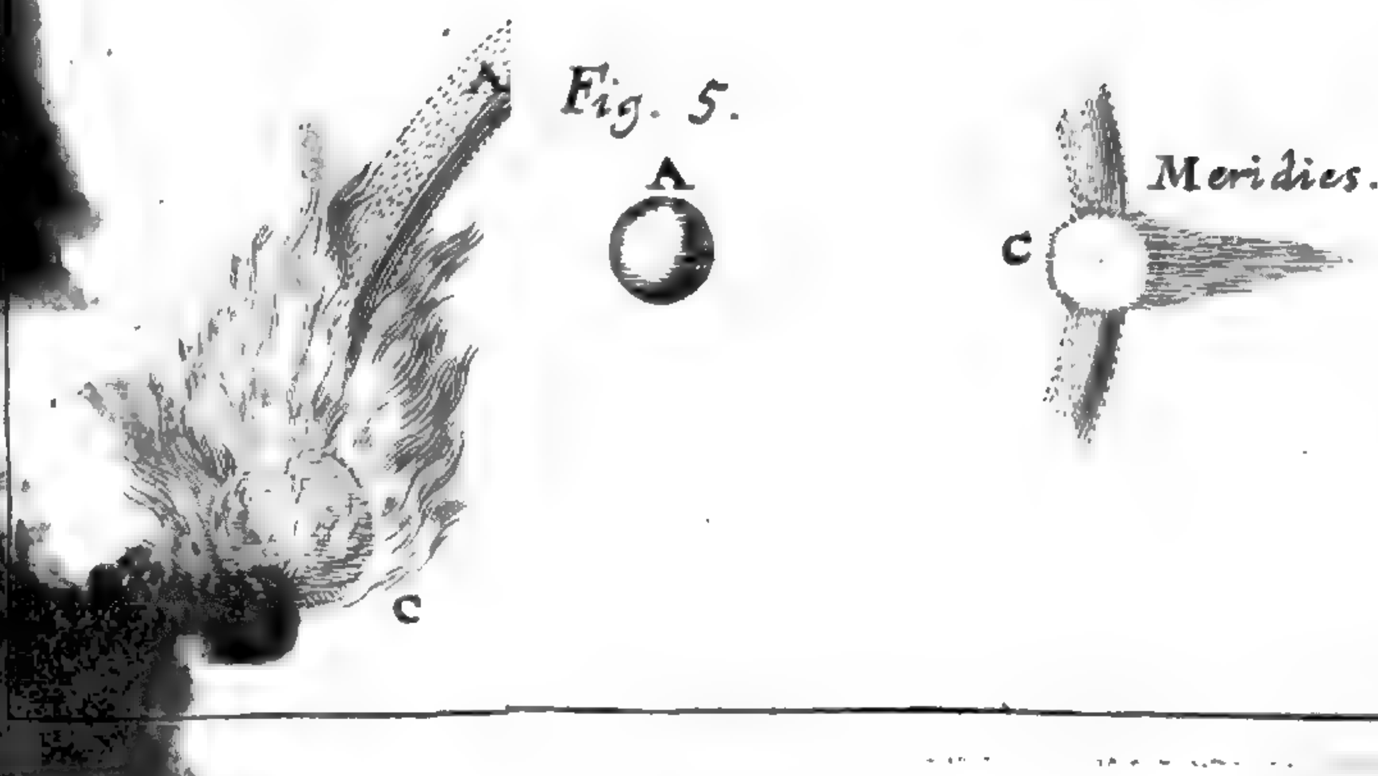

Occasus.
Zenith.
O
S
Ortus.
P
O
L
Meridies.
I
H
D
M
M
A
C
R
Ortus.
F

Fig. 5.

A
A
Meridies.
C
C

Aëris conſtitutio. Notandum II. quod aëris conſtitutio, & diſpoſitio, in qua parhelium iſtud contigit, talis à me ſit obſervata. Nox ſcilicet præcedens licet frigidiuſcula fuerit Cœlo ſereno, & terra etiam mane nonnihil congelata; vaporoſa tamen & admodùm nebuloſa extitit. Dies conſequens remiſſo aliquantulùm frigore fuit ſubnebuloſus, & aër tunc quidem à ventis tranquillus, ſubtriſtis tamen ac ferè non diſſimilis ei, quo Cœlo aliàs ſereno eclipſes ſolares contingere ſolent. Subſequens denuò dies ſecundus Martii etſi aliquantulùm adhuc vaporoſus extiterit, minus tamen quàm ipſe dies, quo parhelium contigit, fuit nebuloſus: Unde etiam eodem die tempore matutino ſubnebuloſo ad decimam usque horam iterum lucidum quoddam phænomenon inſtar ſpurii Solis, cum variis tamen aliquandò coloribus verſus ſeptentrionem apparuit & ſubindè alterum reſpondit in eâdem à vero Sole A diſtantiâ verſùs meridiem, ut patet in B. & C. *Figura 2.* figur. 2. per congrua autem perſpicilla, dum lateralia hæc phœnomena inſpecta fuerunt; coronæ ſivè halonis verſicoloris ſegmenta, ſeu partes quædam in tenuiſſimæ nubis tractu, ut in figur. 2. videre licet, apparuére.

Eventus. Hoc parhelium ſecuta fuit magna aëris intemperies, ac quidem die 7. Martii nix cadere cœpit, quæ & ſequenti die 8. continuans tandem ità ubertim accumulata fuit, ut præter temporis morem ob copiam omnibus ſuſpecta fuerit. Secutum fuit deindè frigus inſolito magnum per duas ſeptimanas, Noctes fuerunt frigidiſſimæ, quibus nix ipſa ſuperior in glacialem cruſtam perduram fuit coacta.

Alterum parhelium figura 3. Alterum parhelium vernale eodem Anno 1688. & loco Franconiæ die 7. April. circa horam ſeptimam matutinam ità in Cœlo fuit exhibitum, prout figura 3. monſtrat. A verus eſt Sol. E D F. halo ſive circulus verſicolor circà Solem, ad E F tamen incompletus. G H I. arcus ſimiliter ad modum Iridis coloratus priori circulo obverſus, eumque contingens. Locus contactûs H. D. paulò lucidior ſubindè comparebat inſtar ſpurii Solis ibidem depicti: ſæpius tamen ea luciditas diſparebat, ac ſolùm diverſi colores apparebant. Hic locus etiam per vitra congrua inſpectus videbatur colorum invicem oppoſitorum vivacior extollentia. Ad loca B & C apparebat lux vivacior, quæ duos Soles ſpurios ſive ſolares imagines repræſentabat; utrinque tamen lux ea paulò longiùs diffundebatur, adeò ut non tantum à B verſùs Q longiùs, quàm ex C verſus R protendi & protrahi, ſed etiam circulus quidàm albicans verſùs ſeptentrionem Horizonti parallelus inchoari videretur. K L M. Halo erat ſive arcus alius major Iridis adinſtar coloratus, cui ſimiliter alius coloratus N O P obverſus erat, haud multo longè à Zenith remotus.

Totum hoc phænomenon non ità diu & continenter ſemper apparuit; ſæpè enim pars aliqua evaneſcere, aliquando denuò reverti, aliquandò ob tenuium quarundam albicantium nubium in eo Cœli tractu verſantium occurſum omninò fermè diſparere cœpit. Puncta tamen B & C paulò ultrà octavam matutinam obſervata ſunt fermè uti phænomenon illud 2. Martii ejusdem anni ſupra notatum. Paulò diutiùs etiam inchoata ſolùm quædam ſegmenta circularia colorata circà H D, & O L obſervata fuerunt reliquis arcualibus partibus dilapſis.

Aëris conſtitutio. Aëris porrò conſtitutio anteceſſit talis. Die Lunæ præcedente, quæ erat 5. Aprilis, aura fuit pluvioſa, ventoſa & turbida: ſecuta eſt die 6. ejusdem benignior, eaque valde ſerena & pacata: Veſperi tamen nonnihil nubila fuit & vaporoſa. Nox conſequens initio quidem nubila quoque fuit & obſcura, ad finem tamen ſerena extitit, unde & tempore eo matutino, quo parhelium comparuit, terra tenui admodum glacie conſtricta, aër tamen videbatur humidiuſculus & nonnihil vaporoſus cum albicantibus raris valdè, ac tenuibus nubibus undiq; per Cœlum, maximè tamen Orientem verſùs diſperſis; quousque ventus isq; Hypophœnix aut Phœnicias primò quidem leniùs ſpirare, atque non tantùm nubes omnes, ſed totum hoc etiam phœnomenon diſſipare & diſflare cœpit. Poſt meridiem autem paulò validius aërem agitare atque ſerenare exortus. Deindè tamen rurſum turbavit & nubibus obſcuravit: ad veſperam alius ſucceſſit ventus, isque Auſtro occaſum verſus proximè collateralis, Cœlumque gravem minari cœpit tempeſtatem, quæ tamen denuò diſflata non niſi undique nubes reliquit, ac minutam de nocte pluviam.

Sequens dies 8. Aprilis nubilus fuit, poſt meridiem diſpulſis tandem nubibus clarior, ac nocte inſecutâ halo circà Lunam in Cancro tunc exiſtentem comparuit. Hoc etiam inter cœtera diebus hiſcè notatum fuit, quod licet aura ſuperior fuerit ſubnebuloſa & ſeriò intuentibus obſervata vaporoſa; aër tamen terræ incumbens valdè clarus & perſpicuus extitit, ità ut objecta terreſtria longiſſimè etiam diſſita per teleſcopia, quàm nitidiſſimè conſpici valuerint.

Die 9. Aprilis Halo & initia denuò parhelii, pluriumque Solis imaginum comparuerunt; verùm vento validius aſflante & nubes diverſimodè propellente phœnomenon inchoatum ſubſiſtere nequivit.

Parhelium inchoatum. Die 19. Aprilis, Feriâ ſcilicet ſecundâ Paſchatis inter ſextam & ſeptimam matutinam rurſùs apparuit Parhelium inchoatum, & quidem Solis quædam imago verſùs Septentrionem paulò diutiùs obſervata fuit: altera verò verſùs Meridiem exiſtens ob nubes atras ibidem hærentes vix aliquandò comparuit. Poſt meridiem verò eodem die circà horam primam albus quidam circulus, ſive halo denuò Solem ambiit. Præceſſit autem imprimis aura die primo Paſchatis poſt noctem quidem turbidam & pluvioſam,

Digitized by Google

clara & ſerena, immixtis tamen quibusdam nubibus albis: Ipſe verò dies inchoati hujus parhelii, nempè Feria ſecunda Paſchatis fuit clarus & parùm ventoſus, veſperi paulò obſcurus, & nubilus, qui tempeſtatem comminari videbatur. Sequens autem dies 20. Aprilis fuit admodùm frigidus & nubilus, ſecuti ſunt dies quoque plures valde turbidi, & præter morem ventoſi ac frigidi, vento nempe Borea hybernis ſuis flatibus fremente.

Die 26. mane ningebat, & aura turbidiſſima, frigida, & tempeſtuoſa fuit, à meridie autem varia & inconſtans nunc ſerena, nunc nubila, ſemper autem valdè ventoſa. Veſperam excepit tranquillitas & ſerenitas, quam alius ventus flabris mitioribus invexit. Poſt mediam noctem ingruente die 27. April. mane ab horâ ſecundâ ad tertiam uſquè & ultrà Cœlo undique ſereno phœnomenon igneum miro fulgore albicans inter ortum & meridiem apparuit in formâ trabis longiſſimè plurium perticarum. Poſt aliquod tempus in parte orientali A incenſione factâ globus igneus exarſit, qui maximo cum fragore, ei non abſimili, qui ex ingenti tormento bellico exploſo percipi ſolet, in terram decidit: ſecuta deindè illius trabis igneæ quædam contractio, & in arcum (velut in A D B exprimitur) conformatio, cum valdè illuſtri & igneo fulgore, cujus aſpectu homines plurimùm conſternati, quidam etiam proximas ædes contrà hoc ipſum phœnomenon poſitas in mediis flammis conſiſtere putârunt, canesque ad rabiem concitati allatrare cœperunt. Quousque tandem diurnâ appropinquante luce evanuit & penitus tandem diſparuit. Secutum etiam manè illo frigus acre, pruina, & glacies, à meridie verò venti vehementius terram concuſſerunt.

Phænomenon igneum viſum & auditum cum ingenti fragore.

Figura 4.

Die 7. Maji ejusdem anni currentis manè circà 6. horam denuò apparuerunt inchoata Parhelia: ab octavâ usque ad undecimam Halo ſeu circulus albi coloris Solem cinxit; fuit tamen circulus iſte ad finem ſeu marginem exteriorem aliquantùm verſicolor: depurato deindè magis aëre dilapſus eſt. Dies præcedens fuit valdè turbidus & inconſtans, ventoſus, frigidus & nivoſus: Ipſe autem dies 7. Maji ſubnebuloſus cum albicantibus nubibus quaqua verſùs diſperſis: Veſperi nubiloſior & obſcurior cum pluvia mediocri frigida, & vento aquilonari. Subſecutus eſt etiam dies 8. valdè frigidus, ventoſus & nubilus.

Inchoatum denuò parhelium.

Die 9. Maji manè in ipſo Solis ortu apparuit Iris rubra duplex, ad finem tamen nonnihil verſicolor; ac etiam pluvia verè rorida minuta eodem tempore decidit. Mox tamen nubes altiùs elevatæ & vento Ortum inter ac Meridiem ſpirante aura benignior atque ſerenior cum nubibus albicantibus inſecuta eſt.

Iris rubea duplex.

Anno 1690. die 24. Martii Lunâ accedente ad plenilunium veſperi circà horam octavam pauló ante Eclipſin tunc contingentem, phœnomenon paraſelenium hic in eodem Franconiæ noſtræ loco ſpectavimus, ut in figura 5. vides. Dies 14. Martii fuit manè ſatis frigida & ſerena ventoque Orientali perflata: Ingruente nocte pariter ſerenâ fumus ex ædium caminis emiſſus difficulter aſcendere obſervatus fuit, imò nebulæ inſtar remiſſus & propè terram retentus. Phænomenon B verſùs Septentrionem exiſtens primùm paulò lucidius comparuit, magisque etiam in modum barbati cometæ protractum & protenſum. Alterum verò phænomenon C è diametro oppoſitum meridiem verſùs paulò dilutius & minùs expreſſum fuit: ſucceſſu verò temporis ejusdem penè magnitudinis & coloris extitit, in circulo porrò etiam valdè diluto & vix comparente, ad B tamen magis conſpicuo. Poſt 9. verò, cum Lunâ ad meridianum amplius progreſſa & Eclipſin ingreſſa, ambo lateralia hæc phænomena diſparuerunt.

Paraſelene.

Figura 5.

CAP. XIII.

CAPUT XIII.

De ſpectris ſivè oſtentis ac variarum rerum ſimulacris in aëre quandoque conſpicuis.

Rectè ſcribit *Cardanus lib. 14. de Variet. cap. 69. rariora quæcunque admirabiliora, & quæcunque admirabiliora, terribiliora. Raritas enim admirationem parit, admiratio terrorem.* Ita ſolent quandoque, etſi rariùs varia quædam ſpectra, & oſtenta, ſive variarum rerum ſimulachra, veluti integri exercitus, præliantium concurſus, militum caſtra, equites armati, viri cataphracti, claſſes armatæ, ac naves bellicæ cùm remis velisque atque aliis requiſitis, pluraque alia terrifica ſpectra in aëre comparere, quæ non tantùm homines ad ſtuporem adducere, atque admirationem in eorum animis excitare, ſed & haud levem impendentium, aut imminentium quorundam malorum eventuum terrorem incutere ſolent. Quæ etiam licet cauſam ſæpè habeant occultam, & nullo ingenio penetrabilem, cum ea providum Numen ſingulari quadam curâ ordinet in publicarum & communium calamitatum præſagia, unde etiam prodigia, oſtenta & portenta ab aliis vocari ſolent; ſæpè tamen etiam naturali viâ per varias lucis & umbræ miſtiones, per catoptricas reflexiones, dioptricas refractiones, atque artificioſas radiorum opticorum directiones mira ejusmodi ſimulachra fortaſſis efformari poſſunt. Nos hoc capite cauſas naturales prodigioſarum quarundam in aëre repræſentationum attingere, & breviter deſcribere, mira deinde exempla compertorum ejusmodi oſtentorum ex variis Authoribus collecta ſubnectere, & Curioſo Lectori recenſere cupimus.

§. I.

De inſolitis ac miris in aëre repræſentationibus notabilia ſcienda.

Spectra [illegible] Dei voluntate [illegible]

[illegible] Firmiter comprimis tenendum eſt, nihil [illegible] rerum naturâ tam caſuale ac fortuitum [illegible] nihil tam inſolitum ac mirum unquam apparere poſſe, quod non ab occulta divinæ providentiæ diſpoſitione omnium moderatrice itâ ordinetur. Undè [illegible] nobis ob abditos fines, divinique conſilii [illegible] ſas rationes nulla ſæpe apparere [illegible] inſolitorum quorundam in aëre [illegible] ostentorum: Eſt tamen æ[illegible] voluntas & diſpoſitio ipſa cauſa [illegible] omnia ad optimos fines dirigere [illegible] comprimis per ea *metuentibus dare [illegible] ſignificationem; ut fugiant à facie arcus, ut liberentur dilecti*, ſicut Regius canit *Pſaltes Ps. 59. v. 6.* Undè etiam prodigia à Veteribus *Deorum minæ* vel *iræ* dicebantur, ut ait *N. Marcellus*, vel ut idem vult, quod prodigium itâ dictum *à porrò adigendum*: Alii verò dictum putant quaſi *porrò dicium*, quod porrò dicat, aut porrò ſignificet, & aliquid futurum prædicat.

2. Tribus modis autem inuſitata ſolent ſpectacula ſive oſtenta in Cœlo exhiberi; primò nempè ab ipſo Deo vel Angelis Dei permiſſione præter naturæ ordinem in portenta & præſagia malorum vel bonorum eventuum orbi ſupervenientium; uti fuerunt exercitus in aëre viſi armorùmque ſtrepitus auditi, ſicut in *libris Machabæorum* legitur. Item ſtella illa, quæ Chriſto nato Salvatori illuxit, ac tres illos Orientis Dynaſtas adduxit. Hujus etiam generis ſpectacula infinita pene reperiuntur apud Hiſtoricos, nosque etiam plura mox ex iisdem adducemus. Secundò effici poſſunt aërea ſpectacula ex variis impreſſionibus meteorologicis, ut ſolent eſſe Cometæ aërei, trabes, cruces, halones, irides, parhelia, ſtellæ cadentes, lampades, columnæ, ſimiliaque phœnomena, de quibus partim jam actum in præcedentibus, partim adhuc infra ſumus acturi. Tertio modo, eoque naturali effici poſſunt in aëre ſpectra admirabili quodam lucis temperamento, veluti variâ colorum miſturâ vaporum elevatorum collectione, collectorum diſpoſitione & ordinatione in varias ſpeculares ſuperficies; unde res ex oppoſito conſiſtentes inuſitato modo, ordine, & numero ſpectatoribus denuò objici ac repræſentari queunt. Tribus modis oſtenta aërea effici queunt.

3. *Antonius le Grand. hiſt. nat. part. 6. art. 9.* duas adducit rationes, è quibus contingere poſſe putat ultimi generis ſimulacra: *Prior eſt*, inquit, *quod in aëre variæ nubes eſſe poſſunt eâ parvitate, ut ſingulæ militum ſpeciem referant, & aliquæ in alias irruentes ſatis magnam exhalationum copiam contineant ad parva quædam fulgura excitanda, atque interdum glandulas emittendas, & aliquos ſonos edendos: ex quo præliari milites, & inter ſe confligere appareant. Poſterior, dum omnes illæ exiguæ nubes ſibi proprio lumine ſplendent, & lumen illud reverberant, quod coruſcationes, & ignes magnæ alicujus tempeſtatis, tam longè inde ſævientis, ut ubi ex terrâ non percipiatur, ad illas usque tranſmittant.* Ita Le Grand, ſed parum his mihi videtur efficere. Modi, quibus ſpectra naturaliter contingere poſſunt ex Le Grand.

4. Sententia planior ac veriſimilior eſſe videtur *Kirchero* innuente, *Art. mag. lum. & umb. lib. 10. part. 2. cap. 1.* & referente etiam *Schotto Mag. nat. part. 1. lib. 4. cap. 1.* Ex locis, ubi multa glarea, ſive arena ex ſelenite, antimonio, vitro, aliâque materiâ perilluſtri conflata reperitur Solis intenſiſſimo calore unà cum vapore ejusmodi Sententia probabilior de ſpectrorum aëreorum geneſi ſive ortu.

ejuſmodi particulas elevari & exaltari, quæ diverſas ac varias deindè ſuperficies in aëre conficiunt, & craſſioribus in medio vaporibus, montique alicui, aut atræ nubi oppoſitis umbroſo tractu quaſi opacatæ in ſpeculum planum, vel concavum, vel etiam polyedrum omnibus numeris abſolutiſſimum tandem coaleſcunt. In hoc deinde ſpeculo qualicunque aëreo, prout varius ejus ad oculum ſitus erit, varia etiam rerum ſubjectarum ſimulachra miro planè modo aucta vel multiplicata reflecti, & ita admiranda in aëre ſpectacula exhiberi poſſunt. Unde etiam *Corn. Agrippa lib. 1. Philos. occultæ* ait. Sæpè in aëre denſo velut in ſpeculo reflecti imagines caſtrorum, montium, equorum, hominum, aliarumque rerum. Confirmari etiam poteſt ſententia hæc obſervatione illâ, quam adducit *De Chales Diopt lib. 3. prop. 23.* dum meminit à Magiſtro ſuo Philoſophiæ audiviſſe. *Veluſii* in Burgundiâ ſpectrum aliquod in nubibus viſum eſſe, quod fuit nempè miles armatus exerto gladio in aëre pendulus, qui & totam urbem perterrefecit; cùm porrò attentiùs à viris gravibus ſpectaretur, animadverſum eſt, *S. Michaëlem* templi faſtigio impoſitum reflexè in nubibus fuiſſe ſpectatum.

Spectra quando & ubi frequentiùs appareant.

6. Etiam vapores tenues ac pellucidi in frigidiori aëris tractu congelati & opportunè terminati ſive opacati, dum ſuperficiem ſpecularem diverſimodè in aëre conficere queunt, inſolito quoque morè res quaſdam è terrâ incidentes, diverſimodè etiam reflectere, atque ità inſueto modo & loco ſimulacra quædam repræſentare queunt. Undè fortaſſis hyeme vel tempore frigidiori vel in Regionibus magis borealibus aërea ſpectra frequentiùs apparere poſſunt, ſicut & *Cardanus* agnovit, dum *lib. 14. de variet. cap. 70.* ſcripſit. *Aeris oſtenta in borealibus regionibus & mira magis & frequentius apparent.*

Quomodo contingat voces & ſonos audiri.

7. Sicut porrò res variæ in terrâ conſtitutæ ſurſùm radiantes ope vaporoſi ſpeculi in aëre ſuſpenſi mira planè ſpectacula repræſentare poſſunt; ità etiam voces animalium & quicunque alii ſoni aut ſtrepitus illuc perducti ibidem reflecti, atque ità quaſi directè abindè provenirent, percipi ſimiliter poſſunt. Undè benè *Kircherus loc. ſupra cit.* *Quod verò varias animalium voces audiant; id per voces animalium vicinorum in concavâ nube, aut monte reflexas fieri poſſe, nullum dubium eſſe debet: neque enim neceſſariò vapores mare ſibi ſubſtratum requirunt; ſufficit natura loci vitreo vapore turgentis.* Quod hìc de vocibus animalium dicitur, etiam de aliis quibuslibet ſonis intelligi debet.

Spectra in aëre etiam per refractionem contingere poſſunt.

8. Non tantùm catoptricè & ope reflexionis, quæ contingit in nube vel aëre ſpeculari, ſed etiam dioptricè beneficio refractionis, quæ contingit per diverſa media, ubi aër nempè alicubi immixtis vaporibus roſcidis denſior exiſtit, ut ità objectum alio loco repræſentetur, quàm reverâ ſit (ſicut fieri ſolet in nummo fundo vaſis impoſito aquâ ſuperfuſâ) ſpectra & oſtenta in aëre comparere poſſunt. Nam ſicut Sol infra Horizontem merſus nihilominus ſuprà eundem videtur, quatenus ſcilicet radii à Sole procedentes incidunt in vapores Atmoſphæræ, ibique refracti attollunt corpus ſolare, ut ità directè ſupra Horizontem exiſtere judicetur, cùm reverâ infrà eundem lateat, ut Aſtronomi communiter docent, ac demonſtrant: ſic pari modo poteſt objectum aliquod in terrâ vel mari conſtitutum etiam per medium vaporoſum alicubi denſiùs ità radiare, ut refractè videri queat alio loco nempè elevatum & in aëre exiſtens. Quocircà dum ad lacus & maria aër eſſe ſolet vaporoſior ac denſior: ideò mirum haud adeò debet eſſe, quod in eodem frequentiùs quàm alibi oſtenta quædam inſolita, veluti naves bellicæ & prœlia navalia in conſpectum proveniant.

Debiles viſu meticuloſi & phantaſtici frequentius vident ſpectra.

9. Facit etiam ad oſtentorum comparentium putationem ſubindè ipſius viſûs debilitas, metus, ac phantaſia, ut ab aliquibus, qui debilioris ſunt viſûs & phantaſiam habent fortiorem, aut meticuloſiores ſunt; frequentiùs, quàm ab aliis acutioris viſûs oſtenta inſolita videantur. Ità teſte *Ariſtotele lib. 3. meteor.* quidam *Antipheron Oretanus* ſemper ante ſe videbat ſimulacrum quoddam, quod erat ſui ipſius imago reſpiciens ipſum: id autem fiebat ob viſûs debilitatem, ob quam ſpeculum eidem fiebat propinquus aër. Et de *Vitellione* ſcribitur, quod ſocium aliquem habuerit ſtudioſum valdè & pervigilem: qui cùm noctes aliquot ſine ſomno pertuliſſet, atque imbecillior factus noctu peregrè profectus eſſet, per fluminis crepidinem obequitans, ubi aër denſior & caliginoſior eſſet, alterum equitem viderit ſibi præeuntem atque omnia penitùs facientem, quæ ipſe faceret. Hoc miraculo attonitus cùm tandem ad Vitellionem rediiſſet & oſtentum narrâſſet, ab eo intellexit ſe ſibi terrori fuiſſe, nec quicquam aliud vidiſſe, quàm ſui ipſius ſimulacrum ab aëre denſo & roſcido reflexum. Ità refert *Henricus Decber in ſpectrologiâ cap. 1. §. 15.* *Cominæus in fine libri 1. de rebus geſtis Ludovici XI. Galli Regis* ſcribit; cum *Carolus* Dux Burgundiæ, & alii Principes exercitum ad Lutetiam admoviſſent, eum per indicium cognoviſſe, quod Rex poſtero die manè omnibus ſuis copiis eos adoriri conſtituiſſet. Sequenti igitur die *Carolus* præmiſit equites ſpeculandi causâ, qui, cum Cœlum obſcurius, aër denſior, ac vaporoſior eſſet, putârunt eminus ſe videre ingentem numerum haſtatorum: progreſſi dein longius Cœlo jam ſereniore cognoverunt eum locum, in quo arbitrati erant, Regem copias omnes habere coactas, conſitum eſſe præaltis carduis; qui ex longinquo per medium denſius ſuſ ſpecies refringentes haſtarum ſpecies præbebant. *Brakelius* quoq; in hiſt. ſuâ narrat; ruſticum

Ruſticum quendam in *Lithuvaniâ* ſub crepuſculum matutinum vidiſſe lupum, ſimul & proceram arborem eâ poſitione, ut radius viſualis per lupi verticem profuſus ſummum quoque arboris cacumen attingeret; crediditſeque lupum arboris magnitudinem exæquare, & vicinos armâſſe contrà lupum prodigioſæ magnitudinis, qui tamen non niſi ordinariæ magnitudinis fuit deprehenſus. Plura ejusmodi exempla paſſim ſunt obvia, ex quibus facilè patet metu, phantaſiâ, & viſu laborantes multa ſibi perſuadere ſæpè ſe audire, vel videre, quæ reverà non ſunt.

A Deo, vel Angelis inſolita aërea ſpectra proveniunt.

10. Licet tandem (ut candidè & genuinè de ſpectris aëreis & inſolitis oſtentis in aëre mentem meam explicem) per ſuprà indicatos modos, phasmata quædam inſolita contingere nonnunquam poſſint: vix tamen credibile mihi videtur, omnia his modis fieri poſſe. Videatur *Schottus Phyſic. cur. lib. 6. cap. 2. §. 1.* Undè tantùm quædam paraſtales propè terram quidem ita effici queunt; universim tamen omnia illa oſtenta remotiora, & in Cœlo altiori conſtituta minimè. Quocirca melius dicendum erit de omninò inſolitis illis ſpectris & oſtentis aëreis ea à Deo Miniſterio intelligentiarum, ſive geniorum & ſpirituum bonorum efformari. Ità ſentit *Fromondus, Cabeus, Cornelius à Lapide & Schottus loc. ſupracit.* Quarè *efformatio harum imaginum*, ut rectè inquit *Cabeus lib. 3. Meteor. text. 29. q. 2. neceſſariò eſt à mente & intelligentiâ, quæ res quidem naturales movet, ſed ad certum finem ita diſponit.* Materialis igitur cauſa ſunt res meteorologicæ, vapores ſcilicet & fumoſi halitus: Formalis ipſarum imaginum apparentium figura: Efficiens DEUS vel Angeli: *Finalis*, ſicut inquit denuò *Cabeus*, *ut DEUS iſtis ludicris ſpectandis nos erudiat ad impietatem debellandam, & det metuentibus ſe ſignificationem, ut fugiant à facie arcûs, ut liberentur dilecti.* Prout jam ſup. etiam memoratum. Et rectè etiam *M. Tullius 2. de natur. Deor.* refert ex *Cleanthe* unam è quatuor cauſis, per quas divini Numinis notione hominum mentes informatæ ſunt, eſſe prodigia cœleſtia, quæ interdùm magnarum calamitatum ſunt prænuntia.

§. II.

Phasmata quædam aërea in certis quibusdam terræ locis, ac temporibus ex variis Authoribus recenſentur.

Aërea ſpectra in Lybiâ.

1. In eâ *Lybia*, quæ circà Syrtes, ut memorat *Diodorus Siculus lib. 3. cap. 4.* quandoque, & maximè quieto à ventis tempore apparere ſolent in aëre diverſorum animantium formæ, *quarum*, inquit, *quædam quieſcunt, quædam moventur, & hæ aliquando fugiunt, aliquandò fugientes inſequuntur, quos verò comprehendunt, frigido circumdant contactu.*

In Mauritaniâ.

2. Refert *Pomponius Mela* in Mauritaniâ poſt *Atlantem* regiones eſſe, in quibus circà meridiem intrà montes varia ſpectra comparere ſolent, quæ geſtus hominum in omnibus æmulantur. Videntur ibi choreæ, audiuntur tubarum, tympanorumque ſtrepitus. Veriſimile credit *Kircherus de Lum. & Umb. libr. 10.* paſtores Mauritanos pellibus ferinis amictos, ac tibiis tripudiantes in aëreis illic vaporibus viſos famam illam ſparſiſſe, quàm deindè Geographi pro verâ accipientes Satyros & Sylvanos in Mauritaniâ ſtatis temporibus comparere ſolitos cum lituis, & tibiis choreas agere, poſteritati tradiderunt.

In Scythiâ.

3. Intrà Imaum in Scythiâ regionem eſſe ſcribit *Plinius*, in quâ quotannis in vaſtâ planitie apparent varia rerum ſpectacula ſub figurâ hominum, animaliumque, & inſtar exercitûs, quibus viatores non rarò in avia & devia præcipitia ac denique in manifeſtam perniciem deducuntur.

Ad Oby flumen.

4. Ad *Oby* flumen regionem eſſe narrat *Haithon* Armenus, ad quam nullus adhuc penetraverit ob formidabilium Spectrorum, quæ ex illâ fluminis parte comparent, multitudinem. Teſtatur idem hinnitus equorum, balatus ovium, hominumque vociferationes ibi frequentiſſimè percipi, ità ut hanc Diabolorum regionem vulgus exiſtimet, & nemo accedere audeat.

Propè Neritum Apuliæ.

5. *Scipio Macellus in deſcriptio. Regn. Neapol. de Nerito* interioris Apuliæ civitate narrat, circà illam videri ſæpè Auſtro flante in aëre, velut in ſpeculo imagines quasdam rerum circumjacentium, quas Vulgus cauſam ignorans Dæmonum illuſiones exiſtimat.

In Siciliæ variis locis.

6. Damaſcius in vitâ *Iſidori* philoſophi apud *Photium in Bibliothec.* refert in aliquibus Siciliæ locis, ac comprimis in campo nominato Tetrapyrgio videri Equitum pugnantium ſimulacra, idque maximè æſtatis tempore, cùm ardentiſſimus eſt meridies.

Morgana propè Rhegium in freto Siculo.

7. In Freto Mamertino ſive Siculo propè *Regium* oppidum, ut accuratè deſcribit *Kircherus in Art. mag. Lum. & Umbr. lib. 10. part. 2. cap. 1.* *Eo maximè tempore, quo ardentiſſimus eſt Sol æſtu fervoribusque mare mamertinum concoquit, contingit perſæpè ut derepentè theatrum quoddam in vaporoſo aëre ſeſe aperiat tantâ rerum varietate adornatum, tanto ſcenarum apparatu, ut nihil ibi ſit, quod non ſe ſpectandum exhibeat: Caſtellorum ordinatiſſimè diſpoſitorum architectura, palatiorum, ædificiorumque ad omnes perſpectivæ regulas infinito columnarum ordine projectorum mira quædam magnificentia, in eorum paulatìm evaneſcentium locum ſuccedente ſcenâ catoptricâ. Videas hîc umbroſos Sylvarum, cypreſſorum, aliarumque arborum in quincuncem mirâ ſerie diſpoſitarum ordines, campos immenſos hominum turmis, boum armentis, oviumque gregibus refertos; omnia tantâ colorum varietate, tàm artificioſâ Lucis & Umbræ miſturâ, tàm vivis geſtibus, ut nihil humanâ induſtriâ ſimile producere poſſe videatur.* Vocant autem Rhegini hoc ſpectaculum *Morganam*. Ità *Kircherus*.

8. Huc quoque referri poteſt inter admiranda

miranda, quæ ſubindè in aëre contingunt phaſmata, quod ſuprà de Idolo *Anazothl* in Quatimalenſi Americæ regno ex *Herrera* attulimus, ſed deſcriptum *jam vide c. 5. hujus disquiſ. §. 2. num. 4.*

Spectrum Taurinenſe.

9. Refert *P. Schottus phyſ. cur. lib. 2. c. 10.* Anno Chriſti 1654. cùm adhuc *Romæ* degeret, non procul à *Taurino* Pedemontii Urbe apparuiſſe frequenter in valle quâdam militum pugnantium, ac circumcurſantium ſpecies die clariſſimo. Quæ res cùm ad *P. Kircherum* delata fuiſſet, ipſiusque judicium requiſitum, diligentiſſimè in veritatem inquirendum cenſuit. *Taurinum* igitur ſcripſit ad quendam Societatis presbyterum ſibi notum, rogavitque, ut locum accederet, & num ipſe quoque ab aliis viſa videre poſſet, tentaret. Fecit quod juſſum fuerat presbyter, & alio aſſumpto ſocio equum conſcendit, atque à manè usque ad meridiem obequitando loca omnia ab aliis deſignata nihil ullibi deprehendere potuit; Incaleſcente jam igitur vehementer Sole reditum parabat cum Socio, cùm ecce in ſubjectâ valle vident militum manipulos inter ſe concurſantes. Socius igitur perterritus additis equo calcaribus aufugit. Presbyter verò propiùs cum equo acceſſit, viditque contrà ſe explodi bombardas, & ex equo præcipitatus aliquamdiu exanimis jacuit, donec reſumptis viribus & ipſe ſeſe proripuit, & rem totam ad *P. Kircherum* perſcripſit.

Spectra in campis Marathoniis.

10. *Pauſanias in Atticis* de Campis Marathoniis hæc tradit: *In his ipſis campis audiuntur per totam noctem equorum hinnitus, & pugnantium etiam virorum ſpecies cernuntur. Atque hæc quidem, qui de induſtriâ auditum, ſpectatumque venerint, malè mulctati abeunt; ex irâ verò manium iis, qui fortuitò animadverterint, nihil omninò unquam triſtè accidit.*

In Islandiâ.

11. In *Islandiâ* inſulâ ſub polo Arctico ut ſcribit *Olaus M. lib. 2. hiſt. Septentrion. cap. 3.* Promontorium eſt, quod inſtar Ætnæ perpetuis ignibus æſtuat, illic ſubmerſorum, ſive aliò violento caſu enectorum ſpectra ſeſe offerunt congreſſibus notorum hominum tàm manifeſta, ut tanquàm viventes excipiantur ab ignaris mortis illorum datâ dextrâ. Nec deprehenditur error, priusquam diſparuerint umbræ.

§. III.

Mirabiliora quædam oſtenta, ac diverſarum rerum ſimulacra in Cœlo diverſis temporibus conſpecta referuntur.

Spectrum aëreum tempore nativitatis.

1. Inter oſtenta cœleſtia meritò primum locum obtinere debet illud, de quo *D. Antonin. 1. part. in ſuis Chronicis* hæc tradit. Cùm Senatus Romanus *Auguſtum* pro DEO colere decreviſſet, evocata in cameram Sibylla eſt, ut, an *Auguſto* aliquis ſucceſſurus eſſet, reſponderet: Quæ circulum aureum in ſublimi fulgentem, cujus medio Virgo erat puerum complexa, Imperatori oſtendit; auditaque confeſtim vox fuit: *Hæc eſt ara cœli.* Tunc Imperatorem Sibylla monuit, ut puerum illum adoraret: Atque indè prædicta Camera, *Ara Cœli* dicta eſt. Undè *Mantuanus*

Fulgentem nitido monſtravit in æthere circum
Irideque incluſam parvâ cum prole parentem:
Atque manum tendens, vultuque ad ſidera verſo,
Iſte puer DEUS eſt, inquit - - -

Oſtenta viſa Jeroſolymis ex S. Scrip.

2. Ex ſacrâ etiam Scripturâ conſtat *l. 2. Maccab. cap. 5.* ubi *Jaſonis* primùm ex Ammonitide reverſi, deindè *Antiochi Epiphanis* Ægypto excluſi tyrannis in cives Hieroſolymitanos, cœterosque Judæos exercita narratur, hæc ſimulacra & oſtenta cœleſtia fuiſſe præmiſſa; *Contigit autem,* inquit ſacer textus, *per univerſam Hieroſolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites diſcurrentes auratas ſtolas habentes, & haſtis quaſi cohortes, armatos & curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri gladiis diſtrictis, & telorum jactus, & aureorum armorum ſplendorem, omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra converti.*

Acies pugnantes ex Plinio.

3. *Plinius lib. 2. nat. hiſt. cap. 57.* hæc refert. *Armorum crepitus & tubæ ſonitus auditos è Cœlo Cimbricis bellis accepimus. Tertio verò Conſulatu Marii Amerinis & Tudertibus ſpectata arma cœleſtia ab ortu, occaſuque inter ſe concurrentia, pulſis quæ ab occaſu erant.* Ità ille.

Spectra cœleſtia ... Jeroſolymis.

4. Antequam *Titus* & Romani obſiderent, caperentque Hieroſolymam, multa præceſſiſſe oſtenta & præſagia ſcribit *Joſeph. lib. 7. de bello Judaico cap. 12.* inter quæ etiam fuit, quod *primo die menſis Maii antè Solis occaſum viſi ſint per inane ferri currus totis regionibus & armatæ acies tranantes nubila, & civitati circumfuſæ.* Die quoque octavo Aprilis horâ nonâ noctis circum aram & templum tàm illuſtre ac ſplendidum lumen effulſiſſe ſcribitur, ut dies clariſſimus putaretur. Duravit hoc lumen per mediam horam.

Acies ... Longobardorum irruptionem ... Italiam.

5. Tempore *S. Gregorii Pont. Max.* cùm Longobardi invaderent Italiam, ut ipſemet teſtatur *hom. 1. in Evang.* dicens: *Priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in Cœlo acies vidimus ipſum qui poſteà humani generis fuſus eſt, ſanguinem coruſcantes.*

6. Paulò etiam antequam [illegible] Scotorum Rex cum Romanis conflig[illegible] acieque victus in hoſtium poteſtatem veniret; equeſtris pugna mediis in campis, ut inquit *H. Boet. lib. 4.* acerrimâ conſpecta tandem evanuit.

7. *Julius Obſequens l. de prodig.* [illegible] Auguſtum Cæſar. *cap. 7. & 9.* refert [illegible] & *Q. Poſthumio Coſſ.* [illegible] volare viſa: *C. Mario, ac* [illegible] arma cœleſtia ab ortu & occaſu [illegible] viſa pugnare, & ab occaſu [illegible] *L.* [illegible] & *C. Norbano Coſſ.* per Syllana tempora inter *Capuam & Volturnum* [illegible]

ſonum, armorùmque horrendo clamore auditum, ità ut viderentur acies duæ concurrere plures per dies. *Panſa* item & *Hirtio Coſſ.* cum adverſus *Antonium* dimicaretur, armorum telorumque ſpecies à terra viſa cum fragore ad Cœlum ferri. *Eutropius* etiam *libr. 6. Hiſt.* memorat, cùm *Cæſar* adverſus *Pompejum* dimicaret, tantùm in aëre armorum ſtrepitum fuiſſe, ut *Antiochiæ* quaſi ad adventum hoſtium in muris concurreretur.

Ante Mexici excidium.

8. Ante *Mexici*, ſive *Themiſtitanis* excidium viderunt, inquit *Cardanus lib. 16. de variet. cap. 78.* ex Orientis parte, ubi condita eſt colonia Hiſpanorum, veram crucem, flammas igneas aſcendentes, & hominem, qui capite Cælum attingere videbatur: A mari quoque pluribus diebus exorientem lucem duabus horis antè diem (Cometes is erat) cumque Cœli medium obtinuiſſet, ſubitò evaneſcebat.

Duo milites viſi ad Neo Cæſaream.

9. *Paulus Diac. lib. 15. ſub Anaſtaſio Imper.* narrat, quendam militem non procul ab Urbe *NeoCæſarea* iter facientem, paulò antequam ex terræ motu concuteretur, in aëre ſuprà eam duos conſpexiſſe milites: alterum à tergo clamantem audiviſſe: *Conſervate ædes, in quibus ſepulchrum extat Gregorii.* Facto autem terræ motu maximam partem civitatis collapſam & everſam fuiſſe illæſâ manente *Gregorii Taumaturgi* domo. Ità & *Cedrenus.*

Spectrum aëreum antè Cruciferorum cladem.

10. Cruciferorum cladem ab *Uladislao Jagellone* Polonorum Rege, quem vix dùm provocârant, acceptam in Pruſſiâ oſtentum cœleſte portendit. Fertur enim à multis ex utroque exercitu per omne tempus prælii conſpectus eſſe in aëre vir venerandus habitu pontificali dimicantes Polonos confirmans; hoſtibus verò terrorem incutiens. Quin & nocte præcedente prælium, Monachus circà Lunam viſus fuit cum Rege aliquamdiù depugnâſſe & ad extremum Monachum victum ac Cœlo deturbatum fuiſſe. *Crom. lib. 16.*

Spectr[illegible]

11. *Damaſcius* in vitâ Iſidori Philoſophi apud *Photium* hæc tradit: *Commiſſa pugnâ contrà Scythas antè conſpectum Urbis Romæ, quos Attila contrà Valentinianum, qui poſt Honorium Romæ imperabat, duxit; tanta utrimque facta eſt cædes, ut nemo pugnantium ab utraque parte ſervaretur, præterquam Duces, paucique Satellites eorum. Hoc verò omnium narratu maximè incredibile: cùm cecidiſſent pugnantes, corpore defatigati, animo adhuc erecti [illegible] tres integras noctes, atq; dies, nihil [illegible] pugnando inferiores eq; manibus, [illegible] animo. Viſæ igitur, & auditæ animarum formæ pugnantes, & armis ſtrepentes, & antiquas ſimilesq; bellorum facies in hunc usque diem [illegible]; niſi quod omnia illa faciendo, quæ [illegible] bellando ſolent, ne parvam quidem [illegible] vocem poſſint. Et unum ſpectram qui[illegible] juxtà Sudam, qui olim palus fuit, [illegible] nanè viſionem aurorâ jam ter[illegible] Secundum in Cubis, campo Curiæ; [illegible] non quotidiè, ſed interdùm aliquibus [illegible] certis, circà crepuſculum matutinum aurorâ oriente in aëre frequentia animarum [illegible] umbrarum figura inter ſe pugnantia videri.*

Suprà Mediolanum.

12. Sub *Matthæo* Vicecomite Mediolanenſium Principe ſuprà Mediolanum conſpecta gens in cœlo multiplex, diſcolorq; inter ſe concurrere armorum fragore, & ſtrepitu equorum palàm exaudito non obſcuris ſignis impendentium bellorum, & *Galeatij F.* exilio à *Ludovico* Bavaro ejecti. *Fulgos. lib. 1. cap. 4.*

Apud Gambalottam.

13. Obſidentibus Mediolanam arcem, ut memorat *Sab. Suppl l. 5.* apud *Gambalottam* vicum meridiano tempore duo Equites in aëre humanâ ſpecie majores effigie inter ſe concurrere viſi ſunt, victoremque eum, qui à Galliæ regione veniſſe videbatur, alterum continuò profligâſſe, frequentes agricolæ confirmârunt.

Cruces rubeæ.

14. Anno 867. cruces à quibusdam rubeæ de nocte in Cœlo viſæ ſunt, ſanguinis effuſionem, quæ per Nortmannos poſteà facta eſt, ſignificantes. *Chron. Hirs. Trith.*

Sub Ludovico IV acies viſæ militares.

15. *Ludovico IV.* Francorum Rege A. Ch. 930, die 16. Cal. Martii circà gallicinium uſq; ad diem in æthere hominum flagrantium, ac in ſe mutuis cædibus ſævientium acies ſunt conſpectæ, ac clangores exercitûs, hominumque clamores auditi. *Amon. lib. 3. de geſt. Franc. & Higuin.*

Antè Bizantium oppugnatum.

16. Antequàm *Bizantium* à Turcis terrâ marique oppugnaretur, compertum eſt apud *Comum* citerioris Galliæ urbem vergente ad occaſum die ingentem canum multitudinem per aëra ferri, poſtque diverſarum pecorum armenta ſpecies peditum primò levis armaturæ, deinde haſtatos, ſcutatosque ſubſequi, equitesque in turmas diviſos ingenti inſtructâ acie profequutos horis fermè tribus imaginem adventantis exercitûs præbuiſſe. Demùm corpore procero immanem & formidabilem hominem ſuprà quam dici poſſit, veluti exercitûs ductorem terribili equo inſidentem proceſſiſſe, aliaque ludibria oculorum per inane apparuiſſe ingentium malorum prænuntia, donec nocte appetente viſio omnis illa dilapſa eſt. *Alexan. lib. 3. cap. 15.*

Acies ignea.

17. Anno 978. acies igneæ 28. die Menſis Octobris, hoc eſt, in ſolemnitate SS. Apoſtol. *Simonis* & *Judæ* per totam noctem viſibiles apparuerunt in Cœlo. *Chr. Hirſaug.*

Ante bellum Ottonis II cum Græcis.

18. Anno 979. flagrantes in Cœlo viſæ ſunt acies, ac mutuis ſe vulneribus conficientes: juxtà *Sigebertum & Urſpergenſem*, quæ res infelix illud bellum *Ottonis II.* Imperat. cùm Græcorum exercitu præſignificâſſe dicitur, ubi ipſe cæſis copiis fugâ ſuæ ſaluti conſulere coactus fuit.

Ante bellum ſacrum.

19. *A Suiggero* presbytero circà Annum 1094. diei horâ nonâ in aëre concurrentes viſos eſſe equites, memorat *Urſpergenſis*, quorum is, qui cruce pugnare videbatur, poſt longum certamen victor extitit. A bubulcis noctu Urbs magna, ad quam infinita hominum multitudo, eques, pedesque contenderit, ex nubibus emicare viſa. Nonnulli homines crucis ſignaculum vel in frontibus, vel veſtimentis, quo ſtigmate ad ſacrum incita-

incitabantur bellum, oſtendêre. Multi ſubitâ mentis mutatione compuncti, vel nocturnis edocti viſionibus poſthabitâ re familiari bellum appetivêre ſacrum. Ità *Urſpergenſis*.

Plura oſtenta valdè mira.

20. Anno 1095. magna plerisque in regionibus prodigia facta ſunt: Nam acies in Cœlo pugnantium crebrò viſæ ſunt, & multos terruerunt. 24. die Menſe Febr. anno præſcripto Stella in Oriente viſa eſt, quæ locum ſuum longo interſtitio crebris ſaltibus in alium mutavit, & diù unà in ſtatione ſtabilis non permanſit. Nubes etiam ſanguineas tam ab Oriente, quàm ab Occidente ſurgentes, & in medio Cœli ſibi concurrentes, rurſumq; mediis ferè noctibus à Septentrione igneos conſurgere ſplendores, plerumque & faculas ardentes volitare per aëra multi Scriptores illius temporis ſe vidiſſe teſtati ſunt. In diæceſi Colonienſi Presbyter quidam probatæ fidei, nomine *Swikerus* horâ cujusdam diei fermè nonâ duos Equites vidit in aëre concurrentes, quorum alter crucem in manibus habebat non modicam, quâ alterum percutiens ſuperabat. Alius quidam Presbyter nomine *Gerlacus* in nemore quodam ambulans gladium miræ longitudinis, quaſi raptum à vento in aërem deferri manifeſtiſſimè vidit, qui ſine miniſterio cujusdam ferebatur in altum, & quousque viſus poterat ſubsequi, gladius videbatur in Cœlum elevari. Audiebatur & fragor quaſi aëris motus velocitate percuſſi, qui ſicut & viſus paulatim minuebatur, quantò ſublimiùs ferebatur enſis. Referebant complures civitatem ſe nocturnis temporibus in aëre vidiſſe ſuſpenſam, & quaſi hominum turmis illam obſediſſe in gyro, machinasque applicuiſſe varias, & ad capiendam urbem præparatas, omniaque illic apparuiſſe fieri ſecundùm ordinem, quæ facere mortales in obſidione urbium iſthic conſueverunt. Ità *Trith. in Chronic.*

Præſagia antè mortem Joannis Saxoniæ Ducis.

21. *Joannis* Saxoniæ Ducis & Electoris mortem hæ picturæ præceſſiſſe memorantur: Arbor imprimis marcida & everſa apparuit. Expeditus deindè Eques truncatam ramis geſtans arborem: tùm magna & atra crux in denſâ nube conſpecta fuit; tandem ex eâ fulmen viſum excuti horribile ingenti cum ſonitu. *Schottus in phyſ. cur. lib. 6. cap. 1. §. 2.*

Acies pugnantes juxtà Noviomum.

22. Anno 1393. Majo menſe juxtà *Noviomum* in Galliâ, paulò antequàm *Philippus Deodatus* Britannos Normanniæ finibus pelleret, in cœlo conſpectæ ſunt armatorum turmæ in prælii ſpeciem concurrentes. *Sab. lib. 2. c. 4.*

Imago crucifixi cum gladio.

23. Anno 1462. in Poloniâ minore, quodam die Sole Occidente plusquam duas horas imago Crucifixi cum gladio ab Occidente ad meridiem in aëre pendere viſa eſt. *Cromerus l. 25.*

Antè pugnam infelicem Chriſtianorum cum Turcis.

24. Anno 1523. In Ungariâ quadam nocte viſi ſunt duo proceres collatis armis invicem decertare; quorum ſtatura major alterum regio ornatu, & diademate inſignitum proſtravit, & ablatum è capite diadema in terram dejecit, quod mox in varias partes ſectum evanuit. Triennio pòſt *Ludov.* Rex Ungariæ infeliciter cum *Solyman.* Turcarum Imper. propè *Moazium* manus conſeruit, ac miſerabili clade cæſus, & ipſe quoque vitâ privatus occubuit, undè deindè regnum Ungariæ in varias ditiones ſciſſum abiit. *Eraſmus Franciſci.*

Viſa mira non procul Oenponte.

25. *Joannes Jonſtonus claſſe 3. Taumatograph. cap. ult.* narrat ſequentia his verbis. Anno 1532. non procul ab *Oeniponte* miræ viſæ ſunt imagines. Camelus erat prima, flammâ circumdatus in orbem: Altera, Lupus flammam evomens & flammeo orbe ſeptus: Sequebatur hunc Leo; cui vir cataphractus in montium ſtans aditu blandè contrectabat jubam; blandiri hic viciſſim videbatur.

In oppido Schleswich viſa.

26. Anno 1534. die 3. Julii in oppido *Schleswich* à Meridie Cœlo ſereno conſpecti ſunt in aëre Leones ex diverſis locis ad conflictum concurrentes. Cataphractus his aſſiſtebat haſtam quatiens. Jacuit non procul ab Equite humanum caput ſine trunco imperatorio ornatum diademate. Modico poſt intervallo apri caput aculeatum viſum, & duo dracones ignem vomentes. Unicæ deindè & ampliſſimæ urbis effulſit imago, ad lacum poſitæ, claſſeque & terreſtribus obſeſſæ copiis. Crux ſuper hanc ſanguinei coloris converſi paulatim in atrum. Prodiit item alius Eques igneo flagrans colore, imperatorium in capite diadema geſtans; quem inſecutus ſine seſſore equus. Poſteà in amplâ planitie duæ ardentes enituerunt arces alto vicinæ monti; ad quam grandis Aquila dimidium ſui corporis poſt montis abſcondens latus. Aliquot ibidem pulli aquilarum candido nitidi colore apparuêre. Item Leonis ſupini caput inſigniti coronâ: Gallus gallin[illegible] roſtro feriens, fodiensque caput t[illegible], donec à trunco corporis delaberetur [illegible]tum, & evaneſceret corpore diù conſpicuo. Aſtiterunt & alii Leones & juxtà apri caput Monoceros, paulatim in draconem converſus, alia[illegible] plurima [illegible] figuræ & magnitud[illegible] animal[illegible] in celſâ rupe arx duobus [illegible] bus; & viſa eſt integra regio frequent[illegible] oppidis, arcibus & vicis referta, ſed mox totus tractus, in quo hæc ſteterunt, igne conflagravit correptus, & ruinas vaſtæ terræ ſtagnum ampliſſimum obruit extantibus tantùm turribus in eo loco, in quo anteà magna illa urbs apparuerat. [illegible] lacûs grandis camelus bibenti [illegible] conſtitit. Ità *Majolus, Jonſtonus & Schottus.* ex ipſis. Mira ſanè fuerunt hæc [illegible] omnia vera.

27. Anno 1535. propè *Jubam* [illegible] ſecundâ feriâ Pentecoſtes hora [illegible] poſt meridiem Cœlo ſereno. [illegible] lente copiæ militares in eod[illegible] ſunt, quæ & à Septentrione [illegible] ſùs progreſſæ clamorem ingen[illegible] aliter, ac dum hoſtiles acies [illegible] tamine ferire ſolent, ab aër[illegible].

[illegible]

28. Anno Chriſti [illegible] die [illegible] Martii manè antè horam octa[illegible] in Poloniâ emiſſo ex nubibus terribili fulmine ingens primò tonitrui fragor auditus fuit, à quo & tota circumja[illegible] commo-

ta eſt. Poſtfulmen mox tres rubeæ cruces conſpectæ ſunt, & inter has vir cataphractus cum variis armis, qui etiam igneum manu tenens gladium verſus integrum exercitum progreſſus illum percuſſit & proſtravit. Quo facto apparuit ingens draco, qui deindè hunc *Victorem* deglutivit. Indè Cœlum per integram horam ardere viſum. Hoc etiam oſtento diſparente tres Irides cum ordinariis ſuis coloribus in conſpectum prodiere; quarum altiori Juvenis in formâ Angeli inſedit una manu Solem, alterâ Lunam tenens. Tandem poſt mediam horam nubes quædam aſcendens haud aliter, quàm in ſcenis theatralibus cortina totum hoc oculorum ludibrium aſpectibus humanis ſubduxit. *Eraſmus Franciſci diſc. 6.* **Erd umgebener Lufft-Kraiß**

Imagines cœleſtes in Sileſiâ viſæ.

29. Eodem Anno 1545. altero poſt Pentecoſten die in Sileſiâ hæ viſæ ſunt imagines; ut refert *Schottus* & *Le Grand* ex *Jonſtono. Duxit imprimis ab Oriente inſtructam Urſus aciem, cui ab Occaſu armatâ manu occurrit Leo. Intrà utrumque exercitum lucidiſſima emicuit Stella; mox inter ſe congreſſi dimicàrunt acriter, ut diſtillare ex ſauciatis ſanguis, & exanima co. pora decid re viderentur. Inter prælia̅dum Aquila ſeſe ſuprà copias Leonis de altâ rupe alarum libravit remigio. Dirempto quaſi certamine Leo inter ſuas fulſit cohortes, nullum Urſi veſtigium, ſed proſtrata jacuère cadavera, quà alter conſtabat exercitus, quibus canitie venerandi adſtiterant ſenes. Finito prælio reduxit exercitum ad Occaſum Leo, quo aliquousque progreſſo qui[illegible] n albo & ornato vectus equo ad pugnæ locum a[illegible] redrit, atque in eum equum juvenem cataphractum ibi ſtantem collocavit, & verſus Orientem præcedentem comitatus cum cæteris ſpeciebus evanuit.*

[illegible] Ungaria.

30. Anno 1546. in Ungariâ Cœlum quaſi apertum per integram horam emicuit, tandem inge[illegible] pia ignis in terram dejecta, ſupi [illegible] erò Taurus nigri coloris [illegible] in [illegible] quaſi in ignem ad [illegible] viſus eſt. *Eraſm. Franciſci loc. ſup. citato.*

Cœleſtia in [illegible] prop[illegible] Wittenbergæ —

31. Anno 1550. Menſe Julio haud procul *Wittenberga* Saxoniæ in Cœlo cervus pulcherrimus ſe conſpiciendum præbuit: Intra illum verò duo exercitus comparuerunt, qui valido cum clamore ac ſtrepitu hoſtiliter invicem ſeſe invadere etiam conſpecti ſunt. Hoc phaſmate dilapſo pluvia ſanguinea Cœlo decidit, Solque omninò lugubris, obſcurus & turbidus obſervatus eſt, ac etiam in medio quaſi ſciſſus aut diſſectus, ac propior terræ collocatus. Volunt etiam nonnulli, aliquot ſeptimanis antè hoc phœnomenon ferè propè eundem Cœli locum ingens tormentum bellicum [illegible] omni ſuo apparatu unà cum gladio [illegible] viſum eſſe. *Idem ibidem.*

[illegible] Norimbergæ.

[illegible] Anno Domi. 1554. propè Norimbergam [illegible] Junii ſuprà pagum *Blech* viſa [illegible] Virga ſanguinea ſuprà Solem erecta cyanei coloris ſtellis ac globis circumdata: Mox [illegible] ad hoc phaſma duo exercitus militares cum vexillis cerulei coloris apparuerunt, qui etiam ad duas uſque horas invicem acerrimè decertare viſi ſunt. *Idem.* Scribitur eodem Anno die 24. Julii circà horam ſextam veſpertinam in Palatinatu ſuperiori verſùs Sylvam Bohemicam duos viros armatos fuiſſe conſpectos in Cœlo, quorum unus ſtatura alterum longè excedens clariſſimè micantem Stellam in ventre habuit, manuque gladium igneum extendit, quocum minor alter ſimiliter igneum tenens gladium acerrimè aliquamdiu decertare viſus eſt, ſed tandem hic victus procubuit. Undè mox ſella victori apportata, in quâ conſidens de victo ad pedes proſtrato continuò necem intento gladio comminatus fuit, tandem oſtentum omninò evanuit.

In Palatinatu Superiori.

Eodem rurſus Anno die 5. Auguſti, circà horam 9. veſpertinam propè *Stolpe* verſùs Meridiem viſæ ſunt duæ acies militares ſeſe invicem invadere & mutuò decertare cum ingenti armorum ſonitu ac bellico tumultu ſimul audito. Ad primum mox conflictum tantum ignis è nubibus erupit, ut ipſæ acies dignoſci non valuerint: Altero deindè facto congreſſu flamma ignea denuò è nubibus prolapſa viſa eſt acies diſtrahere: Tandem poſt tertium attentatum militarem aggreſſum ſcena omnis momento diſparuit. *Ex Eraſmo Franciſci in Atmoſph.*

Viſæ duæ acies in Cœlo propè Stolpe.

33. Anno 1580. ſub Rege Sueciæ *Joanne* in Auguſto apparuit inter ſtellas Urſus miræ magnitudinis totus collucens ignibus, quos de ſe ſparſos emittebat longè; ſic ut perterriti cuſtodes, vigileſque arcis Regiæ Holmenſis urbis incendium imminere per ſuaſum haberent. Paulò poſt ſecutum ingens eſt adverſus Moſchos bellum Duce *Ponto de la Gardie*, quo in bello præter *Kexbolmenſem* arcem propè inſuperabilem putatam tota Ingria; nec non pars benè magna Ruſſiæ cum oppidis compluribus in Suecorum poteſtatem eſt redacta. *Ità Schefferus in memorab. Suet. gentis cap. 2. num. 4.* Meminit idem ibidem ſub eodem Rege, non addens annum, ſpeciem canis venatici aperto ore curſuque concitatiſſimo, velut prædæ inhiantis viſam in nubibus: Aliquandò verò poſt apparuiſſe horrendi formidabiliſque aſpectûs draconem, qui caudâ Solem trahere viſus eſt.

Miræ phaſmata viſa Holmiæ.

34. *Willebrordus Snellius libel. de Comet. 1618*, meminit Anno 1588, ſe admodum puerum à notis & familiaribus audiviſſe, viſos *Amſtelodami* in ipſo aëre paulò ante Solis occaſum navium conflictus maritimos, impreſſiones hoſtiles; hos victos, illos victores abire tanquam in puerili naumachiâ, idque unius aut alterius horæ ſpatio multis hominum millibus inſpectantibus.

§. IV.

Exempla quædam recentiora mirabilium in aëre phaſmatum, aut ſimulacrorum, quæ hoc noſtro ſæculo 1600. in diverſis locis comparuerunt.

1. An. 1600. die 7. Sep. *Inuranne* horâ 23. ſereno Cœlo ſuprà Cathedralem Eccleſiam *S. Mariæ* apparuit in mediâ aëris regione crux candida lucidiſſima optimè

formata ſcopulo, ut videbatur infixa facie terram reſpiciens, cujus ſtipes, ut inſpicientibus apparebat, erat altitudinis 7. pedum, & ultrà; brachia verò 6 craſſitudo autem & latitudo ſtipitis & brachiorum ſemipedis, & ejus caput Orientem, pes Occidentem, brachium alterum Meridiem, alterum Septentrionem ſpectabant, quibus ſingulis affixa pendebant flagella: & ſuper brachiis crucis corona ſpinea candida, in cujus ſcopulo & radice ad dextram verſùs meridiem erigebat. *Tylkowski phyſ. cur. part. 3. de Meteoris.*

Oſtenta ab Hollandis viſa.

2. *Willebrordus Snellius in l ſupra cit.* imprimis refert ad Annum 1618. ab Hollandis *Amortſforti*, & alibi, ac quidem haud altè ſuprà ipſa culmina tectorum viſa tormenta, tubas, ſclopetorum diſploſiones, caſtrorum metationes, atque alia id genus quamplurima.

In Pomerania.

3. Anno 1627. duo in *Pomerania* viſi ſunt exercitus invicem confligere, quorum Septentrionalis evaſit victor; cumque procedentem ſecuta eſt trabs ignea. *Jonſtonus ex Mercurio Gallo-belgico.*

In Miſnia viſæ acies in Cœlo.

4. Anno 1629. in *Miſniâ* refert idem *Jonſtonus* duas in infimâ aëris regione concurriſſe acies, eaſque ex nebula ità formatas fuiſſe, ut videri vultus & ora potuerint; minorem etiam obtinuiſſe victoriam, majorem verò cæſam fugatamque. Eodem etiam anno ad locum *Bruck* ad *Leytham* in Auſtriâ memoratur, in campo duos ingentes exercitus inter ſe decertare viſos eſſe ſecutis deindè miſeris Gallorum cladibus.

Crucis apparitio.

5. Anno 1630. juxtà civitatem *Eboræ* die 18. Jun. inter 9. & 10. matutinam apparuit crux verſus *Nordeſte* tribus leucis diſtans à civitate. Erat optimè figurata & ex omni parte æqualis, quæ apparebat etiam in ſecundâ regione aëris, cujus pedis latitudo erat ſpithamarum plus minùs 28. brachia verò crucis ſpithamarum 22. aut 24. Haſta crucis ſeu trabs erecta 38. vel 40. ſpithamarum; trunci verò latitudo tres palmi ſeu ſpithamæ. Duravit ejus apparitio circiter mediam horam, tres habuit ſucceſſivè colores. Primus erat ruber ſeu puniceus; ſecundus cæruleus clarus; tertius viridis marinus, & tunc diſparuit nubibus à parte pedis ſenſim involuta, qui ſtabat verſus Orientem. Situs ejus non fuit erectus, ſed inclinatus, quaſi brachia verſùs terram inclinaret, & locus ille, ubi viſebatur, plùs illuſtris erat. *Ex literis Romam ad P. Joann. Chamazo datis die 20. Julii* Simile quid eodem Anno & die *Ratisbonæ* apparuit, ut conſtat ex literis Illuſtriſſimi *Doct. Othonis Henrici ab Herberſtein ad D. Fratrem die 3. Maji perſcriptis.*

Claſſis bellica viſa Dantiſci.

6. Quo tempore *Guſtavus Adolphus*, ut narrat *Schefferus in memorab. Gent. Suet. cap. 2. Cum exercitu primum iter in Boruſſiana meditabatur adverſus Polonos bellaturus, viſa eſt Dantiſci, atque Balthico in Oceano velut claſſis bellica inter nubes è Septentrione proveniens, iterque faciens Meridiem verſus, frequenter exonerans machinas bellicas, & globos igneos innumeros emittens. Neque poſt adventum Regis dubitavit quiſquam, quin hic fuerit nuncius ingentium præliorum & victoriarum, quas reportaturus erat Heros invictus à Polonis virtutem ipſius contra ſe per nimium improbæ contentionis ſtudium acriter armantibus.* Ità ille.

Auditæ in Sueciâ tempore Lutzenſis prælii.

7. Illa ipſa die, qua *Guſtavus Adolphus* Rex Sueciæ cum Cæſarianis cruentum prælium iniit apud *Lutzam*, quo & ipſe occubuit in Uplandia, ſicut memorat *Schefferus* ibidem, *non procul pago Rasbockil jacebant quidam noctu iter, qui cum in medium veniſſent pratum, quod templo adjacet, tantum derepente tumultum pugnantium, totque diſſonos clamores hortantium, cædentium, fugientium, inſtantium, tot fragoris tormentorum fulminaque audiunt, ut ingenti metu conſternati, quo ſe verterent, incerti eſſent. Sibi namque jam in ipſas præliantium illapſuri manus videbantur. Atque licet ſpiſſioribus in tenebris diſtinctè nihil cernerent, tamen proximè abeſſe ab ingenti periculo, aut exitio planè ſuo credebant, donec in proximam dilapſi viciniam, ſummoque pavore diem exſpectantes deprehenderent ex campis omni armatâ multitudine liberis, prodigioſum illum tumultum fuiſſe.*

Suprà Regiam Saxoniæ.

8. Anno 1643. ſuprà inſigne fortalitium Königſtein dictum in Saxoniâ ingens exercitus ſuos exhibens equites & pedites in aëre viſus memoratur.

Viſa Dinckelſpulæ.

9. Anno 1645. die 27. Aprilis veſperi inter quintam & ſextam horam *Dinckelſpublæ* Sol omninò rubeus & ſanguineus comparuit; mox etiam indè varii globi granatarii nigri, cærulei & ignei coloris ejecti partim in ipſam civitatem, partim ſuper eam jactati tandem evanuerunt. Die 20. Auguſti poſt pugnam Allersheimenſem Galli cum copiis ſuis eam ipſam Urbem obſederunt, ac quindecim dierum ſpatio expugnârunt: Verùm 19. Novembris eam denuò Bavaris deditione addixerunt.

Duo Exercitus in Siléſia viſi.

10. Anno 1646. ad initium Novembris in Sileſia ſuprà locum dictum vulgò Groß-Kloggaw duo ingentes exercitus in aëre viſi ſunt decertare: Tandem ingens & terribilis virga promicuit, quæ Poloniam verſus ſeſe inclinavit. *Theat. Europæum.*

Spectra militaria in Sueciâ.

11. Anno 1655. menſe Februario illo ipſo in loco, quo ſuprà ex *Scheffero* memoratum fuit, acierum militarium invicem pugnantium fragores & ſtrepitus auditos eſſe non longè à templo *Miles primùm tendens ad concionem, conſpexit ingentem armatorum multitudinem vi omni præliantium: Quod ipſe miles trepidus nuntiat aliquibus vicinis ſuis: Mox rumor per templum omne de inopinatâ hoſtium irruptione: Quiſq; ſibi ſuiſque metuens feſtinat egredi. Vix egreſſi erant, cùm animadvertunt à templi latere Septentrionali Meridionaliq; duos juſtæ magnitudinis exercitus in patenti illic prato acerrimè inter ſe concurrere. Pars multò maxima rem* [illegible] *veram agi tàm diſtinctè, clareque cern*[illegible] *omnia, equi, viri, fræna, ſclôpeta,* [illegible] *ce.e, gladii, & ut ictus alter intenta*[illegible] *ut alter alterum dejiceret ex equo.* [illegible] *ut fugientibus inſtarent, imò* [illegible] *tur ſingulos per arbuſta, virgultaque atq; enſibus ſclopetiſque trucidarent. Non longè indè aberant & claſſes duæ cum malis, rudentibus,* vexil-

vexillis per aërem ludentibus velis paſſis, & in eis magna nautarum propugnatorumque copia; Unde præcipites in mare delabi cernebantur, qui fuiſſent ſaucii aut interfecti. Denique nil ad veritatem deerat, micabant ignes emiſſi è tormentis, ſclopetisq́, ſurgebat fumus denſæ inſtar nebulæ. Solus fragor, qualis eſſe præliorum ſolet, exaudiri nullus poterat. A latere ambulabat vir humanâ ſpecie procerior demiſſo ad talos pallio, longoq́, pileo tectus, velut ſpectator prælii, ac eventûs, qui mox tendebat ad vicinum pagum, quo cum veniſſet, ipſe ac cum eo ſimul cætera omnia diſparuêre. Menſis verò ſpatio interjecto illis ipſis in campis viſa eſt multitudo atratorum magna cum demiſſis ad terram palliis pileisque largiſſimè patentibus, ſed otioſa, nec ſe usquam movens, mox quoque è conſpectu evaneſcens. Addit deindè *Schefferus* ſequentia: *Quorum alterum graviſſimum cum Polonis, Danis, aliisque bellum; alterum Regis maximi immaturam portendiſſe mortem, dubitare nemo debet.*

Spectrum aëreum in Auſtriâ viſum.

12. Anno 1661. in Auſtriâ ſpectrum aëreum circulare in formâ gladii recurvi viſum eſt; cui Luna cum Stellis in unâ arcus extremitate ſubjecta promicuit: Ad medium verò arcûs quatuor acinaces apparuerunt. Figuras duas hujus ſpectri aërei nonnihil differentes ad *P. Schottum* Herbipolim delatas videre licet apud eundem in *Phyſic. cur. lib. 6. cap. 1. & 4.* Secutum bellum Turcicum Anno 1663. quo & *Neobuſium* à Turcis expugnatum, & deditione tandem occupatum.

Mira oſtenta Stralſundæ in Pomerania viſa.

13. Mirabile denuò ſpectrum aëreum deſcribit paulò prolixius *Schefferus loc. ſupracit.* his verbis. Anno 1665. *Cùm in Pomerania propè Stralſundam piſcatores ſex ad halecum capturam die Aprilis octavâ circa ſecundam pomeridianam exiiſſent in vicinum mare Balthicum; primùm ex Septentrione inſtar ingentis avium multitudinis advertunt adventare, vertere ſeſe mox in gy*[illegible] *tum in unam velut coire maſſam, quæ* [illegible] *ſe in ſpeciem mutabat navis bellicæ venientis ex Septentrione cum innumeris aliis ejusdem generis. Quæ cùm huc & illuc aliquamdiu feciſſent curſum, æqualis aliarum bellicarum numerus ex Occidente adventare videtur, rectoque itinere tendere ad claſſem alteram, cumque illâ ingenti prælio decernere; Undè tantùm ignium fumique exortum, ut* [illegible] *duo maxima navigia unum versùs Septentrionem, versùs Occidentem alterum cernere nil magnoperè valerent. Ad poſtremum claſſis Septentrionalis cedere coacta ve*[illegible] *diſparuit, manente interim ſuo loco claſſe* [illegible] *Occidentali. Paulò poſt adventant duæ claſ*[illegible]*, una ex Oriente, altera ex meri*[illegible] *navibus & minoribus & paucio*[illegible] *claſſes duæ priores concurre*[illegible] *tanto, ut fumus largiſſi*[illegible] *machinarum ortus vi*[illegible] *perciperet. At verò eo paulis*[illegible] *apparebat Occidentalis* [illegible] *fractis malis, velis,* [illegible] *laceris, cum viro in ſummis* [illegible] *tabulis, veſtimento coloris fuſci,* [illegible] *tenente ſub brachio dextro, ſiniſtrum verò brachium incurvatum obvertente lateri. Sic utrâque ſtante claſſe, unâ in Septentrione; altera in Occidente venit ex meridie navis ingens, quæ longo tempore ingentes utrinque eructabat flammas, fulminaque emittebat ſine numero. Tandem Claſſis Septentrionalior diſparuit, Occidentalis ſuo manſit loco: Donec ad poſtremum e Cœlis prolapſum inſtar diſci rotundi, quanta pilei vulgaris eſſe magnitudo ſolet, colore qualis Lunæ, quandò deficit, templo Urbis dictæ præcipuo impendere videretur, quod præ metu, & languore animi Piſcatores intueri longiùs nequivêre. Quantum eopſe anno, ac deinceps ſecutum inter Anglos, Batavosque bellum fuerit, cui ſe Galli mox immiſcuerunt, Daniique, notum eſt. Neque Suecia manſit exſors planè, quippe quæ & ipſa mali vicini contagione multiplices in difficultates inducta, undè vix ſe potuit explicare.* Ità *Schefferus.*

Oſtentum acierum in aëre propè Marcodurum.

14. Anno 1671. æſtivo tempore circà horam 5. matutinam vir quidam Religioſus ex Ord. S. Benedicti Paſtor in *Birckesdorff*, propè Marcodurum Ducatûs Juliacenſis obambulans in horto ſuo, ac precum conſuetarum penſum perſolvens ingenti ſubitò fragore terrefactus, Cœlum (quod tunc innube, totumque ſudum erat) contuitus mox ingentem exercitum ab Occidente venientem advertit; qui in Orientalem plagam *Coloniam* versùs movit; Dumque aliquantiſpèr cum metu & horrore phasma ſuſpiceret, eundem exercitum mox ab alio inſequente, quaſi cæſum recedere conſpexit. Horruit non tantùm ad ſpectra hæc præfatus paſtor, ſed & in genua provolutus Deum precatus eſt, ut monſtra in bonum vertere dignaretur; ſicut ex ore ipſius Vir Religioſus Ord. noſtri Candidi in Steinfeldienſi Cœnobio Profeſſus mihi ſincerè & candidè retulit. Anno deinde ſubſequente 1672. Galli cum exercitu per Juliacenſem Ducatum *Coloniam* versùs moverunt. Et Anno vertente 1675. Cæſariani ſub Generali de *Souches*, qui in *Birckesdorff* aliquot diebus perſtitit; Gallos deindè inſecutus eſt, usque in Brabantiam, ubi & hi à Cæſarianis copiis cæſi fuerunt.

Globi lapidei propè Novesium Cœlo delapſi.

15. Anno labente 1679. in Colonienſis ArchiEpiſcopatûs ſatrapia *Lidberg*, propè Noveſium accidit in æſtate, ut Cœlo ad meridiem planè ſudo ac ſereno arantes in agris Ruſticolæ maximè terrificum ex aëre perciperent fragorem & ſtrepitum quaſi confligentium acierum bellicarum cum ingentium tormentorum exploſorum ſonitu: Undè perterriti huc illuc curſitantes latebras, ubi ſeſe abderent, quæſiverunt: Diverſos verò mox globos lapideos quaſi ex tormentis excuſſos totos adhuc calidos Cœlo delapſos offenderunt, quorum aliquos arreptos ad D. Satrapam, Perilluſtrem ſcilicet *D. Ferdin. Baron. de Röeſt* von Werß detulerunt; qui & ipſe ex iis quosdam Sereniſſimo ArchiEpiſcopo Colonienſi *Maximiliano Henrico* tranſmiſit. Hic verò illos non tantùm admiratus, ſed & in pretio habendos decernens tanquam

rariſſi-

rariſſima Naturæ miracula in Archipithecio ſuo ad poſterorum memoriam reponendos demandavit.

Mira oſtenta variis in locis per Annum 1681.

16. Anno 1681. pluribus in locis mira in aëre ſimulacra viſa memorantur. Imprimis die 11. Januarii propè *Crucinacum* bellicus tumultus in aëre exauditus, haud aliter, quàm ſi duo Turcarum exercitus invicem decertarent, & non tantum Sclopetis manualibus, ſed & bellicis tormentis majoribus exploſis ingentem fragorem excitârunt, unà cum 80. quaſi tympanorum percuſſorum crepitante ſono efficaciſſimo. Hoc autem eodem die, quo tumultus iſte ex aëre perceptus eſt, *Roſtochii* circà horam ſextam veſpertinam inter crebras fulgurum coruſcationes globus igneus ex aëre delapſus eſt, & Cœlum ternis vicibus quaſi aperire ſe, & indè albicans & lucidus denuò globus prodire, qui & guttas aliquas aquæ ſpargere, & tandem verſùs portam S. Petri illius urbis ſitam inter Occaſum & Septentrionem procidere viſus eſt. Similiter eodem Anno die 24. Jan. veſperi circà 5. horam in Saxonia inferiore tres Equites in Cœlo viſi ſunt diverſis equis inſidentes: Prioris equus albo, medius criſeo, tertius nigro colore conſtabat. *Albo* dominans equo dextrâ tenebat gladium, ſiniſtrâ verò flagrum protendebat ad quid inſolitum, quod ritè oculis diſcerni non valebat. Tandem nigro inſidens equo deſcenſu ab eo facto in genua provolutus priori equitum meritos addixit honores. Eodem rurſùs Anno in pago *Rojala* medio circiter milliari à Civitate *Abo* diſtante viſi bini exercitus inter ſe confligere in aëre audito ſimul magno fragore exploſorum ſclopetorum, ac viſo etiam fumo poſt factam exploſionem. Sub quo conflictu obſervata acies Occidentalior ei, quæ ex Oriente procedebat, paulatìm cedere. Ubi verò hæ duæ acies cum fumo diſparuerunt, præaltæ tres turres in conſpectum prodiêrunt. Meminit etiam *Diarium Europæum* in Suevia eodem anno ingentes acies militares è Cœlo obſervatas cum grandi ſtrepitu tonitruis & fulminibus invicem decertare: Funera deindè ſubſecuta, ac cruces nigras & gladios ſanguineos eodem aëris tractu conſpicuos perſtitiſſe.

Ingens copia muſcarum è globis ruptis in aëre.

17. Anno 1690. die 24. Aug. circà horam ſecundam pomeridianam in diverſis villis ac pagis ad montes inferioris Alſatiæ, Cœlo undique claro & peramico ridente lumine multi globi lucidi iis, quibus in ludo conorum utimur, æquales magnitudine à terrâ in Cœlum conſcendere obſervati ſunt, dumque Soli appropiare viſi clariſſimam demiſerunt lucem; ipſos autem Solis radios ſubeuntes diſſiliêrunt, & mox ingens indè muſcarum (quæ alatis formicis perſimiles erant) copia prodiit, quę & Occidentem volatu celeri petiverunt; earum tamen quædam etiam in terram delapſæ, ſeſe invicem aggreſſę ſunt, alasque morſu abſumentes, fœdè ſeſe lacerárunt & interemerunt.

Armatorum militum apparitio in Blatzheim

18. Anno 1691. in Martio D. Paſtor in *Blatzheim* (eſt Diœceſis Colonienſis pagus inter *Coloniam* & *Marcodurum* ſitus) feſtivo die circa Meridiem ex æde ſuâ paſtorali egreſſus vidit in patenti campo ingentem armatorum militum advenire cumulum, ex quo territus recurrit ad Prætorem, & primarios incolas, iisdem ſignificans, ut ſalvi conductûs aſſecuratores cum quitantiis ſolutarum contributionum emitterent; Gallos enim cumulatim pago appropinquare, indubiè ad graves exactiones faciendas, aut damnoſas faces ædibus inferendas. Cumque omnes cum D. Paſtore excurrerent, copias viderent, iisque obviam quitantias exhibituri procederent; omnis mox viſio diſparuit: Ex quo maximo omnes terrore concuſſi ſunt, ità ut D. Paſtor aliquo etiam tempore hinc infirmus lecto decubuerit. *Ex literis hùc ſcriptis.*

Oſtenta Quinque Eccleſiis viſa.

19. Anno 1692. ineunte Februario Novellæ hæc oſtenta Quinque Eccleſiis in Hungaria viſa nuntiârunt. Comprimis duo Cometæ aërei viſi ſunt, unus ad Ortum, ad Occaſum Solis alter; Stella inſuper inſuetæ magnitudinis & fulgoris propè Horizontem; quæ tamen per tres ſolùm noctes in conſpectum venit. Ignis etiam ſulphureus per agros latè obvolitare & circumquaque fundi obſervatus. Similiter tres chori Sacerdotum in nube quadam viſi ſunt cum deſcendentibus ab alto Crucifixi imaginibus, quæ tamen ſibi admodùm vicinæ comparuerunt. Inter Ortum quoque & Occaſum duæ columnæ igneæ ad intervallum 88. propè pedum ab invicem remotæ viſæ ſunt, ambæ æquales in altitudine pedum 48. quæ per integræ horæ ſpatium obſervatæ fuerunt. In exortu diei aſcendente Sole in circumſitis vallibus integra caſtra cum omni neceſſario apparatu candentis omnia coloris comparuerunt. Atque hæc monſtra aërea non tantùm milites præſidiarii, ſed & cives & incolæ ad dimidiæ ferè horæ ſpatium clariſſimè conſpexerunt: Viſa deindè omnia Occaſum verſùs recedere. Anno eodem die 9. Aprilis ſub crepuſculum matutinum propè Temeswariam Cœlum aperiri, viſum, totumque ſanguineo cruore imbutum, fuit nuntiatum. Secuti deindè ingentes fragores ab exploſis quaſi ingentibus tormentis bellicis, nec non & manu [illegible] bus muſquetis minoribus emiſſi.

CAPUT

CAPUT XIV.

De Meteoris igneis, ſive de variis ignibus perſæpè in aëre accenſis.

METeora cœteris omnibus illuſtriora ſunt ignita vel ignea ſic dicta, quod verè conſtent ſubſtantiali formâ ignis; vel ex toto, vel ex parte: Ut ſunt ignes, quos aliàs vocant fatuos, lanceæ, trabes, ſtellæ cadentes, capræ ſaltantes, Helena, Caſtor & Pollux, ignis lambens, Draco volans, & plures ignes alii variarum figurarum. His accenſentur fulmina, fulgura, ſive coruſcationes, & ex his nata tonitrua atque ingentes tempeſtates terrâ mariq́ue magis terribiles & noxiæ. De prioribus *hoc. capite* notabiliora quædam & mirabiliora producemus. De ultimis ſermo erit *capite ſeq.*

§. I.

Regulæ & obſervationes Meteorognomicæ de ignibus fatuis, ſtellis cadentibus, Dracone volante, igne lambente, aliisque variarum figurarum oſtentis igneis.

Igneorum Meteororum materia.

1. Communis omnium igneorum Meteororum materia cenſetur eſſe exhalatio ſivè halitus pinguis reſinoſus, nitro ſulphureus è terrâ, ſulphure, bitumine, plantis, animalibus, aliisque mixtis extractus, ſpiritus verò in aëre, ac nube concluſi volutatione, vel partium calidarum conſtipatione per frigoris circumſiſtentiam, motum deinde & colliſionem accenſus.

Forma.

2. Forma eorundem meteororum ſubſtantialis eſt forma ignis, ſi exhalatio tota accendatur: Accidentales formæ ſunt magnitudo, color, figura, motus, aliaq́; hujuſmodi, à quibus & nomen, & à ſe invicem differentiam accipiunt, cum alioquin in materia & formâ ſubſtantiali conveniant.

Cauſa efficiens remota.

3. Cauſa efficiens remota iſtiusmodi Meteororum eſſe ſolet non tantùm Sol & aſtra, ſed etiam ignes quicunq́ue ſubterranei, cum per calorem ſuum è terrâ, mariq́ue, aquis, plantis, & animalibus apti nati ſint ad halitus reſolvendos, & aliò propagandos, ſivè extrà in ſublime aut quaqua verſùs educendos & elevandos. Undè benè *Digbæus lib. 3. Inſtit: peripat. lect. 9. Cogitemus, inquit ferventiſsimos dies id agere in terram, quod in materiam chymicam calor fortiſsimus, qui poſt leviores adhibetur ad olea, [illegible] liquores glutinoſos, & craſſos educendos: [illegible] terris craſsis & mollibus vapores tollere non liquidos, ſed multâ materiâ denſâ confectos, non ſine ingenti copiâ partium ignis incluſarum. Hos vapores neque in ſublimem ſtationem erigi poſſe, neque diu in alto conſervari [illegible] menſurâ tamen caloris, altius ſecundum regionis & cauſarum concurrentium naturam ferri in uno climate, quàm in alio: ex motu autem & tumultu nubium occurſantes ſibi invicem hos vapores, cum glutinoſæ ſint ſubſtantiæ, in vicem hærere, & conſtipari, & conſtipatos accendi, & accenſos erumpere vel ejici.* hæc ille.

Cauſa efficiens propinqua.

4. Cauſa efficiens propinquior, quæ ipſo actu exhalationem accendit; & accenſam huc atque illuc propellit, eſt vel antiperiſtaſis frigoris ambientis, quæ materiam viſcoſam circumſiſtit, partes in eâ calidas conſtipat, atque ad concipiendam flammam cogit: vel eſt colliſio & attritus partium exhalationis inter ſe, præſertim ſi accedant venti contrarii, aut aëris contrariæ ventilationes, quibus materia exhalationis frequenter huc atque illuc propellitur, atque ipſe incluſus Spiritus volutatione effervescens flammam concipere cogitur.

Ignes Meteora quò altiora, eò minus durant.

5. Flammæ quò altiori loco contingunt, cum ibi earum materia ſit tenuior, citiùs intereunt; quæ verò propiùs terræ contingunt, cum ibi materia earum ſit lentior, craſſior, tenacior, & viſcoſior, etiam diutiùs perdurare poſſunt. Undè benè rurſum *Digbæus inſtit. peripat. lib. 3. Lect. 8. Flammæ, inquit, in tenui materia non diu vivunt, ut patet in fulgure, & in candelâ, quam in fumum quandòque exſilire, ſed ſubitò reſtingui, & recipere ſe ad elychnium videmus; ſed & flammæ, quæ ex vulcaniis evomuntur, brevis vitæ ſunt.*

Ignes fatui.

6. Ignes fatui (qui aliud non ſunt quàm viſcoſa quædam ſubſtantia in tenebris collucens evaporata ex terra pingui, & volitans in aëre) æſtate, & Autumno frequentiùs, quàm aliis temporibus apparere ſolent, cum Solis calor tunc ſit efficacior ad ſolvendas exhalationes, unde generantur: aut quod Solis calor validus quidem ſit ad illos halitus eliciendos, non autem abſumendos. Fatui & erratici dicuntur, quod homines eorum aſpectu facilè infatuent, & in errores viarum deducant.

7. Frequentiùs etiam ejusmodi ignes apparere ſolent in locis & regionibus calidioribus, quàm frigidioribus. Undè in Hiſpaniæ montibus plures aliquandò viatoribus conſpici, & in Æthiopiâ campeſtria loca ſubindè totâ nocte, haud ſecùs ac collucentibus ſtellis referta cerni dicuntur Nec dubitat *Schottus phyſ. cur. l. 11. part. 2. c. 9.* quin in littoralibus regionibus terræ Auſtralis incognitæ, maximè in regione, quàm vocant *Del fuego*, ignes hujusmodi terruerint accedentes olim Luſitanos & Hiſpanos.

8. Probabile etiam eſt, ut idem *Schott. ibidem* ſentit, non tantùm noctu, ſed etiam interdiu ejusmodi generari, tametſi ob Solis lumen non appareant.

9. Solent etiam hi ignes circà paludes, cœmiteria, patibula, cloacas & quævis loca uliginoſa ſulphuream, ac facilè inflammabilem, craſſam tamen, & gravem materiam exhalantia frequentiùs apparere, quod major ibidem pinguium, & viſcoſorum halituum, undè enaſci ſolent, copia exhalet.

Cauſa ſaltûs & motûs.

10. Cauſa ſaltûs horum ignium videtur eſſe aëris, quem pro vehiculo habent fluctuatio & inconſtantia, maximè ſi ab ambu-

lante diſſecetur. Quocircà hujuſmodi ignis ad motum aëris commoveri ſolet, cum per ſe ſit leviſſimus ità ut homines modò inſequatur, modò fugiat. Nam ſi poſt ambulantem exiſtit, inſequente tergum aëre ſequitur & ipſe, ac perſequitur fugientem: ſi ante ambulantem exiſtit; pulſo anteriori aëre pellitur, & fugit inſequentem: ſi aliâ de cauſa aliorſum pellitur, & ille aliorſum vadit.

11. Cum talis ignis ſurſùm fertur, id potiſſimùm ipſius levitati adſcribitur; vel quod, dum rores noctu decidentes eum deprimere conantur, contra eoſdem luctetur & depreſſus ſponte ſuâ levitate reſurgat & ſurſum feratur; vel quod calore magis rarefactus altiùs evolare tendat: dum autem à frigore magis condenſatur, deorſum tendit, & ſuccumbere videtur.

Ignes fatui cur à flumina & præcipitia durant.

12. In Flumina, & præcipitia etiam Ignes fatui nocturnos viatores abducere ſolent, quia ſecundo imprimis flumine tenuis aura dum ſpirat, & contiguus aër, cui incumbunt, ab aquâ fluminis abripitur, indè & flumen ſequuntur: deindè cum ad præcipitia ducunt, fit indè, quod aer, dum inſtar vorticis illuc volutatur, etiam hunc ignem attrahat, & inſequentes deturbet. Quamvis etiam negari haud queat, Spiritus malos ſivè tenebrarum ſubindè his ignibus abuti non tantùm ad homines deterrendos, ſed & ſeducendos, cum nox ipſa hominibus inimica ad terriculamenta & nocumenta plurimùm etiam conferre ſoleat.

Ignes in mari nautis apparentes.

13. Ignes iidem, qui in terrâ apparentes fatui dici ſolent, in mari conſpecti alia ſortiuntur nomina: dicuntur autem *Caſtor* & *Pollux*, cum bini: *Helena* cum unicus videtur: Binos nunc Hiſpani, Siculi, & Galli Ignes *Sant Elmi*, vel ut alii volunt *S. Telmi*: Itali verò *S. Petri* & *Nicolai* nominant. Dum autem nautis in mari apparent velo inſidere & quieſcere, melioris ſpei ſigna præbent, malaciamq; redire: cum verò poſtquàm apparuerunt, jactari vehementiùs diſcerpi, ac plures obſervari incipiunt, ventos indicant prodromos tempeſtatis. Quocircà licet antiquitus creditum ſit, ignem, dictum *Helenam*, à nautis conſpectum tempeſtates portendere; ſi verò duo ejuſmodi ignes, quos *Caſtoris* & *Pollucis* nomine inſigniebant conſpicerentur, felicioris ominis ſigna putârint: nunc tamen nautæ ſecùs augurantur, & quò plures contuentur, eò majorem fore tempeſtatem conjiciunt.

Stellæ per terram currentes.

14. Videntur quandoq; ignes quaſi ſtellæ per terram diſcurrere: accidit hoc cum aer exhalationibus refertus & accenſus pabuli ſui venam ſequitur: Unà itaq; tractûs parte poſt aliam accenſa videtur ignis quaſi continuus tranſcurrere, quia viſus non ſubſequitur momenta currentia, ſed videt ſimul unde exierit, & quo provenerit: ut in titione circum acto, qui ſpeciem circuli ignei præbet, ut benè explicat *Hamelius*.

15. Similiter Stellæ cadentes ex aëre generantur ab exhalatione ſulphureâ, ac facilè inflammabili in aëre longâ ſerie diſpoſita, ubi una pars poſt alteram accenditur, haud aliter ac in pyrio pulvere longo ordine per terrâ diſſeminato, ubi dum una extremitas accenditur, videtur per totam terram diſcurrere. Dum itaq; priores partes extinguuntur, poſteriores accenduntur, uſq; dum tota ſeries combuſta decidat.

Motus cadentium ſtellarum tardior in fine.

16. Motus hujuſmodi cadentium ſtellarum in fine plerumq; eſt tardior, ſivè id opticè fiat, & apparentes tantum; ſivè aliâ ex cauſâ phyſicâ; ut quia nempè exhalatio ſe in Cœlum rectè aut obliq; evibrans materiâ in fine deflagrante Spiritus ignei molem ferentes majori ex parte exſpirare ſolent, vel cum deorſùm eſt motus, aer verſùs terram occurrit perpetuò denſior, ac magis trajectioni reſiſtens; vel quia materia motu diſſilit, aut rareſcit, & in fine fit tardior ad caſum.

Quid præ nuntiant.

17. Plerumq; igneorum meteororum præcipuè diſcurrentiû, & cadentium ſtellarum phœnomena tempeſtates præſagiunt: ſignificant enim aërem multâ exhalatione infici, & quâcunq; ex parte procurrunt, abindè ventos exſpectandos dicunt. Probabilius tamen eſt, ſiccitatem ſignificare juxtà *Ptolemæum centiloq. Aphoris.* 99. undè aëris ſalubritas potius exſpectanda erit ad mentem *Hypocratis* 3. *Aphor.* 15.

Ignis lambens.

18. Ignis lambens, qui hominum capitibus, & veſtimentis, animalium pilis, aliiſque rebus innoxiè adhærere, & inſidere ſolet, aliud non videtur eſſe, quàm flamma genita ex rarâ ſubtiliq; exhalatione, atque oriri nonnunquàm ex ſudore animalium præcalidi temperamenti, cum velociori agitatu incaleſcunt, & pinguem, viſcoſumque humorem ex ſe proferunt, qui ſimiliter ac ignis fatuus accenditur. Exemplum hujus ignis in Aſcanio Æneæ filio adducit *Virgilius* 1. *Æneidos* his verſibus.

Ecce levis ſummo de vertice viſus Juli
Fundere lumen apex, tactuq; innoxia molli
Lambere flamma comas & circùm tempora paſci.

Quod Pater *Æneas* extinguere cupiens ait:

Nos pavidi trepidare metu, crinemque flagrantem
Excutere, & ſanctos reſtinguere fontibus ignes.

19. Gigni etiam poſſunt hujuſmodi lambentes flammæ, ut benè docet *Le Grand. in hiſt. nat. de Meteor.* ex ſpirituum commotione, qui è corpore erumpunt & inter ſe convoluti quandam ignis ſpeciem præ ſe ferunt; ut de *Alexandro Magno* referunt Hiſtorici, qui in magno prælii ardore ſcintillas emiſit & de feroci Tiberii equo, è cujus capite flamma emicuit. Aſſerit etiam *Fromondus* irâ aut vino æſtuantia capita faciliùs hunc ignem circum fulgere, quia illis pori aperti, & Spiritus plures, & magis ignibus idoneos ſuppeditant in flamam: Hinc *Alexander* ille M. quia vino deditus, & igneæ inſuper complexionis fuit aptior & proclivior his inflammationibus fuit.

Flamma ſivè ardor Cœli.

20. Quia multa ſæpè exhalatio quaquaverſum in aëre diſtenſa eſt, & ità ſubtilis, ut tota ſimul inflammari poſſit, igne igitur correpta ſubitò inardeſcit tanto nonnunquam ſplendore, ut diei ſpecies noctu luceat. Et hoc phænomenon *Flamma* à Meteorologis dicitur: *A Tandlero ardor Cœli* nominatur, atque Meteorum hoc *diſp.* 3. *Meteor. Theſi* 29. noſtro tempore non eſſe infrequens, & in aëre ità humili, ut non longè abeſſe credatur: non rarò etiã igne taciti fulgoris

fulgoris inſtar decidere, & abinde ædificia ſuccendi, ſicut *Fismondus lib. 2. cap. 5.* teſtatur *Lovanii* lintea ſub dio expanſa uſtulata hinc fuiſſe.

Ignis è Cœlo cadens. 21. Sæpè etiam ingens ignis cumulus ad modum ignei globi Cælo delabi ſolet. *Cardanus lib. 14. de variet. cap. 69.* de hujusmodi meteoro hæc ſcribit. *Ignis è Cœlo cadens ſemper clades, & mala maxima prænuntiat; ſeu quod ex corruptis vaporibus factus, ubi quiete opus eſt exercitui, urget & inficit; vel quia mentes ſenſus movent. Satis eſt nunquam in irritum deſcendere.*

Draco volans. 21. Dracones volantes (quorum figura eſt ignea in medio latior, antè & retrò ſtrictior cum aliis hinc indè expanſis) dum cernuntur; aërem multis præter morem exhalationibus infectum eſſe, ſignificant; undè & *Fromondus* peſtis & aliorum malignorum morborum ſigna prognoſtica eſſe docet. Generatur autem hoc meteorum ab exhalatione non nimis viſcoſâ & calidâ, nec valdè coagulata & compreſſâ, dum ea obviat nubi frigidæ, ab eâque repellitur, ac deorſum truditur, qua detruſione, & repulſu acquirit ſimul figuram draconis, & accenditur. Partes enim tenuiores in occurſu nubis præcedunt, & primum impetum excipiunt: hæ repulſæ pellunt ſubſequentes denſiores: hæ denuò pulſæ arcuantur in ventrem; rariores verò partim diffunduntur ad latera, & alarum ſpeciem effingunt; partim pone ſubſequuntur, & caudam exprimunt: dum laterales interim tum ob primum impetum, tum ob violentum motum deorſùm diſtrahuntur in ſcintillas velut ore volantis Draconis exſputas: ita explicat *Schottus phys. lib. 11. cap. 24.*

Trabs. Lancea ſeu Jaculum. 23. Materia exhalationum in aëre collectarum cum magis in longum, quàm latum non erecta, ſed jacens extenditur, & partes æqualiter diſpoſitas habet, atque tota ſimul accenſa in eâdem Cœli parte collucet, *Trabs ardens* vocatur, aut *Lancea*, aut *Jaculum* propter ſimilitudinem. Solet etiam hujusmodi meteorum per aliquot horas durare.

Capra ſaltans. 24. Quodſi materia facilè ignem concipiens & apta inflammari in aëre collecta paulò magis in longum, quàm latum protenſa, ac nullibi interrupta habeat ad latera quaſi fila quædam inter ſe diſtincta, ad quæ, cum ſimul accenduntur, excurſiones quasdam, & veluti ſaltus flamma efficere queat modo ſcintillarum emicantium, quæ tamen cum totâ materia continuentur; ſi accendatur; *capræ ſaltantis* Meteorum appellatur, quod nempè, dum diverſæ exhalationes inter ſe disjunctæ quidem ſunt, ut ſubtilioribus partibus cohæreant, una alteri flammam celeriter communicet, videatur flamma huc illuc more ſaltantium caprarum tranſilire. Quomodo autem hujusmodi ſaltus poſſit eſſe verus, vel tantùm apparens, videri poteſt apud *Fromondum lib. 2. Meteor. c. 5. art. 1.*

Pyramis. 25. Pyramis ignea vel ignis perpendicularis à Meteorologis exhiberi dicitur, cum materia exhalationum eſt benè cohærens, habetque partes ſubtilitate & craſſitie inter ſe diſſimiles, ità ut ſubtiliores partes ſurſùm eleventur, ſimulque accendantur, & in conum ſeu turbinem abeant; craſſiores verò deorſum commeent, & baſin latiorem exprimant, atque ita totorum meteorum ardentem pyramidem exhibeat.

26. Stipularum ardentium Meteorum fieri ſolet, cum exhalatio rarior & non benè compacta longè lateq; per aëra particulis quibusdam exilibus diſſeminatur, & accenſa ſubindè relucet, ſubindè extinguitur, ſicque ſpeciem ſtipularum in agris flagrantium repræſentat. Stipulæ ardentes.

27. Cum exhalatio in longum extenſa, & gracilis, atque ità æqualiter denſa, ut non ſimul, ſed paulatim inflammari poſſit, igne correpta ab unâ parte reliquam nondum accenſam aliquo modo colluſtrat, *Facis* ſeu *Candelæ* ardentis imaginem refert, cujus & nomen ſortitur. Videntur autem faces ſæpius nocte, interdum tamen etiam de die. Undè *Seneca lib. 1. Nat. quæſt. cap. 1. noſtra certè ætas, inquit non ſemel vidit diurnas faces, alias ab Oriente in Occidentem verſus, alias ab Occaſu in Ortum.* Plinius etiam facium duo facit genera, quorum unum lampades, alterum *Bolidas* vocat. Fax ſeu candela.

28. Præter enumerata jam ignita Meteora, varia adhuc alia ab Authoribus recenſentur, quorum materia accenſa dum certam aliquam figuram aut imaginem exprimit, inde & nomen ſortiri ſolet, ut ſunt clypei, enſes, columnæ, cruces, dolia, turres, naves, & ejusmodi alia. Omnia autem cum materiæ ſubtili ac tenui inſideant, haud ità diu durare poſſunt, ſed facilè extinguuntur: Sin autem craſſiori adhæreant materiæ, facilè decidunt, & proprio renitente pondere, diutius in aëre ſuſpendi non poſſunt, ut rectè docet *Du Hamel phys. part. 2. de Meteor.* Cauſa itaque materialis omnium indicatorum ignitorum Meteororum eſt exhalatio pinguis & viſcoſa, aut quovis modo facilè inflammabilis; Formalis; figura, motus & ſitus: Efficiens, quæ materiam accendit, Sol, aſtra, ignis aliundè in materiam incidens, ſpirituum volitatio & agitatio, halituum attritus & confricatio &c. Finalis tandem eſt aëris repurgatio, hominum terror, timor Dei, Gloria Conditoris. Quæ autem oſtenta ignita præter conſuetum naturæ ordinem ſæpè in Cœlo comparere ſolent, uti inſolita planè ſunt, ita reconditam etiam cauſam habere cenſentur, finem verò ex parte Conditoris, vel ejusdem permiſſionis ſemper optimum.

§. II.

Experimenta & Exempla curioſa circà hactenus enarrata Meteora.

1. *Annæus Seneca lib. 1. Nat. quæſt. cap. 1.* refert; *Gylippo* Syracuſas petenti viſam eſſe ſtellam (quam alii volunt fuiſſe ignem lambentem aut fatuum) ſupra ipſam lanceam conſiſtere. Narrat etiam *Fromondus* Flamma lanceæ & vexillo inſidens.

lib. 2.

lib. 2. Meteor. cap. 2. ante celebrem illam pugnam Pragenſem, ignem talem inſediſſe vexillo *D. Guilielmi. Verdugi* Legionis Wallonicæ Legati; idque pro augurio inſecutæ mox victoriæ habitum.

Ignes fatui effigiem infantis exhibentes.

2. *Refert Mizaldus,* ut inquit *Cardanus de variet. lib. 14. cap. 69. quod à pluribus etiam viſum eſt, quandoque ignes fatuos ſeu ambulones infantis effigiem ſe moventis præbere, qui præter id, quod equos terreant, etiam homines perturbent, adeo ut nonnunquam adducant in præcipitia, & fluvios, aut paludes, eòque præſertim, quod juxta cæmeteria, patibula, templaque ſoleant videri.*

Materia ignis fatui qualis.

3. *Robertus Fludd* Armiger & Medicinæ Doctor Ooxnienſis affirmat ſe quondam ignem fatuum noctu inſecutum & aſſecutum; inveniſſe autem materiam non igneam ſed viſcoſam & lubricam, compactam in modum ſpermatis ranarum diſtinguentibus nigris & exiguis maculis ſubalbidam, quæ vice ſpeculi redderet lumen. Verùm hæc memorans *Du Hamel de Meteor. lib. 1. cap. 4.* ait. *An Fluddo tanta fides debeatur, quem ubique ineptire philoſophia Moſaica titulo ſuperba, re inanis ſatis demonſtrat.*

Sonus & crepitus in iis auditus.

4. Mirabile eſt quod memorat *Cardanus loc. ſupra cit.* Contingere quandoque, ut ignes iſti fatui crepitent, pariantque inconditas quaſdam voces humanis ſimillimas, atque ob id credulis quibuſdam perſuaſum eſſe, animas Defunctorum iis circumdatus expiari atque purgari.

A malis geniis fæpè diriguntur.

5. Certum & expertum eſſe ſcribit *Fromondus loc. ſupra cit.* malos genios in perniciem mortalium aliquandò ignes fatuos dirigere. Oſtendit id manifeſto exemplo cujuſdam ſui affinis. *Redibat,* inquit *in nocte Oppido Viſeto Haccuriam æquali inter Leodium & Moſæ Trajectum diſtantia. Et ecce medio campo circumvolant tres, quatuorque fatuæ ejuſmodi faces. Perterritus abjicit ſe illico in terram: permanent tamen illæ, & uno aut altero paſſu ab illo diſtantes fixæ & immobiles circumlucent. Cum diutiùs terræ inhæreret & invocaret Dei opem, abſiliunt indè dimidio ampliùs miliari. Exurgit tum quaſi liber, videtq; trans-volâſſe Moſam, ſed ecce duos aut tres paſſus confecerat, revolant derepentè & cingunt, ut priùs; ibi ipſe majori terrore in terram recidere cœpit, & pertinaci procubitu tamdiu fatigare, donec rurſum ſine reditu diffugerent.* Similes hiſtorias plures & ipſe ſcio hìc in Franconiâ noſtrâ contigiſſe: Ubi noctu itinerantes mirè ab iis deluſi fuerunt: dum enim cœcis tenebris iter agentes eorum conſpectu territi rectà ſe ad deſtinata loca progredi putarent, poſt longum iter emenſum reverſi ſunt eò denuò, undè exiêrunt. Alii cum noctu ad avias villas ab iiſdem fuiſſent deducti, haud modico etiam tractu temporis viam denuò ingreſſi ſperarent comites illos ſe longiùs ablegâſſe, ubi paululum progreſſi eos primùm de longè conſpectos, mox proximos denuò nacti fuerunt.

Ignis S. Agrippinæ.

6. *Mœnis* in Sicilia, ut narrat *Schottus phyſ. cur. lib. 11. cap. 10. §. 3.* poſt magnos calidos & continuos aliquot horarum flatus certis temporibus in cæmiterio templi *S. Agrippinæ V. ac Mart.* muris templi ac turris magnâ hominum plebejorum lætitia adhæret ignis, quem vocant *S. Agrippinæ*, & in argumentum gaudii omnes dicti loci campanas, dum apparet, compulſare ſolent. Eſt tamen ignis ille nil aliud, ut ipſe ſentit *Schottus*, quàm Meteorum, viſcoſa ſcilicet exhalatio è cæmiterio copioſiùs tunc, cum ventus calidus ac vehemens incumbit, exhalans, & agitatione atque ad muros alliſione accenſus, ac tamdiu durans, donec abſumptâ materiâ ſpontè emoriatur flamma.

Ignes in mari conſpicui.

7. Plinius *hiſt. nat. lib. 2. cap. 37. Vidi,* inquit, *nocturnis militum vigiliis inhærere pilis pro vallo fulgorem effigie eâ; & antennis navigantium, aliiſque navium partibus, ceu vocali quodam ſono inſiſtunt, ut volucres ſedem ex ſede mutantes: graves, cum ſolitariè venêre, mergenteſque navigia: & ſi in carinæ ima deciderint, exurentes: geminæ autem ſalutares & proſperi curſus prænuntiæ, quarum ad ventu fugari diram illam ac minacem, appellatamq; Helenam ferunt. Et ob id Polluci & Caſtori id numen adſignant, eòsq; in mari Deos invocant. Hominum quoq; capita veſpertinis horis magno præſagio circumfulgent. Omnia incertâ ratione & in naturæ majeſtate abditâ. Cardanus lib. 2. de ſubtil.* Helenæ ſidus apparere circà malum navis ſcribit, & cadens etiam æneà vaſa colliquare certum ſubverſionis nuntium ſolum in gravibus accidere tempeſtatibus, nec niſi craſſiſſimo Spiritu & magnâ vi vaporem illum cogi poſſe in navi, & ardere ſimul, ob idque imminentem nuntiare perniciem.

Ignis lambentis exempla.

8. *Cardanus lib. 14. de variet. cap 69.* memorat cuidam ſuo amico, cum domum aliquandò veniſſet horâ primâ noctis exactâ in pallii conſuetâ depoſitione ſcintillas à dorſo petaſi ſparſim proſiliiſſe; iterumque repoſito pallio, dum amoveretur, denuò erupiſſe. Addit deinde [illegible] quindecim dies accuſatum [illegible] maleficis, & quæſitum ut occideretur, voluntarium ſuſcepiſſe amicorum conſilio exilium. Idem *Cardanus lib. 8. de variet.* cap. 43. narrat de quodam Carmelitano per annos tredecim ei hoc eveniſſe, ut quoties capitium reduceret ad occiput, ſcintillæ ignis è capillis eruperint. *Libavius* etiam *lib. 1. de orig. rerum*, ſcribit de puero quodam *Jenæ* quod detractâ per occiput interulá ſcintillas copioſiùs unà deterſerit.

Ignita Meteora in Microcoſmo.

9. Meteora etiam ignita dari in Microcoſmo, & ejus halitus unctuoſos, viſcoſos, ac ſulphureos admotá externi luminis flammá facilè accendi, & phaſmata ignita exhiberi poſſe, haud alia ratione quam in Macrocoſmo fieri ſolet, variis patet experimentis. Ità præterito ſæculo contigit *Piſis* in Italiâ: dum Anatomiæ Præfectus candelam ceream accenſam in manibus teneret, propè locum diſſectionis illius igne flatum, halitumque pinguem fortuito caſu diſciſſo ſtomacho egredientem inflammatum; quod tum temporis caſui præſentes, *Franciſcus Bonamicus* egregius Philoſo-

Philoſophus, & *Joan. Ruſchius* Anatomiæ Profeſſor *Piſis Fortunio Liceto* communicarunt. Accidit etiam Anno 1597 in muliere diſſecta, quæ ante obitum 4 diebus nihil aſſumpſerat, corpus verò adeò ex flatibus tumidum erat, ut falſò prægnans habita fuerit. Cum devenerunt ad Ventriculum, eumque teneret *Ruſchius* manu ſiniſtrâ ſatis arctè ipſum turgidum ac durum eâ parte redderet, ſublatâ primâ peritonæi communi & duarum propriarũ diſſectâ carnoſiori extrema, dum gladiolo punctim perforaret internam, adſtante ſcholare quodam cum candelâ repentè & inopinatè foràs exiit à facto foramine flamma continuò cum ſtrepitu perdurans illud temporis ſpatium, quo ter dici poterat: *Videte, videte, videte.* Color flammæ fuit inſtar picis græcæ, aut ſulphuris ardentis, flavus ad viridem inclinans, abſque tamen notabili odore. Diutiùs putârunt duraturam flammam, niſi *Ruſchius* exterritus manum à compreſſione ventriculi removiſſet. Hæc *Ruſchius L. 4 ad Fortun. Licetum f. 94.*

Ignis emicans ex diverſis partibus hominis; item in variis animantibus.

10. Coruſcationes lucularum, lambentium ſcintillarum atque flammarum non tantum in hominibus, ſed & variis aliis animantibus macrocoſmicis coruſcationibus æmulas quandoque accidere, experimenta varia demonſtrant. Ita in variis hominis partibus lucem effulſiſſe erudito *de Luce animalium tractatu* comprobat vir doctiſſimus *Thomas Bartholinus.* Sic probat lucem fulſiſſe in pilis, capite, promicuiſſe ex dentibus, & linguâ, ex oculis, ex thorace, ex abdomine, & artubus; pariter conſpicuam effulſiſſe lucem in variis animantibus, Leone, equis, tauris, lupis, canibus, felibus, hyænâ, muribus, ſerpentibus, atquè etiam variis inſectis, &c. Vide intra *Scrutin. 4. diſq. 1. cap. 10. §. 3.*

Mare [illegible] am igneam ſpargit in- [illegible]

11. Mare ipſum noctu de ſe lumen ſpargere propriis confirmat exemplis *Nicolaus Papinius tract. de la Lumiere de Mer.* Teſtatur etiam *Dom. de [illegible]roys in Tr. 1. itin.* [illegible] aquam marinam [illegible] cum ejicere luminis & maximam p[illegible]em Piſcium noctem inflammare: Oſtrea quoquè noctu maximè lucere: Et quandò piſcatores marini per noctem veſtes madidas deponunt, easdem lucem efflare, ac ſi candelæ eſſent accenſæ.

Flamma ex puteo Romæ erumpens.

12. Ex puteo Romæ Anno 1664 flammam erupiſſe, & exindè hominem graviter læſum memorant *Ephem. Germ. Dec. 1. Ann. 1. Obſerv. 33.* Dum enim civis quidam Romanus, cui ædes ad ripam Tiberis munimento *S. Angeli* obverſa, verno tempore puteum ſuum mundare conſtituiſſet, & Pozzacharis ità dictis mundatoribus laborem hunc commiſiſſet; cùm etiam integrum deindè fermè puteum exhauſiſſent, & tandem unus ex ipſis candelâ aſſumptâ deſcenſum in puteum paraſſet ultimum expurgationi manum admoturus: vix cum ad medium putei dimiſſus fuiſſet, exclamavit ut denuò extraheretur; ſibi enim impoſſibile eſſe ob æſtum & mephitim ultrà in eodem commorari. Hoc extracto audacior alius deſcenſum tentavit. Vix autem & hic ad medium putei dimiſſus fuit; En ingens flamma ſubcærulea ſuprà puteum erupit aliquot momentis perdurans; Miſellus autem intereà in puteo diros ejulatus edens, ac opem ſociorum inclamans tandem inſigniter uſtulatus, barba, piliſque à flamma conſumptis: quin & in pelle, tum & facie, tum & alibi ob veſtes jam ignem concipientes graviter læſus in Xenodochium *D. Virg. Conſolationis*, vulgo dictum ad curationem delatus fuit. Similiter refert *Fortun. Licetus l. de annulis Antiq. cap. 23. Novæ palmæ* in foro Julii obſervatum fuiſſe quod in deſcenſu in monumentum Cathedralis Eccleſiæ tres Veſpillones alter poſt alterum deſcendentes ſubitò omnes demortui fuerint, & cum deindè uncis extracta fuiſſent eorum corpora, cum inſigni nigredine quaſi combuſta conſpecta fuerint. Igitur haud aliter, ac in aere alias patenti viſcoſa pinguis & ſulphurea pervagans materia facilè aliundè accenſa ignitum ſiſtit oculis meteorum; ità pariter halitus iſti viſcoſi ac ſulphurei admotâ face, vel agitatione, attritu & commotione accenſi flammas iſtas, & exindè natas combuſtiones effecerunt.

Montes, in quibus ſæpè flammæ miræ conſpicuæ.

13. Sunt etiam quidam montes miris flammarum apparitionibus memorabiles apud Authores. Ità in Chinæ Regno propè *Xangeo* civitatem mons ſurgit *Linſiang* dictus, qui cum de die pluit, inſequente nocte ſemper in vertice flammam lucidiſſimam exhibet: quod non contingit ſereno prævio die. Similiter in prærupto vertice montis *Tiencho* propè civitatem *Cancheu* ſingulis noctibus ignis conſpicitur haud diſſimilis ingenti carbonum ardentium cumulo. In monte quoque *Ho* dicto, qui idcircò etiam inter Vulcanios montes recenſetur, per noctem plures flammeæ faces conſpici ſolent. ita *Henricus Seyfrid in medulla Mirab. Naturæ ex* Abentheuer. Mons quoque *Tola* in Mauricis Inſulis, uti videre eſt, apud *Horatium Turſel. in vitâ S. Franciſci Xaverii* è ſuis hiatibus certis temporibus flammas adurentes eructare ſolet. In Andium verò *Peruviæ* & *Chiles* montibus toto orbe terrarum altiſſimis aërem ibidem eſſe ſubtiliſſimum, & ad inflammationem ità diſpoſitum, ut vel tenui motu inflammetur; Undè viatores in hiſce montibus toti ignei ſæpè videantur, non minùs, quam equi & jumenta, quod P. *Alphonſus D. Ovale*, Provinciæ Chilenſis S. I. Procurator, oculatus teſtis per *Andes* aliquoties iter faciens oretenus P. *Kirchero* declaravit. Quæ accenſio & inflammatio haud aliter contingere poteſt, quàm ex eo, quod viſcoſus & pinguis tàm hominum, quàm jumentorum halitus ac ſudor ſubtiliſſimo illi aëri commiſceatur, & per motum attritus & ſubtiliatus tandem inflammetur.

Meteorum igneum Mittelhemii viſum.

14. D. Jo. *Theodorus Mœren*, ut refertur *Ephem. Germ. Dec. 2. Ann. 5. Obs. 107.* cùm die 23. Jan. Anno 1686 *Mittelhemii* in Ringavia, poſt obſervatum in craſſis tenebris formidoloſius fulmen plagam verſus Occidentalem hybernam retrò pagum *Vicinam* (Winckel) dictum, vix ſemihoræ diſtantiâ ſurgere è terrâ in ſummum usque cœlum comprimis vidit ingentem flammam motu tàm celeri, ut fulmen æmularetur,

tantâ latitudine, taliqueformâ, ut trium, quatuorve ædium incendiũ quis putâſſet, ni pernicitas motùs, ſubitaque extinctio idem diſſuaſiſſet. Vix flamma hæc cœlum attigiſſe viſa, & extincta à terrâ de novo exorſa Cœlum identidem ad duas horas vano licet conamine invaſit. Spectaculum hoc plures in pago excitavit, ut facto concurſu incendium exiſtimarent, quorum etiam aliqui campanarum tumultu vicinos convocâſſent, ni attentiores ſe iſthoc aereo ſpectaculo deludi obſervâſſent. Addit his D. *Mœren* inſolitam copiam ignium fatuorum eo ipſo veſperi ab alterâ Rheni parte vagatam, quibus forte effectum ut affrictæ fortiùs particulæ ſulphureæ denſioris aëris vaporoſi, cujus etiam meminit, indè incenſæ phænomenon hoc oculis præſentârint.

Varia ignita Meteora viſa ante bellum Cæſaris & Pompei.

15. *Lucanus lib. 1. Belli pharſal.* memorat, ante bellum civile *Cæſaris* & *Pompei* de nocte ſtellas ignitas viſas, in aere ignes & faces volantes, ſidera crinita & comata, tonitrua die ſereno, jacula ignea, lampades, caput Jovis Latialis de Cœlo ictum, ſtellas deciduas de die, defectionem Lunæ plenæ. Ità enim canit.

Spes ſaltem trepidas mentes levet addita fati
Pejoris manifeſta fides, ſuperique minaces
Prodigiis terras implerunt, æthera, pontum,
Ignota obſcuræ viderunt ſidera noctes,
Ardentemque polum flammis, cœloque volantes
Obliquas per inane faces, crinemque timendi
Sideris, & terris mutantem regna Cometen.
Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno,
Et varias ignis denſo dedit aëre formas,
Nunc jaculum longo, nunc ſparſo lumine lampas
Emicuit, Cœlo tacitum ſinè nubibus illis
Fulmen, & Arctois rapiens de partibus ignem
Percuſſit Latiale caput, ſtellæque minores
Per vacuum ſolitæ noctis diſcurrere tempus
In medium venêre diem, cornuque coacto
Jam Phœbe toto fratrem cum redderet orbe
Terrarum ſubita percuſſa expalluit umbrâ.

Trabes igneæ viſæ.

16. Trabis Meteorum comparuiſſe ſcribit *Plinius lib. 2. hiſt. nat. cap. 26.* Cùm *Lacedemonii* claſſe victi imperium Græciæ amiſſere. Anno 1560. die 17. Decemb viſa eſt, inquit *Cornelius Gemma lib. 2. Coſmocrit. cap. 2.* Ignea trabs manè circa horam quintam. Eam præcipuè ſpectârunt Angli, & qui prope Inſulas, Namurcum, tractusque finitimos degunt. Ardebat Cœlo ſummo conſpicua per duas propemodum horas ultro citroque diſcurrens brachii longitudine, tanto fulgore ut meridies videretur. *Fromondus* etiam *lib. 2. Meteor. cap. 5. art. 1.* à fido teſte ſe audiviſſe ſcribit, Autumno Anni 1629. ingentem trabis molem intempeſtâ nocte ab occaſu exortum paulatimque ad Cœli culmen evectum Lunam clariſſimè ſplendentem infuſcaſſe. Teſtatur etiam *Gaſſendus* Anno 1637 trabem ſe vidiſſe Aquis-ſextiis ab ortu in occaſum prætervolentem, quæ eodem tempore per totam Occitaniam viſa eſt. Vidimus & nos hic in Franconia Anno 1688 die 27 April: manè inter ſecundam & tertiam horam lucidiſſimæ trabis phænomenon, ſed illud jam ſuprà deſcripſimus.

Dracones volantes.

17. Ridetur *Paracelſus*, dum *opuſc. de Meteor. cap. 10.* Cenſet Dracones volantes eſſe aves igneas in hæc inferiora miſſas. Do verba ipſius. *Natura,* inquit, *Similiter aves producit igneas & volantes, nempè Dracones dictas, & quæ ab uno monte in alium jaculantur & volant. Dracones iſti nonnunquam eſſentialis ignis exiſtunt accenduntq; omnia prout fulmen: aliquandò fiunt coagulum, ut ſtellarum fluxus; & quandoque prorſus conſumuntur, & nonnunquam inter conſumendum horribilem fœtorem efficiunt. Joan. Garcæus in doctr. de Meteorol. cap. 18.* ſcribit, quod magnâ in copiâ & formâ perquam monſtroſâ aliquandò viſi ſint: ait enim. Anno 1532 in multis regionibus Dracones volantes in aere gradatim viſos eſſe coronis tectos, roſtris ſuillis, interdum numero 400 volaſſe. In tantâ certè copia, ſi meteora fuerint, mirum eſt, undè tanta materia collecta, forma inducta & ſpecies efformata.

18. Anno 1629 die 16 Octob. ut refert *D. Plac. de Titis, phyſ. cœl. lib 3. cap. 16.* viſus fuit eximius ſplendor de nocte; Undè tandem viſa ſunt ſidera ignea in omnem partem volantia, quæ ſtrependo evanuerent una cum luce.

Lampas illuſtris variis locis viſa.

19. Anno 1676 die 31 Martii ſeſqui horâ poſt Solis occaſum fax, ſeu lampas volans miri ſplendoris variis in locis Italiæ viſa eſt, ut ea benè deſcribitur à *Petro M. Kavinâ in epiſtolic. diſſert. ad Antonin. Maliabechium* his verbis. *Faventiæ*, inquit, *ſilente Luna, obſcuro ſed ſereno Cœlo prætereuntium oculos improviſus tanquam diei ſplendor inopinatâ luce percelluit. Erectis ad inſolitum jubar luminibus ſeſe obtulit à parte Orientis æſtivi fax ſeu lampas ardens Lunæ totali apparenter ſimilis, quæ motu progreſſivo in meridianum aſſurgens poſt ſe caudam trahebat trium fere ſimilium diametrorum radios undique, ceu quodam ſibilo, ut ajunt, evibrans, & in Occidentem hybernum converſa, in multam à Meridiano elongationem progreſſa, & in nubem quandam illiſa cum magno ſonitu evanuit.* Hoc Meteorum non tantùm *Faventiæ*, ſed & *Romæ, Florentiæ, Venetiis*, & in aliis Italiæ civitatibus eâdem ferè horâ viſum memoratur ab eodem Authore, imò & in Germania inferiore à Trevirenſibus viſum teſtatur idem: ſubdens, *Trevirenſes viſo phœnomeno Auguſtæ mortem mox ſubſecutam tribuiſſe.*

Globus igneus.

20. Kircherus in ep. die 27 Maji ad *Kavinam* datâ, de ſimili eodem anno ſpectato phænomeno juxtà obſervationem Exmii Med. Montiſpolitani Doc. *Montercbij* hæc ſcribit. *Octava die Aprilis unâ circiter horâ noctis ex atra & caliginoſa nube erumpens primo quidam fuſci coloris globus, deindè tanti fulgoris, ut non dicam, quævis diſcernere, ſed & ſcripturam quamlibet legere quis poſſet haud incommode tantâ deinde motus velocitate, ut trahentis poſt ſe caudæ ſtrepitum ſentire licuerit haud ſecus, ac ſi quis candefactum ferrum per frigidam traduceret; præterea tam vicinum*

videbatur

videbatur phœnomenon Horizonti, ut alibi vel ipſarum arborum apices adluſiſſe feratur. Ruptum denique crepitum edidiſſe majoris tormenti bellici haud abſimilem, qui & urbem totam tremore concuteret adeo vehementi, ut Geociſmum omnes arbitrarentur eveniſſe, & tandem relicto triduano Sulphuris mephiti diſparuiſſe.

§. III.

Mirabiliora quædam Oſtenta ignea in Cœlo, vel aëre diverſis temporibus viſa ex variis Authoribus recenſentur.

Nubes flammea & indè lapis.

1. Quo tempore *Lyſander* Spartanus Athenienſes ad *Ægos* flumen vicit, & claſſe exuit, ingens lapis Cœlo decidiſſe memoratur. *Dumachus* autem in *lib. de Religione* notat, priusquàm decideret per 75 dies continuos eximiæ magnitudinis corpus inſtar flammeæ nubis in Cœlo ſpectatum, atquè huc illuc agitatum, ut fluctuatione & motu ignita quandoque fragmenta avulſa per modum trajectionis ſtellarum disjecta comparuerint. *Plutarchus in Lyſandro.*

Facis ſeu trabis igneæ oſtentum miſum.

2. Olympiade III. Lacedæmoniis annos ferè quingentos Græciæ imperium tenentibus, amittendi ejus ſignum Deus antè dediſſe videtur. In Cœlo enim per multas noctes fax magna ardens conſpecta eſt, quam à figurâ Trabem igneam dixére. Paulò poſt verò Spartani gravi de improviſo clade afflicti imperium præter omnem ſpem amiſerunt. Hanc facem habuiſſe tantum ſplendorem, & vim luminis ſcribunt, ut umbras more Lunæ in terrâ efficeret. *Diodorus lib. 15.*

Oſtenta ignea quæ Atilæ motus præceſſerunt.

3. Multa prodigia, ut ſcribit *Nicolaus Olaus cap. 6. in Atila*, Catalaunici in *Atilam* Hunnorum Regem & Romanos prælii atrocitatem prænuntiârunt. Inter quæ Cœlum cruento hiatu apertum mutuis haſtis ignitis id obliquè ſcindentibus viſum eſt. *Bonfinius lib. 4. Dec. 3.* refert, paulò antequàm *Atila* penetraret in Gallias, aſſiduos terræ motus fuiſſe, & varia Cœlum prodigia ediſſe: Sub Aquilone perpetuum ignem viſum fuiſſe, & in eo lineas haſtarum ſimulacra referentes.

Ignis ſublimo viſus.

4. Juliano Imperatori pridiè quàm occideretur à Perſis, cùm nocte ſurrexiſſet ad ſacrificium, ignem è Cœlo deſcendere vidit. Reſponderunt interroganti Vates, ut vel ſaltem in diem alterum diſceſſum differret: quod ille non tam contempſit, quàm facere coactus eſt deficientibus alimentis: frumenta enim navigio periêrunt. *Cardanus de Variet. lib. 14. cap. 69.*

5. In Urbe Turonicâ Imperante *Tiberio*, populo ante lucem in Eccleſiam feſtinante, Cœlo nubilo cum pluviâ globus igneus de Cœlo lapſus eſt, tantam tamque claram lucem de ſe præbens, ut tanquam in meridie, cum Sol ad Cœli medium pervenit, omnia cernerentur. Receptus eſt hic globus à nube. Subſecutæ ſunt exundationes aquarum inſolitæ. Sequana & Matrona in tantum creverunt circà Urbem *Pariſiorum Lutetiam*, ut propè eam aliquoties naufragia contigerint. *Greg. Turon. lib. 6. cap. 25.*

6. Cum *Stephanus* Papa in Franciam iret petitum auxilium à *Pipino* contrà *Aiſtulphum* Longobardorum Regem: noctu vidit igneum globum ab Auſtrali Galliæ parte in Longobardorum fines excurrentem Anno Dom. 751, quæ res portendit Longobardis oppreſſionem per Francos.

Faces igneæ micantes viſa.

7. Anno Chriſti 912 igneæ faces, ſtellæ micantes, ac hinc inde oberrantes magno hominum ſtupore viſæ ſunt: quæ res Ungarorum in Italiam incurſiones notavit. *Schedelius Ætate ſextâ. Nauclerus Generat. 51. Sab. En. 9. lib. 1.*

Acies igneæ.

8. Anno 979 flagrantes in Cœlo viſæ ſunt acies, ac mutuis ſe vulneribus conficientes, juxtà *Sigebertum* & *Urſpergenſem*. Quæ res infelix illud *Othonis II.* Imperat. cum Græcorum exercitu ſignificat bellum, ubi ipſe cœſis copiis fugâ ſuæ ſaluti conſulere coactus fuit.

9. Ante Longobardorum in Italiam adventum haſtæ, atque acies igneæ aſſiduè à Septentrionis partibus apparebant; quæ ut & prodit *D. Gregorius* ingentem inſtare mortalibus ſtragem, & fœdam ſanguinis effuſionem ab eâ parte haud obſcurè denuntiabant. *Sigonius lib. 1. Reg. Ital.*

10. Quo anno *Picti* ad internecionem deleti ſunt à Scotis, acies igneæ Cœlo concurrere viſæ, & ſubitò alterâ profligatâ evanuerunt. Sereno etiam undique die tantus armorum, equorumque ac pugnantium ſtrepitus in agris exauditus eſt, ut plurimos agricolas utriusque gentis exterruerit. *Hect. Boët.*

Arma in Cœlo viſa.

11. Antequàm etiam *Scoti* à *Pictis* & Romanis regno exuti; in extremâ Britanniâ noctu in Cœlo viſi ſunt ardentes enſes, & arma omnis generis in ingentem facem coëuntia. *Duna* fluvius etiam ſanguine fluxit, & ripæ ejus crebris ignibus fulſerunt. *Idem H. Boet.*

Ignitæ acies, & naves.

12. Multa & varia prodigia facta in *Albione*, paulò antequàm *Corbredus Galdus* Scotorum Rex cum *Jul. Agricola* Domitiani Legato cruentâ manu confligeret, ignitas acies per aërem diſcurriſſe, magnam Calidoniæ partem viſam noctu incenſam, interdiu autem ab igne intactam: navium ſpeciem etiam in Cœlo apparuiſſe, notavit *H. Boët.*

Splendores & faculæ.

13. Anno 1094 *Sigebertus* refert nubes ſanguineas tam ab Occidente, quàm ab Oriente ſurgentes ſibi invicem in Cœli centro occurriſſe: Rurſum mediis ferè noctibus à Septentrione exſurrexiſſe ſplendores, plerumque etiam faculas per aëra volitâſſe.

Humus aduſta.

14. Cum *Carolus* Burgundionum Dux Geldrenſem cepit urbem, incenſa humo nullâ conſpectâ flammâ penè in Burgundiam usquè malum illud penetravit: nequè remedia populi ad id ſatis inveniebant, etſi ingentibus foſſis incendio præcidere viam, vireſque conarentur *Fulgos. lib. 1. cap. 4.*

Splendor mirus cum curru flammeo viſus.

15. *Hieronymus Card. de variet. lib. 14. cap. 69.* narrat mirum oſtentum igneum, quod aliquandò cuidam Amico ſuo comparuit his verbis. *Redibat Mediolano Gallaratum*

tum annos natus circiter viginti, & erat jam nox, ſed Cœlum atrum obſcuriores tenebras faciebat, pluebatque leniter, & ipſe è regione oppidi alterius Buſti, quatuor millia paſſuum diſtabat adhuc à Gallarato: viſus eſt ſenſim videre ſplendorem, vocesque bubulcorum à ſiniſtro latere augeri, ac brevi cum ſeps media eſſet, jam videt currum totum flammâ contectum, vox bubulcorum erat: Cave Cave, quo oſtento territus calcaria equo addit, ſed ſeu curreret, ſeu citato pede progrederetur, ſemper illi è regione currus adeſſe videbatur: Ipſe verò cum interim ſupplicationes ad Deum recitaret, tandem poſt boræ fermè ſpatium pervenit ad Eccleſiam ſeu ſacram ædem B. Laurentii, quæ extrà portam oppidi eſt, atque ibi ſub terrâ omnia mergi viſa ſunt, currus, boves, bubulci, flamma. Quid igitur futurum eſſet vox declarabat: Cœterum vidiſſe conſtat. Subdit deindè poſt pauca *Cardanus. Significat ignis peſtem, & ſeditiones ac deſolationes: nam & Gallaratæ non ſolum peſtem, ſed multa alia mala perpeſſi ſunt.* Aliud oſtentum ignis vagantis de nocte in cubiculo, quo proſpera cujusdam exulis liberatio indicata fuit, *Vide apud Eundem loc. cit.*

Oſtenſum igneum Heroipoli à P. Kirchero viſum.

16. Anno 1631, ut refert *Schottus phyſ. cur. lib. 2. cap. 5.* cum in Herbipolenſi Univerſitate publice Matheſin prælegeret *P. Athanaſius Kircherus* vir toto orbe notiſſimus, nocte quâdam circà illud ipſum tempus, quo *Guſtavus Adolphus*, Sueciæ Rex prælio vicit propè *Lipſiam Tyllium* ac Cæſarianos, evigilans per feneſtram in Collegii atrium ac hortum deſpicit, & ecce totum atrium luculentâ flammâ repletum, & in flammâ milites infeſtis armis congredientes videt. Territus hoc ſpectaculo ac ſtupefactus currit ad Superioris cubiculum, ut excitatum à ſomno ad idem ſpectandum deduceret: ſed veritus ne antequàm eò perveniret, oſtentum evaneſceret; redit ad cubiculum, num adhuc duraret exploraturus; Vidit eadem quæ anteà: iterùm ergò ad Superiorem currit, iterumque ut anteà de cauſâ ad cubiculum redit: Sed dum tertium ſpectat, evaneſcit: Narrat poſtero die, additque magna aſſeveratione Suecum adventare, & Collegio magnam calamitatem imminere. Eventus probavit omnia. Ità *Schottus.*

17. Anno Domini 1661, memorat idem *Schottus phyſ. cur. lib. 6. cap. 4. §. 2.* ventos vehementiſſimos magnâ ubique per totam ferè Europam cum ſtrage graſſantes, tempeſtates maximas variis in locis Oceani exortas cum incredibili damno, tonitrua ac fulgura inſolita hyemali tempore exaudita, ſpectra aërea non uno in loco viſa, Cometam inter Delphinum & Aquilam ſpectatum, ignes verò præcedente Anno in die feſto præcipuè Corporis Chriſti diverſis Germaniæ locis die clarâ & Cœlo ſereno ex aere in terram evibratos: Quæ omnia bellum Turcicum præceſſerunt, illudque haud dubiè ſignificarunt.

18. D. Lubieniecius in liter. die 18. Jul. Anno 1665 ad Illuſtr. Dominum *de Rautenſtein* datis, phænomenon ignitum à ſe in Cœlo obſervatum his memorat verbis. Ego, inquit, *nudius tertius poſt horam decimam cum nonnullis è familiâ meâ obſervavi etiam ad occaſum ignitum phœnomenon. Duæ primùm faculæ ſcintillantes in lineâ rectâ ovali figurâ apparuerunt nube in medio eas cinguli inſtar dividente. His pauló poſt tertia à latere partis inferioris Lævo facula aſſiliit, & cum iis juncta corpus majus ardens nube tamen ſpiſſiori in medio diviſum conflavit. Id aliquanto tempore poſtquam luxiſſet ad lævam inclinari, & ad inſtar litui incurvari ac minui cœpit, uſquequò diſparuit.* Figuram exhibet *Lubieniecius in Theat. Comet. pag. 129.*

Phæno[illegible] menon [illegible] nitum Hombergi viſum.

19. An. 1681 ad nobilem & percelebrem urbem *Ryſſel* ignis de Cœlo cadens eandem incendit, atque intrà breve temporis ſpatium 1700 ædes in cineres redegit. Eodem Anno ut habet *Diarium Europæum* 10 Februarii veſperi ſub Solis occaſum viſa eſt in Cœlo rotunda tabula, undè globus igneus prodiit, qui continuò creſcens & in majorem amplitudinem ſe expandens, tandem plures in partes diviſus eſt: deinde in Draconem converſus, quem ſignifer equeſtris præceſſit: retrorſum autem plures formas variorum vexillorum, vel equitum exhibuit. Tandem hæc omnia ſimulacra converſa ſunt in Caſtellum ſuprà montem conſtructum, undè continuò flammæ, & ignivomi globi eruperunt: circà ipſum verò hoc Caſtellum mox etiam majores, mox minores ſtellæ in conſpectum prodiêrunt: quibus rurſùm iterùm diſparentibus, turris ignem flammasque evomens comparuit: tandem Scena omnis diſparuit.

20. Anno 1690 die 7 Decemb. Argentinam verſus è Cœlo aperiri viſo ingens globus igneus delapſus comparuit; qui in aëre haud aliter, quàm ſi tormentum exploderetur in modum feſtivæ ſalutationis fragorem repetitis vicibus edidit. Globus [illegible]tem, juxtà relationem eorum, qui viderunt, in tres vias diſperſus decidit: Aliquibus viſus eſt in vallem Kinſigenſem, aliis ad diſtrictum verſus caſtrum *Fort Louis.* Alii viderunt ad pratum ſic dictum *Riet Argentinam* verſus quorſùm etiam decurrit: quem locum, ubi cumquidam inſpexiſſent, viderent gramen ibidem ambuſtum & foramen terræ incuſſum. Eodem vero die ad horam undecimam Cellæ ad Kinzingam prope Briſgojam fragores ingentes quaſi exploſorum tormentorum per circuitum in multis locis montanis auditi ſunt.

21. Anno 1691 die 6 Aug. Heidelbergæ duo globi ignei Cœlo delapſi & propè terram diſrupti ingentem ſonitum & fragorem ei ſimilem, qui ex tormento grandiori exploſo excitari ſolet, per aërem [illegible] propagârunt.

CAPUT XV.

De Fulgure, Fulmine, Tonitru, atque ex iisdem, aut cum ipſis natis Tempeſtatibus.

SUpereſt hac in Disquiſitione Meteoroſcopicâ, ut maximè admiranda in Cœlo aëreo adhuc disquiramus Meteora: *Fulgura* ſcilicet, *Fulmina* & *Tonitrua*. Nihil enim his mirabilius, nihil terribilius, nihil quod ità divinam nobis incutiat potentiam: ut rectè ſcripſerit *Seneca quæſt. natur. lib. 2. cap. 31.* *ajens*: *Mira fulminis*, ſi intueri velis, opera ſunt: nec quicquam dubii, quin divina inſit illis & ſubtilis potentia. Nihil quod ità mentes ab omni divino cultu alienas ad tremendi Numinis indicat cognitionem, ut rectè proindè cecinerit *Petronius Arbiter*:

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua Cœlo
Fulmina cùm caderent, discuſſaq; mœnia flammis
Atque ictus flagraret Athos

Sed his præmiſſis rem ipſam aggrediamur.

§. I.

Notabilia ſcienda de Fulgure, Fulmine & Tonitru.

Fulgur quid ſit.

1. Fulgur ſeu fulgetrum eſt ignis ille, qui è nubibus ſeu cum tonitru, ſeu ſine tonitru effulget, & antequam ad terram delabitur, extinguitur. *Coruſcatio* dicitur, cum frequen[illegible] at non adeò copioſa luminis tremuli fit em[illegible]. Undè etiam hæc dici ſolet vibratio tremuli luminis ab exhalatione in aëre aut nube accenſâ. *Seneca* diſtinguit fulgur à fulmine, quod illud ſit ignis latè explicitus: Hoc autem coactus ignis & impetu jactus.

Duplex fulguris genus.

Fromondus lib. 2. Met. c[illegible] art. 4. duplex ait eſſe genus Fulguris: Unum, quod more fulminis nubem terebrat quidem, & erumpit, ſed ad terram non venit, vel quia impetu non ſatis valido erumpit; vel quia ignis in jactu diſſilit, aut in obliquum nimis deflectit: Alterum, quo ignem tantùm in nube rarâ oſtendit, non emittit: atque hoc propriè coruſcatio dicitur.

Fulmen quid ſit.

2. Fulmen à fulgendo dictum, exhalatio ſpirituoſa & nitro-ſulphurea intra nubes accenſa, & magno impetu excuſſa non tantùm ex inferiore parte nubium, ſed æquè ſurſum & ad latera erumpens, licèt hoc non advertatur.

[F]ulminis [diff]eren[tiæ].

3. Fulminum tres differentias tradit *Seneca*: Ut aliud ſit, quod terebrat, eſtque ſubtile & flammeum: Aliud, quod diſſipat; eſtq; [co]ngelatum, & ſpiritûs ad mixtionem habet, [itaq;] ictu rumpit, & non perforat: Aliud urit, eſtque flammeum & ſubtile. *Plinius nat. hiſt. lib 2. [ca]p 43.* vocat quædam Fulmina *Bruta* & [illegible] *fatidica*, quæq; ex ſideribus ortum habent. Item *lib. 2. cap. 51.* dividit fulmina in *ſicca*, *humida* & *clara*: quæ *ſicca*, inquit, *vexunt, non adurunt; quæ humida non urunt, ſed infuſcant: Tertium, quod clarum vocant, mirificæ maximè naturæ eſt.*

Tonitru quid ſit.

4. Tonitru & ſonus bombans, ſive murmur illud, quod e nubibus ad noſtras aures defertur aliquandò cum fulmine præviſo, aliquandò non: ſive id ſonus fiat totus ſimul, velut exploſæ bombardæ; ſive producatur & continuetur ad modum currûs decurrentis per tabulatum. Cauſam autem productionis hujus volens indicare *Cardanus de ſubtil. lib. 27.* ait: *Cùm non ut in bellicis machinis exeat repentè totus ignis, ſed ob altitudinem nebulæ partes aliæ ſenſim, ſed tamen celeriter, atque uno tempore lacerentur; indè fit, ut tonitru ſtrepitus diverſas habeat partes, ut etiam nubis partes, unam poſt aliam ab igne deſcendente disrumpantur.*

5. Coruſcationes ſubitaneæ & crebriùs repetitæ fulminarem materiam magnâ vi in partem oppoſitam propellunt, ſic tamen, ut ab ipſius aeris vi elaſticâ non mediocriter repellatur.

Motus fulminis eſt flexuoſus.

6. Cum materiæ inflammatæ motus peragitur, fit hoc, quod obliquè in aërem impingat, & priorem flammæ eruptionem alia mox excipiat, quæ prioris motus directionem mutat. Hinc fulminis motus etiam flexuoſus & undulanti ſimilis eſt. Fulguris etiam flamma non eſt æquabilis, & unius modi, ſed ex variis fit coruſcationibus, quarum una alteram excipit.

7. Fulminis materia cum aut occurſu durioris corporis, aut ipſius aëris denſioris reſiſtentia dividitur, & in plures partes abit, tùm plures quoque & varios procreat effectus, & in varias interdum flammas, aut globos huc illuc diſcurrentes diſtrahitur.

Diverſitas effectuum.

8. Ex diverſitate etiam materiæ fulminis contingit diverſorum effectuum varietas. Cùm enim non ſit eadem ſemper & unius modi exhalatio, quæ fulmen procreat, diverſitas neceſſariò contingit in effectu. Undè ſi pinguis fuerit & oleoſa plurimum materia; mollia tantùm corpora adurer: ſi penetrans & ſubtilis; cedenti quidem materiæ parcet, obſtantia verò quæque perfringet. *Nihil* autem *mirum eſt*, inquit *Cardanus de ſubtil. lib. 2.* *fulmini tantam ineſſe vim, ac ignem illum quaſi ab aliorum ignium naturâ alienum miracula quædam efficere: namq; ob motum celerem non ſolùm magìs penetrat, ſed ignis ille multo calidior reliquo omni igne exiſtit.*

9. Cum exhalatio copioſa quidem eſt, at nubes non ſunt adeò denſæ; fulguratio citrà tonitrui ſonum contingere poteſt. Econtrà cùm nubes ſunt denſiores & craſſiores, exhalatio accenſa inter ipſas nubes evaneſcere aut ſurſum emicare poteſt. Murmur autem, quod contineri nequit, foras erumpit, & latiùs propagatur.

Tonitru duplex eſt.

10. Tonitru potiſſimùm duplex eſſe ſolet; *Crepans* ſcilicet, ſive *bombans*, aut *tumultuans.*

tuans. Prius totum per modum crepitûs ſive bombi exploſæ majoris bombardæ; poſterius verò in longum producitur per modum curſûs decurrentis per ſaxa, & tabulatum cum impetu & tumultu. Hoc tamen aliquandò bombans ſubſequitur, aliquandò illi permiſcetur, aliquandò abeſt. Ait autem *Cardanus de ſulg. lib. uno cap. 19. Tonitrua quæ ſtrident, ſulmen peragrare non procul docent; quæ autem cum fragore ſunt magno, ruinam loci propinqui, incidiſſeq; ſulmen in rem duram oſtendunt, ut advertenti facile ſit hoc intelligere. Quæ crepant multum, deſcenſum ſulminis oſtendunt, ſed quæ mugiunt & gravem ſonum edunt, ventoſa magis ſunt. Quæ in arbores incidunt, breviorem fragorem efficiunt, quàm quæ in ædificia; quæ in aquas ſeu maria aut flumina lacusve, nam ubique deſcendunt, illa movent, & cum fragore ſtridorem gignunt.*

Undè major ſonus.

11. Quò craſſiores ſunt nubes, eò major fit fragor; aër quippè fortius dilatatur, dum reſtituitur, quod ſonum efficit: Et quia celerrimam rarefactionem, velociſſima nubis & vicini aëris compreſſio ſequitur; hinc ingens neceſſariò ſonus exoritur. Cùm etiam ſonus ſucceſſivè & per modica intervalla crepitat; fit, quod ſingulæ ſucceſſivè flammæ eruptiones aërem ità cum ſtrepitu percellant.

Cur fulgur citius videatur, quàm tonitru audiatur.

12. Fulgur ſemper præcedit tonitru, & citiùs videtur quàm audiatur tonitru: Quia nempè lumen cum non habeat contrarium, momento temporis per medium aeris diffunditur: Sonus autem aut ſpecies ſoni non defertur de loco ad locum, niſi per aëris fluctuationem & quaſi undationem, quæ non niſi cum tempore fit.

Vinum & Cereviſia cur turbentur quando tonat.

13. Cùm tonat Vinum & Cereviſia, aliiq; liquores in cellis plurimum turbari ſolent, indeq; aceſcere, vel quod aër tremulus id efficiat, vel potius occultum quoddam in aëre fermentum, quod conſuetum partium inſenſibilium motum perturbat, & corrumpit. Clariſſimus autem *Boylius* remedium docet adverſus hanc turbationem, & aceſcentiam, dum ait: *Carbones foſſiles in cellis accenſos, cum tonat, cerevisiam à corruptione defendere, eò quod ſulphureos & corrumpentes halitus ignis diſcutiat; vel quod vim eorum obtundat, dum figuram halituum, aut magnitudinem aut texturam mutat.*

Quibus temporibus tonitrua magis ſæviant.

14. Licet communiter Æſtate vel Autumno, & maximè poſt tranquillum anteà Cœlum crebriora fiant tonitrua, fulgura, & tempeſtates, eò quod majore calore opus ſit, ut halitus illi ſulphurei, nitroſi, & bituminoſi attollantur: *Plinius* tamen *hiſt. nat. lib. 2. cap. 5.* Vere & Autumno, & in iis locis, quæ perpetuò vernant aut autumnant, frequentiùs tonitrua fieri docet. Conſtat tamen experientiâ, tempora fulminum & tonitruorum haud ubiq; terrarum eadem eſſe. Ità in Germaniâ noſtrâ Superiore Æſtate potiſſimum contingunt tonitrua, rarò verò in Vere vel Autumno, niſi in exitu illius, & ad initium hujus; rariſſime autem in Hyeme. In Sicilia ſæpè fulminat in Hyeme, rariùs in Æſtate. In Belgio fulmina in fine Veris, & initio Autumni vel exitu Æſtatis frequentiora ſunt. In Scythia ob frigus, in Ægypto ob nimium ardorem vix ulla contingunt tonitrua. In Angliâ quoq; rarò fulminare ſolet ob mitiorem Cœli temperiem; licèt alii judicent hoc evenire à Soli Anglicani, quod cretaceum eſt, exhalationibus, quæ ſpiritus nitroſos ac ſulphureos vix habeant admixtos. Econtrà in Septentrionalibus partibus *Olao* teſte frequentiſſima ſunt fulgura, fulmina & tonitrua.

Lapis fulmineus.

15. Lapis Ceraunius, ſive fulmineus, qui & *Cuneus ſeu fulminis telum* paſſim nominatur, generari cenſetur ex terreſtri viſcoſâ diverſarum rerum exhalatione & humore vaporum vi efficaciſſimæ illius flammæ fulmineæ repentè concretis partim in ipſa nube, partim in deſcenſu per aërem. Quando igitur lapis fulmineus è nubibus ejaculatur, extrema eſt ignis violentia, quæ particulas lapideas unà cum viſcoſis anteà & oleoſis aliis conglutinatas accenſione harum factâ cogit & coägmentat haud aliter, quàm in fornacibus æraris, metallicis, aut ferrariis lapides à vehementi liquefactione coguntur & conflantur. *Antonius Le Grand hiſt. natur. part. 6. art. 8.* Lapidem fulmineum generari docet ex pinguibus & ſulphureis exhalationibus, cui craſſiores admixtæ adſint ei terræ ſimiles, quæ in fundis vaſorum, in quibus collecta eſt pluvia, ſubſidit. *Nam quemadmodum,* inquit, *experientiâ diſcimus, ſi hujus terræ nitri & ſulphuris certas partes ſimul miſceamus, miſturamq; iſtam incendamus, illam temporis momento in lapidem quendam concreſcere. Ità Lapis fulmineus ex viſcoſis ac terreſtribus exhalationibus ſulphure admixto generatur, quas in ipſâ adhuc nube, vel etiam per aërem deſcenſu ſibi adjungere poteſt. Unde nonnunquam non lapis modò, ſed & ferrum, aliaq; metalla cum fulmine dilabuntur.*

Fragor major quid ſignificet.

16. Ubi major fragor, aut crepitus in tonitruis inſonuit, largior imber ſub[illegible] ſolet, quia nubium lapſus efficitur; eo autem lapſu & tonitru perſeverante pluviæ uberiores profunduntur.

Signa tempeſtatis futuræ.

17. Fervidis & valdè æſtuoſis temporibus, præſertim cùm laſſitudo aliqua præter morem ſentitur, fulmina, tonitrua & tempeſtates conſequi ſolent. Oleoſa ſiquidem & pinguis materia non niſi valentiore calore attollitur, ut videre eſt in chymicis deſtillationibus; ubi ſpiritus volatilis & phlegma leni quidem ignis operatione prolicitur; olea verò non niſi aucto igne, eoque vehementiori extrahuntur.

Pyrius pulvis amicus fulminis.

18. Fulmen mirâ quadam vi & occulta ſympathia pyrio pulveri afficitur, undè turres, in quibus nitro-ſulphureus pulvis reconditur, præ aliis fulminis ictibus obnoxiæ eſſe ſolent. Quocircà ſcribit *Borellus cent. 2. obſerv. 38. Sicut ferro onuſtæ naves à ſaxis magneticis attrahuntur, & in motu ſuo impediuntur; ità etiam fulmen in turres, in quibus pyrius pulvis abſconditur, ſæpius irruere ſolet.*

Cavenda tempeſtatis tempore.

19. Tempeſtate ſæviente non cenſetur eſſe tutum ad feneſtram, januam aut ſimilem locum patentem, quem aër validior permeare ſolet, perſiſtere, eò quod; ut *Cabeus* refert, ex multis hiſtoriis conſtet frequentius fulminis flamma ſeſe per hujusmodi patentes aditus inferat (cùm aëris motum plurimum ſequatur) quam loca clauſa perrumpat.

20. Ful-

Quouſque fulmen penetret in terram.

20. Fulmen ultrà 5 cubitos, ut ajunt, ſub terra dejici non ſolet: *Ergò*, inquit *Cardanus de ſubtil. lib. 2. certum eſt, contrà fulgura auxilium profundis ſpecubus ſe abdere; tutius enim hoc quam lauro coronari, aut vituli marini pelle tegi; aut aquilæ aut Hyacinthum lapidem geſtare: nam negant hæc fulmine tangi.* Verum *Wildebrandus in ſua magia natur. lib. 3. p. 4.* ſcribit aliquandò cuneum fulminarem ad 24. pedum profunditatem terram penetráſſe.

21. Coruſcationem ſi pluvia comitetur, utilis & proficua cenſetur: ſi pluviá vel imbre caruerit, tenellis floribus & fructibus nociva cenſetur.

Ubi tempeſtates magis ſæviant.

22. Tonitrua ac tempeſtates omnes acriùs & validius in mari ſæviunt, quam in terrá, ut omnes, qui littora & altum mare explorárunt, teſtantur. Vapores enim ex aquis marinis ſublati humidiores ſemper & craſſiores ſunt illis, qui ex terris exſpirant, & ab aridis corporibus abſtrahuntur. Undè plùs aëris & exhalationis ſecum devehendo ventis validioribus creandis aptiorem ſufficiunt materiam.

Tonitrua quid ſignificent.

23. Tonitrua matutina & hyemalia ventum & aquas ſignificare dicuntur; meridiana imbres. Tonitrua noviſſima bonæ diei ingentem maris tempeſtatem & iram demonſtrant. Dicunt & Tonitrua æſtiva in meridie & veſpere aquoſum eſſe ſignum. Æſtate etiam, ſi minus tonet, quam coruſcet, pluviam ſignificare. *Cardanus lib. uno de ſulg. cap. 10. Fulgura*, inquit, *ac tonitrua valde noxia, ſi pluvia non ſuccedat; & quantò major, tantò tutior eſt. Et ideò animum advertere decet, quantò plura & majora & longiora fuerint tonitrua & fulgura, & quantò pluviæ minores fuerit, tantò majores erunt effectus, & morbi acuti, & quandò fuerint extrà tempus, ut in profunda hyeme, cauſa major erit.*

Quomodò tempeſtates pellantur.

24. Tormentorum bellicorum, bombardarum aut campanarum ſonitus tempeſtates diſſipare ac diſpergere ſolet, quod aer inferior vehementiori ſonitu commotus etiam ſuperiorem commoveat, & nubes viſcoſis halitibus ſ[illegible] diſcerpat aut diſcutiat.

§. II.

De admirandis quibusdam Fulminis effectibus experimenta varia.

Fulminis natura in corporum penetratione.

1. Cum materia fulminis ſit admodùm tenuis, & ſubtilis; ſi incidat in materiam mollem, raram, poroſam, per quàm citò ſeſe inſinuare & mox expedire, adeoq; liberrimè tranſire poſſit, nocumentum ſæpe non affert: ſi verò offendat materiam duram ac ſolidam, quá motus ejus nonnihil impeditur & retardatur, vi viam aperit & rem obviam deſtruit. Hinc conſtat quandoq; fulmen afflans homines interemiſſe innocuis veſtimentis; gladium in vagina, aurum in crumená colliquáſſe intactis, & illæſis vaginá, crumená vel ſacculo. Uti *Plutarchus lib. 4. ſympos. qu. 2.* narrat, ſuo tempore accidiſſe militi Romæ excubias agenti. Teſtatur & *Muretus in notis ad Senec.* fulmen in palatium *Hyppoliti* Cardinalis Ferrarienſis decidiſſe; & mucronem gladii, qui ad lectum unius de famulis dependit, ità colliqueſeciſſe, ut in globulum ſe converterit vaginá penitus illæſá. Paucis abhinc annis hic quoque in Franconia noſtrá inter Spisheimb & Sultzheimb Paſtor quidam gregis fulmine afflatus interiit nullo penitus fulmineæ diritatis ſigno in corpore relicto; in calceis autem claviculi ferrei colliquati & exuſti comparuerunt.

Arborum percuſſio.

2. Solet quandoq; fulmen arbores haud aliter diſcindere, ac ſi cuneo fiſſæ eſſent abſq; aduſtione; quandoq; verò tactas decolorare ac denigrare abſque incenſione. Cauſa primi effectus eſt vehementia ictus; Secundi raritas ac debilitas exhalationis; quia nempe ignis in materiá magis denſa fortius urit, ut patet in ferro ignito: ſed in materia minus denſa minus urit, ut patet in ſtupá.

Fulmen decipiens in dolia.

3. *Plinius lib. 2. hiſt. nat. cap. 51.* Fulminis genus, quod *Clarum* vocant, mirificæ naturæ eſſe ſcribit, ut quo dolia exhauriuntur intactis operimentis, nulloq; alio veſtigio relicto. Cauſa autem cenſetur eſſe, quod dolii materia poroſa, ac latera ejus compaginata facilem dent tranſitum fulminis ſubſtantiæ rariſſimæ ac ſubtiliſſimæ, quæ admiſſa acerrimo ſuo calore vinum exſiccat, & abſumit, ac per apertos poros ac latera vaporem extrudit.

Vinum à fulmine gelatur.

4. Contra vero *Seneca* tradit *lib. 2. nat. qu. cap. 31.* dolia ſubindè confringi conſiſtente vino, aut ipſum hoc congelari. *Stat*, inquit, *fracto dolio vinum, nec ultrà triduum rigor ille durat;* Et *cap. 53. Vinum gelat, ferrum & æs fundit. Illud eſt mirum, quod vinum fulmine gelatum, cum ad priorem habitum redit, potum aut examinat, aut dementat.* Conimbricenſes *explicant, & dicunt, calorem poſſe liquores addenſare, ſi in ſiccam exhalationem, & viſcoſitatem quandam admixtam habeant: hac enim ratione gignitur ſal, nitrum, ſulphur, aliaq; id genus. Igitur cum fulmen vinum calidis exhalationibus & viſcoſitatibus conſperſum attingit, nec id ob liquoris copiam aliam vie cauſam penetrat; extimas illius partes circumquaq; addenſat & durat, quibus totum vinum quaſi corio incluſum detinetur eo modo, quo aqua, cum exterius gelaſcit per ſe tota conſiſtit, & diſſluit.*

Cur fulmine tacta contra jacentum jaceant.

5. Mirum eſt, quod communiter aſſerunt Meteorologici, percuſſa fulmine verſa jacere contra ictum ita rurſum *Seneca loc. ſup. cit. c. 31.* inquit: *Illud æque inter annotanda ponas licet, quod & hominum & cæterorum animalium, quæ icta ſunt, caput ſpectat ad exitum fulminis, quod omnium percuſſarum arborum contrà fulmina haſtulæ ſurgunt, Albertus M.* cauſam hanc aſſignat. *Quia*, inquit, *impetus ictus vehementis convertit percuſſa contrà impetum, & naturale eſt animali ſe convertere verſus nocivum improviſe advenienſ admovendo ei vultum. Haſtulæ* verò (quo nomine indicari volunt fomitem, quæ ab arboribus excutitur, & haſtulam a tollendo vocatam, quaſi *abſtulam*) *contrà fulmina ſurgunt*, quia ad flammam adventantem erectæ fuerunt, cum fomes naturaliter ad vicinam flammam currere nitatur, ut explicat *Schottus phyſ. cur. lib. 11. cap. 18. §. 3.*

Icta fulmine putredinem non ſentiunt.

6. *Plutarchus lib. 4 Sympos. qu. 2.* maximè admirabilem fulminis effectum indicare volens ait: *Omnium autem miracula ſuperat, quod cunctis ferè nobis eſt notum, fulmine ictorum non ſentire corpora putredinem. Siquidem*

multi

multi eos neque cremant, neque humo tegunt, ſed relinquunt circumſepta, ut conſpiciantur cadavera perpetuò à putredine ſarta tecta. Cauſa hujus effectûs videtur eſſe, quod acerrimus fulminis calor momento omnem in fulminato corpore humorem abſumat, illudq; totum exangue & ſiccum reddat, itaque putredini minimè obnoxium.

Corpora incinerat fulmen.

7. Alius effectus fulminis eſt priori contrarius, isque ſummè admirandus, quod corpora afflata mox in cinerem redigat & momento diſſlet aut abſumat. Ità teſtatur *Meurerus in Comment. Meteorol.* apud *Senertum in Epitome ſcient. natur. lib. 4. cap. 2. Miniſtrum quendam ità ſubitò ereptum ex hominum oculis ictu fulminis in via, quâ Lipſiâ itur Torgum, ut poſteà nunquam apparuerit.* Hoc etiam fortaſſis modo Urbis Romanæ conditor *Romulus* è vivis ſublatus eſt: quia ut *Livius* cum aliis narrat, cum ad exercitum recenſendum concionem in campo ad capræ paludem haberet, ſubitò coörta tempeſtate fulminoſâ denſo opertus nimbo è conſpectu ſublatus eſt, nec deinde ampliùs viſus: Creditum verò in Cœlum avolâſſe, quem fulmen, aut turbo diſſipaverat.

Fulmen quid in vigilantibus aut dormientibus efficiat.

8. Fulmen etiam, ut ſæpè compertum eſt, dormientes percutiens eorum aperit oculos; vigilantes verò afflans oculos eorum claudere ſolet: dormientes enim expergiſcere facit, vigilantes dum ſtupore afficit, eorum oculos claudit, citiusque interimit, quam ut eos denuò aperire poſſint. *Plutarchus* tamen dormientes immunes aſſerit à fulmine, quod etiam aliqui confirmant exemplo Regis *Mithridatis*, cujus pharetra lecto appenſa, ità aliquando fuiſſe dicitur, arſiſſeque in eâ ſagittas Rege ipſo dormiente & illæſo. Ejusdem etiam pueriles cunæ fulminatæ dicuntur perſtricta ſolum infantis fronte.

Dementatio à fulmine.

9. Subindè fulmen illæſis & intactis aliis membris in corpore ſolam rationem turbare & dementiam afferre ſolet. Ità teſtatur *Schottus in phys. cur. loc. ſup. cit. Ennæ*, qui mons eſt editiſſimus in Siciliæ umbilico, cui impoſita urbs, quam nunc *Caſtro Giovanni* appellant, aliquem è Societate in ipſo collegio ibidem, dum gradus conſcenderet, fulmine proſtratum, ac per aliquot annos dementatum fuiſſe, qui tamen paulatim ex parte; deindè ex integro valetudini priſtinæ fuit reſtitutus. Contrarium tamen, ut *Idem* memorat, ibidem evenit Juveni robuſtiſſimo. ſuo in philoſophia, quam *Mœnis* in Sicilia tunc profeſſus, diſcipulo. *Sedebat*, inquit, *is cum aliis multis præ foribus templi, in montis, cui impoſita eſt urbs, ſupercilio, ſpectabatq; fumantem Ætnam, & crebra è nubibus fulmina, atque tonitrua impluvio cœlo: cum ecce fulmen in turrim primùm, ac deindè antè fores templi deſcendit, & in turri quidem duos pueros colludentes confeſtim exanimat; ſedentes verò præ foribus disjicit: currunt omnes ad templum Dei auxilium imploraturi: diſcipulus autem arrepto ambabus manibus capite proprio, lymphato ſimilis diſcurrit per templum, & voce lamentabili caput ſibi reddi petit, caput ſe perdidiſſe identidem clamitans. Accurrunt cœteri, conſolantur, reficiunt, domum deducunt, metum depellunt omnem, & menti reſtitutum relinquunt. Redit is die poſterâ ac ſequenti etiam lætus ad lectiones, at die tertiâ ex improviſo extinguitur.* Cauſam hujus improviſæ mortis aſſignat *Schottus* veneno mortifero, quo vitalia infecerat præcedens fulmen. Ità etiam parvo abhinc tempore Regiscuriæ in arvis, loco ſcilicet parochiæ meæ accidit die nempè 25. Julii Anno 1690. in Feſto *S. Jacobi*, dum manè ad exortum diei oborta turbida tempeſtas fulmine, imbribus & grandine horribiliter deſæviit, quâ etiam fruges ad terram decuſſæ, agri undique eluti, vineæ haud parùm læſæ & proſtratæ fuerunt, ut puella octennis ad ingentis fulminis ictum cum vehementi tonitru dejectum conſternata, & indè dementata per aliquot dies decubuerit.

Pilos adurit reliquo corpore illæſo.

10. Fulmen quandoq; pilos humani corporis exurit, veſtibus ex toto corpore intacto atque illæſo: Exemplum adducit *Schottus loc. ſupràcit.* de quodam Religioſo *Panormi* in Sicilia natione Gallo, narratque, quod ubi dum An. 1637. primâ Dominicâ Decembris in Collegio *S. Franciſci Xaverii*, in die Feſto dicti Sancti conferta hominum multitudo ad templum conveniſſet, ingruente tempeſtate fulmen in ſacellum quoddam laterale illius templi, ubi prædictus Religioſus orationi vacabat, dilapſum eſſet, omnesq; proſtraviſſet nullo tamen exanimato; ſolum deprehenderit tandem Religioſus ille omnes corporis pilos veſtibus tectos afflatos & ambuſtos absque ullâ veſtium læſione. Memorant & Hiſtorici Anno 1128. coruſcationes igneas, ità Caſtra *Lotharii* Imperatoris propè *Spiram* infeſtaſſe, ut crines militibus omnibus aduſſerit. Recens eſt, quod Anno 1692. die 29. Julii in Franconiâ noſtrâ contigit. Pagus eſt in arvis Oxovianis ſitus, vulgò *Accolshauſen*, ubi curam parochialem ultra [illegible] annos habui, vix dimidiâ horâ diſtans *Regiscuriâ* ab ædibus noſtris parochialibus, ſub dominio Canonicorum inſignis Eccleſiæ Collegiatæ *Herbipoli in Haugis.* Ibi opilio quidam, dum in demetendo farre (meſſis quippè tempus erat) cum aliis meſſoribus laboraret; obducto repentè [illegible] vespertinam atris nubibus [illegible] ingruente tempeſtate; ut imbribus aliisque [illegible] minis ſeſe ſubduceret, domum repetiit. Ingentibus porrò fragoribus cum terribilibus ignibus Cœlo decuſſis (horribiliores totâ vitâ meâ me nunquam audiviſſe memini, ut & alii penè omnes hîc quoque confeſſi ſunt; ſe ſimiles nunquam percepiſſe) altero validiſſimo infeſti fulminis ictu in ipſa via proſtratus & examinatus fuit. Quæ verò mirabilia in eodem comperta fuerunt, hæc ſunt. Inprimis pileus capiti impoſitus à dextrâ ejusdem parte ſuperius in margine inuſto quaſi canaliculo verſûs cincturam, ſeu flexuram propè caput fuit binis foraminibus perterebratus. Deraſâ deindè nonnihil tantùm capi[illegible] inter aurem dextram & frontem digiti [illegible] gitudine capillus ex illa ſolum parte [illegible] ſtus fuit; in reſpondente verò [illegible] paruerunt minuta quædam [illegible] lia chyrurgica alias lanceolâ in [illegible] efficî ſolent, quæ ſanguinem etiam ſtillâſſe induſium eo tinctum humeroque illi obtenſum demonſtravit. In toto verò reliquo [illegible] corpore

corpore nihil obſervatum fuit, præterquàm quod & pili ad pectus quoque ambuſti fuerint. Summoperè verò admirandum hoc eſt, quod calcei fœdè & turpiter exuſti, inque varias quaſi cultri acie partes conciſi, magnâ etiam aliqua parte in uno penitùs reſciſsâ, ipſis tamen tibialibus ac pedibus omninò illæſis & intactis, etiam ab his mirabiliter exſoluti, ac ad unius propè perticæ diſtantiam à fulminato fuerint excuſſi. Undè certè mirabilis fulmineæ ferociæ virtus colligi poteſt. Paulò antiquius eſt, quod etiam in hac noſtrâ contigit patriâ *Heidingsfeldiæ* ſcilicet, in oppido non procul *Herbipoli*, ubi fulmen ante aliquot annos turrim Eccleſiæ propinquam, quam Sartor cum tribus filiis inhabitavit, terribiliter feriit: Sartori in hypocauſto pilos capitis ſolùm ambuſſit, indè pavimento perterebrato longo deſuper tractu trabes exuſſit: Tres verò filios in laterali conclavi curioſiùs per patentem feneſtram nubium tempeſtiterarum obſervantes curſum proſtravit. Ex quibus duo tandem reſolutis vires receperunt, tertius verò proſtratus invalidus & velut exanimis permanſit, ut etiam pro defuncto habitus fuerit. Advocati *Herbipoli* Chyrurgi & Medici, dùm ſanguinem adhuc calentem in eo comperiſſent, cuſtodiendum mandârunt; Tertio demum die, cum horribilis denuò tempeſtas ingenti fragore turrim concuſſiſſet, mox & hic velut è ſomno evigilans, ſopitas hactenus vires recuperavit, diuque poſtea incolumis ſupervixit.

Argentum in crumena illæſa liquatum.

11. *Waldeburgi*, ut ſcribit *D. Roſinus Lentilius in parallel. ad obſerv. in An II. Dec. I. Ephem. Germ. Cur. ad obſerv. 37.* Lanio quidam meſſores aditurus in via fulmine percutitur, amburente veſtes ipſius cum ipſa [illegible] à capitis dextra parte usque ad ejusdem lateris calcem; crumena in caligis coriaceis in tacta relicta, liquato tamen in ea nummo argenteo: ipſe attonitus domum portatus, fari nil potuit cum ſulphuris fœ[illegible] medicamentis [illegible] ſanati redditus fuit.

Effectus [illegible] à fulmine propè Haarburg.

12. [illegible] *Haarburgo*, ut idem *Lentilius ibidem* refert manus aliqui colligendo chordo commodabunt: tempeſtas ingruit: operariorum circiter ſex numero ſalicem ſecuritatis cauſa conſidebant reliquis ſub dio manentibus. Percutitur ſalix fulmine, proſternuntur attoniti propemodum exanimati, quorum aliqui per dorſi longitudinem ab homoplatis ad nates usque [illegible] & in utriſque lateribus petiti tàm [illegible] ibus, ut muſculoſam carnem [illegible] ſtudioſè diviſam juraſſes rimis hiul[illegible] cavitatem annularis digitus [illegible]. Fulmen autem ubi jam fiſſa ſalix [illegible] pactum terræ, cuniculi more rimis a[illegible] hiſcere terram fecit, & proſtratos jam [illegible] que pavore miſeros ad ſex, ſep[illegible] minus paſſus vi magna projecit, qui deniqueque manibus pedibusque prorepentes ab [illegible] proſperantibus reliquis frigida refecti domum portantur, nemine tamen omnium emoriente.

13. Obſervatum eſt, quod fulmen nitroſulphureo ſuo halitu Dyspnœam, ſive laborioſam reſpirandi difficultatem aliquandò inducat. Ità teſtatur *D. Sommerus Ephem. Germ. Decur. 2. Anno 2. obſerv. 175.* ſervum quendam in curru fœnum vehentem fulminis alliſu in terram decidiſſe, & ex ejusdem vapore ſulphureo in diſpnœam incidiſſe: omnia etiam medicamenta intentioni alias ſufficientia citrà manifeſtum emolumentum adhibita fuiſſe: poſtquam autem ex ſulphure præparata aſſumpſit, liberrimam reſpirandi facultatem recepiſſe.

Fulmen ob venenum ſulphureum ſubito exanimat.

14. Cum exhalatio fulminalis ſulphurea ſit, & ſimul calidiſſima: Sulphur autem inter venena & deleteria habeatur: Quocircà afflatus fulminis non tantum lethifer exiſtit, ut facile vitalem calorem ſuffocet, ſed etiam ob calorem validiſſimum tenuiſſimè ſeſe inſinuantem quandoque accidit, ut momento humorem quaſi exſugat & humida corpora afflata in arida convertat. Exemplum mirum adducit *Cardanus lib. 8. variet. cap. 43. Referunt*, inquit, *in Lemno Inſulâ, ubi Inſulæ cornu dividitur, octo Meſſores ſub quercu cœnantes à fulmine percuſſos atque exanimatos manſiſſe ſub eâ ſpecie, quâ diſcumbuerant, ut unus comedere videretur, alter ori poculum manu admovere, alius bibere: cùmque nigri omnes eſſent, imaginem ſtatuarum totidem repræſentabant.* Simile quid contigit An. 1546. *Mechlinæ*, ubi tempeſtas fulminis ictibus & afflatibus horrendas edidit ſtrages, de quibus §. ſequenti. Inter eas autem memoratur, Congerrones aliquot potantes ad tabernam cereviſiariam ſediſſe, temporisque terendi, ſymboliique conficiendi cauſa chartis luſoriis certâſſe; hoſpitam autem cùm ad promendam Cereviſiam in ſubterraneam iviſſet cellam, redeuntem bibones ad menſam, ut eos reliquerat, ſedentes omnes, ſed exanimatos ac mortuos reperiſſe.

Fulmen in venenatis animalibus venenum abſumit.

15. Ajunt & venenatis animalibus, dùm fulmine afflantur, venenum tolli, & vim deleteriam abſumi. Ità *Seneca lib. 2. nat. quæſt. cap. 31. Malorum*, inquit, *ſerpentium & aliorum animantium, quibus mortifera vis ineſt; cùm fulmine icta ſunt, venenum omne conſumitur.* Nec mirum eſt, cum veneno alas (quale in ſulphure fulminis eſſe diximus) aliud venenum pelli poſſe notius ſit, quàm ut ultrà declarari debeat. Venenata etiam animalia, cum aliàs non verminent, aſſerit tamen idem *Seneca* ibidem, eadem fulmine tacta verminare. Quod ſi verum eſt, aliter haud poteſt contingere, quàm quod alio veneno temperiei ſuæ contrario ex fulminis alliſu inficiantur. *S. Gregorius lib. 3. dial. cap. 15. 4. 1.* ſcribit etiam ſuper *Nurciam* tonitru aliquandò delapſum, omnes, qui in illo diſtrictu reperiebantur, ſerpentes interemiſſe.

Lithogeneſis fulminaris.

16. Inter eximios & præcipuos etiam fulminis effectus haud prætereunda eſt Lithogeneſis, fulminea ſive lapidis fulminaris generatio, cujus dejectu obvia omnia proſterni, disjici & diffringi ſolent. *Cluverius in hiſtoria mundi lib. 10. p. 639.* ex *Trithemio* recenſet prope *Baſileam* lapidem ejusmodi dejectum pondere trecentarum librarum: aliquandò etiam non lapidea ſubſtantia, ſed

metallica, ferrea, ærea, aut alterius metalli cum fulmine cadit, quando videlicet ſulphureæ exhalationi ejusmodi metallorum ramenta admixta, & invicem coäcta & compacta ſunt. Ità *Georgius Agricola lib. 5. de Ortu ſubterran.* ex *Avicennâ* docet, in Perſia decidere, cùm coruſcat, corpora ærea, & ſimilia ſagittis hamatis, quæ in fornacibus non liqueſcunt, ſed eorum humor in fumum reſolvitur: terram autem reſiduam fieri cinerem: decidiſſe quoque propè *Lurgeam* ferri maſſam 50 librarum; quæ præ duritiâ frangi non quivit, cujus pars ad Regem *Torati* eſt miſſa: eum verò, ut enſes indè cuderentur, juſſiſſe, ſed illam nec frangi nec cudi potuiſſe. Meminit etiam *D. Rumphius in lit. ad D. Mentzelium* datis ex *Amboina* Inſulâ die 30. Auguſti An. 1683, ut videre licet *Ephem. Germ. Dec. 2. Ann. 4. obs. 110.* his verbis: *Contingit maximè in Inſula Celibes nobis versùs Occidentem propinqua, ubi multi montes metallici, ferrum, æs, & aurum ferentes, è quibus conjectura eſt, vapores cum particulis metallicis, ſaxeisq; in nubes tolli, & illic in igne fulmineo concentrari, undè Ceraunia dejiciuntur modò lapideæ, modò æreæ, modò ferreæ, rarò etiam aureæ, ſæpè etiam à pluribus miſtæ. Metallum hoc fulmineum plerumq; impurum eſt, primæ fuſioni ineptum & difficulter tractabile. Indi plerumq; aurum admiſcent & annulos ex eo faciunt, quos contrà varios morbos & ad victoriam conſequendam geſtant. Idcircò Ceraunias hujusmodi nec pretio, nec precibus ab illis redimere poſſumus, niſi vel aperto bello, vel clanculum per amicos, qui clàm ſuis Magnatibus illas nobis vendunt.* Hæc *Rumphius* in dictis litteris. Ceraunia verò ſpatha, ſicut in Scholio ibidem additur à D. *Mentzelio*, ponderavit ferè uncias undecim. Splenduit æs ad luteum aurichalci colorem, ad cujus manubrii latera ſtriæ, ſive lineæ aliquot tanquam artefactæ incurvabantur. Superior pars tenuior & in acumen & rotundum deſinens plena fuit foraminulis non perviis, adeò ut formam ſive modulum, cui æs illud mixtum infuſum fuit, non admodum leve & tersè confecerit, quicunque fuerit æthereus ille chemicus.

Figura Ceraunicæ ſpathæ.

Fulminares lapides in Scopeliſmo reperti infelicis eventûs cauſa.

17. Fulminares lapides in ſcopeliſmo repertos aliquandò infelicis eventûs cauſam extitiſſe memoratur in *Ann. 4. Dec. Ephem. Germ. obs. 53.* his ferè verbis: *Contigit aliquando quasdam fœminas curioſitate intempeſtivâ impulſas viris in convivio vino intentis convocâſſe aliquot glebæ adſcriptos viros, ut Scopeliſmum effoderent. In effoſſo Gigantis cubili reperiunt ollam cineribus plenam & veterem quendam cultrum, novemq; cuneos fulmineos elegantes, & quaſi politos; peracto labore in convivium revertuntur; re quaſi benè geſtâ facinus vel curioſitatem pœnitentiâ dignam recenſent, ſuccenſet & indignatur Convivii caput vel Hoſpes, malum indè futurum prædicit. Eventus præſagium probavit: Mors etenim atra quot fuerant fulminares lapides, ex illuſtri familiâ unà cum Hoſpite è vivorum ſocietate unius anni ſpatio proſcripſit.*

Excoriatio à fulmine.

18. Excoriationis per fulminis afflatum exemplum mirabile habemus allatum à D. *Joh. Lud. Hannemanno Ephem. Germ. Dec. 2. Ann. 4. obs. 59.* de Ruſtico quodam in pago Wulffsdorff habitante. *Hic per tonitrua & fulmina peſſimo exemplo jurare fuit ſolitus. Tandem vindex Dei manus hoc pacto ipſum ferit, dùm ſubitò tempeſtas ſuborta eſt, & hic fulmine ictus, quod exteriorem ejus tunicam exiguo quodam foramine in ſiniſtrâ parte pectoris è regione ſiniſtræ papillæ perforavit reliquo amictu, quo corpus involutum, prorsùs illæſo, & totum hominem à vertice ad calcem cute exuit, vereq; excoriavit, ut ne atomon ejus apparuerit.*

Chryſocolla ſive Venus aurea cum fulmine dejecta.

19. An. 1677. die 28. Maji *Ermendorffii*, in pago ſcilicet tribus quaſi millibus paſſuum ab urbe *Hagnâ* diſtante exorta fuit tempeſtas circà veſperam, in quâ unà cum fulmine minera quædam aërea, *Chryſocolla*, aut *Venus aurea* dicta à *Balduino*, ſive vis quædam lapidum effuſa eſt, quorum color nempè viridis miſtus cum cœruleo fuit, quibus etiam in pariete literæ cœruleæ exarari potuerunt. Aliqui fuerunt magnitudine pares juglandi; alii ovum gallinaceum magnitudine exæquârunt. Sed de minerâ hac fulminea vide *Balduinum in tract. de Venere aur.* qui *Ephem. Germ. Dec. 1. Ann. 8.* annexus eſt.

Fulmine afflati hebetantur.

20. Dignum memoratu ſcribit *Cælius l. 3. cap. 29. A. L.* quod in *Tagis Thuſci* libris eſt obſervatum. Tangendos mox fulmine adeò hebetari, uti nec tonitrua, nec profundos fragores aliquos queant perſentiſcere. Quod in Germanicis bellis *Severo* bellaciſſimo aliàs Equitum Magſtro uſuveniſſe *Juliano* imperante legimus: qui acer priùs, & induſtriâ inſignis fato urgente emarcuit.

Infans exanimatus illæsâ matre, & contra.

21. *Martia* Romanorum Princeps teſte *Plinio*, cùm gravida fulmine fuiſſet icta, exanimato in utero partu citra omne aliud periculum vixiſſe fertur. Econtrà *Hieronymi Fracaſtorii* mater, dùm hunc ipſum infantem adhuc in ulnis geſtaret, fulminis tactu mox periit infante illæſo futuræ gloriæ non obſcuræ præſagio. Verùm quod *Martiam* Romanam illam matronam attinet, credibiliùs mihi videtur ex vehementi fulminis illapſi terrore eam hinc abortiiſſe, & irà fœtum quaſi fulmine tactum & percuſſum edidiſſe.

Immiſſio fulminis arte magicâ.

22. *Andreas Cæsalpinus* Peripateticus *in Dæmon. inveſtig. cap. 11.* ità ſcribit: *Viri reperti ſunt, qui non ſolùm grandines, ſed & fulmina concitabant; non tamen lædere poſſe fatebantur, quoſcunque vellent, ſed eos tantùm, quos Deus dereliquiſſet. Eorum quidam hunc modum ſervabat. In campis principem Dæmonum invocabat, orabatq;, ut aliquem ex ſuis mitteret, qui deſtinatum à ſe percuteret fulmine: cui poſteà in bivio pullum nigrum immolabat, & in äerem projiciebat. Quem cùm poſteà dæmon aſſumpſiſſet, pro[illegible] acerrimam concitabat cum fulmine; ſed [illegible] hominem deſignatum decidiſſe.* Subinf[illegible] *Martinus Delrio disq. mag. lib. 2. q[illegible]* mirum plus dæmoni Deus ſolet in agr[illegible] quàm in homines permittere.

[illegible] à [illegible] voce recuperata.

23. Mirabilem planè fulgu[illegible] muto perſanato recuperat[illegible] [illegible] feliciter voce recenſet Vir Clariſſimus *Nicolaus Tulpius obſerv. med. lib. 1. cap. 41.* his verbis: *Joannes (cui Muti cognomen impoſuit infortunium) petiturus Italiam, incidit in pyra[illegible]*

tas Turcicos, quorum Religioni nomen Jæſu cum renueret, adnixi fuère homines feroces, linguam propterea radicitus eidem evellere: ſed per plagam ex vulgi ſententiâ ſubmento inflictam. Verùm eâ crudelitate minus ex voto ipſis ſuccedente detruncârunt, ipſe deinceps totam illam partem, quâ lingua homini volubilis eſt, eâque ademptâ privârunt juvenem omni voce. Qua tres amplius annos cum caruiſſet, evenit fortè, ut intempeſtâ nocte admodum percelleretur ab inopinato fulgure; cujus perniciſſimum lumen cœlitus immiſſum perſtrinxit usque eo pavidum ipſius animum, ut indè ipſi non ſecus, ac olim Crœſi filio diſſolveretur violenter tenax illud vinculum, quod ipſum ſermonis uſu hactenùs privaverat. Quem tamen ubi vidit ſibi reſtitutum, vix credidit ſibi ipſe loquenti, nedum ipſi alii. Commovit quippè hæc inexſpectata ipſius vox usque eò totam familiam, ut inde protinùs abortiêrit Juvencula ipſi cohabitans. Rumore hoc latiùs ſeſe diffundente contulit & *Tulpius* ſe *Weſopum*, ut corâm ſpectaret inſolitæ hujus rei novitatem. Advertit autem & audivit ipſe *Tulpius* non tantum diſtinctè loquentem, ſed etiam accuratè pronuntiantem quaſcunq; literas conſonantes, quarum tamen enuntiationem ſolius linguæ apici attribuunt ſagaciores Naturæ indagatores. Faſſus etiam *Tulpio* Juvenis, ſe protinus à fulgure percepiſſe majorem motum in muſculis linguæ, quaſi ſublato jam inæquali illo coälitu, quem ſub mento reliquerat vulnus ibidem à pyratis ruditer ſanatum. Deglutitio tamen (cui non minùs quàm locutioni inſervit lingua) manſit illi perindè adhuc impedita.

Edendi appetitus à tonitru ablatus.

24. Edendi appetitum tonitru aliquandò ſublatum docet *Helmontius tract. Jus Duumviratûs num. 25.* Ità enim inquit: *Vidi Anno 16 .). Aloſti puellam novennem ſat petulantem filiam Villici Xenodochii, quæ jam à triennio nil prorsùs comederat, niſi quod fortè per octiduum aut amplius biberet quatuor circiter cochlearia aquæ puræ. Etenim à tonitru primùm inſigniter terrefacta edere ceſſaverat.*

Oſſium emollitio à fulmine.

25. An. 1460. referente *Torquemade en la 3 journée de son Hexameron.* in Hiſpania prope pagum *Benavaide* duo in itinere conſtituti ingruente teribili tempeſtate turbinis vehementia & fulminis vi in terram proſtrati fuerunt. Horum unus tandem valida recuperans membra ſurrexit & abiit relicto ſocio, quem deindè Incolæ præfatæ coloniæ requirentes exanimem invenerunt corpore quidem integro & omninò illæſo, ſed oſſibus omnibus ita comminutis aut emollitis, ut totum corpus quaſi una caro quaqua verſùs in omnem partem mollis inſter corii complicari & convolvi potuerit. Lingua etiam fulgure ardente omninò exuſta & abſumpta, in cineres redacta & foràs efflata fuit. [illegible] porro, quia ſupra modum blasphemus fuit, hoc malum ipſi in pœnam divi[illegible] dediſſe. Undè rectè monet Poëta:

Diſcite juſtitiam moniti, & non temnere Divos.

Turris ablata [illegible] ſub [illegible]

26. [illegible]pendum eſt, & vix capi poteſt, ſi verum eſt, quod refert *Helmont. tract. Meteoron Anomal. num. 20. An. 1554.* inquit, *in tractu Leodienſi turris Curingæ per tonitru ablata nusquam apparuit. Tandem poſt quindenam in herboſo Cœmiterii gramine foſſa aperitur, quâ Sutor ſepeliretur, & ecce ſub ceſpite immoto ac viridi primum gallus æneus cum cruce ferreâ apparet, dein turris pinnaculum, ac tandem tota effoditur.*

In unâ ſylva arbores certæ læduntur aliis illæſis.

27. Hoc etiam admiratione dignum eſt, quod fulmen in ſylvas diverſi generis promiſcuè conſitis arboribus denſas incidens uno penè momento aliquas certi generis arbores adurit ac lædit, intactis aliis & omnino illæſis alterius generis arboribus. Ita idem *Helmontius* ibidem teſtatur vidiſſe ſe unico fragoris ſono ſe præſente aliquot myriades quercuum & corylorum combuſtas, primo gramine & foliis tota nempe ſylva prope V[illegible]ordium, ubi interim frequens betula, fagus & alnus denſa confuſione aliis commiſtæ à tonitru illæſæ pèrmanſerunt.

Fulmen latè omnia depaſcens.

28. Fulmen coruſcum ſe tàm latè ſæpè expandere ſolet, ut ingenti tractu circumquaque omnia corripiat, accendat & exurat. Ita *Eraſmus Franciſci in Atmosph. dis. 19.* de fulminum differentiis memorat. An. 1594. die 29. Auguſti in Inſula *Floridâ* tale fulmen de Cœlo decidiſſe, quod campos fœcundiſſimo veſtitos gramine & aquis prope ad medietatem undantes momento quaſi ad tractum 150. perticarum afflatu aduſſit; nimio etiam calore vagantes ibi fugitivas volucres ſuffocavit. Ignis etiam abindè flagrans in tertium diem contumaciam continuavit: quo ex ipſo reliquis binis diebus ſucciduis aër ità incaluit, ut inde & flumina fervorem conceperint, & ingens piſcium copia interierit: à quorum ſubſecutâ putredine aër infectus malignas Incolis infirmitates attulerit. Lepidam etiam hiſtoriam inde enatam vide in Authore loc. cit.

Fulmina tempore frigido.

29. In Vigilia S. Matthiæ Ap. *Coloniæ* aliquandò ignem è nubibus excuſſum *Cæſarius* ſcribit *lib. 10. cap. 72.* in turrim *S. Andreæ* incidiſſe eamq; incendiſſe, illa ipſa verò nocte, quâ præ frigore aquis glacies eſt inducta, ut tantò mirabilius eſſet, q vice nivis fulmina concidiſſent.

Vulnera à fulmine frigidiora ſunt reliquo corpore.

30. Vulnera, quæ igneo fulminis telo efficiuntur, reliquo ſano & intacto corpore frigidiora dicuntur: Cauſam quidam eſſe volunt, quod unà cum fulmine omnis calor abigatur. Verum hæc ratio pluribus diſplicet. *P. Adalbertus Tylkowsky part. 1. Meteorol. curios. cap 30.* ſentit à terrore & veneno id evenire, quod unà cum fulmine vulneri affunditur. Verior tamen ſententia eſſe videtur, quod fulmen ſanguinem, in quo caloris & ſpirituum calefacientium ſedes eſt, deficcet, aut una avehat aut abſumat, unde neceſſariò deindè majus frigus conſequi debet. Atque ità ſentit *Cardanus lib. un. de fulg. cap. 19.*

31. *Cardanus lib. un. de fulg. cap. 2.* hæc tradit. *Conſtat etiam ſereno Cœlo intonuiſſe non ſolum Maximilio Caoſtolio Manalio Præneſti Coſs. ſed etiam Q. Metello Julio Didio Romæ ludis in Theatro exhibiti; M. Veſpernia Coſs. Terracinæ navis velum ſereno Cœlo excuſſum, atque in aquam dejectum ignibusque conſumptum eſt. Varguntejus quoque Pompejus fulmine exanimatus eſt in Cœlo ſereno M. Caſone & C. Antonio Coſs.*

32. Mira

Res in tempeſtatibus dejectæ.

23. Mira planè ſunt, quæ referuntur *Ephem. Germ. Decur. 2. Anni 7. obſ. 3.* ac penè incredibilia circà res in tempeſtatibus Cœlo dejectas, quæ in India ab Incolis oſtenduntur. Habent *Baltenſes* in ſuâ Inſula Rotam ſolidam ex ære cum ſuo modiolo, quam ajunt eſſe rotam de curru Lunæ magnâ tempeſtate delapſam in illum locum, ubi adhuc cuſtoditur. Inſula *Serou* 60 milliaribus hinc verſùs Euronothum diſtans, & è ſolo ferè monte conſtans, qui non ità diu valido terræ motu & igne ſubterraneo cum totâ ferè Inſulâ disruptus eſt. In illius montis vertice ante 50 annos ingens & monſtroſum vas æreum ſtetit, ambiguam habens figuram inter tympanum, dolium & ahenum; ab Incolis *Tiſagontor*, hoc eſt, tympanum tonitru appellatur, quod unanimi voce Incolæ narrant, Patrum ſuorum tempore ingenti cum tempeſtate & tonitru illuc projectum eſſe; poſtea Ternatani Prætores magnâ vi illud vas fregerunt, & plurimùm æris abſtulerunt. Præfectus tamen quidam Batavus teſtatus eſt, ſe reliquias ejus vidiſſe, & ex iis conjeciſſe tàm vaſtum illud vas fuiſſe, ut ab hominibus in aſperum & præcipitem illum locum portatum fuiſſe incredibile ſit.

§. III.

Res & loca fulmini magis obnoxia.

Res altiores, & loca editiora magis fulmini obnoxia.

1. Decantatum eſt apud omnes atque frequentibus experimentis comprobatum, res ſublimes ac præaltas, editiora ſicut & loca magis quàm demiſſa & humilia fulminis ictibus eſſe obnoxia. Hinc montes ſæpius quàm valles ignibus cœleſtibus afflantur juxtà illud Poetæ:

Feriunt ſummos fulmina montes.

Hinc & proceræ, annoſæ atque ſublimi vertice nutantes arbores, velut ilices & quercus frequentiùs cyclopeis telis quatiuntur, ut etiam decantat *Claudianus*:

Incubuit nunquam cœleſtis flamma ſalictis,
Nec parvi frutices iram meruêre Tonantis.
Ingentes quercus, annoſas fulminat ornos.

Ratio autem hæc eſt, quod excelſi montes & arbores ſublimes fulmini transverſo plerumque & obliquo tramite decidenti magis obſtent. Nubes enim quia circa latera potiſſimùm dehiſcunt, fit ut ibidem exhalatio inflammata faciliùs viam acquirat & erumpat. Quocircà obliqua magis quàm rectâ viâ fulmen deſcendere debet. Deindè cum excelſa & eminentiora corpora aëri infimo etiam magis obſiſtant; fit, ut dum ventis agitatur aër ſurſùm hic percuſſus faciliùs ex adverſo eminentiorum corporum nubes disrumpat. Undè fulmina qua datâ portâ ibi faciliùs erumpere, & ſibi adverſa atque oppoſita præ aliis ferire poſſunt. Hinc quia in Urbibus nil excelſius templorum turribus, in campis nil elatius proceris arboribus, utræq; etiam ſæpiſſimè feriri ſolent. Sic *Argentinæ* in Urbe nobiliſſimâ ad Cathedralem Eccleſiam turris præalta 574 pedibus geometricis ſæpiſſimè tangitur fulminis ictibus; nec etiam annus ferè delabitur, quo non ſubindè fœdè dilaceretur, ſemper tamen à Magiſtratu haut levibus expenſis denuò reſtauratur.

Loca aliis magis fulmini & aliis tempeſtatum malis obnoxia.

2. Illa etiam loca fulminis ictibus magis obnoxia comperiuntur; quæ inter concatenatorum montium tractus ità interjacent, ut verſùs exitum alius mons opponatur. Illic enim dùm ventus impetuoſior nubes fulmineâ vi prægnantes transfert, per montis oppoſitionem à tramite mox coërcetur, & ſurſum eluctari cogitur; quò fit, ut non tantùm nubes tempeſtiferæ detineantur & magis conpenſentur; ſed & graviores factæ magis ad terram deſcendere, & in ipſo deſcenſu dehiſcere debeant; undè omnia copioſis imbribus ac ſæviſſimis fulminibus permiſceri facilè contingit. Quæ verò ità intrà montium oppoſitorum clauſuras jacent, ut ante ſe campum latiſſimum ac ampliſſimum habeant; cùm nubes tonitruoſâ materia fœtæ à ventis per tractum illum citiſſimè velut per canalem deducuntur ac transferantur; Hinc fulminis aut diluvii malis haud facilè infeſtantur: quod aër inferior compreſſus altiùs nubes elevare conetur, citiùsque transferat, ac latiore campo deindè expoſitas amplius diſpergat, quàm majori cum noxâ & damno decidere permittat.

Quibus in locis magis horrida tonitrua.

3. In locis, quæ montibus præruptis aſpera inter curvos profundæ vallis ambitus, aut anfractus jacent, cum aër ibidem repercuſſus majorem efficiat ſtrepitum, eumq; variæ reflexiones augeant, tonitrua ad terrorem magis perſonare, ac horriſono ſuo fragore crepituque aërem pertonare ſolent. Ità qui Alpes transeunt Rhæticas, Liguſticas, aut alias, dum ſæva ingruit tempeſtas, ingenti fragore ità ſæpè terrentur, ut ferè examinentur.

Tempeſtates quales in terris Septentrionalibus.

4. *Olaus M.* ſcribit in partibus Septentrionalibus, atque potiſſimùm iis, quæ verſùs meridiem abeunt, vim tempeſtatum ade[illegible] ſævire, ut claro ſæpè Cœlo per totam noctem continua micent fulgura cum validis tonitruis, non tamen indè res aliquas percuti aut lædi. Quodſi tamen ex atris nubibus fulmen prorumpat, eminentia quæque ſternere, turres & ædes incendere, fortiſſimas arbores findere, filiâſque disjicere, homines & pecudes in excelſis locis afflatu confeſtim interimere.

Mons, in quo tympanis pulſis excitantur tempeſtates.

5. In monte *Taipe* Provinciæ *Xenſi*, quæ eſt una ex Provinciis Imperii Sinici, ab Oreoſcopio ſummè celebrato fertur, pulſata ibidem tympana mox fulgura & fulmina, ingentesque excitare tempeſtates. Undè cautum eſt quàm ſeveriſſimè, nec ulli omninò licitum eſt, ut ſcribit *Kircherus in China illuſtr. part. 4. cap. 4.* ibi tympanis pulſandis admovere manum. An autem hic effectus valdè mirus montis virtuti potiùs, an verò illuſionibus dæmonum, magicisque operationibus attribui debeat, incertum eſt.

[illegible] tem[illegible] in [illegible] ontibus.

6. Simile ferè quid narrant de altari [illegible] dam tempeſtifero in montibus Pyr[illegible] locum enim dicunt eſſe in excelſis jugis [illegible] præalta & lata ſurgit rupes, in eaque [illegible] nens quædam ſaxea moles inſtar alta[illegible] ad latera inſoliti characteres & ſigna [illegible] dam inſcripta ſunt. Hoc altare ſi quis [illegible] rit, illudque attigerit, ingens con[illegible] tempeſtas ignibus & imbribus furens excitari ſolet. Exempla vide apud *Eraſm. Franciſci diſc. de Ton. & Tempeſt.*

Maxima

Lapis præenuntians tempeſtates.

7. Maxima etiam admiratione dignum eſt, quod de Monte *Cio* rerum Sinicarum Scriptores commemorant: eſſe nempè in ejus vertice lapidem quinquè perticarum altitudinis, qui quoties tempeſtas imminet, titubare, & hinc indè ad inſtar Cypreſſi vento agitatæ moveri incipiat. Contingere autem hoc volunt ex ventorum intrà concava Montis viſcera ſævientium flatibus, & uti non ſtrictè cum reliquo ſcopuloſo montis tractu nectitur, ità quoque libratione quadam ex ſubterraneorum ventorum impulſu facile movebitur. Sed cur tantummodò ingruente tempeſtate moveatur; cauſa eſſe poteſt, quod uti ventorum flatus ingentem ex ſubterraneis montium ſpecubus vaporum halituumque copiam arguunt, ità quoque ii per poros, rimas, fiſſuraſque montium tandem erumpentes, mox ubi frigidiorem auram nacti fuerint, in copioſos reſoluti imbres dictas tempeſtates efficiant, qui vapores, ſi ſulphuris admixtam habuerint materiam, etiam tonitribus, fulmine, & fulgure ſæviunt. Ità *Wewerus in Arte Converſ. Reg. 11. ſect. 5. §. 1.*

Mons Tenlu tempeſtifer.

8. Propè inſignem Urbem *Chaoking* haud procul ab Urbe Sinenſi *Sinhing* proviuciæ *Quantung* mons ſurgit *Tenlu* dictus, aſpectu horridus & cavernoſus. Dicitur autem intrà hunc montem ſtagnare quædam aqua, ad quam ab extrà tamen nullus patet aditus, & ſi forſan ab alto, ſivè à ſuperiori aliquâ montis hujus voragine lapis injiciatur; mox ingens boatus & ſtrepitus tonitrui inſtar percipi ſolet, ac mox turbido Cœlo imbres copioſi funduntur, ut Kircherus in Chin. illuſt. refert. Similes tempeſtates excitari in Sinico alveo *Xangyang.* propè Civitatem *Coxang*, memorat *Neuhoff* in *deſcript. Chinæ.*

Mons Pilati.

9. In monte Pilati ſic dicto, propè *Lucernam* nobilem Helvetiorum Civitatem, lacum dicunt eſſe, in quem ſi lapillus injiciatur, confeſtim turbidas tempeſtates oriri volunt. *Schottus* tamen *Phyſ. cur. lib. 34.* ex *Gretſero* falſum eſſe docet.

Lacus in Badenſi Marchionatu.

10. De alio tamen lacu in Badenſi Marchionatu quatuor horis diſtante. ab Urbe *Badenâ* Spectris nocturnis aliàs valdè infeſto, teſtatur Idem *Schottus* ibidem, quod ſi quis lapidem, terram, vel aliud quidpiam injiciat, Cœlum anteà ſereniſſimum nubibus, imbre & ſævâ tempeſtate turbetur non ſine circumjacentium agrorum atquè camporum ſtrage. Vide *Schottum loc. cit.* ubi curioſum ac lepidum exemplum ſubnectit.

[illegible] tempeſtates [illegible] infantes eidem immittatur.

11. *Petrus Thyræus lib. de locis infeſtis part. 1. cap. 1.* refert ex *Michaële ab Iſſelt* anno 1585 *hiſtoriæ ſuæ* eſſe locum paluſtrem decem paſſuum millibus ab *Odepe*, [illegible] eſt prædium Epiſcopatûs *Vendæ* in Li[illegible] in eoque lacum quendam ità fuiſſe [illegible]tum, ut niſi ſingulis annis ſanguis in[illegible] in eum mitteretur, ultra modum affligerentur vicini, & plurima damna ijs dæmones afferrent: conturbarent nempe aërem, tonitrua, fulmina, procellas & tempeſtates excitarent. Hinc uſitatum apud illos erat matribus furari infantes, atque in lacum projicere, aut ſaltem extractum ex eorundem corporibus ſanguinem in eundem mittere.

12. *Ex Bocatio* refert *Majolus* in Monte Apennino lacum eſſe *Scaſ[illegible]olum*, in quem ſi vel lapis aut lignum mittatur, Cœlum continuò nubibus obduci, & miros conſequi ventorum turbines, quibus vel ipſæ arbores è radicibus evellantur & pecora haud leve patiantur damnum. Solent verò hi turbines per integrum ferè diem noxiam vim ſuam continuare.

13. In Daniæ Inſulâ *Feroë* per æſtatem nulla fermè tonitrua contingunt; per hyemem autem ſæpiſſimè; quæ plerumque cum largis imbribus ac miris turbinibus ac tempeſtatibus permiſcentur.

Feles & canes fulminis ictibus magis obnoxii.

14. Inter animantia feles & canes magis obnoxios eſſe fulminis afflatibus experientiâ dudum compertum dicunt. *Bartholinus* & *Jonſtonus in Thaumatograph. ſect. 3. cap. 5.* dant hanc rationem; quod fulmen ea pronius fulminet, quæ amicam fulmini habent qualitatem ex ſe emanantem; canes autem & feles præ aliis animantibus eos exhalare ſolent vapores, qui fulmini proprietate & qualitate magis conveniunt: Undè etiam pronius fulminis afflatibus commiſceri & eoſdem attrahere ſolent. Verum hoc intelligendum puto cùm fulmen delapſum animalibus ferè propinquum eſt: Nec enim credendum eſt vapores ex ejuſmodi parvis animalibus ità ſurſum in altiorem aërem exhalare poſſe, ut fulmen ex nube prolapſum ad ipſa mox determinare queat.

§ IV.

Horridarum tempeſtatũ tum ignearum, tum ventoſarum, & quovis modo turbidarum Exempla varia & mira.

Miranda plurimùm, imò ſtupenda ſunt Exempla tempeſtatum horridarum, quæ igneis cuneis & flammeis coruſcationibus ac afflatibus mixtæ cum ingentibus nonnunquàm procellis, & turbinibus, aliiſque aeris infeſtationibus diverſa loca diverſis temporibus debacchatæ ſunt: Harum aliquas Curioſo Lectori ex variis Authoribus recenſebimus.

Tempeſtas Romæ ſub Alexandro Imp.

1. Narrat imprimis *Lampridius* ſub *Alexandro Imper.* in templo *Jovis Romæ* ſiniſtram manum ipſius Idoli auream liquefactam defluxiſſe: quapropter ſacerdotes idolorum ſuadente *Alexandro* Deos iratos placare aggreſſi ſunt. Ad quod ſereno Cœlo manè quatuor ſacerdotes fulmine icti ſunt, cum arâ ipſâ *Jovis*: dies verò ità obſcuratus eſt, ut extrà Urbem populus fugeret.

In valle Gagona Americæ.

2. Petrus Martyr memorat *in Summario Indico* ſuo tempore in Americanâ valle *Gagona* dictâ, turbinoſam tempeſtatem extitiſſe, quæ arbores radicitus evulſas & in altum elatas aërem pervolare fecerit, quæ tandem ingentem lapidum pluviam etiam produxerit.

Tempeſtates ſævæ An. 663.

3. Circà Annum Chriſti 663 ignis maximo omnium terrore dies decem in Cœlo emicuit: incubuêre mox imbres usque adeò ſævi & ità horrenda frequentiâque fulmina, ut homines juxtà ac pecora de Cœlo tacta caderent. Eo autem anno tanta leguminum copia ſucceſſit, ut legi omninò nequiverint; quæ autem neglecta ſunt, ultrò

 renata

renata ad maturitatem pervenerunt. Ita *Bonfinius. lib. 6. Dec. 1.*

Mira tempeſtas Coloniæ.

4. Teſte *Baronio* Anno 857 *Coloniæ* 17. Cal. Octob. terribili coörta tempeſtate ſubitò fulmen informe igneum Draconis inſtar Baſilicam S. *Petri* hominibus confertam ſcidit, penetravit, atquè ex omni illâ multitudine tres homines diverſis quidem locis uno tamen ictu in mortem dejecit; alios autem ſex eodem impetu ità proſtravit, ut ſemivivi auferrentur. Cœteros verò quos non tetigit igne, perculit timore, docuitque rebus divinis incontaminatos adeſſe.

Ventoſa valdè ſub Benedicto IX.

5. Anno 1036 ſub Papa *Benedicto IX.* & *Imper. Conrado* Veſuvius exæſtuans cinere & pumicibus aliiſque ſaxis ejectis duas Urbes præter alia vicina loca obtexit, & mirè vaſtavit. Tunc & ventoſa turbidaque exorta tempeſtas dicitur quæ cineres cum ingenti æſtu Romam usque, imò in Africam & *Ægyptum* difflavit. *Meteranus part. 4. hiſt. lib. 48.*

6. Dum *Alexander III.* Pontifex in Franciâ agebat, ut adverſus Imperatorem *Fridericum I.* conciliaret ſibi cœteras nationes: Apud Senonas Die Paraſceves, cum faceret divinum officium, horribiles factæ ſunt tenebræ, ut dum Lector Paſſionem Dominicam perſonaret, perveniretque ad eum locum: *Conſummatum eſt*: fulgur tam ſtupendum cecidit & tantus fragor intonuit, ut *Alexander* dimiſſo altari & Lector omiſſâ paſſione ac omnes qui aderant, fugâ ſibi contulerent. *Crantzius lib. 6. Metrop. cap. 46.*

Tempeſtas Leodii horribilis.

7. Anno 1117 apud *Leodium* Lotharingiæ Urbem dum in Vigilia Aſcenſionis Dominicæ Univerſus Clerus decem ſcilicet Congregationum pro Veſperis decantandis ad Matricem conveniſſet Eccleſiam, jamquè primum Pſalmum de more compleſſet: ſubitò ſereniſſimus aër in turbinem verſus tanta ſimul tonitrua & fulgura cum ſulphureis ignibus terribiliter excuſſit, ut omnes qui aderant, extremum adeſſe diem putarent: duobus Clericis & uno milite in templo ipſo ex eâdem tempeſtate coram omnibus miſerabili morte conſumptis.

Horridæ tempeſtates in Germaniâ.

8. In Teutoniâ circa Annum 1256. inquit *Thomas Cantiprat. lib. 2. Apum. cap. 57. §. 2. tantos ventorum, coruſcationum, tonitruorum & grandinum fragores invaleſcere vidimus, ut homines per civitates quaſi amentes incederent & imminere judicii diem formidarent. Circà Treverim vineas demolitas penitùs, Sylvas & arbores antiquiſſimas funditùs everſas inſpeximus, & excelſorum ædificiorum faſtigia corruiſſe. Fuerunt autem, qui dicerent, dæmones ſe vidiſſe, & eos quaſi beſtias diviſos in aere ſibi invicem contrariis occurriſſe*

Holmiæ in Sueciâ.

9. Anno Chriſti 1407 inſigne Sueciæ Emporium, alias *Holmia* vulgò Stockholm dictum fulmine in gravi tempeſtate afflatum pene totum conflagravit. Memoratur autem à *Crantzio lib. 5 Sueciæ cap. 33.* incendio tunc cives prope mille ſexcentos periiſſe: fœminas autem plurimas, cum res ſuas, atque liberos in navem comportâſſent, in quas dum promiſcuè ierant ad declinandum incendium, naves ſubſediſſe, ac omnem illam ab igne fugitivam multitudinem lamentabiliter demerſam eſſe.

10. Anno 1521 Mediolanenſis arx menſe Junio fulmine disjecta eſt: 113 homines enecti, portarum vectes fracti, aut flexi quàm maximi. Quingentis etiam paſſibus ab eâ diſtantes ceciderunt homines in urbe, qui tunc erecti ſtabant. Pulſi ſunt Galli menſe Octobri proximo ità *Cardanus de rer. variet. lib. 14. capit. 70.* Mediolani.

11. Anno 1535 in Sileſiæ urbe *Olaw* atrociſſima exortâ tempeſtate (ſub qua & igne pluiſſe ſcribitur) tota penè Urbs ſubverſa fuit. Cum primùm tempeſtas furere cœpit, currus fiſſis lignis focariis onuſtus vento validiſſimo in aërem evectus, & ſuprà forum ibidem turbine circum actus fuit: deindè efferâ ventorum vi tecta, areæ & ſuperiores ædium contignationes ſolutæ, detectæ ac dejectæ fuerunt, fores è cardinibus ereptæ, feneſtræ, excuſſæ, ſitulæ fontium publicorum è catenis exſolutæ, ac decuſſæ; Imò integra ædificia à fundamentis avulſa, in altum abacta & diſturbata fuerunt. Inter quæ potiſſimùm communes domus Cereviſiariæ ac Judæorum habitacula funditus everſa proſtratque conciderunt. Quod etiam præ aliis miraculi vim habet hoc eſt: quod Capitanei ſervus, qui ad Urbem, ut candelas emeret, miſſus fuerat, ventorum violentiâ abreptus, innoxiè tamen ſuper ædes per longum aëris tractum tranſlatus fuerit; currus etiam oneribus ſuis gravis ſuper Hebræi cujusdam ædes fuerit conſtitutus; ex ædibus prætereà Lanarii viginti lanarum cumuli in conclavi aliàs ſat firmo repoſiti, inde tamen vi mirâ elati, ad ſesqui milliaris ab urbe diſtantiam difflati atque hinc inde per campos, frutices, ac arbores diſperſi fuerint. Singulariter autem Tempeſtas hæc Judæorum genti infeſta extitit, cum ipſorum liberos & uxores è lectis arripuit, ab alto ædium in vias publicas præcipitavit ac interemit. Officinam typographicam, in qua tunc temporis appoſitum typis fuit Antiquum Teſtamentum cum hebraicâ paraphraſi funditus evertit; multa exemplaria longiùs in campos difflavit, & luto vel commiſcuit, vel diſcerpſit, alia palis affixit, alia ſepibus, aut arborum ramis innexuit, undè etiam deinde Ruſtici integros manipulos collegerunt. Eccleſiam quoque ad S. Corpus valde diruit ac deſtruxit, faſtigium turris dejecit, atque æneum turris globum anteà ſuperpoſitum pluribus Judaicæ bibliæ foliis penè explevit. Ita ex *Carolo Scharfſchmitt.* In Sileſiâ.

12. Anno 1546 noctu horâ undecimâ fulmen *Mechliniæ* per rimam in pulverem nitricum delapſum turrim è fundamentis integram in altum ſuſtulit, quæ in aëre [illegible] rupta, ingentes quadratos lapides per universam urbem diſiecit: inſuper ad quadringentas ædes diſſilientes non minus [illegible] menti intulêre, Vitreæ propè omnes feneſtræ *Mechliniæ* contractæ, ligneæ verò [illegible] & januæ ſeris peſſulisque effractis patuêre. Homines ad quingentos oppreſſi, vulnerati ad bismille: nulla enim universâ in civitate fuit domus clade immunis: Varii è ſtrato ſeſe proripientes ac feneſtris tumultûs causâ capita exerentes ea [illegible] volantium lapidum nimbo perdidere. Reperta fuere mortua, Tempeſtas Mechliniæ.

mutilaque

mutilaq́ue corpora ad ſeſquimilliare extra urbem exploſa, quæ horrendum in modum ex arborum ramis hinc indè diſcerpta pendebant: præ cœteris tamen maximè ſtupendum omnibusque funeſtum ſpectaculum cadaver concubinæ Prætoris, quæ flaveſcenti capillo ex arbore nuda dependens aperto ventre, inteſtinis defluentibus ingenti cum horrore oſtentabatur. Civitatis foſſa ad ducentos paſſus ſicca conſpiciebatur; Piſcibus magno numero per agros & arborum ſummitates diſperſis. Arbores ceraſis aliisq́ue fructibus refertæ pleræque radicitùs evulſæ, cœteræ foliis, fructibusq́ue ſpoliatæ. Multis locis vir uxorem, illa maritum, aut ſaucios liberos, extinctos, & inter rudera oppreſſos quæſiére. Puer etiam in plateâ negotii cauſâ cum lumine incedens in aërem à lapide abreptus, eidem incumbens, in terram, illæſus rediit. Per octo dies cives rudera perſcrutantes ſaucios, mortuosq́ue detexêre; quos inter repertus vir nudus rogans, num mutato Univerſitatis ſtatu Chriſtus ad generale totius humani generis judicium veniſſet. Ità *P. Engelgrave Luc. Evang. part. 2. Dom. 6. poſt Epiph. ex Pon. Heut. hiſt. Belg. Vitæ Caroli V. part. 5. Anno 1546.*

Per Germaniam.

13. Anno 1551. die 13 Januar. ut memorat *Lycoſt. in prodig.* Tempeſtas per Germaniam ſævijt, ita ut judicium Univerſale multis inſtare videretur.

In Meaco Japoniæ Urbe.

14. *Organtinus* oculatus teſtis eſt in grandi Japoniæ civitate *Meaco* ad Annum Chriſti 1577 gentilem Principem feſtum ſolenne ac publicum cultum Japonenſibus Diis indixiſſe, quâ in feſtivitate blaphemias grandes in Chriſtianorum Deum ac veram Dei fidem evomuit: Verum ſereno Cœlo exorta eſt ſubitò ingens tempeſtas, qua & lapidoſa pluvia dejecta, ità ut viginti millia Gentilium, qui ſolemnitati aderant, mox ſe abdere & fugam capere ſint coâcti, nec ullus præ ingenti terrore, ac timore ſubſiſtere in loco potuerit.

Horrenda tempeſtas Argentorati orta.

15. Anno 1585 die 3. Julii Argentoratenſes horrenda quædam perterruit tempeſtas: quater enim cum fulminaretur, ad portam novam quinquè milites fulmine necati, & quindecim, qui cùm in locum ad tutelam quærendam ſe receperant, vulnerati ſunt. Ædes *D. Nicolai* confeſtim flammis fulguralibus ardere incipens, confeſtim rurſus extinguebatur: Unâ horâ poſt Turris ad portam à Judæis nomen ſortitam demùm fulmine tacta ignem conceperat, & quia duodecies mille pyroboli igne correpti adeò vim ſuam exercebant, nemo in vicina tutus ambulare poterat, ignis adeò in[illegible]erat, ùt armamentarium in ſummo etiam flammarum periculo verſaretur, quod tamen Divini Numinis & Domini Gubernatoris auxilio declinatum fuit.

Arequipæ.

16. Anno 1600 die 18 Februarii propè *Arequipam* (ità recenſet *Martinus Del rio diſq. Mag. lib. 4. cap. 3. qu. 2.*) *ex illis, qui multi in Peruana ſunt montes ignivomi, quos Vulcanios vocant Ungeorum Guyana putina, principio candidam nubem viſus pecuariis è longinquo eructare, quam conſecuta eſt procella fragminum ingentium quaſi avulſorum à rupibus, ſed ignitorum lapidum; hæc paulatim ſpatii progreſſu comminuebantur in minores lapides, & paulatim centeſimo fermè paſſu à cratere in cinerem. Ubi ſaxa decidebant cuncta revulſi, diruta, comminuta, interempta; ubi lapides, pauci mortales evaſére, vel jumenta. Fors Hiſpanus iter faciebat eques, cùm vim grandinis lapillaceæ non ferret, deſcendit, & ſe ſub equo locat, ſed equus ſubſiſtere præ vi ictuum nequibat. Herus videns nec tutum nec quietum ſibi ſub jumento refugium, ephippium aufert capitique imponit, ſic ægre cranii ſtragium evaſit deſerto equo. Torrentes & fluvii ac fontes nonnulli penitùs exaruerunt, & aliis fluxûs facultas intercluſa cineris multitudine, idque per leucas plus trecentas. Arequipæ primùm ortæ clara luce tenebræ integrum ferè menſem durârunt. Intereà initiò Cœlum fulminibus viſum dehiſcere, & audiri tonitrua flammeique globi inſtar artilleriæ bellicæ aciebus hinc indè diſpoſitis mutuò exploſæ viciſſim huc illuc diſcurrere. Ingens globus ſemel decidit, & à templo in proximum ambitum; indè in viam publicam patente portâ erupit, & ſubitò diſparuit relicto ſulphureo fœtore. Terræ motus ingens fuit adeò, ut multæ domus conciderent, reliquæ quaſi tripudiarent natantes. Nec ceſſavit intereà pluere terram albam inſtar cinerum, ſeu calcis tritæ, ut nemo per plateas incederet, quin mox digiti ſpiſſitudine cooperiretur. Domus quæ nimirùm tectæ eſſent craſſitudine ſemipedali, ſic pleræque ſub onere gemebundæ ſubſiderunt. Malum durabat luce per intervalla potius oſtentante ſe, quàm diem præbente. Menſe verò exacto ceſſatio fuit & nonnulla intermiſſio, ſed adhuc metus manebat graviorum. Magnam morum in melius tunc timor expreſſit commutationem. Omnes ad pedes Sacerdotum devolvi adeò, ut quies nulla daretur, & vi incubicula pœnitentes irrumperent; Sic Deo lucrum animarum multarum acceſſit, ſed nec Satanas neglexit occaſionem. Nam cum Indi pagani viciniores flammis ſolitâ ſuperſtitione Magos acceſſiſſent, & ſimul ad montem illum properarent, & malis cantibus ac Sacrificiis procurarent, magos & viciniores quosquè flammæ conſumpſerunt; cæteri omnes male multati, deſperabundi, pars ſuſpendio, pars aliter ſibi mortem conſciverunt.* Hæc narrata litteris *P. Joannis Ruizii de Alarcon* Scriptis *Arequipæ* Martii 15 anno memorato legit *Martinus del Rio.*

17. Anno 1631 priusquam Generalis *Tyllius Magdeburgum* expugnaret, tam valida ac turbida tempeſtas præceſſit, ut plures turres ibidem, aut ſaltem earum capita disjecta fuerint: Sacrarum ædium tecta abrepta aut læſa, ac plura alia mala indè ſint enata, quæ certè tempeſtas impendentium funeſtorum malorum, quæ occupata illâ urbe deindè acciderunt, præſaga haud malè credita fuit. Magdeburgi.

18. Anno 1679. menſe Auguſto Territorium Cæſareum *Fori Julii* tempeſtas fœda ac horrida miſerabiliter afflixit. Comprimis enim in Urbe peramplâ ac celebri *Villaco* turbo violentus ignem ſufflans Urbem penè in cineres redegit. Ventus deindè alius ſubortus Italis Billa bova dictus incredibile damnum advexit: Siquidem tantâ violentiâ debacchatus eſt, ut multi ruris incolæ & meſſores agrorum, ſicut & aurigæ cum In Territorio Fori Julii.

plauſtris

plauſtris fœno onuſtis, atque una cum adjunctis bobus ad villam de *Fauvis* in aerem abrepti, alioque tranſlati ad terram longè diſſitam dejecti fuerint. Plures etiam arbores radicitus avulſæ, ramis ſpoliatæ & turbine abactæ per aërem volitârunt. Terra ipſa quam tempeſtas afflixit, adeò, combuſta viſa eſt, ut ne veſtigium fruticis appareret. Indè *Sevuglianum* adorta omnem quaquà patet regionem devaſtavit ſolo pago intacto. Palatium Comitis *Horatii Straſoldi* funditus diruit, vaſa cæteramque ſuppellectilem avexit. Illæſâ plebe reliqua in campos effuſâ unicam mulierem cum prole ſuâ, quæ in conquaſſatæ domûs ruderibus à turbinis furore tutamen quæſierat, extinxit, ac è vivis ſuſtulit. *Palmam* & villam de *Privano* ſimile manebat infortuniû & præter homines, quorum plurimos læſit, ferè mediam partem rerum ibi conſiſtentium ſuâ violenti & furore involvit, proſtravit & devaſtavit. In Villa de Viſco ampliſſimam domum *Marci Viſcolmi* ſolo æquavit, effracta etiam ibidem portâ tribus ſeris munitâ Rhedam abripuit & ſuper muros ſatis altos conſtituit. Haud mitius aliis in locis deſæviit tempeſtas, dum maximo omnium inſpectantium ſtupore & horrore aſſeres, trabes, tegulas, arbores, pecora & equos quaquaverſus difflavit & diſperſit, ut indè omnibus tam equis curribus, ac quibuslibet viatoribus ſemitæ rebus interjectis occluſæ fuerint. Ad locum qui *Villa Bagnaria* dicitur, ædes funditùs, evertit, trabes, aſſeres, & ligna quæque per aërem avexit; tectum propinquæ Eccleſiæ S. Thomæ ſuſtulit, partem muri deſtruxit, & campanas turrium adeò longè diſiectas ſolo impegit, ut altero etiam die nondum patuerint.

Super Hauſten.

19. Anno 1680 die 21 Julii Veſpertinam horam Octavam inter & nonam *Hauſtenii* fulgur forti fulmine armatum turrim, in quâ pulvis nitro ſulphureus aſſervatus, afflavit, & eandem à fundamento cum Caſtello evertit, Pons, arbores, & qui Caſtello adiacent horti, convulſi, in acervum lapidum redacti & ſub ruderibus ipſa cadavera reperta, deinde fruſtulatim extracta fuerunt. Domina, quæ in Caſtello ſedem habeat, viſâ tempeſtate formidabili cum duobus liberis fugam attentare conata fuit, & licet à fulmine intacta permanſerit, â decidente tamen trabe oſſibus brachiiſque diffractis repercuſſa eſt. Excubitor cum ſuâ domunculâ excubiariâ de vallo in foſſam ad mortem proſtratus ſclopetum, ac ſi adhuc viveret, in manibus retinens inventus eſt. Nec ulla fuit domus, in qua non unus duo, tres, quatuor, quinque aut ſex mortui fuerint reperti, hos inter nonnullis fulmen nigredinem afflavit, alii ſemivivi è ruderibus, alii ſauciati eruti fuerunt, qui haud diu poſt omnes vivere deſiêrunt. Multi ſuper lapidum colliſorum acervos conſederunt adeò conſternati, ut mortuis quàm vivis ſimiliores atque trabes aſſeres aut aliud quidpiam de diſiectis domibus tenerunt, ut à murorum conquaſſatorum ruinis, ne opprimerentur ſe tutarent. In quadam disjectâ domo mulier infantem ſex menſium ſinu, & brachiis complexa, vir autem prolem alteram inter genua continens, reperti ſunt, qui inter rudera, & aliorum demortuorum corporum funera vitam conſervârunt. Mulier etiam quædam vaccam mulgens diſrupto ventre & linguâ è faucibus erutâ miſerabiliter exanimata reperta eſt. Neque in Caſtello tantum vis ea fulminis ſolum debacchata eſt, verum & univerſas civitatis feneſtras excuſſit, tegulas abſtulit, & tecta diſſolvit, nec ulli ſecuritatem etiam in domibus permiſit, plures in plateas publicas coëgit omni ſpe & conſilio deſolatos. Locus, in quo turris exſtructa fuerat, in profundam foveam, quæ nigricante & jugitur ebulliente aquâ ſcatebat ſubſidit. Atque ut paucis horridæ hujus tempeſtatis tragœdiam concludam, tanto impetu lapides de Caſtello ad plagam auſtralem civitatis projecti, tanta fuit conquaſſatio, tantus corruentium domorum fragor exauditus, ut omnes nimio terrore correpti diem crederent illuxiſſe ſupremum.

Ad Indiæ civitatem Maſulipatam.

20. Eodem anno ad diem 23 Novembris ingens turbo, nimiumque ſæva ac horrida tempeſtas in Indiæ Orientalis Emporio percelebri *Maſulipatam* poſt meridiem exorta fuit. Ventus imprimis ab Oriente ruens tantâ vehementiâ civitatem ingreſſus eſt, ut ejusdem vi ac violentiâ omnium ædium tecta ſublata & dejecta fuerint. Nocte ingruente dum Ventus unà cum nimbis & imbribus inter Septentrionem & ortum ſævire cœpit, mare efferveſcens limites ſuos egreſſum ità exundavit, ut indè ædium, quæ à Batavis Mercatoribus incoluntur, fulcimenta ita eruta fuerint, ut vix innixa ſuperiora ædificia adhuc incumbere valuerint. Ingens quoquè damnum illatum mercatoriæ domui. Munimentum etiam fortiſſimum, quod verſus mare ſitum eſt, totum cum ædibus impoſitis fuit aquis inundatum, ac validiſſima in mutuam tuitionem procurrentia propugnacula inopino prolapſu conciderunt. Plures inſuper coloniæ ab ab urbe haud procul remotæ unà cum colonis ſuis ac pecoribus aquis nimiis affuſis demerſæ periêrunt: Sicut & pons inſignis, qui ad tres quartas milliaris extendebatur, funditus erutus & abductus fuit. Memorantur hac tempeſtate quindecim millia hominum (qui omnes tributarii annuum capitis cenſum Mauris pendunt) abſque eorum liberis, quorum numerus adhuc longe major eſt, miſerè interiiſſe; ità ut ſubmerſorum, & calamitate hac interemptorum cadavera acervatim ad Batavorum ædes alluta & adducta maximâ dignam commiſeratione ſpeciem omnibus ingeſſerint. Nec his etiam quæ in aquis tuta ſunt, nec mergi non ſolent infeſtâ hac à tempeſtate parſum fuit. Naves equidem plures optimè inſtructæ & ornatæ triſti jacturâ fractæ & varias in partes laceratæ ità fuerunt, ut earum fragmenta cum remis, malis, veliſque ad tria milliaria à conſueto maris littore abjecta in Sylvis & campis remotioribus tandem reperta ſint.

Madriti in Hiſpania.

21. Anno 1681 die 17 Septemb. *Madriti* in Hiſpania horribilis tempeſtas inſolitis fulguribus ac fulminibus deſæviit, à quâ turris S. Joannis gravibus damnis comprimis affecta, multi ex hominibus percuſſi, & ipſum Sacellum Sepulchri Dominici in *Carne* flammis exuſtum fuit.

22. Anno 1691 die 2. Sept. de nocte Genuæ ingens exorta tempeſtas cum multis validis [illegible] ictibus, quam inſecutus Ventorum turbo [illegible] ſimus, qui plurimas ſubvertit ædes ac ruina [illegible] homines oppreſſit: multa milla olivarum [illegible] que arborum radicitus evulſit, & proſt[illegible] vites in vineis abegit, naves plures in mari demerſit aliaque funeſtiſſima damna intulit. Die 10 ejusdem menſis & Anni poſt meridiem ingens & horrida tempeſtas Caſtrum *Spandæ* infeſtavit turrimque in qua pyrius pulvis aſſervabatur, igne fulmineo penitùs evertit; Unde non pauci homines interempti, plures læſi & ingentia damna profluxerunt.

INDEX

Rerum notabilium Tomi I.

A

Acies ignitæ & naves in Cœlo viſæ 435
Adoratio & cultus Solis 76
Aër à calore Solis quomodò afficiatur 68
Aër calidus ſenibus conveniens 366
Aër inſalubris poſt diuturnum frigus 359
Aëris bonitas & ſalubritas 313
Aëris conjectatio ex aſtris 295
Aëris conſtitutio juxtà 4. anni partes 310, 367
Aëris corrumpendi, vel jam corrupti ſigna 323
Aëris corruptio & indè peſtilens contagio 319
Aëris gravitas 308, 311
Aëris diverſitas in diverſis mundi partibus 315
Aëris natura, fluxus, mixtio & impuritas. 309
Aëris peſtilentis variæ proprietates 324
Aëris tempeſtates juxtà Zodiaci ſigna 231
Aëris vis elaſtica ſive elater 308, 312
Aër poſt pluviam undè frigidior 308
Aër quid ſit 308
Æſtates valdè calidæ & ſiccæ 368, & ſeq.
Æſtus canicularium dierum 366
Æſtus ingens in Ægypto & aliis terræ locis, 367
Alphonſus Rex eximius Aſtronomiæ cultor 129
Alterationes rerum terreſtrium in 4. anni temporibus 69
Amaurofis à Lunæ diuturniore aſpectu 59
Ambulacra ſub nive 400
Andromeda. Conſtellatio 120
Angeli planetarum præſides 108
Angeli quando creati 8
Animalia Lucifuga 67
Animalium pelles meliores à frigore 360
Animalium terreſtrium productio & perfectio. 12
Anni ab æſtivo calore & ſiccitate mirabiles 368
Anni climacterici 245
Anni dominus quomodò inveniendus? 295
Anni nivoſi memorabiles 401
Anni partes quænam pluviis magis obnoxiæ 379
Anni ſiderei quantitas 114
Anni ſolares 65, & 66
Annus quid ſit ejusque varia diſtinctio 275
Antinous. conſtellatio 121
Antiperiſtaſis 357
Apes, conſtellatio 121
Apis indica. Conſtellatio 122
Aquarii ſignum 119
Aqua ſalſa difficilius congelatur 360
[illegible] Conſtellatio 121
[illegible]ellatio 122
[illegible] Mundi origo 7
[illegible]fera in montibus pyrenæis 444
[illegible] mundus quare ſic dictus 23
[illegible] ſpeculum uſtorium 71
[illegible] conſtellatio 122
[illegible] 118
[illegible] 73
[illegible] 435
Aſcenſio [illegible] ſtellarum 114
Aſtris falſa [illegible] priſcis afficta 35
Aſtrocritica [illegible] fundamentum. 217
Aſtrologia judi[illegible]aca impugnatur 268 & ſeq.
Aſtrologiæ divinatricis natura & partes 220
Aſtrologici canones circa aëris mutationem 296 & ſeq.
Aſtrologicorum terminorum expoſitio. 221
Aſtronomia à Regibus & Imperatoribus culta. 34
Aſtrorum virtus ad meteororum geneſin. 357
Aves undè productæ 12
Auriga. Conſtellatio 120

B.

Baculus S. Jacobi. conſtellatio 121
Beneventi quales venti? 344
Boötes conſtellatio 119
Brachmannum religio circà mùndi productionem 5
Bulimia itinerantes per nivem affligit 400

C.

Cadaver hominis quarto poſt obitum die adhuc calidum 368
Calendaria valdè æſtimant Sinenſes 281
Calendarium Romanum 277
Caloris aerem attrahentis & in aquam convertentis exemplum mirabile 367
Caloris natura, differentiæ, & affectiones 365
Caloris virtus primaria ibidem
Calor qualis noxius 366
Camelopardalis conſtellatio 121
Cancri ſignum 118
Canicularium dierum æſtus 366
Canis major & minor ſive canicula 122
Canones Selenognomici pro agricultura & Oeconomia 51
Canones Selenognomici pro arte navigatoria 53
Canones Selenognomici pro rerum medicalium electionibus 54
Canones Aſtronomici circà domos cœleſtes 250
Canones Aſtrologici circà genituras 251, & ſeq.
Capricorni ſignum cœleſte 119
Caroli V. Claſſis Algierio per ventos magicè abacta 347
Caſſiopeja conſtellatio 120
Centaurus conſtellatio 122
Cepheus conſtellatio 120
Cerauneæ ſpathæ figura 442
Cetus conſtellatio 121
Chamæleon conſtellatio 123
Chriſtus D. finis & ſcopus univerſi 29
Chronicon ſpectium memorabilium 339
Chronicon plurium Soliium & Lunarum 412
Chronicon pluviarum & inundationum memorabilium 394
Chronologica mirabilia miſcellanea 281
Chronoſcopium encyclicum 280
Chryſocolla ſive venus aurea cum fulmine dejecta 442
Cœleſtium domorum conſtitutiones & ſignificationes 249
Cœli in 12. domos diviſio 249
Cœli ſtelliferi diviſio juxtà veteres 126
Cœlum animatum qui crediderint 128

Cœlum eſſe librum quidam dixerunt ibid.
Columba Nohe conſtellatio 122
Coma Berenices conſtellatio 121
Cometa, eorum origo & materia 136. 137. & ſeq.
Cometæ in colore planetis reſpondentes 111
Cometarum catalogus à diluvio mundi 162
Cometarum catalogus à Chriſto nato Salvatore 167
Cometarum caudæ, & defluvium 141. & ſeq.
Cometarum finis, & effectus 150. & ſeq.
Cometarum motus 147. & ſeq.
Cometarum ſignificatio 156. & ſeq.
Cometis qui nullam vim ſignificandi tribuant. 153. & ſeq.
Congelatio artificialis 360
Conſtellationum numerus, ordo, & nomenclatura 117
Contractum maximum quid ſit 20
Corona Auſtralis. Conſtellatio. 122
Corona Borealis. Conſtellatio 119
Corvus. Conſtellatio 122
Crater. Conſtellatio ibidem
Creatio Cœli & Terræ 8
Criticus motus in morbis ex Lunæ influxu 56
Crux. Conſtellatio 123
Crypta Oeolia Novioduni 344
Cryſtallus montana undè proveniat 361
Cygnus. Conſtellatio 120
Cynocephalus horas indicans 73

D.

Deltoton, Conſtellatio 120
Dementatio à fulmine 440
Diametri apparentes Stellarum 116
Dies critici quinam ſint 56. & ſeq.
Diluviis loca obnoxia 390
Diluviorum & inundationum exempla mirabilia 390. & ſeq.
Diluviorum ſigna prognoſtica 390
Diluvium quid ſit, & unde fiat 389
Divinandi mutationes aëris difficultas 304
Divinationum Aſtrologicarum fontes 251
Dæmonis ope multa fiunt in aere 357
Dorado. Conſtellatio 123
Draco. Conſtellatio 119
Dracones volantes 434

E.

Eclipſes obſervandi ritus apud Sinenſes 84
Eclipſes Solis & Lunæ 77. & ſeq.
Eclipſes utriusque Luminaris magis admirandæ 80. & ſeq.
Eclipſis prædictio liberaliter remunerata 84
Eclipſis Solaris per totum Mundum 80
Eclipſis tempore cymbalorum & tympanorum pulſus 84
Eclipſium influxus in caput 83
Eclipſium primi Obſervatores 84
Electiones rerum juxtà ventorum flatus 352. & ſeq.
Elementaris mundus quis ſit 24
Ephemeris nautica ventos per annum indicans 353
Epilepſia Lunaris mirè periodica 54
Equuleus. Conſtellatio 120
Eridanus. Conſtellatio 121
Excoriatio à fulmine 442
Exempla falſitatis prædictionum circà aeris mutationes 305
Exempla prædictionum Aſtrologicarum circà genituras 263. & ſeq.
Exempla prædictionum Aſtrologicarum aliarum 266. & ſeq.
Exempla vanitatis Aſtrologicarum prædictionum 272

F.

Facis ſeu trabis igneæ oſtentum 435
Faſti Magico phyſici obſervantiarum per Annum 285
Fax ſeu candela meteorum 431
Flamma ſive ardor Cœli 430
Flamma Romæ ex puteo erumpens 433
Fontes ſolares 73
Frigus & ejus natura 358
Frigoris remiſſionis ſigna 359
Frigoris vis mira in Polonia 360
Frigora Hyberna notabiliora 362
Frigus juxtà phaſes Lunæ 359
Frigus nervis, cerebro & dentibus noxium 362
Frigus unde ſæpè acrius 359
Fulgur & fulmen quid ſit. 437
Fulmen incinerat corpora 440
Fulmen pilos adurit reliquo corpore illæſo 441
Fulmine afflandi hebetantur 442
Fulmine tacta non ſentiunt putredinem 439
Fulminis effectus mirabiles ibid.
Fulminis differentiæ 437
Fulminis motus flexuoſus ibidem
Fulmini pyrius pulvis amicus 438
Fulminis immiſſio magica 442
Fulminis venenum 441

G.

Gallus. Conſtellatio 122
Geminorum ſignum cœleſte 118
Genialis mundus unde dictus 23
Genii quinam ſingulis claſſibus ſint præfecti 25
Glacies cœlo deciduæ 361
Glacies in littore Islandiæ propè Heclam 360
Glacies miræ magnitudinis 361
Grando quid ſit & quomodo fiat 402
Grandinis futuræ ſigna ibidem
Grando ignea 403
Grando cum effigie Chriſti ibid.
Grando facies humanas referens ibid.
Grando inſolitæ magnitudinis 402
Grandines variis in locis Germaniæ 404
Grandinum memorabilium exempla 403
Grus. Conſtellatio 122

H.

Halo quid ſit, ejus colores, & figura 409
Halonum diameter quanta ibid.
Halonum dilapſus quid ſignificet ibidem
Halonum ſeu coronarum mirabilia 410
Hercules. Conſtellatio 120
Hirundines rigentes per Hyemem 361
Hominis creatio 13
Homo frigore enectus vivus apparens 361
Horæ planetariæ earumque vanitas 278
Horologia Turcæ non curant 281
Horrendarum tempeſtatum exempla 445. & ſeq.
Humores quinam facilè inficiantur à peſte 322
Hyberna frigora notabiliora 362
Hydra. Conſtellatio 122
Hydrus. Conſtellatio 123

I.

Idoli cultus in nubibus repræſentatus 375
Ignea meteora, eorum materia, forma & cauſa 429. & ſeq.
Ignes fatui ibid.
Ignes in mari Nautis apparentes 430. 432
Igneus globus Cœlo decidens 435
Ignis fatui materia qualis 432
Ignis S. Agripinæ ibid.

Ignis Solis validiſſimus 62
Ignitum phœnomenon Hamburgi viſum 437
Indus. Conſtellatio 123
Infernus quando creatus 11
Inundationum cauſæ 389
Inundationum memorabilium exempla 390
Jordanus. Conſtellatio 121
Jovis ejusque comitum obſervationes 94. & ſeq.
Jovialium comitum eclipſes 96
Iris quid ſit 405
Iridis ordinariæ colores 406
Irides Lunares ibidem
Irides Lunares plurium colorum 407
Iris quid ſignificet ibid.
Iridum inſolitarum experimenta & exempla ibid.
Irides ſolares albicantes ibidem
Irides aureæ & rubeæ 408
Irides inverſæ ibidem
Iris propè Solem viſa 409

L.

Lacus tempeſtiferi 445
Lapides à frigore læduntur 360
Lapides Lunares 48
Lapides Solares 71
Lapis fulmineus 438
Lapis prænuntians tempeſtates 445
Lemar mares 377
Leonis ſignum cœleſte 118
Lepus. Conſtellatio 121
Libræ ſignum 119
Lithogeneſis fulminaris 441
Lunaris corporis compoſitio, natura & virtus 40 & ſeq.
Lunæ variæ phaſes 42
Lunæ diſtantia à terra ibidem
Lunæ atmoſphæra ibidem
Lunaris corporis finis & officia 43
Lunæ varii motus 43. & ſeq.
Lunæ ſpecifica virtus in commovendis rebus geocoſmicis 44. & ſeq.
Lunæ vis in prægnantes 46
Lunares plantæ 47
Lunæ efficacia in variis apparentiis & diverſis Cœli ſitibus 48. & ſeq.
Lunaria oſtenta, & phœnomena 58. & ſeq.
Lunæ mirabilia 59
Lunæ nequeunt inſcribi literæ 60
Lupus. Conſtellatio 122
Lyra. Conſtellatio. 120

M.

Machina cœleſtis Regis Saporis 128
Margaritarum generatio 72
Martis planetæ Theorica ſcienda 92. & ſeq.
Mercurii planetæ Theoria & obſervationes 90. & ſeq.
Mercurius viſus in Sole ibidem
Metalla, mineralia & marmora quando producta. 12
Meteora quæ dicantur corpora 355
Meteora in qua regione aëris fiant 356
Meteora ignea, eorum materia & cauſa 429
Meteororum cauſa formalis & finalis 358
Mons Oeolius caſiorum 344
Mons tractor ventorum 345
Mons in quo pulſis tympanis excitantur tempeſtates 444
Mons Tenlu tempeſtifer 445
Montes in quibus ſæpè flammæ conſpicuæ 433
Montes nive continua tecti 399
Motus eſt cauſa caloris 365
Mulier à vento abrepta 345
Mundi varia acceptio 3
Mundus ſidereus, & hylæus 3. 24. 28
Mundi quatuor veterum 23. & ſeq.
Mundi hujus novem claſſes ibidem
Mundi materia ubivis eadem 4
Mundum qui ſtatuerint ab æterno ibidem
Mundus creatus in Æquinoctio verno 8
Mundus manè creatus 9
Mundus non in nihilo ſed in DEO ſubſiſtit ibid.
Mundialium rerum dependentia 15
Mundi ſex ætates 16
Mundi perfectio qualis ibidem
Mundi rerum varietas ibidem
Mundi adminiſtratio 18
Mundus eſt contractum maximum 20
Mundi num plures dentur, quàm unus 21
Mundus an fuerit ab æterno 24
Mundi varia ſyſtemata 30. & ſeq.
Mundi diſpoſitio juxtà Arabes 126
Mundana corpora finaliter ad hominem ordinata 102
Muſca. Conſtellatio 123
Mutus à fulgure vocem recipit 442

N.

Naturæ pericycloſis 357
Nebulæ quid ſint & quomodo fiant 376
Nebulæ indices tempeſtatum 377
Nebula pulverulenta alba ibidem
Nebulæ ubi perpetuæ ibid.
Nebulæ cum muribus, & locuſtis deciduis ibidem
Neronis triclinium ſtellatum 128
Nix quomodò fiat & circà eam experimenta 396
Nivis candor oculis noxius ibid.
Nivis figura varia 397
Nix carnium coctioni prodeſt ibidem
Nix corruptioni, & putredini reſiſtit. ibid.
Nivis uſus in potus refrigeratione 398
Nivis exempla & experimenta mirabilia 399
Noctambulones quomodo de nocte obambulent 52
Novilunium verum & viſum 42
Nubecula major & minor. Conſtellatio 123
Nubes quid ſint: earum cauſa & materia 372
Nubium à terra diſtantia ibidem
Nubium figura 373
Nubium colores quid ſignificent ibidem
Nubes ignea ſuprà Conſtantinopolim 375
Nubes arenariæ ibidem
Nubes tubæ conſimilis ibidem
Nubis pyramidalis phœnomenon in Franconia ibidem
Nubium invicem pugnantium phœnomenon 376
Nubium reſolutio & omnimoda profuſio 378
Nubes flammea & indè lapis 435
Numerus ſenarius abſolutæ Mundi perfectionis 15

O.

Oceani exundatio in Hollandia & Friſia 392
Oculi à frigore immobiles redditi 361
Oculis nivis candor valdè noxius eſt 396
Odorem calor provehit 365
Opificii mundani pulchritudo, excellentia & perfectio 16
Orion. Conſtellatio 121
Ortus & Occaſus ſiderum 37
Oſſium emollitio à fulmine 443
Oſtenta ſive ſpectra aërea 419
Oſtenta viſa Jeroſolymis. 422
Oſtenta mirabilia varia in cœlo diverſis temporibus viſa 423
Oſtenta alia recentiora 425
Oſtenta ignea, quæ in aëre diverſis temporibus viſa 435
Oſtentum igneum Herbipoli 436

P.

Parhelium & paraſelene 410
Parhelia non ſunt ubique ſimiliter conſpicua 411

Digitized by Google

Parhelia qualia in partibus Septentrionalibus videantur 412
Parhelia & paraſelenæ ab Authore obſervata 416
Perſarum exercitus grandine pulſus 403
Phaſmata aërea in certis locis & temporibus conſpicua 421
Pluviæ & imbres ordinarii 378
Pluvia quænam fœcunda vel infœcunda 379
Pluviæ ex nubibus, cœleſtibus corporibus & animalibus indicia ibidem
Pluviæ indicia ex herbis & rebus domeſticis 380
Pluviarum ordinariarum mirabilia ibid.
Pluviæ ubi pluribus annis nullæ 381
Pluviarum infauſta provocatio ibidem
Pluviis loca magis obnoxia ibidem
Pluviæ inſolitæ diverſis locis & temporibus dejectæ 382. & ſeq.
Pluviæ igneæ ſulphureæ & cinereæ 383. & ſeq.
Pluviæ ſanguineæ, lacteæ & carneæ 384
Pluviæ lapidum & metallorum 385
Pluviæ frugum, mannæ aliarumque rerum 386
Pluviæ animalium & variorum inſectorum 387
Pulices in nive reperti 400

Q.

Quadruplex unitas explicatur 27
Quaternarii Numeri mira proprietas 26
Quatuor Mundi veterum 23
Quinſai urbs valdè populoſa 19
Quomodò quodlibet in quolibet 29

R.

Refractio Solis Horizontalis 66
Regiones & urbes, quæ ſubſunt 12. ſignis Zodiaci 229
Rerum terreſtrium alterationes in 4. anni temporibus 69
Res in tempeſtatibus ex aëre dejectæ 444
Res & loca fulmini magis obnoxia ibidem
Revolutiones temporum mirabiles 283
Rhombus. Conſtellatio 123
Ros ejuſque geneſis, natura & qualitates 370
Ros argentum aureo colore tingit 371
Roris vis penetrativa ibidem

S.

Sagitta. Conſtellatio 120
Sagittarii ſignum 119
Saledo mari quandò indita 11
Saturni ejuſque Satellitum obſervationes 98. & ſeqq.
Scorpii ſignum 119
Senarius numerus abſolutæ Mundi perfectionis 15
Serpens Ophiuchi. Conſtellatio 121
Serpentarius. Conſtellatio ibidem
Siccitates terræ admirandæ 368. & ſeq.
Siccitas magna Conſtantinopoli 381
Signorum Zodiaci varia diviſio 216
Signorum Zodiaci conſtitutio ſub diverſis Zonis 228
Sinenſes eximii temporis obſervatores 281
Sol undè dictus 61
Solaris corporis ſtructura & natura ibidem
Solares maculæ, faculæ & umbræ 62. & ſeq.
Solis magnitudo 63
Solis motus varii 64 & ſeq.
Solis vires mirabiles 67. & ſeq.
Solares lapides 71
Solarium radiorum, per lentes & ſpecula efficacia ibidem
Solares herbæ & flores 72
Solaria oſtenta & phænomena 73. & ſeq.
Solis occaſus mirabilis 75
Solaria curioſa mirabilia ibidem
Solis menſæ apud Æthiopes 76
Solis cultus & adoratio ibidem
Spectra quomodò in nubibus compareant 347
Spectra ſive oſtenta aëria 413
Spectra quandò & ubi frequentius compareant 420
Spectrorum aëreorum exempla varia 421. & ſeq.
Spectra alia mirabiliora in cœlo viſa 422. & ſeq.
Spectrorum aereorum recentiorum exempla 425. & ſeq.
Speculæ, & turres Aſtroſpicæ 129
Spirituum planetariorum dominium 109
Splendor mirus cum curru flammeo viſus 455
Statuæ verſus Solem ſponte mobiles 76
Stellarum fixarum notabilia ſcienda 112. & ſeq.
Stellarum apparitio pleno die 74
Stellæ fixæ quid conferant tempore Eclipſis 83
Stellas adorantes populi 127. 128
Stellæ novæ 130. & ſeq.
Stellarum novarum geneſis & materia 133
Stella in natali Chriſti 130
Syſtemata mundi varia 30
Syſtema mundi Ariſtotel. Platon. & Ægyptiacum ibidem
Syſtematis Copernicani explicatio ibidem
Syſtematis Tychonici ordinatio 31
Syſtema P. Riccioli 32

T.

Tauri ſignum 118
Temperamenta in homine quibus planetis ſubſint 246
Tempeſtas horrenda à magis excitata 348
Tempeſtates ubi magis ſæviant 439
Tempeſtatis tonitruoſæ futuræ ſigna 438
Tempeſtatis tempore cavenda 439
Tempeſtates quomodò pellantur ibidem
Tempeſtatum horridarum exempla 445. & ſeq.
Tempus ejuſque varia diviſio 274
Temporum mirabiles quædam revolutiones 283
Tentorium artificiale cœleſte 128
Terra centrum univerſi 15
Terræ magnitudo 19
Terræmotus undè fiant 369
Terræmotibus quæ loca magis ſubjecta 367
Tigris. Conſtellatio 121
Tonitru quid ſit 437
Tonitrua quibus temporibus magis ſæviant 438
Tonitrua quid ſignificent 439
Tonitrua quibus in locis magis horrida 444
Toucan. Conſtellatio 123
Triangulum Auſtrale. Conſtellatio ibidem

V.

Vapores ab igne ſolari 62
Vapores quomodò ab igne eleventur 356
Veneris planetæ globus, ejus ſtructura, phaſes, motus &c. 88. & ſeq.
Veneris apparentiæ Hevelianæ 90
Veneris capillitium quid ſit 376
Ventorum materia, cauſa, varietas, & multitudo 334
Ventorum variæ proprietates 336
Ventorum motus 337
Ventorum natura ibidem
Ventorum in ſpecie natura & proprietates 338. & ſeq.
Venti in certis locis dominantes 340. & ſeq.
Venti ſubitanei, impetuoſi 342. & ſeq.
Venti & tempeſtates vi dæmonis excitatæ 346
Ventus currum cum equis elevans 347
Ventorum ſigna prognoſtica 349

Ventorum ex aſtris prognoſis 351
Ventorum natura ad rerum electiones 352
Venti ad venationem aptiores 353
Ventorum ex nubibus ſignificatio 373
Venti quinam potiſſimum pluvias adducant 378
Venti validi & vorticoſi cauſa inſolitarum pluviarum 382
Vermes & varia inſecta in rore putrefacto 371
Vermes in nive reperti 400
Veſtes à gelu induratæ 361
Vinum congelatum ſecuri diviſum militibus ibidem
Vini maxima abundantia quandò creverit 368. & ſeq.
Vinum & cerevifia cur turbentur, quandò tonat. 408
Vinum à fulmine gelatur 439
Virgæ meteorologicæ 407
Virginis ſignum in Zodiaco 118
Umbrarum in Luna variatio 41
Unicornu, Conſtellatio 122
Unitatis quadruplicis cum 4. mundis comparatio 26
Unitas quomodò evolvatur in quaternarium 27
Unitas denaria cum Angelico Mundo compara ibidem
Unitas centenaria cum ſidereo Mundo comparata 28
Unitas millenaria cum elementari Mundo comparata ibidem
Urſa minor & major conſtellat. 119
Urticæ figura in glacie 360
Vulnera à fulmine frigidiora reliquo corpore 443

Z.

Zodiaci duo in Cœlo ſtellato 113
Zodiaci ſignorum varia diviſio 226

ERRATA

In Tomo I. ſic corrigenda. Primus numerus paginam, Secundus columnam, Tertius lineam denotat.

Pag. Col.	Lin.	
6. 2.	18.	*In fine tabulæ — juſtitia $\frac{1}{2}$. l. injuſtitia $\frac{1}{2}$.*
9. 1.	10.	*Diebus ſemper æqualis. l. diebus dies ſemper æqualis.*
*19. 2.	41.	*Ad finim & urbem. l. ad fines & urbem.*
28. 1.	50.	*Corformatis. l. Conformatis.*
39. 1.	45.	*Stationaribus. l. Stationarius.*
46. 2.	54.	*Sorte ſimiæ. l ſorte ſimiæ.*
47. 1.	2.	*Mund magn l. Artis magn.*
— —	45.	*Pardis l pardi.*
52. 1.	43.	*Rigoroſuſque. l. vigoroſuſque.*
— 2.	39.	*In aqua. l. ſi in aqua.*
55. 1.	17.	*Convenientiſſimum venæſectione. l. convenientiſſimum pro venæſectione.*
57. 2.	25.	*Tertius interim l. tertius interior.*
— —	35.	*Figuræ infimæ l. figuræ intimæ.*
66. 2.	13.	*Coädcetur. l. coärctetur.*
69. 2.		*Linea penultim. generatilem. l. generabilem*
70. 1.	29.	*Tuſſis angina. l. tuſſes angina.*
— 2.	26.	*Uſque nonam l. uſque ad nonam.*
— —	52.	*Producta. l producto.*
79. 1.	57.	*Obſcarior. l. obſcurior.*
83. 2.	15.	*In aëris verò l. in aëreis verò.*
— —	34.	*Contingerit. l. contigerit.*
85. 1.		*Linea penult. Inſuer. l. inſuper.*
92. 2.	27.	*Exitiali. l. exitialis.*
94. 1.	2.	*Apud apud Aſtronomos. l. apud Aſtronomos.*
— —	30.	*Mirocoruſcus. l. miro ſplendore coruſcus.*
98. 1.	7.	*Terræ 8 l. terræ $8\frac{4}{7}$.*
— 2.	45.	*Saturin l. Saturni.*
99. 1.	1.	*Vigeſimo Geminorum l. vigeſimo gradu Geminorum.*
101. 1.	29.	*Aliqub. modo l. aliquo modo.*
102. 1.	2.	*Ad itin. l ad iter.*
113 1.	34	*Deceret. l. diceret.*
114. 2.	27.	*Sed hæc tabula. l ſed ecce tabula.*
115. 2.	10.	*Ad Boram l. ad Boream.*
— —	13.	*Milliaria German. l. milliarium German.*
123. 1.	4.	*Noſtro ramum l roſtro ramum.*
— —	37.	*Petinuit l pertinuit.*
— 2.	34.	*Communis. l. communes.*
— —	35	*Numiter l. numerus.*
126. 1.	10.	*Obſervationibes. l obſervationibus.*
— 2.	33.	*Delib orum l. deliriorum.*
128. 2.	33.	*Procul valorem. l. prope valorem.*
130. 0.	5.	*Deteguntur & recenſitur l. recenſentur.*
133. 2.	2.	*tſellæ. l. ſtellæ.*
— —	36.	*Tanta in mundo. l. tantæ in mundo.*
134. 2.	53.	*Climaterico. l. climacterico.*
141. 2.	57.	*Eggregius. l. egregius.*
142. 1.	24.	*Viſo tali temporaneo cœli phænomeno. l. viſis talibus temporaneis cœli phænomenis.*
— 2.	57.	*Apparitiones. l. apparitionis.*
154. 1.	30.	*Ferale has lampades. l. ferales has lampades.*

Pag. Col.	Lin.	
163. 0.	44.	*Captis autem autem. l. captis autem.*
165. 0.	54.	*Territorum. l. territorium.*
166. 0.	13.	*Militibus occiſu. l. militibus occiſus.*
166. 0.	15.	*Expulſis l expulſi.*
167 0.	15.	*à Romani l à Romanis.*
168. 0.	19.	*Octvia uxor l. Octavia uxor.*
169. 0.	12.	*Fauſtimus. l fauſtiſſimus.*
— 0.	14.	*In Anno Chriſti 633. l. in Annum Chriſti 133.*
171. 0.	34	*In Anno 393. l. in Annum 393.*
172. 0.	34.	*Obſidioſis. l. obſidionis.*
— 0.	45.	*Quid ad menſem. l. qui ad menſem.*
175. 0.	27.	*Januaium rmanè l Januarium manè.*
— 0.	53.	*Lætitiæ nuptiæ. l. lætitia nuptiæ.*
177. 0.	41.	*Et ex Africa. l. & Saraceni ex Africa.*
179. 0.	38.	*Vangionem conventus. l. Vangionum conventus.*
180. 0.	7.	*In hac tempore. l. in hæc tempora.*
— 0.	52.	*Uſo privatus. l. uſu privatus.*
182. 0.	4.	*Pauſt feliciter oppoſuir. l. poſt feliciter oppoſuit.*
184. 0.	17.	*Cujus tamen potius. l. cujus tamen mors potius.*
— 0.		*Linea ult. contra nos. l. contra eos.*
185. 0.	33.	*Ad Anno 1095. diem 5. l. Ad Anni 1095. diem 5.*
186. 0.	59.	*Cæſare l. Cæſar.*
187. 0.	48.	*Sanguinis. l. ſanguinem.*
— 0.	52.	*Illo Auſtraco. l. illo Auſtrio.*
— 0.	53.	*Germarum ſuum l. Germanum ſuum.*
190. 0.	12.	*Impleverat. l. impleverunt.*
196. 0.	26.	*Eum filio. l. cum filio.*
197. 0.	35.	*1403. Cometa l. Ann. Chriſti 1403. Cometa.*
200. 0.	12.	*Event. Læti. Turcarum potentia. lege Eventus Triſtes. Turcarum potentia.*
205. 0.	28.	*Se periturus eſſe. l ſe perituros eſſe.*
209. 0.	1.	*Mœrere & curis lege mœrore & curis.*
210. 0.		*Linea antepen. Viſor eſſe l. viſos eſſe.*
211. 0.	49.	*Event. Læti. Converſa rerum. l. Event. Triſtes. Converſa rerum.*
— 0.		*Linea ultima. De amoſiſſimo hoc Gometa. lege. de famoſiſſimo hoc Cometa.*
214. 0.	20.	*Event. Læti ſubſecutum Anno 1982. l. Event. Triſtes ſubſecutum Anno 1682.*
217. 2.	27.	*Luæ virtutis. l. ſuæ virtutis.*
225. 2.	31.	*In manſione mala. lege in manſione mala 3.*
226. 2.	22.	*Noctes ex dies l. noctes & dies.*
228. 1.	37.	*Pro qua divinare. lege pro quo divinare.*
232.		*In tabula Cyclopps. l. Cyclops. item victam ducet l. vitam ducet*
239. 2.	3.	*Martis ex acutæ. lege martis & acutæ.*
— —	46.	*Hoc verſus. l. hos verſus.*

242. 1. Li-

Pag.	Col.	Lin.	
242.	1.	linea antepenult.	*poſitum exſpecta. l. poſitam exſpecta.*
—	2.	11.	*Lune autem. l. Luna autem.*
245.	2.	18.	*Vivis decedunt. l. è vivis decedunt.*
252.	1.	22.	*In multo l. in muto.*
263.	2.	13.	*Opus. l. opes.*
268.	1.	13.	*Quid ſciendum. l. Quid ſentiendum.*
269.	1.	60.	*Semper ſi aut. l. ſemper ſiant.*
271.	2.	Linea antep.	*in Signorum. l. in Signorum.*
274.	1.	28.	*Ex certis ſignis pro cognitione. l. ex certis ſignis præcognitis.*
284.	2.	47.	*Facto conceſſerunt. l. fatis conceſſerunt.*
285.	1.	13.	*Quovis annio vicies. l. quovis anno vicies.*
289.	1.	43.	*Cereleos. l. Cereolos.*
—	—	45.	*Cereleus. l. Cereolus.*
294.	2.	28.	*Vulgo amentiſſie. l. vulgo amentisſimè.*
296.	1.	17.	*Circa ac teporum. l. circa aëris ac temporum.*
314.	1.	35.	*Mentis adducere. l. membris adducere.*
318.	1.	40.	*Temperantiſſima l. temperatisſima.*
325.	2.	18.	*Ad dictam l. ad dietam.*
326.	1.	54.	*Lutrefacta l putrefacta.*
327.	1.	63.	*Mendicio. l. Mendico.*
335.	2.	8.	*Cooperint. l. cooperiunt.*
336.	1.	10.	*Eamdemque ſit cauſa. l. eademque ſit cauſa.*
—	—	25.	*Quo terrent halitus de die magis attenuatur. l. quo terreni halitus de die magis attenuantur.*
—	—	35.	*Ne facilè l. nec facilè.*
337.	1.	34.	*Diveritur. l diverttitur.*
—	2.	5.	*Eosque. l. consque.*
—	—	13.	*In Perſa. l. in Perſia.*
343.	2.	6.	*Ut oppresſio. l. ut oppreſſo.*
347.	2.	52.	*Ad portam. l. ad portum.*
349.	1.	43.	*Tempeſtas indicare. l. tempeſtates indicare.*
356.	1.	26.	*Sulpheros. l. Sulphureos.*
357.	1.	4.	*Alius l. altius.*
—	—	60.	*Plurimum efferre. l. plurimum effera.*
—	2.	5.	*Experimus. l. experimur.*
359.	1.	58.	*Pruineto l pruinoſo.*
361.	1.	19.	*Sua craſſitie. l. ſua craſſitie.*
—	—	23.	*In craſſitie l. in craſſitie.*
—	—	54.	*Induit Boggius. l. inquit Boggius;*
—	1.	47.	*Pedum digidos. l pedum digitos.*
363.	0	10.	*Se abdiderint. l. ſe abdiderunt.*
—	0	36.	*Ut jacus. l. ut lacus.*
368.	0	47.	*133. in partibus moſellanis, l. 1333. in partibus moſellanis.*
369.	0	37.	*1573. Tantus fuit æſtus &c.* Hoc totum usque ad Annum 1578. delendum eſt, quia in manuſcripto etiam deleri debuit, ſed per oblivionem fuit omiſſum.
369.	0	46.	*Æſtas ingens. l. æſtus ingens.*
370.	2.	37.	*Quos habent l. quas habent.*
371.	2.	4.	*Microſcopis l. microſcopio.*
—	—	55.	*Mercidos l. marcidos.*
372.	1.	15.	*Emolita. l. Emollita.*
373.	1.	62.	*Emiſſio l. emiſſo.*
377.	1.	27.	*Ad motum. l. ad modum.*
381.	1.	9.	*Soleant. l. ſoleat.*
391.	2.	33.	*Tyberium. l. Tyberim.*
394.	2.	19.	*Num breve. l. nunc breve.*
396.	2.	41.	*Oriori l. oriri.*
398.	2.	30.	*Nivi impreſſo. l. nivi impreſſa.*
408.	2.	42.	*Atqua l. atque.*
415.	0	41.	*Hevelinus. l. Hevelius.*
—	0	42.	*Septæ. l. ſeptem.*
430.	2.	5.	*Apparentes l. apparenter.*
431.	1.	2.	*Fiſmondus l. Fromondus.*
—	—	16.	*Cum aliis. l. cum alis.*
—	2.	6.	*Tototum. l. totum.*
432.	1.	34.	*Circumdatus. l. circumdatas.*
433.	1.	62.	*Ultimum. l. ultimam.*
437.	1.	17.	*Indicat. l inducat.*
439.	2.	13.	*Nempa. l. nempè.*
440.	1.	36.	*Ita. l. iſta.*
—	2.	18.	*Veſtibus ex toto. l. veſtibus & toto.*
—	2.	36.	*Aduſſerit. l. aduſſerint.*
442.	2.	41.	*Tactu mox periit. l. tacta mox periit.*

A01 146.2541

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google